

[Jakub Wujek (1541-1597)]

[Biblia to iest Księgi Starego y Nowego Testamentu: według łacinskiego przekładu starego, w kościele powszechnym przyietego, na polski ięzyk z nowu z pilnością przełożone, z dokładaniem textu zydzowskiego y greckiego y z wykładem katholickim, trudniejszych mieysc, do obrony wiary świętey powszechney przeciw kacerztwom tych czasów należących; przez D. Iakuba Wuyka z Wągrowca, theologa Societatis Iesu].

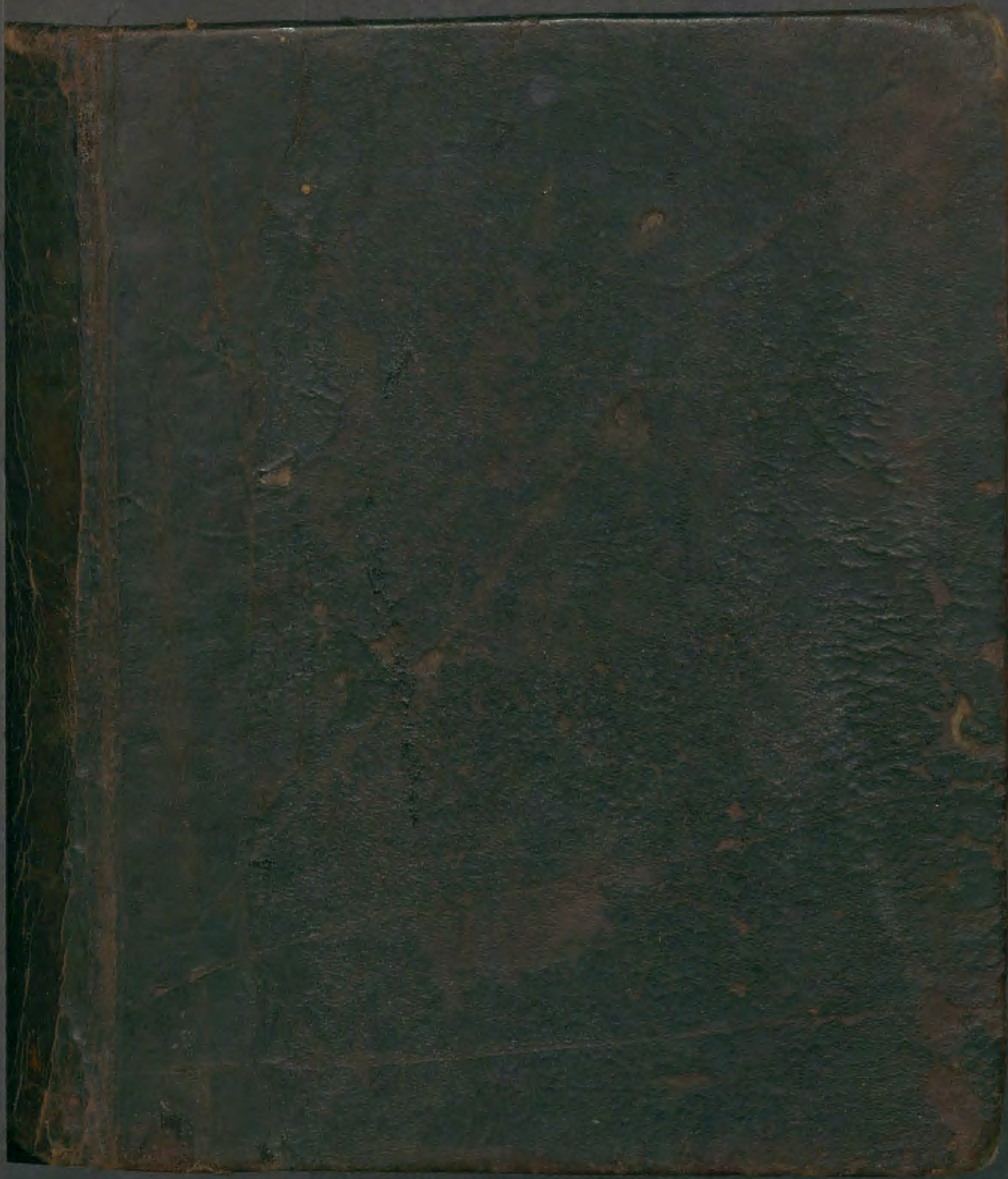
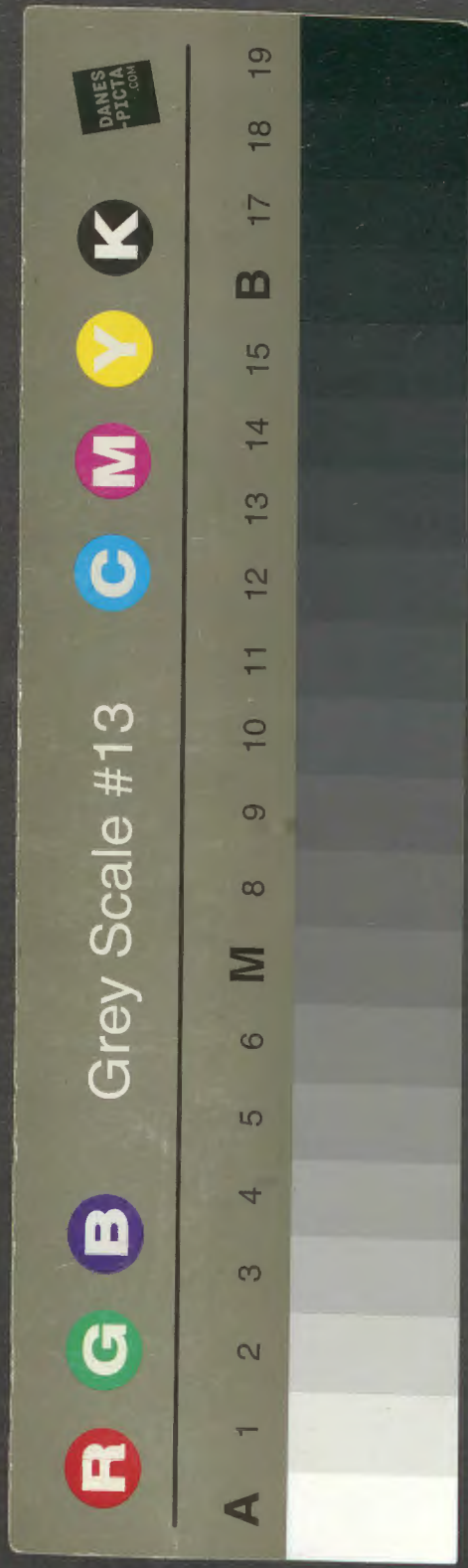
[Kraków], [Drukarnia Łazarzowa Kraków], [1599]

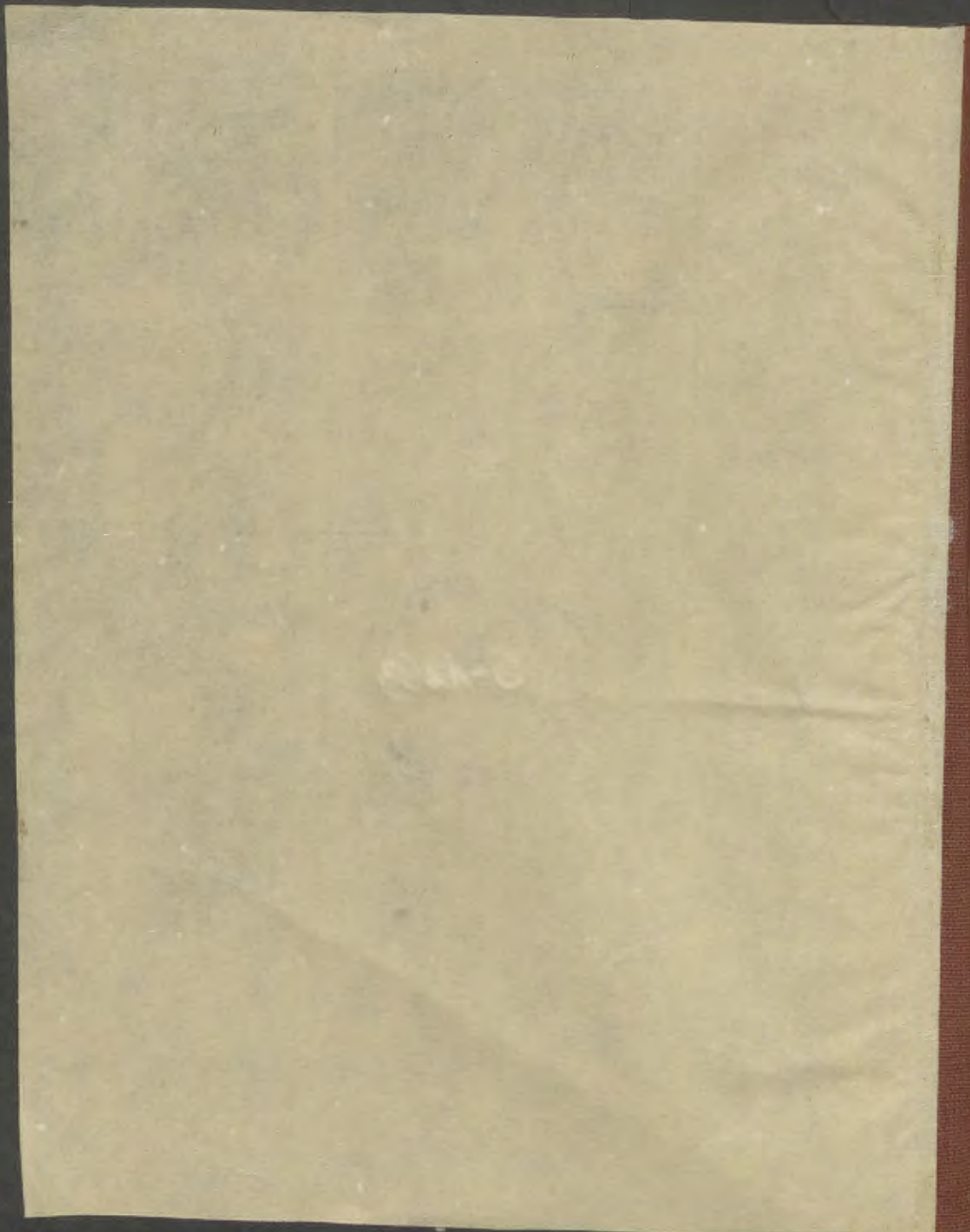
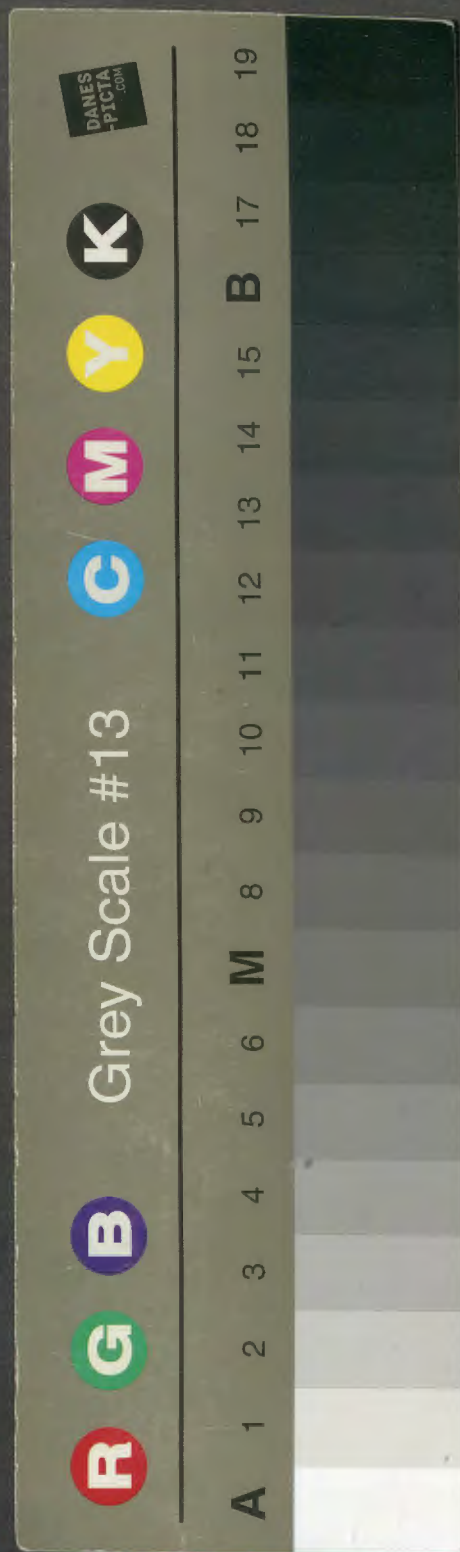
Biblioteka Archidiecezjalnego Wyższego Seminarium Duchownego
w Białymstoku, sygn. S-1293/1

Dofinansowano ze środków Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego.

**Ministerstwo
Kultury
i Dziedzictwa
Narodowego.**

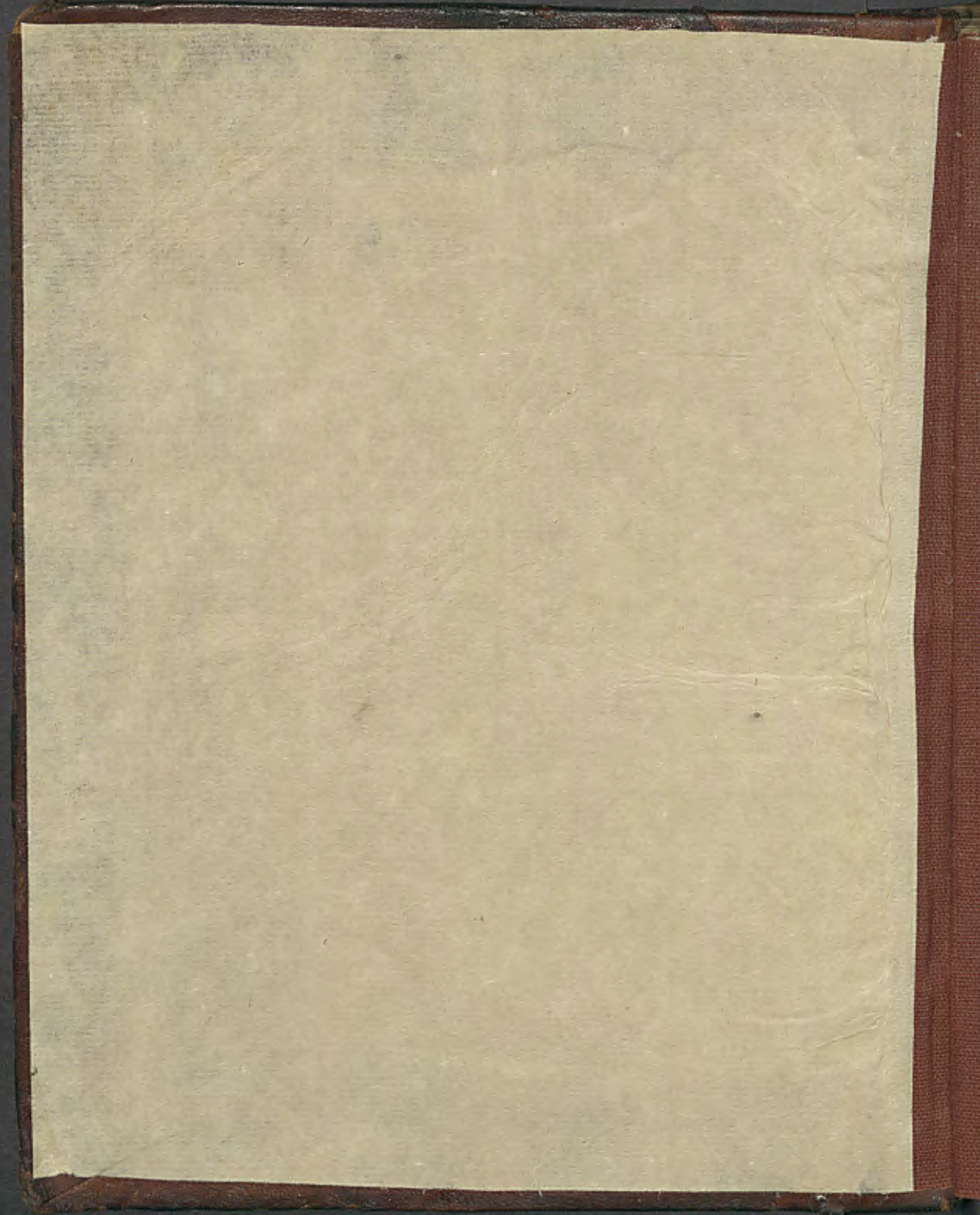
Do Czytelniká. 7.

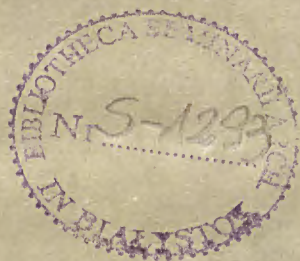
ne/ ale według domysłu tego / z kráiu w text od niewiem
iákich nieuków wpisane : iedno iz ich / sam nieukiem be-
dac/ nie rozumie : á przecie sam siebie ma za wczesńsiego
niżli wszyscy przed nim oni świeci Oycowie y Doktoro-
wie: Teć y wiele innych mieysc pisma S. on sprosny blu-
źnierz obcina/ psuie y nicuie według mozgu swego.

A Czechowic lepák/ ácz tey śmiałości Budnego/ w po-
práwianiu ábo ráczey w psowaniu y w obcinaniu samého
textu pisma S. nie chwali : wśátżé infemi sposoby / to
iest / falsywemi przydátkami ábo wykładami/ y nie szczy-
rym pisma S. przykładaniem/ tegoż falszowania bráćisko-
wi swemu dopomaga. Bo wśiawşy sie zá to/ że od wla-
sności słow Grackich nie miał odstepować : á wždy one
słowa: Tu es Petrus. Xone: Tu vocaberis Cephas, quod
interpretatur Petrus, ták falsywie przekłáda/ Tys iest o-
poczysły. Ty bedziesz zwan Cephas, Co sie wykláda o po-
czysły: chocia y Grackie słowo πέτρος y Syryjskie/ Chál-
deyskie y Żydowskie Cephas, nie opoczysłego / ále opo-
własnie známtouie. O czym będzie herzey ná swych mie-
scách. Tákże one słowa/ ktore sie ták własnie z Grackie-
go wykládáia : Ten kielich iest nowa testament we krwi
moiey : troiy (kielich/ mł kóra krew) sie zá was wylewa:
Czechowic falsuie ták przekłádáiac: Ktora sie zá was
wylewa. Ktorego falsherstwa y Budny/ y Brzescy tłum-
máczé wiernie mu pomagáia. Ná czym iáko wiele na-
leży / obaczyś to niżej. Náid to słowa one / A Bogiem
byto ono Stowo / Czechowic ták wywrócić gloza swa
przewrotna vsituie: Jż Jan S. musiał byt nápisác/ A
Boża była ona mowa. O czym tákże niżej. One zá sie
słowa Prorockie od Piotra S. wyłożone: Nie zostáwiś
duşe moiey w piekle/ ták Brzescy tłumáczé/ iáko y Nowo-
krzczenşcy obá/ srodze poprowáli/ ták ie przekłádáiac/ ie-
dni: Nie zostáwiś ciáta mego w grobie. X niżej: Jż nie
zostát w grobie trup iego. A dwdzy: Nie opuścíš duşe

B

Falszowanie pisma Czechowicowe.
Matt 16. 18. Jan 1. 42.
Luk 22. 20.
Brzescy tłumá- cie. Jan 1. 1.
Dzie: 2. 2.

1844-5

ne/ ale według domysłu tego / z krainu w text od niewierni-
i takich niuentow wpisane: iedno iz ich / sam niuentiem be-
dac/ nie rozumie: a przecie sam siebie ma za wczesniejszego
niżli wszyscy przed nim oni święci Oycowie y Doktoro-
wie: Też y wiele innych miejsc pisma S. on sprosny blu-
źniercz obcina/ psuie y nie wie według mozgu swego.

A Czechowic lepak/ acz tey śmiałości Budnego/ w po-
prawianiu albo raczey w psowaniu y w obcinaniu samego
textu pisma S. nie chwali: wskazuje insemi sposoby / to
jest / fałszywemi przydawkami albo wykładami/ y nie szczy-
rym pisma S. przekładaniem/ tegoż fałszowania braciisko-
wi swemu dopomaga. Bo wsiawszy sie za to/ że od wła-
sności słow Grackich nie miał odstępować: a wżdy one
słowa: Tu es Petrus. A one: Tu vocaberis Cephas, quod
interpretatur Petrus, tak fałszywie przekłada/ Tys jest o-
poczysty. Ty będziesz zwan Cephas, Co sie wyklada opo-
czysty: chocia y Grackie słowo πέτρος y Syryjskie/ Chál-
deyskie y Żydowskie Cephas, nie opoczystego / ale opo-
właśnie znamiętonuje. O czym będzie serzey na swych mie-
scach. Także one słowa/ ktore sie tak właśnie z Grackie-
go wykladaia: Ten kielich jest nowy testament we krwi
mojej: ktory (kielich/ mę/ ktora krew) sie za was wylewa:
Czechowic fałsuie tak przekladaia: Ktora sie za was
wylewa. Ktorego fałszerstwa y Budny / y Brzescy tłu-
macze wiernie mu pomagaja. Na czym iako wiele na-
leży / obaczysz to niżej. Nád to słowa one / A Bogiem
było ono Słowo / Czechowic tak wywrocić gloza swa
przewrotna vsiluje: Jż Jan S. musiał był napisać/ A
Boża była ona mowa. O czym także niżej. One zaśie
słowa Piorockie od Piotra S. wyłożone: Nie zostawiś
dusze mojej w piekle/ tak Brzescy tłumacze/ iako y Słowo
krzeszyscy oba/ srobie popsowali/ tak ie przekladaia/ i
oni: Nie zostawiś ciała mego w grobie. A niżej: Jż nie
zostat w grobie trup tego. A dwudzy: Nie opuścisz dusze

Falszowanie
pisma Czechow-
icowe.

Mat: 16. 18.
Jan 1. 42.

Luk: 22. 20.

Brzescy tłumacze.
Jan 1. 1.

Dzie: 2. 2.

moiey w grobie: Jż nie miała zostać dusza iego w grobie. O czym serzey czytay na swym mieyscu. Jest tego fałszerstwa bårzo wiele w tych wszytkich przekładziech kårcerstkich: z ktorych znaczniysze na swych mieyscach przypomniemy. Bo oni wola gwałcić sårmo pisino S. a niżli bledow swych odstąpić. Jåko y Arrianowie ich przodkowie/ y inni haretycowie czynili.

Słowå here-
tyckie nowe do
pisinå S. wpro-
wadzone.

Budnego po-
tworne słowa
z Żydowskie.
Mat. 1.

Potrzebå wy-
dania te^o Te-
stamentu.

19. y

Opuścizam one ich prophanas vocum nouitates, spio-
sne słow nowości: kiedy miåsto krztu/ murzånie/ åbo po-
nurzånie; miåsto krzciåciå/ ponurzyåciå; miåsto Chrze-
sçjaninå/ Christianinå; miåsto kåptanå/ ofiårnikå åbo o-
fiårownikå; miåsto pokuty/ vpåmietånie åbo pokåianie;
miåsto koscioå/ zbor; miåsto bożnice/ zgromådzenie åbo
skole; miåsto Doktorow Żydowskich/ ksieża åbo zakon-
niki; miåsto kielichå/ czåse åbo kubek; y inne tym podo-
bne terminy stårym Chrzesçjanom niesłychåne wnoså:
åby z koscioåem Kåtholickim zgolå nic spólnego nie mie-
li. Nie wspominam / y oney Żydowizny Budnego / Gu-
ziåhu / miåsto Ozyaså / Chyckuiåhu miåsto Ezechiaså /
Josiåhu / miåsto Jozyaså / Jechaniåhå / miåsto Jekoni-
aså / Micraim miåsto Egiptu; y wiele tåkich imion po-
twornych / ktore niewiåm czemu miåå być lepsze / niżli o-
ne ståre Græckie y Låcińskie w kosciele zwyczajne.

Trzebå tedy byto dla przestrogi wiernym / åe fałser-
stwa odkryć / y tåk škodliwym bledom zåbieżec: å pisino s.
tåk srodze od nich popsowåne y pogwałcone / do siwey
sçzerosci przywieść / y zdroweni ie wyklådy przeciw ha-
retyckim wykretom objaånić y wtwierdzić: y pokåzåc to
iåśnie / że pisino s. wszytko jest zå nami / ktorzysmy z åstki
Bożej så Kåtholikåmi / przeciwo tym ktorzy nie dawno
wyszedzy z nas ståli sie nie Ewångelikåmi åle haretykå-
mi y Antychryståmi. O com sie iå wiernie w tym prze-
kådzie stårat.

Juzemci powiebdziå / Cytelniku miåy / przyczyny y po-

trzeby

trzeby tey to prace nášey; posłuchayże teraz/ktorym spo-
sob y obyczay w tym przekładaniu zachował.

Naprzód tedy co sie dotycze ksiąg z ktorychem przekła-
dal: áczem záraz z Grackiego y Lacińskiego ięzyka przekła-
dal: wśáłżem w tercje wśedy/Nowego testámentu nie
Grackiego ále Lacińskiego stárego/ktory zowia editionem

1. vulgátam, násladował. A to dla tych przyezyn. Pierwsza/
iż ten text pospolity Laciński iest dobrze doświadczony/
y sama dawność/á y zwyczajem kościół wśytkie^o wtwr-
dzony. Bo tego textu wśytcy kościelni Doktorowie o-
de dwunáście set lat y dáley w pisniach swoich záwsze w-
zywáli: ten wśytcy káznodzieie ná káthedrách wykłádá-
li/ ten wśytcy Chrześcijanie w kościele iáwnie czytáli y
śpiewáli: z tego wśytkie Koncylia y Seymy duchowne
świádecetwa ku potwierdzeniu wiáry przywodzily. Dla
czego téż święte porośechné Koncylium Trydentskie ten
sam text Laciński písmá świętego pochwała y zá pewny
mieć káże. Bo rzecz niepodobna / żeby kościół wśytek
Chrześcijáński (ktory iest filarem y podpora prawdy)
przez cáte tysiąc lat nie miał mieć práwego przekładu
písmá s. ábo żeby w rzeczách do wiáry y religiey należa-
cych miał przez ták dlugi czás błedy y fałse niewiem kto-
regó tłumáczá trzymać y przyimowác zá szczere słowo

2. Boże. Druga/ że ten Nowy testáment Laciński iest ábo
on ktorego S. Hieronym z rozkazania Dámásá Papieżá
popráwił: ábo on iestże stárzy/ ktory Augustyn S. Wło-
skim zowie. Jesli iest on stáry/ tedyć ma wielkie świáde-
ctwo od Augustyná S. ktory mówi/ że ten nád inne wśy-
tkie iest nálepszý. A iesli iest on od Hieronymá S. z Gra-
ckiego ięzyka popráwiony (iáko Bellármín y Báronius
y inni pótkázuiá) tedyć ma pochwałę ode wśytkich Do-
ktorów stárych/ á osobliwie od Augustyná S. od Grzego-
rza wielkiego/ od Isidora/ Kábaná y od wśytkich póśle-
dnich. Bo sam Augustyn s. do Hieronymá písać/ świáde-

Czemu z Laciń-
skiej wulgaty
text przelożo-
ny.

Conc: Trid:
Sess: 4.

1. Tim: 3. 15.

Aug: lib: 2. de
doctr: Christ: ca:
15.

Bellar: de verbo
Dei lib: 2. ca: 9.

Baron: tomo 2.

Annal: Anno

Christi 231.

Aug: lib: 15. Ci-

uit: Del cap: 43.

Greg: lib: 20.
Moral: cap: 24.
Isid: lib: 6. Ety-
mol: cap: 5.
Rab: lib: 2. de
Instit: Cler: cap:
54.
Aug: epist: 10.
ad Hieron.

Lib: cōt: Zuing-
lian: de verit:
corp: Christi in
Eucharistia.

Nowy testam-
ent Łaciński
pewnieyſzy niż
Gracki.

W przedmo-
wie Nowego
testamentu do
Czytelnik.

czy/że iego przekład albo raczey popirawa Nowego testam-
entu Łacińskiego wszytkim sie podoba. Trzecia / że y 3.
sąmą rzeczy doświadczenie to nam pokazuje/ iż haretycy
dzisieyſzy/ ktorzy wzgardziwszy stary Łaciński edycja/ no-
we Łacińskie przekłady z Grackiego uczynili/ tak są mie-
dzy sobą różni y niezgodni / że prawie nic pewnego z ich
przekładow mieć nie możemy. Bo Bezą przekładu Eraz-
mowego popirawiue/ y Kástalionow gani. Kástalio zaś
sie Beżine omyłki pokazuje. U nas lepak Budny Bze-
skich tłumaczow popirawiue: a Czechowic zaśie y Budne-
go y Brzeskich poćioſiue. Tak iż słusnie powiedziat ich
pátryarcha Luter: Jż iesli świat będzie stat dluzey/ tedy
trzeba będzie/ abyſmy dla różnych piſmá wykładow ktore
iż powstały/ znowu Dekretá Koncyliow przyimowali/ y
do nich sie wćiekáli / chcemyli zachować iedność wiary.
Czwarta przyczyna / iż Nowy testament Łaciński stary 4.
daleko iest ſczyrſzy/ pewnieyſzy/ y od przysad y fałſzowania
wolnieyſzy/ a niżli wszytkie Grackie/ ktore są bázro różne
y między sobą niezgodne. Bo ácz to iest rzecz pewna/ iż
gdyby nas był Nowy testament Gracki w tey ſczyrości
doſedł/ iáko od Apostolow iest nápiſany; tedyby słusnie
był w wszytkich daleko wćieſzey wagi y pewności / a niżli
Łaciński: ponieważ máło nie wſzyſcy Ewángeliſtowie y
Apostolowie po Gracku piſáli: ále teraz iest rzecz do-
świadczone/ że dzisieyſze Grackie Nowe testamenty/ od
haretykow / (ktorzy nawiecy w Gracyey plużyli) są na
wielu mieyſcách poodmieniane y pofałſzowane. przetoż
też iż mnieyſza waga máia / a niżli Łacińskie / ktore z
wietſza pilnością w ſczyrości ſwey były dochowane. Cze-
go nam wiele dowodzić nie potrzeba: gdyż nam to y są-
mi ádwersarzy rádzi nie rádzi przyznawáia.

Budny/ choć wielki á ſmiáły fałſzerz piſmá S. iednáł
to wyznawa; Jż to iest bład/ inniemáć żeby Grackie kſie-
gi Nowego Testamentu były ze wſzech naprawdziwoſe:

ktore

*Stoily oddziśion szyn Lutra albo Kalana
zażali Greg udy-
on iostetgi braciałto Jezus*

które teraz/práwi/nie iedno nád nie nie są prawdziwe/
 ale y owszem są naśáfšywe. A dále tego też przyczynę/że
 wszytcy iákmiárz haretycy y Gracowie byli/y w Gracy
 ey porostawali/y tam mieszkáli/y nie w innym ięzyku/iedno
 w tym ktorego używali/ pismo S. fałšowali. Zás Lá-
 cinnicy/ponieważ tylko iedne homouzyánska sekta (ták
 ten bluźnierczowie Kátholicka o Trojcy S.wiáre) trzy-
 máli/a ktemu nie tak bystrych rozumów byli/ tak też nie
 równo mniej y nich haretyków powstawáło. A tak iá-
 wna rzecz iest/że pismo s. musí być w ich ięzyku ščerše/
 y nie tak nárušone/ iáko kiedy w Gracim. To wszytko
 Budnego słowa: ktory nákoniec y to przydáie: Jž áden
 mady tego nie rzecz/ žeby wedle Grackich ksiąg miáły
 być Lácińskie popráwowáne. Ktorem dekretem Budny
 zá glupie osadził/y potepil/nie tylko Brzeskie tłumáczę/
 y Czechowicá bráćistká swego/ale y Kálwiná y Kemnice-
 go: ktorzy Láciński stáry text wzgárdšiwšy y nieslušnie
 gi zgániwšy/ieli sie Grackiego iáko pewnieysze°/y chcie-
 li z niego Láciński nápráwować.

A nie tylko Budny/ale y sam Bezá náše Lácińsko ebi-
 tia nád inne wszytkie przekłáda: y broniá tey przeciwné
 rášnowi/ przydáie te godne wważenia słowa: Niesluš-
 šnie/ práwi/ ná wielu miestách gáni Erásmus stárego
 Lácińskiego przekłádáczá/ iáko by sie nie zgadzál z Gra-
 ckim textem. Znam/práwi/že sie nie zgadzáz tymi exem-
 plarzámí Grackimí ktore miał Erásmus; ale náydnie-
 my nie ná iednym mieyscu/že ten przekłád ktory Erásmus
 gáni/zgadza sie z inšemi Grackimi/a ktemu bárzo stáry-
 mi exemplarzámí. A owszem ná kilkunásćie mieyscách o-
 baczylišmy to/ iż text Láciński stárego przekłádáczá/ ácz
 sie niekiedy odstrzela od nášego Grackiego exemplarzá/
 wšák že iest dáleko prawdziwšy á niżli Gracki; iż Láciń-
 ski tłumácz náśládownat podobno lepszego y prawdziwszego
 Grackiego exemplarzá. Dotád Bezine słowa/ktory

*Katechizma
porówna do Gr
li y kábulow
chłtroń Bezich*

*wygotło to
ruskie pod
obstawo dobie*

Bezá, in přefat:
 Noui text: Anni
 1559.

ni y sam przeciw sobie / y przeciw tym wszystkim ktorzy
 Lacińską vulgate gania / przeto iż sie nie wszedyz Gra-
 ckim textem zgadza / słusnie y prawdziwie naszej ediciei
 broni / że szczyrze a wiernie jest z onych jeszcze nieposafso-
 wanych Grackich ksiąg rychto po Apostolskich czasiech
 przelożona: acz te Grackie księgi częścią do nas dosły / a
 częścią nie dosły. Opuściam podobne świadectwa na-
 szych Kátholików: gdyż oto y nieprzyjaciele nasze w tej
 mierze są sedziami swemi / a świadkami naszymi sami
 przeciw sobie. Tylko to okaże kłótnasć przykładow / że
 w Grackim tercie jest y siła przysąd niepotrzebnych / y
 wiele słow y rzeczy czasem nie dostawa y siła jest odmian
 škodliwych.

I.

Przydátki nie-
 potrzebne w
 Grackim Te-
 stamencie.
 Mat: 6. 13.

Mat: 5. 23.

Mat: 6. 4. 7. 18.
 Vide Notat: Lu-
 ca Brugen.

Mat: 9. 13.

Mat: 2. 17.

Poczynając tedy od tego / co niepotrzebnie w Grackim
 jest przydano / czego w Lacińskim nie masz. Naprzód
 nayduia sie w Grackim tercie po modlitwie Páńskiey /
 one słowa: Bo twoie jest królestwo y mocność y chwala
 na wieki. Lecz te słowa do textu nie należą / iáko nie ty-
 lo nasze Kátholicy / ale y sam Erásmus (ktory ie plotkami
 zowie) y Beza y Budny zeznawiaia. Wiec po onych slo-
 wach Páńskich: Káždy ktory sie gniewa na brata swego /
 Grackie przydawia te dwie slowa / Bez przyczyny /
 ktorých nie bylo w starych księgach Grackich / iáko Au-
 gustyn y Hieronym świadczą / y ktore przeto Hieronym
 wymazować káže. Jeszcze po tych slowiech / Odda tobie /
 przydawia Grackie; Na iáwi. ktorých słow / iáko Augu-
 styn S. świadczą / w starych Grackich nie bylo / y teraz ich
 nie masz w żadnych Lacińskich. A Matth: 20. y 22. w
 księgach Grackich ten przydátok naydziesz: A krztem
 ktorým sie ia krzczę / być krzчени: A niżej y 23. y krztem
 ktorým sie ia krzczę / będziecie okrzczeni. Ktory podobień-
 stwo / iż z Ewángeliey Márká S. tu jest przypisany: iáko
 Erásmus y Beza wspominaia. Náđ to / po onych slo-
 wach Páńskich: Bom nie przyszedł wzywać sprawiedli-

wych /

*Ante hunc in die iudicii et delictorum suorum hunc spectat et agnoscit
 suavitatem et iudicium suum. Erásmus y Budny zeznawiaia.
 Erásmus kłótnasć nie mógł potrac naprawdizing
 walczyć to iáko zaszarował*

wych/ ale grzesznych: Grac kie księgi nie potrzebnie przy-
daia; Na pokute. ktore^o przydátku w starych Grac kich
nie byto/ iáko Beza świadczy. W liście zaś do Rzymian/
same Grac kie księgi máia one słowa: A iesli z uczyn-
kow/ iuż nie iest wiecey káská: bo ináczey uczynek nie iest
wiecey uczynkiem. Których słow Origenes/ Chryso stom/
Ambroży/ y Augustyn/ y inni nie czytáli: y sam Eras mus
ma ie za przydáték niepotrzebny. Jest takowych przysad
w cálych księgách Nowego Testámentu bázro wiele/
ktore naydzieś wśedy na brzegu gwiazdka na przodku/ á
na końcu sama litera G. náznáczone.

Przykłády zaśie tych słow / ktorych w Grac kim texcie
nie dostaie / máś takowe: Naprzod w wielu Grac kich
księgách sa odcięte cále czástki písma S. prawdziwego;
iáko historia o cudzolożnicy / v Janá swietego / ostatni
rozdział Márka s. y ono známiennite świádectwo o Troy-
cy náswietşey: Trzey sa ktorzy świádezza ná niebie / O-
ciec/ Stowo y Duch Swiety: á ci trzey iedno sa. Wiec v
Mártheusá tych czterech słow / Mowiác / Po koy temu
domowi/ nie máia dzisieyşe Grac kie księgi/ ktore iednáť
máły stáre Grac kie/ y táť Hilárus y Chryso stom czytál.
Táťze onych v Márka S. Ktrwáiacego/ ná nim: Gra-
ckie dzisieyşe nie máia. A v Lukášá S. z onych słow áń-
ielskich: Przetoż y to co sie z ciebie národzi swiete / te
dwie słowie/ z ciebie/ Grac kie niektóre odcináia. Wiec
v Janá S. Abowiem ieszcze nie był Duch dány: tego slo-
wá/ Dány/ Grac kie exemplarze iedne zgoła nie máia / á
drugie miáśto niego táť czytáia: Abowiem ieszcze nie był
Duch swiety. Choćia Duch S. był od wieku zároşe. W
liście wtorym Piotrá S. Stáraycie sie ábyscie przez do-
bre uczynki pewne czynili wezwánie y wybiánie wáşe:
tych słow / Przez dobre uczynki/ Grac kie Krolewskie nie
máia; ále wśytkie Lácińskie y Grac kie niektóre słusnie
ie czytáia. Naydzieś tego wiecey przez wśytek Nowy

Testáment/

Rzym: 11. 6.

da y Beza ma
So bis delectamur
sapiet macti ha

niat ale niebies
nie gwiazdy t
posus adit

2.

Jeruzelm
Defekty w Gre
ckim Nowym
Testámentie.

Ián S. 1.

1. Ián 5. 7.

Mat: 10. 12.

Mar: 1. 10.

Luk: 1. 35.

Ián 7. 39.

2. Piot: 1. 1

*Isakia
natm rozla
b dca z s miaz
ny w Pichle*

Odmiany w
w^o testamencie
tu Grackiego.

Tert: lib: 5. cõt:
Marcionem.
1. Kor: 7. 33.

Hier: lib: 1. cõt:
Iouin.
Rzym: 12. 11.

1. Kor: 15. 49.

Tert: lib: 5. cõt:
Marcion.

Testament / kedy wyrzys na brzegu Rożenek z litera G.
Bo to znaczy, że tych słow w tercje rożenkiem nąznaczo-
nych / nie máia księgi Grackie.

Odmian zaśie textu / y oblednego czytania w Grackim
Nowym Testamencie / weźmi te przykłady. 1. Korin: 15.
* 47. w Łacińskim tak dobrze czytamy. Pierwszy czło-
wiek z ziemi ziemski / wtory człowiek z nieba niebieski.
A Grackie wszystkie / miasto tych ostatnich słow / inſe má-
ia: Wtorey człowiek Pan z nieba. Ktore zepsowanie zo-
stało w Grackim tercje z fałszowania Marcionowego;
iako Tertullian świadczy. Żas kedy my tak dobrze czyta-
my: Ktory sie ożenił / stara sie o świeckich rzeczach / iako-
by sie żenie podobat / y rozdwoion iest. A białagłowa nie-
meżata y panna myśli o rzeczach Pańskich. To Grako-
wie tak pomiešali: Ktory sie ożenił / stara sie o świeckich
rzeczach iakoby sie żenie podobat. Rozdzielona iest żona
y panna. Niemeżata myśli o rzeczach Pańskich. Ktore
czytanie Hieronym S. gani y odrzuca; twierdząc że nie
ma w sobie prawdy Apostolskiej. Wiece y ono iest znaczne
mieysce / gdzie miasto tego co my w Łacińskim czytamy.
Pánu służacy / Grekowie czytáia: Czásowi służacy; przez
odmianę *κυρίῳ* w *καιρῷ*. Kedy náſe czytanie być lepszé
świadczy Hieronym S. Origenes / Chrysoſtom / Theophi-
lakt / y inni Grakowie: iako máia y lepszé Grackie exem-
plarze. Przydaymyś k temu y ono: Przetoż iakosiny no-
śili wyobrażenie ziemskiego / nośmy też wyobrażenie nie-
bieskiego: Ktore mieysce Marcion tak zepsował / iako
Tertullian świadczy / że miasto tego słowa Nośmy / po
Gracku *φορέσωμεν*, uczynił / Bedziem nośić / *φορέσωμεν*, ie-
dne tylko litere odmieniwszy. Ktora stáże / y teraz Gra-
ckie exemplarze máia; iako y sam Erásmus przetożył /
Gestabimus, Nośić bedziemy. Jakoby to dopiero po
zmarłychwstaniu być miało / a nie w tym żywocie. Ano
Apostol rośkázuiac á nie obiecuiac mowi / ábysmy iuż te

raz nosili na sobie wyobrażenie człowieka niebieskiego/ oblokły się w Chrysta Páná/ y naśladować świętego żywota jego: Należy się takich odmian więcej we wszystkich Nowym testamencie: Które wyżrzesz w treści takim znakiem oznaczone^o. Kedy na brzegu przy takimże znaku przypisano same litery G. która znaczy/ że w Grackim treści inaczej się nądywie.

Pokażem ci oto/ Czytelniku miły/ Grackiego Nowego Testamentu niemające przysady/ odmiany/ defekty/ y omyłki: Których w naszym Łacińskim nie nądybiesz. Coim jednak nie dla tego uczynił/ żebych Nowe Testamenty Grackie tak zgolić zganić y odrzucić chciał. Bo wiem że nie we wszystkich są poprosowane. Bo acz herezytkowie kuśśli się o to/ aby bardo wiele miejsc y rzeczy w nich zfałszowali: wszakże zawsze też byli Katholiccy Doktorowie/ którzy fałszowanie ich odkrywali/ y nie dopuszczali im ksiąg świętych po swej woli psować. Wielec rzeczy we wszystkich Nowym Testamencie odciął był y odmienił Marcion herezyt/ iako Tertullian świadczy: ale te wszystkie zfałszowania jego wyliczył mianowicie Epiphanius herezi 42. y w naszych Grackich księgach (oprócz onych dwu wyższej okazanych) dzisiaj dobrze stoja. Wykazalić też byli Arianowie z Ewangelicy Janá S. one słowa: Duch jest Bog: iako świadczy Ambroży S. Lecz Grackie dzisiejsze księgi mają te słowa spełną. Ale to tylko dla tego uczynił/ abym ci pokazał/ że Grackie dzisiejsze Nowe Testamenty nie są tak szczyre źródła/ żeby miały być nad stare Łacińskie przekładane: abo żeby nasze Łacińskie miały być z nich poprawowane: iako dosyć niemadrze mniemiał Kalwin/ Kemnic/ Brzeszczanie/ y Czechowic: ale owsem/ że nasze Łacińskie są daleko lepsze/ y pewniejszy/ poważniejszy y bezpieczniejsze/ y od przysad wolniejszy.

Aczem tedy Łacińskiego tekstu pospolitego/ iako pew-

Grackie Nowego Testamentu nie wszędy poprosowane.

Tert. lib: 5. cõt: Marcionem.

Ian 4.

Amb: lib: 3. de Spiritu S. cap:

II.

Wszakże Łacińskie szczyre y pewniejszy.

Jako z Łaciń.

skiego y z Gra-
ckiego zaraz prze-
łożono.

Hier: epist: 104
& 89.

Gwiazdka co
znaczy.

Różenka co
znaczy.

co znaczy.

Graccki exem-
plar ktorego
násładował.

nieyszego y w kościele zdawna zwyczajnego y doświad-
czonego w tym przekładaniu wśedy náśladował; wśak-
żem przecie za iedna praca y z Grackiego textu wśytek
Nowy testáment zaraz przetozyl: á to tym sposobom; iż
gdziekolwiek sie co w Grackim tercie inaczey náydowa-
ło; tom ia wśedy (náśladuiac w tym Origenesá y Hiero-
nymá S.) ná brzegu pokazat. Bo gdzie co wiecey w Gra-
ckim niż w Lacińskim bylo / tom gwiazdka náznaczył w
tercie y ná brzegu / przydawşy ná koncu litere G. ktora
znaczy że Grackie księgi Krolewskie tak máia. Gdzie zaś
sie ktorego słowa ábo kílku w Grackim tercie nie bylo/
ktore sie w nášym Lacińskim náyduie; tedym náznaczył
różenkiem tak w tercie " iáko y ná brzegu " potożonym/
przydawşy także ná koncu litere G. A gdzie sie lepák co
inaczey w Grackim á niżli w Lacińskim náydowało / tom
náznaczył takim znakiem w tercie " ktory poczaték
y koniec słow róžnych známionnie / á ná brzegu pod tymże
znakiem / nápisatem iáko stoi w Grackim / przydawşy li-
terere G. Lecż kedy nie tylko Grackie Krolewskie / ále y
Lacińskie reka pisane / ábo y Krolewskie Lacińskie / ábo
Syriskie / co wiecey / ábo mniej / ábo inaczey máia / to nie
tylko litera G. ále y tymi literami / L. ábo N. L. K. y S.
wśedy náznáczono. Tak iż tu masz / Czytelniku mity / wśy-
tek Nowy testáment Polski / zárazem z Grackiego y z Lá-
cińskiego tak przetozony / że iednym pozřzeniem wnet o-
baczyş / kedy w Grackim iest co inaczey / ábo kedy iest co
wiecey / ábo mniej / niżli w Lacińskim. Jedno tá iest ró-
żność: iż Laciński / iáko pewnieyşy / kładziemy w sámym
tercie: á Gracki gdzie siekolwiek z Lacińskim nie zga-
dza / ná brzegu znáczymy. Wśakże to masz wiedzieć / (po-
niemáż Grackie exemplarze Nowego testámentu sa ró-
zmate y bárzo niezgodne między sobą) / że ia iednegoż
tylko exemplarz Grackiego iáko napewnieyszego náśla-
dował / ktory sie náyduie w Biblii Krolewskiej w An-

torſie v Plánciná / Roku 1572. drukowáney: (ktory Roku 1583. in 8° ieſt wydrukowány) ktory ſie z Krázmowym ná wielu mieyſcách nie zgadza / á zwiáſzczá w Obiáwieniu Janá S. á czáſem dáley od Lácińſkiego á niſzli Krázmow odſtepuie. Lácińſkiego záſie exemplarz á one-
gom ſie trzymał / ktory od Lowáńſkich Theologow pilnie ieſt przeyrzány / popráwiony / y z oryginalni Gráckimi / Syryſkimi y z Lácińſkimi ſtárymi piſánymi kſiegámi zmieſiony / ktory tenſze Pláncinus w Antorſie drukował in 8° Roku Páńſkiego 1574.

Á ieſli chceſz wiedzieć przyczyny / dla czego nie tylko z Lácińſkiego ále y z Gráckiego Teſtáment nowy ná Polſkie przeloſyl / tedyć y o tym krotko ſpráwe dam. Pierwſza bylá / ktorá mi uſz námiemil / áby Czytelnicy zwiáſzczá Kátholicy / zá iedná práca / oboý przekłád przed oczymá mieli / á háretykom / ktorzy ſie Gráckim textem / iákoby perwoneyſzym popiſuiá ábo przechwaláia / nie náprzód nie dáli: y owſem áby ſie im / gdy do Gráckie^o textu áppellu-
ia / zwozić nie dopuſzczáli: ále ie tym poteźniey ták z Gráckiego iákó y z Lácińſkiego textu przekonywáli. Druga przyczyná ieſt / áby ſie ſáma rzecz pokázáto / że w Gráckim tercie ieſt dáleko wiecey przyſad y omyłek / á niſzli w Lácińſkim: co káždy ſnádnie pozna / obá texty znoſiac. Trzeciá / áby oboý przekłád máiac przed oczymá Czytelnik poboźny / ácniey piſmo ſ. poiać y wyrozumieć mogli. Bo ſie częſto tráſia / iſz co w iednym ieſt przytrudnieyſzym / to w drugim ieſt ácniey wyráżono: y te ſáme roźnoſci y niezgody ktore ſie w Gráckim y w Lácińſkim nájdúia / częſtokróć do práwego piſmá wyrozumienia wiele pomagáia / á czáſem zá wyklád niektorych mieyſc ſtoia. Czwar-
ta przyczyná bylá / iſz poniewáſz ná wielu mieyſcách wie-
dzieć nie móžeme ieſli nie lepiey Gráckie kſiegi / niſz Lácińſkie máia / áſz to bedzie od náwyſzey zwiérchnoſci ro-
ſádzono y decidowano / przeto ſie mnie nie godziło tego

z ktorych Lácińſkich kſieg przekłádano.

Przez nie tyl-
ko z Lácińſkie-
go ále y z Grá-
ckiego przekłá-
dano.

1.

2.

3.

4.

Prawdo
pochoſtwa
ſwoje gáſi

rozmaitego albo roznego czytania opuszczać/ ani iednego nad drugi przekładać: aby ch śnadź gorszego nie zostawiłszy lepszego nie odrzucił: ale słusno było / aby ch te wpytkie rozrozmienia/ iakom te w oboich księgach nalezł/ tak w całe zostawił/ aż do ostatecznego rozsądku tych ktorzym te różnice rozstrzygnąć należy.

Różne czytania ktore mają cyfry / opuszczone.

5.

Graccki ięzyk do wykładania pisma S. jest bardzo potrzebny. 1.

Luk: 10. 30.

Ian 19. 27.

2.

Luk: 1. 68.

Wszakżem iednak te varias lectiones ktore w Nowym Testamencie Łowianiskim v Pląntiną drukowanym/ mają ten znak o/ przydany/ co znaczy iż to czytanie jest w nie ktorzych exemplarzach małe albo żadney wagi/ tem iā wśedy opuścić folgować krotkości/ prze to samo że są małe wagi. Piata a ostatnia przyczyna tā była/ dla czego się nie tylko Łacińskiego ale y Grackiego textu wśedy pilno trzymał; aby ch się w słowach Łacińskich wątpliwych kiedy nie potrzebawszy w wykładzie nie zbladził/ iako się tym nie raz przydało/ ktorzy sam text Łaciński przekładali / a Grackiego się tam gdzie było potrzeba nie dokładali. Albowiem Graccki ięzyk do prawego wykładania y rozumienia pisma S. w Nowym Testamencie jest nie tylko bardzo pożyteczny / ale y potrzebny / a zwłaszcza w tych czterech przypadkach: Naprzod/ gdy w naszych Łacińskich księgach/ zda się być omyłka pisarska albo drukarska. Jāko ono/ iedne Łacińskie księgi czytają suspiciens, a drugie suscipiens, ale w Grackie poyżrzawszy/ śnadźnie poznać/ że omyłka jest suspiciens, a prawe czytanie suscipiens, ponieważ w Grackim jest ὑπολαβών. Także y ono co niektóre księgi Łacińskie czytają/ In suam: to z Grackiego poznać/ że te są prawdziwsze ktore mają In sua: gdyż tak w Grackim stoi: ἐκ τῆς ἰδίας. Drugi przypadek jest: kiedy w Łacińskich exemplarzach/ różne jest czytanie/ a wątplimy ktore jest pewniejszy/ tedy się do Grackiego żrzedia wcielamy/ obaczmy że to jest prawdziwsze/ ktore się z nim zgadza. Jāko v Łukasza iedne księgi mają plebis sua, a drugie plebi sua. Lecz Grackie pokazuje/ że to posled-

nie le-

nie lepsze. ponie- Grackim sie náyduie τῷ λαῷ
 3. oglo być zepsowane/ przyda-
 nim iedney litery Grackie. Trzeci/ kiedy slo-
 wo/ábo rzecz w Lacińskim iest watpliwa/ tedy sie y tam
 do źrzedel wćiec mamy/ iesli niehcemy zbladzić. Jáko
 ná przyktad : A ná ziemi pokoy ludziom dobrej woley :
 to slowo/ Dobrej woley watpliwe iest. Bo sie moze ro-
 zumieć / ábo pokoy dobrej woley ; ábo ludziom ktorzy sa
 dobrej woley. Ale z Grackiego znác/ że sie ma rozumieć/
 pokoy dobrej woley/ tym sposobem : A ná ziemi pokoy lu-
 dziom / pokoy / morwie / dobrej woley Bożey przeciwi lu-
 dziom. Bo εὐδονία pospolicie rozumie sie nie o dobrej wo-
 ley ludzkiej / ále o dobrej woley Bożey ktora ma ku lu-
 dziom. Tákże Lacińskie slowo Abrahæ, watpliwe iest ;
 bo sie rozumieć moze y Abrahámowe y Abrahámowi : iá-
 ko ondzie ; Moze Bog z tego kámienia wzbudzić syny
 Abrahámowe ábo Abrahámowi. ále iż w Grackim stoi
 τῷ ἀβραάμῃ : nie moze sie rozumieć Abrahámowe/ iedno A-
 brahámowi. Tákże ono : Sunt filij nequam, moze sie ro-
 zumieć/ ábo źli synowie/ ábo synowie złego : Ale z Grac-
 kiego wnet poznasz/ że sie ma wytłádać/ nie źli synowie/
 ále synowie złego / to iest czártá przekletego τοῦ πονηροῦ.
 Tym sposobem ono : Misit Herodes rex manus : slowá
 Lacińskie Misit manus, watpliwe sa. Bo ábo znacza
 Poslat zastepy/ ábo/ Wrzucit rece : ále Grackie slowá
 ἐπέβαλεν τὰς χεῖρας, pokázuiá że sie to ma przelożyć/ Wrzu-
 cit rece/ ábo/ tãrgnat sie rekomá/ ábo/ oborzyl sie. Jáko
 y ono : A wrzucili ná nie rece/ to iest/ y poimáli ie. A ná
 drugim mieyscu : Nemo misit in illum manus : Żaden sie
 náń nie tãrgnat/ ábo nie rzucit sie rekomá. Poczwar-
 te / Gracki y Żydowski ięzyk wiele pomagáia do wyrozumie-
 nia własności mow pismá S. Bo każdy ięzyk ma własne
 mowy swoje/ ktore w inszym ięzyku mieyscá nie máia. Já-
 ko ná przyktad ono/ Bedźcie miásta w żywoćie/ miásto Be-

3.
 Slowá Laciń-
 skie watpliwe
 z Grackie^o miá-
 sta być rozumia-
 ne.

Luk: 2. 14.

Mat: 3. 9.

Mat: 13. 38.

Dzie: 12. 1.

Dzie: 4. 2.

Ian 7. 30.

4.
 Żebrańsimy.

Matth: 1.

dzie brzemienna/ jest Gracis / w sposób Grackiey
mowy. Jako y to/ Był wcz / w sposób Grackiey
czyt / y krzcił. Zásie Hebrais / w sposób Żydowskiey
mowy jest; Synowie oblubienca / miasto swátow/ ábo
godniacych. Szukać czyiey duše/ miasto chceć go zabić.
Wniść pod czyi dach/ miasto/ wniść do czyiego domu.
Przed obliczym twoim/ miasto/ przed toba. Czegoby sie
nigdy nie domyslit / ten ktory tych iezykow swiádom nie
jest. Al takich Hebraisimow naydziesz y w tym Nowym te-
stamenście nie máto ná kráiu náznáczonych. Ale iuż o tym
dosyć/ czemum ia nie tylko z Láćinśkiego/ ále y z Grackie-
go te księgi przetożył / y czemum zgode y niezgode Gra-
ckich z Láćinśkimi księgami wszedy znáczył: postápmy
iuż dáley.

Słowo ze slo-
wá przelożono
im nawiecey
być mogło.
Augu: lib: 2. de
doct: Christ:
cap: 15.

Słowa w ter-
cie inśa litera
przydane.

Ná niektórych
mleyścach wie-
ceysie sensow/
niłt słowom
dogádzáć mu-
siáło.

W samym lepák písmá S. ná Polskie przektádaniu tá-
kém sie zachował / (według náuki Augustyná y Hierony-
má s.) że ile być mogło/ á ile rzecz náśa Polska dopuścá-
tá / słowom od słowá przetożył / nie nie przydawáiac áni
wymniac/ áni odmieniáiac z písmá s. á wiecey wláśności
słow Grackich/ y Láćinśkich/ á niżli gládkości ábo ozdó-
bności słow Polstich folguiać. Dla czegom też wiele
Gracysimow y Hebraisimow/ to jest wláśności mowy Gra-
ckiey y Láćinśkiey w tercie náśym wmyślnie zostáwił:
ktorem iednáť ná kráiu máto nie wszedy pokázal. Gdziem
też ktore słowo / ktorego w Grackim y Láćinśkim nie
máš/ dla lepszego wyrozumienia przydáć musiat/ tom dat
inśa litera wydrukowác: ábys poznał co jest przydátek/ á
co wláśne písmo. Kiedy zásie ktore słowo do wyrozumie-
niá potrzebne/ ácz nie w Láćinśkim/ ále w Grackim sie
náydwówało/ tedym ie też inśa litera w tercie polożył/ á ná
brzegu przeciwo iemu litera G. przydat/ ktora znáczy że to
słowo w Grackim sie náydwie. Al gdziem lepák od wlá-
śności słow Láćinśkich nieco odstąpić musiat/ wiecey sen-
sowi ábo rozumieniu á niżli słowom folguiać/ támem ied-
náť wlá-

náť wlá-

nák własne wyrozumienie mieyscá / iákom nalepiey mogli
wyráził: ábom cokolwiek iáśniey y znáczniey z Grackie-
go niżli z Lacińskiego przelożył / ábom watpliwość słow
Lacińskich z Grackich niewatpliwych odiał. Jáko o-
no: Qui te percutit in maxillam, prabe & alteram: Te-
mu ktobyć dał pogebeł / nástaw y drugiego: X ono: Vi-
detis quia nihil proficimus? Widziéie iż prozna pra-
ca náśá? X Bonum est tibi vnum oculum habentem
in vitam intrare. Lepiey tobie iednoookim (μονόφθαλμον)
wnieść do żywota.

Luk: 6. 29.

Ian 12. 19.

Matth: 18. 9.

Com też śnádniey / znáczniey y z lepszym rozumieniem
z Grackiego á niżli z Lacińskiego ná náś Polski iezyk prze-
łożyć mogli / tegom też nie opuścić. Jáko ná przyktad /
one Alorysły Grackie / ktorych Lacińnicy nie máia / y prze-
toż ie rozmaicie wyktádáia / my ie z Grackiego słowem
iednym właśnie wyrażamy: ἀκούσας δὲ ἡρώδης, Audiens
autem Herodes, A wślyśawszy Herod / nie ślyśac. Tunc
Herodes clam vocatis Magis, (καλέσας, wezwawszy) Te-
dy Herod wezwawszy potajemnie Miedzicow. Et mittens
eos, καὶ πέμψας αὐτοὺς, y posławszy ie / nie śląc ie. Qui cum
audissent regem, abierunt. A oni wślychawszy króla po-
iácháli. οἱ δὲ ἀκούσαντες. Et intrantes domum: εἰσθόντες,
A wśedşy w dom: nie / wchodzac w dom: Proidentes
adorauerunt: vpadşy pokłoniłi sie: nie vpadáiac: πε-
σόντες: Et apertis thesauris suis, καὶ ἀνοίξαντες, A otwo-
rzywşy skárby swoje. X ták wiele innych.

Mat: 2. 3.

7. 8. 9. 10.

Oprocz textu Grackiego y Lacińskiego / miałem też
przed oczymá wśytkie przekłády Nowego Testámentu
Polskie / Krákowski / Brzeski / Nieswieżski / Budnego y
Czechowicow / á czásem też y Czeski: ktore mi do obiera-
nia słow co náwłasnieyszych Polskich nie máto pomogły.

Lecz iż w rzeczách okóło wiáry y religiey ś. Chrześci-
áńskiey roztázuie Páwet S. trzymáć sie náut y słow od
stárşych podánych y powierzonych / á strzedz sie słow no-

1. Tim: 6. 20.

Stare słowa
Polskie zachowa-
wane.

Mar: 14. 24.

Mat: 20. 22.

Mat: 10. 42.

Niektóre slo-
wa wznowio-
ne.

Arcektapłani.

Rzeża.

wo (a zwłasczą od heretykow) wymysłonych: przeto-
ia wysłnie zachował stare one/choćia proste słowa/ktore
Katholickiey wiary prawde/dawność/y ceremonie
iásnie pokazuia; A tak postaremu przekładam/Sacerdos
ktaptan/á nie ofiárnik ani ofiárownik: Ecclesia, nie zbor/
ale kościół: templum, także kościół. Bo to nie nowina
w każdym ięzyku/iednym słowem nazywać kilka rzeczy/
iako piła/ktoda/brona/ nie iedne rzecz znaczy. Synago-
ga, bożnica/ á nie skłota/ ani zgromádenie. Calix, kie-
lich/ráczey niżli kubek ábo cząśa/ gdzie rzecz iest ábo o
Sakramencie ołtarznym/ ábo też o mece. Jako ono;
Ten iest kielich Nowego Testamentu. Możecie pić kie-
lich/ktory ia pić bede? Bo ná inszych mieyscach przekła-
da sie kubek. Jako ondzie: kto da kubek zimney wody
tylko w imie wieczná/nie stráci swey zapłaty. Pcenitentia,
połutá/ nie wpámietanie ani pokáianie. Baptismus,
krzest/ nie nurzanie ani ponurzanie. Christianus, po stá-
remu Chrześcijánin/á nie Christiánin. Scribae, legis per-
riti, legis doctores, Doktorowie/ábo Doktorowie zakon-
ni/ráczey niżli księza/zakonnicy/ábo wczeni w piśmie/y
inne podobne. Wszakżem też kilka zwyczajnych odmie-
nit/dla lepszego y własniejszego rzeczy wyrażenia. Bo
Principes sacerdotum, summi sacerdotes, pontifices, y
summi pontifices, áby kto nie mniemat żeby różni byli:
ponieważ miásto tych czterzech iedno słowo w Grackim
wsędy położono/ktore iest ἱερεῖς, przeto ie też wsędy
iednym słowem Arcyktaptany zowie: Bo sie tak właśnie
z Grackiego przekłada: iako Archiepiscopos, Arcybi-
skupy/ Archiduces, Arcyksiążetá/ Archisynagogos, Ar-
cybożnice/y Zacheusá principem publicanorum, ἀρχι-
τελώνης, Arcycelnikiem właśnie nazywamy. Turba, wo-
latem przelożyć po staropolsku Rzeża/ á niżeli tłuszcza/
ábo tłum/ábo lud. Bo inſe iest λαός populus, lud: inſa
πλῆθος, multitudo, mnoſtwo/ á inſa ὄχλος, turba, rzeża.

Discipulus,

Discipulus μαθητής, uczeń lepiey á niżli zwolennik. Jáko y Magister, διδάσκαλος, náuczyciel własniety á niżli mistrz: ácz też ná drugich mieyscach Żydowskie słowo Rabbi, y Grackie πρὸς τὰς, przekłada sie mistrzem. Słowa niektóre Żydowskie zostawiłem tak jáko ie y Grackie y Łacinijskie księgi zostawiły, wszákże ná bieżgu wyłożone: jáko Pascha, Rama, Racha, Hosanna: drugim zaś przelożył: jáko Amen Amen, Záprawde záprawde; Gehenna, piekło. Tytuły niektóre listów Páwła s. wyrażilem jáko niemi mam własniety y grzeczniety niżli pierwey; do Korynthian/ do Ephesian/ do Philipowian/ do Kolossan/ y do Thesálliczan. Bo jáko Cracóuienses po Polsku zowiemy nie Krákwienisy, ále od Krákowa Krákwianiy/ y Vilnenses, nie Wilnensy, ále od Wilná/ Wilnianiy: tak Corynthios od Korynthu Korynthianiy/ Ephesios od Ephesu Ephesianiy/ ábo Ephesianiy/ Colossenses od Kolossu/ Kolossianiy/ (jáko od Kálissá/ Kálissianiy/ á nie Kálissieniy) Thessalonicenses od Thessaloniki/ Thessalonicianiy/ Philippenses od miásta Philipowa Philipowianiy: á nie Philipensy/ Thessalonicensy/ Kolossensy. Wszakże ná tym máto. Wolno každemu zwać jáko sie mu podoba. Mnie dosyć potázáć/ że sie y to nie sstało bez przyczyny. Ale o tercie dosyć/ te raz też o Annotacyách powiedzieć potrzeba.

Annotacye/ to iest przydátki/ ábo przypiski w tym Nowym Testamencie sa dworakié. Jedne krotke ná bieżgu przy tercie: á drugie dluzsze ná koncu máto nie po každym Rozdziale polozone. Te co ná bieżgu/ rozmaite sa. Bo naprzód znácza sie rózne czytania/ ktore sa w Biblij Plántinowej od Łowáńskich Theologow z rozmaitych ksiąg Łacinijskich reka. pisanych/ Grackich y Syryjskich zebrane y naznaczone. Jáko Máteu: 3. 7. 2. miásto tego co iest w tercie 'przybliży sie'. masz ná bieżgu 'przybliżyto sie'/ 4 L. K. G. S. Co znáczy/ że sie te słowa tak náydúia we czterzech exemplarzách starych Łacinijskich reka

Słowa Żydowskie iedne przelozone/ á drugie zostawione.

Tytuły listów Páwła S.

Annotacye dworakié.

I.

Różne czytania z Biblij Plántinowej.

D

pisanych/

2.
Różności i No-
we Testamentu
Greckiego
Krolewskiego
zebrane.

3.
Zaczął.

pisanych / a k temu w Krolewskich Łacińskich / w Gra-
eckich y w Syryjskich. Matth: 4. 7. 10. masz gwiazdke
miedzy tymi slowy: Podz precz * ścitanie: a na brzegu
przy gwiazdce te słowa * za mna 4 L. G. Co znaczy / że te
dwie slowie / za mna / maia w tercie na tym mieyscu gdzie
gwiazdka iest / czwory księgi stare Łacińskie reka pisane /
y k temu Grackie Krolewskie. Matth: 9. 7. 18. przed
tym slowem 'Panie' / naydzieś rozenek wyrażony / a na
brzegu drugi przeciwnemu / tym sposobem 13 L. G. S. Co
znaczy że troienasćcie ksiąg Łacińskich starych reka pisa-
nych / a k temu Grackie y Syryjskie nie maia tu w tercie
tego słowa / Panie. Toż o inszych podobnych rozumiey.
Powtore sa na brzegu różnice drugie odemnie samego /
znaszaiac text Gracki Krolewski z Łacińskim / obaczone
y naznaczone / ktorych Biblia Plantinowa nie ma. Jako
Matth: 1. 7. 18. Gdy * byla: masz na brzegu / * bowiem
G. co znaczy / że Grackie Krolewskie exemplarze to slo-
wo Bowiem / przydawaią / tak czytając: Gdy bowiem by-
ła. Matth: 2. 7. 11. 'nalezi' / a na brzegu / wyrzeli. G. Co
znaczy / że w Grackim Krolewskim miasto tego słowa
Nalezli / stoi / Wyrzeli. Matth: 6. 7. 14. przy tych slowiech
z rozenkiem / 'grzechy wasze' / na brzegu tak stoi: 'G. co
známionuje / że tych dwu slow / Grzechy wasze / w Gra-
eckich Krolewskich nie masz. A takie różnice z samego
textu Grackiego Bibliey Krolewskiej zebrane / pospoli-
cie maia te same litere G. na brzegu przypisane: z ktorych
wnet obaczysz / co sie inaczej / co mniej abo wiecey w Gra-
eckich Krolewskich / a nizli w naszych Łacińskich nayduie.
Potrzebie masz też po brzegu Zaczął / to iest Rozdziały
Słowieniskie y Ruskie wszedy przypisane: a to przeto / aby
sie ten Testament nie tylko nam Polakom / ale y Ruska-
kom y Słowianom / (ktorzy daleko inſe y krotſe a nizli
my Rozdziały maia) przygodzić mogli. Dla czego też w
Nowym testamencie Budnego y Czechowica te Zaczął

sa przyda-

sa przydane. Poczwarte/maś po brzegu wykładu słow y
sentencji trudniejszy/pospolicie przy takim znaku. Já-
ko Matth: 2. 7. 3. poklonić się/maś na brzegu wykład
tego słowa/chwale oddać ábo poklon czynić. Bo się też
tak słowo Adorare wyłożyć może. A niżej 7. 18. w Ra-
mie/co jest/na wysokości: y tak indziej wszedy. Popiate
maś y Zebráissny/ to jest sposoby własności Żydowskiej
mowy málo nie wszedy naznaczone. Pofoście maś też na
brzegu położono/tedy się ktora Ewángelia ábo Lekcyja z
listu Apostolskiego/na ktora niedziele/ábo na ktore świę-
to poczyna/ y raczke gdzie się kończy. Náostaték sa też
na brzegu naznaczone części Ewángeliey/y inszych ksiąg
y listow Apostolskich: á czasem też y ánnotácyje ktore na-
leża ku potwierdzeniu Kátholickiey wiáry/á ku obáleniu
przewrotnych náuk kácerstkich/ktore się na brzegu sstawić
mogły. Bo inšie dłuższe tym podobne zá každym Rozdzia-
tem sa przydane.

Ná drugim zaśie brzegu wnetrznym sa naprzód między
liniámi nie tylko liczby wierszow každego rozdziału roz-
sádzone/áley litery A, B, C, D, E, F, G, między tymiś li-
niámi/ktorymi inšie księgi co wierszow nie máia/ czástki
Rozdziałow dla przediego náleżenia dziela. Dálej zaśie
między syrszymi liniámi/ ná tymże wnetrznym brzegu/
sa Concordántia ábo mieysca podobne tak z Nowe-
go iáko y z Stárego Testámentu popisáne/ každé z roz-
działem y z wierszem swoim/ y nád to z litera/ktora czá-
stke rozdziału známionuie. Al żeby się te Concordántia
nie mieszáły/ przydane sa do nich/ y w tercje przeciwko
nim litery mále/ a b c d. y inšie/ábys wiedział/ktora Con-
cordántia ktorym słowom służy.

Drugie Ánnotácyje dłuższe/ ktorem nazwał Náuki y
Przestrogi/ sa málo nie po každym Rozdziale położone;
ktore opócz wykładow niektórych mieysc trudniejszych/
osobliwie te mieysca pokázuią/ y krótko wykládáia/ktore

4.
Wykłady słow
trudniejszych.

5.
Zebráissny.

6.
Ewángelie y
Epistoly Nie-
dzielne y od-
świątne.

7.
Cześć Księg
Nowego Te-
stámentu.

8.
Ánnotácyje zá
Kátholická
wiára.

9.
Wiersze z licz-
bami święt.

10.
Litery Rozdzia-
łow.

11.
Concordántie

12.
Litery mále
Concordánt-
ay.

13.
Náuki y prze-
strogi.

Skład zebrane

ábo ha retcy pśia y fałſua / náciagaia ich zá wymyſly ſwemi: ábo ktore wiara náſze Kátholicka przećiwko ich błedom znácznie potwierdzaia. A te Annotácy e częſcia z ſámego piſmá S. częſcia teſz z wykłádu ſtárych onych Oycow y Doktorow koſcielných / ktorych imioná máto nie wſtedy ſa poloſzone / częſcia teſz y z nowých / á ná imie z Bellármíná / y z Annotácyi Nowego teſtámentu Angielſkiego od Kátholikow w Remſie we Fráncyey Roku Páńſkiego 1582. wydánego / ſa zebrane: áby ſie poſkazało iſz wſytko piſmo S. wſtedy ieſt zá Kátholikámi / przećiwko tym / ktorzy ſie rzkomo ſámego piſmá trzymáia / y przeto ſie Ewángelikámi názywáia: gdyſz poprawdzie nie Ewángeliey / ále mózgu y widzenia ſwego / ábo miſtrzow ſwoich / Lutra / Kálwiná / Serwetá ábo Ariuſá mocno ſie trzymáia.

14.
Argumentá ká
ſzych kſiag.

15.
Argumentá
Rozdziałow.

16.
Porównánie
Ewángeliſtow

17.
Dzieie Piotrá
y Páwłá S.

18.

Przed káżdymi záſie kſiegámi Summy ich / áko y przed káżdym Rozdziałem Argumentá ábo Summy Rozdziału káżdego ſa poloſzone / y liczbámi wierſhow poſznáczone: ábyſ káſda rzecz ktorey ſukaſ / mogł tym rychley ználeſc.

Przydáliſmy teſz ná przodku Summy y porzádek hiſtoriey Ewángeliey S. ze czterech Ewángeliſtow zebrány / ná ſwe częſtki y láta ktorych ſie co działo ták rozdzieloný / ſe z niego wnet obaczyſ / ktora częſtke Ewángeliey wſyſcy czterey Ewángeliſtowie / ktora záſie trzy / ábo dwá / ábo tylko ieden / y w ktorym Rozdziale opiſnie. Co teſz do wyrozumienia y znieſienia piſmá ſ. ieſt bárzo potrzeбно.

Tymſe ſpoſobem ná dwu tabliczkách ſpiſáliſmy porzádek dzieie / ſpráwy / drogi / y pielgrzymowánia przednieyſzych dwu Apóſtolow Páńſkich / Piotrá y Páwłá S. ktore teſz do wyrozumienia piſmá S. á zwłáſzczá dzieiow y liſtow Apóſtolſkich / wiele pomagáia: ktore naydzieſ po Dzieiách Apóſtolſkich poloſzone.

Nákońiec poloſzyliſmy ná końcu Regeſtr doſtáteczny

wſytkich

wszystkich nauk y rzeczy zbawiennych/ ktore sie w tych S.
Księgach Nowego Testamentu zamykają.

A tak konczac już te Przedmowe/ Czytelniku miły; ia
to cożkolwiek jest prace w tych Księgach podietey/ Pánu
á Zbawicielowi naszemu *IESV CHRISTVSOWI* (kto-
ry nam te skárby niebieskie słowá swego świętego ná ten
świat przynieść y wola swa naswietša tak náuka iáko y
przykłady życia swego obiawić y pokazać raczył) przez re-
ce błogosławionej Pániey násey/ Pánny y mátki iego
MARIEY (przez ktora nam y sam siebie y wszystkie dobra
swe podać raczył) ná wietša cześć y chwale iego/ y ná
pożytek zbawienny Kościoła iego y dusz ludzkich nadroz-
ša krwia iego odkupionych/ pokornie oddawam y ofiaru-
ie. No to pilnie proszę/ ábys y ty/ y każdy ktory iáki poży-
tek zbawienny z tych Ksiąg odniesie/ nie mnie niegodne-
mu (ktory sam od siebie nic dobrego nie mam iedno grze-
chy) ále temuż Pánu y Bogu naszemu (od ktorego iáko
wszystko dobre ná wszystkie pochodzi/ tak też ku iego same-
go czci y chwale ma być obracáne) ze mna podziękował:
y onemu samemu wszystkie cześć y chwale ze wszego dobre-
go záwsze y wszedy zupełnie oddawał. Jać iáko zá te y zá
inne prace moje zapłaty y dziełki od ludzi dobrych y pobo-
żnych nie żadam: tak sie też potwarzy y niewdzieczności
od złych y upórnych nie lekam: y owšem ia zá wielkie bło-
gosławienstwo poczytam. Mamy wszyscy nád sobą se-
dziego sprawiedliwego/ ktory iáko widzi serca y myśli ká-
żdego/ tak też każdemu odda y zapłaci według zasług y
uczynków iego. Ty Chrześcijáński brácie/ iesli poczuieš
pożytek z używania tego Nowego Testamentu; pomóżże
mi Pána Boga prosić (bez ktorego nic dobrego nie rzkać
sprawić y wykonać/ ále ani począc ani pomyslić nie mo-
żemy) ábys mógł mieć w rychle nie tylko Psalterz Dawi-
dow/ ktory już jest máto nie gotowy/ ále y wszystkie Księgi
zakonu stárego z taką pilnością ná náš Polski iezyk prze-

Regestr No-
we Testamentu.

Ian 1. 18.

Bernardus.

Iak: 1. 17.

Mat: 5. 11.

Rzym: 14. 10.

Ian 15. 5.

2. Kor: 3. 5.

tożone. A w tym czasie chceśli być błogosławiony / Ko-
chayże sie w zakonie Pána y Mistrzá twego *IESV CHRI-*
STA, á rozmyśláy w nim wstáwicznie we dnie y w nocy/
chwalac Pána Boga / y dziekuiac mu za niewymowne
dary y dobrodzieystwa iego. A z tym sie miey dobrze: á
mnie tež grzesznego w swych modlitwach nie rácz prze-

pominác. W Krákovie v s. Bábáry/ 20. dnia

Kwietniá. Roku od Uárodzenia Pána

y Boga nášego. MDXCIII. 1593.

X. D. Salub Wuylo Wuylo. S. D.

Znátkow rozmaitych ktore sa w tych kšie- gách wyloženie.

w sámym textie sa te ¶

¶ Ten kluczyk znáczy poczaték wiersá káždego/ktorego
liczbá ná kráiu přečiw iemu iest položona.

• Komma/ ábo pułkolká ná wierzchu przy košcu slová
wyrázone/ znáczy koniec rožnego czytánia/ktore ná krá-
iu iest pokazáne.

 Raczká lepák znáczy koniec tey czásti Ewángeliey
ábo Epistoly/ktora w kóšciele w Niedziele ábo w Swie-
tá ábo w Posty czytáia.

1. 2. 3. 4. Liczby w Argumenčiech ábo w Summáriusách Roz-
džiatu káždego rozsáđzone/znáczy wiersé Rozdžiatu/do
ktorych nálezy oná Summá.

w textie y ná brzegu nájdúia sie te * ¶ ¶

y litery mále/ a b c d e, &c.

* Gwiazdka znáczy/ iž te slová ktore ná brzegu przy tá-
kierzé gwiazdce sa položone / nájdúia sie w innych kšie-
gách ná brzegu náznáczonych/ ná tym miescu kedy gwia-
zdka w textie iest wyrážona.

Różenek zaśie znaczy / że te słowa które za nim ida w
tercie aż do pułkolika na wierzchu przy końcu słowa poło-
żonego / nie náyduia się w tych księgach / które na brzegu
przy takimże różenku są nazywane.

Takie zaś dwie kresce znamienuia / iż miasto słow któ-
re się między nimi a między pułkolikiem na wierzchu przy
koncu słowa położonym náyduia / inne księgi inſe słowa
máia / przy takimże znaku na brzegu wyrażone.

Tak iż gwiazdka znaczy kiedy co wiecey ; różenek zaś
kiedy co mniej ; a ten znak kiedy co inaczej inſe księgi
niżli náſe máia.

Takie dwie kresce lepák na brzegu wyrażone / známio-
nuia wykład słow trudnieyſzych w tercie przy tymże zna-
ku położonych : ábo wkázuia do którego słowa należy An-
notacya na brzegu przy takimże znaku położona. Ale czá-
sem y ten znak " miasto tego " náydzieſ wyrażony. Jáko
lácna ieſt w tych drobiozgaćch omyłká.

Mále litery przy liczbách ábo kontordántiách na w-
netrznym brzegu / y przy ſłowach w tercie położone / po-
kázuiá do których ſłow należy która kontordántia na
brzegu wyrażona.

Słowa mála litera w tercie wyćiſnione / ſa przydane
dla lepszego wyrozumienia / ábo z Graćkiego / ieſli przeći-
wko im náydzieſ na brzegu litere G. ábo z wykládaczow
piſmá s. choć się w tercie náſym Lácińſkim nie náyduia.

Ná ſámy brzeg náyduia ſie te, L. G. NL.

NG. K. S. wł: Hebráism.

L. Znaczy księgi Lácińſkie ſtáre / nie drukowane ale re-
ka piſane / których liczbá częſto ieſt przydána / tym ſpoſo-
bem 1 L. 2 L. 3 L. 4 L. To ieſt / tak ſie náyduie w iednym /
ábo we dwu / ábo we trzech / ábo we czterzech (y także
też dále) reka piſanych księgách Lácińſkich.

NL. Znaczy / iż niektóre Lácińſkie księgi ſtáre reka pi-
ſane / tak máia.

Słowa mála
litera w tercie
wyrażone.

L
1 L.
2 L.
3 L.
4 L.

NL.

G.	G. Znáczy Grackie Księgi / Ktore sie nájdúia w Bibliey Krolewskiej w Antorsie v Plánciná drukowány.
NG. GN.	NG. ábo GN. Znáczy / že niektore inne Grackie ták czytáie.
K.	K. Známiomnie Księgi Lácińskie Krolewskie / Ktore sa w Bibliey Pláncinowey.
S.	S. Syrijskie Księgi / Ktore w teyże Bibliey sa wydru- kowáne.
wł:	wł: znáczy własníe: ábo własný překład slova z Lá- cińského / ábo z Ktorego innego ięzyká.
Hebraísm.	Hebraísm. znáczy Hebraísm / to iest własnosc Hebreyskiej ábo Żydowskiej mowy / Ktora v nas nie iest we zwyczáiu.
Gracísm.	Gracísm. tákże własnosc Grackiej mowy.
Záčzá:	Záčzála sa Rozdzíaly Stowieniskie / iákom w Před- mowie powiedziat.

Porzadek Ksiąg Nowego Testámentu.

IIII. EWANGELIE.	Do Thessáloniczán wtory.
Wedlug Mátheusá.	Do Tymotheusá pierwszy.
Wedlug Márká.	Do Tymotheusá wtory.
Wedlug Lukásá.	Do Tytusá.
Wedlug Janá.	Do Philemoná.
DZIEIE APOSTOLSKIE.	Do Żydow.
XIIII. listow Páwla S.	VII. listow Pomŕsechnych.
Do Rzymian.	S. Jákuhá Apostolá.
Do Korynthian pierwszy.	S. Piotrá pierwszy.
Do Korynthian wtory.	S. Piotrá wtory.
Do Galátow.	Janá S. pierwszy.
Do Ephezian.	Janá S. wtory.
Do Philipowian.	Janá S. trzeci.
Do Kolossan.	S. Judásá Apostolá.
Do Thessálonicz: pierwszy.	OBLAWIENIE Janá S.

A Tora była Summą Starego Testamentu / to jest Christus Pan y Kościół tego (także Augustyn S. naucza) tak też własnie jest Summą nowego. Bo także tenże Augustyn powie da / w starym Testamencie jest zakrycie nowego : a w nowym jest objawienie starego. A na drugim miejscu. W starym prawi Testamencie jest nowy zakryty ; a w nowym jest stary odkryty. A przetoż zbawiciel nasz powiedział. Iż nie przyszedł rozwirować zakonu albo Prorokow ; ale je wypełnić. Bo wam (mowi) prawdziwie powie dam ; Poż nie przeminie niebo y ziemia ; jedno toż ani kreska jedná nie przeminie z zakonu / aż się wszystko wypełni. A którym słowy taknie pokazuje ; iż nowy zakon nie jest nic innego / jedno wypełnienie starego.

A tak przystępując do czterech części głównych Nowego Testamentu : Zaprowadź Ewangelie opisują nam Chrysta Pana / którego stary zakon obiecał ; a to pocawszy od przyszcia tego na ten świat / aż do wyscicia z niego. Dzielę zaś Apostolskie opisują Kościół tego ; także się począł od Jerusłaim głównego miasta Żydowskiego : a także się rozszerzył y przemiósł do Pogan / y do miasta ich głównego Rzymu. Objawienie lepkę Janá S. ma w sobie proroctwa aż do skończenia tegoż Kościoła / które będzie przy dokonaniu świata. Listy nakoniec Apostolskie bawia się częścią wykładaniem tych rzeczy y kwestiy / o których ná on czas warpienie było / y nápotym być mogło : częścią náuczając o pobożnym żywocie Chryścijańskim / y o dobrym porządku Kościelnym.

Koniec zakonu Christus / Rzym: 10. 4. y Kościół tego. De Catech: rubl: c. 3. Ibid: cap: 4. Super Exod: q. 73. Matth: 5. 18. Tamże. y. 19.

Nowy Testament ma 4. główne części. Ewangelie. Dziele Apostolskie. Objawienie Janá S. Listy Apostolskie.

Summa czterech Ewangelij.

E Wangelie mają w sobie historię żywota Pana naszego Iesusa Chrystusa ; y taknie pokazuje że on jest Chrystusem / Messyaszem / albo Krolew Żydowskim : od Pana Boga Patriarchom y Ojcom świętym przed zakonem / y potym w zakonie przez Mojżesza obiecanym ; a iż jest prawdziwym Synem Bożym y prawdziwym Bogiem / który nature cłowicza ; Panny przysiał dla zbawienia świata. O czym Jan S. Ewangelista ná taknie wywodził. A temu opisuje / także tego Pana y Messyasa ná świat ze starożytności Żydzkiej ; scyrey swej złości y złoty / przysiał niechcieli ; ale także szukałi śmierci tego : Ktora on nakoniec dobrowolnie podać raczył dla odkupienia świata. A przetoż

Ewangelie co w sobie mają.

Matth: 21. 43.

1118

Cztery Ewán-
gelistowie.

Ezech: 1. 10.

Obia: 4. 7.

sprawiedliwie zasnúyli / aby te Pan Christus opuścił / y odtąd od nich
królestwo y kóściół swój / a przemiósł go do Poganow. Dla którego ko-
ściół zgrzeszący / odtąd dwunastu Apostolow / z których jednego
przełożył nad wszystkimi.

Historia Ewángeliy s. napisana jest od czterech / którzy v Ezechielu
Pioroká y w Obiáwieniu czterem zwierzętom są przyrownáni ; wedle
tego / iáko który zaczął księgi swoje. S. Mattheus jest przyrównan
człowiekowi : i pocyna od rodziánu Pána Christusowego według
człowieczeństwa tego. S. Marek przypodobion Lwowi : i pocyna
od przepowiadania Janá S. Krzciátele głosu wołającego / i iáko Lwá
ryczącego ná pušcý. S. Lukáš przyrównan Cielcowi : i pocyna
od Káplaná zákonu stárego (to jest od Zacháryášá oycá S. Janá) ko-
rego urząd był cielce ofiarowác. A S. Jan figurowan w Orle : i po-
cyna od Bosstwa Pána Christusowego / y iáko wysoko lata / że wysiŝe
wlecieć nie jest rzecz podobná.

Jan 4. 46.

Jan 6.

Trzy pierwsze Ewángelistowie dosyć sroce opisali / co Pan Chri-
stus czynił w Gálilei po wśádzieniu Janowym do więzienia. Dla
czego Jan S. Ewángelista / który po wszystkich pisał / opuścił sprawę
tego w Gálilei (wytawšy iedne ábo dwie / o których inni Ewánge-
listowie nie nie pisałi : iáko o wzdrowieniu syná krolkowego / á o
onym dziwnym chlebie / o którym do Káphárnáitow mówił / że go im
mogli y chciáć dáć :) Y powieść naprzód / co Pan Iesus czynił / po ié-
ŝe Jan Krzciátel przepowiedał y Krzcił : potym po wśádzieniu Jano-
wym / co czynił w Iudškiej ziemi / ná káždy rok / ná święto Pášcy ábo
Wielkonocne. Ale o mece tego wszystcy dosyć sroce pisałi.

Luk: 3. 23.

Kedy wiedzieć mamy / że ode Krstu Pána Christusowego / który był
sostego dnia Kśtieycá Sreymá / Kedy Pánu nášemu poczeło być trzy-
dzieci lat / áž do meci tego / licza trzy lata y trzy miesiące :
w których iedná były cztery Pášcy / ábo
święta Wielkonocne.

**Summá y porzadek historyey Ewángel-
liey świętey / ze czterech Ewángelistow zebrá-
ny / y ná sive częsci y látá / ktorych sie co
dziáło / rozdzielony.**

A przystym porównanie Ewángelistow / y táśne pokazanie / o
cym wšyscy czterey / o cym trzy / o cym dwáy / ábo tyśko
ieden / y w ktorym Rozdziale piśse. Edey M. Máthheusá / R.
Mártá / L. Lukášá / á I. Janá znácy.

M.	R.	L.	I.			
			1	1	Národzenie Pána Christusowe przede wšemi wieli.	Pierwsza część o dzieciństwie
		1		2	Anioł Gábriel Zácharyasowi poczećie Jano- we opowiada.	Pána Jesuso- wym.
		1		3	Tegoż anioła poselstwo do Pánný Márie / y wćielenie Pána Christusowe.	
		1		4	Pánná Máriá Zelźbiete náviedza: Janowe národzenie y obrzezanie.	
I				5	Anioł oznaymia Jozephowi / iż Máriá mał- żonká iego poczeła z Duchá świętego.	
I		3		6	Národ Pána Jesusow wedlug ciátá.	
I		2		7	Národzenie Pána Christusowc w Bethleem / y obrzezanie.	
2				8	Medcy ze wschodu słońcá przyszedšy / czynia pokłon Pánu Christusowi.	
		2		9	Christus ofiarowan w kościele / od Symeona y Anny był poznány.	
2				10	Jozeph z dziećciem y z mátká iego wćieka do Egiptu; y dziewiętego roku wraca sie do Nazárethu.	Roku Pánstke- go / 9.
		2		11	Jesus we dwunásćie lećiech / náleżon w ko- ściele miedzy Doktorámi.	Roku Pánstke- go / 12.
3	1	3		12	Jan krzćiciel káże y krzći na pušczy: od kto- regu y Pan Christus okrzczon. (nowi.	II. część o przy- gotowaniu ná- obświecenie iego
4	1	4		13	Posći sie czterdzieści dni / y da sie krzćić fátá-	go. Roku P. 31.

M.	R.	L.	I.	
			1	14 Jan iáwne świadectwo dáie o Chrystusie posłom Żydowskiem / ludowi / y własnym wczniom swoim.
			2	15 Chrystus czyni swoje pierwsze cudo / odmieniac wodę w wino ná weselu.
			2	16 W święto Páschy wyrzuci kupiáce / y przedaáce w kościele / oznáymiaá Żydom śmierć y zmartwychwstanie sánie.
			3	17 Wczy Nikodemá w nocy / y krzci w Judskiej ziemi przez posługę wczniow swoich. Skad sie wyszczyna pytanie o Janá / o tym krzcie dwoiákim.
14	6	3		18 Jan Krzciiciel wsádzon do ciemnicy od Żerodá / zego strofowat z cudzolostwa iego.
4			4	19 Po wsádzeniu Janá / wraca sie Pan Chrystus do Gálileiey / przez Samáriá / y rozmaáwia z Samárytánka.
			4	20 Wzdawia syná Krolikowego.
4	1	4		21 Przepowiada w Gálileiey / y slawá sie o nim seroko roschodzi.
4	1	5		22 Wzywa czterech wczniow w łodzi / y násláduie go.
	1	4		23 Opetánego wybawia w bożnicy.
8	1	4		24 Wzdawia święte Piotrowe / y inne rozmaíte chore.
8		9		25 Odpiaáwia trzech / ktorzy go chcieli násládo-
8	4	8		26 Wsmierza nawátność ná morzu. (wac.
8	5	8		27 Wzdawia 2. opetány w kráinie Gerázeńskiej / y dopuszcza czártom wstápić w wieprze.
9	2	5		28 Wzdawia powietrzem ruszonego / przez piętro spuszczonego.
9	2	5		29 Wzywa Mártchenśá ze ctáá z wczniámi Janówymi y Phárizájskimi o posćcie rozmawia.
9	5	8		30 Wzywa córke Arcybożniczego / y wzdawia

miewiaáste

PIERWSZA
PASCHA. X
Eu Páńskiego
31.

III. część od ch
su / ktorego sá
począł ofázo
wac (Mat: 4
11. y 17.) prze
kazanie y cud

M.	R.	L.	1.	
9				niewiašte cierpiaca krwawa niemoc.
			31	Dwu ślepych oświeca y opetanego wzdławia.
			5 32	Wzdławia w Sobote onego/ktory leżał w ow- czej sadzawki / od trzydziści ośmi lat cho- roba złożony.
12	2	6	33	Strofuie Pharyzeuſe/żá źle máiace wczniom iego/że ktosy wycieráli w dzień Sobotny.
12			34	Wzdławia w śábát w boźnicy/máiace° wſchła reke/ y strofuie Pharyzeuſe prze to obrażone.
5	3	6	35	Obiera dwunáście Aposłolow/ y czyni ná go- rze ono oſobne kazanie o błogostáwien- ſtwách y o doſkonáłości Chrzeſćjáńſkiej.
8	1	5	36	Wzdławia tredowátogo.
8		7	37	Wzdławia ſluge Sernikowego.
		7	38	Ożywia ſyná wdowy przed miáſtem Naim.
11		7	39	Jan poſyła z więzienia wcznie ſwoie.
		7	40	Odpuſzcza grzechy Máriei Mágdalenie/ przekłádáiac iá dáleko náđ Pharyzeuſá/któ- ry iá był wzgárdził.
12	3	11	41	Wzdławia onego ktory miał czártá głuchego y niemego/ y strofuie bluźnierſtwa Phary- zeuſow.
12	3	8	42	Żáchowniace ſłowo iego / przekłáda náđ ro- dźice/ brácy/ y powinne ſwoie.
13	4	8	43	Podobieńſtwa ſieiacego.
13	4		44	Podobieńſtwa o kátolu/ o náſieniu roſtácym kieby ludźie ſpáli. O gorczyczynym żiárnie/ y o kwáſie.
13			45	Podobieńſtwa o ſtárbie zákrzytym w roli/ o perle drogitey/ y o niewodzie.
13	6	4	46	Wczac w Názarecie/ strofuie ludźie z niedo- wiárſtwa.
10	6	9	47	Poſyła dwunáście Aposłolow ná kazanie.
14	6	9	48	Janá ſcinaia/ á ſława o Jeſuſie przycho-

WTORA PA-
SCHA. Roku
Pánſkiego/32.

M.	R.	L.	I.			
				dzi do Heroda.		
14	6	9	6	49	Pieć tysięcy ludzi pięciorgiem chleba nasyca.	
14	6		6	50	Chodź po morzu / y Piotrowi także chodźcie także.	
			6	51	W Kapharnaitow czyni rzecz o mąnnie / y o prawym chlebie / ktory sstapil z nieba.	TRZECIA PASCHA. Kofu P. 33.
15	7			52	Scrofuie Pharyzeuse / ktorzy za złe mieli w czniom tego / iż iadali nieumyrośy reku.	
15	7			53	Wzdawia corkę Chananeyskiej niewiaśy.	
9	7	II		54	Wzdawia cztowiek głuchego y niemego.	
15	8			55	Siedmiorgiem chleba cztery tysiące ludzi nasyca.	
16	8	12		56	Scrofuie Pharyzeuse / ktorzy żadali cudu / y wcznie swe napomina / aby sie strzegli kważu ich.	
	8			57	Wzdawia ślepego w Bethsaidy.	
16	8	9		58	Piotrowi wyznawiać temu / iż Jesus iest Synem Boga żywego / obiecuię klucze krolestwa niebieskiego / y meke ktora miał w Jeruzalem podiać / opowieda.	III. część od czasu ktorego Pan przepowiedział poczt w czniom swoim (Matt. 16. 21.) że miał iść do Jeruzalem y tam wiele ięcić.
17	9	9		59	Panśkie przemienienie.	
17	9	9		60	Wyrzuca czartá / ktorego wcznie wyrzucić nie mogli / zalecać im post y modlitwe.	
17				61	Plaći dwie dydrachmie / za sie y za Piotra / pukałárktem w gębie rybicy od Piotra należionym.	
18	9	9		62	Wczniow spierających sie o przodkowanie nauce pokory.	
18	9			63	Potepia tych / ktorzy gorśa małutkie.	
18				64	Wczy odpuszczáć brátu przeciw nam grzeszącemu.	
19	10	9		65	Opusćinśy Galilea idzie do Judskiej ziemi / á Samarytanowie go nie przyjmia.	V. część o przyściu do Judskiej ziemi náwczeszenie.
		17		66	Ná tejże drodze / wzdawia dziesięć tredo-	
					wátých.	

M. R.	L.	I.	
			wątych
		7	67 Nlącza w kościele w święto Kuczek ábo Namiorow.
		8	68 Wybawia niewiáste ná cudzołóstwie poimána. Nlącza w kościele / y vstępuje tym którzy go chcieli kámionować.
		9	69 Oświeca ślepo narózonego.
		10	70 Rozmawia o dobrym pasterzu y owcách jego.
	10		71 Wysła siedmdziesiąt uczniow / y wracáia sie. Podobienstwo o Samárytanie / y tym co wpadł między zboyce.
	11		72 Nlącza sposóbu y mocy modlitwy / y strofuie opáczna czystość Pháryzáytska.
	12		73 Nie káže sie bać tych / którzy zabijáia ciáto : Przypowieść Bogaczá / który rozpzeszczał gumná swoje : y o wiernym słudze czekáacym ná przyšcie Pána swego.
	13		74 Potepia ich / iesli nie beda pokutowáć : pokázuie cierpliwosć Boża przez fige nieplodná / ktorey ieszcze do roku czekáa owocu. Vzdawia niewiáste skurczóna / y vczy že ciásna iest droga do niebá.
	14		75 Vzdawia opuchlego w Sobote / y vczy že potrzebá wšytkiego sie wyrzec dla niego.
		10	76 W święto kościoła poświęcenia / vchodzą rekú tych którzy go chcieli kámionować.
	15		77 Przypowieść o owcy zgintoney / o dráchnie / y o synie márnoetrácnym.
		16	78 Przypowieść o sáfárszu niespráwiedliwym.
19	10	16	79 O merozdzielności małženstvá.
		16	80 O Bogaczu / y o Lázáru.
18	9	17	81 Biáda tym / którzy drugich gorša : O skutku wiáry / ktora sámym słowem gory pzenosi.

O Pháry

M.	R.	L.	I.	
				82 O Pharyzeusz y o Celmitu modlacych sie w kościele.
19	10	18		83 Rece na dziatki wkłada / y młodziencą bogatego ku doskonałości wiedzie.
20				84 Przypowieść o robotnikach najetych do winnice.
			11	85 Łazarz ożywia / a Żydzi sie rąba iakoby go strącić.
20	10	18		86 Smierć swa opowiada / y synom Zebedeuszowym prosiacym pierwszych miejsc / odpierając dawa.
			18	87 Vzdawia ślepego przed weściem swym do Jerych.
			19	88 Zachęca przyjmie Pana do swego domu: Przypowieść o dziesięci grzywnach danych dziesięci slugom. (ch.
20	10			89 Vzdawia dwu ślepych wychodząc z Jery.
26	14		12	90 Na wieczery w Bethaniey Maria wylewa olejek na głowę iego.
21	11	19	12	91 Siedząc na osle / z wielką czcią y chwale wieżdza do Jeruzalem.
21			12	92 Vzdawia chore y ślepe. A Poganie widzieć go pragną.
21	11	19		93 Przeklina figę / y wyrzuca kupiace y przedajace z kościoła.
21	11	20		94 Dydom pytającym / czy aby moca uczyni / zdawa kwestia o krzcie Janowym ; y opowiada ich odzucenie / a nawrocenie Poganow / przez przypowieść o dwu synach / ktorzy jeden obiecał uczynić / a drugi uczynił oycowskie rozkazanie.
21	12	20		95 Podobienstwo o winnicy najetych oraczom: ktorzy y slugi / y syna posłanego / na zbieranie owocow / zabili.

Kwiećna Nle
dział.
VI. część Kto
ma w sobie
dział święty
mek w Siera
zalem.

M.	R.	L.	I.	
22				96 Podobieństwo o królu / który uczynił gody synowi swemu / náprosiwszy gości / którzy przysć niechcieli.
22	12	20		97 Odpowiedź ná pytanie o czynszu / mali być dány Cesarzowi : y ná pytanie Sádduceusow o zmartwychwstaniu.
22	12			98 Odpowiedź ná pytanie Pharyzeusow / o największym przykazaniu.
22	12	20		99 Zawięra im wstá / tym pytaniem / iáko Christus iest y Synem y Pánem Dawidowym :
23	12	20		100 Káže im czynić iáko ucza / á nie iáko czynia Pharyzeusowie.
	12	21		101 Ofiäre w bogiey wdowy przekłada / nád ofiäre bogácych.
24	13	21		102 Opowiada uczniom swym spustoszenie kościotá / y miásta Jerozolimskiego : wspominaiac y to co sie ma dziać przed skonczieniem swiáta / y o Antychriscie : y o samym dniu sadnym : ábysmy gotowemi byli / czekáiac ná przysćcie ięgo.
25				103 Przez podobieństwo o dziesięci Pánnách / y o tálentách / pokázuie co sie ma dziać ná sádzie z dobrymi y ze złymi / z gotowymi y z niegotowymi : á iż ci co dobrze nie czynia beda potepieni.
26	14	22		104 Judaś sie zmarwia z dydy / áby im wydał Pánná : dwa z uczniow Pásche gotuia.
			13	105 Po wieczery wmywa nogi uczniow swoich.
26	14	22		106 Wstáwuie ofiäre ciáta y krwie swey w największym Sakramencie.
26	14	22	13	107 Opowiada iż go ieden ze dwunásćcie wydać miał (hámuiać spor ich o przełożenstwie) á

(ZWARTA
PASCHA.
Kofu P. 34.

M.	R.	L.	I.			
				14	108	iz sie go zaprzec mieli.
				17	109	Kazanie tego po wieczery.
						Modlitwa do Oycy.
26	14	22	18	110		Historya o mece y pogrzebie tego / ob wieczor
27	15	23	19			ra Czwartkowego aż do wieczora Piatkowego.
28	16	24	20	111		Smartwychwstaie dnia trzeciego.
	16		20	112		Wkazal sie Mariey Magdalenie.
28				113		Drugim niewiastom.
		24		114		A Piotrowi y. 34. A dwiema idacym do Emaus y. 15.
		24	20	115		A uczniom zgromadzonym w iednym domu w Jeruzalem / kiedy wszedł zamknionymi dzwiarni / y dal im moc zatrzymania y odpuszczania grzechow.
	16			20	116	A zaszle po osmi dniach uczniom zgromadzonym pospolutz Thomaszem.
			21	117		Potym nad morzem Tyberyadskim Piotrowi / y innym ryby łowiacy m kiedy tež owce swe poruczyl Piotrowi.
28	16			118		A zaszle uczniom na iedney gorze Galileyskiej ; dajac im moc kazania po wszytkim świecie.
		24		119		Niosłatek w Bethaniey / kiedy im obiecal Duchá swietego (kazac im poczekac w Jeruzalem) y tak pożegnawszy ie wstapil do nieba.
		16	24			

Niedziela
Wielkono-
cna.

Przewodna
Niedziela.

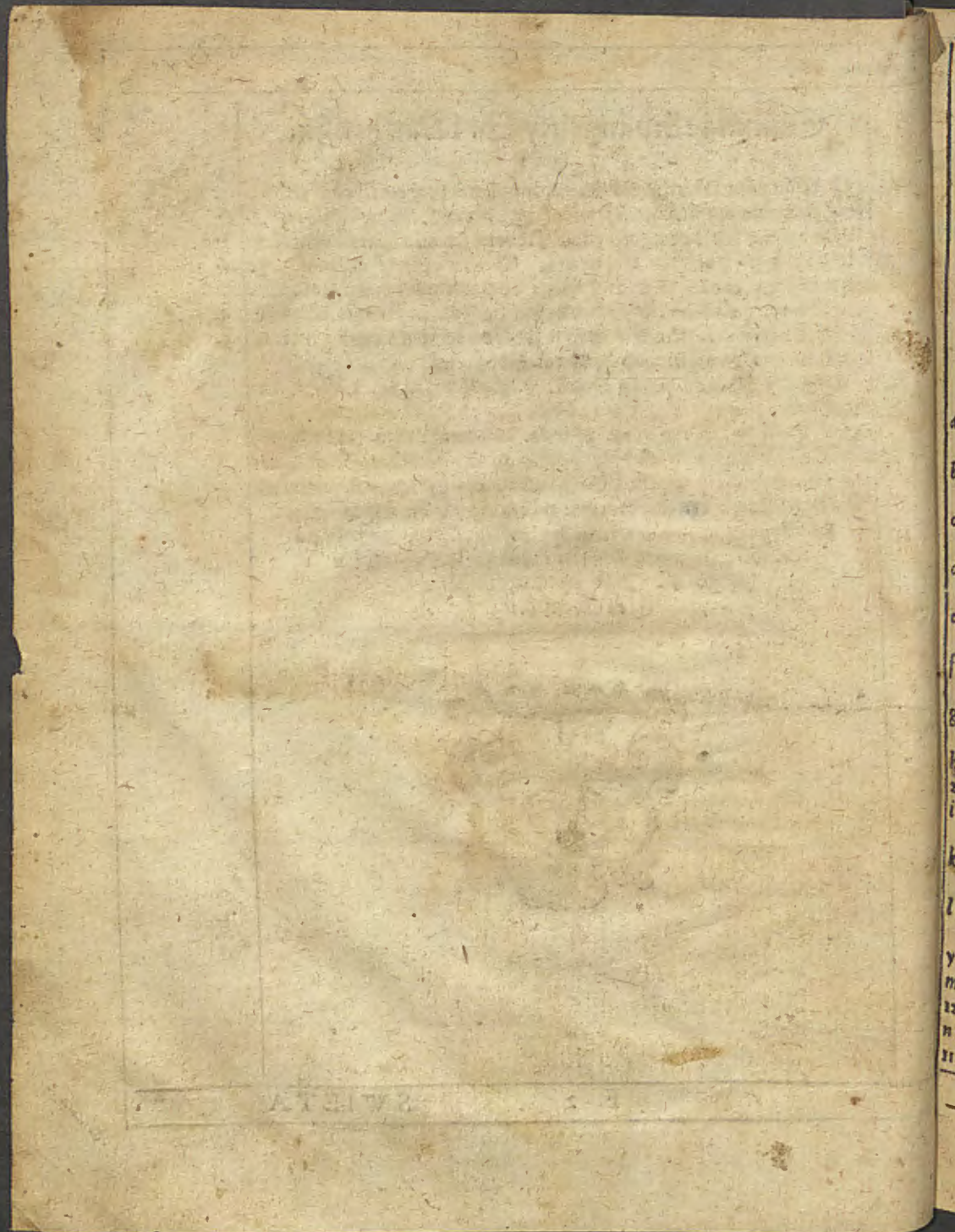
Wstępowanie
Pana
do nieba.

Summa Ewangeliey S. Mattheusza.

Ewangelia Mattheusza S. może być na pięć części rozdzielona.
 Pierwsza opisuje dzieciństwo naszego Zbawiciela. w Rozd : 1. y 2.
 Wtóra ma w sobie przygotowanie/ które vprzedziło niśli sie okazał. w
 Rozd : 3. y na początku czwartego. Trzecia opisuje okazanie tego
 przez naukę y cuda/ áto w Galiilei : od posledniej części Rozdziału
 4. áż do 19. Czwarta o przysięgu tego do Iudskiej ziemi na meke.
 w Rozd : 19. y 20. Piata zamyka w sobie on tydzień święty / mekt ie-
 go w mieście Jeruzalem. od Rozd : 21. áż do końca.

O S. Mattheuszu mamy Matth : 9. 9. Mar : 2. 14. Luk : 5. 27.
 Który bedac pierwey Celnikiem / powołany od Pána stał sie uczniem
 tego. Zásie v Luk : w 6. 14. Mar : 3. 13. Matth : 10. 1. takze ze wszy-
 tkiej liczby vczniow obran byl / y policzon w poczet Apostolow. Z
 nich záse wybran (on sam z S. Janem) áby byl jednym ze czterech
 Ewangelistow. Miedzy ktorymi tez czterema/ on napierwszy pi-
 sal Ewangelia swa tezykiem Sydowskim stodemego roku po
 w niebo wstapieniu Pánskim : to jest/ Roku Pánskies-
 go/ 41. Jáko świádczy Eusebius
 in Chronico.

SWIETA EWANGELIA IESUSA CHRISTUSA, WEDŁUG MATTHEWSZA.

ROZDZIAŁ I.

Summa Rozdziału Pierwszego.

I. Rodzaj Páná Iesusa Chrystusa według ciála. 18 Po-
ciety z Duchá S. narodzony; Mártay pánny / Iosephowi
poślubioney. 20 Ioseph od ániolá przestrzeżony. 21 Przec-
názwany Iesus. 23 Emmanuel.

To jest, Ksies-
gi mówiące w so-
bie dobra nowi-
ne, ábo wesole
poselstwo opry-
ściu obiecánego
Mesiasa. nápis-
sane od Mattheo-
usza S.

PIERWSZA
CZESCEW
ángelicy, o dzie-
cinstwie nášego
Zbawiciela.

K Siegi rodzaíu Iesusa Chrystu-
sa / syná Dawidowego / syná ^a Abrahámo-
wego. ^b Abrahám zrodził ^c Isááká. ^d Isáák
zrodził ^e Jákobá. ^f Jákob zrodził
^g Jude / y brácia iego. ^h Judás lepák zrodził ⁱ Pháresá
y ^j Záre z ^k Thámáry. ^l Pháres zrodził ^m Esromá. ⁿ A ^o Esrom
zrodził ^p Arámá. ^q Arám ^r zaś zrodził ^s Aminá-
dábá. ^t Aminádáb zrodził ^u Náássoná. ^v Náásson zro-
dził ^w Sálmoná. ^x A Sálmon zrodził ^y Boozá z ^z Ráhá-
by. ^{aa} Booz lepák zrodził ^{ab} Obedá z ^{ac} Ruchy. ^{ad} Obed zro-
dził ^{ae} Jessego. ^{af} Lec ^{ag} Jesse zrodził ^{ah} Dawidá krolá. ^{ai} A
Dawid krol zrodził ^{aj} Sálmoná; ^{ak} z oney ktora była
^{al} Oryasowá. ^{am} Sálmon zaś zrodził ^{an} Roboámá. ^{ao} A
Roboám zrodził ^{ap} Abiámá. ^{aq} Abiám zrodził ^{ar} Ase. ^{as} A
Aś zrodził ^{at} Josáphará. ^{au} A Josáphát zrodził ^{av} Jorámá.
^{aw} Jorám lepák zrodził ^{ax} Ozyasá. ^{ay} A ^{az} Ozyás zrodził ^{ba} Jo-
athámá. ^{bb} A ^{bc} Joathám zrodził ^{bd} Acházá. ^{be} Acház zaś

Zaczáło I.

Ewángeliá ná-
dziejá / narodze-
nia y Poczećia
P. Mártay.

A

zrodził

Ex Libris No. 1024112

Ezechiasz G. L.

w przeniesie-
niu do Babilonu

Eliacimá L.

Zaczá: 2.

Ewáng. w wi-
gilia Bożego
Narodzenia y
ná dzień Jose-
phá świętego.
* bowiem G.
máiacá w ży-
woicie G. L.w żywocie
mieć będzie G. L.

zrodził Ezechiasz. 1 A Ezechiasz zrodził Manasse-
sa. 2 A Manasses zrodził Amona. 3 Amon lepák zro-
dził Josiasz. 4 A Josiasz zrodził Jechoniasza y brá-
cia iego / w zaprowadzeniu Babiloniskim. 5 Lecz po
zaprowadzeniu Babilonu / Jechoniasz zrodził Sa-
lathielá. 6 A Salathiel zrodził Zorobabelá. 7 A Zo-
robabel zrodził Abindá. Abind lepák zrodził Eliaki-
má. 8 A Eliakim zrodził Azorá. 9 Azor zaśie zrodził
Sadoká. 10 A Sadok zrodził Achimá. Achim też zro-
dził Elindá. 11 A Elind zrodził Eleázará. 12 A Eleázár
zrodził Matthána. Matthán lepák zrodził Jakóbá.
13 A Jakób zrodził Josephá mezá Máriey: 3 ktorey
sie narodził IESVS, ktorego zowia Chrystusem. 14
15 A tak wszystkiego pokolenia / od Abraháma aż do
Dawidá / iest pokolenia czternaście. 16 a od Dawidá aż
do zaprowadzenia Babiloniskiego / pokolenia czter-
naście. 17 a od zaprowadzenia Babiloniskiego aż do
Chrystusa / pokolenia czternaście.

18 A narodzenie Chrystusowe tak było. 19 Gdy * by-
ła z poslubioná mátká iego Mária Josephowi: pir-
wey niżli sie zefli / náleżóná iest brzemienna: 20 z Du-
chá świętego. 21 A Joseph mąż iey bedac sprawiedli-
wym / y niechcac iey osławić: chciat ia potáiemnie
opuścić. 22 A gdy to on myslit / oto ániot Páński v-
kazał mu sie we snie mówiac: Josephie synu Dawi-
dow / nie boy sie przyjąć Máriey małżonki twej. 23 a-
bowiem co sie w niej vrodziło; iest z Duchá święte-
go. 24 A porodzi syná: y názowieś imie iego IESVS.
25 a bowiem on wybáwi lud swoy od grzechow ich.

26 A to sie wszystko estáto; aby sie wypelnito to co
iest powiedziano od Pána przez Priorká mowiace-
go: 27 A Oto pánná będzie brzemienna / y porodzi sy-
ná: y názowa imie iego Emmánuel: co sie wytłáda /
Bogznámi. 28 A Joseph ocucił sy sie ze snu / vczy-
29

mit iá:

10 o 1. Kron
3. b 10.
11 p 2. Krol
26. d 23
12 q 2. Kron
27. d 9
13 r 2. Kr: 2
d 27.
14 s 4. Krol
20. d 21
15 t 4. Krol
21 c 18.
16 u 4. Krol
21. d 24
17 x 4. Krol
23. f 30.
y 1. Esdr: 5
22. y 5. a
Agge: 1
a 1.

18 z Luk: 1
c 27.
19 45. Moy
20 24. a 1.
21 b Luk: 1
c 31.
22 Dzie: 4
b 12.
23 c Iſa: 7
c 14.

25 mit iako mu był rozkazal anioł Pański : y wziął żonę swoję. Y nie vziął iey aż porodziła syna swego pierworodnego : y nazwał imię iego IESVS.

NAVKI Y PRZESTROGI Z ROZDZIAŁV I.

1 Iesusa Chrystusa) Iesus albo Iesuah po Żydowsku / rozumie sie zbawiciel po Polsku / albo Grecku lekarz. A Christus po Grecku / Messias po Żydowsku / po Polsku Pomazaniec. Iesus imię jest własne osoby / a Christus imię wżędu albo dostojenstwa. Ktore acz w starym zakonie było pospolite wszystkim Erolom / Eaplanom / y prorokom (bo ci wszyscy bywali pomazani) ale tu y wse dy w nowym testamentie / jest własne przezwisko onego iedynego Chrystusa albo Messiasa / Ktorego wszyscy Żydowie czekali.

6 Dawid zrodził Salomona) Iako Ewangelistowie potęnie dowodzą / że Pan Iesus jest prawdziwy Messias / potomek Dawidow y Abrahámow / przez ten porządek potomstwa / przez te linia / albo successia cielesna : tak tymże dowodem przez successia duchowna / oni starzy a świeci Doktorowie / Ireneus / Augustyn / Optatus / y my z nimi pokážniemy / że dzisiejszy Papież Clemens VIII. jest prawdziwy potomek Piotra s. a namiastek Chrystusow : y Kościół Rzymiski jest prawdziwie Kościół Apostolski. A jest to napełniony dowód / mowi Ireneus. A iako w tym porządku rodziain Chrystusowego / słość wielu przodków Pańskich nie nie szkodziła światobliwości P. Jezusowej / y Panny matki tegoż tak y w onym porządku Papieżow / słość niektórych nie szkodzi światobliwości Kościoła powszechnego. A iako dla słości potomków Dawidowych nie odmienił Pan Bog obietnice Dawidowi wczynionej : tak y daleko więcej dla słości wielu ludzi w Kościele swym / nie odniem Pan Christus obietnice onej : że brany pieknie nigdy nie wywieje Kościoła tego. Y onej ; że on sam y Duch tego S. nie zstąpi maw tym Kościele na wieki / y wczynie go wśelakiej prawdy.

13 A Zorobabel.) Mattheus S. z Lukaszem w opisanu rodziainu Panną Jezusowego zgadzają się aż do Zorobabel. Ale i ten miał dwu synow / Rezego y Abiudawiec Lukasz przez Rezego aż do oycy Panny Máriey prowadzi linia Zorobabelowa. A Mattheus przez Abiudawiec prowadzi aż do oycy Iosephá małżonka Máriey. A tak przez Rezego narodziła się Panna Mária / a przez Abiudawiec narodził się Ioseph. Gagneus.

dabo, nazwała. Bo iak Pannie, iako y Iosefowi rzeczone przez anioła : Nazo- wieś imię iego IESVS. W yż: 21 Luk: 1. 31.

1. Successia Panną Chrystusową y Kościoła iego.

2. Złość przeloz- żonych niektor- rych nie szkodzi Kościołowi.

3. Obietnice Pann- skie nie mienia- siedla złości lu- dzkiej.

Zgodą Ewanga- listow w opi- sanu rodziainu Chrystusowego

Przeż Matthe-
us S. narod Io-
sephow rączy
niż P. Máriey
opisuie.
P. Mária była
z domu Dawi-
dowego z poko-
lenia Iuda.

Josephá meżá Máriey.) Dla dwu przyczyn Ewangelista s. nar-
rod Josephow tak pilno opisuie; choć on nie był własnym oycem
Páná Iesufowym. Jedną / iż nie test obyczay pisaná s. białych;
głow meżątých rodząy opisować / iedno przez meżetich. Drugą / iż
Mária pánná była z tegoż domu y pokolenia z korego y Joseph:
iáko y tu Ewangelista dosyć pokázuie / twierdząc że sie Pan Iesus
syn Dawidow z Máriey pánnny / bez meżá / národził. *X* *Isaías*;
zowiąc Mária pánnie / iákorosła z forzenia Iesúgo / oycá Dawi-
dowego. *X* *Mojesz*; rosfázutac áby *Ezra*; córka dziedziczká (iáka
była Pánná Mária / bedac iedynaczká) nie mogła iść zá inšego
meżá / iedno ktoryby był z tegoż pokolenia: iáko wyraźnie / nie tyl-
ko w *Lázińskim* / ále y w *Żydowskim* tekście stoi. *X* *Lukaś*; wspo-
mináiac że pospólu z Josephem ślá ná popis do *Belehem* miá-
stá Dawidowego: że oboie byli z tegoż pokolenia. Hieron: in
Matth. Tertullianus aduersus Iudeos. *X* przedsie *Elzbieta* była kre-
wna Pánnny Máriey / o czym bedzie niżej.

Iesus z sámeysie
Pánnny národził
nie z Iosephá, á-
ni z náśienia ie-
go.

Z ktorey sie národził) Nie rzekł / Joseph zrodził Iesusa: iż Pan
Iesus nie poźeđł z Josephá / ani z náśienia tego (iáko bluzni Bu-
dny kácerz / sprosny) ále sie národził z naczysksey Pánnny / bez iadney
mezksey spráwy. Bo pánná poczełá / y pánná porodniłá / iáko *Mát-
theus* s. y *Isaías* świádczą. *X* przetoż *Messias* názwán test
náśieniem niewieścim: iż sie z sámeys Pánnny / bez náśienia me-
zkiego / miál národzić.

P. Mária nigdy
meżá nie rząda-
lá.

Pierwey niż sie jeźli.) Nie tby sie kiedy potym zeyść mteł: ále
tym nas iści / że nie z Josephá poczełá / ále z *Ducha* s. Hieronymus in
Matth. *O* contra Heluid. Podobne mteyscá maś *Isaie* 37. 27. *O*
schlá pierwey niżli sie dostałá. *Isa*: 65. 24. Matth: 6. 8. Ioan: 4. 49.

Smiáłość Budne-
go w r mnięysá
niu y znięwážá-
niu písma S.

Oto Pánná.) To prorocstwo *Isaiašow*o od *Máttheusa* s. o
Máriey Pánnie y o Synie iey Pánu Iesúsie iásnie wyložone / tak
sie zupełnie náydnie we wszytkich Księgách Ewangeliey *Mátthe-
usowej* / *Lázińskich* / *Greckich* / y *Syryjskich*: że nigdy o nim w Ko-
ściele namnięyszego wátpienia nie było: y tak ie zgodnie wszyscy
Doktorowie Kościelni záwsze rozumiełi. Jeden sie takto nálaźl ná-
szych cásow w Litwie Symon Budny bluznierz / sprosny / ktory w
swych niebożnych przypiskách ná Testament nowy to mteysce *Isaiašow*e
w wátpliwość przywodni: mówiac / iż sie o Pánnie Má-
riey y o Synie iey rozumieć nie moze: á iż to nie *Máttheus* E-
wangelista s. pisał; ále iákiś prostak / ná *Fráim* był te słowá przypis-
káł / á potym ie kros drugi tekst wpisał. Lecz sie w tym Budny
nie czuie / iż rzecz niepodobná / żeby ieden prostak miál iednym rás-
zem wszytkie Księgi Ewangeliey *Máttheusa* s. co ich kółwieć by-

to na świecie / Grecie / Łacini / Syryjstie popowsali. Ponieważ tedy Budny fałsz i awny / tego domysłu swego opaczego / nieczym nie dowodzi / iedno Żydowski plotki / a niepewnymi świadectwy / Bratnia / Lutra / y Castaliona heretykow: przetoż wy myśli tego słusnie wszyscy wierni odrzucać y przesłinać powinni: mniąc po sobie nie tylko wszystkie Duce światu y Doktory Kościoła nie wszyscy wiekom: Który tych słow o panteistwie P. Martey tak w porożeniu / iako y w porożeniu / przeciw Żydom y heretykom śmiele wzywali: a i w wyraźne słowa samego Mattheusza Ewangelisty s. a także Duchu s. przesłani mówiącego.

23 Y porodzi) Kto przeciw Jowannistom y Kalwinistom / Ktoż smieła bluźnić / żeby w rodzeniu miała być zupełność tej panteistyka narużona. August. heresi 28. O epist: 3. Ano y w Kredzie wyznawamy / i się narodził: Martey dziewice.

25 Aż porodziła pierworodnego.) Z tych słow nie rozumiających Żelwidius stary heretyk swoy bład wywodził: żeby P. Maria po porożeniu mejzaż znąć / y drugie syny mieć miała. Ktore bluźnierstwo y od s. Hieronyma z gruntu wywroczone / y od Kościoła wszystkich test dawno potępione: a iako Augustyn świadoczy / nie tak z pism / iako z tradicyey. Podobne temu mięscu mamy: Micho li corce Saulowey nie vrodził się syn / aż do dnia śmierci tej. O to ta testem: z wami aż do skończenia światła. Siedzi po prawicy mojej / aż poloże nieprzyiacioly twoje pod nożkiem nog twoich. A tak nie idzie stad / aby ta miał po porożeniu znąć. Pierworodnym lepać tego zowa / przed Którym się żaden nie vrodził: choć by się y po nim ni kt nie narodził. Hieronymus contra Heluidium.

Maria w porożeniu panna.

Maria panna ay po porożeniu.

Pierworodny może być iedno rodny.

ROZDZIAŁ II.

1 Chrystusowi narodzonemu w Betlehemie / Medrey się Flaniata. 13 Joseph z Jusem y z Maria wjecha do Egiptu. 16 Herod zabija dziatek. 22 Joseph wrocivsy się z Egiptu / mieska w Nazarecie.

Zacz: 3.

1 **21** Gdy się narodził Jesus w Betlehemie Judskim / we dni Heroda Krola: oto Medrey ze wschodu słońca przybyli do Jerosolimy / i mówiac: Gdzie jest Który się narodził Krol Żydowski: Abowiem widzieliśmy gwiazde tego na wschod słońca / y przyiachaliśmy pokłonić się temu. i Co gdy

Ewangelista w dzień Trzech Krolow. Za czasu. on narodzony G. chwale oddać.

August: he
refi 84.
2 Krol: 6.
13.
Matt: 28.
20.
Pf: 109. 1.
2 Moi: 13. 2

4 Luc: 2.
2 7.

abo poklon e^y w^slysat krol Herod / z^atrwozył sie / y w^sytka Jeroso-
 ni^a. lina z nim. ¹ Zebrałszy w^sytke Arcykapłany /
 y Doktory ludu / dowiadował sie od nich / g^dzie sie
 miał Chrystus narodzić. ² A oni mu rzekli: W Be-
 clehemie Judskim. Bo t^ak iest napisano przez Pro-
 rok^a: ³ ^b Ty Betlehemie ziemio Judska / z^ajad^aney
 miary nie iestes napodley^sy między k^sia^zecy. Jud-
 skim. ⁴ abowiem z ciebie wynidzie w^oz / ktory³ be-
 dzie r^adzit lud moy Is^raelsti. ⁵ Tedy Herod we-
 zwa^sszy pot^atemnie onych Medrcow ; pilnie sie
 wywiadował od nich czasu / ktorego sie im gwiazda
 w^okazała. ⁶ A postaw^sy ie do Betlehem^a / rzekł: Idź-
 cie / a wywiadyⁿcie sie pilno o dzieciatku : a gdy nay-
 dziecie / oznaymiⁿcie mi / abym y ia przychaw^sy poklo-
 nit sie iemu. ⁷ Ktorzy wysluchaw^sy krol^a / poiachali.
 A oto gwiazda ktora widzieli na wschod słońca / pro-
 wadzila ie / a^z przyszed^sy stanela nad mieyscem g^dzie
 bylo dzieciatko. ⁸ A wy^rzaw^sy gwiazde / wradowa-
 li sie radościa b^arzo wielka. ⁹ A w^oshed^sy w dom^a / na-
 lezli dzieciatko z M^aria matką iego. y w^opad^sy po-
 klonili sie iemu: ¹⁰ a otworzyw^sy sk^arby swe / ofia-
 rowali mu d^ary ; z^aoto / k^adzido / y mirre. ¹¹ A * na-
 pomnieni we snie / aby sie nie wracali do Heroda / in-
 sz^a droga wrocili sie do krajiny swojej. ¹²
 Z^acza: 4. ¹³ Ktorzy gdy odiachali / oto ^C ^amiot P^an^ski w^okazat sie
 Ewangelia w we snie Iosephowi / mowiac : Wstań / a weźmi dzie-
 dzień ss. M^alo ciatko y matkę iego / a w^ociecz do Egiptu : y badz tam /
 d^az^aci opowiem. Abowiem bedzie Herod szukał dzie-
 ciatka / aby ie z^atracił. ¹⁴ Ktory wsta^sy / w^ozi^ał dzie-
 ciatko y matkę iego w nocy : y w^oshed^s do Egiptu. ¹⁵ A
 byt tam a^z do śmierci Herodowej : aby sie spelnilo /
 co powiedziano iest od P^an^a przez Proroka mowia-
 cego : ¹⁶ ^a Z Egiptu wezwat^em Syn^a moiego. ^a Tedy
 Herod widzac ze byt omylonym od Medrcow / roz-

gniewat

b Mich: 9
 a 2.
 Ian 7. f 4
 Ian: 21. 17

c Psal: 71
 b 10.

d Ozcz: 1
 a 1.

Mich: 9
a 2.
7. f. 4
21. 17

Ierem: 31.
c 15.

Sal: 71
b 10.

Hieron: in
Dan: 2.
Plin: 1. 30.
c 1. nat: hi.
Cic: lib: 1.
de diui.
Tertul: de
Idolat.
Chrys: &
Theophyl
in Marth.
Cyp: ser.
de Bapt.
Pl: 71. 10

gniewał sie bärzo: y poslawšy pobit wszytkie dzieci,
ktore byly w Betlehemie / y po wszytkich granicách
iego / ode dwu lat y niżej / według czasu ktorego sie
17 był dostatecznie wywiedzial od Medrcow. ? Tedy
sie wypelnito to co iest rzeczone przez Jeremiaśa
18 Proroká mowiacego: ? Głos był slyšan w Kamie-
plącz / y nárzekanie wielkie: Rachel plączaca * sy-
now * swoich / y niechciała sie dać pocieszyć / iż ich
nie máš.
19 ? A gdy Herod vmárt / oto ániot Páński wkázał sie
1 w snie Josephowi w Egypcie / mowiac: ? Wstań
20 á weźmi dzieciatko y matkę iego / á idź do ziemie I-
sraelskiej. Abowiem pomárli / ktorzy * dusze dziecię-
21 cey szukáli. ? Ktory wstawšy / wziat dzieciatko y má-
22 tkę iego / y przyšedł do ziemie Iisraelskiej. ? Lecz gdy
wšlyšat / iż Archelaus krolowat w Iudskiej ziemi / ná-
miešcu Herodá oycá swego / bat sie tam iść: ále * ná-
3 pomniony we snie / wstąpił w strony Gáuleyskie. ? A
przyšedšy mieškat w miešcie / ktore zował Nazáreth:
aby sie wypelnito co rzeczone iest przez Proroki: Iż
Nazáreyskim będzie názwány.

od dwuletnych
y młodsze G.
to iest ná wy-
sokości. Hieron.
* y ikanie G.
To iest, Betle-
hemska ziemiá:
iż podle Betlehe-
má Rachel po-
grzebioná bylá.
dzieci G.

Wwángelia w
wigilia trzech
Krolow.
e Duffá, wedle
posobu ięzyká
Zydowskiego,
miásto żarowia
ábo żywotá. czę-
sto sie w piśmie
kładzie.
* od Bogá G.
wrocil sie G.

Medrcy, trzej
Krolowie.

NAVKI Y PRZESTROGI.

1 Medrcy) Acz niektórzy z Doktorow starych te Medrice zá czár-
nošciejwiłi mieli: wšákże pewniejša iest innych sentencyz / á ná-
imie s. Hieronymá / Alemeńšá Alexándryjskiego / Chrysoštomá /
Cyrillá Alexándryjskiego / Theodoretá / Leoná wielkiego / y in-
nych / i to nie czárnošcieintcy byli / ále Medrcowie á Philosopho-
wie Cháldeyscy ábo Arábscy: ktorzy w onych kráidách ábo krolini
byli / ábo y sámym krolom roškázowali: iáko Plinius y Cicero
świádcza. A przetoż te słušnie kóšciol wszytek / Tertullianem / z
Cyprianem / z Chrysoštoniem y z Theophyláktem / z Isidorem y z
Alandianem / z trádiciey á podánia stáršych / zdawná krolni zo-
wie. Co sie y z stáreimi prorocy nadobnie stósne / y z Wwángel-
ia / ktora wspomina ich stárby / krolom wlasne: y to / że sie ná ich
przyráchanie strwożył Herod y z nim wszytko miásto Jerusalem.

Skąd znáć /

	Skad znáć / że to nie Ládá Medicy byli / y z niemálym poczem przyecháli. Jáko y przedtym Krolowa Sábá z takimi dárý do Erolá Sálomoná. Acs podobno nie byli ták wielkimi Krolmi / tá- Eo sa Krolowie dżystcyfzy: ále przynánnicy mojnemi ludzmi / Krol- kání / ábo Ksiazety : tácy byli oni siedm Medycowie / v Krolá Per- skiego Asswerusa: ktore pisino zowie Ksiazety Persow / y Medow. K v Tobiaszá oni przytáctele Jobowi (ktorzy też byli Medicy / tá- Eo ich dysputácyce pokázua) Krolmi sa názwáni. A co sie liczy ich dotyczy / Leo pietwfszy Pápiész y Augustyn s. smiele twierdza / że ich bylo trzy. Ciála ich ze wschodu przeniesione / w Kolnie v Ksáuiá: y imioná ich nie tájné / Kássper / Málcher / Bálcet. Histo: Scholastica.	IIa: 60. 3. Krol: 10
Gwiazdárze.	Gwiazdego.) Nie byláć tá gwiazdá / liczy innych / ktore sa ná niebie : przetoż nie máia stad obrony ani Przysyllánistowie haretcy / ani Gwiazdárze owi / ktorzy gwiazdom poddawia wol- ność ludzka / ábo z gwiazd chca opowiedáć ludzjom przyszle ich przypadki / szczęście ábo nieszczęście. Bo tákie sam P. Bog pote- pia v Jeremiaszá / y v Isaiaszá proroká. O czym niżej Dziel: 19. 19.	Hest: 1. 14 Tob 2. 15
Odpusty y piel- grzymstwa ná mieśca święte.	Przyiechálismy poklonić się iemu.) To przyiechanie z ták dále- kich Kráiw / z nabożeństvá / dla náwiedzenia y pochwalenia Ch- ristá Páná ná miescu národzenia tego ; potwierdza pielgrzymo- wánia Chryścijánstie / ábo chodzenia ná odpusty : y te wciążóś ktora sie dzieie w Kościele powszednym / personom / miescom / y rzeczom świętym. Według onego proroktwa : Bedziem się kła- niáć ná tym miescu kedy staly nogi tego.	Ier: 10. Isa: 47.
Arcekapłani y Doktorowie.	Arcekapłani y Doktory.) Αρχιερες Greckiego wlaśnie Arce- kapłani: ktore Látinśki tłumáć czasem Ksiazety kapłánstwi / czás- sem Biskupáni / á czasem nawyższymi kapłani zowie. Doktorowie zásie / po Látinie Scribe, po Żydowsku Sopharim, iákoby Ksiez- a / od słowá Sepher, to jest Ksiegi ; ábo od Saphar, iákoby czytelnicy y wykládácz zakonú : po Grecu γραμματεῖς, to jest pisarze táw- ni / ábo káncleje. Ktore też Látasz zowie Νομοκoi, zakonne ábo zakonniki : y Νομοδιδασκαλοι, zakonny uczytiele. My ie wśedý zwáć będziemy / ábo Doktorimi zakonnymi / ábo zgołá Doktorimi.	Ps: 131. Isa: 60.
Porządni ká- plani wykládá- cze zakonny y pi- śmá świętego.	Dowiedomáć się od nich.) Słusnie się w sprawie zakonny y religie- y swey pyta przelożonych kapłánstkich : iákó y w zakonie bylo ro- szazeno. Bo ács y ci nie dobrzy przelożeni byli ; tednák często dla osobnego przywileju w rzędu swóiego / prawde znáć musieli : iákó	Mal: 2. 5. Moy: 17 S. Ian 11. 51
Poklon P. Chri- stowi w Sá- krámentie.	Y tu y gózie indziej / práwego Messiaszá oznáymuáć vczymlí. Y wpadfsy poklónili się iemu.) Temu ciálu / mowi Chryśstom s. we zlobie Medicy się klániali. Wásládymyfsi ich tedy y my. Tui	11

go tu nie weźłobie widziś / ále ná oltarz ; iuż go tu nie białagło-
wá / ále Káplan trzyma : y Duch święty obficie ná te ofiáre test
wylany. Homil : 24. in 1. ad Corinthios.

11 A oizrozumiysz skárby swe.) Skárby te były : iákoby pierwotni
onych dárom / Etoro według proroczw Dawidowych y Isáiaszo-
wych / pogániśtwo Chrystusowi y Kościolowi iego ofiárować mia-
ło : y ofiárowáło poczwasz y od Konstantyna wielkiego Cezárza.
A ci trzey Krolowie / y Ksiazetá ludu swego / noszą ná sobie osobo
wszech Krolow y Cezarzow / Etorzy wedle námiętionych proroczw
mieli w Chrystusa wterzyć.

15 Z Egiptu wzwalem.) To miéśce prorockie (y temu podobne w
nowym testámenie) tu ná Chrystá Páná przytoczone / choćby sie
wedle liter y ináczey rozumieć mogło ; wzy nas dobrze wykładáć
pismá stárego zákonu. Ponieważ przedmiejśkich rozumienie test
o Chrystusie / y o Kościele iego.

16 Pobit wszykie dzieci.) Obácz iáká test władza y poważność Ko-
ściółá Bożego / okolo chwały Bożej : á miánowiącie w Kánonizá-
cyey świętych / y w wstáwówaniu swiat ich : gdyż bez żadnego
wyráźnego słowa Bożego ábo pismá s. swięto tych niewinnych
dziateł zámśe Kościół święcił y obchodził / poczwasz y od czásow
Apostolskich : choćta oni nie dobrowolnie dla Chrystusa umarli :
y nie wszyścy podobno byli obżezáni : y owšem niektorzy z po-
gániśkich rodzicow posli. Augustinus epist : 28. Origenes homilia
3. in diuersos.

20 Dzieciatko y mátkę iego.) Nie rzekł / wziął syná swego y iónę
y swoie : ále dzieciatko y mátkę iego. Bo nie był oycem własnym
21 Páná Iesufowym / ále opiekunem. Hieron. in Matth.

Krolowie iem
scy mieli sie kła-
ná : y dary ofi-
árować Pánu
Chrystusowi.

Pismá stárego
zákonu iákoby wy-
kładáć, y do cze-
go sie ściągáta.

Kościół ma mo-
kánonizować S.
y swiętá ich ro-
stáwiać.

Ioseph nie był
własnym oycem
P. Iesufowym.

ROZDZIAŁ III.

1 Jan ná puśczy pokute y przysćie Chrystusowo opowia-
da. 4 Odrzienie y żywność Janowá. 6 Spowiedz przed Jan-
nem. 8 Owoce pokuty. 10 Dobre uczynki potrzebne. 11
Arzest Janow á Chrystusow rożny. 13 Christus okrzeson
od Janá. 16 Ukázanie Trojce świętey.

1 **W**edni one^a przyszedł Jan Arzciiciel / kázac
ná puśczy Indskiej / y mówiac : Czynćie po-
2 kute : ábowiem^a przybliży sie Kroleśtwo nie-
3 bieśkie. y Bówiem ten iest / o którym mówił Isáiasz

V V T O R A
C Z E S C E
wángelicy , o
przygotowaniu
niżli sie P. Chris-
tus okazał.

Záczá : 5.
przybliżylo sie
4 L. K. G. S.

B

prorok/

Ex libris Romani Rozulicz Press. W. S.

prorok / rzekac : ^b Głos wołaiacego na puszczy ; Go-
 tujcie droge Pánsta : proste czyncie ścieżki iego. [?] A
 ten Jan miał odzienie z sierci wielbładowey / y pás
 skórzany około biodr swoich : a pokarm iego był ślá-
 rancze y miód lesny. [?] Tedy wychodził do niego Je-
 rosolima / y wszytká Judská ziemiá ; y wszytek kraj
 około Jordanu. [?] A byli krzczeni w Jordanie od
 niego / spowiadáiac sie grzechom swoich. [?] A gdy
 widział wielu z Pháryseusów y Sadduceusów przy-
 chodzących do krztu swego / mówił im : ^c Rodzái-
 iáścizorcy / któż wam pokazał abyście vciekali od
 przyszłego gniewu ? [?] Czynicieś tedy owoc godny po-
 kuty. [?] A niechcieyćie mówić sami w sobie / ^d oycá
 mamy Abraháma. Abowiemci wam powiedam / iż
 może Bóg z kámienia tego wzbudzić ^e syny Abrahá-
 mowi. [?] A iuż y siekiera do korzenia drzew iest przy-
 tożona. ^e przeto wseltkie drzewo ktore nie dáie owocu
 dobrego ^e będzie wycięte / y w ogień wrzucone. [?] ^f Já-
 was krzcie woda ku pokucie : ale ten ktory przydzie
 za mna (mocniejszy iest niż ja : ktoregom trzewikow
 nie iest godzien nosić) ten ci was okrzci Duchem s.
 y ogniem. [?] Ktorego topátá w rękę iego / a wyczysci
 boiowisko swoje / y zgromádzi pszemice swa do gum-
 ná / a plewy spali ogniem nieugásonym.

Zacza : 6. [?] Tedy ^g Jესus przyszedł od Galileiey náđ Jordan
 do Janá / aby był okrzczon od niego. [?] A Jan mu
 nie dopuszczał / mówiac : Ja potrzebuię abym był
 okrzczon od ciebie / a ty idziesz do mnie : [?] A Jესus
 odpowiadáiac rzekł mu : Zamiechay teraz. abowiem
 tak sie nam godzi wypelnic wseltá sprawiedliwość.
 A takżę go dopuścił. [?] A gdy był Jესus okrzczony /
 wnet wystąpił z wody. A oto sie otworzyły iemu nie-
 biosá : y widział Ducha Bóžego sstepniacego iáko
 gołebice / y przychodzącego nań. [?] A oto głos z nie-

biós mo

b Ista :

a 3

Mar :

Luk :

Jan 1 :

Dzie :

15.

Nizey

d 39

d Ian 8

c 39

Nizey

c 19

Mar :

b 8.

Jan 1. d

Dzie :

c 16. y

a 4.

Mar :

b 9.

Luk. 3.

Mar :

h Luk: 3.
c 22.
2. Piot: 1.
c 17.

bios mowiacy: ^b Ten ci jest Syn moy muly / ^w kto
rynem sie wlochac.

^p ktoregom sos
bie wluibil.

NA VKI Y PRZESTROGI.

1 Ná puszczy.) Z tego słowa Eremus, to jest puszcza / nazywani sa
Eremita, Pustelnicy; ktorzy bogomyślny á surowy żywot wioda
ná puszczy / przykładem Janá s. Ktorego przeto świeci Doktoro
wie zowia Książe ciem ábo principálem Mnichow y pustelnikow.
Chrysost: homil. 1. in Marcum. & homil. de Ioan: Bapt. Hieron. ad
Eustoch. de custodia virginis. Isidorus lib: 2. cap. 15. de divinis offi
ciis. Bernar. de excellentia Ioan. Bapt. Przeto aby Nowowiernicy
rádzi z tej puszczy / nie puszcza / ále mieszca ludzi pelne; z włosienice
Janowey / sąmlezy y miekkie śały; á z śaráńczy / y z miodu leśne
go gorzkiego / ráti / ryby / cukry / y mánny rośkosne poczynili (prze
ciw iásnemu świadectwu y samego Pána / y wszystkich Doktorow)
iz sa wiecey nie przysiatciele pokuty / postow / ostrości życia y odzie
nia / y umartwienia ciała / y zakonnych stanow.

Zymot pustela
niczy światy.

Ian S. przodkie
mnichow y pu
stelnikow.

Ewangelikowie
śaśberze Ewán
gelicy swietcy.

2 Czynie pokute.) Abo pokuty. Nowowiernicy dzisiejszy
nie przysiatciele Pokuty s. ani Sakramentu / ani samego słowa Po
kuty ścierpieć nie mogac / miásto pokuty wpamiętanie / ábo poká
tanie (pro penitentia resipiscantiam) omylnie y zdradliwie podmie
tuia: áby jednym słowem y on zaś serdeczny / y dosyć wczynienie / y
utrapienie w śelkie z grzechy / zaraz y z sama pokuta odrzucili. A
dármo sie do etymologicy / ábo własności słowa Greckiego μετάνοια,
ráczey niż do zwyczaju pisma s. y s. Doktorow wciekają: Bo
μετάνοια y Apostolow y Ewangelistow ma coś wiecey w sobie
niż wpamiętanie: poniewaz nie jest bez żalu y utrapienia ciała / iá
ko sie iásniesz tych mieśc / ná kráiu nazywanych / pokázuie. A s.
Básilius Grecki Doktor / pokute Mniwitow / w posćcie / w popiele /
y włosienicy czyniona / Metánoia zowie. Nákoniec y Jan s. lu
dziom pokutuiacy m / y iákość z grzechy / y spowiedz / y godne owo
ce pokuty / to jest dosyć wczynienie zaleca.

Słowo pokuty
Nowowiernicy
czemu przemies
nia.

6 Byli kreszenod niego.) Nowo kreszenicy słowo Krztu y Krzescenia
w Kosciele zdawná zwyczajné / y sakramentowi piórszemu przy
wlaszczone / śmiecie odrzućwszy / ná to miejsce nurzanie / ábo ponu
rzanie swesprośne / bledom swoim kwoli / podrzucili: áby Krzest
máły ch dziatek (ktorych sie nurzac nie godzi by nie wronely) y tym
sámy m słowem wyniszczyli. Lecz jest słowo greckie βαπτισμός
(iáko oni mowia) y Ewangelistow zgola ponurzenie / á nie ráczey
myćie ábo omyćie známionute; czemuż y sami Murkowie onych

Słowo krztu y
krzescenia Nos
wokrzesczeny iá
ko przetrwają
ia.

flow / Nisi baptizentur, nie przelożyli / Jesliby sie nie nurzali ; ale / Jesliby sie nie omyli ; y tamże baptizma a calicum nie nurzanie / ale omycie kubkow ; y nā drugim miejscu : In variis baptismatibus, w rozmaitych omywaniach / a nie ponurzaniach / samiz przelożyli z Ono. Ja was baptizo aqua, Erzeze abo omywam wodą ; Iohannes baptizavit aqua, Jan Erzeł woda ; czemu sepsowali / przydawşy flow / In ; Ktorego ani w Greckim / ani w Łacińskim niemają / mówiac : Nurzał w wodzie ; ledno si rzec nie mogli / nurzał woda ; tak to my własniemowimy / Erzeł abo omywał woda ; Przetoż y Páwels. Erzeż s. nie nurzaniem / ale omyciem abo kąpiela odrodzenia y odnowienia zowie. y nā drugim miejscu mowi : Byliście kiedyś grzesznymi / aleście omyci / (nie ponurzeni) aleście poświęceni / ale usprawiedliwieni. X s. Miac sercā oczyszczone od sumienia zlego ; y ciała omyte (nie ponurzone) czysta woda. Wawet y Cástálio / choć też nie kátholik / Baptismum także nie nurzaniem (mersionem) ale myciem abo omyciem (lotionem abo ablutionem) piwcy był przelożył. Aż potym od Bęy przeto strofowány / wrocił sie do starego flow / Baptismus, y Baptizare.

Spowiedz przed
Janem z wylicza
nim grzechow

Spowiedziac sie grzechow swoich.) Jáko Janow Erzeł był figura Krstu P. Chrystusowego ; tak też y spowiedz ; Ktora przed nim cyntono / była figura tey spowiedzi / Ktora przed slugami P. Chrystusowymi ludzie czynić mieli. A obacz / iż i Ktorzy sie tu spowiedzi / nie tylko grzesznymi sie być wyznawali / ale grzechy swe z osobną (rās & magtias) wyliczali. Bo inſza rzecz jest grzesznym sie wyznawać / abo y wyznawać : a inſza / grzechow sie swych przed drugim spowiedać.

Dosyć uczynie
nie.

Czynicie owoe godny pokuty.) To jest (jáko s. Jan Chrystostom y Gregorz s. wykładá) czynić uczynki dobre / piwşym grzechom przeciwnie. Jáko nā przykład. Kto piwşey cudze brał : teraz niech to wroci / y swe własniem tych nā ślimużny wydać. Kto sie objezał / abo opijał : teraz niechay pości / y nie piśanego nie piş. Kto nieczystość abo cudzołóstwo popelniał : ten sie niech nā czas wstrzymawa y od własney żony. Kto Kogo obraził słowem abo uczynkiem / niech sie vpoKorzy / y niech go przeprosi. A toć w Kościele Chrześcijańskim dosyć uczynieniem zowią.

Boiażnia meki,
ynądziecia zaplá
ty máia być lue
dzie odwodzeni
od zlego, a przy
wodzeni do do
brego.

A iuż siekiera jest przyłożona.) Tu Jan s. swym przykładem v
czy Káznodziecie / aby ludzie odstráśali od zlego / boiażnia piéłá y sadu Bożego ; a nāpomináli ku dobremu / nádziecia zapláty Krolestwa niebieskiego. Czego Wzowowiernicy nie czynia : boiać sie ku by wiary y ofności swey pewney nie stráćili.

Mar: 7

Do Zp

9. 10

Luk: 3.

Dzie: 1

y 11. 16

Do Tyt

5.

Ephes: 1

26.

1 Cor: 6

Zyd: 10

22.

Sels

ca

Hier

Mat

Dzi

1. Ko

8 Chrysost

hom: 10

in Matth

Greg: 10

mil: 20

Euang:

Eph: 4

10 Ktore nie dacie owocu.) Nie tylko ale czynić też rzecz potępienia godną; ale y dobże nie czynić. August. serm. 6. de Tempore.

11 Iac was krzeje woda.) A to prosto przeciw Lutrem y Caluini-
stom / Ktorzy krzeją P. Chrystusow; Janowym równa. Co nie
przeło czynia / aby krzeją Janow wstawili: ale iżby krzeją P. Chri-
stusow zelżyli: powiadać / iż on niemał wietrzey mocy do odpu-
szenia grzechow / y dostapienia łaski y usprawiedliwienia / niżli
Janow: Aby ślad prowadzili rozliczne swe błędy / Ktoremu ludzie
zwodza, twierdząc / iż krzeją nie gładzi grzechow: y nie czyni cło-
wieka ani czystym / ani sprawiedliwym / niżeli był pierwszy: a iż
dziatkom do zbawienia nie nie pomaga: ale dosyć na tym / że sie
rodzą z rodziców Chrześcijańskich. Lecz wważywszy miejsce / przy
tym wierszu na kręciu nadszalone / śladnie poznaś / iż śladnie święte
Trydentyńskie Concilium za heretyki przekleste osadziło one / Ktorzy
też moc dają Krzestowi Janowemu / Ktora y Chrystusowemu.

11 Ten was okrzeży Duchem i y ogniem.) Hieronim s. to miejsce tak
wykłada: Albo iż Duch s. jest ogniem / iako świadczy dzieje Apo-
stolskie: albo iż na tym świecie bywamy Krzczeni Duchem: a na
onym ogniem. Którego wykładu y Paweł podpiera / mówiąc: iż
każdego robota / iako by była / ogniem spróbuje. A nie tylko Hiero-
nym s. ale y Hilarius y Chryzostom / y Ambroży y Beda / y pospo-
licie wszyscy wykładają pisma s. na to się zgadzają / że dla tego tu
przydano to słowo / W ogniem: iż po Krzest Chrystusowym następ-
nie ogień utrapienia / y ogień sadu Bożego / y ogień czyszcowy.

12 Wycyżci boiowisko swoje.) To boiowisko jest Kościół Boży /
tu na ziemi testuje boiownicy: w Którym są tak sli / iako y dobzy: tu
przez pszenice y plewy oznaczeni: aż sie w dzień sadny stanie ied-
nych od drugich odlaczenie. Co też jest przeciw Nowowiernikom
dziśiejszym; Ktorzy mówią / że w Kościele nie są ledno dobzy.

16 Y widział Ducha Bożego.) Tatemnicą Trojce S. w tym się
Krżeć okazuje. Pan się Krzeć / Duch s. sstepnie w osobie goło-
bice: a głos Wyć / świadczy Synowi dającego / był słyszany.
Hieronimus in Mattheum.

Krześć P. Chri-
stusow od Jano-
wego różny.

Błędy Nowo-
wiernikow oko-
ło krztu S.

Ogień czyśc-
owy na onym ś-
wiecie.

Kościół ma w
sobie zle y do-
bre.

Trojca święta.

wyznawa-
nie anio-
łow
cie, dła
podziwy
Papieża
tych
Kłami-
tak
wielki
współ

ROZDZIAŁ III.

1 Christus na puśczy pościł / y da się krzeć śatanowi. 6 W
śatan pisał wzyw przeciw Chrystusowi. 17 Początek ka-
zania Chrystusowego. 18 Wzwanie Piotra / Andrzeja / Ja-
kuba / y Jana. 23 Christus w Galilei opowiada Ewán-
gelia / y chore uzdrawia.

Zaczą: 7.

Ewangelia w
miedzielę piątą
świąt w post.
* do niego G.* żyć będzie 2 L.
G.

* na wierzechu.

* roszkajal N. L.

* Iesus: Zásie
nápisaná. G.* jámna. 4 L.
G. ale Hiero-
nym tego nie
czytal.* będzie sie kła-
niał, a iemu słu-
żemu służył G

Zaczą: 8.

TRZECIA
CZEŚĆ EW-
angeliey, ooka-
żaniu P. Chrystu
Jowym, y nau-
czaniu tego w
Gálileiey.* droga, abo przy-
drodże. 2 L. G.* Gálilea. 2 L.
K. G.

* y w cieniu.

3 L. K. G. S.

Tedy Iesus^a był zawiedzion na puszcza od
Ducha / aby był kuszon od dyabła. I A gdy po-
ścił czterdzieści dni y czterdzieści nocy / po-
tym taknat. I A przystąpiwszy^{*} kusiciel / rzekł mu:
Jeslis iest Syn Boży / rzecz aby to kámiennie estáto sie
chlebem. I A on odpowiadáac rzekł: Nápisanó
iest^b Nie sámym chlebem żywie^c człowiek: ale wšel
kim słowem^d ktore pochodzi z wst Bożych. I Tedy go
wziat dyabel do miásta swietego / y postáwił go^e ná
ganku kościelnym: I A rzekł mu: Jeslis iest Syn
Boży / spuść sie ná dot. Abowiem nápisanó iest: Iż
aniołom swoim^f roszkaje^g o tobie / y beda^h cie ná reku
nosić / abyś snadź nie obraził o kámiennⁱ nogi swojej.
I Rzekł mu^j Iesus zásie: Nápisanó iest^k Nie be-
dziesz kusil Pána Boga twego. I Wziat go zás dy-
abel ná gore wysoká barzo: y wtkázal mu wšytkie kro-
lestwa swiáta y ozdobe ich: I A rzekł mu: To wšy-
tko dam tobie / iesli wpadšy weczyniś mi pokłon. I Te-
dy mu rzekł Iesus: Podz piecz^{*} śátanie. Abowiem
nápisanó iest: Pánu Bogu twemu^l kłaniać sie / a
iemu samemu Bozka słužbe oddáwać będzieš. I Tedy
opuścił go dyabel: f a oto aniołowie przystąpili / y
słužyli iemu.

I 8 A gdy wšlyšat Iesus iż Jan był poiman / od-
szedł do Gálileiey. I A opuściwszy miásto Názareth /
przyszedł y mieszkáł w Ráphárnaum / ktore iest ná
morzem / ná gránicách Zabulonškich y Neftálím-
škich. I Aby sie wypelnito to co iest rzeczono przez
Isaiášá Proroká: I^b Ziemiá Zabulonška y ziemiá
Neftálímška / drogá^c morska zá Jordanem Gáli-
iey^d pogánów: I Lud ktory siedziat w ciemnošci /
wyšrzat swiátošć wielká: y tym ktorzy siedzieli w
tráinie^e cienia^f śmierci / wešla im swiátošć. I Od
tud poczał Iesus kázac / y mówic: Pokutuycie: a

bowiem

1 a Mar: 1

A b 11.

2 Luk: 4.

3

4

5 b 5. Mo: 1

6 a 3.

7

8

9 c Psal: 90

10 c 11.

11 d 5. Mo: 6

12 B c 16.

13

14

15

16

17

18 e 5. Mo: 6

19 c 13.

20 f Mar: 1.

21 b 13.

22

23 g Mar: 1.

24 b 14.

25 Luk: 4.

26 c 14.

27 Ian 4. f 4.

28 h Isa: 9.

29 C a 1.

30

31 i Mar: 1.

32 b 15.

k Mar: 1. 18
b 16.
Luk: 5. 21.

bowiem przybliży się królestwo niebieskie.
 18 I kł gdy Jezus chodził nad morzem Galilejskim,
 wyzwał dwu braci / Symona którego zowią Pio-
 19 trem; y Andrzeja brata jego / zapuszczające sieci w
 20 morze (abowiem byli rybitwi.) I rzekł im: Podz-
 21 cież za mną: a uczynię was rybitwami ludzi. I oni
 D natychmiast opuścivszy sieci / sliż za nim. I posta-
 pivszy stamtąd / wyzwał drugich dwu braci / Jakubá
 Zebedeusowego / y Janá bratá jego w łodzi z Zebe-
 deusem oycem ich / opirającymi sieci swoie: y we-
 22 zwał ich. I oni natychmiast opuścivszy sieci y
 oycá / sliż za nim.
 23 I obchodził Jezus wszytkę Galileá / nauczając
 w bożnicách ich / y przepowiadając Ewángelia kro-
 lestwa: a vzdawiając wszeláką chorobę y wszeláką
 24 niemoc między ludem. I rozestlá sie sławá jego po
 wszytkiej Siriey. y przynosiłi mu wszytkie ktorzy sie
 złe mieli / a byli zięci rozmaitemi chorobami y dziecz-
 25 nim; y opętane / y lunátyki / y powietrzem ruszone:
 y ozdrowili ie. I sliż za nim wielkie rzesze od Gáli-
 leiey / y Dekápoley / y z Jerusálem / y z Judstei zię-
 mie / y z krain zá Jordanem.

przyszedł do
4 L: K. G. S.
Záczá: 9.

Ewángelia w
dziesię S. An-
drzeja.

łódz. G.

Ewángelion po
Grecku, jest do-
brą nowiną, a
bo wesole po-
jęstwo.

mięsiaczniki.
Lunarykowie
są cokolwiek mie-
wici.

NAVKI Y PRZESTROGI.

I Ná puścza.) Jako Jan s. Krzácitel / tak y zbáwiciel náš mie-
 slićiac ná puśczy / y ták sie báwiac postem / modlitwą / y bogomy-
 ślnościá / y znosząc wszelákę pokusę / dał przykład y pobudkę lu-
 dziom onym świętym / ktorzy ná pustych miejscách / y w klasztorách
 żyć / czynili godne owoce pokuty: że sobie ták żywot obieráli.
 2 Pościł czterdzieści dni.) Eliáš y Moyses (mowi Hieronym s.)
 przez post czterdzieści dni / towarzysztwem Bozym byli nasyćeni. A
 sam Pan tyleż dni pościł ná puśczy; aby nam wroczyście czer-
 dnieści dni postow zostawił. Tym podobne słowá ma y Augu-
 stin s. A krotko mówiac / wszyscy stárzy á święci Oycowie / ktorzy
 ábo rzeczy / ábo wymyślnie o poście 40. dni mówia / śmiele twier-
 dza / iż ten post 40. dni / nie tylko dla náśladowánia postu P. Chri-

Zywot pustel-
niczy przykład
dem Pańskim zá-
lecony.

Post 40. dni z
przykładu Pá-
skiego Aposto-
łowie SS. rólá-
wili.

stusowego

stuswego iest wstawiony; ale ze iest od Apostolow podany y przykazany y dla tego ma byc z potrzeby zachowany. Umbrzoj s. mo wi: Ze ten post nie od ludzi iest wstawiony / ale od Boga po swiecony: nie z ziemskiego wymyslu naleziony / ale od Boskiego mniestatu rozkazany. Bo post 40. dni sam Pan postem swym po swiecić raczył / ktorego zgola nie zachować / swieto kródktwo iest / a po cześci go zgwałcić / grzech iest. Hieronym niemniej iasnie: M y (prawi) post czterdzieści dni / według podania Apostolskiego / raz w rok / czasu nam przystoynego pościimy. Ktory czas przystoyny iest przed sama Wielkanoca / abyśmy y z Chrystusem pospolu cierpieli. wedle Augustina: y tym sie na przesławne Wielkonocne swieto przygotowáli. według Hieronyma. Tegoż poświadcza Leo wielki Papież / ze ten wielki post iest wstawá Apostolska: a iż od s. Apostolow wietże przed Wielkanoca posty sa wstawione. Nakoniec Augustin s. mowi: ze przez te 40. dni postu / szli od do brzych / niewierni od wternych / heretycy od Kátholikow rozeznáni y oddzieleni bywáta.

Pisná vzywá y
sátan y mini
strowie iego.

Abowiem napisáno iest.) Oto y sátan przywodzi pisino przeciw p. Chrystusowi / iáko y Heretycy ministrowie tego przeciw Kościolowi: ale ile y wywrotnie. Lecz Kościol powszechny / iáko y Pan Christus / vzywá ich własnie y prawdywie: a zdiády y wy krety Heretyckie zbija y odkrywa.

Chwałá dwo
iáka, iedná Bos
zka, λατρεία:
a druga stworze
niu przyzwoita
δουλία.

Pánu Bogu twemu klániáć sie.) Nie rzekł (mowi Augustin s.) p. Bogu samemu klániáć sie będziesz: iáko rzekł / Jemu samemu Boska sluzba oddáwáć będziesz: po Grecku λατρεύεις. A stádie Kościol powszechny czyni ten prawdywy y potrzebny rozdział / ze iest iedná cześć / chwałá ábo poklon samemu Bogu własnie ná leżacy; Ktorego sie żadnemu stworzeniu oprocz báłwochwałstwa dáwáć nie godzi. A iest záse druga cześć / poklon y chwałá / ktora ma byc stworzeniu wyrządzána (áto według godności káždého) iáko osobom / miescom / y rzeczom swietym. O pierwszey nápi sa no: Chwałá moiey nie dam innemu. y: Samemu Bogu cześć y chwałá. A o tey drugiey: Cześć y chwałá káždemu dobrze czynia cem. Chwałá tá iest wšytkim swietym iego. A o obozey pospo lu: Poklonil sie lud Bogu / a porym krolowi.

Pokulá y prze
de krztem,

Pokutnycie.) Iż pokutá (to iest skrucha serdeczna / ábo žal zá) 17
przešle grzechy / z wymyslem y wotá polepsenia) y przede krztem / Lu dziom dorosłym iest potrzebna: ták Janowe / iáko y Dáwidiáelá nášego / tákże y Piotr á. Kazánie pokázuie.

Vzdравиáiac veseláka choroba.) Christus (mowi Augustin s.) 23

Serm: 3
& 37.

Epist: 34
ad Marc
iam.
Augustin
Epist: 117
Hieronim
Ioné 3.
Leo feru
6. & 9.
Aug: 16
69. de té
pore.

11 Aug: sup
Gen: q. 6

Ista: 42. 8
1. Tim: 1
17.
Rzy: 2. 10
Pci: 149. 8
1. Kron: 29
20.

Dzie: 2. 7

Augu: de
viti: cred.
cap: 14.

cudami sobie niednal powainość; powainościa zaśłuiył wiara; Cudami i wiew
wiara zgromadził wielkość ludzi; wielkościa otrzymał dawność; dzona wiara,
dawnościa utwierdził religia krolezby ani nowość nieczemna. 3e
eetycha / zdoładami nárabiáiac; ani stary blad pogánstwi / moca sie
sprzećiwiaiac; nigdy náruszyć y zepsować nie mogł.

R O Z D Z I A L V.

3 Ośm błogosławieństw. 13 Veznie swe zowie sola. 15 Świá-
tlem swiáta / y miástem ná gorze. 17 Vezynki dobre. 18 Chri-
stus przyszedł zakon wypełnić. 21 Spráwiedliwość náśá iáka
ma być. 22 Wykład piatego przykazania. 24 Potednáníe. 28
Wykład šestego przykazania. 29 O to y práwica. 32 Rozwod.
34 Nie przysięgáć. 39 Ksyzwde znosić. 44 Milować nieprzy-
iátioly. 48 Doskonálość.

Záczá: 10.

1 **W**idzac * rzese / wstąpił ná gore: á gdy v
A siadi / przystapili k niemu vczniowie iego: ? á
2 otworzywszy vsta sive / náuczal ich mowiac:
3 ? a Błogosławieni vbodzy duchem: ábowiem ich iest
4 krolestwo niebieskie. ? b Błogosławieni ci sy: ábo
5 wiem oni odbiedzicza ziemie. ? c Błogosławieni ktorzy
6 sa smetni: ábowiem oni beda počieszeni. ? d Błogo-
7 sławieni ktorzy iákna y prágna spráwiedliwości: á
8 bowiem oni beda násyćeni. ? e Błogosławieni mito-
9 sierni: ábowiem oni miłosierdzie otrzymáia. ? f Bło-
10 gosławieni czystego serca: ábowiem oni Boga oglá-
11 dáia. ? g Błogosławieni pokoj czyniacy: ábowiem
12 * názwáni beda synami Bozymi. ? h Błogosławie-
ni ktorzy cierpia przesáADOWanie dla spráwiedliwo-
13 ści: ábowiem ich iest krolestwo niebieskie. ? i Bło-
gosławieni iestescie / gdy wam ztorzeczyć beda / * y
przesáADOWać was / y mowić wszytko złe * przećiwko
wam kłámáiac / dla mnie. ? k Raduyćie sie y weselćie:
B ábowiem zapláta wáśá obfita iest w niebiesiech.
13 ? Boć tak przesáADOWáli Proroki / ktorzy przed
wámi byli.

Ewángelia ná
dzień wśedzy S.
y o S. Mieczu
młády.

* Iesus. N. L. S.
Kazanie Pána
Christusowo ná
gorze: o ktorym
Augustin S. ná-
pisał dwoie xie-
gi.

* oni 2 L. K.
G. S.

* ludzic N. L.
* słowo G.

Zaczą: II.

Ewangelia na
świeto Dokto-
row.

y świeci. G.

nisiżyć, ábo
psować.

Zaczą: I2.

Ewáng: Nie-
dziele 3. po
Światłach.* Bez przycy-
ny G. Ale to
Hieron: wyma-
zować każe: iá-
ko przydáték
niepotrzebny.e Ráká słowo
Zidowskie, zna-
czy niedznika, go-
łote, ábo hulá-
iá. 2 Kron: 13. 7.

ábo y blázná.

2. Krol: 6. 20.

* ziednay sie.

6 L. K. G. S.

* ofiárny. G.

¶ 8 Wy iestescie sol ziemie. A iesli sie sol skazi /
czymże solić beda? Ni nacz sie wiecey nie zgodzi / ie-
dno áby była precz wyrzucona / y podeptána od ludzi.
¶ Wy iestescie swiátlosć swiátá. Nie może sie mia-
sto zakryć ná gorze osádzone: ¶ ^b Ani zápaláia swie-
ce / y kłáda iey pod kórzec / ále ná swieczniku: áby s-
wiecila wšytkim ktorzy sa w domu. ¶ ⁱ Ták niechay
swieci swiátlosć wásá przed ludźmi: áby widzieli
uczynki wásze dobre / y chwalili Oycá wászego który
iest w niebiesiech. ¶ Nie mniemaycie ábym przy-
sedł^r rozwiezowác zákon ábo Proroki. nie przyse-
dłem rozwiezowác / ále wypelnić. ¶ ^k Záprawde bo-
wiem powiádam wam: Aż przeminie niebo y zie-
mia / iedno iotá ábo iedná kreská nie odmieni sie w za-
konie / aż sie wšytko ośtanie. ¶ ^l Ktobykolwiek tedy
rozwiázal iedno z tych przykazań namnięszych / y ták
by ludzi náuczal: bedzie zwan namnięszym w krole-
stwie niebieskim: Lecz ktobykolwiek czynil y náuczal;
ten bedzie zwan wielkim w krolestwie niebieskim.

¶ Abowiem powiádam wam / iż iesli nie bedzie ob-
sitowátá sprawiedliwosć wásá wiecey niż Dokto-
row zakonnych y Pháryzeusów / nie wnidziecie do
krolestwa niebieskiego. ¶ Stysieliscie iż rzeczóno iest
stárym; ¶ ^m Nie bedzieś zabiját: á ktobykolwiek zabit /
bedzie winien sadu. ¶ A ia wam powiádam; iż ká-
żdy który sie gniewa ná brátá swego / * bedzie winien
sadu. A kto rzecze brátu swemu / Ráká: bedzie wi-
nien rády. A kto rzecze / salony: bedzie winien ognia
piekielnego. ¶ Iesli tedy ofiárnięś dar twoy do ośta-
rzá / á tam wspomnięś iż brát twoy ma nieco przeciw
tobie: ¶ zostaw tám dar twoy przed ostarzem / á idź
pierwey * ziednáć sie z brátem twoim: á tedy przy-
sedsy * ofiárnięś dar twoy.

¶ ⁿ Zgodz sie z przeciwnikiem twoim rychto / potis

iest z nim

14 g Mar: 8 50

15 h Mar: 16
c 21.
Luk: 11. Pío: 12.17 b 16.
18 C
19 k Luk: 17.

20 Iak: 10.

21
22 m 2. Mo: 20. c 11.
23 5. Mo: 17.
24
25
26 n Luk: 12. g 56.

jest z nim w drodze: by cie snadź przeciwnik nie po-
dał sedziemu/ a sedziaby cie podał sędze/ a bytyś w-
27 rzucon do ciemnice. ¶ Zaprawdę powiadamci; nie
wynidziesz stamtąd / aż oddasz ostatni piennazek.

o Mo: 20. 28 ¶ Słyszeliście iż powiedziano starym: ° Nie be-
c 14. 29 dziesz cudzolożył. ¶ A ja powiadam wam; iż każdy
p Niz: 18. 30 który patrzy na niewiastę / aby iey pożadał / już ja-
a 6. E cudzolożył w sercu swoim. ¶ P Jesli tedy prawe oko
Mar: 9. 31 twoje goršy cie / wyrwi ie / a zárzuć od siebie. Albo-
g 47. wiem pożyteczniej jest tobie / aby zginał ieden z człon-
q 5. Moy: 32 ków twoich / niżliby miało być wrzucone wszytko cia-
24. a 1. 33 ło twoje do piekła. ¶ A iesli cie prawa ręká twoiá
Nizey 19. 34 goršy / odetni ia / y zárzuć od siebie. Albowiem poży-
a 7. teczniej jest tobie / aby zginał ieden z członków two-
Mar: 10. 35 ich / niżliby miało być wrzucone wszytko ciało twe
a 4. do piekła.

Luk: 16. 32 ¶ Zásie powiedziano; ¶ Jż ktokolwiek opuści zo-
d 15. 33 ne swoje / niech iey da list rozwodny. ¶ A ja wam po-
i. Cor: 7. 34 wiadam; iż wszelki który opuści żonę swoię / oprócz
b 10. przyczyny porubstwa / przywodzi ia w cudzoloństwo: y
Rzym: 7. 35 ktoby opuśczonej poiał / cudzoloży. ¶ Słyszeliście za-
a 2. 36 sie iż powiedziano starym; ° Nie będzieś krzywo przy-
r 2. Moy: 37 siegáł: ale oddasz Pánu przysięgi twoię. ¶ A ja wam
20. a 7. 38 powiadam / abyście zgoła nie przysięgáli; ° ani ná
3. Mo: 19. 39 niebo / gdyż jest stolica Bóža; ° ani ná ziemię / abo-
c 12. 40 wiem jest podnożkiem nog iego; ani ná Jerusálem /
5. Moy: 5. 41 abowiem jest miásto wielkiego krolá; ¶ Ani ná gto-
b 11. 42 we twoię będzieś przysięgáł / abowiem nie możesz v-
1 Nizey 23. 43 czynić iednego włosá białym abo czarnym. ¶ ° Nie-
c 22. 44 chayże mowá wászą będzie; Ták / ták: Nie / nie. A
c 12. 45 co nád to wiecey jest / od złego jest. ¶ Słyszeliście iż
42. Mo: 2. 46 powiedziano: ° Oko zá oko / a zab zá zab. ¶ A ja wam
3. Mo: 24. 47 powiadam / żebyście sie nie sprzeciwiáli ztemu: ° x or-
d 20. 48 sem kto cie kolwiek vderzy w prawy policzek twoy /
5. Moy: 19. 49

Záczá: 13.

Oto nie tylko
cudzoloństwo; a-
le y wszelákie w-
šerectwenswo
jest zakázane.

Záczá: 14.

° niáko.

x Luk: 6. d 29.

6 L. G. S.
G.

Zaczá: 15.

Ewangelia w
pierwszy Pias-
tek w post.

Tak rzyl nie
zakon; ále Phá-
ryzeuszowie.

* Błogosławicie
te którzy was
przeklináia. G.
13. G.

* mácie. 2 L. G.

* przyiácioly
wáše. G.

* celnicy. G.

nástať mu y drugiego. 1 2 A temu ktory sie chce 341
toba práwować / á suknia twoje wsiác / puśc mu y
ptašcz. 1 A ktoby cie kolwiek przymuszał ná jedne 42
mile / idź z nim drugie dwie. 1 Temu ktory cie pro- 43
si / day mu: á od tego ktory chce y ciebie pozyczyc /
nie odwracay sie.

1 Styfeliscie iź powiedziano; z Bedziesz mi- 44
wat bliźniego twego / á bedziesz miał w nienawisći
nieprzyiáciela twego. 1 A ia wam powiadam / 45
luycie nieprzyiácioly wáše; * dobrze czynicie tym kto-
rzy was máia w nienawisći: á modlcie sie zá temi
ktorzy was przesládáia y potwarzáia: 1 46
byli synámi Oycá wášego ktory iest w niebiesiech:
* ktory słońcu swemu dopuszcza wschodźic ná zle y
ná dobre / y spuszcza deszcz ná sprawiedliwe y ná nie-
sprawiedliwe. 1 Abowiem ieslibyscie miłowáli te 47
co was miłúia / coź zá zapiáte miec bedziecie: á za
y celnicy tego nie czynia: 1 A ieslibyscie pozdrawia- 48
li tylko brácia wáše / coź wiecey czynicie: á za
y pogáni tego nie czynia: 1 49
Badziesz wy tedy dosko-
náli / iáko Ociec wáš niebieski doskonáłym iest.

NAVKI Y PRZESTROGI.

Kácersey me-
czennicy nieblo-
gostawieni.

Dla sprawiedliwości.) Heretcy y inni szlocyńcy / czasem też 10
wielka ochota y cierpliwość kłórej kolwiek meł y śmierć podcy-
mują: ále przed sie nie są błogosławieni. Bo iáko Augustin s. pi-
še / nie mogą cierpieć dla sprawiedliwości oni / ktorzy roztárgáli
kościół Boży. Bogdzie nie máś zdrowey wiatry / tám sprawiedli-
wość być nie może. Ji sprawiedliwy z wiatry żywie. A gdzie nie
máś miłości / tám też nie máś sprawiedliwości. Bo miłość bli-
źniego nie czyni złego. Która gdyby odścepienicy mieli / nie stu-
kowáliby ciała Chrystusowego / ktore iest kościół iego (Idem de ser-
mone Domini in monte. cap. 9.) A iáko przez to pismo są odstrychnie-
ni wszyscy fałszywi meczennicy kácersey: iáko często powtarza
Augustin y Cyprian s. Bo choćby kto wydał ciało swe ná spale-
nie / á miłości by nie miał / nie mu to nie pomoże. A ten lepał nie

moje miec

31. Cor.
b 7.

23. Moř.
d 15.

4. Luk: 6.
d 27.

Rzym: 12.
d 17.

Luk: 25.
c 34.

Dzieli: 7.
g 60.

1. Cor: 4.
c 13.

b Luk: 6.
c 35.

10

Cót: epib.

Parmen.

lib: 1. c. 7.

Abak: 2.

Rzym: 12.
10.

Cypr: 1.
vnit: 10.

1. Cor: 11.

może mieć miłości / Który jest nieprzyjacielem iedności. Augustinus
epistola 50.

12 Rádуйте się, iż zapłatą waszą.) Tymi słowy zbija się dwa Lu-
terskie błędy: Jeden / żeby czynić dobrze wiernych nie nie zasługo-
wały / albo żadney zasługi nie miały. Drugi / żeby ciłowić nie mogli
dobrze czynić dla zapłaty niebieskiej. Abowiem tu y zapłata Pan
wspomina / Która za zasługa chodzi. Bo gdzie jest zapłata / tam y
y zasług być musi. A względem zapłaty wcznie swe pobudza / ku
mnożeniu ciupliwie rzeczy przeciwnych / y owsem ku weselu w wtra-
pieniu. Tak i y Mojżesz pórzał na oddarowanie : y Dawid za-
chowal Páńskie przykazania dla odpłaty wieczney.

Zasługá y za-
plátá wczinkow
dobrych.

14 W y iściecie światłość światła.) Światłość światła / y miasto na
gorze leżące / y świeca na lichtarzu / iest ci stan duchowny / y wszytek
kościół Boży / tak ná Pánie Chrystusie / iako ná gorze fundowany
y wystawiony / że koniecznie musi być widziány / a żadna miara za-
tác sie nie może. Bo nie jest iako świeca pod korcem / ale ná li-
chtarzu. aby świeciłá wszytkiemu domowi / to iest wsemu światu.
A coż wiecý mówić (sa słowa Augustina s.) jedno i ślepiśa / Kto-
rzy tak wielkiej gory y miasta nie widza : y ná świece ná lichta-
rzu wszytkim świecaca / oczy sam trzyma?

Kościół powse
chny wszytkim
widomy y znáio
my zátác sie nie
może.

16 Tak niechay świeci światłość wasza.) Jako dobry żywot ducht-
wnych bázo wszytkich buduje / y iest niemála cicia y chwala Pánu
Bogu / tak przeciwnym obyczaiem / życie ich niepobożne / wtelulu-
je gorszy y Bogá obraża.

Żywot ducht-
wnych wiele bu-
duje y gorszy.

19 Jedno z tych przykazań namnieyszych.) Wey iako iest potrzeba
nie tylko wierzyć / ale y zachować namnieysze przykazanie.

Sama wiara nie
plátá bez w-
czynkow.

20 Sprawiedliwość waszą.) Nasza iest sprawiedliwość / kiedy nam
bywa od Bogá daná. A tak Chrześcijanie prawdziwie sprawie-
dliwi są / y máia w sobie trwająca sprawiedliwość / przez zachowa-
nie Páńskiego przykazania : przez Ktorey sprawiedliwość wczyn-
kow / żaden dorosły zbawion być nie może. Skład widziemy / i; zbá-
wienie / sprawiedliwość / y osprawiedliwienie / nie należy ná samey
wierze / y ná pociytaniu sprawiedliwość Pána Chrystusowey : iá-
ko Żerercy mniemáia. Augustinus de spir. & lit. cap. 9.

Sprawiedliwość
nie iest przyczý-
tána / ale w nas
budaca.

23 Będzie winien sadu.) Tu mamy táwna á iásna rozność grze-
chow ; je iedne są śmiertelne / Ktore zasługuia piekło : á drugie po-
wsednie / y mnieyszego karania godne / Ktore lácniej bywáia opu-
szczone. Co iest przeciw Iowiniánistom / Lutrom y Cálwinistom.

Grzechy iedne
śmiertelne , á
drugie powse
dnie.

23 Dar twoy do ołtarza.) Do ołtarza Páńskiego / albo do Ktoregoż
kolwiek sakramentu / nie będąc w miłości żaden nie przytępuy / ale

Bez miłości nie
godzi się przyia

moreac Sakramentow.

Czyściec.

Gehenná co zná
czy.

Malżeństwonie
rozdziczne y dla
cudzołóstwa.

Przyśięgá nie z-
golá zakázána.

Broniê sie prae
wem nic iest za
kazano.

id; pićwey zjednay sie z bratem twoim: a daleko wiecey; Kościółem
powstędnym/ Etoży jest zupełne bractwo wszystkich Chrześcianaow.

Nie wynidziesz z tamtad.) To iest (iako Hieronym s. to miesce
wyflada) nie wynidziesz z ciemnice / az wyplacisz y namniefysze grze-
chy. Al Bernat s. s. Wiedzie / prawdz po tym zywocie / na mie-
scach czyscowych / we sto nasob wyplacac to musilemy / czego tu
omietfamy : az do ostatniego pieniazka. Ale y starszy Doktoro-
wie / a na imie Cyprian s. Origenes / Eusebius Emiffenus / y An-
bzoj s. o czyscu to miesce wyfladala.

Do picklá.) Gehenná słowo Żydowskie znaczy piekło / albo meki
wieczne potępionych : Przeto / i przy Jeruzalem była dolina na
zwana tym imieniem / kedy Żydowie dsiatki swe bálwánom ofia-
rując palili. Która téż zwano Tophet, po nášemu Beben; i dsiat-
tki palac bebnano ; aby Frzyfu ich rodzicy nie slyšeli. A tak prze-
te meki ogniowe okrutne; y przeto / że ná to miejsce potym od Jo-
siaša Etolá splugáwione ścierwy y inne bzydlivosti wyrzucano;
wešlo w zwyczaj / i słowo to Gehenná známionie piekła y meki
one wieczne.

Oprocz przyczyny porubstwa.) Dla tey samey przyczyny może
maż opuścić żonę swą: ale przedsię ani on / pości żona opuszczona
żywa/ inney żony pościć; ani żona opuszczona/ pości on żyw/ za in-
nego meżá iść nie może. Jákó się z tego mieśca y z innych nábrze-
gu náznáczonych dosyć pokázuie. Żbowiem zwiazká małżeńská / z
strony Sákrámentu/ jest tak nierozdzielna; iż y sámyim rozwodem/
nie może być rozwiázána. Aug. de bono coniug. cap. 7. Wszakże
iżeli się oboje dopuścza cudzołóstwá; tedy tuż między nimi ro-
zwód być nie może.

Abyście zgola nie przysięgali.) Nowoſtżeniecy / wzgardziwszy y odrzućciwszy wyklad y rozſadek kościoła powszechnego / tu ſie litery trzymają (iako y inni Heretykowie na inſzych mieſcach) twierdząc że ſie Chreſcijaninowi żadnym obcyſciem / ani w ſadu / ani w prawie przysięgac nie godzi. Gdyż tu P. Chriſtus mowi / tylko o przysiędze / która ſie leſce / nierozmyſlnie / bez potrzeby / bez ſuſzney przyczyny / albo z popedliwoſci iakiey / albo ze złego zwyczaju dzieie. Lecz przysięgi prawdziwey / ſprawiedliwej / roztwajney / a z dobrym rozſudkiem wyſnowney / nie tylko Bog nie ſkazuje / ale ia oſwem a roſkazuje. A ſam Paweł ſ. nie raz b przysięgał. A ſwiećci a aniołowie. Nawet y ſam d Pan Bog.

Zebyście sie nie sprzeciwiali złemu.) A stad NowoKrzesci (tak
ze sie litery trzymajac) blad swoy wywierala / twierdzac / iz sie chrze

26 Hiero:
Matth.
Serm:
obitu H

29

4. Krol
10.

32

34	45. M 13. y 10 Pf. 62 Ierē : 4 b Rzy 2. Kor 23. Philip 1. Tim 21. c Obi 6. 39	1 B. R 4.
----	---	--------------

ščáninow

1. Kor. 6. 7

Jan 18. 23.

Dzie: 23. 3

ścijaninowi pozymać ani prawować nie godzi. Jako y Luter stad dowodził/że sie Chryścijanie Turkom bronie nie mąta/ ani przeciwo nim walczyć. Lecz P. Christus tymi słowy nie zakazujeć prawney/ abo inney sprawiedliwej obrony; ale cierpliwość; aby ciłowiek z swotey strony wolał raczej przynwde cierpieć/ a niżli sie mścić abo prawować. Bo ani P. Christus/ ani Páwel s. tej sie litery trzymáli/ o nąstawieniu drugiego policzka.

45 Názle y ná dobre.) Stad baczymy/ iż szczęście doczesne person abo Krolestw/ nie jest znakiem lepszych ludzi/ abo prawdziwszey religiey.

ROZDZIAŁ VI.

1 Sprawiedliwość uczynkowa. 2 Jąlmuzná. 5 Modlitwá iáka ma być. 9 Modlitwá Páńska. 14 Krzywod odpuszczenie. 16 Jako pościć mamy. 4. 6. 18 Zapłata za dobre uczynki/ iálmuzny/ modlitwy/ y posty. 19 Skárby. 24 Nie możemy dwie má pánom służyć. 25 Śrásunko o jynność zakazuie. 33 Naprzod sie mamy starać o Krolestwo niebieskie.

- I **S** Trzeźcie abyście sprawiedliwości wáśey nie czynili przed ludźmi/ dla tego abyście byli widziani od nich: bo inaczej zapłaty mieć nie będziecie v Oycá wáśego Ktory jest w niebiesiech.
- 2 ¶ Gdy tedy czynisz iálmuzne/ nie trać przed sobą/ iáko obludnicy czynia w bożnicách y po vlicách/ aby byli chwaleni od ludzi: záprawde powiadam wam/
- 3 iż wzięli zapłatę swoię. ¶ ^a Alle ty gdy czynisz iálmuzne/ niechay niewie lewica twoia co prawica twoia czyni: ¶ aby iálmuzná twoia była w skrytości: b ^a Ociec twoy Ktory widzi w skrytości* odda tobie.*
- 5 ¶ A gdy sie modlicie/ nie będziecie iáko obludnicy/ Ktorzy sie rádzy w bożnicách y ná rogách vlic stoiać modla/ aby byli widziani od ludzi: Záprawde powiadam wam/ iż wzięli zapłatę swoię. ¶ ^a Alle ty gdy sie modliś/ wnidz do komory swoiey/ á záwárz dy drzwi/ *modl sie Oycu twemu* w skrytości: á Ociec twoy Ktory widzi w skrytości/ odda tobie.* ¶ ^a Alle ty

Zaczą: 16.

iálmuzny. G.

Lecz Hieronym

y Augustin S.

czytáia iáko w

textie.

Pierwszy uczyn

nek sprawiedli

wości, iálmuz

ná.

* biora. G.

* on. G.

* ná iáwi. G.

w Ktory uczynek

sprawiedliwo

ści, Modlitwá.

* modliś, nie ba

dzieś. G.

* bo. G.

G.

* biora. G.

* swc. G.

* Ktory jest. G.

* ná iáwi. G.

modlać się

* nie swiegocac
abo, nie badzcie
prožno mowni.

G.

* nadzistotnego.

L.

* Bo twoie iest
krolestwo, y mo-
gnośc, y chwala
na wieki. G.

Ale te słowa do
textu nie należą

Zaczą: 17.

G.

* wystepkow
ich. G.

Ewangelia na
Sreode wster-
pna.

Trzeci rezynek
sprawiedliwos-
ci, Poś.

* smutney, abo
kwasney twa-
rzy. G.

* biora. G.

* na iawci. G.

* wąż, tam be-
dzie y serce wa-
se. G.

Zaczą: 18.

* Swieca ciała
iest oko. Iesliby
tedy. 6 L.G.S.

modlac sie nie badzcie wielomowni / iako pogani:
abowiem mniemają / iż w wielomowności swey be-
da wysluchani. ¶ Nie badzcieś tedy im podobni:
Abowiemci wie Ociec wąż czego potrzebuiecie /
pierwey niżbyście go prosili. ¶ Wy tedy tak sie modl-
cie: * Oycze nasz ktoryś iest w niebiesiach: Swiec
sie imie twoie. ¶ Przydz krolestwo twoie. Bądź twa
wola iako w niebie tak y na ziemi. ¶ Chleba naszego
powzedniego day nam dzisia. ¶ A odpusć nam na-
še winy / iako y my odpuszczamy naszym winoway-
com. ¶ A nie wprowadz nas w pokuszenie. Ale nas
zbaw ode ztego. * Amen.

¶ I Bo iesli odpuscicie ludzjom wystepki ich: od-
pusci też wam Ociec wąż niebiesi grzechy wąż.
¶ Lecz iesli nie odpuscicie ludzjom: * y Ociec wąż
nie odpusci wam grzechow wążych.

¶ A gdy posćiecie, nie badzcieś iako obtudnicy smet-
nymi: Abowiem oni twarzy swoje niszczą / aby sie
ludzjom okazali poszczacemi. Zaprawde powiadam
wam / iż wzięli zapłatę swoje. ¶ Ale ty kiedy posćis /
namięz głowę twoie / y vmyi oblicze swoje: ¶ abyś sie
nie okazał ludzjom iż posćis / ale Oycu twemu ktory
iest w skrytości: a Ociec twoy ktory widzi w skryto-
ści / odda tobie. * ¶ Nie starbćcie sobie starbow na
ziemi: gdzie rdza y mol psuie / y gdzie zlodzieie wyko-
pywają y kradną. ¶ Ale starbćcie sobie starby w nie-
bie: gdzie ani rdza / ani mol nie psuie / gdzie też zlo-
dzieie nie wykopują ani kradną. ¶ Abowiem gdzie
iest starb twoy / tam iest y serce twoie.

¶ Swieca ciała twego iest oko twoie. Jesliby oko
twoie byto sczerem: wshytko ciało twoie swiatle bedzie.
¶ Ale iesliby oko twoie zte byto: wshytko ciało twoie
ciemne bedzie. Jesliż tedy swiatło ktore iest w tobie
ciemnością iest iakoż wielka bedzie sama ciemność:

Zaden nie

- i Luk: 16. c 13. 24 ¶ I żaden nie może dwiema panom służyć. Bo albo jednego będzie nienawidział / a drugiego będzie miłował : albo jednego trzymać się będzie / a drugiego wzgardzi. Nie możecie Bogu służyć y mammonie. ¶ k Dla tego wam powiadam / nie troszczcie się o duszę waszą co byście iedli / * ani o ciało wasze czym byście się odziewali. Alaz dusza nie jest ważniejsza niż pokarm : y ciało niżli odzienie : ¶ Weyżrzycie na ptaki powietrzne / iż ci nie sieją ani żna / ani zbierają do gumien : a Ociec wasz niebieski żywi je. Alazście wy nie daleko ważniejsi niż oni : ¶ A ktoż z was troszcząc się może przydać do wzrostu swego łotkiec ieden : ¶ A o odzienie przecz się troszczecie : Przypatrzcie się lilii polnym iako rosta : nie pracują ani przeda. ¶ A powiadam wam / iż ani Salomon we wszytkiej ozdobie swej nie bywał tak przybrany / iako iedną z tych. ¶ A iesliż trawę polną / która dziś jest a jutro będzie w piec wrzucona / Bog tak przyodziewa : iakoż daleko więcej was o matowienie : ¶ Nie troszczcie się tedy mówiac : Coż będziemy iść / albo co będziemy pić / albo czym się będziemy przyodziewać : ¶ Boć się o tym wszytkim pogani wielce starają. Albowiem Ociec wasz niebieski wie że tego wszytkiego potrzebuiecie. ¶ I Szukajcie tedy na przód królestwa Bożego / y sprawiedliwości jego : a to wszytko będzie wam przydano. ¶ 24 ¶ Nie troszczcie się tedy o jutrze. Albowiem jutro trzejecie o swoje potrzeby troskać się będzie. Dosyćci ma dzień na swej niedzy.

NAVKI Y PRZESTROGI.

I Sprawiedliwości waszej.) Stad znać / iż dobre uczynki są sprawiedliwością : a iż człowiek czyniący dobre / czyni sprawiedliwość. A z tego dobre czynienia / a nie tylko z wierzenia / y sprawiedliwion bywa. A tak sprawiedliwość Chrześcijańskiego człowieka

Ewang. Nie dziele 14. po Świątkach. Mammona po Syryjsku: po naszemu bogactwo Hieron. * y co byście pil. G.

przyodzabi. G.

Pogani potrzeb doczesnych sukienic nie w Bogu ale w bałwamach y przez do wciopy swoje. Ale szukajcie. G. S.

I tego, to jest, Bożey. na swym wtrąpieniu. Hieron.

Sprawiedliwość z czynkow, a nie z samych mian. ry.

Zasługą do-
brych uczyn-
ków.

Uczynki dobre
moga y mieć
być iawnie czy-
nione.

Nie wielomow-
stwa, ale pro-
znomowstwami
modlitwie Pan-
zakazuje.

Chleb powsze-
dni albo nadszto-
stny.

Żbawiciel nasz poślada nawiecy w tych trzech cnotach; w iakimś
mie/w poście / a w modlitwie: tak iż iakimś czynić / pościć się/
modlić się / iest sprawiedliwość czynić: y uczynki miłośierne/ sa w
czynki sprawiedliwości.

Odda tobie.) To oddanie albo zapłatą w niebie są dobre uczynki/ 4
(ktora Pan a Żbawiciel nasz często przypomina) poślazuje/ iż uczyn-
ki dobre wiernych mają swa zasługę/ albo iż zasługami żywot wiecz-
ny; a iż moga być czynione dla zapłaty wieczney. Pater wys. 5. 12.

Iako obłudnicy.) Obłudności a prozney chwale Pan zakazuje/ 5
w tych trojakiich uczynkach sprawiedliwości: a nie iawnego ich
czynienia przed ludzimi/ ku czci a chwale Bożej/ ku bliźnich zbudo-
waniu y na zbawienie nasze. Ponieważ nam wyższy roztązał/ a
by się tak świeciła światłość nasza przed ludzimi; żeby oni widząc
uczynki nasze dobrze/ chwalili stad P. Bogu. Przetoż / w sprawo-
waniu wszelakich uczynków dobrych / mamy chować Regule one
Grzegorza s. aby uczynek był na iawni; ale intencja albo serce do-
bre z którego gi czynisz/ aby zostało w skrytości.

Nie bądźcie wielomowni.) Nie zakazuje Pan długiej modli- 7
twy: gdyż y sam na przykład nam/ całe noce na modlitwie trawił.
y roztązał się nam zawsze modlić/ a nigdy nie wstawać: tak y Pa-
wel s. y ten był zawsze zwyczaj Kościoła Bożo/ ktory od początku
miał pewne godziny modlitw: ktoreżowa horas canonicas. Nie wie-
lomodlitwa tedy / ale wielomowstwa albo proznomowstwa Pan
zakazuje/ to iest/ abyśmy niepotrzebnych rzeczy/ proznymi/ sbytni-
mi a wydurnymi słowy się nie domagali. Jako Pogańscy czynili/
ktory mniemieli/ że Bogowie potrzeb ich nie wiedzieli/ ani ich
wysłuchać nie mieli/ a żeby dluga oracya wystroili/ a wydurnymi
słowy wylicyli to wszystko/ czego im potrzeba. August: epist. 121.
cap. 8. 9. 10. Przetoż y Collektę Kościelne są bardzo krótkie / ale
wielce skuteczne y potrzebne.

Chleb naszego powszedniego.) Słowo Greckie ἐπιτοσιον, stary 11
tłumacząc przed Hieronimem wyłożył był/ quotidianum, to iest po-
wszednim: Lecz Hieronim s. przelożył je tu supersubstantialem, to
iest nadsztośnym albo nadsztośnym; acz w Łukaszu też słowo prze-
łożył powszednim. Niektory też iutreszysym/ a dundzy postpra-
sentem, poteraszysym wykładają. A tak prosimy tu nie tylko
chleb powszedniego/ to iest/ tego wszystkiego co nam ku zachowa-
niu ciała iest potrzebno: ale też chleb nadsztośnego/ to iest wszel-
kiego pożywienia duchownego/ a zwłaszcza chleb naswietłego Sa-

Jan 6. 45.

krąmentu / w ktorym jest prawdziwie Pan Chrystus / on chleb żywy
ktory sstąpił z niebá. Który przeto názwan jest chlebem Żłádisto-
tnym / i przewyższá wszystkie istności / y wszystko stworzenie.

12

Náše winy.) Te winy / są grzechy nie tylko śmiertelne / ále też
powshedniéńsko często wzy Augustin s. A przeto; nie máś żadne-
go oślá ná świećcie / by był naspráwiedliwszy / Któryby nie był wi-
nien wzywáć tej modlitwy: ponieważ żaden nie jest bez grzechow /
przynamniéy powshednich.

Zaden nie jest
bez winy ná
świećcie.

Cypr: de

ora: Dom.

Augu: de

bono per-

secu. c. 6.

Iak: 1. 13.

13

Nie wwozđ nas w pokuśenie.) To jest nie dopuśszay nas wwo-
dźniéńsko y Cyprian s. y Augustin czytá: y iáko rozumie y wyklá-
da s. Kościół powshedny. Abowiem Bog nikogo nie kusi / mowi
Jákub s. A ták strzeż sie błedu Kálwinistów / ktorzy Boga czy-
nia przycsyná y spráwca ludzkich grzechow ; powiádaiać że Bog
zwykl ludzic wwozđić w też pokuśe / w ktora y sam sátan : y ow-
szem sáme go / práwi / sátaná Bog podwozdi / áby fercezlých ludzi
nápełniał. Jáko Bosa namiásteć Kálwinow ná to miejsce śintál
nápisáć : y sam Kálwin / tákże bluzni ná wielu miejscách.

Bog nikogo nie
wwozdi w pos-
kusy.

16

Gdy sie pośćicie.) Nie zákázuieć tu Pan táwnych postow / iákie
w piśmie świętym y vchwalone y vstáwione byly : gdy y Ąni-
witowie táwnemi postámi vblagáli gniew Boży przeciw sobie :
ále gáni te ktorzy ábo dla próżney chwały pośca / áby te ludzie
chwalili ; ábo ktorzy stroia postáwe poścających / choć nie pośca :
co jest hypocrisis, y fiesera obludá.

táwne posty
nie zákázane.

lon: 3. 7.

20

Skarbćie w niebie.) Przez te stárbty nie możć sie rozumieć sáma
wiárá : ále szczeré iákużny / y inśe vczynki dobre : Ktore Bog
chowáiac / iáko w kśiegách ábo w skryni w niebie / wedle nich ma
kázdemu oddáć y zápláćić. Jáko z drugiey strony / Kto śkapie sie-
te / śkapie też bedzie žal / mowi Páwel święty.

Skárby reżyn-
kow dobrych.

2. Kor: 9.

6.

24

Dwimá pánom służyć.) Dwá pánowie są naprzód / dwoiá
wiárá: Bog y Bál : Chrystus y Luter / Serwet ábo Kálwin: ol-
taz Boży y odścepienská wieczerza : stol Páński y stol Czártow-
ski: Kościół Powshedny y sbor kácerski. Potym dwá pánowie są
też / Bog y świat : Ciáło y Duch / Grzech y Spráwiedliwość.

Dwá pánowie
przeciwni.

25

Nie troszczćie sie.) Nie zákázuieć Pan roboty y opátrowánia ży-
wności : ále trośtánia ; kłopotem y frásunkiem : ábo zbytniego
stáránia / iáko by nie vśáć opátrznosci Bożej.

Roboty y n. áb-
wánia żywności
Bog nie záká-
zuie.

ROZDZIAŁ VII.

1 Nie posadzcie bliźniego. 5 Nie sąmego siebie. 6 Nie dawać
psom świętego. 7 Prosić/sukać/Kołatać. 12 Summą wszytkie
go pisma świętego. 13 Brana cińska y seroka. 15 Salsywi
prorocy. 21 Nie sąmą wiarą/ale y czynki potrzebne do zbawie
nia. 24 Nie dosyć słuchać słowá Bożego / ale trzeba czynić.

Zaczá: 19.

* Nie potępiay
cie, abyście nie
byli potępieni.

N. L.

*która jest. G.

*Bracie. N. L.

Nie sadzcie/abyście nie byli sadzeni. * ^a Albo
wiem ktorym sadem sadzicie/sadzeni będzie
cie: y ^b ktora miara mierzycie / będzie wam
odmierzone. ^c ^d Al coż widzisz trzaskę * w oku brá
tá twego; á tramu w oku twoim nie widzisz: ^e ^f ^g ^h ⁱ ^j ^k ^l ^m ⁿ ^o ^p ^q ^r ^s ^t ^u ^v ^w ^x ^y ^z ^{aa} ^{ab} ^{ac} ^{ad} ^{ae} ^{af} ^{ag} ^{ah} ^{ai} ^{aj} ^{ak} ^{al} ^{am} ^{an} ^{ao} ^{ap} ^{aq} ^{ar} ^{as} ^{at} ^{au} ^{av} ^{aw} ^{ax} ^{ay} ^{az} ^{ba} ^{bb} ^{bc} ^{bd} ^{be} ^{bf} ^{bg} ^{bh} ^{bi} ^{bj} ^{bk} ^{bl} ^{bm} ^{bn} ^{bo} ^{bp} ^{bq} ^{br} ^{bs} ^{bt} ^{bu} ^{bv} ^{bw} ^{bx} ^{by} ^{bz} ^{ca} ^{cb} ^{cc} ^{cd} ^{ce} ^{cf} ^{cg} ^{ch} ^{ci} ^{cj} ^{ck} ^{cl} ^{cm} ^{cn} ^{co} ^{cp} ^{cq} ^{cr} ^{cs} ^{ct} ^{cu} ^{cv} ^{cw} ^{cx} ^{cy} ^{cz} ^{da} ^{db} ^{dc} ^{dd} ^{de} ^{df} ^{dg} ^{dh} ^{di} ^{dj} ^{dk} ^{dl} ^{dm} ^{dn} ^{do} ^{dp} ^{dq} ^{dr} ^{ds} ^{dt} ^{du} ^{dv} ^{dw} ^{dx} ^{dy} ^{dz} ^{ea} ^{eb} ^{ec} ^{ed} ^{ee} ^{ef} ^{eg} ^{eh} ^{ei} ^{ej} ^{ek} ^{el} ^{em} ^{en} ^{eo} ^{ep} ^{eq} ^{er} ^{es} ^{et} ^{eu} ^{ev} ^{ew} ^{ex} ^{ey} ^{ez} ^{fa} ^{fb} ^{fc} ^{fd} ^{fe} ^{ff} ^{fg} ^{fh} ^{fi} ^{fj} ^{fk} ^{fl} ^{fm} ^{fn} ^{fo} ^{fp} ^{fq} ^{fr} ^{fs} ^{ft} ^{fu} ^{fv} ^{fw} ^{fx} ^{fy} ^{fz} ^{ga} ^{gb} ^{gc} ^{gd} ^{ge} ^{gf} ^{gg} ^{gh} ^{gi} ^{gj} ^{gk} ^{gl} ^{gm} ^{gn} ^{go} ^{gp} ^{gq} ^{gr} ^{gs} ^{gt} ^{gu} ^{gv} ^{gw} ^{gx} ^{gy} ^{gz} ^{ha} ^{hb} ^{hc} ^{hd} ^{he} ^{hf} ^{hg} ^{hh} ^{hi} ^{hj} ^{hk} ^{hl} ^{hm} ^{hn} ^{ho} ^{hp} ^{hq} ^{hr} ^{hs} ^{ht} ^{hu} ^{hv} ^{hw} ^{hx} ^{hy} ^{hz} ^{ia} ^{ib} ^{ic} ^{id} ^{ie} ^{if} ^{ig} ^{ih} ⁱⁱ ^{ij} ^{ik} ^{il} ^{im} ⁱⁿ ^{io} ^{ip} ^{iq} ^{ir} ^{is} ^{it} ^{iu} ^{iv} ^{iw} ^{ix} ^{iy} ^{iz} ^{ja} ^{jb} ^{jc} ^{jd} ^{je} ^{jf} ^{jj} ^{jk} ^{jl} ^{jm} ^{jn} ^{jo} ^{jp} ^{jq} ^{jr} ^{js} ^{jt} ^{ju} ^{jv} ^{jw} ^{jx} ^{ky} ^{kz} ^{la} ^{lb} ^{lc} ^{ld} ^{le} ^{lf} ^{lg} ^{lh} ^{li} ^{lj} ^{lk} ^{ll} ^{lm} ^{ln} ^{lo} ^{lp} ^{lq} ^{lr} ^{ls} ^{lt} ^{lu} ^{lv} ^{lw} ^{lx} ^{ly} ^{lz} ^{ma} ^{mb} ^{mc} ^{md} ^{me} ^{mf} ^{mg} ^{mh} ^{mi} ^{mj} ^{mk} ^{ml} ^{mm} ^{mn} ^{mo} ^{mp} ^{mq} ^{mr} ^{ms} ^{mt} ^{mu} ^{mv} ^{mw} ^{mx} ^{my} ^{mz} ^{na} ^{nb} ^{nc} nd ^{ne} ^{nf} ^{ng} ^{nh} ⁿⁱ ^{nj} ^{nk} ^{nl} ^{nm} ⁿⁿ ^{no} ^{np} ^{nq} ^{nr} ^{ns} ^{nt} ^{nu} ^{nv} ^{nw} ^{nx} ^{ny} ^{nz} ^{oa} ^{ob} ^{oc} ^{od} ^{oe} ^{of} ^{og} ^{oh} ^{oi} ^{oj} ^{ok} ^{ol} ^{om} ^{on} ^{oo} ^{op} ^{oq} ^{or} ^{os} ^{ot} ^{ou} ^{ov} ^{ow} ^{ox} ^{oy} ^{oz} ^{pa} ^{pb} ^{pc} ^{pd} ^{pe} ^{pf} ^{pg} ^{ph} ^{pi} ^{pj} ^{pk} ^{pl} ^{pm} ^{pn} ^{po} ^{pp} ^{pq} ^{pr} ^{ps} ^{pt} ^{pu} ^{pv} ^{pw} ^{px} ^{py} ^{pz} ^{qa} ^{qb} ^{qc} ^{qd} ^{qe} ^{qf} ^{qg} ^{qh} ^{qi} ^{qj} ^{qk} ^{ql} ^{qm} ^{qn} ^{qo} ^{qp} ^{qq} ^{qr} ^{qs} ^{qt} ^{qu} ^{qv} ^{qw} ^{qx} ^{qy} ^{qz} ^{ra} ^{rb} ^{rc} rd ^{re} ^{rf} ^{rg} ^{rh} ^{ri} ^{rj} ^{rk} ^{rl} ^{rm} ^{rn} ^{ro} ^{rp} ^{rq} ^{rr} ^{rs} ^{rt} ^{ru} ^{rv} ^{rw} ^{rx} ^{ry} ^{rz} ^{sa} ^{sb} ^{sc} ^{sd} ^{se} ^{sf} ^{sg} ^{sh} ^{si} ^{sj} ^{sk} ^{sl} sm ^{sn} ^{so} ^{sp} ^{sq} ^{sr} ^{ss} st ^{su} ^{sv} ^{sw} ^{sx} ^{sy} ^{sz} ^{ta} ^{tb} ^{tc} ^{td} ^{te} ^{tf} ^{tg} th ^{ti} ^{tj} ^{tk} ^{tl} tm ^{tn} ^{to} ^{tp} ^{tq} ^{tr} ^{ts} ^{tt} ^{tu} ^{tv} ^{tw} ^{tx} ^{ty} ^{tz} ^{ua} ^{ub} ^{uc} ^{ud} ^{ue} ^{uf} ^{ug} ^{uh} ^{ui} ^{uj} ^{uk} ^{ul} ^{um} ^{un} ^{uo} ^{up} ^{uq} ^{ur} ^{us} ^{ut} ^{uu} ^{uv} ^{uw} ^{ux} ^{uy} ^{uz} ^{va} ^{vb} ^{vc} ^{vd} ^{ve} ^{vf} ^{vg} ^{vh} ^{vi} ^{vj} ^{vk} ^{vl} ^{vm} ^{vn} ^{vo} ^{vp} ^{vq} ^{vr} ^{vs} ^{vt} ^{vu} ^{vv} ^{vw} ^{vx} ^{vy} ^{vz} ^{wa} ^{wb} ^{wc} ^{wd} ^{we} ^{wf} ^{wg} ^{wh} ^{wi} ^{wj} ^{wk} ^{wl} ^{wm} ^{wn} ^{wo} ^{wp} ^{wq} ^{wr} ^{ws} ^{wt} ^{wu} ^{wv} ^{ww} ^{wx} ^{wy} ^{wz} ^{xa} ^{xb} ^{xc} ^{xd} ^{xe} ^{xf} ^{xg} ^{xh} ^{xi} ^{xj} ^{xk} ^{xl} ^{xm} ^{xn} ^{xo} ^{xp} ^{xq} ^{xr} ^{xs} ^{xt} ^{xu} ^{xv} ^{xw} ^{xx} ^{xy} ^{xz} ^{ya} ^{yb} ^{yc} ^{yd} ^{ye} ^{yf} ^{yg} ^{yh} ^{yi} ^{yj} ^{yk} ^{yl} ^{ym} ^{yn} ^{yo} ^{yp} ^{yq} ^{yr} ^{ys} ^{yt} ^{yu} ^{yv} ^{yw} ^{yx} ^{yy} ^{yz} ^{za} ^{zb} ^{zc} ^{zd} ^{ze} ^{zf} ^{zg} ^{zh} ^{zi} ^{zj} ^{zk} ^{zl} ^{zm} ^{zn} ^{zo} ^{zp} ^{zq} ^{zr} ^{zs} ^{zt} ^{zu} ^{zv} ^{zw} ^{zx} ^{zy} ^{zz}

Zaczá: 20

*dzieciom. G.

* Te rzeczy do
bre, sąc laska y
dary duchowne
wszytkie; y co
kolwiek zbawie
niu dusznemu
należy.

Zaczá: 21.

*także. S. L. G.

*tak. G.

^a ^b ^c ^d ^e ^f ^g ^h ⁱ ^j ^k ^l ^m ⁿ ^o ^p ^q ^r ^s ^t ^u ^v ^w ^x ^y ^z ^{aa} ^{ab} ^{ac} ^{ad} ^{ae} ^{af} ^{ag} ^{ah} ^{ai} ^{aj} ^{ak} ^{al} ^{am} ^{an} ^{ao} ^{ap} ^{aq} ^{ar} ^{as} ^{at} ^{au} ^{av} ^{aw} ^{ax} ^{ay} ^{az} ^{ba} ^{bb} ^{bc} ^{bd} ^{be} ^{bf} ^{bg} ^{bh} ^{bi} ^{bj} ^{bk} ^{bl} ^{bm} ^{bn} ^{bo} ^{bp} ^{bq} ^{br} ^{bs} ^{bt} ^{bu} ^{bv} ^{bw} ^{bx} ^{by} ^{bz} ^{ca} ^{cb} ^{cc} ^{cd} ^{ce} ^{cf} ^{cg} ^{ch} ^{ci} ^{cj} ^{ck} ^{cl} ^{cm} ^{cn} ^{co} ^{cp} ^{cq} ^{cr} ^{cs} ^{ct} ^{cu} ^{cv} ^{cw} ^{cx} ^{cy} ^{cz} ^{da} ^{db} ^{dc} ^{dd} ^{de} ^{df} ^{dg} ^{dh} ^{di} ^{dj} ^{dk} ^{dl} ^{dm} ^{dn} ^{do} ^{dp} ^{dq} ^{dr} ^{ds} ^{dt} ^{du} ^{dv} ^{dw} ^{dx} ^{dy} ^{dz} ^{ea} ^{eb} ^{ec} ^{ed} ^{ee} ^{ef} ^{eg} ^{eh} ^{ei} ^{ej} ^{ek} ^{el} ^{em} ^{en} ^{eo} ^{ep} ^{eq} ^{er} ^{es} ^{et} ^{eu} ^{ev} ^{ew} ^{ex} ^{ey} ^{ez} ^{fa} ^{fb} ^{fc} ^{fd} ^{fe} ^{ff} ^{fg} ^{fh} ^{fi} ^{fj} ^{fk} ^{fl} ^{fm} ^{fn} ^{fo} ^{fp} ^{fq} ^{fr} ^{fs} ^{ft} ^{fu} ^{fv} ^{fw} ^{fx} ^{fy} ^{fz} ^{ga} ^{gb} ^{gc} ^{gd} ^{ge} ^{gf} ^{gg} ^{gh} ^{gi} ^{gj} ^{gk} ^{gl} ^{gm} ^{gn} ^{go} ^{gp} ^{gq} ^{gr} ^{gs} ^{gt} ^{gu} ^{gv} ^{gw} ^{gx} ^{gy} ^{gz} ^{ha} ^{hb} ^{hc} ^{hd} ^{he} ^{hf} ^{hg} ^{hh} ^{hi} ^{hj} ^{hk} ^{hl} ^{hm} ^{hn} ^{ho} ^{hp} ^{hq} ^{hr} ^{hs} ^{ht} ^{hu} ^{hv} ^{hw} ^{hx} ^{hy} ^{hz} ^{ia} ^{ib} ^{ic} ^{id} ^{ie} ^{if} ^{ig} ^{ih} ⁱⁱ ^{ij} ^{ik} ^{il} ^{im} ⁱⁿ ^{io} ^{ip} ^{iq} ^{ir} ^{is} ^{it} ^{iu} ^{iv} ^{iw} ^{ix} ^{iy} ^{iz} ^{ja} ^{jb} ^{jc} ^{jd} ^{je} ^{jf} ^{jj} ^{jk} ^{jl} ^{jm} ^{jn} ^{jo} ^{jp} ^{jq} ^{jr} ^{js} ^{jt} ^{ju} ^{jv} ^{jw} ^{jx} ^{ky} ^{kz} ^{la} ^{lb} ^{lc} ^{ld} ^{le} ^{lf} ^{lg} ^{lh} ^{li} ^{lj} ^{lk} ^{ll} ^{lm} ^{ln} ^{lo} ^{lp} ^{lq} ^{lr} ^{ls} ^{lt} ^{lu} ^{lv} ^{lw} ^{lx} ^{ly} ^{lz} ^{ma} ^{mb} ^{mc} ^{md} ^{me} ^{mf} ^{mg} ^{mh} ^{mi} ^{mj} ^{mk} ^{ml} ^{mm} ^{mn} ^{mo} ^{mp} ^{mq} ^{mr} ^{ms} ^{mt} ^{mu} ^{mv} ^{mw} ^{mx} ^{my} ^{mz} ^{na} ^{nb} ^{nc} nd ^{ne} ^{nf} ^{ng} ^{nh} ⁿⁱ ^{nj} ^{nk} ^{nl} ^{nm} ⁿⁿ ^{no} ^{np} ^{nq} ^{nr} ^{ns} ^{nt} ^{nu} ^{nv} ^{nw} ^{nx} ^{ny} ^{nz} ^{oa} ^{ob} ^{oc} ^{od} ^{oe} ^{of} ^{og} ^{oh} ^{oi} ^{oj} ^{ok} ^{ol} ^{om} ^{on} ^{oo} ^{op} ^{oq} ^{or} ^{os} ^{ot} ^{ou} ^{ov} ^{ow} ^{ox} ^{oy} ^{oz} ^{pa} ^{pb} ^{pc} ^{pd} ^{pe} ^{pf} ^{pg} ^{ph} ^{pi} ^{pj} ^{pk} ^{pl} ^{pm} ^{pn} ^{po} ^{pp} ^{pq} ^{pr} ^{ps} ^{pt} ^{pu} ^{pv} ^{pw} ^{px} ^{py} ^{pz} ^{qa} ^{qb} ^{qc} ^{qd} ^{qe} ^{qf} ^{qg} ^{qh} ^{qi} ^{qj} ^{qk} ^{ql} ^{qm} ^{qn} ^{qo} ^{qp} ^{qq} ^{qr} ^{qs} ^{qt} ^{qu} ^{qv} ^{qw} ^{qx} ^{qy} ^{qz} ^{ra} ^{rb} ^{rc} rd ^{re} ^{rf} ^{rg} ^{rh} ^{ri} ^{rj} ^{rk} ^{rl} ^{rm} ^{rn} ^{ro} ^{rp} ^{rq} ^{rr} ^{rs} ^{rt} ^{ru} ^{rv} ^{rw} ^{rx} ^{ry} ^{rz} ^{sa} ^{sb} ^{sc} ^{sd} ^{se} ^{sf} ^{sg} ^{sh} ^{si} ^{sj} ^{sk} ^{sl} sm ^{sn} ^{so} ^{sp} ^{sq} ^{sr} ^{ss} st ^{su} ^{sv} ^{sw} ^{sx} ^{sy} ^{sz} ^{ta} ^{tb} ^{tc} ^{td} ^{te} ^{tf} ^{tg} th ^{ti} ^{tj} ^{tk} ^{tl} tm ^{tn} ^{to} ^{tp} ^{tq} ^{tr} ^{ts} ^{tt} ^{tu} ^{tv} ^{tw} ^{tx} ^{ty} ^{tz} ^{ua} ^{ub} ^{uc} ^{ud} ^{ue} ^{uf} ^{ug} ^{uh} ^{ui} ^{uj} ^{uk} ^{ul} ^{um} ^{un} ^{uo} ^{up} ^{uq} ^{ur} ^{us} ^{ut} ^{uu} ^{uv} ^{uw} ^{ux} ^{uy} ^{uz} ^{va} ^{vb} ^{vc} ^{vd} ^{ve} ^{vf} ^{vg} ^{vh} ^{vi} ^{vj} ^{vk} ^{vl} ^{vm} ^{vn} ^{vo} ^{vp} ^{vq} ^{vr} ^{vs} ^{vt} ^{vu} ^{vv} ^{vw} ^{vx} ^{vy} ^{vz} ^{wa} ^{wb} ^{wc} ^{wd} ^{we} ^{wf} ^{wg} ^{wh} ^{wi} ^{wj} ^{wk} ^{wl} ^{wm} ^{wn} ^{wo} ^{wp} ^{wq} ^{wr} ^{ws} ^{wt} ^{wu} ^{wv} ^{ww} ^{wx} ^{wy} ^{wz} ^{xa} ^{xb} ^{xc} ^{xd} ^{xe} ^{xf} ^{xg} ^{xh} ^{xi} ^{xj} ^{xk} ^{xl} ^{xm} ^{xn} ^{xo} ^{xp} ^{xq} ^{xr} ^{xs} ^{xt} ^{xu} ^{xv} ^{xw} ^{xx} ^{xy} ^{xz} ^{ya} ^{yb} ^{yc} ^{yd} ^{ye} ^{yf} ^{yg} ^{yh} ^{yi} ^{yj} ^{yk} ^{yl} ^{ym} ^{yn} ^{yo} ^{yp} ^{yq} ^{yr} ^{ys} ^{yt} ^{yu} ^{yv} ^{yw} ^{yx} ^{yy} ^{yz} ^{za} ^{zb} ^{zc} ^{zd} ^{ze} ^{zf} ^{zg} ^{zh} ^{zi} ^{zj} ^{zk} ^{zl} ^{zm} ^{zn} ^{zo} ^{zp} ^{zq} ^{zr} ^{zs} ^{zt} ^{zu} ^{zv} ^{zw} ^{zx} ^{zy} ^{zz}

^a ^b ^c ^d ^e ^f ^g ^h ⁱ ^j ^k ^l ^m ⁿ ^o ^p ^q ^r ^s ^t ^u ^v ^w ^x ^y ^z ^{aa} ^{ab} ^{ac} ^{ad} ^{ae} ^{af} ^{ag} ^{ah} ^{ai} ^{aj} ^{ak} ^{al} ^{am} ^{an} ^{ao} ^{ap} ^{aq} ^{ar} ^{as} ^{at} ^{au} ^{av} ^{aw} ^{ax} ^{ay} ^{az} ^{ba} ^{bb} ^{bc} ^{bd} ^{be} ^{bf} ^{bg} ^{bh} ^{bi} ^{bj} ^{bk} ^{bl} ^{bm} ^{bn} ^{bo} ^{bp} ^{bq} ^{br} ^{bs} ^{bt} ^{bu} ^{bv} ^{bw} ^{bx} ^{by} ^{bz} ^{ca} ^{cb} ^{cc} ^{cd} ^{ce} ^{cf} ^{cg} ^{ch} ^{ci} ^{cj} ^{ck} ^{cl} ^{cm} ^{cn} ^{co} ^{cp} ^{cq} ^{cr} ^{cs} ^{ct} ^{cu} ^{cv} ^{cw} ^{cx} ^{cy} ^{cz} ^{da} ^{db} ^{dc} ^{dd} ^{de} ^{df} ^{dg} ^{dh} ^{di} ^{dj} ^{dk} ^{dl} ^{dm} ^{dn} ^{do} ^{dp} ^{dq} ^{dr} ^{ds} ^{dt} ^{du} ^{dv} ^{dw} ^{dx} ^{dy} ^{dz} ^{ea} ^{eb} ^{ec} ^{ed} ^{ee} ^{ef} ^{eg} ^{eh} ^{ei} ^{ej} ^{ek} ^{el} ^{em} ^{en} ^{eo} ^{ep} ^{eq} ^{er} ^{es} ^{et} ^{eu} ^{ev} ^{ew} ^{ex} ^{ey} ^{ez} ^{fa} ^{fb} ^{fc} ^{fd} ^{fe} ^{ff} ^{fg} ^{fh} ^{fi} ^{fj} ^{fk} ^{fl} ^{fm} ^{fn} ^{fo} ^{fp} ^{fq} ^{fr} ^{fs} ^{ft} ^{fu} ^{fv} ^{fw} ^{fx} ^{fy} ^{fz} ^{ga} ^{gb} ^{gc} ^{gd} ^{ge} ^{gf} ^{gg} ^{gh} ^{gi} ^{gj} ^{gk} ^{gl} ^{gm} ^{gn} ^{go} ^{gp} ^{gq} ^{gr} ^{gs} ^{gt} ^{gu} ^{gv} ^{gw} ^{gx} ^{gy} ^{gz} ^{ha} ^{hb} ^{hc} ^{hd} ^{he} ^{hf} ^{hg} ^{hh} ^{hi} ^{hj} ^{hk} ^{hl} ^{hm} ^{hn} ^{ho} ^{hp} ^{hq} ^{hr} ^{hs} ^{ht} ^{hu} ^{hv} ^{hw} ^{hx} ^{hy} ^{hz} ^{ia} ^{ib} ^{ic} ^{id} ^{ie} ^{if} ^{ig} ^{ih} ⁱⁱ ^{ij} ^{ik} ^{il} ^{im} ⁱⁿ ^{io} ^{ip} ^{iq} ^{ir} ^{is} ^{it} ^{iu} ^{iv} ^{iw} ^{ix} ^{iy} ^{iz} ^{ja} ^{jb} ^{jc} ^{jd} ^{je} ^{jf} ^{jj} ^{jk} ^{jl} ^{jm} ^{jn} ^{jo} ^{jp} ^{jq} ^{jr} ^{js} ^{jt} ^{ju} ^{jv} ^{jw} ^{jx} ^{ky} ^{kz} ^{la} ^{lb} ^{lc} ^{ld} ^{le} ^{lf}

14 chodzą. ¶ ^a Jakoż ciążna brana / y wąska jest droga /
która wiedzie do żywota: a mało ich jest / którzy ją
náydują!

15 ¶ ^a Strzeżcie się pilnie fałszywych proroków / kto-
rzy do was przychodzą w odzieniu owczym / lecz we-
wnatrz są wilcy diapieżni. ¶ ^f Z owoców ich po-

16 znaćcie je. Izali zbierają z ciernia groná winne / abo
z ostu figi? ¶ Takci wsfelkie drzewo dobre / owoce

17 dobre rodzi: a złe drzewo / owoce złe rodzi. ¶ Nie
może drzewo dobre / owoców złych rodzić: ani drze-

18 wo złe owoców dobrych rodzić. ¶ ^g Wsfelkie drzewo
które nie rodzi owocu dobre^o / będzie wycięte / y w o-

19 gień wrzucone. ¶ ^h Al przeto z owoców ich poznaćcie je.
¶ ^h Nie każdy który mi mówi / Pánie / Pánie / w-

20 nidzie do królestwa niebieskiego: ale który czyni wo-
la Oycá mego który jest w niebiesiech / ten wnidzie

21 do królestwa niebieskiego. ⁱ

22 ¶ Wiele ich rzeczy mi dnia onego / Pánie / Pánie /
izalifmy w imię twoie nie prorokowali / i y w imię

23 twoe czártów nie wyganiáli / y w imię twe wiele cu-
dów nie czynili. ¶ ^j Al tedy ^k wyznam im^k żeżem was

24 nigdy nie znał: Odśtańcie ode mnie ^k którzy nieprá-
wość czynicie.

25 ¶ ^l Wsfelki tedy który słucha tych słów moich / y czy-
ni je: ^l będzie przypodobionⁿ meżowi mądremu / kto-

26 ry zbudował dom swoy ⁿ ná opoce. ¶ y spadł deszcz /
y przysły rzeki / y wiały wiatry / y vderzyły ná on dom /

27 a nie wpał. bo był ná opoce vgruntowany. ¶ ^m Al w-
sfelki który słucha tych słów moich / a nie czyni ich /

28 będzie przypodobion meżowi głupiemu / który zbu-
dował dom swoy ná piasku: ^m y spadł deszcz / y przy-

29 sły rzeki / y wiały wiatry / y vderzyły ná on dom / y w-
padł / y był wpał. ⁿ Ieżo to było: gdy
dokóńczył ⁿ Jezus tych mów / ⁿ zdumiewały się rzeşe

^a Abowiem ⁱ L
N. G.

Zaczá: 22

Evángelia ná

7. Niedziela po

Świątkách.

* Lecz. G.

^o wycináia y w

ogień wrzućáia

G. S.

Zaczá: 23.

* G.

^o To jest, iáwnie

im powiem.

Hebraism.

* wszyicy. N.

L. y G.

Zaczá: 24

^o podobnym go

vczynie. G.

^o abo, ná skále.

G. 4 L. N.

nád nauka tego. ¶ Abowiem ie wczyl iáko władza maiaacy / á nie iáko Doktorowie ich y Pharyzeu-
fowie'.

NAV KI Y PRZESTROGI.

Sadzić iáko, y
komużakazano

Nie sadzić.) Nie zakażuięć Pan tymi słowy sadzić wrzedomi / ták duchownemu iáko y świeckiemu (iáko sobie dumaiá / zowofzczę-
cy) ktoremu owšem sadzić rozkazano. Ani zakażuięć słowiekowi
samego siebie pożytecznie sadzić. Ani zakażuięć z tego słym / Juda-
szá zdrajca nazywáć; y zloczynięce od wrzedom / y Żeretyki od ko-
ściół odrywane y potępione / mieć za pogány y iáwno grzesznie.
Ale zakażuięć tym co nie są na wrzedzie / posadzać bliznich swoich;
zwłaszcza z mienawisć / ábo ze z tego domniemania: słowa y spra-
wy ich dobre ábo y średnie (które z dobrego serca wymiść mogły)
wezle obracać / y na gorszą stronę wykłádáć. Jáko ná on czas
posadzili Żydowie dobre y święte mowy y sprawy Pána Chrystu-
sowe. Ażis Żeretykowie / náuki y Ceremonie kościelne.

Sakramenty nie-
wiernym y nie-
godnym nie ma-
ia być dáváne.

Nie dáváycie pśom świętego.) Jáko w starym zaŃonie / w te-
nym domu bóránka pożywano / á mieśa tego wynosić sie precz
nie godziło; ták w iednym kościele powszechnym prawdziwa o-
fiára nášego zbawiciela ofiarowana bywa: ktorego iáka precz
wynosić; á pśom świętego dáwać zakażano. Aug: sermone 181. de
tempore. Żadnego tedy Sakramentu / á zwłaszcza oltarzniego (iá-
ko chleba synowskiego) nie godzi sie dáwać niewiernikom / y tym
którzy w grzechách śmiertelnych bedac / pierwey sie przez święta
spowiedz nie sprobuiá. A słowo Boże / nie ma być opowiedáne
tym / którzy go nie przyjmuiá; owšem ie depca iáko swinie: ábo
ie bluznia y káśia iáko psí.

Modlitwákto-
ra wájna.

w śelki ktory prośi, bierze.) Ktośkolwiek prośi czego przystoi / y
iáko przystoi / to iest / rzeczy do zbawienia potrzebnych / z wiara / z
pokora / z pilnością / y z trwalością / bedac w lásce Bożej; ten pe-
wnie otrzyma / ábo to o co prośi / ábo co lepszego.

Heretikow ma-
ia trzoda.

w chodzie przez ciásna brana.) Augustin s. ták ná to miejsce pi-
śie: Tu sie nawiecy strzedz Żeretykow mamy / którzy sie pospoli-
cie mále licza swych / y licha trzoda swoia zálećia. A dla tegoż
Pan / powiedzawszy; iż máło tych którzy nájdoua ciásna droge y
ciásna wliczke: áby sie pod imieniem máłości / nie wkrádli Że-
retycy; wnet dolożył tego: Strzeżcie sie fałszywych Prorokow.

Z náki herety-
kow.

Strzeżcie sie pilnie fałszywych prorokow.) Ználi fałszywych pro-
rokow teśa. Pierwszy teśi sie to nie sstánie a co prorokowali. Dru-
gi; choiby

29 Luk: 11

1

6

8

13

15

c 31

I

4

8

13

15

22

22

22

22

22

22

22

22

22

b 5. Mo: 13. 2.
 c Iere: 23. 21.
 Ian 10. 8.
 Rzy: 10. 15
 Zyd: 5. 4.
 d Mat: 24. 5.
 e Ian: 10. 16.
 Dziei: 20. 29.
 f Rzy: 16. 17.
 g 1. Tim: 3. 15.
 h 2. Pio: 2. 1.
 i 1. Tim: 4. 1.
 k Obi: 2. 6
 Gal: 6. 12.
 1. Kor: 3. 4
 2. Ti: 3. 2
 m 2. Pio: 3. 16.
 Rzy: 10. 14.
 21.
 gi; choćby sie też stało co prorokowali; jeśli nowa b nauka przy-
 nośa/ktorey nieznali prorokowie nášy. Trzeci; jeśli sami ida c nie
 bedac posłani. Czwartry; jeśli wyszedzły z nas / 1. Ian 2. 19.
 nie ida do Pogan / aby ie nawracali; ale zaszę do nas / aby wiäre
 nášę pśowali y wywracali. Dziei. 13. 10. 2. Tim. 2. 18. Tit. 2. 11.
 Priaty; jeśli przychodza w śbätäch owesych / to też d pod imieniem
 Páná Chrystusowym / stoiać postawe prawdziwých prorokow /
 y máiac zawiady w gębie słowo Boże. Iere. 28. 2. 11. przemieniąc
 sie w Apostoly P. Chrystusowe. 2. Corint: 11. 13. máiac postawe
 nabożeństw. 2. Tim: 3. 5. Przez łagodne mowy y błogostawień-
 stwa / y obiecowanie osobney nauki / światłości y wolności E-
 wangelickiey / zwodzac serca prostych a niewinnych ludzi. Rzym:
 6. 18. Szosty; jeśli / iáko wilcy e targáta y rospřasáta ná ro-
 smáite sekty/ono stádo/ktore Pán Chrystus sobie zebrał w iedno.
 Stodny; z owocow ták nauki iáko y żywotá ich. Nauki; jeśli prze-
 ciwna k náuce wnośa tey/ktora jest przysta we wšyřtim Kościele
 P. Chrystusowym / ktory jest g silarem y vmocnieniem prawdy.
 Jeśli wprowadzáta h sekty dawno przekłete y zátrácone. Owoc-
 ce zaszę żywotá y obyčáiw Zeretýřkích sa; Odstápienie 1 od wiä-
 ry y oderwánie od Kościoła powsędnego. Niezgody między ni-
 mi. 1. Cor. 3. 4. Nazwiśka od mistrzow k swoich nowych: od kro-
 tých ie/miásto Chřešćánow/Lutráni/Kálmnistámi/Serwetá-
 ny zowa. Nieustáwiczność y nieśtátek w náuce. 2. Corin. 1. 17. Nie-
 poslušeniśtvo ku przelożonym duchownym y świećkim. 1. Múśe
 sámých siebie; Pychá y chluba; z nauki y vmietetności náde wšyřkie
 Wyce y Doktory święte. Fáłšowanie m písmá s. y co jest stráśli-
 wśia / odrzucenie wiela części tego / zwłaszcza gdzie tu jest prze-
 ciwne. A toć sa owoc wšyřtim Zeretýřkom w obec poşpolite. Sać
 y inne osobniejše / y włásniejše Zeretýřkom ciáşow nášých:
 iáko nierzadne małżeństvá: gwałcenie ślubow y person Bogu
 oddáných: lupieřtwa Kościołow: świętokradzřtwa: sámey wiäry
 zálecánie: ohydzenie věřněřkow dobrych: powiedáac/iť nie máia
 zařlugi v Boga/ á iť nie sa do vřpráwiedliwienia y zbáwienia po-
 trezbné: á iť przykázanie Boże nie tylko jest čieřkie/ále y ku zácho-
 wániu niepodobne. A wiele tákich náuk klámliwých/ná řřáze w
 řellkie žyćia pobožné we wšyřřich státech prosto prowadzácych.
 Nie každý ktory mi mowi, Pánie.) Cť pewnie wiäre máia: bo
 by bez niey Páná wywáć nie mogli. Ale nář tu wiäriemy/iť nie
 dořę ná wierze: á iť nie samá niewiärá jest grzechem: iáko wcy
 Luter: Gdyž ani sami Kátholický y prawowierci/choćby też wiel-

2.
3.
4.

5.

6.

7.

Owoce nauki.

Owoce obyčá-
iow.

1.

2.

3.

4.

5.

6.

7.

8.

sámá wiärá nic
nie pomože.

Rozność kościoła
Bogiego od bo-
żnickacerskich

ka wiara prawdziwe cudá czynił przez imię P. Chrystusowe ; wi-
sáćże przez dobrych uczynków zbawienia dostąpić nie mogą. Kto
mu obacz którzy to są/co zawsze w gębie mają Pánie/Pánie: co im
jednák namniemy nie pomoże/gdyż ták uczynki dobrze zelyli/ y sprá-
wiedliwość Chrześciáńską ludzkom ohydli.

Który zbudował dom swoy ná opoce.) Pán Chrystus ista ma-
dłość/zbudował Kościół swoy ná opoce/ którego żadne furye sá-
táńskie nigdy nie obála. A głupi Żeretcy/rozne zbory swoje bu-
dula ná piasku : które zásie sánty obaláta niezgodámi swymi.

ROZDZIAŁ VIII.

2 Uzdrówienie tredowatego. 8 Wiara Kotmistrzowa. 11
Przyjęcie Pogan / á odrzucenie Żydów. 13 Uzdrówienie slugi
Kotmistrzowego. 14 A święty Piotrowej. 16 A innych chorych.
19 Doktor zákonný chce być uczniem Páńskim. 21 Uczeń chcący
pić wody chce pogrześć. 24 Morze wzruszone vstrámiá. 25 Dwu
operánych uzdrówia. 31 Czártem w wieprze wniść dopuszcza.

Ewng. Nie-
diele 3. po
trzech królach.

A Gdy eształ z gory / słyżá nim wielkie rzese.
? a A oto tredowáty przyszedł / pokłonił sie
mu / mówiac : Pánie / jeśli chceš / możesz mie
oczyszcic. ? A ściagnąwszy Jezus reke / dotknął sie
go / mówiac : Chce / bądź oczyszcion. A był zaráżem
oczyszcion trad íego. ? A rzekł mu Jezus : Pátrz
abyś nikomu nie powiádał : ále idź /^b vkaż sie kápla-
nowi : y ofiárny dar ktory przykazał Moyzesz ná swiá-
dectwo im.

Zaczá: 25.

Ewangelia w
wstępny Cz-
wartek.

wt. Setnik :
także y potom
wśady.

G.

to jest, do do-
mu mego.

to jest, roskaś.
Hebraism.

zwierzchność
podległy.

4 L. G.

? A gdy wśedł do Káphárnaum / przyszedł do nie-
go Kotmistrz / prośac go / ? y mówiac : Pánie / slu-
gá moy leży w domu powietrzem ruszony / y /^b srodze
utrapiiony. ? A rzekł mu Jezus : Ja przýde / á v-
zdrowie go. ? A odpowiadáiac Kotmistrz / rzekł :
Pánie / nie jestem godzien abyś wśedł pod dach
moy : ále tylko rzecz słowem / á będzie uzdrówion
slugá moy. ? Boćiem y ja iest człowiek / pod władzą
postáwiony / máiacý pod soba żołnierze : y mówię te-

mu : Idź /

Mat. 16.

4 Mar.

d 40.

Luk. 5.

Luk. 5.

Luk. 5.

Luk. 5.

Luk. 5.

Luk. 5.

Luk. 5.

Luk. 5.

Luk. 5.

Luk. 5.

Luk. 5.

Luk. 5.

Luk. 5.

Luk. 5.

Luk. 5.

Luk. 5.

Luk. 5.

Luk. 5.

Luk. 5.

Luk. 5.

Luk. 5.

Luk. 5.

Luk. 5.

Luk. 5.

Luk. 5.

Luk. 5.

Luk. 5.

mu: Idź / a idzie: a drugiemu / Chodź: a przychodzi.
 10 a słudze mojemu / Czyni to / a czyni. ? A wysławszy
 to Jezus / dziwował się: y rzekł tym którzy byli z nim:
 11 Zaprawdę powiadam wam / nie znalazłem tak wiel-
 12 kiey wiary w Izraelu. ? A powiadam wam / ^c Iż
 wiele ich ze wschodu słońca y z zachodu przyjdzie / y
 12 wsieda z Abrahąmem / y Izákkiem / y Jakobem w
 królestwie niebieskim: ? a synowie królestwa be-
 13 da wyrzuceni w ciemności zewnętrzne: s tam be-
 dzie płacz y zgrzytanie zębów. ? A rzekł Jezus Ro-
 14 mistrzowi: s Idź: a iakós uwierzył niechci się ssta-
 nie. A ozdrowiał slugą teyże godziny.
 14 ? b A gdy przyśedł Jezus do domu Piotrowego /
 15 wyżzał świecę iego leżaca a mająca gorączkę: ? y
 16 dotknął się reki iey / y opuścila gorączka: y wstała /
 16 y posługowała mu. ? i A gdy był wieczor / przy-
 17 wiedli mu wiele opętanych: y wyrzucali duchy sło-
 17 wem: y wszystkie którzy się zle mieli ozdrowili: ? Aby
 się wypełniło / co iest rzeczone przez Isaię i Proro-
 18 ká mowiącego: k On niemocy nasze przyiał / y cho-
 18 roby * nosił. ? A widząc Jezus wielkie rześci około
 18 siebie / kazał się * przeprawić na drugą stronę morza.
 19 ? l A przystąpiwszy ieden Doktor zakonny / rzekł mu:
 20 Nauczycielu / porode za toba / gdzie iedno poydziesz.
 20 ? A rzekł mu Jezus: Listki mają tany / y pracy po-
 21 wietrzni gniazda: a syn człowieczy nie ma gdzieby
 21 głowę * skonił. ? A drugi z uczniow iego rzekł mu:
 22 Panie / dopuść mi pierwey odeysć / y pogrześć oycá
 22 mego. ? A rzekł mu Jezus: Podź zámna / a niechay
 23 umarli sive umarte grzebia.
 23 ? m A gdy on wystąpił w łódź / weszli za nim uczniowie
 24 wie iego. ? A oto wzruszenie wielkie sstało się na
 25 morzu / tak iż wáły łodzi okrywały / a on spał. ? A przy-
 stąpili k niemu * y obudzili go / mówiac: Panie /

do królestwa
należący. He-
braism.

Zaczá: 26.

im. N. G. y L.

* nasze. N. L. S.

* uczniom. N. L.

* swa. N. L. S.

Zaczá: 27

Evangelia na
4 tygodnie po
trzech królach.
N. L. G. S.
* uczniowie ie-
go. L. K. G. S.

* Ieſus. N. L. S zachoway nas / giniemy. ¶ A rzekł im: * Czemu bo- 26
iáſliwi ieſteſcie / máłowierni? Tedy wſtawſzy roſta-
zał wiátrom y morzu / y ſtáło ſie wéſſenie wielkie.
¶ A ludſie ſie dziwowáli / mówiac: Jáż to ieſt ten / 27
że mu y wiátiry y morze ſa poſłuſne?
Zaczá: 28 ¶ " A gdy ſie przewioſł ná drugá ſtrónę / do krái- 28 n Ma
ny * Gerázeńſkiey / zábieżeli mu dwá opetáni / z gro- D
bow wychodzacy / bárzo okrutni / tak iż żaden nie
mógł przeſć ona droga. ¶ A oto zákrzyknęli / mó- 29
wiac: Coż ty maſz z námi Ieſusie Synu Dóży:
przyſiedteſ tu przed czáſem meczyć nas? ¶ " A bytę 30 o Ma
nie daleko od nich ſtádo wielkie wieprzów ná paſey Epi
¶ Tedy czártowie proſili go / mówiac: Jeſli nas refi
wyrzucasz / puſć nas w ſtádo wieprzów. ¶ A rzekł 31 Luk
im: Idźcie. A oni wyſiedſzy / wéſli w wieprze. Alie 32 d p
oto wſytko ſtádo * wielkim pedem z przykrá wpádo
w morze / y pozdycháło w wodách. ¶ A páſturze v- 33
ciékli: y przyſiedſzy do miáſtá / opowiedzieli wſytko:
y o onych ktorzy byli opetáni. ¶ A oto wſytko miá 34
ſto wyſzło przeciwko Ieſusowi: y wyrzamſzy go / pro-
ſili áby z ich gránic odeſedł.

N A V K I Y P R Z E S T R O G I

Káplani práw-
dziwie grzechy
odpuſzczáją.

Vkaż ſie káplanowi.) Káplani ſtárego zákonu (mowíſ. ſłoto- 4 Chr
uſty) mieli moc rylko rozeznáti ábo rozſadzenia / który był od tre-
du oczyszćiony. Ale káplani nowego zákonu máją moc / nierylko
doſwiádeczáć kto ieſt oczyszćiony / ále zgólá oczyszćiac dufne zmiáry.
A przeto / ktoriy umi gárdzić / daleko ſa gorſzy y godni wierſzego ka-
ránta niſzli kiedy Dáthán ze wſytkim pomocniká ſwemu To wſy-
tko tego ſłowá.

Oſiárá ciáła
Chriſtuſowego

Y oſiáruy dar.) Baie mu Pan oſiárowáć oſiáre zákonna (mo- 4
wi Auguſtin s.) iż ieſcie nie byłá wſtáwiona oſiárá ona ſwieta ná
ſwietyini / Ktora ieſt ciáło tego. Ktora ná mieſce onych wſytkich
oſiár zákonnych náſtąpiła.

ſákrámēt z iá-
k pokora ma-
by: przyimowa-
ny.

Nie ieſtem goźien) Gdy poiywaſz ciáło y kwié Páńſti y (mo- 8
wi Origenes) tedy Pan wchodzi pod dách twoy. Ty tedy wforzy-
wſzy ſie mow: Pámie nie ieſtem goźien z. Tak teſz mowil y S.

Ściotoufy we Misy swojej: y tychie słow kościoł powszedny po
dyt dzień wywa przy Misy s. y przy rozdawaniu nasświetszego
Sakramentu.

14 *Świećcie tego.*) O Pietrze pewna jest że miał żonę: ale i tak pi
se Hieronym s. Apostołowie iedni żon nigdy nie mieli; a drudzy
co ie pierwey mieli/ po swym powołaniu na vszad Apostoli tęp
ie opuścili: że ich potym nigdy nie wzięli. Czego Hieronym do
wodzi słow onych Pániskich: Kády ktory opuści dla mnie żonę zc.
N; y Apostolskich: Grosiny my opuścili wszystko. Przetoż ten zwy
czaj był w kościele od czasów Apostolskich: że y żonáci mogli być
ná káplánstwo przypuszczeni / ale tylko między iedney żony: ábo
po śmierci żony swej; ábo ieszcze zá żywota zá iey przyzwoleniem;
gdy też ona wieczna czystość ślubí. Aleśli Grecy káplani y Ru
scy Popi ináczey czynia: niech słuchá Epiphániego Doktorá
Greckiego/ że to czynia przeciw stárym kanonom y wstáwom ko
ścielnym. Co też y Páphnucius ná piérwszym Synodzie Niceń
skim iásnie pokázuie. O czym Zozomenus lib. 1. cap. 22. y Socrates
lib. 1. cap. 8. N jest to rzecz pewna/ iż żaden nigdy nie był/ nie tyl
ko w Látinskim/ ale ani w Greckim kościele/ ktoryby przytawszy
káplánstwo/ miał potym poiać żonę.

22 *Niechay rmarli swe rmarle grzebia.*) Stad sie wczymy; iż żaden
wzgląd nie tylko świećci ábo cielsny / ale ani żadna inna wscitwa
posługá / y kusánym rodzicom naszym/ nie ma nam być ná prze
śkódzie / żebyśmy Chrystusa nie náśládowali/ y doskonalszy żywot
obteráli.

26 *Rozkazał wiatrom.*) Kościoł s. powszedny/ ktory tu pnie do los
ofe jest figurowány y Kátholicy tegoż kościoła synowi: wáżni
iawálnościami y przeciwieństwami bywáia probowani. Al. P. C.
ristus/ ktory sie zdał że spał/ czasu przystoynego modlitwami wier
nych obudzony / wstáie: y rozbiwszy śmury/ y vciśywşy wiatry/
wielką pogodę y pokoy/ przywraca kościołowi swemu.

Brzeźństwo ká
plánkie.

Apostoli aut
rigrines fuerūt
aut post nuptias
continentes.

Miłość rodzi
ciem ma rstepo
wać miłości Bos
kiej.

Kościół zwycię
ża wszystkie prze
ciwności.

dzisiejsze to wiatro
Rzym K. figurował

ROZDZIAŁ IX.

2 Vzdawia powietrzem rufonego. 6 Chrystus odpuścza
grzechy. 9 Mattheusza wywa. 13 Miłosierdzie. 15 Ucznio
wie Pánsey kiedy pościć mieli. 20 Niewiasta od płynienia krwi
wzdrowiona. 23 Pámenka vmárla wzbudzoná. 28 Dwa ślepi
oświeceni. 32 Nemo opetány wyzwolony. 34 Błaznierstwo
przeciw Chrystusowi. 35 Iesus wśedy káie/ wcy/ y vzdawia.
37 Wielkie imię.

Zaczą: 29

Ewangelia: 29

Dziele 18. po

Świątkach.

* Iesus. N. L. G

* W iara iedne

go pomaga dru

giemu.

* Badz dobrej

nadzieicy.

* Wiedzac. Chry

stom czyta

* twoie. N. L. S

* zdumiały sie.

G.

Zaczą: 30.

Ewangelia na

dzień 8. Mat

theusza.

* chorym.

* na pokute.

2 L. G.

Zaczą: 31.

* To jest, tow

rzyse abo przy

iaćciele oblubien

cowi nógody ja

prosseni. abo

ktory sa na we

selu.

Wstąpiwszy* w łódz/ przewioził sie/ y przyszedł do miasta swego. ¶ A oto przyniesli mu powietrzem ruszonego na łożu leżacego. A widząc Iesus wiara ich/ rzekł powietrzem ruszonemu: ¶ Wsłuchaj synu: odpuszczając sie grzechy twoie. ¶ A oto niektórzy z Doktorow mówili sami w sobie/ Ten bluźni. ¶ A widząc Iesus myśli ich/ rzekł: Przecz myślicie złe rzeczy w sercach waszych? ¶ Coż jest łatwiej/ rzec/ b) Opuścić sa tobie grzechy: * czyli rzec/ Wstań a chodź: ¶ A iżbyście wiedzieli że moc ma Syn człowieczy na ziemi odpuszcząć grzechy (tedy rzekł powietrzem ruszonemu) Wstań weźmi tożę twe/ a idź do domu twego. ¶ A wstaw się posiedź do domu swego. ¶ A widząc to rzekł baly sie y chwały Bogu/ który dał takowa moc ludziom.

¶ A gdy stał nad siedł Iesus/ wyzwał człowieka siedzacego na cie/ Mattheusza imieniem. A rzekł mu: Podążaj za mną. A wstaw się/ posiedź za nim. ¶ A stało sie: gdy on siadł do stołu w domu/ oto wiele celników y grzeszników przyszedłszy/ siedzieli wespół z Iesusem y z uczniami jego. ¶ A widząc Pharyzeusowie/ rzekli uczniom jego: Czemu z celnikami y grzesznikami uczyciel wasz? ¶ Lecz Iesus odpowiedział/ rzekł: ¶ Nie trzeba zdrowym lekarza/ ale złe sie mającym. ¶ Siedzcie tedy nauczcie sie/ co to jest/ Miłosierdzia chce/ a nie ofiary. Bomi nie przyszedł wzrywać sprawiedliwych/ ale grzesznych.

¶ Tedy przysli do niego uczniowie Janowi/ mówiąc: ¶ Przecz my y Pharyzeusowie pościemy często: a uczniowie twoi nie pościza? ¶ A rzekł im Iesus: Iżali synowie oblubienca w żatobie chodzić mogą/ pości z nimi jest oblubieniec: Ależ przyjdą dni/ gdy będzie wzięty od nich oblubieniec: a tedy beda pościć. ¶ A żaden nie wprawił płata grubego

go sukna.

go sukna w wiotcha fiate. Abowiem ono zatatanie obrywa nieco od fiaty y sstawia sie gorſze przedarcie.

17 **C** ¶ Am leia wina młodego w stare stątki: bo inaczey pułáia sie stątki/ y wino sie rozlewa/ y stątki sie psu-
ia. Ale młode wino zlewáia w stątki nowe: á oboie
spolem bywáia zachowane.

18 ¶ **I** To gdy on do nich mowil/ oto kſiaże iedno przy-
ſedſzy poklonilo mu ſie mowiac: "Panie corká moia
dopiero ſkonála: ále podź/ woloź ná nie reke twoie/ á
oźwie. ¶ **A** wſtawſzy Jeſus/ ſedł za nim/ y wczniowie
iego. ¶ **A** oto niewiaſta ktoza "krwawa niemoc"

19 przez dwánaſcie lat cierpiála/ przyſtapiwſzy z tyłu/
20 dotknála ſie kraiu fiaty iego. ¶ Bo mowila ſamá w
ſobie: Brch ſie tylko dotknála fiaty iego/ bede zdro-
21 wa. ¶ **A** Jeſus obrocivſzy ſie/ y wyſrzawſzy ia/ rzekł:

22 "Dſay corko/ wiára twoia ciebie vzdrowila. **A** vzdro-
23 wioná ieſt niewiaſta od oney godziny. ¶ **A** gdy przy-
ſedł Jeſus w dom kſiazećcia/ y wyſrzal piſczki y tłum

24 ludźi gielk czyniaci/ ¶ rzekł *: Odstapćie: ábo-
wiem nie vmára dzieweczka/ ále ſpi. **A** ſmiali ſie z
25 niego. ¶ **A** gdy wygnano rzecſa; wſedſzy wiat ia za
26 reke/ y powſtála dzieweczka. ¶ **A** rozeſlá ſie tá ſla-
wa po wſyrtkiew oney ziemi. **ED**

27 ¶ **A** gdy Jeſus przechodził z onad/ ſli za nim dwa
ślepi wołaiac y mowiac: Smituy ſie nád námi/ ſynu
28 Dawidow. ¶ **A** gdy przyſedł do domu/ przyſtapili
do niego oni ſlepi. **A** rzekł im Jeſus: Wierzyćie iź
29 wam to moge wczynić: **A** rzekli mu: Ták/ Pánie.

30 ¶ **Tedy** ſie dotknął oczu ich/ mowiac: Wedle wiáry
wáſzey niechay ſie wam sſtanie. ¶ **A** otworzyły ſie
oczy ich. **A** Jeſus ágroził im/ mowiac: Pátrźćie
31 áby niſt o tym niewiedziat. ¶ **Lecz** oni wyſedſzy/
32 rozſtawili go po wſyrtkiew oney ziemi. ¶ **A** gdy ci
odeſli/ oto przywiedli mu czlowieká niemego/ opes-

Záczá: 32.

Ewáng: 27.
Dziele 23. po
Swiatłách.

13 L. G. S.

* krwotok.

* do nich. 1 L.
G. S.* y rzekł, Dzie-
weczko wſtań.

Záczá: 33.

* G.

tanego. ¶ A gdy był wygnan dyabel/przemowił nie-
my / y dżiwowały sie rzęse/mowiąc: Nigdy sie tak
nie okazało w Izraelu. ¶ ^m Alle Pharyzeusowie mo-
wili: Moca książęcia dyabelskiego wygania dy-
bły. ¶ ⁿ A obchodził Jezus wszystkie miasta y wsi /
nauczając w bożnicach ich / y przepowiadając Ew-
angelia królestwa / a wzdawiając wszelką chorobę / y
wską miemoc.*

*w ludzich. G

Zacz. 24

prossione. G

wygnat, abo
wypchnat. 6 L.

¶ ^o A widząc rzęse/rozlitował sie nad nimi: iż by-
ty spracowane y porzucone iako owce nie mające
pasterza. ¶ ^p Tedy rzekł uczniom swoim: Żniwoć
w prawdzie wielkie / ale robotników mało. ¶ Proś-
cież tedy pana żniwa / aby wysłał robotniki na żni-
wo swoje.

NAVKI Y PRZESTROGI.

Nie sam BOG
grzechy odpu-
szcza.

Ten bluzni.) Słyszac niewierni żydowie / iż P. Chrystus gre-
chy odpuszcza / bluznierzem go zowa: iako y dziś ich następcomy
Żeretykowie / Káplany Chrystusowe; iż też oni z Bożkiego rośa-
żania grzechy odpuszczają: A których/prawi/grzechy odpuszczyć sa-
im odpuszczone.

Ludzie nie kto-
ry grzechy od-
puszczają.

Coż jest łacniej, rzec.) Słupi żydowie/iako y dziś Żeretykowie/
tak minimali być Bogu własna moc grzechów odpuszczenia; żeby
żadnym obyczajem żadnemu człowiekowi wyjechać być nie mo-
gła. Ale P. Chrystus pokazuje; iż iako cudą czynić/acz jest Bogu
własna; wszakże y ludziom jest dozwolona: tak też y grzechy od-
puszczając.

Pan Bog bywa
chwalen z mo-
cy ludziom świe-
tym y żyłoney

Chwalili Bogą.) Aż wierny P. Bogą chwalił / iż ludziom dał
moc grzechów odpuszczenia / y czynienia cudów: przynawiając / iż
to tego Bog wyjechać raczy ludziom / nie tylko nie nie wymusił te-
go czt y chwaly: ale owsem obraca sie ku wietšej czt y chwale
tego. Ponieważ on jest przedniejszy sprawca / y pierwsza przyczyna
skutku tego: a ludzie tylko słudzy y naczynia tego; czyniacy we-
dle wolej / rośżazania / y wstawy tego.

Ludzie mają
moc grzechów
odpuszczenia.

Dał takowa moc ludziom.) Nie tylko sam Pan Chrystus według
słowierzesstwa miał te moc grzechów odpuszczenia; ale i te; mie-
li przezeń / y od niego / naprzód Apostołowie; a po nich Káplani /

od nich

33 m Nizze
b 24.
Mar: 9
34 c 22.
Luk: 11
35 b 15.
n Mar: 6
a 6.
Luk: 19
c 22.
o Mar: 6
c 34.
37 p Luk: 10
38 a 2.
Ian: 4
c 36.

Ian 20

8

8

Jan 20. 22.

od nich poświęcen. Jako mte/ prawi/ poslal otec/ tak y ja was
posylam: Biercie Duchá swietego / ktorých grzechy odpuscicie/
sa im odpuszczone.

10

Celnikow y grzesnikow.) Celniki Żydowie mieli są beśecne / y
są ławnogrzešne: przeto / i przeciw wolnościom / y zakonowi ich /
mył y podałki k woli pogánom / wielka ich cieśkością wyciągali.

Celnicy.

13

Milosierdzia chce á nie ofiary.) Toć słowa Prorockie / ktore ná
on czas mowil / kiedy ; Bożkiego rozkazania czyniono ofiary. Kto
temi słowy nie odrzucał Bog żadnych ceremonij ani ofiar Chre-
ścijanśkich / ktore sobie ofiarować kaze w nowym testamencie. Ani
też zgola ofiar Żydowskich: Ktore ná on czas powinni byli ofiaro-
wać. Ale tu tylko dacie znać / i mu sie ofiará bez miłosierdzia y mi-
łości / á wlaścicá w grzechu śmiertelnyim uczyniona / mniej podo-
ba. Abo iż woli miłosierdzie á mił ofiary.

Zwierżchnia
ofiara.

Rzy: 12. 1.

Phil: 4. 18

1. Piot: 2. 5

Luk: 22. 19

Przy: 21. 3

1. Krol: 15.

22.

Isa: 1. 11.

Mat: 5. 25.

15

A tedy beda pościć.) Oro Kościół Páná Chrystusow / po w niebo
wstąpieniu tego miał pościć.

Pośty Chrześci-
ánskie.

21

Bych się tylko doznał odzienia tego.) Jako naboieństwo tej
niewiasty do Kráiu śáty P. Jესusowey nie bylo zabobonem / ále
śnátkiem wielkiej wiary: Tak naboie do rękánte reliquij świ-
tych. Bo nie tylko słowa P. Chrystusowe / ále y śáty y do rękánie
ich / y owšem to wszystko co do niego należało / cudá czynić mogło
y czyniło; ona moca ktorąś świętey osoby tego podobała. A
bácz / iż tá niewiasta ná wieczna pamiatke swego wzdrowienia
przed domem swym obraz P. Chrystusow ná wymyślym miešcu
była wystawiła: Który obraz dziwne cudá czynił. Bo skoro ziele
ktore przed nim toślo / podoblá obrazu onego dośięgło / wnet wśy-
tkie choroby wzdrowiało. O czym piše Eusebius y Nicephorus w
Kościelney historyi y Theophylactus y inni. Ten obraz gdy Juli-
an bezboiny Apostátá śluc y zrućić kazał / á ná to miejsce swoy o-
bráz postawił wnet on obraz tego / piorun z niebá strącił: A obraz
P. Chrystusow od Chreścijan zebrány / y wśátwie w Kościele był
schowany. Jako piše Zozom. w Kościelney historyi lib. 5. cap. 20.

Obrazy y reli-
quie.

34

Moca książećciá dyabelskiego.) Tak tei Heretykowie cudá ktore
Bog czynił y dziś czyni w Kościele Kátholickim / przypisują flam-
liwym cudom Antychrystowym.

Bluznierstwa
heretyckie.

38

Prościeś tedy pána żywá) Przeto Kátholicki Kościół modli
się y pości w Káide suchedni / kiedy Káplany świeca: to jest kiedy
robotniki wysłáta do winnice Páńskiej. Jako y Apostołowie
przykład zostawili.

Modlitwa y
pości w suchedni

Dzieci: 2

ROZDZIAŁ X.

1 Dar wzdrowienia dacie Apostołom. 2 Idźcieśbá y imioná.
5 A posłanie ná przepowiadanie Ewangeliey. 12 Połoy do-
mom przyjmuiacym Apostoly. 14 Proch z nog otrząśać kaze ná
wzgárdzicieli Ewangeliey. 15 Kostropni / ścierzy. 17. 21 Prie-
śladowánia. 20 Duch S. przez Apostoly mowi. 27 Powieśe
w ciemności y w vcho. 28 Kogo sie bać. 29 Dwá wrobliti.
30 Włosy náśe policzone. 32 Wypináwáć Chrystusá. 34 Połoy/
miecz. 35 Rozłaczenie krewnych. 37 Rodzicow ábo dzieci nie
milowáć nád Chrystusá. 38 Włoszenie krzyżá. 39 Dusze strácić
ábo zachowáć. 40 Zaplárá przyjmuiacych slugi iego.

M ^a Jezwawšy dwunásćie vczniow swoich / dat
im moc nád duchy nieczystymi / áby ie wyga-
niáli / y vzdrowiali wśeláká chorobe / y wśe-
láká niemoc. ⁱ A dwunásćie Apostolow te sá imio-
ná: Pierwšy / Symon ktorego zowia Piotr / y An-
drzey brát iego / Jakub syn Zebedeusow / y Jan brát
iego: ⁱ Philip y Bártomiej / Thomasz y Máttheus
celník / y Jakub Alpheusow / y *Tadeusz: ⁱ Symon
Kánánecyzek / y Judasz Iskariot / ktory go teź wy-
dat. ⁱ Tych dwunásćie poslat Jesus: rostkázuiac im /
mowiac: Ná droge Pogánor nie záchodźcie / y do
miast Samárytáńskich / nie wchodźcie: ⁱ ále ráczey
idźcie ^b do owiec ktore poginety z domu Isráelskie-
go. ⁱ A sedšy przepowiadaycie / mowiac: Jż sie
przybliżyto królestwo niebieskie. ⁱ Niemocne vdzia-
wiyacie / ^c vmárte wśtrzeszaycie / tredowáte oczys-
ćtáycie / czárty wyrzucaycie: dármoście wzięli / dár-
mo dawaycie.

* Apostol z Gre-
ckiego legat,
ábo posel.

* G.

* Lebeusz prze-
zwiskiem. i L.
K. G. S.

Tu imáćie moc
kazania y sá-
mych Zydow:
iż ieśże czas
był nieprziśeć
kázáć y Pogá-
now.

* miásta Samá-
rjáńského. G.

* N. G.

Záczá: 35.

ⁱ Nie mieycie złotá / áni srebro / áni pieniedzy w
trzósách wáśšych: ⁱ áni táistry ná droge / áni dwu
sútkien / áni botow / áni lasti. ^d ábowiem godzien iest
robotník stráwy swoiey. ⁱ ^e A do ktorego kolwiek
miásta ábo wśi wnidźcie / wywiáduycie sie kto w

niefi iest.

1 a Mar-
A b 7. y
a 7.
Luk: 6. 11
2 y 9. a
y 10. a

3
4

5
6
7
8
b Dzieci
g 46.

B c Mar-
b 8.
Luk: 9. 11

9 y 10. 24
10 d 1. Tim-
c 15.
e Mar-
11 b 10.
Luk: 9. 11

12 mey iest godzien: y tãżmie mieſzkaycie poſi nie wy-
 13 dziecie. ¶ A wchodząc w dom / pozdrawiajcie gi-
 14 mowiac: Pokoy temu domowi. ¶ A ieſliby był
 15 on dom godny przyjdzie nań pokoy waſz. a ieſliby
 16 nie był godny: pokoy waſz wroci ſie do was. ¶ A
 17 ktoby was nie przyiał / ani ſłuchał ſłow waſzych: wy-
 18 chodząc precz z domu albo z miãſta * z otrząśnięcie
 19 proch z nog waſzych. ¶ Zaprawdę powiadam wam:
 20 kżey będzie ziemi Sodomſkiej y Gomoreyſkiej w
 21 dzień ſadny / a niżli miãſtu onemu.

12 ¶ Oto ja was poſyłam / iãko owce miedzy wilki:
 13 Bądźcieſz tedy mądrymi iãko wężowie; a ſczyrymi
 14 iãko gotebice. ¶ A ſtrzeżcie ſie ludzi. Abowiem was
 15 beda wydawać do ſiedzacey rady / y w bożnicach
 16 ſwoich was biczować beda. ¶ * A do ſtaroſt y do
 17 krolow będziecie wozdzeni dla mnie / na ſwiãdectwo
 18 im y poganom. ¶ A gdy was wródzą / nie myſl-
 19 cie iãko albo cobyscie mowić mieli: Boć wam be-
 20 dzie dano oney godziny / cobyscie mowili. ¶ Abowiem
 21 nie wy ieſcieſcie ktorzy mowicie; ale duch Oyc-
 22 cã waſzego ktorzy mowi w was. ¶ k A wydać brat
 23 bratã na ſmierć / y oćiec ſynã: y powſtãna ſynowie
 24 przeciw rodzicom / a mordować ie beda: ¶ y będzie-
 25 cie w nienawiſci y wſytekich / dla imienia mego. Ale
 26 kto wytrwa aż do końca / ten będzie zbawion.

23 ¶ A gdy was przeſladować beda w tym mieſcie;
 24 wciekajcie do drugiego. * Zaprawdę powiadam
 25 wam / że nie ſkonczycie miãſt Iſraëlſkich / poſi nie
 26 przyjdzie Syn czlowieczy. ¶ Nie ieſtci wczem nãd
 27 miſtrza / ani ſługã nãd pãnã ſwego. ¶ Doſyć wcznio-
 28 wi aby był iãko miſtrz tego; a ſłudze / iãko pan tego.
 29 Jeſliżec gospodarzã Beelzebubem nãzwali: iãkoż
 30 dãleko wiecey domownik tego: ¶ Nie boycieſz ſie
 31 ich tedy.

rozumiey Ew-
 angeli kiego po-
 koiu. Luk. 10 8
 yn pokoiu
 N. G. S.
 niech przydzie
 N. L. G.
 niech ſie wro-
 ci. N. L. G.
 * onego. i L.
 G. S.

Zãczã: 36.

Ewãgelia na
 dzieſi s. Pãwa
 lã Apostoła.
 10. dnia Czer-
 wca.

* Leczy. G.
 * nie troſzczcie
 ſie. G.

dzici. G.

Zãczã: 37.

Ewãgelia w
 dniu s. Athã-
 nãzego Biſkupa
 y wyznam.
 * Abowiem. G.

Ewangelia na
dzien wtorego
Meczenika.

° Dusza nieśmiertelna.
° w pickle. G.

° drożyszyście wy

Zaczá: 38.

Ewangelia na
dzien wtorego
Meczenika.
° wádzic.

Zaczá: 39

° zdrowie ábo
żywot.

° To iest przeto
ze iest prorok.
° przeto je sprá-
wiedliwy.

° Abowiem nie iest nic skrytego / co by odkryto być
nie miało: ani tajemnego / czego by wiedzieć nie
miano. ° Co wam w ciemności mówię / powiadam
cie na świetle: á co w ucho slyšycie / przepowiadam
cie na dáchách. ° A nie boycie sie tych którzy zabijá-
ia ciáto / á dusze zabíć nie mogą: ále ráczey boycie sie
tego który y dusze y ciáto może zátrácić do piekła.
° I žali dwu wroblíkow zá pieniádz nie przedáia:
á wždy ieden z nich nie wpádnie ná ziemié opócz Wy-
cá wášego? ° A wáše y włosy wšytkie ná głowie są
policzone. ° Nie boycieš sie tedy: ° lepszyście wy niż
wiele wroblíkow.

° I ° Wšelki tedy który by mnie wyznał przed ludźmi /
wyznam go ia teŝ przed Oycem moim / który iest w
niebiesích.

° A który by sie mnie záprzał przed ludźmi: záprze-
sie go y ia przed Oycem moim / który iest w niebie-
siech.

° ° Nie mniemaycie žebym przyszedł pušczáć po-
koy ná ziemié. nie przyszedłem pušczáć pokoyu / ále
miec. ° Bom przyszedł rozláczyć człowieka z oy-
cem iego / y córkę z mátką iey / y niewiaštę z šwiekra
iey: ° P y beda nieprzyjaćiolu człowiekowi domow-
nicy iego.

° ° A kto miłwie oycá ábo mátkę nád mie / nie iest
mnie godzien. á kto miłwie syná ábo córkę nád mie;
nie iest mnie godzien. ° ° A kto nie bierze krzyŝa swe-
go / á nie násláduje mnie / nie iest mnie godzien.

° ° A toby nálaŝt dusze swoie / stráć ia: á toby v-
tráćit dusze swa dla mnie / náydzie ia. ° ° A to was
przyimie / mnie przyimie: á kto mnie przyimie /
przyimie tego który mie posláł. ° A to przyimie
proroká w imie proroká: zápláte proroká wezmie. á
kto przyimie špiáwiedliwego w imie špiáwiedli-

wego:

m Mar:
c 22.
Luk: 11
c 17.
a 2.

D

29

30

31

32

33

34

35

36

37

38

39

40

41

m Mar:
d 38.
Luk: 11
c 26.
b 5.
2. Tim:
b 12.
o Luk: 11
f 51.

p Mich:
b 6.
q Luk: 11
f 26.

r Mar:
d 34.
Nizy 16
d 24.

s Luk: 11
c 24.

I n 10
d 25.

t Luk: 10
c 16.

I n 15
c 20.

Mar. 9.
F 41.

42 wego: i prawnieduwego zapłate weznie. ¶ Alko-
beś olwieś daś sie napić iednemu z tych to małych ku-
beś zimney wody / tylko w imię wezmia: za prawdę
powiadam wam / nie straci zapłaty swojej.

wody tylko, w
imie. G.

N A V K I Y P R Z E S T R O G I.

1 Dal im moc.) Tak potrzebne były cuda na onych początkach
kościoła Chrystusowego, ku potwierdzeniu nauki / Która na on czas
począto było opowiadać; że te nie tylko sam Pan Chrystus czynił:
ale też Apostołom i innym wiernym dał moc ku ich czynieniu.

Cuda.

Amb: In 2
Corin: 12

2 Pierwszy Symon.) Piotr był pierwszym / nie z strony powołania
(Bo iako Ambrożyś. pisał / pierwszy Andrzej niżli Piotr był powo-
lan: A przedsię nie on otrzymał przodkowanie / ale Piotr) lecz z
strony zwierzchności i przełożenia nad innymi Apostoły. Kto-
re przodkowanie Piotrowe tak się iasnie znaczy tym słowem Pier-
wszy / y samych Heretykow rozsądek i świadectwem: że Bez
successor Białwinow / choć iasnie wyznawa / iż wszyscy tak Łaciń-
skie iako y Greckie ściegi miała to słowo Pierwszy: wszakże nie wsty-
dzi się mówić / iż podobno to słowo do tekstu wtraczone jest od
tych / którzy bronia Piotrowego przodkowania. Skąd widzimy
iż Heretykowie tak wiele dbaia na tert Grecki iako y na Łaciński /
gdy jest przeciwko im: ponieważ tak niewspółliwie śmiecia iasne-
mu słowu Bożemu fałsze przypisować / a za tym wszystko pisano w
wątliwość przywozić.

Piotrowe przygo-
dkowanie.Bez: In an
not: Noui
testamen.

14 Otrząście proch z nog waszych.) Gardzić prawnymi sługami Bo-
żymi y wiernymi káśnodzejnymi: abo miećcie przyiac opowiadze-
nie y doznanie prawdy / jest grzech śmiertelny / y wiecznego potę-
pienia godny.

Grzech nie przy-
mujących pra-
wych káśno-
dziey.

15 Lżej będzie.) Stad iasnie widzimy / iż w ogniu piekielnym sa-
mie iasne stopnie y rożności mały potępienia: że iedni lię / a dru-
dzy ciężey bywają karani / według zasług swoich. Augustinus lib: 4.
de baptismo cap. 19.

w piekle rożne
maki.

16 Badźcie rostopnemi iako wężowie.) Rostropność y szcerość po-
spolu / są potrzebne káśnodzejnóm / Biskupom y Kapłanom.

18 Do krolow będziecie te wożeni.) Na początku kościoła P. Chri-
stusowego / Krolowie y Cesarze go prześladowali: aby się krwawo y
śmiercią męczennikow tym bázniej rozmnożył. Ale potym gdy się
Cesarze y Krolowie do P. Chrystusa nawrócili / tedy słusnie swej
zwierzchności náprzeiw Heretykom y niewiernikom wywóła.
Augustinus epist: 43.

Krolowie służy
kościołowi.

Bluzniersiwa
niewiernikow.

Iesliście gośpodar. a Beelzebubem naz:) Nie owu tedy / 13 dnis **35**
rerytkowie namiastka Pana Chrystusowego Antychrystem zowia:
goy ich przodkowie niewierni żydowie samego Pana Beelzebubem zwali.

A nie boycie sie tych.) Wielka pościecha Kátholikom / w przesła- **28**
dowaniu Turkow / **3** rerytkow y mezbojnych ludzi.

Co iesť wyzna-
wac y przeć sie
Chrystusa.

Ktoby mie wyznał.) Páter iáko sobie P. Chrystus waiy iáwne **32**
wyznanie siebie / to jest prawdy swietey w Kościele Kátholickim.
Bo gdy Szwel Kościol przesładował / tedy mowil / że onego sa-
mego przesładował: Tak iż wyznawac Chrystusa / y wyznawac

Ktorzy sie prze-
Chrystusa.

Kościoł tego / jest wszystko za jedno. A temu obacz iáko sie Pan ty-
mi bazydzi / Ktorzy sie go przy przed ludmi. Jáko czynia nie tylko
i / Ktorzy sie przy ktorego / kolwiek nammieszego artykułu wiary /
ktora trzymia y wyznawa Kościol Kátholicki: iáke y i / Ktorzy iáko /
kolwiek sprzytacia ábo przywalacia **3** rerytkom / strony religij-
lub podpisowanim sie ná ich dekrety ábo confederacye: lub cho-
ozeniem ná ich kazanie / Ksáiny / slaby y pogrzeby / ábo iákimkol-
wiek innym obyczajem.

iáki pokoy P
Christus przy-
bedł czynić, a
iáki nie.

Nie przyszedlem pusić iáć pokoiu, ále mieć.) Pan Chrystus przy **35**
bedł dawać ludziom pokoy swoy duchowny / wnetrny / á prawdy
wyśáetárgac pokoy swietychny á falszywy: iáko gdy syn jest wier-
ny / á oćiec niewierny: ióná Kátholicka á mai **3** rerytk. Abo
wiem zgádzac sie w niewierze / w **3** rerytkowie / ábo w ktorymkol-
wiek innym grzechu jest pokoy falszywy Lecz **3** rerytkowie pokoy
on Chrystusowy y Kościoła tego / mezbojnie tárgacia: przetoż dár-
mo tym miescem rozruchy y wojny / Ktore ich Ewánga-
lia pobudza / wymawiaia.

Milosc rodzi-
cow rstepowac
ma milosci Bo-
zej.

Kto miluje oycá ábo mátkę náđ mie) Zadna rzecz ná swiecie / **37**
ani zadna powinność ku rodzicom / zenie / dzieciom / y ku własnemu
ciálu y iywotowi swemu / nie bedzie moglá młogo wymowić / Kto
rybykolwiek co uczynil (choć iá / y nie z srecá) áboby co wierzył
przeciw wierze y iedności Kościoła Pana Chrystusowego.

Zaplata y reze
stniczo czyni-
kow dobrych.

w imie / spráwiedliwego.) Zapláte obiecuie tym ktorzy przyimu- **41**
ia y wspomagáia wierne Kátholicki / á zwlászczá Biskupy / Kápla-
ny / zakonniki / ktorzy dla imienia Chrystusowego ábo dla wyzna-
nia wiary tego swietey przesładowanie cierpia. Abowiem kto
táfowego przyimuie / iáko Káplaná y slug Boiego; ten sie ssta-
wa uczestnikiem zaslug tego: y wezmie zapláte / iáko ieden / Kápla-
now y slug Boiyh. Jáko y ten ktorzy nieprzytacia wiary / ábo
3 rerytkiego ministra przyimuie / sstáie sie téż uczestnikiem nie-
sboiności tego.

Dzie: 9.4

Jan 14. 2

ROZDZIAŁ XI.

2 Jan śle weźmie swe do Jęfusá. 4 Cudami domodu Pan ize
 jest Messyaszem. 7 Świádecstwo tego o Janie. 12 Gwałt sie
 dziecie krolestwu niebieſkiemu. 13 Zakon y Profocy ái do Janá
 trwali. 14 Jan Eliáš. 16 Dzieci siedzące ná rynkach. 18 Lu-
 dzie mniémánie o Chryſtusie y Janie. 20 Láment ná miáſtá
 niewierne. 22 Skaranie ich. 25 Ewángelia máłutkim obia-
 wiona. 28 Sprácowáni y obciążeni. 30 Jazmo Chryſtusowe.

1 **M**stało sie: gdy Jęsus przestał rozszazować
 A dwiemánaście weźmion swoimi / poſeǳi 30-
 nad áby wezły przepowiaǳat w miáſtách ich.

2 Y 4 Jan wſłyſzawszy w więzieniu dzieła Chryſtu-
 3 owe; 4 poſławszy dwu z weźmion swoich / rzekł mu:
 Trzeſieſt on / który ma przyſć / czyli inſzego czekamy?

4 Y odpowiaǳając Jęsus / rzekł im: Szedſy oznay-
 5 mćcie Janowi coſcie ſłyſeli y widzieli. Y 6 Słepi
 7 widza / *chłomi chodza / tredowáci bierza oczwſcie-
 nie / *głuſy ſłyſza / umarli zmartwychwſtáli / *wbo-

6 dzy Ewángelia przymia: Y á błogóſłáwiony ieſt
 7 który ſie zemnie nie zgorſy. Y 8 A gdy oni odeſli /

9 poczał Jęsus mówić onym rzeſam o Janie: Cozeſcie
 10 wyſli ná puſzcza widzieć: czy trzćine chwieiać ſie

11 od wiátru: Y Ale coſcie wyſli widzieć: czy czło-
 12 wieká w miękkie ſáry obleczonego: Oto który

13 miękkie ſáry noſa / w domiech krolewſkich ſa. Y Ale
 14 coſcie wyſli widzieć: czy Pioroká: Jáiſte powie-
 15 dam wam / y wiecey niſz Pioroká. Y Boć ten ieſt o

16 którym nápiſano: 4 Oto ja poſyłam ániolá mego
 17 przed obliczym twoim / który zgotuje drogę twą
 18 przed tobą: 5

19 Y Záprawde powiaǳam wam / nie powſtał między
 20 národzonemi z niewiaſt wietſzy náǳ Janá Krzćicie-
 21 lá: Lecz który ieſt mnieyſzym w kroleſtwie niebie-
 22 ſkim / wietſzy ieſt niſzli on. Y 23 A od dni Janá Krzćia-

24 ſkim / wietſzy ieſt niſzli on. Y 25 A od dni Janá Krzćia-

Zaczá: 40

Ewáng: ná 2.

Wiedziele Ad-

wentu.

* który maſ

przyſć. L.

* co ſłyſyćte y

widzićte. G.

* y. G.

To jest, krole-
stwa niebieskie
go gwałtem do-
bywają: a kto
rzy się do niego
gwałtem dra.

Zaczá: 41.

na rynkach. G

piskali śmy G

żałobnie śmy

śpiewali.

* wam. G.

winopijca
L. G.

Zaczá: 42

Chorągimie. G

któryś się wy-
wyższył aż do
niebá, stracony
będzieś aż do
punkta. G. S.

G.

Ewáng: ná s
Márey / y ná
s. Ś. ánciśeł.

wygnawam to-
bie, ábo chwale-
cie, lub, wysta-
wiam.

robie: Hebra.

Zaczá: 43.

ciela aż dotad / krolestwo niebieskie gwałt cierpi / á
gwałtownicy porwają je. ? Bo wszyscy Prorocy 13
y zakon / aż do Janá prorokowali: ? á iesli chcecie 14
przysiać / s ten ci jest Eliáš ktory miał przysć. ? Kto 15
ma vsy tu słuchaniu / niechay słucha.

? 8 A komuż podobnym uczynie ten rodzaj: Po- 16
dobny jest chłopietam / ktore siedzą na rynku: y wo-
lając ku towárzyšom swoim ? mówią: Śpiewali 17
śmy wam / á wysćie nie stali: lamentowali śmy /
* á wysćie nie płakali. ? Abowiem przysiedł Jan á 18
nie dziać ani pijać: y powiedaia; Czarta ma. ? Przys- 19
sedł Syn człowieczy iedząc y pijąc / y mówią; Oto
człowiek objerca y pijanica / przyiaciel celników y
grzeszników. A vspráwiedliwiona jest mądrość od
synów swoich.

? Tedy poczał wymawiać miastam / w ktorych się 20
sstało bázro wiele cudów tego / że nie pokutowały.
? b Biada tobie Chorągimie / biada tobie Bethsai- 21
do: Bo gdyby się były w Tyrze y w Sydonie te cuda
sstały ktore się sstały między wami / daronoby byli w
włosiennicy y w popiele pokutowali. ? Wszakże po- 22
wiadam wam / i Tyrowi y Sydonowi lżej będzie w
dzień sadny niżli wam. ? A ty Kafarnaumie / izali 23
się aż do niebá wnieśiesz: aż do piekła sstał się. Bo
gdyby się były w Sodomie te cuda sstały ktore się ssta-
ły w tobie / Inadźby były zostaly aż do dnia dzisieyše-
go. ? Wszakże powiadam wam / iż znośniej będzie 24
ziemi Sodomitów w dzień sadny / niżli tobie.

? W on czas odpowiedaiać Jezus / rzekł: Dzię- 25
kuję tobie Oycze Pánie niebá y ziemie / żeś te rzeczy
zakrył przed mądrymi y rostopnemi / á objawił je
małutkim. ? Takci Oycze: iż się tak wpodobáło 26
przed toba.

? 8 Wszakże rzeczy dány mi są od Oycá mego. A 27

niśt nie

Mat: 4
b 5.

g Luk: 7
c 31.

h Luk: 10
b 17.

i Luk: 10
d 21.

k Jan 3
d 15.

I Jan 8.
c 46.m Hier: 6
d 16.n I Jan 5.
a 3.

28 mkt nie zna Syna iedno Ociec: I ani Oycá kto zna/
iedno Syn / a komu by chciat Syn obiawić. I Podzi-
cie do mnie wszyscy Ktorzy praciwiecie y iestescie ob-
29 ciazeni / a ia was ochlodze. I m Wezmiecie iarzmo
moie na sie / a wczcie sie odemnie zem iest cichy y po-
Kornego serca: a naydziecie wspotnienie duszam wa-
30 sym. I n Abowiem iarzmo moie srodkie iest; a bze-
mie moie lekkie.

praciwacy y
obciazeni. G.
wspotnie. G.

wodzicze. G.

NA VKI Y PRZESTROGI

7 Cozecie wysli na puszcza.) Zadne y wysokie zalecenie tak po-
stow / ostrosci zycia y odzienia / pustelnictwa / statecznosci / y me-
30 inosci Jana s. tak y godnosci wzadu tego.

wczynki dobre
zalecone.

19 Y vsprawiedliwiona iest madość.) To iest / wezmiecie moi osa-
duli / ze to iest prawa madość / Ktoz y ia nuczam: Ktora iednak
ten rodzaj potepia.

21 w wlosienicy y popiele pokutowali.) Stad rzecz istna / iz poku-
ta nie iest proste w pamietanie / wznanie / abo pokatanie: y nie sama
poprzestanie slego / abo zachece iywota nowego: Ale iest strucha
serdeczna abo zalosc za przeszle grechy / z pomsta y z karaniem / abo
dosly wezmiemieniem za nie / y z utrapieniem ciela Ktoz grechylo.
Przetoi po Zlacie Penitencia nazwana iest / a pena, to iest od mefi
y kasney za przeszle grechy. Aug: epist: 103. ad Seleucian.

Pokuta w czym
zalezy.

25 Obiawiles te malukim.) Przez te malukie / nierozumiejsie sa-
mych nieukow / y proslakow / ziemiesnikow / dzieci y niewiast: zeby
oni tylko mieli to od Boga obiawienie / izby pisimo rozumiec y
wykladac mogli. tak Ktowowiernicy dalszejszy rozumieci y tym
sowy Doktorom y kaplanom koscielnym hardzie vragia.) Ale
przez te malukie rozumey pokorne / tak wezone tak y nieuczone.
Bo tak indziej mowi: Jesli sie nie nawrociecie / a nie stamiecie sie
tak malucey nie wnduecie do Krolestwa niebieskiego. A tak y na-
wiecjszy Doktorowie (ktorzy im byl wecniejszy / tym imney y mney o
sobie rozumieli / y tym wiecysie rozsadowi Kosciola powszednie-
go poddawali) sa ci malucey o ktorych Pan mowi. A Zarecyfor-
wie lepaf / ktorzy im sa nieucniejszy y niewieternejszy / tym sie za-
weczajsz y pisime bieglyjsze mnia y wynosza sie nade wszystkie Do-
ktory y Oyce swiete / y owsem nade wszystkie Kosciol Boiy; nie
moga byc miedzy tymi malukimi policzeni

Ktorzy sa ma-
lucy.

30 Iarzmo moie srodkie.) A Ktoz to iarzmo Panskie srodkie y bze-

mie lekkie

przykazania
Pánskie nie są
niepodobne.

nie lekkie; jedno przykazania tegoż o których Jan s. mowi. Jś
przykazania tego nie są ciężkie. Prosto przeciwko Niewierni-
kom dzisiejszym którzy mówią / iż nie tylko są ciężkie / ale y ku za-
chowaniu niepodobne.

ROZDZIAŁ XII.

1 Uczniowie głodni w Szabat rwa kłosie. 7 Miłosierdzie /
ofiara. 8 Szabat. 10 Vschla ręka leczy. 12 Godzi się w Szab-
bát dobre czynić. 21 Christus nadszedł Poganom. 22 Opete-
nego wzdrowił. 24 Cudá Páńskie czartom przypisane. 25 Atole-
stwo rozdwojone. 32 Grzech przeciwko Duchowi świętemu.
34 Sły dobrze mówić nie może. 36 Proine słowo. 38 Żydowie
známion iadają. 39 Znánie Jonaśa. 41 Niniwitowie. 42 Kto-
lowa Sábá. 43 Duch nieczysty wracający się do domu skąd wy-
szedł. 45 Márta / bracia / siostry Chrystusowe.

Zaczą: 44

* w szabaty. G.
to jest w jeden
śabat.

* Łuk. 11. y G.
+ L. K. G. S
* w Szabat. G

* chleb ofiaro-
wny.

* To jest. w oł-
miłosierdzie. a
m iłi ofiary. Hez-
bráym.

Zaczą: 45

* był. i L. K.
G. S

W On^a czas siedł Jęsus 'w śabat' przez zbo-
ża: a uczniowie tego 'głodni będąc' poczeli
rwać kłosie / y iść. ¶ A wyżrzawszy Phary-
zeusowie / rzekli mu: Oto / uczniowie twoi czynią
czego się 'im' nie godzi czynić 'w śabaty'. ¶ A on
im powiedział: Nie czytaliście^b co uczynił Dawid
kiedy taknął / y ci którzy z nim byli: ¶ iako wszedł do
domu Bożego / y 'chleb pokładny iadł; którego się
mu nie godziło iść / ani tym którzy z nim byli / c tyl-
ko sámym káptanom: ¶ Aboście nie czytali w zakó-
nie / że w śabaty káplani w kościele gwałca śabat / a
bez winy są: ¶ Lecz mówię wam / iż oto tu wietfzy
jest niż kościół. ¶ A gdybrście wiedzieli co jest; d Mi-
łosierdzia chce / a nie ofiary: nigdybyście byli nie po-
tępiáli niewinnych: ¶ Abowiem y śabat u Pánem
jest Syn człowieczy. ¶ A posiedfzy stámcad / przy-
siedł do bożnice ich.

¶ c A oto człowiek * máiac y vschla ręka: y pytáli
go mówiac: Godzili się w śabaty wzdriáwiac: aby
go ofstárzeli. ¶ A on im rzekł: f Który człowiek z

was będzie

was będzie ktoryby miał owce iedne: a gdyby ona
 wpadła w dot w sabat/izali iey nie wynie y wynie-
 sie? I A iakoz daleko ważniejszy jest człowiek niżli
 owca? Przetoż sie godzi w sabaty dobrze czynić.
 I Tedy rzekł człowiekowi*: Wyciągni rękę twoję.
 I wyciągnął: y oświadczył się zdrowa iako y druga.
 I A Pharyzeusowie wyszedszy/wczytni radę prze-
 ciw niemu/iakoby go stracili. I Ale Jezus pozna-
 wwszy to odszedł stamtąd: y było za nim wiele ludzi/y v-
 zdrowili sie wshytki: I y srodze im zakazał/aby go nie
 obiaiwiali. I Aby sie wypełnito to co było powie-
 dziano przez Isaiasza Proroka/mowiącego: I Oto
 sluga moy ktoregom sobie obrat/vmitowany moy
 w ktorym sobie ulubita dusza moja. Potożę ducha
 moiego na nim/aśad Poganom opowie. I Nie be-
 dzie sie wadzil/ani będzie wolal/y żaden nie wshy-
 sy po wlicach głosu iego. I trzcinę zgniecioney nie zla-
 mie/a lnu kurzacego sie nie zagasi: aż wystawi sad
 ku zwycięstwu: I a w imieniu iego pogan bedą na-
 dziecie mieli. I Tedy mu przywiedzion jest opętany/
 ślepy y niemy:y vzbrowił go/tak iż* mowil y widział.
 I Zdumiały sie wshytkie rzese/y mowily: Nie ten-
 li jest on* syn Dawidow? I A Pharyzeusowie wshy-
 fawshy rzekli: I Ten nie wygania czartow iedno
 mocą Beelzebubá książećcia czartowskiego. I Ale
 Jezus wiedzac myśli ich/rzekł im: k Wshytkie krole-
 stwo rozdzielone przeciwko sobie/będzie spustoszone:
 y wshytkie miasto albo dom rozdzielony przeciwko so-
 bie/ nie ostoi sie. I A iesli sátan sátaná wyrzuci/
 przeciwko sobie jest rozdzielon: iakoz tedy ostoi sie
 krolestwo iego? I A iesliż ia mocą Beelzebubá wy-
 rzucam czarty: synowie waszy czyiaż mocą wyrzu-
 cáia? Dla tego oni będą sedziami waszymi. I Lecz
 iesli ia duchem Bożym wyganiam czarty: tedy ná

* máiacemu re-
ke rshla. G.

Zaczá: 46

G.

* albo syn moy.
To iest, ktore-
go barzo miluje
To iest, srodze
wiedliwa a pra-
wdziwa nauka
Ewangelicy S.

* on ślepy y nie
my, y G.

* Christus.
G.K.

* To jest: przy-
siedliuż Messy-
as obiecany.

* rozchwyć.

Zaczá: 47

* To jest, prze-
stím Duchowi.

* ludzom. G.
* nieco. Hebrá.

* Narodzie zmi-
iow.

* sercá. G. N.

Zaczá: 48

Ewangel: we
Środę po 1.
Wied: postu.

* G.

* cudo.

* A on. G.

* poządá. G.

* To jest, we w-
nierzności, ábo
w głębokości.

Hebraism.

* wiełszy jest.

29 was przysło krolestwo Boże. I Albo iáko może kto
C windz do domu mocarzowego y sprzet iego rozchwy-
ć: ázby pierwey zwiázal mocarzá onego: toż wiec
dopiero dom iego "splundruie".

30 I Kto nie jest zemna / przeciwno mnie jest: á kto
31 nie zbiera zemna / rospiera. I Dla tego powiádam

wam: "Wielki grzech y bluźnierstwo będzie odpu-
szczone ludzom: ále bluźnierstwo "duchá" nie będzie

32 * odpuszczone. I Ktobykolwiek rzekł słowo prze-
ciwno Synowi człowieczemu / będzie mu odpuszczo-
no: ále ktoby mówił przeciwno Duchowi s. nie be-

33 dzie mu odpuszczone ani w tym to wiek / ani w przy-
stym. I Albo czynicie drzewo dobre y owoc iego do-

34 bry: ábo czynicie drzewo złe y owoc iego zły. ábowiem
z owocu drzewo bywa poznáne. I "Rodzái u iászor-

35 "ponieważ z obfitości serca wsta mówia. I Dobry
człowiek z dobrego skárbu * wynosi rzeczy dobre: á zły

36 człowiek ze złego skárbu wywodzi złe. I A powiá-
dam wam / iż z każdego słowa próżnego ktoreby wy-

37 rzekli ludzie / dáda liczbę w dzień sądny. I Albowiem
z słow twoich będzieś wspiawiedliwiony: y z słow

twoich będzieś potępiony.

38 I Tedy odpowiedzieli "mu" niektórzy z Doktorom
y z Pharyzeuszom / mówiac: "Nauczycielu / chcemy

39 od ciebie známie widzieć. I "Który odpowiadáac
rzekł im: "Rodzay zły y cudzołożny známienia" su-

40 ka: á známie mu nie będzie dano / iedno známie Jo-
nasa Proroka. I "Albowiem iáko był Jonasz w bzu-

41 chu wielorybá trzy dni y trzy nocy: także będzie Syn
człowieczy w sercu ziemi trzy dni y trzy nocy. I "Ne-

42 żowie "Uniwiłscy powstána na sądzie z tym naro-
dem / y potepia gi: P iż pokutowáli na kázanie Jo-

nasowe. I A oto tu wiecey niżli Jonasz. Krolowa

3 południá

93. Krol :
10. 2 1.
2. Kron : 9.
2 1.
r Luk : 11.
c 24.

3 południá powstanie¹ ná sádzie z tym narodem / y
potepi gi : 1 iz przyiácháá z kráíow ztemie slucháć
mádrości Salomonowey. á oto tu² wiecey³ niż Sáló-
43 mon. 1 1 A gdy nieczysly duch wynidzie od człowie-
44 ká / chodzi po miéscách bezwodnych sukáiac odpo-
czynienia / á nie nájdzie. 1 Tedy mowi : Wroce sie
45 ie⁴ gi pusty / wmiéciony / y ochedożony. 1 Tedy idzie /
y bierze z soba⁵ siedmi inszych duchow gorszych niż
sam / y wśedzsy miéskáia tam : 6 y bywáia ośáteczne
rzeczy człowieká onego gorsze niżli pierwsze. Ták bez-
46 dzie y temu narodowi zlemu. 1 1 A gdy on ieszcze
mowił do rzesey / oto mátká iego y brácia stali przed
domem / chcąc z nim mowić.
47 1 1 rzekł mu niektory : Oto mátká twoiá y brá-
48 cia twoi przed domem stoia sukáiac⁷ cie. 1 1 On
odpowiedáiac rzekł temu ktory mu powiedział :
49 Ktoráż iest mátká moiá / y ktorzy sa brácia moi : 1 1
50 ściagnawšy reke ná uźmie swoje / rzekł : Oto má-
tká moiá y brácia moi. 1 1 Abowiem ktobykolwiek w-
czynił wola Oycá mego ktory iest w niebiesiech : ten
iest⁸ brátem moim / y siostrá / y mátká.

To iest, w sa-
dny dzien.

1 wiešy iest.

1 G.

1 To iest, wielu
inszych. Hebr.

1 krewni, po-
winni. Hebrá.

Záczá : 49

1 z toba mowić.

1 L. G. S.

* y. 9 L. N. G.

NAVKI Y PRZESTROGI.

- 24 Moca Beelzebubá.) Podobne bluźnierstwo przeciw Duchowi
ś. iest ; cudá świętych ludzi / czártoim przypisować.
25 wśelkie krolestwo rozdzielone.) Przetoż iest niepodobno / żeby
máło dlugo stał krolestwo Fácérskie : goyż iest wśelkich niezgod /
rozdzienienia y rozzerwánia pełne.
30 Kto nie iest zemna.) Náto niechay pámiétáia Neutrales, á kto-
ry nie sa áni Rátholicy áni Szektycy. ie ie P. Christus kládzie w
poczet iáwnych nieprzyiáciol swoich / y Kościółá swego.
30 A kto nie zbiera zemna.) To rozumiey nie tylko o samey osobie
P. Christusowey : ále y o tych wśytkich / ktore on postanowił / áby
czádili Kościół iego : á osobliwie o nawyśszych po Pánu Christus
śie pásterzách Kościelnych ; ktorzy ná mieuće Piotrowe nástepuá

Bluźnierstwá
Ewángelikow.

Sekry sa nie
trwále.

Neutrales.

Ktoż Papieżem
nie zbiera, ten
rospáśia.

w sprawowaniu Kościoła Bożego. Jako Hieronym s. pisze do
Damasza Rzymskiego Papieża / że mu słowa Pańskie przypisuje:
mówiąc tak o wszystkich Heretykach: Ato zroba Papieżu niez-
gromadza / ten rozprasa: Co jest iakoby rzekł: Ato Chrystusowi
nie jest; ten jest Antychrystowi.

Grzech przeciw
Duchowi S.

Ale bluźnierstwo Duchá.) Nie rozumiey żeby który był tak cie-
ski grzech na święcie / ktoregoby Bog odpuszczać nie chciał: albo za-
ktoryby człowiek na tym święcie nie mógł pokutować; iako nie-
którzy Heretycy po dziś miemają: ale iż niektóre cięższe grze-
chy (iako miánowiącie to bluźnierstwo Żydowskie przeciw iáśnym
sprawom Duchá s. a także Heretyków / którzy chcąc y wiedząc ro-
pornie się wznaney prawdy przeciwiać / y sprawom Duchá s. w
Kościele Bożym) bázro trudno bywania odpuszczone: a iż takim
Bog sprawiedliwie wszystkie łaski odeymie / aby nie pokutowáli.
Wszakie iednak między wszystkimi grzechy przeciw Duchowi s. (Kto-
rych sześć miánują) ieden tylko jest który zgoła nie bywa odpu-
szczony: to jest / że się z tego światá nie w iedności a poslušniſtwie
Kościoła powszechnego / y bez pokuty. Jako iáśnie Augustin s. s.
władcy tymi słowy. Ato niewierząc żeby w Kościele były grzechy
odpuszczane / gárdzi tak wielką hojnością dárú Bożego / a w tym
zátwardzeniu sercá zchodzi z tego światá; ten zostáie winien one-
go nieodpuszczonego grzechu przeciw Duchowi s. W teni grzech
Jan s. w liście swoim zowie grzechem aż do śmierci y z tym Kto-
ry w nim umiera / modlić się nie káže.

Słowo przeciw
Synowi.

Słowo przeciw synowi człowieka.) Żydzi grzesyli słowem
przeciw synowi człowieczemu / kiedy ganił to co on czynił według
człowieczeństwa: zowśac go obzartym y pśńanicą y przytáctelem
grzeszników: że obcował z grzesznymi / y gwałcił Sobotę: y rzeczy
tym podobne. A ten grzech śántey mógł być odpuszczony: iż go
sądził iako innego Ktorego człowieka. Ale grzesyli y bluźnili
przeciw Duchowi s. (Ktorego tu zowie pálcem Bożym / który cudá
czynił) kiedy y w poru y ze słóści iásne sprawy Boże w wyrzucaniu
czártów przypisowali samemu czártowi. A ten grzech nie bywa od-
puszczony; iż bázro z trudná może być odpuszczony: iako widzimy
w tym pokaraniu potomków Żydowskich / aż do dnia dzisiejszego.

Czyściec.

Ani w przyszłym wieku.) Stárzy a święci Doktorowie stad
dowodzą: iż grzechy niektóre na onym święcie mogą być odpu-
szone: stad zaś pokázują iż czyściec jest po śmierci. Aug: lib: 21.
cap. 13. de Civitate Dei. Gregorius lib: 4. Dial: cap: 39. Isidorus
lib: 1. cap: 18. de officiis Ecclesiast. Bernard: serm: 66. in Cantica.

31

Dzie: 75

Rzy: 25

Enchir:
c 25.

I Jan 5: 16

Mat: 11: 25

32

32

- 33 Abo czynicie drzewo dobre.) Wła woley to jest Każdego / mowf wolności ludzka.
 Augustin s. abo obrat co jest dobrego y być drzewem dobrym ;
 abo obrat co jest złego / y być drzewem złym: wydawać dobre owo-
 ce / abo sile. In actis cum Felice Manich. lib: 2. cap. 4. & in hunc locū.
 36 Z każdego słowa proźnego.) Jezus z Każdego słowa proźnego
 mamy dąć liczbę nasadzie: a przed sie dla żadnego słowa proźne-
 go nie będziemy na wielki potępieni: tedy pewnie musi być także
 doczesne karanie / abo meka na onym świecie / za lekceżyse grzechy.
 48 Ktorą jest malka moia.) Miłość porządna ku rodzicom y po-
 winnym nie jest zakazana: ale nieporządna miłość która bywa
 na przekazie do służby Bożej. Aug: de fide & Symbolo cap. 4.

Czyścić.

Iaka miłość ro-
dzicow zakaza-
na.

ROZDZIAŁ XIII.

3 Podobieństwo ścieżacego. 18 Wykład iego. 10 14 Czemu
 Pan podobieństw wywał. 17 Prorocy y sprawiedliwi zadali
 widzieć Chrystusa. 22 Śrąsneś święty y omylne bogactwa / sa-
 iako ciernie. 24 Podobieństwo kałolu. 36 Wykład iego. 31 A
 ziarna gorczyce. 33 A kwąsu. 44 A skarb ukrytego w roley.
 45 A pereł. 47 A niewodużapuszczonego w morze. 52 Doktor
 wczony w królestwie niebieskim. 54 Christus nie przyty w o-
 czynie swey.

4 Mar: 4.
 a 1.
 Luk: 8. a 4

- 1 **D**nia onego wyszedł Jezus z domu / siedział
 A nad morzem. 2 A zebrali się do niego wiel-
 2 kie rzesze / tak iż wstąpiwszy w łódz siedział / a
 3 wszytką oną rzeszą na brzegu stała: 4 A mówił im
 wiele przez podobieństwa / rzekac: Oto ten który
 sieie wyszedł ścież.
 4 A gdy śiał / niektóre ziarna pādły przy drodze / y
 5 przylecieli ptacy / powietrzni a pozobali ie. 6 A dru-
 gie zaś pādły na miysca opoczyste / gdzie ziemi nie
 6 wiele miały: y wnet weśły / iż nie miały gtebokości
 7 ziemi. 8 A gdy słońce weśto / wygorzały / a iż nie
 7 miały korzeni / uschły. 9 A drugie też pādły w ciera-
 8 nie: a ciernie wzgorz wyrosło / y zadusiło ie. 10 A dru-
 8 gie zaś pādły na ziemi dobra: y dały owoc / 11 jedno
 9 setny / drugie sześćdziesiąt / a drugie trzydzieśny.
 9 A kto ma vsy ku słuchaniu niechay słucha.

To jest: po o-
nym czasie. He-
brajsm.Zaczá: 50.
G. N.Jedno sto, dru-
gie sześćdziesiąt,
a drugie trzy-
dzieści. 1 L. G.
Także y niżej
y 23.

Zaczá: 51.

¶ Tedy przystąpiwszy uczniowie rzekli mu : Dla
 czego im przez podobieństwa mówisz : ¶ A on odpo-
 wiedziawsz rzekł im : Jż wam dano iest wiedzieć ta-
 iemnice Królestwa niebieskiego : a onym nie iest da-
 no. ¶ ^b Abowiem któkolwiek ma / będzie mu dano / y
 obfitować będzie : a kto nie ma / y to co ma będzie w-
 zieto od niego. ¶ Dla tego im przez podobieństwa
 mówię : iż widząc nie widzą / y słysząc nie słyszą / ani
 rozumieją. ¶ A pełni się w nich proroctwo Iśaia-
 sowe które mówi : ^c Słyszeniem słuchacie / a
 nie rozumiecie : a widząc widzieć będziecie / a nie
 wyzrzącie. ¶ Abowiem zátyto serce ludu tego / a w-
 sły / a oczy swe zamrużyli : żeby kiedy
 oczyma nie oglądali / y w-
 sły / a sercem nie
 rozumieli / y nie náwrócili się / a wzdrowilibym ie.
 ¶ Lecz wáśce oczy szczęśliwe są iż widzą / y w-
 sły. ¶ Abowiem záprawde mówię wam / d
 wiele Proroków y sprawiedliwych żádali widzieć co
 widziacie / a nie widzieli : y słyszeć co słysycie / a nie sły-
 seli. ¶ ^e Wy tedy słuchajcie podobieństwa onego roz-
 siewce. ¶ Do każdego który słucha słowa Królestwa
 a nie rozumie / przychodzi złośliw / y porywa to co iest
 wsiąno w sercu tego. Tenci iest on przy drodze po-
 siąny. ¶ A ná opoczytych miejscách posiąny / ten iest /
 który słucha słowa / y zarazem ie z radością przyimu-
 ie : ¶ ale nie ma korzenia w sobie / owšem doczesny
 iest. a gdy przyidzie wtrąpienie / y / przesładowanie
 dla słowa / wnet się gorzy. ¶ A między ciernie w-
 siąny / iest ten / który słucha słowa / ale pieczotowanie
 światá tego / y omamienie bogactw záduśa słowo / y
 sstawa się niepożyteczne. ¶ A wsiąny ná ziemié do-
 bry : iest ten który słucha słowa / y rozumie / y owoc
 przynosi / y czyni ieden setny / drugi śesćdziesiątny / a
 drugi trzydziestny.

G.

¶ abo, G.

Inſe podo

f Mar: 4. c 26.	24	¶ f Inse podobienstwo przetożył im / mówiac: Podobne iest krolestwo niebieskie człowiękowi sie- iacemu dobre nasienie na roley swoiey. ¶ 8 A gdy ludzie spali / przyszedł nieprzyiaciel iego / y nasiał ka- kolu między pszenica / y odszedł. ¶ A gdy wrosła tra- wa / y owoc uczynił: tedy sie pokazał y kałol. ¶ A przystapimszy słudzy gospodarscy / rzekli mu: Panie / izaliś nie posiał dobrego nasienia na roli twoiey? Skąd tedy kałol ma? ¶ 2 rzekli im: Nieprzyia- czny człowiek to uczynił. A słudzy rzekli mu: Chcesz iż porydziemy y zbierzemy go? ¶ A on rzekł: Nie: by- ście snadź zbierając kałol / nie wykorzenili záraz z nim y pszenice. ¶ Dopuśćcie obojgu spolu rość aż do żniwá: a czasu żniwá rzekł žencom: Zbierzcie pierwey kałol / a zwiążcie gi w снопки ku spaleniu: a pszenice zgromadzcie do gumná moiego. ¶	Zaczą: 52 Ewáng: Nie- dziele 5. po trzech krolách. to iest, Męs- sá Krol niebie- ski.
b Mar: 4. d 30. Luk: 13. d 18.	31	¶ b Inse podobienstwo powiedział im / mówiac: Podobne iest krolestwo niebieskie ziárnu gorczycz- nemu / ktore wziąwszy człowiek wsiat na roley swo- iey. ¶ Ktore namnięśce iest ze wszege nasienia: ale kiedy wrosć / wieśce iest ze wszech żiot ogrod- nych: y sstawa sie drzewem / ták iż przychodzą pracy niebiescy / y mieścaia na gálazkach iego. ¶ i Inse podobienstwo powiedział im: Podobne iest krole- stwo niebieskie kwáśowi / ktory wziąwszy niemiastá zákryłá we trzy miáry maki / aż wszytká skwásniá. ¶ k To wszytko mówił Iesus przez podobienstwá do rzeszey: a krom podobienstwá nie mówił im: ¶ aby sie wypełniło to co iest rzeczonó przez Proroká mó- wiącego: Otworze vsta moie w przypowieściach / opowiem skryte rzeczy od záłożenia świata. ¶	Zaczą: 53. Ewáng: Nie- dziele 6. po trzech krolách. mnięśce. G. gniezdza sła, a Grackiego.
k Mar: 4. d 33. l Psal: 77. a 2.	34 35 36 37	¶ Tedy rospuściwszy rzesze przyszedł do domu *: ¶ A przystapili k niemu uczniowie iego mówiac: Wytoż nam podobienstwo o kałolu roley. ¶ A on odpowiedájac	* Iesus. G. K. Zaczą: 54.

Nie Bog ale S^{as}
tan grzechu iest
przyczyna.
G.

Zacz^a: 55.

Ewangelia na
dni P^{an}ien y
w^owow S.

* Z^asie. G.

* k^ora ma z nie
go.

* ^abo pieknych.
G.

* k^ory n^alaz^{sz}y
G.

* 3 L. K. G. S.

* w^yiagnaw^{sz}y
na brzeg. y r^e
stad^{sz}y. G.

* Rzekl im le^s
sus : G.

* P^{an}ie. N. L.
K. G. S.

G.

* do krolestwa
niebieskiego. G

odpowiedziac rzekl im: Ten ktory sieie dobrze na-
sienie / iest Syn czlowieczy. y Arola / iest swiat. 38
Lecz dobre nasienie / ci sa synowie krolestwa. Ka-
kol tez / sa synowie onego zlego. y Nieprzyiaciel z^asie 39
ktory go nasiat / iestci dyabel. m A zniwo / iest do-
konanie swiata. Z^asiey tez / sa aniolowie. y J^ako 40
tedy ka^okol zbier^aia / y pala ogniem : tak bedzie w do-
konaniu swiata. y posle Syn czlowieczy anio^oty swo- 41
ie / a zbiora z krolestwa iego wszytkie pogorszenia / y
te ktoryz czynia nieprawosc : y wrzuca ie w piec 42
ognisty. Tam bedzie placz y zgrzytanie zebow. y Te 43
dy sprawiedliwi roziasnieia i^ako s^onice w krolestwie
oyca sw^eo. Kto ma vsy ku sluchaniu / niechay slucha.
y * Podobne iest krolestwo niebieskie skarbowi 44
skrytemu na roley : ktory n^alaz^{sz}y czlowiek / skryt. a z
radosci iego odchodzi / y wszytko co ma przed^aie / a
one rola kupuie. y Z^asie podobne iest krolestwo nie- 45
bieskie czlowiekowi kupcowi / szuk^aiacemu dobrych
peret. y A n^alaz^{sz}y iedne kostowna perle / sed^{sz}y 46
popzedat wszytko co mial y kupil ia. y Z^asie podobne 47
iest krolestwo niebieskie niewodowi zapuszczone^omu
w morze / a z kazdego rodzaju ryb z^agromadz^aiace-
mu. y ktory / gdy sie nape^olnil / wyciagnaw^{sz}y / a na 48
brzegu wsiad^{sz}y / wybr^ali dobre w naczynia / a zle przez
wyrzucili. y Takci bedzie w dokonaniu swiata. 49
wymida aniolowie / y wylacza zle z posrzedku spra-
wiedliwych / y wrzuca ie w piec ognisty. tam bedzie
placz y zgrzytanie zebow. y * Wyrozumielizescie
co wszytko : Powiedzieli mu : Tak. * y A on im rzekl : 50
Przetoz kazdy Doktor n^auczony w krolestwie niebie- 51
skim podobny iest czlowiekowi gospodarzowi / kto- 52
ry wymuie z skarbu swego nowe y stare rzeczy. y
y A s^otalo sie : gdy Iesus dokonaczyl tych przypo- 53
wieści / odsedi stamtad.

A przysed^{sz}y

o Mar: 6. 54 ¶ A przyszedłszy do oycyzny swoiey / nauczał ie w
a 1. 55 Goznicach ich / tak iż sie zdumiewali y mówili: Skąd
Luk: 4. 55 że temu tá mądrość / y cudá: ¶ Iż ten nie jest
c 16. syn cieśle: Iżáż mátki iego nie zowa Mária / á
p Ian 6. bráćia iego / Jakub y Ioseph y Symon y Judás:
c 42. ¶ Siostry też iego wszytkie iżáż v nas nie są: Skąd
q Mar: 6. 56 że tedy temu to wszytko: ¶ Iż gorszyli sie z niego.
a 4. 57 A Jezus rzekł im: Nie jest Prorok beze czci iedno
Luk: 4. 58 w oycyznie swoiey / á w domu swoim. ¶ A nie wzy-
d 24. nił tam cudow wiele dla niedowiarstwá ich.
Ian 4. 54

Zaczą: 56.

Grackie słow
wo znaczy rze-
mieńnika w o-
bec.
Iosef. G. S.

NAVKI Y PRZESTROGI.

8 Iedno owoc setny.) Rożność owocow / znaczy rożność zasług
ná tym świecie / y rożność zapłaty zá nie ná onym: według rożno-
ści stanow. Setny owoc przynosiá pánni y pánicy Boga poświę-
cent: á goracy w miłości Bożej. Sześćdziesiąty; wdowy y w-
dowcy / w tym stanie trwájący dla służby y chwały Bożej: á trzy-
dziesty; w małżeństwie świętym pobożnie żywący. To Augustin
s. Przeciwni ktorey prawdziwie stał kiedyś kácermistrz Jowinian (któ-
rego dziś ściszyśy kácerze náśláduia) vsac / iż nie máś iádnęy rożno-
ści záslug / áni zaplat. Hieronymus lib. 2. aduersus Iovinianum. Am-
brosius epist: 82. Augustinus heresi 82.

Różność zasług
y zaplat.

9 Kto ma rzy.) Gdy słowo Boże powiedáia / Augustin s. mówi /
tedy ci máia vsy ku słuchaniu; Ktorzy máia sercá ku posłuszeństwu.
A ci słucháiac nie słucháia; Ktorzy ácz myślem cielesnym słuchá-
ia / ále nie są posłuszni przez przywołanie sercá.

Ktorzy máia vsy
ku słucha-
niu.

II w am dano iest wiedzieć.) Apostołom y ich namiestnikom / Kto-
rych vrsad iest / drugich náuczáć; dano iest wietrze y głębsze wyro-
zumienie słowá Bożego y tájemnic iego: Ktore nie iest dáne po-
spolitemu cślowiektowi. Aczkolwiek też wszytkim w obec Chrześciá-
nom dano iest to / coniebyło dano vpornym y niewiernym Sydom.

Nie wszytskich
iest rozumieć á
iemnice písmá
świétego.

15 Oczy swe zámrużyli.) Gdy mówi iż oczy swe zámrużyli / áby nie
wzdrzeli (ktore słowá y Páwel powtarza) vszy nas práwego roz-
umienia inšych miéysc písmá s. Kedy sie z gołych słow zdáć moze / że
by Bog był sprawca y przyczyna ludzkiej ślepoty / á zátwardzenia á
bo innych grzechow. Ktore bylo stáre y potępione bluźnierstwo /
y teraz iest kácerstwo Kálwinowo. Lecz nam tu przeciwnie
Christus pokázuie; iż sám ludzie oczy swe zátwardzi áby nie wi-

Nie Bog, ále cz-
łowiek iest prz-
czyna swego po-
tępienia.

Kácerstwa po-
sledz powstawa-
ia.

Zli poki máia
być znošeni.

W kościele zli y
dobrzy.

Kościół jest po-
wszechny.

Bluznierstwa
niewierników.

Dzieli: y sami byli przyczyna grzechu y potępienia swego. Czego w nich Pan Bóg nie sprawował / ale im dopuszczał dobrowolnie wpaść / dla ich przeszłych grzechów: tak Páwel s. pokazuje o poganiedz sprawiedliwie odrzuconych.

Násił kakolu.) Pierwey przez P. Christusa y przez Apostoły 25 pošiana jest prawda: a potym nieprzyjaciel Dyabel nášial kafo- lu klamstwa y kácerstwa: nie Pan Christus / ktory nie jest przy- czyną złego. Tertullianus lib: de praescript.

Cheść poydziemy y pozbieramy gi.) Dobrzy máia słuźnošć / y 29 poruczać je sadowi Bożemu / kiedy ich nie moga wykorzenie bez srodzy y zátarcenia dobrych. Ale gdzie być moze bez srodzy do- brych / tam sloszyńce máia być trácenti: a wlasiešci teſli srodza do- brym y gorſia ie. 5. Moy: 13. 5. Matth: 18. 6. Galat: 5. 12.

Dopuszczcie obozy ſpolurošć.) Oro sli y dobzy poſpoluſta w te 30 dnym Kościele. Co jest nie tylko przeciwko starym Heretykom ale y przeciwko dſieſieſzym Ewangelikom / ktory mowia / ſi sli ni- ſa w Kościele / tedno sami dobzy. A dla tegoż zmyſlâia dwa Ko- ſcioly. Belarminus de Ecclesia cap: 2.

Namniſe ieſt.) Kościół P. Chriſtuſow máluſki był ná po- 32 ſatku: ale ſie wnet rozloſt y rozſzrewil po wſytkiemu ſwiátu: tak iſz Krolowie y Ceſárze / y im wyſokich ſtanow ludzie / zbiegli ſie do niego. Chryſoſtomus in Matthaeum.

Syn cieſle.) Stadci Julian nieboiny Apoſtát / y tego pochl- 55 bek Libánus / wſieli byli ono ſwe bluznierſtvo przeciw Pánu Zbá- wicielowi náſtemu: mowiac Chreſciánom (gdy ſie ná wojne przeciw Perſom gotowáli) A co teraz ſyn cieſleſti czyniſz? A co im wnet ieden Chreſciánin Duchem ſwietym náchyniony / odpowie- dzial: Chriſtus prawdziwy Bóg / ſtworzył cieſwátá / ktorego ty ná ſyderſtvo ſynem cieſle zowieſz / trune gotuie wáſtemu Ceſáro- wi. Co ſie po ſilku dni wypelniło. Bo wnet potym był on nie- zboinik zabít. Podobnego ſyderſtwa Heretykowie dſis wſywa- ia: bluzniac rozmáicie náſwietſy Sákráment ciałá Bożego / y Bo- ſtvo P. Chriſtuſowe ſlaczone z cſlowieſeſtstwem.

ROZDZIAŁ XIII.

1 Herodowe mniemánie o Ieſusie. 3 Przez Jan poiman, 10 Śniecie tego. 12 X pogrzeb. 13 Ieſus wſtápił ná puſzcza. 17 Pie- 14 iorgiem dala pi. ctyſciecy meſow nákarmił. 23 Modli ſie ná gorze. 24 Wiátry lodz z wemiámi mioráta. 28 Piotr po wodzie iſ- 29 dacy tonać pocyná 36 Doſkarnie ſiat ſwoich wiele chorich leczy.

W on czás

Rzy: 13

32

55

Theodor
lib: 3. c. 6.
Sozomen
li: 6. c. 1.

a Mar: 6. b 14. Luk: 9. a 7. b Mar: 6. c 17. Luk: 3. d 19. c Nizcy 21 c 26.	1 A 2 3 4 5 6 7 8 9 10 11 12 13 14 15 16 17 18 19	On czas a wstąpił Herod Tetrarcha sławie Wo Jezuście: i y rzekł słuzebnikom swoim: Tenci jest Jan Krzciiciel: on zmartwych- wstał / y dla tego cudą sie przezeń dzieła. i b Abor- wiem Herod poimawszy Janą związał go byt: y w- sądził do ciemnicy / dla Herodyady żony brata swe- go. i Bo mu Jan mówił: Nie godzić sie iey mieć tobie. i A cheac go zabić / bał sie ludu: a abowiem mieli go iako Proroka. i Agdy obchodzono dzień narodzenia Herodowego / tancowała corka Herody- ady w posrzedku: y podobala sie Herodowi. i Skad pod przysięga obiecał iey dać czego bykowieli żada- ła od niego. i A ona naprąwiona od matki swey / rzekła: Daj mi tu na misie głowę Janą Krzciicie- la. i A zasmucił sie król: lecz dla przysięgi y tych ktorzy pospólnie siedzieli / kazał dać. i A posławszy ściół Janą w ciemnicy. i A przyniesiono głowę ie- go na misie: a oddano dziewce / y odniosła ja matce swoiey. i A przyszedłszy wczniowie iego / wzięli ciało* y pogrzebli ie: y kedy opowiedzieli Jezusowi. i Co wstąpiwszy Jezus / wstąpił z onad w todzi / na mieście puste osobno: a wstąpiwszy rzekł / słyżá nim z miast pieko. i A wyszedłszy wyżzał wielką rzekę / y wlitował sie nád nimi / y wzdrowił niemocne ich. i A gdy był wie- czor / przystąpili k niemu wczniowie iego / mówiac: Puste jest to miejsce / a godzina już minęła: rospuść te rzekę / aby odszedłszy do miasteczek / kupili sobie ży- wności. i A Jezus im rzekł: Nie potrzebá im od- chodzić: dajcie im wy iesc. i * Odpowiedzieli mu: Nie mamy tu iedno pięćcioro chleba a dwie rybie. i A on im rzekł: Przynieście mi ie tu. i A rosta- wawszy rzekam wsieść na trawie / wziąwszy ono pie- ćcioro chleba y dwie rybie / pożyżawszy w niebo blo-	Zacza: 57. Tetrarcha wla- nie jest pan, ktory trzyma czwarta część królestwa. * Filipa. z L. K. G. S. * iego. N. L. G. S. Zacza: 58. * A oni. G. G.
--	--	--	--

Záczá: 59.

Ewangelia w
oktawie s. Pio-
tra y Pawła.o przymusil v-
cznie swoje.

8 L. G. S.

* Iesus. G.

* vczniowie. G

gostáwíl/ á tanuac daruá vczniom chleb/ á vczni-
wie rzefám. ¶ A iedli wšyšcy / y náiedli sie. A ze-
bráli co zbýválo vtomšom / dwánašcie košom pet-
nych. ¶ A tych ktorzy iedli bylá liczbá/ pieć tysiecy
mežow/ opócz nierviašt y džiateg.

¶ A Iesus zárázem* roškázal vczniom* vstápić
w łódz/ á vprzedzić go do drugiego břegu/ ážby ro-
spuščit rzefe. ¶ A rospuščivšy rzefe/ b vstápit ná
góre sam sie modlić. A gdy byt wieczor/ sam tám byt.
¶ á łódz ná šrzodku morzá wáły srodze tlučly. ábo-
wiem byt wiátr przeciwny. ¶ Lecz czwartey strážey
nocney pošedł do nich* chodzac po morzu. ¶ A vy-
šrzawšy go* chodzacego po morzu / zátrwožyli sie/
mowiac : Jž iest obłuda. A od bojáźni křykneli.
¶ A wnet im mowit Iesus/ rzekac : Niećcie vřnosť;
iaćiem iest/ nie boćcie sie. ¶ A Piotr odpowiedáiac
rzekł : Pánie iestliš ty iest/ kaž mi przysć do šiebie po
wodách. ¶ A on rzekł : Chodž. A wystápiwšy Piotr
z łódzi / šedł po wodzie áby przysedł do Jezusá. ¶ A
widzac wiátr gwaltowny/ zleťł sie : á gdy počat to-
nac/ závolat mowiac : Pánie/ záchoway mie. ¶ A
wnet Iesus šciagnawšy reke/ záchwyćil go ; y rzekł
mu : Máłowierny/ přeczeš watpít : ¶ A gdy wěšli
w łódz/ včichnat wiátr. ¶ A či ktorzy byli w łódzi /
přysedšy pošlonili mu sie/ mowiac : Prawdživieš
iest Syn Božy.

Záczá: 60

* Genežáret. G.

* přivlečley G

¶ A přezepřáviwšy sie / přysšli do země* Gene-
žár. ¶ A poznawšy go mežowie miešćá onego/ po-
šláli po wšyťkíey oney* křáinie / y přyniesli mu w-
šyťki ktorzy sie zle mieli : ¶ y prošili go áby sie tylko
dotyčáli křáin šáty iego. A ktorzy sie kólviek dot-
čneli/ ozdrowieli.

20

C

21

22

23

24

25

26

27

28

29

30

31

32

33

34

35

36

37

38

39

40

41

42

43

44

45

46

47

48

49

50

51

52

53

54

55

56

57

58

59

60

61

62

63

64

65

NAVKI Y PRZESTROGI.

- 7 Pod przysięga obiecał.) Niezbożna a lekkomyślna przysięga: a iestże niezbożney wypelutona. Gdyż nieślusna przysięga młogo nie obwiezule.
- 12 Wzłaził ciało tego.) Przykład stáránta y nabożestwa Chreścianistkiego / okolo chowania y czczenia ciał y reliquy swietych. W czym obacz rojność Chreścianow / od pogánow / heretykow y Apostátow. Abowiem gdy to swiete ciało w Sebásie z ciał y Eliassá y Abdiasá prorokow było pochowane / y wielkimi cudami wyniesło: zá czasow Julianá Apostáty / pogáni trapiac y przesłać duć Chreścian y Janá s. grobu dobyli / kóści pulili / y popiół ich rozmiátali. A Chreścian / wyrwawszy ich ile mogli z ognia / táńtesli je aż do Alexándrye do Athánazyusza s. Ktory je też przysiał / z wielką wzięwością / y schował je ná takowym miejscu / tedy porym kóściół zbudowano. A głowe Janá s. Theodosius Cesarz pobożny z wielką radością y wzięwością przemiożył do Constanynopolá / známienity kóściół zbudował Pánu Bogu / ná cześć y ná pámiatkę Janá s. Heretycy dzisiejszy násládnia niezbożności żydowskiej y pogániskiej / w paleniu y rozmiátaniu ciał y kóści swietych. iáko miánowiąte we Fráncye wzięmili: y czynia górné móga po dziś dzień. Ale Rátholicy trzymá sie wiáry y nabożestwa stárych Chreścianow / w chowaniu y czczeniu ich.
- 19 Dawał uczniom, a uczniowie rzęšali.) Figurá porządku / Ktory chce mieć Pan Christus w swym kóściele: że nie sam przez sie / ale przez Apostóły swe / y ich namiestniki karimi wierne słowem swoim y Sakrámentami swiętym.
- 26 Chodzącego po morzu.) Gdyż nie tyłko P. Christus ále y Piotr móca tego tu po morzu chodzi / tedy iáka rzecz iest / że też mogli P. Christus ciałem swoim / nádz przyrodzenie tego / wrócić przez drzwi zamknięte: y być zupełny pod osoba málutkiego chleba. Epiphanius in Anchorato.
- 29 Szedł po wodzie.) Piotr (iáko s. Bernát piše) chodził po morzu iáko y P. Christus / pośmiał sie być jedynym Wiskárym ábo namiestnikiem P. Chrystusowym: Ktory nie nádz jedynym ludem / ale nádz wszystkimi miał być przelożony. Abowiem wiele wod / znáca wiele narodow. A tora władza y iurysdykcia máta tákie Piotrowi potomkowie Rzymscy Papieżowie / iáko tákie twierdzi Bernát s. Málowierny.) Nic przelożeni kóścielni są niedostónáli / wśákie że ie P. Christus pośła: y przez nie / iácy kół wielk sa / swoy kóściół spráwuje y sáchowuje.

Przysięga nie-
ważna.Reliquie ábo
kości swietych
czczone.Śśáfáry Pána
Chrystusowi.Ciało P. Chri-
stusowe.Piotrowá zwie-
rchność.Przelożeni nie-
dostónáli.

ROZDZIAŁ XV.

2 Pharyzayſkie o tak wmywaniu y o innych rzeczach wſtawy.
7 Ktore przekładali nad przykazanie Boſkie. 18 Ktore rzeczy
pokalała cztowiek. 21 Niewiaſta Chananeyſka wiara y modli-
twa ſtateczna wpraſza corce wzdrowienie. 29 Jeſus na gorze w-
zdrowiwszy roznaitę chore. 33 Cztery tyſiace meſow ſiedmoro
ciem chleba nakarmił.

Ewangelia we
S 30de po 3.
Wied: poſtu.
do Jeſu. G.K.
wſtawy. N.L.
biora pokarm
Hebraiſm.
*rozkazał mo-
wiac. G.

Tedy przyſli do niego Doktorowie z Jeru-
ſalem y Pharyzeuſowie/ mowiąc: **I** Cemu
uczniowie twoi przeſtepuia wſtawę ſtar-
ſzych: abowiem nie wmywają reku ſwych gdy chleb
iedzą. **I** A on odpowiadając rzekł im: Cemu też
wy przeſtepuiecie rozkazanie Boże dla wſtawy wa-
ſzey: Abowiem Bog* mowi: **I** Czcć oycą y matką.
A Ktoby złorzeczył oycu abo matce/ ſmierć mu
chay vmrze. **I** A wy powiedacie: Ktobykolwiek
rzekł oycu abo matce; Dar którykolwiek ieſt ziemie/
tobie ſie w pożytek obroci: y nie będzie czcć oycą
ſwego abo matki ſwoiey: **I** A ſkaziłicie rozkazanie
Boże dla wſtawy waſzey. **I** Obludnicy/ dobrze o
was prorokował Iſaiasz/ mowiąc: **I** Ten lud* czcć
mie wargami: ale ſerce ich daleko ieſt odemnie.
I Lecz darmo mie chwala/ wczac naukę y wſtaw lu-
dzkich. **I** A wezwawſzy do ſiebie rzefſey/ rzekł im:
ſłuchaycie á rozumieyćcie. **I** Nie to co wchodzi w
wſtę/ pokala cztowiek: ale co wychodzi z wſt/ to po-
kala cztowiek.

Zaczá: 61.

* wozdowie ſa
i pi ſlep, ch G

I Tedy przyſtapiwſzy uczniowie tego rzekli mu:
Wieſz/ **I** Pharyzeuſowie/ wſlyſzawſzy to ſłowo/ zgor-
ſzyli ſie: **I** A on odpowiadając rzekł: **W**ſelkie
ſzczepienie ktorego nie ſzczepił Ociec moy niebieſki/
wykorzenione będzie. **I** **I** Zaniechaycieſ ich: **ſ**ac
ślepi/ wozdowie ſlepych. A ſlepy ieſliby ſlepego
prowądził/ obadwá w dot wpádna. **I** **A** Piotr od-

powiedając

1 a Mar: 7
A a 1.

2

3 b2. Mo: 10
c 12.

4 5. Mo: 1
b 16.

5 Ephel: 6
a 2.

6 c3. Mo: 10
b 9.

7 Przy: 20.
c 20.

8 2. Mo: 21
c 16.

9 d Iſa: 29
d 15.

10 B Mar: 6
a 6.

11

12

13 c Ian 15.
a 2.

14 f Luk: 7.
c 39.

15 g Mar: 6
b 17.

powiedáiac rzekł mu: Wyłóż nam to podobieństwo.

16 ¶ A on rzekł: Jeszeż y wy bez wyrozumienia ieste-

17 ście: ¶ * Nie rozumiecie iż wszystko co wchodzi w

18 ¶ Alle które z wst wychodzą / z serca pochodzą / a

19 one pokalają człowieka. ¶ Abowiem z serca wycho-

20 dza h zle myśli / meżoboystwa / cudzołóstwa / porub-

21 stwa / kradziestwa / fałszywe świadectwa / bluźnier-

22 stwa. ¶ Też są które pokalają człowieka. Ale ięś

23 nie wmytymi rełomá / człowieka nie pokala. ¶

24 ¶ A wyszedłszy Jezus zonad odszedł w strony Tyru

25 y Sydonu. ¶ A oto niewiasta * Chanáneyka wy-

26 szedłszy z onych krajów zawołata / mówiac mu: Zmi-

27 łuy się nademną Pánie Synu Dawidow: córke mo-

28 ie srodze dyabel mordnie. ¶ A on nie odpowiedział

29 24 go mówiac: Odprawia: bo wota za nami. ¶ A on

30 25 odpowiedáiac / rzekł: Nie jestem posłan / iedno k do

31 26 owiec które zgineły z domu Izráelskiego. ¶ A ona

32 27 przyszedłszy pokłoniła mu się / mówiac: Pánie / ratuy

33 28 mnie. ¶ A on odpowiedáiac rzekł: Nie dobra iest

34 29 brać chleb synowski a miotać psom. ¶ A ona rze-

35 30 kła: X owšem Pánie; Bo y łezemierá iedza odro-

36 31 biny które pádają z stolu pánów swych. ¶ Tedy od-

37 32 powiedáiac Jezus / rzekł 24 25 26 27 28 29 30 31 32 33 34 35 36 37 38 39 40 41 42 43 44 45 46 47 48 49 50 51 52 53 54 55 56 57 58 59 60 61 62 63 64 65 66 67 68 69 70 71 72 73 74 75 76 77 78 79 80 81 82 83 84 85 86 87 88 89 90 91 92 93 94 95 96 97 98 99 100

Zaczá: 64

*serdecznic. G

*śnadz. G.

*G.

G.

*s L. G. N.

*Mągdalskich.
G.Ktorzy Boga
tylko rzy ch-
wala.Ktore wstawy
y nauki ludzkie
gani P. Chrystus

1^m A Jezus przyzwawşy uczniow swoich / rzekł: 32
 Dal mi *tey rzeszy: abowiem iuż trzy dni trwáia
 przy mnie / á nie máia coby iedli: á niechce ich opu-
 ścić głodnych / aby *nie wstáli w drodze. 1^m A rzekli 33
 mu uczniowie tego: Skadże *tedy dostaniem tak
 wiele chleba ná pustyni / ábyśny tak wielka rzesza ná
 karmili: 1^m A rzekł im Jezus: Wiele macie chleba: 34
 A oni rzekli: Siedmioro y troche rybek. 1^m A rozsta- 35
 zali rzesham sześ ná ziemi. 1^m A wziawşy ono sied- 36
 mioro chleba y ryby / y dzieli uczyniwşy złamał y dal
 uczniom swoim / á uczniowie rozdawali ludziom.
 1^m A iedli wszyscy / y náiedli sie: y zebráli co zbrywáto 37
 włomków / siedm kofow pełnych. 1^m A bylo tych kco- 38
 rzy iedli / cztery tysiące meżow / oprócz dżiatek y nie-
 wiaśt. 1^m A rozpuszczivşy rzesze / wstąpił w łódz: y 39
 przyszedł do kráiw *Mágedáńskich'.

NAVKI Y PRZESTROGI.

Ten lud czy mie wárgami.) Tácyć sa naprzod owi / ktorzy záwse 8
 Boga / słowo Boie pisinós. y Ewangelia w gębie máia: ále serce
 pełne złości y nienawisći przeciw Kościołowi. Potym oni / ktorzy w-
 sty wyznawáia ię Boga máia: ále sie go przá czynkami. Ktemu ci /
 ktorzy swe modlitwy odprawia bez żadney pilności / y bez podnie-
 sienia serca ku P. Bogu. A nie ná tym / choćby modlitw ktore mo-
 wie niewşyscy rozumieli. Bo wiele tych co ich nierozumieia / máia
 serca bliśsze niebá / y więcej nabożeństwą / y więcej zbudowánia sá-
 mych siebie / y więtszy postępek w Duchu / y mnieysze roztárgnie-
 nia / niżeli nie tylko wşyscy Żeterycy / ktorzy niemáia prawego na-
 bożeństwa / áni śnáku w modlitwie: ále áni mnodzy Kátholicy.

Vezac náuk y rstaw ludzkich.) Tymí słowy nieodzucáć P. Ch- 9
 rystus áni gáni świętych y pobożnych náuk / wstaw / przykazáń / trá-
 dicy / ceremoniy y obrzędow Kościelnych: zwłaszcza od Aposto-
 low / ábo od Apostolskich meżow podáných / y od Kościoła wşytkie-
 go przez tak wiele wieków przyetych y zachowáných: Ktore ow-
 sem pilnie chowáć á káże. Bo te nie sá náuki y wstawy ludskie / ále
 tácey náuki y wstawy Ducha s. Ktory Kościół trádzi y spráwnie /
 náuczáiać go wśelákrey prawdy. A kto ich nie chowá / káże go c

P. Chrystus

Tit: 1. 16

1. Kor: 14

4. 2. Thel.

2. 15.

Dzie: 15

41. y 16. 4

Lu: 10. 16

6 Dzie: 1

28.

Ian 14. 16

y 16. 13

Lu: 10. 16

c Mat. 18.
17.

Mat. 15. 3.

Mar. 7. 8.

Augu: de
mori: Ec-
cle: Cath.
cap: 33.

1. Mo: 3. 6

Mat. 18. 17
Luc. 10. 16.

Kor. 14

Thef.

15.

16.

17.

18.

19.

20.

c P. Christus mieć za poganiń. Ale tu gani y odrzuca nauki y te-
dacie y wstawy y ceremonie ony Żydowskie y Pharyzajskie / a zwla-
szczą škodliwe / y zakonowi Bożemu przeciwnie : i tak była ta / o w-
krzywieniu rodziców pod pokrywka nabożeństwa : Albo zgola
prożne y niepożyteczne / a do prawego nabożeństwa y do służby
Bożej nic nie należące : i takie były one częste wymyślenia rał / kuby-
kow / y łosek. Przetoż scogie jest bluźnierstwo y swietokradstwo
dziśiejszych odstępniów : ktorzy tego naciągają przeciw swie-
tym y powszednim naukom y wstawom Apostolskim albo y ko-
ścielnym / słowu Bożemu namniemy nieprzeciwnym : Co P. Chri-
stus o naukach y wstawach zgola ludzkich / albo prożnych / albo y
słowu Bożemu przeciwnych y škodliwych mówił.

11 Nie to, co wchodzi w usta.) Rátholicy sie od niektórych po-
traw pewnych czasów wstrzymawia (Augustin á. mówi) nie dla
tego / żeby ktory pokarm mieli za nieczysty / albo strony stworzenia
(iako Mánicheusowie) albo dla Moysesowego zakazania (iako
Żydzi czynia) ale dla pohamowania pojadliwosci / dla wtrapienia
ciała / y dla miłości Bożej / y dla wykonania posłuszeństwa.

18 Pokaláia człowieka.) Sam tylko grzech pokala człowieka : lecz
pokarmy z przyrodzenia swego niepokaláia / ale ráczey nieposlu-
szeństwo : kiedy człowiek co te przeciw Bożiemu albo kościelne-
mu zakazaniu. Jáko ono iábkó ktore pierwşy rodzicy náşy w
rátu jedli : ácz ich nie pokaláło samo z siebie / ale iednóne przeciw
Bożiemu zakazaniu / bázno nas wszystkich pokaláło. Táki áni
mieso / áni iáycá pokaláia / ale zgwałcenie rozkazania kościelnego
które jest od Boga.

28 wielka jest wiara twoia.) Tuć Pan nie záleca samey wiary /
martwey wiary ; bez czynków dobrych : ale wiare zálecona z mi-
łostí / z pokorą / z ciępliwością / y wytrwaniem w pokusách.

53 Y dał uczniom swoim.) P. Christus nie sam przez sie ale przez
Apostolów y ich namiestników lud swoy karmi chlebem słowá swego
y s. Sakramentow.

Przez sie Chrze-
ścijani od nies-
ktoich potraw
w posty wstrzy-
mawia.

Nie potrawá,
ale grzech poka-
la człowieka.

Nie samá wiá-
rá zálecona.

ROZDZIAŁ XVI.

1 Známienia z niebá prośa Pharyzeusowie. 6 Bázé sie wcz-
niom strzedz Ewáńsá Pharyzajskiego. 13 Pyta ich coby o nim
trzymáli. 16 Piotrowi po tego wyznániu obietwie / że ná nim miał
kościół swoy zbudowác / y dać mu klucze królestwa niebieskiego.
21 A opowiadáiac śmierć swoję Apostołom. 22 Od Piotrá stro-
sowany. 23 Názwał go sátanem. 24 Záprzenie samego siebie /
y Krzyżá nośenie. 27 Bog odda kájdemu według czynków jego.

* G.

21 ^aPrzystąpiwszy ^bniemu Pharyzeusowie y Saduceusowie / kusić prosili go aby im cudo z nieba okazał.

Zaczą: 65.

* G.

* Obludnicy.

N. L. G. S.

* wiedzieć. N.

L. y G. S.

Zaczą: 66

* Iesus. G.

* Abo rozma-
miáli między so-
ba. z Græck.

* Jęście nie wzię-
li chleba. G.

* y piaci tysicy
N. L. K.

piaci tysicy G.

* G.

* czterzech ty-
sicy. G.

* G.

* Iakoż G.

Zaczą: 67

Ewangelia na-
dzien s. Piotra
y Pawła / y sto-
lice Piotro.

* mie. 3 L. K.
G. S. ale Hiero-
nym tego słow-
ka nie czytał.

* G.

* A on odpowiadając rzekł im: Gdy bywa wie-
czor mowicie / Pogoda będzie bo sie niebo czerwie-
ni. * A rano / Dzisiaj będzie niepogoda / abowiem sie
czerwieni pochmurne niebo*. Postawę tedy nieba
rozsadzić umiecie: a znamion czasow nie możecie*.
* b Rodzay zły y cudzołożny znamienia szuka: a zna-
mie nie będzie mu dano iedno znamie Jonasa Prozo-
rka. * A opuściwszy ie / odszedł. * A przybywszy sie wczno-
wie ie^o do drugie^o brzegu / zapamiętali wziąć chleba.
* A on im rzekł: * Patrzcie / a strzeżcie sie kwa-
su Pharyzeusow y Saduceusow. * A oni myśleli
sami w sobie / mowiąc: Jesmy nie wzięli chleba.
* Co wiedząc Iesus / rzekł: Coż myślicie między
sobą matowierni / że chleba nie macie: * * Jęszczey
nie rozumiecie / ani pamiętaćcie onego pięciorga ch-
leba^a * na pieć tysięcy ludzi / y wielesście košow w-
zięli: * * ani onego siedmiorga chleba^a na czterzy
tysiące^a ludzi / y wielesście košow wzięli: * * Cze-
muż nie rozumiecie że m wam nie o chlebie powie-
dział / abyście sie strzegli kwasu Pharyzeusow y Sa-
duceusow: * Tedy porozumieli że nie mówił aby
sie strzegli kwasu chlebowego / ale nauki Pharyzeu-
sow y Saduceusow.

* f A gdy przyszedł Iesus w strony Cezareiey Phi-
lippowej / pytał wczniow swoich / mowiąc: * Czym
* mienia być ludzie Syna człowieczego: * A oni
rzekli: Jedni Janem Krzycicielem / a drudzy Elia-
sem / inſy też Jeremiašem / abo iednym z Prorokow.
* Rzekł im Iesus: A wy kim mie być powiedacie:
* A Symon Piotr odpowiadając rzekł: ^bTysieś
Chrystus Syn Boga żywego. * A odpowiadając

1 a Mar: 8
A b 11.
Luk: 12
g 54.

2

3

4

5

6

7

8

9

10

11

12

13

14

15

16

17

18

19

20

21

22

23

24

25

26

27

28

29

30

31

32

33

34

35

36

37

38

39

40

41

42

43

Iesus/

ilan 1. f. 42

18 Jezus / rzekł mu: Błogosławionyś iest Symonie Bārioná: bo ciáto y krew nie obiawila tobie / ále

Bārioná znaczy synu Iony.

k. Niz: 18.

19 Ociec moy ktory iest w niebiesiech. I Alia też tobie powiedam iżes ty iest opoká: á ná teyże opoce zbuduie kościot moy: á brany piekielne nie zwycięžia go.

Ciało y krew, miásto cztowieka. Hebrájm.

c 18.

lan 20.

c 23.

20 I k Tobie dam klucze krolestwa niebieskiego. Alia cokolwiek związesz ná ziemi / będzie związano y w niebiesiech: á cokolwiek rozwiązesz ná ziemi / będzie rozwiązano y w niebiesiech.

Piotr. Petros po Grecku; Cepha po Żydowsku; Skála ábo opoka po Polsku ábo icy, to iest opoki.

21 I Tedy przykazał uczniom swoim aby nikomu nie powiedali że on iest Iesusem Chrystusem.

s L. G. S.

G.

s L. N. G. S.

Zacza: 68

22 I Odtad poczał Iesus okázować uczniom swoim iż mu trzeba odeysć do Jerusálem / y wiele cierpieć od stárszych y od Doktorow y od Arcykáptanow / y być zabitym / y trzeciego dnia zmartwychwstać.

l. Mar: 8.

d 33.

m. Wyj: 10.

d 38.

Luk: 9.

c 23. y 14.

c 17. 17.

g 33.

n. Ian 12.

d 25.

o. Psal: 48.

a 8.

p. Psal: 61.

b 13.

Dzie: 17.

g 31.

Rzy: 2 a 6.

q. Mar: 9.

a 1.

Luk: 9. c 27.

23 D Nie day tego Panie / nie przyidziec to ná cie. I Alon obeyszrawszy sie rzekł Piotrowi: Podz

Zlituy sie ná soba. G.

zgorszenim.

Zacza: 69

24 I Tedy Iesus rzekł uczniom swoim: Jesli kto chce zá mna isc / niech sam siebie záprzy / y weźmie

Ewángelia o jednym Meszczenniku.

25 krzyż swoy / á násláduje mie. I Bo ktoby chciat zachować dusze swoie / stráci ja: á ktoby strácił dusze

to iest, żywot swoy.

26 swoie dla mnie / naydzie ja. I Bo coż pomoże cztowiekowi / iesliby wszytek swiát zyskał / á wskódiłby

27 dusze swa: ábo co zá odmiáne da cztowiek zá dusze swoie: I Abowiem przyidzie Syn cztowieczy w chwale Oycá swego z ánioly swoimi: I á tedy odda ká

28 zdemu wedlug uczynkow iego.

I Záprawde powiedam wam / sa niektorzy z tych co tu stoia ktorzy nie wksa śmierci / áż wy

nie wmrá. Hebrájm.

30 Syná cztowieczego przychodzacego w krolestwie swoim.

NAVKI Y PRZESTROGI.

Piotr głową
Apostolow.

A oni rzekli.) Gdy P. Christus pytał uczniow swoich o ludzi / kim o sobie mniemaniu ; tedy mu wszyscy Apostolowie odpowiedzieli. Ale gdy ich zopytał / coby też sami o nim rozumieli : tedy Piotr / iako kszaze y głową wszystkich Apostolow / sam za wszystkie odpowiedział. Chrysostomus Homil : 55. in Matthaeum.

Piotr napierw
szy poznał dwie
nawysze tajem
nice wiary Ch
rześcijańskiej.

Tys jest Christus.) Piotr napierwszy ; Bożkiego obławienia po
znał dwie nawysze tajemnice wiary naszej ; rozdzielność person
w Boſtwie / y wieleńcie syna Bożego. Hilarius na to miejsce / y
Athanasius sermone 4. contra Arianos, Chrysostomus, Cyrillus, Au
gustinus, y Leo. Abowiem przystało / aby ten ktory miał być
głowa y fundament Kościoła Chrystusowego / y którego wiare
miał nieomylna uczynić ; przodek też otrzymał w tym wyznaniu :
ktore tak dalece przechodziło wszystko przyrodzenie / y wszystek ro
zum ludzki (właścisz pátzrac na cłowieczęństwo / y na wloyność
ciała P. Chrystusowego) iż dla tej wiary / y iawnego iey wyznania /
nawany jest Piotr błogosławionym : iako y Abrahám dla swey
wiary ; y otrzymał iako y on wielkieá známiennie obietnice / tak
sobie / iako y potomkom swoim. przetoż s. Básił^{us} mowi. Jż Piotr /
dla zacności wiary / zbudowanie Kościoła na sobie otrzymał.

Zapłata Pio
trowi za wyzná
nie dána.

Błogosławiony jest Symonie synu Iony.) Theophilaktus tak na
to miejsce piſze. Oddałował Pan Piotrowi / dawſzy mu te wiel
ka zapłate ; iż na nim Kościół swoy zbudował. A Chrysostom tak
wykláda te słowa : Jákos ty jest własnym synem Jonaszowym ;
takem ta jest synem oycá mego / teyże iſtnoſci z nim. Bo gdyby był
Piotr nie wierzył / że Christus jest synem Bożym przyrodzonym /
vrodzonym ; Oycá ; ále tylko synem uczynionym ábo sposobio
nym ; nie trzeba aby mu było na to obławienia z niebá ; ámbý
był záſłuził tak wielkiego błogosławieństwa.

Piotr jest tá o
poká, náktorey
P. Christus ko
ściół swoy zbu
dował.

Tys jest Opoká.) Z Grackiego tak sie własnité ma przelożyć :
Tys jest opoká / ábo skála / á na tey opoce / ábo skále zbuduje moy
Koſciół. Przetoż sie tu iawnemi ſáſſerzmi piſiná ſwitego po
kazáli Czechowie y Budny / tłumáſze Nowego Testámentu
Nowokrzęſciſcy : gdy tak przelożył ieden ; Tys jest opoczysy ; á
drugi ; Tys jest skálny. Bo w Grackim nie jest πέτρας áni πέ
τρης, áni πέτριος, áni πετρώδης, ktorým imieniem zowieł Mát
theus y Márk s. ſienie opoczysa / ná ktorey náſienie wſzedſzy
wnet vſſcha : ále πέτρος, co iſtótá toż jest co y πέτρα. po náſemu
kámien / opoká / ábo skála ; po Syryſku / Cháldeyſku y po Żydow
ſku Cepha. A gdyż to jest pewna / że Pan Christus do Piotrá nie po

Záćmie!

14

16

17

18

Mat: 16
y 19
Lu: 22

Rzy: 4
Basilius
broz. col
ra Euno

Hom: 5
in Mat

Mat: 16
Mar: 4
Ian 1.

Acti: 3.

In Pl: cōt.

par: Don.

Hier: ad
DamasumBasi: hom:
de pōnit.Elias in
Thisbi.August: in
Pla: cont.
par: Don.

Láćmie/ ámi po Græctu / ále tezykiem zwyczáynym / po Syryjsku mowil: Tys test Cepha / á ná tey Cephie zbudnie moy Kościół: tezydyć y to rzecz nád stolice láćnieyša / że Pan tymi słowy / nie náłkim inšym / sedno ná Pietrze obćeal Kościół swoy zbudowác: vczynił wšy go pírwszym po sobie fundámentem / to test głowa Kościółá swótego. Bo co test fundáment w budowáníu; to test głowa w ćiele/ krol w krolestwie/ á gospodarz w domu. X przetoż zbor wálány Chálcedońskí ná Ktorem było 630. Oycow Græckich y Láćnińskich/ zowie Piotrá opoka y fundámentem Kościółá powszedniego. X przed dwánaście set lat/ táko Augustin s. śwádczy/ toż ápiemáno iáwnie w Kościele / w onych wieršách s. Ambrozego. Prze co Hieronym s. y Augustin s. namiáštli Piotrá s. y stolice tego zboru ná opoka / ná Ktorey Pan Christus Kościół swoy zbudowál: iá Piotr test opoka / nie táko prosty cšlowieš / ábo szeregulná osoba: ále táko Biskup náywšy po Christusie. Bo P. Christus / táko s. Básiłius powiáda / tytulow y zacnošć swoich rad vřyca drugim. Bápłanem test / y Bápłany czyni: opoka test / y opoka czyni: á rzeczy swe wlasne dáće sługom swoim. Ale iesli przeciwnicy wšytkim Doktorom Chrześćjáńskim wiáry nie dawáta: niech ná koniec sámyim Żydom wierza. Niech słucháta co Eliás Rábin Żydowski piše tymi słowy: Cepha po Cháldeysku/ znáczy skáła/ y mocnošć. Ktorem imieniem názwál Iesus Názareńskí vczniá swe go: dáće znáć/ iž on miał być głowa y twierdzeniem wiáry tego.

18

A brany piekielne.) Stalošć y trwálošć wieczná tu test obćećána/ nie tedno Kościółowi; ále y opoce ná Ktorey Kościół test zbudowány. Táko przypominá Origenes sławny ná tym mieyscu. A ták osobnym przywileciem Piotrowi obćecano / że stolicá tego nigdy nie vpádnie. Táko y Augustin s. wyznawá tymi słowy: Lécćie Biskupy / od sáмого Piotrá / ná stolicę tego: á pátrayćie/ w onym rzędzie Który zátim idzie. Teniá test ta opoka/ Ktorey niezwyćieja brany piekielne. Ktorey obćetnice iž nie mieli inni Apóstolowie; przetoż nie dziw / że ich stolicę branam piekielnym vstápić musjáły.

19

X tobie dam klucze.) Przez te Klucze/ rozumie sie náywšá zwierzchnošć y przełožeństwo dáne Piotrowi nád wšytkim Kościółem: to test moc rozszádźania náuē / iesli sa prawdziwe ábo fałšywe: y praw stánowienia / y zgrożdźania synodow / y pírwszy glos ná nich / y potwierdzenia ich; moc poświećania y stánowienia Biskupow y stłádania ich / y moc száfowania dobry Kościelnym / ták duchownymi táko y świedćimi. Xbowiem táka moc y zwierzch-

Hoc ipsa Petra
Ecclesie canēte
culpam diluit.

Mocnošć Kościoła y stolice Piotrowey.

in Antiochey y Alaban
dri. an. Reymie
u Kragu zbur

Zwierzchnošć Piotrowá.

nośe pismo s. ná wielu mieyscach wyraża przez Flucze / iáko ono
 edoy opisuje słozenie iednego Biskupa ná wyjšego / á obránie in-
 szego / tymi słowy: **N** dam Flucz domu Dawidowego ná ramię ie-
 go: y záwrze / á żaden nie otworzy: otworzy / á żaden nie záwrze.
 Tákże w obháwieniu. Jáko przelożonemu mieyskiemu / y gospoda-
 rzowi domowemu / daniem Flaczy / zwierchnośi nád miástem ábo
 nád domem zlechia. A ták tymi słowy / iáko s. Grzegorz y s. Chry-
 sostom piśa / poruczył Pan Piotrowi wszytek świat / y vcynił go
 pásterzem y głowa Kościoła wszytkiego.

Moc daná Pio-
 trowi y namiá-
 stkom tego.

A cokolwiek zwiażesz.) W pisimie s. ten zwiezute / Etory rostká-
 zute / y Etory karze. O rostkazaniach Pan ono mowi: **W**iaza bze-
 intoná cieście / y trudne ku nośeniu / y kláda ná ramię ludzkie.
 A o karaniu: **C**okolwiek zwiażecie ná ziemi. Ludzie lepák bywá-
 ta obowiazáni / ták ná záchowanie rostkazania przelożonych Koś-
 cielnych; iáko y ná podiecie karania / iesli ich nie chowáli. A ten
 sás rozwiżesz / Etory odpuszcza grzechy / Etory wyzwala od kará-
 nia / Etory wolnymi czyni od vstaw / od słubow / od przysiąg / y od
 innych obowiazek podobnych. A ták gdy Pan Piotrowi mowi
 w obec: **C**okolwiek zwiażesz ábo rozwiążesz. dacie mu moc zw-
 pelna rostkazowania / karania / záflińania / wyzwalania / odpuszcza-
 nia / rozgrzeszania / y odpustow dawania: áby był y sedzia y prze-
 lożonym zgoła wszytich / Eторы sa w Kościele.

Szátan co zná-
 w.

Podzjá mna sátanie.) **A**bo przeciwniku: **W**o sie ták wlasnie
 wykłáda / Szátan słowo żydowskie. Cytay 3. Krol: 5. 4. **N**ola-
 tego Piotr vstýłal to sobie / iż sie tu sprzeciwiał wolej Boiey y
 Páná Christusowey.

Sad wedlug v-
 czynkow tego.

W edlug vczynkow iego.) **N**ie rzekł wedlug miłosierdzia swego
 (ani wedlug wiary) ále wedlug vczynkow kádego. **A**ugustinus de
 verbis Apostoli, sermone 35. y sásie: Jákożby oddał kádemu w
 dzień sadny wedlug vczynkow iego / Etedyby nie było wolności w
 cślowieciez, Etorazowa liberum arbitrium?

Wolność cślo-
 wieczá.

ROZDZIAŁ XVII.

1 Przemienienie Pánskie ná gorze. 10 O przysięcu Eliáša / Eto-
 ry test Jan Krzściel. 14 Lunaryk vdzdrowiony. 19 Ktorego v-
 czniowie dla niedowiaństwa vdzdrowić nie mogli. 20 Jákiey test
 mocy wiara. 21 Post y modlitwa. 24 Pobor zá sie y zá Piótrá
 Pan Christus pláci.

11a: 22.12

Obia: 1.1

y 3. 7.

Gre: cpit.

32

Chry: ho-

mil: 55. 10

Marth.

Mat: 23. 10

Mat: 18. 10

19

23

27

d Mar: 9.
a 2.
Luk: 9. d 28

I
A
2

A Po sześciu dniach wziął Jezus Piotra y Jaku-
bá y Janá brata iego y wprowadził ie na gore
wysoką osobno: y przemienił sie przed nimi.

3

A oblicze iego rozświecało iako słońce: ściany też iego

4

świeły sie białe iako śnieg. y A oto sie im ukazał

5

Mozesz y Eliasz z nim rozmawiający. y A odpow-
iedziawszy Piotr rzekł do Jezusa: Panie/ dobrze jest

6

nam tu być: Jesli chcesz/ uczynimy tu trzy przybytki/

7

tobie ieden/ a Mozeszowi ieden/ a Eliaszowi ieden.

8

y Gdy on ieszcze mówił/ oto obłok jasny okrył ie.

9

oto głos z obłoku mówiący: Ten jest mój Syn miły/

10

w którym sie mnie dobrze upodobało: iego słuchaj-
cie. y A usłyszawszy uczniowie upadli na twarz swo-
ją y bali sie bázno. y A przystąpiwszy Jezus/ dotknął

11

sie ich/ y rzekł im: Wstańcie/ a nie bójcie sie. y A

12

podniosszy oczy swe/ nikogo nie widzieli/ iedno same-
go Jezusa. y A gdy zstępowali z góry/ przykazał im

13

Jezus/ mówiąc: Nikomu nie powiadajcie widzenia

14

tego; aż syn człowieczy zmartwychwstanie.

15

y A pytali go uczniowie/ mówiąc: Coż tedy

16

doktorowie zakonnicy powiedzieli iż Eliasz musi pier-
wey przysć: y A on odpowiedział/ rzekł im: Eliasz

17

ci* przysiedzie/ y naprawi wszystko. y Wszakże wam po-
wiedam/ iż Eliasz już przysiedł/ a nie poznali go/ ale

18

uczynili nad nim cokolwiek chcieli. Takci y syn czło-
wieczy będzie od nich cierpieł. y Tedy porozumieli

19

uczniowie/ że im o Janie Krzciicielu powiedział.

20

y A gdy przyszedł do rzesze/ przystąpił k niemu

21

człowiek y upadł przed nim na kolana y mówiąc: Pa-
nie zmiłuj sie nad synem moim: abowiem ci lunaty-
kiem jest/ y źle sie ma: bo często króć wpada w ogień/

22

y często króć w wodę. y y przywiódłem go uczniom
moim: ale go nie mogli uzdrowić. y *Odpowiedział

23

Jezus/ rzekł: O rodzaju niewiernym y przewrotnym/

Zacz: 70

ewangelianą

dzien Pański

go przemienie

nia/ y na 2. nie

dziele postu.

światość. G. S

to jest, mówiac

abo poczyniac

Hebraism.

2. w. 1. 2. 3.

to iest, ducha
złego.

Zaczą: 73.

Didrachmy.
G. y L. to iest,
dwie drachmie
iako v nas ort
talara. Bo dra-
chma iedna wa-
żyła nasse pul-
pieta grossa: iako
y Denarius.
podatki. G.
Rzekł mu
Piotr. G.
Stater, wazyl
dwie Didrach-
mie; iako y si-
clius: iako v nas
pul talara.

Świeci sie po
mierci ludziam
rkazua.

Mieśca święte.

y pokiz bede z wami: pokiz was bede cierpiat: przy-
mieście mi go tu. ¹ Rzekłat go Jesus / a wyszedł z
niego czart / y vzbrowione iest pachole od oney go-
dziny. ² Tedy przyszedłszy wczmowie do Jesusa oso-
bno / rzekli: Czemużesiny go my wyrzucić nie mo-
gli: ³ Rzekł im Jesus: Dla niedowiarstwa wasze-
go. ⁴ Bo wam zaprawdę powiedam: Bedziecie li
mieć wiare / iako ziarno gorczycze / rzeczećie tey go-
rze / przejdzi stad ondzie: a przejdzie / y nic niepodo-
bne go wam nie będzie. ⁵ A ten ci rodzaj nie wycho-
dzi iedno przez modlitwe y post. ⁶ A gdy oni prze-
bывali w Galileiey / rzekli im Jesus: Syn człowieczy
ma być wydan w rece ludzkie: ⁷ y zabija go / a trze-
cie dni zmartwychwstanie. y zasmucili sie barzo.
⁸ A gdy przysli do Kapharnaum / przystapili do
Piotra ci ktorzy podatki wybieracia / y rzekli: Mistrz
wasz nie daie podatku: ⁹ Rzekł; Nowsem. A gdy
wšedł w dom / vprzedził go Jesus / mowiac: Co sie
tobie zda Symonie: Krolowie ziemscy od kogo bio-
ra podatek abo czynsz: od synow swoich / czyli od
obcych: ¹⁰ A on rzekł: Od obcych. Powiedziat mu
Jesus: Tedyć wolni sa synowie. ¹¹ Wszakże abyśiny
ich nie zgorzyl / sedłszy do morza rzuc wede / a one ry-
be ktora napierwey wynidzie / weźmi: a otworzywo-
śy gebe ie / narydziest stater: ktory wziawśy / day im
za mie y za sie.

NAVKI Y PRZESTROGI.

Vkazali sie im Moyześ.) Augustin s. stad dowodzi / że sie świeci
po śmierci ludziam / w osobie swey własney pokazować mogą: iako
to sie tu Moyześ pokazał Apostołom / ktory był dawno vmiatł.
Z gory.) Te gore Piotr s. zowie gora święta / dla tego dziwnie
go na niej przemiennia. Iako y w starym zakonie kedy sie Bog
vkazal we kżu Moysešowi / y gdziekolwiek indzie / miesce ta-
kiego vkazania / ziemia święta pismo s. zowie. Stad iasnie wi-
dziemy / że przes táfie vkazowanie Boskiej obecności / miesca one

bываіа по

g Luke: 17
b 6.

h Niz: 10
b 15.

Luk: 8
f 44.

Mar: 9
c 31.

3 Aug: de ci-
ra p mo-
c. 15. & 16.
9 5. Mo: 34
5.
2. Pio: 1.
2 Mo: 34

bywały poświęcane i wzbudza się nabożeństwo w ludziach wier-
nych tu takowym miejscami. Jako mianowicie na te góry Tabor
bywały wielkie częste pielgrzymowania w pierwszym Kościele; tak
to y na inne wszystkie miejsca / Ktore zbawiciel nasz swoia obecno-
ścią y cudami poświęcił racyl : y przetoż wszystkie one ziemie obie-
cane / sowa ziemia święta. Czytaj Hieronyma s. in Epit : Paula,
& Epist : 17. & 18. ad Marcellam.

Ziemia święta.

11 Eliasz przyjdzie.) Tu masz roznicę między Eliaszem w osobie /
ktory ieszcze ma przysię przed dniem sadnym ; a między Eliaszem
w przysięstwie / Który jest Jan Chrzciciel : Który już przyszedł w Du-
chu y w mocy Eliaszowej. Tak iż nie o samym Janie jest ono
proroctwo o Malachiasza ; ale wiecey o prawym Eliaszu.

Eliasz dwoiaki.

19 Czemużemy go my nie mogli.) Nie dziw tedy / iż Heretykowie
Kościoła powszechnego / Który mają moc wyrzucania czartów / nie
zawdy ich mogą wyrzucić kiedy chca ; y często z wielką pracą.
Gdyż Apostołowie wystawili przedtym moc nad czartami / tu ich
jednako wyrzucić nie mogli. Lecz Heretykowie zgola nigdy nie
takiego / ani żadnego cudu innego prawdziwego uczynić nie mo-
gą / na potwierdzenie wiary swej potworney.

Czartów wy-
rzucanie nie za-
wsze się dąży.

20 Wiara iako ziarno.) Tak jest Katoicka wiara / przez Ktora same
dzieła się wszystkie cuda : wszakże nie od wszystkich Ktory mają Kato-
licka wiara : ale od tych / Ktory mają wiara mocna / niewatpli-
wa / y niezwykła / y ze wszystkimi darami cudów. Oni mo-
gą / wedle tych słow Pánskich / nie tylko inne dziwne cuda czynić / ale
y góry przenosić / iako y Paweł s. wspomina / y Hieronym s. twier-
dzi / y Kościelne historie mianowicie świadczą o s. Gregorzu
Neocesarystim / Który przemiłst góry dla zbudowania Kościoła :
Ktorego przez to / y przez inne wielkie cuda / nazwano Cudotwórcą.

wiara Kato-
licka sama cu-
da czyni.

21 Przez modlitwę y post.) Moc postów y modlitwy. Skład wódzie-
my / iż Heretycy Kościelne są z piśmem świętym zgodne : Ktore
do imienia Pána Jezusowego przydawają posty y modlitwy ro-
zliczne / na wygnanie czartów. Bo y tych też do tego potrzeba /
a nie samej wiary.

Exorcizmy z
modlitwa y z
posty.

26 wolni są synowie.) Jezus Pan / aby nie dal zgorzénia / pobor pla-
cił : wszakże tuż pokazał / że nie tylko sam miał być wolny od plăce-
nia takich podatków (iako syn Krolewski / tak / strony Boswa iako
y / strony cziłowiczeństwa) ale y zesłał tego / Apostołowie / y ich
namiaszkowie / że wszystkim duchowienstem : Ktora jest własna cze-
śćka naszego zbawiciela. Który przywilej / na samym prawie przy-
rodzonym fundowany / y przeto y w samych poganow zwyciężony /

Christus y du-
chowni od po-
borow wolni.

Piotr S. głowa
wszystkich Apo-
stolow.

dobrzy Cesarze y Krolowie Chryseścjansey potwierdzili / y prawa-
mi swemu vmocnili / na cześć Chrystusowa. Jako Hieronim s. pi-
se na to miejsce. My / prawy / dla csa tego poboru nie płacimy : a
iako synowie Krolewscy / testechmy wolni od takowych podatkow.

Za mi y ja sie.) Kto jest wielki znac / i Piotr byl po Chrystu 27
sie głowa y przelozonym wszystkich Apostolow. Co tez y sami A-
postolowie z tych slow rozumieli. iako Origenes / Chrystostom /
Hieronim / y Augustin swiadcza / y sama rzecz niemy pokazuje.

ROZDZIAL XVIII.

1 Kto jest wietszym w Krolestwie niebieskim. 6 Jako sie strzedz
potrzeba zgorshenia. 15. Jako mamy karac brata przeciwnam
grzeszacego. 17 Kto Kosciola nie slucha / ma byc za Poganimina.
18 Moc wiazania y rozwiazania / y klątwa Koscielna. 20 Dwa
abo trzy zgromadzeni w imie Chrystusowo. 21 Ilekroć mamy
odpuszczac bratu nas obrażacemu. 23 Podobienstwo o Kro-
lu / ktory liczy slucha slug swoich.

Zaczá: 74
Ewangelia na
dzień S. Mi-
chala.

W One godzine przysli do Jhesusa uczniowie /
mowiac: "Ktoli wietszym jest w Krolestwie
niebieskim: ? b A Jhesus wezwawszy dzie-
ciecia / postawil ie w posrodku ich / i y rzekl: Za-
prawde powiedam wam ; iesli sie nie nawrocicie / y
nie staniecie sie iako male dzieci / nie wnidziecie do
Krolestwa niebieskiego. i Kto sie tedy wniży iako to
dzieciatko / ten ci jest wietshy w Krolestwie niebie-
skim. i A ktoby przyial iedno dzieciatko takowe w
imie moje / minie przyimie. i c A ktoby zas zgorshyl
iednego z tychto malych ktorzy w mie wierza / lepie-
by mu bylo aby zawieszono kamien mlyniski v sye ie-
go / y zatopiono go w glebokosci morskiej. i d Bia-
da swiatu dla zgorshenia. Abowiem musiac przysc z
gorshenia : a wshatze biada czlowiekowi onemu przez
ktorego zgorshenie przychodzi. i e A iesli reká twoia /
abo nogá twoia gorszy cie : odetni ja / y zarzuc od sie-
bie. f Lepiej ci tobie wlopnym abo chromym wnidz

ic. G. K.
Dobra jest to-
bie. Hebraism.
Takie y mney.

1 a Mar: 9
f 34.
A Luk: 9
f 46.
2 Nizey 18
b 14.
3 b 1. Kor
14. d 20
4
5
6 c Mar: 9
f 42.
7 d Luk: 17
a 1.
8 e Niz: 9
c 30.
Mar: 9
g 43.

do żywota /

do żywota / niżli mieć dwie rece albo dwie nogi
 9 być wzuconym w ogień wieczny. ¶ A jeśli o to twoje
 B gorzy cie / wystup ie / y zrzuc od siebie. Lepiej ci to-
 bie iedno oku wmidz do żywota / niżli dwie oczy ma-
 iac być wzuconym do piekła ognistego.

10 ¶ Patrzcież abyście nie wzgardzali iednego z tych
 to małych. Abowiemci wam powiedam / iż anioto-
 wie ich / w niebiesiech zawse widza oblicze oycá me-
 go / ktory jest w niebiesiech. ¶

11 ¶ 8 Wo syn człowieczy przyszedł aby zbawił to co by-
 12 to zginęło. ¶ Co sie wam zda? Jesliby kto miał sto

owiec / a zabiłaby iedną z nich: a zaż opuściwszy
 dziewięćdziesiąt y dziewięć na gorách / nie idzie su-
 13 tać oney ktora zabiłaby? A jeśli mu sie przyda ná-
 leść iá: záprawde powiedam wam / że sie z niey wie-
 cey weseli / niż z onych dziewięćdziesiąt dziewięci /

które nie biłady. ¶ Takci nie jest wola przed oycem
 waszym / ktory jest w niebiesiech / aby zginał ieden z
 14 tych namnięszych.

15 ¶ A jeśli by zgrzeszył przeciwko tobie brát twoy / idź
 a karz go miedzy toba y onym samym. Jeśli cie vslu-
 16 cha / zyskates brátá twego. ¶ Ale jeśli cie nie vslucha:

weźmi z soba ieszcze iednego albo dwu / aby w vściech
 17 dwu albo trzech świadków stáneto każde słowo. ¶ A
 C jeśli by ich nie vsluchał / powiedz kościołowi: A jeśli
 by kościół nie vsluchał: niechci będzie iáko pogá-
 18 nin y celniť.

19 ¶ Záprawde powiedam wam: m Cobyscie kolwiek
 zwiázali ná ziemi / będzie zwiázano y ná niebie: a co
 byście rozwiázali ná ziemi / będzie rozwiázano y w
 20 niebie. ¶ Já sie powiedam wam; iż gdyby sie z was
 dwa zezwolili ná ziemi / o wszelkú rzecz ktora by pro-
 síli / stánie sie im od oycá mego ktory jest w niebie
 21 sieci. ¶ Abowiem gdzie sa dwa albo trzy zgromádze

Záczá: 75.

aniotowie sa
 strożmi y opie-
 kuny małuta-
 kuh.

Ewangelia ná
 wtorek po z.
 Tiedz: postu.

Záczá: 76

² do siedmi
statkroć siedmi
G. Co czyni
czteryśta kroć
dziewięćdziesiąt

Zaczá: 77

Ewáng: ná 21.
Wiedziele po
Światkach.
Táleni jeden
wáży 600. ko-
ron, to iest 900
złotych. A ták
10000. Tálen-
tow, czynia dzie-
więćkroć tysiąc
tysięcy złotych:
ábo dziewięć mi-
lionów.

G.

⁴ Denáriow. G.
L. A sto takich
grošy czynia
dziesięć koron:
ábo piętnaście
złotych.

^o odday mi iesliś
co. G.

^{*} do nog ie^o. G.

^{*} on. G. K.

^{*} mu. G. K.

^{*} vpadkow ich

G.

ni w imie moje / taniem iest w pośrodku ich. ¹ Te-
dy Piotr przystąpiwszy do niego / rzekł: ² Panie / ile-
kroć brát moy zgrzeszy przeciwko mnie / á mam mu
odpuścić: izali aż do siedmi kroć: ³ ¹ Rzekł mu Iesus:
Nie powiedam ci aż do siedmi kroć: ále aż do sied-
mi dziesiąt siedmi kroć.

¹ Dla tego przypodobáne iest królestwo niebieskie
człowiekowi królowi / który chciał kłaść liczbę z stu-
gami swoimi. ² A gdy poczał liczbę kłaść; przywie-
dziono mu iednego co był winien dziesięć tysięcy tá-
lentow. ³ A gdy on nie miał skąd oddać / kazał go pan
iego zaprzedać / y żonę iego y dzieci / y wszystko co miał
y zapłacić. ⁴ A vpadłszy sluga on / prosił go / mo-
wiał: ⁵ Niey cierpliwosć náde mna / á wszystko tobie
oddam. ⁶ A pan zlitowawszy się nád onym sluga / wy-
puścił go / y dług mu odpuścił. ⁷ Lecz sluga on wy-
szedłszy / nálaź iednego z tych co z nim służyli / który mu
był winien sto grošy: y poimawszy go / dusił go mo-
wiał: ⁸ Odday coś winien. ⁹ A vpadłszy on / towarzy-
iego / ¹⁰ prosił go / mowiał: ¹¹ Niey cierpliwosć náde
mna / á oddam ci wszystko. ¹² A on niechciał: ále szedłszy
wrzucił go do więzienia / ażby oddał dług. ¹³ A wyrza-
wszy / towarzyse iego co się działo / zasmucili się bázno:
y szedłszy oznaymili panu swemu wszystko co się działo.
¹⁴ ¹ Tedy wezwawszy go pan iego / rzekł mu: ² Slugo
złościwy / wszystko ³ dług odpuściłem ci / izes mie pro-
sił: ⁴ Izali tedy y ty nie miates się zmiłować nád to-
warysem twoim / iákom się y ia zmiłował nád to-
ba: ⁵ y rozgniewawszy się pan iego / podał go kátom /
ażby ⁶ zapłacił wszystko dług. ⁷ Takci y oćiec moy nie-
bieski uczyni wam / ⁸ iesli nie odpuścicie każdy brátnu
swemu z serc waszych ⁹.

NAVKI Y PRZESTROGI.

Ktoli wieśszym iest.) Tego pytańta Apostołowie z tob przycy-
ne wsteli /

n Luk 18
a 4.

o Iak 2
c 19.

p wyśli
b 12.

Wys: 16.

18. y 19.

Wys: 17.

27.

ne wzięli / iż widzieli Piotrowi zwierzchność dana nad wszystkich :
 przes to że mu rzeciono ; Tyś jest opoka / Tobie dam klucze : y do-
 pierko ; Daj im za mte y za sie. Wszakże nie śmiećcie iść spytac /
 przesy Piotra nad inie przelożyl : pytała z daleka ; Aby był
 między nimi wietszym. Chryzostom y Hieronym s. na to miejsce.
 3 Iako młde dżiaki.) Pokorę / niewinność / ścisłość / a prostotę
 test nam tym przykładem dżiadek salsconu.

7

Dla zgorzenia.) Ludzie są bardzo skłonni do zgorzenia ze złego
 życia przelożonych swoich / a zwłaszcza kapłanów. Przetoż ciężki
 sąd odnosi przelożeni / tak duchowni iako y świecy (ale wie-
 cey duchowni) którzy słym przykładem y życiem niepobożnym in-
 ne ludzie gorzą.

8

Reka twoja albo noga.) Przez te członki napotrzebniejszye cślo-
 wiekowi / rozumieć się nam nabliży y namilże rzeczy : iako żonę /
 dżeci / krewni / przyjaciele / mierności. Co wszystko wzgardzić y o-
 puszczyć mamy / kiedy nam przeszkadza do zbawienia.

10

Aniołowie ich.) Wielka jest zasność dusze cślowieczey / że ka-
 da z nich / od poczęcia nardzenia / ma anioła stroją swego na-
 mienzonego. Hieronym s. na to miejsce.

17

Iesliby kościółu nie wstuchal.) Tu przes kościół / Chryzostom s. y
 pospolicie wszyscy Doktorowie rozumieć Biskupy y przelożone
 kościelne : którzy mają moc sadzenia / zwiazania y rozwiązywania
 iey 7. 18. A obacz iż nie tylko Heretycy / ale y inni wporni / a nie-
 posłuszni synowie kościelni / mogą być wykleć y stać się takimi /
 tacy byli y Żydow pogani y celnicy ; to jest wyrzuceni z spoleczno-
 ści wiernych. Która klatwa (iako Augustin świadczy) jest cięższe
 karanie niż gdy cślowiek moczem zetna / ogniem spala / albo be-
 stiami skarmia. Bo kluczy kościelnymi ciężey y niebezpieczney
 bywa cślowiek zwiazany / niżli ktoremkolwiek naciężyni y na-
 twárdzieszyni żelaznymi / albo diamentowemi lancuchami / albo
 okowami. To wszystko Augustin.

17

Iako pogani.) Ponieważ tedy Heretykowie kościółu nie słus-
 chać : słuszyć się ich (a zwłaszcza miánowiąć wyklętych) Kátho-
 likowie wiárować / z nimi w rzeczach z strony nabożeństwa nie
 obcować / y owsem się takimi bzydzic mają / iako Żydy / pogany
 y ławnogrzešníki.

18

Cobykolwiek zwiazali.) Iako przedtym dał moc zwiezowania
 y rozwiązywania wszystkim w obec / y każdego z osobną / napierwey
 y osobliwie Piotrowi s. na którym kościół swoy zbudował : Tak
 tu nie tylko Piotrowi / y w nim potomkom tego : ale też y innym

Piotrowe prze-
 łożenstwo nad
 wszystkim.

Gorsacych ka-
 ranie.

Gorsacych od-
 dalenie.

Aniołowie
 stroje.

Klatwa nawie-
 sse skaranie.

Heretykow sie
 wiárować po-
 trzeba.

Moc zwiezowa-
 nia y rozwiązo-
 wania komu
 dana.

Aug: cōt:
 adu: leg.
 li: c. 17.

Matt: 16.
 19.

Spowiedz.

Apostolom; y w nich namiaſtkom ich / Kádemu w ſwoim Biſkup: ſwie też moc dáte. Hieron: lib. 1. cap: 14. aduerſus Iovinianum, & epiſt: ad Heliod. Cyprianus de unitate Eccleſie. *Leż inaczej wieſzcie nie mogą co by rozwiązać / á co związać / áż im Kády oś tworzy przez ſpowiedz ſwe ſumienie.*

Káplani mogą związać y rozwiązać.

A co byście rozwiązáli.) Nie mnieyſza moc dáł Pan Kościółowi ſwemu rozwiązánia / á niſi związánia. Jáko ſ. Ambroſy pizeńców Tomacyanom piſze. Ktorzy mówili: iż Káplani mogą związać / ále nie rozwiązać.

Gdyby ſie z was dwa zezwolili.) Wſelkie zezwolenie w iednoſci Kościoła Chriſtufowego / ná Conciliách / ná Synodziech / y ná poſpolitych modlitwách / wieſzcy mocy teſt / niſi oſobnego Ktorego cłowieka.

W ktorých pośrodku ieſt P. Chriſtus.

W pośrodku ich.) Nie Káde zgromádzienie mogą ſobie przyto- mności y obecności Pána Chriſtufowa przypisować: ále tylko te / Ktore ſie zgromádzają w iednoſci Kościelney. A pzeſto wſytkie zbory y ſchadzki heretyków y odſieczpienſcom / Ktore ſie zgromá- dzają proſto przeciw Kátholickiey wierze / darmo ſie tym ſłowem Pániſkim cteſzyć mają. Cyprianus de unitate Eccleſie.

Odpuszczenie grzechów nie ieſt zámierzone.

Siedmáſteſiat ſiedm kroć.) Jáko záwſe mają odpuszczać Kápla- ni poKutuiacym grzechy ná ſpowiedzi przez rozgrzeſzenie: ták też winien Kády odpuścić bliſniemu wyſtepek iego przeciw ſobie / choćby go tyſiac kroć obraził.

ROZDZIAŁ XIX.

CZWAR- CZESCE Ewangeliey, o przyſciu P. Chriſtuſowym do ludzkiej ziemi ná wmeſzenie.

Zacza: 78

Ewangelia w dzień ſ. Agáty pánni y meſ. * mu. G.

3. Małżeſtwo z wſtáwy ſwey mterozdzielne być poKázuie. 9 A iż ſie żony chyba dla cudzołostw / opuścić nie godzi. 12 Miedzy tzeſzáncy chwalite / Ktorzy ſie ſámi wzeſzáli dla Kroleſtwá Boiego. 13. Kładzie ná działki rece. 17 Záchowanie przykáſania potrze- bne do zbáwienia. 20 Dla doſkonáłości wſytko opuścić. 23 Bo- gáty trudno má być zbáwion. 28 Zapláta wſytko opuſzczá- cych dla Chriſtuſa.

M Stáło ſie / gdy doKónczył Jeſus tych mów / oſedł z Galileiey / y przyſedł ná gránice Iudſkie zá Jordan. 1 A ſłyżá nim wielkie rzeſe / y ozdrowił ie tárn. 2 3 A przyſli do niego Pháryzeuſowie / Kuſac go / y mówiac: Godzili ſie cłowiekowi opuścić żonę ſwoię /

ſwoię /

ci. Mo: 1.
d 27.

d 1. Mo: 2.
d 24.

Eph: 5.
g 31.

1. Kor: 6.
d 16.

es Mo: 24.
a 1.

swy: 5.
c 32.

Mar: 10.
b 11.

Luk: 16.
d 16.

1. Kor: 7.
b 11.

g Mar: 10.
b 13.

Luk: 16.
c 15.

b Wy: 18.
a 3.

i Mar: 10.
b 17.

Luk: 16.
b 18.

k 2 Mo: 20.
c 13.

4 swoje dla ktoreykolwiek przyczyny? I on odpowie-
dać/rzekł im: Nie czytaliście/ iż ten^e ktory stwor-
zył* od początku/ mężczyznę y niewiastę stworzył ier-
5 y rzekł: I^a Dla tego/ opuści człowiek oycę y matkę/
y przyłączy się ku żenie swey/ y będą dwoie^e w jednym
6 cielem. I tak już nie są dwoie/ ale jedno ciało. Co te-
7 dy Bog złączył/ człowiek niechay nie rozłącza. I Rze-
kli mu: Przeczże tedy^e Mojżesz rozkazał dawać list
8 rozwodny/ y opuścić*? I Rzekł im: Iż Mojżesz dla
twardości serca waszego dopuścił wam opuścić
9 żony wasze: lecz od początku nie było tak. I I^a po-
10 wiedam wam/ iż ktobykolwiek opuścił żonę swoją/
oproc dla porubstwa/ a inszyby poiać/ cudzotoży: a
11 ktoby opuszczona poiać/ cudzotoży. I Rzekli mu w-
czniowie jego: Jesli tak jest sprawa człowieka z żo-
12 ną/ nie pożyteczno się żenić. I on im rzekł: Nie
wszyscy poymnia^e mowy tey/ ale ktorym jest dano.
13 I Albowiem są rzeźnicy ktorzy z żywota matki tak się
narodzili: y są rzeźnicy ktorzy od ludzi są wrzeczani: y
są rzeźnicy ktorzy się sami wrzeczali dla królestwa nie-
bieckiego. Kto to może poiać niechay poymnie.
14 I Tedy mu przymiesiono dziatki/ aby rece włożył
na nie y modlił się. A uczniowie fukali ie. I Lecz Je-
sus rzekł im: Nie zabierajcie dziatki/ a nie zabieraj-
cie im przychodzić do mnie: albowiem takowych jest
15 królestwo niebieskie. I A włożymyś na nie rece/ po-
siedź z onad.
16 I A oto ieden przystąpiwszy rzekł mu: Nauczycie-
lu dobry/ co dobrego mam czynić aby mi był żywot
17 wieczny? I on mu rzekł: Co mi pytasz o dobrym?
Jeden ci jest dobry/ Bog. A iesli chcesz wnidz do ży-
18 wota/ chowajże przykazania. I Rzekł mu: Ktore? A
Jesús odpowiedział; k Nie będziesz zabijał: Nie be-
dziesz cudzotożył: Nie będziesz fradı: Nie będziesz

* człowiek.
N. L. K.

" w jedno ciało.
G. to jest, iż ier-
dnego człowiek
k.

* i. s. G.

" Abo słowa te-
go, albo rzeczy
tey. Bo słowo,
sposobem iazy-
k. Żydowskie
go często się mia-
ło rzeczy kła-
dząc.

Zacz. 79

" przecz mi zo-
wieś dobrym?
zaden dobry,
tylko ieden,
Bog. G.

" miasto, Nie za-
bijaj, Nie cudzo-
łoś. Hebr. i sm.
Futura pro im-
peratiis.

falszywie

Ewangelia
na dzień
Pobliżenie
terro
Początek
Hieron
ma. 29
Julij

8 L.

Abo, Linie: bo
y te znaczyć mo-
że Greckie slo-
wo κἀμῶς:
ale lepiej takia
ko w textie stoi
Bożego. G.

Ewangelia na
dzień nawroce
nia Pawła ś.
y ś. Opátow.

coż tedy miedzi
bedziem: abo, co
nam záto bedzie

dzieci. G.

odziedziczy. G.

Malienstwo
czemu nie roz-
dzielne.

falszywie świadczyt: i Czcí oycá twego y matkę two- 19
ie: Bedziesz mitował bliźniego twego iáko samého 20
siebie. i Rzekł mu młodzieniec: Wsystkiem tego
strzeż^o od młodości moiey: czegoż mi ieszcze nie do- 21
stawa: i Rzekł mu Jęsus: Jesli chcesz być doskona-
łym/ idź/ przeday co iedno masz/ y day v bogim/ á be-
dziesz miał skarb w niebie: á przydź/ y podź za mna.
i Al gdy to słowo młodzieniec wysłyszał/ odśledził smut- 22
ny: ábowiem miał majątności wiele. i Al Jęsus rzekł 23
wzniom swoim: Zaprawdę powiadam wam/ iż bo-
gaty trudno wnidzie do królestwa niebieskiego. i Al 24
zasię powiadam wam: Látwiey iest wielbiadowi
przez dziure igielną prześć/ niż bogatemu wniść do
królestwa niebieskiego. i Al wysłysawszy to wznio- 25
wie^o zdumieli się bázno/ mówiac: Ktoż tedy może być
zbawion: i Al Jęsus porzawszy/ rzekł im: V ludzi 26
to niepodobno iest/ ale v Bogá wszytko iest podobno.
i Tedy Piotr odpowiadaiac/ rzekł mu: Otosmy 27
my opuścili wszytko/ y posłichmy zá toba: coż nam
tedy bedzie: i Al Jęsus rzekł im: Zaprawdę powie- 28
dam wam/ iż wy ktorzyscie sili zá mna/ w odrodzeniu
gdy vsiedzie Syn człowieczy na stolicy máiestatu
swego/ ^m bedziecie y wy siedzieć na dwánaście stoli- 29
cách/ sadzac dwoienáście pokolenia Izraelskie. i Al
wselki ktorzyby opuścił dom/ ábo brácia/ ábo siostry/
ábo oycá/ ábo matkę/ ábo żone/ ábo syny/ ábo role
dla imienia mego: tyle stokróć weźmie/ y żywot wie-
czny odziedzzy. i Al wiele pierwszych/ będą o- 30
státiecznymi: á ostatecznych/ pierwszými.

NAVKI Y PRZESTROGI.

Człowiek niechay nie rozłącza.) Tá nierozdzielność miedzy me- 6
sem á żoną/stad pochodzi: iż Malienstwo iest Sakramentem: to
iust znakiem świętym nierozdzielnego złączenia Chrystusa z Kościo-
łem. Augustinus de peccato orig: cap. 34.

Mat: 5. 33.
Mar: 10. 4
Luk: 16. 18.
Hier: in e
ius epira.
Rzy: 7. 2.

9 Oprocz dla porubstwa.) Dla cudzołóstwa może małżone / y żoná meża opuścić. Ale ani małżoneżony / ani żoná inzego meża poiać nie może / pości pierwszy żywi. Augustinus: de Adult: coni: lib: 2. cap: 9. X przeto Sábiorá zacna Rzymianká czyniła iáwna pokute / ácz to z niewiadomości byłá uczyniła: iáko s. Hieronym piše. X Páwla s. iásna iest / ięktora idzie sá drugiego meża / pości pierwszy żyw / iest cudzołóstnica. Co wszystko iest przeciw Nowo- wierzkom dzisiejszym / ktory tákich małżeństw dopuszczá. Dáru powścią- gliwości niko- mu Bog nie bro- ni.

11 Nie wszyscy poymuie.) Ktorykolwiek nie máia tego dáru sobie dánego / mowi Augustin s. ábo dla tego nie máia i z niechca / ábo i z tego co chca nie zachowá. A ktory ten dar máia / z Bogá gi máia / y z swej dobrej woli. Skąd iásna iest / i z P. Bog dáru po- wściągliwości żadnemu nie broni: ále go dáie każdemu ktory oń prosi / ktory go chce / ktory sie stára áby go dostał. Albowiem ka- żdemu prośacemu będzie dano / y ktory szuka / naydzie / y kóláca- mu będzie otworzono. Hieronym ná to miejsce. Toz Tertulian / Origenes / Gregorz Názýán: Ambroizy / Augustin y Chrysostróm twierdza / y ták te słowa Pánstkie wykládá. Przetoż Haretyko- wie / y zbiegli mnisi nie słusnie tym krzywoprzysięstwá swe y sła- mánie słubow wymawia / ięby im Bog nie dal tego dáru.

12 Ktory sie sami rzęzáli.) Ci sie rzęzáli dla krolestwa niebie- skiego / ktory wieczna czystość Bogu poslubili / dla iácniejszego y pewniejszego dostapienia krolestwa niebieskiego. Jáko Augu- stin s. pokázuie: Ktory też dowodzi / i z stan tych ktory czystość słubua Pánu Bogu / iest lepszy y doskonalszy / y wietsey zasługi v Bogá / y sposobniejszy do dostapienia żywota wiecznego / á niżli stan małżeński. Co iest przeciw Iowinianóm / ták stárym / iáko y tym nowym.

12 Kto może poiać, niechay poymuie.) Nie ták mowi o przykazá- niach: Kto ie może chować / niechay chowa (bo te z potrzeby má- ia być chowane / pod vtráta żywota wiecznego) ále o rádach / (iá- ko o pánieństwie / o wstrzymaniu sie od miewa y od winá / o dobro- wolnym vboſtwie / y o rozdaniu vbogim wszystkiego) ták mowi: kto może poiać niech poymie. Co iest tylko ráda / á nie mándat ani rozkazanie. August: serm: 6. de tempore. A to też przeciw dzu- siejszym haretykom: ktory powiádá / i z nie máś w Ewángeli- ey żadney rády / ále wszystko iest przykazanie.

15 Włożysz ná nie rękę.) Wiedzieli ci ważność błogosławień- stwa y przeięgnięcia Pána Chrystusowego: y przetoż dnatki przy- wodzili do niego. Jáko y dobzy Chrześcijáni wszystkich wieków /

Dáru powścią- gliwości niko- mu Bog nie bro- ni.

Sluby czystości.

Inſa iest ráda, á inſe rozkaza- nie.

Biskupie błogo- sławieństwo.

Insa jest rada, a insze przyka- żanie. Wczynki do zbawienia potrzebne.	Dziatki swe wodzili do Biskupow/aby od nich brali przeseignanie. Iesli chceś wnieść do żywota.) Nie rzekł mu : Jesli chceś wnieść do żywota / idź przeday wszystko co masz : ale / choway przykazania. Dobry mistrz oddzielił zakonne przykazania / od tey zacneysszey doskonałości. Czegoby był nie rzekł / gdyby kto mógł wnieść do niebá bez zachowania Bożego przykazania / przez same wiare / Eto ta bez wczynkow umarła jest. Augustinus ad Dulcid : quest : 1.	17	Augustinus 89. quest.
Rozność stanów miedzy Chrześ- cijany.	Iesli chceś być doskonałym.) Oto iasna rozność czyni miedzy zachowaniem Bożego przykazania (ktore jest wszystkim do zbawienia potrzebne) a miedzy doskonałością / Eto raz mówi tym / co iey zadaia. A toć jest stan doskonałości / ktorey zakonnicy szukają / we dle tey rady Pánskiej / wszystko opuściwszy a následuiac go.	21	
Ktorzy osobliwie Christusa násładowali..	Podąża mna.) Jsi za Christusem y následować go / test / nie mieć żony / nie mieć nic własnego / y żyć społecznie. Ktorzy stan ma osobna w niebie zapłatę náó inne wszystkie stany. Ten stan obrałi Apostołowie / y zakonnicy wszyscy / y Augustin s. toż uczynil / y innych do niego pilnie namawiał. Augustinus epist : 89.	21	Niz : 79
Cialo Christusa we moje być ke- dy, y iakoracy	Bogaty trudno ma wnieść.) V Márka s. wyklada to Pan Christus / o tych bogatych ktorzy w bogactwach vsiá. w Rozd : 10. 24.	23	
	V Bogá wszystko jest podobno.) Podobna jest v Bogá wielbłąd da przeprowadzić przez igielne vcho : choia tego Bog nigdy nie uczynil / ani podobno uczyni ná potym. Co jest przeciw bliźniemu niedowiarstwu przeciwników / ktorzy mówia ; Ji Bog nie może nic więcej uczynić / iedno co do tad uczynil. Lecz iáko wierzymy iż może wielbłąd przewieźć przez vcho igielne / co sie zda niepodobno : tak też wierzymy / iż ciáło swe święte przewiodł przez dziwi zámienione / przez kámiień grobowy / y przez nienaruszoną zupełność Pánni Márki swojej : czyniac náó przyrodzenie / y przeciw przyrodzeniu / co chce : ciálem swoim.	26	Aug : trac 121. in loc
Apostołowie y bostwo ślubili.	My / my opuścili wszystko.) Stad znąc / iż Apostołowie y żony opuścili : iáko Hieronym s. pokazuje. A z tychże słow Augustin s. dowodzi ; iż ten ślub dobrowolnego vbostwa Apostołowie uczynili. Augustinus lib : 17. de ciuitate Dei cap : 4.	27	Hier. adu louinlan
Dla zapłaty mo- żem dobrze czy- nić.	Coż nam tedy będzie?) Obác iż Apostołowie dla zapłaty wszystko opuścili / y Pan Christus nagrode im sá to obietcie.	27	
Christus nie ży- rzy świętym swych wrzedom	Będziecie y wysiedzieć.) Nie sam Pan Christus / áz on test przedniy iży y własny sedzia żywych y umarłych / ále y Apostołowie / y wszyscy święci doskonałi beda z nim sadzili. A widy to nie nie wy- mnie cię y chwaly tego : przez ktore ^o y w ktorzym ten y innych wiele przywileiow máia święci tak w tym iáko y w przyszłym żywocie.	28	

ROZDZIAŁ XX.

1 Podobieństwo o robotnikach w winnicy. 18. Meteswa wiecz-
niom opowiada. 20. Prośba żony Sebedeuszowej za synami swo-
imi. 28. Christus przyszedł aby nam służył / y umarł za nas. 30
Dwa ślepi uzdrowieni.

Zaczą: 80

1 **P**odobne * jest królestwo niebieskie cztowie-
A kowi gospodarzowi / który wyszedł barzo ra-
no nąmawiać robotniki do winnicy swojej.
2 ¶ A znowiwszy się z robotnikami z groszą na dzień /
3 posłał je do winnicy swojej. ¶ A wyszedłszy o trzeciej
godzinie / wyrzał drugie stojące na rynku proznujące /
4 ¶ y rzekł im: Idźcie y wy do winnicy * / a co będzie
5 sprawiedliwa / dam wam. ¶ A oni posli. A zaśie wy-
6 śedłszy o szóstej y dziewiątej godzinie / także uczynił.
7 ¶ A o jedenastej godzinie wyszedłszy / znalazł drugie
8 stojące * / y rzekł im: Co tu stoicie cały dzień proznu-
7 iacy? ¶ Rzekli mu: Jż nas młt nie nąiał. Rzekł im:
8 Idźcie y wy do winnicy*. ¶ A gdy wieczor przyszedł /
B rzekł pan winnicy sprawcy swemu: Zarwołaj robo-
tników / y oddaj im zapłatę / poczarwszy od ostatnich
9 aż do pierwszych. ¶ A gdy przysli oni ktorzy o ieden-
10 nastęj przysli byli wzięli każdy po grosu. ¶ Przysed-
11 śy też y pierwsi / mniemali żeby wiecey wziąć mieli:
12 ale wzięli y oni każdy po grosu. ¶ A wżarwszy siemra-
13 li przeciw gospodarzowi / ¶ mowiąc: Ci ostateczni
iedne godzinie robili: a uczynites je rownymi nam
14 ktorzyśmy niesli ciężar dnia y * wpałenia. ¶ A on od-
powiedaiac / rzekł iednemu z nich: Przyiacielu / nie
czyniec krzywdy: A zaś sie zemna za grosz nie zmo-
15 wil: ¶ Weźmiz co twego jest / a idz: Chce też y temu
16 ostatecznemu dać iako y tobie. ¶ Czyli mi sie nie go-
dzi uczynić co chce*? Czyli oko twoie złościwe jest iż
17 żem ja jest dobry? ¶ Takci ostateczni / beda pierwsi

Ewáng: Nie-
dziele stąrego
Zapustu.* bowiem. G.
Grosz ten Dená-
rius wiele wá-
żył, patrz wy-
ścy kap: 17. 24* moicy. N. L.
y G.* proznujące.
G.* moicy. N. L.
y G. a co będzie
sprawiedliwa,
weźmiecie. G. S

* wpałenie. G.

* w moim. G.

a Wypis
d 30.

Zaczá: 81.	syni: á pierwszy / ostatcznymi. ^b Abowiem wiele iest wezwánych: ále máto wybránych. ^c	Mar: e 31
Ewángo: we Szode po 2. niedz: w post. * w drodze. G.	¹ ^c A wstępując Jęsus do Jeruzálem / wsiáł dwu- nasćie uczniow osobno* / y rzekł im: ¹ Oto wstępu- iemy do Jeruzálem / á syn człowieczy będzie wydan Arcykapłanom y Doktorom / y osadza go ná śmierć: ¹ y podádza go pogánom ku nágrawániu y biczowá- niu / y krzyżowániu / á trzeciego dnia zmartwych- wstanie.	17 Luk: f 31 18 b Niz: b 14 C 19 c Mar: e 31 Luk: f 31
Ewangelia ná dzień s. Jáku bá wietšego. ^b To iest, áci- pieć młke, kto- ra iá mam áci- pieć. Toż rozu- miej y okrzcie. * y krztem kto- rym sie iá krz- cze, by: krzcie- ni. G.	¹ ^d Tedy przystá do niego mátká synow Zebedeu- wych z syny swemi / czyniac mu pokłon / y prosiac cze- gos od niego. ¹ A on iey rzekł: Czego chcesz? Rzekł mu: Rzecz áby siedzieli ci dwá synowie moi / ieden po práwicy twoiej / á drugi po lewicy w królestwie twoim. ¹ A Jęsus odpowiadáiac / rzekł: Niewiećie czego prosicie. Możecież pić kielich / ktory iá bede pił*? Rzekli mu: Możemy. ¹ * Rzekł im: Kielich moy pić będziecie*: ále siedzieć po práwicy moiej y po lewicy / nie iest moia rzecz dáć wam / ále kto- rym iest zgotowano od oycá moiego. ^c	20 d Mar: e 31 21 22 23
* Y G. * y krztem kto- rym sie iá krz- cze, będziecie o- krzeżeni. G.	¹ ^e A wstýfawšy dzieńsieć / nie mító im bylo ná'onych dwu brátow. ¹ A ^f Jęsus wezwát ich do siebie / y rzekł: Wiećie iż kšiażetá narodow pánuia nád nimi: á ktozy wietšy sa / wšywáia zwierzchności nád ni- mi. ¹ Nie ták będzie między wámi. ále kto bykółwiek miedzy wámi chciał wietšym być / niech będzie sluga wášym: ¹ A kto by miedzy wámi chciał pirowsym być / niech będzie sluga wášym. ¹ I áko syn człowieczy nie przyszedł áby mu słužono / ále służyć / y dáć dušę swó ná okup zá wielu. ^c	24 e Mar: e 41 25 f Luk: c 31 26 27 28
G. S. iedno. ^b To iest, że ch- cieli by: nád in- ne przeložení. ^c przewodźa. G. ^d á wioley. G. ^e niewolnikiem G. L.	¹ ^h A gdy oni wychodzili z Jerichá / stá zá nim rze- šá wielka. ¹ A oto dwá ślepi siedzacy przy drodze / wstýfawšy iż Jęsus przechodzi / zawoláli mowiac: Zmituy sie nád námi Pánie / synu Dawidow. ¹ Lecz	29 b Mar: g 46 30 Luk: f 35 31

32 rzeża sukátá ná nie / áby młeczeli. A oni bárzıey wo-
 33 táli mowiac: Pánie / zmituy sie nád námi / synu Da-
 34 chcecie ábym wam uczynit? I Rzekli mu: Pánie / á-
 by otworzone były oczy náše. I Iesus vlitowawšy
 sie ich / dotknáł oczu ich: á nátychmiast^o przeyrzeli^o
 y sli zá nim.

przeyrzály o-
 czy ich. G.

NAVKI Y PRZESTROGI.

- 1 Bárzo rano.) To wezwánıe rozmáitých godzin / znáczy wezwá-
 nie Żydów pierwšego wieku swiátá / y pogánów oštátniego wie-
 ku. Náđ to znáczy / i Żog wyzywa pogánów do wiáry / i ednych
 rzechley / á drugich pozdmiey y ludzi z osobná / i ednych w młodošci /
 drugich tuż dorosłych / á niektórych w stárošci powolywa ná slu-
 žbę swoie.
- 9 w zieli káždy po grošu.) Ten groš obłecány iestci żywot wie-
 cny; pospolity wšytkim / ktorzy máia być zbáwieni. Wšákże w
 tym i ednym żywocie sa rózne stopnie chwały: iáko gwiázdá od
 gwiázdzy iest iáśnošcia róžna. Augustinus de virgin: cap: 26.
- 11 Szemráli przeciw gospodarzowi.) Żydowskie obyczáie opisute:
 ktorzy zayzřeli pogánom iáski powołánia y rowney zapláty.
- 16 Málo wybráných.) Ci sa wybráni / ktorzy nie wigárdyli Boga
 gdy ich wyzywał: ále go wierzac náśládownáli. A wwierzyli pe-
 wnie z dobrej wolej. Augustinus lib: 1. ad Simplic: quęst: 2.
- 23 Nie móia rzecż dáć wam.) To iest (iáko s. Hieronym / Chryso-
 stom y Cyrillus wykłádáia) Nie przystoi mnie / ktorym iest sprá-
 wiedliwy y mady / dáć wam pierwše siedzenia / przeto išešcie po-
 winowáci moi: ále tym ktorzy ie záslužia. Bo ie takim Oátec od
 wieku / Synem y Duchem swym s. náznáczył. Táby też poda-
 wcy wrzedow fošcielných odpowiedáć mřeli swym powinnyim:
 Nie móia rzecż dáć wam / ále godnym / ná ktorých to nádano.
- 23 Ale ktorym iest zgotowane.) Krolestwo niebieskie tym iest zgo-
 towáne / ktorzy go sa godni / y ktorzy ie dobrymi uczynkami záslu-
 guia. Bo i Żog iest spráwiedliwy / nie dáie krolestwá swego
 iádá komu oprocz wřgledu záslugy owšem ani go iednáko wšy-
 tım dáie iále káždemu wedlug záslug iego. A ták wšytko zbáwie-
 nie ludzi y náduieciá chwały / napřod ná iáscie Bożey / á zá tym ná
 uczynkach y záslugách nášých záwišá. Chrystosom y Hieronym
 swięty ná to mřysce.

Bog kážd^o wie-
 ku wyzywa lu-
 dzi ná službę.

Rózne zapláty
 w i ednym ży-
 wocie wiecz-
 nym

Ktorzy wybra-
 ni.

Christus nie pa-
 trzy ná krew,
 ale ná záslugi.

Krolestwo nie-
 bieskie ktorym
 zgotowane.

Apostołowie pokinie dosko- li.	Nie miło im było.) Uczniowie (mowi Chryzostom s.) pokłi- sta Ducha s. nie byli wtwierdzeni / lćno sie wturżali o przelo- stwo towarzyszw swotch. Lecz wziawszy lćstę / wiecy tćkimi nie byli : ale wszedy Piotrowi zwierzchność y przodkowania po- zwalałi. Chryzostomus in Mattheum.	24
Pan przelożen- stwa nie zakła- zuie.	Nie tćk będzie między wćmi.) Nie zćkćżuieć Pan tymi słowy zwierzchnośći y przelożenstw tćk duchownego tćko y sćwiecie. Gdyż wsćlka zwierzchność iest od niego : ale pychy y okrucie- stw przelożonym zćkćżuie / a pokore im wielce zćleca.	26
Christus byl y panem y sluga.	Ićko syn człowięcy.) Tćko Christus y według człowięcznćstw był prawdziwie Pćnem y Mistrzem / y głowa Apostołow y nas wsćtych / choć on wsćtkim sćżył : Tćk reż tymi słowy zćkćżuie py- chy y wyniosłości / a nie przelożenstw ani zwierzchnośći / kćora musi być w Kościele ; postanowienia tego.	28

ROZDZIAŁ XXI.

P I A T A 7 Christus nć osłicy wiedzawszy do Jeruzalem. 12 Przedćciace
C Z E S C, wyrzucćż Kośććolć. 15 Dćstćłki chwala Christusć. 19 Sigć vsu-
ktora ma w so- sćona. 21 Moc wićry y modlitwy. 22 Pyćanie o swęćy wladzey.
bie on rydzien 23 Sćbćja pyćaniem o krćcie Janowym. 31 Kćtory czynia wola
sćwiatey mekcie, 32 Bożć. Celnicy y wsćtecznice. 33 Winnicć Bożć / Żydowie kć-
go w Jeruzalem 34 rzy Christusć zćbili. 42 Kćmien węgielny. 43 Żydowie odrzu-
Zćczć: 83. cem / a Pogćni przyćci.

Ewangelia nć
Zwietna Nies-
dziela.

Q ^a Gdy sie przybliżali kć Jeruzalem y przyšli do
Bethphćgi do gory oliwnęć : tedy Jesus po-
stćł dwu uczniow / y mowićć im : Idćcie do
mićsteczćkć kćtore iest przeciwo wćm / a nćtćchmićst
nćydziećcie osłice wćwiazćnć y osłć z nć : odwiazaw-
szy / przywiedźcie mi. y A iestliby wćm kćto co rzekł po-
wiedzcie ; iż Pan ich potrzebuie : a zćrćżem pusćci ie.
y A to sie stćło aby sie wypelnilo co iest powiedziano
przez prorokć / mowiććcego : y ^b Powiedzcie corce
Sioniskęć ; Oto kćrol twoy idzie tobć cichy / y siedza-
cy nć osłicy y nć osłćciu synu podićrżemny. y Szed-
szy tedy uczniowie / uczynili ićko im był rozkazćł Je-
sus. y A przywiedli osłice y osłć : y wćłożyli nć nie o-

^a To iest, kośćć
łowi Sionskie-
mu, abo ludowi
Israelskiemu.

I a Mar: 11
A a 1.
2 Luk: 19
d 29.

3
4 b Isa: 62
5 d 11.
Zach: 9
6 b 9.
7 Ian 12.
b 15.

dziemia swo-

- 8 dzień swoie / y wsadzili go na nie. ¶ A rzeża bār^{y mīaak. G.}
- 30 wielka stali śaty swoie na drodze: a drudzy obci-
 9 nali gątażki z drzew / y na drodze stali. ¶ A rzeże na-
 przod y na zad idace wołaly mówiac: Hosanna sy-
 nowi Dawidowemu: błogo sławiony który idzie w
 imie Pańskie: Hosanna na wysokościach. ¶
 10 ¶ A gdy wiechal do Jeruzalem / wzruszyło się wśyt-
 11 ło miasto / mówiac: Atoż to jest: ¶ A rzeże mówiły:
 12 Jest to Jezus Prorok / z Nazaretu Galilejskie^o. ¶ d A
 wszedł Jezus do kościoła Bożego / y wyrzucił wśit-
 kie którzy przedawali y kupowali w kościele: a stoty
 bankierzow / y stoty tych którzy przedawali gołebie
 13 poprzewracat: ¶ y rzekł im: Napisano jest: Dom
 moy / dom modlitwy nazwan będzie: śa wyście gi v-
 14 czynili iaskinia zboycow. ¶ A przystąpili k niemu śle-
 15 pi / y chromi w kościele: y vzdrowit ie. ¶ 8 A widzac
 16 Arcykapłani y Doktorowie dziwy które czynit / y dzie-
 ci wołaiace w kościele / y mówiace; Hosanna synowi
 Dawidowemu: rozgniewali się / ¶ y rzekli mu: Sły-
 syś co ci mówia: A Jezus rzekł im: A owšem. nie
 czytaliście nigdy; ¶ Jś z vst niemowiatek y śacych
 17 wykonales chwale: ¶ A opuścivszy ie wyszedł precz
 z miastą do Bethánieny: y tamże nocował.
 18 ¶ A ráno wracaiac się do miastá / taknal. ¶ i A wy-
 19 rzawşy jedno figowe drzewo przy drodze / przyszedł k
 niemu: y nie nálażł nic na nim jedno tylko liście / y
 rzekł mu: Uiechay się wiecey z ciebie owoc nie rodzi
 20 na wieki. A vschlá zarazem ona figá. ¶ k A wyrzawşy
 uczniowie dziwowali się / mówiac: Jákóć nátych
 21 miast vschlá *! ¶ A odpowiedaiac Jezus / rzekł im: * figá. G.
 22 Śáprawde powiedam wam; ieslibyście mieli wiáre /
 a nie watpilibyście / nie tylko to z figowym drzewem
 vczynicie / ale też gdybyście tey gorze rzekli / Pod-
 nies się a rzuci się w morze: stanie się. ¶ l y wśytko o-
 cobyscie

Evángelia we
wtorek po pi
wśyt / Tuesday
postu.

ábo tych copie
niadzmi hándlu
ia.

Zaczá: 84

G.

36 wáli / drugiego zaś włámionowali. ? Jásie poslat
 inszych slug wiecey niżli pierwszych : y tákże im wczyna-
 37 nili. ? A náostaték poslat do nich syná swego / mo-
 38 wiac : Beda sie wstydác syná mego. ? A oracze wy-
 rzawšy syná / mówili miedzy soba : ? Tenčí uest dzie-
 dzie / podźcie zabíymy go / á otrzymamy dziedziecwo
 39 iego. ? A poimawšy go wyrzucili precz z winnice /
 40 y zamordowali. ? Gdy tedy przyidzie pan winnice /
 41 co uczyni oraczom onym : ? Rzekli mu : Że zle po-
 tráci : á winnice swa naimie inszym oraczom / kto-
 rzy oddádza mu owoc czasów swoich.
 42 ? Rzekł im Jezus : Nie czytaliście nigdy w pi-
 śmiech : ? Kámién ktory odrzucili budniacy / ten sie
 sstat głowa węgelná. Od Pánác sie to sstáto : y dzie-
 43 wno uest w oczách nášych : ? Przetoż powiedam
 wam / iż bedzie odiete od was krolestwo Boże / y be-
 44 dzie dáne narodowi czyniacemu owoce iego. ? A
 kto pádnie ná ten kámién / bedzie struſon : á ná ko-
 45 goby wpađ / zetrze go. ? A wysławszy árcykapłani
 y Pháryzeuſowie przypowieści iego : poználi iż o
 46 nich mówił. ? A szukájac iákoby go poimáli / bali sie
 rzeſe : ponieważ go iáko proroká mieli.

* posiadamy. G.

* G.

Zaczá: 88

* rozumiecy owo-
ce krolestwa,
nie Bogá.

NAVKI Y PRZESTROGI.

- 2 A nátychmiast náydziecie.) Pan Christus Boża moca swa / y
 wiedzial gdzie byly te bydletá / choc tam przy nich nie był ; y roſta-
 7 ſal iáko Pan áby mu ie przywiedziono / chocia byly cudze.
 Oślice y ośle.) Oślicá pod iármem / znácy żydy pod zákonem /
 y pod poſłuſzeństwem Páná Bogá swego : ktorzy byli stárym y
 dawnym ludem iego. Lecz mlody zrebiec / ná ktorym napitwey
 Christus siedzial / znácy pogány ieſzcze dzie y nieobiedziane :
 ktorzy dopiero teraz mieli być wezwáni do wiáry / y ná przyciecie
 iármná Pánſkiego. Przetoż trzy druzy Ewángeliſtowie / kto-
 rzy naywiecey dla Pogánów piſáli / niewſpomináta oślice / te-
 dno ſámo ośle.

Boſtwo Chris-
tusowo.Oślicá y ośle co
znácy były.

Proceſſie.

czynione/ bez pochyby bário mu wdzięczne były. Przetoż ná pá-
miarkę triumphu tego / Kościół co rok wynawia podobne Cere-
monie/ ná procesyey wroczystey/ Niedziele Kwietney/ ku chwale Ch-
rystusowej. Podobna część/ chwale y posługe czyni mu też Kościół
ná innych wszystkich procesyách z s. Sakramentem/ ktore bez wat-
pienia nie miniey mu są wdzięczne/ y przyjemne.

Hosanna we
Msa przez po-
wtarzania.

Hosanna.) To jest : Żbaw proszę syná Dawidowego / ná kro-
lestwo swote iádacego. Błogosławiony król nam od Boga ze-
slány. Żbaw proszę/ o ty który mieszkasz ná wysokościach. Drugi
táż wykładá : Hosanna, to jest / gálasz ábo rozeszki synowi Da-
widowemu : iákie naszáli żydzi w świeto Kuczek ábo Namio-
tow ku czci Bogu samemu. Vide Baronium. A te słowa wesole-
go wolánia/ y głosu triumphuących/ y rádujących sie z przyszia
Páná nášego / Kościół święty wstáwicznie powtarza we Mszy
świętey przez káptaná w osobie wszystkich ludzi wiernych/ przed sa-
mym poświęceniem y podnośeniem s. Sakramentu. Czym po-
kázute radości/ y weselé przyszia ná świat nášego zbawiciela.

Osiara zwier-
chnia modlitwa
nazwana.

Modlitwy pro-
staczkom P. Bo-
gu wdzięczne.

Dom modlitwy.) Obacz/ i tu (z proroctwá Izajaszowego)
wierchnia osiara modlitwa nazywa. Bo mówi o Kościele / Kto-
ry namiecy dla osiary był zbudowany.

Z yst niemowiatek.) Jáko te modlitwy dziatek / pochodzące
náchtienia Ducha świętego/ były wdzięczne y przyjemne Bogu :
Táż y teraz śpiewánia/ modlitwy / w Kościele dziatek y prostacz-
kom / z nabożnego serca wypuszczone / choć ich czasem y sami nie
rozumieia/ wdzięczne są Pánu Chrystusowi.

A wyrzawszy iedno figowe drzewo.) Figá tá máiaca dospé li-
cia/ ále bez owocu ; znaczyła żydy máiace słowá zafonu / ále nie
owocę. Augustinus de verbis Domini, sermone 44.

W modlitwie iá-
ka wiara mie-
mamy.

Wierząc wezmiecie.) Względem niegodności nášey/ y rzeczy o-
ktora prosimy (gdyż niewiemy iesli nam będzie pożyteczna) su-
sznie modlac sie wátpić możemy/ iesli ta otrzymamy ábo nie. Ale
z strony Bożej mamy mocno wierzyć / y namniey nie wátpić/ że y
moje y chce nas wysłuchać/ iesli my godni będziemy/ á iesli to o co
prosimy nam będzie pożyteczno : y przetoż y Márk s. táż czyta-
my : Wiercie wiara Boża.

Odszepieney
rowná sie P.
Chrystusowi.

Ktora moea to czynisz.) Odszepieniey dospé hárdzie równá
sie w tym Pánu Chrystusowi/ że ich iákieś pytamy : Czyia moea ka-
ia / ábo kto ich posłał ? Ale kiedy ná to pytanie táż zupełnie y do-
stáecznie odpowiedza / iáko P. Chrystus weyml : poświadac tro-
iákim świadectwem/ Janowym/ Oycowstwu z niebá/ y własný.

Ierc: 23. 21

28

mi cudami ktore czynił / że go Ociec posłał / tedy beda mogli być
wymowieni. Lecz pości tego nie uczynia / że ich nie posłał / a oni bieżeli.
Rzekł do pierwszego.) Ten pierwszy syn znaczy pogańny. Ji Po-
ganieństwo pierwey było / nieli był osobnie wybrány lud żydowski.

Pierwszy syn.

ROZDZIAŁ XXII.

2 Podobieństwo o godztech. 9 Powołanie Pogańow. 11 Odsze-
nie wesela. 17 Czyni Cesarzowi. 23 Saduceuszowie o zmartwych-
wstaniu Chrystusa pytają. 32 Bog Bogiem żywych. 36 Wielkie
przykazanie zakonu. 41 Pyta Chrystus Pharyzeuszow o Messiasu.

Zaczą: 89

Ewáng: Nie-
dziele 19. po
Świątkach.to jest, zaczą-
ryzecz, a bo za-
czynając. Hebr.

* on. G.

Oto yżli sa w
kościelce, a nie ja
mi dobrzy.godownym, a
bo godom przy-
stojnym.* weźmiecie go
y. G

1 **A** ¹ Odpowiadając Jezus / mówił im zaśie przez
2 przypowieści / rzekac: ² **P**rzypodobane jest kro-
3 lestwo niebieskie człowiekowi krolowi / ktory
4 sprowadził gody małżeńskie synowi swemu. ³ **A** posłał
5 slugi swoje wzywać zaproszonych na gody: ⁴ **A** niech-
6 cieli przysć. ⁵ **Z**asie posłał inšie slugi / mowiac: Po-
7 wiedźcie zaproszonym / Otom obiad mój nągotował:
8 woły moje y karmne rzeczy są pobite / y wszytko goto-
9 wo: podźcie na gody. ⁶ **A** oni zaniebawszy odesli /
10 ieden do wsi swojey: ⁷ **A** drugi do kupiectwa swego:
11 ⁸ **A** a drudzy poimawszy slugi iego / zeszli y pobili. ⁹ **A**
12 ⁹ **A** wstydawszy krol* / rozgniewał sie: y posłałszy woystkó
13 ¹⁰ **A** swie / wytrącił one morderze y miasto ich spalił. ¹¹ **T**e-
14 ¹¹ **d**y rzekł słuzebnikom swoim: Godyć są gotowe: lecz
15 ¹² **A** zaproszeni nie byli godnymi. ¹² **A** przeto idźcie na roz-
16 ¹³ **A** stanie drog: ¹³ **A** ktorychkolwiek nądziecie / wzwóćcie
17 ¹⁴ **A** na wesele. ¹⁴ **A** wyszedłszy studzy iego na drogi / zebra-
18 ¹⁵ **A** li wszytki ktore nálezli / zte y dobrze: y nąpelnione są
19 ¹⁶ **A** gody siedzacemi. ¹⁶ **A** wyszedłszy krol aby oglądał sie-
20 ¹⁷ **A** dzace / obaczył tam człowieka nie odzianego odzie-
21 ¹⁸ **A** nim wesela. ¹⁸ **A** rzekł mu: Przyjacielu / iakós tu w-
22 ¹⁹ **A** sedł nie mając odzienia wesela: ¹⁹ **A** on zamilknął.
23 ²⁰ **A** Tedy rzekł krol slugom: ²⁰ **A** ²¹ **A** ²² **A** ²³ **A** ²⁴ **A** ²⁵ **A** ²⁶ **A** ²⁷ **A** ²⁸ **A** ²⁹ **A** ³⁰ **A** ³¹ **A** ³² **A** ³³ **A** ³⁴ **A** ³⁵ **A** ³⁶ **A** ³⁷ **A** ³⁸ **A** ³⁹ **A** ⁴⁰ **A** ⁴¹ **A** ⁴² **A** ⁴³ **A** ⁴⁴ **A** ⁴⁵ **A** ⁴⁶ **A** ⁴⁷ **A** ⁴⁸ **A** ⁴⁹ **A** ⁵⁰ **A** ⁵¹ **A** ⁵² **A** ⁵³ **A** ⁵⁴ **A** ⁵⁵ **A** ⁵⁶ **A** ⁵⁷ **A** ⁵⁸ **A** ⁵⁹ **A** ⁶⁰ **A** ⁶¹ **A** ⁶² **A** ⁶³ **A** ⁶⁴ **A** ⁶⁵ **A** ⁶⁶ **A** ⁶⁷ **A** ⁶⁸ **A** ⁶⁹ **A** ⁷⁰ **A** ⁷¹ **A** ⁷² **A** ⁷³ **A** ⁷⁴ **A** ⁷⁵ **A** ⁷⁶ **A** ⁷⁷ **A** ⁷⁸ **A** ⁷⁹ **A** ⁸⁰ **A** ⁸¹ **A** ⁸² **A** ⁸³ **A** ⁸⁴ **A** ⁸⁵ **A** ⁸⁶ **A** ⁸⁷ **A** ⁸⁸ **A** ⁸⁹ **A** ⁹⁰ **A** ⁹¹ **A** ⁹² **A** ⁹³ **A** ⁹⁴ **A** ⁹⁵ **A** ⁹⁶ **A** ⁹⁷ **A** ⁹⁸ **A** ⁹⁹ **A** ¹⁰⁰ **A** ¹⁰¹ **A** ¹⁰² **A** ¹⁰³ **A** ¹⁰⁴ **A** ¹⁰⁵ **A** ¹⁰⁶ **A** ¹⁰⁷ **A** ¹⁰⁸ **A** ¹⁰⁹ **A** ¹¹⁰ **A** ¹¹¹ **A** ¹¹² **A** ¹¹³ **A** ¹¹⁴ **A** ¹¹⁵ **A** ¹¹⁶ **A** ¹¹⁷ **A** ¹¹⁸ **A** ¹¹⁹ **A** ¹²⁰ **A** ¹²¹ **A** ¹²² **A** ¹²³ **A** ¹²⁴ **A** ¹²⁵ **A** ¹²⁶ **A** ¹²⁷ **A** ¹²⁸ **A** ¹²⁹ **A** ¹³⁰ **A** ¹³¹ **A** ¹³² **A** ¹³³ **A** ¹³⁴ **A** ¹³⁵ **A** ¹³⁶ **A** ¹³⁷ **A** ¹³⁸ **A** ¹³⁹ **A** ¹⁴⁰ **A** ¹⁴¹ **A** ¹⁴² **A** ¹⁴³ **A** ¹⁴⁴ **A** ¹⁴⁵ **A** ¹⁴⁶ **A** ¹⁴⁷ **A** ¹⁴⁸ **A** ¹⁴⁹ **A** ¹⁵⁰ **A** ¹⁵¹ **A** ¹⁵² **A** ¹⁵³ **A** ¹⁵⁴ **A** ¹⁵⁵ **A** ¹⁵⁶ **A** ¹⁵⁷ **A** ¹⁵⁸ **A** ¹⁵⁹ **A** ¹⁶⁰ **A** ¹⁶¹ **A** ¹⁶² **A** ¹⁶³ **A** ¹⁶⁴ **A** ¹⁶⁵ **A** ¹⁶⁶ **A** ¹⁶⁷ **A** ¹⁶⁸ **A** ¹⁶⁹ **A** ¹⁷⁰ **A** ¹⁷¹ **A** ¹⁷² **A** ¹⁷³ **A** ¹⁷⁴ **A** ¹⁷⁵ **A** ¹⁷⁶ **A** ¹⁷⁷ **A** ¹⁷⁸ **A** ¹⁷⁹ **A** ¹⁸⁰ **A** ¹⁸¹ **A** ¹⁸² **A** ¹⁸³ **A** ¹⁸⁴ **A** ¹⁸⁵ **A** ¹⁸⁶ **A** ¹⁸⁷ **A** ¹⁸⁸ **A** ¹⁸⁹ **A** ¹⁹⁰ **A** ¹⁹¹ **A** ¹⁹² **A** ¹⁹³ **A** ¹⁹⁴ **A** ¹⁹⁵ **A** ¹⁹⁶ **A** ¹⁹⁷ **A** ¹⁹⁸ **A** ¹⁹⁹ **A** ²⁰⁰ **A** ²⁰¹ **A** ²⁰² **A** ²⁰³ **A** ²⁰⁴ **A** ²⁰⁵ **A** ²⁰⁶ **A** ²⁰⁷ **A** ²⁰⁸ **A** ²⁰⁹ **A** ²¹⁰ **A** ²¹¹ **A** ²¹² **A** ²¹³ **A** ²¹⁴ **A** ²¹⁵ **A** ²¹⁶ **A** ²¹⁷ **A** ²¹⁸ **A** ²¹⁹ **A** ²²⁰ **A** ²²¹ **A** ²²² **A** ²²³ **A** ²²⁴ **A** ²²⁵ **A** ²²⁶ **A** ²²⁷ **A** ²²⁸ **A** ²²⁹ **A** ²³⁰ **A** ²³¹ **A** ²³² **A** ²³³ **A** ²³⁴ **A** ²³⁵ **A** ²³⁶ **A** ²³⁷ **A** ²³⁸ **A** ²³⁹ **A** ²⁴⁰ **A** ²⁴¹ **A** ²⁴² **A** ²⁴³ **A** ²⁴⁴ **A** ²⁴⁵ **A** ²⁴⁶ **A** ²⁴⁷ **A** ²⁴⁸ **A** ²⁴⁹ **A** ²⁵⁰ **A** ²⁵¹ **A** ²⁵² **A** ²⁵³ **A** ²⁵⁴ **A** ²⁵⁵ **A** ²⁵⁶ **A** ²⁵⁷ **A** ²⁵⁸ **A** ²⁵⁹ **A** ²⁶⁰ **A** ²⁶¹ **A** ²⁶² **A** ²⁶³ **A** ²⁶⁴ **A** ²⁶⁵ **A** ²⁶⁶ **A** ²⁶⁷ **A** ²⁶⁸ **A** ²⁶⁹ **A** ²⁷⁰ **A** ²⁷¹ **A** ²⁷² **A** ²⁷³ **A** ²⁷⁴ **A** ²⁷⁵ **A** ²⁷⁶ **A** ²⁷⁷ **A** ²⁷⁸ **A** ²⁷⁹ **A** ²⁸⁰ **A** ²⁸¹ **A** ²⁸² **A** ²⁸³ **A** ²⁸⁴ **A** ²⁸⁵ **A** ²⁸⁶ **A** ²⁸⁷ **A** ²⁸⁸ **A** ²⁸⁹ **A** ²⁹⁰ **A** ²⁹¹ **A** ²⁹² **A** ²⁹³ **A** ²⁹⁴ **A** ²⁹⁵ **A** ²⁹⁶ **A** ²⁹⁷ **A** ²⁹⁸ **A** ²⁹⁹ **A** ³⁰⁰ **A** ³⁰¹ **A** ³⁰² **A** ³⁰³ **A** ³⁰⁴ **A** ³⁰⁵ **A** ³⁰⁶ **A** ³⁰⁷ **A** ³⁰⁸ **A** ³⁰⁹ **A** ³¹⁰ **A** ³¹¹ **A** ³¹² **A** ³¹³ **A** ³¹⁴ **A** ³¹⁵ **A** ³¹⁶ **A** ³¹⁷ **A** ³¹⁸ **A** ³¹⁹ **A** ³²⁰ **A** ³²¹ **A** ³²² **A** ³²³ **A** ³²⁴ **A** ³²⁵ **A** ³²⁶ **A** ³²⁷ **A** ³²⁸ **A** ³²⁹ **A** ³³⁰ **A** ³³¹ **A** ³³² **A** ³³³ **A** ³³⁴ **A** ³³⁵ **A** ³³⁶ **A** ³³⁷ **A** ³³⁸ **A** ³³⁹ **A** ³⁴⁰ **A** ³⁴¹ **A** ³⁴² **A** ³⁴³ **A** ³⁴⁴ **A** ³⁴⁵ **A** ³⁴⁶ **A** ³⁴⁷ **A** ³⁴⁸ **A** ³⁴⁹ **A** ³⁵⁰ **A** ³⁵¹ **A** ³⁵² **A** ³⁵³ **A** ³⁵⁴ **A** ³⁵⁵ **A** ³⁵⁶ **A** ³⁵⁷ **A** ³⁵⁸ **A** ³⁵⁹ **A** ³⁶⁰ **A** ³⁶¹ **A** ³⁶² **A** ³⁶³ **A** ³⁶⁴ **A** ³⁶⁵ **A** ³⁶⁶ **A** ³⁶⁷ **A** ³⁶⁸ **A** ³⁶⁹ **A** ³⁷⁰ **A** ³⁷¹ **A** ³⁷² **A** ³⁷³ **A** ³⁷⁴ **A** ³⁷⁵ **A** ³⁷⁶ **A** ³⁷⁷ **A** ³⁷⁸ **A** ³⁷⁹ **A** ³⁸⁰ **A** ³⁸¹ **A** ³⁸² **A** ³⁸³ **A** ³⁸⁴ **A** ³⁸⁵ **A** ³⁸⁶ **A** ³⁸⁷ **A** ³⁸⁸ **A** ³⁸⁹ **A** ³⁹⁰ **A** ³⁹¹ **A** ³⁹² **A** ³⁹³ **A** ³⁹⁴ **A** ³⁹⁵ **A** ³⁹⁶ **A** ³⁹⁷ **A** ³⁹⁸ **A** ³⁹⁹ **A** ⁴⁰⁰ **A** ⁴⁰¹ **A** ⁴⁰² **A** ⁴⁰³ **A** ⁴⁰⁴ **A** ⁴⁰⁵ **A** ⁴⁰⁶ **A** ⁴⁰⁷ **A** ⁴⁰⁸ **A** ⁴⁰⁹ **A** ⁴¹⁰ **A** ⁴¹¹ **A** ⁴¹² **A** ⁴¹³ **A** ⁴¹⁴ **A** ⁴¹⁵ **A** ⁴¹⁶ **A** ⁴¹⁷ **A** ⁴¹⁸ **A** ⁴¹⁹ **A** ⁴²⁰ **A** ⁴²¹ **A** ⁴²² **A** ⁴²³ **A** ⁴²⁴ **A** ⁴²⁵ **A** ⁴²⁶ **A** ⁴²⁷ **A** ⁴²⁸ **A** ⁴²⁹ **A** ⁴³⁰ **A** ⁴³¹ **A** ⁴³² **A** ⁴³³ **A** ⁴³⁴ **A** ⁴³⁵ **A** ⁴³⁶ **A** ⁴³⁷ **A** ⁴³⁸ **A** ⁴³⁹ **A** ⁴⁴⁰ **A** ⁴⁴¹ **A** ⁴⁴² **A** ⁴⁴³ **A** ⁴⁴⁴ **A** ⁴⁴⁵ **A** ⁴⁴⁶ **A** ⁴⁴⁷ **A** ⁴⁴⁸ **A** ⁴⁴⁹ **A** ⁴⁵⁰ **A** ⁴⁵¹ **A** ⁴⁵² **A** ⁴⁵³ **A** ⁴⁵⁴ **A** ⁴⁵⁵ **A** ⁴⁵⁶ **A** ⁴⁵⁷ **A** ⁴⁵⁸ **A** ⁴⁵⁹ **A** ⁴⁶⁰ **A** ⁴⁶¹ **A** ⁴⁶² **A** ⁴⁶³ **A** ⁴⁶⁴ **A** ⁴⁶⁵ **A** ⁴⁶⁶ **A** ⁴⁶⁷ **A** ⁴⁶⁸ **A** ⁴⁶⁹ **A** ⁴⁷⁰ **A** ⁴⁷¹ **A** ⁴⁷² **A** ⁴⁷³ **A** ⁴⁷⁴ **A** ⁴⁷⁵ **A** ⁴⁷⁶ **A** ⁴⁷⁷ **A** ⁴⁷⁸ **A** ⁴⁷⁹ **A** ⁴⁸⁰ **A** ⁴⁸¹ **A** ⁴⁸² **A** ⁴⁸³ **A** ⁴⁸⁴ **A** ⁴⁸⁵ **A** ⁴⁸⁶ **A** ⁴⁸⁷ **A** ⁴⁸⁸ **A** ⁴⁸⁹ **A** ⁴⁹⁰ **A** ⁴⁹¹ **A** ⁴⁹² **A** ⁴⁹³ **A** ⁴⁹⁴ **A** ⁴⁹⁵ **A** ⁴⁹⁶ **A** ⁴⁹⁷ **A** ⁴⁹⁸ **A** ⁴⁹⁹ **A** ⁵⁰⁰ **A** ⁵⁰¹ **A** ⁵⁰² **A** ⁵⁰³ **A** ⁵⁰⁴ **A** ⁵⁰⁵ **A** ⁵⁰⁶ **A** ⁵⁰⁷ **A** ⁵⁰⁸ **A** ⁵⁰⁹ **A** ⁵¹⁰ **A** ⁵¹¹ **A** ⁵¹² **A** ⁵¹³ **A** ⁵¹⁴ **A** ⁵¹⁵ **A** ⁵¹⁶ **A** ⁵¹⁷ **A** ⁵¹⁸ **A** ⁵¹⁹ **A** ⁵²⁰ **A** ⁵²¹ **A** ⁵²² **A** ⁵²³ **A** ⁵²⁴ **A** ⁵²⁵ **A** ⁵²⁶ **A** ⁵²⁷ **A** ⁵²⁸ **A** ⁵²⁹ **A** ⁵³⁰ **A** ⁵³¹ **A** ⁵³² **A** ⁵³³ **A** ⁵³⁴ **A** ⁵³⁵ **A** ⁵³⁶ **A** ⁵³⁷ **A** ⁵³⁸ **A** ⁵³⁹ **A** ⁵⁴⁰ **A** ⁵⁴¹ **A** ⁵⁴² **A** ⁵⁴³ **A** ⁵⁴⁴ **A** ⁵⁴⁵ **A** ⁵⁴⁶ **A** ⁵⁴⁷ **A** ⁵⁴⁸ **A** ⁵⁴⁹ **A** ⁵⁵⁰ **A** ⁵⁵¹ **A** ⁵⁵² **A** ⁵⁵³ **A** ⁵⁵⁴ **A** ⁵⁵⁵ **A** ⁵⁵⁶ **A** ⁵⁵⁷ **A** ⁵⁵⁸ **A** ⁵⁵⁹ **A** ⁵⁶⁰ **A** ⁵⁶¹ **A** ⁵⁶² **A** ⁵⁶³ **A** ⁵⁶⁴ **A** ⁵⁶⁵ **A** ⁵⁶⁶ **A** ⁵⁶⁷ **A** ⁵⁶⁸ **A** ⁵⁶⁹ **A** ⁵⁷⁰ **A** ⁵⁷¹ **A** ⁵⁷² **A** ⁵⁷³ **A** ⁵⁷⁴ **A** ⁵⁷⁵ **A** ⁵⁷⁶ **A** ⁵⁷⁷ **A** ⁵⁷⁸ **A** ⁵⁷⁹ **A** ⁵⁸⁰ **A** ⁵⁸¹ **A** ⁵⁸² **A** ⁵⁸³ **A** ⁵⁸⁴ **A** ⁵⁸⁵ **A** ⁵⁸⁶ **A** ⁵⁸⁷ **A** ⁵⁸⁸ **A** ⁵⁸⁹ **A** ⁵⁹⁰ **A** ⁵⁹¹ **A** ⁵⁹² **A** ⁵⁹³ **A** ⁵⁹⁴ **A** ⁵⁹⁵ **A** ⁵⁹⁶ **A** ⁵⁹⁷ **A** ⁵⁹⁸ **A** ⁵⁹⁹ **A** ⁶⁰⁰ **A** ⁶⁰¹ **A** ⁶⁰² **A** ⁶⁰³ **A** ⁶⁰⁴ **A** ⁶⁰⁵ **A** ⁶⁰⁶ **A** ⁶⁰⁷ **A** ⁶⁰⁸ **A** ⁶⁰⁹ **A** ⁶¹⁰ **A** ⁶¹¹ **A** ⁶¹² **A** ⁶¹³ **A** ⁶¹⁴ **A** ⁶¹⁵ **A** ⁶¹⁶ **A** ⁶¹⁷ **A** ⁶¹⁸ **A** ⁶¹⁹ **A** ⁶²⁰ **A** ⁶²¹ **A** ⁶²² **A** ⁶²³ **A** ⁶²⁴ **A** ⁶²⁵ **A** ⁶²⁶ **A** ⁶²⁷ **A** ⁶²⁸ **A** ⁶²⁹ **A** ⁶³⁰ **A** ⁶³¹ **A** ⁶³² **A** ⁶³³ **A** ⁶³⁴ **A** ⁶³⁵ **A** ⁶³⁶ **A** ⁶³⁷ **A** ⁶³⁸ **A** ⁶³⁹ **A** ⁶⁴⁰ **A** ⁶⁴¹ **A** ⁶⁴² **A** ⁶⁴³ **A** ⁶⁴⁴ **A** ⁶⁴⁵ **A** ⁶⁴⁶ **A** ⁶⁴⁷ **A** ⁶⁴⁸ **A** ⁶⁴⁹ **A** ⁶⁵⁰ **A** ⁶⁵¹ **A** ⁶⁵² **A** ⁶⁵³ **A** ⁶⁵⁴ **A** ⁶⁵⁵ **A** ⁶⁵⁶ **A** ⁶⁵⁷ **A** ⁶⁵⁸ **A** ⁶⁵⁹ **A** ⁶⁶⁰ **A** ⁶⁶¹ **A** ⁶⁶² **A** ⁶⁶³ **A** ⁶⁶⁴ **A** ⁶⁶⁵ **A** ⁶⁶⁶ **A** ⁶⁶⁷ **A** ⁶⁶⁸ **A** ⁶⁶⁹ **A** ⁶⁷⁰ **A** ⁶⁷¹ **A** ⁶⁷² **A** ⁶⁷³ **A** ⁶⁷⁴ **A** ⁶⁷⁵ **A** ⁶⁷⁶ **A** ⁶⁷⁷ **A** ⁶⁷⁸ **A** ⁶⁷⁹ **A** ⁶⁸⁰ **A** ⁶⁸¹ **A** ⁶⁸² **A** ⁶⁸³ **A** ⁶⁸⁴ **A** ⁶⁸⁵ **A** ⁶⁸⁶ **A** ⁶⁸⁷ **A** ⁶⁸⁸ **A** ⁶⁸⁹ **A** ⁶⁹⁰ **A** ⁶⁹¹ **A** ⁶⁹² **A** ⁶⁹³ **A** ⁶⁹⁴ **A** ⁶⁹⁵ **A** ⁶⁹⁶ **A** ⁶⁹⁷ **A** ⁶⁹⁸ **A** ⁶⁹⁹ **A** ⁷⁰⁰ **A** ⁷⁰¹ **A** ⁷⁰² **A** ⁷⁰³ **A** ⁷⁰⁴ **A** ⁷⁰⁵ **A** ⁷⁰⁶ **A** ⁷⁰⁷ **A** ⁷⁰⁸ **A** ⁷⁰⁹ **A** ⁷¹⁰ **A** ⁷¹¹ **A** ⁷¹² **A** ⁷¹³ **A** ⁷¹⁴ **A** ⁷¹⁵ **A** ⁷¹⁶ **A** ⁷¹⁷ **A** ⁷¹⁸ **A** ⁷¹⁹ **A** ⁷²⁰ **A** ⁷²¹ **A** ⁷²² **A** ⁷²³ **A** ⁷²⁴ **A** ⁷²⁵ **A** ⁷²⁶ **A** ⁷²⁷ **A** ⁷²⁸ **A** ⁷²⁹ **A** ⁷³⁰ **A** ⁷³¹ **A** ⁷³² **A** ⁷³³ **A** ^{734</}

Zacza: 90

Ewangel: 22.
Dziele 22. po
Swiatkach.Denari². patr²
wysszy Rozdz:
17. 24.
G.

Zacza: 91.

siedmi. G.

bedzie placz y zgrzytanie zebow. ¶ Abowiem wiele 14
jest wezwanych/ lecz malo wybranych. ¶

¶ Tedy odszedszy Pharyzeusowie/ radzili sie iako 15 c Mar: 12.
by go podchwycili w mowie. ¶ A postali mu wznie 16 b 13.
swoie z Herodyany/ mowiac: Nauczycielu/ wiemy Luk: 20.
izes jest prawdziwy/ y drogi Bozey w prawdziu nau-
czas/ a niedbasz ni na kogo. abowiem nie ogladasz d 20.
sie na osobe ludzka. ¶ Powiedzze nam tedy co sie
zda/ godzili sie dac czyns Cesarzowi/ czyli nie? ¶ A
Jesus poznawszy zlosc ich/ rzekl: Cemu mie kusicie
obludnicy? ¶ Pokazcie mi monete czynsowa. A oni
mu przyniesli gros. ¶ y rzekl im Jesus: Czyi jest ten
obraz/ y napis? ¶ Rzekli mu/ Cesarzski. Tedy powie-
dzial im: ¶ Wiec oddawajcie Cesarzowi/ co jest Ce-
sarzkiego: a Bogu/ co jest Bozego. ¶

¶ A wyslyawszy dziwowali sie/ y opuscivszy go odesli. 22
¶ Dnia onego przysli k niemu Saduceusowie/ kto- 23
rzy powiedaiu iz nie maa zmartwychwstania: y py-
tali go/ ¶ mowiac: Nauczycielu/ ¶ Moyses rzekl Je- 24 c Mar: 12.
sliby kto vmart nie maaic dziatek/ niech brat iego b 19.
poymie zone iego/ y wzbudzi nasienie bratu swemu. Luk: 20.
¶ Otoz bylo siedm bractey v nas: a pierwszy ozeniw- d 25.
szy sie vmart: a nie maaic potomstwa/ zostawil zone Dzie: 21.
swoie bratu swemu. ¶ Takze tez wtory y trzeci az b 6.
do siódmego. ¶ A naostaték po wslykach vmarta 26 s. Moy: 21.
tez y zona. ¶ W zmartwychwstaniu tedy ktoregoz a 5.
z onych siedmi bedzie zona: gdyz ia wslyscy mieli. 27
¶ A odpowiedaiac Jesus/ rzekl im: Biedzcie/ nie 28
rozumieciac pism/ ani mocy Bozey. ¶ Abowiem w 29
zmartwychwstaniu ani sie zenia/ ani za maz ida: ale 30
sa iako aniolowie Bozy w niebie. ¶ A o porostaniu 31
vmartych nie czytalscie co wam powiedziano test
od Boga mowiacego: ¶ Jam jest Bog Abraamow/ 32 f2. Mo:
y Bog Isaakow/ y Bog Jakobow: Nie jestci Bog b 6.
Bogiem

33 Bogiem umarłych / ale żywych. I A wysłyszawszy rze-
 34 se / zdumiewali się na naukę jego.
 35 I A wysłyszawszy Pharyzeusowie i Żydzi zawarli Sa-
 36 ducencom / zeszli się spolu : I zapytał go jeden z nich
 37 zakonny Doktor / kusiąc go* : I Nauczycielu / które
 38 jest wielkie przykazanie w zakonie ? I Rzekł mu Je-
 39 sus : ^h Będziesz miłował Pana Boga twego ze ws-
 40 szytkiego sercá twego / y ze wszytkiej dusze twoiej / y
 41 ze wszytkiej myśli twoiej. I Toć jest nawietże y pier-
 42 wsze przykazanie. I A wtóre podobne jest temu : Bę-
 43 dzieś miłował bliźniego twego iako samego siebie.
 44 I Na tym dwoygu przykazaniu wszytek zakon y pro-
 45 rocy zawisniali. I A gdy sie Pharyzeusowie zebrałi /
 46 spytał ich Jezus / i mowiąc : k Co sie wam zda o Chri-
 47 stusie : czyi jest syn ? Rzekli mu / Dawidow. I Rzekł
 48 im : Jakoż tedy Dawid w Duchu zowie go Panem /
 49 mówiac : I Rzekł Pan Panu memu / siedź po pra-
 50 wicy moiej / aż położy nieprzyjacioly twoie pod no-
 51 zą twoich nog : I Jesli tedy Dawid zowie go Pa-
 52 nem : iakoż jest synem jego ? I A żaden nie mógł mu
 53 odpowiedzieć słowa : ani śmiał żaden od onego dnia
 54 mować go więcej pytać. ^{ED}

NAVKI Y PRZESTROGI.

- 2 Sprawił gody małżeńskie.) Tedy Bog Wielec synowi swemu
 3 godysprawił / kiedy w żywoicie Pamięskim Wostwo jego z cłowie-
 4 czeństwem złączył : albo rączy / gdy mu przez przypicie cłowitczest-
 5 twa Kościół święty dał za oblubienice. Gregorius homil : 38.
 6 Ieden do wsi.) Ci ktorzy sie niechca nawrócić do iedeności wi-
 7 ry / podobne wymowki przynoszą / względow y przekaz świętych.
 8 Ktore ich przed sądem Pańskim namniey nie wymowia.
 9 Odzieniem wesela.) Przez odzienie wesela / testci miłość a dobrze
 10 uczynki. Ten tedy wchodzi na gody / ale bez śiary godowney ; Kto-
 11 ry będąc w Kościele wiara ma / lecz miłości nie ma. Stad też ma-
 12 my / że nie sami wybrani należą do Kościoła (iako odświepceni-
 13 cy) Bo wiele jest wezwanych / lecz mało wybranych.

Zaczá: 92

Ewang: Mle-
 dziele 17. po
 Światłach.
 * y mowiąc. G.
 nawietże. Heb.
 Miluy. Hebr.

Gody syná Bo-
 że-
 go.

wymowki nies-
 wiernych.

Szátá swádzie-
 bna, miłość.
 Nie sami wy-
 bráni są w ko-
 ściele.

Rojność rzędu
świeckiego od
duchownego.

Świecki rząd
nie ma się wdą-
wać w kościel-
ne sprawy.

a *p* *a* *p* *i* *e* *z*
t *e* *m* *a*
p *r* *e* *c* *i*
w *i* *s* *i* *f*

Kościół Kato-
licki nie ma
być heretykom
pozwolane,

Stan bezfenski
jest stan anielski

Święci nie r-
mąrti.

Nie samą wi-
rą zbawia.

Cesarzowi co iest Cesarzkiego.) Cesarzowi czyni się pobor; a Bo-
gu dzieścieciny y ofiary. Hieronym na to nuięsce. August: 50. ho-
milia homil: 43. Lecz gdy świecki rząd przywłaszcza sobie to
co nie iest tego (iako rozsadek o wierze) y wraca się w rzeddy ko-
ścielne; tedy go poddani słuchac nie powinni. O czym Arhian-
syus przywozi te pamięci godne słowa z listu onego wielkiego y
sławnego Biskupa Hosiusa Kordubenskiego do Constancyusa Ce-
sarsa Aryanu. Przesłani proże / a pamiętaj sięś śmiertelny: bo y
się dnia sadnego / zachoway się na on dzień czystym / nie wdaway
się w rzeczy kościelne: ani nam w tej mierze rościć / ale się rączy
wcz od nas. Tobie Bog poruczył Cesarstwo; a nam zwierzył co
iust kościelnego. A iako ten który się twojej zwierzchności sprze-
ciwiał / Bogu się sprzećciwiał: tak się y ty sprzeć / abyś ciągnac do
siebie to co iust kościelnego / nie był winien wielkiego grzechu. Na-
pisano iust: Dawaycie Cesarzowi co iust Cesarzkiego / a Bogu co
iust Bożego. Ani tedy nam kapłanom nie godzi się wdawać w
twoje rzeddy: ani ty Cesarzu nie masz mocy na rzeczy Bogu poświę-
cone y rzeddy kościelne. Takie y Ambroży s. Walemyntianowi
Cesarzowi (ktory za rada mełbożna Justyny mąrtki swej Arianki /
zadal aby Ambroży s. w Medyolanie pozwoili ten kościół A-
rianom) odpowiedział: Oddawamy Cesarzowi co iust Cesarzkie /
a Bogu co iust Bożego. Pobor iust Cesarzki / y tego mu nie zbira-
niamy: Lecz kościół iust Boży / a przetoż nie ma być dan Cesarzo-
wi: i kościół Boży nie może być regimentowi Cesarzskiemu pod-
dany. Co my iście nie ku zeliżywości / ale owšem ku pocięwości
Cesarzkiej mowimy. Bo coż może być pocięwożego Cesarzowi /
iako że go zowa synem kościelnym? Abowiem dobry Cesarz iust
w kościele / a nie nad kościołem. Ambrosius lib: 5. Epistolarum
Oratione de Basilic: trad.

Ale sa iako aniolowie.) Stad to mamy / i stan pamięski y bez-
seni / iust i ywot anielski w skątelnym cieie. Basil: de Virginit.

Nie iust Bogiem vmąrtłych.) Hieronym s. strofate Vigilancyu-
sa Heretyka / a w nim te dzieściefse discypuly iego / ktorzy czi y ch-
wały świętym wlaćciata / vmyslnie se vmąrtłymi zowiac.

Natym dwoygu przykazaniu.) Stad iasna iust / i nie wšytko
zawisło na wierze (acz wiara iust piwożym fundamentem) ale wie-
cey na miłości Bogą y bliźniego / ktora iust summa y wypelnienie
zakonu y Protofoów. Bo kto miłuię bliźniego / ten wšytek zakon
wypelnil.

21

Rzy: 13: 2

Matt: 22:
21.

30

32

40

Rzy: 13: 8

ROZDZIAŁ XXIII.

1 Siedzący na stolicy Mojszowej roztwarzania słuchajcie Baze /
ale uczynków ich nie naśladować. 4 Opisuie ich pokrytość y cy-
ci pragnienie. 8 A uczynków swych pokory nauczają. 13 Pharyze-
usom rozmaite Biada opowiada / dla ich niebożności. 37 Jer-
rozolimie grozi / y upadek iey opowiada.

Zacz. 93.

1 **E**dy Jezus mówił do rzesze / y do uczniów swo-
2 ich / i rzekł : Na stolicy Mojszowej usie-
3 dli^a Doktorowie y Pharyzeusowie. i Wszyt-
4 ko tedy cokolwiek wam rozkaza* / zachowuywajcie y
5 czynicie : ale wedle uczynków ich nie czynicie. Albo-
6 wiem mówią a nie czynią. i^b Bo wiążą brzemio-
7 na ciebie y trudne ku nośeniu / y kląda na plecy lu-
8 dzkie : a palcem swym niechcą się ich ruszyć. i A w-
9 szytke sprawy swe czynią / aby byli widziiani od lu-
10 dzi. c Albowiem rozszerzają bramy swe / y rozpuszczają
11 krąg*. i Milują też pierwsze siedzenia na wiecze-
12 rzach / y pierwsze stolice w bożnicach / i^d a na rynku
13 pozdrawiania / a iżby te ludzie zwali Rabbiniami :
14 i Alle wy nie dajcie się zwać Rabbiniami : albowiem
15 ieden jest nauczyciel was* / a wy wszyscy jesteście
16 bracia. i Amizowcie sobie oycą na ziemi : albowiem
17 ieden jest ociec was / ktory jest w niebieściech. i^e A
18 ni się dajcie zwać nauczycielmi : gdyż ieden jest nau-
19 czyciel was Christus. i* Który jest wietrzy z was / be-
20 dzie sluga waszym. i f A ktoby się wywyższał / będzie
21 wnizony : a ktoby się wnizował / będzie wywyższon. i^g
22 i A biada wam Doktorowie y Pharyzeusowie o-
23 bludni : iż zamykacie królestwo niebieskie przed lu-
24 dzmi. albowiem wy nie wchodzicie : ani wchodzącym
25 dopuszczacie wnieść. i^h Biada wam Doktorowie y
26 Pharyzeusowie obłudni : iż wyiadacie domy wasze /
27 długie modlitwy czyniac : dla tego stróżyszcie od
28 niesieć. i Biada wam Doktorowie y Pharyzeu-

Ewangel: we wt-
torok po 2. Nie-
dielej Postu.* zachowywać.
G. S.* płaszców
swoich. G.

Rabbi. G.

* Rabbi, to jest
Mistrzu. albowiem
uczycielu.

* Christus. G.

* Lecy. G.

Zacz. 94

io. L.

* pod pokrywką
długiego modle-
nia. G.

sowie

ſowie obłudni: iż obchodźcie morze y ziemię / abyś-
 cie uczynili iednego nowego Żydowina: a gdy ſie ſtā-
 nie / czynicie go ſynem potępienia dwa kroć wiecey
 niż wy ſami ieſcieście. ¶ Wiadā wam wodzowie ślepi/
 ktorzy mowicie; Ktobykolwiek przysięgił na kościot/
 nie to: ale ktoby przysięgił na złoto kościelne / ten wi-
 mien. ¶ Głupi y ślepi: abowiem coż wietſzego ieſt/
 złoto / czy kościot ktory poſwiaca złoto: ¶ A ktoby/
 kolwiek przysięgił na ołtarz / nie to: lecz ktoby przy-
 ſięgił na dar ktory ieſt na nim / ten winien. ¶ * Gle-
 pi: abowiem coż wietſzego ieſt / dar / czyli ołtarz kto-
 ry poſwiaca dar: ¶ Kto tedy przysięga na ołtarz/
 przysięga nań y na wſytko co ieſt na nim. ¶ A ktokol-
 wiek przysięga na kościot / przysięgać nań / y na tego
 ktory w nim mieſka. ¶ y kto przysięga na niebo / przy-
 ſięga na ſtolice Boża y na tego ktory na niey ſiedzi.
 ¶ i Wiadā wam Doktorowie y Pharyzeuſowie o-
 bludni: iż dawaćcie dźieſiećcinę z mietki / z anyżu / y z
 kmínu / a opuſćiliſcie waſnieyſze rzeczy załonne; ſad-
 y miłoiſierdzie / y wiara. Toć byto trzebā dźiałać / a o-
 wego nie opuſzczając. ¶ Wodzowie ślepi / ktorzy prze-
 cadzacie komorā / a wielbiadā potykacie. ¶ k Wiadā
 wam Doktorowie y Pharyzeuſowie obłudni: iż
 oczyszćcacie kubek y miſę zwierzchu: a wewnatrż peł-
 ni ieſcieście diapięſtwa y plugaſtwa. ¶ Pharyzeuſu
 ślepy / oczyszć pierwey co ieſt wewnatrż kubka y miſy:
 aby y to co zewnatrż ieſt / czyſtym ſie ſtāto. ¶ Wiadā
 wam Doktorowie y Pharyzeuſowie obłudni: iż ie-
 ſcieście podobni grobom pobielānym / ktore zwierz-
 chu zdadzać ſie piękne / ale wewnatrż pełne ſā koſci
 umarłych / y wſelākiey nieczyſtoſci. ¶ Tāżſe y wy z-
 wierzchu ſie w prawdzie zdacie ludźiom ſprawiedli-
 wi: lecz wewnatrż pełni ieſcieście obłudnoſci y nie-
 prawoſci.

* Głupi y. K.
G. S.

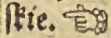
Zaczā: 95.

pelne ſa,
7. L. G. S.

b wyſi: 5
c 34
i Luk: 11.
f 42.

k Luk: 11.
c 39.

Wiadā wam

29 ¶ Biada wam Doktorowie y Pharyzeuszowie o-
 D bludni: iż budwiecie groby prorokow / y zdobicie pa-
 30 miarki sprawiedliwych / i y powiedacie: Bysmy by-
 li za czasu oycow naszych / nie bylibysmy towarzyszy mi-
 31 ich we krwi prorokow. ¶ A tak świadczycie sami o
 sobie iż iestesście synowie tych ktorzy Proroki pomor-
 32 dowali. ¶ Wy też dosypcie miarki oycow waszych.
 33 ¶ Wężowie / rodzańu iaszczorczy; iakoż wćieczecie
 przed sadem potępienia?
 34 ¶ Przeto oto ja posyłam do was Proroki y medce
 y Doktory / a z nich niktore zabijecie y ukrzyżujecie / y z
 nich niktore wbiczujecie w bożnicach waszych / y be-
 35 dziecie przesładować od miasta do miasta: ¶ aby przy-
 sta na was wszytką krew sprawiedliwa ktora rozla-
 na iest na ziemi / ^m ode krwi Abła sprawiedliwego
 aż do krwi Zacharyasza syna Barachiaszowego / kto-
 36 regoscie zabili między kościołem y oltarzem. ¶ Za-
 prawde powiedam wam; * przyjdzie to wszytko na
 37 ten narod. ¶ ⁿ Jerusale / Jerusale / ktore zabijasz
 Proroki / y kamionujesz te ktorzy do ciebie sa posłani.
 Jleżroć chciałem zgromadzić syny twoie ^o iakoż ko-
 38 ści kuczeta swoje pod skrzydła zgromadza / a ⁿ nie-
 chciałos? ¶ Oto wam zostanie dom wasz pusty. ¶ A
 39 bowiem powiedam wam / nie wyrzycie mie od tad aż
 rzeczenie: Błogosławiony ktory idzie w imie Pań-
 skie.

Zacza: 96

Ewangelia na
dzień s. Sze-
pauk.

* św. G.

niechciełście.
4 L. G. S.

NAVKI Y PRZESTROGI.

2 Na stolicy Moyszowej.) Pan Bog zachowuje prawde Chrze-
 ściństwa w miastach na stolicy Apostolskiej Rzymskiej (ktora iest
 nowy zakon / na miejscu onej starej stolicy Moyszowej) choćby
 też ci / ktorzy na niej siedza / nagorszymi y nagrześnierzyni byli.
 X owsem (iako Augustin mowi) by też iaki zdrajca iako Judasz
 siedział na stolicy Piotra s. nieby to przecie nie szkodziło niewin-
 nym Chrześcijanom / ktorych opatruiac Pan / powiedziec raczył o
 szych przełożonych: Cokolwiek wam powiedza / zachowaycie y czyn-

Złość przełożo-
nych nieszkodzi
kościolowi.

cie: ale

134
278

	cie: Ale według czynków ich nie czynicie. Aby nadzielić wiernych była pewna/która nie na słowieku/ale na Bogu fundowana/mi- goy żadna burza światokradzkiego odszczepienstwa nie może być wywrocona. To Augustin s.	
Doktorowie.	Vśiedli Doktorowie.) Ci Doktorowie bylić kapłani albo księża żydomscy/ w zakonie Moysesowym dobrze biegli y czceni: Kto- rzy pismaś. wykładali. O których maś wyissey Kozd: 2. 4. Cokolwiek wam rozkaza.) Czemu ty odszczepieście (Augustin s.	2
Heretycy stoli- ce Rzymska ze- wali stolica pe- silenti.	moni) stolice Apostolska zowieś stolica zarażenia? Jesli dla lu- dzi/ktory iako powiedaś zakon opowiedaia/ale nie czynia go: Je- żeli Pan Iesus Christus dla Pharyzeuszow (o których powiedział/ Ji mowia ale nie czynia) stolicy na ktorey siedzieli iaka krzywdę uczynili? Jali oney stolice nie zalecił y zachowawşy część stolice/ Pharyzeuszow nie strofował? Bo tak mowil: Na stolicy Moyses- bowey siedzia: Co powiedaia to czynicie. To gdybyście wy Hete- rykowie baczyli/tedybyście dla ludzi ktore sławicie/nie bluźnili sto- lice Apostolskiej ktoreyście odstapili. A niżej. Dla Pharyzeuszow onych (s ktorymi nas nie z baczności ale ze złości równanie) nie ro- zkażal Pan opuścić stolice Moysesowej/w ktorey iednak swoje si- gurował: aby od światości stolice kro nie odstępował / ani dla słych pasterzow iedności trzody nie targał. Augustinus contra lit: Petil: lib: 2. cap: 51. & 61.	3
Odszczepiency Biskupy Kátho- lickie równali z Pharyzeuszami.	Rozserżáia bramy.) Te bramy Phylakteria były z pargáminu/ na ktorých dyleśięćtoro Páńskie przykazanie bylo nápisane: ktore oni nosili na czele / y na ramięntu: wdawáiec się za cymátele za- konu. Hieronymus in Mattheum.	5
Czci prągnacy.	Miluiá pierwsze siedzenia.) Wie gánić Pan zgólá wszytkich/któ- rzy na pierwszych miejscách siadáia: ale tych/ktory sie pierwszych miejsc domagáia/y kocháia sie w nich/y gniewáia sie gdy sie komu inşemu dostána. Owa gáni sercá pyşne y czi prągnace/ktore w onych Pharyzeuszách widziál iako Bog: y przetoż ie bezpiecznie mogli strofowác.	6
Ieden mistrz w kościelach Kátho- lickim. V Heretykow ieś wiele mis- trzow.	Ieden ieś Náuczyciel wáś.) W kościelach powszechnym ieden ieś Mistrz Pan náś Iesus Christus: a pod nim ieden namiastek ie- go/s ktorym wszyscy Kátholicy Doktorowie iedno są/i wszyscy ie- dnáko wciá. Ale v Heretykow tyle ieś Mistrzow/ile Mistrzow. Bo tam każdy chce mistrzem być: y ieden táł/drugi ináł wciy. A każdy Arcykapłan chce być znan za Mistrzá od wszytkich wciantow swoich. Artus ieś Mistrzem Ariánow/ Luter Luteranow/Rá- win Rálwiniów.	8

- 10 Ani sie daycie zwac nauczycielmi.) Witleff y inni Heretykowie Mistrzami iako
czasow nasytych z tego miesca chcieli zganie promocy y tytuły Mis- sie Pan nazywac
1 Tim: 2. 7 strów y Doktorow w Akademich y skolach wyuczayne. Mleby jakazue.
2 Tim: 1. 11 takie mogli zganie y s. Pawla / ze sie tez nazywa Mistrzem y Do-
Eph: 4. 11 ktorem Pogánow y powieda / iż zawiady w Koscielu maia być Do-
ktorowie. A iesli im to wadz / iż sie zakonnicy dopuszczaja zwac
Mat: 23. 9 oycami : czego sie zda ze tu Pan zakazuje : Tedyć pierwey musza
zgladzić imiona wszystkich oycow cielesnych na ziemi : y potepić
na swiecie wszystkie ludzie / ktorzy rodzice swe oycami zowa : y Pa-
1. Kor: 4. 15. wlowi s. blad przypisać musza / iż sie nazywał oycem Koryntczy-
ków. Lecz prawdziwie nie inzego nie rozkazuje Pan tymi słowy /
iedno aby sie nikt nie czynil Kacermistrzem / to jest wodzem y her-
stem iakichkolwiek sekt / Kacerstw y odszczepienstw. Jako Arius /
Nestorius / Euter / Balwin / Serwet / uczynili.
- 13 Biada wam Doktorowie y Pharyzeusowie.) We wszystkim tym Christus káplán
Cypr: epi: 65. strofowántu pilnie obacz / iż Pan zbawiciel nasz nigdy żadnego Ka-
skic^o stanu nie
planá nie ganił / ani strofował dla stanu tego : to jest / dla kápláni- strofui
stwa / y wrzedu tego. Tak iáko dziś Heretykowie / stan y wrząd Strofui
Kápláni y wymyslnie skálutary stan Duchowny równiacz Phary- w odhowie
zeusami / sami siebie czynia Apostołami / iesli nie Chrystusami. Ale Stropin
ze przykosć tyłko y wymysły Pharyzeuszow Pan strofował. Et
- 14 Długie modlitwy czyniac.) A tu Pan Pharyzeuszow nie ganił prze Nie uczyni do
ich uczynki dobrze sie duslugo modlili / ze pogánstwo ná wiatre pra bre, ále próżna
wdziwa náwracáli / ze groby Prorokow budowali y przychodzą chwałę Pan stro
li: ále ich strofue / ze to wszystko czynili wymyslem nie dobrym / tyłko fuie.
dla próżney chwały: iáko sie wyisley o poscie y o iálmunierze fło.
- 15 Dwakroć więcej niż wy.) Ktorzy wca iż dosyć jest ná wierz- Heretycy iákie
takie Chrześcijány czynia / iákie Żydzi czynili nowe Żydowiny : to ucznie czynia.
jest dwakroć goršé á niżeli sami. August: de fide & operib: cap: 26.
- 19 Oltarz poświęca dar.) Obacz / iż darty ná wywámiey ochedo- Rzeczy poświę-
stwo Kosciółá y oltarzow ofiarowane / bywáta poświęcone przez cánie.
oddanie Bogu / y przez dotknięcie oltarzá y inych rzeczy swietych.
Jáko y teraz Kielichy y inne naczynia swietych oltarzney ofiary y
náswietšzego Sakramentu / poświęcáta sie przez dotknięcie ciáła
y krewi Páńskiej / y przez oltarz / ná którym ciáło y krew Páńska
bywa sprawowana. Przetoż ná to miejsce Theophyláktus tak pi-
še : W stárym zakonie Pan Christus nie dopuszcza / aby dar był
wietšy niżeli oltarz: ále y nas oltarz od dárow bywa poświęcony. Przystęgi ná E-
21 Ná tego który w nim mieszka.) Stad widzimy / iż przystęgi Kto- wángelia y ná
re sie dzieia przez stworzenie / iáko przez Ewángelie / przez Krzyż / y krzyż.

Serc y myśli ludzkich posadzać nie mamy.

Grobów SS. budowanie dobre.

przez święte / ścigać się wszytkie. Tu cści y tu chwale Bogą świątę mego / którego jest Ewangelia / Krzyż y święte.

Lecz wewnątrz pełni.) Słusznie Pan Christus tak często y tak ostro Pharyzeusz mogli strofować y kazać dla ich pokrytości: iż znał ich serca y myśli. Lecz my którzy wnetrzności ludzkich widzieć nie możemy / nie mamy zwierzchnych czynków ludzkich zwąc pokrytością: ale sadzić każdego wedle tego / co zwierzchu widzimy.

Budujcie groby.) Nie przetoż Pan Christus żyby strofuje / iż o chędzali groby proroków (gdyż y Chrześcijani groby świętych Męczenników w wielkiej zawziętości mieli / iako Hieronim s. Augustin / Chryzostom / y wszyscy starszy Doktorowie świadczą) Ale iż nie naśladowali tych których groby o chędzali / ale owsem onych którzy je pomordowali: prze co sami siebie poklepiali. Hilarius, Hieronymus, Chryzostomus, Theophylactus in Mathaem. Ażtemu iż widział iako Bog / że oni mieli napelnieć złość ojców swych / w przesłaniu Ewie tego / iako ich przodków w przesłaniu Ewie proroczkę.

ROZDZIAŁ XXIII.

2 y 15 Opowieda Kościół wywrocenie / y spustoszenie Żydów. 5 y 24 Baze się wiatrować zwodźcielow / którzy w imię te przysię mieli. 6 y 29 Znak dokończenia świata. 12 Nieprawość. Miłość. 13 Wyrwłość. 36 Dzień sadny niewiadomy. 45 Sługa wierny. 48 Sły sług.

Zacz: 97.

A Iesus im rzekł: Aż nie widzicie tego w sytykiego i G.

Zacz: 98

Ewangelia o SS. Męczennikach.

A. G. S.

A Wyśedysz Iesus z Kościoła / posędt. A przystąpił wieczniowie tego / aby mu wskazali budowanie Kościelne. ? A on odpowiadając rzekł im: Widzicie to wszytko? Zaprawdę powiadam wam / nie zostanie tu kamień na kamieniu któryby nie był rozwałon.

? A gdy on siedział na gorze oliwnej / przystąpił k niemu osobno wieczniowie / mówiac: Powiedz nam kiedy się to ostanie: a co za znak przysięcia twego / y dokonania świata? ? A odpowiadając Iesus / rzekł im: Patrzcie aby was kto nie zwiódł. ? Abowiem wiele ich przyjdzie w imię moje / rzekac: Jam jest Christus: y wiele ich zwiódla. ? Bo wstąycie wozy

28

29

Hiero: 20
Marcella

1

A

2

2

2

2

3

b

Luk: 15

g

44

4

c

Eph: 1

5

b

6

Kol: 2

6

ny y wiea

ny y wieści o wojnach. Pártrzęcieś abyście soba nie
 trwożyli. Boć sie to musi stać: ale ieszcze nie iest
 koniec. ¶ Abowiem powstanie naród przeciwko na-
 rodowi / y krolestwo przeciwko krolestwu: y beda
 mory / y głody / y drżenia ziemi po mieścach. ¶ A to
 wszytko sa poczatki bolesci. ¶ Tedy podobza was
 w udrzeczienie / y beda was zabijac: y bedziecie niena-
 widzeni od wszech narodow dla imienia mego. ¶ A
 tedy wiele sie ich zgorzsy: a ieden drugiego wydadza /
 y nienawidziec beda. ¶ A wiele falszywych prorokow
 powstanie: y wielu zwioda. ¶ A iz sie rozmnozy nie-
 prawosc: oziebnie milosc wiela ludzi. ¶ A kto wy-
 trwa aż do konca / ten bedzie zbawion. ¶
 ¶ A bedzie przepowiadana ta Ewangelia krole-
 stwa po wszytkiej ziemi / na świadectwo wszytkim
 narodom. a tedy przydzie koniec.
 ¶ Gdy tedy wyrzycie brzydkie spustoszenie / ktore
 iest przepowiedziane przez Daniela Proroka / stoja-
 ce na miejscu swietym (kto czyta niech rozumie.)
 ¶ Tedy ktorzy sa w Iudzkiej ziemi / niech vciekaja
 na gory: ¶ a ktoby byl na domie / niechay nie sstepu-
 ie aby co wziat z domu swego: ¶ a kto na roli / niech
 sie na zad nie wraca brac sukniow swoiey. ¶ A biada
 brzemienным y pierściami karmiacym w one dni.
 ¶ Prościeś tedy aby vciekanie wasze nie bylo zimie a
 bo w sabat. ¶ Abowiem na on czas bedzie wielki
 vciś / iaki nie byt od poczatku swiata aż do tad / ani
 bedzie. ¶ A gdyby nie byly skrocone one dni / żadne
 ciato nie byłoby zachowane: ale dla wybranych be-
 da skrocone dni one. ¶ Tedy iesliby wam kto rzekt:
 Oto tu iest Christus / abo ondzie: nie wierzcie. ¶ A
 bowiem powstana falszywi Chrystusowie / y falszywi
 prorocy: y czynic beda znamięna wielkie y cuda / tak
 iżby zwiedli (by mogło być) y wybrane. ¶ Oromci

miejskami.
 iest pocatek.
 G.

Zaczá: 99

Ewangelia w
 Tiedzielu osta-
 tnia przed Ad-
 wentem.
 brzydokość spu-
 stoszenia. G. L.
 Hebraism.
 wziac co iest w
 domu swoim. G

żaden człowiek
 Hebraism.

wam opowiedział. ¶ Jesliby tedy wam rzekli: Oto 26
 na puśczy jest / nie wychodźcie. oto jest w zamknię-
 niu: nie wierźcie.

Zącz: 100

* Bo. G.

*ciern. G.

*abo narody.

*to jest, od iedne-
 go kráiu swiá-
 tá aż do drugie-
 go.

¶ Abowiem iáko błyskawicá wychodzi od wschodu 27
 słońcá / y okázuje się aż ná zachodzie: tak będzie y przy-
 ścié syná człowieczego. ¶ k * Gdziebykolwiek było 28
 'ciáto' / tam się y ortowie zgromadza. ¶ ¹ A ná tych- 29
 miast po wtrapieniu onych dni słońce się zaciśni / y
 księżyc nie da światłości swoiey / á gwiazdy będą
 pádác z niebá / y mocy niebieskie poruszone będą.
 ¶ A ná on czas się wkáże znák syná człowieczego ná 30
 niebie: y tedy będą ná rzekać wszytkie pokolenia zie-
 mie: y wyrza syná człowieczego przychodzącego w
 obłokách niebieskich z mocá wielká y z máiestatem.
 ¶ ^m A posle ánioty swoie z traba / y z głosem wielkim: 31
 y zgromadza wybrane iego ze czterech wiatrów² od
 kraíow niebios aż do kraíow ich³. ¶ A od figowego 32
 dziewa wzięcie się podobienstwa: gdy już gatał iego
 odmiadza się / y liście wypuszcza / znaćie iż blisko jest
 lato. ¶ także y wy / gdy wyrzycie to wszytko / wiedzcie 33
 iż blisko jest we dzwiách.

Zącz: 101.

¶ Záprawde powiedam wam / iż nie przeminie ten 34
 narod / ażby się stało to wszytko. ¶ ⁿ Niebo y ziemiá 35
 przemina / ale słowa moje nie przemina. ²

Zącz: 102.

¶ Lecz o onym dniu y godzinie nikt niewie / ani án- 36
 iotowie niebiescy / iedno sam Oćiec. ¶ ^o A iáko było 37
 zá dni Noego: tak będzie y przysćié syná człowiecze-
 go. ¶ ^p Abowiem iáko we dni one przed potopem ie- 38
 dli y pili / y żenili się y zá mąż dawáli / aż do onego
 dnia ktorego wśedł Noe do korabíá: ¶ y nie poználi 39
 aż przysedł potop / y zábrał wszytki: tak będzie y przys-
 cié syná człowiecze^o. ¶ ^q Tedy będą dwá ná roli: ieden 40
 'bedzie' wzięt / á drugi zostáwion. ¶ dwie mielace we 41
 młynie: iedná 'bedzie' wzięta / á druga zostáwioná*.

*bywa. G.

*bywa. G.

*Dwá ná łógu:
 iednego wezma
 á drugiego zostá-
 wia. NL. NG.

k Luk: 17.
 g 37.
 l Mar: 13.
 c 24.
 Luk: 21.
 e 25.
 Ezech: 32.
 b 7.
 Isa: 13.
 b 10.
 Ioel: 2.
 g 31. y 32.
 c 15.
 m Obia: 1.
 b 7.
 1. Kor: 15.
 g 52.

n Mar: 13.
 d 31.

o Luk: 17.
 f 26.
 D
 p 1. Mo: 7.
 b 5.
 1. Piotr: 1.
 d 20.

q Luk: 17.
 g 35.

r Mar: 13.
d 32.
s Luk: 12.
c 39.
1. Tess: 5.
a 2.

Luk: 12.
c 42.
4. Obj: 16
c 15.

x Wyżniz
f 42.
Nizey 25.
c 30.

Euseb: 11.
bro 3. c. 6
Mat: 16. 18
Lib Quod
Christus
sit Deus.

42 ¶ Czujcieś tedy: abowiem niewiećie ktorey go-
43 dziny wasz Pan przyjdzie. ¶ A to wieźcie / że gdy-
by wieźiał gospodarz ktorey godziny złodziey ma-
przysć / czułby wźdy / a nie dopuściłby podkopać do-
44 mu swego. ¶ Przetoż y wy bądźcie gotowi: bo kto-
rey godziny niemniemacie syn człowieczy przyjdzie.
45 ¶ Ktoryż tedy ieśt slugą wierny y roztropny / ktore-
go pośtawil pan iego nād czeladźią swoją / aby im
46 dał obiół czasu swego: ¶ " Błogosławiony sluga
on / ktorego przyszedłszy pan iego / naydzie tak czynią-
47 cego. ¶ Zaprawdę powiedani wam / że go pośtawo-
wi nād wszystkimi dobrymi swemi. ¶
48 ¶ A ieśliby rzekł on zły sluga w sercu swoim; Długo
49 pan moy przysć omieśtkiwa: ¶ y począłby bić towa-
50 rzyśe swoje / a ieść y pić z pijanicami: ¶ Przyjdzie pan
51 slugi onego w dzień ktorego sie nie spodziewa / y w
godziny ktorey nie wzwie: ¶ y rozetnie go / a cześć ie-
go poloży z obłudnymi: * Tam będzie płacz y zgrzy-
tanie zębów.

NAVKI Y PRZESTROGI.

2 Nie będzie tu zostawion.) To sie wypełniło czterdziestego roku
po Páńskim w niebo wstąpieniu / przez Wespásianá Cesarsá y Ty-
tá syná iego. Wá te słowa / ktore obiecuia skáżenie Kościółá żydo-
wskiego / a ná one / Wá tey opoce zbudnie Kościół moy: ktore obie-
cuia zbudowanie Kościółá powszechnego / tak Chryśtostom piśe:
Widziś w obojgu dziwná a niewymowná moc Chryśtusowe: że
y Kościół swoy rozszerzył / o wszystkiemu światu: y te ktorzy sie oń
otrąili vnizyl y wzgárdzili: Widziś / że co Polwieł on zbudnie tego
nikt nie zepsuje: a co on zepsuje / tego nikt nie zbudnie. Zbudował
Kościół swoy / a nikt go zniszczyć nie może aż do tego czasu: choćia
sie o to wiele ich kusiło / aby y on zepsowali / ale nie przemogli: y
ten znomy zbudować wśilowali / ale nie nie sprawili. &c.

4 Pátrzcie aby was kto nie zwiodł.) Pierwsza y napotrzebniejsza
prześtroga ieśt wiernym / od w niebo wstąpienia Páńskiego aż do
skończenia świata; aby sie nie dopuścili heterýkom zwodzić
ktorzy pod pokrywá prawdziwych náuczyń / lowy káznodziejow /

Zácz: 103.
Ewángelía o
ss. Wypnawc.
o ktorey stras-
jęy. G. Bośta-
rzy ná czterzy
stráje, z ktorey
kážda miałá trzi
godziny, noc
dzieliłi.

Kościół Ieroso-
limski zburzony
a Chryściáński
rozszerzony.

Heterýków sie
wystrzegáć po-
trzeba.

Heretycy mi-
trowie czynia
sia Chrystusami.

y pod imieniem Pána Chrystusowym y Ewangeliey tego zordza-
ia. Pátz wyjšey Mat: 7. 9. 13. y 15.

Iam ieſt Chrystus.) Ale tylko oni ktorzy ſie zwáſi Chrystusami/
iáko Symon Czarnoſieznik/Menánder/y niektorzy inni: ále w-
ſyſcy ArcyKacerze czynia ſie Chrystusami/y ſa zá Chrystuſe wezmio-
ſwoim: Luter Luteranom/Kálwin Kálwinſtom/Serwet Ser-
wetanom: iſi im wiecey wterza niſi Chrystuſowi mowiacemu
y wezacemu w Koſciéle ſwoim.

Ewangelia kto-
ra ieſt przepo-
wiedzana po w-
ſytkim ſwiecie.

Y bedzie przepowiedána tá Ewangelia.) Tá Ewangelia mowi/
Etorá P. Chrystus Piotrowi y Páwlowi/ Piotr y Páwel Rzymiá-
nom/ á Rzymiánié inſzym narodóm podáti/ y Etorá przyieli wſy-
ſcy po ſwiecie wiérni Chrystuſowi. Przeto; Krokotwiek dñiſ do
nas przynoſi inſza táka Ewangelia one y przeciwna; ten ma byé
przeklery/by byl y ániólem z niebá. Tá tedy Ewangelia/nie Aug-
ſturſkiej ále Rzymſkiej Confeſſyey/ przepowiedána ieſt po wſy-
tkiemu ſwiátu: tá roſcie y ſerzy ſie po wſytkich narodziech/ y
przechodzi áz ná nowy ſwiát do Indíey/do Ameryki/y do Jápo-
niey/ Eedy pierwey o niey nie ſlychano: áby ſie ſpełniło to ſłowo
Chrystuſowe. Auguſt: de unitate Eccle: cap 15. Epíſt: 80.

Brzydkie ſpu-
ſtoſenie.

Brzydkie ſpuſtoſenie.) Tá brzydkoſć ſpuſtoſenia ſpełniła ſie
naprzód w onym ſpuſtoſeniu Koſciółá Hierozolimſkiego przez
Rzymiány/ kiedy odieſło ſydom oſiáry y nabożeñſtwa ich: Ale ſie
dopiero; wypelni przez Antychriſtá/ Etorý do Koſciółá wyniſſcy/ ſpu-
ſtoſy y zgładzi oſiáre Miſey s. Chreſciánſtwa/ y Ruine Koſciółna:
iáť iſi (iáko on ſtáry Biſkup y Mecennik s. Hippolit nápiſal)
nie bedzie áni oſiáry áni Káſzenia/ áni chwały przyiemney Pánu
Bogu/ ále Koſcióły ſwiete beda iáko ſopy/ y nadroſſe átko y Erew
Pániſka nigdzie ſie nie naydzie onych czáſow. Miſa ſwieta zági-
nie/ ſpiewánie Koſciółne wſtánie/ Kázánie y piſiná wykládánie nie
bedzie ſlycháne. Przeto; Ireneus/ Hiláriuſ/ Ambroży/ Hieronym/
y poſpolicie wſyſcy Doktorowie/ przez te brzydliwoſć ſpuſtoſe-
nia/ rozumieá Antychriſtá: Etorému Kacerze dñiſieyſy droge iá-
wne ſciéla.

Antychriſtowe
kroleſtvo bárá-
zo krotkie be-
dzie.

Skrócone one dni.) Kroleſtvo Antychriſtowe nie bedzie trwáć
dluſey redno przez pulczwártá láta: to ieſt/ przez czterdzieſci y dwa
miejſiáca: przez tyſiáć dwie ſcie y ſeſćdzieſiat dñi: przez pul-
godniá lat. Przeto; wielki ieſt niewſtyd y bluźnierſtvo dñiſiey-
ſzych heretyków/ ſorytarzow Antychriſtowych/ Etorý áby ſlá-
d tráćili/ namiáſtá Chrystuſowego Biſkupa Rzymſkiego Anty-
chriſtem czynia: goy on od puſtorá tyſiáca lat y dálej Koſciół

5

14

15

22

Gal: 1.

Kol: 1.

Hippolit
cōſumm
mundi.

Dan: 7.

Obi: 12.

Obi: 12.

y 15.

Dan: 12.

7.

Dan: 9.

Ián 21.

Matt: 16.
19.

Bojy rzadul y spráwował / y byl przelożonym náw wszytkim ow-
cámi Pána Chrystusowemi.

Augu: de
vnit: eccl:
cap: 3.
Id' contra
Fauft. ii: 13
cap: 13.
Mat: 5: 14

23

Oto tu jest Christus.) Gdyż Kościół Chrystusow (Augustin s.
mowi) w piśmie wsedy tak jest opisany / iż miał być we wszytkich
narodach: cokolwiek przyniosą / y skądkolwiek pisma zbierać be-
da á / którzy do katow swych włádu / mówiac / Owo tu jest Chri-
stus; nie mamy im wierzyć. Abowiem cześć włádu y ná sekty
odwodzi / którzy mówia / Owo tu / owo sam. Gdyż Kościół Chri-
stusow iáśny jest / iáko miásto ná takiey gorze zbudowane / ktora
wszytek świat nápełniá. Przetoż nie słuchamy tych / którzy ná stro-
ny y sekty odwodzi / mówiac / Owo tu jest Christus / ábo / Ono
tám. Jedność obiecal Christus: w jedność się krolowie zebra-
li / nie przez sekty się roztrwali. Augustinus in Psalmum 47.

Kościół Chri-
stusow powszechny.

2 Thef: 2: 9

24

Y dádza známiá wielkie.) Cudá Antychristowe y slug tego /
nie prawdziwe / ále fałszywe y klamliwe beda: ktorzy nié zwodnic
ma tylko te / co zginać mieli. Skąd to mamy / że choćby heretyko-
wie cudá czynić mogli / wszákże bysmy im przeto nie mieli wiecey
wierzyć / iedno gdyby żádných czynić nie mogli.

Cudá Antichri-
stowe.

26

Oto ná puszczy.) Puszcze y zámknienia znáczą ciemne y tátemne
y pokatne schadzki y zbory odścepiencom. Postánomwszy tedy
P. Christus Kościół swoy powszechny po święcie iáśny y znákomy
ty / zátym wcinie y wszytkie wierne nápomina / áby heretykom y
odścepiencom nie wierzyli. August: quest: Euang: lib: 1. quest: 38.

Puszcze odśce-
piencom.

27

Iáko błyskawicá.) Słowem błyskawice znáczy iáśność y świe-
tność Kościoła powszechnego / który się zátáć nie może / y szerzy się
od wschodu słońcá áże do zachodu. Co jest przeciwko tym / którzy
tu y owdzie po fałdach Chrystusa włádu: y którzy potátemnie z-
gromadzá / iáko by w zámknieniu: y nie wielu / iáko by ná pu-
szczy. Idem ubi supra.

Iáśność kościoła
powszechnego.

29

A nátychmiast.) Jesliż on dżeci óstáteczny sadny (iáko tu Pan
świádecy) ma nátychmiast nástąpić po przesłádowniu Anty-
christowym / ktore ma trwáć tylko przez pólczwártá láta / iákosiny
wyżey rzekli: tedyć nieznosné bluźnierstwo jest / namiáśká Pá-
ná Chrystusowego czynić Antychristem.

Antychristowe
krolestwo przed
samym dniem
sadnym.

30

Znáć syná człowieczego.) Ten znáć iestci Krzyż s. Ktory się włá-
że żydom ná ich pohánbienie. Chrysostomus in Matt: homil: 77.
Lecz y niemniej bedzie ná pohánbienie heretykom: ktorzy nie
moga cierpieć znáku Krzyża świętego.

Znáć krzyża S.

ROZDZIAŁ XXV.

1 Podobieństwo dziesięci pánien. 15 Talentow slugom rozdanych. 21. 23. 26 Którym Pan pláti według zasług ich. 31 Jak będzie sad ośiáreczny. 33 Owce y kozłowie. 35 Wynuki miłosierne / z áktore Bog dáte krolestwo niebieskie.

Zácz: 104.

Ewangelia ná
dni Pánien SS

G.

* mądrych, á
pięć głupich.
G. S.

* ony. G.

* ktorey syn
człowieczy przy-
dzie. G.

Zácz: 105.

Ewangelia ná
ś. Mikolaj / y
ná dni innych
Biskupow SS.

Dedy podobne będzie krolestwo Niebieskie
dziesięci pániam : ktore wziałyśy lámpy
swoie wysły przeciw oblubieńcowi y oblubienicy. ¹ A pięć z nich było głupich / á pięć mądrych. ² Ale pięć głupich wziałyśy lámpy / nie wzięły oleju z sobą: ³ á mądre wzięły oleju w naczynia swoje z lámpami. ⁴ A gdy oblubieniec omieškwat / zdziwmały sie wszystkie y posnęły. ⁵ A w puł nocy stało sie wołanie: Oto oblubieniec idzie / wymińcie przeciwko iemu. ⁶ Tedy wstały one wszystkie panny: y ochodziły kágáńce swoje. ⁷ Lecz głupie rzekły mądrym: Dajcie nam z oleju waszego: boć lámpy nasze gáśną. ⁸ Odpowiedziały mądre / mówiac: Był nadz nam y wam nie dostało / idźcie ráczey do przedaiacych / á kupcie sobie. ⁹ A gdy * sły kupować / przyszedł oblubieniec: á ktore były gotowe / weszły z nim ná gody / y zamknięte sa drzwi. ¹⁰ Náostatek przysły też y drugie panny / mówiac: Pánie / Pánie / otwórz nam. ¹¹ A on odpowiedaiac rzekł: Zaprawdę mówie wam: nie znam was. ¹² Czuyćieš tedy: bo nie wiećie dnia ani godziny*. ¹³

¹⁴ **A**lbowiem iáko człowiek przecz odiezdziac / wezwał slug swoich / y dał im máietności swoje. ¹⁵ y dał iednemu pięć talentow / á drugiemu dwa / á drugiemu ieden / káżdemu wedle własnego przemożenia: y wnetże odiechł. ¹⁶ A poszedł on ktory był wziął pięć talentow / robił imi / y zyskał drugie pięć. ¹⁷ Tak że y ten ktory był wziął dwa / zyskał drugie dwa.

Lecz ten

1 Mar: 13
d 33.Wys: 24
d 42.b Luk: 19
b 12.

- 18 ¶ Lecz ten który wziął ieden / siedszy zakopał w zie-
 19 mi / y skrył pieniądze pana swego. ¶ A po niemáłym
 20 czasie wrócił się pan onych slug / y uczynił liczbę 3
 21 talenty. ¶ A przystąpiwszy ten który wziął pięć talent-
 22 tow / przyniósł drugie pięć talentow / mówiac: Pa-
 23 nie / dałeś mi pięć talentow: otom drugie pięć * 3y
 24 talentow. ¶ Rzekł mu pan iego: Dobrzeć slugo do-
 25 bry y wierny: gdyżes nad mątem był wiernym / nad
 26 wielem cie postanowie: wnidź do wesela pana twe-
 27 go. ¶ A przystąpiwszy y on który dwa talenty wziął /
 28 rzekł: Panie / dałeś mi dwa talenty: otom drugie
 29 dwa imi zyskał. ¶ Rzekł mu pan iego: Dobrzeć slugo
 30 dobry y wierny: gdyżes był wiernym nad mątem /
 31 nad wielem cie postanowie: wnidź do wesela pa-
 32 ną twego. ¶
- 24 ¶ A przystąpiwszy y ten który był ieden talent w-
 25 ział / rzekł: Panie / wiem iżes iest człowiek srogi /
 26 który żnieś gdzies nie śiał / y zbieraś gdzies nie ro-
 27 sprosyt: ¶ a boiać sie odszedtem / y skrytem talent
 28 twoy w ziemi: Oto masz co iest twego. ¶ A odpo-
 29 wiedziac pan iego / rzekł mu: Slugo zły / y gnuśny /
 30 wiedziałes iż żne gdzem nie śiał / y zgromadzam
 31 gdzem nie rosprosyt: ¶ miałes tedy pieniądze moje
 32 poruczyć tym co pieniędzmi händler / a ia przysed-
 33 śy rozdybym był odebrał swe z lichwa. ¶ A przetoż
 34 weźmicie od niego talent / a dajcie temu który ma
 35 dziesięć talentow. ¶ ¶ Albowiem wszelkiemu mąta-
 36 cemu będzie dano / y obfitować będzie: a temu który
 37 nie ma / y to co się zda mieć / będzie wzięto od niego.
 38 ¶ A niepożytecznego slugę wrzucicie do ciemności
 39 zeronetrzney. ¶ Tam będzie płacz y zgrzytanie zębów.
 40 ¶ A gdy przyjdzie syn człowieczy w maiestacie swo-
 41 im / y rośnyscy * aniołowie z nim / tedy siedzie na stoli-
 42 cy maiestatu swego: ¶ y będą zgromadzone przedni

wolności ludzka
 pospolu z łaską
 Bożą zasługue.
 * talentow. G.

* znam cie. G.
 G.

* mincarzom, a
 bo bankierzom.

Zacz: 106.

¶ wánguy po-
 niedzią: po i.
 niedzi: postu.
 * święt. G.

cdy: 13
 b 12.
 Mar: 4.
 c 25.
 Luk: 8 c18
 y 19 d 26.
 d 20 y: 8
 b 12. y 22.
 b 23.

*odziedziczcie.

G.

Krolestwo nie-
bieskie zgotowa-
ne jest dobrze-
czyniacym: a
nie wierzącym
tylko.

*Ileście. G.

*Ileście. G.

wszystki narody / y odlaczy ie iedne od drugich / i tak
pasterz odlacza owce od kozłow: ? y postawi owce 33
po prawicy swoiey / a kozły po lewicy. ? Tedy rzecze 34
Krol tym ktorzy beda po prawicy iego: Podźcie bto-
goślawieni oycá mego / otrzymaycie krolestwo wam
zgotowane od założenia świata. ? ^c Albowiem tak- 35
knałem / a dalsście mi iść: pragnąłem / a nápoiliście
mie: byłem gościem / a przyieliście mie: ? byłem ná- 36
gim / a przyodzialisście mie: f chorowałem / a náwie-
dziliście mie: byłem w więzieniu / a przyšliście do
mnie. ? Tedy mu odpowiedza sprawiedliwi / mo- 37
wiac: Pánie / kiedyżesmy cie widzieli taknacym / a
nakarmilismy; pragnacym / a nápoilismy cie: ? kie- 38
dysmy cie też widzieli gościem / y przyielismy cie: abo
nágim / y przyodzialismy cie: ? abo kiedyśmy cie wi- 39
dzieli niemocnym / abo w ciemnicy: y przyślichmy do
ciebie: ? A odpowiadaiac Krol / rzecze im: Zápraw- 40
de powiedam wam; ^a Potisście / uczynili iednemu z
tych bráciey moiey namnieyszych / mnieście uczynili.
? Tedy rzecze y tym ktorzy po lewicy beda: ^g Idźcie 41
odemnie przekleć w ogień wieczny: Ktory zgotowa-
ny jest dyablu y ániotom iego. ? Albowiemem taknał / 42
a nie dalsście mi iść: pragnąłem / a nie dalsście mi
pić: ? byłem gościem / a nie przyieliście mie: nágim / 43
a nie przyodzialisście mie: niemocnym / y w ciemni-
cy / a nie náwiedziliście mie. ? Tedy mu odpowie- 44
dza y oni / mowiac: Pánie / kiedyżesmy cie widzieli
taknacym / abo pragnacym / abo gościem / abo nágim /
abo niemocnym / abo w ciemnicy: a nie słuzylismy
tobie: ? Tedy im odpowie / mowiac: Záprawde po- 45
wiedam wam; ^a Potisście / nie uczynili iednemu z tych
namnieyszych / y mnieście nie uczynili. ? ^b A poyda ci 46
ná mekę wieczną: a sprawiedliwi do żywota wie-
cznego.

c Isa: 58.
b 7.
Ezech: 16.
b 7.
f Syr: 7.
d 39.g Psal: 6.
b 9.
Wyz: 7.
c 25.
Luk: 13.
f 27.h Ian: 5.
c 29.
Dan: 12.
a 2.

NAVKI Y PRZESTROGI.

	1	Dziśiáci pánnom.) Dzięścieć pánten / pięć mądrych á pięć głupich iáśnie pokázala / iż w Kościele bożniacym są nieśmi dobzy / ále y li pospolu. A iż nie jest dosyć mieć lámpy bez świeć / to jest wiáre bez miłości y wczynkow dobrych. Gregorius homil: 12.	Y zli są w Kościele.
Mat: 5. 17	1	Lámpy.) Lámpy gorące y świecące / są wczynki dobre / á wlaszsa miłosiérne / y obcowanie pobożne / które świeci przed ludźmi. Augustinus epist: 120. cap: 33.	Lámpy.
	3	Oley.) Oley jest dobry wmyśl / y szczerę przysiewście / áciągające wczynki náše ku czci y chwale Bożej / á nie ku chwale nášej przed ludźmi. Augustin támże.	Oley.
	9	Idźcie ráczey do przedáiaczych.) Jeśli láski Bożej y wlasnych zasług mieć nie będziemy: tedy cudzymi zasługami w dzień sadny wspomózeni być nie możemy.	Po śmierci żebrać prośno.
	26	Slugo ży y gnuśny.) Stráśny sad przeciwko tym / którzy nam nieyśnego dobrodzieystwa nie wzywają ku czci y chwale Bożej.	
Pf: 14. 5. Luk: 6. 34	27	Z lichwa.) Lichwe tu rozumiey nie zysk od pożyczki / który jest zákazany: ále słuszny zysk ábo dochód / który bierze cielowieś; dobrego sáfowania máietności swoich. Gdy nam tedy Bog dáie iáki tálent / tedy chce od niego zysku / y zarobku duchownego / z á pilności y dzielności náše.	Lichwá.
	29	Co się zdá mieć.) Ten má dary Boże / który imi robi y rozmnaża te ku czci Pánu Bogu. Lees ten który ich nie wzywa / wiecey się dáie mieć niżli má: y Bog od niego bierze to co mu pierwey dal.	Kto má dary Boże.
	32	Odlaczyć.) Tým dopiero będzie rozłączenie. Bo tu ná tym świecie dobzy y li pospolu żyli. Odszepieńczy lepák / iż wyšli z Kościoła / y dobrowolnie sięśami odlaczyli / przetoż ich tám odlaczać nie będzie potrzebá. Bo iuz są osadzeni y swym wlasnym sádem potępieni. Cyprianus lib: 1. epist: 8. Hieron: ad Tit: 3.	Odlaczenie.
Ludas 19. Tit: 3. 11.	34	Podźcie błogostáwieni:) Tym rzecze Bog; Idźcie w ogień wiecy / którzy tego miłosierdzia przez wlasną wola swą wzgardzili. A tym rzecze; Podźcie błogostáwieni weźmiecie Królestwo / którzy wlasney wolej swej przyieli wiáre iego / spowiedáli się grzechow swych / pokutowali y dobrze czynili. Augustinus in Act: cum Faelicce Manichæo lib: 1. cap: 8.	Przyczyna potępienia y zbawienia.
	35	Dálście mi.) Stad obaczyć możesi / iáko wiele iálmuzny y wyszkie wczynki miłosiérne záługują / y iáko wielce pomagają ku zgládszeniu grzechow / y ku zbawieniu y dostąpieniu żywota wiecznego. Augustinus in Psal: 49.	Zasługá y záplata dobrych wczynkow.
	42	Nie dálście mi.) Nie przeto ich potępia / żeby nie wierzyli / ále	

Sama wiara nie iz dobrych uczynkow nie czynili. Bo ic waz wierzyl / ale dobrze kogo nie zbawia. czynic zaniechali / iz mniemali zeby sama wiara mogla byc zbawieniem. Augustinus de fide & operibus cap: 15. & ad Dulcit: quest: 1.

ROZDZIAL XXVI.

1 Christus smierc swoie blizka opowieda. 4 Rada przelożonych Żydowskich przeciw Chrystusowi. 7 Drogi oleiek wylany na glowe iego. 14 Judasz przedacie Chrystusa. 21 Ostatnia wieczerza. 26 Pan uczynil chleb ciadem / a wino krwia swoia. 31 Opowieda uczniom przyszle zgorzenie. 34 y 70 X Piotrowe zaprzeczenie. 37 Smuci sie. 39 Modlitwa w ogrodzie. 48 Judasz go wydaie pocelowaniam. 51 Piotr wina vcho Malfusowi. 57 Wiedzion do Kaiphasa. 59 Salszywi świadkowie. 64 Wynawia sie byc Chrystusem. 67 Uplwan y poszykowan.

Zacz: 107.

Pascha ktora czytala w Dziele Kwiet. Pascha swieto przednieysze Zydomskie, na pasmatke wybawienia z niewolcy Egipskiej: na ktorego miesce nastapilo na se wielkonoenc swieto.

Zacz: 108.

ten oleiek. G.

smiec bedziecie.
N. L.

Mstato sie / gdy dokonaczyl Jezus tych wstych powiesci / rzekl uczniom swoim: ¹ Wiecie iz po dwu dniu Pascha bedzie / a syn czlowieczy bedzie wydan aby byl ukrzyzowan. ² Tedy sie zebrali arcycykaplani y starszy z ludu do dworu arcycykaplana / ktorego zwano Kaiphasem: ³ y radzili sie spolu aby Jesusa zdrada poimali / y zabili. ⁴ Lecz morwili: Nie w swieto: aby nie byl rozruch miedzy ludem. ⁵ A gdy Jezus byl w Bethaniey w domu Symona tredowatego / ⁶ y przystapila do niego niewiasta maitac stoiek alabastrowy olejku barzo drogiego / y wylata gi na glowe iego gdy v stole siedzial. ⁷ A widzac uczniowie iego / zagniewali sie mowiac: Na coz ta wtrata: ⁸ y abowiem mozon to drogo przedac / y rozdac vbogim. ⁹ Co gdy poznal Jezus / rzekl im: Przecz sie przykrzycie tey niewiescie: ¹⁰ gdyz dobry uczynek przeciwko mnie uczynila. ¹¹ Abowiem zarwie vbogie macie z soba / ale mnie nie zarwie macie. ¹² Bo ta wylawszy ten oleiek na ciato moje: y uczynila to na pogrzeb mój. ¹³ Zaprawde mowie wam; gdziekolwiek bedzie przepowiadana ta Ewange-

1
A 4 Mar: 14
a 1.
2
Luk: 22
a 1.

6
7
8
9
10
11
12
13
b Ian 11
a 2. y 12
a 3.
Mar: 14
a 3.

11
b 11.

d Mar: 14. b 10. Luk: 22. a 4.	14 B	lia po wszytkim świećcie / y to co ona uczyniła będzie	
	15	ze dwunastcie / ktorego zwano Judaszem Iskariotem / do arcykapłanow / y rzekł im: Co mi chcecie dać / a ja go wam wydam: A oni naznaczyli mu trzy	zowia. 6 L. G. trzydzieści sy-
e Mar: 14 b 12. Luk: 22 a 7.	16 17	dziesięć srebrnych. y A od onego czasu szukał pogo- dy / aby go wydał. y c W pierwszy tedy dzień prz-	elow srebrnych ktore czynia 15 talárov. Acz Baronius kła-
	18	smikom przyszli uczniowie do Jezusa mówiac: Gdzie chcesz abyśmy zgotowali iść Pásche: y A Jezus	dzie daleko wa- jecha summe.
	19	rzekł: Idźcie do miasta do niektorego człowieka, a rze- czcie mu: Mistrz mowi; Czas mój blisko jest y cie-	5 L. G. * mu. G. to jest, birań-
f Mar: 14. b 17. g Luk: 22. b 14. h Jan 13. c 21.	20 21 22 23	bie czynie Pásche z uczniami memi. y A uczynili u- czniowie iako im rozkazał Jezus: y zgotowali Pá- sche. y f A gdy był wieczor / vsiadł ze dwiemaś- cie uczniow swoich. y g A gdy oni iedli / rzekł: h Za-	ká na pamięć Páschy. G.
	24	prawde powiedam wam / iż ieden z was mnie wyda. y A zaśmuciwszy sie bázro / poczęli każdy z nich mó- wić: Ażajem ja iest Pánie: y A on odpowiedaiac	* mu. G. omoczył. G.
Pfal: 40. b 10.	25	rzekł: Ktory macza zemna rękę w miśie / ten mnie wyda. y Synći człowieczy idzie / iako napisano o nim: ale biada onemu człowiekowi / przez ktorego	bywa. 2 L. G. S lepiey. Hebr. iedli. G. G. G. ktora sie za wo- iele ich wylewa G S. skad znac ze P. Iesus na o- stániey wieczes- raz, wylewając żanás krew swo- ic, Bogu Oycu ofiárovwał. O czym serzey
i 1. Kor: 11 c 24.	26	syn człowieczy będzie wydan. dobrze mu było / aby nie był nie narodził ten człowiek. y A odpowiedaiac Judasz ktory go wydał / rzekł: Ażajem ja iest Mi- strzu: Rzekł mu: Tyś powiedział. y i A gdy oni	
	27	wieczierzali / wziął Jezus chleb / y błogosławił / y ta- mał / y dawał uczniom swoim / y rzekł: Bierźcie / y iedźcie: toć iest ciało moje. y A wziąwszy kielich /	
	28	dzięki czynił / y dał im / rzekac: Pijcie z tego wszyscy. y Abowiem tąc iest krew moia nowego testamentu ktora za wiele ich będzie wylana na odpuszczenie	
	29	grzechow. y A powiedam wam / iż nie bede pił od- tychmiast z tego owocu winney macice / aż do dnia onego / gdy gi bede pił z wami nowy w królestwie	Luk: 22. 20.

¶ Ten hymn śnać
był Psalm 113.
który się tak po-
czyna: Gdy lud
Izraelski wycho-
dził z Egiptu.

Gethsemani, po-
naśsemu, dolina
tłustości.

¶ G.
* y cieśko fraso-
wać. G.
* zewślad. G.

to jest, wyzwoli-
mie od tak pro-
giey y hanieb-
ney śmierci.

¶ Takżeście nie
mogli. N L. K.

G. S.
to jest, człowie-
czeństwo.

* odemnie. G.

G.
aby syn czło-
wieczy był. Heb

Oycá mego. ¶ A hymn odpiąwwszy / wysłi ná gore
oliwná. ¶ Tedy im rzekł Jესus : k Wśyscy wy zgor-
śenie weźmiećie ze mnie tey nocy. Abowiem iest ná-
pisano : ¶ Oderze pasterzá / y rosprosza sie owce trzo-
dy. ¶ m Lecz gdy zmartwychwstańe / vprzede was
do Galileey. ¶ A odpowiedáiac Piotr / rzekł iemu :
Choćby sie wśyscy zgorśyli z ćiebie / iá nigdy sie nie
zgorśe. ¶ Rzekł mu Jესus : Záprawde powiedam-
ći ; iż teyże nocy / pierwey niż kur zápoie / trzy kroc sie
mnie záprzyś. ¶ Rzekł mu Piotr : Choćby mi też z
toba przyślo vmrzeć / nie záprze sie ćiebie. Także y
wśyscy vczniowie mówili. ¶ Tedy przyśedł Jესus
z ninu do wśi ktora zowia Gethsemani : y rzekł vcz-
niom swoim : Siedźćie tu / áz iá śedśy bede sie tam
modlit. ¶ A wźiawśy z sobá Piotrá y dwu synow
Zebedeusowych / poczał sie śmucić y * teśnić sobie.
¶ Tedy rzekł im : Smetna iest * duśá moia áz do ś-
mierci : Zostańćie tu / á czuyćie zemna. ¶ A posta-
piwśy troche / padł ná oblicze swoje / modlac sie / y
mowiac : Oycze moy / iesli można rzecz / niechay o-
deydzie odemnie ten kielich. wśákże nie iáko iá chce /
ále iáko ty. ¶ Tedy przyśedł do vczniow swoich / y
nálaź ie spiace / y rzekł Piotrowi : * Tak : nie mogli-
ście iedney godziny czuć zemna : ¶ Czuyćie / á modl-
ćie sie ábyście nie wśšli w pokuśe. Duchći wpraw-
dzie iest ochotny / ále * ciáto mdle. ¶ Záśie powtore
odśedśy / modlit sie rzekac : Oycze moy / iesli nie mo-
że ten kielich odeyść * iedno ábym go pił : niech sie
oście wola twoia. ¶ A przyśedśy powtore / nálaź
ie spiace. ábowiem byty oczy ich obćiażone. ¶ A zo-
stáwśy ie / záś odśedł : y trzeći raz sie modlit / tyż
słowá mowiac. ¶ Tedy przyśedł do vczniow swoich /
y rzekł im : Już wiać śpićie / y odpoczywáćie : oto
przybliźyła sie godzina / á syn człowieczy będzie wy-

k Mar: 14.
c 27.

Ian 16.
d 32.

Zach: 13.
b 7.

m Mar: 14
c 28. y 16.
b 7.

n Mar: 14
d 32.

Luk: 22.
d 39.

D

40

41

42

43

44

45

46 dan w rece grzeszników. I Wstaniecie/podźmy: oto
 47 sie przybliżyl który mie wyda. I o Al gdy on ieszcze mo-
 wit/oto Judaś ieden ze dwunastcie przyszedł/ a z nim
 wielka rzesza z mieczmi y z kłymi/ posłani od Arcyk-
 48 ptanow y stárszych ludu. I A ten który go wydał/ dał
 im był znát/ mówiac: któregokolwiek pocálue/ ten
 49 ci jest: imaycieś go. I A wnet przystapiwszy ku Je-
 susowi/ rzekł: Bądź pozdrowion Rabbi: y pocátow-
 50 wał go. I A Jezus rzekł mu: Przyjacielu/ ná coś
 przyszedł: Tedy przystapiwszy rzucili sie ná Jesusa/
 51 y poimáli go. I A oto ieden z tych którzy byli z Je-
 susem/ wyciągnawşy reke/ dobył kordá swego; a w-
 52 derzywşy sluge ksiáżećcia káptáńskiego/ wciął mu w
 cho. I Tedy mu rzekł Jezus: Obroć kord swoy ná
 53 miejsce tego. I ábowiem wşyscy którzy miecz biora/
 54 nieczem pogina. I Czyli nmiemáš ábym nie mogł
 *prosić Oycá mego: a stáwiliby mi teraz wiecey niż
 55 dwunastcie ciem ániotow: I Jákoż sie tedy wy-
 pełnia I pismá/ ktore opowiedáia iż sie ták musí stać:
 56 I Oney godziny mówi Jezus rzeszám: Wyplisćcie
 iáko ná zloczynice z mieczmi y z kłymi poimáć mie:
 Siedziałem ná każdy dzień w was wczac w kóściele:
 57 a nie poimálišcie mie. I A to sie wşytko działo/ áby
 sie wypełniły I pismá prorockie. Tedy wczniowie w-
 58 şyscy/ opusćiwşy go pouciekáli.
 59 I A oni poimawşy Jezusa/ wiedli do Káiphasá
 Arcykáptaná / gdsie sie byli zebráli Doktorowie y
 60 stárszy. I A Piotr siedział z nim z daleká / áż do dwor-
 ru Arcykáptáńskiego. A wşedşy tam/ siedział z stu-
 61 gámi: áby widział koniec. I Tedy Arcykáptani y
 wşytká ráda siedząca szukáli fałszywego świadec-
 62 twá przeciwko Jezusowi/ áby go zamordowali: I y
 nie náleżli/ ácz wiele fałszywych świadków przycho-
 dzito*. A ná koniec wystapiwşy dwá fałszywi świad-

wydać. 5 L.
 G. S.

Mistrzu moy.

według zakos-
 nu, który każe
 tracić meşoboy-
 ce.

* teraz 2 L. G.
 G.

Abo woysk:
 po Lacinie y po
 Græcku legio:
 która w sobie
 má 12250. żoł-
 nierzow. Toż
 słowko máś ni-
 şey Mar: 5. 9.
 Luk: 8. 30.

Zácz: 109

Arcykáptán.
 N. L.

* y stárszy. G.

* y G.

* nie náleżli. G.

Ja trzy dni.
G. S.

* odpowiadając.
iac. G.

Bogą żywego.
N. G. y L.

Tak jest iakoś
powiedział. Her
braizm.
G.
G.

N. L. G. S.

Kowie / i rzekli: Ten mówi; " Moge rozwalić ko- 61
ściot Boży / a po trzech dniach zaśie gi zbudować.
i A wstawszy Arcykapłan / rzekł mu: Nle nie odpo- 62
wiedaś na to co ci przeciwko tobie świadcza? i Lecz 63
Jesús milczał. A Arcykapłan rzekł mu: Poprzysię-
gam cie przez Bogą żywego / abyś nam powiedział
ieślis ty ieśt Christus syn Boży. i Rzekł mu Jesús: 64
Tys powiedział. Jednak powiadam wam / od tad
wyrzycie syna człowieczego siedzącego na prawicy
mocy Bożej / y przychodzącego w obłokach niebie- 65
skich. i Tedy Arcykapłan rozdart odzienie swoje /
mówiac: i bluźnit: coż daley potrzebuujemy świad- 66
ków: o toście teraz słyseli bluźnierstwo: i coż sie
wam zda: A oni odpowiadając rzekli: Winien ieśt 67
śmierci. i Tedy plwáli na oblicze iego / y zaszyko-
wali go: a dudy policzkowali / i mówiac: Proro- 68
kuy nam Christusie; kto ieśt który cie vderzył: i A 69
Piotr siedział przed gmachem w śieni: y przystąpił
k niemu iedną służebnicą / mówiac: A tys był z Je-
susem Galilejskim. i A on sie zaprzat przed wszytki- 70
mi / rzekac: Niewiem co mówisz. i A gdy on wy- 71
chodził na przysionek / wyrzucił go druga służebnicą /
y rzekła tym co tam byli: A ten był z Jesusem Nazá-
reńskim. i A powtore zaprzat sie z przysięgą / iż nie 72
znam człowieka. i A przystąpiwszy máło potym ci 73
co tam stali / rzekli Piotrowi: Prawdziwieś y ty ieśt
z nich: bo y mowa twoia cie wydawa. i Tedy sie po- 74
czął przeklinac y przysięgac iż nie znal człowieka.
A natychmiast kur zapiał. i A wspomniat Piotr na 75
słowo Jesuśowe ktore mu był powiedział: Iż pier-
wey niż kur zápoie / trzykroć sie mnie záprzysz. A wy-
śedłszy z dworu / gorzko plakał.

NAVKI Y PRZESTROGI.

Tá vrátá.) náklad ná nálo Pána Christuśowe ieśsze żywe. 8

cyntony

u Jan 2
d 19.

x Wyj 16
d 27.

1. Theś 4
c 14.

Rzym 14
b 10.

y Iśa: 50
b 6.

Mar: 14
f 65.

z Luk: 22
f 55.

Ian 18.
d 25.

cyniony / zwał sie Judaſowi ſtrącony y niepożyteczny. Jako y
dnis naślady podobne na toż ciało Pańskie w naſwietſzym Sa-
kramentie / na ołtarze y na kościoły / zdadza ſie heretykom proſne
y ſzkodliwe : ábo widy nie tak pożyteczne / iáko gdyby na w bogie
byly obrocone. Ale tu Pan inaczej oſadził.

Heretykowie
bracia Iudaſo-
wi.

10 Dobry czynek.) Naślady na nabożeństwo / na ſlubie y chwa-
le Boſie uczynione / ſa uczynki dobre / y Pánu Bogu wdzięczne / y
czestoćkoć wiecez áſługujące / niſz gdyby te na w bogie obrocono ;
áczkolwiek oboie ſa dobre : y niekiedy teſt rzecz powinientesza wbo-
gie opárzyć. W oſmem w niektórych potrzebach y przypadkach
kościoł ſielichy / Krzyſey inne ſtátki poſwiecone łamie / á w bogie
inni wyſłupnie ábo opárzuie. Ambroſius lib; 2. Off: cap: 28. Wſáka
je to teſt pewna / y á przodków náſzych rzecz doſwiádczona ; iſ-
ſie w bódzy na ten czas nalepiey mieli / kiedy wiecey na potrzeby
koſcielne obracano.

Dobre czynki

11 Mnie nie żałujcie macie.) Nie mamy teraz Pána onym wido-
mym ſposobem / iáko na ſwiecie z wczniámi obcowal / y poſlugi lu-
dſkiej potrzebował : Ale inſzym ſposobem mamy go w naſwiete-
ſzym Sakramencie / ácz nie oczywiſcie / ále rzeczywiſcie / iſtotnie y
prawdziwie. Bo teſli ſłuſznie ono rzekł P. Chriſtus : Tom do was
mowił / gdym teſeſe byl z wámi : dawáiac náć / że inſz nie byl z ni-
mi / przeto iſz z nimi wiecey nie obcowal ludſkim obyczáiem / choć
był z nimi prawdziwie y widomie : iákoſz niy ſłuſzniey mowić mo-
żemy / Ji Pan Chriſtus teraz nie teſt z námi : gdyſz nie tylko nie ob-
cuje z námi ludſkim obyczáiem ; ále áni teſt widomie z námi.

iáko P. Ieſuſa
teraz mamy, á
iáko nie.

13 To co czyniła, będzie powiedano na tey pamiatce.) Obácz / iſz
dobrze uczynki ſwietych máia być w koſciele wſpomínane / ku cza-
onym : iáko teſt obyczay w koſciele Kátholickim.

Pámiatki ſwie-
tych w koſciele.

20 Wſiadł ze dwiemánaſcie.) Sámych tylko dwánaſcie Apoſto-
łów obrał do tey ſpráwy (choćia było w mieſcie wiele wczniów te-
go) iſz tym ſámym dał moc y ſposob nie tylko pożywania y rozda-
wania tego Sakramentu : ále teſz poſwiacania y oſiárowania
tey nowej oſiáry nowego Teſtámentu : uczyniwſzy ie támiſe ká-
plány y oſiárowniki. W czym Leo wielki tak nápiſał. Stáno-
wiaz teſtáment ciála y krewieſwoicy / wczyl Apoſtolow iáka oſiá-
re mieli Bogu oſiárowái. A ſ. Clemens wczel Piótrás. powie-
dzał : Ji Pan Chriſtus oſiáruiać duchowna oſiáre pierwey ni-
ili cierpiał / nam ſámym (Apoſtolom y ich námiestnikom) roſta-
zał toż czynić.

Przez ſámych
12. Apoſtolow
miał Pan na w
ieczyſzy.

26 Wzjął chleb.) Doſkonawſzy Pan Chriſtus oſiáry onego bá-

Osiara Msey i
na ostatnicy w:
iczerzy wsta-
wiona.

ciała według porządku Aaronowego (mowi Augustin s.). Jam w:
stał w osiara; i ciała y krew swojej według porządku Melchisede-
chowego. A Trensus świadczy: Ji Pan Christus wstał w ch-
leb y wino y wczynił w te ciała y krew swoia/ nauczył Aposto-
low nowego osiary nowego Testamentu: Ktora Pościol wstał w
od Apostolow po wszystkim świecie osiarać Bogu. Chrysoſtom
śś pise: Ji na tymże tednym stole oboi osiara wielkonocna / y
figury / y prawdy / była sprawowana. Nakoniec Leo s. twierdzi/
Ji na oney wieczerzy Pan Christus stary dołonal / a nowa osi-
ra wielkonocna postanowił. (Prawda) *Wskazanie Q. 16. 8.*

Przemienienie
chleba w ciało
Pánskie.

Błogosławimy.) Abo przeżegnawmy on chleb / po Gracku *Εὐ-
λογίας*. Którym błogosławieństwem / y słowy ktore przydał / v-
czynił on chleb ciałem swoim. Abo wtem błogosławieństwo Bo-
że zaważe jest skuteczne. Jako y ono / błogosławimy albo prze-
żegnawmy chleb y ryby / wnetże je rozmnożył. A przeciwnym oby-
ciałem / kiedy prześłal figę / tudzież ja wsiłzył. Przetoż y Páwel s.
ścielić pánstwiem błogosławieństwem zowie: Acielić / prawł-
ktoremu błogosławimy / to jest / ktory poświęcamy. A Ambroży
ś. seroko dowodzi / iż w s. Sakramencie nie maś wiecey chleba
ktory przyrodzenie sprawiło: ale jest to co przeżegnanie poświę-
ciło (to jest ciało Pánstkie) Bo wietża / mowi / jest moc poświęce-
nia / niżli przyrodzenia: ponieważ poświęceniem y śmá sie natu-
ra przemienia.

Przemienienie
chleba.

To jest ciało.) Chleb y wino bywa przemienione w ciało y
krew Pánstka / taż moca wszechmocna / ktora świat jest stworzony /
y ktora słowo w żywocie pánstkim jest wcielone. Damascenus
lib: 4. cap: 14. Cyprianus de cena Domini. Ambrosius libro de mi-
ster: init: cap: 9.

Ciało prawdzi-
we w s. Sakra-
mentie.

Ciało moje.) Nte rzekł: Ten chleb jest figurą ciała mego / albo
to wino jest figurą krwi mojej. Damascenus lib: 4. cap: 14. The-
ophylactus in hunc locum. Concil: Nic: 2. acti: 6. Gdy tedy Do-
ktorowie zowa kedy ten Sakrament figura albo znakiem; tedy
przez znak y figure / rozumieja zwierzydnia oboje chleba y winá.

Pan krew swo-
trzymał w kie-
lichu y wyle-
wał.

Krew moja nowego Testamentu.) Jako stary testament krew
był wtwierdzony tymi słowy: Ta jest krew testamentu / ktory Bog
do was posłał: Tak też tu jest wstawienie y wtwierdzenie nowego
testamentu / we krwi Chrystusowej / przez te słowa: Ta jest krew
moja nowego testamentu: Ktora krew tuż oto tu wylewał / a nte
tylko potym na krzyżu. Abo wtem w Grackim / v wszystkich Ewán-
gelistow y v Pávla / tak stoi / in presenti: Ktora sie (teraz) wylewa /

August: 10
Psalms: 37
cont: 2.
Iren: 11: 4
cap: 32.
Chrysoſt:
homil: de
prod: lud.
Leo fer: 7
de pas: Do.

Luk: 9: 16
Mar: 8: 7
Mat: 21: 15
1. Kor: 10:
16.
Ambr: 11:
de iis qui
mysteria
initiantur
cap: 9.

Do Zyd:
20.

1. Kor: 11.

24.

Luk: 22. 19

19 albo Ktora (tu) wylewam. A także o ciele: Ktoreżá was dáta/ta-
mía. A śmí heretykowie ták przykładáia.

W Sakramencie
nie máś wiecey
chlebá ani winá

1 Mo: 2. 23

2 Mo: 7. 12

Tob: 5. 5.

1 Mo: 18. 2

Jan 6. 55

29 Ztego owocu winnice.) S. Łukáš te słowa kładzie przed po-
święcáníem. Skład znáć je to Pan mowíł o prostym winie / Kto-
te pili iedną bátánkú wielkonocego. Ale choiby też mowíł o wi-
nie ktore sie tuż w Krew tego było przemienilo: tedy ie ták zowie
winem / iáko Páwel chleb w ciáło przemieniony / zowie przeće chle-
bem: dla trzech przyczyn. Jedná / iź pierwey winem było: iáko
Jádám zowie Kwe kóściá swoia / iź bylá uczyniona z kóści tego. y
iáko wážíł Torzešow názwany test lasta / iź pierwey był lastá Dru-
ga / iź przeće zostawa osoba chlebá y winá: Jáko ániol Rápháel
názwan test młodzińcem: y trzy ániolowie ktorzy sie Abrahá-
mowi wkazáli / trzy meżowie. Trzeciá / iź ciáło Páná Chrystusa
we prawdzie test chlebem y pokármem / y Krew tego prawdzie
wie napoíem.

39 Nie iáko ia chce.) Dostónáły przykład posłuszeństwa / y oddá-
nia nas sámych y woley nášey pod wola y zřadzenie Boże / we
wsytkich trudnościách y przeciwnościách: á iź nie doczesnego zá-
dác áni prošíe od Boga nie mamy / iedno z tym dośládem woley
Božey y v podobánia tego.

Posłuszeństwo.

41 Čuycie á modlíe sie.) Stádeť pošly Wigilie / to test / čuyností
y nocowánia ná modlitwách / Ktore byly w pietwšym kóściele /
wyznályne wsytkim Chrześťánom / ná káždé vrocnyte swéto. Já-
ko świádcza Cyprian s. de orat: Domini. y Hieron: aduersus Vigil-
ę epist: 53. Ale potym dla sáslužnych przyczyn odiete / dostály sie
sámym Sákonním. *Owczem przez Zakonníkow*

Wigilie.

74 Poczł sie przeklináć.) Znáczny przykład y přestrogá Krewko-
ści ludzkiej: áby sie káždý strzegl wielkiego o sobie rozumienia: á
ieby čásu pokusy / w sámym Bogu nádstiee pokládal.

Raym: Słason
dla swa
woli o
nich że
chly niemo

Presumptia.

ROZDZIAŁ XXVII.

2 JEsus zwiázany podan Pilatowi. 5 Judáš sie sám wieśł.
11 Wyznáwa sie być Ktolem. 16 y 21 Bártábbáš. 19 Soná Pi-
latowá. 24 Pilat vmywa rece. 26 Vbiczowan. 27 Korono-
wan. 30 Vplwan y násmílan. 32 Symon Cyrenecyčł. 35 V-
křypžowan. 38 Nboyce z nim. 51 Čudá po ámierié tego. 60 Po-
gřeb ciála tego. 64 A stráž náđ nám.

1 **Q**dy bylo ráno wěšli w ráde wsyšcy Arcyká-
1 A plani y stáršy ludu přeciwoť JEsusowi / áby
2 go zámordowáli. 1 A zwiázawšy go 4 przy-

Záč: 110.

4 Mar: 15.

2 1.

Zacz: III.

^e niewinna. G.
to iest czlowie-
ka niewinnego.
^e To iest, twoi
to wina, nie na-
sa.

^e do skarbnie,
abo do skrzynie
kościelney, kto-
ra po Zydow-
sku zwano kor-
bona: je do niej
kładziono dary
Boze, bo korban
iest dar po Zyd-
wsku. Te skrzy-
nie z Grackie-
o zwano Gazophy-
lakium.

^e cudzoziemcow

^e G. y S.

^e N. L. S.

^e mieli. G.

^e Nic tobie y
sprawiedliwe-
mu temu. L. G.
Hebraism.

wiebli / y podali Pontskiemu Pitarowi staroscie.

¶ Tedy wyrzawszy Judasz ktory go byl wydal iz byl skazan: zaluiac / wrocil trzydziesti srebrnych Arcykaplanom y starzym / i mowiac: Zgrzesylem / wydawszy krewo^e sprawiedliwa. A oni rzekli: A nam co do tego / ty wyrzys. ¶ A porzuciwszy srebrniki w to-
sciele / odszedl: y poszedly / obiešl sie. ¶ A Arcykaptani wziawszy ony srebrniki / mowili: Nie godzi sie ich klasc do korbony: gdyz iest zaplata krwi. ¶ A naradzivszy sie / kupili za nie rola garnczarszowa / na pogrzeb pielgrzymow. ¶ Dla tego ona rola nazwana iest^e Zalceldama / to iest rola krwi / az do dnia dzisieyszego. ¶ Tedy sie wypelnilo to co iest powie-
dziano przez Jeremiaśa Proroka / mowiacego: ¶ A wziali trzydziesti srebrnych / zaplate ofacowanego ktory byl ofacowan od synow Israelskich: ¶ A dali ie na rola garnczarszowa / iako mi postanowil Pan. ¶ A Jezus stanal przed starosta: y pytal go starosta mowiac: Tyś iest krol Zydowski: Rzekl mu Jezus: Ty powiedas. ¶ A gdy nań skarzyli Arcykaptani y starzy / nie nie odpowiedzial. ¶ Tedy mu rzekli Pitat: Nie słysysz iako wiele przeciw tobie świadczą: ¶ A nie odpowiedzial mu na żadne słowo: tak iz sie barzo dziwował starosta. ¶ A na swieto zwykt byl starosta wypuszczać pospolstwu iedne^e więźnia kto-
regoby chcieli. ¶ A^e miał na ten czas więźnia zna-
cznego / ktorego zwano Barabbasem. ¶ A gdy sie zebrali / rzekli im Pitat: Ktorego chcecie wypuszcze-
wam; Barabbasa / czyli Jesusa ktorego zowa Chrystusem: ¶ Bo wiedzial iz go z zazdrości byli wydali. ¶ Lecz gdy on siedzial na stolicy sadowej / poslala do niego żona iego / mowiac: Nie miej ty nic z tym sprawiedliwym. abowiem wilem cierpiala dziś we-
śnie dla niego. ¶ A Arcykaptani y starzy namowili

pospolstwo

Luk: 22.

F 66.

Ian 18.

c 25.

6Dzie: 1.

c 15.

c Dzie: 1.

c 19.

B d Zach: 11.

c 12.

Ier: 34.

b 9.

c Mar: 15.

a 2.

Luk: 22.

a 3.

Ian 18.

f 33.

f Mar: 15. 21 pospolstwo aby prosili Barabbasą / a Jესusą straci-
 a 11. 22 li. ? A odpowiadając starosta / rzekł im: Ktoregoż
 Luk: 23. 23 chcecie abym wam wypuścił z tych dwu? A oni od-
 a 18. 24 powiedzieli / Barabbasą. ? Rzekł im * Pitat: Coż te-
 Ian 18. 25 dy uczynie Jესusowi ktorego zowa Chrystusem ?
 g 40. 26 Rzekł * wszyscy: Niech będzie ukrzyżowan. ? Rzekł
 Dzie: 3. 27 im starosta: Coż wżdy z tego uczyni? A oni tym
 c 14. 28 więcej wołali / mówiac: Niech będzie ukrzyżowan.
 29 ? A widząc Pitat iż nic nie pomogło / owsem wiełszy
 30 sie rozruch dźiał: wzięwszy wodę / wymył ręce przed po-
 31 spolstwem / mówiac: Nie jestem ja winien krwi
 32 tego sprawiedliwego: wy wyrzycie. ? A odpowie-
 33 dając wszystkim lud / rzekł: Krew tego na nas / y na sy-
 34 ny nasze. ? Tedy im wypuścił Barabbasą: a uwięzio-
 35 wawszy Jესusą podał im aby był ukrzyżowan.
 36 ? Tedy żołnierze starościni wzięwszy Jესusą do ra-
 37 tusa / zebrałi do niego wszystkie rote: ? a zwołłszy go /
 38 włożyli nań płaszcz fariatny: ? y wplotłszy koronę z
 39 ciernia / włożyli na głowę jego / y trzcinę w prawicę
 40 jego. A kłaniając się przed nim / nęgrawali go / mo-
 41 wiac: Bądź pozdrowion królu dydowski. ? A plu-
 42 iąc nań / wzięli trzcinę / y bili go w głowę jego. ? A
 43 gdy się z nie^o nęsmiali / zwołłli go z oney ściany: y oble-
 44 kłi go w odzienie jego / y wiedli go na ukrzyżowanie.
 45 ? A wychodząc nęleżli człowiek a Cireneczyk a imie-
 46 niem Symon: tego przymusiłi aby nęosił krzyż jego.
 47 ? i A przyszedłszy na miejsce rzeczone Golgoty / co
 48 sie wyklada / miejsce trupich głow / ? dali mu pić
 49 wino z żółcią zmieszanę. a skosztowawszy / niechciał
 50 pić. ? k A ukrzyżowawszy go / rozdzielili odzienia ie-
 51 go / rzuciłszy los: aby sie wypełniło to co jest rze-
 52 czono przez Prorok a mówiącego: Rozdzielili so-
 53 bie odzienia moje: a o suknia moje los męotali. ? A
 54 siedząc strzegłi go*. ? A włożyli nad głowę jego wi-

* tedy. G.

* mu. K. G.

To jest: Nie ja
go zabijam, ale
wy.wy obaczcie, wa-
żajcie, rozmyśl-
cie się.

Zacz: 112.

Zacz: 113.

ocet. G. S.

15 L. N. G. S.

* tam. G.

ne' tego

119. ^oabo przyczyne śmierci. ^orozwała. N. L. ^obudnie. N. L. ^{* y z Pharyzeu smi. G.} ^owierzemy weń. G. ^owierzemy ies mu. N. L. ^{* go. G. S.}

ne iego napisana: TEN IEST IESVS KROL E
 ZYDOWSKI. I Tedy byli ukrzyżowani z nim dwa 38
 zbojcy: ieden po prawicy / a drugi po lewicy. I A ci 39
 ktorzy przechodzili mimo bluźnili go chwyciac gło-
 wami swemi / I y mówiac: " Ehey co rozwalasz 40 m Jan: 8
 kościot Boży / a za trzy dni gi zaśie budnieś: zachod 19.
 way sam siebie: Jesliś syn BŹy / sstap z krzyża.
 I Także y arcykapłani z Doktorami y starszymi * ną 41
 grawaiac mówili: I Innych ratował; sam siebie 42 n Mad: 1
 ratować nie może: " Jesli iest krol Izraelski / niech d 18.
 teraz sstapi z krzyża / a "wierzemy iemu". I "Duszał 43 o Psal: 21
 w Bogu: niech go teraz wybawi iesli * chce: Boć b 9.
 poroedział; Jestem synem Bożym. I Także też y 44
 ztoczyńce ktorzy byli z nim ukrzyżowani / wragali
 mu. I A od szóstej godziny / sstała sie ciemność po 45
 wszej ziemi / aż do dziewiatej godziny. I A około 46
 dziewiatej godziny zawołał Iesus wielkim głosem /
 rzekac: Eli / Eli / lánasábachtáni: to iest; P Boże p Psal: 22
 moy / Boże moy / czemuś mie opuścić? I A niektó- 47 a 1.
 rzy z tych co tam stali słysząc to / mówili: iż Eliáš 48
 ten woła. I A nátychmiasz bieżawşy ieden z nich /
 wzięwşy gebkę nápełnił iá / octem / y włożył ná trci- F 1 Psal: 68
 ne / y dawał mu pić. I Lecz drudzy mówili: Zanie- c 22.
 chay / pátrzaymy iesli przydzie Eliáš aby go wybá-
 wił. I A Iesus zawoławşy powtore wielkim gło- 50
 sem / wypuścił ducha. I " A oto zaśloná kościelna 51 r 2. Kron
 rozdarta sie ná dwoie / od wierzchu aż do dołu. y zie- 3. d 14
 mia zadrżała / a stały sie popadały: I y groby sie 52
 tworzyły: y wiele ciał swietych ktorzy byli posneli /
 powstało. I A wyszedşy z grobow po zmartwych- 53
 wstał mu iego / wesli do miasta swietego: y wstali
 sie wolelom. I A "Rocznistrzy ci co z nim byli strze- 54
 gac Iesusá / wyrzawşy trzęsienie ziemi y to co sie
 działo / zlekli sie bázno / mówiac: Zaişteć ten był sy-
 nem Bo-

119. ^oSetnik, comiał
 sto żołnierzy
 pod sobą.

nem Bo-

55 nem Bożym. ? A było tam wiele niewiaśc z dale-
 56 ká* / ktore byty posły za Iesusem od Gálileiey / poslu-
 guiac mu: ? miedzy ktorymi była Mária Mágda-
 lená / y Mária mátká Jakóbá y Iosephá / y mátká
 57 synow Zebedeusowych. ? A gdy był wieczor / przy-
 58 siedi niektory cztowiek bogáty z Arymáthiey / imie-
 niem Ioseph / ktory też był uczniem Iesusowym.
 59 Ten siedsly do Pitatá / prosil ciátá Iesusowego. Te-
 60 dy Pitat kazat oddac ciátó. ? A Ioseph wziawszy
 ciátó / wwinat ie w czyste przesćcierádlo: ? y položyl ie
 w nowym grobie swoim ktory był w skále wykowat.
 y przywálszysy do dziwi grobu kámién wielki / od-
 61 siedi. ? A była tam Mária Mágdalená y druga Mária /
 siedzac przećiwko grobowi.
 62 ? A náziánuerz / ktory iest dzień po przygotowaniu /
 63 zebrałi sie Arcykapłani y Pháryzeusowie do Pitatá /
 ? mowiac: Pánie / wspomnielisy / iż on zwodzićiel
 64 powiedział ieszcze żywiac; po trzech dni zmartwych
 wstáne. ? Przetoż rostaż áby strzeżono grobu áż do
 dnia trzeciego: áby snadź przysiedsly uczniowie iego
 * nie ukrádli go / y powiedzieli ludowi; Powstá z
 65 martwych: y bedzie óstátni bład goršy niż piérwszy.
 66 ? Rzekł im Pitat: Macie stráž. idźcie / strzeżcie iáko
 umiecie. ? A oni siedsly / obwárowáli grob / zápie-
 czetowawšy kámién y stráž przystáwšy.

NAVKI Y PRZESTROGI.

- 3 Iudaś żáluiać.) Obáć iáko pomisłá Boia wnet zá grzechem t-
 ósle. A osobliwie nákiego kárá ná sumntenti cierpia / y do iákley ro-
 5 spácy cześćtoćtoć przychodzą / ktoryz niewinna krew przelewáia.
 Obiećil sie.) By był choć po ták ciężkim grzechu prawdiwie
 pokutowal: mogłby był otrzymáć odpuszczenie: ále przez obieś-
 nie sáme go siebie / odial sobie wysstęł puyštep miłosierdzia y
 24 bawienia / iż w rozpácy bez pokuty umárl.
 Nie ieslem iá winien.) Acz Pitat był niewinniešy niżlišy /
 scy żydzi / y sáfal wśáfálich obyczátow ktore tedno mogli wyná-
 wiedliwych.

* przypátruia-
ce sie. G.

* lozgo. G. S.

Zácz: II4.

* Párasceuc, to
 iest przygotowa-
 nie zowie dzien
 piatkowy, iz
 weń gotowano
 potráwy ná So-
 bote, ktorá y zy-
 dom była iáko
 y ná Niedziela.

* obwárowáć
grob. G.

* noca. G.

* strozmi. L.

* stráž. G.

Pomisłá grzechu

Rospáć Iuda-
sówá.

Exekutorowie

praw niesprá-
wiedliwych.

Bluznierstwa
odszepiencow
Pan Bog do czasu
cierpi.

Godziny v Zy-
dow.

Bóstwo Chri-
stusowo.

Bluznierstwa
Kalwinitow.

leść (opioez obrażenia ludzi y praw Cesarzkich) aby był Chrystá Páná od śmierci wybáwił: iednáć przecie ná wieki potepion test/ i; był niesprawiedliwey wolej ludzkiej/przeciw własnemu sumnie- niu swemu/sługa y eksekutorem. Tákíe wszyscy vřednicy/á zwa- szcá sedzowie/ ktorzy exequia práwa y mándaty krolow y pá- now doczesnych przeciw Kátholikom/ winni sa krowie niewinney: y żadna miára nie sa wymowieni/ i; tylko eksekucya według praw czynia/ kiedy práwa sa niesprawiedliwe. Bo by mieli ráczey v- mrzeć/á niżli żywor odiać niewinnemu.

Ieslá syn Boży.) Nie dziwuyże sie czlowieczu kiedy widziš/ áno tákiež žydsi y hereticy nágrawia y bluznia tegož Páná w ná- świętšym Sakramencie sie nie záraz mści ná nimi/áni ich ka- rze za tákie bluznierstwa: ábo že sie im tám widomie nie wkaže. Abowiem tež oro tu ná křyzu cierpi: choćby byl mogli/by byl ch- ciał/ták láčno z křyzá zstápiť/ táko láčno potym powstať z grobu.

A od šostey godziny) Godziná pierwszá ná dteř v žydow by- lá/ktora v nas ná pulsegáru šosta przed południem. Žás šosta žydowská/ v nas test dwánásta w południe. Adšewiata žydo- wska/ v nas trzecia z południá.

Bože moy.) Bogiem swym Oycá zowie/ táko práwy czlowiek/ z strony czlowieczástwa. Zec z strony Bóstwa test rowien Oy- cu/y tymie Bogiem z Oycem.

Cemuś nie opuścil.) Strzež sie tu srogiego bluznierstwa Kál- winitow: ktorzy mowia/ i; čelešná śmierć y meká Páná Chri- stusowá nie byla dostárečna: á i; Chrištus od Oycá tak byl opu- šczon/že ná dušy y ná sumnieniu swym čierpiał meki piekielne lu- dzi potepionych. Ktemu češce/ ná wyniszezenie křyzu wářy Chřesćánškiey/ožstápieniu tego po śmierci do pieklá (ktorý byl triumphem nie meká) mowia/ i; tego zstápienie do pieklá nie in- še bylo/iedno to/ že dušá tego čierpiálá ná křyzu meki piekielne. Zec Pan žbáwitel náš/tych šlow wyřetých z Psálmu dla tego v- iřwa. Napřod aby okázal/ i; ono proroctwo w nim sie tuž w- nřce tegož ná křyzu peřnilo. Druga aby dal znáć y wřelká čie- škosć oných mek ktore čierpiál táko šezery czlowiek: y prawdzi- we přyzpiecie náturej ludzkej y z křewošćia tej. Vřkaria sie tedy i; byl opušczon: to test/ že me byla wola Oycowska/ aby go z- śmierci wybáwił/ táko Iřáká/ Dánielá/ y innych/ále žeby vmárl. A křemu i; tego Bóstá náturež y síla/ tak sie w nim byla vřádlá/ (táko Ireneus nápisal) že od nřy žádnego pošilenia/ áni počie- řy náturež czlowiečá nie brálá: Abyšny Pánu swemu tym wie-

40

45 Mat: 20

46

Phil: 2

46

Psal: 2

1. Mo:

13.

Dan:

40.

cey byli

59 cey byli powinni / iż tak wiele raczył za nas dobrowolnie cierpieć.
Wymal w czyste prześcieradło.) Ta część y postugą ciała Pána
Christusowemu wyrządzona (choć nie rozkazana) była mu pew-
nie wdzięczną y przyjemną. A to wzmianienie w czyste prześcieradło
smaczyć może (według Hieronyma s. na to miejsce) iż ciało Páni-
skie przynaswieszey ofierze nie ma być we złotołowy / ani w te-
dwóbné chustki owijane / ale w czyste płotno. Jako sie w Koście-
le powszechnym zawsze zachowało z wstawy s. Sylwestra Papie-
ża : który postanowił aby korporaly / na których ciało Pánskie le-
ży na ołtarzu / były z szczerego a czystego płotna.

Ciało Pánskie
w czyste płotno
ma być owijane

ROZDZIAŁ XXVIII.

1 Niewiasty ida do grobu. 2 y 6 Anioł opowiada Pánstkie
zmartwychwstanie. 9 Okazał sie niewiastom. 11 Strojepre-
należci / aby nie wyznawali Pánstkiego zmartwychwstania. 17 W-
cintowie w Galilei y pokłon czynia Pánu Christusowi. 19 Po-
syla Apostoły / aby wyszli y kazali : y obiecuje być z nimi do
kończenia świata.

4 Mar: 16
2 1.
Jan 20.
2 1.

1 **A** w wieczor Sobotni / który zaświta na dzień
2 pierwszy po Sobocie / przysła Mária Ma-
3 gdaléná / y druga Mária oglądać grob.
4 ? A oto sie stało wielkie drżenie ziemi. Abowiem
5 anioł Pánstki estapit z niebá : y przystapiwszy odwa-
6 lit kámién* / y siedział na nim. ? A było weyrzenie
7 iego iáko błyskawicá : á odzienie iego iáko śnieg. ? A
8 od boiáźni iego stroże przestrášeni sa / y estáli sie iá-
9 koby umarli. ? A odpowiadając anioł rzekł niewi-
10 stom : Nie bojcie sie wy. Boć wiem iż Jesuśa wkrzy-
11 żowanego szukaćcie. ? Nie mášci go tu : ábowiem
12 powstał iáko powiedział. Przystapćcie / á ogladay-
13 cie miejsce gdzie leżał Pan. ? A przedko idac / powie-
14 dziecie wezmom iego iż powstał z martwych : á oto
15 wprzédza was do Galilei y tam go wyrzycie : otom-
16 ci wam powiedział.
17 ? A wyszedłszy przedko od grobu z boiáźnią y z rado-

Záčz : 115.

Ewángelia w
wielka Sobote.

To jest, który
był początkiem
dnia przystęgo-
abo iáko Marck
nápisał; Gdy mi-
nela Sobota : to
jest, náziánu trz
po Sobocie, w
Niedziele náše
w ielkonocna.

* ode drzwi G.
3 L. G. S.

wprzédzi. N. L.

* Agdy sly o:
powiedziec rcz:
niom iego; oto:
G.

* stracy. G.

Zacz: II 6.

Ewangelia w
piatek po W:
ielkieynocy.

Ewangelia na
Tiedz: Troycy
przenaswiete-
bey.

* Amen. G.

ścia wielka/bieżący opowiedziec wczmion iego*. ¶ A 9
oto: Jesus potkat sie z nimi/ mowiac: Bądźcie po- 10
zdrowione. A ony przystapiwszy obłapily nogi iego/
y poklon mu uczynily. ¶ Tedy im rzekł Jesus: Nie 11
boycie sie: Idźcie / a oznaymicie bráciey moiey aby 12
posli do Gálileiey: tam mie wyrza. ¶ A gdy ony sly/
oto niektorzy z strozow przysli do miasta / y oznay- 13
mili Arcykáptanom wszytko co sie sstalo. ¶ A zebra-
wszy sie z stárszymi / y narádzivszy sie / wiele pieniedzy 14
dali żołnierzom / ¶ mowiac: Powiedaycie; Jż wcz- 15
niowie iego noca przyszedly / ukrádli go gdyśmy my
spáli. ¶ A iesli sie to stárosty donesie / my go námo-
wiemy / a bezpieczeni was uczynimy. ¶ A oni w-
ziawszy pieniadze / uczynili iáko ie náuczono. A roz-
niosła sie tá powiesć miedzy Żydy / aż do dnia tego.

¶ Lecz ieden nasćie wczmion wli do Gálileiey / ná 16
gore gdzie im postanowil Jesus. ¶ A wyrzawszy go / 17
poklon mu uczynili: a niektorzy watpili. ¶ A przy- 18
stapiwszy Jesus / mowil im / rzekac:

¶ Daná mi iest wszytká wladza ná niebie y ná 19
ziemi. ¶ Idac tedy náuczaycie wszytki narody: krz-
czac ie w imie Oycá y Syná y Duchá swietego:
¶ náuczajac ie chowác wszytko com wam przykazal. 20
A oto ja iestem z wámi po wszytki dni / aż do skon-
czenia swiátá*.

NAVKI Y PRZESTROGI.

Nie wszytko je
o czym nie mis-
iásnego roskaz-
ania.

Grob Páński w
iakiey czci y
Chrzestian.

Ogladac grob.) Tá poslugá y nabozeństwo swietych Páń / ácz- 1
kolwiek iadnym pisinem nieroskazane / y ktemu málo potrzebne
(gdyz iáko Páński ie iuz pierwey bylo námázane) iednak bylo tak
wdzieczne Pánu Jesusowi / ie sie pozmartwychstaniu tym biał-
lymgłowom (po pánnie Márcie swey) napierwey pokazal. A co
sie tknie ciału grobu Páńskiego / y pielgrzymowania do niego: po-
loze tu słowa Hieronymá s. Mieli / prámw / kiedy Żydzi we czi-
miejsee swiete / i w nim byly Cherubiny / y skrynia testamentu /

mánná /

b Ian 17
a 2.
Zyd: 2.
b 5.
c Mar: 16
c 15.

Ian 19
40.

Epist: 1
ad Mar-
lam.

Ista: II. 10.

maná / rozgá Natonowá / y ostarzslory. Jaz sie tobie nie zda
czyi godniejszy grob Pánstí: ktorego cześć y chwala dawno przez
Isiataśá byla ogłoszoná: Ji miejsce grobu Pánstiego miało być
od wszytkich czczono y ważono. A po dziś dzień / ácz grob Pánstí
jest w Tureckiej mocy / tednák Chrześcijánszy zakonnicy / vsiáac
mocy y opátrznosći Bożej / strzeżá tego grobu / do ktorego sie Ch-
rześcijánie ze wszege świata schodzą.

19 Weźcie wszytkie.) Et tedy sa prawi potomkowie Apostolscy /
ktory y po dziś dzień wca y křcżą wszytkie narody po wszytkie-
mu światu / ktore przeto kátholikámi zowá: y z tymi tylko jest Pan
Christus y Duch tego s. y przeto; bładzić nie mogą / áni w náuce /
áni w śáfowániu swiętych Sáfámentow.

Kátholicy wca
wszykie nara-
dy.

20 Jestem z wami.) Obiecuie Pan obecność swá y obronę Kościo-
łowi swemu powszechnemu: ktory przeto nigdy wstáć nie ma / ále
ma stać zawsze po wszytki dni / áz do Konieczenia świata. Prze-
toż myla sie herecyty / ktory mowia / iż Kościół zbładził /
y wstáł od kłkunásć set lat / áz do przyszicia
Lutra y Kálwina.

Kościół Christu-
sow prawdzi-
wy nigdy nie w-
stanie.

Summá Ewángeliey S. Mátka.

- 1 **E**wángelia s. Mátka ná cztery cześci może być rozdzielona.
2 3 Których pierwszá ma w sobie przygotowáníe ná okazáníe
3 Pána Christusowo: w Rozdziale pierwszym od początku. Wro-
ta cześć opisuje okazáníe tego; náuka y z cudámi w Gálilesey: od
4 ostátek Rozdziału pierwszego áz do dżiesiątego. Trzecia cześć
ma przyszicie tego ná mek do Judskrey ziemi: w Rozdziale 10.
Czwarta zamyka w sobie on wielki tydzień mek tego w mieście
Jeruzalem: w Rozdziale 11. áz do Konca Křstágu.

Cześci Ewángel-
iey Mátka S.

O s. Mátku / y o tego ze dwiemá Apostolý Páwlem y Bárná-
baszem obcowániu / mamy w Dżet: 12. 25. y 15. 37. nieco też do
Kol: 4. 10. y z. Thym: 4. 11. y do Philemoná 7. 24. Zásie o tego
towárzystwie; Křstáżeciem Apostolskim Piotrem / mamy 1. Piotr:
5. 13. Bo sie ták Pánu nászemu podobáło / żeby tylko dwá; Apo-
stolow byli Ewángelistámi / Máttheus y Jan s. A drugich dwu /
Mátka y Lufásá s. dáł nam / wczniow napředniejszych y nach-
wálebniejszych Apostolow swoich / Piotrá y Páwla s. Których E-
wángelie zdawná miano zá Ewángelie sáme° Piotrá y Páwla s.

Pisná o Már-
ku s. m.

Ewángelistos-
wie dwá; Apo-
stolow, á dwá; z
wczniow przed-
niejszych dwu
Apostolow.

Zywot Mária
świątego.

Mária S. w E-
giptie mnichy y
mniski fundo-
wał.

Przeć Alexan-
drijski kościół,
pierwsze miejsce
po Rzymskim
otrzymał.

Leć o Mária s. táf Hieronym piše : Mária wcześ y tłumacz
Piotrow/wedle tego iáko od Piotra wysłał / prośbony w Rzymie
od brátcy / nápisal krótka Ewángelia okolo dniesiatago ábo dwu-
nástego roku po w mebo wstąpieniu Pánstina. (A nápisal ia na-
pierwszy po Łacínie / iáko świádczy Dámásus opisuiac żywot Pio-
trá s. y inni : á porym ia samie w Aquiley na Gracie przelo-
żył) Ktora Ewángelia Piotr wysławszy pochwalil / y Kościółowi
ku czytaniu zwirchności swa podał : iáko piše Clemens in 6. Hips
poryposeon. Potym Mária poszedł do Egiptu / y napierwszy w A-
lerándryey mieście przednięszym Chrystusa wstawiszy / Kościół
postánowił / z táf wielka náuka y swiatobliwosci żywota ; ze wa-
szytki Chrześciján przywiódł do náśladowania przykladu swego.
Táf iż Philon Żydowin bázwo wymowny / widzac w Alexándryey
ono pierwsze zgromádszenie Chrześcijánow po wielkiej cześci z Ży-
dow náwroconych (ktorzy byli Mniży pod spráwa y wiczeniem
Mária s.) Księgi nápisal o wielkiej ich pobożności y swiatobli-
wości / iáko by ku chwale narodu swego Żydowskiego. A iáko
Łukáš powieđa / iż Chrześciján w Jerusalemi nie mieli nic własne-
go / ále wyszytkie máierności spólne : táf też Philon / co w Alexán-
driey pod spráwa Mária s. widzial ze sie działo ; to nápisal. A
nie tylko Hieronym (w żywocie Mária y Philoná) ále y Eusebius
lib : 2. cap : 15. 16. & 17. Epiphán : seřta 29. Nazaręorum : Cassian :
de Instit : Cænob : lib : 2. cap : 5. Sozomenus lib : 1. cap : 12. Niceph :
lib : 2. cap : 15. y wiele innych pisarzow stárych czynia wzmianke
tych to mnichow w Alexándryey / z tegoż Philoná. Omárl Mária
reř s. ósmego roku Neróná Césárá : y pogrzebion w Alexándry-
ey : ná ktorego miejsce nástąpił Antanus. Potym roku Pánstie-
szo. iáko o tego do Wenecyey bylo przeniesione. Nacler : Gener : 28.

Tego sie też zámileseć nie godzi : iż dla wscięwości Piotra s. kto-
ry Mária wcześ swego posłał do Alexándryey / y tám go pierw-
szym Biskupem postánowił ; Kościół Alexándryjski pierwsze mie-
sce otrzymał po Rzymskim Kościele : y Biskup Alexándryjski był
przednięszym Pátryarcha wschodnych kráiew : o czym jest dekrét
pierwszego Synodu Nicejskiego. Czytay Leoná s. epist : 53. y
Grzegorzá s. lib : 5. epist : 60. & lib : 6. epist : 37.

Hieron.
Cata : scđ
Eccl.

Philo de
supplicib.

Dzie : 4. 1.

Hieronim
tamże.

SWIETA EWAN- GELIA IESVSA CHRISTVSA, WE- DLVG MARKA.

ROZDZIAL I.

4 Krzest pokuty. 5 Spowiedz. 6 Odzienie y zymność Ja-
nowá. 8 Krzest tego roiny od Chrystusowego. 10 Otrzon p.
Jesús. 13 Krzest na puszczu. 14 Vcy Ewángeliey. 17 y 19
Wzywa Symoná/ Andrzejá/ Jakubá/ y Janá. 21 y 39 Vcy w
bożnicách. 23 Odrzawia opetánego. 30 Krzest Piotrów.
41 Krzestowátého.

PIERWSZA
CZESCEW
angeliey, o przy-
gotowaniu ná
okazanie Pána
Chrystusowo.

M Oczatek Ewángeliey Iesusa
Chrystusa syná Bożego. I Jako nápi-
sano iest v Iśaiášá Proroka: "Oto ja
posyłam ániolá mego przed obliczno-
ścią twoią / który zgotuie drogę twą przed tobą.
Głos woláiącego ná puszczu: Gotuńcie drogę Pán-
sta / czynicie proste ścieżki iego. I Był Jan ná pu-
szczu krzeczac / y przepowiedáiac krzest pokuty ná od-
puszczenie grzechow. I "Wychodziła do niego w-
sytká kráina Iudská / y Ierosolimianie" wśchycy:
y byli od niego krzesceni wrzecz Jordanie / spowie-
dáiac sie grzechow swoich. I A Jan odziany był
sierścią wielbiadza / y pásem skorzánym okolo biodr
swoich: "á iadał sárancze y miód leśny. I A prze-
powiedał mówiac: "Idzie za mną ten który mo-
żmiesz iest niżli ja: do którego nog przypadłszy nie
jestem godzien rozwiązać rzemysłá trzewikow iego.

Zacza: I.
w prorocch.
G.

postá.
To iest, przed
tobá: ábo przed
przyściem twor
im. Hebrájsm.

G.

Po Gracku
ἀγρίαις: co zná-
czy y sárancze,
y wierzeholki
ziol.

Jamci

Mal: 3.
a 1.

Isa: 40.
a 3.

Ian 1. c 15
Luk: 3.

a 4.
Mat: 3. a 1

c Mat: 3.
a 5.

d 3. Mo: 11
c 22.

c Matt: 3.
c 11.

Lu: 3. c 16
Ian 1. d 27

w wodzie. G.

w Duchu s. G.

Zaczá: 2.

rozstepuiace

sie. G.

G.

w którym sie

mnie. G.

G.

VV T O R A

CZESCEW

angeliey, o okaz

żaniu P. Christu

sowym w Gálilei

leicy przez kazá

nie y cudá.

Nie same wiá

re záleca; ale y

pokuie.

Zaczá: 3.

* Symonowe

go. G.

* swe. G.

ábo zbieráli,

G.

G.

G.

G.

G.

G.

G.

G.

G.

G.

G.

G.

G.

G.

G.

G.

G.

G.

G.

G.

¶ Jamci was krzcił woda / áleć on was będzie krzcił Duchem świętym.

¶ A státo sie : w one dni 8 przyszedł Jęsus od Nazáretu Gálileyskiego : y okrzczon iest od Janá w Jordanie. ¶ A nátychmiast wystápiwszy z wody / wyrzát "otworzone" niebiosá ; y Duchá iáko gołebice asiepuia cego y trwáiacęgo ná nim. ¶ A státo sie glos z niebá : Tys iest syn moy mily / w tobie mi sie wpo dobáto. ¶ A nátychmiast Duch wyrzát go ná puścizá. ¶ A był ná puszczy czterdzięści dni / y czterdzięści nocy : y był kušon od sátaná. y był z żywierzety / á ámiotowie służyli mu.

¶ A potym gdy Jan był wydan / przyszedł Jęsus do Gálileiey / przepowiedáiac Ewángelia krolestwa Bożęgo / á mówiac : Jż sie wypelni čas / y przybliżyto sie krolestwo Boże : Pokutuyćie / á wierzćie Ewángeliey.

¶ A chodząc nád morzem Gálileyskim / wyrzát Symoná y Andrzejá brátá ięgo / zápuścziáiacie sieć w morze (bo byli rybikwi) ¶ y rzekł im Jęsus : Podćie zá mna / á uczynie was że będziećie rybikwami ludzi. ¶ A nátychmiast opuścivšy sieć / sli zá nim. ¶ A stámtad odszedšy málućko / wyrzát Jáku bá Zebedeusowego y Janá brátá ięgo / á oni "opráwowáli" sieć w todzi : y wnet ich záwotał. A zostáwivšy oycá swęgo Zebedeusá w todzi z naiemnikami / posłi zá nim.

¶ A weszli do Káphárnauma : á wnet w sábaty chodząc do bożnice / náuczali ich. ¶ A zdumiewáli sie ná náukę ięgo. ábowiem ie uczył iáko "władza" máiacy / á nie iáko zákonní Doktorowie.

¶ A był w bożnicy ich / człowiek w którym był duch nieczysty : y záwotał / á mówiac : * Coż ty máš z námi Jęsusie Nazárenski : Przyszedles tráćć nas : Znamćie ktos iest / on święty Boży. ¶ A zfućat go Jęsus /

mówiac :

fDzie: 1

25. y 2. 2

y 11. c 16

y 19. a 4

g Mat: 3

d 14.

h Luk: 4

d 22.

Ián 1. d 3

i Mat: 4

a 1.

Luk: 4

a 1.

k Mat: 4

b 12.

Luk: 4

c 14.

Ián 4

f 43.

l Mat: 4

c 18.

Luk: 5. 2

m Mat: 4

b 19.

Luk: 4

c 31.

n Mat: 4

d 28.

o Luk: 4

e 37.

C

	26	mowiac: Milczże/ á wymidt' z człowiek'. ? A po	* z niego. G.
	27	tárgawšy go duch nieczysty/ y zawoławšy głosem wo- ielkim/ wyszedł z niego. ? A zdumieli sie wszyscy: ták iz sie między soba pytáli/ mowiac: Coż to jest: coż to za nowa náuka: iz z władza y duchom nieczystym rozkázuie/ á sa mu poslušni: ? A wnet sie rozestlá slawá iego po wszytkiej kráinie Gálileystkiej.	
p Mat: 8. b 14. Luk: 4. f 39.	29	? P nátychmiasť wyszedłszy z bożnice/ przysli do domu Symonowego y Andrzeiowego z Jakubem y	Záczá: 5.
	30	z Janem. ? A swiętrá Symonowá ležála w goracz-	
	31	ce: á nátychmiasť mowili mu o nie. ? A przystapi-	
	32	wšy podniósł iá/ wíawšy ręké iey: á wnet iá goracz-	
	33	ká opuścila/ y służyła im. ? A gdy był wieczor gdy	
	34	slonice záchodziło/ przynosili do niego wszytki ktorzy	
q Luk: 4. g 41.	35	z máite choroby trapiły: ? A wyrzucił wiele czártow/ y nie dopuszczał im powiedáć że go ználi. ? A ráno	* iešcze w nos- cy. G.
	36	bárzo * wstáwšy wyszedł/ y odszedł ná puste miejsce: y táń sie modlit.	
	37	? A šedł zá nim Symon/ y ci co przy nim byli. ? A	Záczá: 6.
r Luk: 4. g 43.	38	nálašy go/ powiedzieli mu; Ze cie wszyscy šukáie.	
	39	? r Rzekł im: Idźmy do blizkich wsi y miast/ ábych	* wyszedł. G.
s Matt: 8. a 2. Luk: 5. c 12.	40	y táń przepowiedáł. boćiem ná to * przyszedł. ? A ka- zał w bożnicách ich/ y po wszytkiej Gálileiey: y wy- rzucáł czárty. ? A przyszedł do niego tredowácy	* G. 14.
	41	prošac go/ y wpadłszy ná koláná/ rzekł mu: * Jesli ch-	* G.
	42	ceš/ mozeš mie oczyszcic. ? A Jezus zmitowáwšy sie	* G.
	43	nad nim/ ściagnáł ręké swá: y doctnáwšy sie	
	44	go/ rzekł mu: Chce/ bądź oczyszciony. ? A gdy to mo- wił/ nátychmiasť odszedł trad od niego/ y był oczys-	
		cion. ? A zágroziwšy mu/ nátychmiasť go odprá- wił. ? y rzekł mu: Pátrz ábyš nikomu niepowiedáł: á le idź wkaž sie Arcykáplanowi: y ošárny zá oczyszcie-	* káplanowi. G.

Zaczá: 7.

* wiele. G.

* mowa. Pátr

Matth: 19. 11.

nie tve to co rospazatⁱ Moyses ná świádectwo im.
 ? Lecz on odpiedz^y poczał opowiedáć y rozstawiáć⁴⁵
 te^o rzecz: táf^o iż iuz potym nie mogli iáwnie wniść
 do miásta: " ále byl ná vstroniu ná miescách pu-
 stych: á zewszád przychodzili do niego.

N A V K I Y P R Z E S T R O G I.

Krzesť Ianow.

Krzesť pokuty.) Ianow Krzesť nádzieleczynil odpuszczenia grze-
 chow/ iáko przygotowanie do Sákrámentow P. Christusowych/
 przez ktore grzechy bywáia prawdzitwie odpuszczone. Augustinus
 de Bapt: contra Donat: lib: 5. cap: 10.

Spowiedz przed
lanem.

Spowiedziac sie grzechow swoich.) W oney pokucie ktora Ian
 przepowiedal / y ktorey wypáli ludzie niú sie krzili / byla pewna
 iákaś spowiedz grzechow. Skad znáć iż Ian gorowal droge do
 Sákrámentu pokuty y spowiedzi / ktora potym od Christá Pána
 vstáwiona byla: iáko y przez Krzesť ludie gotowal do Krstu Chri-
 stusowego. A obacz/ iż nie mowi/ zeby sie wyznawáli byc grzesz-
 ni / co byc moze przez powszechna spowiedz: ále iż sie spowiedáli
 grzechow swoich: co znaczy osobna iákaś spowiedz/ z wyliczaniem
 grzechow. Pátr Matth: 3. 6.

Ostry żywot Ia
ná swiatrego.

Ian odziany byl.) Chcił vmyślnie Duch s. to ná piśmie podać:
 aby kády wiedzial iáko iáśny á śrogi żywot wiodl ten dzwinié s.
 wiety słowiek: y iáko sie nie tylko od bytnich / ále y od potrze-
 bnych siar y pokármow wstrzymał: ná náuke tym / ktorzy chca
 prawdzitwie pokutowáć y byc doskonáli.

Woda do krztu
potrzebna.

Ian krzcił woda.) Ian woda/ á Pan Christus Duchem: lecz nie
 śáinym duchem / iáko heretykowie rozumieia / mowiac/ iż woda
 do Krstu nie jest potrzebna: ále woda y Duchem s. pospolu. Bo
 iesli sie kto nie odrodzi z wody y z Duchá s. tedy nie moze wniść
 do Królestwa Bózego.

Pokorá P. Chri
stusowá.

Iesus okrzycon jest.) Pokorá Pána nášego / nie gárdzacego
 Krstem Augi swego. Tedy chciał dáć przykład wszystkim wiernym
 swoim/ aby nie gárdzili Sákrámentami iego/ od iákiegoś kolwiek
 kápláná / by też naprostszego podánymi: byle iedno w Kóściele
 powszechnym porzadnie byl ná to powołány. Augustinus lib: 5.
 de baptismo, capite 9.

Troycá s.

Duchá iáko golebica.) Tu masz wyráśna wymiáńke przena-
 swieršcy á nierozdzielney Troyce. Oátec moji z niebá: Duch
 s. vkráśuje sie w osobie golebiá: á Syn nam od oycá też zálecony.
 Ambr: lib: 1. de Sacram: cap: 5.

t 3. Mo: 11

a 3.

Luk: 8

c 14.

Luk: 4

g 42.

Ian 20.

Ca lwin:

fist. lib: 4

cap: 16.

Ian 3. 5

- 12 Na puścza.) Christus pokutuiac na puśczy / y długo pościć / Post y pustelnic
słacit Kościołowi swym przykładem / y post czterdzieści dni / y yczy żywot zaleca
wor pustelnicy.
- 13 Y był z zwierzęty.) Mária także iść puśczy był y Jan s. Kiedy nie Puszczą Janowá
ludzie mieścić / ale bestie y iadowita gądzina / ktora znaczy Gra y Pána Chrystusa
kie słowo Dżia.
- 35 Szedł na puste miejsce.) Często Pan Chrystus mieścił na pu Miejsca osobne
styni : aby nam pokazał / iż także miejsca do modlitwy y bogomy na modlitw.
sności są nasposobniewsze : a iż często od świećich zabaw / na ro
zmyślanie rzeczy niebieskich / odrywać się mamy.
- 44 Wkaż się Arcykapłanowi.) Pan oczyściwszy trefowatego / od
sła do Kapłana : nie psutać rzadu / ktory sam postanowił. Jako y
Pawła odesłał do Ananiasza. Dziei : 9. 7.

ROZDZIAŁ II.

3 Wzdawia powietrzem ruszonego. 7 Nie tylko sam Bog
grzechy odpuszcza. 14 Wezwał Máttheusa. 16 y 17 Grzesz
cy. 20 Wzmowi Chrystusowi kiedy pościć máia. 23 Wyma
wia ie iż w sabbat kłósy rwáli.

a Mat : 9.
2 1.
Luk : 5.
d 16.

- 1 **M**ária przyszedł do Kapharnaum po ósmi dni :
2 y wysłyszano że był w domu : i á wnet się ich wie
3 le zebráło / tak iż się zmieścić nie mogli ani
4 przede drzwiami : y morwił do nich słowo. i A przy
5 sli k niemu niosąc powietrzem ruszonego / ktorego
6 niesli czterzey. i A nie mogąc go przedeń przynieść
7 dla rzęsie / odarli dach tam gdzie był Pan : a przebiar
8 sy poláp, spuścili tożko / na ktorym powietrzem ru
9 siony leżał. i A Jezus obaczywszy wiare ich / rzekł
powietrzem ruszonemu : Synu odpuszczone są to
6 bie grzechy twoie. i A byli tam niektorzy z Dokto
7 row / siedząc y myśląc w sercach swoich : i Cemu
8 ten tak mowi : bluźni. b Atoż grzechy odpuszczyć mo
9 że / iedno sam Bog : i Co wnet poznawszy Jezus
duchem swym / iż tak w sobie myśleli / rzekł im : Cze
mu to myślicie w sercach waszych : i Coż táci wiey

N. L.
2 L. G.

rezygnil im ka
żanie.
sie przybliży
do niego. G.

odpuszczáia się.
to iest : Odpus
czam tobie grze
chy twoe.
mowi bluźnier
stwa G.

b Iob 14.
2 4.
Iza : 43.
d 25.

ieść / rzec powietrzem ruszonemu; Odpuszczone są
 tobie grzechy: czyli rzec; Wstań / weźmi teżko two-
 ie y chodź: ? A iżbyście wiedzieli iż Syn człowieczy
 ma moc odpuszczać grzechy na ziemi (rzekł do ruszo-
 nego powietrzem) ? Tobie mówię; wstań / weźmi
 teżko twoje / a idź do domu twego. ? A on natychmiast
 wstał: a wzięwszy teżko wyszedł przed wszystkimi / tak
 iż się wszyscy zdumiali / y chwalili Boga / mówiąc:
 Jezus nigdy tak nie widali.

Zaczá: 8. ? A wyszedł zaście do morza: a wszystka rzesza przy-
 chodziła ku niemu / y nauczała je. ? A mimo idąc /
 wyrzucił Lewiego syna Alpheusowego siedzącego na
 cie: y rzekł mu; Podążaj za mną. A wstałszy / siedział za
 nim. ? A stało się: gdy siedział u stołu w domu ie-
 go / wiele celników y grzeszników wspolek siedzieli z
 Jesusem y z uczniami jego. Bo ich wiele było ktorzy
 y chodzili za nim. ? A widząc Doktorowie y Phary-
 zeusowie iż iadł z celnikami y grzesznikami / mówili uc-
 niom jego: Czemu z celnikami y z grzesznikami ie y pije
 mistrz nasz? ? Co wysłyszawszy Jezus rzekł im: Zdoro-
 wi nie potrzebuia lekarza: ale ci ktorzy się źle mają.
 ? Albowiem nie przyszedłem wzywać sprawiedli-
 wych / ale grzesznych*.

Zaczá: 9. ? A uczniowie Janowi y Pharyzejscy pościli: y
 przyszli / y mówili mu: Czemuż uczniowie Janowi y
 Pharyzejscy pościza: a twoi uczniowie nie pościza?
 ? A rzekł im Jezus: Iżali mogą synowie god mał-
 żeńskich pościć / póki z nimi jest oblubieniec? Jako
 długo z sobą oblubienicą mają / nie mogą pościć.
 ? Aleć przyida dni gdy od nich odiyty będzie oblubie-
 niec: a tedy beda pościć w one dni. ? * Żaden nie
 przyżywa łaty sukna grubego do starej szaty: bo iná-
 czej / oná szuka nowa wymiata z starej szaty / y bywa w
 iersze zdarcie. ? A żaden nie leje winą nowego w

stare

* Słowo Grac-
 kie τελώνιον
 znaczy, Skł cel-
 niczy, albo mie-
 sce kedy cło wy-
 bierają.

* 6 L. G. S.

* G.

* na pokucie G.

* To jest, Święto-
 wie godzący.
 Pátrj Mat: 9: 15

* A. G.

di. Tim

c 15.

Matt:

b 15.

Luk:

f 32.

c Mat:

b 15.

Luk:

g 35.

- f Mat: 12. 23 ^{a 1.} ^{Luk: 6. a 1.} ^{g 1. Krol: 21. b 6.} ^{b 2 Mo: 29 c 33. 3. Mo: 8. f 31. y 24. b 9.}
- D stare ścinki: bo inaczej/wino^e rozsądza ścinki/ye roz-
 gleie sie wino/á ścinki sie^e zepsuie. Ale wino nowe
 ma być wlewane w ścinki nowe.
 23 [?] ^f A estato sie^e potym^e gdy przechodził w śabáty
 przez zboża / á wezwowie tego poczeł iść w drogę y
 24 rwać kłosy. [?] A Pharyzeusowie mu mówili: Mów/
 25 coć czynia^e w śabáty co sie nie godzi: [?] A on im po-
 wiedział: [?] Zásćie nigdy nie czytali co uczynił Da-
 wid / gdy potrzebował á taknał sam y ci co z nim by-
 26 li: [?] iáko wszedł do domu Bożego zá Abiathára Ar-
 cykápłaná / y iadł^e chleb pokładny / ktorego sie nie
 godziło iść^e b iedno kápłanom: y dawał^e tym ktorzy
 27 z nim byli: [?] A mówił im: Szabátci uczynion jest
 28 dla człowieka: á nie człowiek dla śabátu. [?] A tak
 Syn człowieczy jest pánem też y śabátu.

rozśadzi.

N. L. K.

rozlewa. G.

psuie. G.

ZACZĄ: 10.

G.

* wezwowie i

woi. N. L. y G.

chleb ofiaro-
wny.

* y. G.

NAVKI Y PRZESTROGI.

- 4 Odarli dach.) Takáć ma być pilność w przywożeniu grze-
 śnych do Chrystuś y do Sakramentow tego/ iáka pokázali ci dla
 otrzymania zdrowia cielesnego.
 5 Obaczysz wiáre ich.) Wiára y modlitwa iednych zá drugie-
 mi/ wielmi jest pomocna.
 5 Powietrzem ruszonemu.) Jáki ten był ná ciełe/ táki jest grzeszny
 człowiek ná duszy / przez ile pozadliwosci osiádatace serce tego / y
 odciągájące go od wśech vcynków dobrych. Aug: de past. ca: 6.
 5 Grzechy twoie.) Stad znáć/ że Pan Chrystus chorego pierwey
 wzdrowił ná duszy / á náli ná ciełe. Ná náukę káżdemu choremu/
 áby sie pierwey wcielił do Sakramentow / ktore sa duszne lekár-
 stwa. Godzie też wzdriemy/ i wiele chorob cielesnych dla grzechow
 przychodzi: ktore nie mogą być wzdrowione/ áby grzechy pierwey
 były odpuszczone.
 8 Co wnet poznawszy Iesus duchem swym.) Pokáznie sie być Bo-
 gu Wycu równym / znáiac myśli ich duchem swoim/ y iednym slo-
wem wzdrowiáć parálizowátogo.
 10 Syn człowieczy.) Jáko Pan Chrystus/ dyac pokázáć że ma moc
 odpuszczenia grzechow / nie tylko z tej strony / ktorey Bogiem
 jest / ále y z tej/ ktorey jest człowiekiem / dowodzi tego przez moc
 czynienia cudow. Tak też Apostołowie / máiac od Boga dána

Miłość bliźnie-
go.

Parálizowátý.

Duszne zdrowie
w przód opá-
trzyć mamy.Bóstwo P. Chri-
stusowo.Ludzie máia
moc grzechy od-
puszczáć.

Y teraz P. Chri-
stus odpuszcza
grzechy naszymi.

Posły Chrześci-
ańskie.

W potrzebie ni-
ktore rzeczy mo-
ga być dozwo-
lone.

moc czynienia cudow/ choćta Bogami nie są/ mieli też moc grze-
chow odpuszczania: nie takó Bog/ ale takó słudzy Boży.

Ná ziemi.) Moc ktora Syn człowieczy ma grzechy odpuszczac
ná ziemi/ nigdy mu odiecia nie była: ale ieszczetwa/ y trwać be-
dzie ná ziemi do skończenia świata/ w slugach tego/ y w świętych
Sakramentach/ przez ktore on grzechy odpuszcza w Kościele/ a nie
tylko w niebie. Tak iż cokolwiek oni związa albo rozwiąza ná zie-
mi/ to będzie związano y rozwiązano w niebie. Na ktore słowá
Hieronym s. tak piše. Ji káplani/ máiac klucze Królestwa nie-
bieskiego/ nie takm sposobem przed dnem sadnym sadza. O czym
Jerzey s. Chrysoſt: lib: 3. de Sacerd.

Ale przyida dni.) Oto Pan Christus twierdzi/ iż w Kościele tego
miano często pościć: tak takó pośleli wzmnowie Janowi.

Gdy potrzebował.) Gdy potrzeba przytanie/ wiele sie czyni y
czynić może bez grzechu/ coby sie procz takiey potrzeby ani miało
ani mogło czynić. Jako kielichy y inſze klenoty Kościelne/ w wiel-
kiey potrzebie/ od przelożonych máiacych ná to moc/ bywáta ná
wbogę y wieznie obrocone. Co gdyby kto uczynił dla swego po-
zytku/ byłby świętokradzca. Ambro: lib: 2. offi. cap: 28.

ROZDZIAŁ III.

1 Reke vschla/ w śábát vyzdrowił. 6 Rádá żydow przeciw Chri-
stusowi. 10 Chorzy dotknieniem Chrystusa vyzdrowieni. 11 Czár-
ci przed nim pádáta/ y wyznawáta go. 14 Obiera dwunásie A-
postołow. 16 Imiona ich. 21 Chrystusa pominowáci zá sálo-
nego máta. 22 Pháryzeusowie moc tego Beelzebubowi przypí-
súta. 29 Wluznistwo przeciw Duchowi świętemu. 35 Kto jest
brátem/ siostrá/ y mátká Chrystusowa.

* go. G.

człowieka zle-
czy.

M ^a Wſzedł zá sie do bożnicy: a tam był człowiek
máiacy reke vschla. I A podstrzegáli go ie-
sliby* w śábát vyzdrowiat: aby go oskárzyli.
I y rzekł człowiekowi máiacemu reke vschla: Pow-
stań w pósrzodek. I A rzekł im: Godzili sie w śá-
bát dobroze czynić/ czyli zle: ^a dusie vyzdrowić/ czyli
zábić? A oni milczeli. I A poyrzawszy po nich z gnie-
wem/ zásmuciwſzy sie dla ślepoty serca ich/ rzekł czto

wiekowi:

10

20

25

1

A

2

3

4

5

Mat: 15. 16
Ian 20. 23

4 Mat: 12.
2 9.
Luk: 6.
2 6.

b Mat: 12.

b 14.

Jan 10.

g 39.

15. 16

20. 21

c Mat: 10.

a 1.

Luk: 6.

b 13. y 9.

a 1.

Nizey 6.

a 7.

Mat: 12.

a 9.

Luk: 6.

a 6.

d Mat: 9.

d 34. y 12.

b 24.

Luk: 11.

b 15.

wiekowi: Wyciągni rękę twą. A wyciągnął: y przy-
wroconą mu jest ręka*.

6 ^q A wyszedłszy Pharyzeusowie / czynili natchyniaś-
rąde z Herodyany przeciwko temu takoby go straci-
li. ¹ A Jezus z uczniami swymi wszedł do morza: a

7 wielka rzęsa z Galilei y z Judskiej ziemi ślęza
8 nim: ¹ y z Jersusalem y z Idumei y z za Jordania

B ¹ y tych wielkie mnostwo co około Tyr y Sydonu /
9 słysząc o tym co czynił / przyszli do niego. ¹ A rzekł w-

10 czniom swym aby miał łódkę po gotowiu dla rzęse-
aby go nie ciśneli. ¹ A borem wiele ich wzdrowiał /

11 tąd iż się nań ciśneli aby się go dotykali ile ich miato
iaki niemocy. ¹ A duchowie nieczyści / gdy go zwr-

12 rzeli / wpadali przed nim: y wotali mówiac: Tys iest
syn Boży. ¹ A bardo im groził aby go nie wyjawiali.

13 ¹ A wszedłszy na górę / wezwał do siebie ktorych
14 sam chciał: a przyszli k niemu. ¹ A postanowił dwu-

15 naście * aby byli z nim: a iżby je posłał przepowia-
16 dać. ¹ A dał im moc wzdrowiania niemocy / y wy-

C ganiiania czartow. ¹ A dał Symonowi imię Piotr.
17 ¹ A Jakuba Zebedeusowego / y Janá brata Jakubo-

18 wego: y dał im imiona Boanerges / to iest / synowie
gromu. ¹ y Andrzeia y Philippa / y Bartłomieia y

19 Mattheusa / y Tomasa y Jakuba Alphenusowego /
Tadeusa y Symoná Kanáneyczycá / ¹ y Judasá

20 Iskariotá który go też wydał.
21 ¹ A przyszli do domu: y zbiegłá się ząsieża / tąd

22 iż nie mogli y chleba iść. ¹ A gdy to usłyszeli iego
powinowáci / wysli aby go poimáli. bo mówili / iż

23 odszedł od rozumu. ¹ A Doktorowie ktorzy byli przy-
24 szli z Jersusalem / ^d mówili; iż ma Beelzebubá: a iż

25 moca kśiążećia czartowskiego czarty wygania. ¹ A
26 wezwawszy ich / mówił ku nim w przypowiesćiach:
27 Jąkoż może sátan sátaná wyganiać: ¹ y krolestwo

* iego zdrowa
iako y druga. G

Záczá: 11.

* abo, y wielkie
mnostwo Tyr y
czykow y Sy-
donczykow.
był rzadowił.
G.

* jęty iest. G.

Záczá: 12.

* ktore y ná-
zwał Aposto-
mi. N. G.

* Bene-reges wa-
lajnie po Zydów-
wsku.

* Kanánitczy-
ká. G.

Záczá: 13.

* brat pokarmu
Hebraism.

iesliby

* nie może się.
N. L. G. S.

* iego. i L. K.
G. S.

Zaczą: 14.

* nie będzie miał

N. L.

* iest. G.

* sadu. G.

* y siostry two-
ie. G.

* abo. G.

Reliquie.

Heretyckie na-
bożeństwą.

iesliby przeciw sobie byto rozdzielone/ nie może się o-
stać królestwo o. d. ? A dom iesliby przeciw sobie 25
był rozdzielon/ nie może się ostać on dom. ? A śatan 26
iesliby sam przeciw sobie powstaje/ rozdzielon jest/ y
nie będzie się mogł ostać/ ale ma koniec. ? Nie mo- 27
żeć żaden sprzętu mocarzowego wchodzić w dom*
splondrować/ iesliby pierwej mocarzą onego nie zwia-
zał/ a tam dopiero dom iego splondunie.
? Zaprawdę powiadam wam/ że wszystkie grzechy 28
będą odpuszczone synom ludzkim/ y bluźnierstwa któ-
rymbykolwiek bluźnili. ? ale któbykolwiek bluźnił 29
przeciw Duchowi świętemu/ nie ma odpuszczenia
na wieki/ ale będzie winien grzechu wiecznego.
? Iż mówili; ma ducha nieczystego. ? I A przysli 30
mądrka y bracia iego: a stojąc przed domem postali
do niego wzywając go: ? a rzekła siedziąca około 31
niego: y powiedziano mu; Oto mądrka twoja y bracia 32
cia twoi* przed domem cie szukają. ? A odpowie- 33
dział im/ mówiąc: Ktoż jest mądrka moja y bracia
moi? ? A porzuciwszy na ty którzy około niego sie- 34
dzieli/ rzekł: Oto mądrka moja y bracia moi. ? Abo 35
wiem żeby czynił wola Boża/ ten jest brat mój y
siostra moja y mądrka moja.

NAVKI Y PRZESTROGI.

Aby się go dotykali.) Samo dotknięcie Pana Chrystusa/ abo 10
który rzeczy iego/ niepoczę wzdawiało.

Tyś jest syn Boży.) Wyznanie prawdy nie od ludzi tego jest 11
Pana Boga wdzięczne. Bo oto dyabła/ wyznawającego Chri-
sta Pana być synem Bożym/ szukał/ y kazał mu milczeć. A Pio-
trowi o tymże wyznaniu jest wielce pochwalone y odpłacone. Au-
gust: trać: 10. in epist: Ioan. 6. serm: 30. de verb: Apost. Prie-
toż y kazał heretyckich słuchających się nie godzi/ chociażby też czasem
prawdę mówili. Ani bywać na ich modlitwach y ceremoniach.
Bo cokolwiek oni ku chwale Bożej mówią abo czynią/ to jest we-
dług Hieronyma s. wyście wilków/ y wrzaski śluszacych. Bo kto

c Mat: 12.

c 31.

Luk: 12.

b 10.

1. Ian 5.

d 16.

f Mat: 12.

c 46.

Luk: 8.

c 19.

Mat: 16.

17.

Hieronim.

Oie: 7.

ry nie są

		ryz meſa w Kościele powszechnym (Augustin ſ. mowi) iſi me ſpie- wają/ale iako wilcy wyia. Non iubilant, ſed rulant	
14		Postanowił dwunastcie.) Liczbą dwunastcie Apostołow ma w sobie nie miała tajemnice / co znaczyć obrzania ſ. Matcieia na miey- ſce Judaschow / aby ta liczba z nowu była nąpełniona. Bo iſi ony dwunastcie fundamentow Kościoła Bożego. Obiaw: 21. 14.	Apoſtołow li- czbą.
16		Piotr.) W liczbie dwunastcie Apostołow zawſze Piotr ma przod- ek: y nązwan ieſt Petrus, co znaczy opoka / iſi miał być opoka a- bo fundamentem Kościoła po Chryſtusie. Hieron: in Matth: 16.	Piotr ma przod- ek między A- poſtoly.
21		Mowili, iſi odſedł od rożumu.) Patrz obyczaiu ſwieckich powin- nych; ktorzy wielkie nabożeńſtwo / cheć do zakonu y ſłużby Bożej / iſiżliwość o religia y o chwale Bożej / máia za ſaleńſtwo.	Nabożeńſtwo ſwiatłu ſie zda ſaleńſtwo.
24		Kroleſtwo rozdzielone.) Jako ſie to iſi w wiſyſtych krole- ſtwách y rzeczach poſpolitich kedy niezgody pánua: tak ſie oſo- bliwie pelni w ſektách y heretykách / ktorzy zawſze máia ſwary y niezgody między ſoba / iako plaga Boża: przeto iſi ſami od Ko- ścioła oderwali.	Heretycka zgo- da.
29	Mat: 12. 32	Grzechu wiecznego.) Wiecznym grzechem zowie / ten (iako Mattheuſ ſ. wykłada) ktorzy nie będą odpuszczone ani na tym / ani na onym ſwiecie. Kedy ſie wczymy od Matka ſ. iſi ſa niekto- re grzechy nie wieczne: a od ſ. Mattheuſa / iſi ſa takie / ktore y na tym y na onym ſwiecie bywają odpuszcane.	Grzechy niekto- renąonym ſwie- cie będą odpus- zczone.
33		Ktoż ieſt mátką moia.) Tymi ſłowy nie przypie Pan Chryſtus mátki ſwoiej / ani wſy niewdzieczności przeciwko rodzicom: ale wſy przekładając mátkę duchowną wiſyſtych wiernych / Etera ieſt Kościoł powszechny / y bracia náſze w nim / y dobrá ich duchowne / nád rodzice y krewnie cielesne. Bo tak Pan y miſtrz náſz / bawiac ſie ſpráwami niebieſtymi / miał te wiſyſkie za mátki / bracia y ſio- ſtry / ktorzy czynili wola Oycá tego. Między ktoremi była pew- nie y Pánná márká tego: iſi czyniła wola Oycá niebieſkiego. y o- wſem nád inne wiſyſkie: bo tak iáſki pełná była / że nigdy żadnym grzechem ani powſzednim / przez wiſyſte czáſy żyworá ſwego / nie zgrzeſzyła. Aug: de nat: O grát: cap: 36.	Mátká Chryſtu- ſowá.

ROZDZIAŁ III.

3 Podobieńſtwo ſiercaego. 14 Wyklad tego. 21 Świeczá
palona. 24 Jaka kto miara mierzy / będzie mu odmierzone. 26
Podobieńſtwo o naſtemu / iako ono roſcie. 31 O oziarnku gor-
czynym. 35 Spi Chryſtus na weſgłowku. 39 Wiatrom y
morni roſſkaue.

c 1 Tim: 6 c 17.	19 dundzy sa ktorzy miedzy ciernie sa posiani: ci ja ktorzy slowa sluchaja / i a pieczotowania swiata / y omamienie bogactw y chciwosci innych rzeczy /	a a ja. G. wiaku tego G. y omylne bogactwa. Hebr.
d Matt: 5. b 15. Lu: 8. c 26 y 11. c 33. e Mat: 10. c 26.	20 wszedłszy z adusłai słowo / y bywa bez pożytku. i A ci sa ktorzy na dobra ziemi sa posiani; ktorzy słuchaja słowa y przyjmują je, y przynoszą owoc / iedno trzyczestny / drugie sześćdziesiątny / a drugie setny. i A mówi im: ^a Izali ^a świece przynoszą aby ia stawa	świeca przychodzi. G. L.
f Mat: 7. a 2. Luk: 6. f 38.	21 no pod korcem / albo pod tożem: zaż nie przeto aby była na świeczniku postawiona: i ^c Abowiemci nie nie jest tajemnego co by sie obitawić nie miało: ani bywa	co by nie wyszło na iasnia.
g Mat: 13. b 12. y 25. c 29. Lu: 8. c 18 y 19. d 26.	22 zakryto / ale izby na iasnia wysła. i Jesli kto wsy ma ku słuchaniu niech słucha.	N L. S.
h Mat: 13. d 31. Luk: 13. d 19.	23 i A mówi im: Obaczcieś czego słuchacie. f Jaka miara mierzycie / bedzie wam odmierzono: y bedzie wam przydano. * i g Abowiem kto ma / bedzie mu dano: a kto nie ma / y to co ma / odcygnie od niego.	Zaczá: 17. 8 L. A. G. * ktorzy słyszy.
i Mat: 13. c 34.	24 i y mówi: Takci jest krolestwo Boze / iako gdyby człowiek wrzucił nasienie w ziemię / i a spalby y rostawał w nocy y we dnie / a nasienieby wschodzio	Te. i L. K. G. S. To jest, a ba- wilby sie czym nym we dnie y w nocy, nie wie- cey nie myśleć o nasieniu, ale ie Bogu poru- żać. Hebr.
j Mat: 13. c 34.	25 roślo / gdy on nie wie. i Boć ziemia sama z siebie owoć rodzi. naprzód trawę / potym kłos / a potym pełne ziarno w kłosie. i A gdy sie dostoi zboże: wnet	iako on. G. A gdy z siebie wyda owoc. N L. K.
k Mat: 13. c 34.	26 zapuści sierp / bo żniwo przyszło. i A mówi: Komuż podobnym uczynimy krolestwo Boze: albo ktoremu podobienstwu przyrównamy ie: ^b Jako ziarno gorczyczne: ktore gdy sieia w ziemi / mniemy jest ze w	ziarnu gorczy- cznemu G. miec gniazda. G.
l Mat: 13. c 34.	27 sferkiego nasienia ktore jest na ziemi: i a gdy bedzie wsiiane / wschodzi / y brwa wieśce nad wśrekie ziola: y czyni galezie wielkie / cal iz pod cieniem tego mogą	
	28 mieścić pracy powietrzni. i A wiela takichowch przypowieści mówił do nich słowo / iako mogli słuchać: i a oprocz przypowieści nie mówił im. wsak że uczniom swoim osobno wśreko wśkládat.	

Zaczá: 18. ¶ A mowil im w onizé dzień / gdy iuż był wieczor: 35
 Przeprawmy sie ná druga strone. ¶ A opuszcivszy 36
 rzesá / wzięli go tak iáko był w todzi: á ine todzi były
 z nim. ¶ y sstála sie nawátność wielka wiatru y bity 37
 wáty wielce ná todzi; tak iż sie todzi * nápełniáta. ¶ A 38
 on był ná zádsie todzi spiac ná wezgłowku: y obudzili
 go: y mowili mu: Náuczycielu / niedbaś ty iż ginie- 39
 my? ¶ A ocucivszy sie zágroził wiatrowi: y rzekł mo-
 rzu; Mlcz / zámilkn. A przestat wiatr: á stála sie ci-
 ša wielka. ¶ A rzekł im: Czemużesćie tak bojáźliwi: 40
 ięszczę? nie macie wiary? ¶ A przelekli sie bárzo: y 41
 mowili ieden ku drugiemu: Atoż wždy ten iest / że y
 wiatr y morze są mu poslušne?

* iuż. G.

G.

iákoż. G.

NAVKI Y PRZESTROGI.

Czem
 cy nie rozumie
 ia pisma.

Nie Bog grze-
 chu przyczy-
 ale wola czło-
 wiecza.

Ale tym ktorzy ná stronie są.) Ktory nie są w Pościele powse-
 chnym / by nawiecey słucháli y czytáli; iednak nie zbawienno
 rozumieć nie moga. Bēda in hunc locum.

By sie kiedy nie náwrócili.) Te słowa y inne im podobne / nie
 tak rozumieć mas; ieby Pan przeto mowil w przypowieściách á-
 by słuchácz nie rozumieł / ieby sie nie náwrócili. Coby tak wiele
 wáżyło iákoby rzekł / iż niechciał áby rozumieł / ábo sie náwrócili.
 Ale práwego wykładu tego nieyscá; z Mártھےusá s. y z Dziejow
 Apostolskich dochodzić mamy: gdzie tak zbawiciel náš y Páwel
 s. mowia: Czy swe zámrużyli / ieby kiedy ocymá nie ogládali / y
 vszymá nie słyseli / á sercem nie zrozumiełi / á nie náwrócili sie.
 Skąd to idzie / iż mowienie w przypowieściách nie było przyczy-
 ną niedowiaństwa (bo wiele innych y z Apostolimi słyseli y roz-
 umiełi) Ale iż oni sami słyszeć y rozumieć niechcieli / áby sie kiedy nie
 náwrócili. A tak sami byli przyczy-
 ną dobrowolney y zámárdz-
 ley niewiary swoiey. A z y dla tego mowil w przypowieściách / iż
 nie byli godni áby zrozumiełi / iáko inni ktorym te wykládał.

Kościół Chrystu
 sew iásny y wi-
 domy.

Kościół záwse
 rośnie.

Podkorcem, ábo pod lożem.) Nie kryje sie pó kaćtech Kościoł 21
 Zátholicki / y w nim słowo Pána Chrystusowo: ále iásno świeci
 po wšyktemu áwiádu.

A spáby.) Kościół y náuka Pána Chrystusowa (choć my spte- 27
 my ábo ciuemy) záwse rośnie zá spráwa y opátznośćia Bo-
 ża: tylko káznodzieie síać y sępieć y polewáć máta: á Bog pe-

k Mat: 8.
 d 23.
 Luk: 8.
 c 22.

Mat: 13. 11
 Dziei: 23.
 26.

Kol: 1. 6

^a abo imā.
^b wysłal. G.
G.

* wysłal. G.

G.
* a było ich. G.

^c polach.

* tego który
miał imię abo
woysko. G.

* Iesus. G.

Zaczą: 20

* Ow. G.
^a Arcybożniczy
jest pierwszy
przełożony w
wojny.
^b abyś przyszed-
ł w tożyt. G.
^c rke. N. L. S

ka. I A zopytał go; Co za imię masz: A on mu powie- 9
dzał: Imię mi Woysko: abowiem nas jest wiele.
I A prosił go bārzo/ aby ich nie wrganiał z oney kła- 10
iny. I ^b A było tam przy gorze wielkie stado wieprzow
na pasy. I A prosił go * czarci morwac: Puść nas 11
w wieprze/ abyśmy w nie weszli. I A narychniał im
dopuszczit Iesus. A wyszedłszy duchowie nieczysći/ we- 12
szli w wieprze: y wpadło ono stado wielkim pedem z
przykłą w morze/ * około dwu tysiacu/ y potoneli w 13
morzu. I A którzy ie pāsli/ zwićkālī/ y oznaymili to w
miesćciech y po wsiach. A wysłi aby ogladali to co 14
sie stāto. I A przysłi do Iesusā/ y wyrzeli onego który
był opetany/ siedzacego/ obleczonego/ y z dobrym ba- 15
czenim*: y bali sie. I A ci którzy to widzieli/ opowie- 16
dzieli im iako sie przydāto onemu opetānemu/ y o wie-
pżach. I ^c A poczeli go prosić/ aby wyszedł z grānic
ich. I A gdy wstąpił w łódz/ prosił go on co był ope- 17
tānym/ aby był przy nim. I Lecz mu nie dopuszczit*/
ale mu rzekł: Idź do domu twoiego do swych/ a o- 18
znaymi im iakoć wielkie rzeczy Pan uczynit y zlit-
wat sie nad toba. I A odszedł/ y poczał sławic w De- 19
kapolu iako wielkie rzeczy z nim uczynit Iesus: a w-
szyscy sie dziwowālī. 20

I A gdy sie zās Iesus przeprawił w łodzi na druga 21
stronę/ zebrałā sie do niego wielka rzesza/ a on był nad
morzem. I ^d A * przyszedł ieden z Arcybożniczych i- 22
mienim Jair: a wyrzawšy go/ padł v nog tego: I y
prosił go wielce/ morwac: Jż corkā moją kōna.
Podz/ wtoż/ nā nie rece/ żeby ozdrowiāłā y żywā 23
zostālā. I A fiedł z nim: a zā nim ślā wielka rzesza/ y
ściskālī go. I ^e A niewiāstā ktora mīālā plynienie 24
krwie dwānāsćie lat/ I y wiele byłā vćierpiālā od
wielu lekārzow/ a wszręko siwe nāložłā byłā/ a nie iej 25
nie pomogło/ owšem sie iej tym wiecey pogarsāto: 26

wstřawšy

b Matt. 5.

d 30.

Luk: 5.

d 32.

c Luk: 5.

d 37.

Dzieli: 16.

g 39.

b Matt. 9.

c 18.

Luk: 5.

f 42.

c3. Mo: 1.

d 24.

Mate: 9.

c 20.

Luk: 5.

f 43.

27 ¶ wślyśhawşy o Ieſusie/ przyſtá z tytu między rzeſa/ y
 28 dotknęta ſie ſiátý iego ¶ Bo mowitá: Jż ieſli ſie tyl-
 29 ko tkne ſiátý iego/ bede zdrowá. ¶ A nátychmiáſt wy-
 ſchło żrzdoblo krowie iey: y poczuła ná čiele iż ieſt v-
 30 zdrowioná od oney choroby. ¶ A poznawşy wnet Je-
 ſus w ſobie moc ktora od niego wyſtá/ obrociwşy ſie
 31 do rzeſy/ rzekł: Kto ſie dotknął ſat moich: ¶ A v-
 32 cziowic iego mowili mu: Widziſ rzeſa čisnaca
 33 cie/ á mowiſ; Kto ſie minie dotknął: ¶ A obeyrzat
 ſie áby obaczył one ktora to uczynitá. ¶ A miewiáſtá
 boiac ſie y drżac/ wiedzac co ſie iey przydáto: przyſtá
 y wpádła przed nim/ á powiedziála mu wſytkę pra-
 34 wde. ¶ A on iey rzekł: ¶ Córko/ wiará twoiá vzdzo-
 wita cie: idźże w pokoiu/ á bądź zdrowá od choroby
 twoiey.
 35 ¶ A gdy on ieſzcze mowił przyſli^o do Arcybożni-
 czego/ mowiac: Jż córká twoiá vmártá: czemuż
 36 ieſzcze trudziſ Nauczyciela: ¶ A Ieſus wślyſhawşy
 ſłowá ktore powiedano/ rzekł Arcybożniczemu: Nie
 37 boy ſie: wierz tylko. ¶ A nie dopuſćit żadnemu cho-
 dzić zá ſobá/ iedno Piotrowi y Jakubowi y Janowi
 38 brátu Jakubowemu. ¶ A przyſzedſy w dom Arcybo-
 żniczego/ wyrzát zgielk/ y pláczace/ y bázno ryczace.
 39 ¶ y wſzedſy/ rzekł im: Przecz zgielk czynicie y plácz-
 40 cie: ^b dzieweczka tá nie vmártá/ ale ſpi. ¶ A ſmiáli
 ſie z niego. A on wygnawşy wſytki/ wſiát oycá y má-
 tke dzieweczki/ y ony ktorzy przy nim byli: y weſli
 41 tam gdzie dzieweczka leżała. ¶ A wiawşy reke dzie-
 weczki/ rzekł iey: ¶ Thálichá kumi: co ieſt/ wyłóży-
 42 wſy/ Pánienko (tobie mowie) wſtań. ¶ A nátych-
 miáſt pánienka wſtáta: y chodźitá. á bytá we dwo-
 náſcie leciech. y zdumieli ſie zdumieniem wielkim.
 43 ¶ A zázázat im wielce áby tego żaden niewiedziát:
 y kázat iey dáć ieſć.

Zaczá: 21.
 od. 11 L.G.S.

NAVKI Y PRZESTROGI.

Czárci w kto- rych rądzi prze- býváia.	Puś nas w wieprze.) Páterz iáko czárci rádzá mieszkaia w wie- prách / y Christus im tego dopuścza : iż ludzie objárzi y nieczýści sá w dziecinami przybytkámi czártow.	12
Reliquie.	Iesli sá tylko tkne sáty iego.) Táż też mowí práwa á kátholická wiárá : Jesli sie dotkne iednego z Apostolow iego / y owšem ied- ney chustki Apostolskiej / ábo (co ieszcze mnieysza) tylko cieniá kro- wego swietego / nie bede bez pożytku. Bo iáko Bázylí s. piše: Ato sie kóści krotorego meczenniká dotyka / ten bierze nieiáka cząstkę sá- wiatości / iáski y mocy / ktora w niey test.	28
Reliquie.	Moc ktora od niego wyslá.) Jáko tá moc / ktora tá niewiáslá bylá wyzdrowiona / wyslá od Christusa / choć sie oná dotknelá tyl- ko sáty iego : táż też kiedy świeci przez reliquie ábo sáty swoie cu- dá czynia / iáská y moc ich pochodzi od Christusa : gdyż oni sá iá- ko cłonki y naczynia iego.	30
Sámá wiárá.	Wierze tylko.) Nie przetoć to mowí / żeby dosyć bylo ná sámej wierze : ále i (iáko nízey nápisano) nie mogli żadne cudu czynić dla ich niedowiarstwa. Atemu dla tey wiáry dal im tylko cielesne drowie / o ktore prosili. y przeto; nie mowil / Wiárá twojá ciebie ospráwiedliwí / ále wyzdrowiá. Nád to wiárá tá oycowá bylá / kto- ra coki te ospráwiedliwić nie moglá. Skład iásna rzec je to / y po- dobne písniá / glupie y nie grzecznie odszczepiać kleru / chcac po- kázáć że sámá wiárá dosyć iest słowiekowi ku ospráwiedliwieniu.	36
Bechmocność P. Christu / owá.	Nie rmárli, ále spi.) Spálać : ále temu / ktory tá iácniey mogli wskrzesić vmárta ; nielt imy obudzić spiacego. Augustinus de ver- bis Domini serm : 44.	40
Trzej vmárli od Pana wskrze- szeni.	Pánienko wstań.) Cudá Páná Christusowe nie tylko w bechmo- cność tego pokázuiá / ále też cóś inšego známionuiá. Jáko te w- skrzeszenia vmártych / figuruiá że on iest ktory dusze náše ożywia y wzbudza z śmierci grzechow. Trzech vmártych czytamy że Pan Christus wzbudził. Jedne te dwie wieczke w domu : drugiego syná w domy w Námie / iuż wyniesionego z miásta ku pogrzebniá tego- ciego Kázárzá iuż pogrzebionego. Atoży znáca rożność dusz v- mártych w grzechu. Bo iedni grzesza tylko mysla / drugi w czyn- stwie / á trzeci iuż gníja w nálogu grzeszenia : y przeto; iedni iá- cniey / á drugi tródniey bywáia ożywieni. Wszáko; nielt rozpáczáć nie má. Bo mocen iest P. Christus ożywić y nagrzesznieszego.	41

Dziel : 5.
y 19.
Basilius in
P salm: 115

Mar: 6.5

Augustin
serm : 4-
de ver: 1
Luk: 7. 1
Ián 11. 4

ROZDZIAŁ VI.

2 Chrystus w oyczyźnie swej wzgardzon. 7 Apostoly rozsyła po parze. 12 Połutá. 13 Chorych pomazanie. 14 Herodowe mniemanie o Chrystusie. 17 Przyczyna śmierci Janowej. 28 Głowa jego darowana Herodowi. 30 Wrośli sie Apostołowie: kasania. 44 Pieciorgiem chleba nakarmi ludzi pięć tysięcy. 48 Po morzu w nocy chodził. 58 Dotknięciem krótu śarty jego choroby wzdrowieni.

A Wyszedſzy stamtąd / przyſzedł do oyczyzny swej: a za nim ſli uczniowie jego. ¶ A gdy było w ſabat począł w bożnicy nauczać: a wiele ich ſłuchając zdumiewali ſie: nauce jego / mówiac: Skądże temu to wiſytko: a co to za mądrość ktora mu ieſt dana / y takie cuda ktore ſie dzieia przez rece jego: ¶ I zali ten nie ieſt cieſlá / ſyn Máriey brát Jákobow y Jozephow y Judášow y Symonow: a zaſ y tu y nas nie máſi ſioſtr jego: y gorſyli ſie z niego. ¶ A Ieſus im mówił: ¶ Iż Prorok nie ieſt beze części / chyba w oyczyźnie ſwojej / y w domu ſwoim / a między krewnymi ſwemi. ¶ A nie mogli tam uczynić żadnego cudu: iedno máło chorych kłaſdac ná nie rece wzdrowił: i a dziwował ſie dla niedowiaſtwa ich: a y chodził po miáſteczkach okolicznych nauczáiac.

¶ I wezwat dwunáſcie: y począł ie po dwu rozſyłać: y dał im moc nád duchy nieczyſtymi. ¶ A rozkazał im aby nie ná drogę nie bráli / iedno tylko laſke: ani táſtry / ani chleba / ani pieniedzy w trzoſie: ¶ Ale aby ſie obuli w trzewiki: a nie obłoczyli dwunóg. ¶ A mówił im: Gdziekolwiek wnidziecie do domu: tam mieſkajcie aż ſamtąd wynidziecie. ¶ A ktorzybykolwiek was nie przyimowali / ani was ſłucháli: wyſzedſzy ſamtąd otrzęſcie proch z nog wáſzych ná ſwiadectwo im*. ¶ A wyſzedſzy przepowiadáli

Zacz: 22.

* G.

* G.

* przeſt. Heb.

* a. G.

* 10tego. G.

* wzgardzony.

Zaczá: 23.

* To ieſt aby nie mieli dwoich ſat, dla odmiány.

* który ieſt pod nogami wáſſem. G.

* Záprawde wam powiedá; Lſzy będzie Sozdomie y Gomerze w dzień ſa-

ány, ni miastu
onemu. G.

y byli v dro-
wieni. N. L.

Zaczá: 24

y mówili. Au-
gust. Beda.

* ten iest. G.

Ewangelia w
dziesięciu ścieżkach.
Jana.

N. L. G.
w: na tysia-
cmi. G.

abo pilno-
cia. G.

* odrzucić. G.

* wnet. i. L. G. S.

* A on poszedł.
G.

wiedali aby potucowali: y wyrzucali wiele czar-
toru y wiele chorych oleiem mazali y vzdawiali.

¶ k A wyslysal krol Herod (bo imie iego bylo rozla-
wione) y mowil: Jz Jan on Krzciciel wstal z mar-
twych: y dla tegoz sie w nim te mocy okazui. ¶ A
drudzy mowili; Jz Eliasz iest: Drudzy zasie powie-
dali; Jz Prorok iest iako ieden z Prorokow. ¶ Co
wyslyshawsy Herod rzekt: Jz* Jan ktoregom ia scial-
onci wstal z martwych.

¶ m Abowiem ten Herod postawsy poimal byt Ja-
na / y posadzil go do wiezienia dla Herodyady zony
Filippa brata swego / iz ia byt poiet. ¶ Bo Jan mo-
wil Herodowi: "Nie godzi sie tobie miec zony brata
twego. ¶ A Herodyada czyhala nań: y chciala go
zamordowac / ale nie mogla. ¶ Abowiem Herod bal
sie Jana / wiedzac go byc mezem sprawiedliwym y
swietym: y ogladal sie nań / a sluchalac go wiele czy-
nil: y rad go sluchal. ¶ A gdy byl dzien po temu / He-
rod w dzien narodzenia swego sprawil wieczerza na
pany swoje / na rotmistrze / y na przednieysie w Gali-
leiey. ¶ A gdy wstala corka oney Herodyady / y tasi-
cowala / y spodobala sie Herodowi / y spolu siedza-
cym: rzekt krol oney dziewce: Pros mie ocz iedno
chcesz: a dam tobie. ¶ y przysialt iey: ° Jz oczkol-
wiek prosic bedziesz damci / by tez potowice krole-
stwa mego. ¶ Acora wysedly / rzekla matce swo-
iey: Czegoli mam prosic: A ona rzekla: Glowy
Jana Krzciciela. ¶ A natychmiast wysedly z przed-
koscia do krola / prosila mowiac: Chce abys mi te-
razze dat na misie glowe Jana Krzciciela. ¶ A za-
frasowal sie krol. wysakie dla przysiegi y dla spolu sie-
dzacych medzialt iey zasimucic: ¶ ale postawsy ka-
ta * rozkazal przynieśc glowe iego na misie. ¶ A
scial go w wiezieniu / y przyniosl glowe iego na mi-

13 i lak: 5
c 14.

14 k Mat: 14
a 1.

15 Lu: 9: 27

16 C

16 l Mat: 14
a 2.

17 m Luk: 7
d 19.

18 n 3. Mo: 15

b 16.

19

20

21

22

23 o Ekh: 5

b 6.

24

25 D

26

27

28

sie: y

	šie : y oddat iá dziewce : á dziewka oddatá iá mǎtce	
29	ſwey. ¶ Co wſtyſhawſy wczniowie iego przyſli / y w- zieli ciało iego : y położyli ie w grobie.	
30	¶ A zgromádzivſy ſie Apoſtoli do JEsusa /	Záczá: 25.
p Mat: 14. b 13. Luk: 9. a 10.	31 ¶ A rzekł im: Podźcie* oſobno ná miéſce puſte / á odpocznǎcie málu czkó. Bo wiele tych byto co przy- chadzáli y odchadzáli: ták iż nie mieli času tu iedze- niu. ¶ A wſtápiwſy w to dz / wſtąpili ná miéyſce	* wy ſámi. G.
32	puſte oſobno. ¶ A widzieli ie odiezdżáiace / y pozná-	* y odesli ná
33	li* mnodzy / y zbiedzeli ſie tǎm pieſo ze wſech miast / y	miéſce puſte oſ- ſobno w łodzi. G.
q Mat: 9. d 36. y 14. b 14.	34 wprzédzili ie*. ¶ A wyſzedſy JEsus wyrzát wielkǎ	* go. G.
r Mat: 14. b 15.	rzekǎ : y byt ruſzony miłóſierdzim náđ nimi / iż byli	* y przyſli do niego. G.
s Mat: 14. b 15.	35 iáko owce nie máiace páſterzá: y poczáł ie wczýc w-	
36	ielarzecz. ¶ A gdy iuż byt tego czás nie máły / przy- ſzedſy wczniowie iego / rzekli: Jż to miéſce ieſt pu-	* niemáły. G.
37	ſte / á iuż czás przeminát. ¶ A Roſpuſzczé ie / áby ſie	
t Mat: 14. b 16. Luk: 9. b 13. u Ian 6. a 9.	rozſzedſy do bliżkich wſi y miáſteczek / kupili ſobie	* bo nie máia co ieſć. G.
38	poſármow kłoreby iedli. ¶ A on odpowiedáiac rzekł	* kupiemy. G.
39	im: Dáćcie wy im ieſć. A rzekli mu: Szedſy kup-	
40	my zá dwieſćie groſzy chlebá: á dámy im ieſć. ¶ A	
41	rzekł im: Wieleſ chlebá máćie: idźcie á dowiedzćie	
42	ſie. A oni dowiedzíawſy ſie / powiedzieli; " Piećio-	
43	ro / y dwie rybie. ¶ A roſkázát im poſádzić wſytki /	
44	rzád podle rzędu ná zieloney trawie. ¶ y rozſádzili	
45	ſie ná czeſći / tu po ſtu / tu zá po piáćidzieſiat. ¶ A	
x Mat: 14. c 21. Ian 6. b 10.	wziáwſy cno piećioro chlebá / y dwie rybie : weyrzá- wſy w niebo / błogóſłáwił / y lámát chleb / y dáwat	
	wcznióm ſwoim / áby przed nie kłádl: y dwie rybie	
	podzielił wſytkim. ¶ A iedli wſyſcy / á náiedli ſie.	
	43 ¶ A zebrałi oſtátki / w łomkó dwánáſćie kóſów peł-	
	nych / y z onych ryb. ¶ A tych kłorzy iedli byto pieć	
	tyſięcy meżów. ¶ A wnet przymuſł wcznie ſwe w-	
	ſtápić w to dz / áby go wprzédzili ná dńga ſirene do	

Zaczá: 26 Bethsáidy / ażby on rospuścił lud. ¶ 21 odprawiawszy 46
 Ewangelia w ie / odpędził na gore modlić się.
 Sobote po Po rza / a on sam był na ziemi. ¶ 21^a widząc ie mordus 47
 pólcu. iące się wiośly robiac (bo im był wiatr przeciwny) 48
^a widział. NL. a około czwartey strážey nocney przyšedł do nich
 G. S. chodząc po morzu: y chciał ie minąć. ¶ 21 oni wy 49
 Co ieść stráža, rzawšy go chodzącego po morzu / mniemáli żeby by
 pátrzy Matt:24. ta obłuda / y zátrozzyli się. 21 nátychmiast mowit z ni 50
 43. dzieli / y zátrozzyli się. 21 nátychmiast mowit z ni G
 * y dziwowáli. mi / y rzekł im: Wfaycie / iámci ieść: nie lekaycie się.
 G. ¶ 21 wstąpił do nich w łódź / y wciřyli się wiatr. 21 tym 51
 To ieść, Nie wiecey a wiecey się sami w sobie zdumiewáli*. ¶ 21 52
 stáli się byli me nie zrozumiełi byli o chlebie: iż serce ich było zaśle
 dršymi onym pione. ¶ 21 gdy się przepławili / przyšli do ziemie 53
 cudem chlebowo Genezáréth: y przybili się ku brzegu.
 rozmnożonych. ¶ 21 gdy wysli z łodzi / nátychmiast go poználi: 54
 Hebrájsm. ¶ 21 y zbiegawšy wšytkę one kráine / poczełi nosić na 55
Zaczá: 27 łozách zle się máiace / skoro wšlyšeli iż tam był. ¶ 21 56
 Rozumiey, ábo gdziekolwiek iedno wšedł do wsi ábo do miásteček
 kráiu, ábo Páń: ábo do miast / ktádli niemocene po wlicách: y prořili
 ná: ^{bo y Grecc} go áby się tylko dotknęli kráiu śáty tego: a ile się go
 kie słowko ták z nich dotknęto / ozdrowieli.

NAVKI Y PRZESTROGI.

Heretycy się z
 Chriřtusa gorz
 śa.

Niedowiárś
 wo przeskádza
 sprawo Bożym.

Cieślá syn Máriey.) Jáko sąsiedzi Páńá Chriřtusowi wdzac 3
 go nie tylko vbogiego czełá / ále też znáiac rodzice tego wedle ciá
 lá podle y vbogie / nie znáiac bořtwá tego / y rodšáin tego wedlug
 bořtwá / gorřyli się z nie°. Táť się gorřa Ariani z cřlowiećeřstwá
 tego / a Kálwinistowie z Sákrámentu ciáłá y kwię tego / pátrzac
 tylko ná ofoby chlebá / ktore nie nie są rořne od pořpolite°: a nie
 baczac tego / iż ciáło Páńskie ieřt w Sákrámentie / nie przez robote
 piekárřta / ále przez pořwiećenie / y mocá słow P. Chriřtusowych.
 Y nie mogli tam rczynić cudu.) Nie tšby on nie mogli / ále iř z stro 5
 ny ich wáda y puekážá byłá / że nie byli sposobni ku przyćeću wiř
 ry. 21 przetož niechýł tam cudow czynić / gđže táť wielkie nie

dowiářstwo

Mar: 5. 36

9

Mar: 5. 36

Matt: 10.

10.

dowiaństwo było / że im cudá żadnego pożytku przyniesić nie mogły. A dla tegoć málo nie wszedy wiary sie domaga v tych / Kto rzy chcieli widzieć cudá tego / mowiac : Wierz tylko.

Dwu sukien.) Zákázuie zbytkow y wielkiego stáránía o rze-
czy doczesné / báwiacym sie služba Boża / y stáráním o ludzkim
zbáwieniu. Uvgaďzátac s. Máthuseá : Mátkiem / tám zákázus-
te lašši ábo kšá ná obrone : á tu tedy dozwala ná wšpíerání. Tám
zábrania botow y trzewíkw / Ktore wšytké noge zákrywá / tá-
kich pospolícíe ludzicé vřívá : á tu dozwala trepeť / Ktore pode-
šwe tylko zákrywá / tákich ná on čas w žydomstwie vbodzy v-
říváli / á dšis ie Bernárdini y niektorzy inšy zákonnicy nošá.
Augustinus lib: 2. cap: 30. de consensu Evangelist.

13

Oleiem mázáli.) Roškazánta Pánškiego / o mázáníu oleiem / ni-
gdiez nie czytamy : á wšdy go tu vczníowie vřívá. Zbo tedy
nie wšytko nápisano: ábo mieli moc Apostolowie czynić nieco / o
czym nie mieli výrášnego Pánškie^o roškazánta / tylko moca onego
šlecenia y poručenja powsedného. Šlad tež iešče mamy / že A-
postolowie y inni šwieci ludzicé mieli moc cudow czynienia / nie
tylko přes slovo šwe / ábo wřívání imientá Pána Christusowe-
go : ále tež přes příkládání rečy stworzonych / Ktore tež máia
nieiáká moc do vlecenia chorob. Máošáték to mázáníe oleiem
bylo tež nieiáké przygotování do Šákrámentu Ošátéčného
pomázánía. O ktorým Jákuš 5. 14. Beda, Theophylactus, Oecu-
menius, ná to mteřce.

18

Nie godzi sie tobie.) Godzišloc sie według zákónu Mojšesowes-
go pošat žone brátá šwego: Kedy on brát vmařl bez potomštvá.
Ale brát šerodow ábo iešče žyw byl / ábo přynamníey mřál
corke oto te šfočše.

ROZDZIAL VII.

2 Apostolowie tedza rať nie vmyřšy. 4 y 8 Vřámy žydo-
wškie o vmyřváníu. 6 Obludnicy. 8 y 13 žydowie vřámy šwe
překládáli náš Božkie příkazáníe. 15 y 21 Ktore rečy pošá-
láia šlowíeká. 25 Vřdiowil corke Kánáneyškiey niewřášty.
32 Gluchá niemego vlecyl.

1

A

2

A Mar: 15.

2 2.

MZebráli sie do niego Pháryzenšowie y niekto-
rzy z Doktorow / co byli přyšli z Jerušalem.
A vřzawšy niektore z vczníow ie^o tedza
ce chleb rekomá pospolitemi / to ieř niewmyřymi,

Vbořstvo Apo-
šolskie.

Trádicie.

pořyváiee.
Hebráism.

przygánili im. ¹ ² ³ ⁴ ⁵ ⁶ ⁷ ⁸ ⁹ ¹⁰ ¹¹ ¹² ¹³ ¹⁴ ¹⁵ ¹⁶ ¹⁷ ¹⁸ ¹⁹ ²⁰ ²¹ ²² ²³ ²⁴ ²⁵ ²⁶ ²⁷ ²⁸ ²⁹ ³⁰ ³¹ ³² ³³ ³⁴ ³⁵ ³⁶ ³⁷ ³⁸ ³⁹ ⁴⁰ ⁴¹ ⁴² ⁴³ ⁴⁴ ⁴⁵ ⁴⁶ ⁴⁷ ⁴⁸ ⁴⁹ ⁵⁰ ⁵¹ ⁵² ⁵³ ⁵⁴ ⁵⁵ ⁵⁶ ⁵⁷ ⁵⁸ ⁵⁹ ⁶⁰ ⁶¹ ⁶² ⁶³ ⁶⁴ ⁶⁵ ⁶⁶ ⁶⁷ ⁶⁸ ⁶⁹ ⁷⁰ ⁷¹ ⁷² ⁷³ ⁷⁴ ⁷⁵ ⁷⁶ ⁷⁷ ⁷⁸ ⁷⁹ ⁸⁰ ⁸¹ ⁸² ⁸³ ⁸⁴ ⁸⁵ ⁸⁶ ⁸⁷ ⁸⁸ ⁸⁹ ⁹⁰ ⁹¹ ⁹² ⁹³ ⁹⁴ ⁹⁵ ⁹⁶ ⁹⁷ ⁹⁸ ⁹⁹ ¹⁰⁰ ¹⁰¹ ¹⁰² ¹⁰³ ¹⁰⁴ ¹⁰⁵ ¹⁰⁶ ¹⁰⁷ ¹⁰⁸ ¹⁰⁹ ¹¹⁰ ¹¹¹ ¹¹² ¹¹³ ¹¹⁴ ¹¹⁵ ¹¹⁶ ¹¹⁷ ¹¹⁸ ¹¹⁹ ¹²⁰ ¹²¹ ¹²² ¹²³ ¹²⁴ ¹²⁵ ¹²⁶ ¹²⁷ ¹²⁸ ¹²⁹ ¹³⁰ ¹³¹ ¹³² ¹³³ ¹³⁴ ¹³⁵ ¹³⁶ ¹³⁷ ¹³⁸ ¹³⁹ ¹⁴⁰ ¹⁴¹ ¹⁴² ¹⁴³ ¹⁴⁴ ¹⁴⁵ ¹⁴⁶ ¹⁴⁷ ¹⁴⁸ ¹⁴⁹ ¹⁵⁰ ¹⁵¹ ¹⁵² ¹⁵³ ¹⁵⁴ ¹⁵⁵ ¹⁵⁶ ¹⁵⁷ ¹⁵⁸ ¹⁵⁹ ¹⁶⁰ ¹⁶¹ ¹⁶² ¹⁶³ ¹⁶⁴ ¹⁶⁵ ¹⁶⁶ ¹⁶⁷ ¹⁶⁸ ¹⁶⁹ ¹⁷⁰ ¹⁷¹ ¹⁷² ¹⁷³ ¹⁷⁴ ¹⁷⁵ ¹⁷⁶ ¹⁷⁷ ¹⁷⁸ ¹⁷⁹ ¹⁸⁰ ¹⁸¹ ¹⁸² ¹⁸³ ¹⁸⁴ ¹⁸⁵ ¹⁸⁶ ¹⁸⁷ ¹⁸⁸ ¹⁸⁹ ¹⁹⁰ ¹⁹¹ ¹⁹² ¹⁹³ ¹⁹⁴ ¹⁹⁵ ¹⁹⁶ ¹⁹⁷ ¹⁹⁸ ¹⁹⁹ ²⁰⁰ ²⁰¹ ²⁰² ²⁰³ ²⁰⁴ ²⁰⁵ ²⁰⁶ ²⁰⁷ ²⁰⁸ ²⁰⁹ ²¹⁰ ²¹¹ ²¹² ²¹³ ²¹⁴ ²¹⁵ ²¹⁶ ²¹⁷ ²¹⁸ ²¹⁹ ²²⁰ ²²¹ ²²² ²²³ ²²⁴ ²²⁵ ²²⁶ ²²⁷ ²²⁸ ²²⁹ ²³⁰ ²³¹ ²³² ²³³ ²³⁴ ²³⁵ ²³⁶ ²³⁷ ²³⁸ ²³⁹ ²⁴⁰ ²⁴¹ ²⁴² ²⁴³ ²⁴⁴ ²⁴⁵ ²⁴⁶ ²⁴⁷ ²⁴⁸ ²⁴⁹ ²⁵⁰ ²⁵¹ ²⁵² ²⁵³ ²⁵⁴ ²⁵⁵ ²⁵⁶ ²⁵⁷ ²⁵⁸ ²⁵⁹ ²⁶⁰ ²⁶¹ ²⁶² ²⁶³ ²⁶⁴ ²⁶⁵ ²⁶⁶ ²⁶⁷ ²⁶⁸ ²⁶⁹ ²⁷⁰ ²⁷¹ ²⁷² ²⁷³ ²⁷⁴ ²⁷⁵ ²⁷⁶ ²⁷⁷ ²⁷⁸ ²⁷⁹ ²⁸⁰ ²⁸¹ ²⁸² ²⁸³ ²⁸⁴ ²⁸⁵ ²⁸⁶ ²⁸⁷ ²⁸⁸ ²⁸⁹ ²⁹⁰ ²⁹¹ ²⁹² ²⁹³ ²⁹⁴ ²⁹⁵ ²⁹⁶ ²⁹⁷ ²⁹⁸ ²⁹⁹ ³⁰⁰ ³⁰¹ ³⁰² ³⁰³ ³⁰⁴ ³⁰⁵ ³⁰⁶ ³⁰⁷ ³⁰⁸ ³⁰⁹ ³¹⁰ ³¹¹ ³¹² ³¹³ ³¹⁴ ³¹⁵ ³¹⁶ ³¹⁷ ³¹⁸ ³¹⁹ ³²⁰ ³²¹ ³²² ³²³ ³²⁴ ³²⁵ ³²⁶ ³²⁷ ³²⁸ ³²⁹ ³³⁰ ³³¹ ³³² ³³³ ³³⁴ ³³⁵ ³³⁶ ³³⁷ ³³⁸ ³³⁹ ³⁴⁰ ³⁴¹ ³⁴² ³⁴³ ³⁴⁴ ³⁴⁵ ³⁴⁶ ³⁴⁷ ³⁴⁸ ³⁴⁹ ³⁵⁰ ³⁵¹ ³⁵² ³⁵³ ³⁵⁴ ³⁵⁵ ³⁵⁶ ³⁵⁷ ³⁵⁸ ³⁵⁹ ³⁶⁰ ³⁶¹ ³⁶² ³⁶³ ³⁶⁴ ³⁶⁵ ³⁶⁶ ³⁶⁷ ³⁶⁸ ³⁶⁹ ³⁷⁰ ³⁷¹ ³⁷² ³⁷³ ³⁷⁴ ³⁷⁵ ³⁷⁶ ³⁷⁷ ³⁷⁸ ³⁷⁹ ³⁸⁰ ³⁸¹ ³⁸² ³⁸³ ³⁸⁴ ³⁸⁵ ³⁸⁶ ³⁸⁷ ³⁸⁸ ³⁸⁹ ³⁹⁰ ³⁹¹ ³⁹² ³⁹³ ³⁹⁴ ³⁹⁵ ³⁹⁶ ³⁹⁷ ³⁹⁸ ³⁹⁹ ⁴⁰⁰ ⁴⁰¹ ⁴⁰² ⁴⁰³ ⁴⁰⁴ ⁴⁰⁵ ⁴⁰⁶ ⁴⁰⁷ ⁴⁰⁸ ⁴⁰⁹ ⁴¹⁰ ⁴¹¹ ⁴¹² ⁴¹³ ⁴¹⁴ ⁴¹⁵ ⁴¹⁶ ⁴¹⁷ ⁴¹⁸ ⁴¹⁹ ⁴²⁰ ⁴²¹ ⁴²² ⁴²³ ⁴²⁴ ⁴²⁵ ⁴²⁶ ⁴²⁷ ⁴²⁸ ⁴²⁹ ⁴³⁰ ⁴³¹ ⁴³² ⁴³³ ⁴³⁴ ⁴³⁵ ⁴³⁶ ⁴³⁷ ⁴³⁸ ⁴³⁹ ⁴⁴⁰ ⁴⁴¹ ⁴⁴² ⁴⁴³ ⁴⁴⁴ ⁴⁴⁵ ⁴⁴⁶ ⁴⁴⁷ ⁴⁴⁸ ⁴⁴⁹ ⁴⁵⁰ ⁴⁵¹ ⁴⁵² ⁴⁵³ ⁴⁵⁴ ⁴⁵⁵ ⁴⁵⁶ ⁴⁵⁷ ⁴⁵⁸ ⁴⁵⁹ ⁴⁶⁰ ⁴⁶¹ ⁴⁶² ⁴⁶³ ⁴⁶⁴ ⁴⁶⁵ ⁴⁶⁶ ⁴⁶⁷ ⁴⁶⁸ ⁴⁶⁹ ⁴⁷⁰ ⁴⁷¹ ⁴⁷² ⁴⁷³ ⁴⁷⁴ ⁴⁷⁵ ⁴⁷⁶ ⁴⁷⁷ ⁴⁷⁸ ⁴⁷⁹ ⁴⁸⁰ ⁴⁸¹ ⁴⁸² ⁴⁸³ ⁴⁸⁴ ⁴⁸⁵ ⁴⁸⁶ ⁴⁸⁷ ⁴⁸⁸ ⁴⁸⁹ ⁴⁹⁰ ⁴⁹¹ ⁴⁹² ⁴⁹³ ⁴⁹⁴ ⁴⁹⁵ ⁴⁹⁶ ⁴⁹⁷ ⁴⁹⁸ ⁴⁹⁹ ⁵⁰⁰ ⁵⁰¹ ⁵⁰² ⁵⁰³ ⁵⁰⁴ ⁵⁰⁵ ⁵⁰⁶ ⁵⁰⁷ ⁵⁰⁸ ⁵⁰⁹ ⁵¹⁰ ⁵¹¹ ⁵¹² ⁵¹³ ⁵¹⁴ ⁵¹⁵ ⁵¹⁶ ⁵¹⁷ ⁵¹⁸ ⁵¹⁹ ⁵²⁰ ⁵²¹ ⁵²² ⁵²³ ⁵²⁴ ⁵²⁵ ⁵²⁶ ⁵²⁷ ⁵²⁸ ⁵²⁹ ⁵³⁰ ⁵³¹ ⁵³² ⁵³³ ⁵³⁴ ⁵³⁵ ⁵³⁶ ⁵³⁷ ⁵³⁸ ⁵³⁹ ⁵⁴⁰ ⁵⁴¹ ⁵⁴² ⁵⁴³ ⁵⁴⁴ ⁵⁴⁵ ⁵⁴⁶ ⁵⁴⁷ ⁵⁴⁸ ⁵⁴⁹ ⁵⁵⁰ ⁵⁵¹ ⁵⁵² ⁵⁵³ ⁵⁵⁴ ⁵⁵⁵ ⁵⁵⁶ ⁵⁵⁷ ⁵⁵⁸ ⁵⁵⁹ ⁵⁶⁰ ⁵⁶¹ ⁵⁶² ⁵⁶³ ⁵⁶⁴ ⁵⁶⁵ ⁵⁶⁶ ⁵⁶⁷ ⁵⁶⁸ ⁵⁶⁹ ⁵⁷⁰ ⁵⁷¹ ⁵⁷² ⁵⁷³ ⁵⁷⁴ ⁵⁷⁵ ⁵⁷⁶ ⁵⁷⁷ ⁵⁷⁸ ⁵⁷⁹ ⁵⁸⁰ ⁵⁸¹ ⁵⁸² ⁵⁸³ ⁵⁸⁴ ⁵⁸⁵ ⁵⁸⁶ ⁵⁸⁷ ⁵⁸⁸ ⁵⁸⁹ ⁵⁹⁰ ⁵⁹¹ ⁵⁹² ⁵⁹³ ⁵⁹⁴ ⁵⁹⁵ ⁵⁹⁶ ⁵⁹⁷ ⁵⁹⁸ ⁵⁹⁹ ⁶⁰⁰ ⁶⁰¹ ⁶⁰² ⁶⁰³ ⁶⁰⁴ ⁶⁰⁵ ⁶⁰⁶ ⁶⁰⁷ ⁶⁰⁸ ⁶⁰⁹ ⁶¹⁰ ⁶¹¹ ⁶¹² ⁶¹³ ⁶¹⁴ ⁶¹⁵ ⁶¹⁶ ⁶¹⁷ ⁶¹⁸ ⁶¹⁹ ⁶²⁰ ⁶²¹ ⁶²² ⁶²³ ⁶²⁴ ⁶²⁵ ⁶²⁶ ⁶²⁷ ⁶²⁸ ⁶²⁹ ⁶³⁰ ⁶³¹ ⁶³² ⁶³³ ⁶³⁴ ⁶³⁵ ⁶³⁶ ⁶³⁷ ⁶³⁸ ⁶³⁹ ⁶⁴⁰ ⁶⁴¹ ⁶⁴² ⁶⁴³ ⁶⁴⁴ ⁶⁴⁵ ⁶⁴⁶ ⁶⁴⁷ ⁶⁴⁸ ⁶⁴⁹ ⁶⁵⁰ ⁶⁵¹ ⁶⁵² ⁶⁵³ ⁶⁵⁴ ⁶⁵⁵ ⁶⁵⁶ ⁶⁵⁷ ⁶⁵⁸ ⁶⁵⁹ ⁶⁶⁰ ⁶⁶¹ ⁶⁶² ⁶⁶³ ⁶⁶⁴ ⁶⁶⁵ ⁶⁶⁶ ⁶⁶⁷ ⁶⁶⁸ ⁶⁶⁹ ⁶⁷⁰ ⁶⁷¹ ⁶⁷² ⁶⁷³ ⁶⁷⁴ ⁶⁷⁵ ⁶⁷⁶ ⁶⁷⁷ ⁶⁷⁸ ⁶⁷⁹ ⁶⁸⁰ ⁶⁸¹ ⁶⁸² ⁶⁸³ ⁶⁸⁴ ⁶⁸⁵ ⁶⁸⁶ ⁶⁸⁷ ⁶⁸⁸ ⁶⁸⁹ ⁶⁹⁰ ⁶⁹¹ ⁶⁹² ⁶⁹³ ⁶⁹⁴ ⁶⁹⁵ ⁶⁹⁶ ⁶⁹⁷ ⁶⁹⁸ ⁶⁹⁹ ⁷⁰⁰ ⁷⁰¹ ⁷⁰² ⁷⁰³ ⁷⁰⁴ ⁷⁰⁵ ⁷⁰⁶ ⁷⁰⁷ ⁷⁰⁸ ⁷⁰⁹ ⁷¹⁰ ⁷¹¹ ⁷¹² ⁷¹³ ⁷¹⁴ ⁷¹⁵ ⁷¹⁶ ⁷¹⁷ ⁷¹⁸ ⁷¹⁹ ⁷²⁰ ⁷²¹ ⁷²² ⁷²³ ⁷²⁴ ⁷²⁵ ⁷²⁶ ⁷²⁷ ⁷²⁸ ⁷²⁹ ⁷³⁰ ⁷³¹ ⁷³² ⁷³³ ⁷³⁴ ⁷³⁵ ⁷³⁶ ⁷³⁷ ⁷³⁸ ⁷³⁹ ⁷⁴⁰ ⁷⁴¹ ⁷⁴² ⁷⁴³ ⁷⁴⁴ ⁷⁴⁵ ⁷⁴⁶ ⁷⁴⁷ ⁷⁴⁸ ⁷⁴⁹ ⁷⁵⁰ ⁷⁵¹ ⁷⁵² ⁷⁵³ ⁷⁵⁴ ⁷⁵⁵ ⁷⁵⁶ ⁷⁵⁷ ⁷⁵⁸ ⁷⁵⁹ ⁷⁶⁰ ⁷⁶¹ ⁷⁶² ⁷⁶³ ⁷⁶⁴ ⁷⁶⁵ ⁷⁶⁶ ⁷⁶⁷ ⁷⁶⁸ ⁷⁶⁹ ⁷⁷⁰ ⁷⁷¹ ⁷⁷² ⁷⁷³ ⁷⁷⁴ ⁷⁷⁵ ⁷⁷⁶ ⁷⁷⁷ ⁷⁷⁸ ⁷⁷⁹ ⁷⁸⁰ ⁷⁸¹ ⁷⁸² ⁷⁸³ ⁷⁸⁴ ⁷⁸⁵ ⁷⁸⁶ ⁷⁸⁷ ⁷⁸⁸ ⁷⁸⁹ ⁷⁹⁰ ⁷⁹¹ ⁷⁹² ⁷⁹³ ⁷⁹⁴ ⁷⁹⁵ ⁷⁹⁶ ⁷⁹⁷ ⁷⁹⁸ ⁷⁹⁹ ⁸⁰⁰ ⁸⁰¹ ⁸⁰² ⁸⁰³ ⁸⁰⁴ ⁸⁰⁵ ⁸⁰⁶ ⁸⁰⁷ ⁸⁰⁸ ⁸⁰⁹ ⁸¹⁰ ⁸¹¹ ⁸¹² ⁸¹³ ⁸¹⁴ ⁸¹⁵ ⁸¹⁶ ⁸¹⁷ ⁸¹⁸ ⁸¹⁹ ⁸²⁰ ⁸²¹ ⁸²² ⁸²³ ⁸²⁴ ⁸²⁵ ⁸²⁶ ⁸²⁷ ⁸²⁸ ⁸²⁹ ⁸³⁰ ⁸³¹ ⁸³² ⁸³³ ⁸³⁴ ⁸³⁵ ⁸³⁶ ⁸³⁷ ⁸³⁸ ⁸³⁹ ⁸⁴⁰ ⁸⁴¹ ⁸⁴² ⁸⁴³ ⁸⁴⁴ ⁸⁴⁵ ⁸⁴⁶ ⁸⁴⁷ ⁸⁴⁸ ⁸⁴⁹ ⁸⁵⁰ ⁸⁵¹ ⁸⁵² ⁸⁵³ ⁸⁵⁴ ⁸⁵⁵ ⁸⁵⁶ ⁸⁵⁷ ⁸⁵⁸ ⁸⁵⁹ ⁸⁶⁰ ⁸⁶¹ ⁸⁶² ⁸⁶³ ⁸⁶⁴ ⁸⁶⁵ ⁸⁶⁶ ⁸⁶⁷ ⁸⁶⁸ ⁸⁶⁹ ⁸⁷⁰ ⁸⁷¹ ⁸⁷² ⁸⁷³ ⁸⁷⁴ ⁸⁷⁵ ⁸⁷⁶ ⁸⁷⁷ ⁸⁷⁸ ⁸⁷⁹ ⁸⁸⁰ ⁸⁸¹ ⁸⁸² ⁸⁸³ ⁸⁸⁴ ⁸⁸⁵ ⁸⁸⁶ ⁸⁸⁷ ⁸⁸⁸ ⁸⁸⁹ ⁸⁹⁰ ⁸⁹¹ ⁸⁹² ⁸⁹³ ⁸⁹⁴ ⁸⁹⁵ ⁸⁹⁶ ⁸⁹⁷ ⁸⁹⁸ ⁸⁹⁹ ⁹⁰⁰ ⁹⁰¹ ⁹⁰² ⁹⁰³ ⁹⁰⁴ ⁹⁰⁵ ⁹⁰⁶ ⁹⁰⁷ ⁹⁰⁸ ⁹⁰⁹ ⁹¹⁰ ⁹¹¹ ⁹¹² ⁹¹³ ⁹¹⁴ ⁹¹⁵ ⁹¹⁶ ⁹¹⁷ ⁹¹⁸ ⁹¹⁹ ⁹²⁰ ⁹²¹ ⁹²² ⁹²³ ⁹²⁴ ⁹²⁵ ⁹²⁶ ⁹²⁷ ⁹²⁸ ⁹²⁹ ⁹³⁰ ⁹³¹ ⁹³² ⁹³³ ⁹³⁴ ⁹³⁵ ⁹³⁶ ⁹³⁷ ⁹³⁸ ⁹³⁹ ⁹⁴⁰ ⁹⁴¹ ⁹⁴² ⁹⁴³ ⁹⁴⁴ ⁹⁴⁵ ⁹⁴⁶ ⁹⁴⁷ ⁹⁴⁸ ⁹⁴⁹ ⁹⁵⁰ ⁹⁵¹ ⁹⁵² ⁹⁵³ ⁹⁵⁴ ⁹⁵⁵ ⁹⁵⁶ ⁹⁵⁷ ⁹⁵⁸ ⁹⁵⁹ ⁹⁶⁰ ⁹⁶¹ ⁹⁶² ⁹⁶³ ⁹⁶⁴ ⁹⁶⁵ ⁹⁶⁶ ⁹⁶⁷ ⁹⁶⁸ ⁹⁶⁹ ⁹⁷⁰ ⁹⁷¹ ⁹⁷² ⁹⁷³ ⁹⁷⁴ ⁹⁷⁵ ⁹⁷⁶ ⁹⁷⁷ ⁹⁷⁸ ⁹⁷⁹ ⁹⁸⁰ ⁹⁸¹ ⁹⁸² ⁹⁸³ ⁹⁸⁴ ⁹⁸⁵ ⁹⁸⁶ ⁹⁸⁷ ⁹⁸⁸ ⁹⁸⁹ ⁹⁹⁰ ⁹⁹¹ ⁹⁹² ⁹⁹³ ⁹⁹⁴ ⁹⁹⁵ ⁹⁹⁶ ⁹⁹⁷ ⁹⁹⁸ ⁹⁹⁹ ¹⁰⁰⁰

- 18 powieści. ¹ I rzekł im: Także y wy bez rozumie-
nia jesteście: y nie rozumiecieś iz wszystko co zew-
natrz wchodzi w człowieka / nie może go pokalić:
19 ¹ I abowiem nie wchodzi w serce iego / ale w brzuch
idzie y do wychodu wychodzi / czyszcąc wszystki po-
20 trawy: ¹ I powiedział że co pochodzi z człowieka / to
21 pokala człowieka ¹ I ¹ Bo z wnętrzości serca czło-
wieczego wychodzą myśli złe; cudzołóstwa / porub-
22 stwa / morderstwa / ¹ ¹ złodzieystwa / kłamstwa / zło-
ści / zdrađa / niewstydy / oko złe / bluźnierstwo / py-
23 cha / śaleństwo. ¹ Wszystko to złe z wnętrzości po-
chodzi y pokala człowieka.
24 ¹ I ² I wstawyś stamtąd odszedł na pogranicza Ty-
ru y Sydonu: a wśedłszy w dom / niechciał aby o nim
25 kto wiedział: lecz się zataić nie mógł. ¹ I Abowiem
wnet wślyśawszy o nim niewiasta / ktorey corka
miała ducha nieczystego / przyszedłszy wpadła v nogi
26 iego. ¹ ¹ Bo była niewiasta pogańska / rodem Sy-
rofeniśta. y prosiła go aby czartą wyrzucił z corki
27 iey. ¹ ¹ A on iey rzekł: Daj się pierwey nanieść ¹ sy-
nonu: Boć nie dobra jest odcymować chleb synom: a
28 miotać psom. ¹ ¹ A ona odpowiedziała y rzekła mu:
D Takci Panie: wśakże y szczenieta iadaia pod stołem
29 odrobiny synowskie. ¹ I rzekł iey: Dla tey mowy
30 idźże / wyszedłci czart z corki twej. ¹ ¹ A gdy odesła
do domu swego: nalaźła corkę leżącą na tożu / a iż
czart wyszedł od niej.
31 ¹ ¹ A wyszedłszy zaś z granic Tyrskich / przyszedł przez
Sydon do morza Galiylejskiego przez pośrodek grā
32 nic Dekapolskich. ¹ ¹ ¹ A przyniósł mu głuchego y
33 niemego: a prosił go aby nań rękę włożył. ¹ ¹ A od-
wiodłszy go na stronę od rzesze / wpuścił pālce swe
w uszy iego: a splunawszy / dotknął języka iego:
34 ¹ ¹ A weyrzawszy w niebo / westchnał / y rzekł mu:

¹ G.
To jest, odla-
czając to co w
potrawach jest
nieczystego, od-
czystego co zo-
staje w ciele.
¹ To jest, zardzość
abo zła poządli-
wość.

Zaczá: 30.

¹ G.
¹ A. N. L. G. S.
¹ Greczka. G. y
tak pośpolicie
kłada się Gre-
czyn miasto po-
ganiń.
¹ A Iesus. G.
dzieciām. G.
dzieciām. G.
szczeniata. G.
rzeczy.

Zaczá: 31.

Eváng: 17.
dziele 11. po
Świątkach.
¹ Tyrskich y Sy-
dońskich, przy-
szedł. G. S.
¹ przyniósł mu
głuchą ledwo-
mownego. G.

Efetháh:

Chaldeyskie to
nie Zydowskie
słowo.

• nązbyt. G.
• czyni. G.

Effetháh: to jest otworz się. I wnet się otworzyły
wsy iego / y rozwiązała się związka ięzyka iego / y wy-
mawiał dobrze. I przykazał im aby nikomu nie po-
wiedali. Ale im on pilniey im zakázował / tym wiecey
rozstawiali: I y tym bąrziej się dziwowali mówiac:
Dobrze wsytekó uczynił: y głuche uczynił że słyśa /
y nieme że mówia.

i. Mb: 1.
d 31.
Syr: 39.
c 21.

NAVKI Y PRZESTROGI.

Ktorzy Bogá
tylko vsy ch-
wali.

Nauki y vsła-
wyludzkic.

Lud ten vsy mie chwali.) Tacy są / Ktorzy Chrystusa y słowo te-
go sáwšew vsátech mńia: ábo Ktorzy dobrze mówia y vsa; á
przed się zle czynia.

Przykazania ludzkiego.) Nauki / wstáwy / y przykazania ludzkie
tu są potepione / Które ábo są przeciwné Boskiemu przykazaniu / á
bo są próżne y niepożyteczne ku zbudowaniu / ábo ku wypełnieniu
Boskiego rozkazania. Jákie były wstáwy y zwyczaje ná on czas
Pharyzáyskie / á dziś są heretyckie tym podobne. Bo choć się oni
pismem popisują: wśátkie wsytkie ich nauki / wymysły y wstáwy /
nie mńa żadnego świadectwa we wsytkim piśmie y słowie Bo-
żym. Ale wstáwy ytrádacie Apostolskie y Oycow s. stárych / y ro-
zkazania Kościelne / Kaze nam Bog chować: nie táko rzeczy od lu-
dzi y przez ludzkie podáne / ále przez Duchá s. w Kościele wstáwione.

Dáry kościelne
które niesłus-
sne.

Dar ktorykolwiek.) Dáć co do Kościoła / ábo ná oltarz / nie jest
zakázano: ále opuścić rodzice w potrzebie / y nie dáć im pożywie-
nia dla tego ábyś ráczey dáł do Kościoła / to niebożna rzecz / y prze-
ciwna Pánstkiemu przykazaniu. A táć była nauka Pharyzáusów:
żeby synowie ráczey dáli do Kościoła / niżli oycu ábo mńce / by
głodem y dechnać mieli.

Przebieganie
pokármow.

Ktoraby go pokáliemiála.) Jáko z tych słow Pánstkich nie do-
wiedziś tego / żeby się ná on czas godziło żydom wzywáć pokár-
mow w ząkonie zakázanych: táć áni teraz z nich nie dowiedziś /
tśby wolno było Chresććńanom pożywáć pokármow od Kościoła
zakázanych. Chocia táć teraz / táko y ná on czas wsytkie pokármny
były czyste / y nie mogły człowieká pokálc. Lecy my / y oni / nie
dla tego się od niektórych pokármow wstrzymawamy / żeby one
zle y plugawé były: ále oni dla figury ábo wyznáczenia / á my dla
posłuszeństwa y dla utrapienia ciála. Nie winoć / áni piwo / áni
mńeso pokála człowieká: ále zle wzywánie tych rzeczy / objáśństwo /
pńáństwo / nieposłuszeństwo / y wígárdá Kościoła Bożego.

6

7

II

15

Dziel: 15
28. 45
2. Thet: 11.

- 33 A plunawsy.) Nie tylko przez słowa y wola Pána Chrystusowe / ale też przez ceremonie / y przykładanie wierzchnie rzeczy stworzonych / zwłaszcza poświęconych / Pan Bóg cudá czyni. Jáko oto ślíná Chrystusowá / chocia nie była częścią ciała tego / ale takis zbytek / wśáfkie iednąś święta. Theophylactus ná to mieysce.
- 34 Ezechab.) Kościół / z náchtienienia Bożego / przykładem Chrystá Pána / wywá podobnych ceremoniy / w Eretcyzmiech przed Ertzem / ná wzdrowienie dusz : takimt tu Pan Chrystus wzdrowił niemoc dusz ná zarázy cieleśná. Ambr: lib: 1. de Sacram: cap: 1.

Cuda przez rzeczy święcone.

Ceremonie krzyu S.

ROZDZIAŁ VIII.

2 Siedmiorgiem chleba 4000. ludzi nákarmił. 11 Żydowie mánion sie domagá. 15 Żwás ábo náuka Pharyzeusów y Herodianów. 22 Slepemu wzrok przywraca. 27 Wniemánie ludzi o Chrystusie. 29 Apostołowie go wyznawáia być Chrystusem. 31 Którym meke swa opowieda. 33 Piotra sátanem nazywa. 34 Náśládownáć Chrystusá / Záprzec sáмого siebie. Krzyi swoy ná sie wśláć. 35 Dusze swa záchowáć ábo strácić. 38 Wśtydác sie Chrystusá.

4 Mat: 15.
d 32.

- 1 **W** One dni zá sie gdy wielka rzefá bytá* / á
2 nie mieli coby iedli: wezwawsy* wezmiow
3 swych / rzekł im: ? Żal mi tego ludu: iż
4 oto inż trzy dni trwáia przy mnie / á nie máia coby
5 iedli: ? á iesli ie opuścze głodne do domow ich / w
6 stána ná drodze: bo niektorzy z nich z dáleká przyšli.
7 ? Odpowiedzieli mu wezmiowie iego: Skądże tych
8 może kto tu ná puścze nákarmić chlebem? ? A zo
9 pytał ich / Wiele chleba mácie? A oni rzekli / Sied
10 mioro. ? A rozkázá rzefy vsiesć ná ziemi. A wśia
11 wsy ono siedmioro chleba / dzięki czyniac tamá / dá
12 wał wezmiom swoim / áby przed nie kłádli: y kłádli
13 przed rzefá. ? Miel i też y troche rybeł: y te błogo
14 sławiwsy / kázáł prze nie polozyć. ? Jedli tedy y
15 náiedli sie: y zebrałi co zbyło włomków / siedm ko
16 šow. ? A bylo tych co iedli / okoto czterzech tysięcy
17 y rospuścił ie.

Záczá: 32
Ewángelia w
tied: 6. po
Świątkách.

* z Iesusem.

N. L.

* Iesus. G.

G.

Magdalena
Tak Hiero: 8. y
August: czytal.

Zaczá: 33.

aby wiedzieli
iesliby miał iá-
ka moc ná nie-
bie.

To iest, w sá-
mym sobie.

* swoim. G.

To iest, Nie
bedzie. Hebr.

myslili. L.

G. y 5. 71 L.

G.

G.

Zaczá: 34

y przysełł. G.

przyniesli. G.

y czynił że on

przeżył. G.

y widział iá-

nie w syki. G.

Ani wchodź do

miástecka: ani

żadnemu nie po-

wieday w miá-

stecku. G.

9 b A wnet wśedłszy w łódź z uczniami swoimi przy-
sełł w stronę Dalmánuśkie.

9 c A wysli Pharyzeusowie / y poczełi sie z nim gá-
dác / domagáiac sie v niego znáku z nieba / rufac go.

9 d A wśechnarłszy w duchu / rzekł: Przeczże na-
rod ten znáku sie domaga? Záprawde powiedam

wam / iesli będzie dány znák narodowi temu. 9 A
opuścivłszy ie / wśtapil zá sie w łódź / y odsedł ná dru-

gą stronę. 9 d A zapomnieli wziąć chleba: y nie mie-
li z soba iedno ieden chleb w łodzi. 9 A rozkázował

im / mówiac: Pátrzcíe / á chronície sie kwásu Pháry-
záyskiego y kwásu Herodowego. 9 A mówili ieden

ku drugiemu / rzekac: Że nie mamy chleba. 9 Co po-
znawłszy Iesus / rzekł im: Coż myślicie / że chleba nie

maćcie? ieszczes nie baczyćcie áni rozumiećcie? ieszczes
maćcie serce wáśe zaślepione? 9 Oczy máiac nie

widzićcie / y vsly máiac nie slyścićcie? 9 A nie pámie-
taćcie: 9 gdym ono pięcioro chleba łamat ná pięć ty-

sięcy ludzi: á wíelesćie odniesli kóšow pełnych v
łómkow? Rzekli mu: Dwánaście. 9 A gdy sied-

mioro chleba ná czterzy tysiące / wíelesćie kóšow
zebráli v łómkow? A rzekli mu: Siedm. 9 A mówił

im: Jákoż ieszcze nie rozumiećcie?
9 A przysli do Bethsáidy: y przywiedli mu śle-

pego / y prosili / aby sie go dotknął. 9 A wíarłszy śle-
pego reke / odwiódł go przecz zá miástečko: á pluna-

łszy ná oczy iego włożyłszy itań rece swe / pytał go
iesliby co widział. 9 A on przegladáiac / mówił:

Widze ludzie iáko dzewá / chodzące. 9 Potym zá sie
położył rece ná oczy iego: y poczeł widzieć / y v dro-

wiony iest / ták iz widział wśytko iásnie. 9 A ode-
ślat go do domu iego / mówiac: Józ do domu swe-
go: á iesli wíidziess do miástecka / żadnemu nie po-

10 b Mat: 15
B d 39.

11 c Mat: 16
a 1.

12 Luk: 11
g 54.

13

14 d Mat: 16
a 5.

15

16

17

18

19 c Wyśł
f 41.
C Ian 6. b 1

20

21

22

23

24

25

A wysedł

Mar: 16. 27 *f* *W* wyszedł *I*esus y wezmiecie tego do miasteczek Cezarei Syppowey: a w drodze pytał wezmiorow
 b 13. swych/ mówiac im: 8 Czym mie powiedaća być ludzie?
 g Luk: 9. 28 *A* oni mu odpowiedzieli/ mówiac*: Janem
 b 18. Arzycicielem/ drudzy Eliaszem/ a drudzy iakoby ie-
 29 dnym z Prorokow. *I* Tedy im rzekł: *A* wy kim mie
 D być powiedaćie? *A* odpowiedaiac Piotr/ rzekł mu:
 30 Ty iestes Christus. *I* Zagroził im aby o nim niemu
 nie powiedali.
 31 *I* *A* poczat ie nauczać/ iż potrzebą żeby syn człowie-
 czy wiele cierpiat: y wżgardzonym był od starszych
 y od Arcykáptanow y od Doktorow/ y zamordowany;
 32 a po trzech dni zmartwychwstat. *I* *A* mowil otwo-
 rzyćcie ty słowa. *Tedy* odwiódłszy go Piotr/ poczat
 33 go gromić. *I* *A* on obrociwszy sie/ a widzac weznie
 swe/ zgromil Piotra/ mówiac: *Jdź* za mna śaćanie:
 bo nie rozumiesz co iest Bożego/ ale co iest ludzkiego.
 34 *I* *A* wezwawszy rzesze z weznięmi swemi/ rzekł im:
 b *Jesli* kto chce za mna iść/ niech samego siebie za-
 przys: a weźmie krzyż swoy/ a niech mie následnie.
 35 *I* *A*bowiem ktoby chciał zachować dusze swa/ straci
 ci ja: a ktoby utracil dusze swa dla mnie y Ewange-
 36 liey; ten ja zachowa. *I* *Bo* coż pomoze człowieko-
 wi/ choćby wszytek świat pozyskał/ a wskódkilby dusze
 37 swa? *I* *A*bo/ co za odmiáne da człowiek za dusze
 38 swa? *I* *A*bowiem ktoby sie wstydał mnie/ y słow
 moich miedzy narodem tym cudzołożnym y grzesz-
 nym: zawnstydza sie go też y syn człowieczy; gdy przy-
 dzie w chwale Oycá swego z ánioly świętymi.

Zacza: 35.

*Iedni. N. L. K.
G.

Zacza: 36

wziawszy. L.
Hebrajm.Szatan po Zydowsku, prze-
ciwnik po Polsku

Zacza: 37

násładować
mie.
Pátr z Mat; 16.
25.
G.

nagrade. G.

NAVKI Y PRZESTROGI.

- 2 *Usłysz* trzy dni trwaja przy mnie.) Wielka chce wsternych ludzi do
 słowá Bożego: y diwna łaskość mowy Chrystusowey: dla k-
 6 *terey* ludzie zapominali ciel swego pokáemlu.
Dawaj reżniom swoim.) Nie sam przez sie/ ale przez Aposto-
 ły swe Chrystus ludzie karmitym nas wezac. i słowopánskie y Sa-

Nabożestwo.

Káptani Rá-
rze S. Sakra-
mentow.

Moc przeżegnania Chrystusowego.

framenty s. nie wedle myśli nąszej bracie y przynowac many / ale wedlug rozsadku y sáfunku przeżożonych y páfsterzow nąszych. Y te błogosławimy.) Obacz przeciw heretykom / iż tu y góste indziej błogosławieństwo nie ściaga sie do Boga / ale do stworzenia. Błogosławił tedy rybam onym / to jest przeżegnał je y tym przeżegnaniem y błogosławieństwem rozmnożył je. Błogosławił chleb y kielich na ostatniej wieczerzy / y przemienił je w ciało y krew swoje. Abowiem błogosławieństwo Boże nigdy nie jest próżne / ale zaráżę w rzeczach stworzonych nieśmiąg obdane w lepsze sprawuie.

7

Nabożne dotykanie rzeczy świętych.

w lożywşy nąsrecce.) Pan Christus wiele rzeczy dotknięciem sáfym czynił : nąnczając nas nie gárdzić dorykánim sie y przykáfłádaním zwierzchním rzeczy świętych : a nie chlubić sie sáfym duchem y sáfą wiarą : iáko heretycy.

23

Ewangelia co jest.

Dla mnie y dla Ewangeliey.) Przez Ewangelia nie rozumiey tylko pismá czterech Ewangelistów : ale wşytkie pismá Apostolskie y cokolwiek iedno Pan Christus mowil ábo czego wcył. Abowiem ták niżej wykłáda : Ato by sie mnie wşydał / y słow moich ić. A nie tylko słowá tego sa Ewangelia / ale czego kolwiek Apostołowie słowem ábo pismem wcyli. Jáko indziej mowit : Ato was wígardza mnie wígardza. Przetoż dla wymánia y obrony krolego : kolwiek ánykulu Kátholickiey wiáry / ráczey wmrzeć mąmy / á niśli sie go záprzyć. A toć jest duśe kláść dla Chrystusa y dla Ewangeliey.

35

Milofnicy światá więcej niżli Boga.

w şytek świat.) To niech wważá / Ktory dla obludy światá re / poddáta sie niespráwiedliwym wśtáwom y práwom ludzkím / w spráwie religiey / przeciw swemu własnemu sumnieniu : zátráć iac duśe swoje / y krolestwo ono wieczne wtráćiac dla káfku dni y worá docześnego / ábo dla trochy mąietności / żeby tey nie stráćili.

36

Luk: 10.
16.

ROZDZIAŁ IX.

2 Przemienienie Páná Jesusowo. 11 Przysięcie Eliaszowo. 17 Opetánego gluchego y niemego wzdawia. 23 Wiárá. 29 Módlitwa y post czátry wymietuie. 31 Smierć swa opowieda. 34 Vozniowie sie o przodkowáníu gadáia. 36 Jesus im dzieciátko wystáwite. 38 W tym Ktory nie náśláduiac Chrystusa czátry wyganial w imie tego. 41 Zubeł wody dány w imie Chrystusowo / ma swa zaptáte. 42 Zgorşenie. 43. 45. y 47 Reká / nogá / oko gorşace. 44. 46 Kobák nieumieráacy / y ogień nie gáfñacy. 49 Káidy ogniem solon bedzie.

X mowit

d Mat: 16.
d 25.Luk: 9.
d 27.b Mat: 17.
a 2.Luk: 9.
d 28.c Mat: 17.
b 9.d Mat: 4.
b 5.c Ila: 53.
a 3.f Mal: 4.
b 5.Matt: 17.
b 12.

1

A

2

3

4

5

6

7

B

8

9

10

11

12

13

C

14

15

Mówił im: Zaprawdę powiem wam; iż są niektorzy z tych co tu stoia ktorzy nie w kusa śmierci/ aż wyrza królestwo Boże przychodzące w mocy. ^b A po sześci dniach wziął Jezus Piotra y Jakuba y Jana: y wwiódł ie na gore wysoka samey osobno / y przemienił sie przed nimi. [?] A ściany jego ośtały sie iasne y bärzo białe iäko śnieg: iäkich nie może blecharz na ziemi wybielić. [?] A wyrzeli Eliasa z Mozysefem: a oni rozmawiali z Jesusem. [?] A odpowiadając Piotr/ rzekł Jezusowi: 'Rabbi/ dobrzeć nam tu być: y uczynimy trzy przybytki/ tobie ieden/ a Mozysefowi ieden/ a Eliasowi ieden. [?] Albowiem nie wiedział co mówił: bo przestraszeni byli. [?] A ośtat sie obłok który ie zasłonił: y przyszedł głos z obłoku/ mówiac: Ten jest Syn mój namulśy: tegoż słuchaycie. [?] A wnet obeyrzawśy sie/ żadnego wiecey nie widzieli/ iedno tylko Jesusa z soba. [?] A gdy ośtepowali z gory/ rozkazał im aby nikomu nie powiedali co widzieli: aż kiedyby syn człowieczy zmartwychwstał. [?] A zachowali to słowo w sobie: pytając sie spólnie co by to było; kiedy zmartwychwstanie? [?] A pytali go/ mówiac: 'Coż tedy' Pharyzeusowie y Doktorowie powiedaia; iż pierwey potrzeba aby przyszedł Eliasz? [?] A on odpowiadając/ rzekł im: Eliaszci przyszedśy pierwey/ naprämwi wszytko: 'a iäko iest napisano o synu człowieczym/ potrzeba aby wiele ućcierpiat y wzgardzony był. [?] A Alle wam powiem/ żeć przyszedł y Eliasz (y uczynili mu co chcieli) iäko o nim iest napisano. [?] A gdy przyszedł do swych uczniow/ wyrza wielka rzęśa okolo nich/ y Doktorzy zakonne gadające sie z nimi. [?] A wnet wyrzawśy Jesusa/ wszytek lud zdumiał sie/ y polekali sie: a przyskazywśy/ witali go.

Zacz: 38.

Nauczyteliu
moy.

Zacz: 39.

G.

G.

go. G.

at: 17
14.
: 9
37.

kMat: 18.

a 1.

Luk: 9.

f 46.

lLuk: 9.

f 49.

m1 Kor: 12.

a 3.

nMat: 10.

d 42.

oMat: 18.

a 6.

Luk: 17.

a 2.

pMat: 23.

y 18.

a 5.

qIla: 66.

g 24.

Mat: 23.

Luk: 9.

e 44.

32 dnia trzeciego. ¶ Lecz oni te powieści nie zrozumieli: a bali się go spytać.

33 ¶ A przysli do Kapharnaum. A bedac w do-

34 mu/ pytał ich: Coście w drodze rozmawiali? ¶ Lecz

35 oni milczeli. abowiem w drodze z sobą rozmawiali

36 kto by z nich był wieśfy. ¶ A siedzac wezwat dwu-

37 nasćie/ y rzekł im: Jesli kto chce być pierwszym be-

38 dzie/ ze wszech ostatecznym/ y sluga wszytkich. ¶ A

39 wziawşy dzieciatko/ postawił ie w pośrzed ich: a

40 obłapiając ie/ rzekł im: ¶ Ktożkolwiek iedno z ta-

41 kowych dziateczek przyimie w imie moje/ mnie przyi-

42 muie: a ktokolwiek mnie przyimuie/ nie mnie przyi-

43 muie/ ale tego ktory mie poslat. ¶ I Odpowiedział

44 F mu Jan/ mowiąc: Nauczycielu/ widzielişmy nie-

45 ktorego w imie twoie/ czarty wyrzućciacego/ kto-

46 ry nie chodzi za nami: y zakazalişmy mu*. ¶ A Je-

47 sus rzekł: Nie zakazuycie mu. m abowiem żaden nie

48 iest/ ktory by czynił cudá w imie moje/ a mógł by pre-

49 dko złe mówić o mnie. ¶ Bo ktoć nie iest przeci-

50 wam; za wamić iest. ¶ n abowiem ktorykolwiek

51 wam dat ku pićiu kubek wody w imie moje/ iżeście

52 Chrystusowi; záprawde powiedam wam/ nie utrá-

53 ci swej zapłaty.

54 ¶ o A ktorykolwiek zgorşył iednego z tych małucz-

55 kich wierzących w mnie: lepiej by mu iż by był wwia-

56 zan mlyniski kámiień okolo syie iego/ y był wrzucon w

57 morze. ¶ p A iesliby reka twa gorszyła cie/ odetni-

58 ia. lepiej iest tobie wniść do żywota wloinnym/ niż

59 máiac obie rece iść do piekła/ w ogień nieugáşony:

60 ¶ q gdzie robał ich nie vmiera/ a ogień nie gáśnie.

61 ¶ A iesli cie nogá twojá gorszy/ vmiś ia. lepiej iest

62 tobie wniść chromym do żywota wiecznego/ niż

63 máiac obie nogdze/ być wrzuconym do piekła ognia

64 nieugáşonego: ¶ gdzie robał ich nie vmiera/ a

Zacz: 41.

przyszedł. G.

A gdy byli.

N. L. S.

* z sobą. G.

to iest: niechay

bedzie. Hebr.

a wziawşy ie

nárec. G.

dla mnie. He-

braim.

To iest, nie tylo

komnie. abo nie

tak mnie, iáko

tego.

imieniem two-

im. G. abo prze-

imie twe.

* ię nie chodzi

za nami. G.

A mógł mi pred

ko złorzeczyć. G

nam, za namić.

I. L. N. G.

Zacz: 42.

przeszkadzając

ci do zbawienia.

to iest, mka

ih.

G.

do gehenny, w

ogni u nieugáşo-

ny. G.

ogień

ogień nie gaśnie. ¶ A jeśli cie oko twe pogarsza wy- 47
 rzuc ie: Lepiej jest tobie wnisć iedno okiem do Kro-
 lestwa Bożego / niżli mieć obie oczy / wrzuconym
 być do piekła ognistego: ¶ gdzie robić ich nie umie- 48
 ra a ogień nie gaśnie. ¶ Abowiem każdy ogniem 49
 będzie posolon: a każda ofiara będzie sola osolona.
 ¶ Dobrac jest sol. ale jeśli sol nie stona będzie: czym- 50
 że ia naprawicie: Miecćcie w sobie sol a pokoy
 miecćcie między soba.

rg. Mo: 2.
 c 15.
 Matth: 5.
 b 13.
 s Luk: 14.
 g 34.

NAVKI Y PRZESTROGI.

Moyżesz y Eli-
 as.

Y rzyżeli Eliasz z Moyżesem.) Moyżesz inamtoniue ludzie s- 4
 wiete / przed tym zmarle ni: Pan Christus przydzie na sad w swo-
 im inatstacie. A Eliasz (ktory ieszcze byl nie umarł) figurue swie-
 te / ktore P. Christus zstanie ieszcze żywe / kiedy przydzie w chwa-
 le. Tam wszyscy społem poczna; Christusem krolować / w oney
 chwale wieczney. Beda na to miejsce. Wadto zakon y prorocy
 poświadczają Pánu Christusowi: y świeci po śmierci mogą sie
 żywym pokazywać. August: de cura pro mortuis cap: 15. O 16.

Ian iako Eliasz.

Przyśedł Eliasz.) Eliasz żarliwy był o zakon Páński / y grzechy 13
 wiele karal / y mieszkał na puscy / y vprzedył wtore przyście Páń-
 skie. Takż był Jan s. przed pierwszym przyściem Pána Christu-
 sowym / żarliwy / strofujący złości / y vprzedytel Páński. Theodo-
 ret: in Catena Thomae in hunc locum.

Cudá heretyc-
 kie.

W imie twoie.) Czynia cudá w imie Pána Jesusowe czasem y 38
 sli y niewierni ludzie / na potwierdzenie prawdy / y ku chwale Bo-
 żey. Takż iż też Julian niebożny Apostata wygnał czątry inamie-
 niem krzyża s. iako piśe s. Grzegorz Wazyński / y Theodore-
 tus. Takż czasem y heretykowie mogą cudá czynić między Pogá-
 ny / ku potwierdzeniu ktorego artykułu Kátholickiey wiary. Ale
 nigdy nie czynili ani czynia cudu żadnego prawdziwego ku
 podpáraniu ktorego artykułu náuki swey obledney.

Dobre uczynki
 plarne.
 yick wra-
 picnia.

Nie wtráti swey zapláry.) Oto zapláta za uczynki miłosierne. 41
 Stad tájna rzecz / iż uczynki dobrze zapláte v Bogá záfugują.
 Každý ogniem będzie posolon.) Jáko w zakonie stárym żadna o- 49
 fiara bez ognia y soli nie była: tak bez wtrápienia żaden nie jest
 Bogu przytemny. Bo toż znaczy być okrzczonym ogniem: co być
 osolonym ogniem. Pátrz Máth: 3. 11.

Gre: ora-
 in Iulian.
 The: lib-
 cap: 1.

ROZDZIAŁ X.

2 Rozwodzcie. 11 Nie godzi się żone opuścić swą inną pojąć.
13 y 16 Działki Pan Christus przyjmie. 17 Bogaty który dowa-
wał od młodości Boże przykazanie/ nie przyjmie rądy Christu-
sowej o sprzedaniu wszystkiego. 23 Bogaty trudno ma wnieść do
nieb. 29 Zaplata tych którzy dla Christusa opuszczają wszystko.
33 Po trzecim smierci swa opowiada. 35 Prośba synów Zebedeu-
sowych. 43 Pokora y wnieście wszystkim zaleca. 46 Barty-
meusz ślepy oświecony.

TRZECIA
CZESCEWO
angeltey: przy-
jęcie Pańskie na
mie do lud-
skicy ziemie.

Zącz: 43.

A Stamtąd wstawszy / przyszedł na granice
Judskie po onej stronie Jordanu: y zbierały
się zaś do niego rzesze. y wczyt ie zaśie / iako
był zwykt.

2 y przystąpiwszy Pharyzeusowie / pytali go: Je-

3 si sie godzi mężowi żone opuścić: kusić go. y on

4 odpowiedziałwszy / rzekł im: Co wam rozkazał Moy-

5 zesz: y oni rzekli: o Mowesz dopuścić napisać list

6 rozwodny / y opuścić. y Ktorem odpowiedziałwszy

7 Jezus / rzekł: Dla zatwardzenia serca waszego na-

8 pisat wam to rozkazanie. y Aleć od początku stwo-

9 rzenia c mężczyzne y niewiaste uczynit ie Bog *.

10 y d Dla tegoż / opuści człowiek oycę swego y matkę:

11 a przylaczy się ku żenie swemu: y y beda dwoie w ie-

12 dnym cielem. A tak iuż daley nie sa dwoie / ale iedno

13 ciało. y c Co tedy Bog zlaczył / tego niech człowiek

14 nie rozłącza. y A w domu zaśie uczniowie iego o

15 tymże go pytali. y Rzekł im: Ktobykolwiek opu-

16 ścił żone swą a poiały inną; cudzołóstwa się dopu-

17 ścza przeciwko iey. y A iesliby żona opuścić męża

18 swóiego / a ślaby za drugiego; cudzołozy.

19 y A f przyniesiono mu działki / aby sie ich dołknal.

20 A uczniowie fukali na te co ie przynosiłi. y Co wi-

21 dząc Jezus / miał im záśle / y rzekł im: Dopuśćcie

22 działkom iść do mnie: a nie zatłuczcie im. abowiem

* yrzekł. G.

własnie. a
przylnie.
iedno ciało. G.
abo iednym cie-
lem.

cudzołozy ku
krywając iey.
G.

Zącz: 44.

To jest, Ewangeliey w pokorze y w prostocie.

Zacz: 45.
w drodze. L.
klaniać się mu.

* mówiac:
N L. S.

odjedziecyl G
Nie świadcz fałszywie. Nie czyni szkody. G.

rkochał się w nim.

* krzyż nośac G.

Zacz: 46.

małtności. G.

w bogactwach. G.

* Abowiem. G.

Zasługą y zapłatą prawnych zakonników.

ci rąkowych iest krolestwo Boże. I Zaprawdę mówię wam: Ktobykolwiek nie przyiał krolestwa Bożego iako dzieciatko / nie wnidzie do niego. I Ktoby blapiąc ię / y kładac na nie rece / błogosławił ię.

I A gdy wychodził w drogę przybiegłszy ieden / y wpadłszy na kolana przed nim / pytał go: G Nauczycielu dobry / co uczynię / abych otrzymał żywot wieczny? I A Jezus mu rzekł: Czemu mnie zowieś dobrym? Żaden nie iest dobry / ieden / Bog. I^h Przykazania umieś? Nie cudzotoż: Nie zabijay: Nie krádmí: Nie mów świadectwa fałszywego: Nie zdradzay: Czcí oycá twego y mátkę. I A on odpowiedziawłszy rzekł mu: Nauczycielu / tegom wśyctkiego strzegł od młodości moiey. I A Jezus weyrzawłszy nań / umiłował go / y rzekł mu: Jednego żci nie dostawa: idź / przeday wśyctko co masz / á day w bogim / á będziesz miał skarb w niebie: á przydź naśladuy mnie*.

I A on zastrasowawłszy się z tego słowa / odszedł smutny. Abowiem miał wiele majątności. I A obeyrawłszy się Jezus / rzekł uczniom swoim: Jakoż trudno ci ktorzy pieniadze mają / wnidą do krolestwa Bożego! I A uczniowie się zdumieli na te słowa iego. Lecz Jezus zaśie odpowiedziawłszy rzekł im: Działci / iakoż iest trudno tym co w pieniadzach wśaia / wniść do krolestwa Bożego! I * Łacwiey iest wielkłodowi wyniść przez vcho igielne / niż bogaczowi wniść do krolestwa Bożego. I A oni się tym wiecey dziwowáli / mówiac sami ku sobie: Któż może być zbawion? I A Jezus poyrzawłszy na nie / rzekł: W ludzie to niepodobno: ale nie v Bogá. Abowiem v Bogá wśyctko iest podobno. I A począł mu Piotr mówić: Oto chiny my wśyctko opuścili á slichmy za tobą. I A Jezus odpowiedziawłszy rzekł: Zaprawdę mówię wam:

g Mat: 19
b 16.
Luk: 18.
d 18.
h z Mo: 20
c 13.

i Mat: 19
d 27.
Luk: 18
c 29.

wie wam:

wie wam: Żaden nie jest któryby opuścił dom / ábo
 bracia / ábo siostry / ábo ovcá / ábo mátkę* / ábo dzieci /
 30 ábo role dla mnie y dla Ewángelii: y żeby nie miał
 wziąć tyle stokróć teraz / zá tego czasu; domow / y brá-
 31 ciey / y siostr / y mátek / y dzieci / y rol / z przesładowá-
 32 nim: á w przyszłym wieku żywota wiecznego. ^k A w-
 33 iele pierwszych beda posłedniemi; á posłednich pier-
 34 wsymi. y y byli w drodze wstepniac do Jerusálem:
 35 á Jezus siedł przed nimi / y zdumiewáli sie: á idac zá
 36 nim bali sie. ^l A záste wstawszy z soba dwunásć /
 37 poczał im powiedać co nań przysć miało. y Jezus oto
 38 wstepniemy do Jerusálem: á syn człowieczy będzie
 39 wydan Arcykapłanom / y Doktorom / y stáršym: y
 40 osadza go ná śmierć / y wydadza go Poganom: y y
 41 beda go nágrawác / y beda nań plwác / y vbicznia go /
 42 y zamordua go: á dnia trzeciego zmartwychwsta-
 43 nie. ^m A przysli do niego Jakub y Jan synowie Ze-
 44 bedeusowi / mówiac: Uczycielu / chcemy ábys to o-
 45 cokolwiek prosić będziemy / uczynił nam. y A on im
 46 rzekł: Coż chcecie ábych ia wam uczynił: y Arzekli:
 47 Day nam ábychmy siedzieli / jeden po prawicy twej /
 48 á drugi po lewicy twej w chwale twoiej. y A Jezus
 49 im rzekł: Niewiecie ocz prosić. Możecież pić kie-
 50 lich ktory ia pije: ábo być krzczeni krzem ktorym
 51 sie ia krzcie: y A oni mu powiedzieli; Możemy. A
 52 Jezus im rzekł: Kielich ktory ia pije pić będziecie /
 53 y krzem ktorym sie ia krzcie / krzczeni będziecie: y á-
 54 le siedzieć po prawicy moiej / ábo po lewicy* / nie mo-
 55 iá rzecz dáć wam; ále ktorym jest nágotowano.
 56 y A wstawszy dziesięć / poczeli zá zle mieć Jaku-
 57 kubowi y Janowi. y A Jezus wezwawszy ich / po-
 58 wiedział im: ^o Wiecie / iż ci / ktorych widzimy przy-
 59 duiących między narody / pánnia nad nimi: á książe-
 60 tá ich władzcy wzywáia nad nimi. y Lecz między

* ábo Jona. G.

Zącz: 47.

* G.

* y był. G.

* moiej. G.

* 6 L. G. S.

* ábo iedno kro-
rym.

nie będzie. G. wielkim miedzy wami, będzie: albo niechay będzie. Hebrajsm. 3 w. 15. G. 44
 45
 46
 47
 48

żywot swoy, a
 bo zdrowie swe

Zaczę: 48

badz dobrego
 serca.

do Iesusa. G.

Rabboni. G. L

za Iesusem. G.

wami tak nie test: ale kobykolwiek chciał być
 wiekszym / będzie / sługa waszym: i a kobykol-
 wiek miedzy wami chciał być pierwszym / będzie w-
 slychich sługa. i Albowiem y syn człowieczy nie przy-
 siedł aby mu służył / ale aby służył / y dał dusze swo-
 okupem za wielu.

i p Przyśli do Jerychá: a gdy on wychadzał z Je-
 rychá y wzniołwie iego y rzęsa niemiała / syn Tymeu-
 szow Bartyneusz ślepy / siedział podle drogi żebząc.
 i Który wstyskawşy iż Iesus Nazareński test; począł
 wołać / y mówić: Jესusie synu Dawidow / zmiłuy sie
 nademną. i A wiele ich go gromiło / aby milczał.
 A on tym wiecey wołał: Synu Dawidow / zmiłuy
 sie nademną. i A Iesus zařtanowiwşy sie / kazał go
 zawałać. A zawałano ślepego mówiac mu: Tys
 sobie dobrze / wstań woła cie. i A on porzuciwşy
 płaszcz swoy porwarwşy sie / przyszedł do niego. i A
 odpowiedziawşy Iesus rzekł mu: Co chcesz aby chci
 uczynił? A ślepy powiedział mu: Mistrzu aby ch
 przeyrzał. i A Iesus mu rzekł: Idź / wiara twoja
 ciebie ozdrowiła. A natychmiast przeyrzał / y siedł za
 nim w drodze.

NAVKI Y PRZESTROGI.

Dopuszczenie
 mniejszych grze-
 chow.

Moyseř dopuścił.) Niektorych rzeczy dopuszczają / nie pochwa-
 lając ich / na wzikrowanie wieřszego złego. Żaden człowiek nie
 ma złe czynić / ani złego pozwałać / dla żadney przyczyny: ale cda-
 sem może przegledać złe czynki innych / dla słusney przyczyny. Jaka-
 ko y Pan Bog sam nie czyni złego / wszákże złego dopuszcza.
 Tak królowie y prawa pospolite dopuszczają mniejszych złosci / do-
 by droge i zgodni do wieřszych. A daleko wiecey kósić i s. (tak
 ko Augustin s. piřse) mieć w sobie nie tylko zła / ale y plawy /
 wiele nořić musi. A wszákże nie czego nie wzy / ani pochwała / co-
 kolwiek test zdrowey wieřey y pobożnemu życiu przeciwno.

Opuřiwşy go-
 ne. hoć dla eu-

A poiały inna.) Co Mattheusz nie tak i s. nie napisał (řad
 niektory chcieli dowieřić żeby si Komu godulo / i one dla cudzoł-

p Mat: 20
 d 29.
 Luk: 18.
 f 35.

Epist: 119
 cap: 19.

II Mar: 19.

Luk: 16.

18.

stwą opuściwszy / inna sobie poiać.) to tu Mária s. takó y Łukasz dzolostwa, niego
s. także deklarowali aby miś nie warpił / i ktokolwiek opuścił ja
ne / a inna poymie / ten cudzoloży. Augustinus lib: 1. de adult: con
ing: cap: 11. & sequentibus. Tak tedy mocna test zwiazka małżeń
sta: że ja sam tylko rydl a moryta rozwiązać może.

poiać.

18

Zaden nie jest dobry.) Zaden istotnie / y sam siebie nie test do
bry / iedno sam Bog: ażebykolwiek dla wczesnictwa dobroci Bożej
też y ludzie bywania dobrzy. Tymie sposobem ieden jest prawy
Mistrz y Ociec nasz: ażebykolwiek y drudzy na ziemi sa też oycami y
mistrzami naszymi.

Iako sam Bog
dobry, sam
mistrz y ociec
nasz.

Mar: 4.10

21

Idź przeday wszystko.) Nie rozkazując tego wszystkemu / ale rządz
tyle: a tey rady nasładowia prawi zakonnicy.

Rada doskona
łości.

25

Niż bogaczowi.) Bogaczem tu zowie (takó wyisley powie
dzał) tego ktory wsi w majątnościach swoich: Ktory by rychley od
stąpił wiary y powinności swey ku Bogu / mieliby miał piemadze
wrtać. A tacy sa wsiyscy / Ktory dla doczesnych pożytkow ze
swalają na hereetyckie błedy.

Bogacz ktory.

24

Stokroć więcej.) To sie naprzod zisćalo w Apostołych / y teraz
sie isći w prawych zakonnikach: Ktory za ieden dom / oyców
bractwa opuszczone / tyle domow mają / ile Klastorow; tyle oycow
ile starszych swoich; tyle bractwy ile zakonników. A nad to ieszcze
lascy y poctechy duchowne / Ktore sa stokroć wietrze y zactneyse ni
zli wszystkie dostatki y poctechy świeckie. Tak iż ten Ktory troche
opuścił dla zakonu / nie opuściłby zakonu za wszystek świat.

Stokrotna za
pluć.

30

Z prześladowaniem.) Bo y to dar Boży / dla Chrystusa cierpieć.
Aboby to beda mić y w samym prześladowaniu / co im tu Pan
obietcować tacy.

Phil: 1. 29

31

Prześladowaniem.) Bo y to dar Boży / dla Chrystusa cierpieć.
Aboby to beda mić y w samym prześladowaniu / co im tu Pan
obietcować tacy.

ROZDZIAL XI.

2 Jezus na ościeciu iedzie do Jerusalemu. 17 Przekłina figę.
15 Przedátace y Puputace wygania z Kościoła. 20 Figą przekle
ta wshła. 22 Zaleca wiare. 24 A modlitwe. 25 Wodpuszcze
nie ieden drugiemu. 28 Sartykusowie kusa Chrystusa. 30 Krzest
Janow; niebali cżyli; ludzi.

CZWARTA
CZESCEW
angelicy: ma w
sobie on wielki
tydzień. Aki
panskiy w mie
ście Jerusalemu.

4 Mat: 21.

1

1ª Gdy sie przybliżali do Jerusalemu * y do Be
tánien przy gorze Oliwney / postat dwu z wcz
niow swoich / y rzekł im: Idźcie do miaste
czka ktore jest przeciwko wam: a natychmiast wśed

Zacz: 49.
do Betfagi. G.

2 1.

A

Luk: 19.

2

c 19.

* G. sy do niego / naydziecie osle wwiązane / na ktorym
 1 iefese: żaden z ludzi nie siedział: odwiazawszy ie
 2 przywiedźcie. i A iesliby wam kto rzekł; Co czyni- 3
 3 cie? Powiedźcie iż go Pan potrzebuie: a wnet ie
 4 tu posle. i A poszedşy našli osle wwiązane v for-
 5 ty na dworze / gdzie sie dwie drodże schadzały: y od-
 6 wiazali ie. i A niektorzy z onych co tam stali / rze-
 7 kli im: Co czynicie odwiezuiać osle? i A oni im
 8 odpowiedzieli tak: im był rostkazal Iesus: y pu-
 9 ścili im. i y przywiedli osle do Iesusa: y wrzucili
 10 na nie siaty swe / y wsiadł na nie. i A wiele ich stało
 11 odzienia swoje na drodze: drudzy zaśie rabali gą-
 12 łąki z dzewy rozścielali na drodze. i A w przod y na-
 13 zad idacy wołali / mówiac: Hosanna / Błogosła-
 14 wiony który idzie w imie Pańskie. i błogosławione
 15 które idzie Królestwo * oycá našego Dawida / Ho-
 16 sanna na wysokościach.
 17 **Zaczá: 50.** i A wszedł do Jerusálem do kościoła: a obeyrza-
 18 wszy wszytko / gdy już była wieczorna godzina / wy-
 19 szedł do Betániey z dwiema nasćie. i A náziąwtrz
 20 gdy wychodzili z Betániey / táknal. i A wyrzawszy
 21 z daleka fige mająca liście / przyszedł aż aby co na niey
 22 nálażł. A przyszedşy tu niey / nie nie nálażł iedno li-
 23 ście. bo nie był czas figam. i A odpowiadając rzekł
 24 iey: Niech już niht na wieki nie używa owocu z cie-
 25 bie. A słyseli uczniowie iego. i A przysli do Jeru-
 26 sálem. A wszedşy do kościoła / poczat wyrzucac prze-
 27 dające y kupuiace w kościele / y szperwacal stoty
 28 tych co piemiadzmí handlnia / y stolki tych co prze-
 29 dawáli gołebie. i ani dopuścił aby miał kto nieść
 30 naczynnie przez kościot: i a náuczał / mówiac im:
 31 Iżaż nie iest napisano; i Żedom moy / dom modli-
 32 twy będzie nazwan wszytkim narodom: i A wysćie
 33 gi wezmili iáskinia zborew. i Co uslyşawszy Ar-
 34

 6 Ian 11.
b 14.

 Luk: 21.
a 9.

 Luk: 19.
f 38.

 Pál: 117.
d 24.

 Mat: 21.
a 10.

 Luk: 19.
g 45.

 Mat: 21.
b 19.

 Ila: 50.
b 7.

 gler: 7.
b 11.

cękałtani

cytaptani y Doktorowie / szukali iakoby go zadržáli.
 19 Albowiem sie go bali: iż wszytká rzeczá zdumiewála
 20 sie z náukí iego. ¶ Al gdy było wieczor / wychadzał z
 21 miásta. ¶ Al ráno idac mimo / wyrzeli one fige z ko-
 22 rzenia vschta. ¶ Al Piotr wspomniawszy / rzekł mu:
 23 Rabbi / wey / figá ktoráś przeklat / vschta.
 24 ¶ Al Iesus odpowiedziawszy rzekł im: Nieście wiá-
 25 re Boga. ¶ záprawde mówię wam iż ktobykolwiek
 26 rzekł tey gorze / Podnieś sie á wrzuć sie w morze / á nie
 27 wátpilby w sercu swoim / áleby wwierzył że sie ssta-
 28 nie coby iedno rzekł: sstanie sie mu*. ¶ Przetoż
 29 wam powiedam; wszytko oczkolwiek modlac sie
 30 prosicie / wierzcie że otrzymacie / á stanie sie wam.
 31 ¶ Al gdy staniecie ná modlitwie; odpuscćcie iesli
 32 co przeciw komu macie: áby y oćiec wasz ktory jest
 33 w niebiesiech / odpuscit wam przestępstwa wasze.
 34 ¶ Lecz iesli wy nie odpuscćcie: ani oćiec wasz ktory
 35 w niebie jest / odpuscí wam przestępstwa wasze.
 36 ¶ Al przysliżasie do Jernsálem. Al gdy chodzit w
 37 kościele / przystapili do niego Arcyktaptani y Dokto-
 38 rowie y starszy / y mówili mu: Ktoráż to mocá czy-
 39 nisz: á ktoć dat te władza ábys to czynit: ¶ Al Je-
 40 sus odpowiadac rzekł im: Spytam y ia was o rzecz
 41 iedne / á odpowiedzcie mi: á powiem wam ktora to
 42 mocá czynie. ¶ Krzest Janow z niebáli był / czyli z
 43 ludzi: odpowiedzcie mi. ¶ Rozmýsláli v siebie
 44 mówiac: Jesli powiemy / Ź niebá: rzecz / Przecz-
 45 żeście mu tedy nie wierzyli: ¶ Al iesli rzeczymy / Ź
 46 ludzi: bali sie ludu. ábowiem wszyscy trzymáli o
 47 Janie iż prawdziwie był Prorokiem. ¶ Al odpo-
 48 wiedziawszy rzekł im: Al ia wam nie powiem
 49 ktora mocá to czynie.

Záczá: 51.

* corzerze. G.

* modlac sie. G.

Záczá: 52.

* y rozkteráli
miedzy soba. G.* boiemy sie.
NL.K.

NAVKI Y PRZESTROGI.

Processie.	A wiele ich stáło odzienia swc.) Wszytkie te posługi / choć nie przysługane / Pan wdzięcznie przyjmował : iáko y te náše / ná processyách Zwiętney Niedośle / y Ciála Bożego.	8
Zgwałcenie kościołow.	Naczymie przez kościół.) Jesli Pan cierpieć nie mógł / aby Fro iáki státek mościł przez kościół : iákoż opuścił bez karania słupienie y zgwałcenie kościołow przez ceremonie heretyckie / y kázania ich / błędow y bluźnierstw pełne :	16
Heretycy domy Boże obracá w iáskinie zboycow.	iáskinia zboycow.) Jesli ná on czas kościół był iáskintá zboycow dla tego / że w nim przedawano y kupowano rzeczy które miały no Bogu ofiátowác : iákoż dáleko wiecey teras / kiedy domy Boże / ná ofiáte święta y ná pozywánie ciála y krowie Pániskiej poświęcone / obracá sie w iáskinie Luterskie / y ná przekleste wiece / te heretyckie / ábo ráczey sáráńskie :	17
w iárá Boża.	Micyie wiare Boża.) Miec wiare Boża / ábo wśnoś w Bogu / test wierzyć iż on y moje / y chce to wszystko czynić / co nam test pożyteczno : bysiny iedno my z nášey strony nie przeszkadziá.	22
	Odpuszcá.) Oto nie dosyć ná samey wierze : trzeba y odpuszczać tym co nas obrażá.	10

ROZDZIAŁ XII.

1 Podobienstwo o winnicy náietey. 10 O kámeniu odrzuconym. 13 Kusa go Pháryzeusowie o cynisju Cesáristim. 16 A Sádneucjuszowie o zmartwychwstaniu. 28 A Doktor zákonnny o przeduryszym przykazaniu. 35 Jesus pyta / iáko Messyáš jest y Synem y Pánem Dawidowym. 38 Kaze sie strzedz Pháryzeusow y Doktorow zákonnnych. 42 Wdowka w boga dwa diobne pientaizki kładzie do skárbnice.

Záczá: 53.

nuktory, ábo ieden człowiek. Abraim.

ábo kády w kto ra głowá wśno.

* kámissioniac. G.

y odesláli zego. G.

M Począł im mówić przez podobienstwá : Winnice náśádzit 'człowiek' / y ogródził płotem / y wkopat' práśe' / á zbudował wieże / y náiał iá oraczom / y odiechał. 1 Al ná czas postat slugę do oraczom / áby od nich wziat z owocu oney winnice. 2 Al oni poimawšy go vbili / y odesláli prozniego. 3 A záśie do nich drugiego slugę postat : kórego też * ránil w głowę / y zelżyli. 4 A záśie postat drugiego / y onego zabili : y wiele innych ; ieden bi-

1 d Mat: 21
A d 37.
Luk: 20
b 9.
2 Iza. 5. 2
Ier: 2. d 2

iac/a

6 iac / a drugie morduiac. ¹ Ieſeże tedy máiac iedne-
 go syná namilſzego / poſtat go też oſtátecznego do
 7 nich / mowiac : Że ſie wſtydác beda ſyná mego. ¹ A
 oni oracze rzekli miedzy ſoba : Tenci ieſt dziedzić :
 Podzięciſ / zabiemy go : a náſe bedzie dziedzićtwo.
 8 ¹ A poimawſzy go / zámordowali : y wyrzucili precz
 9 z winnice. ¹ Coż tedy uczyni pan oney winnice ?
 Przyidzie / a potráci oracze : y da winnice innym.
 10 ¹ A ſaſcie tego piſmá nie czytali ; ^b Kámieni ktory
 odrzucili buduiacy / ten ſie eſtat głowa wagielná :
 11 ¹ Panci to ſpráwił / a dziwno ieſt w oczách náſzych :
 12 ¹ A ſtáráli ſie go poimáć : lecz ſie bali rzeſzy. bo po-
 ználi / iż przeciwnim ^{to} podobieństwo powiedział.
 A opuſciwſzy go odeſli.
 13 ¹ ^c A poſtáli do niego niektóre z Pháryzeuſow y
 14 Żerodyanow : áby go podchwycili w mowie. ¹ Kto-
 15 rzy przyſzedſzy rzekli mu : Náuczycielu / wiemy żeſ
 prawdziwy ieſt / a nie dbaſ ni ná kogoż : ábowiem nie
 pátrzaſ ná oſobe ludzka : ále w prawdzie drogi Bo-
 16 żeſ náuczáſ. godziſ ſie dáć ^{dań} Ceſárzowi / czyli nie
 17 dáć ? ¹ A on wiedzac obtudnoſć ich / rzekł im : Cze-
 mu mnie kuſicie : przynieſcie mi groſz ábych ogladał.
 18 ¹ A oni mu przynieſli. y rzekł im : Czyż to ieſt o-
 19 braz / y napis : Powiedzieli mu : Ceſárſki. ¹ A od-
 powiedziawſzy Ieſus rzekł im : ^d Oddaycieſ ^{tedy}
 co ieſt Ceſárſkiego / Ceſárzowi : a co Bożego / Bogu.
 A zádziwili ſie temu.
 20 ¹ ^c A przyſli do niego Sáduceuſhowie ktory po-
 wiedáia iż nie máſ zmartwychwſtania : y pytáli go
 21 mowiac : ¹ Náuczycielu / Mojzeſ nam nápiſał ;
 22 iż ieſliby czyi brát umári / y pozostíwił żonę / a dziatek
 23 by nie zostíwił / áby wziął brát tego żonę tego / y wz-
 24 budził náſienie brátu ſwemu. ¹ ^e Oroż : byto ſiedm
 25 bráćtey : a pierwſzy poiawſzy żonę / umári nie zostí-

G.

G.

G.

Záczá: 54

^eczyms Ceſárzowi
 czyli nie ma
 myli dáć, ábo
 nie dáć? G.

G.

Záczá: 55.

G.

A

wimſzy

* G.

* Bogiem. G.

* Bogiem. G.

Zacza: 56.

* nasz Pan. 7 L.

G.S. waf. NL.

NG.

* A wtore podobne, to. G.

* y milowac go. G.

winny plemienia. I A poiat ia wtory y vmart: lecz
 ani ten pozostawil potomstwa. A trzeci takze. I A
 wziali ia takze siedm: a nie pozostawili potom-
 stwa. Ostatnia po wszytkich vmarta y niewiasta.
 I Wzmartwychwstaniu tedy gdy powstana / ktore
 goz z nich bedzie zona: bo siedm ich mieli ia za zo-
 ne. I A Jezus odpowiedziawszy / rzekl im: Izaż nie
 dla tego bladzicie / że nie rozumiecie pisma / ani mo-
 cy Bozey: I Abowiem gdy zmartwychwstana / ani
 sie zenic beda / ani za maz chodzic: ale sa iako anio-
 lowie w niebiesiach. I A o vmartych iz zmartwych
 wstać maia / nie czytalscie w Ksiegach Moczyfo-
 wych iako v Krza mowil Bog do niego / rzekac: 8 Ja-
 ciem iest Bog Abrahánow / y Bog Isaácow / y Bog
 Jakobow: I Nie iestci Bog * vmartych / ale * ży-
 wych. A przetoż wy bárzo bladzicie.
 I A przystapil ieden z Doktorow co slysat gdy sie
 gadali: a widzac że im dobrze odpowiedzial / spytal
 go ktore iest przednieysze ze wszech przykazanie: I A
 Jezus mu odpowiedzial: Iż przednieysze ze wszyt-
 kich przykazanie iest; ^b Sluchay Isráelu / Pan Bog
 twoy / Bog ieden iest. I A bedziesz miłowal Pána
 Boga twego ze wszytkiego sercá twego / y ze wszyt-
 kiej dusze twoiej / y ze wszytkiego umyslu twego / y ze
 wszytkiej síly twoiej. Toć iest pierwsze przykazanie.
 I A wtore iest temu podobne. I Bedziesz miłowal
 bliźniego twego iako samego siebie. Nad tyc nie
 masz innego wietszego przykazania. I A rzekl mu
 Doktor: Dobres Nauczycielu / w prawdzie powie-
 dzial / iz ieden iest Bog / a nie masz innego procz nie-
 go. I A izby byl miłowan ze wszytkiego sercá / y ze
 wszytkiego zmyslu / y ze wszytkiej dusze / y ze wszytkiej
 síly: k temu miłowac bliźniego iako samego siebie:
 wiecey iest nad wszytkie całopalone y inne ofiary.

g2. Mo: 3

b 6.

Matt: 22

d 32.

Luk: 20

f 27.

h5. Mo: 1

a 4.

iz. Mo: 1

d 15.

Matt: 22

d 39.

Rzym: 13

c 9.

Galar: 2

c 14.

Iak: 2

b 6.

A widzac

- 34[?] A widząc Jezus iż roztropnie odpowiedział / rzekł mu: Nie daleko jest od królestwa Bożego. A nie śmiał go żaden daley pytać. ^{k Mat: 22. d 41. Luk: 20. g 41.}
- 35^D A Jezus odpowiadawszy / mówi / nauczając w kościele: Jakoż mówią Doktorowie iż Chrystus jest synem Dawidowym: ^{Luk: 20. g 41.}
- 36[?] Abowiem sam Dawid mówi w Duchu Świętym: Rzekł Pan Panu memu / siadź po prawicy mojej: aż położy nieprzyjacioly twoje pod nożkiem nog twoich. ^{Psalm: 109 a 1.}
- 37[?] Sam tedy Dawid zowie go Panem: a śladze jest synem jego: A słuchając go wielka rzęsa z radością.
- 38[?] A mówił im w nauce swojej: ^{m Mat: 23 a 6. Luk: 11. f 43. y 20 g 46.} Strzeżcie się Doktorow / ktorzy chcą chodzić w długich śńtach / y być pozdrawiani na rynkach: y siedzieć na pierwszych stolicach w bożnicach / y mieć pierwsze miejsca na wieczerzach: y ktorzy wyiadają domy wdow pod pokrywka długiego modlenia. Cić odniosą obfitę sad.
- 41[?] A siedząc Jezus przeciw śkárbnicy / patrzał iako rzęsa kładła pieniadze do śkárby: a wiele bogaczow wiele kładli. ^{n Luk: 21. a 1.}
- 42[?] A przyszedłszy iedną wdowá ubogą / włożyła dwa drobne pieniadze / co waży quadránt. [?] A wezwawszy wezniow swych / rzekł im: Zaprawdę powiadam wam / iż ta ubogá wdowá więcej włożyła a niżli wszyscy ktorzy kładli do śkárby.
- 44[?] Abowiem wszyscy z tego co im zbywáto / rzucáli: a ta z ubóstwa swego / wszystko co miała wrzuciła / wofytkę żywność swoie.

Zacz: 57.

vejąc ich. Hebraism.
obfity potępie.
do skárbnice, która była w przyłionku kościelnym. 4.
Krol: 12. 9.
Quadránt ważył mało co więcej, niżli dwa nasze drobne pieniądze: mniej niżli kwartnik. czterdziestą część drachmy albo Denaryusá.

NAVKI Y PRZESTROGI.

- 10 Kámen ktory odrzucili.) Chrystus jest ten kámen węglowy Bożnicy y Kościoła: w którym się wierni tak żywiątko y Poganie zamykają.
- 17 A co Bożego Boga.) Jako ci ludzie skłonni y gotowi byli na wszystkie posługi y rozkazanie Cesarstwa o posłusze y oddaniu posłuszeństwa Bogu mało albo nic nie myśleli. Tak dziś heretykowie / podstępnie pánom doczesnym aby ich kácerstwa bronił / nie ty

Chrystus węgielny kámiem.

Heretycy nie oddawają Bogu co jest Bożego.

Dowody z pi-
smá nie wysta-
kim znáome.

Heretycy nie-
zná piśmá ani
mocy Bożej.

Sámá wiara.

To ludzkom piśmicy zálecáia poslušestwo přečiw pánom swoim/
nišli přečiw Bogu : ále owšem wiecey pánom świeckim dopu-
szczáia / nišli sie im godzi : odeymuiac Bogu / y namiástkom tego
pzełożonym duchownym co jest Božego.

Nie rozumiecie piśmá.) Ktoby był rzekł / ábo sie domýšlil / żeby 24
z tego miyscá piśmá s. ktore tu Pan przywodzi / moglo sie do-
wiesć zmartwychwstanie? A wždy widzimy ze ták Pan Christus
dowodzi / y wielkim mistrzom y doktorom (ktorzy sobie wyrozu-
mienie piśmá przywłaszczáli) nieumieietność przypisuje / iż ták do-
wodzić nie umieli. Přetož sie dýstwowáć nie potřebá / gdy świeci
kościolá Rátholického Doktorowie táké časem dowody z piśmá
czynia / tákých heretykové widzieć nie moga. Nie pře co inšego /
tedno iž piśmá nie rozumieia (choťiá sie im hárdšie přechwála-
ia) y niewiedza wykládu piśmá prawdziwego. Jáko ná przykład /
gdy z onego miyscá ; Nie będzie mu odpuszczeno / ani ná tym ani
ná onym świecie / stárzy Gycowie świeci dowodza / iž niektore
grzechy bywáia odpuszczone po tym żywocie / ná onym świecie
w czýscu.

Ani mocy Božey.) Tákéž heretycy y nie znáia piśmá / ktore wy- 24
kládáia přečiwko všemu rozumieniu kościolá powshehneho y
wsýtkých Gycow stárych. A mocy Božey nie znáia ; že on iáko
može wštresić ciálo náše (choťiá sie to widzi nepobobno) ták
tež může z ciátem swým ná wielu miyscách býc obecným. Pře-
tož (iáko wsýscy niewierzacy wšehmocností Božey) o tym / y o
innych wysokých tátemnicách wšáry nášey / mowia wedle glupie-
go rozumu y phántázye swócey.

Ze wsýtkiego sercá.) Mílošćtá zupelna pokázue / iž sámá wiá- 33
rá młogo nie zbáwi.

ROZDZIAL XIII.

2 Opowieda zburzenie Jerosolimskie. 6 Znákí ktore vprze-
dšić miáły. 8 wozdžiciele. 9 Přesládowánie. 10 Opowiedánie
Ewangeliey v wšech narodow. 14 Wbzydłošć spuštošenia.
21 Falszywi prorocy Christusá po káctech wkláda. 26 Přypštie ná
sad P. Jესusowo. 33 Nápomina wsýtkých / áby czuli y modlili sie.

Záczá: 58.

A Gdy wychodziš z kościolá / rzekł mu ieden z 1
uczniow iego : Nauczycielu / wey iáké to ká- A
mienie / y iáké budowánia. ? 2
A Jესus odp- Luk: 2
wiedáiac / rzekł mu : Widziš te wsýtkie wielkie bu- 2 5

dowánia :

Mat: 12: 5

1 4 Mat: 2
A 2 1.
2 Luk: 2
2 5

b Luk: 19 g 44.	3	domania: ^b Nie zostanie kamień na kamieniu/ Kto	Patrz przypis ku Mat: 24. 2.
	4	ryby nie był rozwałon. [?] A gdy siedział na gorze oliwney przeciw kościotowi/ pytali go osobno Piotr y Jakub y Jan y Andrzej: [?] Powiedz nam/ kiedy sie to stanie: y co za znak będzie gdy sie to wszytko po-	
c Ephe: 5 b 6. 2 Thef: 2 a 3.	5	cznie wypełniać: [?] A Jezus odpowiedziałwszy po- czatim mówić: ^c Pótrzącieś aby was kto nie zwiódł.	
	6	[?] Abowiem wiele ich przyjdzie w imie moje porwie-	Znaki zburze- nia Ierosolim- skiego, y skoń- czenia świata.
	7	dać i z ia iestem: y wiele ich zwioda. [?] A gdy wstą-	
	8	pyście woyny y wieści o woynach / nie trwożcieś so-	
	9	ba. Boć sie to dziać musi: aleć nie już koniec. [?] A-	
	10	bowiem powstanie narod przeciw narodowi / y kro-	
	11	lestwo przeciw krolestwu: y beda miejscami trzęsie-	* y zamięśania. początek to. G
	12	nia ziemi / y głody*. Początekci to boleści.	Zacz: 59.
	13	[?] A wy mićcie sie sami na pieczy. Boć was wyda-	
	14	da do wrzedu / y w bożnicach was bić beda: ^a przed	* y przyniada was do starost
d Mat: 10. b 19. Luk: 12. b 11. y 21 c 14.	15	starosty y przed krolmi dla mnie stawać będziecie /	y do krolow dla mnie. G.
	16	onym na świadectwo. [?] A potrzeba aby naprzod y	* nie troszczcie sie. G.
	17	wszystkich narodow była opowiedana Ewangelia.	* ani sie namię- słaycie. G.
	18	[?] A gdy was wodzić beda wydawając / nie myśl-	
	19	cie przedtym co byście mówić mieli*: ale co wam	
	20	będzie dano oney godziny / to mówcie. Abowiem nie	
	21	wy iestescie ktorzy mówicie: ale Duch święty. [?] A	
	22	wyda brat brata na śmierć / a oćiec syna: y powstana	
	23	dzieci przeciw rodzicom / y beda ie zabijając. [?] A be-	
	24	dziecie y wszytkich w nienawiści / dla imienia mego.	
	25	Lecz kto dotrwa do końca / ten będzie zbawion.	
e Dan: 9. g 27. f Mat: 24. b 15. Luk: 21. d 20.	26	[?] A gdy wyrzycie obrzydłe spustoszenie* / stoiać	Zacz: 60.
	27	gdzie nie trzeba (kto czyta / niech wyrozumie) tedy	* obrzydłość spu- stoszenia. Hebr.
	28	ci ktorzy są w Judskiej ziemi; niech wcielają na go-	* ktore iest prze- powiedziane od Dániela Proro- ka. G. S.
	29	ry: [?] A ktorzy będzie na dachu; niech nie schodzi do	* na domie.
	30	domu / ani wchodzi aby miał co wziąć z domu swego:	
	31	[?] Ktory też będzie na polu / niech sie nie wraca na zad /	
	32	brać płaszcza swego. [?] Lecz biada niewiastom / brze-	

^o w żywocie m*o*ś
iacym. G.
^o w*o*śse r*o*ci*o*k*o*s
nie. G.
^o to i*o*st, beda w
one dni takowe
r*o*ci*o*ski. Hebr.
^o żadenby c*o*ł*o*s
w*o*śk nie byl ż*o*
chow*o*ny.

Z*o*cz*o* : 61.º *o*bo w*o*śk.Z*o*cz : 62.

^o y. G.
^o ktorzy s*o* s*o*. G.
Ewangelia o
s*o*. Wyznawcy.
^o w*o*l*o*dz*o*z*o*, y k*o*s
żdemu robota
iego. G.

miennym y p*o*śsi*o*ami k*o*armi*o*acym w one dni. ^o Mo*o* 18
d*o*ci*o*ś*o*ś*o* sie / *o*by * nie bylo ż*o*mie. ^o Albowiem ^o one dni 19
beda z t*o*ći*o*mi w*o*śi*o*ś*o*ći*o*mi / i*o*ći*o* nie byly od poczatku C
stworzenia ktore stworzył B*o*g *o*ż do tad / *o*ni beda.
^o A by był nie w*o*ćrocił Pan dni onych : ^o żadneby c*o*ł*o*s 20
nie bylo ż*o*chowane : *o*le dla wybr*o*nych ktore wy
brał / w*o*ćrocił dni onych. ^o 8 A tedy i*o*śliby wam k*o* 21
r*o*ż*o*ći : *o*to / t*o*ć i*o*st Christus / *o*to t*o*ć : nie w*o*śz 22
ćieś. ^o B*o*ć n*o*śtana fałszywi Christusowie y fałszy
wi Prorocy : y beda czynić znaki y c*o*da k*o* żwiedzie
niu / by mogło być / y wybr*o*nych. ^o Wy sie tedy strzeż 23
ćie. *o*tom*o*ći wam w przod w*o*śyt*o*ko powiedział.

^o h Alle w one to dni po w*o*ćśnieniu onym ż*o*ćmi sie 24
s*o*ń*o*će / y *o*ś*o*ieżyc nie da i*o*śności s*o*woiey. ^o y gwiazdy 25
niebieskie beda sp*o*dać / *o* mocy ktore s*o* n*o* niebieskich
poruśa sie. ^o A tedy c*o* wyr*o*ż*o* s*o*yn*o* c*o*ł*o*wieczego przy 26
chodzącego w obłok*o*ch / z wielk*o* moca y chw*o*ł*o*ć.
^o i A tedy pos*o*le *o*ni*o*ły s*o*we / y żbierze wybr*o*ne s*o*we od 27
czterzech w*o*ł*o*ćw*o* / od w*o*śzchu ż*o*emie *o*ż do w*o*śz
chu nieb*o*ć. ^o A od figi w*o*ććie sie podobien*o*śt*o*wa. G*o*dy 28
sie i*u*ż g*o*ł*o*śt*o*ć i*o*ćy odm*o*ład*o*z*o* / y w*o*ypuśc*o*z*o* liś*o*ćie : po
żnawacie i*u*ż bliż*o* i*o*st l*o*ćo. ^o t*o*ć*o*ż*o* y w*o* y g*o*dy ob*o* 29
c*o*ż*o*ćie i*u*ż sie to d*o*ziać bed*o*zie / żn*o*ćieś*o* ż*o*ć i*u*ż bliż*o*
i*o*st w*o* d*o*żw*o*ł*o*ćch. ^o Ż*o*pi*o*wd*o*de por*o*wiedam wam / ż*o*ć 30
nie przeminie ten ^o rod*o*z*o*ż / *o*ż sie to w*o*śyt*o*ko s*o*śt*o*nie.
^o C*o*ieboć y ż*o*emi*o*ć przemin*o*ć / lecz s*o*ł*o*wa moie nie 31
przemini*o*ć.

^o A *o* dn*o*iu onym ^o *o*bo ^o god*o*śinie żaden niewie / *o*ni 32
*o*ni*o*ł*o*ćw*o*ie * w niebie / *o*ni Syn : i*o*edno *o*ćieć.
^o k Strzeż*o*ćieś*o* sie / c*o*ż*o*ćieś*o* / *o* modł*o*ćie sie. bo nie 33
w*o*ććie k*o*iedy c*o*ż*o*ś bed*o*zie. ^o J*o*ć*o* c*o*ł*o*wieć ktory od 34
i*o*ć*o*haw*o*śy prz*o*cz żost*o*wił dom s*o*woy : y dał s*o*ł*o*gom
s*o*woym ^o w*o*ł*o*dz*o*z*o* k*o*żdemu n*o*đ robota s*o*woia / y w*o*ł*o* 35
t*o* nemu r*o*śk*o*z*o*at *o*by c*o*ż*o*ł. ^o C*o*ż*o*ćieś*o* tedy (bo nie 35

w*o*ććie

g Mat: 24
d 23.
Luk: 21
b 8.

h Eze: 31
b 7.
Isa: 13.
b 10.
Joel: 2.
c 10. g 31
y 3. c 15
i Mat: 24
c 31.

k Mat: 24
d 42.

- 36 wiecie kiedy Pan domu przydzie: z wieczorali/ ábo
 37 w pulnocy/ ábo gdy kury poia/ ábo z poranku) i by
 z predká przyshedšy/ nie znalazł was spiacych. i A coć
 wam mowie/ wšytkimci mowie: Czuycie.

NAVKI Y PRZESTROGI.

- 4 Kiedy sie to stanie.) Znáky vtrapienia ktore vpředzily spusto-
 šenie Košciolá y miásta Jerozolimského/ byly figura znákov y v-
 trapienia ošátného/ ktore bedze przede dnem sadnym času An-
 tychristá. A Pan Christus pospolu o oboich mowi.
- 6 Ia jsem.) Jáko przed spustošením miásta Jeruzalem rozná-
 ší zwodziciele nástawáli/ y sami sie zwáli Christusámi/ obiecua-
 ludziom wyzwolenie od boházní y vtrapienia w ktorým byli: ták
 též przypada przed skončením swiátá ktory sie czyní beda Chri-
 stusámi y Kácermistrámi/ y wiele vcmilow počiagna zá soba. Já-
 ko táhney mowi níšej. I nástána falešni Christusowie/ y faleš-
 ní Prorocy.
- 14 Obrzydle spustošenie.) Žadne Kácerstvá ták wlasnie y vmyšlité
 do též brzyd Košci spustošenia nie wiody/ y Antychristowi drogi
 nie gorowály / iáko te dšléjšie: ktore nie tylko zwierchnta ošá-
 re ciála y krowe Páná Christusowey odeymula: Ktora odstawšy
 (iáko Cyprian s. mowi) žádná Religia nie zostáie: ále y Páná
 Christusa odieráta z boštvá / y táwnie bluznía Boga w Troyce
 tedyného.
- 20 Vkrečil dni onych.) Krolestwo Antychristowe nie bedze
 trwát dšejšy nádpulcwátá láta. Dániel 7. 25. Obšáw: 17. 5.
- 21 Oto tu ieš Kristus.) Heretykové tego míšecá přečito Ká-
 tholikom omylnie náštagáta/ mowiac že my Páná Christusa v ká-
 suiemy w zámšněníu/ w Ciborium / w s. Sákraméně. Lecy y
 w tym ludze zwodza y zradzáta. Bo tu Pan Christus o zwodni-
 kách y Heretykách/ y o ich schadzákách táemnych y pokatnych mo-
 wi: á nie o Sákraméně s. ktory nie dopřo tych ošátních čas-
 ťow/ ále zámšve Kátholików; y nie ná pustyniách/ ále ná míš-
 scách táwných we wšytkich Košćítech chowáia: y w ktorým ieš
 Kristus prawdzíwie według slová swého/ y według wiáry y mys-
 lánia wšytkich wielow Košćíolá wšytkého. Pátrž Mát: 24.
 23. y 26. 27.
- 22 Beda czynit znáky y cudá.) Falešni Christusowie y falšywi Pro-
 rocy sa či zwodziciele / ktory ošátních časow moca šátánska be-
 cudá czyniacym

Znáky dñiá sa-
dného.Falešni Christu-
sowie.Kácerze dšíšey
šy droge křicla
Antychristowi.Antychristowe
krolestwo kros-
tkie.Hereticy Chri-
stusa po káćích
vkázui.

da sie

wiary dác nie
mamy.

Iáko Syn Boży
o dniu sadnym
niewie.

Da siezdác cudá czynić: á ludzte im přežte wierzyc nie máia. Dá-
leko tedy mntey tym wierzyc mlti / ktorzy dla potwirdzenia wiary
swey fálšywey / zgola żadnego znáku áni cudu okázáć nie mogli.

Ani syn.) Rozumiey: tey strony / z ktorey jest syn słowieczy: á 31
bo ta wiadomošcia / ktora tu obáwieniu nášemu náležy. Bo iá-
ko sam o nim wiedzieć nie ma / gdyž on jest postanowion sedzia
żywych y umrlych: y w nim sa wšytkie stáby wiadomošci y
madrošci Božey: á niewie tedy / ále nam / nie sobie. Jáko y ono:
Terazem poznáł iž sie Boga boiž: ták sie rozumteć ma; Terazem
iž oznaymil y pokázal. Bo to pierwey dobze Pan Bóg wiedział.
A tym sposobem sam Ociec wie o dniu sadnym / iž gž on obáwil
Chriftusowi ižle słowiekowi. August: lib: 1. de Gen: contra Ma-
nich: cap: 22.

Ian 5. 22.
Kol: 2. 3.
1. Moy: 22.
12.

ROZDZIAL XIII.

1 Kádá žydow přečiw pánu Jესusowi. 3 Niewiáštá námá-
zuie głowe iego. 10 Judáš go przedáie. 12 Žgotowánie Pášchy.
18 Judáš v stolu pokázuie. 22 Rozdáie včintom áálo y krew
swote. 27 Ž zgoršenie im przyšle oznáymie. 32 Wšedl do o-
grodá. 44 Pocálowánie Judášowo. 47 Máteušowi vcho-
Piotr včina. 50 Apostolowie včiekáta. 53 Wiedzion do Ká-
phasá. 55 Fálšywi šwiádkowie. 62 Wyznawa sie byt Měšias-
šem. 65 Vplwan / y vpolicšowan. 68 Piotr sie Chriftusá przy.

Záčz: 63.

Pášya náwto
rež po Nledž:
Kwietney.

A. 1 L.G.S.

w ludu. NL.

K.S.

Nárdn ščere-
go, á nie šfálšo-
wánego.

G.

14 a Byla Pášchá y šwieto Przasníkow po dwu
dni: y šukáli Arcyčáptani y Doktorowie iáko-
by go zdiáda poimawšy zábili. 1 Bo mowi-
li; Nie w šwieto / áby šnadž nie byt rozruch ludžy.
2 A gdy byt w Betániey w domu Symoná tredowá-
tego / y siedział v stolu / przyšlá niewiáštá máiac slo-
iež álabáštrowy oleyku / Spikánárdowego bárzo dro-
giego: á stukšy álabástr wylatá ná głowe iego. 3 A
byli niektorzy co sie gniowáli sami w sobie / á mowi-
li: Já což sie sstáta vtrátá oleyku tego? 4 Abo
wiem mogł sie ten oleiek przedáć drožey niž za trzy
štá grošy / y rozdáć w bogim. 5 A frásowáli sie ná nie.
6 A Jესus rzečł: Dáycie iey počoy / czemni iey przy-

1

A

2

3

4

5

6

A Mat: 26

a 1.

Luk: 22

a 1.

b Mat: 26

a 6.

Ian 12. 2

c Mat: 26

a 8.

Ian 12. 2

6

trošć czy

		7	Proście czynicie: Dobrych uczynków przeciwko mnie uczyniła. I bo zawsze w bogie macie z sobą: y kiedykolwiek zachcecie / możecie im dobrze czynić: lecz	mieć będziecie NL. K.
		8	mnie nie zawsze macie. I Ona co miała / uczyniła	mieć będziecie. NL. K.
		9	ta: wprzedsła pomagając cię do mego pogrzebu. I Ja prawdę powiem wam: Kiedykolwiek opowiedzą na będzie Ewangelia ta po wszystkich świecie / też co ta uczyniła powieść będzie na pamiątkę iey.	
d Mat: 26 b 14. Luk: 22. a 4.		10	I A Juda Iskariot jeden ze dwunastu odszedł do Arcykapłanów / aby go im wydał. I Ktorzy usłyszawszy uradowali się: y obiecali mu dać pieniądze.	Zaczyna: 64
e Mat: 26. b 16. Luk: 22. a 6.		11	I szukał iakoby go czasu pogodnego wydać. I A pierwszego dnia Przasnitów / gdy Pasche zabijali / rzekli mu uczniowie: Gdzie chcesz abyśmy cię siedli na	To jest, gdy bierzą ranną wielko- nocnego ofiaro- wali.
		12	gotowali żebyś iadł Pasche: I A posłał dwu z swych uczniów / y rzekli im: Idźcie do miasta: a potka się z wami człowiekiem niosącym dzban wody / idźcie się z nim:	
		13	I a gdziekolwiek wniknie / powieście go gospodarzowi iż Nauczyciel mówi: Gdzież jest miejsce moje /	
		14	kiedybym spożywał Paschy z uczniami moimi: I A on wam ukaze wieczernek wielki wstany: tamże na-	sale wielka ro- slana. G.
f Mat: 26. b 20. Luk: 22. b 14. Jan 13. c 21.		15	gotujcie nam. I A posłali uczniowie tego / y przysłali do miasta: y znaleźli iako im powiedział / y nagotowali Pasche. I A gdy był wieczor / przyszedł ze dwiema	
		16	naucznymi. I A gdy oni siedzieli y iedli / rzekł Jezus: Naprawdę powiem wam / iż jeden z was wyda	
g Luk: 22 c 21. Psalm: 4. c 10. Dziei: 1. c 16. h Mat: 26 b 24. i. Kor: 11 c 24.		17	mie / który jest zemną. I A oni poczęli się śmieć / y mówić mu jeden po drugim; Izali ja*: I A on im rzekł:	* A drugi; Izali ia: G. * odpowiadając. G. * L. G. S. * bywa wydan. L. G. S. * To jest, gdy ję dli baranką.
		18	Jeden ze dwunastu który zemną macza reke w misie. I b Syn ci człowieczy idzie iako o nim jest napisano: lecz biada człowiekowi onemu przez którego Syn człowieczy będzie wydany: lepiej mu było / by	
		19	nie był człowiekiem on nie narodził. I A gdy oni iedli / wziął Jezus chleb: y błogosławił łamał / y dawał	
		20		
		21		
		22		

* siedząc. G. im / y rzekł: Bierście* / toć jest ciało moje. ¶ A w 23
 ziawszy kielich / dzięki uczyniwszy darował im. y pili z
 niego wszyscy. ¶ A rzekł im: Tęć jest krew moia 24
 nowego testamentu / ktora za wielu będzie wylana.
 ¶ Zaprawdę powiadam wam / iż nie będzie więcej pil 25
 * tego. NL. 3* owocu winney macice / aż do onego dnia gdy gi
 pić będzie (nowy) w królestwie Bożym. ¶ A hymn 26
 odprowadziwszy wysłali na górę oliwną. ¶ A rzekł im 27
 * 10 L. Jezus: ^k Wszyscy się zgorzycie^z ze mnie^z tej nocy: iż
 napisano jest; ^l Wderze pasterza / a rozproszy się ow-
 * trzydy. NL. ce*. ¶ Ale gdy zmartwychwstał / ^m wprzódze was 28
 y G. do Galilei. ¶ A Piotr mu rzekł: Chociażby się też 29
 * zacie. K.G. wszyscy zgorzyl^a / ale nie ja. ¶ A rzekł mu Jezus: 30
 Zaprawdę powiadam ci / iż ty dziś tej nocy / pierwej
 niż dwakroć kur zapoie / trzykroć się mnie zaprzysz.
 ¶ A on tym więcej mówił: By potrzebą y vmrzeć 31
 niż z toba / nie zaprzę się ciebie. Także też y wszyscy
 * na miejscu kto- mówili. ¶ ⁿ A przysliⁿ do folwarku który zвано 32
 re. G. Gethsemani. A rzekł uczniom swoim: ^o Siedźcie
 tu póki się modlić będzie. ¶ A wzięwszy z sobą Piotra 33
 y Jakuba y Jana / y począł się strącać y testnić sobie.
 ¶ A rzekł im: Smetna jest dusza moia aż do śmier- 34
 * zemna. G. ci: zostańcie tu / a czuycie*. ¶ A odszedłszy mało / padł 35
 * To jest, żeby na ziemi: y modlił się^z żeby oná godzina / iesliż mo-
 był wyzwoloną zna rzecz / odesła od niego; ¶ A mówił: Abba / Oj- 36
 od mcki która cze / wszystko tobie jest podobno / przenies odemnie ten
 miał wnet pod- kielich. Wszakże nie to co ja chce / ale co ty. ¶ A przy- 37
 tać. siedł / a znalazł się spiac. A rzekł Piotrowi: Symo-
 nie / spisz: nie mogłeś czuć iedney godziny? ¶ Czu- 38
 cieś / a modlć się byście nie przysli w pokuszenie.
 Boć duch ochotny / ale ciało mdle. ¶ A zaś się odse- 39
 dłszy modlił się / w też słowa mówiac. ¶ A wróciwszy 40
 się / znalazł się zaś spiac (bo oczy ich były obciążone)
 a niewiedzieli cohy mu odpowiedzieć. ¶ A przyszedł 41

potrzebie /

	E	potrzebie / a rzekł im: Spicieś tuż y odpoczywacie.	* Bedziecie po- tym spā y od- poczywać: lecz teraz tuż doje- Hebr. jako y o- no: Rozwalcie kościół ten. Ian
	42	Dosyć przysła godziną: oto będzie wydan syn czło- wieczy w ręce grzesników. y Wstaniecieś / podźmy. oto który mie wyda blisko jest.	2. 19.
p Mat: 22. d 47. Luk: 22. c 47. Ian 18. 21	43	y A* gdy iesze mowil / przyszedł Judaś Iskariot / ieden ze dwunastie / a z nim p wielka rzeża z miecz- mi y z kijami* / od Arcykąptanow y Doktorow y stār- sych. y A dał im był znāt / ten który go wyda / mo- wiac: Ktoregokolwiek pocałuje / ten ci jest: imay-	Zaczą: 65. wydał syna cz- lowieczego. G. S wydał. G. S. * wnet. G. * G. * posłani. N. L. y G. N.
	44	cieś go / a wiedźcie ostrożnie. y A przyszedłszy nātych- miał przystąpiwszy k niemu rzekł / * Mistrzu. y po- cātował go. y A oni tārgneli sie nani rękoma* / y poi-	* Badz pozdro- wion G. abo wi- tay Rabbi. Nau- czyteliu moy. * wymi. G. * G. * ieden. G. * młodzieńcy. G.
	45	mali go. y A ieden niektory z tych co stali dobywszy miecz / vderzył sługę Arcykąptanińskiego: y vciāt mu vcho. y A Iesus odpowiedziałwszy rzekł im: Jāko- by nā zboyce wysłisście z mieczmi y z kijami poimāc	* pusciwszy. N. L. G. S.
	46	mie: y nā każdym dzień był v was w kościele uczac / a nie poimalisście mie. Ale żeby sie wypelnity pismā.	* y grzał sie i wiātā. G. Heb.
	47	50 y I Tedy* vczniowie iego opuściwszy go / wshyscy v- ciekli. y A* niektory młodzieniec siedł zā nim odzia- ny przesćierādtem nā nāgie ciāto: A poimali go*.	
	48	51 y A on* porzućiwshy przesćierādto / nāgi vciekl od nich. y A przymiedli Iesusa do Arcykąptana: a ze-	
r Luk: 22. f 54. Ian 18. c 13	52	53 sli sie wshyscy kaptani y Doktorowie y stārshy. y A Piotr zā nim siedł z dālekā aż w dwor Arcykąptani- ski: y siedział z słuźebnikmi v ognia / y grzał sie. y Lecz	
s Mat: 26. f 59.	53	54 Arcykąptani y wshytkā siedząca rada szukali przeciw Iesufowi świadectwā / aby go nā śmierć zdali / ale	
	54	55 nie nalezli. y Abowiem wiele ich przeciw temu fał- szywie świādeczyli: lecz świādeczwā zgodne nie byty.	
	55	56 y A niektorzy powstałszy / fałszywie świādeczyli prze- ciw temu / mowiac: y Iesiny my słyseli iego mo- wiacego: * Ja rozwałę kościół ten rēka uczyniony / a zā trzy dni* inny nie rēka uczyniony zbuduje.	* Ze. G. a po trzech dniach. N. L.

¶ Lecz y tak nie było zgodne ich świadectwo. ¶ A po- 59
 wystawşy w posrzodek Arcykapłan / spytał JEsus / 60
 mówiąc: Uie nie odpowiedaś na to co ci przeciw
 tobie świadcza: ¶ Ale on milczał / a nie nie odpo- 61
 wiedał. Znowu pytał go Arcykapłan / y rzekł mu:
 "8 L. G. S. Tyżes iest Christus Syn Bogá, błogosławionego: 62
 ¶ A JEsus mu rzekł; Jam iest: " y wyrzycie Syná 62 u Mat: 24
 * Bojcy. NL. człowieka siedzącego na prawicy mocy* / y przy- G c 50.
 chodzącego z obłoki niebieskimi. ¶ Tedy Arcyká- 63
 płan rozdárşy śarty swe / rzekł: Coż nam iuż wiecey
 po świadkach: ¶ Słyśeliscie bluźnierstwo: coż sie 64
 wam zda: A oni wşyscy osadzili go winnym być
 śmierci. ¶ A poczelí nań niektorzy plwać / y zátry- 65
 wać oblicze iego / y posylikować go / y mówić mu;
 Prorokuyże. A słuzebnicy policzkowali go. ¶ x A gdy 66 x Mat: 26
 Piotr był w sieni na dole / przysła iedną z słuzebnic g 69.
 Arcykapłanowych. ¶ a widząc że sie Piotr grzeie / Luk: 22
 67 f 56.
 porzawszy nań rzekł: A tyś był z JEsem Nazá- Ian 18.
 reńskim. ¶ A on sie záprzał / mówiąc: Ani wiem / 68 c 17.
 ani rozumiem co * mówisz. A wyszedł precz do przy-
 sionka: a kur zápiął. ¶ y A słuzebnica wyrzawszy go 69 y Mat: 26
 zá sie poczelá mówić tym ktorzy stali: Jż ten z onych g 71.
 iest. ¶ z A on powtore záprzał. A zá sie rychło po- 70 z Luk: 22
 tym ci co tam stali / rzekli Piotrowi: Prawdziwie z f 58.
 nich iestes: bos y Gálileyczyk iest*. ¶ A on począł Ian 18.
 * y mowa twa 71 c 17.
 ágda sie. G. sie kłać y przysięgąc; Jż nie znam człowieka tego o
 " G. ktorym powiedacie. ¶ A wnet powtore kur zápiął. 72
 * y odszedşy plá- a Wspomniat Piotr na słowo / ktore mu mówił Je-
 kal. G. sus: Pierwey niż kur dwa kroc zápoie / trzy kroc sie
 mnie záprzysş. A począł plákać.

Dobre rezynki
 sa nakłady na
 kościoły.

NAVKI Y PRZESTROGI.

Dobrych rezynk.) Christus zá naboína niewiáste odpowída / y 6
 wczynkuier broni / y chwaliá. Tákiey myheretym odpowiednie

mamy /

mamy/tiedy ludzie nabożne prze to gánta/iż dobrá swę ná łóściol
ábo ná ozdoba ciáło Páńskie^o obracáie. Pátrz Mát : 26. 7. 8. y 10.

7 Mnie nie żądzaj matie.) Mnie mamy tu teraz Chrystusa/iáko ná
on cás/vbogtego y sálmuzny potrzebującego : ále chwalebneho
w s. Sakramencie. Pátrz Mát : 26. 11. Iáko teraz Chri
stusá mamy y
nie mamy.

22 Wzjal Iesus chleb.) Ten chleb przed słowy sakramentu chlebem
test/ále skoro przystąpi poświęcenie/z chlebá stáie sie ciáło Pána
Chrystusowe. Ambr: lib : 4. de Sacram : cap : 4. & 5. Przemienienie
chlebá w ciáło
Páńskie.

22 To jest ciáło moje.) Nośił sie Pan Chrystus w rełách swoich
tiedy mówił. To jest ciáło moje. Abowiem nośił toż ciáło w re
łách swoich. August : in Psal : 33. Conc : 1. Chrystus ciáło
swę nośił w re
łách swoich.

23 Wzawşy kielich.) Wino y wode w kielich leia/ále stawáia sie
krew/ przez poświęcenie słow niebieskich : Ucz/ dla ochróńienia
bypłóści/osobá winá zostáie. Ambroży tamże. Przemienienie
winá w krew.

22 Ciáło moje, krew moia.) Ktośkolwiek nie wierzy że to prawdá
co Pan mówi ; ten wypada z łáski y zbáwienia. Epiphan : in Ana
chor : Wierzmyż tedy Bogu wşedy / á nie sprzeciwiajmy sie te
mu/choťaby sie smysłom y myślom náşym dziwno ábo niepodó
bno zdáło/co on mówi. Chryśóst : hom : 83. in Mattheum.

23 Y pili z niego wşyscy.) Wşyscy / rozumiey dwánaście Aposto
lowie ; bo ich tám wiecey nie było. Skład áśne okazánie / iż one
słowá v Máttheuśá s. Przycie z te^o wşyscy / sa rzeczone do sámych
Apostolow : o ktorych tu Mátteś. mówi : iż pili z kielichá wşy
scy. A ták nie jest powszechné rozkázanie wşytkim Chryścijanom.

63 Tedy Arcykáplan rozdáłszy śáty.) Uczynił to ze złości puzetw
Bożiemu záfázániu. 3. Moy : 21. 10.

68 A on sie záprzał.) Ktory sie tu vlekl sedney bítewski : nie vlekl
sie porym Rzymu/pána świátá. Leo sermone 1. in natali Petri &
Pauli. Serce Piotrowo

71 Pożal sie kłáć.) W sednym Pietrze Arcyápostole / w ktorym
łóściol był figurowan/dwá stany ludzi sa wynáezone ; mocnych
y krewkich : iż łóściol ma oboich w sobie. August : serm : 13. de
verb : Domini. Ktemu przykłádem stáieciá Apostolskiego chćiel
zbáwiciel náş pokázáć / iż áden sílom swoim wśáć nie ma : gdyż
sie ánt Piotr s. odmiennóści nie mogli wśárowáć. August : tract.
66. in Euang : Ioan. Leo serm : 9. de Passione Domini. Piotr figurá mo
cnych y krew
kich.
Náuka z wpa
ku Piotrowe
go.

ROZDZIAŁ XV.

1 Christus podan Pilatowi. 2 Wyznawa sie być krolom żydowski. 5 Miesz. 7 Barabbas. 15 Pilat Chrystusa żydom wydał na ukrzyżowanie. Obietowan. 17 Cennin koronowan. 19 Wplwan y pohąbion. 21 Symon Cyrenyjski. 24 Christus ukrzyżowan. 27 Krzyżownicy. 29 Sydereia y wrażnia. 33. Ciemności. 35 Ciem napawany. 37 Duch oddać. 39 Serce. 40 Niewiasty które Chrystusowi służyły. 46 Joseph Chrystusa pogrzebuje.

Zacz: 66.

* A on nie nie
odpowiedał. G.
iako wiele i
wiedzą prze
ciw tobie, G.

* A zawoławszy
rzeczą. G. S.

* temu którego
zowiecie krol
em Żydowa
skim. G.

M a Wnet / raniuczko zszedłszy sie do rady Arcy-
kapłani z starszymi y z Doktorami y wszytki
siedzą: a rada / związawszy Jhesusa / wiedli y po-
dali Pilatowi. ¹ I pytał go Pilat: Tyżes iest kro-
lem żydowskim? A on odpowiedziałwszy / rzekł mu:
Ty powieadasz. ² I starszyli nani Arcykapłani o wie-
le rzeczy*. ³ I ⁴ A Pilat go zaśie spytał / mówiac: Tlic
nie odpowiedasz? wey⁵ w iako wielkich rzeczach cie
winnia. ⁶ I A Jhesus przedsie nie nie odpowiedział:
tak iż sie Pilat dziwował. ⁷ I A na światło zwykt im
był wypuszczać iednego więźnia / którego żądali. ⁸ I
był ieden co go nazywano Barabbasem: który z in-
nymi zwadzcami był w więzieniu / który był w rozru-
chu popełnił meżoboystwo. ⁹ I A gdy wstąpił rzę-
ka / poczełi prosić o to / iako im zawżdy czynił. ¹⁰ I
Pilat im odpowiedział / mówiac: Chcecieś puszce-
wani krola żydowskiego? ¹¹ I Albowiem wiedział iż
go z zazdrości byli Arcykapłani wydali. ¹² I Lecż Ar-
cykapłani poduszczali rzekę / aby im radszey Barab-
bas puścić. ¹³ I A odpowiedziałwszy zaś Pilat / rzekł
im: Coż tedy chcecie wezynie krolowi żydowskie-
mu? ¹⁴ I A oni zaśie wolali: Ukrzyżuy go. ¹⁵ I A Pi-
lat im mówił: Coż wżdy ztego wezyni? A oni tym
wiecey krzyczeli: Ukrzyżuy go. ¹⁶ I A Pilat chcąc
rzekę dosć wezynić / puścić im Barabbasa / a Jhesu-
sa obietowanego podał aby był ukrzyżowan.

A żołnier

f Mat: 27. 16 ¶ I Żołnierze wprowadzili go do sieni ratuśney /
 c 27. 17 y zwołali wszystkie rotę. ¶ I oblekli go w purpurę /
 Jan 19. 18 y włożyli nań / wploty / cierniową koronę. ¶ I po-
 a 2. 19 czeli go pozdrawiać / Witayże królu Żydowski. ¶ I
 20 bili głowę jego trzcina: y pływali nań. a wpadając na
 21 kolana / kłaniali się jemu. ¶ I gdy się z niego nagra-
 22 li / zwlekli go z purpury / y oblekli go w ściany jego / y
 g Mat: 27. 21 wywiedli go aby go ukrzyżowali. ¶ I 8 I przymusili
 d 32. niektórego mimo idącego / Symoná Cyreneyczyka
 Luk: 23. idącego ze wsi / oycá Alexandrowego y Rusiego / aby
 d 26. niość krzyż jego.
 h Mat: 27. 22 ¶ I przywiedli go na miejsce Golgotha: co się wy-
 d 33. 23 kłada / Miejsce trupich głów. ¶ I dawali mu pić
 Luk: 23. 24 wino z mirra: ale * nie wziął. ¶ I 21 ukrzyżowawszy
 c 33. go / podzieliłi ściany jego / miecąc o nie los / co kto miał
 Jan 19. 25 wziąć. ¶ I była trzecia godzina: y ukrzyżowali go.
 c 17. 26 ¶ Był też napis winy jego napisany: KROL ZY-
 t Mat: 27. 27 DOWSKI. ¶ I z nim ukrzyżowali dwu zbójców: ie-
 d 35. 28 dnego po prawicy / a drugiego po lewicy jego. ¶ I
 Luk: 23. 29 wypelnilo się pismo które mówi / * Aże ztoczyńciami
 c 34. 29 jest policzon. ¶ I mimo przechadżający bluznili go /
 Jan 19. 30 kłaniać głowami swemi / y mówiac: Ehey który
 d 12. 31 rozwała świątynię / y we trzech dniach buduje: ¶ Wy-
 l Jan 2. 32 baw się samego * sstapiowszy z krzyża. ¶ Także też y
 c 19. 33 Arcykapłani żydząc / jedni do drugich z Doktorami
 34 mówili: Inne zachować a samego siebie zachować
 35 nie może. ¶ Niechżeć teraz Christus on król Izra-
 36 elski sstapi z krzyża: abyśmy wyrzeli y uwierzyli. Ci
 37 też co z nim byli ukrzyżowani / sromocili go. ¶ I gdy
 38 była godzina siosta / sstała się ciemność po wszystkich
 39 ziemi aż do dziewiatey godziny. ¶ I dziewiatey godzi-
 40 ny zawołał Iesus głosem wielkim / mówiac: m * Eloi
 41 Eloi lammá sabáchtháni: co jest wyłożony: Boże
 42 mój / Boże mój / czemuś mnie opuścił: ¶ I słysząc
 43 niektórzy

Zacz: 67.

* która jest ra-
 tuśsem. G. abo
 sadowym dos-
 mem.

* własne. G.

Zacz: 68.

* on.

* rozmawia.

N.L.K.

* znemu buduje.

też. N.L.K.

* a sstap. G.

G.

* słowa to Chál-

dajskie: miasto

których Żydo-

wie mówią; Eli-

niektórzy

Pátrz Mat: 27.
46. bluzniers
skiego wykła
du Kálwinowe
go: á strzeż sie
go.

* niemu. G.

y Iozego. G.

Záčz: 69.

* ktory byl. G.

G.

Iozego. G. S.

Káplánstvo no
wego zákona
miejsce ma pra
wile.

niektorzy z stoiających tam / mówili: Oto Eliáš wo
la. ¶ Al przybieżawşy ieden / y nápełniwşy gebteⁿ o
ctu / y włożywşy ná trzćine / dáł mu pić / mówiac:
Uciehайте / wyrzemy iesli przyidzie Eliáš z deym
wać go. ¶ Al Jęsus wypuściwşy głos wielki skonat.
¶ Al rozdarta sie ná dwoie zasłona kościelna od wie
rchu aż do dołu. ¶ Al widzac Rótmistrz ktory stat
przećiwko* / iż tak wołaiać skonat / rzekł: Prawdzi
wie człowiek ten był Synem Bożym. ¶ Były też
y niewiaştly pátrzaiać z daleka: miedzy ktorými była
Mária Mágdałená / y Mária Jakubá mnieyszego y
Josephá mátká / y Salome: i ktore też gdy był w Ga
lileiey chodźily zá nim / y służyly mu: y wiele innych
ktore były spotem z nim wstąpiły do Jerusálem.
¶ Al gdy iuż był wieczor (ábowiem był dzień przy
gotowania / ktory iest przed śábátem.) ¶ przyşedł
Joseph* z Arymathiey wćciwý Senator / ktory też
oczećkawat krolestwa Bożego: y śmieie wşedł do Pi
łatá / y prosił o ciáto Jęsusowe. ¶ Al Pílat sie zdzi
wił iesliby iuż umárt. Al wezwawşy Rótmistrzá /
pytał go iesli iuż umárt. ¶ Al dowiedziawşy sie od
Rótmistrzá / dárowat ciáto Josephowi. ¶ Al Jo
seph kúpiwşy prześcierádło / y ziawşy go wvinat w
prześcierádło: y polożył go w grobie ktory był wy
ćiosan z opoki: y przywálił kámię do dziwi gro
bowych. ¶ Al Mária Mágdałená y Mária Jozwowa pá
trzyły kedy go kładziono.

NAVKI Y PRZESTROGI.

Arceykáplani poduszćáli.) Seretcy chcąc ohydzić ludzom ká
plany nowego testámentu / równáia ie z káplany stárego / á sám
siebie z Pánem Christusem / y mówia: Ji táko oni ná on czas sła
rádnie zbladzili / sławşy ná śmierć Christusa / ták też y ci zbladz
Aléc nie dziw si oni zbladzili. Naprzód / iż nie przez successia w za

D

36

c 22.

37

38

39

40

f 55.

41

p Luk: 8.

a 2.

42

q Mar: 27.

g 57.

43

Luk: 23.

g 50.

44

Ian 19.

d 35.

47

II

Hier: 18.

18.

Ezech: 7.

26.

Pf: 109. 4

Ian 16. 13

Luk: 22. 10

Luk: 10.

16.

15

Łome opisana na wrzedy one wstępowały / ale od zwiżchności s^o wieckiej / a ł temu Pogańskiej wtracani bywáli. Druga / i iuż czas był przyszedł / którego ono káplánstwo Aaronowe wstáć / a nowe sie według porzadku Melchisedechowe^o záseć miało. Trzeci / i to sam Bog przez Proroka był przepowiedział / że oni nákońiec zbladzieli. Zginie práwi zákon od kápláná / słowo od proroka / ráda od mądrego. Lecz káplánstwo zákonu nowego wiecznie jest / y trwáć musi do sfończenia swiátá : máiac náuczyciela Duchá s^o. Który go wcy wszytkiej prawdy / y bladzić mu nigdy nie dopuści. A nie prozno Pan Christus prosił zá Piotrá (nawypisego kápláná y pástera w tym Kościele) áby wiátá tego nigdy nie wstála. A do innych mówił : Kto was słucha mnie słucha.

Chcac rzęsy dosyć rczynić.) Miał Pilat ráczey vmrzeć / niżli gwoli krotemuż kółwieł cślowiełowi / ná śmierć niewinnego Pána skázać. Jáko y kády Chreścjáński sedzia / wшыtkie sfoody winien pierwey podać / niżli Kátholiká dla wynáania wiáry ná śmierć skázać.

46

Kupiośy prześcierádo.) Wte bylá bez wielkiej záslugi tá postúga cśálu Christusowemu po śmierci wyrádzona : y przetoż ták pilnie w Ewángeliej jest zálecona ná przykład ludziom wiernym / áby cześć powinna wyrádzáli cśálu Pána Christusowemu / y cśálom innych swietych.

32

Niechże teraz ślapi.) Tákiec teraz bluznia heretycy Sákráment náswietyśy : Jesli to jest Christus / niech sie broni ode wśch zelżywości.

Pilatowá nieo
spráwiedliwóś.

Cześć cśálu Pána
skiemu wyrá
dzána.

Bluznierśwá
niewierników.

ROZDZIAŁ XVI.

2 Niewiásty ida : máściami do grobu. 6 Antioł do nich mówi. 9 Ukazał sie Christus Mártcy Mágdalenie. 12 A dwiémá vczióm. 14 A onym iedennáśe. 15 Których posłał wcyć y krzicić wierzące. 17 Cudá. 19 W niebo wstápienie Pánstkie.

4 Mat: 28.

2 1.

Luk: 24.

2 1.

Ian 20. 21

1

A

2

3

4

A Gdy minał śábát Mária Mágdalená y Mária Jakubowá / y Salomie nákupity máści / áby przyszedşy námázály Jesuśa. A bárzo ráno piérwşego dńá z śábátow / przysły do grobu : gdy iuż wśło sfońce. A mowily miedzy soba : Ktoż nam odwáli kámiień ode dźwi grobowych ? A poyrzáwşy obaczly* odwáloný kámiień : ábowiem był bárzo wielki.

Zácz: 70.

Ewángelia w
Miedz: Wiel
fonocna.z tego dńá : to
jest w dzyeń Nie
dzielny.

* i był. G.

A a

30 wielki.

30 wielki. ¶ ^a A wyszedſzy w grob/ wyrzali młodziemcą
 siedzącego po prawey stronie/ obróconego w ściane bia-
 ła: y zdumiały ſie. ¶ A on im rzekł: Nie leżaycie
 ſie: **I**ſus ſukaćcie Názareńskiego/ wkrzyżowanego:
 go: wſtałci zmartwych/ nie maſz go tu: oto mieyſce
 gdzie go było położono. ¶ Ale idźcie/ powiedźcie v
 * **v**przedzi. NL. cziom tego y Piotrowi ^c iż was ^a vprzedza do Ga-
 lileiey: tam go ogladaćcie/ iako wam powiedział. **E**
 ¶ A one wyszedſzy/ wcięły z grobu. abowiem zięło ie
 * **I**eſus. NL. drżenie y zunięcie: a nikomu nic nie powiedały. bo
 K.G. ſie bały. ¶ A wſtałſzy ^{*} rano wcześko pierweſzego dnia
 ſabátu/ ^d wkazał ſie naprzód Máriei Mágdalenie:
^e z ktorey był wyrzucił ſiedmi czártow. ¶ Ona ſed-
 ſzy opowiedziała tym którzy z nim bywali/ ſmutnym
 y płaczącym. ¶ A oni wſłyſzawſzy iż żywie/ y był wi-
 dzian od niey/ nie wierzyli. ¶ Potym też ^f dwiema
 z nich idącym w drodze okazał ſie w inſzym kſtacie/
 idącym do miáſteczka. ¶ A oni ſedſzy opowiedzieli
 drugim: ále y tym nie wwierzyli.
 ¶ **E** A ſłóſtatek onym iedenmaſcie ſpołem v ſtołu
 ſiedzącym wkazał ſie: y wymawiał im niedowiar-
 ſtwo ich y zátwardzenie ſercá/ iż tym którzy go wi-
 dzieli zmartwychwſtálego/ nie wierzyli. ¶ A mowil
 im: ^b Idac ná wſytek ſwiát kaźcie Ewángelia w
 ſtemu ſtworzeniu. ¶ Kto wwierzy y okrzęci ſie/ zbá-
 wion będzie. á kto nie wwierzy/ będzie potępion. ¶ A
 cudá/ tych co wwierza/ te náſładować beda. ¶ W i-
 mie moie czárty beda wyrzucać: ^k nowem ięzykami
 beda mowić: ¶ ^l weże beda bráć: y choćby co śmier-
 telnego pili/ ſkłodzić im nie będzie: ^m Ná niemóćne
 rece beda kłaſć/ á beda zdrowi. **E**
 ¶ A ták pa. **I**ſus potym gdy rzecz do nich od-
 * **y** ſiedzi. NL. prawil/ ⁿ wzięty ieſt do niebá/ y wſiadł ná prawicy
BOżey. ¶ A oni wyszedſzy przepowiedali wſedy: 20

b Mat: 28
 a 5.
 Luk: 24
 a 4.
 Ian 20
 a 12.
 c Mat: 28
 c 32.
 wy: 14
 c 26.
 d Ian 20
 d 16.
 e Luk: 24
 a 2.
 f Luk: 24
 b 13.
 g Luk: 24
 c 36.
 Ian 20
 c 19.
 h Mat: 28
 d 19.
 i Dzieł: 1
 d 15.
 k Dzieł: 1
 a 4. y 10
 g 46.
 l Dzieł: 1
 a 3.
 m Dzieł: 1
 b 5.
 n Luk: 24
 g 51.

ktorym

którym Pan dopomagał / y naukę na utwierdzał przy
commemni cudami*.

które są tym
czynili. G.
* Amen. G.

NAVKI Y PRZESTROGI.

Wpiz: 3. 1 Nákupily máści.) Jako dobry y święty nakład Mągdalená by-
ła wczyniła ná máści / ktorymi iáko Chrystá Páná ieszcze żywić
go pomázáá : zá świádectwem sámeho Páná / ktory zá nia mo-
wil / y wczynku iey przećwóko Judášowi bronił : Ták / z niemniej-
szym nabożeństwem y zásluga / chciáá : drugimi pániámi pomá-
záá vmárte iáko tego : choć sie odszepiećcom widzi / żeby to le-
piej ná vbogie bylá obrociá. A przetož naprzód oná / á potym
y drugie pánie / Chrystá Páná po smartwychwstáníu tego widzieć
záslużyly.

Dobre rezulty
choć w piśmie
nie roskazáne.

7 Y Piotrowi.) Piotra osobliwie wspomina (iáko y indzie cze-
sto) dla przełożenstwa tego náđ insemi.

Piotrowe przo-
dkowanie.

12 w infym křtalcie.) Acz Pan Christus ma teden křtalt / ále-
sney osobie tego przyrodzony : wšákíe přes všechmocnoř sva-
može przýať křtalt iáki tacy : y vřázáć sie w postáwie ktorego.
Kótwieř stworzenia / gdy mu sie podoba. A przetož sie iaden nie-
chay nie dztwíe / że jest pod křtaltem ábo osoba chlebá w ná-
świetszym Sákramencie.

Christus w in-
szym křtalcie
jest w s. Sákra-
mentie.

16 Kto rwierzy.) Acz ten Ewángelistá tylko wiáry y křtu w-
zmianke czyni (iáko by dosyć bylo ná křcie á ná wierze) wšákíe
Mártheuřs. przýdáie one Pánřkie słowá : Náuczaiac ich chowáć
to wřytke com wam roskazał. W ktorych słowiech wřytke v-
czynki dobre / y wřytke spráwiedliwoř Chřeřćánřskiego cřlowie-
řá záwíazáł.

Nie sáma wiá-
rá zbawia.

17 A cudá ty. hco rwierza.) Nie ták to mář rozumieć / żeby wřytke
Chřeřćánřne / ktory wiáre prawditwa máia / cudá czynić mieli :
ále že niektorzy dla potwirdzenia wřytkeř wiáry ten dar cudow
mieć mieli / ná zbudowáníe y pożyteř wřytkeř. Acz y wřytkeř
wierni duchownie tákíe cudá czynia : dyabły / to jest grzechy / sie-
bie y / innych lidí wyrzucáac : izeřkow swych ná chwale Boia
y ná zbudowáníe bliźni vřwáiac : weřowřte poduřceř
nia : sere wybieráac : nie gorsáć sie słowy y przy-
řlády slemi : á náostáteř chorym y vbogum
řlujac. Gregorius homil : 49.

Cudá nie wřy-
řcy czynia.

Cudá ducho-
wne.

Summá Ewángeliey S. Łukasza.

Rozdzielenie
Ewángeliey Łu-
kasza. S.

Zymot Łuka-
sza świętego.

Łukas S. nigdy
żony nie miał.
Reliquie jego
przeniesione.

Ewángelia Łukasza s. ná pięć części może być rozdzielona. Pierwsza część opisuje dziecinstwo tak Janá Arzycielá i Má-
rjá Chrystusowego i tak y samego Chrystá Páná w Rozd.: y 2.
Wtóra ma przygotowanie i toreb było przed okazaniem Páná Ch-
rystusowym w Rozd.: 3. y w części Rozd.: czwartego. Trzecia
zamyka w sobie okazanie Páná Chrystusowe przez kazanie y cudá/
nawiecy w Gálilei: od posledniey części 4. Rozd.: aż do 17.
Czwarta ma przyście Pánskie ná meke do Judskéj ziemi: od
Rozd.: 17. aż do połowice Rozd.: 19. Piata zamyka on tydzień
świety meki tego: od połowice Rozd.: 19. aż do końca Esięg.

Łukas s. iako Hieronym pisze/ był wczesny y náśladowcą Páwła
s. y towarzyszył we wszytkich drogách tego. Co sie tej pokazuje:
Dzieciom Apostolskich / kiedy Łukas opisuiac drogi Páwła s. tak
pospolicie mowi: Przyśliszmy do miastá Philippowa/ y mieszka-
liszmy tam. A to czyni począwszy od 4 Rozd.: 16. y. 10. aż prawie do
końca: dawając náć/ że wszędzie był: Páwlem. O nim y o tego E-
wángeliey Hieronym s. rozumie one Páwlowe słowa: Posłałis-
my z nim bratá/ ktory chwale ma w Ewángeliey. Gdzie y to przy-
daje: że niektórzy mniemá/ iż ieletró: Páwel w listách swoich mo-
wi: Według Ewángeliey moiey: że to rozumie o Esięgách Łuka-
sza s. A tak Łukas s. náuczył sie Ewángeliey nie tylko od Apo-
stolá Páwła (ktory nie był: Chrystusem w cieie obciucym) ále y
od innych Apostolow: czego y sam Łukas nie zapomniá ná
początku Dzieiow Apostolskich. A tak Ewángelia tak nápisal/
iako slychal: ále Dzieie Apostolskie: slyszal iako widział. Wspomi-
na go Páwel święty miánowiąc pisać do Kolossensow. Po-
zdrowia was Łukas Miodyl. X/2. Tymor: 4. 21. Łukas sam jest
zeinna. Żył osmdziesiąt lat y czterzy/żony nigdy nie miał: Po-
grzebtion jest w Konstantynopolu: do ktorego miastá dwudzie-
stego roku pánowania Cesarza Konstantina Kości tego/ z reliqui-
ami Andrzeja Apostolá/ z Achatey były przeniesione: O czym y
ná drugim miejscu tenie Hieronym wspomina/ pisac przeciów he-
retykowi Vigilancyuszowi: Ktorego także to bóláso (iako y dsi-
siesze wzmie sie) że Chryścijáni reliquie swietych mecenmów w
wsiowości mieli/ drogo wzięli/ y w srebro y w złocie chowali.

Hieronym
Catalog
script: E-
clesiast.

2. Kor: 8.
18.

Kolof: 4.
14.

SWIETA EWAN GELIA IESVSA CHRISTVSA, WE DLUG LUKASZA.

ROZDZIAL I.

1 Przedmowa do Theophila. 5 Zachariasz y Elzbieta. 6 Sprawiedliwi przed Bogiem. 15 Jan iaki miał być. 20 Zachariasz dla niedowiarstwa oniemiał. 24 Elzbieta nieplodna poczęła. 26 Antioch zwiastuje Marię pannie wcielente P. Jესusowo. 39 Elzbiety namiedzenie. 46 Piosnka P. Marię. 57 Narodzenie Jana Krzciela. 68 Pieśń Zachariaszowa. 76 Urząd Janow.

PIRWSZA
CZESCEWA
angelicy, o dzie
ciństwie Iano
wym, y P. Chris
tusowym.

1 **N**ienowaz wiele ich o to sie kusilo zeby porządna spisali historia o tych sprawach / ktore sie w nas wypelnily :
2 I iako nam podali ci / ktorzy sie im od poczatku sami przypatrowali / y byli slugami slowa.
3 I zdalo sie y mnie / ktorym z poczatku pilnie wyslyskiego dochodzil / porzadnie tobie / cny Theophile /
4 to wszystko wypisac : I abyś poznal prawde rzeczy tych / ktorych cie nauczono.
5 I Byl za dni Heroda krola Judskiego / kaplan nie-
6 ktory imieniem Zachariasz / z przemiany Elzbiety :
7 ktora jego byla z corek Aaronowych / a imie tej Elzbieta.
8 I Al byli oboje sprawiedliwymi przed Bogiem / chodzac we wszystkich przykazaniach y w sprawnosciach Panstkich bez naganienia : I Al nie mieli syna : przeto iz Elzbieta byla nieplodna / a byli oboje podeślymi w swych leciech. I Stalo sie te-

Zaczá: 1.

o ktorych my
zupelna wiara y
wiadomośc ma-
my. G.
y samist te rze-
zy opowiedali.
perenośc. G.
ktorych sie z
sluchania nau-
czył. G.

Zaczá: 2.

Ewángw wi-
gilia s. Jana.
O nich przem-
nach czytay 1.
Kron. 24. a 10.
y iac wedle w-
sytych. Hebr.
dziecieta. G.

* Zachariasz.
N. L.
w kościele. Hebr.
braism.

To jest, w ście-
ni kościelney
przed pierwszym
przybytkiem,
do którego s. mi
kapłani wcho-
dzili. Do Zyd:
7. 2.

nieposłuszn.
G.
przyprowadzo-
ny. G.

sluga Boży.
Hebraism.
A tak. Hebr.
skaranie niedo-
wiarstwa.

dy: gdy odprawował urząd kapłanski * w porządku
przemiany swey przed Bogiem: i według zwyczaju
w urzędzie kapłanśkiego / przypadł nań los ^c że miał
kądzić wśedź do kościoła Pańskiego: i ^d wyszedł w-
ielkość ludu była ^e zewnątrz modlać się czasu kądze-
nia. i ^f Ukazał mu się anioł Pański / stojąc po pra-
wey stronie ołtarza kądzenia. i ^g Zatrwożił się Za-
chariasz wyrzawszy: y przypadł nań boiaźń. i ^h rzekł
do niego anioł: Nie boj się Zachariasz, boć jest wy-
słuchana prośba twoja: a żona twa Elzbieta wodzi
tobie syna: y nazowieś imię jego Jan. i ⁱ a ty be-
dziesz miał wesele y radość / y wiele innych beda sie
radować z narodzenia jego. i ^j Abowiem będzie w-
ielki przed Panem: winą y napoiu pjanego pić nie
będzie: y będzie napełnion Duchem świętym iścieże z
żywota matki swey: i ^k a narodzi wiele synów Izrael-
skich ku Panu Bogu ich. i ^l A on w przód porydź
przed nim / s w duchu y mocy Eliasze: i ^m aby o-
brocił serca oyców ku synom; a niedowiarki ku ro-
stropności sprawiedliwych: iżby zgotował Panu
lud doskonały.

i ⁿ Tedy rzekł Zachariasz do anioła: Po czymże to
poznam: bom ja jest stary: y żona moja podeszła we-
domiach swych. i ^o Odpowiedziałwszy anioł rzekł mu:
Jąciem jest Gabriel który stoi przed Bogiem: a
jestem posłan abych mówił do ciebie: a iżbych ci to
dobrze poselstwo odniósł. i ^p A oto będziesz milcza-
cym / ani będziesz mógł mówić aż do onego dnia gdy
się to stanie: dla tego żeś nie uwierzył słowom mo-
im / które się wypełnia czasu swego. i ^q Lecż lud o-
czekiwat Zachariasza: y dziwowali się że tak omiesz-
kał w kościele. i ^r A gdy wyszedł nie mógł do nich
mówić: y poznali że widzenie widział w kościele. A
on im przez znaki ukazywał / y został niemym. i ^s A

stało się:

12. Moy:
30. a 7.
13. Moy:
16. d 17.

c Niz. f 63

f Mat: 11.
b 14.
g Mal: 4.
b 6.

sstało sie: gdy sie wypelnily dni uslugowania iego /
odszedł do domu swego.

24 ¶ A po onych dniach poczelá Elżbieta żoná iego: **Zaczá : 3.**

25 y tała sie przez pieć miesięcy / mówiac: ¶ Jż mi táł
Pan wezmił we dni w ktore porzwał aby odiał moje
vraganie między ludźmi.

26 ¶ A miesiącá sossiego / poslan iest ániot Gábriel **Ewángelia ná**
od Bogá do miásta Galilejskiego / ktorego imie Ná- **dzien swiásto**
27 záreth / ^h do pánny poslubioney meżowi / ktoremu **wáma Pánny**
było imie Ioseph / z domu Dawidowego: á imie **Márey.**

28 pánny Mária. ¶ Wsędshy tedy ániot do niey / rzekł: **G.**
29 Bądź pozdrowioná táłki pełná / Pan z toba: **Abo, w csel sie**
30 goślawioná s ty między niewiástkami. ¶ A oná vsty- **lák i wdz ecz**
śawszy / zátrwożyła sie z mowy iego / y myśliła iáć i- **ia wczynioná. G**
by to było pozdrowienie. ¶ Rzekł ier ániot: Nie bo- **o iest. Bogu báz**

31 sie Mária, ábowiem náłáztaś táłke v Bogá. ¶ **cy m. i.**
32 poczniesz w żywocie / y porodziš syná: ^k á názwiesz **našczeliesz i**
imie iego Iesus. ¶ Ten będzie wielki / á będzie zwan **ni w iá. Hebr.**

33 synem naywyższego: A da mu Pan Bog stolicę Da- **ryz wesz. L**
widá oycá iego: ¶ I y będzie krolował w domu Ja- **G. S.**
kobowym ná wielki: á krolestwu iego nie będzie kon- **lasko w P. Bog**

34 cá. ¶ A Mária rzekła do ániotá: Jákoż sie to ssta- **ni cie. Hebr.**
nie: gdrż meżá nie znam: ¶ A ániot odpowiedział *** A. G**

35 wshy rzekł ier: Duch swięty ástapi ná cie / á moc na- **náá domem. G**
wyższego záćmi tobie. przetoż y to co sie z ciebie ná- **8 L. NG.**

36 rodzi świéte / będzie názwano synem Bożym. ¶ A **Adná rzecz nie**
oto Elżbieta krewna twoia / y oná poczelá syná w **podobná. Hebr.**

37 stárości swey: á ten miesiąc sossy iest oney ktora zo- **Zaczá: 4.**

38 wd niepodobne. ¶ Rzekła Mária: Oco słuźebnica **Ewángelia ná**
Pániska / niechay mi sie stánie wedle słowá twego. **dzien Márie**

39 ¶ A wstawšy Mária w onych dniach / posłała w **dzien P. Már.**
gorna kráine / z kwápienim do miásta Judjskiego: **ná pogorze. G.**

y wešla

1 y weszła w dom Zacháriašow / y pozdrowiła 40
 2 Elżbieta. 1 y stało sie: skoro usłyszała Elżbieta po 41
 3 zdrowienie Máriey / skoczyło dzieciatko w żywocie
 4 iey: y nápełniona jest Duchá swieto Elżbieta: 1 á za 42
 5 wolala glosem wielkim / y rzekła: Błogosławionás ty
 6 między niewiastami / y błogosławiony owoc żywota
 7 twego. 1 A skądże mnie to że przysła mátká Pána 43
 8 mego do mnie? 1 Abowiem oto iako doszedł głos 44
 9 pozdrowienia twego do uszu moich / skoczyło od rá-
 10 dosci dzieciatko w żywocie moim. 1 A błogosławio 45
 11 na ktora wierzyla / poniewaz sie ziszcza te rzeczy
 12 ktore iey powiedziano od Pána. 1 A rzekła Má 46
 13 ria: Wielbi duszá mojá Pána: 1 A rozradował sie 47
 14 duch moy w Bogu zbawicielu moim. 1
 15 1 Jz weyrzał ná miłość słuźebnice swoiey. Albo 48
 16 wiem oto odtąd błogosławiona mie zwąć beda w-
 17 syćki narody. 1 Abowiem uczynił mi wielkie rzeczy on 49
 18 ktory możny jest / y swiete imię iego. 1 A miłosier-
 19 dzie iego od narodu do narodow / boiacym sie iego. 50
 20 1 Wykonał moc m ramięniem swoim / 1 rosproszył
 21 pyśne myśla sercá ich. 1 0 Złożył mocarze z stolice 52
 22 á podwyższył niskie. 1 1 Láknace nápełnił dobrámi: 53
 23 á bogacze z niskzym odpráwił. 1 1 Przyiat Izráelá 54
 24 słuze swego / wspomniawszy ná miłosierdzie swoie.
 25 1 Jako mówił do oycow nášych / do Abraháma y 55
 26 nášenia iego ná wieki. 1 A miésktá z nia Mária 56
 27 iakoby trzy miešacie: y wrocila sie do domu swego.
 28 1 A Elżbiecie wypelnił sie czas poródzienia: y po 57
 29 rodziła syná. 1 A uslyšeli sąsiedzi y krewni iey iz v 58
 30 wielbił Pan miłosierdzie swe z nia: 1 y radowáli sie z
 31 nia. 1 A gdy było dnia osmego / przysli obřezowác 59
 32 dzieciatko / y dawáli mu imię oycá iego Zacháriaš.
 33 1 A odpowiedziawszy mátká iego / rzekła: Nie tak / 60
 34 ale nazwan będzie Janem. 1 A mówili do niey: Jz 61

* ktora. N. L.

* ktore. N. L.

* ná podłóci.

* ná narody nar-

* rodow. G.

* ná naród y na-

* rod. 1 L. NG.

* ná narody y na-

* rody 8 L. NG. S

* to iest ná wszyt-

* kie narody, ábo

* ná wieki Hebr.

* stárgnal. G.

* pokorne.

* G.

* obiecal oycom

* Hebraism.

* Ewangelia w

* dzieciá Narodze

* mia s. Janá.

żadnego nie miał w narodzie twym / co by go zwano
 tym imieniem. [¶] A dawali znać oycu tego / iakoby
 go chciał nazwać. [¶] A on żadałszy tabliczki / napi-
 sat te słowa: " Janieś imie tego. A dziwowali się
 wszyscy. [¶] A wnet się otworzyły usta tego / y * iezyt
 tego / y mówił błogosławić Bogą. [¶] A padł strach
 na wszystkie sąsiady ich: y po wszystkich gornym kraju
 Judskim rozslawione są wszystkie te słowa. [¶] A w-
 wszyscy ktorzy słyseli / kładli do serca swego mówiac:
 Coż wżdy to za dzieciatko będzie: [¶] abowiem była z
 nim reka Pańska. [¶] A Zachariasz otec tego napeł-
 nion jest Duchą świętego: y prorokował / mówiac:
[¶] ^x Błogosławiony Pan Bog Izraelski: iż nawię-
 dził y uczynił odkupienie ludu swego: [¶]
[¶] [¶] A podniósł rog zbawienia nam / w domu Da-
 wida słuzebníka swego. [¶] z Jako opowiadał przez
 usta świętych / ktorzy od wieku byli / prorokow swo-
 ich. [¶] a Wzbawienie od nieprzyjaciół naszych / y z-
 reki wszystkich ktorzy nas nienawidzą. [¶] Aby użył
 miłosierdzia z oycy naszymi: y wspominał na testa-
 ment swoy święty. [¶] b Na przysięge ktora przysięgi
 Abrahamowi oycu naszemu / [¶] że nam to dać miał;
 Izbyś / wzbawieni będąc z reki nieprzyjaciół na-
 szych / bez bojaźni mu służyli / [¶] c w świetobliwości y
 sprawiedliwości / przed nim / po wszystkie dni żywota
 naszego. [¶] d A ty dzieciatko / prorokiem Lawyżse-
 go będziesz nazwane: [¶] e Bo poydziesz w przod przed
 oblicznością Pańską / abyś gotował drogi tego. [¶] A
 iżbyś dał naukę zbawienia ludowi tego / na odpus-
 czenie grzechow ich. [¶] f Dla wnetrzności miłosier-
 dzia Boga naszego / przez ktore nawiędził nas / [¶] w
 schod / z wysokości: [¶] g Aby zaświecił siedzącym w cie-
 mności / y w cieniu śmierci: ku wyprostowaniu nog
 naszych na drogę pokoju. [¶] A dzieciatko ono podra-

mówiąc. G.L.

rozwiózł się.

G.

rzeczy. Hebr.

myśleli i ściebie

y była z nim

moc Pańska.

Hebrajsin.

ludowi swemu

8 L. G.

moc zbawie-

na, abo wielkie

y możne zbawie-

nie y obrone.

Hebrajsin.

obiecował. He-

brajsin.

że nas miał wy-

bawić. Hebr.

na y mowa.

stało y vmacniało sie duchem: y było ná pustyniach/
aż do dnia ktorego sie okazało przed Izraelem.

NAVKI Y PRZESTROGI.

Duch ś. dowi-
pu ludzkiego
nie broni.

Pilnie wszytkiego dochodził.) Aż Duch ś. władał piorem tych
co pisał ś. pisał/aby pisać bładnie nie mogli: wszakże też oni w-
zywali ludzkich sposobow okolo wybadania prawdy rzeczy tych
ktore pisałi. Tak też czynia ś. Concylia / to jest / Semy duchow-
wne y ktory ná nich ma pierwsze miejsce Wikarj Chrystusow: A-
bowiem rozbićra y wazáta wszytkie watpliwości przez rozma-
te dowody / á Duch ś. władnie imi/ przywodzac ich do wszelakiey
prawdy wedlug obietnice Páńskiej. Czego iáwny przykład ma-
my ná pierwszym Koncylium Apostolskim. Ażem obác / iż to
jest przemowa Łukasza ś. do iednego przyiaciela swego (ábo do
ktoregożkolwiek czytelnika pobożnego / ktorego Theophilem / to
jest Bogomilem / ábo / Bożym miłośnikiem sowie) o przyczynie/
przedstawieniu y sposobie pisania swego. A wdy y to jest takie
pismo ś. iáko y wszytká Ewangelia. Nie dźwuyże sie tedy / że pi-
sarz wtorych Ksiąg Máchábeyckich / podobnych mow ludzkich / tak
ná poczatku iáko y ná końcu Ksiąg swoich wywa: áni przeto
Ksiąg onych odrucay / iáko herecy: áni mniemay / że on ktory
te pisał nie był Bożim pisarzem.

Ksiąg Máchás
beyskich pora-
żności.

Spráwiedliwość
Światych.

Spráwiedliwymi przed Bogiem.) To tu iásnie przeciw odseze-
piencom / iż święci ludzie mogą być spráwiedliwymi / nie tylko wo-
dlug mniemania ludzkiego / ále prawdziwie y przed Pánem Bogiem.

Páńskie przy-
kazanie podo-
bne.

wc wszytkich przykazaniach.) Tu trzy rzeczy wważ / przeciw ha-
retykom. Pierwsza / Iż pobożni ludzie chowáta wszytkie Páń-
skie przykazania: ktore ci powiedáia być ku zachowaniu nie podo-
bne. Druga / iż ludzie bywáta vspráwiedliwieni nie przez sámo
poczytanie spráwiedliwości Pána Chrystusowey / áni przez sáme
wiáre / ále przez zachowanie Bożiego przykazania. Trzecia / iż za-
chowanie Bożiego przykazania włásnie jest vspráwiedliwie-
niem nášym.

Vspráwiedliwie-
nie z czynkow

Vspráwiedliwie-
nie z czynkow.

Y vspráwiedliwieniach.) To słowo w pisaniu ś. bázro często (á
osobliwie w Psál: 115.) bywa położono miésto przykazania Bo-
żego / tak w tekście Gracim / iáko y Łacinskim / iż zachowanie przy-
kazania jest vspráwiedliwienie. Przetoż kto ie inaczej przeláda
(iáko Beá / y ktory go náśládnia Bzieszy przeládáczé) ci fałszu-
ia ś. pismo Boże.

A wszytká wielkość ludu.) Obác / iż sam Faplan wemnatrz sta-
3be Boja

3

Dzie: 15. 7

Ián 16. 13.

Dzie: 15. 7

15.

z Mach: 2

29. y 15.

39.

6

6

6

I Ián 3. 7

Iák: 2. 24

		ibe Boża odpierał; a wszyscy lud w stem Kościelney sie mo- dlił: a przecie modlitwa y ofiara káplánska wszystkim pożyteczna była: chocia ani słow tego nie słyszeli/ ani spraw widzieli.	Ofiara káplánska.
	15	Wina, y napoiu pijanego.) Brakowanie w pićiu od aniola prze- powiędziane y náznaczone / pokázute iż to jest rzecz Pánu Bogu wdzięczna: iáka była y w Wázarey cyřkách. 4. Mój: 6. 7. y w Rechábitách. Ierem: 35. 6.	Brakowanie po- karmow.
Adu: Iou: 23 lib: I. c. 19 Beda in Luc.	23	Odszedł do domu.) W starym załonie mówi Hieronym. s. Eto- rzy ofiary są lud ofiarowali/ nie tylko w domach swych nie bywa- li/ ále sie y od ion swych do czasu odlaczali/ y winá y piąnego nie nie pili: iż te rzeczy żadne cielesne pobudzają. Dáleko tedy wie- cey káplani nowego załonu / ktorzy wstáwiczne ofiary sprawują/ sáwše też od małżeństwa wolni być mają.	Beżciřstwo ká- plánów.
	28	Zdrowá łáski pełná.) Kościół s. y wszyscy wierne Chreścijań- nie tych słow przyniesionych z niebá / ná modlitwie rádsi wzywá- ia: nie tylko ná czesć błogosłáwionej Pánn y: ále iż te były pier- wsze słowá Ewángelley / to jest / wesolego poselstwa / o wcieleniu syná Bożego / y o nášym przezeńzbáwieniu y odkupieniu: a iż są iáko by trokcie zámienienie y summa wszystkich Ewángelley. Prze- toż nie są Ewángeliřkami iř / ktorzy ich nie rádsi wzywáia.	Pozdrowienie P. Máriey.
	28	Łáski pełná.) Obácz sacne tytuły y przywileje Máriey Pánn y błogosłáwionej / przeciw heretykom / ktorzy iá tak sobie wáza / iá- ko inna prosta niewiáste: y owšem iey záprza tego tytułu: prze- kládáiac Greckie słowo κεχαρισμένη, grátiosa, nie łáski peł- ná / ále z łáski vmiłowána. Lecz weni wiedza / iż tákie słowá in- osus, pełnoř zámienioná / iáko vinosus vino plenus, vlcerosus vlceris, bus plenus, a λαρωμένος, wzodow pełny. Tákie grátiosa, grátia plena, łáski pełná. A słusnie (iáko Ambroży s. mowi) tá sáma jest názwána łáski pełná / iż sáma tey łáski / ktorey żadna inna nie záslużyła / dořláła; że dawca łáski byłá nápełnioná. Hieronym s. tákie: Przeto / práwi / pánná łáski pełná jest pozdrowiona; iż po- czesá tego w ktorym wszystká zupełnoř Bosřwá cielesnie mieřka. Kolos: 2. 9.	Pánná Mária łáski pełná.
Luk: 16. 20. Amb: lib: I cap: 2. in Lucam. Hier: in e- pist: ad Pri- cip. Bern: ser: 4. super Missus est. Greg: Na- zian: ora: de Natiu: Domini.	34	Meżá nie znám.) Tegoby nigdy nie mowila / by była pierwey ślubu pániestwa nie uczynila. August: de sancta virgin: cap: 4. A obácz iż nie wátpi o obietnicy / iáko Zacháriáš: ále sie pyta sposobu. y pretoż niemowi: Izali to będzie: ále / iáko y ktorym sposobem to będzie: gdyżem iá posłubila meżá nigdy nie znáć: Iáko by ták rzekła. Aczes ty jest ániol / ácz mi wielkie poselstwo przynosiř: ále sie mnie przecie meżá znáć nie godiř. Iákoż tedy	P. Mária miała ślub czyřtořci.

bez meśa matka bedet Bo acz Jowá znam za oblubienicá / ále go nie znam za meśa. Albowiem syn Boży nie ládá z pánný ná rodzić sie raczył / ále z tákley pánný / Ktoraby páanna byłá nie do czásu tylko / ále wiecznie páanna : nie tylko ná ciełe / ále y ná duży / swo pániestwo Bogu poślubiwszy y wiecznie poświęciwszy. Bo Ktora jest páanna / ále ma wola iść za mąż ábo meśa poznać / ták nie jest práwie páanna ná duży y ná ciełe. Lecz y tego przywileju Pánnie Máriaey heretycy zaprzęza.

Pánná Mária i domu krolewskiego.

Elzbieta krewna twoja.) Acz Pánná Mária byłá z domu Dawidowego z pokolenia Juda / á Elzbieta z cotel Aaronowych z pokolenia Lewi : wśákże przecie Elzbieta byłá krewna Pánnie Máriaey po matce / iż miała matkę z domu Dawidowego / á Wyca z domu Aaronowego. Albowiem Káplani pospolicie bráli żony z pokolenia Juda z domu Dawidowego / iż to były przednieysze pokolenia : á iż z tákiego małżeństwa / nie sło żadne dziedzictwá przemieszanie z tednego pokolenia do drugiego (Bo sie Lewitom za dnego dziedzictwá mieć nie godziło) dla czego było w zákonie rozkazano / áby Kálda cotelá dziedziczyłá nie moglá iść za inzego meśa / tedno z pokolenia swego. Przetoż czytamy / iż mąż pokolenia Lewi / poiał żonę z Bethlehem Judskiego / y Jotada nawyższy Káplan z pokolenia Lewi / miał za żonę Izabete siostrę Wchosiášá Krolá Judskiego. A przystoynie to Duch s. urządził / iż pánná Ktora miała porodzić Miesiášá / byłá krewna cotelá Aaronowej / áby Miesiáš / Który miał być Kolem zaráz y Káplanem / oboiego domu Krolewskiego y Kápláńskiego krewnošcia dorykał. Iansen.

Poczęcie Chrystusowe iákie.

Oto służeńicá Páńska.) Skoro pánná zezwoliła / nátychmiast poczełá zupełnego Boga y zupełnego esłowieka w żywocie swym s. Bospráwy Duchá s. doskonałe / czásu długiego nie potrzebuia.

Chwala Świateł.

Blogosławioná ty.) Oto Elzbieta nie tylko Chrystuśa błogosławi y chwali / áley Pánnie Mária dla niego. Co też Kościół czyni przykładem / powtarzając często też słowá w pozdrowianiu Pánný Máriaey.

Mária matka Boga.

Matka Pánná mego.) Matka ta zowie pierwey miłé porodziła / iż skoro poczełá / zaráz ono święte ciało ze wszystkimi członkami było doskonałe y z ducha esłowiecza y z Bosstwem słazone. y przetoż ta zowie matka Pánná swego / iż nie tylko esłowieka / áley Pánná y Boga poczełá y porodziła. Dla czego też prawdziwie Bóg rodziła nazywana jest / przeciw Nestorianom ták nowym ták y starym.

Kátholicy błogosławia Pánnę Mária.

Blogosławiona mie powiedzieć beda.) To proroctwo pełni sie w sławcznie / kiedy Kościół s. powszedny obchodzi świętá Pánnę

blogosławio

36

5. Mo

4 Mo

6.

Sedz

2. Kron

11.

38

42

43

48

błogosławionej: a gdy wierni wśch narodom każdy swym tezy-
kiem one pozdrawiała. A tu wważ / miali iłowangelikowie w-
szystkie narody / żeby sie to prorocwo w nich pełniło: Błogosła-
wali oni te Pannie; ktorey y pozdrawiać zakażuia / a ile moga /
wszystkie tey łaski / błogosławieństw y czci wślaczała?

63 Ian jest imie iego.) Tu widzimy / iż na imionach nie mało zale-
ży / ponieważ ie sam Bog daie / abo odmienia w oboim Testa-
mencie / iako Abrahámowe / Izáelowe / Piotrowe / y ono ktore jest
nád wślaskie imie Iesus. A tu imie Ian / ktore znaczy łaskę abo
miłosierdzie Boże / abo Bog sie zmiłuię. Abowiem on był wprze-
dsticiel miłosierdzia / y łaski ktora przyszła przez Iesusa Chrystusa.
Ktemu obacz / iż iako ná on czas przy obżezaniu / tak teraz przy-
krzcie s. imioná dawáia. Choć o tym nie mamy w piśmie rofka-
sania. A iż t ákies Chrzesciánie dstatkom swoim máia dáwać i-
mioná nie pogáńskie / ale swietych ludzi: aby żywota y cnorich
náśladowali. Iako swiete Concilium Tridentzkie nápomina.

75 w sprawiedliwości przed nim.) A tu widzimy iż możemy mieć
prawdziwa sprawiedliwość nie tylko przed ludmi / abo przez po-
czytanie Boże / ale prawdziwie przed Bogiem y przed obliczo-
ścią iego. A iż ná to przyszedł Pan Christus / aby taka sprawiedli-
wość ludzom dawał.

78 w schod żywokości.) Po Grecu ἀνατολή, co nietylko znaczy
wschód słońca (ktorym imieniem Pan zbawiciel náš v Prorokow
nie raz jest nazywany: iako Zachar: 6. 12. y 3. 9.) ale tu własniey
znaczy łatorosl wschodzaca abo wynikająca z ziemi: po żydow-
sku Tsemach, ktore słowo Grecy tłumacze wyłożyli niekiedy Α-
νατολή; a drugdziej też Κλάσος, to jest łatorosl. Ierem: 33.

ROZDZIAŁ II.

1 Popis wszystkiego świata pod Cesarzem Augustem. 6 Wáro-
dzenie Pána Iesusowo. 8 Pasterzom opowiedziane. 14 Piosna-
ka ánielska. 21 Ochrzczenie Pána Chrystusowo. 22 Osiarowanie
do kościoła. 28 Symeon go piastuje. 29 Piosnká iego. 34 Pro-
roctwo iego. 36 Anna prorokini. 46 Iesus we dwunásie le-
ciech; Doktor y gada.

I A 2 **M** Stało sie / w oneż dni wyszedł dekret od Ce-
sarza Augusta / aby popisano wszytek świat.
? Ten popis pierwszy był od starożyty Syryi

Imioná iákie
dzieciám máia
być dawáne.

Spráwiedliwość
niepoczytána.

EWANG: ná pte
wszey Msey
Bożego Wáro-
dzenia.

Záczá: 5.

zá starożyty G.S

* to iest, w ktora
 rym sie wrodzil.

3
 4

5
 6
 7

8
 9
 10
 11
 12
 13
 14
 15
 16
 17
 18
 19

G.
 * A powila go G.
 * dla niego. NL.
 * na polu. G.
 * Abo, nad nimi.
 z Grack.
 * Pafiska. G.
 * pomite. G.
 * lezace. G.
 * w ludziach do
 bra wola. G. S.
 * Abo, w podobas
 nie Boze w lu
 dziach.
 Ewangelista na
 wtorey Wsley
 B Diego Ws
 rozenia.
 * A ludzie oni. G.
 * terzecz. Hebr.
 * Abo, rozstawili
 to slowo. G.
 * 2 L. G. S.

skiego Cyryna. I A sli wšyscy aby sie popisali / ka
 zdy do miasta swego. I Szedł też y Joseph ob Ga
 lileiey z miasta Nazaretu / do Judskiey ziemi / do
 miasta Dawidowego ktore zowa Bethlehem: prze
 to iż był z domu y pokolenia Dawidowego: I aby
 był popisany z Marią poslubiona sobie małżonka
 ktora była bżemienna. I A sstato sie gdy tam byli /
 wypelnily sie dni aby porodzila. I A porodzila syna
 swoiiego pierworodnego / a wwinela go w pieluski /
 y polozyła go w żłobie: iż mieysca dla nich nie bylo
 w gospodzie. I A byli pasterze w teyże krainie* czu
 tacy / y strzegacy nocne straże nad trzoda swoja.
 I A oto anioł Pański stanął podle nich: a iasność
 Boża ze wschodu oświeciła: y vlekli sie wielka boiaź
 Źnia. I A rzekł im anioł: Nie boycie sie: bo oto o
 powiedam wam wesele wielkie / ktore bedzie wšyt
 kiemu ludowi: I iż sie wam dziś narodził zbawiciel
 ktory iest Christus Pan / w mieście Dawidowym.
 I A ten wam daie znak: Znaydziecie niemowiatko
 wwinione w pieluski / położone we żłobie. I A
 natychmiast z onym aniołem przybyło wiele zastepow
 niebieskich / chwalacych Boga / y mowiacych: I Ch
 wata na wysokości Bogu: a na ziemi pokoy ludzior
 dobrej woley.

I A sstato sie: gdy odesli aniołowie od nich do nie
 ba / * Pasterze oni mowali ieden do drugiego: Podz
 my aż do Bethlehem / a ogladaymy to slowo ktore
 sie sstato / ktore nam Pan oznaymit. I A przyšli kwa
 piac sie / y našli Marią y Josephą / y niemowiatko
 lezace we żłobie. I A wyrzawszy dowiedzieli sie o
 stowie / ktore im bylo powiedziano o dzieciatku o
 nym. I A wšyscy ktorzy to slyšeli dziwowali sie / y
 temu co do nich pasterze mowali. I Lecż Maria te wšy
 tki rzeczy zachowywała wważając je w sercu swoim.

1 Mich: 5.
 2 2.
 Matth: 2.
 3 6.
 Ian 7.
 f 42.

A wrocili

	20	¶ I wrocili sie pasterze / wystawiaiac y chwalic Bogą / ze wszytkiego co slyseli y widzieli / iako im powiedano bylo. 	Zaczá: 6.
b1. Mo: 17 b 16. 3. Mo: 12. a 3. c Wy: 1. c 31. Matth: 1. d 21. d 3. Mo: 12 b 6. c 2. Mo: 13 a 2. 4 Mo: 3. c 16. 3. Mo: 12. b 8.	21	¶ I b A gdy sie spelnilo ośm dni izby obrzezano dzieciatko: c nazwano iest imie iego I E S U S: ktore bylo mianowano od aniola pierwey nizli sie w żywocie poczel. 	EWANGELIA NA DZIEŃ 7. WEGOWEGO LATA. Jeby go obrze- zano. G.
	22	¶ I A gdy sie wypelnily dni oczyszczenia iey d według zakonu Mozyfowego / przyniesli go do Jerusalem / aby go stawili Panu / (i iako napisano iest w zakonie Panskim / c Ze wszelki mężczyzna otwieraiacy żywot / swietym Panu nazwany bedzie.) ¶ I a izby oddali ofiary / wedle tego co iest powiedziano w zakonie Panskim / pare sinogarlic / abo dwoie gotabiat.	Zaczá: 7. EWANGELIA NA DZIEŃ P. MARI- EY OCYSZCZENIA. To iest, wszelki syn prworodny bedzie Panu po- święcony. Heb.
	25	¶ I A oto / byl czlowiek w Jerusale / ktoremu imie Symeon: a ten byl czlowiek sprawiedliwy y bogo- boyny / oczekawaiacy pociechy Izraelstiey: a Duch 26 swiety byl w nim. ¶ I Roznaimiono mu bylo przez Ducha swietego / ze nie miał ogladac smierci / azby 27 pierwey ogladal Chrystusa Panskiego. ¶ I Przyszedl w duchu do koscioła. A gdy rodzicy wnosili dzie- ciatko I E S U S / aby za nie uczynili wedle zwyczaiu 28 zakonnego: ¶ on tez wzial ie na rece swoje / y bto- 29 glosawil Boga / y mowil: ¶ Teraz Panie puszczasz 30 sluge twego w pokoiu / według słowa twego. ¶ Gdyż 31 oczy moje ogladaly zbawienie twoie: ¶ Ktoes zgo- E towal przed oblicznoscia wszytkich ludzi: ¶ Swiat- 32 losc na obciwienie poganiow / y chwale ludu twego Izraelstiego. 	Zaczá: 8. rmrzec. Hebr. To iest, pomar- zancá. To iest, z ná- chnienia Du- cha swietego. rozwienucs. G.
g Iza: 8. c 14. Rzym: 9. g 32. 1. Piot: 2. b 8.	33	¶ I A otec iego y marta* dzinowali sie temu co o nim mowiono. ¶ I bto glosawil im Symeon / y rzekl do Mariety marta iego: 8 Oto ten polozone iest na v- pad / y na powstanie wielu ich w Izraelu / y na znac 35 przeciwo ktoremu mowic beda: ¶ (* y dusze twa wla-	EWANGELIA NA DZIEŃ 8. WEGOWEGO LATA. Ioseph. K. G. S. tego. K. G. S. mowia. G. ktemu. G.

G.

λατρεῖν οὐκ

G.

wyznawala Pa
nu. L. G. abo da
wala mu swia
dectwo.

w Jerusalem.

L. G. S.

* w duchu. i L.

K. G. S.

Ewangelia na
Tiedziele i po
trzech Krolach.Joseph y mat
ka iego. G.

* go. G.

sna przemienie miecz) aby mysli z wiela serc byly ob
stawione. I Byla tez Anna prorokini/ corka Samu- 36
elowa/ z pokolenia Aser: ta byla barzo podesta w le
ciech / a siedm lat zyla z mezem swym od panien
stwa swego. I Ta byla wdowa az do lat osmdzie- 37
siat y czterzech: ktora nie odchadzala z koscioła po
stami y modlitwami / sluzac Bogu we dnie y w nocy. F
I Ta tez / oneyze godziny nadstedy chwalila Pana: 38
y powiedala o nim wshytkim ktorzy oczekawali od
kupienia Izraelskiego. I Al gdy wykonali wshytko 39
wedlug zakonu Panskiego / wrocili sie do Galileiey /
do Nazaretu miasta swego. I Al dziecie rosl / y w 40
macniato sie*: napelnione madiosci / a taska Boza
byla w nim.

I Al rodzicy iego chodzili na kazdy rok do Jerusa- 41
lem / na swieto Paschy.

I Al gdy inz byl we dwunascie leciech / gdy oni w 42

stapili do Jerusalem wedle zwyczaju swieta / I a 43

stoliczymy dni gdy sie wracali / zostalo dziecie Je- 44

sus w Jerusalem: a nie obaczyli rodzicy iego. I Al 44

mmieniac ze on byl w towarzystrwie wshl dzien dro- 45

gi / y szukali go miedzy krewnymi y znaiomymi. I Al 45

nie nalazszy* / wrocili sie do Jerusalem / szukac go. 46

I Zostalo sie / po trzech dniach nalezli go w kosciele 46

siedzacego w posrodku Doktorow / a on ich slucha 47

y pyta ich. I Al zdumiewali sie wshyscy ktorzy go slu- 47

chali rozumowi y odpowiedziam iego. I Al wyrzaw 48

fy go wielce sie zdziwili. Z rzekla ku niemu matka 49

iego: Synu / przeczes nam tak wezynil: oto otec 49

twoy y ia zalosni szukalichmy cie. I Zrekl do nich: 49

Czemuescie mnie szukali: Niewiedzieliście / iz tymi 50

rzeczami ktore sa Oycá mego iam sie bawic powi- 51

ment: I Oni nie zrozumieli tego slowa ktore im 50

mowil. I Al poszedl z nimi / y przyszedl do Nazaretu: 51

a byl im

h 2 Mo: 23
c 15. y 34
b 17.
s. Mo: 16
a 1.

i Matt: 7
d 28.
Mar: 1
b 22.
Nizey 4
c 32.
Jan 7. b

On
Lu
Ch
ho
in
xi
de
D.
mil
tius
Rz
i. K

Cyr
ro: c

52 á byt im poddány. A matka iego wszytki te słowa zachowała w sercu swym. I A Jezus sie pomnażał w mądrości / y we wzroście / y w łasce v BOGA y v ludzi. ręcey. Hebr. ábo, y w latach.

NAVKI Y PRZESTROGI.

1 W onej dni.) Roku od początku świata / 5199. według Gracow : ále według tekstu Żydowskiego / około roku cztery tysiączne go / mało co mniej ábo więcej : Roku 42. panowania Cesarza Augusta.

Rok narodzenia Páńskiego.

14 Ludziom dobrej woley.) Wszytkie Łacińskie terty tak máia / y Doktorowie Łacińscy tak zgodnie wykładáia : y owsem y Origenes y Chrystosom / Graccy Doktorowie tak czytáia. Skąd sie wyceni ludzie dominuawáia / że y stare Grackiemáły *εὐδονίας*. Lecz dżisieyşe Grackie máia *εὐδονία* : y to rozumienie podawáia : Wá ziemi pokey / w ludziách dobra wola / ábo wpodobanie Boże. Acz sie y náš tekst Łaciński także rozumieć moze : Wá ziemi pokey ludziom / pokey / mowie dobrej woley Bożey przeciwko im. Vide Iansen : & Bellarminum.

34 Nárpád.) Wá vpád tych ktorzy weń wterzyć niechcieli : á tak sami sobie byli vpádku przyczyna. Przetoż też názwany jest opośa zgorśzenia / iś sie mnoży on orcałwşy / swa wina vpádl. Lecz inszych ożywił z grzechow ku sprawiedliwości / y przetoż był smarc twychwstáním mnogich. Jáko y Apostołowie byli jednym wonia żywota ku żywotowi / á drugim wonia śmierci ná śmierć : że ich kazanie bylo niektórym przyczyna żywota / á niektórym śmierci : iż niechcac wterzyć Ewángeliey / dobrowolnie zgrzeszyli śmiertelnie / y wieczne potępienie zasłużyli.

Nie Bog ále człowiek jest swego wpádku przyczyna.

35 Y dusze twa.) Symeon prorołował nie tylko o Chrystusie / ále y o P. Márie / y o iey boleściách / ktorych záwşe z synem swym uczestnicza bylá / poczwşy od wciekánia do Egiptu / áż do śmierci.

Pánni Máriej boleści.

37 A tá była wdowa.) Tá Ewángelička wdowa (ktora słusnie Cyrillus s. zowie mnisška bárzo nabożna) powstańie ná sadze przeciwko tym opácznym Ewángelikom dżisieyşym / y potępi te : iż ona ábedac iestże mloda / á ktemu pod zákonem stárym / zá meżá wtorego iśc niechciała : chocia iestże áni takiego zálecenia cyřtości / áni takżej lásti y pomocy do tego nie miała / iáka dżisá mamy : áni żadnego w piśmie rozkazánia o tym nie czytála. Ate mu / iż słuszył Bogu y chwalił go nie sólo wiára / ále posty y modlitwami : we dnie y w nocy : kóściół nie wychodząc : ofia

Anná S. potępia Nowángesliki.

rutac mu dusze y ciała swe. A i przeciaw postom / długim modlitwom y częstemu w kościele przebywaniu wystawicznie mówia y woląia: y wszystkie zasługę uczynkom dobrym odeymia: y gania wszystkie nabożeństwa / o których nie mają żadnego w piśmie rozkazania: y zachowują się komu w czystości pamiętliwiej albo w dozwolę / za rzecz niepodobna mają: y przeto: się wszystkim białym głowom / też y ministrom / i wszystkim Ministrom / y księżom y innichom żony potać kaza.

Przykład posłuszeństwa.

Był im poddany.) Stad się niechaj wczę wszyscy synowie y córki / zakonnicy y zakonniczki / y poddani wszyscy / także posłuszeństwo y poddaństwo rodzicom y starszym są powinni: gdyż sam Chrystus raczył być poddany / Bog ludzicom / stworzyciel stworzeniu.

P. Chrystus iako się pomnażał w mądrości.

Pomnażał się w mądrości.) Nie tby sam brał w mądrości także pomnożenie (gdy od poczęcia swego był pełen wszelkiej łaski / mądrości y prawdy) ale i się mądrość tego ludzicom po lekku pokazywała. Greg: Nazianz: orat: in Basil. August: lib: 2. de peccat: mer: & remiss: cap: 29. Jako słońce / im więcej ku gorze posępuje / tym się więcej pomnaża w światłości y gorącości: nie tby samo w sobie jaśniejsze y cieplejsze było: ale i się więcej moc tego pokazuje.

51

52

Ian 1. 14

ROZDZIAŁ III.

VV T O R A

CZESCE W

angeliey, o przy

gotowaniu na

okazanie Pana

Chrystusowego.

Ewangelia na

4. Niedziele

Adwentowa.

Zaczá: 9.

co jest Tetrarcha,

chá, Pátr: Mat:

14.

To jest: mowił

Bog do Iana: y

rozkazywał mu ka-

żać.

Boże. G.

1 Czas którego Jan począł kazać y krzcić. 3 Przepowieda krzest pokuty. 7 Sydy strofne. 8 Kaze czynić owoce godne pokuty. 9 Kto nie czyni dobrze / będzie potępion. 11 Zaleca miłośnierne uczynki. 12 Nauka celnikom. 14 Nauka żołnierzom. 16 Rozność krzu Janowego od Chrystusowego. 17 Łopata / Plewy. 20 Herod Janá wśadu do więzienia. 21 Jan okrzcił Paná Jესusá. 23 Rodzaj Paná Jესusow.

W piatymnastym roku panowania Tyberiusa Cesarza / gdy Pontski Pitat starosta był Judej / a Herod Tetrarcha Galilejskim / a Filip brat jego tetrarcha Teurejskim y Tráchonijskiej kráiny / a Lizaniá Abilenskim tetrarcha: i za Artyfaptanow Annasá y Káiphasá: estáto się stomo Pánskie do Janá Zacháriasowego syná na puszczu. i przyszedł do wszystkich kráiny leżący nad Jordá-

1

A

2

3

4 Matt:

a 1.

nem/

Mar: 1. a 4.	4	nem / opowiedaiac krzest pokuty na odpuszczenie grzechow: i iako jest napisano w ksiegach mow	Pokuta drogę żołnierze P. Chri- stusowi.
6 Ista: 40. a 3. Ian 1. c 23.	5	Isaiasa Proroka: b Stos wolaiacego na puszczy: Gotuycie droge Panska / czynicie proste sciezki iego.	
	6	i Kazda dolina bedzie napelniona: a kazda gora y pagorek pomizon bedzie. y miesca krzywe sie wypro-	y abo niech be- dzie. Hebraism.
	7	stnia / a drogi ostre stana sie bitymi / i Oglada w- seltkie ciato zbawienie Boze.	
Mat: 3. b 7	8	i Mowil tedy rzesam przychodzacy m aby byli okrz- czeni od niego: Rodzaju iasczorczy / ktoz wam po- kazal zebyście wciekali przed gniewem przyszlym:	
	9	i Czynicie tedy owoce godne pokuty: a nie poczy- nacie mowic: / Oycu mamy Abrahamu. Albowiem	* sami v siebie. G.
	10	wam powiedam iz moze Bog z tych kamieni wzbu- dzić syny Abrahamowi. i Boć iuz siekiera do ko-	* dzieci. G. * A iuz. G.
	11	rzemienia dziew jest przylozona. A przetoż kazde drze- wo nie rodzace owocu dobrego / bedzie wyciete / y	* drzewa. N.L.S * bywa. i L.G.S
c Iak: 2. c 15.	12	w ogien wrzucone. i Pytaly go rzese mowiac: Coz tedy czynic bedziem: i Odpowiedaiac / rzekl im:	
2. Ian 3. c 17.	13	C Kto ma dwie sukni / niech wdzieli temu co nie ma: a kto ma pokarmy / niech takze uczyni. i Przysli tez y	
	14	Celnicy aby sie dali krzcić / y rzekli mu: Nauczycielu / co czynic bedziemy: i On rzekl do nich: Nic wie-	* nie wyciągaj- cie. G.
d Matt: 3. c 11.	15	cey nie czynicie nad to co wam postanowiono. i Py- tali go tez y żołnierze / mowiac: A my co mamy czy-	
Mar: 1. a 6 Ian 1. d 26 Dzieci: 1. a 5. y 11. b 15. y 19. a 4. c Matt: 3. c 12.	16	nić: Rzekl im: Zadnego nie blycie ani potwarzay- cie: ale na zoldziech waszych przestawaycie. i A gdy sie lud spodziejawal / y wszyscy myslili w sercach swych o Janie / iesliby snadz on nie byt Chrystusem: i d Od-	
	17	powiedzial Jan wszystkim mowiac: Jace was krzcie woda: aleć przyidzie mocniejszy nad mie / ktore- mum nie jest godzien rozwiazać rzemyska v botow- iego: ten ci was krzcić bedzie Duchem swietym y o- gniem. i c Ktorego topata w reku iego / a wyche-	* idzie. N.L.G.S * Patrz tego slo- wa wykladu, Matth: 3. 12.

doży boiowisko swoje / y zgromądzi psenice do spia-
kierzni swego / á plewy palić będzie ogniem nieugá-
sonym. ¶ Wiele tedy y innych rzeczy nápominaíc 18
opowiedał ludowi.

Záczá: IO.

* Philippá. K.
G. S.

¶ 1 Herod tetrarchá bedac strofowány od nie- 19
go o Herodiáde żone bráta iego* / y o wszytkie złości
które czynił Herod: ¶ przydał też to nád wszytko / że 20
zámknął Janá w ciemnicy. ¶ 2 A stáło sie / gdy był 21
krzczon wszytek lud / gdy y Iesus był okrzczon y mo-
dlit sie / że sie niebo otworzyło: ¶ A stápit náń Duch 22
świety w osobie cielesney iáko gotebicá / y stat sie głos
z niebá: *h* Tys iest syn moy mily / *h* w tobiem sie wko-
chał.

Záczá: II.

W tym porząd-
ku przodków P.
Christusowych,
wszedy posłedm
jest oycem prze-
dniego. Bo Heli
był syn Máthá-
tego, á ten syn
Lewiego: y tak-
że aż do końca.
¶ Iosephá który
był Helego, kto-
ry był Mátháte-
go, y tak aż do
końca: Ale aby
sierzecz nie tru-
dniła, poloży-
tem według te-
xuu Grackiego
gole imiona
przodków Pána
Iesufowych.
¶ Meleowego.
G. S.

¶ A tento Iesus poczynął być iáko by we trzydzie- 23
stu lat: bedac, iáko minimum / synem Iosephá / syná
Helego / i syná Máthátego / Lewiego / Melchiego / 24
Jánnego / Iosephowego / i Mátháthiowego / A- 25
mosowego / Naumowe / Helego / Nággiiego / i Má- 26
hátowego / Mátháthiowego / Semieiego / Iosepho- 27
wego / Judowego / i Johánnowego / Kesowego / So-
robabelowego / Sáláthielowe / Nierego / i Melchie- 28
go / Abdego / Kosámowego / Elmadámego / Herowe-
go / i Jezuego / Eliezerowego / Jorimowego / Má- 29
thátego / Lewiego / i Symeonowe / Judowego / Jo- 30
sephowego / Jonánowego / Eliácimowego / i Mel- 31
chowego / Mennowego / Mátháthowego / Máthá-
nowego / Dawidowego / i Jessego / Obedowego / 32
Boozego / Sálmonowego / Eláássonowego / i Ami- 33
nádobowego / Arámowego / Esromowego / Sároso-
wego / Judowego / i Jákobowego / Jáákorowego / A- 34
bráhamowego / Thárego / Náchorowe / i Sárucho- 35
wego / Rágawowego / Sálegowego / Heberowego /
Salego / i Káinánowego / Arpharádowego / Semo- 36
wego / Noego / Láamechowego / i Máthúsálowego / 37

Henochowe

f Mat: 14
a 3.
Mar: 6.
c 17.
g Mat: 3.
c 13.
Mar: 1.
E a 9.
Jan 1. d 3.
h Isa: 42.
a 1.
Matth: 3.
d 17. y 17.
a 5.
Nizey 9.
d 15.
2 Piotr: 1.
F c 17.
Matth: 13.
g 55.
Mar: 6.
a 3.
i Nizey 4.
d 22.
Jan 1. f 45.
y 6. c 42.
h Mat: 1.
a 6.

38 Henochowego / Jaredowego / Malaleelowego / Kana-
inánowego / ? Henosowego / Sethowego / Adám-
owego / Bożego.

Bog stworzył
Adama. Adam
zrodził Setá, Set
Enosá, Enos Ká
ináná: y tak aż
do Chrystusa.

NAVKI Y PRZESTROGI.

2 Stáło sie słowo.) Czekal Jan s. Boskiego powołania: chocia
byl wiecey nieli prorok. Lecz falszywi prorocy bieja / choť ich
Bog nie poslal.

Powolanie.

8 Owoce godne pokuty.) Takowci sa vczynki dosyc vczynienia.
Pátr: Matt: 3. 8.

Dosyc czynie-
nie.

9 Kázde drzewo nie dawájące owocu.) Cítowiek bez dobrych v-
cynkow test niepozyteczny / y prze to sámó bedzie potepiony.

10 Kto ma dwie sukni.) Jálmuzne przykázanie / y dáte zá pokute zá
grzechy / aby ludzie vsli potepienia.

Pokutá.

16 Iac was krzycze voda.) Jákož tedy Ewangelikowie smieta ro-
wnáć krzest Janow: Pána Chrystusowym?

20 Przydal tež to nád vsytko.) Grzech ktory przez pokute nie test
oczysťiony / drugie grzechy wnet zá soba tágnie. Gregor: Przyczy-
ná meki Janowey tá byla / iž mowil: Nie godzi sie tobie mieć zo-
ny brátá twego. A testliž to rzekl o ženie císłowicezy / tákožby rzekl
wiecey o pánnie Bogu poslubionej? Testli to rzeciono krolowi /
iákož dáleko wiecey ma być innym mowiono: w ktorey správte y
nam wine dáta. Ale ktora? Ji zákázuemy malženstvá nestusne?
Nlechze pierwey otož Janá s. winuá. Ambr: lib: 3. de Virgin.

Grzech zá grze-
chem idzie.

Nie rzadné mal-
ženstvá.

23 Iosephá syná Elega.) Ten Eli (iáko niektorzy rozumieá) byl
wlasny oćtec Pánný Mártéy / ktory inšym imieniem zwány byl
Jehoiáchim / ábo iáko pospolicie mowia Joáchim. Bo iáko krol
Joáchim / ktory byl w záprawádzeniu do Bábilonu / byl tež ná-
zwány Eliácym (Bo te imioná v žydow tedno znáca) iáko podo-
biénstvá že tež oćtec P. Mártéy byl názwán Eliácym / y řecese
krocey Eli. Ten tedy iž byl šwiekreem Iosephowym / přeto Jo-
seph názwán test synem ábo štećtem tego: ácz byl rodzoným sy-
nem Jákobowým. Ták Iansenius, Gagneius, y inni.

Oćtec P. Má-
rtéy.

36 Káinánowego.) Ty slová / ktory byl Káinánow / Bezá smiele
odzuca y wymázule: choťia ie mááa zgodnie vsyřkie Grackie
kásiagi iáť stárego / iáťo y nowego testámentu. Sklad kázdy mo-
že poznáć ščerość Ewangelikow: y iáťo oni sobie slovo Bože
y písmo s. wáží: gož y sámey Ewangeliey nie folguita: ále ia-
rozumáćie nicuá y řczyjuá.

Kálwinitowie
falszerze písmá
šwíetego.

ROZDZIAL IIII.

1 Christus ná puśczy kuſon od Szatána. 16 W bożnicy w
 Nazarecie cyta proroctwo Iſaiaſzowe. 21 Wkazyuac / iſ ſie w
 nim wypowiednio. 24 Żaden prorok nie ieſt przyiemny w oyczyźnie
 ſwey. 29 Przytoż y P. Jeſus był wyrzucon od ſwych. 31 Uczy
 w Kapharnaumie. 33 Opetanego leczy. 38 A ſwięte Piotro
 we. 40 A wiele inſych niemocnych. 41 Dyabłom zakazuje aby
 go nie wynawali. 43 Christus ná co poſłan.

Zaczá:12.

A Jeſus peten Duchá ſwiętego / wiocił ſie od
 Jordanu / y zaprowadzon ieſt przez Duchá ná
 puſzcza: i y był przez czterdzieſci dni kuſon
 od dyabła. A nie iadt nic w one dni: a gdy ſie one
 ſkończyły * iaknat. i rzekł mu dyabel: Jeſliſ ieſt
 ſyn Boży / rzecz kámieniowi temu aby ſie ſſtat chle-
 bem. i Odpowiedział mu Jeſus *: Nápiſano ieſt;
 iſ nie ſámy chlebem * żyć będzie * człowiek ále w
 ſłkim ſłowem Bożym. i A wwiódł go dyabel ná go-
 re wyſoká / y wkazał mu wſytkie kroleſtwa wſzego s-
 wiátá w ocemgnienu: i y rzekł mu *: Tobie dam
 wladza te wſytkie / y ozdobe ich: bo mnie podáne ſa /
 á komu chce dawam ie. i Ty tedy ieſli ſie pokłoniſ
 przede mna / beda twoie wſytkie. i A odpowiedáiac
 Jeſus / rzekł mu: * Nápiſano ieſt / Pánu Bogu twe-
 mu będzieſ ſie kłaniał / y iemu ſámemu ſłużył. i A
 wiodł go do Jeruzálem / á poſtawił go ná ganku
 koſcielnym: y rzekł mu: Jeſliſ ieſt ſyn Boży / zrzuc
 ſie ſam ſtad ná dot. i Abowiem nápiſano ieſt d że an-
 iotom ſwym roſkazał o tobie / aby cie ſtrzegli: i á iſ
 cie ná reku noſić beda / byś ſnać nie obraził o kámiem
 nogi twoiey. i A odpowiedáiac Jeſus / rzekł mu:
 Powiedziáno ieſt; * Nie będzieſ kuſit Pána Boga
 twego. i A ſkończywſy wſytko kuſenie dyabel od-
 ſedł od niego / áż do czasu.

* potym. i L.K.
G. S.

* mowiac. G.

* żywie. NL. S.

* Dyabel. G.

* Idź mi názdá
Szatanie. G.

* ná ſzczycie.

TRZECI-
ZESCEW
Ewangeliey, o Chr-
 ſtusowym oka-
 żaniu z náuką

1 a Mat: 4

A a 1.

2 Mar: 1

b 12.

3

4

b 5 Mo: 5

a 3.

5 Matth: 4

a 4.

6

7

8

c 5. Mo: 6

B c 13. y 10

9 d 20.

10 d Pfal: 60

11 c 11.

12

c 5 Mo: 6

13 c 16.

A Jeſus

f Mat: 4. 14 I f A Jezus wrócił się w mocy Duchá do Gálileiey:
 b 12. C á wysłał o nim sławá po wszytkeý oney okoliczney
 Mar: 1. 15 kráinie. I A on náuczał w bożnicách ich/ y był sławny
 b 14. wny v wszytkeých.
 Ian 4. 16 I S A przyszedł do Názáretu/ gdzie był wychowan:
 f 45. y wszedł według zwyczáiu swego w dzień Sobotni
 g Mat: 13. 17 do bożnice: y wstát czytać. I A podano mu księgi
 g 54. Iśaiaśa proroka. A otworzywszy księgi/ náleził micy-
 Mar: 6. 18 sce gdzie było nápisano: I^b Duch Páński nádemna:
 a 1. dla tego mnie pomazał/ ábym opowiedał Ewángel-
 b Iśa: 61. 18 lia v bogim: posłał mnie ábych vzdrowił skrúcone ná-
 a 1. sercu/ I ábych opowiedał więźnióm wypuszczenie/ y
 19 ślepym przywrócenie/ żebym wypuszczał ná wolność z-
 20 odpláty. I A zámknąwszy księgi/ oddał je studze/ y
 D siadł. A oczy wszytkeých w bożnicy były weni wlepio-
 21 ne. I A poczał do nich mówić: Jż się dziś spełniło
 to pismo w vsách wáśzych.
 22 I A wszyscy dawáli mu świadectwo: y dziwowáli
 się onym wdzięcznym słowám/ ktore pochodziły z ust
 23 iego: y mówili; Jżaż ten nie jest syn Iosephow:
 24 I y rzekł im: Perwie mi rzeczećie że przypowieść;
 Lekárzu/ vlecź sámego siebie.
 I Cosinykolwiek slyśeli żeś czynił w Káphárnau-
 24 mie/ uczyn y tu w oycyzynie twoiey. I A rzekł: Jż-
 25 prawdę wam powiedam; i iż żaden prorok nie jest
 26 przyiemny w oycyzynie swoiey. I W prawdzie mo-
 27 wie wam; k było wiele wdow za dni Eliášowych w
 Izráelu/ gdy było¹ zámienione niebo do trzech lat y
 26 sześciu miesięcy/ gdy był wielki głód po wszytkeý zie-
 27 mi: I á do żadney z nich nie był posłan Eliáš/ iedno
 E do Sárpty Sydoniskiey/ do niewiásty wdowy. I^m A
 27 wiele tredowátých było w Izráelu za Elizeusá pro-
 roka: á żaden z nich nie był oczyszczon iedno Naa-

cudami, náwie-
 cy w Gálilei.
 Christus náucza
 w bożnicách.
 bedac. G.

Záczá: 13.

Warto zauważyć
że: Wskazywał
na siebie
proroka

G.

Záczá: 14.

początek
ewangelii

Ewángelista w
 Pontedz: po 3.
 Niedziw post.

Zacz: 15.

* ducha. G.

* iż jest. 8 L.

* słowo. L.

Zacz: 16.

Ewangelia we
czwartek po 3.
Niedzieli po 3.
w Sobotę po
Świątkach.

* G.

* szukał goracy
ke. G.

* Chrystus. G. S.

mian Syriánin. ¶ Wszyscy tedy w bożnicy napełnie
 ni są gniewu/ słysząc to. ¶ A powstawszy/ wyrzucili
 go przez miasta: y wywiedli go aż na wierzch gory/
 na ktorey miasto ich zbudowane było/ aby go zruči-
 li. ¶ A on przyszedłszy przez pośrodek ich/ pośledł. ¶
 ¶ Przyszedł do Kapharnaum miasta Galilejskie-
 go: y tam ich nauczał w szabaty. ¶ A zdumiewali
 się nad nauką jego: bo była poważna mowa jego.
 ¶ A w bożnicy był człowiek mający*; czartą nieczy-
 stego: y zawołał wielkim głosem/ ¶ mówiąc: Nie-
 chaj/ co nam ztoba Jესusie Nazareński? przyszedłeś
 zatracić nas? znam cię ktos jest/ on Święty Bo-
 ży. ¶ A szukał go Jესus/ mówiąc: Damiłkni/ a wy-
 midz z niego. A czart porzuciwszy go w pośrodku/
 wyszedł od niego/ nie mu nie zaszkodziwszy. ¶ A padł
 strach na wszytki: y mówili ieden do drugiego: Coż
 to za rzecz/ iż z władzą y mocą rozkazuje duchom
 nieczystym/ a wychodzą?

¶ A rozchodząc się sława o nim na wszelkie miejsce
 okoliczney krainy.

¶ A powstawszy Jესus z bożnice/ wszedł do domu
 Symonowego. ¶ A siostrę Symonową zięta była
 gorączką wielką: y prosili go za nią. ¶ A stojąc nad
 nią rozkazał gorączce/ y opuściła ją. A natychmiast
 wstawszy/ służyła im. ¶ A gdy zachodziło słońce/ w-
 szyscy ktorzykolwiek mieli chorujące rozlicznemi nie-
 mocami/ przywodziłi je do niego. A on na każdego z
 nich kładąc ręce wzdrowiał je. ¶ A wychodziłi też
 czarci z wielu ich wołając y mówiąc: Jżes ty jest
 syn Boży. ale on grożąc nie dopuszczał im mówić/ że
 wiedzieli iż on był Chrystusem. ¶ A gdy był dzień/ wy-
 szedłszy szedł na puste miejsce: a rzesze go szukały. A
 przyszły aż do niego: y zatrzymawały go aby nie odcho-
 dził od nich. ¶ A on rzekł do nich: Też mi też potrzeba

innym

n Mat: 4

b 13.

Mar: 1.

b 21.

o Mat: 7.

d 25.

Mar: 1.

b 22.

p Mar: 1.

b 23.

q Mat: 8.

b 14.

Mar: 1.

c 30.

G

r Mar: 1.

c 34.

s Mar: 1.

d 35.

d M

c

Mar

44 innym miastom opowiedać Królestwo Boże: gdyżem na to posłan. i Kazał w Bożnicach Galilei Rich.

NAVKI Y PRZESTROGI.

2 A nie iadł nic w one dni.) Tu się począł post czterdzieści dni/ Który Apostołowie podali Kościołowi / tak oświadczy Alimunt/ Hieronym y Leo S. Pátrz Matth: 4. 2.

10 Abowiem napisano.) Gdyż y sam Szatan przywodzi pismo przeciw Chrystusowi: a coż za dziw że te także przywodzi Mistrzowie tego przeciw Kościołowi?

13 Aż do czasu.) Nie dziw iż Szatan y często y mocno kuśi Chrześcijany/ gdyż oto bedac od Pána Chrystusa zwyciężony y na głos weporażony/ iednak o nim do końca nie zwatpił/ ale go tylko do czasu opuścił. Toż też czyni zdrayca/ Chrześcijany: że ich poście do czasu opuścił/ aby ich zaś po wielkietnocy znowu opánował.

23 Vczyn y tu.) Nie wszedy Pan Bog cudá czyni/ ale obiera na to pewne mieysca y osoby/ na Których y przez Ktore cudá czyni/ y ludziam dobrodzieystwa dáie/ áczby te mogli Kedykolwiek czynić/ gdyby się tak podobáło wole y mądrości ie°. Aug: epist: 137.

38 Swiękra Symonowa.) Piotr miał pierwey żonę/ ale ta opuścił po swym powołaniu. Tak o y sam wysnawa/ y Hieronym s. y z nim inni Doktorowie świadczą.

Szatan do czasu kuśi prześlać.

Cudá nie wszedy bywáia.

Piotr opuścił żonę.

ROZDZIAŁ V.

1 Chrystus naucza w łodzi. 5 Piotr na słowo tego wiele ryb połinał. 11 Wszytko opuściwszy siedł za Pánem. 13 Tredowaty oczyszciony. 16 Jezus modli się na puszczy. 18 Paraliżowatego wydrawia. 20 y grzechy mu odpuszcza. 27 Máttheusza wyzywa. 31 A na szemranie Pharyzaystic odpowiedz. 35 Posty wezmow Pániskich po odeszciu tego.

1 **M**stało się gdy rzęse nálegáły nań / aby słuchały słowa Bożego / a on stał podle łeziora Genezaretskiego. i 4 A wyrztał dwie łodzi stojące przy łezierze: a rybitwi wyszedłszy z nich ptołali sieci. i 2 A wśedłszy w iedne łodzi Ktora byłá Symonowa/ prosił go aby málu czko odiechał od ziennie. A

Zaczá: 17. Ewáng: Nie dziele 4. po Świátkách.

G.

*málonie NL.
N G. S.

Záczá:18.

*s L. G.
*swoic. K.

*od niego. G.

Záczá:19.

Ewangelia w

piątek po S

wiatkách.

*byl. G.

śiadłszy / wczyt rzekł z łodzi. ¶ A gdy przestał mówić /
rzekł do Symona: Zaideż na głebia / a zapuśćcie
sieć waszą na potow. ¶ A Symon odpowiedział /
řzekł mu: Nauczycielu / przez całą noc pracując /
nie włowili: wsłakże na słowo twoje zapuść
cie sieć. ¶ A gdy to uczynili / zagarnęli ryb mno-
stwo wielkie / aż się rwała sieć ich. ¶ A skłonił na
towarzysze co byli w drugiej łodzi / aby przybyli a ra-
towali je. A przybyli / y napełnili obie łodzi / aż się *za-
nurzaly. ¶ Co widząc Symon Piotr / wpadł w kolana
Jesufowych / mówiąc: Wymidz odemnie / boimci jest
człowiek grzeszny / Panie. ¶ Albowiem go było zdumie-
nienie ogarnęło / y wszystkie co przy nim byli / z onego
potowu ryb / który poimáli. ¶ Także też Jakub a y Ja-
na syny Zebedeusowe / którzy byli towarzysze Symo-
nowi. A rzekł Jezus do Symona: Nie бой się: od-
tąd już / ludzie łowić będą cię. ¶ A wyciągawszy łod-
zi na ziemię / wszystkie opuściwszy / szli za nim. ¶
¶ A stało się / gdy był w jednym mieście / b álic
oto mąż pełny trefu / a wyzrawszy Jesufa / y padłszy
na oblicze / prosił go mówiąc: Panie / jeśli chcesz /
możesz mnie oczyścić. ¶ A ściągawszy rękę / dotknął
się go / mówiąc: Chce: bądź oczyszczon. A natych-
miast odszedł tręd od niego. ¶ A on mu przykazał
aby nikomu nie powiedział: ale siedłszy / prawi, wkaż się
kapłanowi / y oddaj ofiarę za oczyszczenie twoje / iá-
ko rozkazał Moyses / na świadectwo im. ¶ A roz-
chodziła się o nim tym więcej powieść. y schodzili
się wielkie rzesze aby słuchali / y byli *wzdrowieni od
nie mocy swoich. ¶ A on wstępował na pustynia / y
modlił się.
¶ A przydało się dnia jednego / gdy on siedział w
czac. A siedzieli też Pharyzeusowie y zakonni Dokto-
rowie którzy się byli ze wszystkich miasteczek

Galiley

d Mat: 9. 22. Mar: 2 23.	18	Galiilejskich y Judskich y z Jeruzalem: á moc Pán- ska była tu wzdrowieniu ich. ¶ A oto mężowie nie- sący ná łozku człowieka ktory był ruszony powie- trzem: y szukáli iakoby go wniesć / y postawić przed nim. ¶ A nie nálaższy ktoredyby go wniesli prze rze- śa / wstąpiwszy ná dach / przez dachowki spuścili go z 20 łozkiem w posrządok przed Jesusa. ¶ Których wiare wyrzawszy / rzekł*: Człowiecze / odpuszczáia sie to- 21 bie grzechy twoie. ¶ A poczełi myśleć Doktorowie y Pharyzeusowie mówiac: Ktoż jest ten co mówi bluźnierstwá? Ktoż może odpuszcic grzechy / iedno 22 sam Bog? ¶ A Jesus poznawszy myśli ich / odpowie- E dáiac rzekł do nich: Coż myślicie * w sercach wa- 23 szych? ¶ Coż jest tácniejszego rzec; Odpuszczáia sie 24 tobie grzechy: czyli rzec; Wstań / á chodź: ¶ Lec- z ábyscie wiedzieli iż Syn człowieczy ma władza ná ziemi odpuszczáć grzechy (rzekł ruszonemu powie- trzem) Tobie mówię / wstań / á wźiawszy łozko two- 25 ie / idź do domu twego. ¶ A nátychmiast wstawszy przed nimi / wźiawszy to ná czym leżał / sedł do do- 26 mu swego / chwalać Bogá. ¶ A zdumienie zielo w- systkich: y chwalili Bogá. A nápełnili sie bojáźni / mówiac: Jesiny dziś dziwy widzieli. ¶	To jest, á Pan mocy swej rzy- wał, wzdrowia- jąc ludzic. He- brajsm. * mu. G. * maś odpuszcze- nie grzechow twoich. * yle. NL. NG.
e Mat: 9. 29. Mar: 2. b 14.	27 F	¶ A potym wyszedł / y wyrzał Celniká imieniem Le- wiego / siedzacego ná cle / y rzekł mu: Podź zá mna. 28 ¶ A on wšytkiego zámiechawszy / wstał y sedł zá nim. 29 ¶ A uczynił przeń Lewi wielka uczte w domu swoim: y była wielka rześa Celników / y innych ktorzy z ni- 30 mi siedzieli. ¶ A semráli Pharyzeusowie y Dokto- rowie ich / mówiac tu uczniom iego: Przeczże z Cel- 31 niki y z grzeszniki ładaćie y pićacie? ¶ A Jesus odpo- wiedziawszy rzekł do nich: Nie potrzebuiać zdrowi 32 lekárzów: ale ci co sie źle máia. ¶ Nie przyszedłem wzy- wać sprawiedliwych / ale grzesznych ku pońcie. ¶	Záčz: 20. Ewangelia w Wigilia S. Mattheusa. To jest, tych ktorzy sie zá sprá- wiedliwe máia, y mniemáia że- by im Chrystusa nie potrzeba.

Zacz: 21.

^o Synowie łodzi
ce albo łodź mał
żeńskie. G
Hebraism. to
jest swátowie.
^o Stad grozu
mieś miejsce
podobne, v Mat
theusa y Mār
ka, przytrus
dnieyszym.

¶ A oni rzekli k niemu: ^b Przeczże uczniowie Ja
nowi pościć często / y modlitwy czynia / także y Phá
ryzayscy: a twoi iedza y pija: ¶ A oni rzekli do nich: 33
Zali możecie uczynić / żeby synowie oblubienicowi
pościli / potki z nimi test oblubieniec: ¶ Lecz przy
da dni / gdy też oblubieniec będzie wzięt od nich / te
dy w one dni pościć beda. ¶ A powiedział im też po
dobienstwo: Jż żaden płót sukna nowego nie przy
sływa do stary stary: bo inaczej / y nowe drze / y nie
przystoi stáremu płót od nowego. ¶ A żaden nie le
ie winá nowego w stáre státki: bo inaczej wino no
we rozładzi státki / y samo wyciecze / y státki sie zepsu
ia. ¶ Ale nowe wino ma być lano w státki nowe: a
oboie bywáia zachowane. ¶ A żadeny pijac stáre / nie
wnet chce nowego. bo mowi; Lepšie jest stáre.

NAVKI Y PRZESTROGI.

Christus czyni
łodzi Piotro
wcy.

(w łodzi ktora była Symonową.) Wyżawszy Pan dwie łodzi /
wstąpił w łodzi Piotrowe / y: niey nauczał: dawáiąc znáć / iż
Pan Christus mieszka y wcy tylko w tym Kościele ktory Piotr za
dzi y spáwuie. Jáko y Ambroży s. obaczył to mówiac: Do tej
samey łodzi Kościoła Pan wstąpił / w ktorej Piotr jest Mistrzem
postánowion: y przetoż też temu rzeczono; Záleżi ná glebia:
nie tylko aby on iáko przednieyszy sprawca y mistrz rybitwor/
ná łowiec ryb inne wywodził: ale aby też glebsze y trudniejszy
spory y kontrowersye okolo wiary decydował / y deklarował.
Ambrosius in Lucam.

Piotrowoprzod
kowánic.

Zágárneli ryb mnostwo wielkie.) A tym cudem przesnáczył
Pan Christus / iáko dystwne szczęście miał mieć Piotr w nawracá
niu ludzi do niego / iáko Żydów iáko y Poganów. Ták iż iedna to
nia y iednym łazántem pociągá do swey łodzi / to test do Kościo
ła Chrystusowego / wielkie mnostwo ludzi / iáko teraz ryby. Co
też potym y sam przez sie / y przez potomki swe czynił / y czynić be
dzie aż do skończenia świata.

Piotrowi po
mocnicy.

Dáli znáć towarzysom.) Ták wiele prace y roboty miał Piotr /
że mu było trzeba żadać pomocy towarzysom / y przyciągnąć dru
ga łodzi do siebie. Co znáczyło społ robotnik y towarzysze tego

w opowiedá

Towarzysze Piotrowe, y dośkazywania Sankta będy
Práwo wierni Patryarchowie

h Mat: 9
b 14.
Mar: 2
c 18.

i Mat: 9
b 17.
Mar: 2
c 22.

Amb: ser
mont 11

Dziel: 2
41.

w opowiadaniu Ewangelisty / y słaczenie Żydowstwa y Pogani-
stwá w iedne łódz Kościółá Páná Chrystusowego. Ambr : lib: 4.
in Lucam cap : vltimo.

10 Ludzie łowić będzieś.) Że to wszystko znaczyło prace y drogi
Piotrowe około nawracania swiátá do Páná Boga / y tego wła-
sne przywileje; znáć to z osobnych obietnic Pániskich temu nawie-
cey uczynionych. Jáko y tu temu samemu rzekł / że miał łowić łó-
wić. Acz y innym potym dał tenże vrsád iáko pomocnikom tego.

Piotrowe przy-
wileje.

19 w ślapy na dach.) Dziwna pilność około zdrowia cieleśne-
go : y przykład nam / abyśmy wždy równa / iestli nie wietśa praca
podeymowali / około zdrowia dusznego / ták nášego / iáko y bli-
źnich nášych : przywodząc kogo możemy do Kościółá tego / y do
S. Sakramentow / chocia z praca y z náśládem nášym.

Stáranie o du-
śe.

20 Których wiáre ryzżawśy) Wielki test Pan (mowi Ambroży
S.) y dla cudzych zasług innym przepuszcza. Przeto y ty / iestli
wartpiś żebys sam miał dostać odpuszczenia cieleśkich grzechow
swoich / wywáyie przypysńcow / wywáy pomocy Kościółá / ktory
sie za toba przypysńić może / y otrzymać za cie / czego by tobie sa-
memu Bog nie dał. To Ambroży S.

Przyczynce do
Bogá.

24 Syn człowieczy na ziemi.) Tym cudem pokazał (mowi Cyril-
lus) iż Syn człowieczy może grzechy na ziemi odpuszczać. Co
rzekł y dla siebie / y dla nas. Bo on iáko Bog sstawszy sie czo-
wiekiem / y iáko Pan załonu / grzechy odpuszcza. A myślny też o-
dniego ták dziwna láskę wzięli. Abowiem rzekł uczniom : Kto-
rych odpuszcicie grzechy sa im odpuszczone. Jákoż tedy nie wie-
cey sam grzechy odpuszcza : ktory innym dał moc toż czynienia :
To poty Cyrillus.

Chrystus na zice-
mi przez slugi
swe grzechy od-
puszcza.

28 w sytkiego zaniechawszy.) Dziwna moc Páná Chrystusowá /
ktory w ocemgnienu serca ludzkie ták odmienił może / żeby to
wszystko za gnoy potym miał / w czym sie pierwey nawicecy Ko-
ściół. Co nie tylko na on czas czynił obecniac na ziemi : ále y po-
dzis dzień w Kościele swym czyni. Bo ták y Antoni y Fráncis-
šek S. y wiele innych ludzi swietych / ná samo wślyśenie słow
Chrystusowych w Kościele czytanych / náśládownáli go wszystko
opuszczawszy.

Moc Chrystusow-
wá w powołań-
niu ludzi.

ROZDZIAŁ VI.

1 Uczniowie rwa kłosy w Szábat. 6 Wśchla refleksy. 8
Widzi myśl ludzká. 12 Nocnie na modlitwie. 13 Obiera Aspo-

stoly. 17 Wiele chorych leczy. 20 Błogosławieństwo. 24 Zto-
rym biada. 27 Mówić nieprzyjacielu kaze. 29 A krywdy
skromnie nościć. 34 Pożyczać bez lichwy. 36 A być miłoś-
nymi. 37 Nie posadzać / Opuścić. 38 Dawać. Miarą do-
bra. 39 Słapy wody ślepego. 42 Trzaskający traw w oku. 43
Drzewo znaczy owoc. 45 A serce z czynków. 47 Słuchające
budownicowi podobni.

Zacz. 22.

To jest, w o-
kresie Páschy:
która także by-
ła święta y tro-
czysta, iako y
sama Páscha:
wyjawy tylko
iedzenie barán-
ka. 2. Moy: 12.
16. Epiphan:
herefi 51. Vide
Iansenium.
* czynić G.
* ofiarowy.
G.

* go. G.
* Spytam was.
3 L. G. S.
* co. G.
* żywot ábo czo-
wieká, Hebrá-
ism.

* A on tak rczy-
nił. G.
* zdrowa iako
druga. NL. G. S.

Zacz. 23.

Ewangelianá
dzień S. Wá-
tłomiciá.

S Státo sie też w śábát wtropierwszy / gdy
siedł przez zboża / i uczniowie ie^o rwáli kłosy /
y iedli / wycierając rekoma. ¹ A niektorzy z
Pháryzeuszów mówili im: Co czynicie co sie nie go-
dzi * w śábát? ² A Iesus odpowiadając / rzekł
do nich: Ażście tego nie czytali co uczynił Dawid /
gdy sam taknął y ci co z nim byli: ³ i iáko wszedł
do domu Bózego / y wziął chleb^o pokładny / y iadł / y
dał też tym ktorzy z nim byli: ktorego nie godziło sie
iadać iedno sámyim káptanom? ⁴ A mówił im:
Ze Syn człowieczy jest pánem y śábátu. ⁵ I Státo
sie też y w drugi śábát / że wszedł do bożnicy / y uczyl.
A ⁶ był tam człowiek / ktorego reká práwa była v-
schta. ⁷ A podstrzegáli go Doktorowie y Pháryzeu-
sowie iesliby * w śábát vzdriawiat: áby náleżli czym-
by go obwinili. ⁸ A on wiedział myśli ich: y rzekł
człowiekowi ktory miał rekę vschta: Wstani / á stani
w posrzedku. A powstał y stánat. ⁹ A rzekł tedy
do nich Iesus: ¹⁰ Pytam was iesli sie godzi w śábá-
ty dobrze czynić czyli złe? ¹¹ dusze zachować czyli zá-
trącić? ¹² A porzrzawszy po wyszytkich rzekł człowie-
kowi: Wyciągni rękę twoię. ¹³ A wyciągnął: y przy-
wrocona mu jest reká iego*. ¹⁴ A oni nápełnili sie
śaleństwá: y náprawiali sie coby uczynić Iesusowi.
A ¹⁵ státo sie w oneż dni / odszedł ná górę modlić
sie: y nocował ná modlitwie Bóżej. ¹⁶ A gdy był
dzień przyzwał uczniów swych: y wybrał z nich dwu-

d Mat: 12.
a 1.A Mar: 2.
d 23.b 1. Krol:
21. b 6.c 2. Moy:
29. c 31.3. Moy: 8.
f 31. y 24.

b 9.

d Mat: 12.
a 10.Mar: 3.
a 1.

B

10

11 c Mat: 10.
a 1.12 Mar: 1.
b 13. y 24.13 a 7.
Niz: 9.

14 nasćie (które też nazywał Apostoły) i Symoná kto-
regó nazywał Piotrem / y Andrzejá bratá iego / Jáku-
15 bą y Janá / Philippá y Baretomiejá / i Mattheusjá
y Thomásjá / Jáku bą Alphensowego y Symoná kto-
16 regó zowa Żelotem / i y Jude Jákobowego / y Ju-
dásjá Iśtáryotá / ktory był zdrayca.

17 i A szedłszy z nimi / stanął w polu na równinie / y
C rzeszą wznioło iego / y mnożstwo wielkie ludu ze ws-
szystkiey Judzkiey ziemi y z Jeruzálem / y z kráin po-
18 morskiego / y z Tyru y Sydonu: i ktorzy byli przy-
szli aby go słucháli / y byli uzdrowieni od niemocy
swoich. A ci ktorzy nągábanie mieli od duchow

19 nieczystych / uzdrowiani byli. i Wszystką rzeszą prą-
gnęła się go dotknąć: ábowiem moc wychodziła od

f Mat: 5.
22.

g Iśa: 65.
h 13.

h Iśa: 61
a 3. y 66.

h 10.
i Mat: 5.
211.

20 niego / y uzdrowiała wszystki. i A on podniósłszy o-
czy * na wzniesienie swoje / mówił: Błogosławieni ubo-
21 dzy: boć wasze jest królestwo Boże. i Błogosła-
wieni ktorzy teraz taknieście: bo będziecie nasyćeni.

22 Błogosławieni ktorzy płaczećie teraz: bo się śmiećie
będziećie. i Błogosławieni będziećie gdy was be-
da nienawidzić ludzkie / y gdy was wyłaczá / y beda

23 sromocić / á imię wasze wyrzucáć iáko zło / dla Syná
człowieczego. i Weselcie się dnia onego y raduy-
cie się: boć oto zapłata wasza jest obfita w niebie.

Boć tymże sposobem Prorokom czynili oycó-
wie ich.

k Amos 6.
a 1.

l Syr: 31.
a 8.

Iśa: 65.
c 13.

m Mat: 5.
244.

24 i Wszakże biada wam bogaczom: bo już * ma-
cie pociechę waszą. i Biada wam ktorzyście się
25 nasyćili: ábowiem taknąć będziećie. Biada wam

26 ktorzy się teraz śmiećie: bo będziećie nárzekáć y
pláćć. i Biada * kiedy was beda wychwálać w-
szystcy ludzie: boć też także czynili fałszywym proro-

27 kom oycowie ich. i Aleć wam powiedam ktorzy słu-
chacie: m Miłuyćie nieprzyjacióły wasze: Czynićie

Apostol. po ná-
semu posl. niec
ábo posel.

* G.

Záč: 24.

Ewángeliá ná
ś. Sebestyan/
y w wigilia w
śch świętych/
y o Męczenni-
kach.

* L. G. S.

* swe. G.

Záč: 25.

ktorzy. N L.
odnieśćie. G.

* wam. 3 L.

N G. S.

* L. G. S.

dobrze

* mu. N. L. S.

Zacz: 26.

* Łaske, albo ja-
placie.

* G.

Ewangel: 7. 11ed:
pierwszey po
Świątkach.

Zacz: 27.

* wpádna. 5 L.
K. G.*wego. G.
* G.

dobrze tym co was nienawidza. ¶ Błogosławcie 28
tym co was prześlinaia: á modlcie sie za tymi kto-
rzy was potwarzają. ¶ " A temu ktoćby dal poge-
beś / nąstaro * y drugiego: ° á temu: któryćby brat
ptaśicz / y sukniey nie zbierałay. ¶ A każdemu który-
by cie o co prosił / day: á temu co twoje bierze / nie w-
pominay sie.

¶ p A iáko chcecie áby wam ludzie czynili / także
im y wy czynicie. ¶ q A iesli miłuniecie te którzy was
miłunia / což za dziekte macie: ábowiemci y grzesznicy
miłunia te co ich miłunia. ¶ A iesli dobrze czynicie tym
którzy wam dobrze czynia / což za dziekte macie: ábo-
wiemci y grzesznicy toż czynia. ¶ r A iesli pożyczają-
cie tym od których sie spodziewacie odebrać / což za
dziekte macie: ábowiemci y grzesznicy grzesznikom
pożyczają / áby tyleś odebrali. ¶ s Przetoz miłuycie
nieprzyiacioly wasze: czynicie dobrze y pożyczaycie /
niczego sie "stad nie spodziewaiac: á bedzie wielka
zapłata wasza / y bedziecie synmi Ławyzsiego: ábo-
wiem on dobroclimwy iest przeciw niewdzięcznym
y złym.

¶ A tak bądźcie miłosierni / iáko y Ociec wasz mi-
łosierny iest.

¶ t Nie sadzcie / á nie bedziecie sadzeni. Nie po-
tepiaycie / á nie bedziecie potepieni. Opuścaycie /
á bedzie wam odpuszczone. ¶ Dawaycie / á bedzie
wam dano. miare dobra y natłoczona y potrześio-
na y opływaiaca dadza na łono wasze. " Bo tak miá-
ra ktora mierzycie / bedzie wam odmierzono. ¶ A
powiedział im podobienstwo: * Izali moze ślepy
ślepego prowadzić: á zaż nie obadwa w dol " wpa-
dą. ¶ y Nie iestci wzeń nad mistrz*: lecz dosto-
naly każdy bedzie / "bedzieli iáko mistrziego. ¶ z A
coż widzisz trzasczke w oku brata twego: á tramu

29 u Mat: 5.
f 39.30 i. Kor: 6.
b 7.o Mat: 5.
f 40.31 p Mat: 7.
b 12.32 q Tob: 4.
c 16.33 Marr: 5.
g 46.34 r Mat: 5.
g 42.5. Moy: 15.
b 8.35 s Mat: 5.
g 44.36 t Mat: 7.
a 1.37 u Mat: 7.
a 2.38 Mar: 4.
c 24.x Mat: 11.
b 14.39 y Mat: 10.
c 24.Ian 14.
16. y

40 f c 20.

41 z Mat: 23.

ktory

42 Który maś w oku własnym / nie baczyś ? i Albo iako
możesz rzecz bratu twemu : Bracie / dajci wyrzuce
trząszczkę z oka twego : sam tramu który jest w oku
twym nie bacząc : Obludniku wyrzuc pierwey trami
z oka twego : a tedy przeżyrszś abyś wyrzucił trząsz-
czkę z oka brata twego.

ktora jest w oku
twoim. G.

w oku. G.

a Mat: 7. 43 i a Albowiem nie jest drzewo dobre / ktore czyni
złe owoce : ani drzewo złe / ktore czyni owoc dobry.

b Mat: 7. 44 b Gdyż każde drzewo z własnego owocu bywa po-
znane : Boć nie zbierają z ciernia fig : ani z glogu

45 zbierają winnych iągód. i Człowiek dobry z dobrego
skarbu serca swego wynosi dobre : a zły człowiek / ze
złego skarbu * wynosi złe. Albowiem z obfitości ser-
ca / usta * mówią.

* serca swe^o. G.
* iego. G.

c Mat: 7. 46 i Przeczeżcie tedy zowiecie Panie / Panie : a nie

47 czynicie tego co powiedam : i Każdy który przycho-
dzi do mnie / a słucha słow moich / y czyni je : okaże

48 wam komu jest podobnym. i Podobny jest człowie-
kowi dom buduiacemu / ktory wykopał głęboko y za-
łożył fundament na skale. a gdy wezbrata powódź /

49 otraciła się rzeka o on dom / ale go nie mogła poru-
szyć. bo był założony na skale. i Lecz ten który stu-
cha a nie czyni / podobien jest człowiekowi który bu-
duje dom / swoy na ziemi bez gruntu : o który otra-
ciła się rzeka / y natychmiast upadł : y zostało się oba-
lenie domu onego wielkie.

Zacz : 28.

G.

NAVKI Y PRZESTROGI.

3 Y tegoście nie czytali.) Doktorowie y Pharyzeusowie chlubiłi
się wmiętnością y rozumieniem pisma s. ale zbawiciel nasz głup-
stwo y nieumietność ich często pokazuje. Tak dziśieysy He-
retykowie samym sobie wykład y wyrozumienie pisma przypisu-
ją : ale Kátholikom nie trudno pokazać / iż ábo nie / ábo mało
pisma rozumieją.

Heretycy nie
rozumieją pie-
smá.

12 Nocował ná modlitwie.) Pátrz iákie Pan przygotowanie wcz-
y

Modlitwa gdy
kapłany świecą

	nił / pierwszy miłł Apostoły obrał. Dáiąc przykład Kościołowi pilney y nieprzestáney modlitwy ná ten czas gdy Káplany świeca / y każdemu ktory co znacznego chce początku chwale Bożey.	
Apostołowie.	Ktore názwał Apostoły.) Nic Apostoł po Grecku tylko zná- mionuie posłańca / ábo posła : wśákie to jest imie najwyższego w- rzedu / przelóżeństwa y godności w Kościele Páná Chrystusowym : z ktorego kiedy wypadł Judaś / ná to miejsce Mátey był wy- brány / áby liczbe dwunásácie nápełnił. Przetoż sie strzeż zdrády heretyków / ktoryz stąd dowodzą / że Apostołowie / iáko posłowie / nie mogli nic innego czynić ábo mówić / iedno co im wyrażnie slecono. Tegoż tej forteln výwáta / przykładáia Dozorce miá- sto Biskupow / Eedy w Greckim stoi ἐπισκοπος : Stárfse miá- sto Káplanow / gdzie po Grecku stoi πρεσβύτερος : miásto po- kuty vpámietanie / Eedy μετάνοια miásto krstu ponurzenie / gdzie stoi καπτισμός. Jáko by te słowa nic więcej nie znaczyły / iedno to co zwierztchu podawáia : chocia w piśmie coś większego zná- cza. Pátrz Matth : 3. 2. y 6.	13 1. Kor: 12 25.
Zdrády here- tyckie w piśmá náciągánu.		Caluin: 1 tit: lib: 4 cap : 8 num : 4
Piotrowe przod- kowanie.	Symoná.) Piotr w liczbie Apostołow wśedy przodek trzyma / też y przed Jedzieiem stárfszym brátem swoim / y pierwszy od Chri- stusá powołány. Pátrz Matth : 10. 2.	14
Wielkie szczę- ście cierpieć dla Christusá.	Weselić sie.) Wśytkie vtrápienia y prześládownáia ktore Ká- tholiki dla Christusá y powszedney wiáry potykáia / prawdziwie sá wielkie błogosláwienstwá / y záługnia zápláte żywota wieczne- go. Z drugley strony wśytkie szczęścia tego swiátá bez Christusá y wiáry prawdziwey / nie sá nic innego / iedno vstáwiczna niedá / y początek wiecznego potępienia.	23 Iak : 1.
Błáda here- tykom.	Błáda kiedy was beda wychwálać.) To prześlećtwo náleży wła- śnie dńástejszym heretykom / ktoryz tákież proina chwala swych v- cniow y słucháczow vnieśieni / wdzieczne im rzeczy vmyśláne po- wiádáia / y vśy ich leśka : y ták te ná duszy zábiłáia. Jáko y falszy- wi prorocy czynili / ktore niebożni oni y čtelesni Żydzi zálećáli y wielce wáyli.	26 Rzym: 14 2. Tym: 3
Lichwá záka- zána.	Nie się stąd nie spodziewáiac.) Nie ták rozumieć máś / żebyś się ánifunny pożyzoney spodziewáć nie goduło (boiby to iuż był nie pożyzeć ále dárowanie) ále ábyś pożyzeł / nie spodziewáiac się żadney nagrody / áni zysku dla onego pożyzeł / oprócz samey sumy pożyzoney / á zápláty y nagrody od samego Boga. Co śnádnie obaczysz / weyrszawszy w te słowa / ktore Pán przed tym mówi : Jesli pożyzećie tym od ktorych się nádziewáćie odebrać /	35 7. 34

coż za zapłatę mieć będziecie? Boć y grzesznicy grzesznikom pożyczają / aby za równo odebrali: to jest aby im podobne albo równo oddali dobrodziejstwo / aby im zaś w potrzebie pożyczysli. Ale wy pożyczaycie y dobrze czynicie / nie względem żadney nagrody y zapłaty od ludzi / ale tylko od samego Boga.

48 Y złożył fundament na skale.) Ten gruntownie buduje / który ma wiarę y czyni dobrze: A ten lepać na piasku buduje / który wfa w wierze / albo w cytaniu y wmiętności pisać; ale nie czyni ani żywie według pisaną.

ROZDZIAŁ VII.

9 Wiara Setnikowa. 10 Ktorego sługe Pan uzdrowił. 15 Syna iedney wdowy ożywił. 19 Jan dwu wzmów do Chrystusa wyprawił. 24 Po których odeszliu Pan zaleca Janą. 32 Dzieci na rynku siedzące. 36 U Symona Pharyzeusza v stole siedzącego. 37 Niewiasta nogi łzami wmywa. 41 Dwa dłużnicy. 47 Wiecey miłuiacemu / wiecey odpuszczają.

4 Mat: 8.
25.
b Jan 4.
f 46.

A Gdy dokończył wszystkich słow swych do vsu ludu / wszedł do Kapharnaum. I Niektorego Rotmistrza sługą źle sie mając poczynal umierać: który v nie był ważny. I A usłysławszy o Jezusie / posłał do niego starszeżydowskie / prosiac go aby przyszedłszy uzdrowił sługego. I A oni przyszedłszy do Jezusa / prosili go z pilnością / mówiac mu: Jż godzien jest abys mu to uczynił. I Abowiem naród nasz miłuię: y onże nam zbudował bożnice. I Tedy Jezus siedł z nimi. A gdy iuż nie daleko był od domu / posłał do niego Rotmistrz przyacioty / mówiac: Panie / nie trudź sie. Boćiem nie jest godzien / abyś wszedł pod dach moy: I Przetożem sie y sam nie miał za godnego / abych był miał przysć do ciebie: ale rzekni słowem / a ozdowiecie sługą moy. I Boćiem y ia jest człowiek pod władzą postanowiony / mając pod sobą żołnierze: y mówię temu; Idź / a idzie: a drugiemu; Przydź / y przychodzi: a słudze mojemu; Uczyni

których on lud słuchał. Hebr. konal.

c Mat: 8.
28.

Pátrz Náuki.
Mat: 8. v. 8.
do domu mego.

zwoierzchności
podległy.

* iemu. G.	to / y czyni. ¶ Co vſlyſawſzy Jeſus / dziwował ſie*:	9	
" G.	y obrociwſzy ſie rzekł rzeſam za ſoba idacym: " Za	10	dPſalm b 20.
Záč: 30.	prawde powie dam wam / nie náleżem tak wielkiej		Mad: 10 b 12.
Ewán: 12: 15. po Świat	wiary ani w Izráelu. ¶ A wrociwſzy ſie oni co byli	11	
Łach / y we c	poſtáni / do domu; ^d náleżli ſługe ktory chorował /	12	
warteł po ſro	zdrowego.	13	
dopoſciu.	¶ A ſtáto ſie / potym ſiedł * do miáſta ktore zowa	14	
* Jeſus. N. L.	łaim: á z nim ſli * wczniowie iego y rzeſa wielka.	15	
" Nain. G. S.	¶ A gdy ſie przybliżył ku branie mieſkiej / álić wyno	16	
* młody. G.	ſa wmarłego / ſyná iedynego mátki iego: á tá / była	17	
" G.	wdowa: á rzeſa mieſcka wielka z nią. ¶ Ktora wy	18	
	ſzawſzy Pan / vlitował ſie nád nią / y rzekł iey: Nie	19	
	pláč. ¶ A przyſtapimſy / dotknął ſie mar. (A ci co	20	
	mieſli / ſtáneli.) y rzekł: Młodziencze / tobiec mowie /	21	
	wſtań. ¶ A wſiádl on * ktory był wmarły / y poczał	22	
	mowić. y dał go máłce iego. ¶ A ział wſytki ſtrách:	23	
	y chwalili Boga / mowiąc: " Że Piorok wielki pow		
Záč: 31.	ſtał między námi: á iż Bog náwiedził lud ſwoy. ¶		
	¶ A rozeſłá ſie o nim tá powieſć po wſytkiej		
	Judſkiej ziemi / y po wſytkim pograniezu. ¶ A o		
	znaymili Janowi wczniowie iego o tym wſytkim.		
* niektorych. G	¶ A Jan wzwawſzy dwu * z wczniow ſwoich / po		
" ma. G.	ſtał do Jeſuſa / mowiąc: Tyżes ieſt on ktory 'maſ'		
	przyſć: czyli inſzego czekamy? ¶ Gdy tedy przyſli do		
" ma. G.	niego meżowie oni, rzekli: Jan krzciiciel poſtał nas		
	do ciebie / mowiąc: Tyżes ieſt / ktory 'maſ' przyſć:		
	czyli inſzego czekamy? ¶ (A oneyże godziny wiele ich		
	vzdrowił od niemocy y trapienia / y od duchow złych:		
	á wiele ślepych wzrokiem dárował.) ¶ A odpowie		
* Jeſus. G.	dziawſzy* / rzekł im: Szedſy odnieſćie Janowi co		
	ſćie ſlyſbeli y widzieli: 8 Iz ślepi widza / chromi cho		
	dba / tředowáci biora oczyſćienie / głuſzy ſlyſa / wmar		
nie obrázi o	li powſtawáia / ^h vbodzy Ewángelia przyimúia:		
mie.	¶ á błogoſławiony ieſt ktorykolwiek ſie 'nie zgorſzy ze		

plączac. G. z tyłu v nog iego poczęła łzami polewać nogi iego /
 a włosami głowy swojej wcierała / y całowała nogi
 ie^o / y oleykiem mazała. ¶ A widzac Pharyzeusz ktory 39
 go był wezwat / rzekł sam w sobie / mówiac : Być ten
 był prorokiem / wzdychy wiedział ktora y iaka to jest
 niewiasta co sie go dotyka : bo jest grzesznica. ¶ A 40
 Jesus odpowiedziałwszy / rzekł do niego : Symonie /
 mamci coś powiedzieć. A on rzekł ; Mistrzu / po-
 wiedz. ¶ Lichwiarz niektory miał dwu dłużników : 41
 jeden dłużen był pięć set srebrnych groszy / a drugi
 pięćdziesiąt. ¶ A gdy oni nie mieli czym płacić / od- 42
 puścił obiemá. Któryż tedy *wiecey go^o miłuię? G
 ¶ A Symon odpowiedziałwszy rzekł : Niemam iż 43
 ten ktoremu więcej odpuścił. A on mu powiedział ;
 Dobrześ rozsądził. ¶ A obrociwszy sie ku niewieście / 44
 rzekł Symonowi : Widzisz te niewiasty : Wszedłem
 do domu twego / nie dałeś wody na nogi moje : a ta
 łzami polata nogi moje / y włosami^o swemi otarta.
 ¶ Nie pocatowałeś mie : a ta^o iakoż wśedł^o nie 45
 przestata całować nog moich. ¶ Nie pomazałeś oli- 46
 wa głowy moiej : a ta oleykiem nogi moje pomazała.
 ¶ Przeto powiedamci ; Odpuszczone iey są wiele grze- 47
 chow / iż wielce vmiłowała. A komu mało odpu-
 szczają / mało miłuię. ¶ A rzekł do niey :^o Odpuszczone 48
 są^o cię grzechy. ¶ A pogali spotem siedzący mówić 49
 między sobą : Ktoż jest ten ktory y grzechy odpuszcza.
 ¶ A rzekł ku niewieście : Wiara twoja zbawiła cie : 50
 idźże w pokoiu.

NAVKI Y PRZESTROGI.

Kościółom bu-
 dowanie Bogu
 mile,

Bojnice nam zbudował.) Jákto ná on czas Bojnice zbudować
 była rzecz dobra / Bogu wdzięczna / y zasługująca modlitwie v
 wiernych za te ktory ja budowali : tak daleko więcej v Chrze-
 ścijanow zbudować kościół / fundować Collegium / szpital ábo

5

Elařtor

Flashtor taki/ albo co takiego na ciebie y na służbę Pánu Bogu na-
leżacego/ jest rzecz Bogu miła/ y zasługue modlitwy ludzi pobo-
żnych/ dla których sie pożytku ono zbudowało albo sandowało/ y
zapłatę wieczną.

30 Zniwazyli ráde Boża) Jesli ci co wygárdzili Krzest Janow/ od-
rzucili ráde Boża na swe zártácentie : dáleko ci wiecey/ którzy spo-
wiedzia/ y Krzem Pána Chrystusowym/ y innemi Sákrámentá-
mi gárdza.

38 Poczelá izámi polewáć) Wzor prawdziwey pokuty w tej nie-
wieszcie : to jest / skruchy/ spowiedzi y dosyc wstygu.

47 Iz wiecey umilowála) Oto widzisz iz nie sáma wiára/ ále y mi-
lość dostępuje y jest przyczyna grzechow odpuszczenia y vspráwie-
dlwienia. Nie tšby ábo wiára ábo miłość záslugowála pierwsze
vspráwiedliwienie y grzechow odpuszczenie (gdyz ono jest sčy-
ca lástá Boża przez zásluge Pána Chrystusowe) ále iz miłość jest
táć przyczyna vspráwiedliwienia / iáko swiátlość przyczyna o-
swiecenia. Abowiem tymi sámyim cłowiek bywa vspráwiedli-
wiony/ iz mu przez wiáre bywa miłość Boża wládná/ y zásluga Pá-
ná Chrystusowe.

49 Y poczelá spolem siedzacy) Jáko Pháryzeusowie Chrístá Pá-
ná ; ták heretykové strosáta kóšćiol iego / że moca iego grzechy
odpuszcza.

50 Wiára twá) Grzechow odpuszczenie ktore pierwey miłości by-
ło przypísane/ teraz záste wierze tej przypísane. Sład kády poznáć
može/ iz ono z oboygá pochodzi/ y z nádziete křemu/ choťiz tyłko
jedná ktora z tych cnot bywa miánována. Bo kiedy sie wiele
przyczyn do jednego skutku schádzá / tedy písmo pospolicie w-
spominá tyłko jedné/ á nawiecey te/ ktora onemú czásowi y mie-
scu y przedśiewzieciu wiecey sluzy : á tym przedśie innych nie od-
rzuca. A przetož Pan cudá ktore czynil/ često przypísane wierze
tych / ná których próšbe cudá one czynil : áby ludie wsytłie do
wiáry w sie przywiodl. A dla tegož nawiecey wiáry sie v nich v-
pomina/ pyťáac iesliby wierzyli že to mogli uczynić/ co prošili :
iz próšbá ich bez tej wiáry byłaby wieceyšyderstwem y křezieniem/
á niži prawdziwym prágnieniem Dobrodziestwá.

Milóť jest práz-
czyna vspráwie-
dlwienia.

Vspráwiedli-
wienie pocho-
dzi z wiáry zná-
dziejcie y z miłos-
ćii.

ROZDZIAL VIII.

1 Chrístus przepowiedá. 3 Białegłowy služia Chrístusowi z
miáetnośći swoich. 5 y 11 Podobienstwo o rozśiewcy/ y wykład

ięgo.

Causa for-
malis.

Rzym. 5.
5.

Mat. 9.
22.

Mar. 34.

Mat. 9.
25.
Mar. 9.
23.

iego. 16 Swieczá ná lichtarzu. 21 Mátká y bráćia Chrystusowi
24 Wiátróm toskánie. 27 Vzdawia operánego. 37 Gerázanie
Chrystusa odzucáta. 41 Jáir Arcybójnicy. 43 Niewiásta od
plyniemia krwie vyzdrowioná. 55 y cóřká Jáirowá oymwioná.

Záčz: 34.

M Státo sie potym / že on chodzil po miešćiech
y miástečkách obwoływáiac y przepowiedá-
iac krolestwo Bože: á oni dwánašcie z nim/
y y niektore niewiásty ktore byly vyzdrowione od du-
chow zlych / y od chorob / ^a Márya ktora zowa Mág-
dálena / z ktorey siedm czártow wyslo bylo: y y Jo-
hánná žoná Chuzego sprawcež Herodowego / y Suzán-
ná / y innych wiele ktore mu služyly z máietnošći
swoich.

Ewangelia w
tiedz: przed
Niesopusty.

Záčz: 35.

¶ ^b A gdy sie wielka rzeřa schodziła / y z miást kwa-
pili sie do niego / rzeķl przez podobieństwo.

¶ Wyředi ten ktory sieie / siać ná sienie swoje. A
gdy siał / iedno vpáďlo podle drogi / y podeptano iest /
á ptacy powietrzni pozobáli ie. ¶ Drugie zaś vpá-
ďlo ná opokę: á wřezedřy wřchlo / iř nie miáło wilgo-
tnořci. ¶ Drugie teř páďlo miedzy ćiermie: á spo-
tem wzrořřy ćiermie zádusilo ie. ¶ A drugie páďlo ná
ziemie dobra: á wřezedřy / wczymilo owoc stořrotny.

*mowiac. G.

To mowiac wolał: Kto ma wřy řu sluchániu / nie-
chay slucha. ¶ A pytáli go wczniowie iego* / coby to
zá podobieństwo bylo. ¶ Ktorem on rzeķl: Wamci

*táiemnice. G.

dano poznáć 'táiemnice' krolestwa Božego / á in-
nym przez podobieństwa / áby widzac nie widźieli / á
slyřac nie rozumieli. ¶ Jest tedy to podobieństwo:
Násienie / iest słowo Bože. ¶ A ktorzy podle drogi:
ćieřa ktorzy slucháia / potym przychodzi dyabel / y wy-
biera słowo z řercá ich / áby wwierzywřy nie byli zbá-
wiemi. ¶ Ktorzy zaś ná opokę: á gdy wřlyřa / z we-
selem przyjmúia słowo: á ći řorzenia nie máia 'iř' do
czářu wierza / á czářu pokuřy odřepnia. ¶ A ktore

Bo ktorzy. L.

ktorzy. 2 L. G.

páďlo

I

A

2

3

4

5

6

7

8

9

10

11

12

13

14

15

16

17

18

19

20

21

22

23

24

25

26

27

28

29

30

31

32

33

34

35

36

37

38

39

40

		pádo między ciernie : ci sa ktorzy słucháli / á odśed- szy / od stárání y od bogactw / y od rostkossy żywota by- waia zádušení / y nie przynoszą owocu. ¶ A ktore ná- ziemie dobra : cié sa / ktorzy dobrym á vprzeymym sercem vslýsawszy słowo zátrzymawáia / y owoc przy- noszą w cierpliwości. 	
d Mat : 5. b 15. Mar : 4. c 21. e Mat : 10. c 26. Mar : 4. c 22. f Mar : 13. b 12. y 25. c 29.	15 16 17 18 19 20 21	¶ A żaden zápalivszy świecę / nie nákrýwa iey C naczyniem / ábo kładzie pod łóże : ále stáwia ná świe- czniku / áby ci ktorzy wchodzą widzieli światło. ¶ Abowiem nie máś nic tájnego coby sie objáwić nie miáło : áni skrytego coby poznano nie było / y ná- iásnia nie wyszło. ¶ A przetoż pátrzcicie iáko "słucháć macie". Abowiem kto ma / będzie mu dano : á kto- kolwiek nie ma / y to co mniema żeby miał / będzie od niego odieto. ¶ A przysli do niego mátká y brácia iego : ále k niemu przystąpić nie mogli / dla rzesey. ¶ Roznaimiono mu ; Mátká twa y brácia twoi sto- iá przed domem / chcąc cie widzieć. ¶ Ktory odpo- wiedziawszy rzekł do nich : Mátká moia y brácia moi / cié sa ktorzy słowa Bóžego słucháia y czynia*.	Záczá : 36. "słucháć. G.
Mat : 8. c 23. Mar : 4. d 36.	22 23 24 25 D	¶ A sstało sie dnia iednego : á on wystąpił do łodzi / y wczniowie iego / y rzekł do nich : Przepławmy sie ná one strone ieziorá. Odwiezli sie. ¶ A gdy sie wie- zli / vstał : y przysła nawátność wiatru ná iezioro / y zálewáli sie / y byli w niebespieczeństwie. ¶ A przy- stąpiwszy / obudzili go / mówiac : Mistrzu* / giniemy. A on sie ocuciwszy / zfułat wiatry y wáły wodne : y v- spokoify sie / y sstała sie pogoda. ¶ A rzekł im : Góścież iést wiára wáśa : ktorzy zleknawszy sie / dziwowáli sie / mówiac ieden do drugiego : Ktoż wždy iést ten / że y wiatrom y morzu rozkazuje / á słucháia go :	*ie. G. Záczá : 37. *Mistrzu. N G. S.
g Mat : 8. d 28. Mar : 5. a 1.	26 27	¶ A przewiezli sie do kráiny "Gerázánow" / kto- ra iést ná drugiey stronie przeciw Galileiey. ¶ A gdy	y wodzie G. Záczá : 38. Gádárenow. G G.

* z miast. G.
czarty. G.

G.

* Abo, imā.

* odśedſzy. G.

Ieſusowych G.
G. * G.

Gadarenow G.

wyſtąpił na ziemię / zabięzał mu niektory maż * co
miał czartą od wielu czasow / y nie obłoczył ſie w o-
dzienie / y nie mieſzkał w domu / ale w grobiech.
¶ Ten gdy wyzwał Ieſuſa / wpadł przed nim : A żarwo- 28
taſzy wielkim głosem / mówił : Co ty zemna maſz
Ieſuſie Synu Boga nawyſſhego / proſzę cię nie mę-
mie. ¶ Albowiem roſkazywał duchowi nieczystemu 29
aby wyſzedł od człowieka onego. Bo go od wielu cza-
sow porывał / y chocia go wiązano łańcuchami y w
petach ſtrzeżono / iedną zwiſłi potargamyſy bywał
zapędzon od czartą na puſtynie. ¶ A pytał go Je- 30
sus / mówiac : Jakoż imię ? A on powiedział / Woy-
ſko : bo wiele czartow weſto było weń. ¶ A proſili 31
go aby im nie roſkazywał iść do przepaſci. ¶ A by- 32
ło tam ſtado wielu wieprzow paſących ſie na gorze :
y proſili go / aby im w nie dopuſcił wnieść. A dopu-
ſcił im. ¶ Wyſli tedy czarci od człowieka / y weſli 33
w wieprze : y pedem wpadło ono ſtado z przykrą w ie-
zioro / y utonęło. ¶ A wyzrawſzy ktorzy paſli co ſie 34
ſſtato / wciekli : y * oznaymili to w mieſcie y po wſiach.
¶ A wyſli aby ogladali co ſie byto ſſtato : a przyſli do 35
Ieſuſa / y náleżli człowieka onego od ktorego wyſli
czarci / ſiedzącego / ubranego / y z dobra pámiecia v
nog iego y bali ſie. ¶ A powiedzieli im teſz ci ktorzy 36
widzieli / iako był v zdrowion on opętany * od woſtká
czartow. ¶ A proſił go wſytek gmin okolicznego krá- 37
in Gerázanow aby odſedł od nich : albowiem byli
wielkim ſtrachem zięci. A on wſiadłszy w łódź / wro-
cił ſie. ¶ A proſił go on maż od ktorego wyſli byli 38
czarci / aby był przy nim. Ale go Ieſus odprawił / mó-
wiac : ¶ Wroć ſie do domu twego / a opowieday iá- 39
koż wielkie rzeczy Bóg uczynił. A poſedł po wſyſt-
kim mieſcie / opowiedájac iák wielkie rzeczy uczynił
z nim Ieſus.

¶ A ſtato

Mat : 8
d. 30.
Mar : 5
a. 1.

i Mat: 9.
c 15.
Mar: 5.
b 12.

40 ¶ A stało się: gdy się nazaad wrocit Jezus/ przyie-
41 ła go rzęsa. a wszyscy go czekali. ¶ A oto i przyszedł
mąż imieniem Jair: a ten był przetożonym bożnice:
y padłszy do nog Jezusowych / prosił go aby wszedł w
42 dom iego: ¶ iż miał corkę jedyną iakoby we dwana-
ście leciech / ktora umierała. A przydało się / gdy
43 szedł/ rzęse go ścisnęły. ¶ A niewiasta niektora ply-
nienie krwie cierpiąca od lat dwunastie / ktora na-
tożyła była na lekarze wszystkie swoja majątność / a nie
44 mogła być od żadnego wleczona: ¶ przystapiwszy
z tyłu/ dotknęła się kraini szaty iego: a natychmiast się
45 zasztańowilo plynienie krwie iey. ¶ A rzekł Jezus:
Kto jest co się mnie dotknął? A gdy wszyscy przeli-
rzekł Piotr / y ci ktorzy z nim byli: Mistrzu/ rzęse cie
ścisnąła y tłocza / a mówisz; Kto się mnie dotknął?
46 ¶ A Jezus rzekł: Tknał się mnie ktoś. bo ja wiem że
47 moc wysła odemnie. ¶ A widząc niewiastę / że się
nie zataiła/ drżąc przystała/ a przypadłszy do nog iego/
oznaymita* przede wszystkim ludem/ dla ktorey się go
przyczyny dotknęła: y iako natychmiast vzdrowiona
48 była. ¶ A on iey powiedział: * Córko/ wiara twoja
49 ciebie vzdrowiła: idźże w pokoiu. ¶ * Gdy on ieszcze
G mówił/ przyszedł niektory do Arcybożniczego/ powie-
dać mu: Jż umarła córka twoja / nie trudź go.
50 ¶ A Jezus vstyskawşy to słowo / odpowiedział oycu
dzieweczki: Nie бой się: wierz iedno/ a będzie zdro-
51 wa. ¶ A wszedłszy w dom/ nie dopuścił wniść nikomu
z soba / iedno Piotrowi y Jakubowi y Janowi/ a
52 oycu y matce dziewczeczki. ¶ A płakali iey wszyscy / y
nárzekali. Lecz on rzekł; Nie płaczcie: nie umarła
53 dziewczeczka / ale spi. ¶ A śmiali się z niego: wie-
54 dząc iż była umarła. ¶ A on* wiawşy rękę iey/ záwo-
55 łal mówiąc: Dzieweczko wstań. ¶ A wrocil się duch
iey / y wnet wstała. A rozkazał aby iey iesć dano.

Zaczá: 39.

*bo G.

*mu. G.

*V say. G.

*A. G.

*od G. S.

*nauczyciela G.

*mu mówiac G.

*G.

*G.

*wyznawşy
przez wszystkie
a. G.

¶ Zdumieli sie rodzice Iey: Ktorem zakazat aby ni-
komu nie powiedali tego co sie stalo.

NAVKI Y PRZESTROGI.

Białogłowysław *za Chrystusowi* *y slugom jego.* Ktore mu sluzily.) Był ten obyczaj y Żydow / że niewiasty z 3
máetności swych / żywność y odzienie dawaly swym náuczycie-
lom / y chodzily za nimi: nágradzając dobrodzieystwy doczesny,
mi duchowne dobrodzieystwa ktore od nich braly. Co iż mogło
być zgorzelenim y Pogánow / przeto S. Páweł tego práwa nie
wzywał / iáko sam wspomina.

Wiará moze być *втраcona.* Iż do czásu wierza.) To przećiw heretykom / ktorzy mówia / iż 13
wiary raz otrzymáney nié strácić nie moze; ábo że ten ktory wiá-
re strácił / nigdy Iey przed tym nie miał.

Bracia Pánscy *ktorzy.* Bracia twoi.) Ci bracia Pánscy nie byli synowie Pánný bło- 20
gosławionej / iáko niebożnie Helvidius bluźnił: áni byli syno-
wie Iosephowi z insey żony / iáko drudy oblednie mniemáli. Bo
iáko S. Hieronym / Augustin / y wiele innych twierdza / nietylko
sámá Pánná Mária pániestwo była slubiła / ále y Ioseph przez
nte / y dla niey / pániestwo zachował: aby sie Pan náš narodził z
małżeństwa pániestwego. Ale bracia Pána Iesufowi (według
wyszánu písma S.) názwáni sa krewni y powinni tego: iż byli
synmi / sedni Alpheusa y Máriae żony tego (á siostry nie rodzonej
Pánný Máriae) mátki Jákuá mnięszego y Iosephá: á drudy
synmi Aleosáá bratá Iosephowego: Máriae żony tego / á sio-
stry iákie nie rodzonej Pánný Máriae / mátki Symoná ábo Sy-
meoná / Ktorey po Jákubie mnięszym był Hierozolimskim Bisku-
pem. O czym Aegesippus apud Euseb: hist: lib: 3. cap: 10. y 26.

Przecy P. Chri- *stus krewnych* *cielesnych iáko-* *by zaniebawa.* Mátká moiá y bracia moi.) Nie gárdzić tu mátká: ále wcy / 21
powinowáćtwo duchowne przekládáć nád krewność cielesná.
Hilarius in 12. Matth.

Przywilej Pio- *trá S.* Rzekł Piotr, y i ktorzy z nim.) A to iásny máł osobliwego 45
przywileju Piotrowego: że go iákie często wspominała Ewángel-
listowie / iáko wodzą innych Apostolow. Jáko Mar: 1. 36. y 16. 7.
Luk: 9. 32. Dziei: 5. 29. 1. Cor: 15. 5.

Trzecie mieys- *ce ná onym* *świecie.* wrocił sie duch Iey.) Wrocenie dusz w ciała tych ktore Pan 55
Christus y tego Apostolowie z martwych wzbudziłi (á zwłaszcza
Jáśarsá cztery dni tuż w grobie leżacego) iákie pokázuiá przećiw
odświepteniom / iż ná onym świecie / iest iákie trzecie mieysce procy
piekła y niebá. Bo kto sie do niebá ábo do piekła raz dostanie /
ten tuż stámtad pospolicie wiecey nie wychodzi.

Rozdział

(trzecie mieysce:) iednak y Sam Panie Antona
nietu... 6. 7.

Jazarz niewspiera cio swiadczeniom...
tu... mieyscad to wyk... bawo

ROZDZIAŁ IX.

2 Posyła Pan dwunastu Apostolów. 7 y 18 Herodowe y ludu pospolitego mniemanie o Pánu. 12. 5000 ludzi pięciorgiem chlebá nákarmieni. 20 Wyznanie Piotrowe o Pánu. 23 Záprze nie samého siebie. Krzyżá nożenie. 28 Przemienienie Pániskie. 38 Lunatyká leczy. 44 Śmierć swa opowiada. 45 Uczniowie sie o przelozenistwie gadáta. 47 Dzieciatko. 52 Samarytanowie Chrystusa nie przyjmują. 54 Czego sie chce mścić uczniowie. 55 Ale ie Pan o to szuka. 57 Jednemu iść z sobą nie dopuszcza. 59 A drugie^o fajet iść z sobą. 62 Reka do pluga. Wzad sie oglądać.

Zącz: 40.

Ewangeliiawe
Czwarteł po
Światłach.
uczniow swas
ich. G.ná droge, ani
lasek. NL.
G.S.

L. G. S.

4 Mat: 10.

a 1.

Mar: 3.

b 13.

6 Mat: 10.

a 9.

Mar: 6.

a 8.

c Dzie: 13.

g 51.

d Mat: 14.

a 1.

Mar: 6.

b 14.

e Mat: 14.

b 13.

Mar: 6.

d 31.

1 **A** Jezwawszy dwanaście Apostolów dat im
2 moc y władza ná wszystkie czárty / y wzdawia
3 nie chorob. I Apostolowie przepowiadac krole
4 stwo Boze y wzdawiać niemocene. I Rzekł do nich:
5 Nie bierzcież nic w drogę / ani laski ani tástry /
6 ani chlebá ani pieniedzy: ani po dwu sukien miećcie.
7 I A do ktoregokolwiek domu wnidziecie / tamże mie
8 śkaycie / y z tamtąd nie wychadzaycie. I A ktorzy
9 bykolewiek was nie przyieli: wyszedfsy z miastá one
10 go / y proch otrzasaycie z nog waszych ná świadec
11 two przeciw im. I Wyszedfsy tedy chodzili po miá
12 steczłach / opowiedaiac Ewangelia / a wszedzie w
13 zdawiać.

7 I A uslyszal Herod tetrarcha wszystko co czynil:
8 y watpil prze to że niektórzy powiedali / iżby Jan
9 zmartwychwstal: I a niektórzy zá sie; Iż sie Eliáš
10 wkazał: a drudzy też; Iż prorok ieden z onych starych
11 powstał. I A mowil Herod: Janáciem ia ściat:
12 Ale kto wždy ten iest o którym ia takowe rzeczy sly
13 szę: y żadał go widzieć. I A wrociwszy sie Aposto
14 lowie / oznaymili mu cokolwiek czynili: y wżawszy ie
15 z sobą odszedł osobno ná miejsce puste / ktore iest * Be
16 thsáidskie. I Czego dowiedziawszy sie rzese / sly zá
17 nim: a przyiawszy ie / powiedal im o krolestwie Bo

Zącz: 41.

* miastá názwa
nego Bethsáid
da. G.

Zącz: 42.

zym : á ty ktorzy lekářswá potrzebowali wzdrowiat.
 ? A dzień sie był poczał stłaniać kumieczoru. A przy-
 stapiwszy dwanaście / rzekli mu : f Rozpusć rzese/
 aby odszedł do miasteczek y wsi okolicznych / gospo-
 dami stali / y żywności dostali : bochmy tu są na pu-
 stym miejscu. ? A rzekł do nich : Dajcie im wy iść.
 A oni powiedzieli : g Nie mamy wiecey tylko piecio-
 ro chleba / á dwie rybie : chybábysmy sedłszy kupili po-
 kármow na ten lud wszytek. ? A było meżow oko-
 to pięć tysięcy. A rzekł do uczniow swoich / Posadź-
 ciete te rzędami po pięćdziesiąt. ? A uczynili tak : y
 posadzili wszytki. ? A wziawszy ono pięciore chleba
 y dwie rybie / poyżrzawszy w niebo / błogosławił je : y
 połamał / y dawał uczniom swoim / aby kładli przed
 rzese. ? A iedli wszyscy / y nąiedli sie. y zebrano w-
 lomków / ktore im zbymwały / kofow dwanaście.

Zącz: 43.

? h A stáło sie : gdy sie on sam osobno modlit / byli
 z nim y uczniowie : y zopytał ich mówiac : Kim mie
 powiedáia być rzese : ? A oni odpowiedáiac rzekli :
 Janem Krzcićielem : drudzy też Eliášem : á drudzy
 iż prorok niektory z onych starych powstát. ? A
 rzekł im : A wy kim mie być powiedacie : * Odpo-
 wiedziawszy Symon Piotr rzekł : Chrystusem Bo-
 žym. ? A on im zágroziwszy / rozkázal aby tego ni-
 komu nie powiedáli : ? mówiac / i Iż potrzeba aby
 Syn człowieczy wiele cierpiat / á był wzgárdzon od
 stáršych y od Arcykáplanow y Doktorow / y aby był
 zábit / á trzeciego dnia powstát.

Zącz: 44.

? k A mówił do wszytkich : Jesli kto chce zá mna
 iść / niech záprzy sámego siebie / á weźmie krzyż swoy
 ná každý dzień / y niech idzie zá mna. ? l Bo kto by
 chciał / duše swoie zachować / stráci ja : Bo kto by
 strácił duše swa dla mnie : ten ja zachowa. ? A bo-
 wiem coż sobie pomoże człowiek / by zyskat wszytek

świat /

Bo było. G. S.

* Iedni. i L.

* A. G.

G.

To iest, pomá-
 zancem : ábo
 Messyášc onym
 obiecánym.

* Żywot swoy.

* Lec3. G.

f Mat: 14

b 15.

Mar: 6

c 36.

g Ian 6

b 9.

h Mat: 16

b 13.

Mar: 8

c 27.

i Mat: 1

c 23.

Mar: 8

d 31.

k Mat: 20

d 35. y 16

d 24.

Mar: 8

d 34.

l Niz: 14

f 27. y 1

g 33.

Ian 12

d 25.

1 sroiat / á samby siebie strácił / ábo sam siebie vřto-
 26 dził: ^mBo ktoby sie wřtydził mnie y słow moich / te-
 go sie Syn człowieczy wřtydzić będzie kiedy przydzie
 w máiestacie swym y Gycowřkim / y świętych ánio-
 27 łow. ⁿA powiedam wam prawdźiwie; iż są nie-
 ktorzy tu stoiacy / ktorzy nie wřusa śmierci / áż ogła-
 dąia Kroleřstwo Boże.
 28 ^o A sřtáto sie po tych mowách iákoby w ósm
 D dni / że wřziawřsy Piotrá y Jakubá y Janá / wřstąpił
 29 ná gore áby sie modlit. ⁱ A gdy sie modlit / sřtáta sie
 inářsa postać oblicza iego: y odřienie iego biate y
 30 bárzo świetne. ⁱ A oto dwá meřowie rozmawiali z
 31 nim: á ci byli Mořzesz y Eliáš: ⁱ ktorzy pokázawřsy
 sie w máiestacie / opowiedáli iego řeřcie ktore wy-
 32 konáć miał w Jeruzálem. ⁱ A Piotr y ci co byli z
 nim / řnem oćiażeni byli. A ocuciřsy sie / wřřzeli
 33 máiestat iego y onych drow meřow ktorzy z nim sta-
 34 li. ⁱ A sřtáto sie: gdy oni odchodřili od niego / rzekł
 Piotr do Jęsusá: Mistrzu / Dobrzeć nam tu być: y
 35 uczynimy trzy przybytki; ieden tobie / á ieden Mořze-
 řowi / y ieden Eliášowi: nie wiedzac co mowil.
 36 ⁱ A gdy on to mowil / stat sie obłok / y zářlomił ie: y ba-
 37 li sie / gdy wchodřili w obłok. ⁱ A glos był z obłoku
 E mowiacy: ^pTen iest Syn moy mity: iegoř řluchay-
 38 cie. ⁱ A gdy zábrzmiat on glos / náleřion iest sam Je-
 39 sus. A oni mileřeli: y we dni one niřomu nie mie po-
 wiedáli tego co widřili.
 40 ⁱ A sřtáto sie: názáinurz gdy oni zřtepowáli z go-
 38 ry / zábieřátá mu řzeřa wielka. ⁱ A oto mařž oney
 řzeře záwołat mowiac: Náuczycielu / proře cie / wey-
 39 řrzy ná syná mego: boć iedynego mam. ⁱ á oto duch
 go porywa / y nátychmiášť krzyczý / y rořtraca / y roz-
 40 dźiera go áż do vřlinienia / á záledwie odchodźi řtar-
 gawřsy go. ⁱ A prořilem uczniow twoich áby go

Záčzá: 45.

G.

^o to iest, śmierć
 ktora miał pod-
 iać.

^o chwale, L.

Záčz: 46.

im. NL. S.

^{*} od niego. G.

wyrzu-

wyrzucili / ale nie mogli. ¶ A Jezus odpowiedział 41
 wszy / rzekł: O narodzie niewierny y przewrotny / do-
 kładze wždy bede v was y cierpieć was bede: Przy-
 * ięszce. G. wiedz tu syna twego. ¶ A gdy on * przychodził / ro- 42
 zrażił go czart y roztargał. Lecz Jezus zfułat ducha
 nieczystego / y vzdrowił dziecię: y oddał ie oycu iego.
 ¶ A zdumieli sie wszyscy náb wielką mocą Bóža. A 43
 gdy sie wszyscy dziwowali wsytkim rzeczom ktore
 * Iesus. G. K. czynił / rzekł do wczniów swoich:
 Zacz: 47. ¶ A kładziesz wy do sere waszych te powieści: 44
 To iest, pilnie ábowiem Syn człowieczy ma być wydan w rece ludz-
 wmażaycie, ábo kie. ¶ Lecz oni nie rozumieli tego słowa / y zakryte 45
 pilnie słuchay- byto przed nimi / żeby sie w nim nie poczułi: y bali sie
 cie. Hebráism. pytać go o tey rzeczy. ¶ Westá lepát myśl w nie- 46
 do vsu. G. ktoby z nich był wietszym. ¶ A Jezus widzac myśli 47
 tey rzeczy. sercá ich / wziawszy dzieciatko / postáwł ie podle sie-
 * takie páchola. bie: ¶ y rzekł im; Ktobykolwiek przyiáł to dziecia- 48
 tko w imie moje / mnie przyjmie: á ktokolwiek
 * ten bedzie w- mnie przyjmie / przyjmie onego ktorym ie postáł.
 ielkim. G. Ábowiem ktoć iest mnieyszym miedzy wsytkimi wá-
 mi tenci iest wietszym.
 Zacz: 48. ¶ A odpowiedziawszy Jan rzekł: Mistrzu widzie 49
 liszny niektorego imieniem twym czarty wyrzucaia-
 * nam já námię. cego / y zâbroniłisny mu: ábowiem nie násláduie cie 50
 6 L. K. G. z námi. ¶ A rzekł do niego Jezus: Nie zâbraniay-
 * przez śmierć do cie mu: bo ktoć nie iest przeciwno wam / zâ wámię 51
 oycá. iest. ¶ A státo sie gdy sie wypelniály dni wziecia ie-
 * do wsi Samá- go / á on postáwe swoje stánowił aby sedł do Jeruza- 52
 rytow. G. lem. ¶ A wypráwł posły przed sobą: á idac weszli 53
 * iż twarz iego do miásta Samárytánskiego aby mu nágotowáli
 była idaca. L. gospoda. ¶ Lecz go nie przyieli / iż postáwe okázowál 54
 G. Hebráism. idacego do Jeruzalem. ¶ A widzac wczniowie ie-
 * iáko y Eliáš go Jakub y Jan / rzekli: Pámie / chceš iż rzeczymy / 55
 vczynił. 8 L. G. aby ogień estápit z niebá y spálit ie*: ¶ A obrociwszy

sie zfułat

Ian 3.
17. y 12.
f 47.Mat: 8.
c 19.Niz:
c 24
tatt:
a 1
tar:
c 34

Mat: 9.8.

sie zszukał ie / mowiac : Niewiecie czyiego ducha * ie
 56 szescie. ? * Syn czlowieczny nie przyszedł dusze * trā
 57 cić / ale zachowywać. A sli do drugiego miasteczka.
 ? A przydało sie : gdy oni sli w drodze / rzekł nie
 58 ktory do nie^o : Pojde za toba gdzie iedno poydziesz*.
 ? Rzekł mu Jesus : Listki miała iamy / a ptacy powie-
 59 trzmi gniazda : Lecz Syn czlowieczny nie ma gdzie
 przykionić głowy*. ? A rzekł ku drugiemu : Podz
 60 za mna. A on rzekł : Panie / dopuść mi abych pier-
 61 wy odshedłszy pogrzebł oycā mego. ? A Jesus mu
 rzekł : Niechay vmārli grzeba swe vmārle : a ty sed-
 62 śy / opowieday krolestwo Boże. ? Rzekł też y drugi :
 Pojde za toba Panie ; ale mi pierwey dopuść poze-
 gnąć te ktoryz sa w domu moim. ? Rzekł do niego
 Jesus : Żaden ktory reke swā przyłożył do plugā / a
 oglada sie nāzad / nie iest sposobny do krolestwa
 Bożego.

* wy. G.
* Bo. G.
* czlowieczne G.

Zacz: 49.

* Pānie. N L.
G. S.* swoiey. N. L.
S.G.
* rozprawić te
rzeczy, ktore N.
L.

N A V K I Y P R Z E S T R O G I.

1 Dał im moc y władza) Rostāzować ciārtom / y chorobam tāk
 dużym iāko y cielesnym / iest rzecz : natury Bogu samemu wła-
 5 sna : ale : dāru Bożego bywa wyjęzana y ludziom / iāko y grze-
 chow odpuszczenie.

Christus mocy
swey rzyca lu-
dziom.

5 A ktory bykolwiek was nie przyieli) Wielki grzech / nie przyimo-
 wāć prawdziwych kāznodzielom : ābo ie wygāniāć.

16 Błogosławił ie) Tu widzimy iż Pan Christus nie tylko Bogu
 dziękował ; ale też chleb y ryby przestegwał / y błogosławił. Pātrz
 przypisku. Mar. 8. 7.

Poświęcenie
chleba.

17 Y nāiedli sie) Dziwna opātrznosć Pāńska nād tymi / ktory Pā-
 nā Christusa nā puszcza / nā wywołanie / y do wieszenia nāsłādnie.

Pan swych nie
opuszcza.

41 O nārodzie niewierny) Niedowiārstwo przeszkadza skutkom E-
 46 utorczyom / y innych cudownych dārow Kościelnych.

46 w eślā myśl w nie) Chciwość przełożenstwa iest krewkość cślo-
 wiecza cśāsem y w dobrych ludziāch. Nāprzeciw ktorey wcy Pan
 pokory : ale przełożenstwa y zwierzchności nie zālāzuie.

Ambicia.

50 Nie nāsłādnie cie z nāmī) Niektory nie prāwie Christusa nie nā-
 ślāduta w iywocie y w nauce. Od ktorych iednāf pożytek duchō-

Naiemnicy.

wny bracie możemy / kiedy dobrze weza : choćaby nie szczerze dla
czi y chwały Bożej to czynili.

A on postawe swoje stanowią.) To też / statecznie wziął przed
sie : pokazywać to y zwierzchnia postawa.

Samarytanowie
Christusa nie
przyimują.

Iż postawe okazywał.) Samarytanowie bylić odszczepienicy od
Żydów / y mieli kościół heretycki na gorze Gazyym wymyślnie dla
tego / aby odwrócić ludzie od kościoła Bożego który był w Jero-
uzalem : gdzie tylko była prawdziwa chwala y służba Boża. A
przetoż nie radzi przyimowali do gospody naszego zbawiciela / że
widzieli / iż on często przebywał w Jerozalemie / a nigdy nie bywał
w ich kościele.

Pan pomsty a
nie karności za-
kazuje.

Zfukał ie.) Nie zabraniać Pan sprawiedliwości / ani skrogię
Ekarania złych ludzi / ani gani uczynku Zeliazowego / ani postę-
pów kościelnych / które heretyki choć na gardle karsza. Ale po-
kazuje / iż nie takowego dźiać się nie ma przeto / aby się kto własney
krzywdy pomścił : ani bez rozsądku / y chęci zbawienia y polepsze-
nia tych / które karsza dla przykładu innych. Przetoż y Piotr s. v.
miał mocy swojej nad Ananiaszem y Saphira / skarawszy obudwu
nagle śmiercią / iż trochę pieniędzy wielu kościołowi.

Lisli maia iamy.) Ten dla doczesnych pożytków chciał Pana
Jesusa naśladować : y przetoż odprowadził.

Ktoży się na
żad oglądają.

A ogląda się na żad.) Niebezpieczna jest pokusa / wysytko wtrę-
ciwszy albo opuszczywszy dla wiary albo dla miłości Pana Christu-
sowej / oglądać się także na niedyne dostarki tego świata : albo czy-
stość posłubiwszy / myśleć o małżeństwie : albo wstąpiwszy do za-
konu / obracać się na wstecz. Co dziś wysytko y heretykow wolao.

ROZDZIAŁ X.

1 Siedmdziesiąt wiecznów obiera y posyła. 11 Skaranie tych
któży ich nie przyimują. 13 Wskazanie na miasta niektóre. 17 Czar-
ci poddani wiecznóm Christusowym. 21 Przed madyrmi zakryte
niebieskie tajemnice. 25 Jako dostąpić żywota wiecznego. 29
Kto jest bliżnim naszym. 30 O słowieku zełanonym y Samá-
rytanie. 38 Martha Christusa w dom przyimuje. 39 Marta v
nog Pańskich siedzi.

Zacz: 50.

Ewangelia o
S. Ewangelii
stach.
G.

M Potym naznaczył Pan y drugich siedmdziesię-
ściat y dwu : y rozesłał ie po dwu przed sobą
do każdego miasta y mieysca kedy sam przysć

miął.

Phil: 1
15.
Mar: 2
2.

2. Mach
6. a 2.

Dzie: 1
5.

2. Tim:
12.

- 2 miał. ^a I mówił im : ^a Żniwoć iście wielkie; ale ro-
 botników mało. Proścież tedy Páná żniwá aby wy-
 3 stat robotniki ná żniwo swoje. ^b I dżcieś : oto ja
 4 was posyłam iáko béránti między wilki. ^c Nie no-
 5 ścieś miéstká/áni táistry/áni botow : ^d á żadnego w
 6 drodze nie pozdrawiajcie. ^e I Do ktorego kolwiek do-
 7 mu wnidziecie / naprzód mówcie; Połoy temu do-
 8 mowi. ^f I A iesliby tám był syn pokoiu / odpoczynie
 9 ná nim połoy wáś : á iesli nie/wróci sie do was. ^g I A
 10 w tymże domu mieszkajcie / iedzac y pijac to co w
 11 nich iest. ^h ábowiem godzien iest robotnik zapłaty
 12 swey. Nie przechadzajcie sie z domu do domu. ⁱ I A
 13 do ktorego kolwiek miásta wnidziecie / á przyima-
 14 was/iedźcie co przed was potożá : ^j I Wzdrowiajcie
 15 niemocene ktorzy w nim są / á powiedajcie im : Przy-
 16 bliżyto sie do was krolestwo Boże. ^k I
 17 I A do ktorego kolwiek miásta wnidziecie / á nie
 18 przyietoby was / wysłedźy ná vlice iego / mówcie :
 19 ^l I Proch ktory przylinał do nas z miásta wáśego/
 20 oćieramy ná was. wśákoż to wieǳcie żeć sie przy-
 21 bliżyto * krolestwo Boże. ^m I Powiedamci wam ; że
 22 Sodomie w on dzień lżej będzie niżli miástu onemu.
 23 ⁿ I Biáda tobie Korozáimie/biáda tobie Bethsáido :
 24 ábowiem gdyby w Tyrze y Sydonie takie cudá czy-
 25 nione były iákie sie w tobie działy ; dawnoby siedzac
 26 w włosciennicy y w popiele pokutowáli. ^o I Wśáłże
 27 Tyrowi y Sydonowi lżej będzie ná sadzie niżli wam.
 28 ^p I Ty Káphárnáumie / ktoryś sie aż do niebá wy-
 29 nioś / aż do piekła będziesz pogrążony.
 30 ^q I ^r Ktoć was słucha / mnie słucha : á kto wámi
 31 gárdzi / mna gárdzi. A kto mna gárdzi / gárdzi o-
 32 nym ktory mie posłał. ^s I I wrócili sie oni siedmdzie-
 33 siat ^t y dwá z weselem / mówiac : Pánie / y czárto-
 34 wieć sie nam poddaia w imie twoie. ^u I I rzekł im :

mitajcie.

 kto godny po-
 koiu. Hebraism.
 Mat. 10. 11.

*ná was. G.

 Zaczá: 51.
 Ewángelia o
 S. Męcenie
 Pách.
 G. ^r G.

* dāie G.

* w duchu świę-
tym N L. S.

Duchem świę-
tym. G N.

* Iesui. G.

* Abo, wyzna-
wam tobie, abo

wysławiam cie.

* niemowiatkam
abo głupim G.

Zaczą: 52.

Ewangelia
Kiedz: 12. po

Świątkach.
G.

* osobno G.

Zaczą: 53.

* miluy. Hebr.
ism.

* odpowiedāiac.

Widziałem Szatana iako błyskawice z niebā spada-
iacego. ¶ Oto dajem wam moc deptać po węzłach
y niedźwiadłach / y po wszystkich mocy nieprzyiacie-
lowey; a nie was nie uszkodzi. ¶ Wszakoz sie z tego
nie weselcie / iż sie wam duchowie poddāta: ale sie we-
selcie / że imiona wasze napisane sā w niebiesiech. ¶
¶ I Onyżę godziny rozradował sie w duchu * y
rzekł: Dziękuję tobie Oycze / Pānie niebā y ziemi /
iżes to zakrył od mądrych y rozumnych / a objāwiles
to małutkim. Takci Oycze: iż sie tak upodobāło
tobie. ¶ Wszakoz mnie iest podano od Oycā mego.
22 ¶ Żaden nie wie kto iest Syn / iedno Ociec: y kto iest
Ociec / iedno Syn / a komuby chciał Syn objāwić.
¶ I A obrociwszy sie do uczniow swoich / * rzekł:
23 ¶ Błogosławione oczy ktore widza to co wy widzi-
cie. ¶ Bo powiedam wam; iż wiele prorokow y kro-
low żādali widzieć co wy widzicie / a nie widzieli: y
24 slyścić co slyście / a nie slyseli.
¶ I Oto niektory Doktor Żakonnny powstāt / kusi-
25 go / a mowiac: Nauczycielu / co czyniac dostāpie dzie-
dzictwa żywota wiecznego? ¶ A on rzekł do niego:
26 W zakonie co napisano: iako czytasz? ¶ A on odpo-
27 wiedziawşy rzekł: m. Będiesz miłował Pānā Bo-
gā twego ze wszystkiego sercā twego / y ze wszystkiey
duşie twej / y ze wszystkich sił twoich / y ze wszystkiey
myśli twoiej: a bliźniego twego iako samego siebie.
¶ I rzekł mu: Dobrześ odpowiedział. toż czyn / a be-
28 dzieś żył. ¶ A on chcąc sie sam usprāwiedliwić / rzekł
29 do Iesusa: A któż iest moy bliźni? ¶ A przyawşy
30 rzeczego Iesus / rzekł: Człowiek niektory zstepował
z Jeruzālem do Jerychā / y wpadł między zboyce:
ktorzy go y złupili / y rāny żādawşy odesłli na polu v-
mārtego zostāwiwszy. ¶ I przydāło sie że niektory
31 kaptan zstepował tąz drogā: a wyrzawşy go mināt.

¶ Także

i Mat: 11.
d 25.

k Mat: 13.
b 16.

i Mat: 23.
d 35.

Mar: 12.
c 25.

m 5. Moy
6. a 5.

- 32 ? Także y Lewit / będąc podle onego mieysca * / y wi * przyśedſzy. G.
 33 dzac go / minał. ? A Samarytan niektory iadac /
 przyśedł wedle niego: y wyżrzawſzy go / vlitował ſie.
 34 ? A przyſtapioſzy / zawiązał rany iego / nalaſzy oli
 wy y winą: a włożywſzy go na bydle ſwoie / wpo
 35 wadził do goſpody / y miał piecza o nim. ? A naza
 iurcz * / wyiaſwſzy dwa ſrzebne groſa / dat goſpoda * odchodzac. G.
 rzowi / y rzekł *: Weźmi go na ſwa opiekę: a cokol * mu. G.
 wiek nad to wydaſ / ja gdy ſie wroce oddam tobie.
 36 ? Ktoryz * z tych trzech zda ſie tobie bliżnim być o * tedy. G.
 37 nemu co był wpadł między zboyce: ? A on rzekł:
 Ktory uczynił miłoſć ierdzie nad nim. A rzekł mu
 Ieſus: Idźże / y ty uczyni takżę.
 38 ? A ſtáto ſie gdy fili / iż on wſedł do nieiákiego Zaczá: 54.
 G miáſteczka: a niewiáſta niektora imieniem Marthá / Ewángelia w
 39 przyieła go do domu ſwego. ? A tá miáta ſioſtre dzień wniecia
 imieniem Mária: ktora też ſiedzac v nog Páni w niebo Páni
 40 ſlich ſłucháta ſłowá iego. ? Ale Marthá roſtárgnio ny Mártey.
 na była okolo rozmaitey poſlugi. Ktora ſtánaſwſzy Ieſuſowych G.
 rzekła: Pánie / nie dbaſ ty iż ſioſtra moia opuſćić
 nie żebym ſamá poſługowała: Rzeczże iey tedy / aby
 41 mi pomogła. ? A odpowiedáiac rzekł iey Páni: Ieſus G.
 Martho / Martho / troſzczęſ ſie / y tráſnieſ okolo wie
 42 la: ? Ale iednegoż potrzeba. Mária nalepſza cza * dobra G.
 ſtke obrała / ktora od niey odietá nie będzie.

N A V K I Y P R Z E S T R O G I.

- 1 Potym náznáczył Páni y drugich ſiedmidzieſiat.) Jáko Biſkupi Biskupi y ká
 náſtapili ná mieysce Apoſtolow; tak inni káplani ná mieysce tych plani.
 12 Sodomie lżej będzie.) Rożnoſć máł y potępienia w piekle; we Rożne meki w
 dle rożnoſci zaſług. Auguſt: lib: 5. cap: 5. cont: Iulianum. piekle.
 13 Siedzac w włoſciemicy.) Prawdziwa poſutá ieſt / nie tylko no Doſyć uczynie
 wy żywot / ale y doſyć uczynienie / ábo vtrápienie iáka za pze nic.
 ſle grzechy. Gárdzacy ká
 16 Kto wami gárdzi.) Jednáki grzech ieſt gárdzić káplany y ſlu plany.

wieczność Chrystusową.

Málutcy, nie prostacy, ale pokorni.

Nie sama wiara mamy być zbawieni.

Pánskie prazkazanie może być chowane.

wolny rozmysł w człowieczu.

Wczynki dobre

gáini Páná Chrystusowymy w Kościele powszechnym / iáko y sámyim Chrystusem : Záprzec sie náuku ták onych iáko y tego.

(widziałem Szatáná.) Jeslié Christus pátesal kiedy Szatán spadał ; tedyé byl ná on czás / gdy šatán z mebá spadał / przed stworzenim šwiátá.

(Obiáwiles to málutkim.) Tego miéyská nie ták máš rozumieć / żeby wnet káždy prosták miał o sobie trzymać / i mu Bog obiáwils wšytké prawde / y dla te^o wšgárdzáć porządne káznodzie / y náuczyć / y niechcieć sie od nich vczyti : iáko to jest w obyčáiu wšytkim heretykom. Ale i málutcy / sáć pokorni y poslušni synowie Košciolá powszechného / Ktorým Bog obiáwils nawyše tájemni- ce wiáry / o nášwierzšy Trocy / o Bostwie Syná Božego y Duchá S. o obecnošci Páná Chrystusowey w S. Sákrámencie / y inne podobné : Ktorých pyšni á w očách šwých mázdy heretycy potáć nie moga.

(Tož czyn á bedžies žyw.) Nie sáma wiára / ále y záchowáním Božkého pryzkáznia mamy dostáć žywotá wječného : y nie tyl- ko wierzác / ále y czyniac mamy wnišć do niebá. Bo ácz odšce- pšienicy mowia / že jest niepodobno záchowáć to pryzkáznie o milošči Božey ze wšytkého šercá : wšákžie pišino š. dále nám ná pryz- klad wiele tych / Ktorzy te záchowáli y wypelnili / ié krewkošć ludz- ká moglá w tym žywócie. Á záprawde gdyby nie podobno bylo záchowáć to pryzkáznie / Ktoré tu Pan Christus do otržymánia žywotá wječného twierdzi býć potřebné : tedyby byl Pan Chri- stus tych Doktorow y innych slucháčow / nie prawdyžwie ám- wiernie vczył / áleby z nich šydzil.

(Nápoły rmárleho.) Tym dáte znáć / iž šlowieš pryz grzech- pietworodny / ná rozumie / ná swobodzie / y ná inšých sílách duš- šných y čielešných čieško jest zrántony : wšákžie rozum y swobo- dá y inne síly w nim nie do Košciá vštály. Záplan y Lewit zná- mionuša zákon Moysesšow : Šámárytan testit Pan Christus : Oliwá y wino / tego šákráméntá : Bydle iáko tego / ná Ktorým on nošil grzechy náše : Goshpodá jest Košciol : á Goshpodaržie Kápla- ni y šludzy tego. Žákon nie mogli člowiešá ožywiti y všpráwiti : ále šam Pan Christus. Ten nám zásluga meki y šmierci šwey žiedná šáške / Ktoréy nám vdišela pryz šwe Sákrámenty : ten všpráwiedliwá y rozmnáša špráwiedliwošć w ludžách / vždra- wiátiac y potwierždiátiac dobra wola y swobode ludžká tu czynie- niu wšech vcynkow dobrých.

(Cokolwick náá to wydaš.) Auguštín S. mowi / iž Páwel S.

wiecey

18

21

28

30

Psal: 118.

10.

3. Krol: 14

S.

2. Para: 15

15.

Syr: 47.

9. 10.

4. Krol: 20

3. 5. 6.

Luk: 1. 5.

I. Kor: 9.

5.

I. Kor: 7.

25.

August:

42

serm: 27.

de. verbis

Dom.

I. Kor: 7.

34.

wiecey wydal niżli wziął / to też / wiecey czynił a niżli był winien: które nie po-
 kiedy mogąc brać żywność y potrzeby od tych ktorym Ewange-
 lia opowiedał / iednak nie brać nie chciał. Przyłożył też nie mało
 z swego / kiedy nie miał o pánienstwie Pániskiego rozkazania / te-
 dnak ono ródził. Skąd to mamy przeciw heretykom / iż są nie-
 ktore uczynki dobre nie powinne ani przykazane / ktore tym są
 wdzięczniejszy Pánu Bogu / y zapłatę y niego osobiwa mają.
 August: de oper: Monach: cap: 5. Opt: cont: Parm: lib: 6.
 Maria nalepsza cząstka.) W tych dwu białych głowach dwoi-
 ki stan ludzi Chrześcijańskich jest figurowany: świecki y duchow-
 ny / pracowity y bogomyślny / pospolity y zakonny. Z ktorych te-
 den Chrystus karmi w członkach tego: a drugi jest karmion od
 niego. A wiecey sie ten / niżli on podobą Pánu Chrystusowi. O-
 bádwa te żywoty były: zawsze w kościele powszechnym: lecz y
 heretykow ani Mágdałen / ani Matthá prawdziwie mieysca
 nie ma.

Dwoiaki stan
 Chrześcijańskich
 ludzi.

ROZDZIAŁ XI.

1 Pan uczy modlitwy wiecznie swe. 9 Wyслу́chanie pewne obie-
 cnie. 11 Syn prosiący o chleb albo rybę. 14 Wygania nie-
 mie dyabelstwo. 15 Cuda Chrystusowe czątom przypisane. 24
 O duchu nieczystym wracającym się do człowieka. 28 Błogo-
 sławieni. 29 Żydowie się cudów domagają. 31 Królowa z po-
 ludnią. 32 Żniwotowie. 33 Świeca pod kocem. 34 Obo-
 proście. 37 Chrystus iadł refu nie wymysły. 39 Żłoci Phary-
 zaiskie odkrywa y biada im opowiada.

Zaczą: 55.

I
A

Mstało się: gdy on był na niektórych mieyscu-
 modlać się / gdy przestat / rzekł do niego ieden
 z uczniow jego: Pánie / naucz nas modlić
 się / iako y Jan nauczył wiecznie swe. 9 A rzekł im:
 2 Gdy się modlicie / mówcie: Oycze * / świeć się imie
 3 twoje. Przyjdź królestwo twoje*. 9 Chleba naszego
 4 powszedniego daj nam dzisiaj. 9 A odpuść nam
 grzechy nasze: gdyż y my odpuszczamy każdemu wi-
 nowacy naszemu. A nie wprowadz nas w pokuszenie*.
 5 9 A rzekł do nich: Kto z was będzie miał przyja-
 ciela y poydźcie do niego o pułnocy y rzecze mu: Przy-

* nasz ktorys
 jest w niebie.
 ściech G. K.
 * Bądź wola
 twa, iako w nie-
 bie tak y na zie-
 mi. 4 L. K. G. S.
 * na każdy dzień
 21 L. G. S.
 * ale nas zbaw
 ode złego. G.
 Ewangelianą
 dni Asyjsowe.

iácielu /

2 L. G. S.

Zacza: 56.

A ktoregoz
was oycá, będzie
syn prosił o
chleb G.G.
niebieski N L
świetego. G.

Zacza: 57.

Ewangelia: 57.

3. w post.
á on. G. L.
Hebraism.pustofcie.
S L. G.
wpada, S L. G.

To jest, moca

iaćielu / pożycz mi troygá chlebá : ? ábowiem przy-
iaćiel moy przyśedł do mnie z drogi / á nie mam co
przedeń polozyć. ? Al on bedac w domu odpowie-
dzałby mówiac: Nie żádaway mi trudości: iużci
dziwzi zámieniono / á działki moie sa ná lożu zemna:
nie moget wstać y dać ci. ? Al iesli on będzie trwał
kolácac: powiedam wam / chociażby mu też nie
dał wstawşy przeto że jest przyiaćiel iego: wśákoż
dla przykrego nálegánia iego / wstawşy da mu ile
potrzebuie.

? Al ia wam powiedam: Proście / á dádza wam:
śukaycie / á naydziecie: koláčcie / á otworza wam.
? Albowiem każdy ktory prosi / bierze: á ktory szuka /
znaydzie: á kolácacemu będzie otworzono. ? Al
ktoryż z was oycá prosi o chleb / zali mu poda kámiień?
Al ieli ryby; izali miásto ryby poda mu węzá: ? Albo
iesli by prosił o iáie; izali mu poda niedźwiadłá?
? Iesliż tedy wy bedac zlymi / umiecie dáwać dobre
datki dzieciom wáśym: iákoż daleko wiecey oćiec
wáś / z niebá da ducha dobrego / tym ktorzy go
prośa: ?

? Al wyrzucá czártá / ktory był niemy. Al gdy
wyrzucił czártá / przemowił niemy: y dziwowály sie
rzese. ? Al niektorzy z nich mówili: Moca Beelze-
bubá kśiążecią czártowskie^o wyrzucá czárty. ? Dru-
dzy zaśie kśiążac / domagáli sie znáku od niego z niebá.
? Al on widzac myśli ich / rzekł im: Każde krolestwo
przeciw sobie rozdzielone / będzie spustofone y dom
ná dom upadnie. ? Al iesliż y Szátan rozdzielon
jest przeciw sobie: iákoż sie ostoi krolestwo iego?
gdyż powiedacie iż ia moca Beelzebubá wyrzucam
czárty. ? Al iesliż ia moca Beelzebubá wyrzucam
czárty: Synowie wáśy czyiaż moca wyrzucáia? Dla
tegoż oni sedziámi wáśymi beda. ? Lec iesli pál-

6
7
8
B
9
10
11
12
13
14
15
16
17
18
19
20

b Mat: 7.
a 7. y 21.
b 22.
Mar: 11.
c 24.
Ian 14.
b 13 y 15.
a 7. y 16.
c 23.
Iakub 1.
a 5.
c Mat: 7.
b 9.
d Mat: 9.
d 32. y 12.
b 22.
c Mar: 3.
c 22.

21 cem Bożym wyrzucami czaroty: zaisteć do was przy-
 22 szło królestwo Boże. ¶ Gdy mocarz zbroyny strzeże
 23 dworu swego: w pokoju sa majątności jego. ¶ Ale
 24 jeśli mocniejszy nadeń nadszedłszy zwycięży go: ody-
 25 mie' wsytkę broń od niego w ktorey vfał y korzyści
 26 jego rozda'.

23 ¶ Ktoć nie iest ze mna / przeciwn mnie iest: a kto
 24 nie zgromadza ze mna / ten rospiera. ¶ Gdy duch
 25 nieczysty wynidzie od człowieka / chodzi po miejscach
 26 bezwodnych / szukać odpoczynku. A nie nalezszy /
 27 mowi: Wroce sie do domu mego skadem wyszedł.
 28 ¶ A przyszedłszy / náyduie * vmieciony y ochedożony.
 29 ¶ Tedy idzie / y bierze z soba siedmiu innych duchow
 30 gorszych nad sie / a wśedłszy mieszkają tam. y stawia
 31 sie posłedniysze rzeczy człowieka onego gorsze niżli
 32 pierwsze.

27 ¶ Zstało sie: gdy on to mowił / podniosłszy głos
 28 niektoś niewiastą z rzese / rzekła mu: Bogostawio-
 29 ny żywot który cie nośił / y pierśi ktoreś sfał. ¶ A on
 30 rzekł: W ośsem / bogostawieni ktorzy słuchają slo-
 31 wa Bożego / y strzegą go.

29 ¶ A gdy sie rzese nabierało / poczał mowić: f Ten
 30 narod / iest " narod złościwy: żada znaku / a znak
 31 mu nie będzie dan tylko znak Jonasa proroka. ¶ Bo
 32 iako był Jonaś znakiem Niniwitom: takżeć będzie
 33 y Syn człowieczy narodowi temu. ¶ h Krolowa z
 południá wstanie na sądzie z meżmi narodu tego / y
 potepi ie: iż przyiachają od králow ziemi słuchać
 mądrości Salomonowej: a otoć tu " wiecey niż Sa-
 32 lomo n. ¶ Meżowie Niniwitsey powstana na sa-
 33 dzie z narodem tym / y potepia gi: iż pokuto-
 wali na Jonassowe kazanie: a oto tu wiecey niżli
 Jonaś.

33 ¶ k * Żaden świece zapaliwszy nie stawi w skry-

Boża, ábo du-
 chem Bożym.

Mat: 12. 28.

* odcymnie 9 L.

G S.

* rodzi 7 L G.

S.

Zaczá: 58.

* gi. N L K S.

Ewangelia w
 wigilia w nie-
 bowstecia Pán-
 ny Márie: y
 w dzień Panny
 Márie: Snie-
 żney.

Zaczá: 59.

" G.

" wiełszy iest.

* A. K. G.

Zącz: 60.

* G. G.

* iest G.

* iest G.

* iako gdy świeca
ca blaskiem os
wieca cie. G.S.* wyrzawszy dzie
wowal sie G.
* pierwey. G.* z maitnoſci
waſzych.

Zacza: 61.

* ſprawiedli
woſc. Hebr.

* na rynekach. G.

* Doktorowie
y Pharyzeuſo
wie obłudnicy,
G.

toſci / ani pod korzec: ale na ſwiecznik; aby ci kto
rzy wchodzi widzieli ſwiatło.

¶ **Świeca ciała** twego iest oko twoie. Jeſliby tedy oko two było ſczyre / wſyſtko też ciało two ſwieczne będzie. Lecz ieſliby złe było / y ciało też two ie ciemne będzie. ¶ **Pátrzaż** tedy żeby ſwiatło ktore w tobie iest / ciemnoſcia nie było. ¶ Jeſliby tedy ciało two wſytko ſwietne było / nie máiac iákiey czaſtki ciemney: będzie wſyſtko ſwietne / **á iáko ſwieca iáſna oſwieci cie.**

¶ **A** gdy mówił / proſił go niektory Pharyzeuſ aby obiedwał y niego. Wſedſzy tedy wſiádl. ¶ **A** Pharyzeuſ poczał ſam w ſobie ſácuiać mowić / czemu by ſie * nie wmył przed obiádem. ¶ **A** rzekł Pan do niego: **Teraz wy Pharyzeuſowie to co iest z wierzchu kútbá y miſy oczyszcacie: lecz co iest we wnatrz w was / pelno iest drapietwa y niepráwoſci.** ¶ **Szale ni / iſaz ten ktory uczynił to co iest z wierzchu / nie uczynił też tego co iest y we wnatrz:** ¶ **Wſáťże z tego co macie dacie iákmuſne: á oto wſytkie rzeczy beda wam czyſte.**

¶ **Ale biáda wam Pharyzeuſom / iſz dawacie dzieſieć ię z mietki y z ruty y z káſzdego ſiela: á opuſzczacie ſad y miłoſć Boſza. Lecz te rzeczy trzeba było czynić / á onych nie opuſzczáć.** ¶ **Biáda wam Pharyzeuſom / iſz miłniecie pierwsze ſiedzenia w boſznicach / y pozdráwiania na rynku.** ¶ **Biáda wam iſz ieſteſcie iáko groby ktorych nie widáć / á ludſie ktory ſie po nich przechodza / nie wiedza.** ¶ **Odpowiedzia wſzy tedy niektory z Zakonných Doktorow / rzekł mu: Náuczycielu / to mowiac y nas háńbiſ. ¶ A on rzekł: Biáda y wam Zakonným Doktorom: ábowiem obciáſzacie ludſi brzemiony ktorych wnieſć nie moga / á ſámi ſie iedny pálcem ſwym nie dotykácie brzemion.**

¶ **Biáda**E Mar: 4
c 21.34 Mar: 6
c 22.

35

36

37

38

39

40

41

42

43

44

45

46

47

48

49

50

51

52

53

54

55

56

57

58

59

60

61

62

63

64

65

66

67

68

- 47 I Biada wam którzy budujecie groby prorokow:
 48 a oycowie waszy pomordowali ie. I Zaiscie swiadczy-
 G cie iz zezwalacie na wczynki oycow waszych: abo-
 49 wiemci ie oni zamordowali / a wy budujecie groby
 ich. I ° Dla tegoz tez mądrość Boża rzekła: Pośle
 do nich Proroki y Apostoly / a z nich niektore zamordu-
 50 ia y przesładować beda: I aby szukano ° krwie wszy-
 tkich prorokow / ktora wylał ten naród od założenia
 51 świata / I p od krwie Abelowey / aż do krwie Zacháry-
 aszowey / I ktorego zabito między ołtarzem a kościo-
 52 tem. Zaiscie wam powiedam / beda ci szukać od na-
 rodu tego.
- 52 I Biadaś wam Zakonnym Doktorom / iżescie o-
 dziei klucz wyrozumienia: samiście nie weszli / a tych
 53 którzy wchodzili hamowaliście. I A gdy to do nich
 mówił / poczeli Pharyzeusowie y Doktorowie bārzo
 nani nacierać / y obludnie go o wiele pytać / I czyhá-
 iac nani / y szukając żeby co wlowili z wst tego / aby go
 ostarzyli.

N A V K I Y P R Z E S T R O G I.

- 57 Błogosławiony żywot.) Podnośmyś też y my (mówi wielebny
 Beda) głosy nasze z kościołem powszechnym / ktorego ta niewia-
 sta figura była: podnośmy serca między ludźmi / y mowmy zbá-
 wicielowi naszemu: Błogosławiony żywot ktory cie nosił / y
 pierś ktoreś szła. Abowiem prawdziwie błogosławiona jest má-
 28 tka ktora porodziła króla onego / ktory niebo y ziemię rządzi y
 sprawuje.
- Y owšem błogosławieni.) Nie przy Pan tymi słowy / żeby má-
 tka tego puzo je go poczęła y wychowała / nie miała być błogo-
 sławiona. Gdyż tak wysłszy ániół do niej mówił: Wlázłás lá-
 28 sse v Boga / oro poczniesz w żywocie. z. N Elzibiera Duchem S.
 nápełniona / rzekła: Błogosławionás ty między niewiastami / y
 błogosławion owoc żywota twego. Ale pochwalając y potwie-
 dzając to niewieście słowo / dāie druga wietśa y pospolitśa / a k te-
 mu nie cielesna ale duchowna przyczynę błogosławieństwa / dla
 poctedy wszystkich wternych swoich: że nie tylko Mária Bogáro-

Zaczá: 62.
 Ewangelia o
 S. Mieczenné-
 kách.

pomsty krwie
 wylancy.

Pánne Mária
 błogosławi ko-
 ściół Kátolicki.

Mária przez
 błogosławioną.

dział jest błogosławiona / ale y ci wszyscy / którzy słowo Boże duchownie w sercu poczynają / co bywa słuchając i pocztę rodzą / y iakoby pierśmi karmia / gdy słowu słyszane strzegą pełnia ię.

13 pokutowali.) Tu masz *μετάνοιαν*, Grecie słowo : Skądśnacie że *μετάνοια* nie jest upamiętanie tylko albo pokucie : ale także pokuta / iaką Ninowicie czynili. Patrz Mat. 3. 2.

Skutki iakmu-
jny.

Daycie iakmu-
jny.) Wielka moc y skutek iakmu-
jny / tu y na tw-
nych intersech pisana S. jest wyrażona. Abowiem czytamy / i
ona głosi grzechy : i odkupie y wybawia z grzechu : że którzy
ia czynia / i poyda do nieba : a którzy ia opuścili / potępieni be-
da : i iakmu-
jny oczyszcza grzechy / y czyni dosyć za przeszłe grzechy.
Bo iako Augustyn S. piše / uczynki miłosierne nie pomagają
człowiekowi w grzechach trwającemu / ale za przeszłe grzechy ma-
ją być czynione. Ta nauka tak w piśmie S. iasnie wyrażona / i-
ako sie z sama wiara zgadza / y iako sie dzisiejszym Ewangelikom
podobą / to iuz każdy widzi.

Hereticy ka-
plany w nien-
wiść pyzywa-
ją.

Y wam zakonnym Doktorom.) Iako imie mistrzow / Dokto-
row / Nauczycielow Chrześcijańskich nie ma być ścispane / zniewa-
żane / y od ludzi w nienawiść podawane / przeto i mistrzowie y
Doktorowie Żydowscy byli sli / y słusnie od Pana sroflowani : tak
imie kapłanów nie ma być w Chrześcijańskich w mneyzey wadze
prze to / i kapłani Żydowscy sli a niezbojni byli. O co sie ie-
dnak hereticy wślnie starają / sami siebie równając z Christu-
sem / a Biskupy y kapłany Katołickie z Biskupami Żydowskimi
y z Pharyzejskimi.

Budowanie
grobow SS.

Którzy budują groby.) Nie toż w nich gani / i budowali
groby Prorokow : ale i nasładowali słości y niedowiarstwa
przodkow swych / którzy pobili proroki. Ambrosius.

ROZDZIAŁ XII.

1 Kwas Pharyzyski. 4 Nie ludy sie bać ale Bogą. 7 Wło-
sy nasze są policzone. 8 Wyznawac Christusa potrzebą. 10 Wło-
sniestwo przeciw Duchowi s. 11 Niebezpieczeństwa swym obie-
cie / a ku temu Duch s. 13 Oczyszczenie między braćmi dzielić nie-
dce. 15 Kaze sie strzedz lakomstwa. 16 Dac na przykład bo-
gacza. 22 Nie ścislować sie o doczesne potrzeby. 33 Iakmu-
jny zaleca. 35 Biodra przepasane. 42 Wlery śasat. 45 Sły Auga.
47 Z wiadomości grzeszacy ciezej karani bedzie. 51 Nie pokoy /
ale niezgodę przyszedł Pan puszczać na świat.

21 gdy

32 Syrach 3

33.

Dan : 4

24.

Tob : 4. 12

11. 9.

Mat : 23

35.

Tob : 12. 9

Aug : End

cap : 70

46

47

- A** **21** Gdy sie nagromadziło bårzo wiele rzęse / tåk
 iz iedni drugie deptali / poczat * mowić do v-
 czniow swoich. **4** Wystrzegaycie sie kwasu
2 Pharyzayssiego / ktory iest obłudność. **1** **b** **1** A nie
 måsß niezakrytego / coby sie wyiåwić nie miało: ani
3 tåiemnego / czego by sie nie dowiedziano. **1** **A**bo
 wiem coscie w ciemnościach mowili / na iåsniey sly-
 secß bedzie: a coscie w wychõ mowili w zåmknieniu /
4 na dachach oglosiono bedzie. **1** **A** mowie wam przy-
 iaciolom moim; Nie stråchaycie sie tych ktorzy zå-
 biåia ciåto / a potym nie måia coby daley mogli czy-
5 nić. **1** **L**ecz wam okåże kogo sie bać macie. **B**oycie
 sie onego ktory gdy zabije / ma moc wrzucić do pie-
6 kå. **Z**åisste wam powiedam / tego sie boycie. **1** **I**za-
 li piaci wroblow nie przedåia za dwa pieniażki: a
 ieden z nich nie iest w zapåmietaniu przed Bogiem?
7 **1** **A**leç y wlosy glowy waszey wsystkie sa zliczone.
A przetoż sie nie boycie: drożyscie wy niżli wiele
 wroblow.
8 **1** **A** mowie wam; Wselski ktory mnie wyzna przed
 ludźmi / tego y Syn czlowieczy wyzna przed ånioty
 Bożymi. **1** **E**
9 **1** **A** ktory sie mnie zåprzy przed ludźmi / bedzie zå-
10 przyan przed ånioty Bożymi. **1** **A** każdemu ktoryby
 co mowil przeciw Synowi czlowieczemu / bedzie od-
 puszczo: åle temu coby bliżnit przeciw Duchowi
11 świetemu / nie bedzie odpuszczono. **1** **A** gdy was
 beda wodzić do bożnic / y do wrzedow y zwierzchno-
12 ści / nie fråsuycież sie iåko y cobyscie odpowiedzieć
 åbo mowić mieli. **1** **B**o Duch świety nåuczy was
 oneyże godziny co wam potrzeba mowić.
13 **1** **R**zekł mu niektory z oney rzęse: **N**åuczycielu /
 rzecß bråtu memu åby sie ze mna podzielił dziedzic-
14 twem. **1** **A** on mu rzekł: **C**zlowieczu / ktoż mie po-

Zåczå: 63.

Ewångelia o

Necennikåch

* naprzod. G.

Boć nie måsß.

N. L. K.

Zåcz: 64.

* L. G.

Zåczå: 65.

G. 15
 'To iest: nie dla
 tego kto dluzey
 zywie, iz ma w
 ielkie bogactwa.
 Zac: 66. 16
 'Rozdaly rbo
 gim: bos to rczy
 nic winien. mo
 wi Basilus S.
 'rzywady.
 Piekna przestro
 ga wszytkim ma
 ietnym ludziam.
 komusz G.
 o zywot wasz.
 'Krauy Iozu
 4ci
 'nizli ptacy G.
 'kwiatkom.
 'wielmoznosci.

stanowit sedzia abo dzielnikiem nad wami: ? A rzekl
 do nich: Baczcie sie a strzezcie sie "wselakiego" ta
 komstwa: gdyz "nie na tym iz kto ma obfite maie
 tnosci/ zawiisl zywot iego.
 ? A powiedzial im podobienstwo mowiac: 16
 ktoremu bogatemu czlowiekowi zrodzilo sie obficie
 na gruncie iego: ? A rozmyslat sam w sobie mowiac: 17
 'Coz uczynie/ gdyz nie mam dokadbych zgromadzic
 mial wrodzanie moje: ? A rzekl: To uczynie: Pokaze 18
 gumna moje/ a wietse pobuduje: a tam zgromadze
 wszytki wrodzanie moje y dobra moje: ? y rzekl duszy 19
 swoiey: Duszo / masz wiele dobr wlozonych na wiele
 lat: odpoczywaj/ iedz/ pij/ badz dobrej myśli. ? A 20
 rzekl mu Bog: Szalony/ teyze nocy dusze twey wpo
 minania sie v ciebie: a cos nagotowal/ czyiez' bedzie:
 ? Takci iest ten ktory sobie skarbi/ a nie iest ku Bogu 21
 bogatym. ? A rzekl do uczniow swoich: Dla tego c
 wam powiedam: 22
 Nie troszczcie sie o dusze wasze
 cobyscie iedli: ani o ciato w cobyscie sie obloczyli.
 ? Wietscac iest dusza niz zywosc/ a ciato nizli odzie: 23
 nie. ? Przypatrzcie sie krukowi/ iz nie siecia ani zna: 24
 ktorzy nie maie spizarniey ani gumna/ a Bog ie
 karmi. Jakoż daleko wy iestescie drozysy "nizli oni":
 ? A ktocz was troszczac sie moze ieden tokiec przydac 25
 do wzrostu swego: ? Jesliż tedy y rzeczy namniey
 sey nie przemozecie / czemuż sie o inne frasnecie: 26
 ? Przypatrzcie sie "liliom" iako rosta: nie pracuia ani
 przeda: a powiedam wam / ze y Salomon we wszy 37
 tkiej swey "ozdobie" nie byl tak wbrany iako iedna z
 tych. ? A iesliż zioltko ktore dzis iest na polu/ a intro 28
 bedzie w piec wrzucone/ tak Bog przyodziema; i
 koż wiecey was malowierni: ? A wy nie pytaycie 29
 sie/ cobyscie iesc abo pic mieli: a wzgore sie nie pod
 noscie. ? Albowiem tego wszytkiego ludzie tego swia 30

f Syr: 12
c 19.g Psal: 54
d 23.
Mat: 6
d 25.
1. Piotr: 5
b 7.
Iob: 38
a 3.
Psal: 146
a 9.

rożetnie G.
policzy go mie-
dzy nieczystymi
mi sługami.
6 L. G.

ić się y pić y wpijając się : I przyjdzieć pan sługi onego /
w dzień w który się nie spodziewa / y w godzinie ko-
rey niewie ; y oddzieli go / a część tego z niewier-
nymi poloży. I On zaśie sługa który wiedział wola
pána swego / a nie nągotował się ani uczynił wedle
woli tego : wcielce będzie karan. I ale który nie wie-
dział / a uczynił co godnego karania ; mniey będzie
karan. Al od każdego któremu wiele dano / wiele za-
dać beda : a któremu wiele zlecono / tym wiecey beda
chcieć od niego.

Zacz : 69.

na ziemi N. L.
G.

I Przyszedł ciem miorać ogień na ziemi : a czegoż
chce iedno aby był zapalon : I Lecz mam być krzem
okrzeston : a iakom jest ściśmion / aż się wykona :
I ^m Niemacieś abych przyszedł dawać pokoy na
ziemi : Wynamniemy / mowie wam : owszem rozla-
czenie. I Albowiem od tad będzie ich pieć w iednym
domu rozłaczonych ; trzy przeciwno dwiemá / a
dwá przeciwno trzem : I Oddzieli się oćiec przeciwn
synowi / a syn przeciwn oycu swemu : matka prze-
ciwn corce / a córka przeciwn matce : świekra prze-
ciwn niewiaście swey / a niewiaстка przeciwn świekrze
swoiey. I ⁿ Nowil też y do rzeszy : Gdy widziacie o-
błok w schodzący od zachodu wnet mowicie ; Będzie
deszcz : y tak bywa. I Al gdy wiatr wiejący od polud-
nia / powiadać ; Już będzie gorąco : y bywa. I Oblu-
dnicy / postawy niebá y ziemi doświadczając umiećie :
a tego to czasu iako nie doświadczacie : I Przeczże
y sami z siebie nie sędziacie co jest sprawiedliwego :
I ^o Gdy tedy idzieś z twym przeciwnikiem do wrze-
du / stárayże się w drodze iakobyś był wolen od niego :
by cie śnać nie poćiągnął przed sędziego / a sędziaby
cie podał opráwcy : a opráwcaby cie wzrzućił do
wzięszenia. Powiedamci ; nie wynidzieś stamtad /
aż y ostatni drobny pieniadz oddaś.

bowiem. G.

m Mat : 10
d 34.

n Mat : 6
a 2.

o Mat : 1
d 25.

NAVKI Y PRZESTROGI.

Tęle Lu
trowie y
Kiluminis
towie.

5

Bojcie sie onego.) Oto boiazni piekła test pożyteczna : przećw
żowowiernikom/ktoryż kaja aby każdy pewien był o zbawieniu
swoim : a mówią/iż boiazni piekła czyni obłudne ludzie.

8

Wielki ktory nie wyzna.) Każdy Kátholik powinien test wi
re swoje wyznać/ Eieby go o to pozowa ábo zopytáta dydi/Tur
cy/Pogáni ábo Żeretycy. A nie dosyć test wiare trzymać w ser
cu ; ale ia też słowy y uczynkami wyznać potrzebá. A záprzeć sie
Christusa/ábo ktorego artykułu Kátholickiey wiary/ dla boiazni
ábo dla wstydu ktoregośkolwiek stworzenia/ nie inże karanie zá
sługie/ tedno że taki każdy w dzień śmierci swey będzie od Chri
stusa ná wieki odrzucony.

12

Náuczmy was oneyże gojiny.) Nie tby każdy Chrześćjanin/kt
ry od heretykow ábo od Pogánów powány test aby dal spráwe
o wierze swey / miał być nátychmiast obdarzon osobná táka y
niezwyczajná náuka ná dysputowánie/y dántie odporu przećw
żom (ktora Pan Bog obdarzał Apostoly / y niektóre inne święte
kościoła pierwszego) ale iż Pan Bog da naprostszemu/ ktory mo
cna wiare y wsióść w nim pokláda/ wmiętetność potrzebna/y slo
wá dostáteczne ku wiary swey wyznániu. Bo taki każdy bedac
powány/dosyć mówi y dostátecznie sie broni/ kiedy sie wyznawa
być Kátholikiem / y chce w tej wierze żyć y vmrzeć / ktora kościół
powśzechny wśytkich wiekow y narodow trzyma y wyznawa.

14

Ktoż mie postánowił.) Nie chciał tu Pan Christus być sedzia y
dzielnikiem : ná przykład duchownym / aby sie práwam y zába
wam świeckim odwozić nie dáł od vrzedu swego przedneyšie
go to test od modlenia/kazánia/ y prace pásterkiey. Nie żeby im
sgolá wśytkie spráwy y zábaawy świeckie byly zákazáne / zwlászczá
gdy sie ku czci y chwale Bozey obracáia / ábo sie ku rozmnożeniu
wiary/ku pokoiowi pospolitemu/y ku duchownym pożytkom ścia
gáia. Gdyż y o S. Augustynie Possidonius w żywocie tego pi
śse/iż często dni cále ná takich spráwach trawił/rozwiézuiać spory
świeckich ludzi y one vgadzáiać : A Augustyn piśse sam o sobie/
iż o tym nie wárpil/ że zá takie prace miał wziąć zapláte w niebie.

21

Ku Bogu bogatym.) Ten test ku Pánu Bogu/ábo przećw Bo
gu bogatym/ktory dobrá swe ná rozmnożenie chwaly Bozey/ná
kościół/ná školy/ná spitala/ábo ná vbogie wydawáiać/skárbi
sobie skarb záługi y zapláty w niebie : ktoremu vbodzy / zázywá
iaćy tálmuzn tego / vprośá w dzień sądny miłosierdzie/ktore tu
skárbem niebieskim test názwáne. Tu tedy Pan Christus tálmuz

Boiazni piekła
test pożyteczna.

Christusa wi
nien każdy wy
znać.

tako Duch S.
náucza o wiare
poimanych.

Duchowni má
iali sie báwić ś
wieckimi sprá
wami.

tálmuzny poży
tek.

Troskanie żaka
żanc.

ine rătă być potrzebna y rătă wozieczna Bogu pokazuje / iżby rătăcy
ludzie mieli wszystko przedać y rozdać w bogum / á nišli ostrádać iey
pożytku.

Nie troszczcie się o żywot wasz.) Nie żakánuieć mternego stárá- 22
nia y opátrznosci: ále strásunów y kłopotów o potrzeby cieles-
sne. Pátr Mat: 6. 25.

A w zgóre się nie podnoście.) Grzechcie słowo μετρωσις dat, 29
iést warpliwe. Wo się rozumieć może / ábo / Ant się z niebios o
tym wywiáduyć: ábo / Ant pátrzyć w zgóre / watpiac o Boskiej
opátrznosci: ábo / Ant się wahayć: ábo / Nie myślćie wysoko:
ábo / iáko w tercie.

Kościół Chrystu-
sów nie iest má-
le stádo.

Mále stádo.) Do Apostołów tu sámych Pan mowi: y przeto te 32
máłym stádkiem zowie: y roskánuie im przedáwáć máietności /
czego wszystkim w obec nie roskazał. A przeto nie idzie stádo /
żeby Kościół powszechny / miał być málutki.

Skárbić w nie-
bie.

Gdzie iest skarb wasz) Tesli bogactw topiwszy serce w skárbie 34
swoim ziemskim / nie może go podwáyć y podnieść do niebá:
niechayie skarb ziemski przed sobą przesyła do niebá / wydawájąc
go ná te / którzy się zań modlić beda: tedy wnet serce tego bedzie
z skárbem w niebie.

Pokoy zły y do-
bry.

Abych przyszedł ákwáć pokoy.) Rozumiey on pokoy sly / który 51
iést między świećkami y niebożnymi ludźmi / y one zgode krot-
iést między niewierniká y herezykámi / ábo innemi złościnkámi.
Wo ten pokoy przyszedł Chrystus tárgáć. Pátr Mat: 10. 35.

ROZDZIAŁ XIII.

1 Chrystus wyslyszawszy o Pilatowym okrucieństwie / nápomina 1
lud do pokuty. 6 A podobieństwem nieplodney figi. 11 Leczy 1
niewiáste skurczona. 19 Podobieństwo od ziarna gorczycznego. 21 1
A kwásu w mace wlozonego. 24 Trzeba się ciásna forta ci- 2
snać do niebá. 32 Heroda lilem nazywa. 34 Hierozolimy stáżes 3
nie opowiada.

Zácz: 70.

których Pilat
pobił przy ofiá-
rowaniu.

* Iesus. K. G.

B Rzyśli też niektórzy ná ten czas / oznáymu- 1
iac mu o Gálileyczykách / którzy krew zmie- A
słat Pilat z ofiárámi ich. 9 A * odpowie 2
dziawszy rzekł im: Nniemacie że ci Gálileyczycy
nád wszystko inne Gálileyczyki grzesznieyszymi byli / z

tákowe

3 taktowe rzeczy vcierpieli? I Bynamniey / powie-
dam wam: lecz iesli pokutować nie bedziecie / wszy-
4 scy także zginiecie. I "Jako" osminasście onych na
ktore vpadła wieża w Syloe / y pobita ie: minie-
cie żeby y oni winniyszymi byli nad wszytkie ludzic
5 mieszkające w Hieruzalem? I Bynamniey / mowie
wam: owsem iesli pokutować nie bedziecie / wszyscy
także zginiecie.
6 I A powiedzial to podobienstwo: Miał niektory
B człowiek figowe dzewo szczepione w winnicy swojej:
7 y przyszedł sukćiac na nim owocu / y nie nalezł. I A
rzekł ku winiarzowi: Oto już trzy lata" sa jako przy-
chodze sukćiac owocu na tey fidze: a nie náyduie.
8 Wyrniś ia tedy: przecz y ziemię prozno zastępuje? I A
on odpowiedziałwszy rzekł mu: Pánie / zámiechay iey
9 y na ten rok / aż ia okopam y obtoże gnoiem: I owa
snać da owoc: a iesli nie / wic ia na potym wyrniess.
10 I A náuczał w*bożnicy ich w sabbaty. I A oto nie-
11 wiastá / ktora miała ducha niemocy od osminasście
C lat; a była skurczona: y nie mogła żadna miara wz-
12 gore pozrzec. I Ktora wyzrawszy Iesus / przyzwał
iey do siebie / y rzekł iey: Niewiasto / rozwiązańs
13 iest od niemocy twoiey. I A włożył na nie rece: a
14 natychmiast podniosła sie / y chwaliła Boga. I A
odpowiedziałwszy Arcybożnicy / gniewając sie że Je-
sus w sabbat vzdawiał / rzekł do oney rzese: Sać šest
dni w ktorych ma być robiono: w te tedy przycho-
15 dzac leczcie sie: a nie w dzień sobotni. I A odpowie-
D dając Pan rzekł do niego: Obludniku / ażaż każdy z
was w sabbat nie odwiezuie wolu swego abo osła
16 od żlobu; y odwiódłszy náparwa: I A tey corki Abrah-
amowey ktora oto związał sátan od osminasście lat /
17 zali nie potrzeba było od związki tey rozwiązać w

Abo. G.

G.

G.

Zaczá: 71.

*iedney G.
ciężka niemoc.
rozkurczyła.
G.

Obludnicy N
L. K. G.

wszyscy przeciwnicy iego: a wszytek lud rabował sie /
ze wszytkiego co sie chwalebnie działo od niego.

Zaczá: 72. ¶ ^a A mowit: Czemuz podobne iest krolestwo nie-
ktorey rzeczy. biestkie / a czemu ie podobne uczynie? ¶ Podobne iest
ziarnu gorzyczynemu: ktore wziawszy czlowiek / w-
rzucit do ogrodu swego; y wroslo y ostáto sie dzierzewem
wielkim / a pracy powietrzni odpoczywáli na ga-
lazkach iego. ¶ ^b A zaszé rzekł: Komuz przypodo-
bnie krolestwo Boze? ¶ Podobne iest kwasowi / kto-
ry wziawszy niewiasta / zakryla we trzy miary maki:
azby sie wszytko zakwasilo. ¶ A chodzil po miastach
y miasteczkach / naucezaiac / a idac w droge do Jeru-
zalem. ¶ A rzekł mu niektory: Pánie / iesli máto
tych co máia być zbawieni: A on rzekł ku nim: ¶ W-
situycie abyście weszli przez ciasna foreke. ^{to} Bo
wam powiedam / że ich wiele beda chcieli wnidz / a
nie beda mogli. ¶ ^d A gdy ^e wnidzie gospodarz / y
zamknie dzwi / a poczniecie stać na dworze / y kóla-
tać we dzwi / mowiac: Pánie * otworz nam: A od-
powiedaiac rzecze wam: Nie znam was z kadesćcie.
¶ Tedy poczniecie mowić: Jádálíchmy przed toba / y
pijáli / y uczyles na wlicach naszych. ¶ A rzecze * wam:
¶ Nie znam was z kadesćcie: s odstepcieś odemnie
wszyscy robotnicy nieprawości. ¶ Tam będzie płacz
y zgrzytanie zebow: gdy wyzrzyćcie Abraháma / y Izáá-
ka / y Jákobá / y wszytkie Píoroki w krolestwie Bo-
zym / a was precz wyrzuconych. ¶ A przyida od w-
schodu y zachodu / od putnocy y południá: y vsieda
w krolestwie Bozym. ¶ ² A oto sa ostateczni / kto-
rzy beda pierwszymi: a sa pierwsi / ktorzy beda
ostatiecznymi.

Zaczá: 73. ¶ W onze dzień przystapili niektorzy z Pháryzeu-
sow / mowiac mu: Wynidz a idz stad: bo cie Herod
chce zabić. ¶ A rzekł im: Jbście / a powiedzcie te

18 a Mat: 13
d 31.
19 Mar: 4
e 30.

20 b Mat: 13
e 37.

21 E

22

23

24 c Mat: 7
b 13.

25 d Mat: 23
a 10.

26

27 F e Mat: 7

28 c 23. y 25.
d 41.

29 f Psal: 6
b 9.

30 g Mat: 19
d 30 y 20
b 16.

31 Mar: 10
d 31.

32

G mu liſowi ; oto wyrzucam czarty y wykonywam w
zdawiania dziś y jutro y trzeciego dnia koniec mieć
33 bede." ? A wszakoż potrzebá mi dziś y jutro y po ju-
trze iść w drogę : bo nie przystoyna prorokowi indziej
34 zginąć okrom w Jeruzalem. ? Jeruzalem / Jeruza-
lem / ktore zabijaś proroki / y kamionuieś te ktory sa
do ciebie posłani : ilekroć ciem chciał zebrać dziatki
twoie iako kokaś "gniazdo swe" pod skrzydła / á niech-
35 ciąłoś : ? Otoż zostanie wam dom wasz pusty. A
powiedam wam ; że nie wyrzycie aż przydzie czas
kiedy rzeczećie : Błogosławiony ktory idzie w imie
Pániskie.

kureżatá swe.
zostanie G. S.

NAVKI Y PRZESTROGI.

2 Ci Galilejczycy.) Wielkie test w tym miłosierdzie Boże / iż nie
táf przedko y nie táf ciężko wszystkie grzeszne karze ; iako niektóre
karze ná przestroge drugich. Jáko ná przykład / nie ná wszystkie
heretyki (ktory przelozonymi swymi gárdza im sie sprzeciwiać)
dopuszcza / áby przepádlu imie / iako Chore z towárystwem
swoin : A nie mści sie táf sárz nád wszystkim / ktory kóściół y
stárbu ich lupia / iako sie nád Heliodorem y nád Báltázarem
pomścił : A nie wszystkich ktory w cále nie oddawáia Bogu co
ślubili / karze nagla śmierćia / iako Anániasz y Sáphtre. Ale
niektorych tylko stáráć raczył wedle ich zasługi / áby byli ná przy-
kład y ná przestroge ku pokucie innym wszystkim / ktory ich w tá-
kich złościách náśládnia : Który testu ná tym świecie nie pokutu-
ia / tedy pewnie ná onym beda potępieni. Optat : lib : 1. contra
Parmen.

Bog niektórych
karze ná prze-
stroge innych.

3 Jeśli pokutować nie będziecie.) μετάνοια, w Nowym testamén-
cie / znaczy zupełna pokute. Pátrz Mat : 3. y 2.

Pokutá.

6 Miał niektóry figowe drzewo.) Figá máiaca liście bez owocu /
znaczy żydy / heretyki y le Chrześcijány : Który máia wiare y do-
bre słowa / ale nie uczynki.

Figá bez owocu.

16 Związał Szatan.) Stąd wódziny / iż wiele chorob / ktore sie
zdáda być przyrodzone / pochodza od sáráná : Boskiego dopu-
szenia : ábo dla grzechu / ábo dla doświadczenia. Lecz Pan
Christus oboje te choroby wzdawia : ktoreby żaden lekarz przy-
rodzonym obyczáiem zleczyć nie mógł. Ji on ná to przyszedł / áby

Choroby niektó-
re od Szátaná.

Ciężka sortka.

wyniszczyć / tak na duszach iako y na cielech / sprawy dyabelskie. Przez ciężką sortkę.) Chryścijani w życiu swym pobożnym mają szukać tej ciężkiej sortki : ale w wierze y w religiey mają się trzymać powszechności / to jest starych y wbiętych drogi. Ktemu obacz / iż nie jest sobie Pan przeciwny / powiedziałac tu / że mało jest tych którzy mają być zbawieni : a gdzie indziej mówiac / iż wiele ich przypisze ze wschodu y z zachodu słońca / którzy wstąpią do Abrahamy mem w Królestwie niebieskim : Bo choć ich mało jest względem potępionych ; wszakże wiele ich jest względem świątych zbawionych. Jako y pszenice między plewami mało się zda kiedy młóca : ale po odwianiu / napełnią się nią śpiichlerze niebieskie. August : serm. 32. de verbis Domini.

Wiarą oprócz kościoła nie ważna

Iadaliśmy przed tobą.) Nie dosyć jest ku zbawieniu używać Pańskich Sakramentów / y słuchać słow jego : jeśli kto nie żywie w iedności Kościoła powszechnego. Tak to miejsce Augustyn s. przymodzi przeciw Donatystom : którzy choć mieli prawdziwe Sakramenty / y ofiarę Masy S. ale się przez odświeżenie oddzielili byli od Kościoła S. powszechnego.

Człowiek przy czyną swego potępienia.

A niechciałość.) Żydzi sami sobie własną wolą swota / byli przy czyną swego zatracenia / a nie Bóg / który ich używać nie przestawał / gdy oni słuchali niechcieli. Skąd widzimy wielką wolność ludzka.

ROZDZIAŁ XIII.

2 Opuchły w śabat uzdrowiony. 7 Jako y kiedy siadać w stołu na Polacyey. 12 Ubogich używać na wieczerze. 16 Podobieństwo wezwanych na wieczerze. 26 Rodzice trzeba mieć w nienawiści dla Chrystusa. 28 Podobieństwo chcącego budować wieżę. 31 Ktola chcącego walczyć przeciw nieprzyjacielowi. 33 Odrzucić trzeba ze wszystkich miłośności. 54 Sol.

Zacz: 74. Ewangelia Niedz: 15. po Świątkach.

Wstąpił się : gdy Jezus wszedł do domu iednego z go przedmiejsczego Pharyzeusza / w śabat iść chleba / a oni go podstrzegali. I oto czlowiek niektory opuchły był przed nim. I Jezus odpowiadziawszy rzekł do zakonnych Doktorów y Pharyzeuszów / mówiac: Godzili się w śabat uzdrawiać : I Lecz oni milczeli. A on wiawszy go uzdrowił / y odprawił.

24

Mat: 5. 11.

26

Cont: list Petrus: lib. 2. c. 55.

34

1

A

2

3

4

prawił.

- 5 prawił. ¶ A odpowiadając rzekł do nich: Ktorego
 6 z was osiel albo wół wpadnie w studnia: a nie wnet
 7 go wyciągnie w dzień sobotny? ¶ A nie mogli mu
 8 na to odpowiedzieć. ¶ A powiedział też podobien-
 9 stwo ku tym którzy byli wezwani / bacząc iako pier-
 10 wsze siedzenia obierali / mówiac do nich: ¶ Gdy be-
 11 dzieś wezwan * na gody / nie siadajże na pierwszym
 12 miejscu: abyś stać poczywszy nąd cie nie był wezwan
 13 od niego: ¶ A przyszedłszy ten który ciebie y onego we-
 14 zwał / nie rzekł ci; Day temu miejsce: a tedybysze
 15 wysydem począł siedzieć na ostatnim miejscu. ¶ Ale
 16 gdy będziesz wezwan / siedź / siadźże na poślednim
 17 miejscu: że gdy przyjdzie ten który cie wezwał / rze-
 18 cze tobie: Przyjacielu / posiadź sie wyższej. Tedy
 19 będziesz uczczon przed spotem z toba siedzącymi.
 20 ¶ b Bo wszelki co sie wynosi / znizon będzie: a kto sie
 21 wniża / wywyżsion będzie.
 22 ¶ Mówił też y onemu który go był wezwał: Gdy
 23 sprawniesz obiad albo wieczerza / nie wzywajże przy-
 24 iaciół twoich / ani bracię twoję / ani krewnych / ani
 25 sąsiad bogatych: żeby cie też oni nie wezwali / y nie
 26 osztać sie nagrodą. ¶ Ale gdy sprawniesz ucztę; w-
 27 zowżę ubogich / wtomnych / chromych y ślepych: ¶ a
 28 będziesz błogosławionym: żeć nie mają czym oddać.
 29 abowiemci będzie oddano w zmartwychwstanie
 30 sprawiedliwych.
 31 ¶ To usłyszawszy niektory z spolu-siedzących / rzekł
 32 mu: Błogosławiony który będzie iadł chleb w
 33 królestwie Bożym. ¶ A on mu powiedział.
 34 Człowiek niektory sprawił wieczerza wielką / y
 35 zaprosił wielu. ¶ A posłał sługę swego / w godzinę
 36 wieczerzy / aby powiedział zaprosionym / żeby przy-
 37 szli boć inż wszystko gotowo. ¶ A poczęli sie wszyscy
 38 spolecznie wymawiać. Pierwszy mu rzekł: Kupi-

* od kogo G. S.

Zacz: 75.

Zacz: 76.

ie. K.
obiad G.Łwian: Niedz:
wtorey po S.
wtatłach.
Podzięć G.

po iednemu G.

tem wieś /

4 Przyp:

25. a 7.

6 Mat: 23.

b 12.

Niz: 15.

c 14.

Tob: 4.

b 7.

Przyp: 3.

a 9.

4 Mat: 22.

a 2.

Obia: 19.

b 9.

tem wieś / y mam potrzebe wynieść a oglądać ia: pro-
 sze cie mney mie za wymowionego. ¶ A drugi rzekł: 19
 Kupitem pieć iarsm wotow / y ide ich doświadczać:
 prosze cie mney mie za wymowionego. ¶ A drugi 20
 rzekł: Zonem poiał / a przeto nie moge przysć. ¶ A 21
 wróciwszy sie sluga / oznaymit to panu swemu. Tedy E
 sie gospodarz rozgniewawszy / rzekł slugze swemu:
 Wynidź rychto na vlice y na przecznice miastá: a w-
 bogie y wlonne / y slepe y chome wprowadz tu. ¶ A 22
 rzekł sluga: Pánie / sstáto sie iákos roslazá: lecz ie-
 szcze iest mieysce. ¶ A rzekł pan slugze: Wynidź na 23
 drogi y miedzy opłotki: a przymus wniesć; aby był dom
 moy nápełnion. ¶ A powiedam wam: żeć żaden z 24
 onych meżow ktorzy sa zaproszeni / nie vkusi wie-
 czerzy moiey.

Abowiemci
 wampowiedam
 G.

Zacz: 77.

Ewangelia o
 iednym Me-
 czenniku.
 y wordá ábo
 zdrowia swego.

* zali. N L. L.

o pokoy.

¶ A sly z nim rzese wielkie: a obrociwszy sie rzekł 25
 do nich.
 ¶ Jesli kto idzie do mnie / a nie ma w nienawisćci 26
 oycá swego y mátki / y żony y dzieci / y bráctey y siostr /
 ieszcze też y ^o dusze swoiey / nie może być wezniem mo- 27
 im. ¶ A kto nie nosi krzyża swego / a idzie za mná /
 nie może być wezniem moim. ¶ Abowiem kto z was 28
 chce budować wieże / * nie pierwey siadşy oblicza
 nakład / iesli ma czego potrzeba do wykonania: ¶ aby 29
 stać / gdyby záložyl fundáment a nie mogl dokoń-
 czyć / wşyscy pátrzáacy nie poczelí smiać sie z nie-
 go / ¶ mowiac: Jż ten człowiek počáł budować / 30
 a nie mogl dokonać: ¶ Abo ktory krol / iádac ná
 wojne potykáć sie z drugim krole / iádac ná 31
 wojne potykáć sie z drugim krole / nie pierwey
 siadşy myslí iesliż może z dziesiácia tysięcy potkáć
 sie z onym / ktory z dwudziesta tysięcy iedzie przeciw 32
 niemu: ¶ A iesliż nie; gdy on ieszcze iest dáleko / po-
 sly wyprawiwszy prosi ^o o to coby było ku pokoiowi.
 ¶ Także tedy każdy z was kto sie nie wyrzecze wşy 33

e Mat: 10
 d 37.

f Mat: 10
 d 35. y 16
 d 24.
 Mar: 8
 d 34.

skich má

ściach majątności swoich / nie może być moim
wzniem.

8 Mat: 5.
b 13.
Mar: 9.
g 50.

- 34 I Dobrac jest sol. Lecz jeśli * sol zwietrzeje
35 czyniże i naprawia: I Nie przygodzi się ani do zie-
mie / ani do gnoin: ale ią przez wyrzucą. Kto ma
wsy ku słuchaniu niechay słucha.

* też. N. L.
wł: zgłupiecie.

NAVKI Y PRZESTROGI.

- 14 Abowiemci będzie oddano.) Oto zaplatają czyny miłosierne:
i mogą być czynione dla zapłaty wieczney. co jest przeciw wo-
wowieństom dzisiejszym.

Zaslugi czyn-
kow dobrych.

- 18 Y porzeli się wszyscy wymawiać.) Wolność ludzka / a dostatek
świeckich / nawlecey przeszkadzają ludziom do zbawienia.

- 23 Przymus wnidz.) Stad Augustyn S. dowodzi / iż heretycy do
wiary ktorey nie strzymali / y do kościoła / ktorego wcielili / mają
być mandaty y winami Erolow y Ektazar Chryścijańskich przy-
muszani y przypadzani: ponieważ kościół ma na nie prawo / iako
na swe zbiergi. Słowia tego teza: Przysli Pogani z wlic y z rosta-
tow: niechże też przysda heretycy / a tu nayda pokoy. Wo ktory
plozy grodzia / ić rozdzielania sukata. Wic ich wyciągnąć z oplo-
tów / wicte z ciernia wywlec. Na płociach wieszli / y niechca
aby ich przymuszano. Chca aby im wolno było wnieć / abo nie
wnieć. (y wierzyć iako chca) Lecz nie tak Pan rozkazał ale tak:
Przypadz / abo przymus ich aby weszli. Niechay ich z wierschu
potrzebą przyciąnie: abowiem potym z niey wola wyrośnie.
To Augustyn S.

Hereticy mają
być do kościoła
przypadzani.

*Antichrysta
wykłada jego
rada bezbożna*

- 26 A nie ma w nienawiści oyc.) Żadne stworzenie nie ma nam tak
być miłe / ktorego byśmy się zaprzec y w nienawiści mieć nie mieli;
ieśli nam jest na przekazie do Chrystusa / y do kościoła iego / abo
do nawrocenia / y zbawienia naszego.

*Przymus. Sobę
Przykładem Chrysta
sowym Apostołom
dyktuje*

Bog ma być mi-
łowan nade ws-
syko.

- 33 Kto się nie wyrzecz.) Prawy Chryścijańin ma się poracho-
wać / gdyby na taki hał przyszedł (czasu przesładowania) żeby się
rączy odwrzeć wszystkiego co ma y mieć może: a niżaby miał
tracić wiare Katolicka. *to jest, Prawostawny Grecki O*

derwana

ROZDZIAŁ XV.

1 Grzesznicy Chrystusa słuchają. 4 Wzwa stracona. 7 y 10
Wesele w niebie z grzeszniką nawrocenia. 8 Groźzgniony.

Zacz: 78.

Ewán: 3. Nied:
po Świątkach.
* wszyscy. G.

12 O marnotratnym synie. 20 Niewymowne miłosierdzie Bo-
że przeciw grzesznym pokutującym.

N Przybliżali się do niego * Celnicy y grzeszni-
cy aby go słuchali. I Asemrali Pharyzeu-
rowie y Doktorowie/mówiac: Jż ten przy-
muie grzeszniki/ y iada z nimi. I Rzekł do nich to
podobienstwo/mówiac: I A Ktory z was człowiek
máiac sto owiec / á stráciwszy iedne z nich / izali nie
zostáwuie dziewiáćdziesiąt y dziewiáćci ná puszczy/
á idzie zá ona co zginetá/ áż ia naydzie: I A nálaższy/
kládzie ia ná ramię ná siwe ráduiac się: I á przysed-
szy do domu wzywa przyiáćiot y sásiadek/mówiac im:
Ráduycie się ze mna / iżem nálażł owce moje ktora
byłá zginetá: I Powiedam wam / żeć tákże będzie
rádosc w niebie nád iednym grzesznikiem pokutui-
cym / wiecey niż nád dziewiáćdziesiąt y dziewiáćci
spráwiedliwych ktorzy nie potrzebuia pokuty. I Abo
ktora niewiásta máiac dziesięć* grofzy/ iesliżby strá-
ciłá grof ieden/ zali nie zápála świece y * wywraca-
domu/ y szukał pilnością/ áżby * ználáżłá: I A ná-
laższy/wzywa przyiáćiotek y sásiadek/mówiac: Rá-
duycie się ze mna/ boćiem nálażłá grof ktorym byłá
stráciłá: I Tákżeć/powiedam wam/rádosc* będzie
przed ánioty Bożymi nád iednym grzesznikiem po-
kutuiacym.

* Dráchm. G. L.
A Dráchmá toż
co y Denarius
wáży, pulpiatá
grofá Polskie.
* rmiáta. IL. K.

G S.

* gi. N L. S.

* bywa G.

Zacz: 79.

Ewangelia w
Sobote po 2.
Nied: postu.

I Rzekł: Człowiek niektory miał dwu synu: 11
I Rzekł młodfzy z nich oycu: Oycze / day mi część 12
máietności ná mie przypadácey. A rozdzielił im
máietność. I A po nie wielu dni / zebrałszy wszy- 13
stko młodfzy syn odiáchat w dáleká kráinie: y ro-
sproszył tam máietność swoá żywiac rozpustnie. I A 14
gdy wszystko wtrácił / stat się głod wielki w oney
kráinie / y on poczał niedostatek cierpieć. I A 15

sedfzy/

a Mat: 13.
b 12.

siedszy / przyszedł do iednego obywatela oney krá-
 ny. A postat go do solwárku swego páść wieprze.
 16 ? A radby był nápełnit brzuch swoy mlotem ktore ia-
 17 dáli wieprze : ale mu nikt nie dawał. ? A przyszedszy
 k sobie / rzekł : Jáko wiele naiemników * w oycá me-
 go máia dosyć chleba : á ia " tu" głodem umieram !
 18 ? Wstawszy poyde do oycá mego / y rzekł mu : Oycze /
 19 zgrzeszyłem przeciw niebu y przed toba : ? iużem nie
 jest godzien być zwan synem twoim : vczyñ mie iáko
 20 iednego z naiemników twoich. ? A wstawszy siedł
 E do oycá swego. A gdy ieszcze był dáleko / wyżrzat go
 oćiec iego / y wlitował sie : á przybieżawszy przypadł
 21 do szyie iego / y pocátował go. ? A rzekł mu syn : Oycze /
 zgrzeszyłem przeciw niebu y przed toba : iużem
 22 nie jest godzien być zwan synem twoim. ? Rzekł te-
 dy oćiec do slug swoich : " Rychto" przynieście prze-
 23 dnia háte / á obleczcie go : y dajcie pierścieni ná re-
 F kę iego / y boty ná nogi iego : ? á przywiodszy tłuste
 24 čiele zabićcie : á iedźmy y badźmy weseli. ? Albo-
 wiem ten moy syn umárt był / lecz ożył : zginat był / á
 25 nálaźł sie. A poczeli sie weselić. ? A stáršy syn iego
 był ná polu. Lecz gdy przychodząc był blisko domu /
 26 wšlyśat muzykę y tańce : ? á przyzwawšy iednego z
 27 služebników / pytał coby to było. ? A on mu powie-
 dzał : Brát twoy przyszedł : y zabił oćiec twoy čiele
 28 tłuste / iź go zdrowego dostał. ? Rozgniewał sie te-
 dy / y niechćiat wnidź. A tak oćiec iego wyszedšy " po-
 29 czat go prosić". ? Lecz on odpowiedziawšy rzekł
 G oycu swemu : Otoć tak wiele lat służę / y nigdym nie
 przestąpił rozkazania twego : á nigdys mi nie dał ko-
 30 zlećia żebych vżywał z przyiacioly moimi. ? Ale gdy
 ten syn twoy / ktory pożárt máietność " swa" z nie-
 rzadnicámi / przyszedł / zabiłes mu tłustego čielca.
 31 ? A on mu powiedział : Synu / tyś záwždy jest ze mna /

* w domu N. L.
 S.
 " G.

" G.

" prośł go G.

" twa G. S.

y wszystkie dobra moje są twoje. ¶ Lecz trzeba było 32
używać y weselić się / iż ten brat twój był umarły / a
ożył : zginął był / a nałożon jest.

NAVKI Y PRZESTROGI.

Który z was człowiek.) Ten człowiek / testu Pan a zbawiciel 4
nasz / który wszystkie swe prace obracał ku nawróceniu grzesznych
do pokuty. Ktorego wszyscy wierni / a zwłaszcza duchowni / ma-
ją naśladować.

Radość w nie-
bie z grzesznych
nawrócenia.

Tak będzie radość w niebie.) Nie żeby Bog y święci na niebie 7
wiecey sobie wzięli jednego grzesznego pokutującego / niżli tych
którzy trwają w dobroci y sprawiedliwości. Ale tym chciał Pan
pokazać / takó miłe jest y wdzięczne Bogu y świętym tego grze-
snego nawrócenie : ktore nowa takas y niespodziewana radość
czyni w niebie. Takó y człowiek nie takó się wiecy raduje z na-
łożony jedney owce straconey / niżli z wiela innych ktore nie
zginely.

Abo która niewiasta.) Ta niewiasta testu Kościół Rzymski / 8
ktory zawsze szuka synów wtrąconych.

Świeci wiedza w
niebie co się zna-
mi dzieje.

Przed anioły Bożymi.) Aniołowie y dusze świętych w niebie we- 10
sela się z nawrócenia każdego grzesznego : wiedza tedy o nim y
pieczą o nas mają : y owszem sercá nasze / y wnetrzna pokutá y
skrucha nie jest onym tajemnicą z Boskiego widzenia albo objawie-
nia. Takó tedy modlitw naszych słyszeć nie mają : ¶ Nie mają w
tym żadney różności / między anioły a duszami świętymi : gdy y
ci / y oni są duchowie / y spolu są w niebie / y jednakó Paná Boga
widzą / w którym y przez ktorego widzenie albo objawienie / o nas
y o rzeczach naszych wiedza.

Y rosproszył tam majątność swą.) Ten syn marnotrawny figuruje 13
y nawrócenie poganow / y każdego człowieka grzesznego.

Osiara ciała y
krwie Páńskiej

Thłuste cielo.) Teraz się to wesele dzieje w Kościele powsze- 23
chnym / mowi Augustyn święty. Abowiem to cielo tłuste bywa
osiarowane Bogu / w cielo y krwi Páńskiej / y karmi y nasycá wo-
szYTEK dom. A takó cielo znaczy naswietła osiara / y wywołanie ciała
y krwi Páń Chrystusowej : tak świąta przednieysza znaczyć mo-
że niewinność one pierwsza / ktora nam Bog przywiera przez po-
kute : y insze dary y łaski / pochodzące z godnego wywołania świę-
tego Sakramentu.

Ian 10. 11.

Mat : 21.
30.

Aug : lib.
2. Quæst.
Euag : quæ-
sti : 33.

ROZDZIAŁ XVI.

1 Podobieństwo tego śafarza / który sobież pańskiego przyia-
 2 ciol naczynił. 10 Kto w małe niewierny / ten y w wielu. 13
 Dwimá pánom niſt ſłużyć nie może. 16 Zakon y Prorocy do
 17 Jana trwali. 17 Pewność y trwałość ſłowá Bożego. 18 Jone
 opuſciłszy nie godzi ſie inney poymować. 19 O bogactwu y Ła-
 20 ſarzu. 31 Kto piſmu S. nie wierzy / ten y umiárlým / gdyby po-
 21 wſtáli / nie uwierzy.

1 **W** Owił też y do uczniów ſwych: Był niektory
 A człowiek bogáty który miał śafarzá: á ten
 2 był odnieſion do niego / iáko by roſpraſat do-
 3 bra tego. 1 Al wezwawſzy go / rzekł mu: Coż to ſłyſz
 4 o tobie: odday liczbę ſafarſtwá twego: ábowiem
 5 inż wieccy nie będzieſz mogli ſafować. 1 A mowił on
 6 ſafarz ſam w ſobie: Coż uczynie gdyż pan moy odey-
 7 muie odemnie ſafarſtwo: kopać nie może / żebać
 8 ſie wſtydże. 1 Wiem co uczynie: że gdy bede złożon
 9 z ſafarſtwá / przyima mie do domow ſwoich. 1 Przy-
 10 zwawſzy tedy z oſobná káżdego z dlužników pána
 11 ſwego / rzekł pierwſtemu: Wieleś ty winien pánu
 12 memu: 1 A on powiedziat: ſto bárel oliwy. A rzekł
 13 mu: Weźmi zapis twoy / á ſiadſzy nátychmiat ná-
 14 piſz pięćdzieſiat. 1 Potym drugiemu rzekł: A ty
 15 wieleś winien: A on rzekł / ſto beczeł pſenice. A
 16 rzekł mu: Weźmiſ zapis ſwoy / á nápiſz oſmdzieſiat.
 17 1 A pochwalit pan ſafarzá nieſpráwiedliwego / iż
 18 roſtropnie uczynił. Bo ſynowie tego ſwiátá / ro-
 19 ſtropnieyſy ſá w rodzáiu ſwoim náđ ſyny ſwiátłoſci.
 20 1 A ia wam powiedam: Czynnicie ſobie przyacioly z
 21 mámmony nieſpráwiedliwey: áby gdy wſtániecie /
 22 przyieli was do wiecznych przybytków. 1
 23 10 1 Kto wierny ieſt w małe / y w wielu wierny ieſt:
 24 á kto w małe nieſpráwiedliwy ieſt / y w wielu nie-
 25 11 ſpráwiedliwy ieſt. 1 Jeſliżeſcie tedy w nieſpráwie-

Záčz: 80.

Evángelia w
 26 Tied: 8. po
 27 Swiatłach.
 28 ábo rzędniká;
 29 po Græcku oiz
 30 nóvoμov, który
 31 wſytkim do
 32 mem rządzí.
 33 G.

34 1 Corus miał w
 35 ſobie 30. miar,
 36 z których káżdá
 37 brálá w ſie, ile
 38 ſie we 144. sko-
 39 rup iátec koko-
 40 ſych poſpolis-
 41 tych wſypáć mo-
 42 że.
 43 1 nieſpráwiedli-
 44 woſci. Hebr.
 45 Mámmon, má-
 46 ietnoſć, ábo, iá-
 47 mienie, ábo bo-
 48 gáctwá. Hier.
 49 Záčzá: 81.

* y. G

Zacza: 82.

Zacza: 83.

Ewangelia we

czwartek po 2.

Niedzi: w post.

* y. G.

* który sie oblo-

czył N. L.

* w sárkat y w

iedwabnice. Był

płotno z Indyej

bárzo miekkie,

subtrylne á dro-

gie: iáko iedwa-

bnicá.

* bywał dobrej

myśli. G.

* á żaden mu nie

dawał. N. L.

* y pogrzebion

jest. A w piekle

podniozsy G. S.

* ty. G.

oliwey mámmonie wiernymi nie byli: Ktożsie wam
prawdziwey zwierzy? ¹² ¹³ A iesliście w cudzym wier-
nymi nie byli: Ktoż wam da to co wáśie iest? ¹⁴ ¹⁵ ¹⁶ ¹⁷ ¹⁸ ¹⁹ ²⁰ ²¹ ²² ²³ ²⁴ ²⁵ ²⁶ ²⁷ ²⁸ ²⁹ ³⁰ ³¹ ³² ³³ ³⁴ ³⁵ ³⁶ ³⁷ ³⁸ ³⁹ ⁴⁰ ⁴¹ ⁴² ⁴³ ⁴⁴ ⁴⁵ ⁴⁶ ⁴⁷ ⁴⁸ ⁴⁹ ⁵⁰ ⁵¹ ⁵² ⁵³ ⁵⁴ ⁵⁵ ⁵⁶ ⁵⁷ ⁵⁸ ⁵⁹ ⁶⁰ ⁶¹ ⁶² ⁶³ ⁶⁴ ⁶⁵ ⁶⁶ ⁶⁷ ⁶⁸ ⁶⁹ ⁷⁰ ⁷¹ ⁷² ⁷³ ⁷⁴ ⁷⁵ ⁷⁶ ⁷⁷ ⁷⁸ ⁷⁹ ⁸⁰ ⁸¹ ⁸² ⁸³ ⁸⁴ ⁸⁵ ⁸⁶ ⁸⁷ ⁸⁸ ⁸⁹ ⁹⁰ ⁹¹ ⁹² ⁹³ ⁹⁴ ⁹⁵ ⁹⁶ ⁹⁷ ⁹⁸ ⁹⁹ ¹⁰⁰ ¹⁰¹ ¹⁰² ¹⁰³ ¹⁰⁴ ¹⁰⁵ ¹⁰⁶ ¹⁰⁷ ¹⁰⁸ ¹⁰⁹ ¹¹⁰ ¹¹¹ ¹¹² ¹¹³ ¹¹⁴ ¹¹⁵ ¹¹⁶ ¹¹⁷ ¹¹⁸ ¹¹⁹ ¹²⁰ ¹²¹ ¹²² ¹²³ ¹²⁴ ¹²⁵ ¹²⁶ ¹²⁷ ¹²⁸ ¹²⁹ ¹³⁰ ¹³¹ ¹³² ¹³³ ¹³⁴ ¹³⁵ ¹³⁶ ¹³⁷ ¹³⁸ ¹³⁹ ¹⁴⁰ ¹⁴¹ ¹⁴² ¹⁴³ ¹⁴⁴ ¹⁴⁵ ¹⁴⁶ ¹⁴⁷ ¹⁴⁸ ¹⁴⁹ ¹⁵⁰ ¹⁵¹ ¹⁵² ¹⁵³ ¹⁵⁴ ¹⁵⁵ ¹⁵⁶ ¹⁵⁷ ¹⁵⁸ ¹⁵⁹ ¹⁶⁰ ¹⁶¹ ¹⁶² ¹⁶³ ¹⁶⁴ ¹⁶⁵ ¹⁶⁶ ¹⁶⁷ ¹⁶⁸ ¹⁶⁹ ¹⁷⁰ ¹⁷¹ ¹⁷² ¹⁷³ ¹⁷⁴ ¹⁷⁵ ¹⁷⁶ ¹⁷⁷ ¹⁷⁸ ¹⁷⁹ ¹⁸⁰ ¹⁸¹ ¹⁸² ¹⁸³ ¹⁸⁴ ¹⁸⁵ ¹⁸⁶ ¹⁸⁷ ¹⁸⁸ ¹⁸⁹ ¹⁹⁰ ¹⁹¹ ¹⁹² ¹⁹³ ¹⁹⁴ ¹⁹⁵ ¹⁹⁶ ¹⁹⁷ ¹⁹⁸ ¹⁹⁹ ²⁰⁰ ²⁰¹ ²⁰² ²⁰³ ²⁰⁴ ²⁰⁵ ²⁰⁶ ²⁰⁷ ²⁰⁸ ²⁰⁹ ²¹⁰ ²¹¹ ²¹² ²¹³ ²¹⁴ ²¹⁵ ²¹⁶ ²¹⁷ ²¹⁸ ²¹⁹ ²²⁰ ²²¹ ²²² ²²³ ²²⁴ ²²⁵ ²²⁶ ²²⁷ ²²⁸ ²²⁹ ²³⁰ ²³¹ ²³² ²³³ ²³⁴ ²³⁵ ²³⁶ ²³⁷ ²³⁸ ²³⁹ ²⁴⁰ ²⁴¹ ²⁴² ²⁴³ ²⁴⁴ ²⁴⁵ ²⁴⁶ ²⁴⁷ ²⁴⁸ ²⁴⁹ ²⁵⁰ ²⁵¹ ²⁵² ²⁵³ ²⁵⁴ ²⁵⁵ ²⁵⁶ ²⁵⁷ ²⁵⁸ ²⁵⁹ ²⁶⁰ ²⁶¹ ²⁶² ²⁶³ ²⁶⁴ ²⁶⁵ ²⁶⁶ ²⁶⁷ ²⁶⁸ ²⁶⁹ ²⁷⁰ ²⁷¹ ²⁷² ²⁷³ ²⁷⁴ ²⁷⁵ ²⁷⁶ ²⁷⁷ ²⁷⁸ ²⁷⁹ ²⁸⁰ ²⁸¹ ²⁸² ²⁸³ ²⁸⁴ ²⁸⁵ ²⁸⁶ ²⁸⁷ ²⁸⁸ ²⁸⁹ ²⁹⁰ ²⁹¹ ²⁹² ²⁹³ ²⁹⁴ ²⁹⁵ ²⁹⁶ ²⁹⁷ ²⁹⁸ ²⁹⁹ ³⁰⁰ ³⁰¹ ³⁰² ³⁰³ ³⁰⁴ ³⁰⁵ ³⁰⁶ ³⁰⁷ ³⁰⁸ ³⁰⁹ ³¹⁰ ³¹¹ ³¹² ³¹³ ³¹⁴ ³¹⁵ ³¹⁶ ³¹⁷ ³¹⁸ ³¹⁹ ³²⁰ ³²¹ ³²² ³²³ ³²⁴ ³²⁵ ³²⁶ ³²⁷ ³²⁸ ³²⁹ ³³⁰ ³³¹ ³³² ³³³ ³³⁴ ³³⁵ ³³⁶ ³³⁷ ³³⁸ ³³⁹ ³⁴⁰ ³⁴¹ ³⁴² ³⁴³ ³⁴⁴ ³⁴⁵ ³⁴⁶ ³⁴⁷ ³⁴⁸ ³⁴⁹ ³⁵⁰ ³⁵¹ ³⁵² ³⁵³ ³⁵⁴ ³⁵⁵ ³⁵⁶ ³⁵⁷ ³⁵⁸ ³⁵⁹ ³⁶⁰ ³⁶¹ ³⁶² ³⁶³ ³⁶⁴ ³⁶⁵ ³⁶⁶ ³⁶⁷ ³⁶⁸ ³⁶⁹ ³⁷⁰ ³⁷¹ ³⁷² ³⁷³ ³⁷⁴ ³⁷⁵ ³⁷⁶ ³⁷⁷ ³⁷⁸ ³⁷⁹ ³⁸⁰ ³⁸¹ ³⁸² ³⁸³ ³⁸⁴ ³⁸⁵ ³⁸⁶ ³⁸⁷ ³⁸⁸ ³⁸⁹ ³⁹⁰ ³⁹¹ ³⁹² ³⁹³ ³⁹⁴ ³⁹⁵ ³⁹⁶ ³⁹⁷ ³⁹⁸ ³⁹⁹ ⁴⁰⁰ ⁴⁰¹ ⁴⁰² ⁴⁰³ ⁴⁰⁴ ⁴⁰⁵ ⁴⁰⁶ ⁴⁰⁷ ⁴⁰⁸ ⁴⁰⁹ ⁴¹⁰ ⁴¹¹ ⁴¹² ⁴¹³ ⁴¹⁴ ⁴¹⁵ ⁴¹⁶ ⁴¹⁷ ⁴¹⁸ ⁴¹⁹ ⁴²⁰ ⁴²¹ ⁴²² ⁴²³ ⁴²⁴ ⁴²⁵ ⁴²⁶ ⁴²⁷ ⁴²⁸ ⁴²⁹ ⁴³⁰ ⁴³¹ ⁴³² ⁴³³ ⁴³⁴ ⁴³⁵ ⁴³⁶ ⁴³⁷ ⁴³⁸ ⁴³⁹ ⁴⁴⁰ ⁴⁴¹ ⁴⁴² ⁴⁴³ ⁴⁴⁴ ⁴⁴⁵ ⁴⁴⁶ ⁴⁴⁷ ⁴⁴⁸ ⁴⁴⁹ ⁴⁵⁰ ⁴⁵¹ ⁴⁵² ⁴⁵³ ⁴⁵⁴ ⁴⁵⁵ ⁴⁵⁶ ⁴⁵⁷ ⁴⁵⁸ ⁴⁵⁹ ⁴⁶⁰ ⁴⁶¹ ⁴⁶² ⁴⁶³ ⁴⁶⁴ ⁴⁶⁵ ⁴⁶⁶ ⁴⁶⁷ ⁴⁶⁸ ⁴⁶⁹ ⁴⁷⁰ ⁴⁷¹ ⁴⁷² ⁴⁷³ ⁴⁷⁴ ⁴⁷⁵ ⁴⁷⁶ ⁴⁷⁷ ⁴⁷⁸ ⁴⁷⁹ ⁴⁸⁰ ⁴⁸¹ ⁴⁸² ⁴⁸³ ⁴⁸⁴ ⁴⁸⁵ ⁴⁸⁶ ⁴⁸⁷ ⁴⁸⁸ ⁴⁸⁹ ⁴⁹⁰ ⁴⁹¹ ⁴⁹² ⁴⁹³ ⁴⁹⁴ ⁴⁹⁵ ⁴⁹⁶ ⁴⁹⁷ ⁴⁹⁸ ⁴⁹⁹ ⁵⁰⁰ ⁵⁰¹ ⁵⁰² ⁵⁰³ ⁵⁰⁴ ⁵⁰⁵ ⁵⁰⁶ ⁵⁰⁷ ⁵⁰⁸ ⁵⁰⁹ ⁵¹⁰ ⁵¹¹ ⁵¹² ⁵¹³ ⁵¹⁴ ⁵¹⁵ ⁵¹⁶ ⁵¹⁷ ⁵¹⁸ ⁵¹⁹ ⁵²⁰ ⁵²¹ ⁵²² ⁵²³ ⁵²⁴ ⁵²⁵ ⁵²⁶ ⁵²⁷ ⁵²⁸ ⁵²⁹ ⁵³⁰ ⁵³¹ ⁵³² ⁵³³ ⁵³⁴ ⁵³⁵ ⁵³⁶ ⁵³⁷ ⁵³⁸ ⁵³⁹ ⁵⁴⁰ ⁵⁴¹ ⁵⁴² ⁵⁴³ ⁵⁴⁴ ⁵⁴⁵ ⁵⁴⁶ ⁵⁴⁷ ⁵⁴⁸ ⁵⁴⁹ ⁵⁵⁰ ⁵⁵¹ ⁵⁵² ⁵⁵³ ⁵⁵⁴ ⁵⁵⁵ ⁵⁵⁶ ⁵⁵⁷ ⁵⁵⁸ ⁵⁵⁹ ⁵⁶⁰ ⁵⁶¹ ⁵⁶² ⁵⁶³ ⁵⁶⁴ ⁵⁶⁵ ⁵⁶⁶ ⁵⁶⁷ ⁵⁶⁸ ⁵⁶⁹ ⁵⁷⁰ ⁵⁷¹ ⁵⁷² ⁵⁷³ ⁵⁷⁴ ⁵⁷⁵ ⁵⁷⁶ ⁵⁷⁷ ⁵⁷⁸ ⁵⁷⁹ ⁵⁸⁰ ⁵⁸¹ ⁵⁸² ⁵⁸³ ⁵⁸⁴ ⁵⁸⁵ ⁵⁸⁶ ⁵⁸⁷ ⁵⁸⁸ ⁵⁸⁹ ⁵⁹⁰ ⁵⁹¹ ⁵⁹² ⁵⁹³ ⁵⁹⁴ ⁵⁹⁵ ⁵⁹⁶ ⁵⁹⁷ ⁵⁹⁸ ⁵⁹⁹ ⁶⁰⁰ ⁶⁰¹ ⁶⁰² ⁶⁰³ ⁶⁰⁴ ⁶⁰⁵ ⁶⁰⁶ ⁶⁰⁷ ⁶⁰⁸ ⁶⁰⁹ ⁶¹⁰ ⁶¹¹ ⁶¹² ⁶¹³ ⁶¹⁴ ⁶¹⁵ ⁶¹⁶ ⁶¹⁷ ⁶¹⁸ ⁶¹⁹ ⁶²⁰ ⁶²¹ ⁶²² ⁶²³ ⁶²⁴ ⁶²⁵ ⁶²⁶ ⁶²⁷ ⁶²⁸ ⁶²⁹ ⁶³⁰ ⁶³¹ ⁶³² ⁶³³ ⁶³⁴ ⁶³⁵ ⁶³⁶ ⁶³⁷ ⁶³⁸ ⁶³⁹ ⁶⁴⁰ ⁶⁴¹ ⁶⁴² ⁶⁴³ ⁶⁴⁴ ⁶⁴⁵ ⁶⁴⁶ ⁶⁴⁷ ⁶⁴⁸ ⁶⁴⁹ ⁶⁵⁰ ⁶⁵¹ ⁶⁵² ⁶⁵³ ⁶⁵⁴ ⁶⁵⁵ ⁶⁵⁶ ⁶⁵⁷ ⁶⁵⁸ ⁶⁵⁹ ⁶⁶⁰ ⁶⁶¹ ⁶⁶² ⁶⁶³ ⁶⁶⁴ ⁶⁶⁵ ⁶⁶⁶ ⁶⁶⁷ ⁶⁶⁸ ⁶⁶⁹ ⁶⁷⁰ ⁶⁷¹ ⁶⁷² ⁶⁷³ ⁶⁷⁴ ⁶⁷⁵ ⁶⁷⁶ ⁶⁷⁷ ⁶⁷⁸ ⁶⁷⁹ ⁶⁸⁰ ⁶⁸¹ ⁶⁸² ⁶⁸³ ⁶⁸⁴ ⁶⁸⁵ ⁶⁸⁶ ⁶⁸⁷ ⁶⁸⁸ ⁶⁸⁹ ⁶⁹⁰ ⁶⁹¹ ⁶⁹² ⁶⁹³ ⁶⁹⁴ ⁶⁹⁵ ⁶⁹⁶ ⁶⁹⁷ ⁶⁹⁸ ⁶⁹⁹ ⁷⁰⁰ ⁷⁰¹ ⁷⁰² ⁷⁰³ ⁷⁰⁴ ⁷⁰⁵ ⁷⁰⁶ ⁷⁰⁷ ⁷⁰⁸ ⁷⁰⁹ ⁷¹⁰ ⁷¹¹ ⁷¹² ⁷¹³ ⁷¹⁴ ⁷¹⁵ ⁷¹⁶ ⁷¹⁷ ⁷¹⁸ ⁷¹⁹ ⁷²⁰ ⁷²¹ ⁷²² ⁷²³ ⁷²⁴ ⁷²⁵ ⁷²⁶ ⁷²⁷ ⁷²⁸ ⁷²⁹ ⁷³⁰ ⁷³¹ ⁷³² ⁷³³ ⁷³⁴ ⁷³⁵ ⁷³⁶ ⁷³⁷ ⁷³⁸ ⁷³⁹ ⁷⁴⁰ ⁷⁴¹ ⁷⁴² ⁷⁴³ ⁷⁴⁴ ⁷⁴⁵ ⁷⁴⁶ ⁷⁴⁷ ⁷⁴⁸ ⁷⁴⁹ ⁷⁵⁰ ⁷⁵¹ ⁷⁵² ⁷⁵³ ⁷⁵⁴ ⁷⁵⁵ ⁷⁵⁶ ⁷⁵⁷ ⁷⁵⁸ ⁷⁵⁹ ⁷⁶⁰ ⁷⁶¹ ⁷⁶² ⁷⁶³ ⁷⁶⁴ ⁷⁶⁵ ⁷⁶⁶ ⁷⁶⁷ ⁷⁶⁸ ⁷⁶⁹ ⁷⁷⁰ ⁷⁷¹ ⁷⁷² ⁷⁷³ ⁷⁷⁴ ⁷⁷⁵ ⁷⁷⁶ ⁷⁷⁷ ⁷⁷⁸ ⁷⁷⁹ ⁷⁸⁰ ⁷⁸¹ ⁷⁸² ⁷⁸³ ⁷⁸⁴ ⁷⁸⁵ ⁷⁸⁶ ⁷⁸⁷ ⁷⁸⁸ ⁷⁸⁹ ⁷⁹⁰ ⁷⁹¹ ⁷⁹² ⁷⁹³ ⁷⁹⁴ ⁷⁹⁵ ⁷⁹⁶ ⁷⁹⁷ ⁷⁹⁸ ⁷⁹⁹ ⁸⁰⁰ ⁸⁰¹ ⁸⁰² ⁸⁰³ ⁸⁰⁴ ⁸⁰⁵ ⁸⁰⁶ ⁸⁰⁷ ⁸⁰⁸ ⁸⁰⁹ ⁸¹⁰ ⁸¹¹ ⁸¹² ⁸¹³ ⁸¹⁴ ⁸¹⁵ ⁸¹⁶ ⁸¹⁷ ⁸¹⁸ ⁸¹⁹ ⁸²⁰ ⁸²¹ ⁸²² ⁸²³ ⁸²⁴ ⁸²⁵ ⁸²⁶ ⁸²⁷ ⁸²⁸ ⁸²⁹ ⁸³⁰ ⁸³¹ ⁸³² ⁸³³ ⁸³⁴ ⁸³⁵ ⁸³⁶ ⁸³⁷ ⁸³⁸ ⁸³⁹ ⁸⁴⁰ ⁸⁴¹ ⁸⁴² ⁸⁴³ ⁸⁴⁴ ⁸⁴⁵ ⁸⁴⁶ ⁸⁴⁷ ⁸⁴⁸ ⁸⁴⁹ ⁸⁵⁰ ⁸⁵¹ ⁸⁵² ⁸⁵³ ⁸⁵⁴ ⁸⁵⁵ ⁸⁵⁶ ⁸⁵⁷ ⁸⁵⁸ ⁸⁵⁹ ⁸⁶⁰ ⁸⁶¹ ⁸⁶² ⁸⁶³ ⁸⁶⁴ ⁸⁶⁵ ⁸⁶⁶ ⁸⁶⁷ ⁸⁶⁸ ⁸⁶⁹ ⁸⁷⁰ ⁸⁷¹ ⁸⁷² ⁸⁷³ ⁸⁷⁴ ⁸⁷⁵ ⁸⁷⁶ ⁸⁷⁷ ⁸⁷⁸ ⁸⁷⁹ ⁸⁸⁰ ⁸⁸¹ ⁸⁸² ⁸⁸³ ⁸⁸⁴ ⁸⁸⁵ ⁸⁸⁶ ⁸⁸⁷ ⁸⁸⁸ ⁸⁸⁹ ⁸⁹⁰ ⁸⁹¹ ⁸⁹² ⁸⁹³ ⁸⁹⁴ ⁸⁹⁵ ⁸⁹⁶ ⁸⁹⁷ ⁸⁹⁸ ⁸⁹⁹ ⁹⁰⁰ ⁹⁰¹ ⁹⁰² ⁹⁰³ ⁹⁰⁴ ⁹⁰⁵ ⁹⁰⁶ ⁹⁰⁷ ⁹⁰⁸ ⁹⁰⁹ ⁹¹⁰ ⁹¹¹ ⁹¹² ⁹¹³ ⁹¹⁴ ⁹¹⁵ ⁹¹⁶ ⁹¹⁷ ⁹¹⁸ ⁹¹⁹ ⁹²⁰ ⁹²¹ ⁹²² ⁹²³ ⁹²⁴ ⁹²⁵ ⁹²⁶ ⁹²⁷ ⁹²⁸ ⁹²⁹ ⁹³⁰ ⁹³¹ ⁹³² ⁹³³ ⁹³⁴ ⁹³⁵ ⁹³⁶ ⁹³⁷ ⁹³⁸ ⁹³⁹ ⁹⁴⁰ ⁹⁴¹ ⁹⁴² ⁹⁴³ ⁹⁴⁴ ⁹⁴⁵ ⁹⁴⁶ ⁹⁴⁷ ⁹⁴⁸ ⁹⁴⁹ ⁹⁵⁰ ⁹⁵¹ ⁹⁵² ⁹⁵³ ⁹⁵⁴ ⁹⁵⁵ ⁹⁵⁶ ⁹⁵⁷ ⁹⁵⁸ ⁹⁵⁹ ⁹⁶⁰ ⁹⁶¹ ⁹⁶² ⁹⁶³ ⁹⁶⁴ ⁹⁶⁵ ⁹⁶⁶ ⁹⁶⁷ ⁹⁶⁸ ⁹⁶⁹ ⁹⁷⁰ ⁹⁷¹ ⁹⁷² ⁹⁷³ ⁹⁷⁴ ⁹⁷⁵ ⁹⁷⁶ ⁹⁷⁷ ⁹⁷⁸ ⁹⁷⁹ ⁹⁸⁰ ⁹⁸¹ ⁹⁸² ⁹⁸³ ⁹⁸⁴ ⁹⁸⁵ ⁹⁸⁶ ⁹⁸⁷ ⁹⁸⁸ ⁹⁸⁹ ⁹⁹⁰ ⁹⁹¹ ⁹⁹² ⁹⁹³ ⁹⁹⁴ ⁹⁹⁵ ⁹⁹⁶ ⁹⁹⁷ ⁹⁹⁸ ⁹⁹⁹ ¹⁰⁰⁰ ¹⁰⁰¹ ¹⁰⁰² ¹⁰⁰³ ¹⁰⁰⁴ ¹⁰⁰⁵ ¹⁰⁰⁶ ¹⁰⁰⁷ ¹⁰⁰⁸ ¹⁰⁰⁹ ¹⁰¹⁰ ¹⁰¹¹ ¹⁰¹² ¹⁰¹³ ¹⁰¹⁴ ¹⁰¹⁵ ¹⁰¹⁶ ¹⁰¹⁷ ¹⁰¹⁸ ¹⁰¹⁹ ¹⁰²⁰ ¹⁰²¹ ¹⁰²² ¹⁰²³ ¹⁰²⁴ ¹⁰²⁵ ¹⁰²⁶ ¹⁰²⁷ ¹⁰²⁸ ¹⁰²⁹ ¹⁰³⁰ ¹⁰³¹ ¹⁰³² ¹⁰³³ ¹⁰³⁴ ¹⁰³⁵ ¹⁰³⁶ ¹⁰³⁷ ¹⁰³⁸ ¹⁰³⁹ ¹⁰⁴⁰ ¹⁰⁴¹ ¹⁰⁴² ¹⁰⁴³ ¹⁰⁴⁴ ¹⁰⁴⁵ ¹⁰⁴⁶ ¹⁰⁴⁷ ¹⁰⁴⁸ ¹⁰⁴⁹ ¹⁰⁵⁰ ¹⁰⁵¹ ¹⁰⁵² ¹⁰⁵³ ¹⁰⁵⁴ ¹⁰⁵⁵ ¹⁰⁵⁶ ¹⁰⁵⁷ ¹⁰⁵⁸ ¹⁰⁵⁹ ¹⁰⁶⁰ ¹⁰⁶¹ ¹⁰⁶² ¹⁰⁶³ ¹⁰⁶⁴ ¹⁰⁶⁵ ¹⁰⁶⁶ ¹⁰⁶⁷ ¹⁰⁶⁸ ¹⁰⁶⁹ ¹⁰⁷⁰ ¹⁰⁷¹ ¹⁰⁷² ¹⁰⁷³ ¹⁰⁷⁴ ¹⁰⁷⁵ ¹⁰⁷⁶ ¹⁰⁷⁷ ¹⁰⁷⁸ ¹⁰⁷⁹ ¹⁰⁸⁰ ¹⁰⁸¹ ¹⁰⁸² ¹⁰⁸³ ¹⁰⁸⁴ ¹⁰⁸⁵ ¹⁰⁸⁶ ¹⁰⁸⁷ ¹⁰⁸⁸ ¹⁰⁸⁹ ¹⁰⁹⁰ ¹⁰⁹¹ ¹⁰⁹² ¹⁰⁹³ ¹⁰⁹⁴ ¹⁰⁹⁵ ¹⁰⁹⁶ ¹⁰⁹⁷ ¹⁰⁹⁸ ¹⁰⁹⁹ ¹¹⁰⁰ ¹¹⁰¹ ¹¹⁰² ¹¹⁰³ ¹¹⁰⁴ ¹¹⁰⁵ ¹¹⁰⁶ ¹¹⁰⁷ ¹¹⁰⁸ ¹¹⁰⁹ ¹¹¹⁰ ¹¹¹¹ ¹¹¹² ¹¹¹³ ¹¹¹⁴ ¹¹¹⁵ ¹¹¹⁶ ¹¹¹⁷ ¹¹¹⁸ ¹¹¹⁹ ¹¹²⁰ ¹¹²¹ ¹¹²² ¹¹²³ ¹¹²⁴ ¹¹²⁵ ¹¹²⁶ ¹¹²⁷ ¹¹²⁸ ¹¹²⁹ ¹¹³⁰ ¹¹³¹ ¹¹³² ¹¹³³ ¹¹³⁴ ¹¹³⁵ ¹¹³⁶ ¹¹³⁷ ¹¹³⁸ ¹¹³⁹ ¹¹⁴⁰ ¹¹⁴¹ ¹¹⁴² ¹¹⁴³ ¹¹⁴⁴ ¹¹⁴⁵ ¹¹⁴⁶ ¹¹⁴⁷ ¹¹⁴⁸ ¹¹⁴⁹ ¹¹⁵⁰ ¹¹⁵¹ ¹¹⁵² ¹¹⁵³ ¹¹⁵⁴ ¹¹⁵⁵ ¹¹⁵⁶ ¹¹⁵⁷ ¹¹⁵⁸ ¹¹⁵⁹ ¹¹⁶⁰ ¹¹⁶¹ ¹¹⁶² ¹¹⁶³ ¹¹⁶⁴ ¹¹⁶⁵ ¹¹⁶⁶ ¹¹⁶⁷ ¹¹⁶⁸ ¹¹⁶⁹ ¹¹⁷⁰ ¹¹⁷¹ ¹¹⁷² ¹¹⁷³ ¹¹⁷⁴ ¹¹⁷⁵ ¹¹⁷⁶ ¹¹⁷⁷ ¹¹⁷⁸ ¹¹⁷⁹ ¹¹⁸⁰ ¹¹⁸¹ ¹¹⁸² ¹¹⁸³ ¹¹⁸⁴ ¹¹⁸⁵ ¹¹⁸⁶ ¹¹⁸⁷ ¹¹⁸⁸ ¹¹⁸⁹ ¹¹⁹⁰ ¹¹⁹¹ ¹¹⁹² ¹¹⁹³ ¹¹⁹⁴ ¹¹⁹⁵ ¹¹⁹⁶ ¹¹⁹⁷ ¹¹⁹⁸ ¹¹⁹⁹ ¹²⁰⁰ ¹²⁰¹ ¹²⁰² ¹²⁰³ ¹²⁰⁴ ¹²⁰⁵ ¹²⁰⁶ ¹²⁰⁷ ¹²⁰⁸ ¹²⁰⁹ ¹²¹⁰ ¹²¹¹ ¹²¹² ¹²¹³ ¹²¹⁴ ¹²¹⁵ ¹²¹⁶ ¹²¹⁷ ¹²¹⁸ ¹²¹⁹ ¹²²⁰ ¹²²¹ ¹²²² ¹²²³ ¹²²⁴ ¹²²⁵ ¹²²⁶ ¹²²⁷ ¹²²⁸ ¹²²⁹ ¹²³⁰ ¹²³¹ ¹²³² ¹²³³ ¹²³⁴ ¹²³⁵ ¹²³⁶ ¹²³⁷ ¹²³⁸ ¹²³⁹ ¹²⁴⁰ ¹²⁴¹ ¹²⁴² ¹²⁴³ ¹²⁴⁴ ¹²⁴⁵ ¹²⁴⁶ ¹²⁴⁷ ¹²⁴⁸ ¹²⁴⁹ ¹²⁵⁰ ¹²⁵¹ ¹²⁵²

26 brą * za żywota twego / a Łazarz także: a teraz
 też on ma poćieche / a ty meki cierpiś. ? A nad to
 wszystko / między nami y wami ochłani wielka iest w
 27 twierdzona: aby ci ktorzy chca stad przesc do was /
 nie mogli: ani oni stamtad przesc sam do nas. ? A
 28 rzeki: Prose cie tedy oycze abys go poslal do domu
 oycá mego: abowiem mam pieć bráćiey: ? aby im
 29 świadectwo wydat izby też oni nie przyszli ná to
 30 miejsce meki. ? A rzeki mu Abrahám: Máiać Moy-
 31 zeszá y Proroki: niechże ich slucháia. ? A on rzeki:
 G Nie / Oycze Abrahámie: ale gdyby kto z umarłych
 31 siedi do nich / beda pokutować. ? A rzeki mu: Jeslić
 Moyseszá y prorokow nie slucháia / tedyć / by też kto
 z martwych powstal / nie wwierza.

*twoie. G.

nie ochłani,
ale przegacaby ie przez
strzeł.

NAVKI Y PRZESTROGI.

8 Y pochwalil pan śáfarszá.) Nie chwalić Pan tego / że go zdrá-
 osil: ale opátrnosć tego ná przykład podáie / że sobie vniat w
 potrzebie poradzić. Lecz iesli on byl pochwalon od pána ktore-
 go Fradl: tákoż dáleko wiecey Bogu sie podobáia / ktory wedle
 wolej y rozkazania tego / dobra pániście vbogim rozdawáia.
 August: de quest: Euang.

Co Pan w śáfás
rzu chwali.

9 Przyieli was.) Wielka poćiechá wszystkim táłmuźnikom / y wiel-
 ka moc vczynkow miłosiernych: że nie tylko grzechy oczyszcáia / y
 krolestwo niebieskie záśluguia / y modlitwy ná ziemi tych ktorym
 sie dzieia: ale y pomoc ich y obrone w niebie. Skad też mamy / iś
 świeci w niebie modlitwami y przyczynami swymi wspomagáia
 tych / ktory im dobrze czynili ná tym świecie. A iś w tákiey cści
 y lásce sa v Pána Boga / że y moga y chca dobrodziecie swe przy-
 iac do przybytkow wiecznych: tak dobrze táko ci dluźnicy mogli
 przystac śáfarszá do swych domow. A iś táłmuźny zakonnikom y
 innym ludziam pobożnym vczynione / sa dáleko pomocniejszye y
 pożyteczniejszye / a niżeli ná pospolite vbogie obzcone: acz y te
 swa zásluge y zapláte máia. O czym Berzey Hieronym s. quest: 6.
 ad Algasiam. Ambr: in Luc. August: serm: 35. de verb: Dom.

táłmuźny poży-
teki.

10 A druga poymuie.) Táko ioná mezá cudzoloimká opuścivszy /
 pošli on żyw / nie mozie iść zá drugiego / z Pánstiego rozkazania:
 tak też y maś / dla cudzološtwa žone opuścivszy / pošli ona żywa /

Maśenstwo nie
rozdzielne.

nie może

	nie może inney potać. August: de bono coniug: cap: 7. & lib: 1. cap: 8. & 9. de adult: coniug.	
Aniołowie dusze odnośa do nieba.	Odniesion był od aniołow.) Takt teraz aniołowie dusze świętych odnośa do nieba / takto na on czas dusze Łazarzowe na łono Abrahánowe. A obacz zapłate wboſtwa / nadze y cierpliwoſci: a z drugiey strony kontec y zapłate doſtátku y roſtoſy tutezney / z niemiłoſierdziem ſlaczoney. A temu obacz / iſi przy śmierci kaźdego / dziecie ſie takis ſad oſobny: a iſi duſz nie wmieta / ani ſpi / ani bywa zawięſzona aż do dnia ſadnego: ale zaraz po śmierci bierze ſwa zapłate.	22
Sad oſobny. Duſz nieśmier telna.		
Łono Abrahánowe.	Ná łono Abrahánowe.) Łono Abrahánowe było mieyſce od poczynienia wſytkich tych / ktorzy wmietałi w łasce Bożey / przed przyſciem na ſwiat Pána Chriſtusowym: poſi ieſzcze nie było niebo otworzone ſwieta śmierci tego. To mieyſce Zacháriáš ſowie doſem w ktorym nie máſz wody: Eſatáš ciemnica / a do ktorowię poſpolicie limbum Patrum, orſhánta Oycow ſwitych. A Pan zbáwićiel náſz dla tego nawiecy do piełłow ſtapić: czył / aby ſtamtad wybáwił duſze Oycow S. Iren: lib: 4. cap: 39. Euseb: Demonſtrat: Euangel: lib: 10. cap: 8. Epiphán: here: 56. Ambr: de myſt: Paſch: cap: 4. Hieron: in 9. Zach. Auguſt: epiſt: 99. & lib: 20. de ciuit: cap: 15.	22
Chriſtus przecy ſtapił do piekła.	Zeſ odebrał dobrá.) Był w wſtáwicznym poſoiu / roſtoſy y ſzczęſciu na tym ſwiecie / teſt rzecz niebeſpieczna: y znáł meki ná onym. Hieronymus.	25
	On má poćieche.) Łazarz odpoczywał / y miał poćieche ná łono Abrahánowym: ale przecie w piekle: a nie w niebie przed Chriſtuſem. Hieron: epiſt: 3. & epiſt: 129.	25
	Otehlán wielka.) Wielki teſt przeciąg od łoná Abrahánowego do niſzego piekła. W ktorym przeciągu trzymáia niektorzy ſe Cysátec teſt: z ktorego teſz Pan Chriſtus / gdy ſtapił do piekła / nie tednego wybáwił. Wo iſi ktorzy w łonie Abrahánowym byli / ſadnych máł nie cierpeliá przećie ſa táſne piſmá (Auguſtyń S. mowi) ktore ſwádeza / iſi Chriſtus ſtapiwſzy do piekła / nie ktoreſz máł wybáwił: tedyc pewnie z Cysáca muſiał ie wybáwić.	26
	Iſby teſz oni.) Teſli potepieni máia piecza o przyációłach ſwoich ieſzcze żywitych: takóſz ludzie ſwieci y zbáwieni w niebie / nie máia ſie o ſwe bárnier ſtárát: A teſli potepieni w ogniu piekielnym máia zmyſły y ſpoſoby / ktoremiby myſli y checi ſwoie oznaymiáli. ták iſi mogą być wſtyſzeni y zroſumieni od Abrahána / choćia ták dáleko od nich mieyſcem y ſtanem oddalonego: dáleko	28
W żywánie ſwitych.		

Zach: 9
11.
Iſa: 40
7.
Pſal: 65
15.

Aug: epi:
93.

Lib: 3.
Infr: cap:
12. sec: 24.

Ausłuszej zaś te moga ludzje na świecie bedacy światych wyzywaj y
od nich być wysłuchani. Przetoż błuzni Kálwin gdy tak pyta: Błuznierswo
Kto dal światym tak długie vsy y tak ostre oczy / żeby mogli słyszeć Kálwinowo.
słuch prośby y widzieć potrzeby nasze. Dosyć cięślanie y grubie Kál-
win mowi o rzeczach duchownych: Gdyż ani ten bogacz potes-
piony / ani Abrahám / vsu / oczu / y teyż ká cięślanego nie miał: á prze-
cie oto widział y słyszał y mowił.

29 Máiac Moysesá.) Abrahám miał wiadomość rzeczy które sie Swięci wiedza
działy na świecie: które są tego wieku nie były: iáko to / że mieli co sie dzieje na
Księgi Moysesowe y prorokow / których on nigdy nie widal. świecie.
August: de cura pro mortuis cap: 14.

ROZDZIAŁ XVII.

1 Zgorśzenia być musza: ále biada gorszącemu. 3 Z brátem
wysłupnym iáko sie obchodzić. 6 Jáka jest moc wiary. 10 Słu-
dysmy niepożyteczni. 12 Dziećci trędowatych oczyszczeni. 20
Przyjcie Syná Boiego nie będzie tajemne / ále iáwne. 28 Nie-
spodziewáne / iáko są czasu Noego. 25 y Lotowego.

1 **M** rzekł do uczniow swoich: Nie może to być /
aby zgorśzenia przysć nie miały: ^a lecz biada
2 temu przez kogo przychodza. ^b Pożyte-
czniczyby mu było / gdyby mlyński kámiień zawieszono
na syiey tego / y wrzucono go w morze; niżliby miał
zgorśzyć iednego z tych małutkich.

3 ^c ^d ^e ^f ^g ^h ⁱ ^j ^k ^l ^m ⁿ ^o ^p ^q ^r ^s ^t ^u ^v ^w ^x ^y ^z
1 ^a ^b ^c ^d ^e ^f ^g ^h ⁱ ^j ^k ^l ^m ⁿ ^o ^p ^q ^r ^s ^t ^u ^v ^w ^x ^y ^z
2 ^a ^b ^c ^d ^e ^f ^g ^h ⁱ ^j ^k ^l ^m ⁿ ^o ^p ^q ^r ^s ^t ^u ^v ^w ^x ^y ^z
3 ^a ^b ^c ^d ^e ^f ^g ^h ⁱ ^j ^k ^l ^m ⁿ ^o ^p ^q ^r ^s ^t ^u ^v ^w ^x ^y ^z
4 ^a ^b ^c ^d ^e ^f ^g ^h ⁱ ^j ^k ^l ^m ⁿ ^o ^p ^q ^r ^s ^t ^u ^v ^w ^x ^y ^z
5 ^a ^b ^c ^d ^e ^f ^g ^h ⁱ ^j ^k ^l ^m ⁿ ^o ^p ^q ^r ^s ^t ^u ^v ^w ^x ^y ^z
6 ^a ^b ^c ^d ^e ^f ^g ^h ⁱ ^j ^k ^l ^m ⁿ ^o ^p ^q ^r ^s ^t ^u ^v ^w ^x ^y ^z
7 ^a ^b ^c ^d ^e ^f ^g ^h ⁱ ^j ^k ^l ^m ⁿ ^o ^p ^q ^r ^s ^t ^u ^v ^w ^x ^y ^z

Záčz: 84.

Ostrzegajcieś
sie.

19. L. S.

rzekłby mu za-
raz. G. cił / rzekłby mu ; Zaraz / podź / vsiadź za stół : ? Ale 8
34; mu nie rzecze : Nagotuy cobych wiecezerał ; a
przepasawśy sie słuź mi / aż sie náiem y nápije : a po- 9
tym ty będziesz iadł y pił : ? Zali dziekuie słudze one- C
mu / iż uczynił to co mu rostkazał : ? Nie zda mi sie. 10
Tákże y wy / gdy uczynicie wszytko co wam rostkaza-
no / mówcie ; Słudzy niewzyteczni iestesmy : * cosmy
byli winni uczynić / cosmy uczynili.

Zaczá : 85. ? A szató sie / gdy siedł do Jeruzálem / siedł środ- 11
kiem Samáryey y Galileiey. ? A gdy wchodźił do 12
niektorego miástecká / zabieźeli mu dzieśieć meźow 13
tredowátych : ktorzy stáneli z dáleká / ? y podniesli
głos mówiac : Jesúsie náuczycielu / zmiłuy sie nád 14
námi. ? Ktore wyřzawśy / rzekł : Szedśy / okazcie
sie káptanom. A szató sie gdy sli / byli oczysćieni. 15
? A ieden z nich / widzac że był vzdrowion : wrocił 16
sie / głosem wielkim chwalać Boga : ? y padł ná obli-
cze v nogiego / dziekuiac* : a ten był Samárytan. 17
? A Jesus odpowiedziawśy / rzekł : Zaż nie dzieśieć 18
ieśt oczysćionych : a dziewieć kedy sa : ? Nie iest 19
náleżiony ktoryby sie wrocił / a dał Bogu chwale /
iedno ten cudzoziemiec : ? A rzekł mu : Wstań / idź :
bo wiára twojá ciebie vzdrowiłá. 20

* mu. G. **Zacz : 86.** ? A bedac zopytány od Pháryzeuszow ; Kiedy 20
przyidzie krolestwo Boże : odpowiedział im y rzekł :
Nie przyidzieć krolestwo Boże z postrzeżeniem : ? ani 21
rzeka ; Otoć tu / ábo tam. Abowiem oto krolestwo
Boże wewnatrz was iest. ? A rzekł do wezmioro 22
swoich : Przyidać dni / gdy będziecie żadáli oglá-
dác ieden dzień Syná człowieczego : a nie ogláda-
cie. ? y y bedac wam mówić : Oto tu / ábo oto tam. 23
Nie chodźcieś / ani sie zá nimi ydawaycie. ? Abowiem iáto błyskawicá błyskaiac sie od iedney strony z 24
podniebia / ná drugá ktora iest pod niebem / świeci :

’ábo, między wá-
mi iest.
G. **tákżec**

cz. Moy.
14. 2 z.

Mat: 24.
b 23.
Mar : 13
c 21.

25 takżeć będzie Syn człowieczy w dzień swoy. ? Lecz
potrzebá mu pierwey wiele wćierpieć / y być wzgár-
dzonym od narodu tego.

26 ? 2 Iáko było we dni Noego / takżeć będzie y we

27 dni Syná człowieczego. ? Jedli y pili; żenili sie y

28 za mąż wydawali; aż do dnia ktorego wyszedł Noe do

29 korabiał: y przyszedł potop / á wytrácił wszytki. ? Ták-
że też^h iáko sie działo za dni Lotowych: Jedli y pili;

30 kupowali y przedawali: śczepili^y y budowáli: ? á

31 tegoż dnia gdy wyszedł Loth z Sodomy / spadł iáko

32 deszcz ogień z siárka z niebá / y wytrácił wszytki.

33 ? Tymże sposobem będzie on dzień w który Syn czło-

34 wieczy sie obiáwi. ? Oney godziny^o kto będzie ná

35 dáchu / á naczynie iego w domu; niechayże nie scho-

36 dzi bráć ie: á kto ná polu; niech sie także náзад nie

37 wraca. ? Pámietayćie ná żonę Lotową. ? Kto-

38 by sie któliwiek stárat zachować^o duszę swą / stráci ją:

39 á któliwiekby ją wtrácił / ożywi ją. ? Powiedam

40 wam; ^honey nocy beda dwa ná iednym łózu: iedne-

41 go wezma / á drugiego zostáwia: ? Dwie beda mleć

42 społu: iedne wezma / á druga zostáwia: ? Dwa beda

43 ná polu: ieden będzie wzięt / á drugi zostáwion^o.

44 ? Odpowiadájac rzekli mu: Gdzież Pánie? A on

45 im rzekk. ? Gdziećkolwiek będzie^o 'ciało' tam sie

46 zbiorá y orłowie.

Zácz: 87.

4 L. G.

Onego dnia, á
bo w on dzień.
3 L. K. G. S.

żywot swoy.

2 L. N. G.

trup ábo
ścierw. G.

NAVKI Y PRZESTROGI.

1 Nie podobna jest.) Nie ścieray potrzeby: boby tedy nie
grzeszyli ci którzy inne gorša: ále dla wielkiej słości ludzkiej / nie
jest rzecz podobna / áby nie były zgoršenía. A przetoż wnet przy-
dal. Wiáda temu przez ktorego przychodzi.

Zgoršenía iá-
ko być musza.

10 Słudzy nierzyteczni.) Gdyby był rzekł Pan y Zbáwiciel ná-
s / i zachowanie Boskiego przykazánia nie test nam pożyteczne: słu-
żnicyby mogli odświepieney mówić / i náśe rzeczy nie záługnia
niebá / ani iákiej zapłaty u Pána Bogá. Ale nie rzekł tego: tylko

Zasługá rzeczy
kow dechrych.

to znąc dal tymi słowy / iż słaba naša nie jest pożyteczna Pánu Bogu / który też od nas wyłaga / nie takó temu potrzebney ábo pożyteczney / ále takó powinney. A ácz Pan Christus wcy nas takó pokornie rozumieć o vczynách y posługách nášych iemu wy / rzadzáných : wsákże nášnych wielu miesiąc / sług swoich fro / tzy cynia ile moga / nie zowie niepożytecznymi : ále takó w dzie / cnie y nile do nich mowi : *Tuż tedy sługo dobry y wierny / gdy /*

Matt: 25.
21.
Ian 15.
15.

BOG odpuszcza
grzechy przez
kapłany.

Okazicie sie kapłanom.) Ten trad známtonował grzechy : Ktore ácz Pan Bog bez iadney ludzkiej posługi sam wleczyć y oczyszc / moze : wsákże ich pospolicie nie oczyszcá / ledno przez posługe ká / planow. Pżetóž iaden niech nie gárdzi rzadem y postánowieniem Bożym : y ntech nie mowi / żeby doszć było spowisć sié same / mu Pánu Bogu. August : lib : de visit : infirm.

14

Ian 20. 21.

Doskruchy spo /
wiedz potrzeb /
na.

Gdy bli.) Moze fro mieć czasem taká skruche y pokute ; że grzech tego / pierwey nišli przydzie do káplaná / bedzie odpuszczo / ay : wsákże y ten ma iść do káplaná / takó oro ci tródomáci wcy / nili : zwłaszcá iż nie wiemy pewnie / tesli skruche dostateczna ma / ny : á iż nie jest práwa skrucha bez jadze Sákrámentu / gdy czas y mteysce jest po temu.

15

wiára twoiá.) A tu wódzimy nie same wiáre / ále y náwroce / nie / y dziekowanie / y chwalenie Bogá.

19

Heretycy Chri /
stusa tu y ow /
dziej rkázuia.

Y bedać wam mowić.) To mowia heretycy ná cześit rozewá / ni / Ktorzy Christusa po káciach rkázuia. Lecz náuka Pána Chri / stusowá / takó błyskawicá / iáwna y iásna jest po wšytkim świecie. August : Quæst : Euang : lib : 1. quæst : 35.

23

ROZDZIAŁ XVIII.

1 Wcy wstáwiczney modlitwy. 2 Przykładem wdowy sedzie / mu niespráwiedliwemu dokuczáacy. 9 A przykładem Pháryze / uszá y Celniká / iáká ma bý modlitwá pokázuie. 15 Działki przy / muie. 18 Jáko przyść do żywota wiecznego. 22 Rádá Pánska o sprzedániu wšytkiego. 24 Bogátemu trudno wnieść do niebá. 25 Zapláta tych ktorzy wšytko dla Pána Christusa opuszczá. 31 Smierć swa opowieda. 35 Slepego oświeca.

A powie

4 Syr : 18.
c 22.
1. Thef : 5.
c 17.

1 **M** Powiedział im też podobieństwo / * a iż sie
2 **A** zawsze modlić potrzeba / a nie wstawać /
3 **B** i mówiac: Był niektory sędzia w iednym mie-
4 ście / który sie Boga nie bał / a człowieka sie nie wsty-
5 dat. I w tymże też mieście była iedna wdowa:
6 która chodziła do niego / mówiac: Uczyni mi spra-
7 wiedliwość z przeciwnikiem moim. I Lecz on nie-
8 chciał przez nie mały czas. A potym rzekł w sobie:
9 Ależci sie Boga nie boję / y człowieka sie nie wstydam:
10 I wskażę iż mi sie wprzetrza ta wdowa / uczynię iey
11 sprawiedliwość / aby tak zawsze przychodząc nie fra-
12 sowała mnie. I Rzekł tedy Pan: Stuchajcieś co
13 mówi niesprawiedliwy sędzia. I A Bóg / zali nie uczy-
14 ni sprawiedliwości wybranym swoim wolańcym do
niego we dnie y w nocy: y będzie długo cierpliwym
z strony ich: I * Powiedam wam; żeć im w rychle
uczyni sprawiedliwość. Wszakże Syn człowieczy
przyszedł / i zali znajdzie wiare na ziemi:
I Rzekł też y do niektórych którzy wśali sami w
sobie / iakoby byli sprawiedliwymi / a inszych sobie za-
nie nie mieli / to podobieństwo*. I Dwoie ludzi w-
stapilo do kościoła aby sie modlili: ieden Pharyze-
us / a drugi Celnik. I Pharyzeus stoiac / tak sie sam
w siebie modlit: Dziękuję tobie Boże / żeć nie jest
iako inni ludzie; drapieżni / niesprawiedliwi / czudzo-
tożnicy: * iako y ten Celnik: I pośceże dwakroć w
tydzień: damam dziesięciny ze wszystkiego co mam.
I A Celnik stoiac z daleka / niechciał ani podnieść g-
czu w niebo: ale sie bił w pierśi swoje / mówiac:
Boże bądź miłosćiwu mnie grzesznemu. I Powie-
damci wam; żeć ten odświeci vsprawiedliwionym do
domu swego / wiecey niżli on. ^b A bowiem ktokol-
wiek sie podwyższa / będzie vniżon: a kto sie vniża /
będzie podwyżson.

* k temu. G.
Zacz : 88.

choćia jest. G.
* kćie. G.

Zacz : 89.

Ew : 11. 12. 13.
10. po Swia-
tłach.

* mówiac. N L.

* abo. G.

byv yz : 14
b 11.
Matt : 23.
b 12.

Zącz: 90.

¶ Przynoszono mu też y dziateczki / aby sie ich do-
tykał. Co widząc uczniowie / gromili ie. ¶ Lecz Je-
sus przyzwawszy ich / rzekł: Dopuszczcie dziateczkom
przychodzić do mnie / a nie zabraniajcie im tego: a-
bowiem takowych iest krolestwo Boże. ¶ Zapraw-
de wam powiedam; Ktobykolwiek nie przyiał kro-
lestwa Bożego iako dziecię / nie wnidzie do niego.

Zącz: 91.

¶ A pytało go niektóre książe / mówiac: Na-
uczycielu dobry / co czyniac otrzymam żywot wieczny?
¶ A Jesus mu rzekł: Przecz mie zowieś dobrym? Za-
den nie iest dobrym tylko sam Bog. ¶ Umieś przy-
kazania? Nie zabijaj: Nie cudzołóż: Nie kradni:
Nie świadcz fałszywie: Czci oycę twego y matkę.
¶ A on rzekł: Tegom wszytkiego przestrzegam od mło-
dosci moiey. ¶ Co wysłyszawszy Jesus rzekł mu: Jed-
negoć ieszcze niedostawa: Sprzedaj wszytko co masz /
a rozdaj v bogim: a będziesz miał skarb w niebie: a
wróciwszy sie chodź za mną. ¶ Lecz on to wysłyszawszy /
zasmucił sie bårzo: bo był wielmi bogatym. ¶ A
Jesus widząc go bårzo zasmuconym / rzekł: Jakoż
trudno / a co maie pieniądze / wnidą do krolestwa
Bożego! ¶ Abowiem takwiey iest wielbiadowi
prześć przez vcho igielne / niż bogaczowi wniść do
krolestwa Bożego. ¶ Rzekli tedy ci co słuchali: A
ktoż może być zbawion? ¶ A on rzekł: Niepodobne
rzeczy v ludzi / podobne sa v Bogu. ¶ A rzekł Piotr:
Oto / my opuściliśmy wszytko / a śliszmy za toba. ¶ A
on im powiedział: Zaprawde wam powiedam; iż
nie masz żadnego ktoryby opuścił dom / albo rodzice /
albo bracia / albo żone / albo dzieci dla krolestwa Boże-
go / ¶ Ktoryby nie miał wziąć daleko wiecey w tym
czasie / a w przyszłym wieku żywot wieczny.

Zącz: 92.

Ewangelia w
Niedziele Mie-
sopustna.
G.

¶ A wsiawszy z soba Jesus onych dwunastcie /
rzekł im: Oto wstępujemy do Jeruzalem: a skończy

sie wszyt

15 c Mat: 23
16 b 17
Mar: 10
b 17
17 D
18 d Mat: 23
c 15
Mar: 10
b 17
19 b 17
20 c 2. Mo
20. b 17
21
22
23
24 E
25
26
27
28
29
30 f Mat: 23
b 17
31 Mar: 10
c 31
F

32 sie wszytko co napisano jest przez Proroki o Synie
33 człowieczym. I Bo będzie wydan Poganom : y bez
34 dzie nagrawan / y wbiezowan / y wplwan : I a wbiezo
35 wawszy zamorduią go : a dnia trzeciego zmartwych
36 wstanie. I Oni tego nie rozumieli : y bylo to
37 slowo zatrzyte od nich : ani wiedzieli o czym mowil.
38 I 8 Zostato sie / gdy sie przyblizal ku Jerychu / sle
39 py niektory siedzial wedle drogi / zebzac. I A wstly
40 szawszy rzesa przechodzaca / pytal coby to bylo. I Z
41 powiedzieli mu / iz Jesus Nazareński mimo idzie.
42 I Zawotal / mowiac : Jesusie synu Dawidow zmi
43 luy sie nademna. I A ci co sli wprzod / fukali nań a
by milczal. Lecz on tym wiecey wotal : Synu Da
widow zmiluy sie nademna. I A Jesus stanawszy /
rozkazal go przywieść do siebie. A gdy sie przybli
żył / pytal go / I mowiac : Co chcesz abyśmy ci czynili. A
on powiedzial : Panie abych przeżył. I A Jesus
mu rzekł : Przeżyj : wiara twoja ciebie wzdrwi
ła. I A natychmiast przeżył / y siedział z nim wiel
biac Boga. A lud wszytek widzac / dawal chwale
Bogu.

Synowi czo
wieczemu. G.

Zacz. 93.

NAVKI Y PRZESTROGI.

8 Izali znajdzie wiare.) Lucyferanowie y Donatystowte wywa
li tego interseć / na wymowke oderwania swego od Kościoła / iako
y dzisiejszy odsepienicy / mowiac ; zeby Kościół miał wtracić
wiare / ktora oni sami wtracili. Ktoremu my odpowiadamy / co
Zierynym y Augustyn s. onym odpowiedzial ; Ji nie mowi P.
Christus / zeby żadna wiara na ziemi być nie miała : ale to znać
daje tymi slowy / iz ostatnich czasow / dla przesładowania Anty
christowego / rzadka będzie wiara / y ledwie znać będzie wierne /
między wielkimi gromadami niewiernych. A wlaszcza ona do
skonśla wiara / ktora tak barzo w niektorzych Pan pochwalil / y na
ktora cuda czynić raczył / y ktorey mocą gory moga być przesie
sione / taka wiara była rzadka / y na on czas fiedy Kościół Ewtnal.
11 Zem nie jest iako inni ludzie.) Alez dobrze czynili sa Panu Bo
gu wdzie

wiara w ko
ściele nigdy nie
ystała.

gu wdzie

	gu wdzieczne : ále pyšnié sie z nich / y wynosié nád inne / test rzecy 13
	sla y Bogu przeciwna. Bil sie w pierś swoic.) Tož cypia y káplani / y lud Chřešćjáns 13
Proste poslušen 17	stí v oltarzow. Aug : hom : 50. c. 8. Ktoby nie przyial krolestvá Božego.) W rzecháy ořoło wтары / 17
flwo.	ma tář káždy slucháć kóšćiolá powřednego / tářo dýatki ro 20
	dsticow. Vmieřže przykazánia.) Nie sámá wтары / ále y řáchowánie Bo 20
Rádá Pánska 22	žego przykazánia / řáslugue žywot wieczny. Pátrř Math : 19. 16. Popředáy wřýko co mář.) Nie teřti ro przykazánie / ále rádá : 22
odobrowolnym 28	řtorey řákonni ludie nářláduřa. Pátrř Matth : 19. 21. řbořtwie. Oto my opuřćilichmy wřýko.) Apóřtolowie opuřćili řony : tářo 28
Zywot wieczny 30	sieř tego mieřřćá pořázue. Hieron : lib : 1. aduersus Iouin. řýwot wieczny.) Oto žywot wieczny zapláta teř řá opuřćenie 30
dáia řá zapláře.	Dobrowolne rzecy docześnyř.

ROZDZIAŁ XIX.

1 W řácheuřu. 12 W řacny m cřlowieřu ođieřđáciym ná řeo-
leřtowo / á rozđáciym grzywny řugam řwóim. 27 Niežěřány
niepořłusine řáže pomordowáć. 29 Wieřćánie Páńřkie ná ořle-
řiu do Jeruzálem. 37 Ludie go wdziecznie przyimúia. 41 Plá-
řac opowieda řburzenie miářćá Jeruzálem. 45 Řupce wyrzu-
ćá z řořćiolá.

Zácz: 94.

Ewangelia w
dzeń pořwiar
ćánia řořćiolá
Křájęćiem, á
bo předniey-
řým mieřřy
ćelnikámi.

A Wředřý / ředł přez Jerycho. ? A oto máž i 1
mieniem řácheuř : řtorey byl 'Arcycelnikiem / á 2
řtemu bogátym : ? y řáráł sie áby widział Je- A
řusá / coby zácz byl : á nie mogli před řzeřa / bo byl má- 3
tego wzrořtu. ? A biežáwřý ná přod / wřtapił ná 4
dřzewo płonney figi / áby go výřřzał : bo táł tedý iřć
miáł. ? A gdy přýřředł řu onemu mieřřcu / poyřřzaw- 5
řý wřgore Jeřus výřřzał go / y řzeł do niego : řáche-
uřu / řřappředko : ábowiem dřiř potrzebá mi zmieř- 6
řćáć w domu řwóim. ? A předko řřapił / y přýřiał 7
go z rádóřćia. ? A widžac wřřýřcy řemřáli / mowiac : B
iř řtánáł gopřoda v cřlowieřá grzeřnego. ? A řtá- 8
náwřý řácheuř / řzeł do Páná : Oto Pánie / pote-

do Jeřusa. N. L.
S.

wice mář

wice majątności moich dawam ubogim: a iestli
 9 tego w czym podśedł wracam we czwor nasob.
 10 I rzekł mu Jezus: Iż sie dzisiaj zbawienie stało
 temu domowi: dla tego że y on iest synem Abrah-
 11 mowym. I^a Bo przyszedł Syn człowieczy szukać y za-
 chować to co było zgineło.
 12 I Al gdy oni tego słuchali / dokładając powiedzia-
 13 podobieństwo: dla tego że był blisko Jeruzalem / a iż
 14 mieli że sie wnet królestwo Boże okazać miało.
 15 I rzekł tedy: ^b Człowiek niektory rodu zacnego
 16 iachal w daleka krainie wziąć sobie królestwo / y w-
 17rócić sie. I przyzwawszy dziesięci sług swych dał
 18 im dziesięć grzywien / y rzekł do nich: Zandluycieś
 19 póki sie nie wroce. I Al mieszczenie tego mieli go w
 20 nienawiści: y wypławili za nim poselstwo mówiac:
 21 Nie chcemy aby ten królował nad nami. I stało
 22 sie że sie wrócił dostawszy królestwa: y rozkazał
 23 wezwać onych sług / ktorym był dał pieniądze: aby
 24 wiedzieli coby kto vrobił. I przyszedł pierwszy /
 mówiac: Panie / grzywna twa dziesięć grzywien
 vrobiła. I rzekł mu: Dobrze slugo dobry: iżeś był
 na małe wiernym: będzieś miał władza nad dzie-
 ścią miasta. I Przyszedł y drugi / rzekac: Panie /
 grzywna twa pięć grzywien przyczyniła. I rzekł y
 temu: A ty bądź nad pięćią miasta. I Al drugi przy-
 21 szedł / mówiac: Panie / oto grzywna twa / ktoram
 22 miał zachowaną w chustce. I bom sie bał ciebie / żeś
 23 iest człowiek srogibierziesz czegoś nie położył / a źnieś
 24 czegoś nie siat. I rzekł mu: Z vst twych sadze cie
 25 zły slugo. wiedziałeś że ja iest człowiek srogi / bio-
 26 rac czegoś nie położył / y znać czegoś nie siat: I a
 27 przecześ nie dał srebra mego na bank: a ia wróciw-
 28 szy sie wziąłbych ie był z lichwa: I rzekł tym ktorzy
 29 tuż stali: Weźmićie od niego grzywnę / a dajcie te

^a co czyiego sko-
 rzytał.

^b przez posła-
 stwo wiary.

Zacz: 95.

Ewangelia na
 dzień S. Wy-
 snawce nie bi-
 skupa.

^a Grzywna, Miná
 albo Miná, ma-
 sto drachm w so-
 bie: iakoby puł-
 trzynasta talá-
 rownászych.
^b 6 L. G. S.

^c mieysc. G.

^d bankierom a
 bo stolnikom co
 pieniędzmi han-
 dluia.

* y będzie obfi-
tował. NLYG.

Zacz: 96.

PIATA
CZESCE
Ewangeliey: ma
w sobie on ty-
dzień S. y mek-
w Ieruzalem.

Zacz: 97.

uczniow. SL.
G. S.

Ewangeliey:
9. po Swiat-
kach.

mu który ich ma dziesięć. I rzekli mu: Panie /
mać dziesięć grzywien. I Powiedamci wam; iż
wszelkiemu który ma / będzie dano*: a od tego który
nie ma / y to co ma / odeyma od niego.

I Wszakże nieprzyjacioly moje / one co niechcieli
aby m krolował nad nimi / przywiedźcie tu: a pobij-
cie przedemną.

I d A to rzekłszy / siedł wprzód idąc do Jernuzalem.
I A stało sie / e gdy sie przybliżył do Bethphagi y Be-
thaniey / v gory ktora zowa Oliwna; posłał dwu v-
czniow swoich / I mowiac: Idźcie do miasteczka
ktore jest przeciwko: do ktorego wśedłszy / naydziecie
osle wwiązane / na którym żaden człowiek nigdy nie
siedział: odwiązawszy ie przywiedźcie. I A iesliby
was kto spytał: Przecz odwieźniacie? także mu po-
wiedźcie: Iż go Pan potrzebuie. I A odszedłszy ci
ktorzy byli posłani / znaleźli iako im powiedział / osle
stoiace. I Gdy tedy odwiezowali oni osle; rzekli
pánowie iego do nich: Przecz odwieźniacie osle?
I A oni powiedzieli: Iż go Pánu potrzeba. I f A
wiedli ie do Iesusá. A nakrywłszy ścátami swemi ono
osle / wsádzili Iesusá. I A gdy iáchat / stáli ścáty swe
na drodze.

I A gdy sie już przybliżał tam gdzie sie spuszczaia
z gory Oliwney / poczetá wśytká wielkość ludu sste-
puiacego / weselac sie chwalić Bogá głosm wiel-
kim / ze wśytkich cudow ktore widzieli: I mowiac;
Stogosláwiony krol który idzie w imie Pánstie: Po-
koy ná niebie / a chwata ná wysokości. I A niektórzy
Pháryzeusowie z oney rzesze / rzekli do niego: Nauc-
czyteliu / zfułay ucznie swoje. I Którym on rzekł:
Powiedam wam / iż iesliby ci milczeli / kámiennie wo-
lać beda.

I A gdy sie przybliżył / wyrzawszy miásto / płakał

nad nim /

25

26

27

28

29

30

31

32

33

34

35

36

37

38

39

40

41

42

43

44

45

46

47

48

49

50

51

52

53

54

55

56

57

58

59

60

42 nado nim/mowiac: ? Jz gdybys y ty poznato/azwla-
 43 szca w ten to dzien twoy/co iest tu pokoiowi twemu:
 44 lecz to teraz zakryto od oczu twoich. ? Abowiem
 45 przyda na cie dni: kiedy cie obrocza nieprzyiaciele
 46 twoi wolem: y oblega cie/ y scisna cie ze wsad: ? y
 47 zrownia cie z ziemia / y dziatki twe w tobie: 8 a nie
 zostawia w tobie kamienia na kamieniu: dla tego
 izes nie poznato czasu nawiedzenia twego.

45 ? h A wszedlsy do kosciola / poczat wyganiac te
 46 ktorzy przedawali w nim y kupowali: ? mowiac im;
 47 napisano/ Jz dom moy/ dom modlitwy iest. k A
 wyscie gi uczynili iastinia zboycow. ? A uczyt na
 kazdy dzien w kosciele.

48 Lecz Arcykaptani y Doktorowie y czelnieyszy z
 ludu szukali go stracic: ? ale nie naidowali/ coby mu
 uczynic. Abowiem wszytek lud zawieszal sie na nim,
 sluchajac go.

NAVKI Y PRZESTROGI.

4 wstapil na plonna fige.) Nie tylko wewnetrzne wiary y mi-
 45 sci tu Panu Chrystusowi nabozenstwo/ ale y zwierzchnie poslugi/
 iako widzenie/nasladowanie/dotykanie/y w dom przytecie tego/
 tym przykladem iest nam zalecone. Bo tak y rozmaite nasze zwie-
 rzchnie nabozenstwo tu naswietlsiemu Sakramentowi tego/ y tu
 swietym y slugam tego/ iest mu barzo wdzieczne: a zwlaszcza ono
 ludu wiernego nabozenstwo/kiedy nie tylko slucha oney straszney
 ofiary Niszy s. ale y widzi ciasto Pana swego / a daleko wiecey
 gdy ie przyimuie w dom serca swego.

8 wracam w czwor nasob.) Co daimy z swego/to iest iastmuina/
 y dosyc uczynienie za grzechy: ale co wracamy zesle nabytego
 (iako przez lichwy/wydatki/ symonia/kradziestwa/zatrzymywanie
 cudzego) to wracanien zowa: co iest rzecz powinna/ a nie/iako
 iastmuina/ wolna. Rzeczy lepak zle nabyte/maita byc wracane y
 oddane temu my chcemy / ale tym ktorymesiny ie wzietl/ iesti
 to byc moze. A iesti nie moze / tedy y bogim maita byc rozdane /
 abo na inise dobre uczynki wedlug rady oycow naszych duchow-
 nych obrocone. A iz czworako nagradzal wiecey niz byl winten/

Zacz: 98.

iakoby w to
trafic.Zwierzchnie na
bozenstwo.iastmuina iest in-
sa, a inise wro-
cenie cudzego.

tym zupełnie dosyć czynił za przeszłe swe grzechy: na przykład nam: iż nie dosyć jest bogatemu; tego co mu zbyswa dąć w bogie mu groźń albo słoty: ale szkodzie y hojnie iśmiuiny czynić / y cza sem przedać wszystko y rozdąć w bogum / y dąć co lepszego; mąci tności swoich y wracać w ciwor nasob ile nabyte / to dopiero do skonałe głodzi grzechy. Dwa pieniążki oney w bogiey wdowki tym wdzięczneyse były Pannu Bogu / iż albo wszystko dala co mla la / albo wietrza cześć żywności swojej: a iśmiuina bogatego z te go co mu zbyswa / aś tej dobra jest / ale nie tak wdzięczna p. Bogu.

Różne zasługi
y zapłaty.

Wiele Żydów
zgineło w Jeru
zalem.

(Y ty bądź nad pięćmi miast.) Obacz to / przeciw haercykom / iż nie równe są tych dwu slug zapłaty / według rożności zasług: cho cia wszyscy bitora jeden groź / to jest żywot wieczny.

(Y oblega cie.) To sie wypelnio czterdziestego roku po wne czeniu Pannim / przez Tytusa y Wespasyana / kiedy zgineło Żydom w mieście Jeruzalem teden naście tkoć sto tysiecy / a poimano ich 97000. A to w święto Paskhy / w które byli Chrystusa wkrzy żowali. Eusebius y Iosephus.

ROZDZIAŁ XX.

1 Pharyzeuszow pytających / czytaby moca czynił. 3 Pan wszem pyta / skadby był krzest Janow. 9 Podobieństwo o winnicy oracjom naitet. 17 Kamień w głowy. 20 Pytanie go zdradli wie o czynu Cesarstwu. 27 A Saduceuszowie o smartwychw staniu. 41 Pan Chrystus jest y Synem y Pannem Dawidowym. 46 Doktorow zakonnych obyczaje / których sie strzedz kaje.

Zacz: 99.

o jedno słowo.
L.

Ma Sstało sie: jednego dnia gdy on wczyl lud w kościele y opowiedal Ewangelia / zeszli sie Arcykapłani y Doktorowie z starszymi / i y rzekli do niego mowiac: Powiedz nam która moca to czynisz: albo / ktoć dal te władza: i A Jesus od powiedział / rzekł do nich: Spytam y ia was o jedne rzecz / powiedzcie mi: i Krzest Janow byli z nieba / czyli z ludzi: i Oni rozmyślali w sobie / mowiac: Iż iesli powiemy / z nieba; rzecze: Przecześnie mu tedy nie wierzyli: i Jesli zaś rzeczymy / z ludzi; w slytek lud w kamionie nas: ponieważ za pewna ma ia iż Jan jest prorokiem. i A odpowiedzieli że nie

2. Kor: 9
6.

Luk: 21
2.

Matt: 20
9.

1 a Mat: 21
b 27.
2 Mar: 11
d 27.

wiedza

8 wiedza skąd był. ¹ A Jezus im powiedział: A ja też
 9 ¹ A począł do ludu mówić to podobieństwo: ^b Czo-
 10 wiek* nąsądzit winnice / y nąiat ia oraczom: a sam
 11 odiáchat precz ná niemáły czas. ¹ A "swego času"
 12 poslat do oraczow sluge / aby mu dali z owocu oney
 13 winnice. A torzy ubiwszy go / odesłali z niścym.
 14 ¹ Lecz przedsie poslat sluge drugiego. A oni y tego
 15 ubiwszy y zesromociwszy / odesłali z niścym. ¹ A po-
 16 slat ieszcze trzeciego: a oni y tego zraniwszy wyrzu-
 17 cili. ¹ A rzekł pan oney winnice: Co uczynie? Po-
 18 śle syná mego milego: śnac wyżrzawšy tego / ząwšy-
 19 dza sie. ¹ A torego wyżrzawšy oracze* myśliłi sami
 20 w sobie / rzekac: Ten ci jest dziedzic: *zabiymyš go /
 21 aby dziedzictwo przy nas zostáło. ¹ A wyrzuciwszy
 22 go z winnice / zabili. Což im tedy uczyni pan oney
 23 winnice? ¹ Przypdzie / a potráci oracze one / a da
 winnice innym. Co wšlyšawšy / rzekli mu: Nie day
 tego Bože. ¹ A on poyżrzawšy ná nie / rzekł: Což
 tedy jest to co nápisano: "Kámién ktory odzucili
 18 budownicy / ten sie sstat głowa węgelná. ¹ Wšel-
 19 ki ktory wpádnie ná ten kámién / stłucze sie: a ná to-
 20 goby wpadł / struſy go.
 21 ¹ A stárali sie Arcykáptani y Doktorowie aby go
 22 poimáli oneyže godziny: lecz sie bali ludu. A bowiem
 23 poználi iż przeciw nim wyrzekł to podobieństwo.
 24 ¹ A czyháiac nan posłáli niektóre ludzic ná zdrádzic /
 25 ktorzyby sie zmyśláli być sprawiedliwym; / aby go
 26 podchwycili w mowie / a podáli go wrzędowi y zwie-
 27 rzchności stárościny. ¹ A pytáli go / mówiac: Wá-
 28 uczycielu / wiemy że dobrze mówiš y uczyš / ani sie o-
 29 gladaš ná osobe / ale drogi Božey w prawdzie náu-
 30 czaš: ¹ godzili sie nam dać daní Césarzowi / czyli nie?
 31 ¹ Lecz obaczysz zdráde ich / rzekł do nich: Co mie

Záč: 100.

* niektory. N
 L. NG. S.
 * času zbierania
 winá. 6 L.

* rozmawiałimie
 dzy soba G.
 * podzięci. G. S.

Záč: 101.

* aby podchwy-
 táli mowę tego,
 aby go podáli
 6 L. G.

kuście : i Włażcie mi groś. Czyi ma obraz y napis : 24
 A odpowiedziały rzekli : Cesárski. i Rzekł im : 25
 Oddaycieś tedy co iest Cesárskiego. Cesarzowi : a co
 iest Bożego / Bogu. i Nie mogli náganić słowá 26
 iego przed ludem : a dziwniac się odpowiedzi iego /
 umilkli.

Zącz: 102.

i A przyszedłszy niektórzy z Saduceuszów / ktorzy 27
 mówią przeciw zmartwychwstaniu że go nie mają /
 pytali go / i mówiac: Nauczycielu / Moryześ nam ná- 28
 pisał ; i Jesliby czyi brát umárl máiac żonę / a tenby
 śzedł bez dźiatek / aby ia wziął brát iego za żonę / a
 wzbudził potomstwo brátu swemu. i Było tedy 29
 siedm bráćiey : a pierwszy poiały żonę / umárl bez
 dźiatek. i Poiała wtory / y ten umárl bez dźia- 30
 tek. i Poiała y trzeci: Tákże y wśyscy siedm ; 31
 a nie zostawili dźiatek / y pomárli. i Po wśytkich też 32
 umárla y niewiásta. i W zmartwychwstanie tedy / 33
 ktorego z nich oná bedzie żona : ábowiem siedm mie-

*G.

*odpowiedáiac

G.

*ani się żenić be-
 da, ani za ma-
 poyda N. L. K.

G.

*ábowiem. 4 L.
 G. S.

li ia za żonę. i R * rzekł im Jesus : Synowie tego 34
 wieku żenia się / y za maż ida : i lecz oni ktorzy godni 35
 beda wieku onego y powstania od umárlých / *ani
 się żenia / ani za maż ida / i * y umrzeć wiecy nie 36
 mogą : bo są równi ániotom / y są synámi Bożymi /
 bedac synámi zmartwychwstania. i A iż umárli 37
 zmartwychwstawaia / y Moryześ pokazał w krzá / gdy
 zowie h Pána / Bogiem Abrahánowym / y Bogiem 38
 Izáákowym / y Bogiem Jákobowym. i A Bog nie
 iestci umárlých / ale żywych. bo iemu wśyscy żywia. 39
 i Tedy niektórzy z Doktorów odpowiedáiac rzekli
 mu : Nauczycielu / dobrzes powiedział. i Nie śmie- 40
 li go daley ni oczyć pytać. i Rzekł do nich : Jákoż 41
 powiedáia / żeby Christus był synem Dawidowym :
 i á sam Dawid powieda w księgách / Psálmow : 42
 i Rzekł Pan Pánu mojemu / siadź po prawicy moiey : G

ażbym

43 ¹ Ażbym położył nieprzyjaćioły twe / podnożkiem nog
44 twoich : ¹ Dawid tedy nazywa go Pánem : a iakoż
jest synem iego ?

45 ¹ A gdy słuchał lud wszytek / rzekł uczniom swoim:

46 ¹ Strzeście się Doktorow zakonnych / ktorzy chca
chodzić w śátách długich / y milnia pozdrawiania
ná rynkách / y pierwsze stolice w bożnicách / y pierw-
47 še zaśiadania ná wieczách : ¹ Ktorzy wytrawiaia
domy wdow : rzekomo się długo modlac. Cić odnio-
śa ¹ cięższy sad.

Zącz: 103.

cięższe kará-
nie, ábo potes-
picie.

NAVKI Y PRZESTROGI.

25 A co jest Bożego Bogu) Krolom y Pánom docześnym ták służyć
mamy / iáko bysiny służby Bożej nic nieomieszkáli. Pátrz Mat: 22. 21

35 Ktorzy godni będą.) Obacz iż ludzie zá láśka Boja stawáta się
godni żywota wiecznego. A iż ten sposób mowy / że dobry są go-
dni niebá / jest wedle písniá / y znácy to / że uczynili ludzkie / ktore
są dzieła w láśce Bożej / swa godnościá zasługua niebo y żywot
wieczny. Jáko się z tych miejsc pokázanie: Probował ich Pan Bog /
y nálaży / że go byli godni. Ato milnie oycá swego nád mie / nie
jest mnie godzien. Abyście obcowáli godnie Bogu. A ono bárho
iáśnie : Abyście byli godni krolestwa Bożego / dla ktorego też
cierpicie. A zaśie: Bada zemna chodzić w bieli : ábowiem godni
są. Jáko y o Pánu Chrystusie rzeczono : Godzien jest śáránek /
ktory zábit był / wziąć moc y Bóstwo / y cześć y chwale y błogosła-
wienie.

Godności y zasłu-
gá świętych.

36 Bo są ániolom równi.) Święci z rodziánu nášego / teraz w du-
śách / á po smartwychwstaniu też y w cielech będą ániolom ro-
wni. A owšem wiele świętych ludzi będą mieć wietśa zasługe y
zapłáte náđ ánioly w niebie. Jáko Jan święty Krzáciel / Aposto-
lowie y inni. A Pánná náświetśa náde wszytkie chory ánielskie
jest wyniesiona : A nie daj : gdy náśá nátura przez Chrystusá
jest náde wszytkie ánioly powysłona. Z tegoż też miejscá dobrze
dowodzimy : iż się godzi świętych wzywać iáko y ániolow / á iż tá-
kież wiedza potrzeby náše / y słyśa próśby náše.

Święci ánio-
lom równi.wzywanie świa-
tych.

ROZDZIAL XXI.

Wdowa

2 Wdowa dwa pietażki do skarbni wrzucała. 7 Śnaki w przedziatce zbawienie Hierozolimskie / y dołożenie świąt. 8 Salszymi prorocy. 12 Wdreczenie wiernych. 15 Wsta y mądrość swoim oblicze. 19 Cierpliwość. 20 Spustofienie miast Hieruzalem. 27 Sad ostateczny. 28 Śnaki na słońcu y gwiazdach. 33 Słowo Pańskie nieodmienne. 34 Kaze sie strzedz obywatelów / opilstwa / y starania świeckiego. 35 A czu y modli sie zawsze.

* tamże. G.

W a Wyrzawsy / wyrzwał bogacze rzucające dary swe do skarbni. 1 Wyrzwał też y niektora wdowe vbożuchna wrzucająca * dwa drobne pieniążki. 2 A rzekł: Prawdziwie wam powiedam; 3 iż wdowa ta vboża / wiecey niż wszyscy wrzuciła. 4 I abowiem ci wszyscy / z tego co im zbywało wrzucili do darow Bożych: lecz ta z niedostatku swego / wszystko żywność swa ktora miała / włożyła.

Zacz: 104.

To się wypełni
Ło 40. roku po
mece Pana Chri
stusowey. W 19.
19. 44.

5 I Agdy niektorzy powiedali o kościele iż był pie-
6 knym kamieniem y w pominkami ozdobiony / rzekł:
7 I z tego na co patrzyćcie / b przyda dni w ktore nie
8 będzie zostawion kamień na kamieniu ktoryby nie
9 był rozwalon. 10 A pytali go mówiac: Nauczycie-
11 lu / kiedyż to będzie: a co za znak gdy sie to pocnie
dziać?

Zacz: 105.

Ewangelia na
dzień wiela s.
Meczeńkow.

12 I A on rzekł: Patrzyćcie żeby was nie zwiedziono.
13 boć ich wiele przyjdzie w imie moje / mówiac że ta ie-
14 stem: a czas sie przybliżył: nie chodźcieś tedy za nimi.
15 I Agdy uslyście walki y rozruchy / nie lekajcie
16 sie: potrzeba aby to w przod było / alec nie wnet ko-
17 niec. 18 Tedy im mówił: Powstaniec narod przeciw
19 narodowi / y krolestwo przeciw krolestwu: 20 I wiel-
21 kie trzęsienia ziemi beda miejscami / y mory / y glo-
22 dy / strachy też z nieba / y znaki wielkie beda.

Zacz: 106.

23 I Ale przed tym wszystkim beda was imać / y beda
24 przesładować / podawiać do bożnic y więzienia /
25 wodzić przed krole y przed starosty dla imienia me-
26 go. 27 I a potka was to na świadectwo. 28 I A przetoż

* Kładźcie

15 Klądzcie to do serc waszych nie obmyślać iakobyście
 16 mieli odpowiadać. ? Abowiemci ja wam dam w-
 17 stą y mądrość ktorey nie beda mogli odeprzec ani sie
 18 sprzećiwieć wśyścy przeciwnicy waszy. ? Bedziecie
 19 też wydani od rodziców y bráćiey y krewnych y przy-
 20 iaciół : á niektóre z was zamorduią : ? y bedziecie
 21 w nienawiści y wśytekich * dla imienia mego : ? á
 22 włos z głowy waszey nie zginie. ? W cierpliwosci
 23 waszey otrzymacie dusze wasze.
 24 ? Al gdy wyżrzyćie Jeruzalem wyystiem obtoczo-
 25 ne ; tedy wiedźcie żeć sie przybliżyto spustoszenie ie-
 26 go. ? Tedy ci co sa w Judskiej ziemi / niech vciek-
 27 a na gory : á ktorzy sa w pośrzedku / niech wycho-
 28 dza : á ci co sa po krainách / niechay nie wchodza do
 29 niey. ? abowiem te dni sa pomsty / aby sie wypelnito
 30 wśytko co jest napisano. ? Al biada bieżniennym y
 31 pierśiami karmiacym w one dni. abowiem będzie
 32 ścisć wielki na ziemi y gniew przeciw ludowi temu :
 33 ? y polega od ostrza mieczá : y zápedza ie w niewola
 34 między wśytki narody : á Jeruzalem deptane będzie
 35 od Poganow : áz sie wypelnia czasy Poganow.
 36 ? Al beda znaki na słońcu y księżycu y gwiazdách :
 37 á na ziemi vciśnienie narodow dla zamieszania su-
 38 mu morskiego y nawatności : ? tak iż ludzie schnać
 39 beda od strachu y oczekawania tych rzeczy ktore be-
 40 da przychodzić na wśytek świat. Abowiem mocy
 41 niebieskie wzruszone beda. ? Al tedy wyżrzy Syná
 42 człowieczego przychodzącego w obłoku / z mocą y z
 43 mąiestatem wielkim.
 44 ? Al to gdy sie dziać pocznie / pogladaycieś á pod-
 45 noście głowy wasze : boć sie przybliża odkupienie
 46 wasze. ? Al powiedzial im podobienstwo : Pożrzy-
 47 cie na fige y na wśytkie dziewa : ? gdy inż z siebie li-
 48 ski wypuszczają wiecie żeć inż blisko jest lato. ? Tak

bierzcie to w
 serca wasze.

* ludzi. N L.

przez cierpli-
 wość waszą otrzy-
 macie G.

áż sie wykona
 poganow naś-
 wroenie.

Evangelia na
 pierwsia Wieś-
 dzele Nowe.
 dla niedostate-
 ku ródz. áz su-
 mem morza. G.

Zacz: 107.

że y wy gdy wyrzycie iż sie to będzie działo / wiedzie-
cieś żeć blisko iest krolestwo Boże. ¶ Dapiawde mo- 32
wie wam żeć nie przeminie ten to wiek / aż sie wsy-
tko ziści. ¶ Niebo y ziemia przemina: ale słowa mo- 33
ie nie przemina. **¶**

¶ f Al miycie sie ná pieczy / aby kiedy nie były ob- 34
ciążone sercá wasze obżárstwem y opilstwem / y stá-
ránien tego żywota: á żeby ná was z trząskiem on-
dżeń nie przypadt. ¶ Albowiemci iáko sádto przypá- 35
dnie ná wsytkie ktoryz miestá: po wsytkiey ziemi.
¶ Al przetoż czuycie / modlac sie ná każdy czas / aby- 36
ście byli godni wysć tego wsytkiego co przysć ma / y
stánać przed Synem człowieczym.

Pátrz myśsey

Rozd: 20. 35.

y 2. Thess: 1. 5.

Zácz: 108.

porániá sie.

¶ A náuczał we dnie w kóściele: á w nocy wycho- 37
dzac / przebywał ná gorze ktora zowa Oliwná. ¶ A 38
wsytek lud ráníuczko sie schodził do niego w kó-
ściele aby go słuchał.

NAVKI Y PRZESTROGI.

Iálmuzny ktore
wdzięczniysze
Bogu.

Co im żywáło.) Bogu osiárowáć ábo iálmuzny dáwać z tego 4
co nam żywá / nie ták wdzięczno iest Pánu Bogu / y nie ták wie-
le záslugue / iáko kiedy dátemy z tego co nam iest potrzebné / y bez
czego trudno być możemy. Albowiem to pochodzi z wietsey mi-
łości / y z wietsey chęci y nabożeństwa / ná ktore Bog wieccy mi-
ná dátek pátrzy.

Przyida w imie moie.) Záretcy przychodza w imie Pána Chri- 8
stusowe. Pátrz Mat: 24. 5. Mar: 13. 6.

Pustelnicy ży-
wot.

Nocował ná gorze.) Ji pustelnicy y osobny żywot dobry iest y 37
Bogu miły / wcy nas tego gorá Kámmel / ná ktorey Eliáš przeby-
wał / y púsza Janowá / y gorá ná ktorey Pan Iesus często noco-
wał y mieszkál. Greg: Názián: Sermon: 26. de aman: paup.

3. Krol: 16.
42.
Luk: 1.
40.

ROZDZIAŁ XXII.

3 Judaś od sáráná poduszczoney przedáie Chrystus. 8 Káże
Pan Iesus gotowáć wieczerszá ostáteczná. 19 Chleb w árálo / á
wino w krew swoie przemieniwşy / dáte wezmóm swoim / y tákież

im czynić

im czynić roztąsute. 24 Uczniowie sie o przełożeniu spierali.
 25 Pan sie z Piotrą modlił/aby nie wstąpił wiarą tego. 29 Mo-
 dli sie na górze Oliwney. 43 Uziol go cieśy. 44 Pości sie kwás-
 wym potem. 47 Judaś go pocałowaniem wydaie. 50 Vcho-
 Mafusowi wiete lecy. 56 Piotr sie przy Chrystusá. 63 Syp-
 dia i Chrystusa y bñja go. 70 Wyznawa sie być Synem Bożym.

4 Mat: 26.
 a 2.

Mar: 14.
 a 1.

6 Mat: 26.
 b 14.

Mar: 14.
 b 10.

c Mat: 26.
 b 17.

Mar: 14.
 b 12.

d Mat: 26.
 b 20.

Mar: 14.
 b 17.

1 **M** ^a Przybliżyło sie święto Przasnitow/ ktore
 2 zowia Páscha: i á szukali Arcykáptani y Do-
 3 ktorowie/ iákoby go zabić: ále sie bali ludu.
 4 i b Wstąpił hátan w Judaśá ktorego zwano J-
 5 skárotem/iednego ze dwunásćie. i á odsedšy/ zno-
 6 wil sie z Arcykáptany y z przełożonemi/ iákoby go im
 7 wydat. i A wrádowali sie: y postanowili dać mu
 8 pieniadze. i y obiecat. A szukał sposobnego czasu iá-
 9 koby go im wydat bez rzesey. i A przyszedł dzień
 10 Przasnitow/ ktorego było potrzeba ofiarować Pá-
 11 sche. i Tedy posłał Piotrá y Janá/ mowiac: Szed-
 12 šy zgotuyćie nam Pásche/ ábysmy pożywali. i A
 13 oni rzekli: Gdzie chceš ábysmy nágotowali: i A
 14 rzekł do nich: Oto / gdy wy wnidziećie do miásta /
 15 portka sie z wámi* czlowiek niosac dzban wody: idź-
 16 cieš z á nim do domu do ktorego wnidzie / i á powie-
 17 dzie gospodarzowi domu onego: Nauczyciel cie
 18 pyta; Gdzie iest złozenie kedybym iadł Pásche z w-
 19 czniami moimi: i A on wam wkaże wieczernik w
 20 ielki wstány: tamże nágotuyćie. i A odsedšy/ nále-
 21 žli iákoby im powiedział; y zgotowali Pásche. i A
 22 gdy przysła godzina/ vsiadł y dwunásćie Apostotow
 23 z nim. i A rzekł im: Chetliwiem požadał pożywać
 24 tey Páschy z wámi/ pirwey niżbym wćierpiat. i Boć
 25 wam powiedam; że już wiecey nie bede ieść tego /
 26 áž gdyby sie wypelniło w krolestwie Bożym. i A w-
 27 Źiawšy Kielich / dzieki wczyniwšy rzekł: Weźmićie
 28 * á podzielćie miedzy sie. i A bowiem wam powie-

Pásya ktora ko-
 ściół czyta w
 wielka Srgode.

* bóránka w ich
 konocnego.

* niektory. N
 L.

* z tego G. ábo
 z tey Páschy.

* to. G.

dam jeć nie bede pit z owocu macice winney / aż gdy
 by przysło krolestwo Boże. ¶ ¹ A wstałszy chleb / 19 ^{et. Kor: 11.}
 dzięki uczyniwszy łamał / y dawał im mówiac: Toć
 iest cięto moje / ktore sie za was dawa. To czynicie
 na pamiatke moje. ¶ Także y kielich / po wieczerzy / 20
 mówiac: Ten iest kielich testament nowy we krwi
 moiej / ktory za was wylan będzie. ¶ ¹ Wszakż 21 ^{Mat: 26.}
 to reka tego co mie wydaie / zemna iest na stole. ¶ ¹ A 22 ^{Mar: 14.}
 Synći człowieczy idzie / według postanowienia: w
¹ C
¹ b
¹ c
¹ d
¹ e
¹ f
¹ g
¹ h
¹ i
¹ k
¹ l
¹ m
¹ n
¹ o
¹ p
¹ q
¹ r
¹ s
¹ t
¹ u
¹ v
¹ w
¹ x
¹ y
¹ z
¹ A
¹ B
¹ C
¹ D
¹ E
¹ F
¹ G
¹ H
¹ I
¹ K
¹ L
¹ M
¹ N
¹ O
¹ P
¹ Q
¹ R
¹ S
¹ T
¹ U
¹ V
¹ W
¹ X
¹ Y
¹ Z
¹ A
¹ B
¹ C
¹ D
¹ E
¹ F
¹ G
¹ H
¹ I
¹ K
¹ L
¹ M
¹ N
¹ O
¹ P
¹ Q
¹ R
¹ S
¹ T
¹ U
¹ V
¹ W
¹ X
¹ Y
¹ Z
¹ A
¹ B
¹ C
¹ D
¹ E
¹ F
¹ G
¹ H
¹ I
¹ K
¹ L
¹ M
¹ N
¹ O
¹ P
¹ Q
¹ R
¹ S
¹ T
¹ U
¹ V
¹ W
¹ X
¹ Y
¹ Z
¹ A
¹ B
¹ C
¹ D
¹ E
¹ F
¹ G
¹ H
¹ I
¹ K
¹ L
¹ M
¹ N
¹ O
¹ P
¹ Q
¹ R
¹ S
¹ T
¹ U
¹ V
¹ W
¹ X
¹ Y
¹ Z
¹ A
¹ B
¹ C
¹ D
¹ E
¹ F
¹ G
¹ H
¹ I
¹ K
¹ L
¹ M
¹ N
¹ O
¹ P
¹ Q
¹ R
¹ S
¹ T
¹ U
¹ V
¹ W
¹ X
¹ Y
¹ Z
¹ A
¹ B
¹ C
¹ D
¹ E
¹ F
¹ G
¹ H
¹ I
¹ K
¹ L
¹ M
¹ N
¹ O
¹ P
¹ Q
¹ R
¹ S
¹ T
¹ U
¹ V
¹ W
¹ X
¹ Y
¹ Z
¹ A
¹ B
¹ C
¹ D
¹ E
¹ F
¹ G
¹ H
¹ I
¹ K
¹ L
¹ M
¹ N
¹ O
¹ P
¹ Q
¹ R
¹ S
¹ T
¹ U
¹ V
¹ W
¹ X
¹ Y
¹ Z
¹ A
¹ B
¹ C
¹ D
¹ E
¹ F
¹ G
¹ H
¹ I
¹ K
¹ L
¹ M
¹ N
¹ O
¹ P
¹ Q
¹ R
¹ S
¹ T
¹ U
¹ V
¹ W
¹ X
¹ Y
¹ Z
¹ A
¹ B
¹ C
¹ D
¹ E
¹ F
¹ G
¹ H
¹ I
¹ K
¹ L
¹ M
¹ N
¹ O
¹ P
¹ Q
¹ R
¹ S
¹ T
¹ U
¹ V
¹ W
¹ X
¹ Y
¹ Z
¹ A
¹ B
¹ C
¹ D
¹ E
¹ F
¹ G
¹ H
¹ I
¹ K
¹ L
¹ M
¹ N
¹ O
¹ P
¹ Q
¹ R
¹ S
¹ T
¹ U
¹ V
¹ W
¹ X
¹ Y
¹ Z
¹ A
¹ B
¹ C
¹ D
¹ E
¹ F
¹ G
¹ H
¹ I
¹ K
¹ L
¹ M
¹ N
¹ O
¹ P
¹ Q
¹ R
¹ S
¹ T
¹ U
¹ V
¹ W
¹ X
¹ Y
¹ Z
¹ A
¹ B
¹ C
¹ D
¹ E
¹ F
¹ G
¹ H
¹ I
¹ K
¹ L
¹ M
¹ N
¹ O
¹ P
¹ Q
¹ R
¹ S
¹ T
¹ U
¹ V
¹ W
¹ X
¹ Y
¹ Z
¹ A
¹ B
¹ C
¹ D
¹ E
¹ F
¹ G
¹ H
¹ I
¹ K
¹ L
¹ M
¹ N
¹ O
¹ P
¹ Q
¹ R
¹ S
¹ T
¹ U
¹ V
¹ W
¹ X
¹ Y
¹ Z
¹ A
¹ B
¹ C
¹ D
¹ E
¹ F
¹ G
¹ H
¹ I
¹ K
¹ L
¹ M
¹ N
¹ O
¹ P
¹ Q
¹ R
¹ S
¹ T
¹ U
¹ V
¹ W
¹ X
¹ Y
¹ Z
¹ A
¹ B
¹ C
¹ D
¹ E
¹ F
¹ G
¹ H
¹ I
¹ K
¹ L
¹ M
¹ N
¹ O
¹ P
¹ Q
¹ R
¹ S
¹ T
¹ U
¹ V
¹ W
¹ X
¹ Y
¹ Z
¹ A
¹ B
¹ C
¹ D
¹ E
¹ F
¹ G
¹ H
¹ I
¹ K
¹ L
¹ M
¹ N
¹ O
¹ P
¹ Q
¹ R
¹ S
¹ T
¹ U
¹ V
¹ W
¹ X
¹ Y
¹ Z
¹ A
¹ B
¹ C
¹ D
¹ E
¹ F
¹ G
¹ H
¹ I
¹ K
¹ L
¹ M
¹ N
¹ O
¹ P
¹ Q
¹ R
¹ S
¹ T
¹ U
¹ V
¹ W
¹ X
¹ Y
¹ Z
¹ A
¹ B
¹ C
¹ D
¹ E
¹ F
¹ G
¹ H
¹ I
¹ K
¹ L
¹ M
¹ N
¹ O
¹ P
¹ Q
¹ R
¹ S
¹ T
¹ U
¹ V
¹ W
¹ X
¹ Y
¹ Z
¹ A
¹ B
¹ C
¹ D
¹ E
¹ F
¹ G
¹ H
¹ I
¹ K
¹ L
¹ M
¹ N
¹ O
¹ P
¹ Q
¹ R
¹ S
¹ T
¹ U
¹ V
¹ W
¹ X
¹ Y
¹ Z
¹ A
¹ B
¹ C
¹ D
¹ E
¹ F
¹ G
¹ H
¹ I
¹ K
¹ L
¹ M
¹ N
¹ O
¹ P
¹ Q
¹ R
¹ S
¹ T
¹ U
¹ V
¹ W
¹ X
¹ Y
¹ Z
¹ A
¹ B
¹ C
¹ D
¹ E
¹ F
¹ G
¹ H
¹ I
¹ K
¹ L
¹ M
¹ N
¹ O
¹ P
¹ Q
¹ R
¹ S
¹ T
¹ U
¹ V
¹ W
¹ X
¹ Y
¹ Z
¹ A
¹ B
¹ C
¹ D
¹ E
¹ F
¹ G
¹ H
¹ I
¹ K
¹ L
¹ M
¹ N
¹ O
¹ P
¹ Q
¹ R
¹ S
¹ T
¹ U
¹ V
¹ W
¹ X
¹ Y
¹ Z
¹ A
¹ B
¹ C
¹ D
¹ E
¹ F
¹ G
¹ H
¹ I
¹ K
¹ L
¹ M
¹ N
¹ O
¹ P
¹ Q
¹ R
¹ S
¹ T
¹ U
¹ V
¹ W
¹ X
¹ Y
¹ Z
¹ A
¹ B
¹ C
¹ D
¹ E
¹ F
¹ G
¹ H
¹ I
¹ K
¹ L
¹ M
¹ N
¹ O
¹ P
¹ Q
¹ R
¹ S
¹ T
¹ U
¹ V
¹ W
¹ X
¹ Y
¹ Z
¹ A
¹ B
¹ C
¹ D
¹ E
¹ F
¹ G
¹ H
¹ I
¹ K
¹ L
¹ M
¹ N
¹ O
¹ P
¹ Q
¹ R
¹ S
¹ T
¹ U
¹ V
¹ W
¹ X
¹ Y
¹ Z
¹ A
¹ B
¹ C
¹ D
¹ E
¹ F
¹ G
¹ H
¹ I
¹ K
¹ L
¹ M
¹ N
¹ O
¹ P
¹ Q
¹ R
¹ S
¹ T
¹ U
¹ V
¹ W
¹ X
¹ Y
¹ Z
¹ A
¹ B
¹ C
¹ D
¹ E
¹ F
¹ G
¹ H
¹ I
¹ K
¹ L
¹ M
¹ N
¹ O
¹ P
¹ Q
¹ R
¹ S
¹ T
¹ U
¹ V
¹ W
¹ X
¹ Y
¹ Z
¹ A
¹ B
¹ C
¹ D
¹ E
¹ F
¹ G
¹ H
¹ I
¹ K
¹ L
¹ M
¹ N
¹ O
¹ P
¹ Q
¹ R
¹ S
¹ T
¹ U
¹ V
¹ W
¹ X
¹ Y
¹ Z
¹ A
¹ B
¹ C
¹ D
¹ E
¹ F
¹ G
¹ H
¹ I
¹ K
¹ L
¹ M
¹ N
¹ O
¹ P
¹ Q
¹ R
¹ S
¹ T
¹ U
¹ V
¹ W
¹ X
¹ Y
¹ Z
¹ A
¹ B
¹ C
¹ D
¹ E
¹ F
¹ G
¹ H
¹ I
¹ K
¹ L
¹ M
¹ N
¹ O
¹ P
¹ Q
¹ R
¹ S
¹ T
¹ U
¹ V
¹ W
¹ X
¹ Y
¹ Z
¹ A
¹ B
¹ C
¹ D
¹ E
¹ F
¹ G
¹ H
¹ I
¹ K
¹ L
¹ M
¹ N
¹ O
¹ P
¹ Q
¹ R
¹ S
¹ T
¹ U
¹ V
¹ W
¹ X
¹ Y
¹ Z
¹ A
¹ B
¹ C
¹ D
¹ E
¹ F
¹ G
¹ H
¹ I
¹ K
¹ L
¹ M
¹ N
¹ O
¹ P
¹ Q
¹ R
¹ S
¹ T
¹ U
¹ V
¹ W
¹ X
¹ Y
¹ Z
¹ A
¹ B
¹ C
¹ D
¹ E
¹ F
¹ G
¹ H
¹ I
¹ K
¹ L
¹ M
¹ N
¹ O
¹ P
¹ Q
¹ R
¹ S
¹ T
¹ U
¹ V
¹ W
¹ X
¹ Y
¹ Z
¹ A
¹ B
¹ C
¹ D
¹ E
¹ F
¹ G
¹ H
¹ I
¹ K
¹ L
¹ M
¹ N
¹ O
¹ P
¹ Q
¹ R
¹ S
¹ T
¹ U
¹ V
¹ W
¹ X
¹ Y
¹ Z
¹ A
¹ B
¹ C
¹ D
¹ E
¹ F
¹ G
¹ H
¹ I
¹ K
¹ L
¹ M
¹ N
¹ O
¹ P
¹ Q
¹ R
¹ S
¹ T
¹ U
¹ V
¹ W
¹ X
¹ Y
¹ Z
¹ A
¹ B
¹ C
¹ D
¹ E
¹ F
¹ G
¹ H
¹ I
¹ K
¹ L
¹ M
¹ N
¹ O
¹ P
¹ Q
¹ R
¹ S
¹ T
¹ U
¹ V
¹ W
¹ X
¹ Y
¹ Z
¹ A
¹ B
¹ C
¹ D
¹ E
¹ F
¹ G
¹ H
¹ I
¹ K
¹ L
¹ M
¹ N
¹ O
¹ P
¹ Q
¹ R
¹ S
¹ T
¹ U
¹ V
¹ W
¹ X
¹ Y
¹ Z
¹ A
¹ B
¹ C
¹ D
¹ E
¹ F
¹ G
¹ H
¹ I
¹ K
¹ L
¹ M
¹ N
¹ O
¹ P
¹ Q
¹ R
¹ S
¹ T
¹ U
¹ V
¹ W
¹ X
¹ Y
¹ Z
¹ A
¹ B
¹ C
¹ D
¹ E
¹ F
¹ G
¹ H
¹ I
¹ K
¹ L
¹ M
¹ N
¹ O
¹ P
¹ Q
¹ R
¹ S
¹ T
¹ U
¹ V
¹ W
¹ X
¹ Y
¹

36 ¹ Zali wam cze^o nie dostawáto : A oni rzekli ; Niezego.
 37 ² Rzekł im tedy : Ale teraz kto ma mieśet^o niech gi we-
 38 ³ źmieć áż y táistreá kto niema ; niech przeda^o plaśez
 39 ⁴ swoy / á kupi miecz. ⁵ Abowiemci wam powiedam ; iż
 40 ⁶ ieścze potrzebá aby sie we mnie ⁷ wypelnito ono pi-
 41 ⁸ sino. ⁹ A policzon iest między złośnikámi. Boć te rze-
 42 ¹⁰ czy co o mnie są nápisane, koniec máia. ¹¹ A oni rzekli :
 43 ¹² Pánie / oto tu dwa miecze. A on im rzekł : Dosyć iest.
 44 ¹³ ¹⁴ ¹⁵ ¹⁶ ¹⁷ ¹⁸ ¹⁹ ²⁰ ²¹ ²² ²³ ²⁴ ²⁵ ²⁶ ²⁷ ²⁸ ²⁹ ³⁰ ³¹ ³² ³³ ³⁴ ³⁵ ³⁶ ³⁷ ³⁸ ³⁹ ⁴⁰ ⁴¹ ⁴² ⁴³ ⁴⁴ ⁴⁵ ⁴⁶ ⁴⁷ ⁴⁸ ⁴⁹ ⁵⁰ ⁵¹ ⁵²
 45 ¹ A wyszedşy / iáko był zwykt / siedł ná gore Oliw.
 46 ² A zá nim też šli y wczniowie*. ³ A gdy przyszedł
 47 ⁴ ná ono miejsce / rzekł im : Modlcie sie / abyście nie we-
 48 ⁵ šli w pokuśenie. ⁶ A on odszedł od nich iáko by mogł
 49 ⁷ zácisnąć kámieniem : á kłeknawşy ná koláná / mo-
 50 ⁸ dlił sie / i mowiac : Oycze / iesti chcesz / przenies ode-
 51 ⁹ mnie ten kielich. A wśáćże nie móiá wola / ale two-
 52 ¹⁰ á niechay sie stánie. ¹¹ A wkázał sie mu ániot z niez-
 53 ¹² bá / pošiláiac go. A bedac w ciestkości / tym dluzey
 54 ¹³ sie modlił. ¹⁴ Lecz pot iego był iáko krople krowie
 55 ¹⁵ zbiegáiacey ná ziemié. ¹⁶ A gdy wstát od modlitwy /
 56 ¹⁷ przyszedł do wczniow swych / nálazł ie spiace od smu-
 57 ¹⁸ tku. ¹⁹ A rzekł im : Czemu spicie : wstańcie / modl-
 58 ²⁰ cie sie / byście nie weszli w pokuśenie. ²¹ A gdy on
 59 ²² ieścze mowit / oto rześa / y ten ktorego zwano Juda-
 60 ²³ šem / ieden ze dwunásćie / przed nimi siedł / y przysła-
 61 ²⁴ pit do Jesusa / aby go pocátowat*. ²⁵ A Jesus mu
 62 ²⁶ rzekł : Judaszu / pocátowaním wydawasz Syná czo-
 63 ²⁷ wieczego ? ²⁸ A widzac ci ktorzy przy nim byli / co sie
 64 ²⁹ dšiac miáto / rzekli mu : Pánie / mamyli bić mieczem :
 65 ³⁰ ³¹ ³² ³³ ³⁴ ³⁵ ³⁶ ³⁷ ³⁸ ³⁹ ⁴⁰ ⁴¹ ⁴² ⁴³ ⁴⁴ ⁴⁵ ⁴⁶ ⁴⁷ ⁴⁸ ⁴⁹ ⁵⁰ ⁵¹ ⁵²
 66 ¹ A wderzył ieden z nich slugę Arcykáptáńškiego : y
 67 ² wciął mu vcho iego práwe. ³ A Jesus odpowiedział :
 68 ⁴ wşy / rzekł : Zámiechaycieś áż poty. A dotknawşy
 69 ⁵ vchá iego / wzdrowił go. ⁶ A rzekł Jesus do onych
 70 ⁷ Arcykáptánow y kóścielnych wrzednikow / y stárşych
 71 ⁸ ktorzy byli przeciw niemu przysli : Wyplisćcie iáko

* weźmie. N. L.
 G. S.
 * przeda G. S.

Zacz: 109.
 * iego. K. G.

* zbiegáiace. G.

* Abowiem dał
 im był to zná-
 mie ; ktoregoś
 pocátuie , tenci
 iest. G.

* y przywiedli.

G.

* G.

Iesusa NL. K.

G. S.

na zboycze z mieczmi y z kłymi: ? Gdym na każdy
 dzień bywał z wami w kościele/ nie ściagneliście rąk
 na mnie: aleć ta jest godzina wraśa/ y moc ciemności.
 ? A poimawşy go/ prowadzili* w dom Arcykapłan-
 53
 54
 55
 56
 57
 58
 59
 60
 61
 62
 63
 64
 65
 66
 67
 68
 69
 70
 71
 72
 73
 74
 75
 76
 77
 78
 79
 80
 81
 82
 83
 84
 85
 86
 87
 88
 89
 90
 91
 92
 93
 94
 95
 96
 97
 98
 99
 100
 101
 102
 103
 104
 105
 106
 107
 108
 109
 110
 111
 112
 113
 114
 115
 116
 117
 118
 119
 120
 121
 122
 123
 124
 125
 126
 127
 128
 129
 130
 131
 132
 133
 134
 135
 136
 137
 138
 139
 140
 141
 142
 143
 144
 145
 146
 147
 148
 149
 150
 151
 152
 153
 154
 155
 156
 157
 158
 159
 160
 161
 162
 163
 164
 165
 166
 167
 168
 169
 170
 171
 172
 173
 174
 175
 176
 177
 178
 179
 180
 181
 182
 183
 184
 185
 186
 187
 188
 189
 190
 191
 192
 193
 194
 195
 196
 197
 198
 199
 200
 201
 202
 203
 204
 205
 206
 207
 208
 209
 210
 211
 212
 213
 214
 215
 216
 217
 218
 219
 220
 221
 222
 223
 224
 225
 226
 227
 228
 229
 230
 231
 232
 233
 234
 235
 236
 237
 238
 239
 240
 241
 242
 243
 244
 245
 246
 247
 248
 249
 250
 251
 252
 253
 254
 255
 256
 257
 258
 259
 260
 261
 262
 263
 264
 265
 266
 267
 268
 269
 270
 271
 272
 273
 274
 275
 276
 277
 278
 279
 280
 281
 282
 283
 284
 285
 286
 287
 288
 289
 290
 291
 292
 293
 294
 295
 296
 297
 298
 299
 300
 301
 302
 303
 304
 305
 306
 307
 308
 309
 310
 311
 312
 313
 314
 315
 316
 317
 318
 319
 320
 321
 322
 323
 324
 325
 326
 327
 328
 329
 330
 331
 332
 333
 334
 335
 336
 337
 338
 339
 340
 341
 342
 343
 344
 345
 346
 347
 348
 349
 350
 351
 352
 353
 354
 355
 356
 357
 358
 359
 360
 361
 362
 363
 364
 365
 366
 367
 368
 369
 370
 371
 372
 373
 374
 375
 376
 377
 378
 379
 380
 381
 382
 383
 384
 385
 386
 387
 388
 389
 390
 391
 392
 393
 394
 395
 396
 397
 398
 399
 400
 401
 402
 403
 404
 405
 406
 407
 408
 409
 410
 411
 412
 413
 414
 415
 416
 417
 418
 419
 420
 421
 422
 423
 424
 425
 426
 427
 428
 429
 430
 431
 432
 433
 434
 435
 436
 437
 438
 439
 440
 441
 442
 443
 444
 445
 446
 447
 448
 449
 450
 451
 452
 453
 454
 455
 456
 457
 458
 459
 460
 461
 462
 463
 464
 465
 466
 467
 468
 469
 470
 471
 472
 473
 474
 475
 476
 477
 478
 479
 480
 481
 482
 483
 484
 485
 486
 487
 488
 489
 490
 491
 492
 493
 494
 495
 496
 497
 498
 499
 500
 501
 502
 503
 504
 505
 506
 507
 508
 509
 510
 511
 512
 513
 514
 515
 516
 517
 518
 519
 520
 521
 522
 523
 524
 525
 526
 527
 528
 529
 530
 531
 532
 533
 534
 535
 536
 537
 538
 539
 540
 541
 542
 543
 544
 545
 546
 547
 548
 549
 550
 551
 552
 553
 554
 555
 556
 557
 558
 559
 560
 561
 562
 563
 564
 565
 566
 567
 568
 569
 570
 571
 572
 573
 574
 575
 576
 577
 578
 579
 580
 581
 582
 583
 584
 585
 586
 587
 588
 589
 590
 591
 592
 593
 594
 595
 596
 597
 598
 599
 600
 601
 602
 603
 604
 605
 606
 607
 608
 609
 610
 611
 612
 613
 614
 615
 616
 617
 618
 619
 620
 621
 622
 623
 624
 625
 626
 627
 628
 629
 630
 631
 632
 633
 634
 635
 636
 637
 638
 639
 640
 641
 642
 643
 644
 645
 646
 647
 648
 649
 650
 651
 652
 653
 654
 655
 656
 657
 658
 659
 660
 661
 662
 663
 664
 665
 666
 667
 668
 669
 670
 671
 672
 673
 674
 675
 676
 677
 678
 679
 680
 681
 682
 683
 684
 685
 686
 687
 688
 689
 690
 691
 692
 693
 694
 695
 696
 697
 698
 699
 700
 701
 702
 703
 704
 705
 706
 707
 708
 709
 710
 711
 712
 713
 714
 715
 716
 717
 718
 719
 720
 721
 722
 723
 724
 725
 726
 727
 728
 729
 730
 731
 732
 733
 734
 735
 736
 737
 738
 739
 740
 741
 742
 743
 744
 745
 746
 747
 748
 749
 750
 751
 752
 753
 754
 755
 756
 757
 758
 759
 760
 761
 762
 763
 764
 765
 766
 767
 768
 769
 770
 771
 772
 773
 774
 775
 776
 777
 778
 779
 780
 781
 782
 783
 784
 785
 786
 787
 788
 789
 790
 791
 792
 793
 794
 795
 796
 797
 798
 799
 800
 801
 802
 803
 804
 805
 806
 807
 808
 809
 810
 811
 812
 813
 814
 815
 816
 817
 818
 819
 820
 821
 822
 823
 824
 825
 826
 827
 828
 829
 830
 831
 832
 833
 834
 835
 836
 837
 838
 839
 840
 841
 842
 843
 844
 845
 846
 847
 848
 849
 850
 851
 852
 853
 854
 855
 856
 857
 858
 859
 860
 861
 862
 863
 864
 865
 866
 867
 868
 869
 870
 871
 872
 873
 874
 875
 876
 877
 878
 879
 880
 881
 882
 883
 884
 885
 886
 887
 888
 889
 890
 891
 892
 893
 894
 895
 896
 897
 898
 899
 900
 901
 902
 903
 904
 905
 906
 907
 908
 909
 910
 911
 912
 913
 914
 915
 916
 917
 918
 919
 920
 921
 922
 923
 924
 925
 926
 927
 928
 929
 930
 931
 932
 933
 934
 935
 936
 937
 938
 939
 940
 941
 942
 943
 944
 945
 946
 947
 948
 949
 950
 951
 952
 953
 954
 955
 956
 957
 958
 959
 960
 961
 962
 963
 964
 965
 966
 967
 968
 969
 970
 971
 972
 973
 974
 975
 976
 977
 978
 979
 980
 981
 982
 983
 984
 985
 986
 987
 988
 989
 990
 991
 992
 993
 994
 995
 996
 997
 998
 999
 1000

po swia

po świadectwie: gdyżśmy sami słyseli z ust tego.

NAVKI Y PRZESTROGI.

15 Chetliżiem pojadali.) Nie pojadali Pan mięsá Bárániego ofiá-
ry Żydowskiej / Efora wnet zgładzić miał. Bo nie jest rzeczo-
gona / mówi Tertullian starodawny Doktor / aby Pan Bóg czego
cudzego pojadali: ále swey własney ofiáry wielkonocney pojadali /
Efora po oney stárey ofierze wstawić miał: i ciáślá y Ewrię swoiey.
Przetoż wzywáyszy chleb / wczynił go własnym ciáślem swoim. Po-
ry Tertullian.

Panna ośtátniey
wieczerzy ofiá-
rował / włásne
ciáśło swoie.

17 A wzywáyszy kielich.) Ten kielich według Hieronymá świętego
nie był cześcia Páńskiego Sákramentu / ále należał do Páschy Ży-
dowskiej. Bo wnet niżej o własnym kielichu Páńskim Łukasz
Święty mówi.

Kielich dwoiá-
ki ná wieczerzy

19 To iest ciáśło moie.) Pod osoba chlebá / Cyryllus święty mówi /
danie nam ciáśła. Bo áczliż zmyślił two osobę chlebá wyświadcziá /
ále ciebie niech wzmocni wiárá. Nie sádz rzeczy wedle smáku two-
go / ále ále niech wiárá bez iádnego wátpienia wpewni. O praw-
dzie ciáślá y Ewrię tego / mówi Hilárius / iui nie zostáło wátpieniu
miejscá iádnego. Bo iui y wedle wyznáńciá sáme go Páná y we-
dle wiáry náśzey / prawdziwie ciáśło y prawdziwie Ewrię iest. A
iáż to nie prawdá? Tym niechay prawdá nie bedzie / Eforzy Je-
susá Chrystusá prawdziwym Bogiem być nie wierzą. Do tad
Hilárius.

Ciáśło Páńskie
pod osoba chle-
bá.

19 Ktore sie zá was dáwa.) Abo Efore zá was dáia. Jáko wyśsié slo-
wá wyświadcziá prawdziwą obecność ciáślá Páńskiego w świę-
tym Sákramencie / ták te słowa mázá iáśnie / i ták iest obecne / iá-
to dáne y ofiárowáne zá nas. A iż nie tylko porzym ná Ewrię miáś-
ło być dáne y ofiárowáne: ále y ták ná ośtátniey wieczerzy / w s.
Sákramencie ofiárowáne było. Bo dla te^o nie rzekł / Efore sie wam
dáwa / ále Efore sie zá was dáwa / to iest ofiáruie Bogu. A nie
rzekł: Efore zá was bedzie wydáne: ále / Efore dáia ábo dáne zá
was / w terázniejszy czasie. Przetoż Augustin Grzegorz S. Łu-
ski y Theophilákt piśa / że Pan Chrystus ciáśło swoie święte
ná ten czas Bogu ofiárował / kiedy ie wczintom ku tedzeniu dawał.
Greg: Nissen: orat: 1. de Resur: Dom. Theophyl: in Math.

Christus ciáśło
swoe ná wiecze-
rzy ofiárował.

19 To czynicie.) Tymi słowy Sákrament Káplánstwa iest postá-
nowiony: Eforými Pan dáł moc y rozkazánie Apostołom y ich
potomkom / wżąd własny Kápláński sprawowác: to iest ofiáro-
wác / y czynić to / co tu Pan Chrystus czynił: i ciáślem swoim: to kázal ofiárowác

Sákrament ká-
plánstwa.
Pan káplanom
kázal ofiárowác

iest pos

test/poswiecać chleb w italo/á wino w krew: ofiarowái/ pozywái/ y innym tu pozywaniu rozdawać. Bo iáko pierwey wielkono-
cnego bátarńk ofiarowano/ á porpin iedzione; ták tei italo iego
nie mogło być iedzione / áiby pierwey Bogu ofiarowane było.
A Chryzostom piše / iż tu Pan/ odmieniaiac ofiárę zakonu stáre-
go w ofiárę nowego/ miásto bićta bydła/ sam siebie rozszala ofiá-
rowái. Sam Pan Christus (Augustyn S. mowi) iż iáka y krawie
swoiey wstáwł ofiárę wedlug obzedu Melchisedechowego.

Christus iáko
swe rozszala ofiá-
rowái.

Ná pámiatke moie.) Káz sie Pan Christus ofiarowái ná śmierć/ ále ná pámiatke śmierci swey rozszala sie ofiarowái áż do skoń-
czenia świata. Co objaśniáac Chryzostom S. ták piše: Pan
Christus iest nawyższy Biskup nász / ktory ofiárę nas oczyszczenia
ca ofiarowái. Tej y teraz my ofiarujemy/ ktora ná on czas ofiá-
rowána/ nie może być strawioná. A to co czynimy / dzieie sie ná
pámiatke tego co sie stáło. Bo to/ práwi/ czyńcie ná pámiatke
moie. Nie ináza tedy ofiárę (iáko Biskupi zakonu stárego) ále ie-
dne záwsze czynimy: á ráczey pámiatke oney krawáwey ofiáry spí-
wujemy. To Chryzostom S.

Krew nowego
testamentu ná
wiczeryy.

Nowy testáment we krwi moiey.) Jáko Móyses / krew pier-
wszey ofiáry po dániu zakonu wlaśny w czáse/ pokropił lud mo-
wiac: Ták iest krew przymierza / ktore zwámi Bog wczynił. A
ták potwierdził umowę y przymierze ono/ y stáry Testáment po-
swiecił: Który iáko Páwel świádczy / bez krwi nie mogli być po-
swiecony. Ták Pan Christus krew swa wlaśna w kielichu Bo-
gu ofiaruiac / y ona Apostoly iáko pierwiastki Nowego testá-
mentu wewnątrz pokropiáac / testáment nowy záczyná / y po-
swiáca gi / y potwierdza krewiá swoia: mowiac podobnymi slo-
wy: Ten iest kielich nowy testáment we krwi moiey. Albo iáko
iáśniey v Mátheusá mamy: Tá iest krew moia nowego testá-
mentu. Stád to iáśnie idzie/ iż krew Christusowá w kielichu/ iest
krew ofiáry zakonu nowego iáż w tej oltarzney ofierze nie mniej
záwistá zwierzchnia religia / y wlaśna słužba y chwálá Božia w
Nowym testámentie/ ieno iáko w stárym zaležálá w onych krawá-
wych ofiárách. Bo ács ofiárá křypowa Pána Christusowá y
krew iego tám wylána/ iest powszechná zapláta/ odupieney do-
sły wczynieie zá grzechy wszego świata / y iest ofiárniá pieczęť y
doskónale potwierdzenie nowego zakonu y nowego testámentu:
wspákie ofiárá y słužba / do ktorey sie lud nowego testámentu v-
ciekái mía! / nie moglá być oná krawáwa á gwałtowná spáwá
ná křypu/ ále tá niekrawáwa ná oltarzu: ktora / vstáwy sámeho

Christá

Greg: Nis-
sen. orat.
i. de Re-
sur.
Chrysof:
hom: 24.
in 1. ad Co-
rint.
In Psal:
33. cón: 2.
Chrysof:
in episto:
ad Hebr:
hom: 7.

19

20

2. Moy:
24. 6.

Do Zyd:
9. 18.

Mat: 26.
28.

In e-
ad i-
Hic
& G
Ber-
pist-
Cyp-
pist-
Theo-
in L.

Chryśta Páná, test y záwsze będzie zwierzchnia á iáwna słužba y o-
sárá nowego testámentu / y wstáwiczne przysyćanie y przywólá-
szánie wšyřkich dobrodziejstw mełi tego wiernym.

20 Który zá was wylan będzie.) Z Grackiego sie táśnie pokázute /
táśma być wśáśnie przelożono : KTORY, rozumiey Kielich Krewie /
zá was sie wylewa ; nie KTORA Krew. Skąd to pewnie idzie / że
w onym Kielichu byłá wśáśna y prawdziwa Krew Páná Chryśtu-
sowá / tá Która test zá nas wylaná / á nie proste wino. A temu / iś
táśnie ná wieszczu on Kielich Krewie Pánśkiej iuz był wylewan / to
test ośárowan zá nas ná odpusćzente grzechow. A táś tym ier-
dnym słowkiem wśáśnie przelożonym / twierdzi sie wiárá Kátho-
lická / y o prawdziwéy bytności álá y Krewie Pánśkiej w S. Sá-
krámenencie / y o ośierze tejże Krewie w Kielichu. Co iś Nowáńgeliski
bárzo kole w ocy / przeto i wola odstápić Ewáńgeliey / á miśli ble-
dy swe opuścić. Bezá śmie to mowić / że ábo sie Łufáš S. omý-
lił ná tym mieřcu / ábo Kroś inřy przypisil te słowá : y waiy sie
odmienáć słowá Boie. Tego iś zuchwáłstwá náśládnia tłumáče
nářy Polřcy / Brzeřcy / Budny y Czechowie / choć wśáśmo Gra-
ckiego tectu niechcá odstępowáć. Co nie inřego nie test / tedno
swoy przetlery wymyřl przeládáć náđ táśny słowá Boie. Lecz
chwáłá Pánu Bogu / piřino S. test wředy zá námi / przeciwo
ich bledom.

25 Krolowie narodow.) Nie záśázuteć Pan zwierzchności y przelo-
żeńřtwá / temi słowy : ále pydy / okrucieńřtwá y wřárdy poddá-
nych : zálećáiac im pokore swym przykládem.

32 Jam prořil zá toba.) Dwá wielkie przywileie vprořil tu Pan
Chryřtus Piotrowi : Jeden / áby wiárá tego y namitářkowiego
nigdy nie wřláłá ná stolicy tego. A drugi / áby on potwierdził
báćcia swá / Apostoły y Břřpny : co teř záwsze czynili Piotrowi
nářepnicy Řymřcy Pápiřowie. O pierwszym przywileiu táś
Lucius pierwřy Pápiř y meřennik piře : Kořciol / práw-
Řymřski test Apostolski / y mářlá wředch Kořciolow : Ktory od
řnuru náuki Apostolskiej nigdy nie wřápił / áni h / ceryřum no-
winámi nigdy sie nie wwiol. Bo mu to sam Pan obiecal mo-
wáć : Jam prořil zá toba / áby wiárá twá nie wřláłá. A Ber-
nár S. Dla tego / mowí / quářte o wierze máia być do stolicy Řy-
postolskiej Řymřskiej odnořone / iś táś wiárá wřáć nie moře /
wedle tej obietnice Pánśkiej. Co teř przed nim wyřnal Cyprian
ś. mowáć : Iś blad okolo wiáry nigdy nie miał puyřtepu do
stolicy Piotrowey. O wtorym záś táś Theophyláktus / dwoita

Kielich krewie
Pánśkiej ośá-
rowány ná wie-
czery.

Dwá przywile-
ie Piotrowe.
Wiárá Piotro-
wá nigdy nie r-
řláłá.

Hieruza-
lemřřky
Kořciol
Matka

O O

Graczym/

Piotr, przykládnym Zyciem swoim, potwierdził
Bractwo swoje, ále nie áleń / oderwany rozpuřcił
nieřę z Bractwem Patrystámi w spólnořnořci

Piotrowi na-
pniey potwier-
dzaia inne Bi-
skupy.

Gracyn / mowi / wykladaia te Pánskie słowa : *Iz nie mam zá-
táiaze innych vczinow moich / potwierdzayze drugich. Bo to ná-
cie nalezy / ktorys po mnie iest opoka y fundámentem Kościola me-
go. A Innocentius III. Przeto / mowi / wietrze sprawy Kościelne /
zwlaszcza ktore sa o wierze / máia być do stolice Piotrowey odno-
szone / i sie Pan zá nim modlil / aby wiara tego nie vstáta.*

In epist.
ad Episc.
Arelat.

ROZDZIAŁ XXIII.

1 Wiedzion do Pilatá / y oskárzon. 7 Odeslan do Herodá.
11 Kedy wigárdzony / odwiedzion do Pilatá. 19 Bárabbas. 24
Ośadzon iest ná śmierć. 26 Symon Cyreneyski niéste krzyżu Chri-
stusow. 27 A niewiasty go pláca. 33 Otkrzyjowan. 34 Mo-
dli sie zá krzyżownikámi. 35 Wsýscy z niego sydzá. 39 A ieden
słoczyká. 41 Drugi sie vyznawsy záleca sie Pánu. 44 Cudá sie
wielkie dziaia. 46 Duchá oddáie Oycu. 47 Setnik go wyznawá.
51 A Ioseph mu pogrzeb spráwnie. 55 Niewiasty másié gotuia.

Záčz: IIo.

* G.

* mu. G.

* winy.

* 14. G.

* wżruszy N. L.

A Powstawsy ono wsýtko ich mnostwo / wio-
dzo go do Pilatá. *I poczełi náń skárzyć /
mowiac : Tegośmy náleżli odwracáiacego
narod náś : b y zákazuiacego dáni dáwać Cesarzo-
wi : y mowiacego że on iest Christusem krolém. I A
pytał go Pilat / mowiac : Tyżes iest krol Żydowski :
A on odpowiedziawsy * rzekł : Ty powiádasz. I A
Pilát rzekł do Arcykáptanow y do rzeşe : Zádney ia
przyczyny nie nájdnie w tym człowieku. I Lecz sie
oni sílili / mowiac : * Wżrusza lud vczac po wsýtkiey
Judskiey ziemi / poczawsy od Gálileiey aż do tad.
I A Pilát vstýskawsy Gálilea / pytał iesliby był czle-
kiem Gálileyskim. I A gdy zrozumiał iż należał do
władzey Herodowej / odesłat go do Herodá / ktory też
w Jeruzáleń był w one dni. I A Herod wyżrzawsy
Iesusa / wrádownat sie bárzo. Bo go zdawná prágnat
widzieć : dla tego iż wiele o nim slychat : y nádzie-
wat sie że miał widzieć iáké cudo od niego vczynio-
ne. I Pytał go tedy wielém słow. A on mu nic nie*

1 4 Mat. 27
2 a 2.
3 b Mat. 27
4 b 21.
5 Mar. 14.
6 b 17.
7 c Mat. 27
8 b 11.
9 Mar. 15.
10 a 2.
11 Ian 11.
12 f 33.

odpowie

10 odpowiedział. I Lecz Arcykapłani y Doktorowie sta-
 11 li/ potężnie nań starżąc. I Tedy wzgardziwszy im
 12 go w ście białe odesłał do Pilata. I A stali sie ^{*świecna. G.}
 13 przyiacioly Herod y Pilat onegoż dnia. bo przed-
 14 sy Arcykapłanow y przelożonych/ y ludu/ I rzekł do
 nich: Przywiedliście mi tego człowieka/iakoby lud
 odwodzacego: a oto ja pytaiac przed wami/ ^d nie
 znalazlem w tym człowieku żadney winy z tych o kto-
 15 rych nań starżę kładziecie. I Ale ani Herod. bom
 was do niego odsyłał: a oto nie uczyniono mu nic
 16 godnego śmierci. I A przetoż go starawşy wypu-
 17 sce. I A potrzeba mu było wypuścić im iednego na
 18 swieto. I A zawołala spotem wszytká rzeşa/ mowiac:
 19 Strac tego/ a wypuść nam Barabbasa: I ktory był
 20 dla nieiakięgo rozruchu w mieście uczynionego y
 21 dla meżoboystwa posadzón do więzienia. I Znowu
 22 tedy mowil Pilat do nich/ chce wypuścić Jესusá.
 23 I Ale oni wolali/ mowiac: Wkrzyżuy/ wkrzyżuy go.
 24 I A on potrzećie rzekł do nich: ^e Alle coż wżdy z tego
 25 ten uczynił: Żadnym przyczyny śmierci w nim nie
 26 znalazł: przeto starawşy go/ wypuścze. I A oni ná-
 27 legáli głosy wielkimi żadaiac aby był wkrzyżowan: y
 28 3macniały sie głosy ich*. I A Pilat przysadził aby sie
 29 ^{*y Arcykapłanow. G.} státo wedle ich żadania. I A wypuścił im onęgo
 ktory był dla rozruchu y meżoboystwa wrzucon do
 30 więzienia/ o ktego prośili: a Jესusá podał ná wo-
 31 la ich. I f A gdy go wiedli/ poimawşy Symoná nie-
 32 ktorego Cyreneyczyká ze wsi idacego/ wlożyli nań
 33 krzyż aby nioś za Jესusem. I A sto za nim bárzo w-
 34 iele ludu y niewiaşt: ktore go plákały y lamentowa-
 35 ły. I A Jესus obroćiwszy sie do nich/ rzekł: Corti Ję-
 36 rozolimskie/ nie płacźcie nádemna: ale same nád so- ^{nie dla mnie.}

ale dla was sá-
mych, y dla dzie-
ci waszych.

Záčz: III.

pátrzáiac NL.
K. G. S.
*y. G.

3 L. G. S.

*ktorys S.

ba y náđ dšiacákami wašými pláččie. ¶ Abowiemci 29
oto/ przyida dni/ w które beda mowić: Szczęśliwe
niepłodne/ y żywoty które nie rodziły/ y pierśi które
nie karmiły. ¶ Tedyć poczna mowić goram; 8 Przy- 30
walcie nas: á págorkam; Przykryćie nas. ¶ Albo- E
wiem ieslić to ná zielonym dzewie czynia: což ná 31
suchym będzie?

¶ Wiedziono tež z nim y dwugich dwu złoczyńcow/ 32
aby ie strácono. ¶ 1^a 2^a gdy przyšli ná miejsce kro- 33
re zowia Trupich głow; tam go wkrzyżowali: y one
złoczyńce/ iednego po prawey/ á drugiego po lewey
stronie. ¶ 2^a Jezus mowil: Oycze/ odpusć im: boć 34
niewiedza co czynia. A rozdzielivšy śáty iego/ rzu-
čili losy. ¶ 2^a stal lud 'czekáiac': á násmiewáli sie z 35
niego* przelożeni z nimi/ mowiac: Inne wybawiał/
niechże sie y sam wybawi/ iesliž ten iest Christus on
Boży wybrány. ¶ 2^a ágrawali go tež y żołnierze przy- 36
chodzac/ á ocet mu podáiac/ ¶ y mowiac/ Jesliž ty 37
iest krol Żydowski/ wybawże sie sam. ¶ Był tež náđ 38
nim napis/ wypisány Gracłimi/ 2acłińskimi y Żydo-
wskimi literami: TEN IEST KROL ŻYDOWSKI. E
¶ 2^a ieden z onych złoczyńcow záwiešonych/ sromo- 39
cił go/ mowiac: Jesliž ty iest Christus/ wybawże
sam siebie/ y nas. ¶ 2^a odpowiedziawšy drugi/ 40
fukał go/ mowiac: 2^a Bogá sie ty nie boisz/ gdyžes
teyže skáznicy podległ? ¶ 2^a myć wždy sprawiedli- 41
wie: bo godna zapláte zá wczynki náše odnošimy: lecz
ten nic zlego nie wczynil. ¶ 2^a mowil do Jesusa: Pá- 42
nie/ pomni ná mie/ gdy przyidziesz do krolestwa twe-
go. ¶ 2^a Jezus mu rzekł: Záprawde mowie tobie; 43
Dšis zemna bedziesz w ráiu. ¶ 2^a bylo iákoby o hoštey 44
godzinie: 2^a oštála sie ciemnošć po wšytkiey ziemi
aż do dšiewiatey godziny. ¶ 2^a začámilo sie słońce: á 45
zašloná košcielna rozdarta sie w poly. ¶ 2^a Jezus zá- 46

wolawšy

g Iza: 2.
d 19.
Ofc: 10.
b 8.
Obia: 6.
d 16. 9.
6.
Mat: 27.
d 33.
Mar: 15.
b 22.
Jan 19.
c 17.

i Psal: 30.

a 6.

- 47 wotawşy głosem wielkim/ rzekł: i Oycze/ w rece twoje polecam: ducha moiego. A to rzekşy/ skonał. i A widząc Kotmistrz co sie działo/ chwalił Boga/ mówiac: Prawdziwie ten człowiek był sprawiedliwy.
- 48 i A wszystkie rzęse ktore sie spolnie byly na to działo/ wişko zeszły/ widząc co sie działo/ wracály sie bñac sie w pierśi swoje. i A wszyscy tego znáiomí z daleká stali/ y niewiáşy ktore byly za nim przyşły z Galileey/ przypátruiac sie temu. i A oto maż imie niem Jozeph/ Senatorem bedąc/ maż dobry y sprawiedliwy/ i (ten nie zezwalał na ráde y na vczynki ich) z Atrymárey miásta Judskiego/ ktory też y sam oczekawał Królestwa Bożego. i Ten przyşedşy do Pilatá/ proşił o ciáto Jeshuowe: i y ziawşy * wwiñat w przeşćierádło / a potożył go w grobie wykówanym/ w którym ieşće żaden nie był potożon.
- 54 i A był dzień Przygotowania/ y śábát nastawał.
- 55 i Przyşedşy też niewiáşy ktore byly z nim przyşły z Galileey/ ogladáły grob/ y iáćo było potożono ciáto ie
- 56 i A wróciwşy sie nágorowály roonnych rzeczy y máści: ále wżdy w śábát wşpokoiły sie wedle przykazania.

* poleca G.

k Mat: 27.

g 57.

Mar: 15.

g 43.

Jan 19.

g 38.

* ic. G.

* ic G. S.

N A V K I Y P R Z E S T R O G I.

Dzie: 7.
60.

- 34 Oycze odpuść im.) Toć test nadoşkonáşy przykład miłoşci w náşym zbáwicielu / modlącym sie za krzyżownikami swymi: Ktorego przykłádu náśládowniał pierwşy męczennik tego Stephan S. A obudwu modlitwa była wysłuchána. Bo skutek modlitwy Páńa Chrystasowego pokazał sie na Kotmistrzu y innych: á modlitwy Szczepanowej/ w Páwłowym náwroceniu.
- 43 Dóć zemna będziesz w ráju.) Żaden sie niech nie wmodzi tym przykłádem: ieby ábo náwrocenie swe miał odkládać na godziñ śmierci / ábo sobie obiecować láşte Boże w oştánia godzinie żywota swojego: ábo ieby miał być zbáwion sámá wiára y wyznániem Chrystá Páńa bez dobrych vczynków: ábo ieby táł proşo miał iść do ráju bez pokuty y doşćić vczyntenta / y Karánta za przeşle grzechy swoje: ábo ieby miał mocnie wierzyć á nie nie

Modlitwy za nieprzyjacióły.

Przykład Potrą
do czego nie ślu
ż.

A do czego słu-
ży.

1. bierz te nauki. Naprzód/abyś nigdy nie rozpaczal/ choćbyś też co
2. nagorzezył aż do śmierci. Druga/żbyś wiara/ nadszedł y miłość/
3. pokutą serdeczną/ y dobrą wolą dosyć test bez dobrych czynków/
4. kiedy prze krotkość czasu czynione być nie mogą. Trzecia/ żbyś ten
5. lot szczęśliwy miał nie tylko wielką wiarę/ y wszystkie trzy części
6. pokuty: skruche/ spowiedz/ y dosyć uczynienie: ale nado to/ iako
7. Augustyn świadczy/ od Cypriana S. miedzy święte Trzecienn-
8. ki test policzony/ Który sie kręci we krwi własney swojej. A
9. przetoż nie dziw że prosto siedl do Krętu. Nakoniec pamiętaj/ ż
10. nie każdy ma takiego obświecenia o swym zbawieniu/ iakie miał
11. ten lot błogosławiony: y przetoż nie może być tak iako on pe-
12. wien o zbawieniu swoim.

Toż ścienie by-
łoygdzie indziej.

(Słala sie ciemność.) To ścienie idło sie tak dylwne Dyont- 44
zyzowski Areopagicie w Gracyey/ gdy ieszcze był Poganimem/ ż
powiedział: Aboż Bog wszego stworzenia meki cierpi: aboż sie
wszytek świat obali. O czym sam piszew liście do Polikarpa/ y
w liście do Apollosana.

Maria wicezna
Panna.

(w którym ieszcze żaden.) Iako w żywocie błogosławionej y 53
niepokalanej dziewicy Maryey żaden ani przed Chrystusem/ ani
po nim nie był poczęty: tak w tym grobie żaden ani przed tym
ani potym nie był pogrzebiony. Co sie stało z wolej y opatrno-
ści Bożej/ że Joseph strzegł tego/ aby w onym grobie żaden inny
nie był pochowany: iako y drugi Joseph był strojem y świad-
kiem pamiętności Maryey matki Bożej. Augustyn y Hieronym.
ad Pammach: pro lib: aduersus Iovinianum.

Nabożeństwo
ku ciału Pán-
skiemu.

(Ogladály grob.) Te święte niewiasty z wielkiego nabożeń- 55
stwa przypátrowály sie grobowi/ y strzegly go/ ku czci nąswięte-
skiego ciała Pánskiego. Których przykładem nabożeństwo ono
wiernych Chrześcijanow grob Pánski nąwiedzaliacych/ y nocia-
cych v niego w wielki piątek y w wielka Sobote po łosćcielech/
nā pamiatke pogrzebu Pánskiego/ test podchwały godne: a zwła-
szczā ż toż ciało Pánskie w nąswietzłym Sakramencie bywa
czesone w grobiech.

ROZDZIAŁ XXIII.

1 Niewiasty posły do grobu. 4 Widza anioły. 9 Opowie-
dania Pánskie martwychwstanie. 12 Piotr bieży do grobu. 13

Wkazał

Aug: lib: 1
de anima.
cap: 9.

** Ty sam miewa-
śkaś w Ieruzale-
m.*

ście smetni : ? A odpowiedaiac ieden ktoremu imie 18
Kleophás / rzekł mu : * Tyś sam przychodniem w Je-
ruzalem / á niewieś co sie w nim w te dni działo :
? A rzekł im ; Co : ? A oni rzekli : O Jესusie Nazá- 19
renśkim / ktory był maż prorok / mocny w uczynku y
mowie przed Bogiem y wszytkim ludem : ? A iáko 20
Arcykáptani y przetożeni náśy wydáli go ná śmierć /
y wkrzyżowali go. ? A mychmy sie spodzieliwáli iż on 21
miał być odkupić Izraelá : á ku temu wszytkiemu iuż
to dziś trzeci dzień / iáko sie to estáto. ? Ale y nie 22
wiaśty niektóre z náśych przestráśły nas / ktore rá-
niuczko były v grobu : ? á nie náleżśy ciáta iego / 23
przyśły / powiádaiac iż y widzenie ánielśkie widziáły /
ktorzy powiedáli iż żywie. ? A posli byli niektorzy 24
z náśych do grobu / y ták náleżli iáko niewiaśty po-
wiedáły : ále sámego nie náleżli. ? A on rzekł do 25
nich : O głupi / á leniwego serca ku wierzeniu temu
wszytkiemu co powiedzieli Prorocy. ? Iżáż nie by- 26
to potrzebá aby to był cierpiat Chrystus y ták wśedł
do chwály swoiey : ? A poczwáśy od Moysesá y w- 27
śytkich Prorokow / wykłádał im we wszytkich pi-
śmiesiach to co o nim nápisano było. ? A przybliżyli sie 28
ku miásteczku do ktorego śli : á on okázował iákoby
daley miał iść. ? A przymusił go / mówiac : Zostani 29
z námi / boć sie ma k wieczoru / y dzieni sie iuż ku za-
chodu náchylit. A wśedł * z nimi. ? A estáto sie / gdy 30
śiedział z nimi v stole / wziawśy chleb / błogóśławił /
á zlamawśy podawał im. ? A otworzyły sie oczy ich / 31
y poználi go : á on zniknát z oczu ich. ? A mówili 22
miedzy sobą : Iżali serce náśe nie pátało w nas / gdy
mówil * w drodze / y piśiná nam otwierát : ? A wsta- 33
wśy teyże godziny wrocili sie do Jерузalem : y zná-
leżli zgromádzonych tedennásćie / y tych ktorzy z ni- 34
mi byli / ? powiedaiacych : Iż wśtał Pan prawdzi-

*nie widzieli G.
S.*

** aby został G.
S.*

** z námi G. S.*

wie / y

35 wie / y wskazał sie Symonowi. ⁊ A oni powiedali co
 sie działo w dziedze: y iako go poznali w łamaniu
 chleba. **¶**
 36 ⁊ d A gdy to mówili / stanął * Jezus w pośrodku
 ich / y rzekł im: Pokoy wam: iacni jest. nie boycie
 37 sie. ⁊ A przeleknawszy sie y przestraszeni bedac / minie:
 38 mali iż ducha widzieli. ⁊ A rzekł im: Czemuście sie
 39 zadržali / a myśli wstępuia do serc waszych: ⁊ O-
 gladzaycie rece moje / y nogi*: że ciem ia tenże jest:
 40 dotykaycie sie* / y przypatruycie: boć duch nie ma cia-
 41 ła ani kości: iako widziacie że ia mam. ⁊ A rzekłszy to /
 41 wskazał im rece y nogi. ⁊ A gdy oni ięscze nie wie-
 42 rzeli / y dziwowali sie od radości / rzekł im: Macie
 42 tu co ięść: ⁊ A oni mu dali sętkę ryby pieczoney / y
 43 plastr miodu. ⁊ A gdy iadł przed nimi / wziawszy ost-
 44 tki dał im. ⁊ A rzekł do nich: Tę są słowa ktorem
 mówił do was bedac ięscze z wami: iż sie musiato
 wypelnić wszystko co napisano iest w zakonie Moy-
 45 zeszowym / y w Proroczech / y w Psalmiech o mnie.
 46 ⁊ A rzekł im: **¶** Iż tak iest napisano: y tak bylo po-
 47 trzeba aby Christus wcięrpiał / y wstąpił od umarłych
 47 dnia trzeciego: ⁊ a żeby była przepowiadana w imie
 jego pokuta y odpuszczenie grzechow po wszystkich
 narodziech / poczawszy od Jeruzalem. **¶**
 48 ⁊ f A wy ięście świadkami tego. ⁊ g A * ia po-
 49 sylan obietnice Oycy mego na was: **h** a wysiedzcie
 w mieście* / aż bedziecie obleczeni mocą z wysoko-
 50 ści. ⁊ A wyrzodzię precz* do Bethanieny: a pod-
 51 niozłszy rece swe błogosławił im. ⁊ i A stąto sie: gdy
 im błogosławił / rozstąpił sie z nimi / y był niesion do
 52 nieba. ⁊ A oni pokłon* uczyniwszy / wrocili sie do
 53 Jeruzalem z weselim wielkim: ⁊ A byli zawnę w ko-
 ści / chwalac y błogosławiac Boga*.

Zacz: 114.

Ewangelia w
Wielkonocony
wtorek.

* y sam. G.

* moie. 3 L. G.
S.

* mnie. G.

* przed radością,
a gdy sie dziwo-
wali. G.* A wziawszy
przed nimi iadł
G.

* oto. 1 L. G. S.

* posła NL. S.

* Jeruzalem. G.

* aj. G.

* mu. G.

* Amen. NL.
KG. S.

NAVKI Y PRZESTROGI.

Pan dawał Sąc
krament pod ie
dną osobą.

Wziąwszy chleb błogosławił.) Zgadział się stary Doktorowie
a na imię Augustyn S. wielbny Beda / y Theophylaktus / iż tu
Pan Christus rozdawał Sakrament wszystkim swoim pod osobą
chleba : iako się dosięć iasnie y z samego tekstu pokazuje. Bo także
iako y przy ostatniej wieczerzy / wziął chleb / błogosławił / łamał y
dawał wszystkim swoim : czego on nigdy nie czynił / tedno albo
przemieniając chleb w ciało swoje / albo trochę chleba cudownie
rozmnazając. A temu / iż wnet z tym otworzyły się oczy ich / y
poznał go w łamaniu chleba. A iż zaraz zmknął z oczu ich / nie
czekając ażby im dał pod drugą osobą. A tak tu mamy iasny
przykład / y pochwalenie przypinowania Sakramentu pod ie
dną osobą.

Kościół Christu
sow powstęch
ny.

Po wszystkich narodziech.) Pokazuje im z pisma / nie tylko to co
o nim samym / ale y to co o Kościele jego opowiedziano było : iż
się miał pocać od Jeruzalem / y miał się rozszerzyć y roznieść po
wszystkich krainach y narodziech. Abyśny się (iako Augustyn S.
mowi) albo na oblubienicę albo na oblubienicy nie omylili y nie o
żukali. A toć jest przeciwko wszystkim herezjom y odstępstwom :
ktory nowe zbory / na osobnych miejscach / y w krainach
pewnych zacyniają : odzwiać ludzie od prawdziwego y w pi
smiech opisanego Kościoła Christusowego / ktory pocałszy się od
Jeruzalem / roście / mnoży się y rozszerza po całym świecie / aż do
skończenia wieków. Przetoż dobrze Augustyn S. mowi : Iż iako
to przeklery jest ten / ktory opowiada że Christus nie cierpiał y nie
zmarłwychwstał : gdyż się nauczyl z Ewangeliey że potrzeba
było aby Christus cierpiał y zmarłwychwstał : Tak też przeklery
jest / ktorykolwiek okazuje y zaleca Kościół tedy indziej / a nie w spo
leczeńści wszystkich narodów. Gdyż się nauczyl z Ewangeliey
nauczyl / że Kościół Christusow miał być rozszerzony po wszy
stkich narodziech.

Zegnanie Pána
Christusowe.

Błogosławił im.) Christus nawyższy nasz Kapłan w Melchise
dech figurowany / często swoim dawał swoje przeżegnanie : nie
kiedy onymi słowy / Pokoy wam : niekiedy wkladaniem reku : a
teraz podmieścieniem reku nad wszystkimi : iakoby się iuż z nimi ze
gnając. Lecz iakim sposobem to zegnanie było / pismo nie wspo
mina : ale podobieństwo iż się zegnał z namiścieniem Krzyża S. iako /
w figurze tego / Jakób Patriarcha błogosławił synom Josepho
wym / na Krzyż na nie kladać ręce swoje : y Aaron wyięgnawszy
ręce na lud błogosławił mu. Abowiem po zmarłwychwstaniu

Paustrin

30

Aug: li: 5.
de cōfē
su Euang:
cap: 25.
Beda &
Teophilt:
in Lucam.

46

De vnite:
Eccel: cap:
10.
Luk: 24.
17.
Kolof: 1.
6.
August: e
pist: 48.

50

Do Zyd:
7.6.
Izn 20.
21. 26.
Mar: 10.
16.
1. Moys:
48. 14.

Tertul: de
coro: mil.
In Psal:
30. cont:
5.

Páński Pan Krzyż poczał być chwalebny między Apostoly / y między
Chrześcijań. Jáko pewna rzecz test: Oycow S. starych / Ktorezy
tego známiénia ná zegnánie zwierzchnie wywáli / y zowa to podá-
nim Apostolskim. Nowsem Augustyn S. mowi / że sam Pan
Christus nie bez przyczyny chciał aby to znánie Krzyża S. ná cze-
lech nászych bylo wyrażone: abyśmy sie nie wstydzili stomoty
Christusowey: ále sie owsem chlubil Krzyżem tego. A nie máś
inżego známiénia / Ktoregoby człowiek Chrześcijański rádniej w-
zywáć miał ná zegnánie samzego ábiecie ábo innych / jáko to Ktoze
śmierć Páńską test poświęcone / y Ktoze test nasnádniej się pá-
miętne teżże śmierci. Żaden tedy wywóciáń Kościółá Bo-
żego gáńić nie ma / że tym známiéniem Biskupi y
Káplani lud Boży zegnáta / gdy to moca y
przykładem Christusowym czynia.

Summá Ewángeliey S. Janá.

Mat: 4.

12.

Rozd: 2.

13.

Rozd: 5.

1.

Iren: lib:

2. cap: 39.

Hier: in
Catal.

1. **E** Wángelia Janá S. ná cztery części może być rozdzielona.
Pierwsza ma w sobie sprawy Páńá Christusowe / przed tym
niłi sie iáwnie pokázal: gdy ieszcze Ksiáz Jan S. w Rozd: 1. 2.
3. y 4. Wtóra opisuje sprawy tego w Judskiej ziemi (rychlo
potym jáko sie poczał w Gálileiey okázowáć) y wtóra Pásche Ka-
zánia tego / w Rozd: 5. Bo o pierwsey Pásce mamy w pier-
wszej części / gdzie ták piše: A była blisko Páschá Żydowská.
To jáś święto / o Którym mamy we wtorey części / gdzie mowi:
Był potym dzień Święty Żydowski: wielcy Doktorowie (á miá-
nowicie Ireneusz) rozumieia że było święto Páschy. Trzecia
część zámýka w sobie sprawy tego w Gálileiey y w Judskiej zie-
mi / okóło trzeciej Páschy / y po niej: Rozd: 6. áż do 12. Bo ták
czytamy w Rozd: 6. 4. A była blisko Páschá święto Żydowskie.
4. Czwarta część ma w sobie czwarta Pásche (o Ktorey czytamy ná
Końcu Rozd: 11. 55. Była blisko Páschá Żydowská) y on tydzień
święty mełi tego w Jeruzálem: od Rozd: 12. áż do Końcá Ksiąg.
A z tego rozdziału obaczysz może / iż tego Ewángelisty (Który
po inszych trzech pisał) przedśiewzięcie bylo / opuścić sprawy one
P. Christusowe w Gálileiey po wstąpieniu Janowym / tegoż roku
Ktoře był P. Christus wnieziony iś o nich inni trzy Ewángelisto-
wie dosyć sroco pisałi: á tylko wypisać sprawy tego w Judskiej
ziemi / Ktoze oni byli opuścili. Co przeto uczynił iś Judská ziemiá:

Rozdzielenie E-
wángeliey 14
ná S. 2. 3. 4. 5.

atraci wyrażenie
bliźsza jest dep-
wyraża i g-
pachodzień
Ducha Świętego
od samego B. O-
w Roz: 14: y 15
patrział wyraża
Pan Jezus mowi

Ktoze sprawy y
náuki Páńskie
Jan S. opuścił,
á Ktoze opisał.

Christus bóstwo
swoie iásnie po-
kázował.

Zywot Ianá E-
wángelisty S.

Ian S. pisał E-
wángelia prze-
ciw Ebionitom.

Ian dla pánien-
stwa namiłszy
Panu Christusowi.

miastem Jeruzalem y z Kościołem / była czelnieysza część oney kła-
siny : tedy mieszkali nawyższy Eáplani y przełożeni wszyscy ludu
Żydowskiego / y Doktorowie w piśmienauczeniſzy / y nabiegleyſzy
w zakonie. Przetoż to miejsce nasłádnietysze było / gdzieby Żbá-
wiciel náſz (nálaſzy tam głowę y wodze innych : ktorzy sie mu téż
nawtecey sprzeciwiali / iáko to Prorocy byli opowiedzieli) iáwniej
téż y iáśniej wczyl á niſłi w Galileey ; y dowodził roznych cza-
sow / y káżdego roku kázania swotego / że on był Christusem onym
zdawná obiecánym ktorego czekáli : á k temu iſ był nietylko ciso-
wiekiem / iáko go oni sobie málowáli / ále téż przyrodzonym / ier-
dnoſtynym / y ſpółwiecznym Synem Boga Wcyá / ktorzy go iuſ po-
kázali. A żeby to było przedświadczenie Ewángeliſty tego / sam to
pokázuie przy końcu Ewángeliey / temi ſłowami : To ieſt nápiſano /
abyſcie wierzyli / iſ Jęſus ieſt Syn Boga żywego : á wierzac aby-
ście mieli żywot w imie tego. Tegoż poſwiadcza Hieronym S.
opisując żywot Janá S. w te ſłowa.

Ian práwi / Apóſtol / ktorego Pan Jęſus nawtecey miłował /
ſyn Zebedeusſow / á bráć Jakubá Apóſtolá / ktorego ściał Herod /
ná oſtátku po wſſytkich piſał Ewángelia / proſzony od Biſkupow
Azyiſkich / náprzeciw Cherintowi y innym heretykom : á nawte-
cey przeciw bluznierskiej náuce Ebionitow ná on czas náſtawá-
iacey / ktorzy mówili że Pan Chriſtus nie był przed Márią. Prze-
toż muſiał wypisáć Boſkie národzenie tego. Ten czternáſtego
roku / gdy Domicyan wtore po Neronie przeſládownié wſtá-
nuł / do Pátmu wyſpu wygnány / nápiſał Obiáwienie. Ale po zá-
biciu Domicyaná / gdy Aſtrá ábo Konſtitucye tego / dla wielkiego
oſkrzeſciſtwa / od ſenatu Rzymſkiego były káſowane : zá Pertiná-
rá Ceſárzá wrocił ſie Jan S. do Efezu : y tam żyjac áż do Tráianá
ná Ceſárzá / wſytkie Azyiſkie Koſcioły fundował y ſpiárował : y
ſtáraszyszy ſie / ſeſćdzieſtego y oſmiego roku po wmezczeniu Pán-
ſkim umárl / y w tymże mieſcie Efezie był pogrzebion.

O ſacnoſci Janá Ewángeliſty S. tenże Hieronym S. ná dwu-
gim mieyſcu ták piſze.

Ian ktory był námlodſzy z Apóſtolow / w pániſtwie zoſtał :
y dla tegoż od Páná bárniej był miłowan / y leżał ná pierſiach
Páná Jęſusowych. A czego Piotr ktory miał żonę / nie śmie zo-
pytáć tego proſi aby on zoptytał. A po ſmartwydwiſtániu / po-
ſpolu z Piotrem biegáł do grobu / ále Jan wprzedził. A gdy byli
w łodzi / y łowili ryby ná iezierze Genesáretsáim / Pan Jęſus ſtał
ná brzegu / y nie wiedzieli Apóſtolowie kogo widzieli : ſam pánie

poznał

Ian 20. 31.
Hieron: in
Cat: scrip:
Eccle.
Ian 21.
20.
Mat: 4.
21.
Dzie: 12.
2.

Lib: 1. ad
uerſ: Iou
cap: 14.
Ian 13.
24.
Ian 20.
4.
Ian 21.

poznał pánicá / y rzekł Piotrowi : Pánici test. A niżej tak piše :
 Piotr Apostol test / y Jan też Apostol : on małżonek / ten pánic.
 Ale Piotr Apostol tyłkoż á Jan y Apostol y Ewángeliśtá / y pro-
 rok. Apostol / iż piśał do Kościółow / iáko náuczytel : Ewángel-
 iśtá / iż księgi Ewángeliey sioyl : czego oprot Máttheuśá / żaden
 inny Apostol nie uczynił. Prorok / iż nápiśał Obiáwienie / ktore
 ma w sobie niewyczerpáne tájemnice przyszłych rzeczy. A piše
 Tertulian / że w Rzymie wpuszczony w panew wrzacego oleiu /
 cystłszy y czerstwiejšy ; niego wyszedł / á niśli weń był wstąpił.
 Lecz y śaná Ewángelia tego bérzo test roina od innych. Mát-
 theuś iáko o słowiecze piśać poczyna : Łukasz od Kápláńśtwá
 Zacháryasowego : Máreł od proroctwá Máláchiáś y Eziás-
 áá proroká. Pierwśy ma twarz człowieka / dla rodziánu cślowie-
 czego : Wtóry twarz człowieka dla Kápláńśtwá : Trzeci twarz łwia /
 dla glosu wołáńcego ná puścisy. Ale Jan S. iáko Orzeł wlatá
 wyśoko / y przychodzi áż do śánego Oycá / mowiac : Ná początku
 było Słowo : á Słowo było v Bogá : á Bogiem było ono sło-
 wo. Nákoniec od Páná pánicá / mátká pánná / wzniołi pánico-
 wi byłá polecona. Pory słowá Hieronymowe.

Przymileie iá-
 ná Ewángeliśty
 S.

Różność Ewán-
 gelistów.

Ná te Ewángelia piśał osoblwie / Augustyn przedniejšy Do-
 ktor Látinśki / y Cyrillus zacny Doktor Grecki.

SWIETA EWAN- GELIA IESVSA CHRISTVSA, WE- DLVGIANA.

ROZDZIAL I.

PIERWSZA
CZESC o sprá-
wach Pána Ch-
ristusowych, nie-
gli sie táwnie po-
kazał: gdy iez-
sze kazał Ian
S.

1 Christus Bog od wieku/ przez ktorego wszytko test stworzo-
no: 10 A sam swiat. 5 y 9 On test swiatloscia prawdziwa o-
swiecajaca kazdego czlowieka. 6 y 15 A Jan swiadek tej swia-
tlosci. 14 Bog stal sie czlowiekiem. 29 Jan wyznawa ze nie
test Christusem. 26 y 33 Arzest wody. 29 Christus baramek Bo-
zy. 33 Po czym Jan poznal Christusa. 37 Uczniowie Janowi
idaza Christusem. 40 Andzey Piotra bratra przywiol do Chri-
stusa. 42 Symonowi Christus obiecuje nowe imie / Cephás.
43 Iesus wyzywa Philippa. 45 Phillip Nathánáelá przywodzi do
Christusa. 47 Christus Nathánáelá záleca / y z nim sie rozmawia.

Záczá: I.
Ewangelianá
trzeciéy Mšey
w dzień Božes-
go Náródze-
nia.

nie sie nie stá-
lo. Co sie stálo
w nim žywot
był N. L. N. G.

NA poczatku bylo Slovo / á Slo-
wo bylo v Boga / á Bogiem bylo ono
Slovo. 1 To bylo ná poczatku v Bo-
ga. 1 Wszytko sie przez nie stálo: á bez
niego nic sie nie stálo co sie stálo. 1 W nim byl
žywot: á žywot byl swiatloscia lidí: 1 á swiatlosć
w ciemnościách swieci: á ciemności iej nie ogárne-
ty. 1 4 Był czlowiek postány od Boga / ktoremu by-
to imie Jan. 1 Ten przyšedł ná swiádecwo: áby
swiádeczył o swiatlosći / áby przezeń wszyscy wierzy-
li. 1 Nie bylci on swiatloscia: ále izby swiádeczył
o swiatlosći. 1 6 Byłác swiatlosć prawdziwa kto-
ra oświeca wseltkiego czlowieka ná ten swiat przy-

5 L. G. S.

chodzące

1
A
2
3
4
5
6
7
8
9
a Mat: 1
a 1.
Mar:
a 4.
b Niz:
c 19.

Żyd: 11. a 3.	10	chodzącego. ¶ Właświecie był / a świat jest wczyna	
	B	nion przezeń / a świat go nie poznał. ¶ Przyśiedł do	
	11	swęj własności / a swoiś go nie przyjęli. ¶ Lecz kto	
	12	rzytoliwiek przyjęli go / tym dał moc aby się stali sy	
	13	nami Bożymi / tym którzy wierzą w imię jego. ¶ Kto	
Mat: 1. c 16. Luk: 2. a 7.	14	rzy nie ze krwi / ani z wolej / ciat / ani z wolej meż / a	z żądze, abo z chciwości.
		ale z Boga się narodzili. ¶ A Stowo ono ciatem się	
		stało / y mieszkato między nami (y widzieliśmy chwa-	
		te jego / chwale iako jednorodnego od Oycá) pełne	
		łaski y prawdy. ¶	
1. Tim: 6 d 17. 1. Jan 4. c 12.	15	¶ Jan świadczy o nim / y woła mówiac: Ten ci	miasto świad-
		był o którym powiedział / który za mną idzie / stał	cył.
	16	się przedemną: bo był pierwszym nad mne. ¶ A z peł-	wołał G.
1. Tim: 6 c 16.	17	ności tego mychmy wszyscy wzięli / y łaskę za łaskę.	stał się zacie- ny nad mne, bo
1. Niz: 3. c 26.	18	¶ Abowiem zakon przez Mojżesá jest dan; a łaska y	był pierwszy ni- gli iá.
1. Niz: 3. d 28.	19	prawda przez Jhesú Chrystusá się stała.	Zaczá: 2.
1. Iz: 40. a 3.		¶ Boga żaden nigdy nie widział: jednorodny	
Mat: 3. a 3.	20	Syn który jest w łonie Oycowskim / on opowiedział.	Łwán: Nied- 3. w Nowent.
Mar: 1. a 3.	21	¶ A toć jest 8 świadectwo Janowe / gdy posłali	G.
Luk: 3. a 4.	22	aby go zopytali; Ktoś ty jest? ¶ Wyznat / a nie za-	
1. Mat: 3. c 11.	23	pisał: a wyznat; Żem ja nie jest Chrystus. ¶ A	
Mar: 1. a 3.	24	spytałi go: Coż tedy? Jesteś ty Eliáš? ¶ Rzekł: Nie	
Luk: 3. a 4.	25	jestem. Jesteś ty Prorok? ¶ Odpowiedział; Nie.	
1. Mat: 3. c 11.	26	¶ Rzekł mu tedy: Ktożes jest / żebyśmy dali od-	śprawy.
Mar: 1. a 3.	27	powiedz tym którzy nas posłali: co powieś o so-	między wami.
Luk: 3. d 16.		bie? ¶ Rzekł: Jam głos wołającego na puszcy;	Często pokazuje
1. Dzie: 1. a 5. 2. 22.		proście drogę Pańską / iako powiedział Eliáš	rożność między
1. Niz: 3. d 16.		Prorok. ¶ A ci co byli posłani / byli z Pharyzeuszow.	krztem swoim a
		¶ A pytali go / a mówili mu: Cemuż tedy krzciś /	Paná Chrystusa
		jestes ty nie jest Chrystus / ani Eliáš / ani Prorok?	wym iako y mie
		¶ Odpowiedział im Jan / mówiac: k Jac krzczę wo-	dzy osoba swa y
		da: ale w posrodku was stanął którego wy nie zna-	Paná Chrystusa
		cie. ¶ Ten ci jest który za mną przyjdzie / który prze-	wał.
			stał się zacie- ny niżli ja.

W Bethabárze
G.

Záczá: 3.

Ewangelia w
oktawie Trzech
Krolow.

G.

ná sie bierze, á
bo noši ná sobie.

grzechy N L.

sie szkal z ácniey

ky nizli ia.

Izraelowi. N

L. G. S.

Záczá: 4.

Ewangelia w
wigilia S. An-
drzeá Aposto-
la.

to iest pomá-
zaniec.

Iohánnowy. N.

lanow N G.

Cephas, chál-

deyskie słowo;

po Græcku πέ-

τρα ábo πέτρος

ponáše opoká,

ábo skála. Pátrý

Math: 16. 18.

Záczá: 5.

demna był: ktoregom ia nie godzien zebym rozwia-
zat rzemyk v trzewiká iego. ¶ Toć sie działo w Be- 28

thániey zá Jordanem / kedy Jan krzcil. ¶ 29

¶ Názáiutrz wyrzál Jan Iesusa idacego do sie- 29

bie / y rzekł: Oto báránek Boży / oto ktory 'gládzi 30

'grzech' swiátá. ¶ Tenći iest o ktorym powiádal; 30

Jdzie zá nina máz / ktory iest przedemna: iž pierwey 31

był niž ia. ¶ A iam go nie znal: ále jžby był obiaáwion 31

'w Izraelu' dla tegom ia przyszedł krzćzac woda. 32

¶ A świádeczył Jan / mowiac: " Jsem widziál du- 32

chá sstepuiacego iáko gotebice z niebá / y zostál ná 33

nim. ¶ A iam go nie znal: ále ktory mie poslal krzcic 33

woda / ten mi powiedziál; Ná ktorego wyrzýš Du- 34

chá sstepuiacego y ná nim zostawáiacego / tenći iest 34

ktory krzcí Duchem swiety. ¶ A iam widziál: y 35

świádeczyłem že ten iest Syn Boży. ¶ 35

¶ A názáiutrz ásie stat Jan / y dwá z wezniow ie- 36

go. ¶ A poyrzarowsy ná Iesusa idacego / rzekł: Oto 36

báránek Boży. ¶ A wyslyšeli go dwá wezniowie mo- 37

wiacego / y sližá Iesusem. ¶ A obrociwšy sie Iesus / 38

y wyrzawšy ie zá soba idace / rzekł im: Czego szuka- 39

cie? A oni mu rzekłi: Rabbi (co zowiemy / wylož- 39

wšy / Náuczycielu) gđzie mieškas? ¶ Rzekł im: 39

Podźcie / á ogladaycie. Przyšli tedy y widzieli gđzie 40

mieška / y zostáli przy nim onego dnia: á bytá iákoby 40

dziešiatá godziná. ¶ A był Andrzeý brát Symoná 41

Piotrá ieden ze dwu ktory slyšeli od Janá / á sli byli 41

zá nim. ¶ Ten pierwey nálažł Symoná brátá swo- 42

go / y rzekł mu; Náležlišny Messiasá (co iest wylož- 42

zywšy / Christus.) ¶ A przywiódł go do Iesusa. A 43

weyrzawšy náń Iesus / rzekł: Tyś iest Symon syn 43

philippá.

m Mat: 3
d 16.
E Mar: 1
b 10.
Luk: 5
c 22.

Pr:
2.
Syn:
Pja:
Pr:
i. k.
Kol:
Zyc:
i. M:
Pr:
Syn:
Kol:
Zyc:
Ma:
2

44 Philippa. Rzekł mu Jezus: Podążaj za mną. I
 45 Philip był z Betsaidy / z miasta Andrzeiowego y Pio-
 46 trowego. I znalazł Philip Natchanaela / y rzekł mu:
 47 Należliśmy onego o którym napisal Mójżeś w za-
 48 retu. I Rzekł mu Natchanael; I możesz co dobre-
 49 go być z Názaretu? Rzekł mu Philip: Podążaj o-
 50 gładay. I Wyżrzał Jezus Natchanaela idącego ku
 51 sobie / y rzekł o nim: Oto prawdziwie Izrael-
 52 czyt / w którym nie maś zdrady. I Rzekł mu Na-
 53 chanael: Skądże mnie znaś? Odpowiedział Jezus
 54 y rzekł mu: Pierwey niż cie Philip wezwał / gdyś
 55 był pod figą / widziałem cie. I Odpowiedział mu
 56 Natchanael y rzekł: Rabbi / tyś jest Syn Boży / tyś
 57 jest Król Izraelski. I Odpowiedział Jezus / y rzekł
 58 mu: Jemci powiedział; Widziałem cie pod figą /
 59 wierzyś: wierzże rzeczy nad te wyżrzyś. I Rzekł mu:
 60 Zaprawdę / zaprawdę mówię wam; * wyżrzycie niebo
 61 otworzone / y anioły Boże wstępujące y sstepujące
 62 na Syna człowieczego.

to jest, Mistrzu
moy.

* odtąd. K. G
S.

NAVKI Y PRZESTROGI.

I Na początku było Słowo.) Słowem Chrysta Páná zowie / nie
 tylko przeto iż nam oznaymił Oycá y wola tego: ábo iż Oátec
 do nas przesł mowil: (Bo muto nalezý według esłowiec
 słów; á tu Jan opisuje Bosstwo tego) ále wiecéy dla tego / iż i ser-
 cá Oycowskiego (iáko słowo náše wewnętrzne z myśli nášej) du-
 chownie / ále rzeczywístie / prawdziwie / y istotnie sie rodil y pocho-
 dzi / y jest plodem myśli tego / mądrościa y znáomościá tego / zwi-
 pełnym wyobrażeniem istności tego / y táśności chwały ábo swiá-
 tłości tego. To tedy Boskie Słowo było ná początku wszystkiego
 stworzenia: bylo przed wieki / pierwey niżli co bylo ná świecie v-
 czyniono: bylo vrodzone przede všem stworzeniem. Bo coż
 inšego jest / Iżá początku było słowo: iedno iż nigdy być nie po-
 czelo / ále záwsze było? Gdyi Oátec nie byl nigdy bez Syná / bez
 słów / ále zámwe było? Gdyi Oátec nie byl nigdy bez Syná / bez
 słów / ále zámwe było? Gdyi Oátec nie byl nigdy bez Syná / bez
 słów / ále zámwe było? Gdyi Oátec nie byl nigdy bez Syná / bez
 słów / ále zámwe było?

Przez Pan Ch.
ristus Słowem
jest nazwany.

wieczność Syná
Bożego.

Inſa perſonā
Oycā a inſa Syna.

Ale icdno Bo-
stwo.

Syn ieſt Bogiem
tymże co y O-
ciec.

Heretycy pſu-
piſmo S.
Fałſzerſtwa A-
ryanow.

Fałſzerſtwa Cze-
chowicow.

Syn ſtworzył
wſzech rzeczy.

nity y Sámofátenty / ktorzy bluznia mówiac / że Pan Chriſtus przed
Mária nie był : iáko y Ariany / ktorzy mówili / że był ten čas kie-
dy Chriſtus nie był.

A Słowo było y Bogá.) Stad dowodzą S. Doktorowie na-
przód przeciw Sábellianom / iż inſy ieſt Ociec a inſy Syn. Bo
inſy muſi być ten ktorzy był / a inſy ten v ktorogo był : gdyż żaden
ſam v ſiebie być nie może. Sa tedy w iednym Boſtwie dwie różne
perſony. Porym też y przeciw Aryanom / że ieſt przecie iedno nieroz-
dzielne Boſtvo. Gdyż Słowo y w Oycu ieſt áwſze : Jam prá-
wi ieſt w Oycu a Ociec we mnie. A v Bogá áwſze : iáko tu Jan
S. mówi : A Słowo było v Bogá. A mgdy nie oddzielone áni
odſłazone od Oycá. Bo iá / práwi y Ociec ieſteſiny iedno.

A Bogiem było ono Słowo.) Tu iuż Słowo Boże / ktorzy ieſt Pan
Chriſtus / znácznie a wyrażnie Bogiem ieſt názwany. A k temu
nie Bogiem ſtworzonym / áni weſynionym / iáko Mojſzeſ : áni
tytułowanym Bogiem / iáko oni o ktorzych nápiſano : Jam rzekł /
Jeſteſcie Bogowie / y ſynowie nawiſzego wſyſcy : ále Bogiem
zgola / iákim iáki ieſt ten v ktorogo Słowo od wielków było : to
ieſt / práwym y prawdziwym Bogiem / iáko go tenże Jan w liſcie
ſwoim zowie. A nie inſym Bogiem niżli Ociec / ále tymże wła-
ſnie : gdyż Bog ieſt tylko ieden : y tu Jan S. nie o wielu Bo-
gách / ále o iednym Bogu Iſráelskim mówiac / ſmieie Bogiem
zowie iáko tego v ktorogo było Słowo / iáko y ſámo Słowo. Piſe
Augustyn S. iż ſtárzy Arianowie / áby nie muſieli przyznáć iż
Chriſtus nie ieſt ſtworzeniem ále Bogiem : tedy to miejsce iáko
fałſzowali / ſłowa rozrywáiac : A to Słowo było v Bogá / a Bog
był. Tu period czyniac : Apo tym iáko nowa rzecz áczynáiac :
Słowo to było ná poczátku v Bogá. Iáka ieſt przewrotnoſć
vpornych heretyków / że wola piſmo S. ſtółkować y rozrywáć / a
niżli błedów ſwoich poprzetáć. Tychie przodków ſwoich náſlá-
duiac Czechowic w ſwoim nowym teſtámenie toż miejsce iáko
pſuie y nicie mówiac : Ji Jan S. muſiał być nápiſáć : A Sło-
wo było Boże / nie Bogiem. Lecz tego wymyſłu niczym nie do-
wodzi / iedno tym ináctwem ; żeby ſie iáko w niektórych ſtárych
piſanych księgách náydowało : a żeby Oycowie ſtárzy o tym
mieſcu wárpili. Czego áni dowiod / áni dowieſć może.

wſyko ſie przez nie.) Jeſcie tym wiecey pokázuie wſechmo-
cnoſć y Boſtvo tego Słowa. A wſzechmocnoſć równa y ie-
dneż Oycowſka : gdyż przez to Słowo ſa ſtworzone y weſynione
wſytkie rzeczy / ktore Mojſzeſ wylicza ná poczátku : to ieſt wſy-

Ter:cont:
Prax.

Idem, ibid
Jan 14. 10.
y 1. 1.
Jan 10. 30.

2. Moy: 7.
1.
Pſal: 81.
6.
1. Jan: 5
20.

De doct:
Chriſt: li:
3. cap: 2.

1. Moy: 1.
1.

teſ świat

Jan 1. 10.

Kol: 1. 16.

Zyd: 1. 3.

Augustin:
Cyrillus.

1. Moy: 1.

3.

Psal: 5. 6.

1. Jan 5. 20

1. Tim: 3.

15.

1. Jan 4. 2.

też świat niebo y ziemiá y to wszystko co jest ná niebie y ná ziemi/
táż widziáne iáko y niewidziáne rzeczy: táż ludzie iáko y ánielo-
wie. Wieczność lepał Słowa stad sie pokázanie: iż jesti wszystkie
rzeczy sa przeszeń wcyntione: tedyć pewnie on sam nie jest wcy-
ntony: gdyi sam á siebie niht wczynić nie moze: á táż nigdy nie
miał poczatku. A temu jesti wszystko przeszeń jest wcyntono/ tedyć
y wszystkie czasy y wieki przeszeń poczaték wzięły / iáko y Páwel
świádeczy. A táż on jest przede wsemi czasy y wieki. A Bóstwo
tego zá sie stadig sie wywodzi. Bo jesti przeszeń wszystko jest stwo-
rzono/ tedyć samo Słowo nie jest stworzone: á przetoż jest iednym
Bogiem: Oycem: gdyi ná świecie nie máś nic inšego / oprocz
Bogá á stworzenia tego. Lecz y temu miejscu Czechowie nie
przepuścili/ przywodząc ie w wątpliwosć/ y mówiąc/ że sieto moze
rozumieć o Bogu/ á nie o Słowie: Żeby nie przez Słowo/ ále przez
Bogá bylo wcyntiono wszystko. Lecz przeciw temu wymysłowi/
sa nie tylko wszyscy Doktorowie: ále y sam Jan S. Ktory tu
nam opisuie nie Kogo inšego / iedno Słowo ono wieczne Ktore sie
ciáłem stáło: y o tym powiáda/ że od wieku bylo / á y Oycá by-
ło / y Bogiem bylo / tymie co y Ociec: á iż Ociec przez nie wszy-
tko stworzył: iáko y Móysesz znáć dáie/ y Dawid wyznawa: Że
Słowem Páńskim stánely niebá.

3 Nic sie nie stáło.) Niektorzy tu period czyniac / nowa senten-
cyá táż záś záczyniá: Co sie stáło w nim żywot byl. Wśákie
nie táż to rozumieia iáko Czechowie fálsznie / żeby żywot byl w
rzeczách wcyntionych / á nie w Słowie: (gdyi wiele jest rzeczy
stworzonych/ w Których nie máś żywotá/ iáko w ziemi/ w kámi-
niách y w elementách) ále táż: iż cokolwiek przez Słowo jest wcy-
niono / to w tymże Słowie żywotem bylo / ábo żywot miało. Iż
Słowo ono wieczne jest żywotem wiecznym y rzodsem żywotá: á
iż w Bogu byly y sa wszystkie rzeczy stworzone / dáleko lepsza y
prawdziwsza bytnosć / á niżli kiedy byly samey w sobie. Ponie-
wai cokolwiek jest w Bogu / to jest samá istnosć Boża / á prze-
toż y żywot.

14 Słowo ono ciáłem sie stáło.) To jest Bog sie okazał w cie-
le: on wieczny Syn Boży przyszedł w cie-
le / y stáł sie cslowiekiem: /
táż iáko mówimy / Dawid stáł sie Krole-
m. Bo iáko Dawid y
Krol nie sa dwie osobie/ ále iedná osoba: á cokolwiek dwie rozdziel-
ne rzeczy sa / nátura cslowiecia á dostojnosć Krolewska: Táż też
iedná jest personá ábo osoba Słowa y ciáła / chocia dwie roine
sa rzeczy ábo náture/ bóstwo Słowa / á ciáło cslowiecia. Toć jest

wieczność Chri-
stusowa.Bóstwo Christu-
sowo.Fálszshwo Cze-
chowicowo.Syn jest żywo-
tem wiecznym.wcielenie Syná
Bożego.

Bog nie przy-
musza nikogo.

Bog nie widzi-
ny.

Duch S.

Piotrowe przy-
wilecie.

Cephas po Sy-
ryjsku kámién
ábo skála, á po
Græcku głowa.

nawypisze Boskie dobrodziejstwo ludzom pokazane. Ząktore
działuac wieru Chryścijnie : ná Koláná swe wypadá / gdy te
słowá v oltarzú czytá : ábo one w Kredo; A sstál sie słowiek.
Dał im moc.) Wolność ludzka / ktora moga poznáć y przyáć
Chrystusa : y moc daná ludzom / żeby test chca sstáli sie synmi
Bozymi przez wiáre y křest S. ále ich do tego iádna moca Pan
Bog nie przypisá.

Bogá żaden nigdy nie widziá.) Rozumiey w tego náturze wla-
sney / iáko test sam w sobie : ácz go niektorzy widzieli w iákim w-
domym podobieństwie y w áiele słowiekzym.

Iżem widziá Duchá.) Oto y trzecia osoba přenaświetley
Troyce. Táť iť w tym pierwszym rozdziale mamy wymánie-
wsytekich trzech Boskich osob : nápræciw heretykom / Żydom
y Pogánom.

Ty bedzieř zwán Cephas.) Chrysořtom S. ná to mteysce piře: iť
Bog nigdy nie dáwa nowych imion / iedno dla wielkych přyczyn /
y ná znáć osobliwych přzywileiow onym dáných / ktorých imioná
odmienia. Jáko y Abrahámowi. Dwa tedy přzywileie Piotro-
we tu mamy. Jeden iť iemu samemu ze wsytekich Apostolor-
nie odmienil. Drugi / iť mu dáł tákie imie ktore po Syryjsku
znácy opoka ábo skála (iáko świádçy y Hieronym S. á nie o-
pocysztého / skálnego ábo kámiennego / iáko sektarře fałřwa Ro-
wo Boże) á po Græku głowa : iáko Opratus świádçy (czego
nie słusnie přa Břesey tłumáçe) Ktorem imieniem sam Pan
Chryřtus w piřmie S. często test názwány. Tym to znáć dáł / że
Piotrá mial po sobie weyńć fundámentem / y głowa kořcio-
lá wsytkiego.

ROZDZIAL II.

1 Jęsus ná weselu přemienil wodę w wino. 11 W tym pierwszym
cudem poczał obáwiáć chwale swoie. 12 Poředł do Ráphar-
naum. 13 Potym do Jeruzálem. 14 W wyrzeil : kořciolá prze-
dáćce. 19 Kořciol (ciála Chryřtusowego) rozwałony á zą trzy
dni ząře zbudowany. 23 Wiele ich wierza w Chryřtusa / widziac
cudá tego. 25 Chryřtus wiedziáł myřli y sercá ludzkie.

Záczá : 6.

Ewangelia w
wřora Niedy :
po trzech Ácoř-
lách.

21 Dniá trzeciego byty gody małżeńskie w Kanie
Galileyskley : á byia tam mářká Jęsusowá. 1
? Wezwan teř byl y Jęsus / y wezniowie jego 2
ná gody. ? A gdy nie sstáło winá / rzeklá mářká Je- 3

řusowá

1. Moy :
17. 5.
Hier : in
2. cap : ad
Galat.
Opt : lib.
2. contra
Parmen.
Iza : 6. 14.
Daniel : 2.
34.
Rzym : 9.
33.

4 siłowa do niego: Winá nie máia. ? Rzekł iey Je-
 5 sús: Co mnie y tobie niewiásto: ięszczę nie przy-
 6 stá godziná moia. ? Rzekłá mátká iego slugom:
 7 Cokolwiek wam rzecze/to czynćie. ? A było tam šest
 8 skagierw kámiennych / według oczyszciania Żydow-
 9 skiego postáwionych / bioracych w sie káżdá dwie á-
 10 bo trzy wiádrá. ? Rzekł im Jesus: Nápełnićie te
 11 skagwie wodá. A nápełnili ie áż do wierzchu. ? A
 12 rzekł im Jesus: Czerpayćieś teraz / á doniesćie prze-
 13 tożonemu wesela. A doniesli. ? A gdy skosztował
 14 przetożony á wody oney ktora sie sstátá winem / á nie
 15 wiedziat skądby było / lecz słudzy wiedzieli ktorzy wo-
 16 de czerpáli: wezwat oblubienicá on przetożony. ? A
 17 rzekł mu: Káždy człowiek pierwey dáwa wino do-
 18 bie: á gdy sobie podpija / tedy podlejsze. A tys dobre
 19 wino zachował áż do tego czásu. ? Ten poczaték
 20 cudow uczynit Jesus w Kanie Gálileyskiej: y oka-
 21 zat chwale swa / y uwierzyli weni uczniowie iego.
 22 ? Potym sstapil do Kápharnauma / on y mátká
 23 iego y bráćia iego / y uczniowie iego: á zmiestkali
 24 tam nie wiele dni.
 25 ? A bytá blisko Páschá Żydowska / y wstapit Jesus
 26 do Jeruzálem: ? A znalazł w kóściele te co przeda-
 27 wáli woty y owce y gołebie / y te co pieniadze odmie-
 28 niáli siedzace. ? A uczyniwszy iakoby bicz z pow-
 29 rozkow / wyrzucił wsfyrkie z kósciotá / y owce y woty:
 30 á tych co pieniadzmi hándlowáli pieniadze rozsypá-
 31 pat / y stoty poprzewracal. ? A tym co gołebie prze-
 32 dawáli rzekł: Wymiesćie to stad / á nie czynćie do-
 33 mu Oycá mego domem kupieckim. ? A wspomnie-
 34 li sobie uczniowie iego / iż iest nápisano: ^b Zarliwość
 35 domu twego / ziaďlá mie. ? Żydowie tedy odpowie-
 36 dziawszy rzekli mu: Coż zá znák okázuieś nam iż to
 37 czynisz? ? Odpowiedział Jesus / y rzekł im: ^c Koz-

co ia mam á to
 ba. Hebráym.

Architriklinos
 wi L G. to iest,
 stárszemu ábo
 rzadzcy ná wes-
 selu, ábo ná ra-
 dzie, ábo god-
 stárościć.

Záczá: 7.

Ewángelija w
 Poniedziátek
 po 4. Niedzieli
 w Post.
 G.

ábo žal, ábo rze-
 wniwość o dom
 twoy.

Miásto rozpá-
 walćie

licie, Hebraism.
to jest, rozdzie-
licie to iako od
duše.

* im. G.

*wierzyl wci.
Hebraism.

*nie vsal im.
Bostwo Pana
Christusowo,

walcie ten kosciot / a we trzech dniach wystawie gi.
? Rzekli tedy Zydowie : Czterdzieści y sześć lat bu-
dowano ten kosciot / a ty go we trzech dniach wysta-
wisz ? Lecz on mowil o kosciele ciata swoięgo.
? Przetoż gdy zmartwychwstai / wspomnieli wezmi-
wie tego / iż * o tym mowil : a y wierzyl pismu / y mo-
wie ktora wyrzekl Jęsus. ? A gdy byt w Jeruzalem
w Pasche w swieto / wiele ich wierzyl w imię ię-
go / patrząc na tego cuda ktore czynil. ? Lecz sam
Jęsus nie zwierzał sie im / przeto iż on znal wszytki :
? A iż nie potrzebował / aby mu kto świadczył o czło-
wieku : abowiem on wiedział co bylo w człowięku.

NAVKI Y PRZESTROGI.

Małżeństwo od
Christusa po-
chwalone,

(czym też był y Jęsus na gody.) Ji mieli nastać heretykowie /
ktorzy mieli zgola wszytkim ludzom małżeństwą / iako złęgo / nie-
rusznego y od dyabła uczynionęgo zakázowac : (iacy byli Mar-
cionistowie / Táciius / y Enkratitowie) przetoż Pan Jęsus na
gody ię raczył / aby małżeństwo poświęcił y potwierdził / y po-
kazal iż ie on postanowil. Bo iż dobra ięst czystość małżeństa /
lepsza wstrzymieśliwość wdowia y beziensta / a nalepsza doskona-
łość pániensta : na potwierdzenie tych wszytkich stanów / a na o-
kazanie nierównych zasług káždego z nich / z nienaruszonego ży-
wota pánienstkiego národzić sie raczył : a wnet národziwszy sie
wszy proroctwami Anny S. wdowy chćtal być wyswiadczoney : a
bedac iui młodzieńcem / prośłony na gody / swa ie obecność / y
tym pierwszym cudem wezić raczył.

Márie y przycy-
ná do Syná.

(wina nie máio.) Poznala Pánna naswtetša ie iui byl przyszedł
čas / ktorego sie Syn iey mily cudami y kazanim swiatu oznay-
mić mial. A przetoż sie też za ludzmi przyczyniac pocyna : nie
nie wartpiac / ie mu ięst wszytko podobno / a i to y mogl y mial
uczynić na iey prośbe. Skad sie uczynny / iż Pan Christus nie dá-
ie pospolicie lástki swoiey / iedno za pokorna prośba y przyczyna :
a i przyczyna mátki ięgo wietšey v niego ięst wagi / a mili kogo
inšęgo : a náwet ie iey niczego nie odmowi. A ieliš sie Pánna
(mowi Bernard S.) wialila wstędu onych od ktorych byla na
gody wezwána : dáleko sie nas wiecey wial / ięstli bedsie od nas
nabożnie wyzwána.

Mar : 14
fss. y 15
c 29.

d Psal : 5.
b 6. y 56.
b 9.

1. Tim : 4
3.
Aug : Tract.
9. in Ioan.
Beda Ve-
ner.

Cyril :
Ioan.

Bernard

Iustinus.
Epiphani-
us.
Euthymi-
us.
Cyrillus.
Chryosto-
mus.

Jan 19. 26.

1. Moy: 2.
23.

Epiphani-
us: 79.

Mar: 6. 3.

Tract: 11.
in Ioan.

4 Co mnie y tobie.) Nie zárasz zezwalać na tę prośbę mowi: Co mnie y tobie / ábo Co mnie z toba / ábo Co namá do tego / że nie máia winá: Jáko by rzekł: Niechay pierwey obacza swoy niedostátek / áby potym dobrodziestwo / ktore im uczyni / tym lepszy poználi. Jezuse / práwi / nie przyśedł czas y godzina moia; to jest jezuse nie jest czas uczynienia cudu / áz wszyscy poznáia niedostátek winá. Przeto: márká / rozumieć / że nie odzucił tej pró-
śby / ále ia odłożył na inšy czas / káze slugom być pogotowiu na wšelákie rozkazanie tego.

4 Nicwásto.) Żowie ia niewiásta / iáko y pod krzyżem / nie dla żadney wšádoy / ábo żeby tej nie czcił iáko syn / y nie znal zá má-
rkę y zá pánnę / ábo żeby oná nie dobrým sercem / to jest / dla iákietę czcił y chwaly własney swoiey / á nie ścyczy z miłosierdzia ná-
d niedostátecznymi / przywodziłá syná do cudow czynienia (gdy oná byla záwšę czystá y od nanniejszego grzechu powšedniego)
Ale ia ták żowie / ábo że wyczáu tey ká Żydowskiego (ktory nie-
wiáste mešyca názywa) ábo chcąc pokázáć / iž iáko nie od márk-
ále od Oycá niebieskiego / wziął moc czynienia cudow / ták nie-
f woli przysięć / oćm miał cudá ktore czynił / ále dla czcił y
chwaly Oycá swego. Ábo iáko Epiphanius piše / uczynił to zá-
biegájąc bledom heretykow onych / ktory pánnę Máriá nie zá-
słowieká / ále zá Bogá mieli / y ofiáry tej czynili iáko Bogu.

9 wody ktora sie stála winem.) Ato wierzy iž Pan Christus prze-
mienił wodę w wino; ten warpić nie bedzie / że ta mocá chleb
w iáko / á wino w krew przemienia w S. Sákrámentie. Cyril:
Cathec: Mistag: 4.

12 Y brácia tego.) Cterech wspomina Márek ciotecznych bráctey
Páná Jezusowych / Jákobá / Josephá / Jude y Symoná. O czym
wy: w Rozd: 8. 7. 20.

15 wyrzucił wšytkie.) Tym pokázal nie tylko zwierzchnia moc y w-
láda swá / ktora má ták nád ciáły iáko y nád dušámi ludzkimi:
Ale y dáł przykład swoim námiestnikom / áby nie tylko przez k-
tore sá á nieposlušne z kóściół wyrzucáli / ále y iáwne á pospolite
sá obyczáie / ktorych sie ićterpieć nie godzi / nie słowy tylko / ále y sá-
ma rzeczá wykorzenáli / á włádszák ktore z iákóštwá powštawáia.

23 Nie wierzał sie im.) Káthechumenom / to jest nowym Chrze-
ściánom / ktory ácz iž w Christusa wierza / ále jeszcze nie sá o-
krzešeni / nie wierza sie Pan Jezus (mowi Auguštyń S.) iž do
przyćcia ciáły y krwi tego iáden nieokrzešony nie bywa przypu-
šezon / áni iáśnie náuczón o tym Sákrámentie.

Przecż Pan Ch-
ristus nie zárá-
żem czyni o co
go próša.

Preczmáke nie
wiásta żowie.

Przemienienie
chlebá w S. Sá-
krámentie.

Brácia Páná Je-
susowi.

Klatwá y kár-
nošć kóścielna.

Którym sie Pan
Christus nie z-
wierzá.

ROZDZIAŁ III.

1 Nikodem w nocy przyszedł do Chrystusa. 3 y 5 Narodzić się
z nowu / z wody a z Duchá S. 13 Kto wstąpi do niebá. 14 Wai
ná puszcz. 16 Jáko wielce Bog świat wmiłował. 18 Przyczyna
zbawienia y potępienia. 22 Chrystus przyszedł do Judzkiej sie-
mie y krzál. 23 A Jan też krzál. 25 Gadanie wczimow Jano-
wych z żydy o oczyszczeniu. 28 Jan się oświadcza / że nie jest Chri-
stusem : á o Pánu Jესusie zacne świadectwo dáje.

Zaczą: 8.

Ewangelia w
dniu nález-
nia Krzyża S.
to jest, Mistrzu
moy.

odrodzi N L.
K.

ábo z wysoka.
G.

odrodzić. K.

odrodzić się. N
L. K.

*świątego. NL.

ábo z powietrza.
G.

y sum iego.

ábo N L.

Izráelskim G.

N Był człowiek z Pharyzeuszów imieniem 1
Nikodem / Książę żydowski. I Ten przy- A
szedł do Jესusa w nocy / y rzekł mu: 'Rab- 2
bi' / wiemy iżśś przyszedł od Boga Nauczycielem:
Bo żaden tych známiion czynić nie może które ty
czynisz / iesliby z nim Bog nie był. I Odpowiedział 3
Jესus / y rzekł mu: Záprawde / záprawde mówię to-
bie ; iesli się kto nie 'narodzi' z nowu / nie może wi-
dzieć królestwa Bożego. I Rzekł do niego Niko- 4
dem: Jákoż się może człowiek 'rodzić' będąc starym?
izali może powtórę wnieść w żywot mátki swojej y
'rodzić się'? I Odpowiedział Jესus: Záprawde / zá- 5
prawde powiadam ci; Iesli się kto nie odrodzi z wo-
dy á z ducha* / nie może wnieść do królestwa Bożego.
I Co się narodziło z ciáta / ciáto iest: á co się narodzi- 6
ło z Duchá / duch iest. I Nie dziwny się zemci powie- 7
dział; Potrzebá się wam narodzić 'z nowu'. I Duch 8
kiedy chce wiecie: 'y głos iego' slyysz; á ale niewieś 9
skąd przychodzi 'y' dokąd idzie: takżeć iest każdy kto-
ry się narodził z ducha. I Odpowiedział Nikodem 9
y rzekł mu: Jákoż to być może? I Odpowiedział 10
Jესus / y rzekł mu: Tys iest Nauczycielem 'w Izráe-
lu' / á tego niewieś? I Záprawde / záprawde powie- 11
dam tobie ; iż co wiemy / to mowimy: á co chmy wi-
dzieli / to świadczymy. á świadectwa nášego nie
przyimiecie. I Iesliż gđym wam rzec / ziemskie po- 12

wiedał /

APC: 134
a f.

14. Moy:
11. b 9.

13

14

15

11. Jan 4.
b 9.

16

17

18

d Wyz: 1.
a 9.

19

20

21

22

c Niz: 4.
a 2.

23

24

25

26

f Wyz: 1.
c 19.

27

28

wiedat / przed sie nie wierzycie : iákoż / ieslibym wam
niebieskie opowiedat / wierzyć będziecie :

13 ¹ A żaden nie wstąpił do nieba / iedno ten który sta-
14 pił z nieba ; Syn człowieczy który jest w niebie. ¹ ^b A
iáko Moyses powyszył był weżá ná puszczy : ták po-
15 trzebá aby powyszon był Syn człowieczy : ¹ aby ká-
żdy który weń wierzy / nie zginat / ále miał żywot
wieczny. ¹

16 ¹ ^c Albowiem Bog ták wmiłował świat / że Syná
swego ^{*} iednorodzonego dat : aby wszelki kto wierzy
17 weń / nie zginat / ále miał żywot wieczny. ¹ Boć nie
posłał Bog Syná swego ná świat / aby sadził świat :
18 ále iżby świat był zbawion przezeń. ¹ Kto wierzy
C weń / nie podległ potępieniu : lecz kto nie wierzy /
iuz potępiony jest : iż nie wwierył ¹ w imie iednoro-
19 dzonego Syná Bożego. ¹ A toć jest potępienie ; że
^d światłość przysła ná świat / a ludzie ráczey wmito-
wali ciemności niż światłość : bo byli złe ich uczyn-
20 ki. ¹ Káždy bowiem który złe czyni / nienawidzi
światłości ; ani idzie ná światłość / żeby nie byli zgá-
21 mione uczynki tego. ¹ Lecz kto czyni prawdę / przy-
chodzi do światłości / aby sie okazały sprawy tego / iż
¹ w Bogu są uczynione. ¹

22 ¹ Potym przyszedł Iesus y uczniowie tego do Judy-
stey ziemie : y tam przemieszkwał z nimi / y ^c krzcil.
23 ¹ Krzcil też y Jan w Aenonie blisko Salimá : iż
24 tam było wiele wód : y przychodzili y krzcili sie. ¹ Bo
25 ieszcze Jan nie był dány do więzienia. ¹ Wszczęło sie
potym gadanie uczniow Janowych z Żydy ¹ okolo o-
26 czyszczenia. ¹ A przysli do Janá / y rzekli mu : Raba-
bi / który z toba był zá Jordanem / ktoremus ty dat
świádecstwo / ten oto krzci / a wszyscy ida do niego.
27 ¹ Odpowiedział Jan / y rzekł : Nie mozeć nie wziąć
28 człowiek / iesliby mu nie było dano z nieba. ¹ Wy są

Záczá : 9.

Záczá : 10.

Ewán : w Po-
niedziálek S-
wiateczny.^{*} onego G.
Wys: Kozd: 2.
22.ta jest przyczy-
ná sadu ábo po-
tępienia.kto czyni do-
brze , kto po-
czinwie życie. He-
braísm.i nádcnienią
Bożego. Hebrá-
ísm.

Záczá : 11.

to jest o krzcie
w imie Páná Ch-
ristusowe.

* weseł sie z rás
dościa G L. He-
bráism.

* kto z ziemie po-
śedł, ziemski
jest, y ziemskie
rzeczy mowi.
* wiára swa, iáś
ko pieczęcia po-
twierdził.

* ábo nie jest po-
słuszny. G.
* nie będzie żył.
Hebráism.

mi iestescie mi świádkami / s zem powiedziat; Nie
iestem ia Christus: ále i zem poslan przed nim. ¶ Kto
ma oblubienice / ten ci iest oblubieniec: lecz przyia-
ciel oblubienicow ktory stoi á slucha go / wielce sie
weseł dla glosu oblubienicowego. To tedy wesele
moie wypelnione iest. ¶ On ci ma rość; á ia mam
drobnieć. ¶ Z wysoca przychodzacy / nád wysytkimi
iest. ¶ Ziemie bedacy / z ziemie iest / y o ziemi mowi:
ktory z nieba przyśedł / iest ci náde wysytki. ¶ A co
widziat y slyśat / toż świádeczy: á świádectwa iego
żaden nie przyjmie. ¶ Ktoć iego świádectwo przy-
mnie / ten * zápieczetowat iż Bog iest prawdziwy.
¶ Albowiem ktorego Bog poslat / słowa Boże po-
wieda. Boć nie pod miára Bog dawa ducha. ¶ O-
ciec miłuię Syná / y wysytko oddat w reke iego. ¶ Kto
wierzy w Syná / ma żywot wieczny: á kto * nie wie-
rzy Synowi / * nie ogláda żywota / ále gniew Boży
nád nim zostawa.

NA VKI Y PRZESTROGI.

Krzest y dzia-
tkompotrzebny
do zbáwienia.

Sámá wiára.

Krzest czyni zbá-
wione.
Ewángelikowie
z wody nie wo-
da czynia.

Z wody y z Duchá.) Tymi słowy Pan potępia napród Pelá-
giany y Kálwinisty / ktoryz dñatkom nieokreślonym smierci zbá-
wienie y żywot wieczny obiecować: gdyż oto slyśia / iż żaden bez
krstu / (ábo sámá rzecz / ábo przynamney chęcia y wola przystę-
go) ani do Kościół / ani do nieba wstić nie może. Ná to pote-
pia Luter y Kálwinisty / ktoryz vca iż sámá wiára dosyć iest do
zbáwienia: gdyż oto y krzest nie mniej iest potrzebny. Trzecie
stad widziiny / iż krzest S. oczyszcza grzechy / y dáie łáste tym kto-
rzy gi przyjmia / y zbáwia ie / táko Piotr S. mowi. Czego też
piza dñsieyśy odświeptenicy: ktoryz chcac koniecznie wyniszczyć
inoc krstu S. dñwie ty słowa Páńskie wywracá. Budny z
Cwingliusem / przez wode rozumie náufe ábo káziat: Brenctus
pokute; Kálwin Duchá S. Jáko by Pan mowił: Jesli sie kto
nie národzi znou z Duchá S. y z Duchá S. Aleć to wysytko wy-
mysły kátińskie. Bo wysyscy Doktorowie Kátholicy ná to sie
zgadzá / iż te słowa rozumiea sie wlasnie o krzcie świętym / ktory
zlojony iest z widomego elementu wody / á z niewidomey mocy

Duchá

8 VVyz. 1.
c 20.

1. Piot: 3.
21.

Ducha S. który do odrodzenia duchownego y do zbawienia wielkiemu y małemu jest potrzebny.

8 Duch kiedy chce, wiec.) Augustyn S. y z innymi starcami Do-
ktory / rozumie to o Duchu S. Ale Grecy Doktorowie o wie-
trze wykładają.

13 Syn człowieczy który jest w niebie.) Trzy rzeczy temi słowami
słowy Pan o sobie twierdzi: Prawdziwe człowieczeństwo które
przysiał: gdy się zowie Synem człowieczym / to jest prawym czo-
wiekiem. Prawdziwe Bóstwo / gdy powiada / że y z niebą estąpił / y
jest w niebie. A złączenie Bóstwa z człowieczeństwem w jedność
persony: Kiedy mówi / iż Syn człowieczy jest w niebie. Bo
jesli Christus był w niebie gdy mówił na ziemi: tedyż zarazem
był w niebie y na ziemi. Lecz nie według ciała na on czas był
w niebie / gdy ieszce obiecował wstąpić do niebą. A tak musi-
ła być iśna w Chrystusie natura / oprocz tej człowieczej / która w-
stała y czy ludzkie: to jest Boża / która niezmienna jest / y niebo y
ziemię zaraz napelniająca.

Christus Bog y
człowiek.

Gal: 5. 6. 18 Już potępiony jest.) Kto wierzy w Chrystusa ona wiara która
przez miłość dobrze czyni (iako Apostoł mówi) to jest / wiara i-
włażająca z miłością y z posłuszeństwem Pańskiemu przykazani-
u: ten nie będzie potępion. Ale ten który nie wierzy / lub dy / lub
pogańin / lub herezyk (iesli w swoim niedowiarstwie umrze) ten
iż sam od siebie jest osadzony y potępiony: iż ma w sobie nie-
wiarę / iśna przyczynę swego potępienia: tak iż nie trzeba go be-
dzie sadzić na sadzie ostatecznym sadem rozbiierania / według w-
czynków miłosiernych / uczynionych albo opuszczonych. Tak y Pa-
wel S. świadczy / iż wporni herezycy są własnym sadem swoim
potępieni.

wiara która
placna.

21 Iż w Bogu są czynione.) To jest za pomocą Bożą z łaski Bo-
żej y znatchnienia Bożego. A tak jest iedną przyczyną zasługi w-
czynków naszych dobrych: iż te nie myślimy czyniemy / ale Pan
Bog y łaska jego z nami / iako Paweł mówi.

wczynki skad
placne.

31 Nád wszystkim jest.) A tu Jan S. Pána Jhesusa Bogiem być
wyznawa: gdyż iaden nie jest nawyższym y nád wszystkim rze-
ciami / iedno sam Bog.

Christus nawyż-
szy.

ROZDZIAŁ III.

2 Rzeka uczynków Pána Chrystusowi. 6 Rozmawia się Pan
Jesús w studni z Samarytaną. 10 O wodzie żywej. 23 O pra-

wdziwcy chwale Bożey. 27 Jezus wyznawa że jest Messyaszem onym obiecany. 32 Pokarm Chrystusow czynić wola Oycow ska. 30 Samarytanowie w Chrystusa wierzyle. 47 Wziowil syna krolkowego.

Pan. G.

Zaczá: 12.

Ewangelia w

Piatek po 3.

Wiedzw post.

Sychem we-

ług Hierony-

má,

N L.

Tá niewiásta

byla figura ko-

ściola z Pogó-

now zebránego.

Aug. Tract: 15.

in Ioan.

Zydzi sie brzy-

dzili Samaryta-

ny, iáko herety-

kami y odseje-

piencami. 3.

Krol: 12. 28. y

4. Krol: 17. 24.

Łáske Duchá S.

Niż: 7. 39. prze-

wode krzta S.

Cyprian.

N L. K. G. S. G.

Iż krzest raz

przyty nie mo-

że być powtorzo-

ny. Cypr: lib: 2.

epist: 3.

Dy tedy poznal Jezus iż wlyfeli Phary-
zeusowie/ze Jezus wiecey wczniow czyni/ y
krzci/ nišli Jan: ? (choćiaż sam Jezus nie
krzcił / ále wczniowie iego.) ? Opuścił Judskazie-
mie/ y sedł ząsie do Gálileiey. ? á musiał prześć przez
Samáro.

? Przysedł tedy do miásta Samáryey ktore zowa-
Sychar: b blisko solwárku ktory dat Jáko-
bowski synowi swemu. ? A byla tam studnia Jáko-
bowa. Jezus tedy bedac sprácowány z drogi/ siedział
tá náb studnia. A bylo iákoby o foftey godzinie.
? Przysła niewiásta z Samáryey czerpáć wode.
Rzekł iey Jezus: Day mi pić. ? Bo wczniowie iego
odešli byli do miásta/ áby kupili stráwy. ? Rzekła
mu tedy oná Samárytánska niewiásta: Jákoż ty/
Żydem bedac/ prosisz y mnie pić ktoram iest niewiá-
sta Samárytanka: bo Żydowie nie obcuia z Samá-
rytany. ? Odpowiedział Jezus/ y rzekł iey: Bys
wiedziála dar Boży/ y kto iest coć mowi; Day mi pić:
tybys go znać prosila/ á onćiby dat wode żywa.
? Rzekła mu niewiásta: Pámie/ nie masz y czym czer-
páć / á studnia iest gęboka: skądże tedy masz te wode
żywa: ? Izazés ty wietfzy iest nišli oćiec náš Já-
kob/ ktory nam u studnia dat/ y sam z niey pił/ y syno-
wie ie°/ y dobytek iego: ? Odpowiedział Jezus/ y rzekł
iey: Káždy ktory pije z tey wody/ ząsiebedzie prágnat:
lecz ktoby pił z oney wody ktora mu ja dam/ nie be-
dzie prágnat ná wieki/ ále woda ktora mu ja dam
stánie sie w nim Źródlem wody/ wystákniacey ku
Żywotowi wiecznemu. ? Rzekła k niemu niewiásta:

Pámie/

4 VVY: 3
c 22.

61. Mor.
33. d 19. y
48. d 22.
Iozue 24.
g 32.

G.

16 Panie/day mi tej wody/ abych nie pragnęła / ani tu
 17 czerpać chodząc. ? Rzekł iey Jesus: Józ/zawolay
 18 meżę twego/ a przyjdź tu. ? Odpowiedziała niewiasta
 19 sta/ y rzekła: Nie mam meżę. Rzekł iey Jesus: Do-
 20 bżesz powiedzieć/ iż nie mam meżę. ? Abowiemes
 21 piaci meżow miała: a teraz ktorego masz / nie jest
 22 twoim mężem. Toś prawdziwie powiedziała. ? Rze-
 23 kła mu niewiasta: Panie/ widze iżes ty jest Prorok.
 24 ? Oycowie nasy chwalili Boga/ na tej gorze: a wy
 25 powiadacie/ że w Jeruzalem jest miejsce kedy po-
 26 trzebą Boga chwalić. ? Rzekł iey Jesus: Niewiasto
 27 wierz mi/ iż przyjdzie/ godzina/ gdy ani na gorze tej/
 28 ani w Jeruzalem będziecie chwalić Oycę. ? d Wy
 29 chwalicie co niewiecie: my chwalimy co wiemy: bo
 30 zbawienie z Żydow jest. ? Ale przychodzi godzina/
 31 y teraz jest / gdy prawdziwi chwalcy będą chwalić
 32 Oycę/ w duchu y w prawdzie. Bo y Ociec takowych
 33 szuka/ ktorzyby go chwalili. ? Duchci jest Bog: a
 34 ci ktorzy go chwala/ powinni go chwalić w duchu y
 35 w prawdzie. ? Rzekła mu niewiasta: Wiem/ że przy-
 36 dzie Mesiass (ktorego zowa Chrystusem:) gdy te-
 37 dy/ on przyjdzie/ oznaymi nam wszystko. ? Rzekł iey
 38 Jesus: Jaciem jest który z toba mówię. ? A w tym
 39 przyszli uczniowie iego: y dziwowali się że z niewia-
 40 sta mówił. Wszakż żaden nie rzekł: O co pytasz/
 41 albo co z nią rozmawiasz? ? Zostawiła tedy wiadro
 42 swe niewiasta: y szła do miasta/ y mówiła onym lu-
 43 dziam: ? Podście/ a ogladajcie człowieka który
 44 mi powiedział wszystko comkolwiek czyniła. Nie ten-
 45 li jest Chrystus? ? A przetoż wysli z miasta/ y przy-
 46 szli do niego. ? A tym czasem prosili go uczniowie* /
 47 mówiac: Rabbi/ iedź. ? A on im rzekł: Nam ia-
 48 pokarm tu iedzeniu o którym wy niewiecie. ? Mo-
 49 wili tedy uczniowie między sobą: Alboć mu kto ieść

* Te gora zwano
 Góryzym. o kto-
 rey w 5. Moy:
 29. y 27. 12. y 2.
 Mach: 6. 2.
 * przychodzi, a
 bo idzie. 2 L. G.
 S.

* to jest, nie cie-
 lesnymi ofiarą-
 mi kozłow y bá-
 ránów; ale dus-
 chownemi: y nie
 cieniem y figu-
 rami stárego za-
 konu; ale pra-
 wdziwą ofiarę y
 służbą zakonu
 nowego.

* przeto ci. He-
 brájsm.

* G.

* G.

* G.

* iego. G.

* Mistrzu nasz.

y. G.

polam.

w robota G.

* weś L. G. S.

* Christus. G. S.

Zaczá: 13.

Ewán: Tiedz:
20. po Swia-
tách.Dworzánin á
bo sluga krole-
wski, ábo rzec-
dnik Cefárski.
G. S.miał vmrzeć á
bo iuż vmierał.
G.

przynioſt: ? Rzekł im Jeſus: Mocy poſtarmieſt
 ábych czynił wola tego który mi poſtał: ábych wy-
 ſtónał ſpráwe tego. ? Iżáż wy nie mowicie; iż ieſzcze
 ſa cztery mieſiace / á żniwo przyjdzie: Oto wam po-
 wiedam; podnieſcie oczy waſze / á przypátrzcí ſie
 tráinami / zec iuż białe ſa kł f żniwu. ? A któć żnie-
 bierze zapiáté / y zbiera owoc do żywota wiecznego:
 áby y ten który ſieie weſelił ſie ſpołu / y ten który żnie.
 ? Abowiem w tym przyſłowie ono ieſt prawdziwe: iż
 inſy ieſt który ſieie / á inſy który żnie. ? Jáciem was
 poſtał żac to okolo czegoſcie wy nie robili: inſyć ro-
 bili / á wyſcie weſli w prace ich. ? A z miáſtá one-
 go wiele Sámárytanow wwierzyli weń; dla powie-
 ſci oney niewiaſty która ſwiádeczyła / że mi wſytko po-
 wiedział com iedno czyniłá. ? Gdy tedy przyſli do
 niego Sámárytanowie / proſili go áby tam zoſtał: y
 zmieſtkał tam dwa dni. ? Dáleko wiecey ich wwie-
 rzyło * dla mowy tego. ? A niewieſcie mowili: Jż
 iuż nie dla twej powieſci wierzymy: boſmy ſámi ſly-
 ſeli / y wiemy że ten ieſt prawdziwie zbáwiciel ſwia-
 tá. *

? A po dwu dniách wyſeđł ſtámtad: y odeſeđł do
 Gálileiey. ? Abowiem ſamże Jeſus ſwiádeczył / iż
 Prorok w oyczyźnie ſwey czci nie ma. ? ^h Gdy tedy
 przyſeđł do Gálileiey / przyieli go Gálilejczycy / wi-
 dzac wſytko co czynił w Jeruſálem w ſwíeto: bo
 też byli y ſámi przyſli ná ſwíeto. ? Przyſeđł tedy
 záſie do Zany Gálileyſkiey / gđzie był wode winem
 uczynił.

A był nieiáki Krolík / którego ſyn chorował w Ká-
 phárnaumie. ? Ten gdy wſtykał iż Jeſus przyſeđł z
 Judſkiey ziemie do Gálileiey / poſeđł do niego / y pro-
 ſił go áby oſtąpił á wzdrowił ſyná tego. bo poczynal
 vmierać. ? Rzekł tedy do niego Jeſus: Jeſli zná-
 48

34

E

35

36

f Mat: 9
d 17.
Luk: 10.
a 2.

37

38

39

40

41

F

42

43

44

45

46

47

48

g Mat: 19
g 57.
Mar: 6
a 4.
Luk: 4
d 27.
h Mat: 4
b 12.
Mar: 1
b 14.
Luk: 4
b 14.
i VVyz: 1
b 9.

Kowy

- 49 Kto y cudow nie wyrzycie / nie wierzycie. ¶ Rzekł
do niego Krolík: Pámie / sstap pierwey niź vmrze
50 syn moy. ¶ Rzekł mu Iesus: Idź / syn twoy żyw
ieśt. Wwierzył człowiek mowie ktora mu powie-
51 dzał Iesus / y pośedł. ¶ A gdy on inż sstepował / za-
bieżeli mu słudzy* / y oznaymili mowiac / iż syn iego
52 żywie. ¶ Pytał sie tedy od nich godziny / ktorey mu
sie polepszyło. A rzekli mu: Jż wczorá siódmej go-
53 dziny opuścila go gorączka. ¶ Poznał tedy oćiec / iż
to oná godzina była ktorey mu rzekł Iesus; Syn twoy
żywie. A wwierzył sam y wshytek dom iego. ¶
54 ¶ Tenci zaśie wtory znał uczynił Iesus / przyszed-
szy z Judskiej ziemi do Galileiey.

*iego. G.
dziecia twoie
żywie. G.

NAVKI Y PRZESTROGI.

2. Choćaż sam Iesus nie krzył.) Pan Christus rekomá swent o-
krzył samego tylko Piotra: a Piotr Andrzeáš / Jakubá y Janá:
a iż zaśie inne Apostoly. A siedemdziesiąt wzmian Páńskich
Piotr y Jan Apostol okrzykli. Euodius apud Niceph: hist: lib: 2.
cap: 3. Clemens Alex: apud Sophron: in prátó spir: cap: 76.
Tertullian: lib: de baptismo. August: epist: 108.
lan 7. 39. 10 wode żywa.) Przez te wode Budny náuke rozumie: takó y wy-
śey w Kozd: 3. 4. 5. Ale słusznicy mamy wierzyć Ewángeliście
temuż Janowi S. ktory mizey przez te wode żywa rozumie Duchá
S. ktorego ná krzcie bióra wierzacy w Christusa.
20 Oycowie nášy chwalili Bogá.) To iest ofiáry Bogu czynili ná-
tey gorze. Bo inſze chwały Boie y nabożeństwa pócz ofiáry /
mogły bywać ná inſzych mieſcach.
23 Duchu y w prawdzie.) Opowieda Pan náš / iż ofiáry to-
ściółá oboiego / táł Gáryzymſkiego w Samáriei / takó y Zierozo-
limſkiego / miály w Ktorce wſtáć y wſtáć Koniec. A przytym wcy-
nas trzech rzeczy. Pierwsza iż prawdziwa ofiára ktora Bog ma
być chwalon / nie miála być wiecey przywiazána do ſednego mieſ-
ca ábo narodu: Ale miála być ná káżdym mieſcu po wſem
świecie / miedzy Chreścijány i ludu pogańſkiego pomóśanem y
obáńnymi według proroctwá Maláchiášowego. Druga / iż gru-
be ony á cięlesne ofiáry / ktorymi ſydzi chwalili Bogá / przez kre-
wydeca / według porzadku Aaronowego / miály być odieré: a ná
ich miey-

Duch S. náprawá
ny żywa woda.

Ofiára Mſeys.

Mal: 1. n.
August: de
Civite: D.
li: 17. ca:
17.

Katolicy są pra
wymi chwale
cy Bofy.

WTORA CZES
o sprawach P.
Christusowych
w ludzkiej zie
mi przed ktore
mi już się był po
czął iawnie po
kazywać w Gali
leicy. Mat. 4. 10
y wtora Páscha
kazywania iego.
Zacz. 14.
Ewangelia w
Piatek po pier
wszey Niedziw
Post.

oweż sądzaw
ką 30 L. Tak y
Hieronym. y Do
ktorowie Grecy.

Bethesda G. S.
y Hieron.

przysionkow.

Abowiem G. S.

G.

poruszał wodę
G. G.

ich miejsce miała nastąpić ofiara duchowna / czysta y niebieska /
Ciela y krwi Páńskiej / pod osoba chleba y winá / według porza
dku Melchisedechowego / pełna zymora y łaski. Trzecia / iż tá of
iara ma być wypełnieniem onych / to jest prawda / ktorey one pier
wsze ofiary ciemiami tylko y figurami były. Tak tedy teraz pra
wodziwi chwalecy ludzie Chrześcjanscy / chwala Oycá w Duchu y
w prawdzie / ofiarując mu ofiarę duchowna á nie cielesna / y ofiarę
prawdziwa á nie figurálna iáko Żydzi. Tak to miejsce wykładáia
Chrysostróm S. Cyrillus y Euthymius. A tak nie odrzucać Pan
tymi słowy pozwietschney służby / ofiar / Sakramentow / iáwnych
modlitw y ceremoniy nowe^o zákonu: ále tylko ofiary y ceremonie
starego zákonu. A k temu nas wzy / ie się mu wietrzchnia służbá y
chwala nie podoba / iesli nie z Duchá / z prawdy á z serca pochodzi.
Już nie dla twej powieści. Tymże też sposobem / či ktorzy z przod
ku wwierzyli / iż tak Kościół wzyli / potym mocniej wierza / gdy toż
co wwierzyli / w pisimie nájdąia.

ROZDZIAŁ V.

2 Jესus nád sądzáwká wzdrowiłszy chorego od lat trzydziści
y ośmi. 5 Bóże mu w sábat odnieść łóże. 10 Czym iż się Żydzi
obrazáli. 17 Odpowiedá im Jესus. 18 Że Bóg jest oćiec iego /
czyńiac się Bogu równym. 19 A iż Syn tákież czyni wszystko co
y Oćiec. 21 A tákie oświa ktore chce iáko y Oćiec. 22 Który
wszystek sad zlecił Synowi. 23 Aby wszyscy tak ciáli Syná / iáko
y Oycá. 32 y 37 Który świadectwo dáie o Christusie. 33 y
Jan Proróciel tákie. 36 y cudá wáskie Christusowe. 39 y 46 y pi
sino Mójżeszowe y prorockie. 43 Antychristá przyima Żydowie.

Wto potym á święto Żydowskie / y wstąpił Je
sus do Jeruzálem. 1 A jest w Jeruzálem po
dle plácu óroczego / sądzáwká / ktora po Żydo
wstuzowia Bethesda / máiaca pieć kruzgankow.
1 W tych leżało bázno wiele niemocnych / ślepych /
chromych / wyschtych / ktorzy czekáli poruszenia wo
dy. 1 A ámiot Páński / sstepował czasu pewnego
w sądzáwkę : y wzruszáła się woda. A kto pierwszy
wstąpił do sądzáwki / po wzruszeniu wody / sstawat
się zdrowym iáko bykolwiek ziety był niemoca. 1 A

był tam

Aug. lib
cont : 20
uer. Leg
& Prop
cap : 20

42

1

2

A

3

4

5

43. Mo
23. 2 S
5. Mo
2 1.

6 był tam niektóry człowiek trzydzieści y ośm lat ^anie-
 mocą złożony. ^a Tego wyrzawszy Jezus leżacego /
 y poznawszy że już długi czas miał chorobę / rzekł mu /
 7 Chceś być zdrow? ^a Odpowiedział mu on chory / Pá-
 8 nie / nie mam człowieka / któryby mnie wpuszczał do sa-
 9 dzawki gdy bywa poruszoną wodą: Bo miż ja przy-
 8 de / inśy wnidzie przedemną. ^a Rzekł mu Jezus:
 9 Wstań / weźmi toże twoje a chodź. ^a A natychmiast
 10 zdrowym się stał on człowiek: A wziął toże swe / y cho-
 11 dził. A był śabat dnia onego. ^a Nowili tedy Żydo-
 11 wie onemu uzdrowionemu; ^b Śabat jest / ^c nie go-
 12 dzić się tobie tożá twego nosić. ^a Odpowiedział
 12 im: Który mnie zdrowym uczynił / onże mi rzekł;
 13 Weźmi toże twoje a chodź. ^a Pytali go tedy; Któryż
 13 jest ten człowiek co powiedział / Weźmi toże twoje
 14 a chodź: ^a A on uzdrowiony niewiedział kto był.
 14 Abowiem Jezus ušedł był od rzeŝe która była ná o-
 15 nym mieyscu. ^a Potym go Jezus znalazł w koście-
 15 le / y rzekł mu / O toś się stał zdrowym: nie grzeŝże
 15 wiecey / abyć się co gorszego nie stało. ^a Odszedł on
 16 człowiek / y oznaymił Żydom iż Jezus jest który go za-
 16 zdrowym uczynił. ^a
 17 ^a A dla tegoż Żydowie prześladowali Jესusá / że to
 17 czynił w śabat. ^a Lecz im Jezus odpowiedział: Oćiec
 18 mój aż dotąd działa: y ja działam. ^a Dla te^o tedy tym
 18 wiecey szukali Żydowie iakoby go zamordowali: iż
 19 nie tylko gwałcił śabat / ale też Boga powieadał być
 19 Oycem swoim / czyniac się rownym Bogu. ^a Opo-
 19 wiedział tedy Jezus / y rzekł im: Zaprawdę / zapraw-
 20 de mówię wam; nie możec Syn sam od siebie nic
 20 czynić / iedno co wyżrzy Oycá czyniacego. abowiem
 20 cokolwiek on czyni / to y Syn także czyni. ^a Boć O-
 21 cieć miłuje Syná / y wszystko mu ukazuje co sam czy-
 21 ni: y wietŝe mu nád te uczynki okaże / abyście się wy-

wi: máiac w
 niemocy swey.

K. G.

G.

Zaczą: 15.

* y szukali iako
 by go zamordo-
 wáli. G.

Bog Oćiec nie
 ma żadnego śa-
 bátu, bo od po-
 czátku świata
 wszystko czyni, y
 Pan Chrystus z
 nim.

Chrystus Syn Bo-
 ży, rowien Bo-
 gu Oycu.

dziwowali. ¶ Abowiem iako Ociec wzbudza umar- 21
 te y ozywia: tak y Syn ktore chce ozywia. ¶ Boć 22
 Ociec nikogo nie sadzi: lecz wszytek sad dat Syno-
 wi: ¶ aby wszyscy czcili Syna/ tak iako czcza Oycá. 23
 Ktoż nie czci Syna/ nie czcić y Oycá / ktory go po-
 stat. ¶ Zaprawde/ zaprawde powiedam wam/ iż kto 24
 słowá mego słucha/ a wierzy onemu ktory mnie poslat/
 ma żywot wieczny: y nie przyjdzie ná sad/ ale prze-
 dzie z śmierci do żywota.
 * ná potępienie.
 * prześcał 7 L.
 G. S.
Zaczą: 16. ¶ Zaprawde/ zaprawde wam powiedam; że idzie 25
 Ewangelia ná godziná y teraz iest / gdy umarli uslysa głos Syná
 Bożego / a ktorzy uslysa / ozyia. ¶ Abowiem iako 26
 Ociec ma żywot w sobie: tak dat y Synowi aby miał E
 żywot w sobie: ¶ y dat mu władza y sad czynić / iż 37
 iest Synem cztowieczym. ¶ Nie dziwuyćcieś sie te- 28
 mu/ boć przychodzi godziná / w ktora/ wszyscy co są
 w grobiech / uslysa głos tego: ¶ y wynida/ ci d kto- 29
 rzy dobrze czynili/ ná powstanie żywota: a ktorzy źle
 czynili/ ná powstanie sadu. ¶
Zaczą: 17. ¶ Nie moget ia sam od siebie nic czynić. Jáko 30
 słysze/ sadze: a sad moy iest sprawiedliwy: Iż nie fu-
 kam woley moiey/ ale woley tego ktory mnie poslat*. 31
 ¶ Jesliżec ia sam o sobie świadczę/ świadectwo mo- 32
 ie nie iest prawdziwe. ¶ Iżyc iest ktory o mnie 33
 świadczý: y wiem że prawdziwe iest świadectwo* 34
 ktore wydawa o mnie. ¶ y wysćie stali do Janá / y
 dat świadectwo prawdzie. ¶ A ia nie od cztowieká
 świadectwo biore: ale to mówie abyście wy byli zbá- 35
 wienni. ¶ Onci byt świeca goráca y świecaca. A
 wysćie sie chćieli do czasú porádowác w świadctwie
 tego. ¶ Ale ia mam świadectwo wietrze niż Jano- 36
 we. Abowiem uczynki ktore dat Ociec abych ie wy-
 konal: te samy uczynki ktore ia czynię / świadczą o 37
 mnie/ iż mie Ociec poslat. ¶ A Ociec ktory mnie po-
 stat/

*zlecił, poruczył.

*ná potępienie.

*prześcał 7 L.

G. S.

Zaczą: 16.

Ewangelia ná

miejscu zá v

mátle.

*sad czynić. A iż

jest synem cztow-

ieczym, nie dzi-

wuyćcie sie temu

S.

Zaczą: 17.

*Oycá. G.

*rzekłby ktore, że

świadectwo m.

n. i. p.

*tego. N. L. y G.

S.

*nie potrzebuie

świadectwa od

cztowieká.

*mi. N. L. K.

G. S.

d Mat: 11
d 46.e Mat: 11
d 17.f vvyz
b 15. c 11

Mar: 24.

stat/

3. stat / 8 onżeć świadczył o mnie. A nie słyszełście nie
 17. y 17. gdy głosu tego / a nieście osoby tego widzieli : ? A sło- 38
 2 5. wia tego nie macie w sobie mieszkającego : iż którego
 1. Moy : on posłał / temu wy nie wierzyćcie. ? Rozbieraycie 39
 1. b 12. pisma : gdy sie wam zda że w nich żywot wieczny
 macie : a oneś są które świadczą o mnie : i a do mnie 40
 przysć niechcecie / abyście mieli żywot. ? Chwały 41
 od ludzi nie biore. ? Ale poznaj was iż miłości 42
 Bóży nie macie w sobie, ? Jakiem przyszedł w imię 43
 Oycy mego / a nie przyjmiecie mnie : nieśliby przyszedł 44
 inny w imię swe / onego przyjmiecie. ? Jakoż wy
 możecie wierzyć / którzy sie w chwale iedni od drugich 45
 kochacie : a chwały ktora od samego Boga jest / nie 46
 szukacie : ? Nie mniemaycieś abych ja was oskar- 47
 żać miał y Oycy : iestci który was oskarża Mojżesz /
 w którym wy nadzieie macie. ? Bo gdybyście wie-
 rzeli Mojżeszowi : wzdobyłście y mnie wierzyli : i bo-
 wiem on o mnie pisał. ? Lecz iesli iego pismom nie
 wierzyćcie : iakoż moim słowom wwierzyćcie ?

NAVKI Y PRZESTROGI.

Sądząwka.) Temu wielkiemu cudowi y okolicznościom tego
 przypisać się godzi. Naprzód tu widzimy / iż Pan Bog / bez za-
 onego vblżenia cci y chwały swej / y owsem z wielkim iey ro-
 imnożeniem / dacie moc cudow y wzdrowienia wiodzie y innemu
 stworzeniu. Druga / iż te moc dacie pospolicie rzeczom poświę-
 conym / a na chwale swa obroconym. Bo y tá owcza sądzawka
 dla tego tak była nazwana / iż w niej owce y innych bydlat mie-
 są pierwo bywały omywane / a potem ofiarowane : y przetoż te
 moc miała / dla zalecenia ofiar zakonnych. Daleko tedy więcej
 wynawać y wynawać many podobne cudu y sprawy Boie przy-
 ofierze Niszy S. y przy Sakramentach nowego zakonu uczynio-
 ne : Ktoże niewierni heretycy odrzućcia / y za błądni mają : iż nie
 znają pisma / ani mocy Bóżej. Trzecia / iż to cudo bywało nie
 na kądym / ale na pewnym miejscu / w Hieruzalem / y w tej sądzaw-
 we. A k temu nie kądego ale pewnego czasu : a raczej w wiel-
 kie święta / wielkonocne albo świateczne / gdy sie nawiecy ludzi

38
 39
 40
 41
 42
 43
 44
 45
 46
 47

albo rozbiera-
 cie.
 To iest, choć
 one są kt: wśak
 że wy do mnie.

chwały oycow
 skiey szukając,
 albo, posłany od
 Oycy.

nie przywieście
 mie N L.

chwały swej
 szukając, nie po-
 ślan od Boga.

2 Cuda przez wo-
 de.

2. Przez rzeczy ś-
 wiate.

3. Na pewnych
 miejscach.

Świeci są pew-
nym miejscam
przełożeni.

Odpusty.

Pan Bog cudā
czyni kiedy ra-
czy.

Figurā krztu S.
Christus y bez
sakraamentow
zbawic moze.

Grzech jest przy-
czyna chorob y
wszystkiego zle-
go.

Christus spo-
lity Oycu.

schodziło / a nśli we dni powszednie. Przetoż nie daw / iś takie in-
ne cudā nie dzieła sie wśedy : ale tylko na niektórych miejscach /
a zwłaszcza przy grobach / przy reliquiach / przy obrazach y pami-
tkach Panny Mariety y innych świętych : y wiecey we dni pā-
miarkom ich nāznaczone / abo w inſze wrocyste świętā / a nśli w
inne dni. Czwarć / iś aniolowie y inni pewni ā osobni święci 4.
są pātronāmi y przełożonemi pewnych miejsc / nā których sie takie
cudā dzieła : A iś nie tednāka moc y lāske cudow Pan Bog dācie
kāżdemu świętemu y kāżdemu miejscu : ale inſza temu ā inſza o-
wemu. Piātā / stad wpada onā wymowkā heretykā / iś Pan 5.
Bog test wśedy / nie trzeba go po święcie szukać : nie potrzeba po
odpuszcich chodzie / y wspomozenia od świętych / abo od inſzego
stworzenia czekać : ale dosyć test wierzyć / ā Bogu wśāć. Bo ācz
Pan Bog test wśedy / ale nie wśedy cudā czyni / y nie wśedy ie-
dnāko wspomaga. Gdyż tu oto widzisz / iś żaden inācey nie
mogl być zdrowion / tedno który nā ono miejsce przypsiedl / y w
sądżwke wstapil / y w niey sie cielesnie omyl : y nie inſzego cāsā /
tedno kiedy aniol one wode wtruszył. Siosta / iś Pan Bog ma 6.
cudā w mocy swey / y nā woley swey : y czyni te gdy mu sie po-
dobā. Boy tu tylko jeden bywał zdrowiony. Siódma / iś tā 7.
wodā byłā figurā krztu S. który wśytkie duszne choroby vdrā-
wia. Nākoniec / iś takō tu Pan Christus swā osobnā moca vdrō- 8.
wil tego chorego / który przez tak wiele lat nie mogl sie doczekać /
aby go do oney wody bylo donieſtōno : tak też zbawia dorosle
ludzie / którzy bez krztu vmierāli : iesli tedno z sercā prāgneli / y
szukali aby ie oczyszczono : ale do tego przyſć nie mogli.

Nie grz: sje wiecey.) Stad znāć / że tā tego tak oluga chorobā 14
byłā skazāniū zā grzechy tego. A iś prozno ludzie choroby swe
inſzym przyczynom przyrodzonim przypisuiā / y prozno v swiātā
pomocy szukać / poſci przyczyn choroby nie oddala. A przetoż
chwalebne test kościelne rozkazānie / aby sie chorzy ludzie pierwey
przez spowiedz y pokute z Bogiem pojednali : ā potym dopiero
cielesnych lekarstw vzywāli.

Czyniac sierownym Bogu.) Oto takie miejsce przeciw Atrā 19
nom / że Pan Christus test Bogu Oycu rowny y spoliſiny : to
test / tedney y teyż z nim natury y wśechmocnoſci. Ciego tu he-
satorāko dowodzi. Naprzod z strony stworzenia : Bo takō ie-
dno y toż test Bōstwo : tak też tednā test moc y sprāwā Oycā y
Synā. Drugie / z strony umarłych wskrzeſzenia y ożywienia.
Trzecie z strony wśytkiego swiātā sadzenia. Czwarć / iś takō ie-

dno test

7. 11. 19
7. 21
7. 22

7. 23.

14. y 26

7. 28.

Ono jest Bóstwo / tak też jedną jest część i chwala Ojca i Syna.
Bo Ojciec Synowi młodszy część wyrzadza / ten go za Boga nie
ma. Pięć / z strony dusi ludzkiej ożywienia. Właściwie / z strony
wszystkich śmiertelnych przed wálnym sądem do żywota przypisocenia.

5.

6.

16

Tak dał Synowi.) Bog Ojciec / iako własny Ojciec / dał Synowi
nowi żywot tenże Etery sam ma : albo raczej / Etery on sam jest /
nie z iakiej potrzeby / ani dkiem / ale z przyrodzenia : vrodziwszy
go na wsem rownego y podobnego sobie przede wszystkimi wieki.
A tak Syn ma w sobie tenże żywot / Etery ma y Ojciec : i jest
tymże Bogiem co y Ojciec. A z strony zaś słowieczenstwa dał
mu moc sadzenia : i jest Synem słowieczym. To jest / i przy-
stało aby sedzia ludzi był nie samym Bogiem niewidzialnym / ale
y człowiekiem / Eterogoby ludzie oczyma cielesnymi widzieć y oglą-
dać mogli. Albo i Etery sie tak wniżył / że sie dla ludzi stał Synem
słowieczym / temu Bog sprawiedliwie dalkie moc sadzenia /
aby na imie tego Flamiato sie wszelkie kłano.

Ojciec dał Synowi
wi żywot przez
porodzenie ws-
ieczne.

Phi: 2. 10.

34

Nie od człowiekć świadectwo biora.) Acs Pan Christus świadec-
twa od ludzi nie potrzebował : gdyż miał daleko wietrze świadec-
twa od Boga y od cudow : wszakże jednak dla ludzi wywał
świadectwo ludzkie. Bo Jan Krzyciel na to był posłan od Boga /
aby o nim świadczył. A wyprawi Apostolowie bedziecie świad-
cy / i szeście od poczatku zemina. A bedziecie mi świadkami w
Jeruzalem y we wszystkim żydozwie / y aż do Koniec ziemie.

Świadectwa o
Chrystusie.

Jan 1. 7.

Jan 15. 27.

Dzie: 1. 8.

39

Rozbieraycie pisma.) Albo rozbierajcie / wedle Cyrylla. Bo y
Gracjie y Łacińskie / obojako sie rozumieć moze. A obacz / i to
mowi nie do pospolitego człowieka / ale do Doktorow y w piśmie
nauczonych / Eterych to był własny vrsad / w piśmie sie obierac.
A nie mowi / czytajcie / ale rozbierajcie / albo badajcie sie pisma.
Bo y Żydzi y hereticy pisma czytali / ale ie nie dobrze rozumieci :
y przeto Żydzi Chrystusa / a hereticy Kościoła powszechnego w
nim opisanego widzieć y znać nie moga. A temu nie rzekl: Tego
albo owego pisma / ale zgola pisma. Bo żadnego pisma Pan
Christus nie odrzucił / żadnego nie czynił fałszywym ani podey-
stżanym / iako czynia dzisiejszy odszczepienicy.

Pisma iako ro-
zbierac mamy.

Aug: epist:

166. ad Do

natist.

Ambr: in

1. Tess: 2.

Hiero: ad

Algasiam

Aug: Tra:

29. in Io-

an. Iren:

lib. 5. con:

heret. The

od: in E-

pitome.

43

Iesliby przyśedl inny.) Antychryst przydzie nie w imie Chrt-
stusowe / ale w imie swoje : Eterego Żydzi za Messyasa przyima.
Tak to mteysce rozumieci starszy Doktorowie / Chryzostom y Cy-
ryllus na to mteysce. Ambrozy / Hieronym / Augustyn / Irenaeus /
Theodoretus / y inni.

Antychryst.

ROZDZIAŁ VI.

TRZECIA

CZESC o sprá-
wách Pánskích
w Iudskiej zje-
mi y w Gálile-
iey, około trze-
ciey Páschy y po
niey.

Ewangelia w
4. Niedziela w
Post.

G.
*iego. G.

Zaczá: 18.

* nich. G. S.

*vczniom, á
vczniowie. G.

* żeby nie nie gi-
nęło. G.

5 Pieciorgiem chlebá nákarmił 5000. mešov. 15 Vchodź
przed tymi co go chcieli krolem uczynić. 19 Chodź po morzu.
27 Vszę ich o niebieskim chlebie. 35 y 48 A iż on iest chlebem
żyworá. 53 A ciáło iego prawdziwie iest pokarm / ktorego poży-
wáć potrzebá. 60 Niektory vczniowie obrażeni mowa iego.
66 Odchodza od niego. 68 A Apostołowie trwáia przy nim.
70 S ktorych iednego dyablem nazywa.

W O tym Jesus^a odszedł zá morze Gálileyskie /
które iest Tyberyádskie: i y sła zá nim rze-
sa wielka / iż widzieli znáti* ktore czynił nád
chorými. i Wszedł tedy Jesus ná gore: y siedział
tám z vczniami swemi. i A była blisko^b Páschá /
świato Żydowskie.

i Podmnożył tedy oczy Jesus / y wyřzawšy iż wiel-
ka rzęsa idzie do niego / rzekł do Philippá: Skąd
kupimy chlebá / żeby ci iedli: i A mówił to křšac
go: bo sam wiedział co miał czynić. i Odpowiedział
mu Philip: Já dwiesćcie grošy chlebá nie dosyć im
bedzie / żeby* każdy máto co wziął. i Rzekł mu ieden
z vczniow iego / Andžey brát Symoná Piotrá:
i Jest tu iedno páchole / co ma^c piećioro chlebá ie-
czmiennego y dwie rybie: ále což to iest ná ták wie-
lu: i Rzekł tedy Jesus: Ažćie ludziom všiesć.
A byto trawy dosć ná onym mieyscu. A ták vsiádto
mešov w liczbie iákoby pieć tysięcy. i Wziął tedy
Jesus on chleb: á dzięki vczyniwszy / rozdał* siedza-
cym. tákžę y z ryb ile chćieli. i A gdy sie náiedli /
rzekł vczniom swoim: Zbierzćie zbýváiace vłomki /
aby nie zgineły. i Zebrałi tedy / y nápełnili dwána-
ście kofšow vłomkow z piećiorgá chlebá ieczmienne-
go / ktore zbýwały tym co iedli. i Oni tedy ludzie vy-
řzawšy cud ktory Jesus vczynił / mówili: Iž ten iest
prawdziwie on Prorok ktory miał przysć ná świat.

1 a Mat: 14.
b 17.

2 Mar: 6.
c 32.

3 Luk: 9.
a 10.

4 b 2. Moy:
12. c 15.

5 3. Moy: 23.
a 5.

6 5. Moy: 16
a 2.

7 a 2.

8

9 c Mat: 14.
b 17.

10 Mar: 6.
c 38.

11 B Luk: 9.
b 17.

12

13

14

Tedy

Mat: 14.
c 23.
Mar: 6.
f 45.

15 ¶ Tedy Jezus poznawszy iż mieli przysć aby go por-
wáli y uczynili królem / ^d wcielił zaśie sam ieden na
gore.
16 ¶ A gdy był wieczor / sstapili uczniowie iego do
17 morza. ¶ A wsładszy w todz / iecháli za morze do Ká-
phárnauma / á tuż sie bylo zmierzko : á Jezus był nie
18 przyszedł do nich. ¶ A morze / z powstania wielkiego
19 wiatru / burzyć sie poczynáto. ¶ Gdy tedy odpłyneli
C iákoby ná dwudziestu y pięci ábo ná trzydziści stá-
tow : wyrzeli Jesusá chodzącego po morzu / á przy-
20 bliżającego sie ku todzi / y vlekli sie. ¶ Lecz on im
21 rzekł : Jáciem iest / nie boycie sie. ¶ A tak go chcieli
wziąć do todzi : á nátychmiast todz przypłynęła do
22 ziemie do ktorey iácháli. ¶ Nazáimierz / rzeka ktora
stała za morzem / bacząc że tam nie bylo drugiey to-
dzi tylkoż oná iedná* / á iż Jezus nie wszedł był w todz
z uczniami swemi / ále sami uczniowie iego wiecháli :
23 ¶ á drugie todzie przysły były od Tyberyady / nie dále-
ko miesćca gdzie iedli chleb po Páńskim dzieł czynie-
24 niu. ¶ Gdy tedy obaczyła rzeka / iż tam nie bylo Je-
susá / áni uczniow iego ; wsiedli w todzie / y przepła-
25 wili sie do Káphárnauma szukájac Jesusá. ¶ A zná-
lázszy go za morzem / rzekli mu : Rabbi / kiedyś tu
26 przyszył : ¶ Odpowiedział im Jezus / y rzekł : Zápra-
D wde / záprawde mówie wam ; szukaćie mnie nie prze-
to iżescie widzieli cudá / ále iżescie chleb iedli / y ná-
27 iedliście sie byli. ¶ Spráwuyćies nie pokárm ktory
ginie / ále ktory trwa ku żywotowi wiecznemu / kto-
ry wam da Syn człowieczy. ^e Abowiem tego Oćiec
28 Bog zápieczetował. ¶ Rzekli tedy do niego : Coż
29 działać mamy ábysmy czynili uczynki Boże : ¶ Od-
powiedział Jezus / y rzekł im : f Toć iest dzieło Bo-
30 że / ábyscie wierzyli w tego ktorego on posłał. ¶ Rze-
kli mu tedy : coż ty názdy záznáć czynisz / ábysmy wy-

Záčzá: 19.
y porwać go,
aby go uczynili
G.
wsedł. G.
* w która byli
wsiedli uczniowie
nie tego. G.
dziękuiac Bogu
NL.
Záčz: 20.
to iest naszym śś
wiádecstwem, iá
ko pieczęcia po-
twierdził zá sy-
ná swego.
To iest, Bogu
wdzięczne.

szeli/

e Wyż: 1.
c 32.
Mat: 3. d
17. y 17.
a 5.
f 2. Jan 3.
d 23.

Po Cháldey-
sku Mánná, po
Zydowsku Man.

szżeli / y wierzyli tobie: Coż działał: ? Oycowie 31
nászy iedli manne ná puszczy. & iáko iest nápisano:

Chleb z niebá dat im ku iedzeniu. ? Rzekł im tedy 32

Jesus: Záprawde / záprawde mówie wam; Nie 33
Moyzefci wam dat chleb z niebá: áleć Oćiec moy-

daće wam chleb z niebá prawdziwy. ? Abowiem 34
chleb Boży iest ktory z niebá sstąpił / y dawa żywot

świátu. ? Rzekli tedy do niego: Pánie / day nam 35
záwždy tego chlebá. A Jesus im powiedział:

? I Jamci iest chleb żywota: kto do mnie przy- 36
chodzi / iáknąc nie będzie: á kto wierzy w nie / nigdy

nie vprágnie. ? Ale mci wam powiedział / iżeście mie 37
y widzieli / y nie wierzyście mi.

? Wszytko co mnie dawa Oćiec / do mnie przy- 38
dźie: á tego co do mnie przydźie / nie wyrzuce precz.

? Bom sstąpił z niebá / nie iżbych czynił wola moje; 39
ále wola onego ktory mie posłał. ? Abowiem tá

iest wola onego ktory mie posłał / Oycá: ábym nie z 40
tego wszytkiego co mi dat / nie strácił; ále bym to w

strześcił w ostateczny dzień. 41

? A táć iest wola Oycá mego / ktory mie posłał: 42
iżby każdy ktory widzi Syná / á wierzy weni / miał ży-

wot wieczny: á ia go wskrzesze w ostatni dzień. 43

? A przetoż Żydowie semráli o nim / iż powie- 44
dał: Jamci iest chleb ktory z niebá sstąpił: ? y mówili:

? Iżaz ten nie iest Jesus syn Jozephow / ktorego my 45
oycá y mátkę znamy? Iákoż tedy ten powiáda; J-

żem z niebá sstąpił: ? Odpowiedział tedy Jesus / y 46
rzekł im: Nie semrzyście miedzy sobá.

? Żaden ci do mnie przysć nie może / iesli go Oćiec 47
ktory mie posłał / nie pociągnie: á ia go wskrzesze w

ostateczny dzień. ? Iest nápisano w Prorocech: 48
Iżaz z niebá sstąpił: ? Odpowiedział tedy Jesus / y

rzekł im: Nie semrzyście miedzy sobá. 49
? Iżaz z niebá sstąpił: ? Odpowiedział tedy Jesus / y

rzekł im: Nie semrzyście miedzy sobá. 50
? Iżaz z niebá sstąpił: ? Odpowiedział tedy Jesus / y

Záczá: 21.

ktory daće ży-
wot. Hebrájsm.

Ewangelia ná
Mánná sá v
mátle.

A tá G. S.

Záczá: 22.

Abowiem tá N
G. S.

tego. G.

* żywy. NL. K.

Ewangelia ná
Świáteczna
Szede.

* tedy. G.

g 2. Moy:

16. a 4.

h 4. Moy:

11. b 7.

Psal: 77

c 24.

Mad: 16.

c 20.

i Syr: 24.

c 29.

k Mat: 11

g 55.

Iza: 54

c 19.

Mat. III.
d 27.12. Moy:
16. d 15.01. Kor. II
f 27.p VVyz. 3.
b 13.

47 iżeby kto oycá widział / ^m opioez tego ktory iest od Bogá: tenći widział Oycá. ⁱ Záprawde / záprawde wam powiedam: Kto wierzy w mie / ma żywot wieczny.

48 ⁱ Jamci iest chleb żywotá. ⁱ Oycowie wáśy ⁿ ie-
49 dli mánnie ná puszczy: á pomárli. ⁱ Tenći iest chleb
50 ktory z niebá sstapil: áby ten coby go pożywał / nie umárl.

51 ⁱ Jamci iest chleb ^{on} żywy / ktorym z niebá ssta-
F pit. Jesliby kto pożywał tego chlebá / żyć będzie ná
wieki. A chleb ktory ia dam / iestci moje ciáto *zá ży-
wot swiátá. [☩]

52 ⁱ Wádžili sie tedy żydowie miedzy soba / mówiac:
Jákož nam ten moze dáć ciáto ^{swe} ku iedzeniu?

53 ⁱ Rzekł im tedy Jesus: Záprawde / záprawde wam
powiedam: Jeslibyście nie iedli ciátá Syná człowie-
czego / y nie pili krewie iego / ^e nie będziecie mieć ży-
wotá w sobie.

54 ⁱ Ktoć pożywa ciátá mego / y pije moje krew / ma
żywot wieczny: á ia go wskrzeše w ostatni dzień. [☩]

55 ⁱ ^o Abowiem ciáto moje prawdziwie iest pokarm:
56 á krew moia prawdziwie iest napoy. ⁱ Kto pożywa
mego ciátá / á pije moje krew / we mnie mieszka / á ia
57 w nim. ⁱ Jáko mie poslat żywiacy Oćiec / y ia ży-
wie dla Oycá: á kto mnie pożywa / y on żyć będzie
58 dla mnie. ⁱ Tenći iest chleb ktory z niebá sstapil.
Nie iáko oycowie wáśy iedli mánnie / y pomárli. Kto
pożywa tego chlebá / żyć będzie ná wieki. [☩]

59 ⁱ To mówił w božnicy wczac w Záphárnaumie.
60 ⁱ Wiele ich tedy z wczniow iego slucháiac / mówili:
61 Twárda iest tá mowá ^y ktož iej slucháć moze? ⁱ A
G wiedzac Jesus sam w sobie iż o tym semráli wczni-
62 wie iego / rzekł im: To was obraża? ⁱ Což gdyby-
ście widzieli? Syná człowieczego wstepuiacego tam

Záczá: 23.

Ewángelia ná
Mšey zá w
márle.
* ktore ia dam.
G.

G.

nie mieć. G.

Zácz: 24.

Ewángelia ná
Swięto Ciátá
Božego.

G. S.

* *sa. G.* Kiedy był pierwey: i Duchci jest ktory ozywia: cia- 63
 lo nie nie pomaga. Słowa ktore ia wam mowie /
 duchem* y żywotem *sa.* Alle *sa* niektorzy z was co nie 64
 wierza. Abowiem wiedział od początku Iesus / k-
 rzy byli co nie wierzyli / y kto go wydać miał. i *Mo-* 65
 wit: Dla tegomci wam powiedział; iż żaden nie
 może przysć do mnie / iesliby mu nie było dano od O-
 * *opuszcili go.* *ca* moiego. i Od tego czasu wiele uczniowiego od- 66
 stąpiło nazad: y daley z nim nie chodzili. i Rzekł
 tedy Iesus do dwunastciu: Żali y wy odbieżeć mie- 67
 chcecie: i Odpowiedział mu tedy Symon Piotr: 68
 * *myslny wwie-* Panie / do kogoż od ciebie poydziemy: gdyż ty masz sło-
 * *rzyli i L. G.* *wa* żywota wiecznego. i *A* my wierzymy y pozná- 69
 * *Bogá żywego i* *lisiny* żeś ty jest Chrystus Syn *Boży*. i *Odpowie-* 70
 * *L. G. S.* *dział* im Iesus: Iżalim ia nie dwunastcie was obrat:
 * *dyabelski czło-* *á* ieden z was jest dyabel: i *A* mówił o Judaszu *Sy-* 71
 * *wiek, potmár-* *monowym* Iżkaryocie. Bo go ten wydać miał / be-
 * *cáy zdraycá.* *dać* i edynym ze dwunastcie.
 * *Symoná skáz-*
 * *riotá N L. S.*

NAVKI Y PRZESTROGI.

Ciało Pánskie
pokarm.

Pokarm ktory wam da Syn człowieczy.) Pzes ten pokarm Cy- 27
 rillus y Augustyn S. rozumia tenie / o ktorym niżej mowi:
 Ciało moie prawdziwie jest pokarm / ktore słowa iż Doktoro-
 wie / y inni pospolicie / wykładają o Ciele Pánstun w świętym
 Sakramencie.

Syn Boży iako
zapieczutował.

Abowiem tego Bog Otiec zapieczutował.) Iż iako Augustyn wy- 27
 klada / w słowieceniſtwie tego wyrásł Bostwo swe iako pieczęć /
 pzes one wniſa / ktora ten człowiek jest Bogiem. Acz y według
 Bostwa (iako Cyrillus y Hilarius mowi) Syn Boży jest nazwa-
 ny obrazem / pieczęcia Oycowſta wyrażonym: iż od Oycá wſiał
 wſytkę iſtnoſć tego.

wolność ludzka

Nie pociągnie go.) Nie żeby ludzkom wolność ich odeymował / 44
 ábo ie przyſtał po niewoley. Boie wchoway tak rozumieć.
 (mowi Theophilaktus y Chrysostom S.) Ciągnie tedy Otiec
 nie gwałtem ani przymuſzeniem / ále oświeceniem y kochaniem /
 tak iako Piotr powiedział. Ciągnie káide* roſtkoſi wſłafna tego.
 (i edli mánnu.) To pzediu nowowiernikom / ktory mowia 49

Virgil.

Oycowie

Mat: 16.

Mar: 29.

Luk: 20.

Cyrillus
in Ioan
Augustin
Ioan

Zyd: 10

Aug: 10

2 de virg
Apo: 10

Luk: 2

1. Kor: 10.

3.

Caluin: li:

4. instir:

cap: 14.

Sec: 23.

Oycowie stárego testámentu / ktorzy mánny pozywáli / tegoż du-
chownego pokármu co y my pozywáli. Abowiem tu Pan czyni
wielká rozność miedzy mánna / á miedzy tym chlebem niebieśkim.
Bo mánna była tylko figurá tego naswierżego Sákrámentu / á
nacelniejsza y nasacniejsza / lecz ten Sákráment jest sámá rzeczy-
wista prawda. Oná nieiákiem sposobem sstepowała z niebá :
ále dáleko wiecey ten Sákráment. Oney pozywano w drodze y
w ciąguentu do ziemi obiecáney : ále wiecey tego Sákrámentu.
Oná była daná wszystkim ktorzy ją mieć chcieli : dáleko wiecey
náš Sákráment. Oney miała cząstká tak wiele czyniła / iáko y na-
wiecey : także każda cząstká nášego Sákrámentu. One chowa-
no ná dni ktorzych sie zbieráć nie godziło : chowáia y náš Sákrá-
ment. One chowano ná pámiatke w skrzyni testámentu : dáleko
słusniey chowáć maia náš Sákráment. Tám Żydzi sennáli prze-
ciwko niej / y bzydzili sie ją : y tu heretykowie dáleko wiecey sie
miza. Oná mánna karmila y posilała ciáta ná puśczy : á náš
Sákráment nie tylko ciáta / ále y dusze posila. *42* *zaprowadza*

Porównanie
mánny z S. Sá-
krámentem.

51

Chleb który ja dam.) Theophiláktus tak ná to miejsce píše :
Tu nam iáśnie mówi o pozywaniu ciáta swego w S. Sákrá-
mentie. A obácz / iż chleb ktorego my w Sákrámentie pozywá-
my / nie jest tylko znák ábo figurá Ciáta Páńskiego / ále samo Ciá-
to Páńskie. Bo nie rzekł : Chleb który ja dam / jest figurá Ciáta :
ále jest Ciáto moje. Przemienia sie bowiem on chleb / iáciemnymi
słowy (przez święte przegánie y sstąpienie Duchá S.) w Ciáto
Páńskie. Bo y chleb on ktorego Pan Jezus / obcuiać ná święcie
pozywál / przemieniał sie też w Ciáto y estawał sie podobny świę-
temu Ciátu tego. Przetoż y teraz przemienia sie chleb w Ciáto ie-
go. Acz sie nam nie widzi Ciáto / ále chleb : ábyśmy sie nie bzy-
dzili tego. To Theophiláktus / y wiecey.

z ziemi do nieba
w Sákrámentie
nie jest figurá
le prawda.

52

Iákoż ten może.) Niewierzpli ci / iż Pan Christus był Bogiem /
ktoremu nie nie jest niepodobno. Ale my kárac sie ich grzechámi
(słowa św. Cyrilla S.) mocnie wierzymy słowam Chrystusowym o
tych tájemnicách : á nigdy w tak wysokich rzeczách tego słowa
(Iáko) áni mówimy / áni pomyslamy. Żydowskie bowiem to
słowo jest / y przyczyna wiecznego potępienia. Gdy tedy Bog
sprawie / nie pytamy / Iáko : ále sposób y znáomość czynku
tego temu samemu zostawuemy. To wszystko Cyrillus. Wszakże
eto sie nie z vporu / ále z pokory pyta / áby sie náuczył : iáko ná-
świetsza Pánná do ániolá mówiac : Iákoż to będzież z. ten
niech słucha ánielskiej odpowiedzi : iż sie to dzieie spráwa Du-

w iáry potrzebá
o S. Sákrámen-
cie.

Cyril: in
Ioan.

Luk: 135.

Prawdziwe Ciało
to jest w Sakramencie.

Chł S. Aż v Bogá nie nie test nie podobno. Tak Damascenus lib: 4. cap: 14.

Ieslibyście nie iedli Ciála.) Tymi słowy (mowi Augustyn S.) zaleca nam Pan Sakrament Ciála y Krewi swojej. Gdyż to tedy mowi o żywocie ten który sam test żywot / będzie temu ciału wiekowi śmierci a nie żywot / który kłamca czyni żywot: to jest / który nie wierzy słowom Chrystusowym. A Leo wielki tak: Gdyż to Pan nasz mowi: Jesli nie będziecie iść Ciála z. tak go pożywaymy / abyśmy nie nie warpili o prawdziwe Ciála y Krew Chrystusowey w S. Sakramencie. Bo to wsty bierzemy / co sercem wierzymy. A prozno ten odpowiada Amen / który dysputuje o tym co przyjmie.

Używanie Sa-
kramentu pod
iedną osobą.

A nie pili krwi.) Z tego miejsca heretykowie dowodzą dca / że potrzebne jest przyjmowanie Sakramentu pod obojda osoba. Ale to słaby dowód. Bo / wedle ich mniemania / w tym całym Rozdziale / nie sie nie mowi o Sakramentalnym pożywaniu Ciála y Kwie Pánskiej a iedno tylko o duchownym pożywaniu Chrystusa przez wiare weni. A tak nie tu nie máia ani z iedna / ani z druga osoba. Ale rozumietac też o Sakramencie / iáko Kátholice rozumieia / przecie tu nie nayda podpory obojey osoby. Bo tu Pan nie wspomina ani kielichá ani winá. A który pod iedną osobą Chrystusa pożywia / i / iáko tego iedza y Krew pija. Gdyż pod iedną osobą jest prawdziwe Ciało y Krew tego. Bo Pan Christus wiecety nie vmiera / y wiecety rozdzielon być nie moze.

Ciało Pánskie
objywia ciála
náse.

A ia go wskrzesza.) Jáko syn żywie przez oycá / (mowi Zilarius) tak my przez Ciało Chrystusowe / ktorego w S. Sakramencie pożywamy. A Cyrillus: Jáko / prawi / iskra ognia w siano ábo w słone wzucona / wszystko zápala: tak słowo Boże przez pożywanie Ciála tego w S. Sakramencie z natura násza skazitelna slacone / czyni aby ona wszystká powstála niesmiertelna y chwalebna. A Irenaeus: Ciála náse (mowi) przyjmie Ciáło Pánskie w Sakramencie / iuz nie sa skazitelne / ale máiace nádzicie smartwychwstania. Bo iáko S. Grzegorz Nissenski wcy: Ciáło Chrystusowe bywa przyjmowane w Ciála wiernych ludzi: aby tym slaczenim z niesmiertelnym / slowiek też był niesmiertelnośc i uczestnictwem.

Ciála Pánskie
go prawdziwie
pożywamy w S.
Sakramencie.

Ciało moje prawdziwie.) J / iáko dobrze mowi Euthymius / nie pod figura / ani pod podobieństwem: ale własnie / prawdziwie y rzeczywiscie / Ciało y Krew Pánska bywa przyjmowana w S. Sakramencie. Boby inaczej prawdziwie pokarmem nie bylo

Ciało y

53 Augustinus
verbis A-
post: 1. ser-
2. c. 1.
Leo ser-
de ieu-
pti: men-

53

Rzym: 6
9.
Hilar: 11
s. de T
nit.
Cyril: 1
Ioan.

Iren: 11
4. c. 34
Greg: 1
orat: 1
tech.

55

Kol-
Eph-

58 Ciało y Krew tego / gdyby nie mogło być prawdziwie pożywane.
 (Kto pożywa tego chleba.) Stad widzimy / że przyjmowanie S.
 Sakramentu pod jedną osobą chleba / dosyć jest ku zbawieniu y ku
 żywotowi wiecznemu. Gdyż wywołujący tego chleba / oto ma ży-
 wot wieczny. A kto / praw / pożywa mnie ten będzie żył dla mnie.
 Lecz kto Ciało Pánstkiego pożywa pod osobą chleba / ten całego
 y żywego Chrystusa pożywa : gdyż on raz miałszy więcej nie w-
 miera. Nawinnte tedy haretykowie Kościoł S. pomiechły po-
 twarżać / żeby ludziom miał co wiać z istności / z mocy / z skutku
 y z pożytkow tego Sakramentu / dawając gi pod jedną osobą.
 Oni sami ludzie osużeli / odstawy im istote y prawdę Ciála Pán-
 stkiego z tego Sakramentu / y ze wszystkimi pożytki y skutkami ie-
 go. Gdyż w nich niemáš nic jedno prosty chleb á proste wino :
 ktorego ná sad y ná potępienie pożywá / nie rozsadzając Ciála
 Pánstkiego od prostego chleba.

62 Gdybyście widzieli.) Jakoby rzekł : Jestli was to goršy / i-
 zam chce dáć moje Ciało ku redzeniu / bedac z wami widomie : á
 coż dopiero rzeczenie fiedy do nieba wstapie : y gdy tak dáleko
 od was będzie Ciało moje takó od ziemi niebo : Czego sama rze-
 cza doświadczamy w Káphárnáitách dzisiejszych : ktorych ten
 test dowod napředniejszy przeciw prawdziwey bytności Ciála
 Pána Chrystusowego w Sakramencie / i- wstąpił do nieba : á i-
 ciało nie może być zárchem ná ziemi y ná niebie. W czym niżej
 Dziel : i. ii.

62 Kedy był pierwey.) To test (mowi Budny) do Jeruzolimy / gdy
 go poimáta y záhřa. Také ten bluznierz y z nieba czyni nie niebo /
 i- nie wierzy Bóstwá Pána Chrystusowego / ábo żeby był pierwey
 v Wyca w niebie mlił sie z Máriey národził : o czym písmá pélno.

63 Ciało nie nie pomaga.) Toć jest namocniejszy dowod / y mie-
 diany mur Twinglusów / przeciw prawdziwey bytności Ciála
 Chrystusowego w S. Sakramencie. Stad Káwinistowie taki
 dowod czynia. Ciało Chrystusowe nie nie test pożyteczne : y prze-
 toż go nie máš w Sakramencie. Ale tym dowodem pokázác sie
 moše / że y chleba nie máš w Sakramencie. Bo jestli Ciało Chri-
 stusowe nie test pożyteczne : dáleko mněy prosty chleb test pożyte-
 czny. A temu / ážá to nie strážne bluznierstwo / żeby Ciało Chri-
 stusowe z Bóstwem złączone nie bylo pożyteczne : ktoremu Pá-
 wel S. wszystko zbawienie náše przypisuje : y o ktorym tu sam
 Pan mowi : Ciało moje prawdziwie jest pokarm : y kto go po-
 żywa ten ma żywot wieczny : Abo tedy tak to rozumiemy z An-
 gustynem

Vzywání Sás-
 krámentu pod
 jedná osobá.

*nie jest 60.
 ciało bez krwi
 nie jest żywe*

Ciało prawdzi-
 we Pánskie jest
 w Sakramencie.

Christus byl pir-
 wey w niebie,
 niź sie sstal czło-
 wiekiem.

Ciało Christus-
 sowe bluznia od
 šcepiency.

gustynem S. **I** Ciąło nie nie pomaga/ tak iako se w trupie śle-
 káia/ y w iáskách przedáia. **A**bo : Cyrillussem / **I** Ciąło samo
 przez sie / bez Duchá ożywiácego / nie nie test pomocne : takie
 nie test Ciąło Chrystusowe. **A**bo ráczey : Chrysofostomem / Theo-
 philáctem/ Euthymiussem y Origenessem: **I** cielesne rozumienie o
 tym Sákrámenće nie tyłko nie nie pomaga/ ále owšem wádzi ku
 poteciú rzeczy Boskich/ y tájemnic niebieskich. **J**ako ono Pan do
 Piótrá mowil: Ciąło y Krew nie obiawilo tobie. **W**o to ciáło y
 ten rozum cielesny/ y ná on czas był przyczyna/ że ich wiele od Pá-
 ná Chrystusa odpadáło : y dziś czyni że heretykowie prze sie pra-
 wdy tego Sákrámentu: i; sie to niepodobno y niesłuszno widzi
 cielesnemu ich rozumkowi.

Niedowiarstwo
 Sákrámentu
 rzon.

Zgorśzenie mno-
 gich z strony Sá-
 krámentu.

Piotr Kátholik
 prawy.

Co nie wierza.) Niedowiarstwo test przyczyna/ że sie ludzie sprze-
 ciwáia prawdzie tego Sákrámentu. **A** wielka lástka Boia test w
 Kátholikách/ ktorzy/ przeciw zmysłom y rozumowi swemu/ mocno
 wierza słowom Chrystusowym. **A** stad domysłá sie niektorzy/
 że Judáš szental przeciw słowom Páńskim o tym Sákrámenće.

Odstąpili náząd.) **N**ie dziw tedy/ że y teraz siła sie ich oderwało
 od iedności Kościoła powszechnego/ z strony wiáry o tym Sákrá-
 menće : gdyż y ná on czas wiele wczniow Páńskich/ ktorzy y cudá
 tego widáli/ y náuki słucháli/ przecie sie oto gorzylili/ y Páná opu-
 ścili : i; tak wielkiey tájemnice potać nie mogli. **A** obácz/ i; á do-
 brye rozumieli/ że to Pan nie pod podobieństwem/ áni pod przy-
 wieścia/ ále o prawdziwym iedzeniu Ciáła swego mowil : y prze-
 toj sie od Páná odtracili. **A** ktorzy dziś nie wierza żeby teraz Ch-
 rystus pod osoba chleba y winá miał być pożywány : áiby y ná
 on czas byli nie wierzyli/ żeby Chrystus prawy Bog w postaci cz-
 łowieczy był wkrzyżowány. **A** przetoż też łacno z Kálwinistom
 śstáta sie Nowokrzescicy/ Turcy/ y Żydowie.

Odpowiedział Piotr.) **P**iotr zá wšytki Apostoły odpowiedział/
 nie wiedząc i; Judáš był z liczby tych ktorzy nie wierzyli słowom
 Chrystusowym o s. Sákrámenće : ktorzy też miał odpási/ tak iá-
 ko y dzudy. **A** w tym Piotr nośi osobę wšytkich Kátholikow :
 ktorzy dla żadney słow Páńskich trudności/ áni dla żadnego oder-
 wánia odszcepieńcow (choć dla tego Sákrámentu/ choć dla Kto-
 rego innego artykułu wiáry) Chrystusa nigdy nie odstapia. **A**le
 takie mowia : **P**anie/ á do kogoż poydziemy/ iesli ciebie y Kościo-
 lá twego odstąpimy ? **D**o Lutráli ? czyli do Kálwina ? czyli do
 Serwetá ? czyli do Ktorego innego proroká fałszywego ? **N**ie day
 tego Boże/ bo ty sam masz słowá żywota wiecznego. **W**iemy że

nas áni

Mat: 16.
 17.

1. Tim: 3.
15.
Aug: trac:
7. in Ioan.
1. Ioan: 5.
20.

nas ani ty/ani Kościół twój powiększony (który jest filar y utwierdzenie prawdy) nigdy nie zawiedzie. Bo ty masz żywot wieczny (mowi Augustyn S.) w rozdawaniu Ciała y Krwi twojej. Tyś sam jest żywot wieczny y nie dajesz w ciele y krwi twojej/iedno to coś sam jest. To Augustyn S.

ROZDZIAŁ VII.

2 Należy światło Anceł/ 10 Szedłszy iakoby potajemnie. 14 Wcyławnie w Kościele. 16 Dając sprawę o swej nauce. 20 Dyabelstwo mu przypisywał. 21 Pokazuje iż go nie słusznie potwarzają/ dla człowieka w świątynie zdrowionego. 31 Wiele ludzi weni wywiezło. 32 Za czym go kazali poimąć Pharyzeusze. 35 Pragnących wywalać go. 40 Kłósa o nim rozmawiać mowi. 45 A słudzy którzy go mieli poimąć/ wysławszy kazanie tego/ chwala go. 50 A Żukodem go broni.

43. Mo: 25. f 34.

1 **W**tedy Jezus przebywał w Galilei: bo nie
2 chciał przebywać w Judzkiej ziemi: iż
3 blizko Anceł/ światło Żydowskie. I rzekli tedy
4 niemu bracia jego: Wymidz stad/ a idź do Judzkiej
5 ziemi: żeby y wezmiowie twoi oglądali dzieła two-
6 je. I rzekł im tedy Jezus: Jeszcze
7 czas mój nie przyszedł: ale czas wasz zawsze jest po-
8 gotowi. I Nie możecie was mieć świat w niena-
9 wiści: ale mnie ma w nienawiści: że ja świadczę o
10 nim iż sprawę jego sądzi. I Idźcie wy na to światło.
11 I nie poydźcie na to światło: bo mój czas jeszcze się nie
12 wypełnił. I To im powiedziawszy/ został sam w Ga-
13 lilei. I A gdy poszli bracia jego/ tedy y on poszedł
14 na światło. nie iawnie/ ale iakoby potajemnie. I Szu-
15 kali go tedy Żydowie w światło/ a mówili: Gdzieśli
16 on jest: I A było o nim wielkie szemranie między rze-

Zaczą: 25.

Ewangelia: we W-
torek po piar-
tey Niedzieli w
Post.

A potym. NL.
K. G.

* jeszcze. 3 L. G.
S.
G.

sa. Bo

Záczá: 26.

Ewangelia w e

Wtorek po 4.

Niedzw Post.

* tedy. G.

Iako Zydowie
Christá Páná,
tak heretyko-
wie czca namiá-
stká tego zowiá-
go Antychrys-
tem.

sa. Bo iedni powiedáli; Ze iest dobry. Drudzy zá-
sie mowili; Nie/ále zwodzi rzese. I Wszakoz o nim 13
żaden iáwnie nie mowil boiac sie Zydow.
I Agdy iuz bylo w put swietá/wspedi Iesus do ko- 14
ściotá/y wczyt. I Dziwowáli sie Zydowie/mowiac: 15
Jákoż ten umie pismo/gdyż sie nie wczyt? I Odpo- 16
wiedział im * Iesus/y rzekt: Náuka moia nie iest ci-
moia; ále tego ktory mie poslat. I Jesli kto bedzie 17
chcił czynić wola iego; dowie sie o náuce/iesliż iest 18
z Boga/ábo iesli ia sam z siebie mowie. I Ktoć z sa-
mego siebie mowi/chwaty wlasney szuka: Lecz kto 19
szuka chwaty tego ktory go poslat/ten iest prawdzi-
wy/á nie máś w nim nieprawości. I Izali wam 20
Moyzesz nie dat zakonu: á żaden z was nie czyni za-
konu? I ^bPrzeczz mie szukać zabić? Odpowies 21
dziatá rzesa/y rzekłá: Alboś opetány: ktoż cie szuka 22
zabić? I Odpowiedziat Iesus y rzekł im: Jeden zem 23
uczynek uczynil/á wszyscy sie dziwuiecie. I Dla te-
go wam dat ^cMoyzesz obrezanie: (nie izby bylo z 24
Moyzesa/ále z ^doycow)y obrezaniecie w sabát czlo-
wieka. I Jesliż czlowiek przyimuie obrezanie w sa-
bát/á przecie tym sie nie targa zakon Moyzesow: 25
ná mie sie gniewacie/żem wshytkego czlowieka v-
zdrowil w sabát? I Nie sadzcieś wedlug widzenia; 26
^eále sadzcie sadem sprawiedliwym. I Mowili tedy 27
niektorzy z Jerozolimianow: Izali nie ten iest kto-
regó szukaia zabić? I Lecz oto iáwnie mowi/á nie 28
mu nierzeka. Zali prawdziwie poználi kśiażetá/iż
ten iest Christus? I Ale tego znamy skad iest: Lecz 29
gdy przydzie Christus/nikt nie wzwie skadby był.
I Wotat tedy Iesus w kściele wczac/á mowiac: A
mnie znaćie/y skadem iest wiećie: á nie przyśedem
sam od siebie: ále iest prawdziwy ktory mie poslat:
ktorego wy nie znaćie. I Jac go znam: bom od nie- 29

go iest/

b 2. Moy.

20. c 10.

y 24. 25.

vvyz: 5.

c 18.

c 3. Moy.

12. 27.

d 1. Moy.

17. b 10.

c 5. Moy.

1. c 16.

30 go jest / a on mie poslat. ? Staráli sie tedy iakoby go
E poimac: lecz żaden sie nań nie targnat: bo ieszcze
31 nie przysła była godzina iego. ? A wiele ludzi z rze-
ssey wwierzyło weni.

A mówili / Chrystus kiedy przyjdzie / ażaz wiecey
32 cudow uczyni nad te ktore ten czyni: ? Uslyfeli
Pharyzeusbowie iż to o nim rzeka semrąta:

A posłali kśiażetą y Pharyzeusbowie slugi / aby go
33 poimáli. ? Rzekł im tedy Jesus: Ieszcze ná máty czas

34 iestem z wami: a ide do tektory mie poslat. ? f Szu-
kacie mie / a nie naydziecie: a gdziem ia iest wy doysc

35 nie możecie. ? A przetoż Żydowie mówili między so-
ba: Dokądże ten poydzie / iż my go nie naydziemy?

Czyli poydzie do rozproszonych Poganow / y będzie
36 uczył Pogany? ? Coż to za mowa ktora wyrzekł /

F Szukacie mie / a nie znaydziecie: y gdziem ia iest /
wy doysc nie możecie?

37 ? A w on ostateczny dzień wielki świat / stat Je-
sus / y wotał / mówiac: Jesli kto pragnie / niech ku

38 mnie przyjdzie / a pije. ? Kto wierzy w mnie / iako mo-
wi pismo / rzeki wody żywey popłyna z żywota iego.

39 ? (A to mówił o Duchu ktorego wziac mieli wie-
rzacy weni.)

40 Abowiem ieszcze nie był Duch dany: bo Jesus ie-
szcze nie był uwielbiony. ? * Tedy z oney rzessey w-

41 stykawszy te słowa iego / mówili: Zaprawdę ten iest
Prorokiem. ? Drudzy mówili: Tenci iest Chrystus.

A drudzy powiedáli: Ażaz Chrystus przyjdzie z Ga-
42 lilei? ? Iżaz pismo nie powieda; iż Chrystus

43 przyjdzie z nasienia Dawidowego / a z Bethleem
miasteczka gdzie był Dawid: ? Sstało sie tedy ro-

44 zerwanie dla niego między rzesa. ? A niektorzy z
nich chcieli go poimac: ale sie nań żaden nie tar-

45 gnat. ? Przysli tedy słudzy do Arcykaptanow y Pha-
ryzeusow.

Zacz: 27.

Evangelia
wponiedziątek
po s. Niedzw
post.

* Arcykaptani.
z L. G. S.

* Bedziecie mie
szukac K. G.

* gdzie ia bede.
wł: Grakow.

ktore często kła-
dzie za wszystkie

Pogany.
Szukac mie be-

dziecie G. K.
Zacz: 28.

* Duch swiaty.
4 L. G.

* 1 L. Aug.
wiele ich teo-

dy. G.

* *zaden.*
* *mowi. N. L. S.*
* *pisma. N. L.*
* *y N. G.*
* *nie powstał.*
* *L. K. G. S.*

ryzeuszow. A oni im rzekli: Przeczżeście go nie przy-
wiedli? I Odpowiedzieli słudzy: Nigdy tak czło- 46
wiek nie mówił iako ten człowiek*. I Odpowiedzie- 47
li im tedy Pharyzeuszowie: Abosście y wy zwiedzie-
ni? I Jazż ktory z książat albo z Pharyzeuszow v- 48
wierzył weni? I Ale ten gmin ktory nie umie za- 49
nu / przeklęty jest. I Rzekł do nich Nikodem / ^m on
ktory był w nocy przyszedł do niego / a był iednym z li-
czby ich: I Jzali zakon nasz sadi człowieka: nie wy- 50
słuchawszy pirwey y nie wyrozumiawszy spraw iego?
I Odpowiedzieli / y rzekli mu: Abos y ty jest Gali- 52
leyczyk? Wywiady sie* / a obacz że z Galiłeiey Pro-
rok nie powstaie. I A wrócili sie każdy do do- 53
mu swego.

NAVKI Y PRZESTROGI.

Kuczki iakie
świeto.

Kuczki świeto Żydowskie.) To świeto Żydowie od stódmego 2
dnia Pászternika przez cały tydzień obchodzili z Boskiego ro-
stawania: mieszkać w kuczach albo w namiotach: na pamiatke
tego że ich oycowie przez 40. lat / idac z Egiptu / nie mieszkali w
domach / ale w kuczach albo pod namioty.

Znak Antychry-
stow.

Isli kto będzie chciał.) Droga do poznania prawdy / jest sy- 17
wor pobożny.

Kto z samego siebie.) To oboie sie isci w Antychryście / y w 18
heretykach wszystkich.

Abos opetany.) Jako Żydowie Chrysta Pana; tak heretyko- 20
wie czczą namiastka iego zowiac go Antychrystem.

Rzeki wody żywey.) To sie wypełniło napierwey w dzień 30
Światoeczny / a potym znowe przez wkładanie rak w Sakra-
mentie Bierznowania: widomiew pierwszym Kościele / a nie wi-
domie aż do skończenia świata.

Wtedy P. Bog
ma swoje.

Rzekł do nich Nikodem.) Znowe Pan Bog ma dobre w po- 49
środku słyż: ktorzy bronia ewangeliey praw niesprawiedliwych
przeciw temu y ludowi iego. Jaki tu był Nikodem y Gamałiel.

ROZDZIAŁ VIII.

3. Mawiašte na cudzołóstwie poimána / pisać na ziemi / wyba-
wia. 12 Żowie sie światłością świata. 13 Pharyzeuszowie mu

nieprawde

m Wyp
3. 2. 2.
n 5. Mo
17. b 5. y
19. d 15.

3. Mo
34

Dzi
4.

Dzi
34

nieprawde sądawia / y swarza sie z nim. 14 Wywodzi sie im slus-
 sine. 21 Grozac smiercia niewiernym. 30 Wiele ich wien wies-
 tylo. 31 Ktory sa prawdziwi uczniowie Chrystusowi. 33 Kto-
 ry tez niewolnicy albo wolni. 39 Wskazuje sie nie sa z Bogá ani z
 Abrahámá / 44 ale z oycá dyabla. 46 Ji mowiace mu prawde
 nie wierzyli. 48 A blumiacym odpowiada / wskazuje swoje zaco-
 nosc. 58 A ji byl przed Abrahámem. 59 Za co go chcieli wka-
 mionowac.

I **A** Jezus poszedl na gore Oliwna: i a raniucz-
 2 to zaszé przyszedl do kosciotá: a wyszytek lud
 A szedl sie do niego: a siadlшы vczyli e. i A przy-
 3 wiedli * Doktorowie y Pharyzeusowie niewiáste ná
 4 cudzološtwie poimána: a postawiwšy ía w pošroz-
 4 dku / i rzekli mu: Nauczycielu * te niewiáste teraz
 5 zástano w cudzološtwie. i A w zákonie * rozkazal
 6 nam Moyses takie kámiionowac. Ty tedy co k temu
 6 mowiš: i A to mowili kušac go: aby go oskaržyc
 7 mogli. A Jezus schyliwšy sie ná dol / pisal pálcem
 7 ná ziemi*. i Gdy tedy pytáiac go oczekawáli; pod-
 8 niozšy sie rzekli im: * Kto zwas bez grzechu iest / niech
 8 ná nie pierwszy rzuci kámién. i A zaszé schyliwšy
 9 sie / pisal ná ziemi. i A oni to vstyskawšy * ieden za dru-
 10 gim wychodzili / poczewšy od stáršych*: y zostal sam
 10 Jezus / a niewiásta w pošrozodku stoiaca. i A pod-
 11 mowšy sie Jezus* / rzekl iey: Niewiásto / gdziež sa
 11 oni co ná cie skáržyli: žaden cie nie potepil: i A ona
 12 rzekla: Žaden Pánie. A Jezus powiedzial: A ía
 12 ciebie nie potepie. Idžže a iuž wiecey nie grzeš. **E**
 12 i Jescze im tedy mowil Jezus rzekac: * Jam iest
 B šwiátošc šwiátá. Kto za mna idžie / * nie chodž
 13 w ciemnošci: ale bedžie mial šwiátošc žywotá.
 13 i Rzekli mu tedy Pharyzeusowie: Ty sam o sobie
 14 šwiádeczyš: šwiádecstwo twe nie iest prawdziwe.
 14 i Odpowiedzial Jezus / y rzekl im: Choćiaž ía šwiá-
 14 decze o sobie / iednák prawdziwe iest šwiádecstwo moje:

Ewangelia w
 Sobote po 3.
 niedzw Post.

* do niego. G.

* te my náleží
 w šamym rczyn-
 ku cudzoložaca.
 G.

* nášym. G.

* G.

* nie zmyšláiac.
 G.

* a wlašnym šu-
 mieniem prze-
 šwiádeczeni. G.

* až do oštá-
 nich. G.

* a nikogo nie
 widžac, oprocz
 niewiásty. G.

* G.

* potepiam. G.
 Záč: 29.

Ewangelia w
 Sobote po 4.
 nied: w Post.

* nie budžie cho-
 dził s L. G. S.

*y. G.
 To jest rozsad-
 kiem ludzkim,
 nie prawdziwie
 gdyż wiem skądem przyśbedł / y do kąd ide: lecz wy nie
 wiecie / skąd przychodzi 'abo' do kąd ide. ¶ Wy'we-
 dle cięta sadzicie: ia nikogo nie sadze: ¶ A iesli ia sa-
 dze / sad moy jest prawdziwy: Bo nie iestem sam; ale
 ia / y ktory mie poslat Ociec. ¶ A w zakonie waszym
 iest napisano: ^d iz dwoyga ludzi świadectwo praw-
 dziwe iest. ¶ Jam iest ktory o sobie świadczę: y s-
 wiadczy o mnie Ociec ktory mie poslat. ¶ Nowili
 mu tedy: Gdzież iest ten twoy Ociec? Odpowie-
 dział Iesus: Ani mnie znacie / ani Oycę mego. Wy-
 ście mie znali / śnaczyście y Oycę mego znali. ¶ Te
 słowa mówił Iesus w skarbniicy wczac w kościele: a
 żaden go nie poimat: bo ieszcze nie przysła była go-
 dzina iego.
 ¶ Rzekł im tedy zaś Iesus: Ia ide / y będziecie
 mie szukać / y w grzechu waszym pomrzecie. Gdzie ia
 ide / wy przysć nie możecie. ¶ Nowili tedy Żydowie:
 Alboć sie sam zabiję: że mowi; Gdzie ia ide / wy przysć
 nie możecie. ¶ Rzekł im: Wycie z niższości; a
 iam z wyższości. Wycie z tego świata; a iam nie
 iest z tego świata. ¶ Przetomci wam powiedział; a
 iz pomrzecie w grzechach waszych. Bo iesliż nie w-
 wierzyicie żem ia iest; pomrzecie w grzechu waszym.
 ¶ Nowili mu tedy: Ktożes ty iest? Rzekł im Je-
 sus: Początek ktory y mowie wam. ¶ Namci o
 was wiele mowić / y sadzić: lecz ten ktory mie poslat
 iest prawdziwy / a ia com slysat od niego / to powia-
 dam na świecie. ¶ A nie zrozumieli / że im mówił
 o Oycu Bogu. ¶ Rzekł im tedy Iesus: Gdy pod-
 niesiecie Syna człowieczego / tedy poznacie żem ia
 iest; a sam z sieble nic nie czynię: ale iako mie nau-
 czył Ociec * to mowie. ¶ A ten ktory mie poslat / że
 mna iest / y nie zostawił mie samego*: bo ia to co sie
 mu podobą zawsze czynię.

w przyślonku
 kościelnym;
 gdzie była skar-
 bnića abo skrzy-
 nića która rsta-
 wił krol 104s. 4.
 Krol: 12. 9.

Zaczá: 30.
 Ewangelia w
 Pontedziálek
 po 2. Niedzi: w
 Post.

w grzechách
 waszych. 1 L. G.

S.
 13. L. G.

że o Oycu swo-
 im mówił. G. S.

NL. G. S.

* moy. G.

* Oicie. G.

d 5. Moy:
 17. b 6. ¶
 19. d 15.
 Mar: 18.
 b 16.
 2. Kor: 13.
 a 1.
 Zyd: 10.
 c 15.

ewy 23.
 d 37.
 Rzym: 7.
 a 4.

30 ¶ To gdy on mówił / wiele ich weni wwierzyło.
 31 ¶ Mówił tedy Jęsus do tych co mu wwierzyli /
 32 dow: Jeśli wy trwać będziecie przy moim /
 33 prawdziwie uczniami moimi będziecie: i y poznać
 34 prawdę / a prawda was wyswobodzi. ¶ Odpowiedzie
 35 li mu: Jesteśmy nasienie Abrahámowe / a nigdyśmy
 36 nikomu nie służyli: iakoż ty mówisz; iż wolnymi be-
 37 dziecie? ¶ Odpowiedział im Jęsus: Zaprawdę / za-
 38 prawdę mówię wam; Jeśli wsłelsi który czyni grzech /
 39 jest sługą grzechu. ¶ Lecz sługą nie mieścić w do-
 40 mu na wieki: Syn mieścić na wieki. ¶ A przetoż ie-
 41 śli was Syn wyswobodzi; prawdziwie wolni będzie-
 42 cie. ¶ Wiem żeście synowie Abrahámowi: ale su-
 43 kacie iakoby mnie zabić: iż mowa moia nie ma w was
 44 miejsca. ¶ Jąc powiedam com widział w Oycę *:
 45 a wy też czynicie coście widzieli w oycę waszego.
 46 ¶ Odpowiedzieli y rzekli mu: Ociec nasz jest Abrahám.
 47 Rzekł im Jęsus: Jeśliście synowie Abrahá-
 48 mowi; czynicieś czynki Abrahámowe. ¶ Lecz te-
 49 raz sukacie iakoby mnie zabić; człowiek / którym wam
 50 mówi prawdę / ktoram słybał od Boga. Tegoć nie
 51 czynił Abrahám. ¶ Wy czynicie czynki oycę wasze-
 52 go. Rzekli mu tedy: Myślimyć się z cudzołóstwa nie
 53 zrodzili: iednegoż oycę mamy Boga.
 54 ¶ Rzekł im tedy Jęsus: Być był Bog oycem
 55 waszym / tedy byście mnie mitowali. Abowiemem ja z
 56 Boga wyszedł / y przyszedł. Pomci nie od siebie przy-
 57 szedł / ale nie on posłał. ¶ Czemuż tedy powieści mo-
 58 iej nie rozumiewacie? temu iż nie możecie słuchać
 59 mowy moiej. ¶ I Wy z oycę dyabła jesteście: a po-
 60 żądliwości oycę waszego czynić chcecie. Onci był
 61 meżoboyca od początku / y w prawdzie się nie zosłał:
 62 bo w nim nie maś prawdy. Gdy mówi kłamstwo / z
 63 swego własnego mówi: iż jest kłamca / y oycem kłam-

Zaczá: 31.

Nie do syć na sa-
 mey wierze: bez
 trwałości, y za-
 chowania Bo-
 žkiego przyka-
 zania.

plemia ábo dzie-
 ci.

niewolnikiem.
 plemia Abrahá-
 mowe G.
 * mego. 4 L. G.
 S.

Byście byli sy-
 ny Abrahámo-
 wemi; czynili-
 byście rzeczy
 Abrahámowe.
 G.

Nie samá tedy
 wiara, ale y do-
 bre czynki czy-
 niá ludzie syny
 Abrahámowe-
 mi. O czym Iá-
 kub S. cap: 2. 21.

Zaczá: 32.

G.

iego, to jest
 kłamstwa.

Ewangelia 5.
Med: w Post.
dowodzi. 4 L.
G. S.

• a wy mie nie
czcicie. N L K.
G. S.

Zaczá: 33.

* nie vmrzę.
Hebr.

* przechodząc
przez pośród nich.
y także prze-
szedł. G.

śwá. • A iż ia prawde mówię / nie wierzyćcie mi. 45
• Któryż z was ^h dowiedzie ná mie grzechu: Je- 46
śliż prawde mówię; przeczże mi nie wierzyćcie?
• Ktoć z Bogá iest / słow Bożych słucha. Dla tegoż 47
wy nie słuchacie / że nie iestescie z Bogá. • Odpo- 48
wiedzieli tedy Żydowie / y rzekli mu: Jeżeli my nie
dobrze mówimy / żeś ty iest Samárytan / y czártá w
sobie masz: • Odpowiedział Iesus: Jać czártá w so- 49
bie nie mam: ále czcze Oycá mego / • a wyście mie nie
uczciłi.
• A iac nie szukam chwały swey: iestci ten który 50
szuka y sadzi. • Záprawde / záprawde mówię wam:
Jeśli kto zachowa mowę moię / śmierci nie oglada
ná wieki. • Rzekli mu tedy Żydowie: Terazemy po- 52
znali że czártá w sobie masz. Abrahám umári y Pro-
cy: • a ty powiedaś; Jeśliby kto strzegł mowy moiey;
nie stościue śmierci ná wieki. • Iżas ty iest wiet- 53
szy nád oycá nášego Abrahámá: który umári y Pro-
rocy pomarli: czymże sie ty czynisz: • Odpowiedział 54
Iesus: Jeśli sie ia sam chwale; chwata moia nic
nie iest. Jeści Ociec moy / który mie czci: którego
wy powiedacie iż iest Bogiem waszym: • a przecie nie 55
poznaliście go: ále ia go znam. A ieślibych rzekł że
go nie znam; bede podobnym wam kłamca. Ale go
znam / y mowy iego strzege. • Abrahám ociec wasz 56
rádostíá żadał tego aby ogladał dzień moy: y ogladał
y weselił sie. • Rzekli tedy Żydowie do niego: Piaz- 57
cisziesiat lat iestcze nie masz; • a Abrahámás widział.
• Rzekł im Iesus: Záprawde / záprawde mówię 58
wam; pierwey niż Abrahám był / iam iest. • Porwa- 59
li tedy kámiennie / aby nań ciśkali. lecz Iesus schro-
nił sie / y wyszedł z kościotá*.

NAVKI Y PRZESTROGI.

Niewiásta ná cudzołóstwie poimána.) Te historya o cudzołóst- 3

cy / ha retys

Aug : lib:
2. de adul:
coniug:
cap: 7.

cy/heretykowie dñáciyſzy ábo zgoła odrzucáia/ ábo iá zá podepy-
tżána máta : Wſákíe Kátholikowie nie o niey nie watpia.
Gdyž y táwnie w Koſciele Ewángelia te czytáia w ſobote przed
niedziela ſzrodopostną : y ſtárzy oycowie/ Grecy y Látiniſcy/
przyimáia iá zá wlaſne ſłowo Boże. Jáko Ammonius Alexandrie-
nus in Monoteſſaro. Anaſtaſius in Synopſi. Chriſoſt : homil : 60. in
Ioannem. Lecz dla tego w niektórych Kſiegách tej hiſtorycy nie
było/iż iá/(iáko Auguſtyń S. ſwiádczy) niektórzy nieprzyſtaicie-
l prawey wiary; Kſieg niektórych byli wyſtrobáli.

- 25 Początek ktory y mówię wam.) To ieſt według Auguſtyńa y
Cyrillá : Teſtem początek y przyczyna wſzego ſtworzenia. Dru-
dy y Greckiego ták wykładáia : Teſtem to com wam od pocza-
tku ábo z przodka powiedział/to ieſt/ſwiátłość y ſbáwienie ſwiátá.
44 Oni był meſjabyca.) Jáko ná początku dyabel zábil cłowieka/
kádzac ná grzech/ y wywodzac z rátu. Táſynowie dyabelſcy y
morderze duſzni ſa heretykowie : ktorzy ludzic wywodza z Koſcio-
ła poſſednego y ná ſekty ſwe przywodza. Auguſt : contra lit :
Pet : lib : 2. cap : 17.

Heretykowie
duſſobowcy.

- 28 Pierwey niſi Abráhám był.) NowoKreſceńcy ktorzy bluźnia ſi
Pan Chriſtus nie był przed Máriá / rozumáicie fałſzua te ſłowa :
przydawáiac do ſłowa Bożego/y odmienáiacie w ſłowo ſátáni-
ſkie. Jedni mówia / że był Pan Chriſtus przed Abráhámem / v
Boga w przejrzeniu. Czechowie ináczey : Chriſtus przed Abrá-
hámem w oſiárách był záſkryty/pod figurámi był zábity. Wndny
záſ ináczey : Teſt / prawí / Chriſtus záwždy v wietnych w ſercu/
iż weń wiera. Drudzy lepať inſzy á báro potworny wykręt wy-
myſlili : Pierwey niſi Abráhám bedzie Abráhámem/ to ieſt oyc-
cem wiela narodow/iá teſtem. Bo teſzcze nie był Abráhám wcy-
mion oycem wiela narodow/ á po w niebowſtápieniu Páńſkim.
Ależ te wſytkie wymyſly ſátániſkie wnet vpádna/gdy ſie kto przy-
pátry ſámemu textowi. Boby tym ſpoſobem Pan Chriſtus był
nie Krzeczy nie odpowiedział Żydom. Bo oni mówili : Płaci-
dzieſiat lat teſzcze nie maſz/á mowiſz żeſ Abráhámá widziałe Má-
co im Pan Chriſtus odpowiedział : Pierwey niſi był Abráhám/
iá teſtem. Co ták rozumieć muſiem/mali co być Krzeczy : Prawo-
de mówie / ſiem Abráhámá widział. Bom był pierwey niſi ſie
on národził. Lecz gdyby tylko był w przejrzeniu/w oſiárách/w
figurách / w ſercách : tedy go nie widział. Ależ y ſámi Żydowie
te ſłowa Páńſkie dobrze rozumieli. Bo wnet to vſyſzawſzy/tzw-
áli ſie do kámienia/áby nań ciſkáli/iáko ná bluźniercá / iż ſie cpy-

wieczność Chri-
ſtowa.

nit Bo.

ni Bogiem. Czegoby iście byli nie czynili / gdyby to tylko był
chciał rzeć/co Nowożreńcy: że przed Abrahámem był tylko w
przeprzysiężeniu/ábo w obietnicách/iáko prosty człowiek.

ROZDZIAŁ IX.

1 Slepouárodzonego oświeca w sábat. 13 Którego cadu
chwale Pharyzeusowie rozmaítymi sposoby Pánu Chrystusowi
wydzice vsilua. 30 A iż ten ktory był ślepy / Chrystusa broni.
34 Przez go wyrzucá. 35 Ale on / od Chrystusa náuczony / wie-
rzy w eá / y dáie mu chwałę. 39 Christus mówi że náślad przy-
szedł náświát.

Zácz: 34.

Ewangelia w

Szode po 4.

Wied: Postu.

* S. L. G. S.

* przeto sie sle-

pym národził.

* slepego. G.

* Syloám. G. y

tákże niżej.

* iego i L. S.

* ślepym. G.

* ie. G.

* Rzekli mu te-

dy i L. G.

Nimio idac "Jesús" / wyształ człowieka ślepego 1
go od národzenia: ? A spytáli go wezmowie 2
iego mówiac: Rabbi / kto zgrzeszył; tenli / czyli A
rodzicy iego / iż sie ślepym národził: ? Odpowiedział 3
Jesús: Ani ten zgrzeszył / ani rodzicy iego: ále / żeby 4
sie sprawy Boże w nim okazały. ? Wnieć potrzeba 4
spráwować spráwy onego ktory mie postat / po kad 5
dzien iest. nábdchodzić noc / gdy żaden nie będzie mógł 5
spráwować. ? Po kim iest náświećcie / iestem swiá- 6
tłościá swiátá. ? Rzekłszy to / plunął ná ziemię / á v- 6
czynił błoto z sliny / y pomázal błotem oczy iego: 7
? A rzekł mu: Idź / vmyj sie w sadzáwce "Syloe" / 7
(co sie wyktáda / Posłány.) Pošedł tedy / y vmył sie: 8
y przyszedł widzac. ? Sasiedzi tedy * y ktorzy go 8
przebytem widáli że był / żebrakiem / mówili: Izali B
ten nie iest ktory siadał y żebrał: Jedni mówili:
Iż ten iest. ? A duudzy: "Nie / ále" mu iest podobny. 9
A on mówił; Izem ja iest. ? Mówili mu tedy: Já 10
kożci sie oczy otworzyły: ? Odpowiedział: Czo- 11
wiek on ktorego zowia Jesusem / vczynił błoto: y po-
mázal oczy me / á rzekł mi: Idź do sadzáwki Syloe /
á omyj sie. A šedłem / y vmyłem sie / y przyrzátem.
? A rzekli mu: Gdzież ten isty iest: Powiedział; 12

Niewiem.

13 Niewiem. ¶ Przywiedli go do Pharyzeuszow / one-
 14 go przedtym ślepego. ¶ A śabát był gdy Jęsus wczę-
 15 nit błoto / y otworzył oczy jego. ¶ Potym go tedy py-
 16 C táli Pharyzeuszowie iáko przeżyźzał. A on im odpo-
 wiedział: Włożył mi błotá ná oczy / y wymyślem sie / y
 17 widzę. ¶ Mówili tedy niektórzy z Pharyzeuszow :
 Ten człowiek nie jest od Boga / ¶ który nie chowa
 śabátu. A dundzy mówili ; Jákoż może człowiek
 grzeszny takowe cudá czynić : y była różnica między
 18 nimi. ¶ Rzekli tedy ślepemu powtore. Ty co mo-
 wiś o onym co otworzył oczy twoie. A on powie-
 19 dział: Ję jest Prorokiem. ¶ Nie wierzyli tedy Ży-
 dowie o nim żeby był ślepym y przeżyźzał ; áż wezwá-
 20 li rodziców onego który przeżyźzał : ¶ A pytáli ich /
 mówiac: Tenże jest syn wasz / którego wy powiáda-
 21 cie iż sie ślepo národził: Jákoż wždy teraz widzi?
 D ¶ Odpowiedzieli im rodzicy tego / y rzekli ; Wiemy
 22 żeć to jest syn náš / á iż sie ślepo národził: ¶ lecz iáko
 23 teraz widzi / niewiemy : ábo kto otworzył oczy jego /
 24 E my niewiemy: samego pytáćie / mac láta / niech sám
 25 o sobie powie. ¶ To mówili rodzicy jego / iż sie bali
 Żydow. Albowiem już byli postanowili Żydowie ; iż
 26 jeśli by go kto wyznał być Chrystusem ; áby był z bo-
 27 żńnice wyrzucon. ¶ Dla tegoż powiedzieli rodzicy
 28 tego : Ję ma láta / pytáćieś samego. ¶ Wezwáli
 tedy powtore człowieka który był ślepym / y rzekli
 mu : Day chwale Bogu / my wiemy iż ten człowiek
 grzeszny jest. ¶ Rzekł im tedy on : Jeśli grzeszny
 jest / niewiem : to iedno wiem / iż bymśy ślepym / te-
 26 raz widzę. ¶ Rzekli mu tedy* : Coż ci uczynił : iáko
 27 otworzył oczy : ¶ Odpowiedział im : Już ciem wam
 28 powiedział y słyszeście : przeczże ięście słyszeć chce-
 cie : záli y wy chcecie być uczniámi jego : ¶ Tedy
 mu iááli / y mówili : Bądź ty jego uczniem : á my

że nie strzeże
G.

iz G.

on sam. G.

3 L. G.

iáko r nas zá-
klete z kościoła
wyrzuciá.

To jest, prze-
pisuy to ówle-
cenie Bogu , á
nie Ięsusowi: á
bo, powiedz pra-
wdę.

4 L. G.

* jácie. G.
á nie słyszeście
G. S.

lozu: 7.
19.
1. Krol: 6.
s.

iestestmy Mojżesowymu uczniami. i Myć wiemy że 29
 Bog do Mojżesá mowił: lecz tego skadby był nie-
 wiemy. i Odpowiedział on człowiek y rzekł im: Toć 30
 iednak dziwno iest / że wy niewiecie skad iest / á wydy F
 otworzył oczy moje. i A wiemy iż grzesnych Bog 31
 nie wysłuchawa: ale iestli kto iest chwaleca Bożym / á
 wola iego czyni / tego wysłuchawa. i Od wieku nie 32
 słychano / áby kto otworzył oczy ślepo narózonego.
 i Gdyćby ten nie był od Boga / nie moglićby nic tá- 33
 kiego uczynić. i Odpowiedzieli y rzekli mu: W grze- 34
 cháches sie narodził wśrtek / á ty nas uczysz: A precz
 go wyrzucili. i Słyszał Iesus iż go precz wyrzuci- 35
 li: á nálaży go / rzekł mu: Wierzyśże ty w Syná G
 Bożego? i On odpowiedział y rzekł: Ktoryż iest 36
 Pánie / ábych weni wierzył: i Rzekł mu Iesus: A wi- 37
 dziales go / y ktory mowi z toba / onci iest. i A on rzekł: 38
 Wierze Pánie. A vpadłszy uczynił mu pokłon. i
 i Rzekł mu Iesus: Ná sadem ia przyszedł ná 39
 ten świat: áby ci ktorzy nie widza widzieli: á kto-
 rzy widza ślepymi zostali. i A wysłyseli to niektórzy 40
 Pharyzeuszow / ktorzy byli z nim: y rzekli mu: Żali y
 my iestestmy ślepymi: i Rzekł im Iesus: Byscie byli 41
 ślepymi / nie mielićbyście grzechu. Lecz teraz mowi-
 cie: Jż widzimy. Grzech* wász zostawa.

G.
 Zaczá: 35.
 I L. G. S.

* tady. N L. G.
 S.

NAVKI Y PRZESTROGI.

Chorob przy-
czyny.

Ceremonie.

Ale żeby sie sprawy Boże.) Ale pospolicie dla grzechow Pan 3
 Bog choroby przepuszcza: ale też czasem dla doświadczenia cier-
 pliwości / y dla wślawienia swego w ich ozdrowieniu.

Uczynił błoto.) Ale moglićby słowem / ábo y ślana wola 6
 człowieka ozdowić: wśakże chciał też wyci ku temu rozmaitego
 stworzenia y ceremonij; błotá / sliny / wody / pomásania y ony-
 wania. Jáko y teraz w Kościele swym świętym używa rozma-
 itych ceremonij y Sakramentow pozwietszych / o kolo duży ná-
 szych ozdowienia y ozdrowienia.

Amb: Mt.
 3. de Sp.
 crami
 2.

Wierzyśże

- 35 Wierzyście ty w Syna Bożego.) Nie mogli nam iásnutey pokázác / Chrystus tenże
iáko tymi słowy / że on iest oraz Synem Bożym y Synem cślo- iest Synem Bo-
wiecym : á iś iednáz iest personá Syná Bożego y Syná cślo- łym y Synem
wiecogo. Bo tu widzimy y słysimy / iś ten ktorego ślepy oświe- czeświecym.
cony widział y słuchał w ktorego wierzył y ktoremu pokłón wcy-
nił iáko Bogu / zowie sie Synem Bożym : bedac pospolu y Sy-
nem cślowiecym.
- 39 Aby iś którzy nie widzą.) Stad widzimy / że to dziwne cudo / nie-
tylko było dobrodzieystwem onemu cślowiekowi ; ále y znákiem
wzdrówienia ślepoty duchowney.

ROZDZIAŁ X.

1 Chrystus opisuiac prąwego pąsterzā y natemnikā. 7 Zowie
sie dzwiami owczárnie. 11 K dobrým pąsterzem. 16 Który y
drugie owce miał przywieś do teyże owczárnie. 17 Kładzie du-
śe swote aby ia ząsie wziął. 19 Żydowie sie oñ wádzā. 24 Pytā-
ia go iesti iest Chrystusem. 25 Kā co odpowiedāiac / wkázuie z w-
czynkow / iś on iedno iest z Oycem. 31 Dla czego Żydzi chce go
kāmionowāć. 33 Jś sie czyni Bogiem. 34 A on im pokázuiie z
pisińā / że to nie iest bluznierstwo. 37 Z czynkow chce być poznān.

- 1 **B** Zaprawde / záprawde mowie wam : Kto nie w-
A chodzi dzwiami do owczárnie / ále wchodzi in-
2 dy / ten iest złodziey y zboycā. ? Lecż ktory w-
3 chodzi dzwiami / pąsterzem iest owiec. ? Temu o-
dzwierni otwiera : á owce słuchāia glosu iego : y ná-
4 żywa owce swe miānowicie / y wywodzi ie. ? A gdy
wypuści owce swe / idzie przed nimi : á owce idā zā
5 nim / bowiem znāia glos iego. ? Ale zā cudzym nie
6 idā : owśem wciekāia od niego : bo nie znāia glosu
7 obcych. ? Te przypowieść powiedat im Jėsus. Lecż
8 oni nie zrozumieli tego co im powiedat. ? Kżekt im
B tedy ząsie Jėsus : Záprawde / záprawde wam powie-
dam ; iżem ia iest dzwiami owiec. ? Wśrścy ile ich
* przyśto / złodzieie sā y zboycy : áleć ich nie słuchā-
ły owce.

Ewāngelista nā
Świāteczny
Wtorek.

* przedemna. i
L. N. G.

Zącz: 36. ¶ Jamci jest dzwiami. Przez mie iesli kto wni-
dzie/zbawion bedzie: y wnidzie y wynidzie/y pástwi-
ska znaydzie. ¶ Szodziey nie przychodzi iedno żeby
kradł/á zabijał y tracił: iam przyszedł aby żywot mia-
ły/y obficiey miały.

Ewángel: Nied:
2. po Wielkiej
nocy. y w dzień
S. Stánia-
wła.

klidzie N L.

K. G. S.

L. G. S.

iesli, ábo kiedy
widzi, tedy od-
biega.

zdrowie moie.

L. G. S.

¶ ^a Jaciem jest pasterz dobry. Dobry pasterz dusze
swoe daie za owce swoje. ¶ Lecz naieinnik y ktory
nie jest pasterzem/ ktorego nie sa owce wlasne/ wi-
dzi wilka przychodzacego/ y opuszcza owce/ y ucieka:
á wilk chwytá y rospłáa owce. ¶ Ale naieinnik u-
cieka: iz jest naieinnikiem/ y nie ma pieczy o owcach.
¶ Jamci jest on pasterz dobry: y znam moie/ y znaia
mie moie. ¶ ^b Jako nie zna Ociec/ y ia znam Oycá:
á 'dusze moie' kláde za owce 'moie'. ¶ ^c A drugie ow-
ce mam/ ktore nie sa z tey owczárniey: y one potrze-
ba ábych przywiódł: y sluchác beda glosu mego: d y
bedzie iedná owczárnia y ieden pasterz.

Zącz: 37. ¶ Dla tegoć mie milnie Ociec; ^c iz ia kláde dusze
moie/ ábych ia zá sie wziął. ¶ Nikt mi iej nie bierze/
ale ia kláde ia sam od siebie: y mam moc položyc ia;
á mam moc zá sie wziác ia. To roztázanie wziátem
od Oycá mego. ¶ Stála sie tedy záś roznicá miedzy
Zydy dla tych powiesci. ¶ A mowilo ich wiele z nich:
Opetányć jest/ y sáleie: czemuż go sluchacie? ¶ Dru-
dzy mowili: Tec slowá nie sa 'opetánego'. Izali czárt-
ślepych oczy otwárzác moze?

czártá máia-
go.

Zącz: 38. ¶ ^f A bylo w Jeruzálem poświęcanie kościół: y zi-
ma była. ¶ A Iesus chodzil w kosciele/ w kruzgan-
ku Salomonowym. ¶ Obstapili go tedy Zydownie/
á rzekli mu: Dokadze dusze náse nárczy trzymas?
Ieslis ty jest Christus/ powiedz nam iáwnie. ¶ Od-
powiedzial im Iesus: Powiedam wam á nie wie-
rzyćie. Spráwy ktore ia czynie 'w imie' Oycá me-
go/ tyć o mnie świádeza: ¶ Ale wy nie wierzyćie: 26

Ewángelia we
Srodę po 5.
Nied: Postu.

na czesć y ná
chwale.

1. Iz: 40.
c 11.

Ezech: 34.
c 25. y 37.

f 24.

b Mat: 11.
d 27.

Luk: 10.
d 22.

c Mat: 25.
d 19.

Mar: 16.
d 15.

Luk: 24.
f 47.

Dzie: 10.
f 35. y 15.

47. y 15.
b 7.

Gal: 1. b

9.

d Eze: 37.
f 22.

c Iz: 57.
b 7.

f. Mac: 4.

f 56. 58.

3. Krol: 3.

- 27 iż nie iestescie z owiec moich*. I Owce moje sly-
 28 chaia glosu mego: a ia ie znam/ y ida za mna: I ia
 F im tez wieczny zywot dawam: y nie zgina na wieki:
 29 ani ich zaden wydrze z reki moiej. I Ociec moy co
 mi dal/ wiersze iest nade wszytko: a zaden nie moze
 30 wydrzeć z raki Oycá mego. I Ja y Ociec iedno ieste-
 31 smy. I Porwali* kámiennie Żydowie/ aby go wkámi-
 32 nowáli. I Odpowiedzial im Jესus: Wiele dobrych
 uczynkow wkazalem wam z Oycá mego: dla ktore-
 33 goż uczynku z tych kámienujecie mnie? I Odpowie-
 dzieli mu Żydowie: Dla dobrego uczynku nie ká-
 midnujemy cie: ale dla bluźnierstwa: a iż ty bedac
 34 człowiekiem/ czynisz sie sam Bogiem. I Odpowie-
 dział im Jესus: Żali nie iest napisano w zakonie
 35 waszym: Jż g iam rzekł/ Bogowie iestescie: I Jesli-
 żeć one názwal Bogami/ do ktorych byla Boża mo-
 36 wa/ a nie moze być pisano skázone: I mnie ktorego
 G Ociec poswieceł y posłał na świat/ wy powiedacie/
 że bluźnisz: iżem rzekł; Jestem Synem Bozym?
 37 I Jesliż nie czynie spraw Oycá mego/ nie wiercie
 38 mi. I Ale iesli czynie: chociażbyscie mnie wierzyc
 niechcieli/ wiercieś uczynkom: abyście poznali y
 wierzyliz/ żeć Ociec iest we mnie/ a ia w Oycu.
 39 I Szukáli tedy* iakoby go poimac: lecz vszedz re-
 40 ku ich. I Odszedł zaśie za Jordan na ono miejsce
 41 gdzie przedtym Jan krzcil: y tamże mieszkál. I A
 wiele ich do niego przychodzilo/ y mowili: Jż áczkol-
 wiek Jan żadnego znáku nie uczynil: wsákoż wszyt-
 ko cokolwiek Jan o tym powiedzial/ prawda byla.
 42 I A wiele ich* wierzyló weń.

* iákom wam
powiedzál. K.
G. S.

ktory mi dal,
wierszy iest nad
wszytki. K. G. S.

* tedy zaśie. 4
L. K. G. S.

zwoley Oycá
G.

G.

niewierzyliz. G.

w nim G.

* zaśie. G.

* tam. G.

NAVKI Y PRZESTROGI.

I Kto nie wchodzi drzwiami.) Ci drzwiami/ to iest przez Chrystu-
 sá/ wchodzi; Ktorzy porządnie powołáni y posłáni bywáia od
 tych/ ktorzym Chrystus dal te moc posylania. W czym Irenaeus

práwi pásterze.

Successya.

Biskup y mecenik S. tak napisał: Tych tylko pastersow Kościelnych słuchaj mamy / Ktory mają successyę od Apostolow: Ktory z successyą Biskupstwą wzięli pewną łaskę y dar prawdy. A inne wszystkie / Ktory od przedniejszey successyey (rozumiey Kościół Rzymskiy) odstępują / Kedy się Kołwie z gromadzą / mamy mieć za podeyrzane / iako heretyki albo odstępnie.

Złodziey.

Ten jest złodziey.) Złodziey ten jest Rząd Minister heretycki / y Ktory Kołwie nieustannie y nieporządnie się wywra do owczarni: aby psował y zabijał owce nauka fałszywa.

Odzwierny.

Odzwierny.) Przez tego odzwiernego Augustyn S. rozumie Duch S. wskazuje może się też rozumieć Piotr S. y z potomkami swymi / Ktoemu Pan dał Klucze tej owczarni / y Ktoemu poruczył wszystkie owce / y te owczarnie Kościoła swiego.

Idzie przed nimi.) Ten był obyczay u Żydow / y u innych narodow: Ktory znaczy / i pasters mają owce wczepić / y prowadzić; a nie owce pasterską.

Pasters, namięnik a wilk.

Dobry pasters.) Dobry pasters jest / Ktory bedac porządnie poślany y powołany / nie swe ale owiec swych pożytku patrzy. Należni jest / Ktory nie dba o pożytek y zbawienie owiec: y nie ich / ale tylko swych pożytkow szuka. Wilk zaś jest heretyk / albo Ktory Kołwie przesładowcą Kościoła Bożego / to jest trzody Pańskiej.

Kiedy Pasters wiekac może.

Wieka.) Każdy pasters winien jest czasu przesładowania y niebezpieczeństwa mieścić przy swej trzodzie aż do śmierci. Chyba by onego samego szukano y przesładowano / a nie trzode tego: albo gdyby go wgardził trzoda tego. Bo na ten czas może pasters wiec y wstąpić. Jako czynili Apostolowie / Athanasz S. y inni. Athan: apol: de sua fuga. Augusti: epist: 180.

Kościół poświęcić.

Poświęcanie.) To święto Kościoła poświęcania / wstawione było od Judasza Máchabeusza: Ktore oto Pan Christus raczył wczepić y zachować. A naszy Ewangelikowie niechcą ani się mścić / ani ofiar czynić za wina / iako tenże Máchabeusz czynił: ani obchodzić rocznych pamiątek Kościołow poświęcania / Ktore oto P. Christus obchodził. Skład się też wczepmy / że święta / posty / y inne obzedy w Kościele mogą być nowo wstawowane / bez wyraźnego w piśmie o tym rozkazania. Jako wstawiono jest święto Trojce S. Bożego Ciął / Poczęcia Panny Márie / y niektóre inne.

Kościół może i nie świętą rządzić.

Co mi dał.) To jest istność y natura Boska / Która ma Syn od Ojca / a i tak jest nade wszystko.

Christus iedno z Oycem istność iedną naturę.

Ja y Ociec iedno iestchmy.) Nie tylko iednością wolej / iako Arianowie to miejsce wykładali y dziś wykładają: ale iednością mocy y siły: iako wszyscy starzy a święci Doktorowie zgo-

dnie wy-

Mat: 16.
19.
Ian 21. 15.Basil: ora:
pro S. Ma:
manti.1. Mac 4.
56.
2. Mac 12.
43.

onie wykładáia y dowodza. Bo tu o tey rzecz test. Abowiem Pan Christus chce pokázáć / iż owce tego nie zgina / takż dowod czyni. Żaden nie może wyrwać owiec z rąk Oycá meiego. Bo on test wiełszy náde wszytkie. Przetoż ani z rąk moich żaden nie może wyrwać owiec moich. Bo ia y Ojciec tedno jesteśmy. A to ry dowod prostoby nie nie waiyl: gdyby one słowa (Tedno jesteśmy) nie to znaczyły / że tedná y táż test reka / to test moc y sílá / Oycá y Syná. A iesli tedná y táż moc / tedyć pewnie y táż istność. Bo to wszytko w Pánu Bogu tedno. Co też y Żydzi dobrze zrozumieli. Bo wysławszy to słowo / rzucił sie do kámiénia takó ná bluznierzá: iż sie Christus czynił rownym Oycu / y Bogiem tednym z Oycem. Z czego ich nie tylko nie wywiódł Pan Christus / ale owšem to mniémánie potwierdził tymi słowy: Wy mówicie bluznił / iem rzekł / Jestem Synem Bożym: Ojciec test we mnie / a ia w Oycu.

ROZDZIAŁ XI.

1 W niemocy y śmierci Łazarza. 21 Rozmowa Marthy z Pánem o śmierci brátniey / y o martwychwstaniu. 33 Pan Jezus z płáczacemi płáczé. 39 Łazarzá ctery dni w grobie máiać go ożywia. 45 Ják czyni wiele Żydów wesł w wierzyślo. 47 Lecz Pharyzeusowie rádba takoby go zabić. 49 Aáph iż prorokute. 57 Dekret przelożonych Żydowskich przeciw Jezusowi.

Był niektorzy chory Łazarz z Bethániey / z miásteczka Márie y Marty siostry iey. (A Mária była tá która pomázála Pána máscia / y wtárlá nogi iego wlosy swoimi: ktorey brát Łazarz chorował. I Posłáły tedy siostry iego do niego mówiac: Pánie / oto ten ktorego milnieś / choruie. I A Jezus wysławszy / rzekł im: Chorobá tá nie iesćci ná śmierć / ale ná chwale Bożá: áby był w wielbion Syn Boży przez nie. I Lecz Jezus miłował Marthe / y siostre iey Mária / y Łazarzá. I Gdy tedy wysłáł je choruie / tedy przecie zmieszkal ná onymże mieyscu przez dwa dni: I ále potym rzekł wozniom swoim: Idźmy zás do Judskiey ziemie.

Záczá: 39.

Ewángelia w Piątek po 4. niedziel: w Post. siostry iego. N

L.

G.

G.

G.

ná którym był G.

Rzekł

? Rzekli mu uczniowie: Rabbi/teraz oto stali ży- 8
 dowie iakoby cie ukamionowali; a zaście tam idzieś? 9
 ? Odpowiedział Jezus: Alza nie dwanaście jest go- 10
 dzin dnia: Jesli kto chodzi we dnie/nie obrazi sie. B
 bo widzi światło tego świata: ? ale iesli chodzi w 11
 nocy / obrazi sie: bo w nim światła nie maś. ? To 12
 wymówił: a potym rzekł do nich: Łazarz przyjaciel
 nasz spi: ale ide abych go ze snu obudził. ? Rzekli 13
 tedy uczniowie tego: Panie/iesliżec spi/będzie zdrow. 14
 ? A Jezus mówił o śmierci tego / lecz oni nie mieli 15
 iż o zaśnieniu snem powiedziat. ? Przeto tedy Je- 16
 sus powiedziat im iawnie; Łazarz umarł: ? y ra- 17
 dem temu dla was (abyście wierzyli) iżem tam nie C
 był. Ale idźmy ku niemu. ? Rzekł tedy Tomasz kto- 18
 rego zwano Didymus / do drugich uczniów: Podź- 19
 myś y my / abyśmy z nim pomarli. ? Przyszedłszy te- 20
 dy Jezus / znalazł go już cztery dni w grobie mające- 21
 go. ? (Lecz Bethania była blisko Jeruzalem iako- 22
 by na pięćnastcie stajow.) ? A przyszło było wiele 23
 żydow do * Marthy y Marię / aby ie cieśyli po bra- 24
 cie ich. ? Martha tedy skoro wysłyszała że Jezus idzie / 25
 zabiegała mu: a Maria domá siedziała. 26
 ? Rzekła tedy Martha do Jezusa: Panie/bys tu 27
 był/nie umarłby był brat moy. ? Lecz y teraz wiem /
 że o cokolwiek będziesz Boga prosił; dać to Bog.
 ? Powiedział iey Jezus; Zmartwychwstanie brat 28
 twoy. ? Rzekła mu Martha; Wiem iż zmartwych- 29
 wstanie ^b czasu zmartwychwstania / w on ostatni 30
 dzieś. ? Rzekł iey Jezus: Jam iest zmartwychw- 31
 stanie y żywot: ^c Kto w mie wierzy / choćby y umarł / 32
 żyw będzie. ? a wśelki ktory żywie a wierzy w mie; 33
 nie umrze na wieki. Wierzyś temu: ? Powiedziała 34
 mu: Owszem Panie / iam uwierzyła żeś ty iest Ch- 35
 ristus Syn Boży / ktoryś na ten świat przyszedł. 36

* zaśnał albo r-
 śnał. G.

* leżacego.
 * ktore czynia
 półmle polskie
 a dwie mile wło-
 skie.

* do tych co
 przy Marcie y
 Marię. G.

Ewangelia na
 Mfey za v.
 marle.

* Boga żywego
 N L.
 * 7 L. S.

b vvy
 c 29
 Luke: 14
 c 14
 c vvy
 d 33. f. 4

28 ¶ A to rzekłszy / sła / y milczkiem wezwata Marię
 29 siostry swojej / mówiac: Nauczyciel przyszedł / y w-
 30 zywa cie. ¶ Ona skoro usłyszała / wnet wstała / y przy-
 31 sła do niego. ¶ Bo Jezus ieszcze nie przyszedł był
 do miasteczka: ale był ieszcze na onym miejscu gdzie
 32 mu zaślą była Marthá. ¶ A przetoż Żydowie ktorzy
 33 z nią byli w domu / a cieśyli ją / wyrzawşy Maria iz
 sie przedko porwawşy wybieżała; sła za nią / mówiac:
 34 Jś idzie do grobu / aby tam plakała. ¶ A tak Maria
 35 gdy przysła tedy był Jezus; wyrzawşy go / przypadła
 36 do nog jego / y rzekła mu: Panie / byś tu był / nie w-
 37 marłby był brat mój. ¶ Jezus tedy gdy ją wyrzał pla-
 38 czaca / y Żydy ktorzy z nią przysli / płaczące; rozrze-
 39 wnił sie w duchu / y zatriwożył sam siebie / ¶ y rzekł:
 40 Gdzieście go potożyli: Powiedzieli mu: Panie / pod-
 41 á ogladay. ¶ X. zápiákał Jezus. ¶ Mówili tedy
 42 Żydowie: Wey iákoć go miłowal. ¶ A niektorzy z
 43 nich mówili: Nie mogliż ten / d który otworzył o-
 44 czy ślepego / dokázać tego / żeby był ten nie vmárł:
 45 ¶ Jezus tedy rozrzewniwşy sie zaś sam w sobie /
 46 przyszedł do grobu. A była iáskinia: a kámiem na niej
 47 był potożony. ¶ Rzekł Jezus: Odeymicie kámiem.
 48 Rzekła mu Marthá siostra onego vmártego: Pá-
 49 nie / iużci cuchnie / bo mu iuż czwarty dzień. ¶ Po-
 50 wiedział ież Jezus: Żażemci nie rzekł / iż iesli wwie-
 51 rzyś / ogladaś chwale Bożę: ¶ Odieli tedy kámiem*.
 52 A Jezus podniosşy oczy swe wzgóre / rzekł: Oycze /
 53 dżeknie tobie żes mie wysłuchał. ¶ A iámcí wie-
 54 dżiał że ty mnie záwždy wysłuchiwaś; álem to rzekł
 55 dla ludu okóto stoiącego / aby wierzyli iżes ty mnie
 56 posłał. ¶ A to rzekłszy; záwołał głosem wielkim:
 57 Łázárzu / wynidź sám. ¶ X. nátychmiast wyszedł on
 58 ktory był vmárty / máiac rece y nogi zwiázane chust-
 59 kámi: a twarz jego była chusta obwiazána. Rzekł

* A. G.

* G.

* śleponárodzo-
nego N L.
* y. 3 L. G. S.* gdzie vmárty
był potożon. G.

* G.

X y

im Jezus:

G.

im Jezus: Rozwiążcie go / y puśćcie aby siedł. ⁴⁵ **W**ie-
le tedy Żydow ktorzy byli przysli do **M**ariey y **M**ar-
thy / a widzieli to co uczynił Jezus; uwierzyli weni. **E**

Zacz: 40.

Ewangelia w
Pieret przed
Kwietna Nie-
dzela.

* czyniemy N

L. S.

* y. 9 L. G.

* 8 L. G.

Y **N**iektorzy też z nich sli do **P**haryzeuszow / y po- ⁴⁶
wiedzieli im co uczynił Jezus.

Y **S**ebrałi tedy **A**rcykapłani y **P**haryzeusowie rá- ⁴⁷
de śledzaca / y mówili: Coż czynimy? abowiem ten

człowiek wiele cudow czyni: Y **J**esli go tak zámie- ⁴⁸
chamy / wszyscy weni uwierza: y przyida **R**zymianie /

y weźma * nasze miejsce y narod. Y **A** ieden z nich ⁴⁹
* **K**áiphas imieniem / bedac **A**rcykapłanem onego

roku / rzekł im: Wy nic niewiecie / Y ani myślicie iż ⁵⁰
nam iest pożyteczno żeby ieden człowiek umarł za

lud; a narod wszytek nie zginął. Y **A** tego nie mó- ⁵¹
wił sam z siebie: ale bedac **A**rcykapłanem roku one-

go / prorokował iż Jezus miał umrzeć za on narod: ⁵²
Y a nie tylko za narod / ale żeby * syny **B**oże rosproszone

zgrupował w iedno. Y **O**d onego tedy dnia wmy- ⁵³
słili aby go zabili. Y **P**rzetoż Jezus inż nie chodził

iaawnie między Żydy: ale odśedł do kráiny która iest ⁵⁴
blizko pustyni / do miásta które zowia * **E**ffrem: y

támże przebywał z uczniami swymi. **E**

* ref. NL. G. S.

Ephraim G.
Hieron.

Y **L**ecz była blizko **P**áscha Żydowska: a wiele ich ⁵⁵
sło do **J**eruzáleń z oncy kráiny przed **P**áscha aby sie

oczyszcili. Y **S**zukáli tedy **J**esusa: y mówili ieden do ⁵⁶
drugiego / stojac w kościele: Co sie wam zda / iż nie

przyszedł na święto: Y **A** **A**rcykapłani y **P**haryzeu- ⁵⁷
sowie wydáli byli rozkazanie; iesliby sie kto dowie-

dział gdzieby był / żeby oznaymiał / aby go poimáli.

NAVKI Y PRZESTROGI.

Kapłani grze-
chy odpuszczają
ia.

Rozwiążcie go.) Augustyn S. y Cyrillus pisac ná to miejsce /
pořazuia / że tym dal znát Pan Christus / iż on iadnego ná duszy
nie oiywia / iedno w kościele swym / a przez posługe kapłánska.
Człowiek / prawi / kiedy iáluie zá grzechy / tedy oiywia: a wychodzi

44

3 grobu /

z grobu/tiedy przes spowiedz odkrywa swe sumnienie. Ale testese
nie test rozwiązany. A kiedyz ábo od Boga bywa rozwiązany?
Od tych do których rzeciono: Których grzechy rozwiążecie na zie-
mi/beda rozwiązane y w niebie. August: in Psal: 101. Conti: 2.
51 Bedac Arcykáplánem.) Jeden tylko byl v Żydow ktory wła-
śnie byl Arcykáplánem/to test/nawyiszym káplánem. Wszakie y
drugie/ktoryz ábo kiedy byli na tym wrzedzie/ábo byli przelożeni
mi nád dwudziesta y czterech domow y rzadow káplánistich /
też Arcykáplánami nazywano. A osobliwie tego / ktory
byl przelożonym rády siedzacey / ktora Sánedryn zwano.
A ten byl Annas na ten czas. Lecz Káiphasz igola byl Arcykápla-
nem/to test/nawyiszym káplánem. Nie dwuwyż sie iz Pan Bog
w Kościele zachowuje prawde/ tak przez dobre/ iáko y przez niedo-
bre przelożone tego: gdy dary Duchá S. da za ich wrzedami / á
nie za personami/ani za slugami. Iáko tu w Káiphaszu widzimy.
A test iz ten izy ciowiek / dla wrzedu swego/ ná on czas gdy iuz v
istac miało káplánstwo zakonu stárego/ przećie miał iáka/ iáko wieć
ássystencya Duchá S. dla potwierdzenia prawdy / ktorey y sam
do Kościoła nie rozumiał: iákoż wiecey my pewni być mamy / że
Pan Christus y Duch tego swiety nigdy nie opuści stolice Piotra
S. Ktorego wiata nigdy nie wstanie (iáko mu to sam Pan przyo-
biecąc raczył) choćby też czasem osoby/ktore ná tej stolicy siedza/
nie nalepsze byly.

Arcykápláni
ktoryz.

Biskupi, chocia
zli, máia ássy-
stencya Duchá
S.

ROZDZIAŁ XII.

1 Páná Jესusá w Betháníey v Mártthy z Lázárem wieczera-
łacego. 3 Mária máscia máje. 4 A Judas przeto szemrze. 6
Iz byl zlodziey. 7 Jესus Mária wymawia. 10 Przelożeni Ży-
domscy chcą y Lázarza zabić. 12 Jესus ná ośtelku iedzie do Je-
rusálem. 21 Prágna go widziet Poganí. 23 Opowiada ze iuz
przysła godzina tego wcielbienia. 24. Wszakie pierwey iáko
pšeniczne miało być vmartwione. 25 Głos oycowski o wciel-
bieniu Syná. 31 Káiate swiata ma być wyrzucone. 39 Proro-
ctwo Izáiasowe o zaślepieniu Żydow. 41 Izáias widział Pá-
ná Jესusá w chwale. 48 W Chrystusie bywa wczon ábo w
zgárdzon Otiec.

CZWAR-
TA CZESC, czwarta
ta Páscha, y on
swiety tydzien
meki w Jerusá-
lem.

Zaczá: 41.
Ewán: w Po-
niedzialek po
Zwietney Nte-
dzieli.

G.
* od rmarlych.
G.

1 **J**esus tedy šest dni przed Páscha przyszedł
do Betháníey/tedy byl Lázarz vmart ktore-
2 go Jესus wskrzesił*. I Tamże tedy spáwá

nárdu prąwe
go. G.

* Symonow. G.

G.

ná dzieńci po-
grzebu N. L. to
ieft, ku pokaza-
niu, że iuż ná-
chodzi dzień po-
grzebu mego.
matie. 4 L. G.

Ewangelia w
Sobote przed
Kwietna Nte-
dziela: áz do
wierśa 37.

Hosanna co z ná-
czy. pátrz. Mat:

21. 9.

to ieft, posła-
ny od Pána.

* Byłá G.
Zácz: 42.

li mu wieczera/á Martha służyła: á Lázarz był ie-
dnym z onych ktorzy z nim społu v stole siedzieli.

¶ Mária tedy wziawszy funt oleyku Szpikánárdo-
wego bárzo drogiego namázala nogi Jესusowe/ y w-
tárla nogi iego włosami swoimi: tak iż sie dom ná-
pełnit wonności oleyku onego. ¶ Rzekł tedy ieden z

uczniow iego Judaś* Iskariot/ ktory go miał wy-
dać: ¶ Przecz tego oleyku nie przedano za trzy sta-
grošy/ á nie dano ubogim: ¶ A to mowil nie iżby

miał piecza o ubogich: ale iż był złodzieiem/ y mieł
miał/ á co weni kładziono nošil. ¶ Rzekł tedy Jესus:

Żániechay iey/ aby ná dzień pogrzebu mego za-
chorwáta to. ¶ Albowiem ubogie zámwždy soba ma-
cie: á mnie nie zámwždy mieć będziecie. ¶ Dowie-

działa sie tedy wielka rzęsa z Żydow iż tam ieft: y
przyšli/ nie tylko dla Jესusa/ ale żeby też byli wyžrzeni
Lázarza/ ktorego wzbudził od umártych.

¶ A wrádžili Arcykáptáni żeby y Lázarza zábili:

¶ bo wiele Żydow dla niego od nich odstepowáto/ y w-
ierzyło w Jესusa. ¶ A názáintrz wielka rzęsa ktora

była przyšla ná święto/ wšlyšawszy że Jესus idzie do
Jeruzálem: ¶ nábiáli rozdžek pálmowych/ y wšly-

naprzeciwno iemu/ á wotáli; Hosan- ná/ błogosła-
wiony ktory idzie w imie Pániskie/ krol Izraelski.

¶ A došawszy Jესus oslecia/ wšiadł ná nie/ iáko
nápisano: ¶ Nie boy sie corko Syoniska: coto krol

twoy iedzie siedzac ná osleciu. ¶ A tegož z przodku
nie rozumieli uczniowie iego: ale gdy był w wielbion

Jესus/ tedy wspomnieli iż to było o nim nápisano: y
to mu uczynili. ¶ Świádeczyła tedy rzęsa ktora z nim

była ktedy Lázarza wyzwat z grobu/ y wštrzešil go
od umártych. ¶ Dla tegož też wšłá przeciwno ie-

mu rzęsa: że šlyšeli iż on ten cud uczynił.
¶ Mowili tedy Pharyzešowie miedzy soba: Wi-

dzicie iż

3

4

5

6

7

8

9

10

11

12

13

14

15

16

17

18

19

20

21

22

23

24

25

26

27

28

29

30

31

32

33

34

35

36

37

38

39

40

41

42

20 dżicie iż proznapraca nąsą : Oto wſytek świat
21 za nim poſeđt. I Byli też niektorzy Pogani z tych
22 ktorzy przyſli byli żeby ſie modlili w ſwiato. I Ci
D tedy przyſli do Philippa/ktory był z Bethſaidy Ga-
lileyſkiej/y proſili go/mowiac : Panie/chcemy Je-
23 ſusą widzieć. I Szedł Philip y powieǳiał Andrze-
iowi. A Andrzeſy zaśie y Philip powieǳieli Jeſusowi.
24 I Lecz im Jeſus odpowieǳiał mowiac : Przy-
ſłā godſinā/aby był w wielbion Syn człowieczy.

24 I Zaprawde/zaprawde mowie wam ; ieſli żiarno
pſeniczne wrzucone w ziemię nie obumrze / tedy ſā-
25 mo zoſtawa. Lecz ieſli obumrze / wielki owoc przy-
noſi. I Kto miłuię duſę ſwą/utrāci iā : ā kto nie
26 nawieǳi duſę ſwoięy nā tym ſwiecie / ten ieſy ſtrze-
żę ęu wiecznemu żywotowi. I Jeſli mnie kto ſłuży /
niechże za mnā idzie : ā gǳiem iā ieſt / tam y ſługā
moy beǳie. Jeſli mi kto beǳie ſłużył / wzci go O-
ciec moy. ¶

27 I Terazci duſā moia zātrwożona ieſt. A coż rze-
E że : Oycze / zachoway mnie od tey godſiny. Lećiem
28 dla tego przyſeǳt nā te godſinę. I Oycze / w wielbi
imie twoie. Przyſeǳt tedy glos z niebā* : A w wiel-
29 biem/y ieſcże w wielbie. I Rzeſā tedy ktora ſtāłā y
ſłyſtāłā/mowitā iż zagrzmiało. A drudzy mowili; An-
30 ioł mowit do niego. I Odpowieǳiał Jeſus y rzekł :
Nie dla mnieć ten glos przyſeǳt / ale dla was.

31 I Terazci ieſt ſad ſwiatā : teraz kſiaże tego ſwiā-
32 tā precz wyrzucone beǳie. I A iā ieſli bede podwyż-
33 ſon od ziemi / poćiągnę wſytko do ſiebie. I (A
mowit to / oznaymniac iākowā ſmierć iā mīai w m-
34 rzeć.) I Odpowieǳiałā mu rzeſā : Myſmy ſłyſeli
35 c zākonu ; że Chriſtus trwā nā wieki : ā iā ōż ty po-
wiedaſ ; Potrzebā aby był podwyżſon Syn czo-
łowieczy : ktoryż to ieſt Syn człowieczy : I Rzekł im

wſā. G.
G.
Grakowie G.

Ewāgelia w
dziej S. Wā-
wryſſicā / y ie-
dne Męcen-
mā.

G.

wybaw mie.
to ieſt, ābych y
mārl.
* mowiacy. N
L.

ſie ſtāł. G.
Ewāgelia w
dziej podnie-
ſienia Chryſtā
S.
wſyſtkich. G.

wami. G. tedy Jezus: Jeszcze do mátego czasu iest ^o między
 Bo kto. Hebr. wami światłość. Chodźcieś poś światłość macie/
 żeby was ciemność nie ogarnęła: ^o A kto w ciem-
 ności chodź/niewie kiedy idzie.
 Zacz: 43. ^o Poś światłość macie/wierźcieś w światłość: 36
 abyście byli synami światłości. ^o
 To powiedział Jezus: y odszedł y schronił się od nich.
^o A gdy tak wiele cudów czynił przed nimi/nie wwie- 37
 rzyli weni: ^o aby się wypełniła mowa Izaiasza Pro- 38
 roka/ktora powiedział: ^o Panie/któż wwierzył po-
 wieści nąsę? a ramię Pańskie komuż iest objawio-
 ne? ^o Dla tegoć wierzyć nie mogli/iz jeszcze powie- 39
 dział Izaiasz: ^o 2 Záslepili oczy ich/y zátwardził ser- 40
 ce ich: aby oczyma nie widzieli/y sercem nie zrozu-
 mieli;y nie náwrócili się/abym ich nie vzdrowił. ^o Toć 41
 powiedział Izaiasz/gdy widział chwale iego/ a mo-
 wił o nim. ^o Wszakże iednak y z Ksiażat wiele ich 42
 weni wwierzyło: ale dla Pharyzeuszow nie wyznawa-
 li/aby nie byli z bożnice wyrzuceni. ^o Bo vmitowa- 43
 li chwale ludzka/wiecey niż chwale Boża. ^o A Je- 44
 sus wotał y mówił: Kto w mie wierzy; nie w mie
 wierzy/ale w onego ktory mie posłał. ^o A kto mie 45
 widzi; widzi onego ktory mie posłał. ^o Ja bedac 46
 światłością przyszedłem ná świat: aby każdy ktory
 wierzy w mie/w ciemności nie mieśkał. ^o A iesliby 47
 kto słuchał słow moich/ ^o a nie strzeżł ich; iac go nie
 sadze. Bom nie przyszedł żeby m ^o sadził świat; ale
 żebych świat zbawił. ^o Kto mna gárdzi/ a nie przy- 48
 muie słow moich; ma tego ktory go sadzi. ^o Słowa
 ktorem mówił/te go beda sadzić w dzień ośtateczny.
^o Gdyżem ja z siebie samego nie mówił: ale Ociec 49
 ktory mie posłał/ ten mi dał rozkazanie cobych mo-
 wić y powiadać miał. ^o A wiem że rozkazanie iego 50
 iest żywot wieczny. A przetoż co ja powiedam; iac

Iza: 58.

a 1.

Rzym: 10.

c 16.

Iza: 6.

c 9. 10.

Mat: 13.

b 14.

Mat: 4.

b 12.

Luk: 8. b.

10.

Dzie: 25.

f 27.

Rzym: 11.

b 8.

b Mar: 16.

d 16.

to mi mówił Ociec tak powiadam.

NAVKI Y PRZESTROGI.

5 Przecz tego olejku nie przedano.) Temu Judaśowi / iáko dyś
śiępszy Ewangelikowie są podobni / Pátrz Mat: 26. 7. 3. y 10.
y Mar: 14. 7. 6.

6 Był złodzieiem.) Nie dopieroć Judaś zginął / Kiedy Páná prze-
dał. Ale oto pierwej był złodzieiem: chocia náśláadował Chri-
stusa / nie sercem / ále sámy m iálem: Ktorego Pan przećie cierpiał /
aby nam przykład zostáwiał / iebyśmy rácey słych móšili / á niźli
tárgáli iednośc iáka Chrystusowego / Który jest Kościół tego.
August: trać: 50. in Ioannem.

Zli máia być je-
nošeni.

8 Máie nie jáwždy mieć będziecie.) Rozumiey w widomym á
śmtertelnym cieie / potrzebnuiącego iálmuzny y posługi ludzkiey.
Pátrz Matth: 26. 11.

Christus iáko
nie jest jáwše
námi.
Odpusty.

20 Zeby się modlili w świato.) Stad obácz / iáka jest rojność mo-
olitwy domá wezntoney / od tey Ktora się dzieie w Kościele y ná-
miejscách świętych: ponieważ y pogáni / dla nabożeńštwá cho-
dzili ná odpust do Kościoła Jerozolimskiego.

35 Do máłego czasu.) Tu nieśláśnie Budny strofuię tłumáczá Łá-
cińskiego / iáko by tak przełóżył; Mále świátło. Ale znáć że Bu-
dny nie rozumiał przełádu tego: Adhuc modicum, lumen in vobis
est. To jest / ieście (nie mále świátło / ále) málo / ábo ná máły čas
świátło jest wámi.

Budny nie sku-
śnie gáni Łu-
máczá Łácin-
skiego.

39 Dla tegoć wierzyć nie mogli.) Jesli kto spyta / (mowi Augustyn
S. ná to miejsce) czemu nie mogli wierzyć; ia krótko odpowie-
dam; i; niechcieli. Pátrz Matth: 18. 15. y Mar: 4. 12.

41 Ezáiasz widział chwale tego.) Obácz / i; Ezáiasz widział Páná
Chrystusa w máiešćacie / ná wysokoey stolicy siedzacego. Ktorego
chwalili ániółowie wołáiac / Święty / Święty / Święty. Iza: 6. 1.

Izáiasz widział
Christá Páná.

42 Dla Pharyzeuszów nie wyznawali.) Cić wiáre mieli: ále przećie
nie byli vspráwiedliwieni i; miłostí nie mieli.

ROZDZIAL XIII.

2 Jėsus po wieczety vinywa nogi vczinom swoich. 3 Piotr się
3 przodu zbrania. 12 Pan ich swym przykładem nápomina / áby
tákie czynili. 18 y 21 Opowiáda zdráde Judašowe; 26 y Jan
nowi go śrucá chlebá pokázuie. 31 Po Ktorego wýściu / mowi o
swoim vwielbieniu. 34 Nácie im przykázanie nowe o miłostí.
35 A Piotrowi opowieda / że się go trzykróć záprzy.

A przed

Zacz: 44.
Ewangelia w
Wielki czwartek.

* miasto Issachar
ryotá, z pokole-
nia Issachar.

* Iesus. G.

* ácz wiedział że
był Pánem: w-
szakże sie tak bá-
rzo wniżył.

* G.

* moie. G.

* ále. G.

* wmywał mo-
ich G.

* nie maś. 4 L.
G.

Zacz: 45.

* Apostoł. L.

A Przed światem Páschy / wiedząc Iesus iż
przystá godzina tego aby przyszedł z tego swiá-
tá do Oycá: vmitowawszy swe ktorzy byli ná-
świecie / á do koncá ie vmitował. ? A odpráwivszy
wieczerza / gdy iuż był dyabel wrzucił w serce Juda-
śá Symonowego Iskariyotá / żeby go wydał: ? wie-
dzac * iż wszytko dał Ociec w rece tego; á iż od Bo-
gá wyszedł y do Boga idzie: ? wstał od wieczerzey /
y złożył śáty swe. á wzięwszy przesćierádo / przepá-
sał sie. ? Potym nálat wody do miednice / y poczał
vmywać nogi uczniow / y vćieráć przesćierádem
ktorym sie był przepásał. ? Przyszedł tedy do Symo-
ná Piotrá. Rzekł mu Piotr: Pánie / tyż 'mnie' no-
gi vmywasz: ? Odpowiedział Iesus / y rzekł mu: Co
ta czynie / ty teraz niewiesz: * dowiesz sie potym. ? Po-
wiedział mu Piotr: Nie bedziesz 'mi vmywał' nog
ná wieki. Odpowiedział mu Iesus: Jesli cie nie v-
myie / 'nie bedziesz miał' cząstki zemna. ? Rzekł mu
Symon Piotr: Pánie / nie tylko nogi moie; ále y re-
ce / y głowe. ? Powiedział mu Iesus: Acoż omyt
iest / ten nie potrzebuie iedno nogi vmyć: ále iest czyst
wszytek. A wy iestesćie czystymi / ále nie wszyscy.
? Abowiem wiedział ktory go wydać miał. dla te-
goż powiedział; Nie wszyścycćie czystymi.

? Gdy tedy vmył nogi ich / y wziął śáty swe; siad-
szy / záse rzekł im: Rozumiećieś to com wam uczynił:
? Wy 'mnie' nazywacie Náuczycielem y Pánem: á
dobrze mowicie; bomći iest. ? A przetoż ieslim ja
Pán y Náuczyciel vmył nogi wasze: tedy y wy powin-
nisćie iedni drugim nogi vmywać. ? Abowiem da-
łem wam przykład; aby iákom ja wam uczynił / táke-
ście y wy czynili.

? ^b Záprawde / záprawde wam powiedam; Nie
iest slugá wiešsy náđ Páná swego / áni 'poset' iest

wiešsy

1 a Mat: 26.
A 2 2.
Mar: 14.
2 1.
Luk: 22.
2 1.

b Nie: 15.
c 20.
Mar: 14.
c 24.

Luk: 6. f 40.	17	wieſzcy náb onego ktory go poſyla. [?] Jeſliż to wie- cie/ błogoſławiemi będziecie ieſli to uczynicie. [?] Nie	
	18	C o wſytkichci was mowie: iac wiem ktorem obrat. Ale żeby ſie wypełniło piſmo: ^c Który ie ze mna ch-	
Psalm: 40 b 10.	19	leb/ [?] 'podnieſie' przećiwno mnie piete ſwoie. [?] Teraz wam powiedam / przedtym niż ſie ſſanie: abyście	[?] podnioſł [?] L. K. G. S.
Mat: 10. d 40.	20	gdy ſie ſſanie/ wierzyli/ iżem ia [?] ieſt. [?] ^d Zápprawde/ zápprawde powiedam wam: Kto przyimnie ktorego-	[?] Meſſyaſz, o kto rym to piſano.
Luk: 10. c 16.		bym poſlat; mnie przyimnie: a kto mnie przyimnie; onego przyimnie ktory mie poſlat. [?] To rzekłszy Je-	
Mar: 26. b 21.	21	ſus zátrowożył ſie [?] duchem: y oſwiadczył/ y rzekł: Záp-	[?] w duchu, ábo ná rmyſle.
Mar: 14. b 18.		prawde/ zápprawde wam powiedam; że ieden z was mie wyda. [?] A przetoż pożyřzeli uczniowie po ſobie/	
Luk: 22. b 21.	22	23 wátpiac o kimby mowił. [?] ^f Lecz ieden z uczniow iego ſiedział przy łonie Jeſusowym/ ktorego miłował	
Niz: 21. d 20.	24	Jeſus. [?] Skinał tedy ná tego Symon Piotr* / y rzekł mu: Ktoż ieſt o ktorym mowi: [?] On tedy po-	[?] áby ſpytał. G. G.
	25	tożywſzy ſie ná pierſiach Jeſusowych/ rzekł mu: Pá-	
	26	nie/ ktoryż to ieſt? [?] Odpowiedział Jeſus: On ieſt ktoremu ia [?] omoczony chleb/ podam. A omoczynywſzy	[?] omoczynywſzy ſtuczke chleba.
		chleba/ dał Judaſowi Symonowemu Iſkariotowi.	G. G.
	27	[?] A po ſtuczce oney tedy wſtąpił weń ſátan. A rzekł	
	28	mu Jeſus: Co czyniſ/ czyni rychley. [?] A tego żaden	
	29	nie rozumiał z ſiedzących/ naczby mu rzekł. [?] Abo-	
	D	wiem niektorzy mniemáli/ gdyż Judaſ miał mieſek/ iż mu rzekł Jeſus: Ná kup czego nam potrzeba ná	
	30	ſwieto: ábo iżby co dał ubogim. [?] On tedy wſiaw- ſzy one ſtuczke/ nátychmiaſt wyſzedł. A noc była.	
gVyz: 7. c 34.	31	[?] Gdy tedy wyſzedł/ rzekł Jeſus: Teraz ieſt w-	Záčz: 46. G.
b 3. Moy:	32	wielbion Syn człowieczy: a Bog w wielbion ieſt w	
19. d 18.		nim. [?] A ieſliż Bog w wielbion ieſt w nim / y Bog	
Mar: 22. d 39.	33	w wielbi go ſam w ſobie: a nátychmiaſt go w wielbi.	
		[?] Działki / ieſzcze niem małuczko ieſt z wami. [?] Be-	
		dziecie mie ſukać: [?] a iákom powieǳiał Żydom;	

gdzie ja ide / wy przysc nie możecie : y wam teraz po-
wiedam. ¶ Przykazanie nowe daie wam ; Abyście
sie spolecznie miłowali : takom ja was wmiłowat / a-
byście sie y wy spotu miłowali. ¶ Potymci poznania
wszyscy jesteście wezmiami moimi ; i esliż miłość mieć
bedziecie jeden ku drugiemu. ¶ Rzekł mu Symon
Piotr : Panie / dokadże idziesz : Odpowiedział Je-
sus : Dokad ja ide / nie możesz y teraz za mna isc : lecz
potym poydziesz za mna. ¶ Rzekł mu Piotr : Przecz
za toba nie moge isc teraz : k duse moje za cie polo-
ze. ¶ Odpowiedział mu Jezus : Duse swa za mie
potozys : Zaprawde / zaprawdeć powiedam ; Nie
zapoię tur / az sie mnie po trzy kroć zaprzyjs.

* Panie. G.

NAVKI Y PRZESTROGI.

A odprawivszy wieczerza.) Rozumiey onego bairnkā : bo po-
tey wieczerzy dopiero vmył nogi uczniom / y wstawił nowa ofiā
re Ciālā swego.

Przech Pan no-
gi wmywał wcz-
niom swoim.

Poczal wmywać nogi.) To nog wmywānie uczynił Pan nietyl-
ko na przykład pokory / ale y na pokazanie takō wielkiej czysto-
ści potrzebā temu / ktory ma godnie przyiać naświetlisy Sākrā-
ment Ciālā y krwi tego. Czego Bernārd S. dowodzi z tych
słow Pāńskich : Jesli cie nie wmyje / nie bedziesz miał czystki zemna.
¶ Kto wmyry test / ten nie potrzebuie iedno nogi wmyć.

Czyste.

Iedno nogi wmyć.) Widzisz / że y ten ktory wmyry y wysytał czy-
sty test / przeite potrzebuie aby nogi wmył : to iest aby ośtātli grze-
chow odpuszczonech / āffekty ziemskie y cielskie / y grzechy powse-
dnie oczyscił : ābo nā tym āwtecie / przez godne owoce pokuty /
przez uczynki miłości y pokory / przez vmartwienie sādā y āffektow
cielskich : ābo wiec nā onym āwtecie / w czyscu musi nogi wmyć :
ponieważ nie nieczysztogo nie wchodzi do Królestwa niebieskiego.
¶ Tegoż mteyskā Augustyn S. dowodzi / iż nie mniety grzesā ci /
ktoryy krzaja nowu ludzie iuż ofrzone ; takō y ti ktoryy nie krzaja
nie ofrzonech. August : de Bapt : con : Donat : lib : 2. cap : 14.

Nowokrzej-
cy.Wzywānie Sā-
krāmentu pod
iednā osoba.

Y wy powinniście.) Nigdy otworzysciey Pan nie mowil / āni
dal iāsneyšego rozkazania ābo o Krācie S. ābo o naświetlisy
Sākrāmentie / takō tu o tey ceremoniey nog wmywania. A widy
z rozsadku Pościola Bpiego / ktory Duch S. sprāwuię / wiemy iż

i Niz : 15.
b 12.k Mat : 26.
d 35.
Mar : 14.
c 29.
Luk : 22.
d 33.Bern. Ser-
de cerna
Domini.Ambr : lib-
3. de Sacr.
c. 1.Aug : epi-
108. &
Tract : 56.
in Ioan.
Obia : 21
27.

co wmywa

to wmywanie nog nie jest ani żadnym Sakramentem / ani ceremonią taką potrzebną. Czemuż tedy odstępicy w tym wierzą Kościołowi: & twierdzacemu iż kielich nie jest potrzebny wywołacym S. Sakramentu / wiary nie dawają? gdyż o onym jest tak wne przykazanie / a o tym nie maś żadnego.

29 Gdyż iudaś miał mieśkę. O to y Pan Christus miał pieniądze / i takimiż wiernych: Których wywał tak na swe / tak y na innych ubogich potrzeby.

P. Christus miał
pieniadze.

34 Przykazanie nowe daję wam. Stare przykazanie było: Miłuj bliźniego swego / tak o sam siebie: A nowe jest: Miłujcie się społecznie / tak o was Pan Christus umiłowal.

Nowe przyka-
zanie.

ROZDZIAŁ XIII.

1 Ciesząc się swoie / powiada im o Bożwie swoim. 2 A o mieśkaniach rozmaitych w niebie. 3 Obiecać się wroć y wrócić do siebie. 6 Christus jest drogą / prawdą y żywot. 9 Bog Ojciec y Pan Christus jedno są. 13 Christus czyni wszystko / o co jedno kro prosi w imię jego. 16 y 26 Obiecuje im Duch S. pocieszyciela / który mieszka w Kościele tego wiecznie. 15. 21. 23 A to Christus a miluje. 26 Duch S. w Kościele naucza wszystko. 27 Pokoju Chrystusow. 28 Weselić się im także z odeszcia swego.

Zacz: 47.

Ewangelia na
św. Filipa
p. y Jakuba
Apost.

* Y rzekł w
niom swoim. N

L. N. G.

G.

1 * **N** Jech sie nie trwoży serce wasze. Wierzyście w Boga; y w mnie wierzyście. I w domu Ojca mego jest mieśkania wiele. Bo gdzieby inaczey było, powiedziałbym wam byt: "Abowiem" 3 ide gotować wam mieysce. I A jeśli odejde / y zgotuję wam mieysce; przyjde zaśie y weźme was do siebie: iżbyście gdzieś i tak byli. I A wiecie do 4 kad idzie / y drogę wiecie. I Rzekł mu Thomas: Panie, 5 niewiemy dokąd idziesz: a i takż możemy drogę 6 wiedzieć: I Rzekł mu Jesus: Jam jest drogą y prawdą / y żywot. Żaden nie przychodzi do Ojca / iedno 7 przez mnie. I Gdybrście mnie znali; wzdybrście y Ojca mego znali: a od tego czasu poznacie go / y wi- 8 dziełiscie go. I Rzekł mu Philip: Panie, pokaż nam 9 Ojca / a dośc nam na tym. I Rzekł mu Jesus: Przez

znacie i L. G.
S.

nie poznalēs
L. G. S. a nie po
znalēs mie Phi
lippie? Ktoś
mnie G.

widział; wi
dział 5 L. G.
* A. 2. L. K. G.
S.

Zącz: 48.

wierżcie mi. G.
* mi. G.
* cudā.
* mego. G.
* Oycā. N. L.
* 3 L. G.
* iā. G.

Ewangelia w
wigilia Swia
teczna.

leś tedy rzecz
podobna, y mi
łowāē Christu
sā, y zachowā
iego przykaza
nie.

* poznacie. N. L.
* mieska. N. L.
G. S.

* gdy zmarłwy
chryściane.

Zącz: 49.

* co sie dzieie, a
boco wtym jest.
Ewangelia w
Niedz: Swia
teczna.

tak długi czas testem z wami: a nie poznaliście mnie: Philippie/któ mnie widzi; widzi y Oycā. * Jakoż cy mówisz; Wszak nam Oycā: ? Nie wierzyś że ia w Oycu/ a Ociec jest we mnie?

Słowa które ia do was mówię/ nie ob samego siebie mówię. Lecz Ociec we mnie mieszkający/ on czyni uczynki. ? Nie wierzyście iżem ia w Oycu/ a Ociec we mnie jest: Wždy dla samych uczynków wierźcie*. ? Zaprawdę/ zaprawdę wam powiadam; Kto wierzy w mnie/ uczynki które ia czynię/ y on czynić będzie/ y wieśże nād te czynić będzie: ? Bo ia do Oycā* idę: a a ożkolwiek będziecie prosić* w imię moje; to uczynię: aby był uwielbion Ociec w Synu. ? Jesli mnie o co będziecie prosić w imię moje; to uczynię.

? Jesli mnie miłujecie; chowajcieś przykazania moje. ? A ia prosić bede Oycā; a innego pocieśyciela da wam/ aby z wami mieszkāł na wieki/ i Duchā prawdy/ którego świat przyjąć nie może: bo go nie widzi/ ani go zna. Lecz wy znaćie go: iż y was miłować będzie/ y w was będzie. ? Nie zostawieć was sierotami: przyide do was. ? Jeszcze małużko: a świat mnie inż więcej nie oglada. Lecz wy mnie wi-dzićie: bo ia żywe/ y wy żyć będziecie. ? W on dzień wy poznacie że ciem ia jest w Oycu moim/ a wy we mnie/ y ia w was. ? Kto ma przykazania moje/ y zachowywa ię/ ten ci jest który mnie miłuje. A kto mnie miłuje/ będzie go też miłował Ociec mój: y ia go miłować bede/ y obiarwie mu siebie samego.

? Powiedział mu Judās / nie on Iskariot: Panie/ coż sie stało/ że sie nam obiarwić maś/ a nie światu? ? Odpowiedział Jesus/ y rzekł mu: Jesli mnie kto miłuje/ będzie chował słowa moje: a Ociec mój wmiłuje go/ y do niego przyjdziemy/ a mie-

skanie

1. Niz: 16.

c 25.

Mat: 7.

2. 7. y 21.

b 22.

Mar: 11.

c 24.

Am

Io

Hi

2.

Io

1. K

1.

- 24 stkanie v niego uczynimy. ? Ktoć mnie nie miłuje /
 słow moich nie chowa. A słowo ktoreście słyseli / nie
 25 iestci moje : ale tego który mie posłał / Oycą. ? Tom
 26 ci wam powiedział v was mieszkając. ? Lecz pocie
 D szyćiel Duch święty / ktorego Ociec posle w imie mo
 ie / onci was wszystkiego nauczcy : y przypomni wam
 27 wszystko / comkolwiek wam powiedział. ? Potoy zo
 stawmie wam / potoy moy daie wam : Nie iako dawa
 świat / ia wam daie. Niechże sie nie trwoży serce
 28 wasze / ani sie leką. ? Słyszeliście że ia wam powie
 dzał : Odchodze y wroce sie do was. Gdybyście mie
 miłowali / wzdobyście sie radowali. * iż ide do Oycy :
 29 Bo Ociec * wierszy iest niżli ia. ? A terazem wam
 powiedział przedtym niż sie ostanie : iżbyście / gdy sie
 30 ostanie / wierzyli. ? Już z wami wiele mówić nie be
 de. Albowiem idzie książe światá tego / á we mnie
 31 nic nie ma. ? Ale iżby świat poznat / że miłuje Oy
 cą : á iako mi Ociec rozkazał / tak czynie.
 Wstaniecie / podźmy ślad.

Słowo Greco
 kie παρὰ
 τος, nie tylko
 pocieszyciela, á
 le y rzecznika á
 bo przyczynca
 znaczy. i. Jan 2.

1.
 * cokolwiek
 wam powiem.
 L.

* żem powie
 dzał. G.
 * moy. G.

* G.

NAVKI Y PRZESTROGI.

- 1 wierzyćcie w Bogá.) Stad iest iásny dowod / że Pan Christus
 1. iest onym prawym Bogiem / ktorego żydzi chwaliłi. Bo gdyby
 im nie był / nie moglby sobie przywłaszczać wiary / onemu Bogu
 samemu powinney. August : in hunc locum.
 2 iest mieszkania wiele.) Rozmáite mieszkania / znacza rozliczne za
 sługi / y rozne zapłaty w jednym żywocie wiecznym. Bo iako in
 sha iest iásność słońca / á insha księżycá / á insha gwiazd / y gwiazdá
 od gwiazdy rozna iest w iásności : tak też będzie świętych rozna
 chwała w niebie. Co iest przeciw Jowiniánistom / Luteristom
 y Kálwinistom.
 6 Iam iest prawdá y żywot.) Nie lada prawdá y żywot / ále iako
 sie znaczy : Greckich ártýkulow / oná ista ále dyna prawdá / y on
 2. prawy ále dyny żywot / który iest Pan Bog sam. A to iuz wtóry
 dowod Bóstwa Christusowego w tym Rozdziale : ponieważ on
 iest żywotem prawdziwym / y tym który żywot dawa. Czego so
 bie żadne stworzenie przywłaszczać nie może.

Christus Bog
 prawdziwy.

Rozne zasługi y
 zapłaty w nie
 bie.

Christus praw
 dźwiy Bog.

Augu: in
 Ioan.

Hier: lib:
 2. aduers:
 Iouin.

1. Kor: 15.
 41.

1. Jan 5.
 20.

Christus Bog ieden z Oycem.

Kto mnie widzi.) Trzeci dowod/że Pan Christus iest Bogiem iednym z Oycem. Bo nigdy poznanie Syna/nie zawieraloby w sobie poznania Oycá/ani kto widzi Syna/nie iużby widzial Oycá/ gdyby nie był ieden z táz istność y naturá/ ábo ieden Bostwo Oycá y Syná.

Syn spolistny z Oycem.

Nie wierzyś że ja w Oycu.) Czwarty dowod Bostwa Pána Christusowego y spolistności z Oycem. Bo tymi słowy (iáko y onymi/ Ja y Oátec testefiny ieden) wyrażił nam y różność person Oycá y Syná/ przećw Sábellianom; y iedność Bostwa/ przećw Arianom. Aby nie rzekli/ że tylko dla wielkiego podobieństwa między Oycem á Synem powiedział; Ato mnie widzi/ ten y Oycá widzi. Bo nie może być właśnie rozumian Oátec w Synie/ á Syn w Oycu; ieno dla spolistności y teyże natury Oycá y Syná.

Cudá Swietych przez Reliquia y obrázy ich.

Y wietśe nád te.) Chrysostom S. w cálych Księgách przećwko pogánom pokázuie/ iż sie to spełniło nie tylko w čieniu Piotrowym/ y w chustkách Páwlowych/ ktorými choroby były wzdawiane: ále też y w reliquiách y przy grobiech S. meczennikow/ á ná imie S. Bábili meczenniká/ o ktorym tam rzecz ma. Stad dowodzac/ że Christus iest Bogiem: ktory mógł wypelnić y wypelnić te słowa/ też y przez popiół swietych swoich. Jednák Ewángelikowie dzisieyśzy przećw temu spor trzymáta/ iáko dnieci cy y obrońcy niewiády pogánstwey. Jáko by Pan náś takie cudow wne spráwy prozno obiecowal/ nie myślac ábo nie mogac ich wypelnić. Pzeto i zgoła wiáry nie dawáta wśytkim dobrze doświádczonym historyom Kościelnym/ o cudách przez swiete wczymonych. W czym Ewángelikowie nie niemáta nád pogány/ przećw ktorym Chrysostom S. y Augustyn pisał: áni nád Ariany/ ktorzy také cudom S. meczennikow wiáry nie dawáli: iáko o nich świádczy Ambroiy S. Ale sie niśr niechay nie dziwute ani temu/ iż obrázy Pánnny Máriey/ y podobne rzeczy y pámiatki swietych také cudá czynia: iáko czynił cień Piotrá S. Ani temu/ iż sie te zdádza dziwnieyśe y trudnieyśe cudá/ niśr one ktore sam Pan Christus czynił. Gdyż tu sam Pan (odeymuiac nam wśiádká przyczyny wáptienia) wyrażnie powiedział: że swięci z áláská y spráwa tego wietśe cudá mieli czynić/ á niśr on sam czynił.

Christus rowny Oycu.

To uczynie.) Nie rzekł/ uczyni Oátec/ ále/ Ja uczynie: áby oświácić/ iż iedná y táz iest moc Oycá co y Syná: á iż Oátec nie czyni bez Syná. Toć iní sósły dowod/ ktorym iáwnie Bostwo swe y równość z Oycem pokázuie: kiedy po dwá kroć obiecuie to wśytko uczynić/ oświácić by Prosił w imie ie°. Bo samemu

9 Cyril: in
3. Ioan.

10
4. Ian 10. 30.

12
5. Dzie: 5.
15. y 19. 12.

August: de
Ciuit: Del

Amb: ser
91.

13
y Ian 1. 4
14 Ian 5. 19
6.

Bogu

16 Bogu wszechmocnemu przystoi czynić wszystko o coby kto prosił. Aby z wami mieszkał na wieki.) Strad wiążymy / iż nieśmymy A postolom Duch S. był obiećany y dany / żeby ich nauczał wszelkiey prawdy (bo oni nie mogli na ziemi być na wieki) ale y namieśnikom Apostolskim. Aż obietnice y przywileje dane Apostolom / nie do osób ich / ale do przedow sa przywiązane na wieki. Przetoż Biskupi y pasterze y Kościoł posłodni wszystkich wieków mieli y mają tegoż Duchá S. ich sprawującego / którego mieli Apostołowie y Kościoł pierwotny.

27 Pokoy moy dacie wam.) Ten pokoy heretykowie gwałca y targaia hantebnymi odświeżenstwami. August: in Psal: 10.

28 Ojciec wiekcy jest nad mi.) Syn Boży jest rowien Oycu według Bóstwa / które ma z nim spoleczne: a mnieyszy niżli Ojciec według słowieszeństwa. Z strony którego tu mowi / Ji ide do Oycá: Bo Ojciec wiekcy jest niżli ja. W tej tedy naturze Syn mnieyszy jest / w której siedl do Oycá. Lecz nie siedl do Oycá z strony Bóstwa: wedle którego był wszędy y wszystko napełniał: ale z strony słowieszeństwa.

Duch S. jest dany namiastkom Apostolskim.

Heretykowie pokoy Chrystusow targaia.

Chrystus mnieyszy Oycá z strony człowieczeństwa.

ROZDZIAŁ XV.

1 Pan jest winne drzewko / Ojciec tego winiars. 2 y 6 Który plodne latorośl ochedała / a nieplodne odcina / y do ognia inteci. 4 Chrystus nam kaze mieszkać w sobie. 5 Bez którego nie możemy żyć. 12 y 17 Przykazanie Pána Chrystusowe o miłości spoleczney często powtorzone. 14 Apostołowie przyjaciele Pána Chrystusowi / ktorzy oznaymili swoje tajemnice. 16 Wybrał te / aby owoc trwający przynieśli. 18 Których wtrwierdza przeciw nienawisći świeckey y przesławowaniu. 22 Żydowie nie mają wymowki z grzechu swego. 26 Obiecuje im poćieszyciela Duchá swietego.

1 **A**m jest winna macica* prawdziwa: a Ojciec
2 moy jest oraczem. i Wszelka latorośl która
A we mnie nie rodzi owocu / odetnie ja: a wszelka która rodzi owoc / te ochedoży / aby obfitey owocu przynosiła. i Już wy jesteście czystymi / dla słów którą do was mowił. i Mieszkajcie we mnie: a ja w was. Jako latorośl nie może rodzić owocu sama z siebie / iesli nie będzie trwać w winney

Zacz: 50.

Ewangelia na swieto iedno* Nieszennika / po wielkiey nocy.

* oná G. odcina i L.G.S ochedała. G.S

macicy:

Ian 5. 18.
Phil: 2. 6.
Athan: in
Symb.
Ian 3. 13.

a VVyz:
15. a 10.

Ewangelia o
wielu Miecz-
nikach po w-
ielkiej nocy.
przynosi.

* rzycha 2 L S
zbierania ie 3 L.
G.

* wrzucania y go-
rania 4 L. G. S.

Zaczá: 51.

* á bedziecie G.

* G.

Ewangelia w
wigilia Apo-
stolow.

* dalej. G.
nie bede zwal-
NL.

Zaczá: 52.

Ewangelia ná-
dziej S. Sy-
mona y Judy.

maciey: takze ani wy / iesli we mnie mieszkac nie
bedziecie.

* Jamci jest winna macica: wyscie latorosli.
Kto mieszka we mnie / á ia w nim; ten wielki owoc
rodzi. bo bezemnie nic czynic nie moze cie. * Jesli
by kto we mnie nie trwal; precz wyrzucen bedzie ia-
ko latorosl / y * wshnie / y zbiora ia / y do ognia wrzu-
ca / y gore. * Jesliż we mnie trwac bedziecie / á sto-
wa moje y was trwac beda; czegokolwiek zachcecie
prosic bedziecie / y stanie sie wam.

* W tymci jest wmielbion Ociec moy: izbyscie
obfity owoc przyniesli / y byli moimi uczniami.
* Jako mie vmitowal Ociec / y ia vmitowalem was.
Trwajcież w milosci moiej. * Jesliż przykazania
moie zachowacie / bedziecie trwac w milosci moiej.
iakom y ia zachowal rozkazania Oycá mego / y tr-
wam w milosci tego. * Tomci wam powiedziat:
aby wesele moje w was trwalo / á wesele wasze zupel-
ne bylo.

* Toć jest przykazanie moje; abyście sie spolecz-
nie mitowali / tak iakom ia was vmitowal. * Wier-
sey nad te milosci żaden nie ma; iedno gdy kto du-
sze swa polozy za przyacioly swoje. * Wy iestescie
przyacioly moi / iesli czynic bedziecie co ia wam ro-
kazuię. * Juz was * nie zowie slugami: gdyż slu-
ga niewie co czyni Pan tego: Lecz was nazwalem
przyacioly / bo wszystko com slysat od Oycá mego o-
znaymitem wam. * Nie wyscie mnie obrali: alem
ia was obrat. y postanowitem was / abyście sli-
y przyniesli owoc / á owochy was trwal: aby ocz-
kolwiekbyście prosili Oycá w imie moje / dalby
wam.

* Toć wam przykazuię; abyście sie spolecznie mi-
towali. * Jesliż was swiat nienawidzi; wiedziecież

iz mnie

5

6

7

8

B

9

10

11

12

13

14

15

C

16

17

18

d 1. Ian 9

ar. y 4. b

19

19

19

19

19

19

19

19

19

19

ev Vyz: 13.
b. 16.
Mat: 10.
c. 24.
Luk: 6.
f. 40.
Mat: 24.
a. 9.

g Psal: 24.
d. 19.
b Luk 24.
g. 49.

Ian 15. 10.

19 iż mnie pierwey niż was nienawidział. i Byscie
byli z swiata; tedyby swiat co swego jest miłowal:
20 Lecz iżescie nie sa z swiata / alem ia was wybiat z
D swiata; przetoż was swiat nienawidzi. i Wspo-
mnicie na słowa moie: ktorem ia wam mowil: Nie
21 jest sluga wiekszy niż pan iego. f Jeslić mnie prze-
śladowali; y wasci przesładować beda. Jesliż sło-
22 wá moie chowali; y wasceć chować beda. i Aleć
wam to wszystko czynić beda dla imienia mego: bo
nieznáia onego ktory mie poslat.
23 i Bych był nie przyszedł / á nie powiedział im / nie
mieliby grzechu: lecz teraz nie máia wymówki z grze-
chu swego. i Ktoć mnie nienawidzi / y Oycá mego
24 nienawidzi. i Bych był między nimi uczynków nie
czynił ktorych żaden inny nie czynił; nie mieliby grze-
chu. lecz teraz y widzieli y nienawidzieli y mnie y
25 Oycá mego. i A to żeby sie wypełniło słowo ktore
jest w zakonie ich napisane: Że żmie darenie mnie-
li w nienawiści. i
26 i A gdy przydzie pocieszyciel / ktorego ia wam
posle od Oycá / Duchá prawdy / ktory od Oycá po-
27 chodzi; onci o mnie świadczyc bedzie: i y wy świad-
czyc bedziecie: bo zemna od początku iestescie.

NAVKI Y PRZESTROGI.

- 2 Odetnie ia.) Christus ma w ciebie swym duchownym niekto-
re cslonki niepożyteczne. Przeto i zli Chrześcijanie / ponieważ
sa cslonkami Christusowemi / w kościele być mogą.
- 2 Aby obfiłszy.) Stad widzimy / iż cslowiek może zawsze po-
żyć w sprawiedliwości y w światobliwości rość y postępować.
- 3 Dla słowa ktorem do was mowil.) Augustyn S. wyklada to o
słowie Sakramentalnym Krztu S. á nie o kłóanym tyłko. Tract:
80. in Ioan.
- 4 Iest we mnie mieszkac nie bedziecie.) Te słowa Pánskie pod pe-
wna Pondryca / Jesli we mnie trwać bedziecie: Jesli przykazanie
moje zachowacie: y tym podobne / iásnie pokazują / iż my pewni

G.

Zaczá: 53.

niesłusnie.
Ewangelia w
Tiedzi po Bo-
żym wystapie-
niu.
duch IL. S. Gr.
oboy wyklad
przypuszczają.
świadczycie S.
L. G. S.

Y zli saw koscie
le.

Człowiek nie
może być
sprawiedliwszy.

Człowiek nie
może być pewien
laski y zbawie-
nia.

Ala a

być nie

Aug: de
correp: &
gratia car:
15.

Odciercy od ko-
ściola nie Bogu
przyjemne^o czy-
nie nie może.

być nie możemy jeśli w dobrym do Kościoła trwać będziemy / y jeśli
zbawieni będziemy albo potępieni: gdyż niewiemy jeśli te kondi-
cye zachowamy albo wypełnimy. Co jest przeciw prośbiey wśno-
ści y pewności / albo raczej dumnie Ewangelików dniejących.
Stad się też wczyny / iż ktokolwiek przez Kácerstwo albo odsece-
pienstwo / albo przez korażkolwiek inną przyczynę / odciercy jest od
Ciała Chrystusowego / który jest Kościoł tego; ten żadnych wczyn-
ków platnych ku zbawieniu czynić nie może.

× Jeśli we mnie trwać będziecie.) Przetoż odsecepienicy / by się na-
wtecey modlili; iednak nigdy nie beda wysłuchani: iż nie są w
Chrystusie / iż nie trwają w Kościele Chrystusowym.

Zachowanie
przykazania do
zbawienia po-
trzebne.

× Jeśli przykazania moje.) Ták pilne á częste vpoiminánie Pán-
skie ku zachowaniu przykazania tego / dosyć pokazuje; iż ywot
Chrześcáńskiego człowieka nie há samey wierze / ále wtecey ná
dobrych wsynkách zależy.

Lekkość odsece-
piencow. ×

× Jeśliż mnie przesładowáli.) Dáć znáć / iż mnodzy nie mieli być
posłuszni Kościołowi: á nie dziw / gdyż y samego Chrystusa odrzu-
cili y z náuką tego.

Bych był rzyżnikow nie czynił.) Jeśli żydzi nieby byli nie grze-
szyli / Chrystusa nie przyjmując / by był nie czynił takich cudow iá-
kich niét nie czynił: Coż á wymowke niéć beda Kátholikowie /
ktory się zwiesáć dáli Lutrowi albo Kálwinowi / bez żadnych
zgólá cudow.

Duch S. y od Sy-
ná pochodzi.

Ktorego iá wám posła.) Oto Syn Duchá posyła ták iáko y O-
ciec: iż Duch S. pochodzi od Syná ták iáko y od Oycá. A prze-
toż jest názwan Duchem Syná / Duchem Chrystusowym y Du-
chem prawdy. W czym Grekowiey Rus bázno bládza.

Przełożeni Du-
chow nímá Du-
chá prawdy.

Y wy świadczycie będziecie.) Złaczył świadectwo Apostolskie z
świadectwem Duchá S. ábyśmy wiedzieli iż świadectwo praw-
dy jest nierozdzielne w Duchu S. y w przełożonych Kościelných.

ROZDZIAŁ XVI.

1 Opowieda swoim przesładowánie dla imienia swego. 7 Ale
im sás Duchá S. póciechy oblecie. 8 Vrzedy Duchá S. świad-
stosowái. 15 Wierne wczyc: 14 A Chrystusa wrelbić. 16 y 28
Powieda im o odeszciu swym ná máły czas: 21 Przywtoosy po-
dobienstwo rodzący niewiasty: 23 Vpomína áby prosiłi Oycá
w imie swoie. 27 Kogo Bog Oátec miłui. 32 Opowieda im
przyszle rosproszenie.

Tomci

Gal: 4.6.
Rzym: 8.
9.

1 **O**nci wam powiedział / abyście się nie gor-
 2 syli. **I** Wytaczać was z bożnic: Aleć przri-
 A **d**zie godziná / że wszelki ktory was zabije /
 3 mnieć będzie że czyni posługę Bogu. **I** A to wam
 4 uczynia / iż nie poznali Oycá / ani mnie. **I** Aleć to
 wam powiedział; abyście gdy tá godziná przydzie /
 wspomnieli ná to / żem ja wam opowiedział. **¶**
 5 **I** A tegom wam z przodu nie powiedział / iżem był
 z wami.

Lecz teraz ide do onego ktory mnie posłał: a żaden
 6 z was nie pyta mnie; dokąd idzieś: **I** Ale iżem to wam
 7 powiedział / smutek nápełnił serce wasze. **I** Aleć ja
 prawdę wam powiedam: pożyteczno wam abych ja
 odszedł. Bo jeśli nie odeyde / Póćieszyciel nie przyi-
 8 dzie do was: ale jeśli odeyde / posle go do was. **I** A
 B on przyśledszy / będzie karał świat z grzechu / y z sprá-
 9 wiedliwości y z sadu. **I** Z grzechu mówię; iż nie wie-
 10 rzą w mnie. **I** A z spráwiedliwości; iż do Oycá ide-
 11 á iuż mnie wiecy nie wyżrzyć. **I** A z sadu; iż książe
 12 tego świata iuż jest osadzone. **I** Namci wam ieszcze
 13 wiele mówić: ale teraz zmieść nie możecie. **I** Lecz
 gdy przydzie on Duch prawdy / náuczy was wszelkiey
 prawdy: Bo nie sam od siebie mówić będzie / ale co-
 kolwiek uslysy to powie: y przyście rzeczy wam oznay-
 14 mi. **I** Onci mnie w wielbi: bo wiem z mego weźmie /
 á wam opowie. **¶**

15 **I** Wsyetko cokolwiek ma Oćiec / moje jest. Dla te-
 gożem powiedział; że z me^o weźmie / á wam opowie.
 16 **I** Máluczko / á iuż mnie nie wyżrzyć: y zaśie má-
 17 luczko / á wyżrzyć mnie: iż ide do Oycá. **I** Mówili
 tedy niektórzy z uczniow tego między sobą: Coż to jest
 co nam powieda: Máluczko / á nie wyżrzyć mnie: y
 zaśie máluczko / á wyżrzyć mnie: á iż ide do Oycá:
 18 **I** Mówili tedy: Coż to jest co mówi / Máluczko:

Ewángelia w
 71edz: 4. po
 Wielkieynocy.

* ia. K. G.

Z grzechu, kto-
 rego się dopu-
 ścił: z spráwie-
 dliwości która
 opuścił y z sadu,
 którym wżgar-
 dził. Aug. Cyr.
 wierzali NL

bedzie wam
 przewodnikiem
 do wszelakiey
 prawdy. NL
 G. S.

Zácz: 54.

bierze G.
 Ewán: 71edz:
 1. po Wielkiej-
 nocy.
 G. S.
 widzicie. i L.
 G.

niewiemy co powieda. ⁊ Poznał tedy Jezus / że go 19
 pytać chcieli: y rzekł im: O tym się pytacie między
 sobą / iżem wam rzekł; małuczko a nie wyzrzyćcie mie: C
 y zaśie małuczko a wyzrzyćcie mie: ⁊ Zaprawdę / za 20
 prawdę wam powiedam; iż wy będziecie płakać y
 nárzekać / a świat się będzie wesołił: a wy się smućcie
 będziecie; ale smutek wasz w radość się obróci. ⁊ Nie 21
 wiastá gdy rodzi / smutek ma / iż przyślá tey godziná:
 lecz gdy porodzi dzieciarko / już nie pamięta wciśnie
 nia dla radości / iż się człowiek na świat národził.
 ⁊ Przetoż y wy / teraz w prawdzie smutek macie: lecz 22
 zaśie ogładam was / a będzie się radowało serce wa-
 še: a radości waszey żaden od was nie odeymie. 23

odeymie. NL.
 G.

Zaczá: 55.

Ewangelia 5.

Wtedy: po W.

sklepienocy.

⁊ ożkolwiek

G.

Lecz przycho-

dzi. G.

⁊ A dnia onego nie będziecie mnie ni oż pytać. 23
 Zaprawdę / zaprawdę wam powiedam; Jesli o 24
 co prosić będziecie Oycá w imie moje / da wam. ⁊ De-
 tychniał ni oczęście nie prosili w imie moje. Pro-
 ście się a weźmiecie: aby radość waszá była doskonała.
 ⁊ Toćiem wam powiedział przez przypowieści: Przy-
 chodzić godziná gdy już dálej nie przez przypowieści
 mówić wam bede; ale iáwnie o Oycu oznaymie
 wam. ⁊ W on dzień w imie moje prosić będziecie: 25
 y nie mówię wam iż iá bede Oycá prosił za wami.

⁊ Albowiem sam Ociec miłuje was / żeście wy mnie 26
 umiłowali / y wwierzyliście / że ja od Boga wyszedł.
 ⁊ Wyszedłem od Oycá / a przyśedłem na świat: zaś 27
 opuściam świat / a ide do Oycá. ⁊ Rzekli mu wcz-
 niowie iego: Oto / teraz iáwnie mówisz / a żaden
 przypowieści nie powiadaś. ⁊ Teraz wiemy że w 28
 sytko wiesz; a nie potrzebác żeby cie kto pytał. ⁊ Tad-
 że wierzymy żeś od Boga wyszedł. 29

⁊ Odpowiedział im Jezus; Teraz wierzyćcie: 30
 ⁊ b O toć przychodzi godziná / y teraz że przyślá; aby- 31
 ście się każdy w swa rozpierzchneli / a mnie samego 32

b Mat. 26
 c 3.

Mat: 14
 c 27.

zostawili:

możie wam y iá
 e ożca prosił za wa-
 mi

33 zostawali: lecz nie jestem sam; bo jest Ociec ze mna.
 33 ? Tomci wam powiedzial; abyście we mnie pokoy
 mieli. Na świecie wciąż mieć będziecie: ale wśaycie/
 iamci zwoycieżył świat.

NAVKI Y PRZESTROGI.

12 Mañci wam teſzcze wiele mowi.) Z tego mieyſcá mamy/ze Apo-
 ſtolowie y inni wierni wiele ſie zeczy porym náuczyli / Etorych
 Pan Chriſtus ná on cás nie vczyl dla ich nieſpoſobnoſci. W
 cym ſie pokázuie diwna opárznoſć Páñſka: ze Pan Chriſtus
 ſam przez ſie nie wſzytkiego vczyl áni ſtánowił: ábyſmy nie miuey
 pewni byli o tych náukách y obzédách / Etore porym koſciól od
 Duchá S. náuczony podał; takó y o tych / Etore ſam Pan Chri-
 ſtus podał.

13 Duch prawdy.) Ale wiele ludzi máta Duchá S. ná ſwe po-
 ſwiecenie: Ale ku náuczaniu wſelákrey prawdy y ku záchowaniu
 od wſelákiego bledu / Duch S. dány teſt ſámemu koſciółowi y
 od wſelákionym tego / y powſzechnym Koncyljom / áby z nimi był y
 mieſzkał ná wieki. Já cym toſie / ze áni wſyretek koſciól / áni po-
 radne zgromádenie Biſkupow ná Koncyljum / áni nawyſſy
 Biſkup/w dekretech ſwych o wierze/bładyńie nie moge.

15 w ſyko cokolwiek má Ociec, moie teſt.) Stad dowodza ſwie-
 ci Doktorowie/ ze Chriſtus teſt rowien Bogu Oycu. Bo żadne
 ſtworzenie nie moie obiać/ogárnać / áni mieć wſzytkiego tego co
 má Bog Ociec: áni ſámo ciałowiecznoſtwo Chriſtuſowe / we-
 dług Etorego teſt mnieſſy niſi Ociec.

24 w imie moie.) Przeto koſciól powſzechny wſykie ſwe modli-
 twy ták zántiera: przez Páná náſzego Jeſuſá Chriſtuſá: y te Etro-
 te ſa do ſwietych.

ROZDZIAŁ XVII.

1 Modlitwa Páná Chriſtuſowá do Oycá ſwego / o wmielbſe-
 nie ták ſwe / táko y Oycowe. 5 Chriſtus miał chwale v Oycá
 przed ſtworzeniem ſwiátá. 9 Proſi zá Apſtoly. 20 Zá wſy-
 kſie Etory przez nie mieli weń wierzyć. 11 y 21 Aby wſyſcy byli
 iedno: á iſby ſwiát poznal / i go Ociec jeſtał. 24 Aby z nim
 byli ták gode Chriſtus teſt y ogladáł chwale tego.

1 A **P**owiedzial Jeſus: y podnioſzy oczy * w
 niebo/rzekł: Oczce/przyſtá godziná/wſlaro-
 Syná twego/áby cie te Syn twoy wſlawił:

Trádicie:

Duch prawdy
 dány przyło-
 zonym koſcióło-
 wym.

Chriſtus ieſt Bo-
 gu Ocyu row-
 ny.

Káżdá modli-
 twá w imie Ch-
 riſtuſowe.

Záczá: 56.
 Ewángelia w
 wigilia Boże-
 wſtápienia.
 * ſwe. G.
 G.

nade wszytki
mi ludzmi.

¶ a Jaks temu dat wladza nad wselkim ciatem; izby wsem ktoreś mu dat / dat im żywot wieczny. ¶ A ten ci jest żywot wieczny; aby poznali ciebie samego Boga prawdziwego / y ktoregoś poslat Jესus Chri- stusa. ¶ Jaciem wslawil ciebie na ziemi: wykona- tem sprawę ktoraś mi zlecił. ¶ A teraz wslaw mie ty Oycze sam v siebie / ta chwala ktorą miał v ciebie pierwey niżli świat był stworzon. ¶ Oznaymi- tem imie twe ludzjom ktoreś mi dat z swiata: Two- ic byli / y dales mi ie: a słowo twoie zachowali. ¶ Te- raz poznali iz wszytko coś mi dat / od ciebie jest: ¶ A- bowiem słowa ktoreś mi dat / oddatem im: a oni ie przyieli / y poznali prawdziwie zem od ciebie wyszedł: y wwierzyli żeś ty mnie poslat. ¶ Jac za nimi prośe: Nie za światem prośe; lecz za temi ktoreś mi dat: ¶ boś sa twoi: y wszytki rzeczy moje sa twoie: a two- ie sa moje: y wslawionem jest w nich. A inżem nie jest na świecie: ale ci sa na świecie / a ia do ciebie ide. ¶

inż nie bede.

¶ dla sławy y ch-
wały twoiey.

G.

* na świecie. G.
ten który miał
zginac. Hebr.

¶ Iam ich nauce
czyl, czegoś ka-
zał. Hebr.

G.

Zacz. 57.

G.

* twoiey. G.

G.

¶ to jest, ofiaru-
je tobie ciatomo

¶ Oycze swiety / zachowayże ie w imie twoie / kto- res mi dat: aby byli iedno iako y my. ¶ Gdy m z nimi był / iam ie zachowywat w imie twoie. ¶ Ktores mi dat / strzegłem ich: y żaden z nich nie zginał iedno syn zadrženia: czeby sie pismo spełnito. ¶ A teraz do ciebie ide: y mowie to na świecie / aby mieli wesele moje wypelnione w sobie. ¶ Jam im dat słowo two- ie / a świat miał ie w nienawiści / iz nie sa z swiata / iako y ia nie jestem z swiata. ¶ Nie prośe abyś ie ział z swiata: ale żebyś ie zachował ode złego. ¶ Nie sa z swiata: iako y ia nie jestem z swiata.

¶ Poświęce ie w prawdzie*. Słowo twoie jest prawda. ¶ Jaks ty mnie poslat na świat / y iam ie poslat na świat. ¶ A za nie / ia poświęcam samego siebie: aby y oni byli poświęceni w prawdzie. ¶ A

2. a Mar. 28.
3. c 18.

6. Niz: 18.

b 9.

c Psal: 40.

b 10. y 108

a 8.

nie tylko

- nie tylko za tymi prosie; lecz y za onymi ktorzy przez
 21 słowo ich wwierza w mie: i aby wszyscy byli iedno/
 iako ty Oycze we mnie/á ia w tobie; aby y oni w nas
 iedno byli: aby wwierzyt świat iżes ty mnie poslat.
 22 i A ia chwate ktoraś ty mnie dat/datem im: aby by-
 D li iedno/iako y my iedno iestesmy. i Ja w nich/á ty
 23 we mnie: aby byli doskonálymi w iedno: á iżby po-
 znał świat żeś ty mnie poslat; y vmitowales ie/iakos
 24 y' mnie vmitował. i Oycze/á ktoraś mi dat/ chce/
 aby gdzieś ia iest/y oni byli zemna: aby ogladáli ch-
 wate moje/ktoraś mi dat: ábowiemes mie vmitował
 25 przed zátożeniem świata. i Oycze sprawiedliwy*/
 świat cie nie poznał. á iam ciebie poznał: y ci po-
 26 znał/żes ty mnie poslat. i A oznaymitem im imie
 twoie/y oznaymie: aby miłość ktoraś mnie vmito-
 wał/w nich była/á ia w nich.

ie: pierwszy ná
 wieczny, á pos-
 tym ná krzyżu.

* G.

* G.

* y. K. G.

NAVKI Y PRZESTROGI.

- 3 Ten iest żywot wieczny.) Z tego miejsca Arianiowie y Sámofa-
 renowie chcieli dowieść / że nie Chrystus ále sam Bog Oátec iest
 Bogiem prawdziwym: Jákoż y Nowożerczeńcy nie śántecháli
 tu przydać Ariáńskiey glosy. Ale proino. Bo y Pan Chrystus
 iest także názwán Bogiem prawdziwym / y żywotem wiecznym.
 To tedy słowko (sámego) nie wylacza Syná od Bostwá Oycó-
 wskiego. (gdyż y Pan Chrystus iest Bogiem prawdziwym/ ktory
 iest w Oycu á Oátec w nim/y iest iedno y iednym Bogiem; Oy-
 cem) ále wylacza rzeczy stworzone y Bogi fałszywe y tytułowá-
 ne/y to wszystko co iest od Bostwá róine. Jáko gdy mowiemy:
 Ji sam człowiek iest rozumny/ nie wylaczamy ániolow/ áni dusze
 człowieczy/ktora w nim iest: ále tylko inne nierozumne stwo-
 rzemia. podobne miejsce Chryśóstom S. pokázanie z Páwła S.
 Iżali ia sam/y Bárnábás niemamy wolności czynić? Kedy Pá-
 weł mowiac/ Ja sam/ nie tylko nie wylacza od siebie Bárnábásá/
 ále owšem go z soba złącza. Takie y tu rozumiey. Ten tedy iest wy-
 kład tych słow prawdziwy: Ten iest żywot wieczny. Jáko by
 rzekł: Tá iest ná tym świecie droga y sposób przysięcia do żywota
 wiecznego; aby ludzie przez wiare poználi ciebie sámego praw-

Sam Oátec z Synem y z Duchem S. iest Bog prawdziwy.

i. Jan 5.
21.Jan 14.
Jan 10. 30.

i. Kor: 6. 9

dziwego

Christ⁹ według
Bóstwa miał ch-
wałę y Oyc^a
przed wieki.

Bóstwo oycow-
skie jest Syno-
we.

Inaczej Syn Bo-
ży jest iedno z
Oycem, a ina-
czej ludzie są ie-
dno.

Kościół bładzi-
nie może.

Kościół nie mo-
że rządzić.

drzawego Boga: to jest/ciebie Oyc^a/ktoryś z Synem y z Duchem
Ś. swoim jest onym Bogiem / Który sam ma Bóstwo prawdzi-
we: y nads to aby poznali iednego pośrednika Boga y ludzi/
ktoregoś zesłał Jhesusa Chrystusa.

Ta chwala ktoram miał.) Prosi Christus / iako prawy cło-
wiec / aby go Ojciec uwielbił / też według cłowocięstwa / ona
chwala / Ktora miał y niego przed wieki / według Bóstwa. To
jest/aby przez pomysłente natury cłowiecey/ofazan był on cło-
wiec Christus / i; też był Synem Bożym: aby go za tym y anto-
łowie y ludzie za Boga uznali / chwalili y uwielbili / aby na tego
imie klaniało się każde kolano.

W syko twoie jest moje.) To tedy y istność y natura y Bóstwo
y chwala y wszechmocność y przedwieczność Oycowa/ jest Syno-
wa: gdyż Pan żadney rzeczy nie wypuści.

Aby byli iedno iako y my.) Tym miejscem Artanowie / chcieli
wyprościć ono; Ja y Ojciec iedno jesteśmy. Ale im dobrze Au-
gustyn Ś. odpowiada/pokazywać iż nie rzeciono/Abymy byli iedno z
nami / Ale iedno z sobą/iako y my jesteśmy iedno. I; inaczej my
jesteśmy iedno z sobą/a inaczej Ojciec y Syn iedno są. Bo to nie
jest przykład równości/Ale podobieństwa. Iako y ono: Bądźcie
doskonali/iako Ojciec wás jest doskonały.

Poświęćcie w prawdzie.) Christus prosi aby Apostołowie y
ich następnicy / y ktorzybykolwiek byli ich wiary/byli poświęceni
w prawdzie. To jest / aby Kościół powszechny zawsze miał Ducha
prawdy / a był wolen ode wszelkiego błędu: Ktorą modlitwą Pan-
ska nie byłaby wysłuchana/gdyby Kościół mógł błodzić.

Lecz y ja onemi.) Wielka potrzeba Kátholikow/że Pan Chri-
stus modlił się nie tylko za same Apostoły / Ale za wszystkie Kościoły
Apostolskie/ktory jest y będzie aż do skończenia świata: y za wszy-
tkie ktory przez naukę albo od świętych Apostołow/albo od Kościo-
łow od nich postanowionych wzięta uwierzyli. Nie za te ktory
wzięli naukę od Lutera/Kálwina/Cwinglusa/Mowofrzczyńcow/
ani za te ktory do nich / albo do zbiorow ich uauk przysłali: a od
Apostolskich Kościołow się odłączyli.

ROZDZIAŁ XVIII.

1 Christus w ogrodzie. 2 Wydan od Judasza. 10 Piotr w-
ciął vcho Málchusowi. 13 Prowadzon do Annasza / y do Kál-
phasza. 15 Piotr siedzą z nim. 17. 25. y 27 Trzy króć się go za-
przat.

Phil: 2. 10.

Ian 10.

30.

Aug: lib:

2. contra

Maxim:

c. 12. & 13.

3. cap: 23.

14: 5.

48.

evv

b

d Lu

a

evv

f 4

przál. 19 Káiphasz pyta Chrystusa. 20 Odpowiedz tego. 22 Po-
liczył ją nie. 25 Wiedzion do Pilatá. 34 y 37 Wyznawa sie był
Krolem Żydowski. 36 Ale nie z tego świata. 39 Pilat go chce
wypuścić. 40 Ale oni wola Barábbasá.

Zaczá: 58.

Pássa: / Ktora
czytáta w W-
ielki Piątek.

A Powiedziaławszy Jęsus wyszedł z uczniami
swymi za rzeczkę Cedron / kiedy był ogród: do
którego on wszedł y uczniowie jego. **I** A
wiedział też to miejsce Judasz który go wydał: iż sie
tám często schadzał Jęsus z uczniami swoimi. **I** ^b Ju-
dász tedy wziawszy rote / y od Arcykáptanow y Phá-
ryzeuszow służebniki: przyszedł tam z láterniámi / y z
pochođniámi / y z broniámi. **I** A tak Jęsus / wiedząc
wszystko co nań przysć miało / wyszedłszy rzekł im: Ko-
go szukacie? **I** Odpowiedzieli mu: Jęsusá Názá-
reńskiego. Rzekł im Jęsus: Jamci jest. A z nimi
też stał Judasz który go wydawał. **I** Skoro im tedy
rzekł: Jam jest: poszli ná zad / y pádli ná ziemię.
I Zopytał ich tedy zá sie; Kogo szukacie? A oni po-
wiedzieli: Jęsusá Názareńskiego. **I** Odpowiedział
Jęsus: Powiedziałem wam / iżem ja jest. Jesliż ce-
dynnie szukacie / dopuśćcieś tym odeysć. **I** Aby sie
wypełniły słowa które wyrzekł: **I** z tych ktoreś
mi dał / żadnego mi nie strácić. **I** A tak Symon Piotr
máiąc kord / dobył go: y vderzył sluge Arcykáptána-
skiego / y vciął mu práwe vcho. A temu sludze było i-
mie Matheus. **I** Rzekł tedy Jęsus Piotrowi: Wlož
twoj kord w pochwy. Iżali kielichá który mi dał O-
ciec / pić nie bede? **I** Kótá tedy y Koemistrz y stu-
żebnicy Żydowscy poimáli Jęsusá / y zwiázáli go: **I** A
wiedli go naprzód do ^d Annasá: Bo był świętier
Káiphaszow / który był Arcykáptanem roku onego.
I A ^e Káiphasz był on który Żydom rádził; Że poży-
teczno jest aby ieden człowiek vmári za lud. **I** A sedł
zá Jęsusem Symon Piotr / y drugi uczeń. A ten v-

* nie chceś ás
bych pić kielich
N L.
tyśiacnik G.

B b b

czeń był

'Rozumiey Káip
phasowego. iá
ko máš nízej 7.
24. že go byl An
naš poslal do

Káiphasá.

* on. 6 L. G. S.

* kazał abo rzekl

odpwierney. He

bráim.

▼ czyniwszy o

gien. G.

▼ G.

▼ G.

▼ G.

▼ G.

▼ G.

▼ G.

▼ G.

▼ G.

▼ G.

▼ G.

▼ G.

▼ G.

▼ G.

▼ G.

▼ G.

▼ G.

▼ G.

▼ G.

▼ G.

▼ G.

▼ G.

▼ G.

▼ G.

▼ G.

▼ G.

▼ G.

▼ G.

▼ G.

▼ G.

▼ G.

▼ G.

▼ G.

▼ G.

▼ G.

▼ G.

▼ G.

▼ G.

▼ G.

czem był znáiony Arcykáptanowi: y wšedł spolu z
Jesusem do dworu 'Arcykáptániškiego. I Al Piotr
stat v dízvi ná dworze. I Wyšedł tedy * drugi vceň/
ktory byl znáiony Arcykáptanowi / y * mowil z odz-
wierna: y wprowadził Piotrá. I Rzekłá tedy Pio-
trowi služebnicá odzwierna: Bális y ty nie ieš z v-
czniow człowieká tego? On powiedzial; Nie ie-
šem. I Al statá czeladź y služebnicy v wegla / bo ži-
mmo bylo y grzali sie: á stat tež z nimi y Piotr / grze-
iac sie. I Tedy Arcykáptan pytal Jesusa o iego vcz-
niách / y o náuceiego. I Odpowiedzial mu Jesus:
Jáciem iáwne powiádat šwiátu: iámci záwše v-
czył w božnicy / y w košciele gđzie sie * wšyšcy. Šdo-
wie schadzáia: á w škrytošci nicem nie mowil. I Co
mié pytaš: pytay tych ktory slucháli com im mo-
wil: čié oto wiedza com ia powiedat. I Al gdy to
* mowil / ieden z služebnikow štoiacy tam / dat poli-
czek Jesusowi / mowiac: Táť to odpowiedaš Arcy-
káptanowi? I Odpowiedzial mu Jesus: Jeslim
zle rzekł; đay šwiádecťwo o zlym: lecz iešliž dobroze /
przcz mie biieš: I B * Al odestat go Annaš zwiázá-
nego do Káiphasá Arcykáptana. I Al Symon Piotr
stat y grzał sie. B Rzekli mu tedy: Izališ y ty nie ieš
z vczniow iego: Zaprzat sie * on / y rzekł: Nie iešem.
I Rzekł mu ieden z služebnikow Arcykáptanowych /
powinowáty onego ktoremu byl Piotr vciat vcho:
Jázem ia čiebie nie widzial w ogrodzie z nim: I Já-
przat sie tedy zášie Piotr: á náčychmiáť kur zápiat.
I Prowadžili tedy Jesusa od Káiphasá ná ra-
tusi. Al bylo ráno: y šami nie wěšli ná ratusi / aby sie
nie kzmázáli / ale izby požywáli Pášchy. I Al táť Pi-
lat wyšedł do nich ná dwor / y rzekł: Co zá žatobe
přynosíte přeci w człowiekowi temu? I Odpowie-
dzieli / y rzekli mu: Bvč ten nie byl zločynica / tedvč

16

17

18

19

20

21

22

23

24

25

26

27

28

29

30

31

32

33

34

35

36

37

38

39

40

41

42

43

44

45

46

47

48

49

50

51

52

53

54

55

56

57

58

59

60

61

62

63

64

65

66

67

68

69

70

71

72

73

74

75

76

77

78

79

80

81

82

83

84

85

86

87

88

89

90

91

92

93

94

95

96

97

98

99

100

byšny

31 bysiny go tobie nie podali. ? Rzekł im tedy Płat :
 F Weźmiecieś go wy / á według zakonu waszego osadz-
 32 cie go. Rzekli mu tedy Żydowie : Nam sie nie godzi
 33 nikogo zabić. ? ^l Aby sie wypełniła mowa Jesu-
 34 wa / ktora powiedział / oznajmując ktora śmierć
 35 miał umrzeć. ? ^m A przetoż zaśie wszedł Płat do ra-
 36 tusa / y wezwał Jęsusá / y rzekł mu : Tyżes iest krol
 37 Żydowski ? Odpowiedział * Jęsus : Samże od sie-
 38 bie to mówisz / czylić inşy powiedzieli o mnie ? Od-
 39 powiedzial Płat : Azazem ia iest Żyd : Narod twoy
 40 y Arcykáptani podali mi cie : cożes uczynił ? Od-
 powiedział Jęsus : Krolestwo moje nie iestć z tego
 41 świata : Gdyćby krolestwo moje z tego świata bylo ;
 42 wżdyćby sie zástawiali studzy moi / żebych nie był wy-
 43 dan Żydom. lecz teraz krolestwo moje nie iest stad.
 44 ? Rzekł mu tedy Płat : Toś przecie ty iest krol : Od-
 powiedział Jęsus : ' Ty mówisz / żem ia ' iest krole-
 45 m. Jaciem sie ná to národził / y ná tom przyszedł ná s-
 46 wiát ; ábych świadectwo dał prawdzie. Wşelki kto-
 47 ry iest z prawdy / slucha głosu mego. ? Rzekł mu Pi-
 48 lát : Coż iest prawda ? A to rzekşy / wyszedł zaśie do
 49 Żydow / y rzekł im : Ja żadney ' winy ' w nim nie
 50 nájdnie. ? ⁿ Lecz macie ten zwyczaj / ábym wam ie-
 51 dniego wypuścił ná Pásche : chcećieś tedy że wam
 52 wypuścze krolá Żydowskiego ? ? Zámotali tedy zás
 53 wşyşcy / mówiac : Nie tego / ále Barábbasá. A ten
 54 Barábbas był zboycá.

* mu. G. K.

Christus ktory
miał umrzeć tak
żá Zydy, iáko
y żá Pogány : od
Żydow był wy-
dan, á zabit od
Pogan.

' Ty mówisz co
prawdą, żemia.

' przyczyny ś-
mierci.

NAVKI Y PRZESTROGI.

14 A Káiphas.) Przed tym wleśsem Budny y Cichowic y Bne-
 15 scy tłumáczę / wielka śmiáłość przdawáia do tertu słowá Bo-
 16 żego ty słowá (y posłał go związánego do Káiphasá Arcykápla-
 17 ná) Choćia tych słow áni w Gręckim / áni w Látinskim żadnym
 18 tekście niemáś : iáko y sam Bęsá wynawá : tylko iż ieden Cy-
 19 rillus wspomina w swoim komentarzu. Aedy widuś / że sámś

Heretycy przy-
dawáia do sło-
wá Bożego.

Ktorzy sie przy
Chrystusa.

heretykowie tedy sie im widzi / przekladaja Doktory nado samo
pismo Boze.

On powiedzial. Nie ieslem.) Obacz / iz toz test / zaprze sie Chrystusa / a nie wysnaci sie byc uczniem Chrystusowym / Chrześcijanin
nem albo Katholicem. August: Do sie tak Piotr Chrystusa zaprzal.

ROZDZIAL XIX.

1 Jęsus wbięzowan. 2 A ciernim koronowan. 6 Żydzi pro
sili aby był ukrzyżowan. 8 Pilat go znowu pyta. 10 Moc
łatowa nado Chrystusem. 16 Wydan na ukrzyżowanie. 19 Na
pis na krzyżu. 23 Szatami sie tego żołnierze dziela / y o sukienke
losy mteca. 26 Matka swa Janowi poleca. 30 A wstawy ocer
ducha oddawa. 32 Goleni zboycom lamia. 34 Bok Chrystusow
wlocznie otworzony. 36 Jozeph z Arimathiey z Nikodemem.
40 Pogrzeb Pána Chrystusow.

WTen czas tedy Pilat wziat Jęsusá / y wbięzo
wal. 1 a A żołnierze vplotky korone z cierni
nia wlozyli na glowe tego: y w plaszcz sár
latowy oblekli go. 2 A przychodzili do niego / a mo
wili: Witayże krolu Żydowski. y dawali mu policz
ki. 3 Wyshedt * zaśie Pilat przed ratusz / y rzekł im: 4
Oto go wam wiode przed ratusz: abyście poznali że
w nim żadney przyczyny nie náyduie. 5 Wyshedt te
dy Jęsus* / niosac cierniowa korone / y plaszcz sár
latowy. 6 Rzekł im: Oto człowiek. 7
Gdy go tedy wyszeli Arcykáptani y słuzebnicy
ich, zawołali mowiac: Ukrzyżuy / ukrzyżuy go. 8 Rzekł
im Pilat: Weźmićieś go wy / a ukrzyżuycie. boć ta
w nim winy nie náyduie. 9 Odpowiedzieli mu Ży
dowie: Myć zakon mamy / a wedle zakonu *ma vm
rzec / że sie synem Bozym czyni. 10 Gdy tedy Pilat
wstyszał te słowa / bázniey sie vlekł. 11 A wyszedł zaśie
do ratusza / y rzekł do Jęsusá: Skadeś ty iesť? 12 Lec
z mu Jęsus nie dał odpowiedzi. 13 Rzekł mu tedy Pi
lat: Nie mowisz ze mna? niewiesz iz mam moc v

1 a Mat: 27.

2 c 27.

A Mar: 15.

3 b 16.

* G.

* tedy. K. G. S.

* winy.

* przed ratusz.
K. G. S.

Zacz: 60.

* L. N. G.

* nąsego. 1 L.
K. G. S.

krzyżować

11 krzyżować cie / y mam moc wolnym cie uczynić?
 12 ¹ Odpowiedział Jezus: Nie miałbyś żadney mocy
 13 przeciw mnie / gdybyć iey zwierzchu nie dano. Prze-
 14 toż który mnie tobie wydał; wiedz grzech ma. ¹ ^{*} Od-
 15 ^C radze Pilat starał się / aby go wolnym uczynił. Lecz
 16 Żydowie wolali mówiac: Jesli tego wypuścisz; nie
 17 iestes przyziacieł Cesarzki. Każdy ^{*} co sie czyni krolom /
 18 sprzeciwia sie Cesarzowi. ¹ A Pilat uslyszawszy te
 19 mowy / wywiódł przed ratusz Jezusa / y siadł na stoli-
 20 cy sadowey / na miejscu ktore zowa Lithostrotos / a
 21 po Żydowsku Gabbatha. ¹ A był dzień przygotowa-
 22 nia Paschy / ¹ godzina iakoby szsta / y rzekł Żydom:
 23 Oto krol wasz. ¹ A oni wolali: Srac / srac / wkrzy-
 24 żuy go. Rzekł im Pilat: Krolaż waszego wkrzyżu-
 25 ie? Odpowiedzieli Arcykapłani: Nie mamy krola
 26 iedno Cesarza. ¹ W ten czas tedy podał go im / że-
 27 by był wkrzyżowan. A wzięli Jezusa / y wywiedli*.
 28 ¹ A niosąc krzyż / sobie / wyszedł na ono miejsce kto-
 29 re zwano Trupich głow / a po Żydowsku Golgotha:
 30 ¹ gdzie go wkrzyżowali / a z nim drugich dwu stad y
 31 zowad / a w poszrodku Jezusa. ¹ Napisał też Pilat
 32 y tytuł: y postawił nad krzyżem. A było napisano:
 33 **IESVS NAZARENSKI KROL ŻYDOWSKI.**
 34 ¹ Ten tedy tytuł czytalo wiele Żydow: iż blisko mia-
 35 sta było miejsce ono, gdzie był wkrzyżowan Jezus. A
 36 było napisano po Żydowsku / po Grecu / y po Laci-
 37 nie. ¹ Mowili tedy Pilatowi Arcykapłani Żydow-
 38 scy: Nie pisz; krol Żydowski: ale / iż on powiedział;
 39 Jestem krol Żydowski. ¹ Odpowiedział Pilat: Com
 40 napisat / tom napisat. ¹ Żołnierze tedy gdy go wkrzy-
 41 żowali / wzięli szaty iego (y uczynili cztery części; ka-
 42 żdemu żołnierzowi część) y suknią. A była i suknia
 43 nie szta / od wierzchu cała dziana. ¹ Mowili tedy
 44 między soba; Nie krąmy iey: ale rzucmy o nie losy

* A. N. L. S.

* bowiem. N. L. S.

* te mowe G.

* To iest o po-
 ludniu, licząc
 od wschoduston-
 cą. Bo tak w pis-
 mie S. godziny
 liczą.

* go. 3 L. S.

* swoy. G.

N. L. S.

* Na tym mie-
 scu Abrahám sy-
 na swego chiał
 był ofiarować,
 y na tymże pier-
 wszy człowiek
 Adam był po-
 grzebion. Iako
 staryz Dokto-
 rowieświadcza.
 Vide Báronium

* Jezusa. G.

Zaczá: 61.

K. G. S.

na swa, piecza:
abo, ja swa, ma-
tka. NL.
napelnivsy
G.

Zacz: 62.

To jest, przed-
śabacie, iako v
nas wigilia na
świsto,

przekodł G.

G.

nie zlamia G.

bedac. G.

czyia ma być. Izby sie pismo wypelnito / ktore mowi:
Podzielili sobie ścary moie: a o suknia moie rzucili
los. To tedy żołnierze uczynili.

¶ A stali podle krzyża Jezusowego / matka ie-
go / y siostra matki tego / Maria Aleophasowa /
y Maria Magdalená. ¶ Jezus tedy widzac matke
y ucznia ktorego milował blisko stoiacego / rzekł mat-
ce swoiey: Niewiásto / oto syn twoy. ¶ Potym rzekł
uczniowi: Oto matka twoia. A od oney godziny w-
ziat ja uczeń on do siebie. ¶ Potymże widzac Jezus
iż sie już wszystko wykonáto / aby sie zisćito pismo /
rzekł; Prágne. ¶ A było naczynie postáwione octu
pelne: A oni gębkę pelne octu / obłożymy Jozem /
podali do vstiego. ¶ Jezus tedy gdy wziął ocet / rzekł:
Wykonáto sie. A sklonivsy głowe ducha oddał.

¶ Żydowie tedy (ponieważ był dzień Przygoto-
wánia) aby na śabát nie zostáły ciała na krzyżu (a-
bowiem był wielki on dzień śabátu) prosili Pilatá /
aby potamano goleni ich / a zieto ic. ¶ Przyšli tedy
żołnierze: a pierwszemu zlamáli golenie / iakże y dru-
giemu ktory z nim był vkrzyżowan. ¶ Lecz przyszed-
szy do Jezusa / gdy go wyrzeli już vmártiego / nie za-
máli goleni tego: ¶ ale ieden z żołnierzow włóczniá
otworzył bok iego / a nátychmiast wystá krew y wo-
dá. ¶ A ten ktory widział / świádeczyt: y prawdziwe
jest świádectwo iego. A on wie iż prawdę powieda:
abyście y wy wierzyli. ¶ Abowiem sie to státo aby
sie wypelnito pismo: Kości nie zlamiecie z niego.
¶ A zásie drugie pismo mowi: Wzrza ktogo przebodli.
¶ A potym prosit Pilatá Jozeph z Arimáthiey
(przeto iż był uczniem Jezusowym / lecz tájnymym
dla boiáźni Żydow) iżby zdiął ciało Jezusowe. A po-
zwolit Pilat. Szedł tedy / y zdiął ciało Jezusowe.
¶ Przybył też y Nikodem / ktory był przedtym przy-

c Mat: 27.
d 35.Mar: 15.
c 24.Luk: 23.
c 34.Psal: 21.
c 19.d Psal: 68.
c 22.c 2. Moy:
12 g 46.4. Moy: 9.
b 12.f Zach: 12.
c 10.g Mat: 27.
g 57.Mar: 15.
d 42.Luk: 23.
g 50.b VVyz: 3.
21. y 7. g

50.

śedł w no

- 40 siedł w nocy do Jესusa / niosąc masecz mirry y aloes
w mieśnany iakoby sto funtow. y Wzieli tedy ciato Jესusowe / y związali je przescieradły z rzeczami w przesciera-
41 wonnymi: iako iest zwyczaj Żydom pogrzebać. y Al dla G.
na tym mieyscu gdzie był wkrzyżowan / był ogrod: a w
ogrodzie grob nowy / w którym ieszcze żaden nie był
42 położony. y Tam tedy / dla przygotowania Żydo-
wskiego / iż on grob był blisko / položyli Jესusa. D iż iuz wigilia
śabātu miał
się le wieczoru.

NAVKI Y PRZESTROGI.

- 13 Lithostrotos, a po Żydowsku Gábbathá.) Lithostrotos, po Gre-
cku / po naszymu / kamieniem położone / Gábbathá / po Żydowsku /
wyniosłe mieysceznaczy. iż stolicą sądowa była od ziemi pod-
niesioną kamieniem kwadratomym.
- 17 A niosąc krzyż sobie.) Krzyż ten si był naszym nasego odo-
kupienia y ostarzem najwyższej ofiary / osobliwie przez dotykanie /
noszenie y ofiarowanie Ciała y Krewie Pána naszego poświęcony:
przetoż słusnie świętym iest nazwany / y cudami rozlicznymi w-
wielbiony: nie tylko sam wszytek / ale y części tego / którym iako
Cyrillus piše / wszytek świat był napełniony: gdy wszyscy prosili
iaktęj części tego: a którzy tej dostać mogli / storem opiewowali /
y na głowie wczciwie nosili. O czym Chrysostron S. y Gregorius
Nissenński świadczą. Przeto też y dwoie święto Krzyża S. w Ko-
ściele ystąwiono: y wielka część iasnoje Dzewu Krzyża S. wytra-
dzano. Jako y drugiey strony / Żydzi / pogani y heretycy o to się
starali / aby dzewo Krzyża s. zeliyli / zágrzebli y zátrędili. O czym
w Kościelney historycy / o Wzalesieniu y Podwypisaniu Krzyża S.
- 20 A było napisano, po Żydowsku, po Gracku, y po Łacinie.) Trzy izyki na
te trzy izyki były na on czas naprzędniejszy y nastawniejsze po-
wsytkim świecie: przetoż słusnie / na zwycięskim tytule Krzyża
Chrystusowego sa Boga poświęcone: y pismo S. imi iest pod-
ane / wesone y zachowane: y ofiata Mihey S. y śpiewanie Kościel-
ne tymiż odprawowane.
- 23 A była rá suknia nie była.) Tá sukienka była figura tedności
Kościoła Pána Chrystusowego / która odszczepienicy / stróży nád te
farty / na skutek rozrywają. Cyprianus de unit: eccle. A Euthymius
y inni piša / że ta była sama Panna Mária vrobila.
- 27 Rzekł regniewi.) Wielka część Janowa / że mu dał matkę swa-
Przez Janowi
za matkę.

Cathech:
10. & 13.
Chrysostr:
hō: Quod
Christus
sit Deus.
Greg: Ni-
ssen: in vi-
ta Macri-
ae soro-
ris.

Panna poru-
czona.

Z boku Pána
skiego wypły-
nał kościół y sa-
kramenty.

zá mátkę. A słusnie (takó Hieronym S. piše) mátkę Pánnę po-
lecił uczniowi pánicowi.

(Wziął ją do siebie.) Abo ná swote: nte máietności / Ktorych ja-
dnych nie miał / wšyrko opuściwszy; ále ná posługi / y ná swa o-
piekę. August.

(Wysłał krew y wodá.) Z tego boku / mowi Augustyn S. wypły-
nely S. Sakramenty. A takó z boku pierwszego Jádná spia-
cego / wysłał Jevá oblubienicá tego; tak z boku wtorego Jádná
má ná křysiu wšpionego / wykształtowan jest Kościół / oblubienicá
Pána Chrystusowá. Bo przewode křstu S. sławia sie wicerní
członkami Kościoła Chrystusowego / á křwia tego w S. Sakra-
mentie bywáta wychowani. Ta tedy wodá y křwia wynáczone
sa dwá przedmetyše Kościelne Sakramenty / Ktorež smierci Chri-
stusowey swoy pocarek y wšyrke moc máta.

ROZDZIAŁ XX.

1 Mária Mágdalená pierwey przysła do grobu. 3 Potym
Piotr y z Janem. 11 Mária płáczac v grobu widzi ánioly. 16
A nákoniec Jესus poznawa. 18 A Apostolom opowieda tego
smartwychwstanie. 19 Ktory zámknionemi drzwiami wšedłszy
do nich. 20 Wkázá im rece y bok. 22 Kdái im Duchá S.
23 Aby grzechy odpuszczáli y sátrzymawáli. 25 y 26 Miedowia-
stwo Thomášowe. 30 Wiele innych cudow czynil Jესus / Kto-
rych nie pisano.

Zaczá: 63.

Ewangelia w
Sobote pow-
ielkiewnoy.
to jest w Nie-
dziele.

G.

A Pierwszego dnia po sáábácie Mária Mágda-
lená przysla ráno / gdy iesze byto ciemno / do
grobu: y wyžrzála kámiem odwálony od gro-
bu. 1 Biegla tedy y przysla do Symoná Piotrá / y
do drugiego ucznia ktorego mitował Jესus / á rzekla
im: Wzietoć Pána z grobu / á niewiemy gđzie go po-
ložono. 2 A przetož wysedł Piotr y on drugi uczeń
y przysli do grobu. 3 A bieżeli obá spolu / lecz on dru-
gi uczeń wysciagnał Piotrá / y pierwey przysedł do
grobu. 4 A schyliwszy sie / wyžrzat ležace prześcierá-
dlá: wšákož nie wšedł. 5 Przysedł tedy Symon
Piotr idac zá nim / y wšedł w grob / y wžrzat prze-
ścierádlá ležace: 6 y ściertkę ktora byla ná głowie

iego /

Lib: 2. cō-
tra Iovin.

29

34

Tra: 120.
in Ioan.

Cyril: lib:
12. ca: 39.
Chrysostr:
hom: 84.

1

A

2

3

4

5

B

6

7

Mat: 28.

a 1.

Mar: 16.

a 1.

Luk: 24.

a 1.

c Ma:

c Luk:

c 1. Ko:

a.

		iego/nie z przesćieradły położona/ale osobno zwinio- na na iedno miejsce. ¶ Tedy też wszedł y on* wczeni/ ktory był pierwey przyszedł do grobu: y widział/ y v- wierzył. ¶ Abowiem ieszcze nie rozumieli pisma/ iż potrzeba było aby on wstał z martwych. ¶	* drugi. G. abo, do siebie, to jest gdzie sta- li gospodarz.
6 Mat: 28. a 1. c Mar: 16. a 5. d Luk: 24. a 4.	8 9 10 11 12 13 14 15 16 17 18 19 20 21 22	¶ Odesłł tedy zaśie wczniowie do swoich. ¶ A ^b Mária stała v grobu zernatrz/ płacząc. Gdy tedy płakała/ nACHyliła sie y ^c wezrządał w grob: ¶ A ^d wżrządał dwu aniołow w bieli/ siedzących/ ies- dnego v głowę a drugiego v nog/ tedy leżało ciało Jesufowe. ¶ Rzekłł iey oni: Niewiasto/ przecz płá- czesz: Rzekła im: iż wzięto Páná mego: a niewiem tedy go potożono. ¶ A to rzekłszy/ obrocila sie ná zad; y wżrządał Jesufa stojacego/ lecz niewiedziála iż Je- sus był. ¶ Rzekłł iey Jesus: Niewiasto/ czemu płá- czesz: kogo szukasz: Oná mniemáiac zeby był ogro- dnik/ rzekła mu: Pánie/ iesłłś go ty wyniosł/ powiedz mi gdzieś go potożyl: a ia go wezme. ¶ Rzekłł iey Jesus: Mária. Obrociwszy sie oná rzekła mu: Ráb- boni (co jest/ Mistrzu.) ¶ Rzekłł iey Jesus: Nie ty- kay sie mnie: bo ciem ieszcze nie wstał do Oycá me- go. Ale idź do bráciey moiey/ a powiedz im: Wste- puie do Oycá moiego/ y Oycá waszego; Bogá moie- go/ y Bogá waszego. ¶ Przysła Mária Mágdałená/ oznámuiac wczniom; ¶ Jsem widziála Páná/ y to mi powiedział. ¶	Zacz: 64. Ewáng: we Czwartek po Wielkieynocy. G. wyrzy. i L. G. S. ogrodu onego w którym był grob. To jest: boć ie- szcze nie odcyde- ł od was. ieszcze wámi zmięsz- kam przez 40. dni. i G. iey. G.
e Mar: 16. c 14. Luk: 24. c 36. 1. Kor: 15. a 5.		¶ Gdy tedy był wieczor dnia onego pierwszego po śabácie/ a dzwi były zamknięte/ tedy wczniowie byli zgromádeni dla boiázm Jędow: przyszedł Je- sus/ y státał w pośrodku/ y rzekłł im: Pokoy wam. ¶ A to rzekłszy/ włożył im rece y bok*. Drádownáli sie tedy wczniowie wżrzawszy Páná. ¶ Rzekłł im te- dy zaśie*: Pokoy wam. Jáko mie posłał Ociec; ták y ia was posyłam. ¶ A to powiedziawszy/ tchnął ná nie,	Zaczá: 65. Ewángelia w Niedziela Prze- wodna. * swoy. G. * Iesus. K. G. S

G.

Ewangelia ná
dzeń S. Tho-
masa Aposto-
la.Didymus, bli-
zniak.

znaku 4 L. G.

NL. G. S.

przezeń, ábo
dla niego.Cudá v grobu
Pánského.

Otec iáko jest

y rzekł im: Weźmície Duchá swíterego: f Których 23
odpuścíte grzechy / sa im odpuszczone: á Których F
zadržymacie / sa zadržymáne.

¶ A Thomáš ieden ze dwunásťce / Ktorego zowia 24
Didymus / nie byl z nimi kiedy przyszedł Jésus. ¶ Mo- 25
wili mu tedy druhzy wczniowie: Widzielišmy Pána.
A on im rzekł: Jesli nie wyšrže w reku tego przebi-
cia gozdi / á nie wlože pálcá mego ná miejsce gozdi /
y nie wlożeli reki moiey w bok tego / nie wwierze. ¶ A 26
po osmi dni / byli záse wczniowie te w domu / y Tho-
masz z nimi. Przyszedł Jésus dzwiámi záménione-
mi / y stánuł w posrzedku / y rzekł: Pokoy wam. ¶ Po- 27
tým rzekł Thomášowi: Sćiągni sám pálec twoy / á G
ogladay rece moie: y sćiągni reke twoie / á wloží á
w bok moy: á nie bądź niewiernym / ale wiernym.
¶ Odpowiedział Thomáš y rzekł mu: Pan moy y 28
Bog moy. ¶ Powiedział mu Jésus: Jész mie wy- 29
žrzał Thomáš / wwierzyłeś: Błogosławieni ktorzy
nie widzieli á wwierzyli. ¶

¶ 8 Wielec y innych známion uczynił Jésus przed 30
wczniámi swemi / Ktore nie sa w tych Księgách wypí- 31
sáne. ¶ Ale te sa nápisáne / abyście wierzili že Jésus
jest Christus Syn Boží: á iżbyście wierzac / żywot
mieli w imie tego. ¶

NAVKI Y PRZESTROGI.

A Mária stála v grobu.) W cudách Ktore sie dzialy przy grobach 11
swíterych Męczenníkow / á osobltwie v tego grobu Božego Zie-
conym S. ták piše: Groby Męczenníkow wšedy cšámy / y
swítery proch do oezu przykładájac / iesli možemy cšámy: á grob
w Ktorem Pan ležal / niektorzy lžce považáta? Jesli sobie nie
wierzimy / wierzimy wždy Dyablu y ántolom tego / Który ilekroć tá
przed nim z opetáných ludzi wygamáta / iáko przed stolicá Chri-
stusowa stájac / dža / rycza / y požónte žalna že wkrzyjowali tego /
Ktorego sie bać musza.

Bogá moiego.) Tego miesřcá Artánu vřywáli přečím Bořtwu 17

Syná:

Mat: 15.
c 15.Niz: 21.
d 25.Hier: epi
17.y.
LukEpi
Vol

Mar

Mar

Luk

23

Ian 14. 29.
Mat: 12.
18.
Ian 5. 18.
Ianio. 30.

Zyd. 4. 14.
Iob 37. 18.

7. 26.
Luk: 24.
37.

Epist: 3 ad
Voluf.
Mat: 19.
24.
Mar: 10.
25.
Luk: 18.
25.

Syná: i3 tu sam Syn Boży wyznawa: / że nie tylko Dycem tego
jest Bog/ale też y Bogiem (iáko y Matth: 27. 7. 46.) Ale ná to
nie trudná odpowiedz: Bo Pan Christus z strony ciłowitczes-
stwa / iáko test prawdziwie młetyssy młili Ociec; ták też słusnie
zowie Dycá Bogiem swoim / iáko y Bogiem nášym. Alez stro-
ny Bostwa jest rownym Dycu / y iedno z Dycem: to jest iednym
y tymże Bogiem ktorzym jest y Ociec.

19 A drzwi były zamknięte.) To miejsce iáwne test przeciw Kál-
winistom / ktorzy nie wierzą żeby Ciało prawdziwe Páná Chri-
stusowe mogło być záraz y w niebie y w Sakramencie / to jest ná
rożnych miejscách: ábo żeby nie mogło być / bez młescá y bez
przyrodzonego wzrostu swego. Gdy tu widzimy / że Ciało pra-
wdzwe Chrystusowe / wychodząc przez drzwi zamknięte / było ná
tymże miejscu ze dzwiatami ábo z áciána przez ktora wychodziło y
przeniknęło drzwi / nie idy nie nárušywszy: ták iáko y pierwey wy-
szlo z nienárušzonego żywota Pánieńskiego y przez káintę grobo-
wy y potom przeniknęło wszýtkie niebá / ktore sa nádz zelázo twárd-
se. Iáko tedy dwote ciálá ábo istności mogą być záraz ná te-
dnym miejscu: ták też iedno ciáło móca Boża może być záraz
nie ná iednym miejscu: y może być ciáło nie ástępując miejscá /
y bez wzrostu / dlugosći / szerokosći y miáłosći swey / iáko jest w
nášwierzszym Sakramencie. Bázo to miejsce kole w oczy Kál-
winisty. A przetoż te rozmáctie psuta y fálszta / przydawájac do
słowá Bożego wykrety swe. Jedni mówią / i3 Christus nie wszedł
dzwiatami / ále oknem / ábo iáka dziura. Drugzy mówią / i3 móca
swoá dzwii sobie otworzył / ábo dzwii to spuścił y w niwecz obrocił /
y ásié ie tudzież náprawił. Ale tym wymysłom zábieżeli Ewán-
gelistowie. Bo Jan S. ták wyraźnie mówi: Gdy były drzwi
zamknięte stánał Iesus w póśrodku. A ásié: Przyszedł Iesus
dzwiatami zamkniętymi. A Lukáš S. wspomina / i3 dla tego
wstąpił zamkniętymi dzwiatami / mniemieli Apostołowie żeby on
był Duch á nie Ciało. A temu wszyscy oycowie stárzy w tym cu-
do wznawá / i3 Pan Christus wszedł zamkniętymi dzwiatami.
Augustyn S. ták mówi: Ták móca Boża / przez nienárušony ży-
wot pánieński zupełne cłonki dzieciarká wprowadziła: ktora po-
tym przez zamknięte drzwi cłonki młodzieńcá wprowadziła.
A ták nie nie wárpimy / i3 Pan Christus z Ciałem swym wszýtko
co chce uczynić może: ktoremu y wielbiadá przez vcho igielne
nie trudno przeprowadzić.

iáko mie posłał Ociec.) Tymi słowy y możliwości swoá Boża po-

Bogiem Páná
Chrystusowym.

Ciało Christus
sowe iáko mo-
gło być ná ie-
dnym miejscu
záraz z drugim
ciálem: ták mo-
że być záraz nie
ná iednym miej-
scu.

wykrety Kál-
winistow.

Zacność káptan
ska.

Kázate/gdy sie Dycu rowna w posłaniu: y sacznosc Apostolska/
Biskupia y Káplánska: gdy te w poruczonym vzedzie rowne so-
bie czyni/y stánowi te namiestnikami y plenipotenty swemi.

Christus przez Tchnak.) Ji moc grzechow odpuszczania nie nalezy ludstom 22
Ducha sw^oda: iedno z mocy a z datu Duchá S. (poniewaz iest moc y láská du-
ie moc grze- chowna) przetoż pierwey nizi ia im daté, vycsa im Duchá swego
chow odpuszczá- przez zwierzchne náchnienie. Czym też daté máá / i z Duch S. ták
nia. od Dychá táko y od Syná pochodzi.

Moc káplánska Których odpuszcicie grzechy.) Chrysofom S. z tych slow pókáz 23
wiersza iest niz iute/i z tá moc daná Káplanom nowego testamentu odpuszczania
krolewska y niz y zátzymánia grzechow / wiersza iest nád moc y wladza Krolow
zli ánielska. tego swiátá/y nád moc Káplanow zakonu Moysesowego (i si
ná dusze nie ná táká áciaga) á náwet y nád moc samych ániolow.

Spowiedzi po- Dal im / práwi / wshytke moc rzeczy wieleskich. Náko Wize
trzeba. wshytke moc dal Synowi; ták Syn te wshytke moc dal vziom
swoim. Násym Káplanom / mowi / nie trad cielesny / ále duszne
czyszczenie dozwołono. Tákie y inni Oycowé swieci y stáry Do-
ktorowie. Ná tych tedy slowiech fundute sie potrzeba spowiedzi
y rozgrzeszenia Káplánskiego. Bo slugá Christusow nie ma grze-
chow odpuszczáć ábo zátzymawáć / iedno z pilnym rozsádkiem á
z wwaszeniem grzechow: áby nie byl vczestnikiem cudzych grze-
chow / á i zby wladzy ktora wzial ku zbudowaniu / zle nie vzywá
ku skášeníu. Bo sa tákie grzechy / ktore nie moga byé od ládá Ká-
planá odpuszczone. Aby tedy wiedzial slugá Christusow / kiedy
ma grzechy odpuszcáć / á kiedy zátzymáć: potrzeba koniecznie / áby
sposob / cieškosć y liczbe grzechow / ná spowiedzi wznal y obá-
wil ten ktory sam wie y zna myšli serca swego. Poniewaz z serca
pochodza myšlize / mežoboyštwá / cudzološtwá zé. Ná ták Pan
Christus / ktory grzechy przez slugi swe odpuszcza / á ktore od nich
nie sa odpuszczone te ma zá wiazáne y zátzymáne / tego do spo-
wiedzi á wznánia grzechow swych obwiešcie / ktory chce áby mu
grzechy po kázcie popelnione byly odpuszczone. Z tego práwa
košciol vzywá y záwše vzywá. Jáko iest táwno z káziag Eypri-
aná S. de lapsis y z Hieronymá S. in cap: 16. Matth. y z Leoná
wielkiego epist: 78. y z innych Oycow S. y Doktorow stárych.

Christus iest Bo Pan moy, y Bog moy.) Oto wznawa Thomáš / i z Christus 28
giem Izráelskim. iest onym prawdziwym Bogiem Izráelskim. Bo y w Greckim
skim. przydan iest áttýful ó béd: ktory znáczy onego Boga prawdzi-
wego: y Thomáš bedac Sydem / nie znal inšego Boga / oprocz

onego

Chrysof:
lib: 1. de
Sacerd.

1. Tim: 5.
22.
2. Kor: 10.
8.

Mat: 15.
19.

Mat: 16.
15.

5. Moy: 6.
6.
Psal: 76.
7.

onego o Którym napisano. Sluchay Izraelu / Pan Bog twoy /
Bog jeden jest. Przydacie Chrysoſtom / i Thomaſz to mowiac /
wypelnit one ſłowa Pſalmu: Rekami memi ſzukalem Boga / y
nie omylem ſie.

ROZDZIAŁ XXI.

1 Okazał ſie wieczniom ryby łowiącym. 6 Który na ſłowo te
go poimáli ryb bázwo wiele. 7 Po Którym znáku Piotr Páná przé
Janá poznawſzy / rzucił ſie po wodzie do niego. 15 Po obiedzie
Pan pytałac Piotrá po trzykroć / czyni go páſterzem owiec y bá
ráńkow ſwoich. 18 A opowieda mu przyſła meſe tego. 21 A
Piotr ſie też o Janie przypyrywa. 25 Nie wſytkie ſprawy Chri
tuſowe ſa ſpiſane.

1 **W** Którym okazał ſie zás Jeſus * y morzá Tybe
ryádſkiego. A okazał ſie tak: 1 Byli ſpolu
2 Symon Piotr y Thomaſz Ktorego zowia Di
dymus / y ^a Náchánael / Który był od Kany Galiley
3 Który y ^b ſenowie Zebedeuſowi / y drudzy dwá z wcz
niowiego. 1 Rzekł im Symon Piotr; Jde ryb łó
wić. Rzekł im mu; Porydziem y my z toba. A wyſli y
4 wſiedli w łódz*: á oney nocy nie nie wſlowili. 1 A gdy
* było ráno / ſtánał Jeſus ná brzegu: wſiákoż nie po
5 ználi wieczniowie iego że był Jeſus. 1 Rzekł im tedy
Jeſus: Dzieci / á macieſ co ieſć? Odpowiedzieli
6 mu; Nie. 1 Rzekł im; Zápuſćcie ſieć po prawey
ſtronie łódzi; á 'naydziecie. Zápuſćili tedy: á inż
7 dáley nie mogli tey ciągnąć / przed wielkoſćciá ryb.
1 Rzekł tedy wczén on Ktorego miłował Jeſus Pio
8 trowi; Panći ieſt. Symon Piotr wſlyſawſzy iż Pan
ieſt; przepáſał ſie ſuknia (ábowiem był nági) y rzu
9 cił ſie ná morze. 1 Lecz drudzy wieczniowie przypły
neli w łódzi (bo nie dáleko byli od ziemié / ále iákoby
10 ná dwieſćie łókiet) ciągnac ſieć ryb. 1 Gdy tedy wy
ſli ná ziemié / wſzrzeli węgle náłożone / y rybe ná nim
leżącą / y chleb. 1 Rzekł im Jeſus: Przynieſćcie z tych

Záčz: 66.

Ewángeliá we
Szode po W.
ielkie nocy.
* wczniom 4 L.
K. G. S.

* nátychmiáſt.
G.
* inż. G.

doſtániecie.

d VVyz: 1.
8 45.
b Mat: 4.
c 21.
Mar: 1. b
19.

c Luk: 5.
2 4.

* yczniow. G. S.

Zacz: 67.

Ewangelia w wigilia Piotta y Pawła S.

* Ionasow, abo Ionow: y także niżej dwakroć.

2 L. G. S.

* Abo, Rządźce owce moie. G.

* Iesus. 1 L. G. S.

* ty. NL.

* obiaśnić.

Ewangelia na dzień S. Jana Apostoła.

* Iesli chce. NL. K. G. S. Iesli tak chce. 2 L. Hier.

ryb ktoreście teraz poimáli. y Wstąpił Symon Piotr / y wyciągnął sieć na ziemie / pełna wielkich ryb / stał pięćdziesiąt y trzech. A choć ich tak wiele było / nie podarł się sieć. y Rzekł im Iesus: Podźcieś / obiedwajcie. A żaden z siedzących v stołu nie śmiał go zopytać: Ktoś ty iest: wiedząc iż Pan iest. y Przyszedł Iesus / y wziął chleb / a dawał im / także y rybę. y To już trzeci raz okazał się Iesus uczniom swoim / powstawszy z martwych.

y Gdy tedy obiedowali / rzekł Symonowi Piotrowi Iesus: Symonie Janow miluieś mnie więcej niżli ci: Rzekł mu: Tak iest Panie / ty wiesz że cie miluie. Rzekł mu: Pásze bąranki moie. y Rzekł mu powtore: Symonie Janow miluieś mnie: Rzekł mu: Tak iest Panie: ty wiesz że cie miluie. Rzekł mu: Pásze bąranki moie. y Rzekł mu potrzebie: Symonie Janow miluieś mnie: Zásnuć się Piotr / że mu trzeci króć rzekł: Miluieś mnie: y powiedział mu: Panie / ty wszytko wiesz: ty znaś że cie miluie. Rzekł mu: Pásze owce moie. y Zápprawde / zápprawde powiem ci: Gdyś był młodszym / sameś się opasował / y chodźles kedyś chćiał: lecz gdy się starzeiesz / wyciągniesz ręce twe / a inny cie opasze / y poprowądzi gdzie * niechcesz. y A to mówił / dawałac znać ktora śmierć miał * w wielbić Bogá.

A to powiedziałszy / rzekł mu: Podź za mna. y Piotr obroćwszy się / wyżrzał onego ucznia / ktorego milował Iesus / pozad idącego: Który też położył się był przy wieczerzy na pierściach tego / y mówił: Panie / ktoryż iest ten co cie wyda: y Tego tedy wyżrzałszy Piotr / rzekł Iesufowi: Panie / a ten co: y Powiedział mu Iesus: Tak chce aby ten został aż przyjde / co tobie do tego: ty podź za mna. y Gruchnęła tedy ta mowa między bracia / iż on uczeń nie umrze.

Lecz nie

dz. Piot: 1. c 14.

c Vyzn: 15. c 25.

24 Lecz nie rzekł Jezus ; Nie umrze. ale : Taki chce być Jezus ^{Jeśli chce 4L.}
by on został aż przyjde / co tobie do tego : ? Tenci jest ^{K. G. S. Jeśli}
on uczeń / który świadczył o tym / y to napisał : a wie ^{taki chce 3 L.}
my że prawdziwe jest świadectwo tego.

25 ? I Jest też iśsze y innych wiele rzeczy, które czynił
Jezus : które gdyby się z osobną piśaly / tuż i z y sam
świāt nie mogłby ogarnąć ksiąg któreby się piśać
mogły*.

* Amen. G.

N A V K I Y P R Z E S T R O G I.

17 Pászce owce moje.) Tu Pan ziscił Piotrowi / co mu był obiecał /
że go miał uczynić fundamentem / głowa y przelożonym Kościoła
swego / y przedniejszy pasterzem wszystkich owiec swoich. Bo
oto / przy bytności innych Apostołow / temu samemu owce swe
poleca : Symonie / praw / Janow milutęz mnie więcej niżli ci
drudzy Apostołowie : pászce owce moje. A sleca mu zgola wszy
tkie owce / żadnych nie wyimulac / nawet ani samych Apostołow.
A nie tylko mowi Pász (po Grzechu *Βόσκε*) ale używa słowa tro
lewskiego / *ποιμαίνε*, to jest / Rządź y sprawuj / laska y moca pász
sterstwa / owce moje. Tak iako o Pannie Chrystusie napisano : Be
dziesie rzadził laska żelazna. A na drugim miejscu : Z ciebie wy
miesz wodę / który będzie rzadził lud mój Izraelst. A tak tymi
słowy uczynił Pan Piotra pierwszym Biskupem wszystkich Chre
ścijanow (iako go Eusebius zowie) Pasterzem y głowa y przelo
żonym Kościoła swego y świātą wszystkich : y zlecił mu / y potom
kom tego / owce które odkupił krewią swoją / iako Chryzostom S.
nie raz przypomina : y uczynił go głowa wszystkich Apostołow /
iako Optatus świadczy. Hieronym S. twierdzi / Że dla tego
miedzy dwunastą Apostołow jednego Pan obrał / aby postano
wiłszy Głowe / była odietą przyczyną odświeżenia. A Be
nied S. do Eugeniusza Papieża tak piśe : Miejsce na którym
stoi jest ziemia święta / jest miejsce Piotrowe / miejsce Książęcia
Apostołow / którego Pan postanowił Pánem domu swego / y prze
łożonym wszystkim imienta swego. Nawet s. Grzegorz tak o tym
napisał : Jawnó to jest wszystkim Ewangelia czytającym / i nabło
gosławienstwu / y wszystkich Apostołow Książciu Piotrowi / gło
sem Pászki slecon jest rząd y przelożenstwo albo przodkowanie
Kościoła wszystkim : który Piotrow wrađ ściaga się też na potomki
tego. Bo Pan Kościół swój opászyc raczył nie tylko do lat dwu

Piotr pászterzem
wszystkich owiec
Pánskich.

dziesiętu y

fVyz: 20
8 30.Math: 16.
18.Psal: 2. 9.
Obia: 19.
17.Math: 2.
y 6.Euseb: in
Chron.Chrysoft:
hom: 11. inMath: &
Hom: vlt:in Ioan. &
lib: 2. deSacer. O.
ptat: lib:2. contra
Parmen.Hier: lib:
1. in Iou.Bern: epi:
237. ad

Eugen.

Greg: lib:
4. epi: 32.
ad Mauri.nian
iety
iea
Papież
ale yadamy
P. Chryzostom
rowna 12.

Piotrowi śmierć
Pan Christus oś
powieda.

dziętu y płać / ále áż do skóniczenia świata. A pońi beda owce Pá-
ná Christusowe / porę bedzie pászterz ich ná miejscu Piotrowym.

A inny cie opasz.) X tuć sie pokázue osobny przywilej Piotra
S. i. iemu samemu Pan Christus śmierć opowiedzieć raczył / á
k temu śmierć przysowa : áby iáko mu imie swe był dárował / y w
czad swoy náń włożył ; ták żeby go też miał towarzyszem w śmier-
ci. A przetoż mu mowi : Náśláduj mnie. To test / badz tym cys-
mem ta był / y żyć y umierać : badz pászterzem dusz pońi i y
wiesz : á potym przez śmierć przysowa / przeydziesz z tego świata
tá do Oycá.

Rozneczytanie.

Ták chce áby ten zostal.) Tróćkie czytanie tego miejsca sie
náydzie. Pierwsze / Ták chce áby ten zostal. Wtore / Jesli chce
áby ten zostal. Trzecie iesli ták chce áby ten zostal. Pierwsze má-
ia dzisieysze pospolite y stáre Látínskie Księgi ; y Ambroży s. Au-
gustyn / y Bedá ták czytá. Wtore máia / Arolewskie / Grackie y
Syryjskie y niektóre Látínskie Księgi / y Graccy Doktorowie.
Trzecie / dwá Látínskie dawne pisane exemplarze / y Hieronym S.
Lecz Jánseus dowodzi / że wtore czytanie test nálepszé.

Trádicie.

Y sam świat.) Stad mamy / iż Pan Christus wiele y czynił y
mowil / czego nie nápisano. Bo te Księgi ktore mamy / tedná re-
ká obiać moze. A Jan mowi ; iżby nie mogli wszytek świat obiać
y ogárnać tych Księg / ktoreby sie o tym pisać máły. Nie wszytko
tedy test pisano y z potrzebnych rzeczy / wlaszcá o wstáwie y o
spráwowaniu swietych Sákrámentow / ktorego bez warpienia
Pan náuczyl uczniow swych przez one czerdziesci dni / niż do niebá
wstąpił. Przetoż odśerepieńcy bładza / mowiac że wszytko ná-
pisano : y iadnych trádiey ábo náuk Apostolskich / bez
pisiná podánych nie przynimac.

Argument / ábo Summá Dzieiow Apostolskich.

Przech po E-
wángeliách ná-
stepnia dziei A-
postolskie.

P W Ewángeliách S. w ktorych sie okazálo / iáko niesboinie
Żydowie wsgárdzili y odrzucili Chrystá Páná (o czym da-
wno przed tym Mójżesz y Prorocy powiedáli) y przetoż zásłuzyli
áby też sami od niego wsgárdzeni y opuszczeni byli : ida porzą-
dnie te Księgi o dzieiách ábo spráwach Apostolskich (nápisane w
Rzymie od Lukásá S. czwartego roku pánowania Neróná Cez-
sárzá / á roku Pánstkiego 60.) ktore nam opisuiá iáko Pan Christus
zbáwićiel náś / z niesmierney dobroci y miłosierdzia swego (ktor-

Summá dzieiow
Apostolskich.

rego też

Dan : 9.
26.
Hieroni : in
Catal.

Dzie: 9. 4.

Iza: 49.

6.

Dzie: 13.

47.

Dzie: 13.

45. y 18.

6. y 19. 9.

y 28. 28.

Mat: 21.

43.

Esa: 1. 8.

Luk: 13.

35.

Dzie: 25.

11.

Luk: 23. 1.

tego też Prorocy nie przepominali) ieszczę y po w niebo wstąpie 1.
 mu swoim znówu się oświadczał niewdzięcznemu ludowi żydo- Apostołowie ży-
 wskiemu. Bo choć go oni wkrzywiali; iednak posłał do nich dy nawracają-
 dwunastu Apostołow/aby te przywiedli do pokuty/ y przez krzest 2.
 wśsepili do Kościoła tego. Lees gdy się tak wyszy dwunastu Pawła S. nās-
 bawili koło żydow/ w ten czas Pan Chrystus z przesładowce ży- wrocenie.
 dā/ uczynił nowego Apostoła/ Pawła S. a żeby nie dał przyz- 3.
 ny zgorzienia żydom (którym samym dla tey przyczyny y sam Paweł S. Apo-
 stół Pogánom. Ewangelia opowiedał) nie kogo innego ze dwunastu Aposto-
 low/ ieno tegoż Pawła posłał do Pogánom/ Który nigdy przed 4.
 tym o Chrystusie nie słychał/ y mnostwo błądzącym sá Bogi-
 chwalił: aby y tych (według prorocstwa) przywiodł do pokuty/ 5.
 y przez krzest przylacył do Kościoła swego. Ale niewierni żydo-
 wie sprzeciwili się wśedy Pawłowi/ y tego nauce v Pogánom; 6.
 przesładować go y szukać śmierci tego: y nigdy go trapić nie
 przestając/ aż nawet przyszedł w reccę Pogánstwą: aby tak od nich
 odietą był Ewangelia y daná Pogánom: (takó im to nie tylko
 rozkaz Prorocy/ ale y sam Chrystus obiecał) przemiesz-
 lestwo swe od samego miasta Jeruzalem (ktorego też w górze
 nie y odrzucenie miánowiąte opowiedziane było) głowy Judskiej
 ziemi/ z ktorey się było poczęło; aż do Rzymu głowy Pogánom
 y wszytkiego świata. Co wszytko iásniey się potaje z rozdzielenia
 tych ksiąg ná sześć części.

Pierwsza: Jako Pan Chrystus wstępując do niebá przed ocz-
 mi Apostołow y wzniosł swoich/ obiecał im poćieszyć iela Ducha 7.
 S. opowiadając że przezeń mieli być vmocnieni/ y tak w Jeruza-
 lem zacząć Kościół tego: y rozszerzyć go po wszytkiej Judskiej zie-
 mi y Samaryey/ a ná koniec y po wszytkim świecie/ we wszytkich
 ięzykach y narodziech. w Rozd: 1. Wtora część ma w sobie po- 2.
 czątki Kościoła Chrystusowego w Jeruzalem. w Rozd: 2. Trze- 3.
 cia/ rozmnozenie tegoż Kościoła y rozszerzenie po wszytkiej Jud- 4.
 skiej ziemi y Samaryey. w Rozd: 8. Czwarta/ rościagnienie 5.
 tegoż Kościoła do Pogánom. w Rozd: 10. Piąta/ odiecie Ko-
 ściół od wpornych y zatwardziałyich żydow/ y przeniesienie do 6.
 Pogánom przez posługę S. Pawła y Barnabasz. w Rozd: 13.
 Szosta/ odiecie Kościół náwet od samego miasta głównego ży-
 domskiego Jeruzalem y przeniesienie do Rzymu/ głównego mi-
 sta Pogánstkiego. A to dla przesładowania/ którym żydowie tra-
 pili Pawła S. tak długo/ aż musiał apelować do Cesarza: sá-
 czym go tak wydalili Rzymianom/ iako y przed tym samego Chri-

Sześć części Dziei-
 iow Apostoła
 1. skich.

Pogani na Ła-
ske, Żydom pir-
wey ofiarowa-
na naślapiłi.

Przedstawienie
Lukaśa S. w
tych księgach.

Rzym nowe Je-
ruzalem Chrze-
ścińskie.

Kościół Chri-
stusow prawdzi-
wy w Dziełach
wskazany.

Żydowie nako-
niec wierzają
w Chrystusa.

Kościół Rzym-
ski stara się o
wziąć nawroce-
nie.

tuśa. O których Rzymianach y Poganach samże Paweł do Rzy-
mu przyśledszy / tak do Żydow mowil : Wiedźcie iż Poganom po-
dane jest to zbawienie Boże : a oni słuchają beda czego wy słus-
zać nie chcecie. A tak się wypełniły one słowa Pánskie. Aż do
ostatnich granic ziemi. A tu Lukaś S. skończył swote księgi :
mając dosyć na tym / że pokazał iż się to spełniło / co był Pan Chri-
stus obiecał Páwłowi : że ty Páwle masz stanać przed Cezarzem.
Abowiem przedstawienie tego inże nie było / jedno wskazać nowe
Jeruzalem Chrześcijańskie / w którym naprzędniejszy stołec Ko-
ściół swego chciał P. Chrystus fundować y postanowić. Jakoż
zawsze wszyscy przodkowie nasy / Chrześcijanie wszystkich wiekow y
czasow / na to miasto osobliwy wzgląd mieli / y nawicey je cięli
y waiyli / y w wątpliwościach swoich do niego się o radę / y w tru-
dnościach o pomoc wnieśli : nie inaczej jedno tak przed tym Ży-
dzi do miasta Jeruzalem : według wstawy y rozkazania Bożego.

A tym sposobem te księgi Dziełow Apostolskich wskaza Ko-
ściół prawdziwy / tak iasnie y irerelnie ; tak Ewangelję wka-
za Chrystusa prawdziwego / wszystkim którzy sobie dobrowolnie
oczu nie zakłaniają aby nie widzieli prawdy. Zwłaszcza że ten jest
kościół Chrystusow prawdziwy / który pociawszy się widomie od
Jeruzalem / odier był od Żydow / y przeniesion do Poganow (a
mianowicie do Rzymu) y tak się widomie rozniósł y rozkrzewił ni-
gdy nie wstając / ale zawiądy rosnąc / tak długo aż widać zupeł-
ność Poganow / za czym też y wszystkie narody Izraelskie zbawion
bedzie : a potym przyjdzie dokończenie swiata. Dla którego nar-
odow nawrocenia y zupełności Poganow / tenże Kościół powse-
chny Rzymski pamiętać na swoy urząd / tak swiadek Chrystu-
sow / aż do ostatnich granic ziemi / tak zawiądy przed tym / tak
y teraz posła kásmożnie na wszystkie swiata : Eedy h tetyfo-
wie z drugiey strony nie czynia nic inżego / jedno
odwracania tych którzy pierwey Chre-
ściány byli.

Dzie: 25
28.
Dzie: 1.3.
Dzie: 27.
24.

5. Moy: 17
15.

Kol: 1.6
Rzym: 11
25.
Iza: 9.21
Mat: 24
14.

Certul: d
prascript.

DZIEIE ABO SPRAWY APO- STOLSKIE*.

ROZDZIAL I.

3 Pan Christus dnia czterdziestego po swym smartwychwsta-
niu. 5 y 8 Obiecawszy swym dacz Duchá S. 9 Przed ich oczy-
má wstąpił do niebá. 11 Uczniowie nápomnieni od ániolow.
12 Wroćli sie do Jerozalem. 15 Krecz Piotrowá do uczniow o
obrántu inšego ná miejsce Judašowo. 24 Modlitwá Aposto-
low. 29 Nácety losem obrán.

* świętego Lu-
kása Ewánges-
listy. G.

PIERWSZ A
CZESC, orzeká-
wanie Duchá S.
miedzy wniebo-
wstapieniem Pá-
ná Chrystusa
wym, y poczat-
kiem kościolá
iego.

Leſcyawdzieli
Bożego wsta-
pienia.

Zaczá: I.

ábo księgi ná-
pisał, rozumiey
historya Ewáng-
geliey S.

A spolney foli-
stoli z nimi rzy-
waiac G. Chry-
soſt: y Ocumen:
ábo iák o drudzy
z Grackie^o wy-
ládáia, zgro-
mádzivšy ie.

odemnie G.
c Krzeſt ianow
nie dáwał Du-
chá S.

d Krzem zowie
obſite wylanie
Duchá S.

Jerowšem 'piśanie wyprawił / o
Theophile / o wszytkim co poczał Jesus
czynić y uczyc: 1 áz do dnia ktorego
dawšy roszkanie Apostołom przez Du-
chá świętego / ktore był obrát / wzięt iest do niebá: 2 Kto-
rym też siebie samego po swey mece stáwił żywym w
rozmaitych dowodziech / przez czterdzieści dni sie im
okázuiać / y rozmawiać o królestwie Bożym. 3 2
z nimi iedząc: 4 roszkał im / áby nie odchádzáli z Je-
ruzalem; ále czekáli obietnice Oycowškiey: 5 ktora-
ście (práwi) slyšeli z ust moich: 6 ábowiemci Jan
krzcił wodá / á wy będziecie^d krzćzeni Duchem świę-
tym po nie wielu tych dni. 7 2 tak ktorzy sie byli ze-
šli / pytáli go / mówiać: Pánie / zali w tym czáście przy-
wroćiš królestwo Izraelowi? 8 2 rzekł do nich:
Nie wáśać rzecz iest znáć czásy y chwile ktore Ociec
w swey władzey polożył: 9 ále^c weźmiećcie moc Du-
chá świętego / ktory przyidzie ná was: y f będziecie

A Luk: 24.

g 49.

b Ian 14.

d 25.

c Már: 3.

b 11.

Mar: 1. b

8.

d Luk: 3.

c 15.

Ian 1 d 25.

Niz: 11. c

10. y 19.

a 4.

c Niz: 2. a

a 4.

f Luk: 24.

g 48.

Niz: 2. g

32.

Zaczá: 2.

¹To iest, pulmi
le dobre. Orige-
nes y Occume.
Bo sie Zydom
w Sabát dálej
iść nie godzilo.
Imioná n. Apo-
stolow.

* y w prośbách
G.

Lekcia w dzień

Mácieia S.

¹ wczniom G.

1.
Pierwszy znak
zwierzchności
Piotrowey.

¹ niespráwiedli-
wey. Hebr.

* własnym. G.

¹ iego 4 L. K.
G. S.

¹ przełożenstwo.
Apostolstwo.

mi świadkami w Jeruzalem / y we wszytkiej Jud-
skiej ziemi / y w Samáriey / y aż ná kraj ziemié. ¹ 8 21
to rzekłszy / gdy oni pátrzáli podniesion iest / á obłok
odiat go od oczu ich. ¹ 21 gdy pilnie pátrzáli zá nim
do niebá idacym; áliści dwá meżowie stáneli przy
nich w białym odzieniu: ¹ ktorzy też rzekli: Mezo-
wie Gálileyscy / przecz stoicie pátrzac w niebo: ten
Jesús ktory wzięt iest od was do niebá / tákci przyi-
dzie iákośćiego widzieli idacego do niebá. ¹ 22

¹ Tedy sie wrocili do Jeruzalem od gory ktora
zowia Oliwna: ktora iest blisko Jeruzalem / máiac
droge Sabátu. ¹ 23 gdy wešli / wstąpili ná sale / gdzie
mieszkáli Piotr y Jan / Jakub y Andrzej / Philip y
Thomasz / Bartłomiej y Mattheusz / Jakub Alpheu-
sow y Symon Zelotes / y Judás Jakobow. ¹ 24
Ciś
wszystcy trwáli iednomyslnie ná modlitwie * 3 nie-
wiastami y z Mária matką Jesusową y z bráćia iego.

¹ W oneż dni powstawszy Piotr w posród brá-
ćiey rzekł: (á byt poczet osob wespolet iáko by sto-
dwadziestá.) ¹ 25 Meżowie bráćia / musiátoć sie wy-
petnić ¹ pisimo ono ktore opowiedział Duch święty
przez usta Dawidowe / o Judaszu (¹ ktory byt wodzem
tych co poimáli Jesusá : ¹ ktory byt policzony z námi /
y dostátá mu sie też bytá czasitá tego wslugowania.
¹ 26 ¹ 27 on iednak otrzymał rola z zapłaty niespráwie-
dliwosci: á ¹ obiesiwšy sie rozpukł sie ná polu / y wy-
plynely wszytkie wnetrzności iego. ¹ 28 Byto to iáw-
no wszytkim mieszkáiacym w Jeruzalem: ták iż ná-
zwano one rola ¹ ich ięzykiem / Záceldemá / to iest / ro-
la krwie. ¹ 29 Ubowiem nápisano w księgách Psálmow:
Niechay będzie ¹ ich mieszkánie puste / á niech nie
będzie ktoby w nim mieszkát. ¹ 30 ¹ 31 ¹ biskupstwo ¹ iego
niech weźmie drugi. ¹ 32 Potrzebá tedy z tych meżow
ktorzy sie z námi schodzili przez wszytek czas ktorego

8 Mar: 16.
d 19.
Luk: 24.
g 51.

h Psal: 40.
b 9.
i Ian 13.
18. y 19.
3.
k Mar: 7.
a 7.
l Mat: 27.
a 5.

m Psal: 68.
c 26.
n Psal: 105.
b 5.

Pan Jes

- Pan Jezus 'wchodził y wychodził' między nami :
 22 ? począwszy ode Krztu Janowego aż do tego dnia w
 który jest wzięt od nas ; aby ieden z nich był z nami
 23 świadkiem zmartwychwstania iego. ? A postano-
 wili dwu ; Jozephá / którego zwano Barsabaszem /
 24 którego też nazywano Justem ; y Mácieią. ? A mo-
 dlac sie mówili : Ty Pánie który znaś serca wszyt-
 25 kich / okaż z tych dwu iednego któregoś obrał / ? a-
 by 'wziął miejsce' yslugowania tego y Apostolstwa /
 z którego wypadł Judaś / aby odszedł ná miejsce swe.
 26 ? A podali 'im losy' y padł los ná Mácieią / y policzon
 jest między iedennascie Apostolow.

przebywał He-
braísm.

los. G. czaśke.

losy ich. G.

NAVKI Y PRZESTROGI.

- I Pierwsze pisanie.) Dwote Księgi napisał Łukasz S. Jedne Księgi Łukaszo-
 Ewangelij / o sprawach y naukach Pána Chrystusowych : a re we.
 drugie o sprawach Apostolskich / y o pierwszych początkach Kościo-
 ła Pána Chrystusowego. Jedną wielką jest śmiałość Budne-
 go / który porzadek czterech Ewangelij pomieścił / kładąc pier-
 wey Ewangelia Janá S. a po niey Ewangelia Łukasá S.
 Wiedziećcie Apostolskie. Do czego mu powód y przyczyna dala-
 rumaćże Brzescy ta glosa : Okazuje tu / iż ty Księgi máia być zla-
 czone z onemi pierwszymi. Lecz y bez tego złączenia wszyscy do-
 bry wiedza / iż oboje ty Księgi Łukasz S. pisał. A daleko jest lep-
 szy y przystoyniejszy stary porzadek Ewangelij / od czasow Apo-
 stolskich w Kościele zachowany / y w onych czterech zwierzetach si-
 gurowány. Bo iáko Jan S. po wszytkich napisał Ewangelia
 swoje : tak też słusnie má mieć ná ostatku miejsce.
 II Który wzięty jest od was do niebá.) Z tego widomego wstapie-
 nia do niebá Chrystá Pána / a iż także zásie má przyść ná sad : chce-
 li dowieść Bálwinistów / że go nie máś w S. Sakramencie.
 Ale wierni ráczey máia słuchać S. Chrystostomá tak mówiącego :
 O iákieś to cudo ! o iáko wielka jest dobroć miłego Boga ! że ten
 który z Gycem w górze siedzi ná niebie / tegoż prawie czasu reká-
 mi ludzkim bywa piástowany ná ziemi ! A ná drugim miejscu :
 Chrystus / prawí / wstępując do niebá / Ciało swe y nam zostawił / y
 toż Ciało z soba zániosł. A iefese indziej mówi : Zeliaś owcza-
 su knta zostawił weniowi : ále Syn Boży wstępując / własne cia-
 ło swe nam zostawił racyl.

Księgi Łukaszo-
we.Budny pismo S.
mieśa.Ciało Pánskie
w S. Sakramen-
cie jaraś yw nie-
bie.Ezech : 1.
10.
Hieron : in
prol : Bibl.Lib : 3. de
sacerd.
Hom : 2. ad
popu : An-
tioch.
Hom : de
diuit : &
paup.

Kościół widział
ny.

Ci wszyscy.) Oto prawdziwy Kościół Chrystusowy / który on po sobie zostawił. było ono widzialne zgromadzenie / któremu rostał / sal pospółu mieszkańca czekać testamenta Duchá S. aby przeszedł tym lepiey nauczeni y wyprawieni / potym wszystkie narody y bracie świata do tegoż towarzysztwa przywiedli.

14

Heretycy są
sua text pisma
S.

Z niewiastami.) To miejsce tłumacze Bzescy y Budny są nie mi szafszowali: przelożywszy / z żonami / imiasto z niewiastami. Já aby wszyscy Apostołowie żony mieli / albo mieszkali z nimi / które iaz dawno byli opuścili. Lecz Ewangelista mówi o Mariach y innych nabożnych niewiastach / które są Pánem Chrystusem cho- dziły y słyszyły mu z miłośności swych. O których Luk: 8. 2. y 14. 10.

14

Mat: 19.
27.

Panny Máriey
wniebowzięcie.

Y z Mária matka Iesusa.) Tę jest ostatnia miłośność Panny naswieteney w piśmiach nowego testamentu. Lecz o tej śmierci y w niebowzięciu wedle ciała / mamy pisma dospi v S. Dionysyusza Areopagity / v Damiáscena / Athanasysa / Nicephora / Bernarda y innych. Ná co wszystko nie nie dbać Nowowiernicy dusiey / wymasali z kalendarzow swoich naprzodnieysze święto Wniebowzięcia Panny błogosławionej. A którzy sąsił przynamiemy mieli święcić dzień zejścia iey z tego świata / ráko święca dmi sejsia inszych świętych. Bo ácz nie wierze żeby ciała iey naswieten se było do nieba wzięte : wsakże ráko mniemam / nie beda tak nie wstydliwemi / aby nie wierzyli że ona umarła / y dusza iey naswieten sa jest : Chrystusem w niebie. Ani tak śalent beda / żeby sie o tym wyraźnego pisma domagać v nas mieli / którego sie o śmierci Piotra / Pawła / Jana / y innych domagać nie mogą. O których zejściu ácz w nowym Testamencie nie nie napisano ; wsakże dmi śmierci ich samis heretykowie święca y obchodza. Nie wspomnam święta Narodzenia y Pojęcia P. Máriey / o których Ewangelikowie zgólá wiedzieć niechca. Skład láčno jest pomóc stoga nienawisć śatanisza przeciwko tej Pannie / która przez nasienie swe błogosławione śarła głowe iego. Jáko ia : drugiey strony błogosławia y wysławiaia wszystkie narody wienych Chreścijań / now / y starych oycow świętych. Ireneuszowie ia sprawca á rzecznika Ewy. Święty Ephrem zowie ia iedyna nádziera rospazáacych / pomocu opuszczonych / portem vtraptonych / pościecha świata / wybawiciela y odkupiciela wieszniow y wszystkich po Bódziezbawienim. Zowie ia osobna nádziera y vfnosia swoia : pokojem / wesalem y zbawienim świata : wieteska y obrona / posrzedniczka y iednacza świata / páma / Erolowa y wliczka niebieśka / y nádziera Chreścijańow v Pána Bogá. A wywa iey táw-

14

Przeciwnicy
Panny Máriey.

Chwalcy Panny
Máriey.

1. Moy: 3.
15.

Luk: 1. 45.

Iren: lib:
5.

Ephrē in
orati: de
laud: eius.

nie / y

In Trage:
Christ:
patl.

August: de
Annunci.
Bernar.

Chrys: in
hunc locū.

Hier: in
cap: 1. lo.
nē.

ib: 1. ca:

Doct:

Christ: &

epi: 1. o 8.

uk: 1. 9.

Ambr: in

cap: Luc.

Beda in

cap: 1. A&.

nie / y wiekta sie pod tey opiekie y obrone. Swiety Grzegorz Nás
ypánzeński / zowie ta Krolowa swiata / patronka zywota swego / y
czeczniczka albo oredownicza do Syna / y / inżemi pánnami swie
rymi. A prosi tey / aby go wybawila od ognia y od ciemności
wiecznych : aby za tey lássa zbawienia mogl dostać. Tenże wy
stawa / że od niey wzial wiele dobrego / y od wiela złego przez nie
wybawion byl / y obronion od nieprzyjaciol widomych y niewi
domych. Augustyn tey prosi aby wspomogla niedniel vtrapios
ne : aby sie za wszystkimi przyczynla. Bernárd s. zowie ta Pánia
nássa / posrzedniczka nássa / czeczniczka nássa / mártka milosierdzia.
y czesto tey á nabożnie wysywa.

15 Pomstarešy Piotr.) Oto Piotr takó práwy pástery y gospodarz
domu Pánstiego / zbiera w kupa y zgromadza wszystkie wierne Pán
stie / y vsey ich / že potrebá jest obidat inžego ná miesce Judašo
vo. O czym Chrysostom S. tak piše : Pátrzay goracości (Pio
rowey) takó w tey gromádzie przedniejšym jest / y wszedy na
stierwšy se wszystkich mowit pocyna. A nižey tak piše : Napster
wšy se wszystkich vžywa zwierzchnosti w tey správienáko ten Kto
ry mial wšech w reku. Bo do niego Pan Christus tak mowil :
A ty návrociwšy sie / potwierdzay twa brácia. A Decumenius :
Wstáne / práwi / Piotr nie Já kub : takó ten Ktoemu zwierzchnost
y przeložestwo ná d vczniám jest poruczone. A žaden sie Piotro
wi nie sprzeciwił / ále wnet ná tego rozkazanie dwu postáwili.

26 Podáti im losy.) Ten przywšley Apostolski nie ma byt bran ná
przyklad innych pásteroz obieránia. Bo to Apostolowie vcy
mili / osobnego nárchámenia Božego : žeby také Náctey s. obran
byl od samego Christusa / takó inni Apostolowie / aby sie nie zdal
ná d inže podlejšym. Abo iž Náctey y Báršabás tak rowni by
li w swiatobliwosti y w náuce / že ľudskim rozsádkem rozstzy
gnono byt nie moglo / Ktoryby z nich byl godniejšy. Bo w tá
ctey przygodzie dozwolone jest vžwánie losow : iž Bog nie bywa
kušon / goy tego od niego žadamy / czego ľudskim rozsádkem došit
nie možemy. A iž wšytko zá tedno / ná Kogo los pádnte : Chožby
padl y / przygody / Ktedy rowni sa iž Ktore obieráta. Czym tedná
odeymute sie przyczyna vřtářánia drugim / y níkomu sie Křywda
nie duje. Přetož w tákich przypadkách wolno jest losow vřwát /
takó Augustyn s. vcy. Jáko y v Žydow losem obierano tedne
go / Ktoryby pewnego času w Koštiele Kádzil. Ná Ktory wyceray
podobno wzglad mieti Apostolowie w obieránia s. Náctia :
takó swiádecy Ambrožy s. y Wielebny Bedá. Bellarm: cont: 5. c. 5.

1.
Piotrowe przod
kowánie.

Losy.

ROZDZIAŁ II.

W T O R A
CZESC, zesła-
nie Duchá S. y
początek kościo-
ła w Ieruzalem.
Łęcyca w Nie-
dziele Swiate-
czna.

Zaczą : 3.
spełniał dzień
G.

* To jest, dzień
pięćdziesiąty po
Pásce, iako v
nas Swiateczny.
* iednomyślnie.
G. zgodnie.
* iako ogniste.
* infymy. N L.
G.
* G.

* iedni do dru-
gich. NL.G.S.
* słyby. I L. G.
S.

* słyśmy. I L.
G. S.

1 Zesłanie Duchá S. ná vcznie Pánskie w dzień Swiateczny.
6 Dziwota sie żyd/iś mówia wшыtkim ięzykami. 13 Intemá-
tac że sie popili. 14 Nā co im Piotr odpowiada. 16 Pokázuiac
że Pan Iesus ktorego oni zámordowali/ 27 Powstawszy od w-
mártych/ 34 X vsiadłszy ná práwicy Bozey/ 33 Spuscił Duchá S.
37 Co wшыsawšy żydowie / skrużeni ná sercu / náwroćili sie do
Christusa. 41 Około trzech tysiecy. 42 X trwał w náuce Apo-
stolskiej / w wzywaniu świętego Sakramentu / y w modlitwach.
44 X mieli wшыtko spolne.

A Gdy sie spełniaty dñi Piecdziesiątnice/byli
wшыscy wspotek ná tymże miescu. i b X stat
sie z predkáz niebá sum / iakoby przypadaia-
cego wiatru gwałtownego : y nápełnił wшыtek dom
gdzie siedzieli. i X wkazaly sie im rozdzielné ięzyki
iakoby ognia / y vsiadł ná każdym z nich z osobná :
i c y nápełnieni byli wшыscy Duchá świętego : y po-
czeli mówić rozmaitymi ięzykami / iako im Duch
świety wymawiać dawał. i A byli w Jeruzalem
mieszkáiacy żydowie/meżowie nabożni ze wše ná-
rodu ktory jest pod niebiem. i A gdy sie stat ten glos/
zbieżáto sie mnostwo ludzi, y strwożyło sie / że każdy z
nich słykał ie własnym swym ięzykiem mowiace. i A
zdumiewáli sie wшыscy / y dziwowali/mowiac* : Iza-
li/oto/ ci wшыscy ktorzy mówia/ nie są Galilejczycy :
i á iakoz każdy z nas słykał x nich swoy ięzyk / w ktory-
mechmy sie wrodzili : i Párthowie / y Medowie / y E-
lámitowie / y mieszkáiacy w Mezopotámiey / w Jud-
skiey ziemi / itez w Káppadociey / w Poncie y w Azy-
ey / i w Frigiey / y w Pámphiley / w Egipcie y w stro-
nách Libiey / ktora jest podłe Cyreny / y przychodnio-
wie Rzymscy : i żydowie tez y nowonáwroceni /
Kretenczycy y Arábeczycy : słybelisiny ie mowiace
ięzyki nášemi wielmożné sprawy Boże.

I A Mat : 3.
c 11.
A b Mar : 1.
2 b 5.
Luk : 3. c
16.
3 VVyz : 1.
a 8.
4 Niz : 11. b
15. y 19.
a 6.
5 c Ian 7. f
6 39.

8
B
9
10
11

X zdumie

12 I zdumiewali się wszyscy / y dziwowali / mówiac
13 ieden do drugiego: Coż to vždy ma być? I A du-
dzy nasmiwając się mówili: Że się ci winą mto-
tego opili.

14 I A stając się Piotr z ieden naścica / podniósł głos
swoy / y odpowiedział im: Mężowie Żydowscy / y w-
sycy ktorzy mieszkacie w Jeruzalem / niech to wam

15 iawnno będzie / a przynicie do vsu słowa moie. I Abo-
wiem nie sąc pićci ci / iako wy mniemacie: gdyż jest

16 trzecia godzina na dzień: I alec to jest co powiedzia-
C no przez Proroka Joela: I A będzie / w ostateczne

17 dni (mowi Pan) wyleie z Duchá mego na wszelkie
ciáło: a prorokować beda synowie waszy y corki wa-
sze: a mlodzienci waszy widzenia beda mówiac: a

18 stárcom waszym / sny sie snic beda. I A temu w o-
neż dni / na slugi me / y na sluzebnice moie wyleie z

19 Duchá mego / y beda prorokować: I y dam cudá na
niebie wzgore / y známioná na ziemi nisko / krew / y o-

20 gien / y kuzawę dynu. I Stonce sie obroci w ciem-
ność / a ksejzyc w krew / przed tym niż przydzie on dzień

21 Pániski wielki y znáczny. I A stánie się / i wselki /
ktory bykolwiek wzywał imienia Pániskiego / zbawion
będzie.

22 I Mężowie Izraelscy / sluchaycieś słow tych. Je-
D suś Nazárenskiego / meżá od Boga pochwalonego
y was mocami y cudami y známiony / ktore czynil

23 Bog przezeń miedzy wami / iako *sami wiecie: I tego
náznażona ráda y przyzrzeniem Bożym wydanego /

* przez rece niezbożnikow przybiwszy do krzyża zátáci-
24 liście. I ktorego Bog wzbudził rozwiązawszy bole-

25 leści piekła: iakoż była rzecz niepodobna / aby od nie-
s go miał być on zátrzyman. I Abo wiem Dawid o nim

26 mowi: f Upátrowalem záwždy Pána przed soba;
bo mi jest po práwicy / abych nie był wzruszon. I Dla

* G.

* abo słodkiego.
Lećcy we S.
zode po Swia-
tkách.

Záczá: 4.

II.

Piotr iako gło-
wá wśyśkich
Apostolow, po
jesłaniu Duchá
S. pierwsze czy-
ni kazanie.

* Bog. G.

To jest przez
sny pokaże im
wola moie.

G.

Záczá: 5.

* y. s. L. G. S.

* poimawszy. G.

* śmierci G.

tegoż sie rozweseliło serce moje / á rozradował sie ie-
 żył moy: nád to y čiáto moje odpocznie w nádziei.
 ? Abowiem nie zostáwiš duše moiey w piekle: áni
 *skáží sie. Heb. 27
 *przywroćies 28
 mi żywot. Heb. 29
 *obliczności 30
 twoiey. Hebr. 31
 *y. 4 L. G. S. 32
 *ile wedle čiáka 33
 Chrystusa miał 34
 wzbudzić G. 35
 *nie miał 36
 śláć dušá iego 37
 G. 38
 *nie skáziło sie 39
 Hebr. 40
 *ten dar ktory. 41
 NL. S. to co. G. 42
 *terás. G. 43
 *krolem Hebr. 44
 Záczá: 6. 45
 *G. 46
 *G. 47
 48
 49
 50

daš światemu twemu ogladać skáżenia. ? Oznay-
 mites drogi żywota: nápełniš mie radością z obl-
 czem twoim. ? Meżowie bráčia / niech moge bespie-
 cznie mówić ku wam o Pátryárše Dawidzie / Gże *v
 márt / y pogrzebion iest: y grobí iego iest v nas / áž do
 dnia dzisieyszego. ? Bedac tedy Prorokiem / y wie-
 dzac że ^h mu Bog obiecal pod przysięga / iż z owocu
 biodr iego *miał posádzić ná stolicy iego: ? przegla-
 dáiac powiedział o zmartwychwstaniu Chrystusa
 wym: iż ⁱ áni zostáwion iest w piekle; áni ^k čiáto
 iego *wyrzáto zepsowania. ? Tegoć Jესusa wzbu-
 dził Bog: ^l czego my wszyscy iestelmy świadkowie.
 ? Práwica tedy Boża bedac podwyżšony / á obietnice
 Duchá swietego wzięwšy od Oycá / wylat tego / kto-
 rego wy *widzićcie y slyšćcie. ? Abowiem Dawid
 nie wstąpił do niebá: lecz sam powieda / ^m Rzékł
 Pan Pánu memu / siadź ná práwicy moiey: ? áž po-
 loże nieprzytácioty twe podnożkiem nog twoich.
 ? Niechayżec tedy wie za pewne wszytek dom Izrá-
 elski / iż go y Pánem / y Chrystusem wczynił Bog / te-
 go to Jესusa / ktoregoście wy wkrzyżowali. ? A sly-
 šawšy to / struszeni sa ná sercu: y rzekli do Piotrá y
 do innych Apostołow: Což mamy czynić meżowie
 bráčia?
 ? A Piotr do nich: Pokutuyćcie (práwi) á okrzy-
 sie każdy z was w imie Jესusa Chrystusa / ná odpus-
 czenie grzechow ^w waszych: á weźmiećcie dar Duchá
 swietego. ? Abowiem wam obietnicá ^{tá} iest reżynio-
 na, y działkom ^w waszym / y wszytkim ktorzy sa daleko;
 ktorekolwiek przyzowie Pan Bog náš. ? A wiela
 innych słow świadczyl / y nápominał ^{ich} mówiac:

Wyzwolćcie

- 41 Wyzwolicie sie od te^o narodu przewrotnego. I Kto^o rzy tedy przyieli mowe iego / otrzeczeni sa : y
 42 przystalo dnia onego iakoby trzy tysiac^e dusz. I A
 43 trwali w nauce Apostolskiej / y w uczestnictwie ta^o
 44 mania chleba / y w modlitwach. I A przychodzil na
 45 kazda dusze strach : a wiele sie tez dziwow y znamion
 46 przez Apostoly dzialo w Jeruzalem : y byla wielka
 47 boiazni we wszystkich. I A wszyscy ktorzy byli w wie-
 48 rzyli / byli spolem : y wszystko mieli spolne. I Osiadto
 49 sci y mairnosci przedawali / y udzielali ich wsyt-
 50 kim / iako ktoremu bylo potrzeba. I Zgodnie tez co
 51 dzien trwac w kosciele / a tamiac chleb podomich /
 52 pozrywali pokarmu z radoscia y w prostocie serdecz-
 53 ney : i chwalic Bogu / y mairac laskę w wszego ludu. A
 54 Pan co dzien przyznazal tych / ktorzy mieli byc zbaw-
 55 ieniem do kupy.

^oodlaczcie sie od
 tych ktorzy nie
 wierza w Chri-
 stusa.
^oludzi. Hebr.
^oabo w commu-
 niciey.
^oy w tamaniu.
 G.
 G.

^okosciolowi, G.

NAVKI Y PRZESTROGI.

- 1 Dni piecdziesiatnic.) Abo dzien piecdziesiaty / ΠΕΝΤΗΚΟΣΤΗ po
 Greczu / nazwany jest piecdziesiaty dzien po dniu Wielkonocnym :
 ktory w nas zowa dzien swiateczny. Bo iako Pan Christus ba-
 ranez nasz Wielkonocny osiadowan byl w naslawnieysze swieto
 zydomskie wielkonocne / aby sie figura wypelnila prawda : Tak
 dnia piecdziesiatego / ktorego zydom na gorze Synai zakon byl
 podany / zeslal Pan Christus Duchu swego swietego / przez ktore-
 go nowy zakon napisal na sercach wiernych swoich. A te obadowa
 dni kosciol S. kazdego roku naboiznie obchodzi / na pamiatke
 smartwychwstania Pana naszego y zeslania Duchu Swietego.
 Jako zydomie swiecali te na pamiatke wybawienia z Egiptu
 y podania zakonu.

Swiatki y wiel
 kanoc.

- 4 Y napelnieni byli.) Wielkie byli y pletwey Apostolowie Du-
 cha S. y na kszcie / ku odpuszczeniu grzechow / vsprawiedliwieniu
 y poswieceniu : y po smartwychwstaniu Panskim / przez natchnie-
 nie Pana Chrystusowo / na odpuszczenie grzechow innych ludzi.
 Ale teraz biora supelnosc Duchu S. y one wszystkie dary / ktore
 wylicza Pawel S. a osobliwie rozmaritosc teszkow / ktora tu mia-
 nowicie wspomina.

Duch S. roz-
 maircie dany.

II.
Piotr wśedy
przodkuie.

Bog nie był przy
czyną wydania
ludźśowego.

Cyklic.

Stanałszy Piotr.) Oto y po zesłaniu Duchá S. Piotr napier 14
wśy ze wśytkich Ewangelia opowiada: y kościół sama rzecz a za
czyna / y pierwśym swym kazaniem nawraca ludzi trzy tysiące.
Jako prawy fundament kościoła Páná Chrystusowego. Ambrosj
y Euthym: in Matth. Chrysoſt: in Acta Apost: homil: 4.

Nápnąc zóna ráda.) Bog Otec wydał Chrystusa / á Chrystus 23
sam siebie / z miłości ku światu y dla zbawienia tego. A przetoż
to wydanie było święte / y własna sprawa Boża. Ale Judaś y
Żydzi wydali go y wkrzywali ze złości á z nienawiści / á nie z ra
dy ani z urzadzenia Bożego. A przetoż ich sprawa była złościwa y
potępienia godna. A przecie Pan cierpliwie ich złość y niepra
wość znosił: przeto si y mogli y chciał ich sly czynić odmienie w
dobro / ná zbawienie náše. A tak mech sie każdy brydzi nowe
mi Wánicheuśkami czasów náśzych / Żuccami y Żółwinistami /
Ktorzy Bogá czynią sprawca y przyczyna wydania Judaśowego /
nie mniety takó y nawrocenia Páwła świętego. Strzeż sie y prze
kładu Baznego / Brześkiego y Czechowicowego / Ktorzy miasto
Przyczynienia Bożego położyli / Opátrność Bożá: gdy w Gre
ckim jest πρὸς τὸν, co znaczy przyczynienie / á nie πρὸς τὸν, co o
pátrność znaczy.

Rozwiazawszy boleści piekielne.) To miejsce tak rozumie Au 24
gustyn święty / że Chrystus sstapivśy do piekła wybawił
mnogich od boleści piekielnych. Co si sie o potępiionych rozumieć
nie może / musi sie rozumieć o tych Ktorzy byli w czyściu. Bo y E
piphanius piśe: iż Pan Chrystus gdy sstąpił do piekła / wyba
wił te Ktorzy ácz z niewiadomości grzeszyli / wśákie od wiary Bo
żej nie odstąpili. Ale mimo te świadectwa / dowieść tego możemy
y z samego textu. Abowiem te słowa / Rozwiazawszy boleści pie
kielne / nie mogą sie rozumieć o boleściach samego Chrystusa: bo
tego boleści ná krzyżu koniec wzięły. Co sie y z onych słow okazuje
te: Dniśta będziesz zemna w táin. Ani sie mogą rozumieć o bole
ściach ludzi potępiionych: bo ty boleści w ogniu onym wiecznym
nigdy sie nie skończa. Ani o boleściach oyców świętych: Bo i
żadnych boleści nie cierpieli: takó Augustyn S. wesy ná miesiącach
náznaczonech / y Grzegorz święty. A tak koniec nie rozumieć si
musza o boleściach onych Ktorzy byli w czyściu. A choć w niektórych
tych Greckich Księgách stoi / Boleści śmierci / á nie Boleści pie
kła: wśákie Łacińskie stare y Greckie niektóre / y Syryjskie zgo
dnie mają Piekła: y nastáwśy Wpocwie Grecy y Łacińscy tak
czytáli. Święty Polyeárpus / S. Cyprian / Epiphanius y Augu

Rzym: 1
32.
Ephesj:

Melan: in
epist: 20
Rom.

Ozie: 24
2.

Epist: 99
& lib: 11
Gene: 31
Heret: 1
tiani.

Luk: 24
43.

Greg: 16
22.

fin świę

Psal: 15.
10.

27

Dzieli: 2, 31

Beza in
annot: No
ui Testa.

stin święty. Co sie yz słow poslednich Piotra świętego dosyć o:
Kaznie/ Kedy tego co rzekł / dowodzi temi słowy: Psalmu: Nie zo:
stawiś dusze moicy w piekle.

Dusze moicy w piekle) To mteysce heretykowie skłádali z fál:
sowáli. Bezáták pierwej przelożył: Nie zostawiś trupá mego
w grobie. Potym ták popráwíl: Nie zostawiś ciáslá mego w gro:
bie: iáko y Bzefcy tłumáczé z niego przelożyli. Acz troche niżej
tego trupá przecie nie zántecháli/ ták przekłádáac: Jz nie zostal
w grobie trup iego. Witydliwšy troche byli Nowoftrzeńcy
Budny y Czechowic/ ktorzy dusze w trupá ábo w ciáło przemienié
nie śmiecic/ przelożyli: Nie zostawiś dusze moicy w grobie. Bo
y x̄, Greckie słowo / iáko y Látinskíe Anima, y Polskie Duszá /
nigdy nie znáczy trupá ani ciáslá / ále włásnie dusze. Y przetoż fál:
tešna test tá Budnego głoží: Dusze/ to jest ciáslá. A ták Rátwó:
nistowie dusze w trupá ábo w ciáło przemienili: á Nowoftrzeń-
cy z nimi piekło w grob przetworzyli / y dusze Pánska w grobie
zágzebli: chočia po Grecku nie jest tápos, co grob znáczy; ále
ád̄s, ktore słowo iáko Látinskíe Infernus, nigdy nie znáczy gro:
bu / ále záwše piekło. Przetoż y Rátátion/ choé też nie Rátolik
przelożył/ in orco, to jest w piekle. A to iáwne fálšowáníe písna
nie prze co inšego uczynili Ewángelikowic (iáko Bezá sam ná sie
wyznawa) iedno áby nie musieli przyznáé mteyscá trzeíte^o oprocz
niebá á pieklá potepionych. Dla ciego też ani Doktorom wšytr:
šim/ ani Skłádowim Apostolskiemu/ ani písnu iáśnemu nie wierza:
ieby Christus; strony dusze prawdziwie sšapil do pieklá / áby
wybáwíl Oycow świętych dusze: ále bluzniá / ieby Christus ná
terzyu mial cierpieé meki piekielne. Lecz chwálá Bogu/ iz y šami
odšcepienci wyznawáti / ie ani Limbusá / ani cysák záprzeé y
słádné nie mogli / áz wymázawšy y odmieniwšy text písna S.
y włásne słowá Ewángelisty świętego / y záprzawšy sie ártýkulu
wiáry/ ie Pan Christus šapil do pieklá. Bo dla tego te dwie sło:
wie Lučášowez textu wymázúti: y x̄w mou, dusze mole / y i z
ád̄ou, w piekle; á ná ich mteysce trupá ábo ciásló zá dusze / á grob
zá piekło podrucáti. A tešczéš bedzie Kro šintal mowic/ ieby he:
retykowie zádnego mteyscá w písnie świętym thac y wleđiac
nie zálšowáli?

30

36

Lib: 9.
Theſau.

Ue wedle ciáslá) Tákw Greckim cytála. Sklad sie oKázute/ iz w
Christusie bylo coš zánteyšé^o nišli šamo ciásló/ to test Bostwo te^o.
Pánem y Christu^{em} rezyuil Bog.) Christus weynton jest Pánem
od Oycá (iáko Cyrillus dobrze wykláda) z strony głowieceni^o

Heretycy fálš
Buis text pis
ma s.

Ewángelikowic
dusze w trupá, á
piekło w grob
przemieniáti.

Ewángelikowic
skázúcie Ew
angelicy.

Y bluznierze
iáwni.

Bosłwo Christu
sowo.

Christus iáko
Pánem jest y
czyiony.

stwa: którym sposobem możemy rzec/że test wiecznyon y Bogiem. Abowiem sie to przez wcielenie stało / że on człowiek Jezus test Bogiem y Pánem: nie przez uczestnictwo y łaske/ ale przez wnie Słowa z ciałem. Acz sie y tak rozumieć może (iako tenie Cyrillus przypomina) uczynił go Pánem y Bogiem: to test oznaymiał go y pokazał być Pánem y Bogiem. Iako Paweł mówi. Dał mu imię które test nád wszelkie imię.

Sakrament pod
icną osoba.

W uczestnictwie łamania chleba. To test w wywianu nasłowiecse go Sakramenta: o którym tak Paweł S. mówi: Chleb który łamiemy iżali nie test uczestnictwo Ciała Chrystusowego: który Sakrament Apostołowie Chrześcijanom znąc iż tu podawali pod osoba chleba. Ponieważ tu ani kielicha ani winą żadney wymiarki niemają. Pátrzy nżey cap: 20. 7. 7.

Społeczne życie
rządza nie roska
żua.

W syko mieli spolne. To życie społeczne nie obowięzuie w syki Chześcijanom/ żeby tak spolnie żyć mieli: iako to ile Nowo- trześcińcy rozumieli. Bo o tym nie mają żadnego Páńskiego roz- kazania/ ale tylko rada daná tym/ którzy chcą być doskonałi: kto- rey násláduia zakonnicy w świętym Kościele powszechnym. O czym serzey Augustin S. in Psal: 132. in principio, & Ep: 39.

Kościół wido-
my.

Co dzień przymnażał. To test / tym ich więcej przystawało do Kościoła: iako w Gracim łasniey dolożono. Gdzie ius widzieć możemy nie mále Kościoła rozmnożenie y rozszerzenie. Od którego czasu kto sie pilnie przypátrzy / á kto zbawienie swe y prawdę mi- łuje/ ten będzie mógł snadnie poznác Kościół Chrystusow prawy/ to test widzialne zgromédzenie ábo zebranie ludzi w Chrystusie słaczonych/ y prowadzić gi przez te wszystkie księgi / y potem przez historia Kościelna aż do nászych czasów. A to przecież niewidzial- nemu Kościołowi / który Sektarze sobie wymyśláta.

ROZDZIAŁ III.

6 Piotr z Janem przez imię Pána Jezusowo chromego widza- wiáta. 12 Rieci Piotrowá do ludu / że to uczynił przez wiare w imię Chrystusowe. 18 Dowodząc tego / że P. Jezus test on Mes- syasz obiećany od Mojżesza y od Prorokow. 25 A samemu A- brahamowi.

Leżycy w wi-
gilia S. Pio-
tra y Pawła.

Zacza: 7.

G.

Piotr y Jan wstępowáli do Kościoła / ná go- dzinę modlitwy dziewiąta. 9 A máż niekto- ry chromy bedac z żywota mátki swey był no- son: którego ná każdy dzień kładziono v dziwni ko- ścielnych/

Phil: 2. 9.

1. Kor: 10.
16.

Mat: 19.
21.

47

1

A

2

cielnych/

3 cielných / ktore zwano Nadobne / aby prosit iálmuz-
 4 ny v tych ktorzy do kóściolá wchodzili. ? Ten vy-
 5 šrzawšy Piotra y Janá gdy mieli wniść do kóścio-
 6 lá / prosil ich o iálmuzne. ? A Piotr z Janem pilnie
 7 nań pátrzac / rzekl mu: Weyšrzy ná nas. ? A on pá-
 8 trzył ná nie / spodziewáiac sie co wziać od nich. ? A
 9 rzekl Piotr: Srebiáč ani zlotá nie mam: lecz co
 10 mam / to tobie darwam: W imie Jesuša Christusa
 11 Názárenskiego wstáñ / á chodź. ? A wiawšy go zá-
 12 práwa reke iego / podniósł "go": y wnet byly wtwier-
 13 dzone goleni iego y stopy. ? A wystkoczywšy stáñal /
 14 y chodzil: y wšedł z nimi do kóściolá / chodzac y sta-
 15 czac / y chwalc Bogá. ? A widziat go wšytek lud
 16 chodzacego / y Bogá chwalcącego. ? A poznawáli go /
 17 iż on byl ktory dla iálmuzny siadat v dziwi Nado-
 18 bnych kóścielných: y nápełnieni byli zdumienia y zá-
 19 pámietánia / z tego co sie mu przydáto.
 20 ? Gdy sie tedy trzymal oh chromy y zdrowiony Piotra
 21 y Janá / zbiežal sie wšytek lud ku nim do kruzganku
 22 ktory zwano Salomonowym / zdumiwšy sie. ? A
 23 wyšrzawšy Piotr / odpowiedziat do ludu: Mežowie
 24 Izráelscy / co sie temu dziwuiecie: ábo przecz sie nam
 25 przypátruiecie / iákoby chmy własná moca ábo pobo-
 26 žnosť / to spráwić mieli žeby ten to chodzil:
 27 ? Bog Abiráánow / y Bog Izáákov / y Bog Já-
 28 kow / Bog oycow nášych wvielbil Jesuša Syná
 29 swego / ktorego šcie wy wydáli / y záprzelišcie sie go
 30 przed Pitatem / gdyž bylo zdánie iego aby byl wypu-
 31 šczon. ? A wysćie sie záprzeli šwietego y spráwie-
 32 dlivego / y prosilišcie aby wam dárowal mežoboyce:
 33 ? á zámordowálišcie spráwce žywotá: ktorego Bog
 34 wzbudził od vmártych / czego my swiádkámi iestefmy.
 35 ? A w wierze imeniá iego / vmocnito tego ktorego
 36 "wy" widzićie y znaćie / imie iego: y wiára ktora prze-

III.

Piotr pierwsze
 cudo uczynił ná
 potwierdzenie
 Chrzęściáńskicy
 wiáry.
 "G.

Záčzá: 8.

Gdy tedy trzy-
 máli Piotrá. N

L.
G.

Piotr sam do lu-
 dzi mowi.
 žwierzchností
 ábo wládzy. N

L. S.

Lekcyá we S-
 czode po Wiel-
 ketyncy.

"G.
G.

"G.

zeni iest/

d Mat: 27.

c 20.

Mar: 15.

b 11.

Luk: 23.

c 18.

Jan 18. g

40.

IL. K. G. S. zeń iest / dala temu to zupełne zdrowie przed wami w
 * co. 5 L. G. iia. wszystkim. I Al teraz bracia wiem żeście to z niewiado- 17
 ko, s. mości uczynili / iako y przetożeni waszy. I Al Bog 18
 * swych. G. ktory przez vsia wszech Prorokow* pierwey opowie-
 "G. dzial / z Christus iego* cierpieć miał / tak ziscił.
 Zaczá: 9. I Al przetoż pokutuycie / y nawróćcie sie / aby byly 19
 zgtádzone grzechy wasze.
 I Aby gdy przyida czasy ochłody od obliczności 20
 * bylibyście z bawieni. Páńskiey / a poslalby wam opowiedánego Jესusá
 * wszech. G. Christusá*: I ktory potrzeba aby byl w niebie aż do 21
 * do Oycow. G. czasu nápráwienienia wszech rzeczy: ktore nápráwienie
 opowiedzial Bog od wieku przez vsia * swych swie-
 tych prorokow. I Abowiemci Moyses mowil*: b 22
 Proroká wzbudzi wam Pan Bog wasz z bráctey wá-
 * wselki czlo- wick Hebr. shey iako mnie: onego sluchac będziecie we wszystkim 23
 co do was mowic będzie. I A stanie sie to: i: Wsel-
 ka dusá ktoraby nie sluchala Proroká onego / będzie 24
 5 L. G. S. wykorzeniona z ludu. I Alec y wszyscy prorocy od
 * To iest, wam Samuelá / y inni po nich / ile ich kolwiek mowilo / o 25
 naprzod należa powiedali tej ty dni. I Wyście sa syny prorockimi / y
 prorocstwa, y o- testamentu ktory postanowil Bog z oycy naszymi /
 biennice o Chri- mowiac do Abraháma: A w nasieniu twoim bogo-
 stusie Oycom slawione beda wszystkie narody ziemie. I Wamci na- 26
 podane. Hebr. przod Bog / wzbudziwszy z martwych Syná swego* /
 * Jესusá G. poslal go wam bogosláwiacego: aby sie nawrócił
 kazdy od zlosci swey.

NAVKI Y PRZESIROGI

Godziny modli- Ná godzina modlitwy dziwiata.) Oto masz / ieszesz á Apostolow / 1
 twy. pewne godziny ná modlitwe náznáczone / iako y teraz iest w Kos-
 cieie Nona, Sexta, Tertia, y inne godziny. Pátrz y niżej cap: 10. 9.
 Swietci cudá czy- Co mam to tobie dáwam.) Oto widzisz / że moc cudow czynienia 6
 nia mocá im od w Pietrze byla / y Piotrowá byla / y Piotr wlasnie tego cslowieka
 Bogá dána. widrowil: że kolwiek on te moc miał od Boga. Przetoż dámo
 Brzescy tłumáccie Swietym wlaszka / odcymniac im to co im
 Bog dal / y powiádaac: że Christus byl sprawca wydrawiania /

á Piotr

ci. Moy:
 12. a 3. y
 21. b 12. y
 22. d 15. y
 26. a 4.

Serm : 3.
in Natali
Apost.

1. á Piotr słuza. Kiedy y to obacz/iż pierwsze cudo ná świadectwo y podparcie wiary Piotr święty uczynił. Bo ácz Piotr y Jan po-
spolu byli : wszákie sam Piotr rzekł do chromego : Srebrać áni
słota nie mam : lecz co mam / to tobie dawam. A słuźnie (iáko
Ambrozjy S. wspomina) Piotr pierwsze cudo uczynił ná nog vle-
czeniu y wtwierdzeniu : áby okazał iż on był fundamentem Kościo-
ła wšytkiego.

12. Iáko byśmy własna mocą.) Święci kiedy grzechy odpuszczá / ábo
ktorekolwiek cudo czynia ; tedy nie czynia tego iáka ludzka / wła-
sna / ábo przyrodzona mocą swą ; ále mocą náó przyrodzona o-
nym dána ; niebá / ná potwierdzenie prawdy wiary Chrześcián-
skiej / y tego / że Christus iest Bogiem / ktorego żydzi vkrzyżowa-
li / y ktorego imię y ktorego wiara to czynia.

16. A w wierze imienia iego.) Tá wiara / nie byáć wiara tego cło-
wieka / (bo on iákmuiny prosił) áni wiara śámych Apostolow :
ále wiara powszechna Kościoła wšytkiego.

21. Ktory potrzebá áby był w niebie.) To mteysce Kálwinistowie
nie rozumieja : iáko do niebá przywieszać Christá Páná / żeby tuż
nie mogli być w Sakramencie. Iáko by iego bytność w Sa-
kramencie co wádziła / żeby zaraz nie był y w niebie. A przetoż
Brzeskanie te glose tu przydali : To dla tego mowi / iż go in-
dziej szukać nie mamy iedno w niebie. Lecz Kátholicy ácz wie-
rza y wyznawá / że Pan Christus ile wedle ciała wstąpił ná nie-
biosá / y táń teraz iest / y będzie áż do dnia sądnego : áni táń stad
przyjdzie áż ná sąd : Wšákie y z tym wierza y wyznawá / że też
iest prawdziwie w Sakramencie. Bo do tego áby był w Sa-
kramencie / nie potrzebá mu niebá opuścić / y sstepować ná
dol rufáńim cielesnym. Iáko y ná on czas gdy sie vkrzał Pá-
włowi / y innym Świętym często ; nie opuścił był niebá / ále sie
tylko stáwiał kiedy chciał / y iáko chciał / iáko wšedmogacy.

III.
Piotrowe przod-
kowanie.

Czyli mocą
własną cudá czy-
nia.

Wiara Kátoli-
cka cudá czyni.

Christus iest y
w niebie y w S.
Sakramencie.

Dzie: 9.
17. y 22.
14.

ROZDZIAŁ III.

1 Piotr y Jan wšódzeni do wieżenia. 10 Wyznawáia iż przez
imie Páná Jესusowe chromego vzdrowili. 11 Christus iest on
Kámiień węglowy. 12 Przez ktorego wšyscy máia być zbáwieni.
18 żydzi záláżnia Apostolom rozstáwiać Páná Jესusá. 19 Ale
oni wola Boga słuchać / niżli ludzi. 24 Modlitwa Apostolow.
31 Kátekt iey. 32 Pierwszych Chrześciánow zgodá / y dobro-
wolne vbostwo. 34 Przedawšy imioná swe / kláóli pientadze
przed nogi Apostolskie.

fff

21 gdy

Zaczá: 10.

* oni. G.

w Iesúsie 7 L.

G.

G.

Arcykáplán-
skiego. G.Rod Arcyká-
plánski: iż ich
wiele było: choć
jeden tylko był
nawyšszy mie-
dzy nimi. pátr-
z Jan 11. 51.

3 L. K. G. S.

III.

Piotr y sadu żá
wszystkich o-
powieda.

* słuchajcie. N

L. S.

* ábo sadownie
pytacie.* nie máś niko-
go inne^o dąnego
ludziom, przez
ktoregoby mo-
gli być zbáwie-
ni. Hebr.

Zaczá: II.

¶ Gdy oni mówili do ludu/ nádešli káptani y
rzad kóścielny y Sáduceusowie: i frásiuac
sie iż* wczylu lud/ á opowiadáli w Iesusa^a po-
wstanie od umártych: i Póimáli ie/ y podáli do w-
iezienia do iutrá: bo inż był wieczor. i Al wiele tych
ktorzy słowá ony słyseli/ wwierzyło: y bytá léčbá me-
żow iákmiarz pięć tysięcy. i Asłáto sie názáintrz/
zebráli sie przetożeni ich/ y stáršy y Doktorowie w Je-
ruzálem: i y Annáš Arcykáplan/ y Káipháš/ y Jan/
y Alexándery y ile ich iedno było z rodu káplán-
skiego. i Al stáwivšy ie w pośrzodku/ pytáli: ktora moc
ábo ktorym imieniem wysćie to wczynili: i Tedy
Piotr nápełniony Duchá świetego/ rzekł do nich:
Książetá ludu y stáršy Izráelscy*: i Jesli nas dziś^a sadzi-
cie o dobrodziejstwo niemocnemu człowiekowi wczy-
nione/ przez kógoby ten był wzdrowiony: i niechżeć
wam všem iáwno będzie/ y wšytkiemu ludowi Iz-
ráelskiemu; żeć przez imię Iesusa Christusa Náśa-
renskiego/ ktoregóście wy wkrzyżowáli/ ktorego Bog
wzbudził od umártych/ przez tegoć ten stoi tu zdrowy
przed wámi. i Tenći iest kámiień on wżgárdzony
od was buduiacych/ ktory sie przydał ná głowę we-
gielna. i Nie máś w żadnym innym zbáwienia.
Abowiem nie iest pod niebem inne imię dāne lu-
dziom/ w ktorymbysiny mieli być zbáwieni.

i Widzac tedy bezpiecność Piotrowe y Janowe/
y porozumiaivšy iż byli ludźie prości y bez náuki/ dzi-
wowáli sie/ y poználi ie iż byli z Iesusem: i lecz wi-
dzac człowieka z nimi stojącego ktory był wzdrowion/
nie mieli co przeciw temu mówić. i Kázavšy im
piecz vstąpić z Kády/ námarváli sie/ i mówiac: Coż
wczynimy tym ludziom: gdyż iednáć znaczne známie
przez nie wczynione/ iest wiadome wšytkim miestká-
iacyim w Jeruzálem: á záprzeć nie możemy. i Ale

iżby sie

1
A
2
3
4
5
B
6
7
8
9
10
11
12
13
C
14
15
16
17

1Pál: 17
d 22.
Matt: 21
d 42.
Mar: 12
a 10-
Luk: 20
c 17-
Iza: 28
d 17-
1. Piotr: 2
a 7.
Rzym: 8
g 35

18 iżby sie wiecey nie rozstawiało między ludźi / zagroż-
 D my im srodze / aby wiecey w imie to żadnemu czto-
 19 wie. i A wezwawşy ich / zakázali im,
 20 aby koniecznie nie mówili ani vczyli w imie Jesuso-
 21 we. i Lecz Piotr y Jan odpowiedziamşy / rzekli do
 22 nich: Jesliż iest sprawiedliwa przed Bogiem / was
 23 rádşey niżli Boga słucháć / sami rozsądzcie. i Bo my
 24 nie możemy tego coşmy widzieli y słyszeli nie mówić.
 25 i A oni zagrożiwszy im, wypuścili ie / nie náydniac iá-
 26 koby ie skáráć dla ludu: ponieważ wszyscy chwalili
 27 * to co sie było sstało. i Bo było wiecey niż czter-
 28 dziesięci lat człowiekowi / ná którym sie sstało to cudo
 29 ozdrowienia.
 30 i Lecz gdy ich wypuszczono / przyszli do swych: y
 31 oznaymili im cołowiek do nich Arcykapłani y star-
 32 sy mówili. i Ktorzy vsłyszawşy / zgodnie podnieśli
 33 głos swoy ku Bogu / y mówili: Pánie / ty ktoryś
 34 stworzył niebo y ziemię / morze y vsytko co w nich
 35 iest: i Ktorys Duchem swietym przez vsią Oycá
 36 nášego Dawida slugi twego powiedział: b Przecz-
 37 że sie narody zburzyły / á ludzie prózne rzeczy prze-
 38 myślali: i Powstáli krolowie ziemię / y książetá zgro-
 39 mądziły sie wespolek przeciwko Pánu y przeciw Chri-
 40 stuśowi iego: i Abowiem sie zgromádziłi prawdzi-
 41 wie w mieście tym przeciw swietemu Synowi tve-
 42 mu Iesufowi / ktoregos pomázat / Herod / y Pontski
 43 Pítat / z pogány y z ludźmi Izráelskimi: i aby vczy-
 44 nili cołowiek reka twa y ráda twa przeznáczytá
 45 aby sie sstało. i A przetoż teraz Pánie weyżrzy ná
 46 pogroźki ich: á day slugom twym ze vsytká bezpie-
 47 cznościá opowiedáć słowo twoie: i á to ściągáiac
 48 reka twoie ná vzdziawiania / á żeby sie ználi y cudá
 49 dziełaty przez imie swietego Syná twego Iesusa. i A
 50 gdy sie oni modlili / zátřasneto sie mieysce ná którym

G.

G.

* Boga já. G.

Záčzá: 12.

G.

tyś Bog ktoś
ryś 2 L. K. G. S.

G.

G.

G.

moc. Hebr.
postánowiłá
G.moc ábo wspo-
możenie.

5 L. G.

byli zgromadzeni: y nápetnieni są Duchá S. y mogli śmieie słowo Boże. I Lecz mnoſtwa wierzących było ſerce iedno y duſá iedná: á żaden z máie-
tności ſwych nie zwał nic ſwym właſnym: ále było
v nich wſytko ſpolne. I A wielka mocá Apoſtolowie
dawáli ſwiadectwo zmartwychwſtania Jeſuſa Ch-
riſtuſá Páná náſzego: y była wielka láſká nád nimi
wſytkimi. I Bo żadnego między nimi nie było nie-
doſtátiecznego. Gdyż ktorzykolwiek mieli role ábo
domy / przedawſzy przynosiłi zapłatę zá ono co prze-
dali. I y kładli przed nogi Apoſtołſkie. Rozdawano
każdemu ile komu było potrzebá. I A Jozeph kto-
ry názwany był Bárnabášem od Apoſtołow (co wy-
łożymy ieſt ſyn pocieſzenia) Lewit / rodem z Cypriu /
i máiac role / przedat iá y przynioſł pieniadze / y po-
łożył v nog Apoſtołſkich.

6 L. G. S.

Jozes. G.

N A V K I Y P R Z E S T R O G I.

Odmiana Apo-
stołow.

Widząc tedy beſpieczność Piotrowe.) Pátrz iákie beſpieczeńſtwo /
mádrość y náuka była S. Apoſtołow po przyieciu Duchá S.
Ktorzy pierwſcy byli nieukámi / proſtaćkami y bóiaſliwemi. Ale
mieli náuki od ſwiátá: ále mieli zupełná od Duchá S.

Imię Jeſuſowo.

Nie ieſt inne imię.) To ieſt: Żaden niemoże być zbáwion / Eto
nie wierzy w imię Páná Jeſuſowo / przez ktorego ſámé láſke y za-
ſługe zbáwienia być mamy.

Żywot zakon-
niczy á czáſow
Apoſtołſkich.

Was ráczey niżli Boga ſłucháć.) Táż odpowiesz ma być wrzodo-
wi / kiedy co ſtánowi przeciw Bogu y powszedney wierze: kiedy
káplanom Kátholickim sádkáwia wſyć / y ſłuić Pánu Bogu: choc
by ietęż biczowano ábo zábijano. Pátrz Kozd: 5. 29.

Było v nich wſytko ſpolne.) Apoſtołowie y oni pierwſcy wier-
ni / byli właſnie pierwſcy mniſzy ábo zakonnicy Chreſciáńſcy.
Bo poſpołu mieſzkáli / y ſpolne wſytko mieli. Jákie życie nie by-
ło poſpolite wſytkich Chreſciáńow: ále tylko tych / ktorzy chcieli
żyć doſkonále. Co ſie z tych ſłow Piotrowych pokázue: Żali
to nie twóte / y nie w twoiej mocy byſo? A iſ ſie Apoſtołowie ná-
te doſkonáłość ſlubem obwieszowali / Auguſtyń S. ſwiádeczy.
Nákoniec z tego przykłądu Apoſtołſkiego początek wziął ſpolny
żywot mniſchow y zakonników. Jáko Eusebius w Koſcielney hi-

Mat: 23
69.Lib: 11.
14. Chryſt.
D.
Euſ: lib: 10.
cap: 10.

ſtoriey

Hieron: in
Philone.
Aug: ser:
2. de com-
muni vita
cler.

Id: lib: 2.
de off: ca:
15.

Cass: co-
lat: 8. c. 5.

4. Krol: 4.
27.

Luk: 8.
41.

Luk: 7.
38.

Hier: epi:
51. ca: 4.

storiey/ Hieronym S. Augustyn s. Isidorus y Cassianus świad-
cza. Possidonius piše o S. Augustynie / iż on káplanem zosta-
wszy/ wnet kástor w kóściele postanowił/ y z kugami Bożymi po-
czął żyć według obyczaju y reguły pod świętymi Apostoły vsta-
wionej: á zwłascz áby żaden nie własnego w onym towarzy-
stwie nie miał: ále áby im spólne były wszystkie rzeczy: á żeby v-
dzielano káżdemu od stárszych/ iáko by komu było potrzeba. Pos-
sidon: in vita August: cap: 5. August: de communi vita Cle-
ricorum tractatu 1.

37

V nog Apostolskich.) Ci / iáko y drudzy / pientadze zá przedáne
máietności swe dawáli nie do rąk Apostolskich/ ále: w ielka po-
kora y vcsiwóšcia (iáko rzeczy Bogu poświęcone y posłubtne)
kládkli przed nogi Apostolskie. Ták też Sunámittá oná przed He-
lizeuszem vpádla y oblápila nogi tego. Ták y wiele innych/ kto-
rzy iákiego dobrodzieystwa prosili v Christusa (iáko niewiásta
Krwia plynaca) vpádali v nogi tego. A Mária Mágdalená c-
lowála nogi tego. Też sa znáti powinney vcsiwóšci/ wyrzadz-
ney ták Pánu Christusowi / iáko y innym świętym osobám/ Pro-
tošom / Apostolom y następcóm ich Papięšom / kторы ná ziemi
noszą osobe y vřad Christá Páná y Apostolow tego. Jáko Hier-
onym S. piše o s. Epiphániesu biskupie Cypřskim / iż w Je-
rusálem wšelákich stanov ludzie schodzili sie do niego / ořádując
mu dyakty swe (áby im dał przeřegnánie) cálując nogi tego.

Pokorá pier-
wszych Chrze-
ściánow.

Nog cáłowanie

ROZDZIAL V.

5 y 10 Anániasz y Sápšira żona swa śmiercią pokaráni/ dla
świetořradystwa y kłamstwa. 12 Cudá rozmáite. 15 Piotrow cieni
vřdrowia niemocene. 17 Apostoły znówu dáta do wieszenia. 20
Ale te ánios wypuřca. 22 A znówu vřca w kóściele. 27 Ářsie
poimáni y przywiedzeni przed Káde. 29 A ták Christusa wy-
znawáia. 34 Kádá Gámátielowá. 40 Kádnia sie Apostolowie/
że ich vbiczowano dla imienia Páná Jęsusowego. 42 Ktorego
opowiedáć nie přestáia.

1

A

2

3

Přecz niektory máž imieniem Anániasz/ 3 Sápšira żona swa przedał ořiadłość: 9 y vřat
nieco z summy wřietey zá one máietność / 3
wiádomóřcia żony swej: á przymiořšy czeřć niekto-
ra/ polożył przed nogi Apostolskie. 9 A rzekł Piotr:

Záčzá: 13.

*do niego. L.N.
G. S.

Sff 3

Anániaszu/

napełnił. G.	Ananiasu / przeczże sáatan ^o Kusił serce twe / iżbys stámał Duchowi świetemu / y wiał z zapláty roley:	
^o nie twoie y ciebie bedac było.	¿ Azaz nie przedáiac nie twoie było á przedawšy / nie w mocy twej zostawáto: Przeczżes te rzecz do ser-	4
V.	cá twego przypuścił: Nie stámałes ludziom / ále Bogu. ¿ A słysiac słowa te Ananias / vpadšy vmárt.	5
Piąty znak przodkowania Piotrowego.	A przyszedł strách wielki ná wšytkie ktorzy tego słucháli. ¿ A wstáwšy młodzieńcy / porwáli go; á wyniozšy pogrzebli. ¿ A sstáto sie pochwili iákoby po trzech godzinách / żoná też iego / nie wiedzac co sie	6
rzekł do niey.	ssáto / wešla. ¿ A odpowiedział iey Piotr: Powiedz mi niewiásto / tylkolicie zá to przedáli te rola: A o-	7
Hebr.	ná rzekła: Jście / zá to tylko. ¿ A Piotr do niey: Coż to żeście sie zmorwili ábyscie kusili Duchá Páńskiego	8
6 L. G. S.	go: Oto nogi tych ktorzy pogrzebli meżá twego / v dzwisa / y ciebiec wyniosła. ¿ y pádła nátychmiast v nog iego / y skonáta. A wšedšy młodzieńcy náleżli iá	9
Leżęcy we S.	vmártá: á wyniozšy pogrzebli podle meżá iey. ¿ A	10
zode Świa.	pádl wielki strách ná wšytek kóściot / y ná wšytkie	11
teczna.	ktorzy to słyszeli.	
Záč: 14.	¿ Lecz ^o przez rece Apostolskie ^o działo sie wiele zná-	12
^o przez Aposto-	ków y cudow miedzy ludem. A byli wšyscy iednomy-	C
ly. Hebr.	ślnie w kruzganku Sálomonowym. ¿ A z innych zá-	13
Rozmnożenie	den nieśmiał sie do nich przyłaczyć: ále ie lud wielce	14
kościół Chri-	wystawiał. ¿ A wiecey przybywáto wielkości wie-	15
stusowego.	rzących w Pánu / meżow y niewiast: ¿ ták iż też ná v-	
VI.	lice wynášáli niemocene / y kładli ie ná pościelách y	
Piotr nawiešc	tożkách: áby przynamniemy cien Piotrá idacego zá-	
cudá czynił.	mił ktorego z nich: á wšyscy byli v zdrowieni od nie-	
5 L. G. S.	mocy swoich. ¿ Schodziło sie też mnoštvo z okoli-	16
	cznych miast do Jeruzálem / nošac niemocene y ná-	
	gábáne od duchow nieczystych: ktorzy wšyscy byli	
	v zdrowieni. 	
	¿ A powstałšy Arcykáptan y wšyscy ktorzy z nim	17
	byli /	

D byli / (to jest sekta Saduceuszow) napełnieni są za-
 18 zdrowością : i y poimáli Apostoly y podáli ie do więzie-
 19 nia pospolitego. i Lecz anioł Pański w nocy otwo-
 20 rzył dzwi ciemnice / a wywiodszy ie rzekł : i Idźcieś;
 a stanawszy powiadaćcie ludowi w kościele wszytkie
 słowa żywota tego.

21 i Ktorzy to wysłyszawszy / weszli na świtanin do ko-
 ściota / y uczyli. A przyszedłszy Arcykapłan y ktorzy z
 nim byli / zwotali Kade y wszytki stársze synow Izra-
 elskich : y posłali do ciemnice aby ie przywieziono.

22 i A oprawce przyszedłszy / y ciemnice otworzywszy /
 23 nie znaleźli ich* : a wrocivszy sie oznaymili i mówiaci :
 Że ciemnice znaleźli zamkniętą ze wszytką pil-
 nością / y stroże stojące przede dzwiami : lecz otwo-
 24 rzywszy żadnego siny w niey nie znaleźli. i A gdy ty

E słowa wysłyszeli* / wrzad kościelny y Arcykapłani /
 25 wacpili o nich coby to wdy było. i A przyszedłszy ktos
 powiedział im : Jż oto meżowie / ktoreście podali
 26 do więzienia / są w kościele stojąc y ucząc lud. i Tedy
 poszedłszy wrzad z służebnikami przywiódł ie bez gwał-
 27 tu : bo sie ludu bali by ich nie wtámionował. i A przy-
 wiodłszy ie postawili przed Kade. A pytał ich Arcy-

28 kapłan / i mówiac : Srodziesiny wam zakazali aby-
 ście w imie to nie uczyli : a oto napełniliście Jeru-
 zalem nauką waszą y chcecie na nas wlać krew czło-
 29 wieką tego. i A odpowiadając Piotr y Apostołowie

F rzekli : Wiecey trzeba słuchać Boga a niż ludzi.
 30 i Bog oycow naszych wzbudził Jესus / ktoregoście
 31 wy zamordowali / zawiesivszy na drzewie. i Tego
 Bśiażecia y zbawiciela wywyższył Bog prawicą swo-
 32 ą / aby dał pokutę Izraelowi y odpuszczenie grze-
 chow.

32 i A myśiny są świadkowie tych rzeczy : i także
 y Duch S. ktorego dał Bog tym wszytkim ktorzy
 33 mu są posłusni. i * To wysłyszawszy / pukali sie y myśli-

li i takoby

Zaczá: 15.

* G.

* w ciemnicy.

G.

G.

* Arcykapłan

y. G.

* Rotmistrz. G.

G.

* Zaliśmy wam

srodze nie jaka
żali? G.

VII.

Piotr iako gło-

wał, że wszytko

kich odpowie-

da.

aby nawroco-

nym y pokutu-

iacym Izraelczy-

kom dał grze-

chow odpuszcze-

nie. Hebr.

* wś: tych słow.

Hebr.

* G.

* A oni. G.

y rádzili. G.

Apostolom
precz. 5 L. G. S.

Theudas. G.
G.

ktorzykola
wiek. 5 L. G.

obrocił. 10 L.
o ktorym Luke:

2.1.
za soba wiele
ludu G.

1 L. G. S.

icy. 1 L. G. S.

liśakoby ie pomordować. ? Lecz wstawşy w radzie 34
niektory Pharyzeuſi imieniem Gamaliel Doktor za-
konny / zacny y wſzego ludu / rozkazal namaly czas
ludziom wystapic : ? y rzekł do nich : Meżowie J 35
zraełscy / miejcie ſie na baczeniu z ſtrony tych ludzi /
cobyscie mieli czynić. ? Albowiem przed tymi czaſy 36
powſtat był Theodas / powiadaiać ſie być kim wiel-
kim, do ktorego przyſtało meżow w liczbie iakoby
cztery ſta : ktory zaбіł ieſt : a wſyſcy ktorzy mu wie-
rzyli / rozwineli ſie y w niwecz ſie obroćili. ? Po nim 37
powſtat Judas Galileyczyk czaſu popiſu / y wwiody
lud za ſoba : ale y on zginat / y wſyſcy ktorzy z nim
przeſtawali / ſa roſproſieni. ? Przetoż y teraz po 38
wiadam wam ; nie wdajcie ſie z tymi ludźmi / y zanie-
chajcie ich : abowiem ieſlić ieſt z ludzi ta rada abo ta
ſprawa / obroćić ſie w niwecz : ? lecz ieſli ieſt z Boga / 39
nie możecie ich zepſować : byſcie ſie nie zdali z Bo-
giem walczyć. A wſłuchali go. ? Wezwawſzy tedy 40
Apoſtolow / wbiwſzy ie za kazali / aby nie mowili w i-
mie Jeſuſowe : y puſćili ie. ? A takżec oni ſli od o- 41
blicznoſci oney rady / raduiac ſie iż ſie ſſtali godny-
mi dla imienia Jeſuſowego zelżywoſć odnieſć. ? A 42
nie przeſtawali každy dzień w koſciele y po domiech
nauczać y opowiadać Jeſuſa Chriſtuſa.

NAVKI Y PRZESTROGI.

Ananiaſow
grzech złamania
nie ſlubu y ſwie-
tokradſtwo.

Y wiać nieco.) Grzegorz S. to mieysce tak wyklada : Anani-
aſ Bogu był pieniaſze poſlubil : z ktorych potym / namowa dy-
abelſka zwyciężony / wiać iakas czaſtke : y dla tego był ſmierćia
poſtaran. Nie inaczey tej Auguſtyń S. Ananiaſ / prawi / z tego
co Bogu obiecał / czaſtke wiawſzy / ſſtal ſie winien żarai ſwieto-
kradſtwá y zdrády. Swietokradſtwá / iſ rzecz Bogu poſwiecona
ſobie przywlaſczył : a zdrády / iſ wiáry nie zachował. A Hiero-
nym S. tak piſze : Ananiaſ y Sáphtá dla tego byli potepieni / iſ
czaſtke iuż nie ſwicy ale cudzey máierności ſobie zoſtawili. A tak
niechaj nie plota heretycy / mowiac żeby Ananiaſ y Sáphtá tyli

2 Lib: 1. epi
33.

De verbis

Apoſt.

Epi: S. 2.

Demetr.

Ko dla

1. Tim: 5.
12.Li: 3. cõt:
epist: Par-
men. c. 1.
1. Kor: 5.
5.Serm: 12.
Louan.Wyż: 7.
12.

Bo dla kłamstwa/ i kłamstwa/ albo pokrytości/ a nie dla zgwałce-
nia ślubu y świętokradstwa pokarani byli. Ci to mówią/ ktorzy
świętokradstwa nie tylko są grzech nie mają: ale owšem wca-
ludzi nie leno częſtki tego co Bogu oddali/ ale y wszystko to co mu
byli dobrowolnie ofiarowali (iako cięła przez ślub czystości/ dusze
przez poświęcenstwo/ mądrości przez ślub wboſtwa) zowią braci/ y
tęmi inſzemu oddając/ albo sobie zaś znowu przywłaſzczając/ kto-
ry potępienie mają/ i nie ſtrzymali wiary Pánu Bogu.

3 Y rzekł Piotr.) Oto Piotr myśli y ſerce y pokrytość Anania-
ſowe Duchem S. poznał: a iako nawyſſy ſedzia y głowa Apo-
ſtolor y Kościoła wſytkiego (przeciw kłórcemu iá zdráda była w-
czynioná) ſcoga ſentencya klatwy wydał y exequował/ tak ná An-
aniaſu iako y ná ſamie tego; Która mu ná ſwiętokradſtwa była
przywoliła. Bo to była klatwa/ iako Auguſtyń S. świadczy:
iá Która cłowiek tak ná duszy umiera/ iako ci umarli wedle ciała.
Iako y klatwa Páwłowa pokarani/ od dyabła bywali opętani.

4 Nie w twej mocy było.) Toż mówi Auguſtyń S. może być rze-
czono muſieć iá maż idący/ co Piotr o pieniadzách mówił: Pá-
nięstwo twoje iſaſi nie w twej mocy było/ poſtis go była Bogu nie
ślubiła: Lecz teraz ſlubił y iá ślubu nie ſtrzymał y/ nie cieles-
na śmierć pokarána/ ale w ogniu wiecznym będzie potępio-
ná. Bo iſſi ſie Bog obrócił wieciem pienieſty/ Ktore mu był An-
aniaſ y z ſona ſwa poſlubił: iakoż ſie wiecey nie ma gniewać/
kiedy kto czystość ſłubi a nie zachowa tey?

4 Nie skłamałeś ludzom.) Bracie Kościoła albo od przełożonych
Koſcielných/ rzecz Bogu y onym oddane y ná ſłużbę Bożą po-
święcone/ albo kłamać ſugom Bożym/ tak wiele wáży przed Bo-
giem iakoby to kłamſtwa y zdráda ſtála ſie ſámemu Duchowi s.
ktory ieſt sprawca y rzadca Kościoła. Nád to obácz; tego miey-
ſcá iáſny dowód Boſtwa Duchá S. Bo naprzód powieſtiał
Piotr ſwiete y Ananiaſu/ czemu ſkušil ſátan ſercetwoſe/ abyś
ſklámał Duchowi ſwietemu? Potym wykládał to / rzekł: Nie
ſklámałeś ludzom/ ale Bogu. A przeto Duch S. ktory rzadzi y
ſprawuje Koſciół Pána Chryſtuſow y Ktoremu ſklámał Anani-
aſ/ ieſt prawdziwym Bogiem.

15 Cień Piotra.) Aſkolwiek y inni Apoſtolowie wiele cudá czy-
nili; wſáſtſe ſam Piotr/ iako głowa y káſaſe między nimi/ czynił
wiece cudá/ ſámy tylko cieniem chore wzdrowiać. A iſ cień
Piotrow nie inſzego nie był iedno obraz wyrażony cięła tego (bo
nie ſiad iná iedno z tákich obrazow cieniem wyrażonych máłáw

V.

Piotr iako z
mierzchny pá-
ſterz wydał kła-
twę ná Anani-
aſa.

Aniſki ſlubu
nie trzymające
potępienie má-
iá.

Krzywdá prze-
łożonych ducho-
wnych ieſt krzy-
wdá Boża.

Boſtwa Duchá
S.

VI.

Piotrowe przed-
kowanie.
Obrázy.

G g g

ſtwa po

Piotrowi na
miastkowic iá
ko cień Pio
trow.

VII.

Piotrowe prze
łożenstwo.

Kościół pomie
stchny niezwy
czony.

(stwo poczetek wzięło) /stad obaczyć możesz / iáko Pan Bog wczé
wość te /ktora sie dzieie w Kościele obżaszom ludzi świętych / Storo
ná poczatku / iák wielkimi y znacznymi cudami wstawie raczył.
Trzecié / gdy tu Pan Bog też moc dał ciętiowi Piotrowemu Kto
ra y iáku tego : tedy też tym znác dał / iákie wielkie iáski y puy
wileie dał Piotrowi S. tym sposobem / że ie też ná potomki Pio
trowe iáko ná cień przenosi : iá choća nie wszyscy sa iák świeci
iáko Piotr / ále że sa ciętiem Piotrowym / y osobe tego wyrażá /
przetoż máia moc y władza Piotrowi od Boga dána : áby wi
dzieli wszyscy / iá dla Piótrá máia być czczeni y ważeni / iá ktorzy
przynamnié sa ciętiem Piotrowym.

A odpowiedziac Piotr y Apostołowie.) Poznay y z tego mteysk
Piotrowe przodkowanie. A nie mogłże Lukasz S. powiedzieć o
golem : Odpowiedziac Apostołowie : miedzy ktoremi by sie był
y Piotr S. zámknal. Ale chciál Duch S. osobno y naprzód Pio
trá polozyć / iáko przedmteyszego / á potom inne Apostoly. Bo y
Piotr bez wątpienia to mówił imiētem wszystkich Apostolow. y
przetoż rzekł Ewángelistá s. Odpowiedziac Piotr y Apostołowie.
(Iesli iest z Bogá.) Tymci sposobem trwáłość / rozszerzenie y ro
zmnozenie Kościoła pomiechnego / iákie pokázanie iá on iest od
Boga. Bo żadne sprzećiwieństwa żydow / żadne przesładowá
nie Cesarzow y pánow pogańskich / żadne chytrości y zdrády do
mowych przeciwnikow / heretykow / odścepiēńcow y innych slych
Chresćjanow / przećiw temu nigdy nie przemogły. A z drugiey
strony Kácerstwá y odścepiēństwá / iáko o nich Piotr y Páwel S.
prorokowal / długo sie ostać nie mogły. Przetoż żaden Kátholik
niechay sie nie gorzsy / gdy Kácerstwá plują áz do czasu. Boć Ari
anowie y niektorzy inni heretycy / dáleko dluzey kwitneli / y wiele
ktolow y Cesarzow y wczonych ludzi w swoiey sekcie mieli : á prze
cie miszenie pogineli : y tym ktorzy teraz sa przedkożginac. Bo
nie sa rzodlami / ktoreby wstáwicznym następiem plynely od Pá
ná Chrystusa y Apostolow tego : ále kálużami / ktore w sobie dlu
go wody / choća błotney zádyerżec nie mogą.

ROZDZIAŁ VI.

1 Dla semránta Grekow przećiw żydom. 3 Obrano siedmi
diákonow. 8 3 Których teden Stephan czyniacz cudá / 9 Dyspu
tował z żydy / 10 Ktorzy nie mogac sie mu sprzećiwieć / 12 Porwali
go / y przed ráde przywiedli. 13 2 sálsywe świadoki stáwili prze
ciw temu.

A we

29

39

Matt: 18.

2. Piotr 3.
2. Timoteusz 5.

Jeremiasz 7. 12.

1 **A** We dni one gdy sie przymnażalo wczniow/w
 2 szczelo sie semraniu Grakow przeciw Żydom/
 3 iż w posługowaniu powszednim bywały po
 4 gárdzone wdowy ich. i A tak oni dwanaście zezwa
 5 wszy gromáde wczniow/rzekli im: Nie iest słusna
 6 żebysmy my opuścili słowo Boże / a stołom służyli.
 7 i Pátrzącieś tedy Bráćia / między soba siedmi me
 8 żow dobre świadectwo máiacych / pełnych Duchá s.
 9 y mądrości / ktorebysmy przelożyli nád ta 'sprawa'.
 10 i A my modlitwy y wslugowania słowá pilnować
 11 będziemy. i A podobáta sie tá rzecz oney wszytkiey
 12 gromádzie. A tak obráli Szczepaná meżá pełnego
 13 wiary y Duchá S. y ^aPhilippá y Prochorá y Niká
 14 norá y Tymoná y Pármená y Nikoláá nowo náw
 15 roconego Antyocheńczyká. i Te postáwili przed A
 16 postoty / a modliwszy sie kładli ná nie ręce. i A słowo
 17 Boże rosło / y mnożył sie poczet wczniow bázro w
 18 Jeruzálem: wielkie też mnostwo káptanow posłu
 19 szne było wierze.
 20 i A Szczepan będąc pełen łaski y mocy czynił cu
 21 dá y známioná wielkie między ludem. i A powstałi
 22 niektórzy z bożnice ktora zowia Libertynow y Cyre
 23 neycztkow y Alexandryánow y tych ktorzy byli z Ci
 24 licy y z Azyei / gadáiac sie z Szczepanem. i Lecz
 25 nie mogli sie sprzeciwić mądrości y Duchowi kto
 26 ry mowil.
 27 i Tedy nápráwili meże powiádáiac / iżesmy go
 28 słyseli mówiącego słowá bluźnierkie przeciw Moy
 29 zeszowi y Bogu. i A tak wzrusyli lud y stársie y do
 30 ktory: á zbieżawszy sie porwali go / y przywiedli do
 31 rády: i y postáwili fałszywe świadki ktorzy mówili:
 32 Ten człowiek nie prześława mówić słow bluźnierskich
 33 przeciw temu miéyscu świętemu / y zákonowi. i Abo
 34 wiemesmy go słyseli mówiącego; Iż Jesus Názá

Zácz: 16.

które potym
nazwano Chrze
ścian.

albo Greczy
 now, którzy też
 byli Żydzi, ale
 nie w Żydows
 skiej ziemi ná
 rodzeni, y po
 Gracku mówia
 li: y w Chrystu
 są już byli wie
 rzyli.

al: potrzeba.
 przepowiedza
 nia słowá Bo
 żego.

Pánskie. NL.
 Lekcia w dyteśi
 S. Szczepa
 ná / áż do wier
 śná. á zaśie od
 7.54. Rozdzia
 lu 7. áż do kon
 cá Rozdziału.

Zácz: 17.

wiary. G.
 ktorym G.

G.

Takieć iest me
 słwo y stałość

práwých Me-
czennikow, ná-
przeciwko prze-
śladowcom y tej
sędziom swoim.

renjski ten zburzy to młotem y odmieni obyczaję Eto-
re nam podał Moyses. 1 A pátzrac nań pilnie oni w-
słyscy Etorzy siedzieli w rádziej widzieli oblicze iego
iáko oblicze ánielskie.

15

NAVKI Y PRZESTROGI.

Vrząd Pápiejski
kościół w iedno-
ści zachowác.

(w szło sie semránie.) To semránie wszelo sie z Eremós-
ludzkiej / á z chytrosći pátánskiej / Etorzy one dzwina zgoda y ied-
ność Kóścielna chciál porárgać: ále szłość iego Apostołowte wner-
nowa Konstytucyá zápiésk. Atorych przykładem y zwierzchno-
ścią / dáleko wiecej teraz / po ták wielkim Kóściółá powszechnego
rozšíreniu / namiestnicy Apostolscy stárac sie máia / áby iedność
Kóścielna od wszelákie^o rozewánia y odszepienistw zachowáli.

Diákonow y
rząd.

(Siedmi mešov.) Ci Diákonowie ná to obráni byli / áby obom
stólom służyli / ták świętym oltarzom / iáko y stólom pospolitým.
Bo iáko Pan Chrystus ná ostatniej wiecezry stół pospolity z sto-
sem świętym slaczył ; y ná pierwszym báránká / á ná wtórym iá-
to y Erew swa rozdawał : ták zá czasów Apostolskich / tenże oby-
czay w Kóściele był zachowány : iáko Páwel S. y Łukáš S.
świádeca. Zgodnie / práwi / co dziesi trwáiac w Kóściele / á lamiac
po domiech chleb / przyjmowali pokarm z radością. Co sie y z in-
sych okoliczności iásnie pokázuie. Abowiem Diákoný obierano /
pełne Duchá S. y mądrości / y po modlitwie pospolitey poświęca-
cano ie przez Kładzenie rúk Apostolskich / tymże obyczajem / Eto-
rym y Biskupy y Káplány potym poświęcano. Ná to Páwel á.
chce mieć Diákoný málo nie tákże święte y doskonałe / iáko y Bi-
skupy. Czegoby wysytkiego nie potrzeba / gdyby Diákonowie
mili byli tylko stólom pospolitým służyć / iálmuzny rozdawać / y
wdzielać káždemu żywności y odzienia według potrzeby iego.
Przetoż y záraz poswym poświęceniu (bez pochyby z Apostol-
skiego poruczenia / Etozego przed tym nie mieli) pócelsi Diákonos-
wie Krzác / Kásac / náuczác / dysputowác : á osobliwie Stephan
miedzy nimi pierwszy. O ich vrzędzie ták nápisal S. Ignácýus
vceń Apostolski : A Diákonowie służy tátemnie (to iest Sákrá-
mentow Páná Chrystusowych) máia sie ná wysytkim podobái. Bo
nie sa iadlá y pićia sługami / ále służy y sprawcy Kóściółá Boż^o.

Diákonowie
służy Sákrá-
mentow y sło-
wá Bożego.

ROZDZIAŁ VII.

2 Stephan przed Arcykáplanem / ná falešne oskáżenie dlugo
odpowieda. 3 Przypomináiac przymterze Božie ; Abrahámem

y z potomkí

Mat: 26.
1. Kor: 12.
Dzie: 20.
46.

1. Tim: 5.

Dzie: 8.

Ignac: 5.

y z potomkietego. 9 A historya o Josephie/ 20 A o Moyseju/ 36 A o wysciu z Egiptu synow Izraelskich. 37 A prorocstwo Moysebowe o Chrystusie. 47 A o Kościele Salomonowym. 51 A gdy ostrze żydy strofował/że sie y oni y oycowie ich sprzeciwiali zawnie Duchowi świętemu. 55 Powiadał iako widział Pana Jezusa ná prawicy Bożej. 58 Wywiedzion jest y włámonowan. A Szawel strzegł sukien kámonitacych. 59 Stephan wyzywa Pana Jezusa/ y modli sie zá kámonownikami swoie.

- 1 ? Rzekł Areykaptan: Jesli sie to tak ma? A
 2 **M**on rzekł: Mezowie bracia y oycowie/ słuchajcie. Bog chwały włazał sie oycu nászemu Abrahamowi/ gdy był w Mezopotámiey/ przed tym
 3 niż mieszkał w Cháranie: ? Rzekł do niego: " Wy-
 4 idź z ziemié twej/ y z twoiey rodziny/ á idź do ziemié
 5 ktorąć wkaże. ? Tedy wyszedłszy z ziemié Chaldeyskiej/ mieszkał w Cháranie: á stamtąd/ gdy umarł oćiec ie-
 6 go/ przeniósł go do tey ziemié w ktorej wy teraz mieszkaćcie. ? A nie dał mu w niej dziedzictwa y ná stopę nogi: á obiecał mu ia byt dać w dzierzawę/ y ná sieniu iego po nim/ gdy ieśże nie miał syná. ? A mó-
 7 wil mu' Bog: " Ze nasienie iego przychodniem be-
 8 dzie w cudzey ziemi: y zniewola ie/ y utrapiá ie przez
 9 cztery stá lat: ? á narod ktoremu służyć beda/ " ia
 10 sadzić beda/ " mówił Bog: á potym wyinda/ y beda
 11 ni służyć ná tym miejscu. ? " A dał mu 'testáment' ob-
 12 rzezaniá/ y tákże zrodził Izááká/ y obryzał go dnia osnogo: " á Izáák Jákobá/ " á Jákob dwanaście
 13 Pátryárchow. ? 2 A Pátryárchowie nienawidząc/ Josephá przedali do Egiptu: Lecz Bog był z nim:
 14 ? y wyrwał go ze wszytkich iego wciśkow: " á dał mu
 15 tákże y mądrość przed Pháraónelem krolém Egipt-
 16 skim: y postanowił go stárostá nád Egiptem/ y nád
 17 wszytkim domem swoim. ? A przyszedł głód ná wszyt-
 18 kę ziemié Egiptską y Chánáneykską/ y wielki ścisł: y
 19 nie náydowali żywności Oycowie násy. ? A wstá-

Bog chwaleb-
ny. Hebr.

tak. 6 L. G.

ia pokarze.
Hebr.

mowi Pan. N
L.

beda mie chwa-
lic. G.

λατρεύουσι.
ábo przymie-
rzą.

* Iosephow. G.

* ludziach.

NL. K. G. S.

* G.

* aby sie nie mno
yli.

G.

sławšy Jákob iż były zboża w Egipcie / posłał oycę
 nasze pierwszý raz: i ^k á za wtórym razem poznali Jo-
 zephá bráćia iego / y oznaymiony był Pháraonowi
 naród iego. i A Jozeph poslawšy / przyzwał oycá
 swego Jákobá / y wszytkiey rodziny swey w siedmidsze-
 śiat y pięć dufách. i A sstąpił Jákob do Egipru:
 y umiart on y oycowie nášy. i A przeniesieni sa
 do Sychemá / y położeni sa w grobie o ktory kupił Ab-
 bráhám za summe pieniędzy y synow Hemorá syná
 Sychemowego. i A gdy sie przybliżył czas obier-
 ce ktora był przysięgił Bog Abbráamowi; P rozrodził
 sie lud y rozmnożył w Egipcie: i aż nástał inny krol
 w Egipcie / ktory nie znał Jozephá. i Ten pod-
 chodząc náš naród / vtrapił oycę náše: tak iż musieli
 dziatki swe wymiatać aby nie żyły. i Tegoż czasu
 národził sie Moyzész / y był przyiemny Bogu: ktory
 wychowany był trzy miesiące w domu oycá swego.
 i A gdy był wyrzucony / wzięła go córka Pháraono-
 wa / y wychowała go sobie za syná. i A wyćwiczon
 był Moyzész we wseltkiej mądrości Egipskiej: y był
 możny w mowách y wczynkách swoich. i A gdy mu
 sie wypełnił czas czterdzieścia lat / przysło mu ná myśl
 aby náwiedził bráćia swa syny Izráelskie. i A wi-
 dząc niektorego vkrzywdzonego / obronił go y poni-
 ścił sie krzywdy onego vtrapiónego / zabiwšy Egip-
 czyká. i A mniemał żeby rozumieli bráćia iego, że
 Bog dáie im wybáwienie przez rękę iego: lecz oni tego
 nierozumieli. i A názáintrz vřazal sie im gdy sie wá-
 dzili / y wiódł ie ku pokoiowi / mowiac: Mężowie /
 bráćiaście sobie: przeczże sie spolu krzywdzić? i Lec
 ten co krzywdził bliźniego / odegnal go mowiac:
 Ktoż cie postáwił křiążęciem y sedzia náđ námi?
 i zali mie ty chcesz zabić / iákos wczorá zabił Egip-
 czyká: i A vćiekl Moyzész za ta mowa: y był przy-

chodniem

13 k1. Moy:
45. a 3. a
4.14 11. Moy:
46. a1. a
5.15 11. Moy:
49. d 32.
11. Moy:16 50. b 7.
01. Moy:
23. c 16.17 y 50. b 15.
10su: 24.
g 32.18 p2. Moy:
1. a 7.
q2. Moy:19 2. a 2.
Zyd: 11.
c 23.20 23
21 24
22 2323 2. Moy:
2. b 12.24 2. Moy:
2. b 15.25 D
26 2. Moy:
2. b 15.27 28
28 29

12. Moy: 3. a 2.	30	chodniem w ziemi Nadyánskiej / gdzie zrodził dwu synu. i A gdy wyszło lat czterdzieści / i wka- na puszczę gory Syná ániol Pánski we křzu ognia pto-	G.
	31	mieniſtego. i Lecz Moryzeſ wyſzrawſy / dziwowat sie onemu widzeniu. A gdy przyſtepowat / aby sie przy-	
	32	pátrzył / sſtat sie do niego glos Pánski*: i Jamieſt *mowiac.NL. Bog oycow twoich / Bog Abiaánow / Bog Izáá- kow / y Bog Jákow. A zádrzawſy Moryzeſ / nie	
	33	ſmiał sie przypátrować. i Rzekł mu Pan: Zbuz boty nog twoich: bo mieysce ná ktorým ſtoiſ / ieſt	
	34	ziemiá ſwieta. i Widzialem widzac vtrapienie ludu mego ktory ieſt w Egipcćie / y ſlyſialem wzdy- chánie ich / y sſtapilem żebych ie wyrwat. A teraz	Dobrzem wi- dział. Hebr.
	35	chodz / a poſle cie do Egiptu. i Tegoć Moryzeſá ktorego ſie záprzeli / mowiac: Ktoż cie poſtánowił kſiażećiem y ſedzia: tegoć Bog kſiażećiem y odku-	s L. G. S.
42. Moy: 7. 8. 9. 10. 11. 14.	36	picielem poſlat przez reke ániolá / ktory mu ſie wka- zał we křzu. i Tenci ie wywiódł vczyniwſy cudá y	przez ániolá. Hebráſm. Moryzeſ odkus- picieł.
42. Moy: 16. a 1.	37	znáki w Egipcćie / y w morzu czerwonym / y ná pu- ſzczę przez czterdzieſci lat. i Tenci ieſt Moryzeſ / kto- ry powiedział ſynom Izraélſkim: Proroká wam	w ziemi Egi- ptſkiey. G.
45. Moy: 18. c 15.	38	rozbudzi Pan Bog wáſ z bráćiey wáſzey iáko mnie: tego ſlućać będziecie. i Tenci ieſt ktory był w	G. G.
42. Moy: 19. a 3. d 19.	39	zgrómádzieniu ná puſzczę / z ániolem ktory z nim roz- mawiał ná gorze Syná / y z oycy náſzymi: ktory przy- iał ſłowá żywe aby ie nam dał. i Ktoremu niechćieli	
42. Moy: 32. a 1.	40	być poſluſni oycowie náſzy: ale odrzucáli / y odwra- ćáli ſie ſercem ſwoym do Egiptu: i mowiac do Aa- roná: a Vczyn nam bogi ktorzyby ſli przed námi: a	
	41	bowiem Moryzeſ on ktory nas wywiódł z ziemi E- gipcćſkiej / niewiemy co mu ſie sſtało. i Vczynili w	Moryzeſowi o- nemu N L.
	42	one dni ćielecá a ſpráwowáli oſiáre báłwanowi / y to- cháli ſie w dziełách rak ſwoich. i Odwrócił ſie Bog y podał ie ná to aby ſłużyli zaſtepom niebieſkim: iáko	to ieſt, gwiá- zdam niebieſ- skim.

nápisano iest w Księgach Prorockich : ^b Zażęście mi
zabite y inne ofiary ofiarowali ná puſczy przez czter
dzieſci lat / domie Izraełſki : [?] Owſemeſcie przy
ieli namiot Molochow / y gwiazde bogá wáſe^o Rem
famá / obiaży ktoreſcie czynili / abyſcie im poklon
czynili. A zaprowadze was zá Bábilon. [?] Przyby
tek ſwiádectwa byt y oycow náſych ná puſczy / iáko
był rozrządził ^c Bog[?] mowiacy do Moryzeſá ; aby gi
wczynił wedle Kſtatu ktory widział. [?] ^d Który też
wziawſzy wprowadzili oycowie náſy ^e z Jeſusem w
oſiádłość Pogánów / ktore Bog wygnał przed oycy
náſymi / aż do dni Dawidowych : [?] ^e Który nálaſt tá
ſte y Bogá / ^f y proſił aby znalazł przybytek Bogu
Jakobowemu. [?] Aſ Salomon zbudował iemu dom.
[?] Ale ^h Nawyżſzy nie mieſtka w koſcielnich reka y
czynionych / iáko Prorok powiáda : [?] ⁱ Niebo ieſci
ſtolicá moia / á ziemiá podnożeń nog moich. Coż mi
zá dom zbudniecie mowi Pan : ábo ktore ieſt mieyſce
odpoczynienia mego : [?] Zali reka moia tego wſy
kiego nie wczyniła :

[?] Ludzie twárdego kárku y nie obrezánych ſerc y
ſu / wy ſie záwždy ſprzećiwiacie Duchowi ſwítemu :
iáko oycowie wáſy / tákże y wy. [?] Ktoregoż z Pro
rokw nie przeſladowáli oycowie wáſy y nie pomor
dowali tych / ktorzy przedtym powieáli o przyſci
tego ſpráwiedliwego : ktoregoſcie wy teraz byli zora
cami y morderzmi : [?] Ktorzyſcie wzięli zakon przez
rozrządzenie ánielſkie / á nie ſtrzegliſcie go.

[?] A ſłucháiac tego / pukáli ſie w ſercách ſwych / y
zgrzytáli náń zębami. [?] A bedac peten Duchá S.
pátrzac pilnie w niebo / wyſztał chwale Bożá / y Je
ſuſá ſtoiacego po práwicy Bożey. [?] Krzeł : Oto
widze niebioſá otworzone / á Syná człowieczego ſto
iacego po práwicy Bożey. [?] A oni krzyknawſzy głoſem

wielkim /

4 L. G S.

[?] To ieſt z Joſu
em wodzem po
Moryzeſu ludu
Zydowskiego.

Potiechá Me
czennikow.

b Amos 5
g 25.

43

44

45

46

47

48

49

50

51

52

53

54

55

56

57

c 2. Moy :
25. d 40.
Zyd : 8.

b 5.
d Joſu : 3.

c 14.
e 1. Krol :

16. c 15.
f Pfal : 131.

a 5.
g 3. Krol :

6. a 1.
1. Kron : 17

b 12.
h Niz : 17.

f 25.
i Iza : 66.

a 1.
3. Krol : 6.

c 27.
2. Kron : 6.

c 15.

c 15.

c 15.

c 15.

c 15.

c 15.

c 15.

c 15.

c 15.

c 15.

c 15.

c 15.

c 15.

1. Niz: 22.
c 20.

58 wielkim / zátuleli sobie vsy / y rzucili sie nań iedno-
mýslnie. ¶ A wyrzuciwszy go z miásta / kámiono-
wáli : á świadkowie składli ptašce swe v nog^k mto-
59 dzieńcá ktorego zwano Száwtem. ¶ A kámionowá-
li Szczepaná wzywáiacego á mowiacego : Pánie
60 Jezu / przyimi ducha moiego. ¶ A kleknawsy ná ko-
láń / zázwołał glossem wielkim / mowiac : Pánie / nie
przycztyaj im tego grzechu. Ato rzekšy / záznał*.
A Száwet^o zezwalał ná zámordowánie tego.

G.

L. G.

* w Pánu. NL.
ml: był jezwa-
láac y Gre-
cism.

16

NAVKI Y PRZESTROGI.

Y przeniešieni sa do Sichemá.) Přeniešenie čial ludši světých /
y jedza pogrzebu wiecey ná iednym mšli ná drugim mšescu / kto-
ra též y Pátryárchowie svěci mšli / časem ma wielkie y wážno
przyczyny. Aug : de cura pro mort : cap : 1. & ultimo.

Przeniešenie
čial světých.

1. Moy: 49
29. y 50.
24.
Do Zyd :
11. 22.

33

Ješt zemíá světa.) Ješt ono okazánte ániola w osobie Božey
mogło vczyni ono mšesce y ziemie světa : do ktorey Moyses
wi przystápił sie nie godziło / iedno z wielkimi znáki božámi y
vzácivosti : Jákož dáleko wiecey Národzenie Pána Christusowe
według čialá / obcowánie y cudá ktore czynil w žydowskéj ziemí
y obecnošć tego w S. Sákrámenčie / one ziemie y vsyčkie ko-
šćtoly y oštarze Chřešćjáńské pšwiečila : Wielká tedy šlepo-
tá ješt / gáńi to / y báłwochwálstwem názywá / gdy częšć wyrá-
dzamy rzeczom ábo mšescom pewnym / wzgledeim obecnošci
Božkéj / y cudow ná nich / ábo przez nie vczynionych. O ziemí
švetej cytay Hieronymá : epist : 17. 18. & 27.

Ziemíá světa.

Mšesčá švie-
te.

Rzym : 1.
28.

42

Y odvrocił sie Bog, y podál ic.) Ná špráwiedliwe škaránie pier-
wsých grzechow podál ie Bog w vmyšl bezrozumny / áby czynili
nieprávošć / jáko Pável o Pogánách mowi.

Luk : 2.
46.

48

Nie mšeska w košćcielech.) To mšesce heretykové przywodza
přeciv čielešney bytnošci čialá Christusowego w nášvietšym
Sákrámenčie y w košćcielech. Aleč tym šposobem mšeli by go byli
se wšyčtki domow y košćtówow y mšec wygnáć y wyrzucić / po-
ki ješce w domie ná ziemí obcował. Aleč te šlová rozumiečia sie
o šámych Božstvie : ná přestroge čielešnym onym žydom / ktory
mšiemšeli / žeby Pan Bog táč mšeskał y táč byl zámšion y ogár-
mion w čich košćcielech / šby gdiš indže byč nie mogli : ábo přyna-
mšey / žeby žadnych modlitew wšlučáć / áni ošiar přymováč /

Jáko Bog mš-
ška ábo nie w
košćcielech.

Kościół potrze-
bne.

oproc ich Kościoła / nigdzie indziej nie miał. Jako tedy to mtey-
sce Sakramentarzom nie nie pomaga: tak ani Nowośczeni-
ktorzy Kościoły y mteysca na iawne modlitwy nadszone tak le-
cece poważaia / iako y inne ktore mteysca albo domy pospolite.
Bo aczi Pan Bog y moc tego żadnym mteyscem nie test ogar-
mioną: wskaże dla potrzeby y posytku nadszego / chce być od nas
czczon y chwalon rącey na swietych mteyscach / na ktorych y wola
swa oznajmuie / y rozmaite dary y dobrodziejstwa daie: a nżli na
innych pospolitych mteyscach. Bog tedy nie tak mteysca w Ko-
ścielech / żeby ich potrzebował / albo żeby w nich miał być ogar-
miony: ani tak mteyskal w samym Kościele Salomonowym / żeby
tedy indziej wysłuchac y wspomagać nie miał. Wszakże iako test
wszedł / tak osobliwie w Kościelech mteyska: y w nich rychley wy-
słuchywa.

Kamiień Szcze-
pana S. cudowa-
ny.

Kamionowali.) Augustyn S. pisze o tednym Kamieniu / ktory
odstoczywszy od loża S. Szczepana / podniesion był od cło-
wieka wiernego / y: napomnienia Bożkiego zostawion w Anko-
nie mieście Wiołkim: tedy na pamiatke S. Szczepana Kościoł
zbudowano / y wiele sie tam cudow pokazało.

Modlitwa Szcze-
panowa Páwła
wi pomogła.

Panie, nie przyczynaj im.) By sie był Stephan tak nie modlił /
Kościołby był nigdy Páwła nie miał. Alez dla tego podniesion
test Páwel / iż Stephan ku ziemi nákloniony / był wysłuchan.
August: serm: 1. de S. Stephano.

ROZDZIAŁ VIII.

TRZECIA
CZESC, o roz-
szerzeniu kościo-
ła po wszytkiej
ziemi Zydow-
skiej, y Samar-
riey.

1 W przesładowaniu rosproszeni wszyscy oproc Apostolow.
5 Philip nawrócił wielu w Samáriey. 9 A Symoná cásno-
késieniká okrzcił. 14 Co wysławszy Apostolowie posłali do nich
Piotra y Janá. 15 Na ktorych modlitwe y włożenie rąk brali Du-
chá swietego. 18 A Symon chce pientadziemi rkupić dawanie
Duchá swietego. 20 Grodzie zstąpił test od Piotra. 26 Philip
zás poslan od aniola do Eunuchá. 38 Ktorego okrzciwszy: 39
od Duchá S. sántiesion do Notu.

NOnegoż dnia wszczeto sie wielkie przesłado-
wanie przeciw Kościołowi ktory był w Jeru-
zalem / y rosprosyli sie wszyscy po krainách Ju-
dskich y Samárijskich / oproc Apostolow. 1 A po-
grzebli Szczepana ludzie bogoboyni y uczynili nad
nim wielkie płakanie. 1 A Szawel burzył Kościół: 3

wynieśli. G.

To jest, zacy

wchadza

Ian: 2. 17.

Matt: 21.

12.

3. Krol: 6.

27.

Ian 4. 21.

1. Kor: 3.

16.

2. Kor: 6.

16.

3. Krol: 9.

3.

Aug: serm:

31. & 32.

de diuer-

sis.

60

1

A

2

A Niz: 22.

24. c 19.

- wychadzać w domy / y wywodzić meze y niewiaſty /
 4 podawać do więzienia. ¶ Oni tedy ktorzy byli ro-
 sproszeni / chodzili opowiedaiać ſłowo Boże.
 5 ¶ Lecz Philip zaſiedſzy do miſta Samaryiſkiego
 6 opowiadał im Chriſtuſa. ¶ A rzeſe pilnowały tego
 co Philip powie dał / iednomysłnie ſłuchaiac / y wi-
 7 dzac znamię na ktore czynił. ¶ Abowiem duchowie
 B nieczyſci / od wielu tych ktorzy ie mieli / wychadzali
 wołaiac głosem wielkim. Wiele też powietrzem ru-
 8 ſzonych y chornych byli wzdrowieni. ¶ A byto wiel-
 kie weſele w onym mieſcie. ¶
 9 ¶ A niektory maż imieniem Symon / ktory przed
 tym był w onym mieſcie Czarnokſieźnik / zwodzac
 lud w Samarię / powie daiać ſie być kim wielkim :
 10 ¶ Ktorego ſłuchali wſyſcy / od najmnieyſzego / aż do
 nawieſzego / mowiac : Ten ci ieſt oná moc Boża
 11 ktora zowia wielka. ¶ A ogladali ſie nań przeto / iż
 od dawnego czasu poſalit ie był Czarnokſieſt-
 12 ſwem. ¶ A gdy wwierzyli Philippowi opowieda-
 iacemu o kroleſtwie Bożym / y o imieniu Jeſuſa Ch-
 13 riſtuſa ; krzćili ſie meżowie y niewiaſty. ¶ Tedy y ſam
 C też Symon wwierzył : a okrzćiwſzy ſie trwał przy Phi-
 lippie. A widzac znamię na y mocy wielkie ktore ſie
 14 działy / zdumiewał ſie dziwuiac.
 15 ¶ A wſtąpawſzy Aſtołowie ktorzy byli w Jeru-
 ſalem / iż Samaria przyeła ſłowo Boże ; poſłali do
 16 nich Piotra y Jana. ¶ Ktorzy gdy przyſli / modlili
 ſie za nimi / aby wzięli Duchá ſwiętego. ¶ Abowiem
 17 ieſzcze nie przyſzedł był na żadnego z nich : ale tylko
 okrzćczeni byli w imie Pána Jeſuſowe. ¶ Tedy na nie
 18 wktádali rece / y bráli Duchá ſwiętego. ¶
 D ¶ A wyſzawſzy Symon / że przez wktádanie rak
 19 pieniadze / i mowiac : Dajcie mi też te moc ; aby ten

obchod pogrze-
 bowy. Hieron:
 epiſt: 25. & 53.

N L. S.

Leſcia we cz-
 wartek po S-
 wiatłach.

Zácz: 18.

Ten Philip był
 ieden z onych
 ſiedmi Diako-
 now, o ktorych
 wyſ: cap: 6. 5.

G.

báwiać ſie ná-
 uka czarnokſie-
 ſka. G.

oná wielka. G.
 náukami czár-
 nokſieſkimi. 9
 L. G.

Leſcy wew-
 torek Swia-
 teczny.

Piotr częſto bie-
 rze za towarz-
 ſtá Janá, iż pá-
 nienſtwo ieſt mi-
 łe koſciółowi.

Arator apud Be-
 dam in Act: Aſ-
 poſt.
 VIII.

Piotr potwie-
 rza Samaryta-
 ny.

Zácz: 19.

Wł. w tym słowie Hebr. Oto grzech mýslem tylko popełniony.

IX.

Piotr pierwszy z go heretyka po tepia.

miasteczkach G.

Leżycy we czwartek po Wielkiej nocy.

Zacz: 20.

Jeśli mi kto do rozumienia prze wodnikiem nie będzie. G.

Pismo S. bez wykładu trudne. Czytaj Hieronyma S. in epist. ad Paulinum, która klada na początku Biblii.

nie otwiera G.

* iego. G.

na którego bychkolwiek rece włożył/ wziął Duchą S. 20
 ? Lecz Piotr rzekł do niego: Pieniadze twe niech z 20
 toba beda na zginięcie: żeś mniemiął iżby dar Boży 21
 miał być za pieniadze nabywany. ? Nie masz w ręce 21
 czy tey części ani działu: bowiem serce twe nie jest 22
 proste przed Bogiem. ? Pokutujże tedy za teżość 22
 twoje: a prosz Boga/ aby było odpuszczone to w 23
 myślenie serca twego. ? Albowiem cie widze być w 23
 gorzkości żolci/ y w związaniu nieprawości. ? A od 24
 powiedziałszy Symon rzekł: Modlcie się wy za mna 24
 do Pana/ aby na mie takiego nie nie przyszło coście 25
 powiedzieli. ? A tak oni świadectwo wydawszy y o 25
 powiedziałszy słowo Pańskie/ wrócili się do Jerozolim: 25
 y w wielu krainach Samarykańskich Ewangelia opowiadali.

? Lecz anioł Pański mówił do Philippa/ rzekąc: 26
 Wstań a idź ku południowi/ na drogę która od Jeru- 26
 zalem bieży ku Gázie/ która jest spustosząta. ? A w 27
 stawszy sied. A oto maż Aethyopianin Rzezaniec mo- 27
 żny Kandyk królowey Aethyopskiej/ który był przeto- 27
 zonym nad wszystkimi starby iey/ przyjechał był modlić 28
 się do Jerozalemu: ? y wracał się siedząc na wozie 28
 swym/ a czytając Izaiasza Proroka. ? A rzekł duch 29
 Philippowi: Przystap/ a przylacz się do wozu tego. 29
 ? A przybiegłszy Philip/ usłyszał go czytającego Izai- 30
 asza Proroka/ y rzekł: Rozumiejsz co czytasz? ? A on 31
 rzekł: A iakoż rozumieć moge/ jeśli mi kto nie po- 31
 każe? A prosił Philippa/ aby wstąpiwszy wsiadł do 32
 niego. ? A miejsce pisma które czytał/ to było: ^b Izai- 32
 asz owca na zabicie wiedzion jest: a iakoż baranek bez 32
 głosu przed tym który go strzyże; tak nie otworzył 33
 ust swoich. ? W umiżeniu iego sad* podniesion jest: 33
 a rodząy iego kto wypowie: abowiem z ziemię zgląd- 34
 dzony będzie żywot iego. ? A odpowiedziałszy Rze- 34

zaniec

b Iza: 53.
b 7.

35 zámec Philippowi rzekł: Proście cie o kimże to Pro-
 rok mowi: samli o sobie/ czyli o kim innym: ? A Phi-
 36 lip otworzywszy wstał swe/ począwszy od tego pisma/
 opowiedał mu Jესusá. ? A gdy dálej iecháli w drodze/
 przysli nád iedne wode: tedy rzekł Rzezániec: Oto
 37 woda. Coż mi jest ná przeszkodzie ábych nie był okrz-
 czon: ? A rzekł Philip: Jesli wierzyś ze wszytkiego
 38 sercá/ wolnoć. A odpowiedziawszy rzekł: Wierze/ iż
 Jესus Chrystus jest Syn Boży. ? A kázal stánać wo-
 39 zowi: y wstąpili obádwa w wode/ Philip y Rzezá-
 niec: y okrzcił go. ? A gdy wysli z wody/ Duch Bo-
 40 ży porwał Philippá/ y nie widział go wiecey Rzezá-
 niec: ále iechal swá droga/ weselac sie. ? A Philip
 w Azocie jest ználezion: á przechodząc po wszytkich
 mieyscach opowiedał Ewángeliá/ áż przyszedł do
 Cezáriej.

NAVKI Y PRZESTROGI.

2 Ludzie bogoboyni.) Jáko tu Szczepan S. z wielkim nabożeń-
 stwem był pogrzebiony: tak nie mnieysze nabożeństwo ludzi Chrze-
 ścijáńskich pokázáło sie w náleżeniu y przemiesieniu tegoż ciała
 tego: y dávaly sie cudá niezliczone we wszytkich Kościołách temu
 poświęconych: jáko świádecy August: lib: 22. de ciuit: Dei
 cap: 8. Et in sermonib: de S. Stephano.

Cudá przezve-
liquie Szczepa-
ná S.

14 Posłáli do nich Piotrá.) Dáćmo stąd chea dowieść odszepieś-
 cy/ że Piotr nie był głoway Kárájem Apostolow/ przeto i był z
 Janem posłan od inšych Apostolow. Bo to Ariáński dowód:
 Ktorym oni Syná Bożego y Duchá S. czynili mnieyszym niżli
 Oátec: iż Syn y Duch s. bywa posłan od Oycá. Ktorý dowód/
 Kiedýby co wáżył/ tedyby Piotr S. musiał być mnieyszym ze wszy-
 tlich Apostolow. Lecz nie záwżé wietšy mniejšzego posła: á-
 cześtoć y rowny rownego / y mniejšy wietšego. Zrod po-
 ślal Wódce do Bethleem/ nád Ktorými żadney zwierzchności nie
 miał. Lud Żydowski posłał Phineášá Kápláná nawišszego do
 Rubentow y Gádýtow/ choia nawiššy Káplan právem Bozym
 miał zwierzchność y przelożenstwo náde wszytkim ludem. Chre-
 ścijánie Ktorzy byli w Antyochiey / posłáli Páwla y Bárnábasá
 do Hieruzálem / rádzić sie Apostolow. Tak tu Apostolowie po-

VIII.
Piotroweprzod-
kowanie.

Mat: 2. 8.
Iofu: 22.
13.

Dzie: 15.
2.

śáli Piotrą y Janą do Samarytanow / rządzac im / y prosiac ich /
aby to uczynili : iż bázno wielka rzecz była / on lud odbezpieścił
w wierze y gruntowac. A iż to własny wząd był Piotrą s. iáko p^a
stercz nawiysze / aby on napierwey ták Pogánom iáko y Samá
rytanom nie tylko kóścielne dzwiy otworzył / ále też kluczy sobie
poruczone niebo im odemknał / skądby Duch s. ná nie sstąpił.

Bierzmowanie.

Tedy ná nie wkładáli recc.) Oto tak wkładanie / którym po
krzcie dan bywa Duch święty / samym Apostolom / iáko dñs Bi
skupom / było dozwolone. W czym Cyprian Biskup y męczennik
S. ták piše : Iż Samarytanowie od Philippá Diákona praw
dziwy krzest byli wzięli / przetoż ich znówu krzcić było nie potrzebá.
Ale tylko czego im nie dostawáło / tego Piotr y Janem dolozył /
aby modlitwe za nie uczyniwszy / y reke włożywszy / Duch S. był
im wyzcony. Co sie y teraz v nas dzieie : że ty ktore krzcia w ko
ściele / do Biskupow przywodzą / á przez ich modlitwe y reki wklá
danie Duchá S. dostáta y znákiem Pánstkim bywáta doskonáli.
To Cyprian s. A choć tu pisino s. Krzysmá nie wspomina : wsá
że to jest pewna / iż od samych czasow Apostolskich / wierni iñż o
krzesciu / przy potwierdzaniu ábo bierzmowaniu krzysmem świę
tym ná cele bywáli pomázani. W czym tenże Cyprian s. świádo
czy temi słowy : Trzeba też pomázac tego który jest okrzczony :
aby przytawszy krzysmo / to jest pomázanie / mógł być pomázáncem
Bozym / y miec w sobie láskę Chrystusowa. Lecz Sakrament
Ciála Pánstkiego y olej którym okrzczone pomázania / ná oltarzu
bywa poświęcány. A Tertullian starodawny Doktor / wšytkie
ceremonie bierzmowania wyráził temi słowy : Ciáło námázania /
aby duszá była poświęconá : Ciáło zegnáia (znákiem Krzysá S.)
aby duszá była vmocnioná : Ciáło tak wkładaniem nákrzywáta /
aby duszá duchem oświeconá była. Nákoniec ten Sakrament
bierzmowania / iáko Augustyn S. mowi : Niemniej święty jest /
iedno iáko y sam krzest : ktorego kóściół S. Kátholicki iáwse v
zywá. sami tylko heretykowie Nowácyanowie im gárdzili. A
Donátystowie / iáko Opratus piše / Krzysmo s. w ámpulce sklá
ney wyrzucili : ktora cudem Bozym zostála nie silczona.

Duch S. ná bier
mowaniu.

(Y bráli Duchá S.) Wzieli byli pierwey Duchá S. ná krzcie /
ná grzechow odpuszczenie y poświęcenie : ále teraz ná potwier
dzenie ábo bierzmowaniu wzięli znówu Duchá S. ná vmocnie
nie. W czym ták Melchíades S. Papież nápiśal máło nie przed
trzyńásćmi set lat : Ná krzcie bywamy odrodzeni / ku żywotowi :
á po krzcie przez ten Sakrament bywamy posileni ná wojne.
Ná krzcie bywamy omywáni / á tym po krzcie bywamy vtwierdza
ni : aby

Dzie: 10.
28.Epist: 17.
ad Iubal.Epist: 10.
ad Janu.Lib: de re
sur: carn.Lib: 2. cō
tra lit: pe
til: c. 104.
Opta: lib:
2.In epistol
ad Episc.
Hisp.

- ni: aby przy odrodzonych był Duch Święty strojem/opieczunem
y pocieſzytalem.
- 18 *Iren: lib: 1. cap: 20.* Przymoſt im pieniadze.) Ten Symon czarnoſcieſnik/iako Ire-
neus S. y inni ſtarczy Doktorowie ſwiadcza/ był napierwſzy he-
retyk/y oſciec wſſyſkich innych po ſobie heretykow: ktory wſpył/iſ-
ſamą wiarą/ bez dobrych wczynkow y życia pobożnego/ doſyć ieſt
tu zbawieniu. Ten też napierwſzy chciał ſie Biſkupſtwą pienie-
dzmido kupić. Abowiem chciał mieć moc dawania Duchá S.
przez wſkładanie rąk/ktora ieſt moc Biſkupom właſna. A od nie-
go ſwiętokupſtwo (ktory ieſt wielki á ſtráſny grzech iako tu wi-
dzimy) Symonia ieſt názwane.
- 22 *Luk: 13. 3. 5.* Pokutujże tedy.) Oto widzisz iako otręzionym pokutá po cie-
ſkich grzechách ieſt potrzebna. A tu obácz dziwna ráde Boſka/
że przeto chciał / aby Piotr S. kſiaże Apoſtołſkie do Samáriey
był poſłany / aby napierwſzego heretyká/skaza ná początku zgro-
mił y potępił: Czym poſkazał/iſ to ieſt urząd Piótrá (iako przed-
nieyſzego ſtrożá prawdy) heretyki náprzećiw Kátholickiey wierze
powſtawiające/y błedy ich/zwierzchnoſćia Apoſtołſka potępiąc.
- 22 *Ioel 2. 14.* Arabi bylo odpuszczone.) Wierzeł iako dzis Ewángeliſkowie:
Tylko wierzeć wſy mocno że tobie ſa grzechy odpuszczone / tedy
pewnie beda odpuszczone: ále pod wątpieniem mowi: Abyś
wleďiał/ że nie káda pokuty potrzeba po zgrzeſzeniu ná odpuszcze-
nie grzechow: á iſ trzeba cłowiekowi ſtać w bóidziń / y obáwiac
ſie aby ſnads nie był godzien wſłuchania/ y otrzymania Boſkie-
go miłóſierdzia. A ſtad też znáć iako cieſki grzech ieſt ſwięto-
kupſtwo: to ieſt przedawanie ábo kupowanie wrzędow / dochó-
dow/y innych rzeczy duchownych.
- 24 *co-
pe-
04-
lib:* Modlitę ſie wy za mna.) Ten Arcyheretyk wieſza mńatomóſć
miał prawdziwey religiey / niſi dzis máta Ewángeliſkowie. Bo
miał iſ Apoſtołowie przez wſkładanie rąk(to ieſt przez Sakrament
bierzmowania) y ſami dawáli Duchá S. y ná inne też moc wle-
wać mogli. Wierzył nád to/ że przez ich modlitwe y rozgrzeſzenie
mogl otrzymać Duchá S. Náwet choć oſtrze od Apoſtołow był
zſuſkany / iednak nie bluźnił przećiwko im/ iako dzis Ewángeliſko-
wie/ále pokornie proſił odpuszczenia.
- 27 *Hieron: in
Eza.* Przyiechał modlitę ſie do Ieruzálem.) Obácz / ſi ten zacny ma-
nie darmo przyſiadał był ná odpust do Koſciółá Ieruzolimſkiego.
Skąd widzimy / ſi rzecz ieſt dobra y Bogu przytemna / i domow
ſwych ná mteyſcá ſwięte y nabożne chodzić.
- 33 *co-
pe-
04-
lib:* A rodziwego.) To ieſt / iako Hieronym S. Leo wielki y Do-
ktorowie

Symonowe ká-
cerſtwo.

Symonia.

Pokutá.

IX.

Piotrowe przod-
kowanie.Pewnoſć Herce-
tycka o grze-
chow odpuszcze-
niu.

Świętokupſtwo

Heretycy ná-
Symoná czarno-
kſieźniká gor-
ſy.

Odpusty.

Národzenie.

przewieczne
Chrystusowo.

ktorowie pospolicie wszyscy wykładają / narodzenie iego / tak ono
przewieczne z Oycą / iako y to doczesne z matką / iest niewypowio-
ne. Salsuiac te słowa Bzieszczanie / Budny y Czechowic / chcąc
wyniszyć ten wyklad powstachny o niedosięglym narodzeniu
Pana Chrystusowym / ktorym sie z Oycą przed wieki rodzi. Ale
słusntey wierzyć Hieronimowi (iako starszemu y w piśmied S.
y w ięzykach dobrze biegłyszemu) iż nie rzekę wszytkiemu Kościoło-
wi ; niż Budnemu abo Czechowicowi nieszczesnemu.

Ceremonie krzy-
tu S.

Y okrzyk! go.) Wyla sie heretycy / odrzućciac ceremonie Krzy-
tu S. prze to / iż tu Łukasz S. nic o nich nie wspomina : iako y Kry-
żino S. odrzućciac / iż tylko raż wkładanie wspomina. Ale niech
słuchają co o tym Augustyn S. piśe : Mowiac Łukasz S. iż go
Philip okrzyk! chciał abyśmy rozumieli / iż y te wszytkie ceremonie
wypeln! / ktorych choćta piśmo dla krótkości zamilczalo / wsłakze
z porzadku tradyciei wiemy że miała być wypelnione. Iako y w
tym co napisano / iż Philip Bzieszczanowi Ewangelia opowiadał :
nie wątpię nie mamy że go nauczył y tego co należy do życia y o-
byczaiów tego ktory w Pana Jesusa wierzy. Boć to iest Ewan-
gelia Chrystusowe opowiedać : nie tylko rzeczy co trzeba wierzyć
o Chryście ale też co ma zachować ten ktory przystaie do spo-
czności Kościoła Chrystusowego.

Ewangelia rczy-
y wierzyć y cz-
nić.

ROZDZIAŁ IX.

1 Szawła prześladowce dywne nawrocenie. 9 Post tego prze-
try dni. 10 Ananiasz posłany od Boga do niego. 15 Oftrzo-
ny Paweł. 20 Poczał w Damaśku mocno dowodzić / iż Jesus iest
Chrystus. 24 A gdy go prze to Żydowie zabieć chcieli : 25 Spuszczon
był od wężow przez mur w Kosu. 27 Ktorego Barnabás w Je-
ruzalem przywiódł do Apostolow. 29 Skad potym / dla tych kto-
ry go chcieli zabieć / poslan był do Tarsu. 33 Piotr w Lidzie wzdra-
wia Eneasza paraliżowanego. 38 A w Joppie Tabithe wskrzesza.

Łećta wdzień
nawrocenia
Pawła S.

Zacz. 21.

tey wiary. He-
braism.

A Szawel dychając ieszcze groźbami y morder-
stwem przeciw wężom Pańskim ; przyśedłszy
do Arcykaptana / i b prosił v niego listow do
Damaśku do bożnic : iż iesliby ktore znalazł tey dro-
gi meze y niewiaśty aby ie związane przywiódł do Je-
ruzalem. i c A gdy iechal : ośtało sie gdy był blisko
Damaśku / a że spredka oświećta go światłość z nie-

bá. i c 21

De fide &
op. cap. 9.

a Gal: 1.
c 15.

1 b Niz: 22.
a 5.

2 c Niz: 22.
a 6.

3 d. Kor: 15.
a 5.

2. Kor:
12. 21.

4 ba. ¶ A padşy na ziemię / wślyſzał głos mowiacy do
 5 ſiebie: Szawle / Szawle / przecz mie prześląduieſz?
 6 ¶ A rzekł: Ktoś ty ieſt Pánie? A on / Jam ieſt Je-
 7 ſus / ktorego ty prześląduieſz: Trudno tobie przeciw-
 8 oſciemiowi wierzgac. ¶ A drżac y zdumiewaiac ſie
 9 rzekł / Pánie co chceſz aby chynił? A Pan do nie-
 10 go / Wſtań á idź do miáſta / á tam ci powiedza co bez-
 11 dzieſz miał czynić. ¶ A meżowie ktorzy z nim byli w
 12 drodze / ſtáneli zdumiaiwy ſie: 'głos w prawdzie ſły-
 13 ſzac / lecz żadnego nie widzac. ¶ A wſtał Szawel z
 14 ziemi / á oтворorzywy oczy nic nie widział. A prowá-
 15 dzac go za rece / wiedzli do Dámáſtku. ¶ A był trzy
 16 dni nie widzac; y nie iadł ani pił. ¶ A wceń nie kto-
 17 ry był w Dámáſtku imieniem Anániaſ / y rzekł Pan
 18 do niego w widzeniu: Anániaſu. A on rzekł: Ocom
 19 ia Pánie. ¶ A Pan ku niemu: Wſtań / á idź na vlice
 20 ktora zowia Proſta: á ſukay w domu Judowym
 21 Szawła imieniem Tarsenczyk: á bowiemi ſie oto-
 22 chodzace^o y rece nań wkładaiacego / aby przyſztał.
 23 ¶ A odpowiedział Anániaſ: Pánie / ſłyſiałem od wie-
 24 la ich o tym meżu / iáko wiele z tego czynił ſwietym
 25 twym w Jeruſálem: ¶ y tuć ma moc od Arcykápła-
 26 now wiazać wſytkie / ktorzy wzywáia imienia two-
 27 go. ¶ A Pan rzekł do niego: Idźże / á bowiemi ten
 28 mi ieſt naczyniem wybranym: aby noſił imie moje
 29 przed narody y krolmi y ſyny Izráełſkimi. ¶ Bo mu
 30 ia wkaże / iáko wiele potrzeba mu cierpieć dla imie-
 31 niá mego. ¶ A poſełł Anániaſ / y wſełł w dom: á
 32 włożywy nań rece rzekł: Szawle brácie / Pan mie
 33 poſłał Jeſus / on ktoryć ſie wkazał w drodze ktoraś
 34 ſełł: á byś przyſztał / á był nápełnion Duchem ſwie-
 35 tym. ¶ A nátychmiáſ ſpádl y oczu iego iáko luſki /
 36 y przyſztał*: á wſtaſzy okrzczon ieſt.

A Pan rzekł
G.Rozumicy głos
Páwłow, nie
Chryſtuſow.
Dzie: 22. 9.* w widzeniu.
G.
* raka G.* ktorzy cie ch-
wala. Hebr.

* żarązem G.

Záčz: 22.

* Szawel. G.

* w bożnicách o
powiedal. 8 L.

G. S.

* Chrystusa G.

† A wziawszy poſtarm poſilit ſie. A był * z wczniá 19
mi ktorzy byli w Dámáſtku przez tyla dni. † A ná 20
tychmiasz wſzedſzy do bożnic / opowiedał: Jeſuſá že
ten ieſt Synem Bożym. † A zdumiewáli ſie wſzyſcy 21
ktorzy go ſłucháli / y mówili: Izali nie ten ieſt ktorzy
burzył w Jeruſálem te / ktorzy wzywáli tego imienia:
y tu był ná to przyſzedł / áby ie powiazaawszy wiódł do
Arcykáptanow? † A Szawel zmacniał ſie tym wie 22
cey / y záwſtydzał Zydów / ktorzy mieſtkáli w Dámáſtku /
dowodząc iż ten ieſt Chriſtus. ¶

† A gdy ſie wypelniało dni niemáto / wrádzili ſpol 23
nie Zydowie / áby go zábili. † Lecz oznaymiono Szá 24
wtowi zdrády ich. † A ſtrzegli v brian we dnie y w
nocy áby go zábili. † Ale wczniowie * wziawszy go w 25
nocy / przez mur wypuſcili go / ſpuſciwſzy w koſu.
† A gdy przyſzedł * do Jeruſálem / kuſił ſie przytáczyc 26
do wczniów : ále ſie go wſzyſcy bali / nie wierząc žeby
był wczniem. † Lecz Barnábaſ wziawszy go przy 27
wiódł do Apoſtół : y oznaymit im iáko w drodze
widział Pána ; á iſz mówił do niego : A iáko w Dá 28
máſtku beſpiecznie mówił w imie Jeſuſowe. † A był
w Jeruſálem * towárzyſzác z nimi / á beſpiecznie ſo 29
bie poczynáiac w imie Pána Jeſuſowe. † A mówił * z
Pogány / y gadał ſie z Grekmi : á oni ſie ſtáráli iáko by 30
go zábić. † Czego dowiedziawszy ſie bráćia / odpro 31
wádzili go do Cezáriej / y odeſtáli do Társu. † Tá 32
tedy Koſciół po wſzytkiej Judſkiej ziemi y Gálileiej
y Sámáriej * miał pokoy / y budował ſie / chodząc w
boiáźni Páńſkiej / á poćiecha Duchá ſwíetego był
nápełniony.

Záčzá: 23.

X.

Piotr iáko že
wierzchni pás
ſterz / obchodzi
wſycki.

G.

† A eſtáto ſie iſz Piotr gdy obchodził wſyckie / przy 32
ſzedł też do ſwíetých ktorzy mieſtkáli w Liddzie. † A ná 33
laſz tam człowieká niektorego imieniem Eneáſá od 34
oſmi lat ná lożu leżácego / ktorzy był ruſſony powie 35
szem.

ſz. Korin.
g 32.

34 trzem. I rzekł mu Piotr: Eneasu niech cie w
zdrowi Pan: Iesus Christus: wstańże á posciel so-
35 bie. Anátychmiasť wstať. I pátrzyli nań wšyscy
ktorzy miešťali w Liddzie y w Saronie: ktorzy sie
tez náwrocili do Pána.

36 I A bytá w Joppie niektora wczenniezka imieniem
Tábithá/ ktora wytozywšy zowie sie Dorká. Tá bytá
pełna dobrych wczynkow y iálmužn ktore czyniła.

37 I A státo sie w one dni / że zánie mogšy umárlá.

38 Ktora omywšy potoczyli ná sali. I A iž Liddá bytá
blisko Joppy / wczniowie wšyřawšy že byt Piotr w
niey; posłali do niego dwu mežow/prošac aby sie nie

39 lenit przyść do nich. I A wstáwšy Piotr siedl z nimi:
G ktorego gdy przyšedl wwiédli ná sale. A obštapily
go wšytki wdowy pláčzace/ y wkázuíace mu suknie

40 y pláscze/ ktore im robiła* Dorká. I A wygnawšy
wšytkie Piotr/ pošteknawšy ná kolána modlit sie: á
obrociwšy sie do ciátlá rzekł: Tábitho wstań. A oná

41 otworzyła oczy swoje/ y wšyřawšy Piotrá/ wsiádlá.

42 I A podawšy iey reke/ podniósł iá. A wewzawšy swie-
tych y wdow/ oddá iá žywa. I A rozstáwilo sie to po
wšytkiey Joppie: y wiele ich wwierzyło w Pána.

43 I A státo sie že on wiele dni miešťal w Joppie / w
niektorego Symoná gárbářzá.

NAVKI Y PRZESTROGI.

Epist: 50.

4 Száwle Száwle.) A gdzieř sa ci/ mowi Augustyn S. ktorzy zwy-
kli woláć/ iž wolno jest wierzyc ábo nie wierzyc komu kiedy Chri-
stus gwałť wczynił: Ego przymusił: Oto máia Páwla Aposto-
lá: niechay wínáta w nim Christusa pierwey przymusiácego/ á
potym wczacego: pierwey bñacego/ á potym cieřacego. Dáwo-
na rzecy / iáko ten ktory karánten cieřesnym do Ewángeliey przy-
šedl z przymusiénia / wiecey niži oni wšyscy ktorzy śánym slo-
wem powołáni byli / w Ewángeliey pracowál. Przecieby tedy
kořciol przymusiáć nie miał stráconych synow áby sie náwrocili;
poniewá synowie strácenti przymusiłi drugich áby zágineli: I za-

* rzdawia cia s
L. G. S
* G.

Dorká, po Pol-
sku Sárna.
Omywanie tiáł
ymárlých.

* G.
* z nimi bedac.
G.

Heretycy máia
być przymusiá-
ni.

	li pilności pasterkiej nie należy / biedne owce / jeśli sie sprzeciwią / ta / strachem biczow albo też y biętem y boleścią przypowieść do ow- czarnie Pańskiej ? To poty Augustyn.	
Christus ná nie- bie záras y ná ziemi.	Szawle Szawle.) Heretykowie / ktorzy tak Christusa w niebie zawierają / żeby nigdzie indziej być nie mogli aż do dnia sadnego / co tu odpowiedzia / gdy ich zopytamy ; kiedy był Pan Christus / kie- dy sie tu Pawłowi ná drodę wstawił y mówił z nim ?	4
Wzjad kościel- ny.	Szawle bracie.) Oto y sam Paweł / choć z niebá od Bogá po- wołány y náuczony / wśakię posłan jest do słowiek / dla przypiecia S. Sakramentow / y do przylaczenia do Kościoła. August: de doctr: Christ: lib: 1. in Proem.	17
Kościół widos- ny y szeroki.	Tak tedy kościół.) Pátrz takó sie tuż Kościół widomie rozmna- ża y rozszerza po świecie / mając y w pośrodek cieńkiego przesła- dowania / pościechu Duchá S.	31
X. Piotrowe przod- kowanie.	Gdy Piotr obchodził wszystkie.) Na to miejsce S. Chrysostróm tak piše : Jako hetman w wojſcie / obchodząc opátrował Epora część była wyszkolána / Epora ograbiona / Eporaby potrzebowała przysięgi tego. Pátrz takó wszedy obchodzi y wszedy pierwszym jest. Kiedy miano obróć Apostoła / ten był pierwszym ; Kiedy ży- dom mówić / is Apostołowie nie pójani byli : Kiedy wzdrowić chro- mego : Kiedy kazać / ten przed innymi jest : Kiedy czynić przeciw- kstażetom : Kiedy przeciw Ananiaszowi : Kiedy od cienia były w- zdawiania / tedy ten był. x.	32
Chrześcianie świeci.	Przysełł też do świętych.) To jest do Chrześcijańow / Eporę pi- sino świętymi nazywa / is sa poświęceni ná krście / aby światobli- wie y sprawiedliwie żyli.	32
talniuzny y po- śmierci pomos- cne.	Pełná dobrych czynkow.) Pátrz takó sa pomocne talniuzny y czynili dobrze : y takó sie rościągają y do przyslego żywota. Y obstałi ygo wszystkie wdony.) Modlitwy tych ktorym tal- niuzny dawany / wiele nam pomoc moga / y po śmierci názey. Bo jeśli tu żywot ten doczesny otrzymály : daleko nam wiecey moga pomoc do otrzymánia Bożkiego miłosierdzia / y odpuszcze- nia mał czyścowych.	36 39

ROZDZIAŁ X.

CZWARTA 1 Korneliusz Setnik z rozkazania ántelskiego posyła po Pio-
CZESC ma wo trą. 11 Który widzeniem przesłieradła z niebá spuszczonego ná
bie rozszerzenie pomniony / że y Poganí do lásti Ewangelicy mieli być przypu-
kościolá do Po- szczeni. 25 Przysełł do niego. 27 A gdy ná wszystkie Eporz słuchá-
gánow. li słowá tego : 44 Stąpił Duch S. 47 Kazał te pościć.

A w Cezá

1 **W** Cezárieſy był maż niektory imieniem Kor-
 A neliuſz / Kornieſtrz roty ktora zwano Wioſka:
 2 i pobożny y boiaſy ſie Boga ze wſytkim do-
 mem ſwym / czyniacy iálmużny wielkie ludzom: á
 3 Bogu ſie záwždy modlacy. i Ten widział iáwnie w
 widzeniu / okolo dzieſiaty godziny ná dzień / ániola
 4 Bożego wchodzącego do ſiebie / y mowiącego iemu;
 Korneliuſu. i Al on naſ pilnie pátrzac / á przeſtrá-
 ſiony będąc / rzekł: "Ktoſ ieſt Pánie?" A rzekł mu:
 5 "Modlitwy y iálmużny twoie wſtąpiły ná pámięć
 6 przed Bogiem". i Teraz poſeżże do Joppy / á przy-
 zow Symoná nieiákiego co go zowa Piotrem. i Ten
 7 ma goſpode v nieiákiego Symoná gárbárzá / ktory
 ma dom nád morzem; ten ci powie co będzieſ miał
 8 czynić. i A gdy odeſedł ániot ktory mówił "do niego"
 wzwawſy dwu domowników ſwoich / y żołnierzá
 9 pobożnego z tych ktory przy nim wſtáwicznie byli /
 10 i á roſpowieſdzáwſy im wſytko / poſlat ie do Joppy.
 11 i Lecz názáwtrz gdy oni byli w drodze y przybliżáli
 ſie do miáſta / wſedł Piotr ná gore domu modlić ſie o
 12 godzinie ſoſtey. i A będąc głodny chciał ieſć. Lecz
 13 gdy mu oni gotowali / przyſto nań záchwycenie: i y
 14 wyjrzał niebo otworzone / á ſſtepujące k niemu naczy-
 nie iákieſ iáko by przeſćierało wielkie zá cztery koń-
 15 ce * ſpuſzczone z nieba ku ziemi: i w ktorym były w-
 16 ſytkie czworonogie zwierząt y gádziny ziemſkie / y
 17 práſtrwa powietrzne. i A ſſtał ſie głos do niego:
 Wſtań Pietrze: rzeż á iedz. i A Piotr rzekł: Ctie
 18 day tego Pánie: gdyżem nigdy nie iadł nic poſpoli-
 19 tego y nieczyſtego. i A głos áſie powtore do nie-
 20 go: Co Bog oczyſcił / tego ty nie zow poſpolitym. i A
 21 to ſie po trzykroć ſtáto: y wnet naczynie ono wzięto
 22 ieſt do nieba. i A gdy Piotr ſam w ſobie watpił co
 by to zá widzenie było ktore widział: álic meżowie /

Zácz: 24.

G.
 Co ieſt. G.
 To ieſt, wſpo-
 mniał Pán Bog
 ná modlitwy y
 iálmużny two-
 ie. Hebráíſm.
 VIII.
 z Korneliuſ
 ſem G.

ná zwierzchnie
 pietro domu.
 to ieſt, o polu-
 dniu.
 obiedwáć.
 XI.
 Przywilej Pio-
 trow.
 G.
 * rwiájące y.
 G.
 G.
 ziemſkie, y be-
 ſſte, y gádziny.
 G.
 ábo. G.
 y áſie G.

* y wywiada-
iacy. G.

Zacza: 25.

* ktorzy byli
posłani od Kor-
neliusza. G.

* a był nauczon
od ciebie. Hebr.

* Piotr. G.

* wešli. G.

* też. G.

* pościłem, y.
G.

Czys modlis-
twy Pan Bog
nawiecey spu-
ścił pościechy y
nawiedzenia
swoie.

ktorzy od Korneliusza byli posłani / pytający sie * o domu Symonowym / staneli w wrot. I A zawoław-
szy / pytali iesliby tam Symon ktoregozowia Piotrem /
gospode miał.

I A gdy Piotr rozmyślał o widzeniu / rzekł mu
Duch: Oto cie szukaia trzey meżowie. I a Przetoż
wstawšy zeydź / a idź z nimi / nie nie wapiac: gdyżem
ie ia posłał. I A Piotr zśedšy do onych meżow* /
rzekł: Ocom ia jest ktorego szukaicie: coż iest za przy-
czyną dla ktoreyscie przyszli? I A oni rzekli: Kor-
neliusz Rotmistrz / maż sprawiedliwy y boiaący sie Bo-
gą / y mający świadectwo od wšego narodu Żydow-
skiego / napomnił iest od anioła świętego / aby cie
wezwał w dom swoy / a słuchał słow od ciebie. I Te-
dy wprowadziwšy ie / przyiał do gospody. A nazauntz
wstawšy* / wyszedł z nimi: y niektorzy z bráćiey z Jop-
py šli z nim. I A drugiego dnia* wšedł do Cezáriej.
Lecz Korneliusz czekał ich / wezwawšy krewnych
šwych y powinnych przyjaciół. I A sstało sie gdy w-
chodził Piotr / zabieżawšy mu Korneliusz / przypad-
łszy do nog tego pokłonił sie. I A Piotr go podniósł /
mowiąc: Wstań / y iaciem też iest człowiek. I A ro-
zmawiaiac z nim wšedł / y nálażł wiele tych co sie
byli zšli: I A rzekł do nich: Wy wiecie że sie nie
godzi Żydowiowi złączać ábo schadzać sie z cudzo-
ziemcem: ále mnie Bog wkazał / że bym żadnego czło-
wieka nie nazywał pospolitym ábo nieczystym. I A
przetożem * opócz wapienia przyszedł wezwány.
Pytam tedy / dla czegoście mie wezwáli? I A Kor-
neliusz rzekł: Od czwartego dnia aż do tey godziny
* modliłem sie o dziewiatey godzinie w domu moim:
a oto maż stanał przedemna w odzieniu iáśnym / y
rzekł: Korneliuszu / wysłuchana iest modlitwa two-
ia / y iátmużny twoie wspomni. ne sa przed Bogiem.

A przetoż

a Niz: 15.
b7.

b5.
10.
2K.
lob
Ma
t
Syr
b
Rz
b
Gal
b
Eph
b
Kol
d
i. P
c
c M
c
Luk
b
d ler
f
Mich
d

32 ¹ A przetoż posli do Joppy / a przyzow Symoná kto-
rego nazywáia Piotrem: ten ma gospode w domu
33 Symoná gárbárzá nád morzem*. ¹ A takżem záraz
poslat do ciebie: a tys dobrze uczynit żes przysiedł.
Teraz tedy my wszyscy iestelmy tu 'przed toba' / aby-
siny slucháli wszytkiego tego co tobie iest roskazano
od Páná.

34 ¹ A Piotr otworzysy wsta' sive' rzekt: Prawdzi-
wiem doznał tego, ^b iż sie Bog ná osoby nie oglada:

35 ¹ ale w każdym narodzie kto sie go boi a czyni spra-
wiedliwość / iest v niego przyiemnym. ¹ Słowo* po-
36 stat "Bog" synom Izráelskim / opowiedáiac pokoy
przez Jesusa Chrystusa (ten ci iest Pánem wszytkich.)

37 ¹ Wy wiecie ktore sie sstało słowo po wszytkim
Żydostwie: "Bo" poczasysy ^c od Gálileiey po krzcie

38 ktory Jan opowiedat: ¹ Jesusa onego z Nazárethu
iako pomázat Bog Duchem swietym y moca: ktore
chodzil czyniac dobrze / y vzdawiaiac wszytkie opa-

39 nowane od dyabla: ábowiem z nim byl Bog. ¹ A
my iestelmy świadkami wszytkiego co czynit w kra-
nie Żydostkiey / y w Jeruzálem: ktorego * zabili zá-

40 wiesiwysy ná drzewie. ¹ Tegoć Bog wzbudzil dnia

41 trzeciego / y dal go żeby byl obiawiony ¹ nie wszytkie-
mu ludowi / ale świadkom przedtym zgotowanym od
Bogá; nam ktorzysiny pospolu z nim iedli y pili po-
tym gdy wstał od umártych.

42 ¹ A roskazat nam opowiedac ludowi y świadczyć

43 iż on iest ktorego Bog nánázyczł sedzia żywych y u-

44 mártych. ¹ Temuć ^d wszyscy Prorocy świadectwo
wydáia; iż każdy weźmie grzechow odpuszczenie
przez imie tego / któżkolwiek weń wierzy.

45 ¹ Ty słowa gdy iestże Piotr mowil przypadł Duch
świety ná wszytki slucháiacé słowa. ¹ A zdumieli sie

oni ktorzy byli z obżezánia wierni co z Piotrem

* ktory przy-
sedłszy powie to
bie. G.

* przed Bogiem
G.

* od Bogá G.

Záč: 26.

* G.

* ktore. G.

* G.

XII.

Piotr napiera

wšy Poganom

w wángelia opo

wieda

Lečya w Po

niedziálek w

telkonocy.

rzecz która sie

sstała. Hebrá.

* G.

G.

* trz. G.

Lečya w Po

niedziálek S

wiatczny.

Záč: 27.

* Żydowie.

przysli;

G.

przysli; i z teŝ na Pogány dar Duchá S. byl wylan. 46
 i Abowiem ſlyſeli ie mowiace iezykami y wielbiace 47
 Boga. Tedy Piotr odpowiedział: i Izali kto mo- 47
 że bronić wody / żeby ci nie byli okrzczeni ktorzy w-
 ſieli Duchá S. iáko y my: i Rozkazał ie krzcić w 48
 imie Pána Jeſuſá Chriſtuſá.
 Tedy go proſili aby zmieſzkał v nich ná kilka dni.

N A V K I Y P R Z E S T R O G I.

Wczynki dobre
 przede krztem
 ácz nie ſa doſta-
 teczne ále prze-
 cia dobre.

Czyniac iálmuſzny wielkie ludziom.) W tym Korneliuſu Augu- 2
 ſtyń ſ. piſſe: iŝ coſowiel w modlitwach y w iálmuſnách miał do-
 brego / toby mu bylo nie nie pomogło / by ſie byl przez ſwiaſtę Ch-
 rzeſciáńſkie^o towarzystwa y pokoju nie wcielił w Koſciół. A prze-
 toż mu kaſzano poſłać po Piótrá : od ktorego ſie náuczył Chriſtu-
 ſá / od ktorego y okrzczony przyłazon teſt ſpolecznoſci Chreſciáń-
 ſkiego ludu : ktoremuſamym podobieństwem czynkow dobrych
 byl przyłazon. To Auguſtyń S. Skad widzimy / iŝ te wczynki
 dobre ktore czyni kto przed wſpráwiedliwieniem / ácz nie ſa doſta-
 teczne ku zbáwieniu : wſzákſie ſa dobre / y przygotuace do iáſſi w-
 ſpráwiedliwienia / y ſflániácie Boga ku miłóſterſtu : iáko wi-
 dzieimy w podobney opáſtnoſci Boſkiey ku Kzeſciáncowi onemu.
 Acs y iákové wſytkie wczynki przygotuace / z iáſſi teŝ pochodza :
 bez ktorey nieby v Pána Boga záſłużyć nie mogły.

Wczynki dobre
 przede krztem
 nie ſa ále.

Modlitwy y iálmuſzny.) Nie mamy / mowi Auguſtyń S. gánté 4
 ſpráwiedliwoſci ciſlowieſká / ktora pierwey ſie pocelá niſli do Ko-
 ſciółá byl przyłazon : iáko pocelá być ſpráwiedliwoſć Korne-
 liuſowá pierwey niſli ſie ſſtał Chreſciáńninem. A tóra gdyby
 ſla byla / nie zeſelby mu byl ániół : Przytete ſa iálmuſzny twoie / y
 ſa tve modlitwy wſlucháne. Lecz gdyby oná ſpráwiedliwoſć
 byla doſtáteczna ku doſtapieniu kroleſtwa niebieſkiego / nie kaſza-
 noby mu bylo po Piótrá poſłać.

Godziny modli-
 twy koſcielne.

O godziny Boſkie.) Jáko w ſtárym zákonie byly pewne cháſy 9
 modlitwom náznáczone / ták y w Koſcióle Chreſciáńſkim od chá-
 ſow Apoſtołſkich áz do nas chowáta ſiedm cháſow ábo godzín :
 Jutrznia / Pryme / Tercye / Serte / None / Wieſpor y Komplete.
 Wſtawáł Dawid ná modlitwe o pulnocy : modlił ſie wleczo / rá-
 no y w poľudnie : y owſem ſiedm kroć przez dzień chwálił Pána
 Boga. Dániel trzy kroć przez dzień flekał ná modlitwe. W no-
 wym záſ teſtámenće Páwel y Syláſ o pulnocy chwála Pána

e Niz: 15
b 5.De bapt:
c 5.Dzie: 8
27.Cont: Do
natiá: 116
4. c. 25.Pſál: 116.
62.Pſál: 54.
15.Pſál: 116.
164.Dan: 6.
10.Dzie: 16.
25.

Boga.

Dzie: 2. 15.
Dzie: 10.
9.
Ad Eufio:
Epist: 22.
Epist: 27.
cap: 10.

Bogá. W trzeciej godzinie ná modlace sie Apostoly Duch S.
stepnie. Piotr o Boskiej godzinie pierwey niż iadł/wstąpił ná go-
te aby sie modlił. A o dziewiatej godzinie Piotr y z Janem sli-
do Kościoła także ná modlitwe. Hieronim S. tak o tym piše.
Godziny trzeciej/ Boskiej/ dziewiatej/ porannej y niesporney za-
den nie jest Ktorby nie znal. A ná drugim mieyscu/ o Klastorach
pamiętności Ktore Paulá S. była fundowała piśac: Poránu pra-
wi/ godziny trzeciej/ Boskiej/ dziewiatej/ wieczor y o pulnocy po-
rzadnie Psalterz śpiewały. W czym Serzey Cyprjan S. de Orati-
one Dominica. Athanasius lib: de Virginitate. Basilus serm: 1. de
instit: monach: Et in Reg: susius disp: interrog: 37.

11 Y rzyżal/ niebo otworzone.) Przywilej Piotrow/ iáko głowy/
iż mu Pan Bog między innemi Apostoly/ dziwnym widzeniem
zwierzał rozmaitych/ czystych y nieczystych ná przesiedzialez/ nie-
bá spuszczonych/ y rozkazaniem aby ich pożywał/ obiawił przysięcie
Poganow do łaski: á iż im Ewangelia opowiedána być miała/
choć: przysrodzenia nieczystym: Ktore Pan Bog iuż chciał oczy-
ścić y poświecić. Także też/ iż iuż możność pokarmow zakonna
miała być intesioná.

26 Wstań.) Mniemal Korneliusz/ żeby w Pietrze coś Boskiego
było: y przeto/ słusnie od poklonu był pochánowan. Tak Hier-
onim S. A Chrystosom s. trzyma/ iż Korneliusz chciał Piotro-
wi cześć temu przystoyna wyradzić: lecz Piotr: pokory/ tej czi-
Ktore mu była powinna/ przysię nie chciał.

30 A oto maj/ stań.) Obácz te widzenia y wkazowania S. Pio-
trow/ Korneliuszowi y innym świętym w piśmie często Ktoć wzy-
wane: przeciwnie dowiárstwu herezykow/ Który widzeniom y
obiawieniom Boskim/ y cudom o Których w piśmie wyraźnie nie
nie máś/ wiary nie dawaia: gdyż tym wierzyli Chrześcijanie/
pierwey niżli te było napisano.

35 Kto sie go boi.) Nie Który tylo wierza/ ále Który sie Bogá bo-
ia/ á czynia sprawiedliwość/ sa przyiemni Bogu.

36 Słowo posłał Bog.) Rozumiey/ ábo Słowo ono wieczne Ktore
nam posłał Bog Oátec w ciałowcieśnim ciele: o Którym v Ja-
ná 1. y. 1. ábo Słowo Ewangeliey S. á nie obietnice/ iáko Cze-
chowic biedz. A temu obácz/ iż Piotr pierwszy ze wszystkich po-
czyna Ewangelia Poganom opowiedać/ iáko y pierwey Żydom.

41 Nie wszykiemu ludowi.) Christus martwy chwstania swego/
y innych tátemnie wiary/ nie sárcaz omaynił/ słowiekow po spoli-
temu: ále tylko niektórym przebránym uczniom swym/ Który

XI.

Przywilej Pio-
trow ná inśe
Apostoly.

Poklon Boski y
ludzi.

W idzenia ánio-
low y innych ś-
wiatych.

XII.

Przodkowanie
Piotrowe.

Od kogo sie v-
czyć tátemnie
wiary.

XEE

mieli

Sakramentow
wszyscy rzywa-
maja.

mieli być pasterzami y nauczycielami drugich. Tym nas ucząc / aż
byśmy wiary y tajemnic wiary y rzeczy potrzebnych do zbawienia
pytali się y uczyli od duchownych przelożonych naszych.

Zeby ci nie byli okrzyżeni.) Noże być czasem tak wielka łaska
Boża ludziorośm daną / y tak wielka miłość y starucha ich / że mogą
mieć grzechow odpuszczenie / vsprawiedliwienie y poświęcenie /
przed przyjęciem zwierzchnich Sakramentow ; Krstu / Bierzmo-
wania y spowiedzi. Tak w tym przykładzie widzimy : Kiedy na-
kazanie Piotrowe przyjęli wszyscy Duchą Ś. przede Krstem. Ale
nie tu siedział y tego uczynił / że przyjęli takę kiedy mogą / za powin-
ni przyjąć Sakrament od Chrysta Pana wstawiony : którym kto
gładzi / ten nie może być vsprawiedliwiony.

ROZDZIAŁ XI.

1 Piotr od bractwy będąc strofowany iś wszedł do Pogánow.
4 Wzaymili im porządki wszytek swojey sprawy. 18 Aż czym
też wszyscy przeszli / chwalić Pana Boga. 21 A gdy się w Anty-
ochey wiele ludzi nawróciło. 22 Posłani byli do nich Barnabaś
od Kościoła Jerozolimskiego. 24 Który y innych wiele nawróci-
wszy. 26 Przywodzi y Szawła ; Tarsu. A tam naprzód uczyno-
wie nawołań Chrześcijań. 29 Barnabaś ; Szawłem posłani do
Jeruzalem / aby na głod od Agabą Prorożę przepowiedziany / za-
mieśli iakimuzna bractwy.

Żyd' i wierni.
iśed w Sed G.

N Wszykli Apostołowie y bractwa którzy byli w
Judejskiej ziemi / że y Pogani przyjęli słowo
Boże. i A gdy Piotr przyszedł do Jeruzalem /
spierali się z nim ci którzy byli z obżezania mówiąc :
i Czemus wszedł do ludzi nie obżezanych / y iadłeś z
nimi : i A poczwawsy Piotr / wykladał im porząd-
kiem mówiąc : i Jam był w mieście Joppie modlać
się / y widziałem w zachwyceniu widzenie / ostepnia-
ce mieście naczynie / iakoby przesćierało wielkie / za-
czter / konie spuszczone z nieba / y przysło aż do mnie.
i w które pilnie patrząc obaczyłem y wyrzatem czwo-
ronogte ziemskie zwierzę, y bestye / y gładziny / y ptá-
stwa porożetżne. i A usłyszałem głos mówiący ku
mnie :

mnie :

8 minie: Wstani Piotrze/rzez/á iedz. i Rzekłem: Za-
 9 tego ábo nieczystego nie weszło w usta moje. i Ród-
 10 powiedział* powtore głos z niebá: Co Bog oczyścił/
 B tego ty nie zow pospolitým. i A to sie sstało po trzy
 11 kroc: y zaszé wšytek wciagniono do niebá. i Aliści
 12 nátychmiast trzey meżowie przystapili ku domowi w
 13 ktorym byt/3 Cezáreicy do minie posláni. i Rzekł
 mi Duch; ábych z nimi siedł nic nie watpiac. Szli
 14 też zemna y ci šest brácia: y weszliśny w dom onego
 15 meżá. i Opowiedział nam iáko widziál ániolá w
 domu swym stoácego y mówiącego mu: Pošli* do
 16 Joppy/á przyzow Symoná/ ktorego nazywáia Pio-
 17 trem: i Ktoryc powie 'słowá' przez ktore zbáwion
 18 będzieś ty y wšytek dom twoy. i Agdym iá począt
 19 mówić/Duch S. przypádl ná nie/iáko y ná nas z po-
 20 czátku. i Wspomniałem ná słowo Páńskie/iáko
 21 powiedział: 'Janci krzcił woda; ále wy będziecie
 22 krzczeni Duchem świętým. i Jesliż im tedy 'rowna
 23 táśke'dat Bog/iáko y nam ktorzysmy wwierzyli w Je-
 24 súsá Christusá: á cóżem iá zač byt/żebych mogli zá-
 25 bronić Bogu? i A to wšlyšawszy vmilkli/y chwalili
 26 Boga/mówiac: Toć tedy y Pogánom dat Bog po-
 27 kute ku żywotowi.
 28 i Lecz oni ktorzy byli rosproszeni przed utrapie-
 29 niem ktore sie sstało zá Szczepaná/záchodzili áž do
 30 Pheniciey/y Cypriu/y Antyochiey: žádnemu nie po-
 31 wiedáiac słowá/iedno sámym Żydom. i A byli nie-
 32 ktorzy z nich meżowie Cyprieczey/y Cyrenecyzcy/
 33 ktorzy wšedšy do Antyochiey/mówili do 'Grákw/
 34 opowiedáiac Pána Jesúsá. i R 'byłá z nimi reka
 35 Páńska*: i wielki poczet wwierzywszy náwrocił sie
 36 do Pána. i A przyslá o nich tá wieść do wšu kóścio-
 37 tá onego ktory byt w Jeruzále'm: y posláli Bárnabášá

* mi. K. G. S.

G.

* mefe. G.

rzczy. Hebr.
ábo, to, przez
co zbáwion be-
dzieś.

rowny dar. G.

G.

Záč: 28.

do Żydow G.
raczynow, wyj-
cap: 6.1. ále ci
ieśce byli nie
wwierzyli.Bog moc swo-
ie przez nie w
cudách pokázo-
wał Hebráim.
* ku rzádrowie-
niu i. h. G.

4 VVyz. 1.
a 5.
Mar: 3.
c 11.
Mar: 1.
b 8.
Luk: 3.
c 15.
Jan. 1. 26.
Niz: 19.
a 4.

* aby siedl.

G.

stałym sercem.

G.

w zebraniu
wiernych.

* aż do Antyochiey. i Który przyszedłszy y taksze Boża 23
ogladawłszy / wródomat sie; y prosił wszytkich / aby w
przedsiewzięciu serdecznym trwali przy Pánu. i A 24
bowiem był mąż dobry / y pelen Duchá S. y wiary.
A przystála rzęsa obfita ku Pánu. i A siedl Bárnabasz 25
do Tarsu / aby szukał Szawta: a nálażył go przypio-
wodził do Antyochiey. i A cały rok bawili sie tam w 26
kościel: y náuczali rzęsa obfita / tak iż napierwey
názwano w Antyochiey weznie Chrześcijány. i Lecz 27
w oneż dni przysli prorocy z Jeruzalem do Antyochiey. i A powstałszy ieden z nich imieniem Agab 28
bus / oznaymował przez Duchá / iż miał być głód wiel-
ki po wszytkim świecie: Który też był za Klaudiusza
cesarza. i A wezniowie iako kto miał / postanowili ka- 29
żdy b postać na wspomóże... e bráćiey Ktorzy mieszkali
w Judskiej ziemi. i Co y wezmili / posławłszy do star- 30
szych przez rece Bárnaby y Szawta.

NAVKI Y PRZESTROGI.

Posłuszeństwo
wiernych.

To wskazywłszy, ymilkli.) Dobrzy Chrześcijanie sa posłusni pra- 18
wdzie / tm od Boga oznaymioney przez swote pasterze / przez wi-
dzenia / obitawienia / ábo iakie inne sposoby.

Kościół był za-
wsze znáiony y
widziány.

Y przystála rzęsa obfita ku Pánu.) Jako pierwey kłóła Pogán- 24
skich ludzi / tak teraz wielka moc Pogánów jest do widziánego
kościola przylaczone; Który pierwey miał w sobie same żydy.
A ten Kościół po Wniebowstąpieniu Páńskim / iásnie był widziá-
ny y znáiony. Bo w nim iáwne było przepowiedanie słowá Bo-
żego / Sakramenty widome / kárność / przesładowanie y rozprowie-
nie widome: heretycy Ktorzy z tego Kościoła wychodzili widomi:
przystanie y przylaczenie k niemu ludzi / Pogánów y narodow wi-
dome: pokój tego po rozlicznym przesładowaniu / widomy: Wi-
skupi y pasterze tego tak ná káthedrách / iako y w ciemnicách wi-
domi: Kosićielne modlitwy za swemi widome: dary y łaski ich
widome: imie ich (Chrześcijanie) iáwne y wsemu światu zná-
lome. Lecz o Ewangelickim Kościele niewidomym ni słowka
nie słyszemy.

Chrześcijańin

Chrześcijány.) Chrześcijanie imie od Chrystusa máia / & Chri- 26
stus odb Niez
d 24

44

Eza: 61.1.

Cont: Lu-
cif.Lib: 4. c.
30.Aug: cõt:
Epi: fund:
c 4.
Ad Simp:
Nouat.z: 11
4.

stus od Chrystusa (to jest od pomazania) nazwany jest pomaza-
niec: i y sam Duchem S. byl pomazany / y lasze pomazania ro-
zlewa na eslonki swe Chrześcijany. Tym nazwiskiem wierni ro-
zeznani sa nie tylko od Żydow y od Poganow / ktorzy w Chrystusa
nie wierza: ale y od heretykow / ktorzy nie od Chrystusa / ale od
Kacernistrzow swych przewisła miewaia. Przeco Hieronym S.
tak mowi: Jesli gdzie wyslysz / te ktore zowa Chrześcijany / ze nie
od Pana naszego Jesu Chrysta / ale od kogo kolwiek innego prze-
wisło mnia: iako Marcjonitowie / Walentynianowie (a dzis
Lutrowie / Kalwinistowie / Samosatenowie) wiedzi i zacy nie sa
Kościołem Chrystusowym / lecz boinica Antychrystowa. Bo iako
Laktantius powiedzial: ktore Marcjonitami abo Artany (Lu-
terami abo Kalwinistami) zowa / ci tuż przestali być Chrześcijany:
ze stracawszy imie Chrystusowe / ludzkie y obce nazwiska przyieli.
Lecz i z heretykow chlubili sie też imieniem Chrześcijanow / aby
prawowierni od falszywych Chrześcijanom rozeznani byli / nazwa-
ni sa Kátholikami / podobno od ślanych Apostolow / ktorzy y Ko-
ściół Chrystusow w składzie swym nazwali Kościołem Kátholi-
kim. Ktory tytuł tak własnie prawowiernym Chrześcijanom su-
iy: i choćby sie każda sekta ródá zwála Kościołem Kátholickim /
wsakże iako Augustyn S. y Cyrillus mowia / gdy ludzkie pytaia
gdy sie do Kościoła Kátholickiego schodza: żaden z heretykow
nie śmie nigdy ani domu / ani zboru swego im wkráć. Przetoż
Páciánus starodawny Doktor tak w personie Kátholika mowi:
Imie mi jest Chrześcijanin / a Kátholik przewisło. Ono mie
mianuie / a to mie pokazuie. Lecz y przewisło Papieżnik / acz
od heretykow nie dawno zmyślone / wsakże nie zdrożne jest. Bo
nie jest imie wziete od iakiego mistrza nowego (iákże sa nazwiska
heretykow) ale od namiastka Chrystusowego / potomka Piotro-
wego / y pástera Kościoła Kátholickiego. Tak i zedno jest być
Papieżnikiem / a być Chrześcijaninem abo Kátholikiem. Iako
być Ewangelikiem / nie jest nic innego / tencobyć heretykiem / Lu-
terem abo Kalwinista. Bo nie od Ewangelicy Chrystusowej /
ktora od Apostolow rozgłoszona / przyeta y wwierzona jest po
wszystkim świecie: ale od nauki Lutrowey y Kalwinowey / wzieti
imie nowe dyślepsy Ewangelikowie: i z sie nie mogli zwáć ani
Kátholikami ani Chrześcijany. Lecz iako Cyprian S. y Augu-
styn po nim prawdziwie powiedzial: Ktośkolwiek jest / y iák-
kolwiek jest; Chrześcijanin nie jest / ktory nie jest w Kátholickim
Kościele Pana Chrystusowym.

od Chrystusa, a
bo od Krzymá,
iako Cyrillus
piše.

Kátholik.

Papieżnik:

Ewangelik.

Zaden heretyk
nie jest Chrze-
ścijanin.

Chrześciana
mówić mamy;
a nie Chrystia-
nin.

Chrześcijany.) Christianus po Łacinie / po Polsku Chryścija- 26
nin / (iako Christophorus, Krystof / albo Chrystoph) od Pána
Chrystusa test nazwany: a zarásem y od Krysta ktorym sie ze-
gna / y od Krysta ktorym sie stawia Chryścijaninem / y od Krysta
ktorym test poimany: od ktorego y sam Pan Christus byl na-
zwany. Przetoż to nazwisko mocnie trzymać mamy: a Nowo-
Chryścijańskiego nowo zmyślonego nie przyjmować.

ROZDZIAŁ XII.

1 Herod zabwszy Jakubá. 3 Piotrá dal do więzienia. 9 Ale
gdy sie modlitwa nie przestáyna dala zasn. 7 Wywiol go áni-
ol; ciemnice. 12 A przyszedł do brátcy. 17 Wymyślił im wi-
sytko co sie stáło. 15 Skad ná dzaby y ná Herodá przysła wiele
ka twogá. 21 A Herod w Cezáreiey Boska częś sobie przywla-
szájac / od ániolá wderzony / y od robakow roztoczony zdechwał.

Zekładowsteli
S. Piotrá y
Páwła.

Zacz: 29.

Wł: wrzucił
Herod krol ra-
ce.

XIII.

Piotrow przy-
wilej.

XIII.

Przywilej Pio-
trow.

A podwiaś bo-
ty twoie G.

A Pod onymże czasem oborzyl sie moca krol He- 1
rod / aby wterapit niektore z Kościolá. 2 A dal 2
sciać Jakubá bratá Janowego. 3 A widzac że 3
sie to spodobało Żydom / przydal ktemu że poimát y Pio- 4
trá. 4 A byly dni Przasnitkow. 5 Ktorego poimawszy /
podał do ciemnice / poruczysz go pod czwore straz /
gdzie byto w kázdéy po czterech żołnierzách / aby go 5
strzegli: choc go po Páſce wymiesć ludowi. 6 A tak 6
tedy Piotrá chowano w ciemnicy. 7 Lecz modlitwa 7
bez przestánku dzialá sie od Kościolá ku Bogu za nim. 8
8 A gdy go miał wymiesć Herod; oneyże nocy spat 8
Piotr miedzy dwiema żołnierzmi zwiázany dwiema 9
táncuchy: a stroże przed dzwiami strzegli ciemnice. 9
9 A oto ániol Pánſki przystapit / a iáśność sie oświe-
ciła w gmáchu: a traćwſy w bok Piotrow / obudził 10
go / mowiac: Wstań rychto. 11 Opádly táncuchy z rąk 11
iego. 12 A rzekł do niego ániol: Opas sie / y obuy w 12
branie twoie. 13 A uczynił tak. 14 A rzekł mu: Weźm 14
ná sie płaszcz twoy / a idź za mna. 15 A wyszedłszy siedl 15
za nim: a nie wiedział żeby to bylo prawda co sie dzia- 16

to przeż

to przez aniola: lecz mniemiał żeby widzenie widział.
 10 i A gdy mineli pierwszą y wtórą straż; przysli do
 brany żelazney ktora wiedzie do miasta/ ktora sie im
 dobrowolnie otworzyła. A wyszedşy / przesli iedne
 11 ulicę: y natychmiast odsedł anioł od niego. i A Piotr
 przyszedşy k sobie rzekł: Teraz znam prawdziwie / iż
 Pan posłał aniola swego / y wyrwał mie z ręki Herod-
 dowey / y ze wszytkiego oczekawania ludu Żydow-
 skiego.

od śmierci, kto
 reż czekał lud
 Żydowski.

12 i A obaczywşy sie, przyszedł do domu Marięy mat-
 ki Jana / ktorego nazywano Markiem: gdzie było
 13 wiele zgromadzonych* y modlacych sie. i A gdy on
 C kolatał we drzwi y wrót / wysła dziewką widzieć i
 14 mieniem Roda. i A poznawşy Piotrow głos / od
 radości nie otworzyła wrót: lecz wbieżawşy oznay-
 15 miła iż Piotr stał przed wrót. i A oni rzekli do niej:
 Szaleieş. Ale ona twierdziła / iż sie tak rzecz ma. A
 16 oni mówili: Anioł to iego ieş. i A Piotr przed sie ko-
 17 latał. A gdy otworzyli / wyrzeli go y zdumieli sie. i A
 kinawşy na nie ręka / aby umilkneli; odpowiedział
 im iako Pan wywiodł go z ciemnice / y rzekł: Oznay-
 mićie to Jakubowi y bráćiem. A wyszedşy siedł na in-
 18 ne miejsce. i A gdy dzień nastął / był rozruch niemá-
 19 ty między żołnierzmi / coby sie z Piotrem sstało. i A
 D Herod pytawşy sie o nim y nie nálazşy / uczyniwşy
 wywiadowanie o strożach / kazał ie wieść: A wyie-
 chawşy z Judzkiej ziemi do Cezáreiey / tamże mieş-
 20 kał. i A był* rozgniewány ná Tyrzyckí y Sydon-
 czyki. Lecz oni zgodnie przyiáchali do niego / á ná-
 mówiwşy Bláśła podkomorzego krolewskiego / pro-
 síli o pokoy: dla tego iż kráina ich miała żywność od
 21 niego. i A dná pewnego Herod oblokwşy sie w śa-
 te krolewską / siadł ná stolicy y uczynił rzecz do nich.
 22 i A pospolstwomólało: Głosy Boże á nie człowiecze.

Zacz: 30.

* bráćiey. G.
 * Piotr z L. G.
 * posłucháć. G.
 * Roża, po ná-
 senu.

G.

* ábo zmeczym-
 şy stroże.
 * rozumiey, ná
 strácenie.
 * Herod. G.

* krolewskicy.
 G.
 * Głos Boży, á
 nie człowieczy
 G.

A natychmiast

Zaczą: 31.

* do Antiochii
cy. G.

¶ A natychmiast wderzył go anioł Pański: przeto iż nie dał chwały Bogu: a roztoczony od robactwa / skonał. ¶ Lecz słowo Pańskie rozrastało się y rozmnażało.

¶ A Barnabasz y Szawel wrocili się z Jeruzalem * wykonawszy a posługe / wziawszy z sobą Janá ktorego nazywano Márkiem.

AVVym.
d 29.

N A V K I Y P R Z E S T R O G I.

XIII.
Przywilej Piotrow.

Poimał y Piotrą.) Jako Piotr S. będąc głowa innych / był sławniejszy nad inne / y wiełsza straża opátrzon nieli inni / aby tak nie wszedł: tak z drugiej strony opátrżność Bożka w tego wybawieniu tym dziwniejsza była / aby dłużej rzadził Kościół tego.

XIII.
Zá Piotrą wszytek kościół bez przestánku prosi, iáko zá pástierzá swego.

Lecz modlitwa bez przestánku.) Wszystkie Kościoły modliły się w stáwicznie zá przedniejszym wodzem y pástyrzem swoim / y był wy słuchány. Byli przed tym y Stephan y Jakub S. w więzieniu: a wśdy nie czytamy żeby się tak zá nie Kościół bez przestánku modlił / iáko teraz zá Piotrą. Ciemu z iż oni byli członkami / a ten głowa. Przetoż ná to miejsce tak Chryzostom piše: Wielkiey miłości znakiem tá modlitwa była: Oycá wszyscy szukali. zc.

Okowy Piotrowe cudami sławne.

Związány dwiema lánecuchy.) Te lánecuchy były cudami sławne. Bo gdy jeden z nich był z Jeruzalem do Rzymu do Ludorycy zony Wálcenrynianá Cesárzá przyniesiony / y do drugiego lánecuchy (którym tenie Apostoł związany był od Heroná) przyłożony: cudownie się wnet obá spotły. Przetoż y Kościół jest w Rzymie zbudowany / y od Piotrą w okowách názwany: w którym te lánecuchy wciążwie chowáia y święto Piotrą w okowách obchodzą pierwszego dnia Sierpnia.

Aniołowie stróże.

Anioł to tego.) Jesli ludziom (słowa są Chryzostomowe) żywot tylko swoy opátrzujać / a nie pospolitego pożytku nie czytają / aniołowie od Pána wszytkich są náznaczeni: iáko jeden sprawiedliwy mówi: Anioł który mnie wyrwał ze wszego zła: go: Dáleko więcej tym / którzy opiece wszytek świat jest poruczony / y którzy noszą bżemioná wielkich dárow Bożych / aniołowie z niebá są przydani. Chryzost: homil: 7. de laud: Paul.

Iakub S. Biskup Hierozolimski.

Oznaymicie to Iakubowi.) Ráże to opowiedzieć S. Jakubowi Jerozolimskiemu Biskupowi y Chryześcianom: aby y skutek modlitew swych poználi / y Pánu Bogu zá to dziękowali. Abowiem S. Jakub bez podchyby przykazał był wszytkiemu Kościołowi te pospolite modlitwe zá Piotrą.

I. Moy: 40
16.

- 17 Szedł na inne miejsce.) Acs P. Bog cudownie Piotra wybawił;
wszakoż niechiał Piotr Boga kusić / nieśkąd i przesładownik
swemi : ale według rozkazania Chrystusowego / wystąpił do cśsu.
23 Vderzył go anioł.) Królowie y książęta którzy sie w pochieb-
stwach y w chwalach ludzkich tak kochają / że sie ludzmi być zápo-
minają / y nie dają chwały Pánu Bogu / mogą sie iście kárác tym
przykładem.

Pysnego skara
nie.

ROZDZIAŁ XIII.

1 Szawel y Barnabasz z rozkazania Duchá S. przy ofierze
świtey wypłaceni na przepowiadanie Ewangeliey między Poga-
ny. 3 3 posły / z modlitwami y z ręk wkládaniem. 8 A gdy sie
im sprzeciwil Elymas czarnoksiężnik : 11 Na słowo Páwlowe o-
snał. 12 Za czym starosta Sergius wterzył. 14 Páwel w An-
tyochiey Psidyjskiej w Goźnicy Chrystusa opowieda. 45 Ale
gdy Żydzi bluźnili / 56 A przesładowanie wzbudzi przeciwko
im : 46 y 51 Obrotili sie do Poganow / 47 Według Pioro-
ctwa Izaiaszowego.

PIATACZES
przeniesienie E-
wangeliey od
Żydow do Po-
ganow, przez
posługe Páwła
y Barnabasa.

Niz: 14.
d 25.

- 1 **A** Byli w Kościele ktory był w Antyochiey a pro-
rocy y nauczyciele / między ktoremi był Bär-
nabasz y Symon / ktorego zwano Nigrem / y
Lucius Cyreneyczyk / y Manáhen ktory był spolu
2 wychowan z Herodem Tetrarcha y Szawel. 3 A gdy
oni ofiäre czynili Pánu / y poświęci / rzekł Duch świe-
ty : 4 Odłaczcie mi Szawla y Barnabasa ku tej spra-
3 wie do ktorey im ich wezwał. 5 Tedy poświęcać y mo-
dlac sie / y włożywszy na nie rece / odprawili ie. 6
4 7 A tak oni wysłani od Duchá S. odesli do Seleu-
5 ciej : a stamtąd woda sie puscili do Cypu. 8 A gdy
przysli do Saláminy / opowiedali słowo Boże w bo-
żnicach Żydowskich. 9 A mieli y Janá ná posłudze.
6 10 Lecz przeszedłszy wszystkie wyspy aż do Páphu / nále-
7 zli niektorego meza / czarnoksiężnika / fatešnego pro-
8 roka / 9 11 A ktoremu bylo imię Bárjesu : 12 Który był
B przy starości Sergiusu Páwle człowieku mądrym.
Ten przyzwawszy Barnabasa y Szawla / 13 Żadał slu-

G.
Symeon. G.

slużyli, litur-
gia ábo ofiäre
ábo služba Boża
odprawowali,
ktora Mśsa zo-
wiemy: Λειτουργία
τῆς.

slużebniká. G.

G.

G.

Bárjesus G. N
L Hieron. y Be-
dá, Bárieu: ábo
Bárieu.

Rzym:
1. 2. 1.

Elymas Gre-
ckie słowo, cza-
rownik albo
kuglarz zná-
czy.

* a. G.

*nie przestanieś
je. G.

*pomstá albo pla-
gá. Hebr.

Záčz: 32.

Tu ius. Lukáš
poczyna zwá-
Páwlem, ktore-
go pirwey zwá-
Szawlem: iz to
imie wziął od
stárošty Páwla.

* tego. G.

* G.

* wielka moc.
Hebrá.

* A potym iá-
koby po 450.
lat dáł Sedzie
G.

* Bog. G.

cháć słowá Božego. ¶ Ale sie im sprzeciwił Ely-
mas Czárnošsiežnik (ábowiem sie ták wytláda imie
iego) stáráiac sie iákoby odwrócił stárošte od wiáry.
¶ Tedy Száwel / ktory y Páwel / nápełniony Duchá
šwietego* / weyřzawšy mu w oczy / řzekł: O pe-
ny wšelkiey zdiády y wšelkiey przewrotnošci / synu
dyabelski / nieprzyiacielu wšelkiey spráwiedliwošci /
¶ nie przestawaš wywrácać prostych drog Páńskich.
¶ A to teraz řeká Páńska nád toba: y bedzieš sle-
pym / nie widzac słońca áž do času. A nátychmiast
pádla nań chmura y ciemnošć: á tuláiac sie szukał
ktoby go wodził zá reke. ¶ Tedy stárošta widzac co
sie státo / wwierzył: zdumiewáiac sie nád náuka
Páńską.

¶ A pušciwšy sie z Páphu Páwel y či co z nim by-
li; przyšli do Pergí Pámphileystiey. A Jan odšed-
šy od nich / wrocił sie do Jeruzálem. ¶ Ale oni prze-
šedšy Perge / przyšli do Antyochiey Pizideystiey: á
wšedšy do božnice wdzień Sobotni / wšedli. ¶ A po
przečytániu zákony y prorokow / pošli Arcybožni-
czy do nich / mówiac: Mežowie brácia / iesli mácie v
siebie słowo nápominánie do ludu / powiedzcie.

¶ A powstawšy Páwel / y řeká milczenie vczyni-
wšy / řekł: Mežowie Izráelscy / y ktorzy sie boicie
Bogá / słuchaycie: ¶ Bog ludu * Izráelskiego obrat
oyce náše / y wywřžyš lud / gdy mieřkali w
ziemi Egypťskiey / á y wywiodł ie z niey / wyniořym rámie-
niem: ¶ y przez čas czterdšiesci lat znořil obyčá-
ie ich ná puřczy. ¶ A wygládzivšy siedm narodow
w ziemi Chánáneykiey / řlosem im podřielit ziemi
ich / ¶ iákoby po czterech set y piáćdšiesiat lat: á po-
tym 8 dat im Sedzie áž do Sámuelá Proroká. ¶ Lec
od onego času^b prošili o krolá: y dat im * Saulá syná
Cysrowego / mežá z pokolenia Benjáminowego / lat

czterdšiesci.

8

9

10

11

12

13

14

C

15

16

17

18

19

20

21

22

23

24

25

26

27

28

29

30

31

32

33

34

35

36

37

38

39

40

41

42

43

44

45

46

47

48

49

50

1. Krol:	22	czterdzieści. I Odiawšy go / i wzbudził im Dawi-	* 34. G.
16. 2 1. c	D	da * krola: ktoremu też świadectwo wydawać / po-	G.
13.		wiedział: ^k Nalazłem Dawida syna Jessego / meża	
1. Psał: 88.		wedle serca mego / ktory czynić będzie wszystkie woli	wzbudził. G.
c 21.		moje. I Z tegoż ci nasienia Bog ¹ według obietnice	wł: przed obli
1. Iza: 11.	23	"wywiodł" Izraelowi zbawiciela Jezusa: I ^m gdyż	czności wstąpi
a 1.	24	"przed wstąpieniem jego" Jan * opowiadał krzesł poku-	iego. Hebr.
1. Mat: 3.		ty wszystkim ludowi Izraelskiemu.	* pierwszy G.
a 1.		I A gdy Jan wypelnił bieg ¹ swój / powiedział:	Zaczę: 33.
Mar: 1.	25	"Kim mie być mniemacie: ⁿ nie jestem ja: ale ^o oto i-	G.
a 2.		dzie za mną / ktorego botów na nogach nie jestem	
Luk: 3. a		godzien rozwiązać.	
3.		I Meżowie bracia / synowie narodu Abrahimowe	Leżcia we W
1. Jan 1. c	26	go / y ktorzy między wami boia się Boga / wamci jest	torek wielko
20.		posłane słowo zbawienia tego. I Abowiem mieścić	nocny.
1. Mat: 3.	27	iaci w Jeruzalem y Książetą "iego" nie znając tego	* ich. G.
c 11.		Jesusa, y głosów prorockich ktore przez każdy śabat	
0 Mar: 1.		czytane bywały; osadziwszy go wypelnili ie: I a nie	* G.
a 7.	28	znalazszy ¹ w nim przyczyny żadney śmierci / y wpro-	
Luk: 3. d		śli y Pitatą aby go zabili. I A gdy wykonali wszyst-	
16.	29	ko co o nim napisano było / ziawszy go z drzewa / wło-	
1. Jan 1. d 27.	30	żyli do grobu. I I Lecz Bog wzbudził go od umar-	* G.
1. Mat: 27.	31	łych ¹ dnia trzeciego. I ¹ Ktory się ukazywał przez	
c 20. c 22.		wiele dni tym / ktorzy z nim społu przysli byli z Gali-	* G.
Mar: 15.		leiei do Jeruzalem / ktorzy aż dotad ¹ są świadkami	
b 13.	32	iego do ludu. I A my opowiedamy wam te obietni-	* nam dziatkam
Luk: 23.	33	ce ktora się oycom stała: I że ja Bog wypelnił dzia-	ich. G. dzia-
c 21. c 13.		tkam naszym ¹ wzbudziwszy Jezusa. ^{ED}	kam wáśsym. N
1. Jan 19. a		Jako też jest napisano w Psalmie "wtorym": ¹ Syn	L.
6.	34	mój jesteś ty / iam cie dziś породził. I A iż go wzbud-	* pierwszym
1. Mat: 28.		ził od umarłych / że się już nie ma wrócić do skażen-	N L.
a 6.		nia / tak powiedział: ¹ Zec ¹ wam ¹ dam święte Dawi-	* To jest; obie-
Mar: 16.	35	dowe wierne. I Przeto y indziej powie da: "Nie	tnice o Chrystu
b 6.	36	daś światemu twemu oglądać skażenia. I Abowiem	się Dawidowi
1. Luk: 24.			uczynione wy-
c 15.			pełnie.
1. Jan 20. c			
19.			
1. Psał: 2.			
b 7.			

to iest, scho-
wan byl do gro-
bu Oycow swo-
ich. Hebraism.

* y. i L. K. G. S

* y iedne* z pro-
rokom. Hebra.

* y przypatruy-
cie sie. G.

G.

* z bożnice Zy-
dowskiey. G.

G.

G.

G.

G.

G.

G.

G.

G.

G.

G.

G.

G.

G.

G.

G.

G.

G.

G.

G.

G.

G.

G.

G.

G.

G.

G.

G.

G.

G.

G.

ci Dawid wieku swiego vsłużyrofy. Boże rada x za-
snał: y przylaczon iest do oycow swoich/ y vзнаł stá-
żenie. ? Lecz ten ktorego Bog wzbudził/ nie vзнаł stá-
żenia. ? Niechżeć wam tedy będzie iáwno/ meżowie
braćia/ iż przez tego opowieda sie wam odpuszczenie
grzechow/ * od wśytkiego w czymście nie mogli
być przez zakon/ Nozefow vspráwiedliwieni. ? Przez
tego káždy wierzacy vspráwiedliwion bywa. ? A prze-
toż pátrźcie áby ná was nie przysło to co powiedzia-
no w proroczech: ? * Obácźcie wzgárdźciele/ y dzi-
wuycie sie*/ á zniszczeycie. Bo ia spáwne spáwe
zá dni wáśyich/ spáwe ktorey nie vwierzyćie/ gdyby
wam kto opowiedał. ? A gdy oni wysli/ * prosili Po-
gány áby w drugi sábat mowili do nich tyż słowa. ? A
gdy sie rozestlo zgromádenie/ poslo wiele z Żydow y
z nabożnych nowonáwroconych zá Páwlem y Bár-
nábasem: ktorzy mowiac do nich rádzili im áby trwá-
li w iásce Bożey. ? A w przysły sábat máto nie w-
śytko miásto zebráto sie ku sluchaniu słowa Bożego.
? Lecz Żydowie widzac one rzese/ nápełnieni są za-
zdrości/ y sprzeciwiáli sie temu co Páwet powiedał/
bluźniac. ? Tedy Páwet y Bárnábas bezpiecznie
rzekli: Wamci bylo naprzod trzeba opowiedać slo-
wo Boże: ále ponieważ ie odrzucacie/ á osadzacie
sie niegodnymi być wiecznego żywota; otoż obra-
camy sie do Pogánom. ? Abowiem nam táť rosta-
zał Pan/ mowiac: z Postánowiłem cie zá swiáto Po-
gánom/ ábys był ná zbáwienie áż do kraiu ziemie. ? A
Poganie slysac to vrádownili sie/ y wielbili slowo
Pánskie: y vwierzyli/ ile ich iedno bylo zrzadzonych
ku żywotowi wiecznemu. ? A roznaśáto sie slowo
Pánskie po wśytkiey oney krainie. ? Lecz Żydo-
wie poduszczyli niewiásty nabożney vczciwe/ y przed-
mieysie mieszczány: y wzbudźili przesládownie ná

Zyd: i. b
5. y 5. b. 5.
1. 12a: 55
2. 7.
3. 8.
4. 10.
5. 10.
6. 10.
7. 10.
8. 10.
9. 10.
10. 10.
11. 10.
12. 10.
13. 10.
14. 10.
15. 10.
16. 10.
17. 10.
18. 10.
19. 10.
20. 10.
21. 10.
22. 10.
23. 10.
24. 10.
25. 10.
26. 10.
27. 10.
28. 10.
29. 10.
30. 10.
31. 10.
32. 10.
33. 10.
34. 10.
35. 10.
36. 10.
37. 10.
38. 10.
39. 10.
40. 10.
41. 10.
42. 10.
43. 10.
44. 10.
45. 10.
46. 10.
47. 10.
48. 10.
49. 10.
50. 10.

Páwla

Mat: 10.
b 4.
Mar: 4.
b 11.
Luk: 9.
a 5.

51 Páwla y Bárnabáša / y wyrzucili ie z granie swoch.
52 I oni otrzasnawszy proch z nog swoich na nie /
przyszli do Jkomey. I A uczniowie byli nápełnieni
wesela y Duchá swietego.

NAVKI Y PRZESTROGI.

2 A gdy ofiáre czynili Pánu.) Po Látinie / Ministrantibus: Gdy
służyli / ábo gdy słuźbe czynili Pánu: Po Grecku / λειτουργοι.
Tow: gdy Liturgia odprawowali / ábo gdy ofiáre czynili Pánu:
iáko y Erafínus przelożył / Sacrificantibus, to jest po nášemu / Gdy
Mśsa mieli. Bo Grekowie ofiáre Mś. S. Litourgeia zowa.
Przetós y Erafínus Liturgia S. Chrysostomá przekłada po Lát
inie Mśsa Chrysostomowa. Skąd to mamy / że y Apostołowie
w onym pierwśszym Kościele Mśsa wiewáli / Ktora y po dziś dzień
Rus y Słowianie słuźba nazywáia. Bzesczanie to miejsce ták
wymyślił / iż Apostołowie służyli w opowiedaniu słowá
Bożego. Ale ten wykład ostać sie nie może. Bo słowem Bożym
iáko y śáfowaniem swietych Sakramentow / przelożeni Kościelni
służa ludzom á nie Pánu Bogu. A tu Łukáš mowi / że służyli
Bogu / Ktoremu też poświęli.

Gal: 1. 1.

2 Odlaczenie mi.) Ale S. Páwel od Bogá był náuczony / y oso
bliwie od Pána Chrystusa ná Apostolstwo náznáczony / y tu od
Duchá Swietego z Bárnabášem obrány: wśáfke oto przez lu
dzie był odlaczony / y przez wśládanie rąk poświęcony. A dziś
Ministrowie Kácerscy biora sobie wżad Kázania y śáfowania
Sakramenty / oprocz dozwoleńia y potwierdzenia przelożonych
Kościółá powśzechnego.

Apostołowie
Mśsa wiewáli.

rus y słowianie
nazywáia

Powołanie ná
wżad kázno
dziejski.

Epist: 51.
c. 1.

3 Tedy poszcząc.) Stędi Kościół Boży wysłał y wśtáwił Káźdey
czterci roku posty pospolite / Ktore suchedni zowiemy / Kiedy Kápla
ny święca: máiac to zá potrzebne przygotowanie ná ták wielki
wżad. Jáko z tego mieysca dowodzi S. Leo wielki: zowac ten
post podaniem Apostolskim / Który to post nie byłci wśtrzymanie
sie od grechow / áni mierne wzywánie iákichkolwiek potraw (iá
ko odścepienicy zwykli post wśkládáć) Bo táki post winni wśy
scy wśtáwicznie chowáć. Ale bylo wśtrzymanie sie do pewnego
csásu ábo od wśytkich potraw / ábo od niektórych rośkoszney
śych: Który post był złaczony z modlitwa y z ofiára Mśey swie
tey / y Który tegoż csásu wśyścy z rośkazania Kościelnego śáchowá
li (iáko teraz czterdzieści dni przed Wielkanocą / Suchedni / Pía
tki y Soboty wśyścy Kátholicy jednostáynie poszcza) á nie kie

Suchedni.

Rak wkładanie
Sakrament ká-
plánstwa.

dy sie komu podobálo. Bo to post Aetjánstí / a nie Chrescjanstí.
(Y włożywszy ná nie ruce.) Jí wszystkie żegnánia y poświęcá-
nia bywały / zá czasow Apostolskich / przez wierzchnia ceremonia
rak wkładania: Przetoż nie tylko Bierzmowanie iákosiny wyższej
przypomnieli / ále y Káplánstwo ábo poświęcenie Biskupow / ká-
planow / diákonow y poddiákonow / y tu y ná wielu innych mtey /
scách / rak wkładaniem test názwáne. W którym to rak wkładá-
niu ácz było wiele słow / ceremoniy y spraw świętych; wśákie w-
szystko co sie działo w tym Sakramencie / zowa iednym słowem
Rak wkładanie. Jáko y ono wszystko co sie dzieie przy ofierze
Wśhey S. zowa Łamaniem chleba. Abowiem Apostołowie (iá-
ko Dionizyus wcesá Páwlow świadczy) słowá y sprawy tájemne
świętych Sakramentow wymyślił sakrywáli w mowách y w pi-
smách swych / ktore do rak ábo do wśá niewiernych przysć mogły.
O tym Sakramencie S. Ambroży tak piše. Rak wkładanie /
słowá sa tájemne / ktorými bywa potwierdzen / ná vřad Káplá-
stí obrány: biorac moc pod świadectwem sumienia swego / áby
śmiał miásto Páná ofiarę Bogu ofiarować. A Hieronym S.
Świecenie / práwi / Káplanow bywa nie tylko modlitwa głosu / ále
y rak wkładaniem wykonáne. Acs Páwel S. y Bárnabasz ná
wyższy vřad niż Káplánstí byli poświęceni; to test áby byli Bi-
skupami między wśemi ludzmi y narody światá.

Porządne po-
słanie.

Wysłáni od Duchá S.) Ktokolwiek poslan test od Kościół / ten
bywa poslan od Duchá S. Aczto w Páwle S. osobliwšym o-
byczáiem było. Skład y to widzimy / iáko dálece przelożeni du-
chowni przewyżšáta przelożone świeckie: Ktorzy ácz też od Boga
sa postanowieni: wśákie nie tak / iáko duchowni / od Duchá S.
osobliwie wysłáni bywáta.

ROZDZIAŁ XIII.

1 Gdy w Jkoniey wiele Żydow y Pogánow ná Kazanie Pá-
wlowe wierzšło. 2 Żydowie wtruszyli pospolstwo przeciw Apo-
stolom. 6 Ktorzy do Listry wiceli. 8 Kedy Páwel vřdrowił
chromego. 11 Páwla; Bárnabaszem zá Bogi miáno. 12 A ch-
ciano im ofiarować. 13 Z czego ich Apostołowie strofui / y do
Boga im vřkázui. 15 Potym zá pobudka Żydow Páwla kámi-
nui / y zá vmárlego zostáwui. 19 Ktory wstáwšy / siedł; Bárn-
nabaszem / wtwierdzáac wterne ná rozmáitých mieřscách. 22 A
świecac Káplany. 25 A wrocił sie do Antyochiey. 26 Opowie-
dáac co Bog z nimi czynil.

Angu: he-
re: 55.

Dzie: 7.
17.

1. Tim: 4.
15.

2. Tim: 1.
6.

Dzie: 2.
42.

Eccle: hier:
c. 1.

In 1. Tim:
c. 4.

In cap: 56.
Ezal.

Restato

1 **M** Státo sie w Jkoniey / że pospótu weszli do
 A Bożnice Jydowskiey; y mówili ták / że wielkie
 2 mnóstwo Jydow y Graków wwierzyło. I Lecz
 Jydowie ktorzy niewierni byli / pobudzili y tu gnie-
 3 worowi wzrusyli serca Pogańskie przeciw bráciey.
 4 I Przetoż niemáły czas strawili bezpiecznie sobie po-
 czynáiac w Pánu: ktory dawał świadectwo słowu
 5 lástki swoiey / y czynił známioná y cudá przez rece ich.
 6 I A rozdwoiło sie pospolstwo mieyskie: y byli iedni
 7 z Jydy / á dundzy z Apostoly. I A gdy sie státo náście
 8 Pogánow y Jydow z kšaszety ich / áby ie spotwarzyli /
 9 y wtámionowali: I dowiedziawszy sie / wdáli sie do
 B miast Litáńskich / do Listry y Derbená / y do okoli-
 10 czney kráiny: y tárnje opowiadáli Ewángelia*.
 11 I A máż niektory w Listrze niemocny ná nogi sie
 12 dźiał / będąc chrom z żywota mátki swoiey: ktory ni-
 13 gdy nie chodził. I Ten słuchał Páwła mowiacego.
 14 Który náń pátrząc / y widząc że miał wiáre áby był
 15 wzdrowion: I rzekł glosem wielkim*: Wstań ná no-
 16 gi twoie prosto. A wystoczyl y chodził. I A rzese
 17 widząc co uczynił Páwel / podniosły głos swoy mó-
 18 wiac po Litáńsku: Bogowie / sstawšy sie ludziom
 19 podobni / sstapili do nas. I A nazywáli Bárnábasá
 20 Jowisem / á Páwła Merkuryšem: ponieważ on
 21 przodkował w mowie. I A káptan Jowisow kto-
 22 ry był przed miástem ich, woły y wienice do wrot przy-
 23 miosł / chciał ofiáry z ludem sprawować. I Co wšly
 24 sławšy Apostołowie Bárnábas y Páwel rozdáršy o-
 25 dzienia swoie wškoczyli miedzy rzese wołáiac / y y
 26 mówiac; Meżowie co to czynicie y myć śmiertelni
 27 iestestmy wam podobni ludzie: opowiadáiac wam
 28 ábyście sie od tych próznych rzeczy náwrócili do Boga
 29 żywego / á ktory uczynił niebo y ziemię y morze / y w-
 30 szył co w nich iest: I ktory zá przestých wielow

y pótárzyli.
G.

G.

* y wzruszyłá
sie wšytká wiel
kość ludzináich
náuke. A Pá-
wel y Bárná-
bas mieškali w
Listrze. N L.
K. N G.

Záczá: 34.

* Mowie tobie
w imia Páná Je-
susá Chrystusá.
N L. G. S.kázýwał do lu-
du iż był wymo-
wnicyšy.I Jowisá będą-
cego. G.

G.

tymże też co y
wy niedostát-
kom iestestmy
poddáni. G.

dopuszczat

Apł: 145

a 6.

Obia: 14.

b 7.

^a ży po swemu.
Hebr.

* nam. G.

^a wśse. 17 L.
NG.

* A gdy tam
miejskali y nā
uczali, nādesli.
G.

Zaczá: 35.

^a vkámionowa
wśy. NL. G. S.

Apostołowie
wzięli y stano
wili káplany
po kościelech.

* G.

^b dopuszczał wszystkim Poganom ^a chodzić ichże dro
gami. ^a Aczkolwiek nie zaniechał same^a siebie procz
świadcetwa; czyniac dobrze z niebá/ dawaiac ^a dōdže
y czasy wrodzayne/ nāpełniaiac potármem y weselim
sercá ^a wśse. ^a A to mowiac záledwie záwściagneli
rzesze/ że im nie ofiárowáli*.
^a A nādesli niektorzy z Antyochiey y z Ikoniey dy
dowie: á nāmowiwśy rzesze/ y ^a kámionuiac Páwla/
wywlekli go z miásta/ mniemaiac żeby umári. ^a Lec z
gdy go wczniowie obśtapili/ wśstawśy wśbedi do miá
sta: á nāzáintrz wśbedi do Derbená z Bárnábášem.
^a A gdy opowiedzieli Ewángelia miástu onemu/ y
nāuczylu wielu; wrocili sie do Listry/ y do Ikoniey/ y
do Antyochiey: ^a wtwierdzaiac sercá wczniow: y nā
pominaiac aby trwáli w wierze/ á iż przez wiele wci
łow trzebá nam wniść do krolestwa Bożego. ^a A
pośtanowiwśy im káplany w káżdym kościele/ mo
dlac sie z pośtami/ polecili ie Pánu w ktorego wwie
rzyli. ^a A przesedśy Pizidyá/ przysli do Pámphiliay:
^a y opowiedziawśy w Pergiey słowo ^a Pánskie/ pošli
do Attáliey: ^a á ^a stáncad plyneli do Antyochiey:
śkad byli oddáni łásce Bożey ku tey spíawie ktora wy
konáli. ^a A przysedśy/ y kościol zgromádziwśy/ o
znaymili cokolwiek Bog uczynił z nimi: á iż Pogá
nom otworzył dziwi wiáry. ^a A przemieskali tam
czás niemáły z wczniámi.

NAVKI Y PRZESTROGI.

Ofiárá iest wła
śna służbá Bo
ża.

Chtiał ofiáry sprawowác. ^a Iż Pogáne Páwla z Bárnábášem 12
já Bogi mieli: przetoż im iáko Bogom ofiárowác chcieli. Bo o
fiárá iest cześć y chwálá śámemu Bogu własná. Jáko nāpisano:
Kto ofiáruie Bogom/ zátrácon bedzie: iedno śámemu Pánu.
Śłusnie tedy Apostołowie tey czá śámemu Bogu własney przy
mowák niechcieli. Śłusnie y kościol Chreścijáński/ ofiáre one
zwierzchnia/ ktora ^a wśsa zowiemy/ nie ániołowi áni iádnemu świe
temu/

^b Pál: 50.
c 17.

c 2. Kor:
11. f 24.
25.

d wv
13. a 1.

2. Moy
20.

Cot: Fau:
Manich:
Ab: 20. c.
21.

temu/ ale samemu tylko Bogu ofiaruie. Jako Augustyn mowi: Swietych pamia-
Lud Chrześcijański pamiętałki mecenników nabożnemi swiety ob-
chodzi: aby sie wzbudził ku ich naśladowaniu / a żeby sie sstał
wcesnikiem zaslug ich / y żeby modlitwami ich był wspomozony.
Wszakże przedsie żadnemu z mecenników / ale samemu Bogu me-
cenników / acz na pamiętki mecenników / oltarze stawia-
my. Bo ktorys kiedy z Biskupow albo Káplanow / na miejscach
ciel swietych stotac v oltarzach / mowil: Ofiarujemy tobie Pietrze/
albo Pawle / albo Cyprianie? Ale co ofiaruia / ofiaruia Bogu kto-
ry mecenniki wkoronował / przy pamiętkach tych ktore wkorono-
wał. Przetoż nie słusznie heretycy Kátholikom bálwochwałstwo
przypisuia / niemac żeby tej chwale obrazom swietych wyrzadzić
li / ktora tu Poganie Apostolom wyrzadzić chcieli. Bo Kátholi-
cy nie tylko obrazom swietych / ale ani samym swietym nigdy nie
ofiarowali: ani im cześć Bogu własney nie wyrzadzali: ale tylko
te cześć / ktora y stworzeniu wyrzadzana bywa: czapki szynowa-
niem / klánianiem / kłokánien y padaniem. Czego y w piśmie S.
tásne przykłady mamy. Bo Abrahám iednakiem poklonem y pa-
daniem aż na ziemie / czcił y Boga / y anioly / y ludzie.

Brzeźczanie.

Moy: 17
3.
Moy: 18.
2.
Moy: 23.
7.

22 A poślanowirsy im káplany.) Po Grecu test χειροτονια-
tes: to jest / Gdy przez ręk wkládanie ordynowali / poświęcili y
poślanowali káplany. Pise co / y samo stánowanie albo swiece-
nie káplanow / nazywane jest po Grecu χειροτονια, to jest ręk
wkládanie. Skad to mamy napriod / z Pawel y Barnabasz by-
li Biskupami: y mieli swietchnosć stánowienia y swiecenia ká-
planow: y stánowili te po wszystkich kóścielech. Drugie / że y na-
on czas była rozność między Biskupami a między káplany: acz
w pterwszym kóściele y tych y owych iednym inteniem Presbyte-
row / to jest káplanow albo stárszych zwano. Trzecie / iż zawse po-
sty y modlitwy byly przygorowaniem na swiecenie káplanow.

Swiecenie ká-
planow.

1.

2.

3.

22 Káplany.) Po Grecu πρεσβυτέρους (táko by rzekł stársze) Káplani wła-
ktorym inteniem táł pismo swiete iáko y stárszy Doktorowie ná-
zywáia káplany albo ofiarniki nowego testamentu. Bo na pocza-
tku kóścioła Chrześcijańskiego / strzegli sie Apostolowie / imion v-
zedow zakonu stárego / choc pokázác rozność oboiego zakonu:
przetoż woleli przełożone duchowne zwáć pásterni albo Bisku-
pami (to jest dozorcami) albo presbyterami (to jest stárszymi) a
niżli káplany albo ofiarniki: by kto nie rozumiał / żeby ieszczé Na-
ronowe ofiary sprawowác mieli.

Káplani wła-
nie byli pres-
byteri.

ROZDZIAŁ XV.

1 W Antyochiey gdy był niemący spor/ dla Żydow którzy chcieli/ aby Pogani do Chrystusa nawrócent/ obżęsani byli: 2 Páwel i Barnabaszem te rzecz odnieśli do Apostolow. 7 Kiedy pierwszy Piotr/ 13 A po nim Jakub worował. 23 Na których wyroku wszyscy przestawszy/ napisali dekret/ 28 Ze Pogani nawrócent wolni są od zakonu Mozyśowego. 36 A Páwel chcąc i Antyochiey nawiedzić mieysca na których pierwszy przepowiedział/ 38 Rostał się Barnabaszem/ przeto i niedział z sobą wziąć Janá.

Niektorzy przyszedłszy z Judzkiej ziemie nawęczali bracia; Iż i jeśli sie nie obżężecie wedle zwyczajn Mozyśowego/ nie możecie być zbawieni. I Gdý sie tedy wszczął rozruch* niemący Páwla i Barnabaszá przeciwko nim; postanowili aby sli Páwel i Barnabasz i niektorzy inni z drugich do Apostolow i do starszych do Jeruzálem/ z strony sporu tego. I Oni tedy prowadzeni od Kościoła/ przeszli Phenicyą i Samaryą/ oznajmując nawrócenie Poganow: i czynili wielką radość wszystkim bractwem. I A gdy przysli do Jeruzálem/ przyjeści byli od Kościoła i od Apostolow i starszych: i opowiedzieli cokolwiek Bog z nimi czynił.

Zacz: 36.

* wś: widzieć o tym słowie. Hebrajsm.

XV.

Piotr wśedy przoduie: i na tym pierwszym Synodzie.

XVI.

Piotr obron od Boga aby on na przed opowie-

7 Lecz powstałi niektorzy z sekty Pharyzeusow którzy byli wwierzyli/ mówiac: Iż ie potrzeba obżęzać/ i rostkazać im żeby zachowywali zakon Mozyśow. I Debrali sie tedy Apostolowie i starszy/ aby weszczeli w te sprawy. I A gdy byto wielkie spżeczanie/ wstawszy Piotr rzekł do nich: b Nieżowie bracia/ wy wiecie że od dawnego czasu Bog mie o brał między nami/ aby przez ystá moie Poganie słuchali słowá Ewángeliey i wierzyl. I A Bog który zna sercá/ dał im świadectwo/ dawşy im Duchá S. iáko y nam: i y nie uczynił żadney różnice między nami y nimi/ wiara oczyszcwişy sercá ich. I Teraz tedy

przeć

*S. Piotr tylko jako Patron odezwalsie
a S. Jakub jako Najmilszemu Chrystusow
decydował y dekret Jerozolat*

przecz kuście Bogá / ktádac iárzmo ná syie wczniow /
 ktorego áni oycowie násy / áni my / znošiciešmy nie
 11 mogli: ? Ale przez iáste Pána Jesuša Christusa wie-
 C rzymy iž bedziem zbáwieni / tak iáko y oni. ? A umil-
 12 kneto wšytko zgromádenie / á słucháli Bárnábaša
 y Páwla / opowiedáacych iáko wielkie známioná y
 13 cudá czynil Bog między Pogány przez nie. ? A gdy
 * umilkneli / odpowiedział Jakub mówiac: Mezo-
 14 wie bráčia słuchaycie mie. ? Symon powiedział iá-
 15 ko pierwey náwiedził był Bog / áby z Pogánow w-
 16 Źiał lud ná imie swoje. ? A z tym sie zgadzáia słowá
 17 prorockie / iáko iest nápisano: ? ^d Potym sie wroce / y
 znówu zbuduje przybytek Dawidow vpády / á roz-
 17 wáliny iego znówu pobuduje / y nápráwie gi: ? áby
 D ċi co pozostáli z ludži sukáli Pána: y wšyšcy narodo-
 wie náđ ktoremi wzrywano imienia moiego* / mowi
 18 Pan czyniacy to*. ? Znátiomáć iest od wieku Bo-
 19 gu spráwa iego. ? Przetož iá radze / nie frásowáć
 tych / ktorzy sie z Pogánow náwracáia do Boga:
 20 ? ^e ále pišáć do nich / áby sie wštrzymawáli ^e od splu-
 gáwiená bálwanow / y od porubštwá y od rzeczy da-
 21 wionych / y od ktrwie. ? ábowiem Mozyeš od daw-
 nych wieków má w káždym miešcie te / ktorzy go o-
 powiedáia w božnicách / gđzie ná káždy šábát czytá-
 22 ia. ? Tedy sie podobáto Apostolom y stáršym / ze w-
 E šytkim kóšciotem przebráć meže / z pošrzod siebie y
 pošlić do Antyochiey z Páwlem y Bárnábašem / Ju-
 de ktorego zwano Bársábašem / y Syle / meže przed-
 23 mieške między brácia: ? nápišawšy* to ^e przez rece ich.
 Apostolowie y stáršy* bráčia / tym ktorzy sa w Antyo-
 chiey y w Syriey y w Cyliciey / bráciey ktorzy sa z Po-
 24 gánow zdrowia. ? Gdzyešmy slyšeli / iž niektorzy
 z nas / wyszedšy zátrožyli was słowy / přzewracá-
 iac duše wáše* / ktorymešmy tego nie roškázowali:

dał Ewángeliá
 nie tylko Zys-
 dom, ále y Po-
 gánom.

w iárá oczyszcá-
 ierá: ále oná
 ktora przez mi-
 łošć spráwue y
 czynki dobre.
 Bo wiára má-
 twa nikogo nie
 oczyszcá. Patr-
 cap: 16. 31.

* oni. G.
 Jakub po Pie-
 trze wotwie:
 choċia był Bi-
 skupem Hiero-
 zolimskim.

* weyrzał. G.
 * náđ nimi. G.
 * wšytko. G.
 co mu od wie-
 ku iest znáomo
 G.

* nie przykrzy-
 sie tym.
 * od plugaštw
 bálwánskich.

* przebráne me-
 že pošlić. G.
 * list máiacy to
 4 L. G. tym spo-
 sobem s.
 * przez nie Heb.
 * y. G.

* G.
 * roškázuiac á-

M m m 2

? zdáto

choć ty przeciwniku yto za smaruy,
 to ięz: iak szły Sudecy (iż nieieit Radze)
 ale. (i. Bozetoż ja szły) jaloż g sens goim adeta

byście sie obrze-
żali, y zakon za-
chowowali. G.
postać meje
przebranie G.

Duch S. Seymy
duchowne spra-
wić.

* a czego kol-
wiek nie chce-
cie aby wam czy-
niono, tego dru-
gim nie czynicie.

G.
wślytek lud.
do Apostołow.
G.

7 L. G. S.
* do Hieruz-
lem. N L.

Zaczá: 37.

* rádził. G.
Páwłowi sie
zdáło zá rzecz
słusna G.
* dokad byli po-
stáni. N L.

4 L. N G. S.

z dáto sie nam wespolek zebránym / przebrać meze y 25
posłać do was z namiłeyšymi nášymi Bárnabášem
y Páwtem / i ludźmi ktorzy wydali dusze swe dla imie- 26
nia Pána nášego Iesusa Christusa. i Al przetożesmy 27
posłali Judásá y Syłę / ktorzy wam też wśmie toż
powiedza. i Abowiem zdáto sie Duchowi śmietemu 28
y nam / abyśmy wiecey nie kładli ná was ciężaru / o-
procz tych potrzebnych: i f abyście sie wśtrzymá- 29
wali od rzeczy bálwanom ofiarowanych / y od krwie /
od rzeczy dawionych / y od porubstwa*: od ktorych rzecz 30
cz jest sie zachowywać będziecie / dobrze uczynicie.
Mieście sie dobrze. i Al tak oni odpřawieni przyšli 31
do Antyochiey: a zebrawszy imnoſtvo / oddali list.
i Ktory przeczytawszy / wródowali sie z pocieszenia. 32
i Judás też y Syłás / bedac y sami proroki / dluga
mowa nápominali bráčia / y wtwierdzáli. i Al po- 33
miešťawszy tam czás nieiáki / odpřawieni sa z po-
ciem od bráciey do tych ktorzy ie byli posłali. i Lec 34
Syłi zdáto sie tam zostáć / a Judás sam poſeďt*.
i Al Páwel y Bárnabáš miešťáli w Antyochiey / 35
náuczaiac y przepowiedaiac z wielem innych słow
Pániſkie. i Al po kilku dni rzekł do Bárnabášá Pá- 36
wel: Wroćiwszy sie náwiedzmy bráčia po wślyctich
mieſćciech / w ktorychesmy opowiedáli słowo Páni- 37
skie / iáko li sie máia. i Al Bárnabáš chćiał wziąć z
sobá y Janá / ktorego zwano Márkiem. i Ale Pá- 38
wel proſit go / nie bráć tego z sobá / Ktory odstát od
nich z Pámphiley / a nie chodźit z nimi ná terobote*.
i Státa sie tedy miedzy nimi roznicá / tak iż oſeďt ieden 39
od drugiego: a Bárnabáš wziawszy z sobá Márká /
wiozł sie do Cypri: i Lec Páwel obráwſzy ſobie Syłę 40
poſeďt / bedac poruczony łásce Bożey od bráciey. Al
zbiegat Syria y Cylicia / wtwierdzaiac koſcioty: ro-
ſkázuiac chować przykazánia Apóstolow y stárſzych*.

fvvyz: 15
d 10.
Niz: 20
c 25.

Nauki y

NAVKI Y PRZESTROGI.

2 Postanowili aby bli.) Uczyniemy sie tym przykładem/co czyni po-
treba / gdy sie taki spor okolo wiary miedzy nauczycielini / albo
miedzy ludem Chrześcijańskim wchodzi. A widzimy iż nie do-
ść jest dysputować y pisać przyprowadzić za swa strona. Boby tak
nigdy nie był Koniec swarow / dysputacy y pisania (gdy każdy
swe mniemanie chce wywodzić y zdobić piśmem y słowem Bo-
żym) Aleby zawsze było wiecey sekt y rozewania. Takie jest iaw-
na rzecz miedzy heretyki : Ktorych heretowie nie vsiadc prawdzi-
niechca sie dać na rozsadek ani Papieża potomka Piotrowego/
ani Koncylkow / albo Seymow duchownych : Ale każdy nąsładuje
ducha swego / phantazyey swoiey / swego rozumienia pisaná / y w-
myślnie á wporne sie sprzeciwia Kościołowi y przelozonym tego.
Lecz nie takiego ducha mieli Pawel y Barnabasz S. Ktory áz
byli Apostolami y pełni Duchá S. tediak sie nie spuszczał na ro-
zumy swoie / ale wszystkiey spor odniósł do Apostolow y starszych
Jeruzolimskich : y dali sie na rozsadek Piotra S. y tego pierwsze-
go Synodu Kościelnego. Takie jest swieta y madra opatrznosc
Bozka / na zachowanie ludu Chrześcijańskiego w prawdzie y w
jedności : y na osadzenie y potepienie Sektarzow / y fałszywych
Doktorow / y turbatorow Kościelnych. Ktorym sedziom kto nie
chce albo nie umie wszystkich swey nauki y spraw swoich poddać ;
ten dosyć pokazuje / iż prawdziwie vsz / y więcej przed swiadciością /
y przed Trybunalem Bozkim. Bo gdyby tego porzadku w Ko-
ściele nie było / ná vspokojenie y skonczenie wszystkich sporow w
wiece : bylby Kościol Chrystusow niedzielnyszy y niezadzielnyszy /
niżli Ktora rzecz pospolita albo zgromadzenie ludzi ná swiecie :
gdyż każde z nich ma pewne y dostateczne sposoby ná roztysgnię-
nie y vspokojenie wszystkich niezgod y sporow / Ktore sie wchodzi
miedzy poddanymi albo mieszanymi ich.

6 Zebráli siedmiu Apostolowie.) Tym przykładem zbliża sie dwa
przeciwnie błedy dzisiejszych odsieczepienkow. Jeden tych / Ktory
chce aby sie ná zborech duchownych / ná Koncyljach y ná Syno-
dach wálnych / siedzieli nie tylko Biskupi / ale zgola Chrześcija-
nie wszyscy / tak duchowni tak y świeccy : aby tam każdy dawał
wora swoie. A drugi bład onych / Ktory żadnych innych / oprócz
świetych á wybranych / ná Seymy duchowne przypuszczają nie-
chca. Bo tu widzimy / iż ná ten pierwszy Synod nikogo innego
nie wzywano oprócz Apostolow / Káplanow y starszych / tak se-
dow : chocia bezpochyby wiele innych ludzi dobrych y uczonych

Koncylia máia
spory o wierze
sądzić.

Zwierzechni se-
dza w watpli-
wościach wiá-
ry.

Ná Koncyljach
ktory bywać
1. máia.

2.

Sędziowie wiary.

Koncylium nosi oboje kościoła wszytkiego.

Pierwsze powołane Koncylium.

XV.

Piotr na Koncylium przoduje.

nie Piotr, a Jakub
Jeruz. delect
Fa 132

XVI.

Piotr napierwszym wracał z synodu z Pogány.

było w onym mieście tego czasu. Jakoż y potym na wszytkich y następujących Synodach/sami Biskupi wotowali/sadzili y dekrety czynili. Ale nie sami Biskupi/ale y inni rozmaici ludzie/ dla inszych przyczyn bywali na Synodach. Bo przełożeni świeccy/Cesarze y królowie nie mogą być sędziami w rzeczach o koło wiary: jedno sami Biskupi y przełożeni duchowni. O czym pismá peleno. Do tych tedy wszytkie warpliwości w wierze odnosić porzucił: których Duch S. w Kościele postanowił Biskupy/aby rzadili Kościół Boży: których król słucha ten Chrystus/ słucha/ a król też mi gárdzi/ten Chrystusem gárdzi. A temu y to obacz/ iż Biskupi na Koncylium wálnym zgromadzeni/ noszą oboje Kościół powszechnego (iako Augustyn S. napisał: iż dekret zupełnego y powszechnego Koncylium jest zezwolenie Kościoła wszytkiego) y przetoż mają y moc Kościoła wszytkiego/ y przytomność Ducha S. który im zbłądzić nie dopuszcza. Co konieczne musi być w Kościele: iako y rząd świecki/ Senat/ y inni przełożeni we wszytkich rzeczach państwowych noszą oboje wszytkiego państwa. A mądrzy rząd w Kościele stanowią albo wynáydować/ iako czynią dzisiejszy odstępniecy/ jest wszytek rząd y jedność tego targać/ przeciw wszytmu pisinu/ zwyczajowi y rozumowi.

Zebráli sie tedy. Tenże był pierwszy zbor albo Synod wálny y powszechny/ z przedniejszych Apostolow y Biskupow zebrány: który siestym rychley na on czas zgromadził/ im teżese było mniej Biskupow y narodow Chrześcijańskich/ niżli potym/ gdy sie Kościół rozszerzył po wszytkiemu świecie.

w sławny Piotr. Piotr/ iako głowa Kościoła/ na powszechnym Synodzie napierwszy mówi/ y dekret feruie/ którego Jakub y inni wszyscy násládowali: iako Hieronym S. pokazuje. Toż czynili sławne potomkowie tego Rzymscy Biskupi/ na Koncyliach wálnych: nie tylko sami przez sie/ale y w niebytności swej przez legaty swoje. Bo na wszytkich wálnych Koncyliach pierwsze miejsce y pierwszy glos mieli: y żadne Koncylium w Kościele bez ich potwierdzenia żadney wagi ani wiary nigdy nie miało. A przetoż one synody Ariánow y innych heretykow/ chocia wielkie były: wśakie iż ani przyzwolenia ani potwierdzenia Papieskiego nie miały/ przeto nie dłuży sie pobladyły. Jako Arminieście Ariánow/ Ephekie wtore Nestorianow/ Constantynopolskie Obrázołáscow y inne podobne zbory potępione.

Przeglądał moie. Ale Paweł był wezwany y osobliwie obrány Apostoł Pogánow: wśakie to był przywilej Piotra S. z wolej

5. Moy: 17
Mat: 2. 7.
Agg: 2. 12.
Dzie: 20.
28.
Luk: 10.
16.
Lib: 1. cap:
18. de bap:

Hier: epi.
89.

Gal: 2. 9.

y z obrá

y z obrzania Boga samego / aby pierwiastki nie tylko Żydów ale y Poganow przez wsta tego na wiare byly pomolane : poniewaz byl przedniejszy pasterzem wszystkich owiec Panskich / tak z Żydow iako y z Poganow nawroconych.

13 Odpowiedzial Iakub.) S. Iakub Apostol y Biskup Jerozolimski po Pietrze motule / y sentencya tego przyjmie / ktora byla : ze ci / ktorzy sie z Poganstwa na wiare Chrystusowa nawracacia / nie maa sie ani obрязowac / ani inszych ceremoniy zakonu Moyszesowego zachowac.

20 Od porubstwa.) Aż porubstwo y bawochwałstwo ; przyrodzenia swego sa rzeczy / y grzechy śmiertelne / y przeto nigdy nie byly dozwolone : Wszakże i z Poganie / z zstárszalego nalogu i tego byli do oboyg sklonni / y za nie sobie porubstwa nie mieli ; došlo sie Duchowi S. oboyg tu znowu zakazac. Lecz wstrzymawanie ode kwie y od dawionych rzeczy nie bylo nie slusne ani sie samo z siebie : w ktorym Żydom do czasu folgowac sie godzilo / a Pogany tez nieco poćwiczyć w posluszeństwie. Skad widziemy wielka wladza Kościoła Bożego y Seymow duchownych / ktore moga rozkazac y stanowic dekrety tak wieczne / iako y doczesne / wedle czasu y potrzeby / y rożności narodow / bez żadnego wyrażonego pisma : y przykazaniem swym uczynic aby sie to wiecy nie godzilo / co przed tym wolno bylo.

24 Niektorzy z nas wyszedzy.) Tu masz własne y osobne opisanie albo znaki cheryckich y odszepienickich mistrzow albo uczycielow. Pierwszy / z Kościoła wychodzić / y od duchowney zwierzchności y pasterzow odstepowac. Drugi / uczyc bez ich rozkazania / poruczenia y posłania. Trzeci / trwożyć Kátholicki wielomowstwem y wdzięcznymi slowy. Czwarty / przewracac y zarracac dusze.

28 Zdal sie Duchowi S.) Z tych slow uczymy sie naprzod / iż nie grzesza Kátholicy / szlaczac pospolu Boga y stworzenie tego / iako pierwsza y poslednia przyczyna : y ieden skutek obiema przysusiac : ktory az nie iednak / ale przed sie y od Boga y od stworzenia pochodzi. Iako tu Apostolowie (podaiac forme dekretu wšytkim Koncyliom) mowia : Zdal sie Duchowi S. y nam : Iako y ono : Bog y ániol niechay błogosławitym dziećiom. Pánu y Gedeonowi. Miecz Pánski y Gedeonow. Wzierzyl Pánu y Moysesowi słudze tego. Świadcze przed Bogiem / y Chrystusem Iesusem / y wybranymi ánioly tego. Miłosi y wiare ktora masz ku Pánu Iesusowi / y ku wšytkim świętym. Stálisze sie násladowcami nášymi y Pánskimi. Przetoż takze dobrze y we

Dekret Synodu Apostolskiego.

Dekrety Koncyliow nie wšytkie iednakie.

własności heretykow.

- 1.
- 2.
- 3.
- 4.

1.
Bog iako moze być zlaczon z stworzenim.

dlug pisma

Hier: epi:
89.

1. Ian 2. 19

1. Moy: 48

15. 16.

Sedz: 7.

18. 20.

2. Moy: 14

31.

1. Tim: 5.

21.

Philem: 5.

1. Tess: 1.

6.

2.
Ná Koncyljach
Duch S. prefir-
duie.

3.
Ná Koncyljach
Duch S. wzy-
wszelkiey pra-
wy.

Przykazanie do-
czesne Apost.

Kátholicy De-
kretá Koncyl-
ow przyjmują.

Wizytacye Bi-
skupie.

Niezgody iákie
miedzy Apost.

dlug pisma Kátholicy mówia: Spowiadam sie Bogu y wszy-
tkim swietym. Tak mi Pan Bog pomoz y wszyscy swieci. i.
Powtore uczynmy sie / iz swiete Koncylia dla rozwiązania wat-
pliwosci / y potepienia bledow y dla wspokorenia rozruchow / y
odsieczepiesztw / abo dla naprawienia skásonych obycciatow porza-
dnie zgromádzone mália zawsze przytomnosć Duchá S. y przetoż
w dekretech swych bladzie nie moga: poniewaz Duch s. nie blas-
dzi. Ktory (takó tu widzimy) pospolu z Koncyljami dekrety sru-
cie. Potrzebie uczynmy sie / iz osobliwie ná Koncyljach pelni sie ona
obietnica Pána Christusowa: Iz te Duch S. sprawuje / y uczy-
ni wszelkiey prawdy: á nie tylko zá czasow Apostolskich / ale áż
do skonczénia swiata: pokad Koncylia / Kosciol y jego pastersze
beda mieli ten przywilej Boskiey przytomnosci. Przetoż Gre-
gorz S. ctery one pierwsze zbory abo Koncylia (Nicenskie / Kon-
stantynopolskie / Ephekie y Chalcedoneiske) tak przytomnie / takó
ctery Ewangelie: y toż o piatym Koncyljum mowi / ze te ma w
teyże wadze. Coby byl rzekł y o inszych wszystkich Koncyljach / by-
ich wiecey zá tego czasu bylo.

Ode krwie, y od dawionych.) To przykazanie tylko do czasu
trwac miało / dla wietzego zjednoczenia Żydow y Poganow: A
przetoż potym zmieszone bylo mocá y pozwoleniem tegoż Kosciola
Boskiego / Ktory z náchcenia Duchá S. dobrze rozumie / Kiedy / Kie-
dy / takó y póki co ma być chowano. A o takich dekretech Au-
gustyn S. mowi. Iz pierwsze choć powszechne y zupełne Koncy-
lia poslednimi moga być poprawione.

Wrádowali sie z potieszenia.) Wierni Kátholicy przyjmują z rá-
doscia dekrety Koncyljow takó dekrety Duchá S. Lecz wporni
heretycy Ktorych błedy ná Koncyljach bywają potepione / nie
dowi ze te rozmáicie potwarzają / takó ná on czas Cheryntyanowie
y falszywi Apostolowie nie przyieli tego Jerosolimskego / Aria-
nowie Nicenskego / á Trydentskego dzisiejszy heretykowie.

W rociwszy sie nawiedzmy bracia.) Stadci Biskupi wzeli on o-
byczay potrzebny nawiedzania czestego trzod swoich: dla wtwie-
dzenia y zachowania ich w wierze / y dla postepu w cnotach / y
dla naprawy obycciatow tak duchownych takó y swieckich.

Roznica.) W tey roznicy / zadnego swatu o wierze / ani gnie-
wu / ani rosterku ani grzechu nie bylo (czego dzis miedzy heretyka-
mi pelno) ale obádwa przy tym stali / co sie im nalepiey zdalo: á
snać to iuz zarzadenie Boskie bylo / ze sie rozestlaby sie tym wiecey
bylo przez ich poslugie przepowiadanie Ewangeliey swietey.

Matt: 18.
20.

Ian 16. 13.
Matt: 28.
20.
Lib: 1. ep.
24.

Lib: 2. d.
Bapt: 3.
7.

31

36

39

ROZDZIAŁ XVI.

1 Páwel w Listrze wstawşy z soba Tymotheuszá / obryzał go dla Żydow. 4 Wşedy nápomina wiernych / aby chowali wstawşy Apostolskie. 6 Nie dopuşcza mu Duch S. mowić słowá Boże go w Azyey y w Bithyniey. 9 Ale vpomniany przez widzenie / idzie do Mácedoniey. 12 Gdzie napierwey w mieście Philippo wie przepowiedział słowo Boże / 14 Przyjeńc byli w dom od Lidiey. 16 Lec gdy Páwel z ledney dziewki wygnał ducha wieszczego / 22 Obiezowano ich y dano do wieszenia. 26 Gdzie ná trzecie sienie ziemie náwrócił sie stroż ciemnice. 35 A názántur ze wolno wypuşcono.

1 **M** Przyşedł do Derbená y do Listry. A oto był
A tam wceń niektórzy imieniem Tymotheusz /
syn* niewiáşty wdowy wierney z oycá Pogá-
2 miná. I Ktory miał dobre świadectwo od bráciey /
3 ktorzy byli w Listrze y w Ikoniey. I Tego chciał
Páwel aby z nim wyşedł: y wzięwşy obryzał go dla
4 Żydow / ktorzy ná onych mieşcách byli. Bo wszyscy
wiedzieli że oćiec tego był Pogáninem. I A gdy cho-
dzili po mieşciech / podawali im tu chowaniu wsta-
wy / ktore były postanowione od Apostołow y stár-
5 szych ktorzy byli w Jeruzálem. I Otwierdzały sie te-
dy kościoly w wierze / y co dzień ich w liczbę przyby-
6 wało. I A przeşedşy Phrygia y kráine Galácká / po-
hánowáni są od Duchá świętego / aby nie mowali
7 słowá* w Azyey. I A przeşedşy do Misrey / kuşili sie
B iść do Bithyniey: ale im nie dopuşcił Duch *Jesu-
8 sow. I A przeşedşy Misya / wstąpili do Troády.
9 I A ukázało sie Páwłowi w nocy widzenie: Máż nie-
ktory Mácedoniey státał / prosił go y mowiał:
10 Przyşedşy do Mácedoniey ratuy nas. I A gdy wy-
żrzał to widzenie / nátychmiast stárálişmy sie iść do
Mácedoniey: rozumieć iż nas *Bog* wezwał tu
11 powiádaniu im Ewángeliey. I A puşćiwşy sie z Tro-
ády / prosteşmy bieżeli do Samotráciey / a názántur

* G.
* iedney Zys-
dowskiy z L.
K. G. S.
* Graká. G.

Vsláwy ábo
Trádicie Apo-
stolskie, máá
być chowane.
* Bożego. NL.
S.

Nie zgolać by-
ło odiato słowo
Boże Azyanom:
ale do czásu tyl-
ko. Iż iáko pi-
şe Bedá, prze-
rzał to był Pan
Bog że ná on
czás wmierzy-
nie mieli: aby
ciegey nie byli
potępieni.

* G.
* Pan G.

Ann

do Neápolu:

* Kolonia. L. G.
cudzoziemcy o sędzonc.

Zacz : 38.

* nam G.

* zwyczaj ktoś
rych. G.

* powstał. G.

* ściany swe N L

* ciemnice. G.

Modlitwa o
pulsnoy, choć
w więzieniu.

do Neápolu : i á stáncad do Philippowá : ktore jest
pierwsze miásto w stronie Mácedonstiey nowa osá-
dá. I mieścálistiny w tymże mieście kilká dni. I A w
dzien Sobotni wysłisiny przed miásto nád rzekę /
gdzie bywały modlitwy : y wsiadšy mowilisiny do
niewiašt ktore sie byly zeszły. I A niektora niewiaštá
imieniem Lydia z miásta Tyátyrskiego / ktora śáriat
przedawáta / chwálaca Boga słuchála : ktorey Pan
otworzył serce / áby wwierzyła temu co powiedział
Páwel. I A gdy była okrzczona y dom ieý / prośita
mowiac : Jeslście mie osadzili być wierna Pánu /
wšedšy do domu me^o mieścáycie. A przymusiła nas.
I A przydáto sie gdyšiny sli ná modlitwe / i z dziew-
ká niektora co miáta Duchá wiešczego / zabięžála
nam : ktora zysł wielki pánom swym czyniła wrožac.
I Tá chodzac zá Páwlem y zá námi wolała mowiac :
Ci ludzie są słudzy Boga nawyššego / ktorzy wam^o
znáymuia drogę zbáwienia. I A to czyniła przez wie-
le dni. Lecz Páwel boleiac / obrociwšy sie rzekł du-
chowi : Rostázuieć w imie Jesusa Chrystusa / ábys
od niey wyszedł. A wyszedł oneyże godžiny. I A wi-
dzac pánowie ieý / i z zginetá nádzieiá zysku ich ; poi-
mawšy Párolá y Syle / wlešli ie ná rynek do wrzedu :
i á przywiodšy ie przed przeložone / rzekli : Ci ludzie
niepořoy czynia w mieście nášym / gdyž są Żydowie :
I A opowiedáia zwyczaj ktorego sie nam przyimó-
wác nie godži áni czynić ; gdyžesmy są Rzymiánie.
I A zbiežat sie cžlowiek pospolitý przećiw nim : á
wrząd rozdáršy ściany ich / kázat ie siec rozzámi. I A
gdy im^a wiele ran zádali / wrzucili ie do więzienia :
roztázuiać strožowi áby ich pilnie strzegł. I Ktory
wziawšy takowe roztázanie / wšedł ie do wnetrz-
nego tarásu / á nogi ich zámknat w łańcuch. I Lecz o
pulsnoy / Páwel y Sylás modłac sie wychwaláli Bo-
gá. A

d 2. Kor
11. f 25.
b 1. Tef
2 2.
Philipi
c 13 d 25

26 ga. A więźniowie ich słuchali. I W czym spretka
 powstało wielkie ziemie trzęsienie / tak iż sie poru-
 27 sły fundamenty ciemnice. A wnet sie otworzyły
 wszystkie drzwi / y rozwiązały sie petá wszystkich. I A
 ocuciwszy sie stroż ciemnice / y wyrzawszy drzwi otwo-
 28 rzone v ciemnice ; dobywszy mieczá / chciał sie sam
 zabić : mniemając iż więźniowie pouciekali. I Lecz
 Paweł zawołał głosem wielkim / mówiac : Nie czyn
 29 sobie nic złego : boćesmy sam wszyscy. I A kazawszy
 zaświecić / wbieżał tam, y dżac przypadł do nog Pa-
 30 włowi y Syli. I á wywiódłszy ie rzekł : Pánowie / coż
 31 mam czynić ábych byt zbawion? I oni rzekli: Wierz
 F w Pána Jesusa * bedziesz zbawion ty y dom twoy. I A
 32 opowiedáli mu słowo Páńskie / y wszystkim ktorzy byli
 33 w domu iego. I A wziawszy ie oneyże godziny w no-
 cy / omył rany ich : y był okrzczony sam / y wszyscy do-
 34 morownicy iego nátychmiast. I A wprowadziwszy ie
 do domu swego / nágotował im' stół / y rádował sie ze
 35 wszystkim domem swym / wwierzywszy Bogu. I A gdy
 był dzień / posłał vrząd Ceklarze / mówiac : Wypuść
 36 one ludzkie. I A opowiedział te słowa stroż ciemnice
 Pawłowi: Iż vrząd posłał ábyscie byli wypuszczeni:
 37 teraz tedy wyszedłszy idźcie w pokoiu. I A Paweł rzekł
 G ku nim: Vbiwszy nas iáwnie nie przekonanych / gdy-
 żesmy sa ludzkie Rzymscy / wrzucili do ciemnice : á te-
 raz nas potáiemnie wypycháia : Nie tak : ále sami
 38 przyszedłszy niech nas wyprowadza. I A oznaymili v
 rzedowi ceklarze te słowa. A bali sie / vstysawszy że
 39 Rzymianie byli. I A przyszedłszy przeprosáli ie : y wy-
 40 wiódłszy prosili áby wysli z miásta. I A wyszedłszy z cie-
 mnice / weszli do Lidiey : y wyrzawszy brácia poćie-
 śli ie y wysli.

* Chrystusa. G.
 Szczęśliwi kto-
 rzy czynia v-
 czynki miłosier-
 ne ludziom świe-
 tym: przez kto-
 re biora wyde-
 niem duchowne
 dobrodzieystwa
 G.

N A V K I Y P R Z E S T R O G I.

4 Podawali im.) Pátrz iż tu Apostołowie podawali wíernym de Dekrety Kon-

cyliow nie máia
być w watpli-
wość przywo-
dzone.

Przecy dyabel
czásem mówi
prawde.

w iárá ktora
zbawia.

Fraty y árttyfuky wiáry / ná Koncyljum Jerolimskim wstáwio-
ne / nie fu rozbiéraniu áni doświádczeniu (iáko dzisia mieć dya-
odścepiency) ále fu záchowaniu. Skąd baczymy nie tylko oso-
bna powážność Koncyljow / ále y potrzebe záchowania wślá-
kich dekrétow ná nich uchwalonych. Bo nie tylko to / co Pan
Christus kázal wyrażnemi słowy / ábo co w piśmie wyrażnie ma-
my (iáko odścepiency wczá) chowáć y wázyc sobie mamy : ále
cośkolwiek Apostołowie y przelóżeń Kościelni rozkázala.

Ci ludzie sa śludzy.) Aboć dyabel przymużon był moca obe-
cności Páwlowey / áby wyznał prawde : ábo też (iáko wypli cze-
sto czynić) teraz wyznał prawde / áby mu ná potym wiecey wierzy-
li / áby ich tym sposobem łatwiej zwiáduł.

w ierz, á bedzieś zbáwion.) Wte inszák jest wiárá ktora zbawia /
tedno tá / ktora przez miłość sprawuje wczynić dobre. August: in
Enchirid: cap: 67.

ROZDZIAŁ XVII.

1 Gdy Páwel náuczáł w Tessalonice wielki pożytek czynił.
5 Żydowie wzrusyli miásto przeciw temu. 13 Takie y w Berrey.
17 Páwel w Athentech z żydy y z Philosophy gada. 22 y Bogá
prawdziwego im opowieda. 34 Já czym Dionysyus Areopágu-
tá y z inszemi wwierzył.

Zácz: 39.

¶ Przeshedşy Amphipoly Apollonia / przyšli do
Tessaloniki / gdzie była bożnica Żydowska.
¶ A Páwel wedle zwyczáiu swego wszedł do
nich / y przez trzy Szábácy rozmawiał z nimi z pi-
smá : ¶ wywodząc y wykládájąc / że była potrzebá
áby Christus cierpiat y zmartwychwstát : á iż ten Je-
sus jest Christusem ktorego ja wam opowiedam.
¶ Niektorzy tedy z nich wwierzyli / y przytáczyli sie do
Páwłá y Syle : ktemu wielkie mnoştwo nabożnych
Pogánow / y niewiast przednieyşych niemáto. ¶ Ale
Żydowie* wzruszeni zázdrością / nábrawşy z soba z
pospółstwa zlych niektorych ludzi / y rozruch wczyni-
wşy wzburzyli miásto : á náshedşy ná dom Jázonow /
sukáli ich áby ie wyrzedli przed pospółstwo. ¶ A nie
nálazşy ich / wywlekli Jázoná y niektora bráćia do

* ktorych náś
mówić nie mo-
gli. G.
G.

przełożo-

Luk: 10.
16.

17

31

Gal: 5.6.

1

A

2

3

4

5

B

6

7 przetożonych mieyskich / wołaiac: Jz oto ci ktorzy
 8 światem mieśaia / y tu też przyšli; i ktore przyiat Jā-
 9 zon: a cię wszyscy czynia przeciw dekrecom Cesar-
 10 skim; powiedaiac iż iest król inszy Jēsus. i A strwo-
 11 żyli pospolstwo / y przetożone miastā ktorzy tego
 12 słuchali. i A wziawszy słusna sprāwe od Jazona y
 13 od innych / puścili ie. i A brācia wnet w nocy wy-
 14 prāwili Pāwła y Sylę do Bereie. Ktorzy przyśedłszy
 15 weszli do bożnicy Żydowskiej. i (A ci byli przednie-
 16 sy z Tessaloniki; ktorzy przyieli słowo Boże ze wszytkā
 17 ochota: na każdy dzień wywiaduiac sie pisinā / iesli
 18 by sie to tak miāto. i A przetoż wiele ich wwierzyło
 19 z nich / y niewiast Poganiskich wczciwych / y meżow
 20 niemāto.) i A gdy sie dowiedzieli Tessalonicenscy
 Żydowie / iż y w Bereiey opowiedāne iest od Pāwła
 słowo Boże; przyšli też tam podburzaiac y wzruszā-
 iac pospolstwo. i A tedy wnet Pāwła wysłali brā-
 cia / aby siedł aż do morzā: wszakoż Sylās y Tymo-
 theus pozostali tam. i A ci co odprowadzali Pāw-
 ła / zāwiedli go aż do Athen: a wziawszy rozkazanie
 od niego do Sylę y Tymotheusā / żeby conarychley
 przyšli do niego / odesłli.
 i A gdy ich Pāwel w Atheniech czekał; wzruszał
 sie w nim duch iego / widzac miasto poddāne bātwo-
 chwālstwu. i A przetoż rozmawiał w bożnicy z Ży-
 dy / y z nabożnemi ludzmi / także y nā rynku nā każdy dzień
 z tymi co tam byli. i A niektorzy z Epikurow y Stoi-
 18 19 20 kow Philozophow gadali sie z nim: y iedni mowili:
 E Coż wždy ten 'słowośiēcā' mowić chce: A dndzy:
 Żda sie być opowiedāczem nowych bogow: iż im Je-
 19 susā y zmartwychwstanie opowiedał. i A porwaw-
 sy go / wiedzli do Areopagu / mowiac: Możemyli w-
 iedzieć co to iest za nowa nāukā / ktora ty powiādasz:
 20 i Bo iakies nowe rzeczy przynosisz do vsu nāszych.

i zaniecysy nād
 inne ktorzy sa
 w Thessalonis-
 ce. G.

G.

G.

Zācz: 40.

i kim sie mu
 trāfiko G.
 i wiegot, ābo
 plotkā.
 obcych ābo cu-
 dzych. G.

i Arcopagus,
 wykłāda sie
 Mārtelom pā

gorck ábo 34-
mek. Mieysce
byłow Athenie
slawne, gdzie
sądzono zwła-
szcza o morder-
stwa.

co tedy L
to. L.

Iáko Bog mie-
jska, ábo nie
miejska w ko-
ścielech. pátraj
wyż: 7. 48. Nie
bywa w nich
zámkniony. áni
ich potrzebuie.
we wszytkim.
G.

* krmie. G.

* Páná. G.

* y. K. G. S.

* przejeń.

* słowá to Ara-

tá, Græckiego

i oety.

Bóstwo żadnym

obrazem niemo-

że być wyrażo-

ne.

* wypełniwszy o

bietnice swoi-

o Męsyssu.

21
22
23
24
25
26
27
28
29
30
31
32
33
34

21 przetoż chcemy wiedzieć co wszdy z tego ma być.
22 (2) wszyscy Atheniczanie / y ci co tam mieszkali go-
23 ście / żadna sie insha rzecz nie bawili / iedno powie-
24 danim ábo słuchaniem nowin) (2) stoiać Páwet w po-
25 szrod Areopagu / rzeki: Mężowie Atheniescy / we ws-
26 szytkim was widze iákoby zabobonnemi. (2) Albowiem
27 chodząc y przypátruiać sie bogom wászym / nálażtem
28 też ostarz ná ktorym nápisano / NIE ZNAIOME M-
29 BOGV. Ktorego tedy nieznáiac go chwalić / te-
30 goć ia wam opowiedam. (2) Bog (2) ktory uczynił s-
31 wiát / y wszytko co ná nim / ten bedac Pánem niebá y
32 ziemie / nie b mieszkac w kościelech reka uczynionych:
33 (2) ani rekomá ludzkimi bywa chwalon / iákoby czego
34 potrzebuiać: gdyż sam dawa wszytkim żywot y od-
dech y wszytko: (2) y uczynił z iednego * wszytek rodzaj
ludzki / áby mieszkali po wszytkiej ziemi: zámierzmy wszy
postánowione czasy / y gránice mieszkánia ich: (2) áby
szukali Boga / owaby go śnac námáćali (ábo) nále-
zili: choćac od káždego z nas nie iest dáleko. (2) Albo-
wiem / w nim żywiemy y rusamy sie / y iestesmy: iáko
niektorzy z wászych Poetow powiedáli: (2) Gdyż e-
chmy też sa narodem iego. (2) Bedac tedy narodem
Bozym; (2) nie mamy rozumieć / áby złotu ábo srebru
ábo kámieniowi misternie rytému / ábo wymysłowi
człowieczemu bóstwo miáto być podobne. (2) Alczkol-
wiek tedy przegladat Bog czasy onych niewiádomo-
ści / lecz teraz oznáymnie ludziom áby wszyscy wsedy
pokutowali: (2) dla tego iż postánowił dzień w kto-
ry ma sádzić swiát w sprawiedliwosci / przez meżá
ktorego náznaczył / wiáre podáćac wszytkim / wstrze-
śmyśly go od umárych. (2) A wslyšawszy o zmártwych
wstánu; iedni sie śmiali / á drudzy mówili: Bedziem
cie drugi raz o tym słuchać. (2) A tákże Páwet wyszedł
z poszrodku ich. (2) A mężowie niektorzy przystawšy

do niego /

41. Moj.
1. 21.

b vvyz-
f 48.

c Iza: 40
d 18.

ab: 2.
c: Ch
t. 20.

do niego wwierzyli : między ktorými też Dyonyzjusz Arcopagita / y niewiasta imieniem Damarida / y drudzy z nimi.

scien z onych
żących sędziom
w Arcopagu. o
ktorým wyj: 7.

NAVKI Y PRZESTROGI.

5 Ale Żydowie.) Także test zapalczywość heretyków : y ten test żywy przykład ich szłości y chytrności / ktorey y po dziś wywają naprzeciw Káplanom y Káznodzielcom Kátholickim / y dobrym Jázsonom / ktory te przyniósł : á zwłasciá w Anglię.

11 W wywiadulac się pisma.) Stad domieść chca heretykowie / iż im także wolno dekrety Papieżow y Koncyliow examiniować y probować / testli się z pismem zgadzają ábo nie. Aleć inżá była onym / á inżá tym. Bo ácz Páwel był Apostolem / y nie mogli náuki sálbnywey podawać : wśákie o tym pierwey Berreliánte nie wiedzieli pewnie / y nie powinni byli wierzyć Páwlowi / ázby pierwey ábo cudá widzieli / ábo inne słusne dowody wierzenia mieli. Przetoż gdy im Páwel dowodził z pisiná Prorockiego / słusne się też dośládká pisiná / chcać wiedzieć testli to tak było. Lecz Chrześciáni ktory pewnie wiedzą / iż kóściół w náuce wiáry zbladzić nie może : winni iá przyjmować bez tego rozsádku / á nie nie wątpić testli to test prawdá. Kedy y to obácz / iż ácz heretyk grzeszy wápiąc o prawdzié kóściółá powszedniego / do ktorego przez krzesť odrodzony test (y inżá test spáwá heretyká ktory raz wiáre wyznał / á inżá Żydá y Pogániná / ktory nigdy Chrześciáninem nie był) wśákie y heretyk nie zle czyni bádáć się y doświádczáć / testli mteyscá pisiná S. y Doktorow od Koncylium Trydentiskiego przywiedzone / tak się máia : gdy to ieno czyni tym wnysem / áby nálaźł prawdę : á nie żeby się prawdzié sprzeciwiał. Bo ácz by on miał y bez tego doświádczánta kóściółna náukę przyjmować : wśáko ; lepiéy test áby tak doświádczáć goto wál się ku poznániu prawdy : iá niżliby niedbáć w swych ciemnościách zostáł.

22 Zabobonem.) Zabobony (superstitio) tesa / gdy kto część Bożką wyrádzá stworzeniu ábo tym sposobem wyrádzá iá Bogu ktorym się nie godzi. Co troiáko bywa. Naprzód gdy część Bożką báłwanowi dáwa : co test Báłwochwálstwo. Drugie / kiedy ináko Bogá rádzi się ciártá / ábo slug tego ciárownikow ábo práktykázow. Trzecie / gdy stworzenia Bożego ábo rzeczy świeconych ná co inżego używa niżli od Boga y od kóściółá sá postanowione. O czym szeroko Augustyn S. A tymiá sposobem Páwel zowie Pogány / zabobonnymi / ábo wypównie nabo-

Dekrety Kon-
cyliow iáko mo-
ga być probos-
wane.

wydworne ná-
bożenstwo ábo
zabobony.

żnymi /

żnymi / iż dla bożasni ciałow / iżda stworzenie za Bogą chwalił /
kāmienie / drzewa / bestye y duchy.

Jeśli Bog może Bóstwo miało być podobne.) Spierania sie Kálwinistowie / iż sie 29
być málowány. nie godzi nie widzianego Bogą zgola málować / przeto

Figury w kto-
rych sie Bog o-
kázowác raczył

Obrázy Troyce
S. dla czego má-
lują.

iż Bóstwo nie widziane nie może być żadnym widzianym obra-
zem wyrażone : y nas Kátholiki porwarzá / iáko bysiny obraża-
mi Troyce S. Bóstwo wyrażić chcieli. Lecz iáko ániolowie cho-
iá tákże sa nie cielesni y nie widziani / y żadnym obrazem wyrażé-
ni być nie mogą / á wdy przecie w starym zakonie byli málowani
y rzesani / y w kościele stáwiani : ták też Bog Ociec y Duch S.
przezby nie miał być málowany / zwłaszcza w tych figurách w ko-
tych sie sam pokázowác raczył : Jáko Adamowi w Ráju w oso-
bie człowieka : Jákobowi / w spárzsy sie na wierzchu drabiny :
Jzázáfowi y Michéaszowi / siedzący na stolicy. Dániel go mál-
ie / iáko go widział na stolicy siedzącego / y opisuje głowę tego y
włosy tego siwe y siaty białe. Duch S. wkazał sie w osobie gole-
bice y w ognistych językach : czemużby w tychże figurách nie miał
być málowany : A zwłaszcza iż w Kátholickim kościele / obrázy
Troyce S. nie przeto málują / żeby imi podobienstwo Bóstwa
y niedostigley natury jego wyrażić chcieli : ábo żeby rozumie-
li być Bogą tym obrazom podobnego. Bo to jest kácerstwo An-
tropomorfito / imiennąc żeby Bog miał tákże ręce / oczy / nogi / iá-
ko człowiek. Ale przeto te obrázy stáwiała / áby ludzie temi znáti
pobudzeni / ná Páná Bogá żywego y niewidzianego wspominali :
y rozność trzech osob Troyce przemaswierszey / przez te widome fi-
gury / nieiáko zrozumieli. Przeto te obrázy Troyce S. nie są
kálaltry y figury samego Bogá żywego / Etegoż żaden rozum o-
gátnać / nierzkać málarz wyrażić nie może : ále sa figury wido-
mych y cielesnych rzeczy / w których sie Bog ludzkom zjawił y po-
kázác raczył.

Dionyzjusowe
pisma dáia świá-
dectwo Kátho-
lickiey wiary.

Dionyzjus Arcopágitá.) Teni to jest on sławny Dionyzjus / 34
ktory napierwszy nawrócił Fráncya / y ktory napisał práwie Bo-
żkie y zwołáne księgi / de Ecclesiastica & Celesti Hierarchia. Et de
Divinis nominibus : w których wspomina y chwali málo nie wysy-
tkie obrzedy y ceremonie / ktore y po dziś dzień kościół Kátholicki
ma wezwyczátu : y dáie świádectwo kościółowi y wierze Kátho-
lickiey przeciw h zercykom ták iáśnie y táwnte / iż przeciwnicy wíe-
czni inszy nie máia / iedno mówić / że nie ten Dionyzjus óne księgi
pisał / ále ktoś inny późniejszy. Lecz te księgi iáko własne tego Di-
onizyusa Arcopágitá / przysiał y wyświádoczył trzeci zbor powsze-

chny Kon-

2. Moy: 25
18.

3. Krol: 6.
23.

1. Moy: 3.
8.

1. Moy: 25
13.

Iza: 6. 1.
3. Krol: 22.

19.
Dan: 7. 9.

chny Konstantynopolſki / przed dziewięć lat : y poſłania to
iſanie / Anaſtaſius Bibliothecarius, Hilduinus, Michael Syngellus,
Suidas, Mattheus Galenus, y inni : zbŕajac wſytkie wytkery
przeciwńkow.

ROZDZIAŁ XVIII.

1 Páwel w Koryncie w Aquile robi ſwe rzemieſto. 6 A choć
ſie mu Żydowie ſprzeciwiali. 9 Wſiſkie przez widzenie wſyſzał od
Pána / iſ ſie tam nawrócił miało wiele ludzi. 11 Ale po pultoru
lat oſtárzon był od Żydów w Gállioná ſtároſty. 19 Potym przy-
ſzedł do Ephęzu / 22 A ná rozliczne mieyſcá / wtwierdżać wierne.
24 Apollo maż wymowny przekonawał Żydy / poſłaniać z piſmá /
iſ Jeſus ieſt Chriſtuſem. 27 A był wielce pożyteczny wietrny.

1 **A** Potym* oſſedſzy z Achen / przyſzedł do Koryn-
2 **th**u : i á nálaſzſzy niektorego Żydá imieniem
3 **A** Aquile rodem z Pontu / ktory był dopiero z
4 **W**łoch przyſzedł / y Pryſcylle żone tego (dla tego iſ
5 **był** przykazał Klaudyſ aby Żydowie wſyſcy poſli
6 **pre**cz z Rzymu) przyſzedł do nich. i A iſ był tegoż rze-
7 **m**ieſcá / mieſkał w nich y robił (á było rzemieſto ich
8 **ro**bić namioty.) i Rozmawiał w bożnicy ná káždy
9 **ſá**bát / weraćiac imie Pána Jeſuſowo / y náma-
10 **w**iat Żydy y Græki. i A gdy przyſli z Mácedoniey
11 **S**ylás y Tymotheuſ / nálegat ſłowy Páwel / oſwiad-
12 **cz**ać Żydom że Jeſus ieſt Chriſtuſem. i Lecz gdy
13 **ſie** oni zaſtawiali y bluźnili / wytrzaſnawſy ſáty ſwe
14 **r**zekł do nich : Krew waſá ná głowe waſe ; iaciem
15 **czy**ſt : odtęchniaſt poyde do Pogánów. i Rodſed-
16 **ſy** ſtámtad / wſedł w dom niektorego imieniem Ty-
17 **tá** Juſtá / ktory ſłużył Bogu : ktorego dom był podle
18 **bo**żnice. i A Kriſpus Arcybożniczy wwierzył Pánu
19 **ze** wſytkim ſwym domem : y wiele Korynthyan ſłu-
20 **ch**ać wwierzyło / y krzeſt przyimowało. i A rzekł
21 **Pán** Páwłowi przez widzenie : Nie boy ſie ; ále mów /
22 **á** nie milcz : i bomci ia ieſt z toba : á żaden ſie ná

* Páwel. G.

* NL. G. S.

* ſciſkány był
duchem G.

* to ieſt ; ſámia
ſcie ſobie przy-
czyna zginienia
á nie ia. Hebr.
G.

* á żaden ſie nie

bedzie mogł s^z
kodyt. 3 L. S.
w Koryntie.
N. L. N. G. S.

O Zydowie.
G.

jest gądką G.
* abowiem. G.
od tribunatu,
od sadu.

* Grakowie. G.
Vdawał sie za
Nazaręczyka,
aby nie obraził
Zydow, którzy
mu za złe mieli,
że zakonu żanie
sobie nie miał.

Nij: 21. 23.

K. G.

* Konieczne
musze obchodzić
święto nadocho-
dzace w Hieru-
zalem: lecz G.

Zacz. 41.

zgrómadzenie
wiernych.

b. b. b. b. b. b.
w piśmie. Hebr.

G.

G.

cie nie tãrgnie / abyć miał co ztego uczynić: abo-
wiem ia wielki lud mam w tym mieście. I Zmie-
kał tam rok y sześć miesięcy / nãuczając w nich słowa
Bożego. I A gdy Gállion był starostã w Acháie /
powstali iednomyslnie Zydowie przeciw Pawłowi /
y przywiedli go do sadu: I mówiac / Jz ten przeciw
zakonowi namawia ludzi chwalić Boga. I A gdy
miał Paweł vsiã otworzyć / rzekł Gállion do Zydow:
O meżowie Zydowscy / gdyby co niesprãwiedliwe-
go bylo / abo zloczynstwo iakie; słusniebych was wy-
cierpiat. I Lecz iesli 'sa gadki' o słowach y imio-
nach / y o zakonie waszym / sami tego patrzyć: * ia nie
chce być tego sędziã. I A odegnat ie 'od stolice'. I A
porwawszy wszyscy * Sosthenã Arcybożniczego / bi-
li go przed stolica: lecz Gállion nie na to niedbat.
I A Paweł gdy tam ieszcze przez niemãły czas zmie-
kał; pożegnawszy sie z bracia / wiozł sie do Syriey /
(ã z nim Pryscilla y Aquilãs /) a ogoliwszy sobie glo-
we w Zenchrze: bo miał słub. I A przyszedł do Ephe-
zu / y tam ie zostãwił. A sam wśedłszy do bożnicy / ro-
zmawiat z Zyd. I A gdy go oni prosili / żeby w nich
dłuższy czas zmieszkãł; nie zezwolit: I ale ie pożegnał
mówiac: * Wroce sie zãs do was za wola Bożã: y
puszczit sie z Ephezu.

I A gdy przyszedł do Cezáreier; wstãpiwszy / a 'fo-
ściot pozdrowiwszy / puszczit sie do Antyochiey. I Zmie-
skarowsy tam nieco / wyszedł idac porzãdnie przez Krái-
ne Gálackã / y przez Phrygia / wtwierdzając wszetkie
ucznie. I A Zyd niektórzy imieniem Apollo / rodem z
Alexándryey / meż wymowny / przyszedł do Ephezu /
'bedac możnym w piśmich'. I Ten był wprowadzony
w drodze Pãńskiey: a palając w duchu / mówił y nãu-
czał pilnie o Pãnu Iesúsie: wiedzac tylko o krzcie Ja-
nowym. I Ten tedy poczat bezpiecznie poczynãc w

bożnicy.

14. M.
G. c.
Niz: 1.
d 24

G bożnicy. Ktorego wstąpiwszy Priscilla y Aquila / przy-
 27 ieli go / y dostateczniey mu wyłożyli droge Pąńska.
 28 I Agdy chciał iść do Achácie / napominając bracia
 pisali do wczniow aby go przyieli. Który gdy przyszedł /
 wiele pomagał tym ktorzy uwierzyli*. I Abowiem
 potężnie przekonywał Żydy iawnie / okazując z pi-
 śmą iż Jესus iest Chrystusem.

* Boga. 5 L. K.
G.

* przez łaskę.
G.

NAVKI Y PRZESTROGI.

3 Aby Żydowie wstąpi.) Stad sie znaczy iż nie tylko Żydzi / ale y
 wszyscy Chryścijanie z Żydow nawróceni / byli wygnani z Ry-
 mu. Roku Pąńskiego 51. panowania Klaudyusowego roku 9.
 a Piotrowego Biskupstwa w Rzymie roku 7. Przyczyna tego wy-
 gnania była iż niewierni Żydzi przeciw wiernym wstawićne bur-
 oy y rozruchy wstępnali / iako Suetonius świadczy. Tegoż cza-
 su y Piotr S. wespół y z innymi Żydy był wygnany : Który tegoż
 roku był na Jerozolimskim Koncilium. Vide Annal: Baron.

Piotr S. z Żydy
 był wygnany z
 Rzymu.

18 Ogoliwszy sobie głowę.) Zieronym S. y Augustyn twierdzą iż
 Paweł a nie Aquilas głowę sobie ogolił. Lecz Chryzostom S.
 nie o Pawle / ale o Aquili y Priscylli to rozumie : Jeszcze ich był
 prawi / od obyczaju Żydowskiego nie odwiódł. Stad znąc że
 Chryzostom tak czytał : Ktorzy sobie byli głowę ogolili: bo mieli
 ślub. Iako sie też nąpudnie napisano w iednym starym Greckim e-
 remplarzu. O czym świadczy Baronius Tom: 1. Annal: anno Christi, 57.

Ieśli Paweł czy-
 li Aquilas był
 ogolony.

ROZDZIAL XIX.

1 Paweł w Ephesie niektóre wcznie krztem Janowym okrze-
 ne / Kaze krzcie w imie Pána Jესusowe. 6 Przez tak włożenie
 biera Duchá S. 10 Tamże nauczać Paweł przez dwie lecie:
 11 Cudá wielkie czyni. 12 Chustkami tego choroby wzdawiać.
 13 Żydy zaflińcąc Siatan drapie. 15 Spowiedz przed Aposto-
 24 Demetrius złotnik wzruszył
 pospolstwo przeciw Pawłowi / 35 Ktore zaledwie pisał wstronił.

I A **M** Stało sie gdy Apollo był w Koryncie / iż Pa-
 wet schodzącwszy górne strony przyszedł do E-
 2 phezu: a znalazłszy niektóre wcznie / i rzekł do
 nich: Żaliście wzięli Duchá swietego gdyście wwie-

Leczyna w wi-
 gilia Swiate-
 czna.

Zacz: 42.

* do nich. G.
Rozność krztu
lanowe^o od Ch-
ristusowego.
ludowi G.
* Christusa. G.

* Paweł dāie Sā-
krāment Bierz-
mowania ābo
potwierdzenia.
wyż: ca: 8. 717.

* G.

* disputuiac.

G.

* od nich. G.

* Poprzysięga-
my G.

* ic. G.

rzyli: A oni rzekli do niego: Wsłemesmy āni sly-
chali iესli iest Duch święty. ? A rzeki*: W czymże
ście tedy są pokrzeleni: A oni powiedzieli: We krzcie
Janowym. ? A rzeki Paweł: ^a Jan ci krzcił krztem
pokuty lud^o mówiac; Aby w onego ktory miał przysć
po nim wwierzyli/ to iest/ w Jესusa*. ? To w slyszam
szy/ okrzeleni są w imię Pānā Jესusowe. ? A gdy nā
nie włożył ręce Paweł/ ^b przyszedł nā nie Duch świe-
ty/ y mówili obcymi ięzyki/ y prorokowali. ? A tych
wszystkich meżow było około dwunāsćcie. ? A w sęd-
szy do bożnice/ mówił bezpiecznie przez trzy miesiące/
rozmawiaiac y namawiaiac do tego co należało kro-
lestwu Bożemu.

? A gdy sie niektorzy zātwardzali/ y nie wierzyli/
złorzeczac droge "Boża" przed pospolstwem; odstā-
piwszy od nich/ odtoczył wcznie; co dzień^o rozmawia-
iac w szkole niektorego Tyrānnā. ? A to sie działo
przez dwie lecie: tāk iż wszyscy ktorzy mieszkali w A-
zyey/ słuchali słowā Pāniskiego/ tāk Żydowie iako y Po-
ganie. ? A nie leda cudā czynił Bog przez ręce Pā-
włowe: ? tāk iż też nā chore przynosono chustki ābo
przepaski od ciātā ie^o/ y odchodziły od nich choroby/
y duchowie zli wychodzili*. ? A niektorzy Żydowie
z tych co sie wloczyli czārty zāklināiac/ wazyli sie w-
zywać/ nād tymi ktorzy mieli duchy zle/ imienia Pā-
nā Jესusowego/ mówiac: "Poprzysięgam" was przez
Jესusā ktorego Paweł opowiada. ? A było siedm
niektorych synow Scery Żydā Arcykāptanā/ ktorzy
to czynili. ? A odpowiedziawszy duch zly rzeki im;
Znam Jესusā y wiem Pāwłā: ale wy coście zaczą-
? A wskoczyszy nā nie on człowiek w ktorym był
duch zly/ ā opānowawszy "obudwu" zmocnił sie prze-
ciwko im: tāk iż nāgo y zranieni zucieli z domu o-
nego. ? A było to wiadomo wszystkim Żydom y Po-
gānom/

4 Mat: 3.
c 11.

Mar: 1.

b 6.

Luk: 4.

c 16.

Ian 1. d

26.

VVyz: 1.

a 5. y 11.

b 16. y 19.

a 4.

b VVyz: 2.

a 4.

10

11

12

13

C

14

15

16

17

gānom/

gánom / ktorzy mieſzkali w Ephezie : y padł ná one
 18 wſytkie ſtrách / y wielbili imię Pána Jeſuſowo. ? A
 D wiele wierzących przychodziło / wyznawając y opo-
 19 wiedając uczynki ſwoie. ? A wiele z tych ktorzy ſie
 náukami niepotrzebnymi parali / przynioſzſy księgi
 popalili przed wſytkimi : á obrachowawſzy cene ich /
 20 znaleźli piecdzieſiat tyſiecy ſrebrników. ? Tak po-
 teźnie roſło ſłowo Boże / y zmacniało ſie.
 21 ? A gdy ſie to ſpełniło / wymyſlił Páwel w Duchu /
 przeſzedſzy Mácedonia y Acháia / iſć do Jeruſálem /
 mówiac ; Jż potym gdy tam bede / potrzeba mi y
 22 Rzym wiſzieć. ? A poſlawſzy do Mácedoniey dru-
 z tych ktorzy mu ſłużyli / Tymotheuſá y Eráſtá ; ſam
 23 ná czas pozoſtat w Azyey. ? A pod onym czasem ſtat
 E ſie rozruch niemáły okolo drogi Páńſkiej. ? Abo-
 24 wiem niektóry imieniem Demetrius złotnik / ktory
 robił koſcioty ſrebrne Dyánie : czynił niemáły poży-
 25 tek robotnikom. ? Ktore zebrawſzy / y inne ktorzy ſie
 tym parali robotniki / rzekł ; Meżowie / wiecie iż z te-
 26 go rzemieſlá ieſt náſza máietnoſć : ? á wiſzcie y ſly-
 ſycie / że nie tylko w Ephezie / ále máto nie po wſyt-
 kiej Azyey / ten Páwel námawiáiąc odwrócił wielką
 27 rzeſá / mówiac : że nie ſá bogowie / ktore reko-
 má dziálatá. ? A nie tylko trzeba ſie bać / áby nam przeze-
 ną czaſtká nie przyſlá w nágánienie : ále áby y koſcioty
 wielkiej Dyány nie był niſzac y poczytan : y do tego nie
 przyſto iżby wſytek máieſtat tey ktora chwali wſyt-
 28 ká Azya y wſytek ſwiát nie był zniſczon. ? Co gdy
 wſlyſheli / nápełnieni gniewu / krzyknęli mówiac :
 29 Wielką Dyáná Ephezká. ? A nápełniło ſie wſytko
 F miáſto zámieſánia ; y wtárgnęli iednoſtáynie ná ry-
 nek / porwawſzy Gaia y Arystárchá Mácedończyki /
 30 podroźne towarzysze Páwłowe. ? A gdy Páwel ch-
 ćiał wynieſć do poſpolſtwá / nie dopuſćili mu ucznio-

czárnokſiſki-
mi.koſt ich, co ko-
ſtowáły.ktora ſumma,
wedle Budeuſá

czyńi 5000. ko-

ron, to ieſt 7500

złotych. A tu

widziſz, iż to nie

nowiná, iáwnie

palić księgi ja-

kazánc.

SZOSTA

CZESC o prze-

nieſieniu koſcio-

lá z Jeruſálem

głownego miá-

ſtá Zydowskie-

go, do Rzymu

głownego miá-

ſtá Pogáńskie-
Droga Páńska

zowie náuka E-

wángeliey, ábo

wiára Chreſci-

áńska.

* S L. G.

* Boginiey. G.

na plác, gdzie

komedye y go-

nitwy ſpráwo-

wano.

* Tu iest toż
słowo Grackie
μαρτυρῶν,
które indziej wy-
kładamy Do-
ktorem, albo Do-
ktorem zakon-
nym. A oboje
po Łacinie, Scri-
ba. patrz Matt.
2. 4.

* światnikiem
abokościelnym.

G.

* sędziowie

* sądney przy-
czyny, z ktorey
byśmy G.

wie. I A niektorzy też z przednieyszych Azyanow/be- 31
dac mu przyiacielmi / poslawszy do niego prosili go
aby nie wychodzil na rynek. I A drudzy cos innego 32
wolali. Albowiem bylo zgromadzenie zamieszane; a
wiecey ich nie wiedziato dla czego sie zeszli. I A z oney 33
rzesey wymiedli Alexandra ktorego popychali Zydow-
wie. Tedy Alexander sklawszy rekla o milczenie / ch-
cial uczynic obmowe pospolstwu. I Lecz gdy po- 34
znali iz byl Zydem; wscizal sie ieden glos od wszystkich
iakoby przez dwie godzinie wolaiacych: Wielka Dy-
na Ephezka. I A pisarz vsmierzynszy rzese / rzekl: 35
Mezowie Ephezcy / y ktoryz iest czlowiek coby nie
wiedziat iz miasto Ephezkie iest chwaleca wielkiej
boginiey Dyany / y corki Iowislowey: I Gdyz sie te- 36
dy zaden temu sprzeciwic nie moze: trzeba abyście
sie pohamowali / a nie skwapliwie nie czynili. I Albo- 37
wiemescie przywiedli te ludzie / ani swietokradzce /
ani bluźniace boginia wase. I A iesliż Demetrius / 38
y ci co z nim sa rzemieśnicy / maita co przeciwnemu;
wsak prawo bywa: sa też starostowie / niechze iedni
drugich pozywaja. I Jesli sie też o czym innym ba- 39
dacie; to sie na porzadnym zeszciu odprawia. I Albo- 40
wiem trzeba sie bac / abyśmy nie byli oskarzeni o roz-
ruch dnia dzisieyszego: gdyz nie miasz zadnego win-
nego / o ktorymbysiny mogli dac sprawe tego zbicie-
nia. A gdy to rzekl / rospuscil ono zgromadzenie.

NAVKI Y PRZESTROGI.

Krzest Ianow.

To vslyszawszy, okrzezeni sa. Stad znać / iz Krzest Ianow nie 5
byl dostateczny / y nie oczyszczal grzechow / ani dawal Duchá S.
Boby sie ci byli znowu nie krzestili.

Reliquie S. ciu

da czynia bez-
blizenia czi y
chwały Bo-
zkicy.

Chustki. Oto chustki y scelery / ktore sie Pawlowego ciata 12
dotykaly / cuda czynily: y nie bylo zadne balwochwalstwo / ani
zabobony przypisowac im te moc / ktora im Bog prawdziwie da-
wal: y starac sie ich dotknac dla wzdrowienia nie tylko nie byla
zadna kzywda / albo zeliwosc Bogu / ale owsem to byl wielki do-

Ro: Quod
Christi: sit
D. & in vi-
ta Bab.
Hier: cot:
Vigilant.

Philip: 2.
9.

In vita Hi-
lar.
Chrysost:
oco cit.

Mat: 3. 6.

In Aaa.

wod / i wiara Chrystusowa jest prawdziwa: a i ten jest prawym
Bogiem / Ktorego slug ienie / chustki y podwiazki cudz czynily:
iako S. Chrysofom seroko pokazuje. Przetoz sie nie dswuy/
kiedy czytasz w symonach swietych / ze ich reliquia / suknie / chustki /
laski / y inne rzeczy podobne takiez cudz czynily. Czemu i Wigil-
lancius wierzyt nie chcial; przeto od Hieronyma S. zgromiony/
y od koscioła powszechnego za heretyka byl osadzony.

15

Triem Pawla.) Patrz i nie tylko chustki Pawlowe / ale y imie
iego bylo dyablom straszne: Ktore te z opetanych wyganalo.
Stad widzimy i nie tylko imie Pana Chrystusowe / ktore jest nad
wszelkie imie: ale tez imiona slug tego / nad opetaniem wywane/
maja moc nad czarty. Co nie tylko nie wymie chwaly Chrystus
sowej; ale ia owsem mnozy y wyslawia: i nie tylko on sam/
ale y sluzby tego takie cudz czynic moga / y mocniejszy sa nizli Kto-
ry czart w piekle. Tak czytamy u S. Hieronyma: i na wywaz-
nie imienia S. Hilaryona nad opetany / czart narychmial v-
ciekalt. Tak dyabel poczul moc Babile swietego y innych swie-
tych / tez y po ich smierci / gdy mowic nie mogl przy obecności
kosci ich: y gdy od nich byl maczon y dreczon / y wiekac musial.
Czego pelno w Historiach Symonow swietych. Z drugiej strony
nigdy Luter / ani jeden z tych Ewangeliow / czarta wygnac nie
mogl: choz sie o to niektorzy kusili: y choz sie to chlubia wielka
wiata swota.

18

Wyznawiac y opowiadac sprawy swoje.) Insa to byla spo-
wiedz przed Apostoly / a insa przed Janem. Bo ona przede Ktorem
sie dziala / a ta byla po Ksiece od tych / ktorzy iuz wierzyli y Chrzes-
ciany byli. A obacz iaka ci spowiedz czynili: i nie one powszednia /
ktora sie wszyscy ludzie wyznawaja byc grzesznymi (iaka same
spowiedz heretycy znaja) ale kazdy z osobna nie tylko sie spowie-
dal wlasnych spraw / wczynkow y grzechow swych / ale te tez opo-
wiedal z wyliczaniem kazdego z osobna. Co znac daje slowo Gra-
cie ewy y e. w. y Lacinskie Annuncio.

19

Przyniosz księgi.) To o Ksiegach czarno Ksiestkich wszyscy rozumie-
ja: a na imie Chrysofom / Beda y Oekumenius. Bo to byl daw-
ny zwyczaj / Ksiegi czarno Ksiestkie iako y heretyckie palic. W czym
sa chwalebne slatury y dekrety Cesarzow Chrystianstkich / Kon-
stantyna wielkiego / Walentyniana / Theodosyusa y Justyniana.
Jako y dzis koscioł pod stroga klatura zakazuje / nie tylko czytac /
ale ani miec w siebie Ksiag heretyckich. Nie mniej sie tez Chre-
scijanie bzydzili nauka Praktykarska / ktora z aspektow gwiazd

Na imie Pawlo-
we y innych sw-
ietych dyabli
wiekacia.

Spowiedz przed
Apostoly.

Z wyliczaniem
grzechow.

Ksiegi czarno-
Ksiestkie, heres-
tyckie y prak-
tykarskie ma-
ja byc palone.

opowieda

opowieda ludzioru ich przypadki. Dla ktorey Aquila Ponticus, wielkiey nauki cslowiek / z kościoła był wyrzucony : iż sie (takó Epiphántus świadczy) ta nauka bawił. Lecz nie tylko Chrześcijanie / ale y Poganie cierpieć iey niechcieli. Bo (takó Dio piśe) są czasu Augusta Cesarza / tak Mathematykowie / Astrologowie / praktykarze / takó y Fuglarze / pospółu z Rzymu byli wywołani.

Kościół Diány
w Ephesie.

Robił kościoły srebrne. To jest Ektasty onego kościoła zaczęto 24
Dyány : abo rączy obrązy z kápliszkami swemi z srebra odlewane / ktore tym co ie do kościoła ślubowali / drogo przedawał y wielkie stad pientadze zbierał. Był ten kościół Dyány w Ephesie z siedmiu stuw swiata / takó Plinius piśe / przez 400. lat od wszystkiey Azey budowany : 220. łokiet na dłuży / a na szerzą 112. w którym było 127 filarów / każdy z nich od iednego krola wywiedziony : 34. łokiet na wysi : a z nich 60. litych abo z miedzi wlanych.

Kościół pomieszczenia
po wszytkim świecie rozszereżony.

Ktora chwali wszytka Azya.) Takó na on czas przed przyscieniem 27
Pana Chrystusowym / mało nie wszytek świat cudze Bogi y Bóstwa wany chwalił : tak po rozgłoszeniu / y roznieśieniu Ewangeliey po świecie wstało Bóstwochwalsstwo / y wszytek świat Chrystusa Boga chwali. W czym y Proroctwa były.

Iza : 47.
13.
Libro de ponderib.
Dio l. 49.

Plin: nat:
hist: lib:
36. c 14.

Zach: 13.
2.
Iza: 2. 18.

ROZDZIAŁ XX.

1 Páwel zbiegawszy rozmaite miejsca w Macedonie y Gracyey / 7 Kazanie ma w Troádie w Niedziele przy łamaniu chleba przez całą noc. 9 Kedy Eutykus spadłszy z trzeciego piętka / umarł. 10 Ktorego Páwel ożywił. 17 W Milecie napomina Biskupy y przełożone kościelne. 28 Aby byli czynni w rządzeniu kościoła Bózego. 36 A modlił sie ze wszytkimi. 37 Płacz wszytkich dla odeszcia Páwlowego.

A Gdy sie wciśył ten rozruch / wezwawszy Páwla 1
wielu uczniow / y napominając ich / pożegnał sie A
z nimi / y poiachał aby siedł do Macedoniey.
? A przeszedłszy one strony / y napomniawszy ie dluga 2
mowa / przyszedł do Gracyey. ? Gdzie zmieściławszy 3
trzy miesiące / Żydowie nań zasadkę uczynili / gdy sie
názad wieść miał do Syriey : y wymyślił wrocić sie
przez Macedonia. ? A puścił sie z nim * Sosipater 4
Pirrhon Beroenski : z Tessaloniczan też Arystarchus / y

* aż do Azey.
s L. G. S.
Sopater. s L.
G. S.
G.

chus / y

chus/y Sekundus/y Gaius Derbeyczyk/y Tymothe-
 5 us: a z Alzyanow/Tychikus y Trophimus. I Ci w
 6 przod przyszedly/czekali nas w Troadzie. I Al my po
 B dniach Przasnitkow odpłynelismy od Philippowá:
 y przyszlismy do nich do Troady za pięć dni: gdzieśmy
 7 zmiestkali siedm dni.
 I Al w pierwszy dzien po śabacie/gdyśmy sie zeszli
 na tamanie chleba/Paweł przepowiedał im máiac
 8 wyiechac názáiutrz: y przedlużył mowę aż do pułno-
 cy. I Al bylo wiele lamp na oney sali/gdzieśmy byli
 9 zgromadzeni. I Al siedząc niektóry młodzieniec i-
 mieniem Eutychus w oknie/bedac ziet częstkim
 snem/gdy Paweł długo przepowiedał/zmorzony ode-
 10 śnu/spadł na dot z trzeciego pietra/y podniesion jest
 C nań/a obąpiwszy go rzekł: Nie trwożcie sie: boć w
 11 nim jest dusza ie°. I Al gdy zaśie wystąpił/y tamat chleb
 y kóstował/y dosyć długo aż do świtania przepowie-
 12 dał; także wyszedł. I Przywiedli też młodzienca one-
 13 go żywego/y byli nie pomátu pocieszeni. I Al my po-
 šedly do okretu/wiezlismy sie do Assonu/abyśmy stam-
 tad wzięli Pawła: abowiem tak byt postanowił/má-
 14 iac sam pieśo iść. I Al gdy nas znalazł w Assonie/
 15 wzięwszy go przwiachalimy do Mityleny. I Al stam-
 tad odwiozly sie/názáiutrz przybieglismy przeciw
 Chiu: a drugiego dnia przypłynelismy ku Samu: a
 *názáiutrz przyszlismy do Miletu.
 16 I Abowiem Paweł postanowił byt minac Ephes:
 aby mu nie przysło trawić czasu w Azyei. Bo sie kwá-
 pił/iesli možna rzecz/aby ná'dzien Piecdziesiatnice
 był w Jeruzalem.
 17 I Al z Miletu postawly do Ephezu/przyzwał star-
 D szych kościelnych. I Zcorzy gdy przysli do niego/y
 18 byli wespolek/rzekł im: Wy wiecie od pierwszego

* Philippowo,
 jest inne miastá,
 do ktorego mie-
 szczan jest list
 Pawła S.

Zącz: 43.

* gdy sie zeszli v-
 czynowie. G.
 * disputował z
 nimi. L.

* gdy sie z nami
 ascedł. i L. G.

* pomieszkaw-
 šy w Trogiliu.

Zącz: 44.

* dzien Swiate-
 czny.

* Biskupow ká-
 planow y prze-
 łożonych kościel-
 nych, iáko máš
 ni: y. 28.

G.

• y z wiela kż.
G.

Kazanie Apo-
stolskie nie są-
ma wiara lu-
dziom zaleca, a-
le y pokuta.

• ninacz nied-
bam, ani dusze
swey y siebie za
droga poczy-
tam. G.

* z wselem. G.

• sem żadnemu
nie iest przy-
czy na zadrženia.
Hebräism.
G.

Oto maś krew
Boża, iż Pan Ch-
ristus iest wie-
dneý personie
Bog y człowiek.
Boć iá to wiem.
G.

• prozdy ábo cież-
cy. 1 L. G.

* brácia. G.

* wam. G.

dnia ktoregom wshedl do Azyey / iákom z wámi byl
przez wszytek czas : y sluzac Pánu z wšeláka pokora /
y ze łzami y pokusámi / ktore ná mie przychadzály z
zasadek Żydowskich : y iákom nie opuścíl nic pożyte-
cznego / żebych wam oznaymić nie miał / y náuczyc
was iáwnie y po domiech : y oświadczáiac Żydom
y Pogánom pokute ku Bogu / y wiare w Páná ná-
šego Jesusa Chrystusa.

y A teraz oto iá zwiázány duchem / ide do Jeruzá-
lem : niewiedzac co sie tam zemna dziać bedzie : y ie-
dno że Duch święty po wszytkich miešciech świado-
czy mi / powiedáiac : że mie więzienia y wtrápienia
czekáia w Jeruzálem. y Ale zá nic sobie tego nie wa-
że / y zdrowia mego drożey sobie nie śáćnie niżli mnie
sámego : bym tylko dokończył biegu mego * y po slugi
ktoram wziął od Páná Jesusa / ku oświadczeniu
wángeliey łáski Bożey. y A teraz oto iá wiem / że nie
ogładácie wiecey oblicza mego wy wszyscy / przez kto-
rem przešedl przepowiedáiac krolestwo Boże. y Prze-
toż oświadczam sie wam dnia dzisieyšego / że ciem-
iá iest czyścí ode krwie wszytkich. y Albowiemem sie
nie chroni / żebych wam nie miał oznaymić wšel-
kiey rády Bożey. y Przetoż pilnuýcie sámi siebie / y w-
šytkiey trzody / náđ ktora was Duch S. postánówil
Biskupámi ; ábyście rzadzili kóšciot Boży / ktorego
nábył krwia swoia. y Jáć wiem / że po odeszciu mo-
im wniáda między was wilcy drapieżni nie folgujac
trzodzie. y Az was sámych powstána mészowie mo-
wiacy przewrotności / áby odwiędli wcznie zá soba.
y Dla tegoż czuyćie : pomniac / że ciem przez trzy lá-
tá wnocy y wędnienie przestawálná pominać z was
kážde z łzami. y A teraz * porucam was Bogu y slo-
wu łáski iego / ktory może przybudowác / y dáć dzie-
dztwo między wszytkimi poświęconymi. y Nie

požadacíem

49. Moý
16. 15.
1. Krol: 15
5.

34 požadatciem żadnego z was srebrá ani złotá / ani
 35 sáty. I Sámí⁴ wiecie iz moim potrzebom y tych kto-
 36 rzy sa zemna / służyly te rece. I Wszytociem wam
 37 wkazal iz tak pracuiac potrzebá podeymować słabe:
 38 á pámietać ná 'słowo' Páná Jესusowe / że on mowil;
 39 Szcześliwśa iest rzecz dáwać / niżeli bráć. I A gdy to
 40 rzekł / kłękawśy ná koláná swe / modlił sie z nimi w-
 41 sytkinni. I Resztal sie płacz wielki wszytkich / á vpa-
 42 dáłac ná syi Páwtowey / cátowali go. I bedac nabár-
 43 dziey żáłośni z tego słowa / ktore powiedziat; że wie-
 44 cey nie mieli ogladać oblicza iego. A odprowadzili
 45 go do okretu.

N A V K I Y P R Z E S T R O G I.

- 7 Gdyśmy sie zešli ná łamánie chlebá.) Tu Páwel S. w Niedziele Rozdawanie S.
 chleb łamał / ták iáko gi łamta w naswietśym Sákramencie iá-
 8 tá Chrystusowego: y miał kazánie do ludu / przed sprawowánim
 9 y rozdawánim świętego Sákramentu / y potym. Aug: epist: 66.
 10 ad Casulanum. A Bedá ná to mteysce.
- 16 Ná dzień pięćdziesiątnice.) To iest ná dzień Świąteczny. Co B. Świątki Chrzes-
 17 piphántus zacny Doktor Gracłi wykłada o Świątkách Chre-
 18 ściáńskich. Acz Chrysostró S. rozumie / że sie Páwel spieśył do
 19 Hieruzalem / nie ták dla samego świętá / ktore y gdzie indzie ob-
 20 chodźć mogli / iáko dla wielkiego zgromádzienia ludzi ná to świę-
 21 to: áby nieprzytáctoly swoje mogli pozyskác. Lecz to pewná / że
 22 tu ná on czas Apostolowie / iáko Niedziele miásto Soboty świę-
 23 cili; ták też y Wielkanoc y Świątki Chreściáńskie obchodzili.
- 28 Biskupámi.) Oto Biskupi ábo Káplani (bo sie to o oboich ro-
 29 zumieć moze / iáko y presbyteri) sa sprawcy y rzadcy Kościółá Bo-
 30 žego y sa namiestnicy Duchá S. y rzędnicy lego.
- 28 Krwia swoia.) Oto Chrystus iest Bog / ktory sstawśy sie czo-
 31 wieciem / Fupil sobie Kościół własná Krwia swoia. Lecz to mtey-
 32 sce Czechowic fálśzute. Napřod przydawáiac słowo (syná) ktore
 33 go w tercie ani w Gracłim ani w Láciińskim zgólá żadnym nie
 34 máś. Wtec to co nápisano / własná Krwia / ábo przez Krew wła-
 35 śná / odmieniać w ono / przez Krew własnego: czego nie tyłko
 36 Láciiński ále ani Gracłi text nie dopuszcza: Bo pod iednym átry-
 37 kulem & in eodem casu (Να τοῦ ἰδίου αἵματος, przez własná

Rozdawanie S.
Sákramentu.Świątki Chrzes-
ściáńskie.Biskupi y ká-
plani.Bóstwo y czo-
wieczeństwo Ch-
ristusowe.Fálśersstwo Cze-
chowicowo.

Własności ha-
retyków.

- 1.
- 2.
- 3.
- 4.

Trádicie.

krę) nte o dwu rożnych rzeczách (o kręwi y o Synie) ále o sedney
rzeczy (o własney kręwi) mowi. To też Czechowicowi namnięcy nie
pomaga / iż nie stoi τὸ ἰδ' ὡς ἵσταται. Bo Grekowie nie máiac
Ablatium, miásto ntego używáia nte tylko Datium, ále y Geni-
tium cum prepositione δ' iá, iáko ná tym mteyscu : Ták iż toż iest
nábyć Kościolá kręwia własna / co y przez kręw własna.

(y ilcy drapieżni.) W tu masz kilká własności heretyków. Jer 29
dná / iż sa iáko wilcy targáiac y rozpraszáiacy trzode Páná Chr-
stusowe. Druga iż powstáia y wychodza z Kościolá / iáko y Jan
S. mowi : Wyšli z nas / ále nie byli z nas. Trzecia iż mowia
przewrotności : Że wszytko ich stáránie ná tym iest / áby to wy-
wócił co dobrze w Kościele Duch S. postanowił. Czwarta iż
to wszytko czynia / áby wmtedli vcznie zá soba : to iest / áby nowa
sekte záložyli / á tym sobie sławe vczynili : áby od Lutrá zwano
Luterany / od Kálwiná Kálwinisty / od Serwetá Serwetany.
Szczesliwsza iest dáwać.) Tego słowa Pánstiego w Ewangeliey 35
nie czytamy. Bo nie wszytko iest nápisano co Pan mowił y czy-
nił. Ale to Páwel S. ábo slyszá od ktorego z Apostolow / ábo
miał z Duchá S. Rában.

Ian 10. 12.
1. Ian 2.
19.

ROZDZIAŁ XXI.

1 Páwłowi do Jeruzálem ciągnacemu / y bráćia w drodze ná-
wiedzáiacemu / 10 Prorok Agáb wieszienie / ktore go miáło w Je-
ruzálem potkáć / opowiada. 13 Ale Páwel gotow bedac vmrzeć
dla Chrystusa / 17 Przed sie poszedł do Jeruzálem. 20 Rádza mu
áby sie z drugimi oczyścił / żeby vstąpił w Sydon z tego domniéma-
nia. 27 Co gdy vczynił / poimano go w Kościele. 31 A gdy go
Sydowie zábić chcieli / 33 Kotmistrz go im wydáł : y zwiázán° zá-
wiesić do obozu rozkázal. 40 Wstáć mu do ludu mowić dozwolił.

M Státo sie gdysmy odiecháli rozstawišy sie z ni-
mi ; przypłynelišmy prostym pedem do Kou-
á názáitruž do Rhodu / á stámtad do Pátáry.
? A znalazšy okret ktory mial płynáć do Semki / w-
siadšy wen iáchálišmy. ? A gdy sie nam vřázat Cypr /
zostáwiwšy go po lewey stronie / płynelišmy do Syri-
ey / y przypłáwiłišmy sie do Tyru : ábowiem tám z o-
kretu skládáć miano towar. ? A znalazšy vcznie /

1
A
2
3
4

zmieškáliš

5 zmiestálismy tam siedm dni: ktorzy Páwtowi mo-
 6 wili przez Duchá/áby nie chodzil do Jeruzálem. ? A
 7 gdysmy wymiestáli one dni/wyszedšy popšli smy á wšy-
 8 scy nas prowadzili z ženami y z díatkami áž za miá-
 9 sto: á kłeknawšy ná kolána nád bzegiem/modlili-
 10 smy sie. ? A požegnawšy sie spolecznie/weslismy w
 11 okret: oni tež wrocili sie do domow swoich. ? A my
 12 "przepřawšy sie od Tyru przyptynelismy do Pto-
 13 lemáidy: á przywitawšy sie z bráćia / miestálismy v
 14 nich ieden dzień.
 15 ? Lecz názáiutrz wyszedšy/ przyšlismy do Cezáre-
 16 iej. A wšedšy w dom a Philippá Ewángelisty/ kto-
 17 ry byl ieden z onych siedmi/ zostálismy v niego. ? A
 18 ten miał cztery corki panny/ktore prorokowały. ? A
 19 gdysmy tam przez niemáto dni miestáli/nádsedi z Ju-
 20 dškiey žiemie prorok niektory imieniem Agáb. ? Ten
 21 przyšedšy do nas/wšawšy pás Páwtow/ y zwiáza-
 22 wšy swoje nogi y rece/rzekł: To mowi Duch šwiety:
 23 Mezá ktorego iest ten pás táž zwiáza w Jeruzálem
 24 žydowie/y podádza w rece Pogánow. ? Co gdysmy
 25 všlyšeli/prošilismy y my/y či ktorzy ná onym miescu
 26 byli/áby nie chodzil do Jeruzálem. ? Tedy odpowie-
 27 dział Páwet/ y rzekł: Co czynicie/ pláczac/ á tra-
 28 piac serce moje: Abowiem ja gotowem nie tylko byé
 29 zwiázan/ále y vmrzeé w Jeruzálem/dla imienia Pá-
 30 ná Jesufowego. ? A gdysmy go námowić nie mo-
 31 gli/przestálismy/mowiac: Niechayžec sie dícieie wo-
 32 la Pánška. ? A po onych dniách nágotowawšy sie/
 33 przyšlismy do Jeruzálem. ? A šli tež spolu z námi
 34 vczniowie z Cezáreiej/prowádžac z soba (v ktorego-
 35 smy gospoda staé mieli) Jázoná niektorego Cypři-
 36 cžyšá/ štárego vczniá. ? A gdysmy przyšli do Jeru-
 37 zálem/wdštecnie nas przyšeli bráćia. ? Lecz názá-
 38 iutrz wšedi Páwet z námi do Jákubá/y zebrałi sie w-

odpráwišy
 plynienie 12 L.
 G.

Záč: 45.

" 2 L. G.

" Rozumiey dys-
 ákonow.
 Iáko Piotr miał
 žone, ále z nia
 nie obcowal po
 šwym powola-
 niu, iáko maš
 Matt: 19. táž sie
 tež rzecž može o
 tym Philippie
 Diákonie.

" G.

Mnážoná. N
 L. G. S.

wszyscy stary. i ktore pozdrowiwszy / opowiedzial im
 wszystko z osobna co Bog czynil miedzy Pogany przez
 sluzbe tego. i oni wysluchawszy / chwalili Boga /
 y rzekli mu: Widzisz bracie / iako jest wiele tysiecy
 dzaw ktorzy uwierzyli: a wszyscy goraco przy zakonie
 stoja. i Asyeli o tobie z powiesci / iz uczysz odsta-
 * wszystkich. G. nia od Mojzesa / tych * Zydow ktorzy sa miedzy Po-
 gany: powiedaiac ze nie maja obczyszczać synow swo-
 * wyzaiow. G. ich / ani chodzic wedle 'zwyczajow'. i Coz tedy jest:
 koniecznie sie lud zysc musi: bo wysysa zes przysedl.
 i Al przetoż uczyn to co powiedamy. Sa u nas czte
 * to jest, Nazarey mezwowie / ktorzy na sobie slub maja. i Te przy-
 reyczkowice. iawszy / oczyszcze sie z nimi: y zloz sie z nimi / aby ogo-
 * na ofiary kto- lili glowy: a poznaja wszyscy / ze to co o tobie Asyeli /
 re oddac maja. falsz jest: ale iz y sam chodzisz przestrzegaiac zakon.
 * nie takowego pisali / stanowiac / aby * sie wystrzegali tego co jest
 nie zachowali: ofiarowano baltwanom / y krwie / y rzeczy dawionych /
 tylkoz aby. G. y porubstwa.

Zacz: 46.

d raiac sie za
 te, ktory zdru-
 gimi wypelnił
 czas Nazarey-
 stwa.
 rozumiey, ká-
 planom.

i Tedy Pawel wziawszy one meze / nazaiutrz
 czysciony bedac z nimi wshedl do Kosciola / opowie-
 daiac wypelnienie dniow oczyszczenia / az za kazdego
 z nich byla oddana ofiara. i Al gdy sie wykonac mia-
 to siedm dni / Zydowie z Azrey wyrzawszy go w Kos-
 cielem / wzburzyli wszystkie lud / y pochwytili go / y wola-
 iac: Mezowie Izraelscy / ratujcie: Tenci to jest
 czlowiek ktory przeciw ludowi y zakonowi / y miescu
 temu / wszedy wszystkich uczy: a nadto y Pogany wpro-
 wadzil do Kosciola / y zgwalcil to miejsce swiete.
 i (Abowiem przedtym widzieli z nim w miescie Trofi-
 ma Ephezkiego / ktorego mniemali zeby Pawel w-
 wiadl do Kosciola) i Wzruszylo sie wszystko miasto /
 y zbiezal sie lud. A poimawszy Pawla / wywetli go
 z Kosciola / y natychmiast dzwi zamkniono. i Al gdy

się starali

19
 D
 20
 21
 22
 23
 24
 25
 E
 26
 27
 28
 29
 F
 30
 31

b 4. Moy:
 6. c 15.
 VVyz: 15.
 c 15.
 c VVyz: 15
 d 20. c 29.
 d Niz: 24
 c 15.

e Niz: 26.
c 21.f Niz: 22.
a 3.Hler: lib:
cont: Io-
uin.
Occum: in
Acta.
2. Tim: 4.
s.

32 sie starali iakoby go zabici/ przysla wieść do 'Hetmá-
ná rotę/ Iż sie wzruszyło wszytko Jeruzálem. i Który
nátychmiast wżarowy służebne y 'Rotmistrze/ przy-
bieżat do nich. i Oni wyrzawowy Hetmána y służeb-
33 ne/ przestáli bić Páwła. i Tedy Hetman przybliży-
wszy sie poimal go/ y kázat go dwiemá táncuchy zwie-
34 ząc: y pytat sie ktoby był/ y coby uczynił. i A 'druddy
co innego' woláli miedzy rzęsa. Lecz gdy sie nie pe-
wnego dowiedzieć nie mogli dla zgiełku/ kázat go w-
35 iść do obozu. i A gdy był w wschodu/ przydało sie iż
go práwie niesli żołnierze dla gwałtu onego ludu.
36 i Albowiem mnóstwo ludzi śło za nim/ woláiac:
37 Strac go. i A gdy miał być wprowadzony Páwel
do obozu/ rzekł Hetmánowi: Godzili mi sie co mówić
38 do ciebie? A on rzekł: Umieś po Gracku? i A nie
tyżes iest on Egipcyanin/ ktoryś przed tymi dni w-
czynił rozruch/ y wywiodles ná puszcza cztery tysiá-
39 ce meżow zboycow. i A rzekł do niego Páwel: f Ja-
ciem iest cztowiek Żyd Társeńczyk/ mieścjanin nie z
podleyšego miásta Cylicyey. Lecz prosze cie dopuść
40 mi mówić do ludu. i A gdy on dopuścił/ Páwel sto-
iac ná wschodzie/ skinal reka ná lud/ á gdy było wiel-
kie milczenie/ uczynił rzecz do nich Żydowskiem ięzy-
kiem/ mówiac.

N A V K I Y P R Z E S T R O G I.

9 Pánny ktore prorokowały.) W tych czterech cerkách Philippo-
wych (według Hieronymá) po krzyżu Pánstkim pániestwa pier-
wiaści były poświęcone. A iáko Dekumentius piše / przydał to
Lufas S. ná zalecenie dziewictwa / ktore ony z nabożeństwá ku
Bogu zachowały: y przetoż dar prorocstwa otrzymály. Lecz
Philipppá oych ich/ nie przeto Ewángelista nazywano/ żeby kiedy
pisał Ewángelia: ále iż ta pilnie opowiedał. Jáko y Páwel Ty-
motheuszá nápomina / áby urząd Ewángelisty wykonał / nie w
pisaníu/ ále w opowiadaniu Ewángeliety.

24 Przestrzegáiac zakonu.) Aż ceremonie sąonne tuż ná on czas Ceremonie są-
były ymo-

wł: Tyśiacznic
ká.

i Serniki.

iedni tak dru-
dy owák.

" G.

Pánny Bogu od-
dane.

Ewángelista.

Ceremonie są-

były ymo-

konne do czasu były vmorzone y niepożyteczne: wśakże iestcze nie były śmiertelne mogły być od ani škodliwe/ tym którzy ie zachowáli/ po iestcze Ewangelia do wiernych za trzymáne.

Dekrety Kon-
cyliow iako wa-
żne.

státecznie nie była ogłoszoná : y mogły być choć od Chrześciján now do czasu chowane/ tym vmyslem/ aby mdyim żydom dopie- to náwroconym/ ábo myslacym o náwrocentiu/ nie dali zgorzienia. Jáko tu Apostołowie z nátychnienia Ducha S. postanowili / so- gniać do czasu krewkości nowych Chrześcijánow/ żydom náwro- conych. A obacz iáka iest ważność dekrétow stárszych ábo Kon- cyliow : że y Páwel S. który nie od cslowiek / ále od samego Chrystusa wziął był Ewangelia : y który sie był dla tego w Anty- ochy Piotrowi sprzeciwił / y w listach swych iuz był wiele pisał o odrzuceniu ceremoniy zakonnych : á wždy tak sobie ważył ten dekrét stárszych/ iż nań wnet zezwolił : y uczynił to co tylko nabo- żntey był / y żydom zwykli byli czynić.

ROZDZIAŁ XXII.

1 Kres Páwlowá do żydom/ która dacie sprawie wiary y náwro- centia swego. 22 żydowie woláli aby był zábit. 24 Rzymistrz go wieść kaze do obozu / aby go biczmi sprobował. 25 Ale wstá- śawszy iż Páwel iest Rzymiánin. 29 Dal mu pokoy.

Sluchaycie mo-
iey do was teraz
obmowy G.

Mężowie bráćia y oycowie / ^a sluchaycie tey 1
ktora teraz do was czynie obmowy. ^a (A gdy 2
wstyseli iż do nich mowil po żydowsku / tym A
wiecej milczenie uczynili. ^a I rzeki) ^a Jáciem iest 3
mąż żydowin/ vrodzony w Tarsie Cylicyjskim ; lecz
wychowan w tym mieście v nog Gámalielowych/
wyćwiczony wedlug prawdy zakonu oyczystego : go-
racym bedac miłownikiem zakonu : iáko wy wśyscy
dzis iestescie : ^a b ktorym przesładowat^a te droge^a aż 4
ná śmierć/ wiażac y podawáiac do więzienia y me-
że y niewiásty : ^a iáko mi tego y Arcykáptan iest świád-
kiem/ y wśyscy stárszy : ^a c od ktorych też listy wziawszy
do bráćiey/ iechatem do Dámásku/ abych przywiodl
ty co tam byli/ powiazawszy do Jeruzálem/ aby byli
staráni. ^a d I przydało sie gdym iáchat / y przybliża- 6
tem sie do Dámásku o południu / iż nagle oświećitá

dostátecznie w
zakonie oyczy-
stym. G.

Bogá G.

te wiara Chrze-
ściánska.

August.

Gal: 1. 1.

Gal: 2. 11.

Gal: 5. 2.

4 VVyz: 21
g 39.

4 VVyz: 16.
a 3.

5 B
c VVyz: 9.
a 2.

6 d VVyz: 9.
a 3.

sie okolo

- 7 sie okolo mnie wielka swiätosc z nieba: i wpadſy
 8 na ziemie / wſlyſałem głos mowiacy mi: Szawle/
 9 Szawle / przecz mie przeſląduię? i A iam odpowie-
 10 dział: Ktoś ieſt Pánie: A rzekł ku mnie: Jam ieſt Je-
 11 ſus Nazárenſki / ktorego ty przeſląduię. i A ci kto-
 12 rzy byli zemna / ácz widzieli ſwiätosc*; ále głosu
 13 nie ſlyſheli onego ktory zemna mowił. i A rzekłem:
 14 Coż uczynie Pánie: A Pan rzekł do mnie: Wſta-
 15 wſzy idź do Dámáſtku: á tamci powiedzą o wſytkim co
 16 maſz czynić. i A gdym niewiedział przed iáſnoſcia
 17 ſwiätosci oney / prowadzony za rękę od towarzy-
 18 ſhow przyſzedłem do Dámáſtku. i A Anániaſ niekto-
 19 ry maż * wedle zakonu / máiac ſwiadectwo od wſy-
 20 tch Iydow mieſzkáiaczych* / i przyſzedſy do mnie y
 21 ſtána wſy rzekł mi: Szawle brácie / przeżyrzy. A ia
 22 teżyżę godziny weyrzałem nań. i A on rzekł: Bog o-
 23 ców náſzych obrat ciebie ábys poznał wola iego / á i-
 24 byś ogladał ſpráwiedliwego / y ſluchał głosu z wſt ie-
 25 go. i A bowiem bedzieſ iego ſwiadkiem do wſytkich
 26 ludzi / tego coſ widział y ſlyſzał. i A teraz co odwa-
 27 czaſ: Wſtań á okrzci ſie / á omyj grzechy twe wſy-
 28 wáiac imienia iego. i A przydało mi ſie gdym ſie
 29 wrocił do Jeruzálem / á modliłem ſie w koſciele / ſem
 30 był od ſiebie odſedł. i A widziałem go mowiacego
 31 ku mnie: Spieſz ſie / á wyniđz rychto z Jeruzálem: á
 32 bowiem ſwiadectwá twego nie przyima o mnie. i A
 33 iam rzekł: Pánie / oniç wiedzą / że ciem ia ſadzał do
 34 więzienia / y biátem po bożnicách wierzace w cie.
 35 i A gdy wylewano krew Szczepaná / meczenniká
 36 twego / iam teży ſ tudzieſ ſtat / y zezwalałem* y ſtrze-
 37 głem ſat tych ktorzy go mordowali. i A rzekł ku
 38 mnie: Idźże / bo ia do Pogánów dáleko poſle cie.
 39 i A ſlucháli go tedy áż do tego ſłowa: á tu podnieſli
 40 głos ſwoy mowiác: Zgladź z ziemie takiego człeka: bo

* y polekáli ſie.
G.* pobojny. i L.
K. G.* w Dámáſtku.
K. G.to ieſt, Chriſtá
Páná.á omyi ſie z
grzechowtwych
z L. G. S.Páńskiego. G.
sem był w zá-
chwyeniu.Páweł widział
Páná Ieſuſá.pierwſzego me-
czenniká ábo
ſwiadka twego
G.* ná zámordo-
wánie iego. G.

nie słuſa aby miał żyć. ⁊ Al gdy oni wolali y miotali 23
 śaty swe y ciſkali proch na powietrze; ⁊ roſkazał go 24
 Hetman wieść do obozu / y biecować y meczyć go :
 żeby ſie dowiedział przyczyny / dla czego by tak nań
 wolano. ⁊ Al gdy go rżemieniami związano / rzekł Pá- 25
 wel do Rotmiſtrza tamże ſtoiącego : Izali ſie wam
 godzi człowieka Rzymianina y nie oſadzonego biecować : ⁊ Co wſłyſawszy Rotmiſtrz / przyſtapiwſzy o- 26
 powiedział Hetmanowi mówiąc : *Co maſz czynić :
 bo ten człowiek ieſt Rzymſki mieſzczanin. ⁊ Al przy- 27
 ſtapiwſzy Hetman / rzekł mu : Powiedz mi ieſliſ ty
 ieſt Rzymianin : Al on rzekł : Tak ieſt. ⁊ Al odpowie- 28
 dział Hetman : Jam za wielką ſumme tego miáſtá
 doſtał. Al Páwel rzekł : Al tam ſie y wrodził. ⁊ Wá- 29
 tychmiáſt tedy oſtąpili od niego ci co go meczyć
 mieli. A temu ſie y Hetman zlekt / dowiedziawszy ſie
 że był Rzymianinem / a iż go był związał. ⁊ Al ná- 30
 iutrz chociaż pewnie wiedzieć o ktoraby rzecz był od
 Żydów obwinion / rozwiązał go* : a roſkazał ſie zejść
 Káplanom / y wſytkiey ich ſiedzącey rádzie : a wy-
 wiodſzy Pávła poſtawił przed nimi.

NAVKI Y PRZESTROGI.

Omył grzechy twe.) Krzeſt S. omywa grzechy / iáko tu táśnie 16
 wiđiſz / a nie znaczy tylko (iáko heretycy mówia) żeby grzechy
 przed tym były odpuſzczone : ábo żeby przez ſame wátę były od-
 puſzczone. A táł náuka koſcielna ieſt : ſwíetym piſmem zgodna /
 ktora trzyma / iſ Sákramenty dása iáſte / przez moc ſámego Sák-
 ramentu / ktory ieſt ſłożon z ſłowá y z elementu. Iręgu.
 Y zęzwalałem.) Nie tylko przełożeni / ale y wſyſcy inni ktory 20
 zęzwalała ná śmierć ábo wciśnienie ludzi Chreſciáńſkich dla po-
 wſedney wiary / cieſtko Páná Boga obrażá. Iáko tu zęzwala
 Páwel s. wyſławiać wielkie miłoſierdzie Boſkie przećiw ſobie.

ROZDZIAŁ XXIII.

1 Páwel przed Káplany y wſytká ráda chociaż mówić / 2 Aná-
 náſá ktory go policzować kazał / ſciána pobielána náwał.

5 Z czego sie zśś wymowił. 6 A zwoławszy ze był Pharyzeuszem/rozruch między Żydzy uczynił. 10 Potym do obozu wiedzio-
ny/ 11 W nocy od Páná był umocniony. 12 A gdy sie nań sprzy-
siegli Żydowie/ze go zabić chcieli/ 16 Słestzeniec Páwlow od-
tłyl Rotmistrzowi ich sprzyśięszenie. 22 Przetoż go Rotmistrz
odesłał noca do Cesárcey / do Felixa stárosty. 26 Kópja listu
Rotmistrzowego.

A Páwel pátrzac pilnie ná one ráde siedząca /
rzekł: **M**ezowie brácia/ ia ze wszytkiego sum-
nienia dobrego zachowałem sie przed Bogiem
aż do dnia tego. 1 A Anániasz Arcykapłan kazał go
cym ktorzy przy nim stali bić w gebe. 1 Tedy rzekł
Páwel k niemu: Skarże cie Bog sćiano pobielona.
A ty 'siedząc sádzisz' mie wedle zákonn; a rostkázniesz
mie bić przeciw zákonnowi? 1 A ci ktorzy tam stali/
rzekli: Arcykapłanowi Bożemu zlorzeczysz? 1 A Pá-
wel rzekł: Nie wiedziałem brácia/zeby był Arcyká-
planem. Bo nápisano iest: a Przetożonemu ludu
twego zlorzeczyc nie bedziesz. 1 A wiedzac Páwel ze
jedná część była Sádduceuszow/ a druga Pharyzeu-
szow; zwołal w oney rádzie: **M**ezowie brácia/ b iam
iest Pharyzeusz/ syn Pharyzeuszow: o c nádziecie y o po-
wstanie umártých mnie tu dzis sádza. 1 A gdy to wy-
mowił / wszczął sie rozruch między Pharyzeuszami y
Sádduceuszami: y rozzerwato sie ono zgrómádzienie.
1 A bowiem Sádduceusze powiedáli; iż nie máś
smartwychwstania/ ani ániolá/ ani ducha: a Phary-
zeusze to oboje przyznawali. 1 A sstało sie wolá-
nie wielkie. A powstawszy niektorzy* z Pharyzeu-
szow/ spieráli sie mowiac: Nle ztego nie náyduiemy
w tym cślowieku: a iesliż z nim mowił duch ábo án-
iol*: 1 A gdy był wielki rozruch; boiác sie **H**erman-
áby Páwla nie rozśarpáli między soba; rostkazal iśc
służebnym/ a wydrzeć go z pośrzedku ich; y odwieśc
go do obozu. 1 A przyśtley nocy stánawszy przy nim

Zacz: 47.

siedziś sádzac
K. G. S.

Luceś.

* Doktorowie
z strony Pharyż.
G.* nie walczyś
przeciw Bogu.
G.ábo Rotmistrz
rákze y nízey L.
Tribunus, G.
χιλίαχος, to
iest, tyśiacnik,
przelożony nád
tyśiacem żołnier-
zow.

V say Páwle G. Pan / rzekł: *Bądź stały: abowiem iákos o mnie s* C
 wiádeczyt w Jeruzálem; tákžec y w Rzymie trzeba
 świádeczyć. *I* *2* *gdy był dzień / sięzedy sie niektorzy z* 12
ábo, sprzysięgli sie. *Żydow / ślubem sie zowiązali* *mowiac; że nie mieli*
ani iesc ani pic / ázby zábili Páwla. *I* *2* *było ich wiecey* 13
5 L. y G. Lecz *niż czterdzieści meżow / ktorzy to sprzysiężenie v*
K. y S. máia to *czynili. I ktorzy przyszedşy do Arcykapitanow y star* 14
słowo. *şych / rzekli: Slubemesny sie zowiązali że nic wkuśić*
** iutro. G.* *nie mamy / ázbyşny zábili Páwla. I* *2* *przetoz wy te* 15
raz oznaymićie Żetmánowi y rádşie / áby go ** do was*
wywiódi: iákobyşcie sie mieli dostáteczniey wywie
dziec o sprawách tego. A my / pierwey niżli dorydşie / 16
gotowisny go zabić. I *Co gdy wşlyşat sieştrzeniec*
Páwtow te násadke / przybieżawşy y wşedşy do obo 17
zu opowiedział Páwtowi. I *2* *Páwel przyzwawşy* D
ę sobie iednego z Rotmistrzow / rzekł: Doprowadz
mlodzieńcá tego do Żetmána: bo mu cóş ma opo 18
wiedzieć. I *Przetoz tedy on wşiawşy go przywiódi*
do Żetmána / y rzekł; Páwel wieżien ** prośit mie / á*
bych tego mlodzieńcá doprowadşit do ciebie: ktoryc 19
ma cóş powiedzieć. I *2* *Żetman wşiawşy go zá re*
te / y odwiódy ná strone / pytał go: Coż iest co mi o
znaymić maş: I *2* *on rzekł: Umyşliłi Żydowie prośić* 20
cie / ábyş iutro wywiódi Páwla przed siedzacá rádę:
iákoby sie mieli co dostátecznieyşego o nim dowie 21
dziec. I *Alle ty nie wierz im: Boć sie nań náşádżito* E
z nich wiecey niż czterdzieści meżow / ktorzy sie ślu
bem zowiązali / iż nie máia ani iesc / ani pic / ázby go zá
mordowáli: y teraz inż sa po gotowi / czekáiac od 22
ciebie przyobiećania. I *Żetman tedy odpráwił one*
go mlodzieńcá; roştázuiać áby tego przed żadnym
nie powiedał / że mu to oznaymił. I *2* *wezwawşy* 23
dwu Rotmistrzow / rzekł im: Nágotuyćie dwieşćie
şluzebnych / áby şli áż do Cezáreiey: I *temu siedm*
** G.*

24 dziesiąt iezdnych y dwieście pieśnych z oszczepami/ od
 trzeciej godziny w noc: y A nągotuyćie konie/ aby
 25 Pawała wsądziwszy/ zdrowo odprowadzili do Felixá
 starosty. (abowiem sie bał by go snać nie porwali
 26 Żydowie y nie zabili; a onby poty odnośit potwarz/
 F iakoby wziąć miał pieniądze) y napisałwszy list/ ktory
 to w sobie zamyskał: Klaudius Lizyas wielmożnemu
 27 starości Felixowi zdrowia: y Tego meżá poimane-
 go od Żydow/ gdy iuż od nich miał być zabít/ przysze-
 28 dwszy z rota obiátem go: dowiedziałwszy sie iż iest Rzy-
 29 nan skárżyli/ wywiódtem go przed ich ráde. y ktore-
 gom nálażi oskárżonego o gadki zakonu ich: lecz nie
 30 mającego żadney winy godney śmierci abo więzie-
 niá. y A gdy mi oznaymiono o zdrádzie ktora nágo-
 31 torwali byli przeciwiemu; * postátem go do ciebie /
 opowiedziałwszy też tym co nan skárżyli/ aby przed to-
 32 ba mówili*. Niey sie dobrze. y Służebni tedy/ táł
 iáko im byto rozkazano/ wziawszy Pawała/ prowadzili
 32 noca do Antipátridy. y A názáitruż wypráwiwszy
 33 iezdne aby z nim iácháli/ wroćili sie do obozu. y Kto-
 34 rzy wiechawszy do Cezáreiey / a oddawszy list staro-
 ści/ postáwili przed nim y Pawała. y A przeczyna-
 35 wszy list*, y zopytawszy z ktoregoby był powiátruż y zro-
 zumiawszy że był z Cyliciey/ y rzekł: Bede cie słu-
 chat/ gdy iez przyida ci ktorzy ná cie skárzyć máia.
 A rozkazat go strzedz ná pálacu Żerodowym.

9 L. G. S.

* Żydowie. G.
 * nátychmiast.
 G.

* to coby przes-
 ciwiemu mieli.
 G.

* starostá. G.
 G.
 * przybida 4 L.
 G.
 * náratuśu.

N A V K I Y P R Z E S T R O G I.

3 Skarże cie Bog.) Nie rzekł/ Boday cie Bog wbił abo skarał:
 ale skarże cie Bog. Bo to iest prorocstwo/ a nie prześiectwo/ ani
 szorczestwo: y nie z gniewu ani z popedliwości názwáł Bisku-
 pá ściána pobielona/ ale prorokutac tákie/ iż ono káplánstwo Ży-
 dowskie obłudne y ścienie pobieloney podobne/ miáło iuż być o-
 bálone y sepsowane/ gdy ná iego miejsce nástąpiło/ káplánstwo

Paweł nie káie
 Biskupowi.

August:
 ser: do: in
 mör: lib: i.
 Raban.

Paweł ci Bi
skupą choiā
nie prāwego.

Páná Chrystusowe / náuka Apostolska obitwione. *Augustinus*
vbi sup: & Beda.

Nie wiedziałem bracia.) Nie mówił tego takoby sydzac (takó 5
Brzeszy tłumacze nápisali) ále iś go ábo prawdziwie nie mał/ nie
bedac przez kilkanaście lat w Jeruzalem: ábo takó Beda rozu-
mie / że nie wiedział aby on był przedniejszy káplanem: iż ká-
plánstwo Żydowskie iń wstáło było. A choź dobrze wiedział / że
ten prawdziwie nie był przedniejszy káplanem w nowym testá-
mentie: wśákże wczac inszych / aby czili takie takie przelozione;
wczitwie odpowída / y spráwute sie drugim dla zgorzénia.

A wiedzac Paweł.) Takie mądre obrony y wśáta z niebespie- 6
czeństwa sa dozwolone: Które S. Chrystom (zwłaszcza w S.
Pawle) zowie weżowa roztropnościa: takó zás w náuce / w Euzá-
niu / w cierpliwości zachował prostote gołebiowa.

Evangelikowie
Sádduceusom
podobni.

Sádduceusowie powiedáia.) Ták była nagorśa sektá Żydowska: 8
której podobna jest Luterska w tym / iż sie także nie modli áni o
świat czyni zámátle. A Żmowokresenista w tym / iż także nie wie-
rzy o duszy / áni o zmartwychwstániu.

Przeczani pro-
gnować nie má-
ia.

Tákżecy w Rzymie.) Acz Bog który klámáć nie może / obiecał 11
był Páwlowi / że miał przysć do Rzymu: wśákże przedśie Páweł
wszystkich sposobow ludzkich używał do te / aby sám siebie od nie-
przyjaciól y od niebespieczeństwa obronił. A nie mówił / takó dy-
screpny heretycy mówia: Niechay czynia co chcą / mnie škodzić
nie mogą / bom iá przysrzány od Boga / ábym šedł do Rzymu.

Przysięgi żć nie
wážne.

Ślubem sie żápiázali.) Takie przysięgi y śluby takó nikogo nie 12
obwiesuta przed Pánem Bogiem / ták też od nikogo wypelnione
być nie máia. Albowiem grzech jest ślubowác co przeciū woley
Bożey / takó przysiac kogo zabić / ábo sie náđ nim pomścić. A iś-
ście wietšy / y nowy grzech jest / taká przysięga ábo ślub wypel-
nić. Jáko uczynił Herod / zle przysięgał / á iście gozcy wypel-
niwszy ono co był przysięgał.

Niz: 24.
cap.

Mar: 6.
26.

ROZDZIAŁ XXIII.

1 Paweł przed Stárostá od Tertullá prokuratorá Żydowskie-
go oskárżony / 10 Mójnie y porzadnie zás sie odpowieda. 22 A
Stárostá ten sad odkłáda ná inszy czas. 24 Potym ślucha Páwla
o wierze Chrześciáńskiey / y żóna swa Żydowka. 26 Ale iż od
Páwla nie wziął pieniedzy ktorych sie spodziewał / 27 Spuśšé-
iac Stárostwo zostáwił go w wieszeniu / gwoli Żydom.

21 po piás

A Po pięci dmiach ziachał Arcykaptan Ananiasz
 3 niektorymi starszymi y z niektórym Tertullem
 prokuratorem / ktorzy staneli przed starostą
 2 przećm Pawłowi. I Al pozwaſzy Pawła / pozał nań
 3 starzyć Tertullus / mówiac : I Gdyżesny pokoiu wi-
 elkiego przez cie wielmożny Felicie dostali / y wiele
 4 sie przez twoie opatrność * poprawiło : zamżdy y
 5 wſe dy to z wſelakim dziekowaniem przyimuiemy. I Al
 6 iżbych cie długo nie bawił ; proſie abyś nas máluczkó
 7 z łaski ſwey poſłuchał. I * Należliſiny tego cztowie-
 8 ká zaráźliwego / y wſczynaiacego rozruch między w-
 9 ſytkimi Żydy po wſytkim ſwiecie y herſtá ſekty Náz-
 10 zarenicykow : I ktory ſie też ważył zgwałcić koſciot
 11 ktoregoſny też 'poimawſzy' 'chcieli oſadzić wedle
 12 ſakonu naſzego. I Lecz przyſzedſzy Żetman Lizyaſ
 13 z wielkim gwałtem / wydart go z rąk naſzych* : I ro-
 14 kazaſzy tym ktorzy nań ſkárża iść do ciebie : od kto-
 15 rego możeſ sam 'rozſadziwſzy o wſytkim tym roze-
 znać / ocz my nań ſkárżymy. I Al Żydowie też poſwia-
 16 dzałi / powiedaiac ; że ſie tak rzecz ma. I Lecz Pá-
 17 wel odpowiedział / (gdy mu ſtároſtá mowić dozwó-
 18 lit.) Wiedzac że od wiela lat ieſteś ſedzia narodu
 19 tego / tym beſpieczniej dam ſpráwe o ſobie. I Gdyż
 20 ſam háczyć możeſ / iż nie máſ wiecey dni iedno dwa
 21 naſcie / iákom ia przyſedł do Jeruſálem abym ſie mo-
 22 dlił. I Al nie náleżli mie áni w koſciele ni z kim ga-
 23 dáiacego / ábo rozruch między rzęſa czyniacego / áni w
 24 bożnicách / áni w mieſcie : I y nie moga 'tobie' tego
 25 dowieſć / ocz tu teraz ná mie ſkárża. I Lecz to przed
 26 toba wyznawam ; że według 'ſekty' ktora zowa ká-
 27 cerſtwem / tak ſłuże 'Oycu' Bogu 'memu' / wierzac
 28 wſytkiemu coſkolwiek w ſakonie y w Prorocech ieſt
 29 nápiſano : I máiac nádziecie w Bogu / iż będzie zmar-
 30 twych wſtanie ſpráwiedliwych y nieſpráwiedliwych /

* G.

* w narodzie
 tym. G.
 * porządnie po-
 ſtánowiło.
 * Abowiem. G.

* poimáli. NL.
 G. S
 * NL.
 * y poſłał do
 ciebie. G
 * pytánie rczy-
 niwſzy.

* G.

* drogi G.
 * oczysztemu. 2
 L. G. S.
 * 7 L. G.

ktorego

*máiac jáwzdy
 G.
 *G.
 *y poimálimie,
 woláiac y mo-
 wiac, zgładz nie
 przyjaciela ná-
 šego. N L.
 *gdym stał
 przed ráda sie-
 dzaca. G.
 *usłysawszy
 to. G.
 *wiary.
 *Pawła G.
 *ábo chodzie do
 niego. G.
 *aby gorozwia-
 zał, ábo wypu-
 ścił. G.
 *iárá Chrześci-
 ánska nie jest se-
 kta ani heresia.

ktorego y ci sami czekaia. ? Oto sie też sam pilnie
 stáram / ábych jáwzdy miał sumnienie bez obraże-
 nia przed Bogiem y przed ludźmi. ? A po wielu lat/
 przyšedtem ábym uczynit iátmužny narodowi moie-
 mu / y ofiary / y sluby. ? a W ktorých sprawách nále-
 żli mie oczyszczonego w kościele / nie z rzeša / ani z ro-
 zruhem*. ? A niektorzy Żydowie z Lizyey / ktorzy tu
 mieli stanać przed toba / y skárzyć iesliby co mieli prze-
 ciwko mnie : ? ábo ciż sami nechay powiedza iesliż
 we mnie znaleźli iáka nieprawość ; 'gdyż stoie przed
 ráda : ? oprocz tego iednego glosu / ktorymem záwo-
 tał stoiac miedzy nimi : b 'Jż o powstaniu wmartych
 wy mnie dżis sadzicie. ? A * Felix / odložyl im : gdyż
 dostatecznie wiedział okolo tey 'drogi' / mowiac :
 Kiedy Hetman Lizyafi przyiedzie / wyslucham was.
 ? Rostkazał Rotmistrzowi strzedz 'go' / á izby miał
 folge ; y aby nie bronit żadnemu z powinowátych ie-
 mu*. ? A po kilku dni przyiáchwšy Felix z
 Drusylla żona swa / ktora była Żydówką / wezwał
 Pawła / y sluchał od niego wiary w Chrystusa Jesusa.
 ? A gdy rzecz czynit o sprawiedliwosci y czystosci / y
 o sadzie przyštym ; wlekwšy sie Felix odpowiedział ;
 Już teraz odeydz : á gdy czas miec bede / wzowe cie :
 ? k temu sie też spodźiewał / żeby mu Paweł miał dać
 pieniedzy* : y dla tegoż tym częścicy go wzywáiac /
 rozmawiał z nim. ? A gdy sie spełnity dwie lecie / w-
 ział Felix namiestnika Porciusa Sesta. A chcąc Se-
 lix rzecz wdzięczna Żydom uczynić / Pawła w wie-
 zieniu zostawił.

NAVKI Y PRZESTROGI.

(według sekty.) Jż Tertullus rzecznik Żydowski / wiáre Chrze-
 ściáńska nie jest se-
 kta ani heresia.

reyczkow / przeto S. Paweł odpowiedz / iż nie jest żadna sekta /
 ani heretyctwem / ani odświeptenstwem. W Grackim to miey-

ſce táł

VVy: 11.
c 26.VVy: 23
b 6.VVy: 4
5.

See tak czytamy: Według drogi która powiadała być heresia albo
odstępstwem. Jako y w Dzie: 9. 7. 2. y w tym Rozdziale
miej. 7. 22. Patrz mierz Kozd : 28. 7. 22.

25

O sprawiedliwości.) Nauka Apostolska nie była tylko ant na-
wiecey o weterze / ale o sprawiedliwości / pokucie / y sadnie : to test-
o borku piekła y innych sadow Bozych na onym świecie / we-
dlug zasług nasych w tym żywocie. Którymi słuchacze naprzod
prześtrąszeni / a tak do pokuty byli przynudzeni. Ciemuż tedy he-
rerycy plota / że takowe rzeczy ludnie obłudnemi czynią :

Apostolowie w-
czyli nie samcy
wiary.

ROZDZIAŁ XXV.

1 Nowego Starosty prośba Żydzi aby im Pawła wydal / 4 Cze-
go on nie chciał uczynić ; 7 Ale sam w Cezareiey słuchał ich skar-
gi nań. 8 Gdzie też Paweł bronił niewinności swojej. 9 Lecz
gdy Festus kwoli Żydom chciał go posłać do Jeruzalem / 10 Paweł
do Cesarza appellował. 14 Festus królowi Agrippie Pawła y
sprawę tego oznajmuje. 22 A król go chce słuchać. 23 A nazaj-
utrz Paweł przedci stawił.

1

A

2

3

4

5

6

B

7

8

Festus tedy wszedłszy na urząd / po trzech
dniach wstąpił do Jeruzalem z Cezareiey.
I przyszedłszy do niego Arcykapłani y przednięyszy
Żydom przeciw Pawłowi y prosili go / i żądaiac ta-
ki przeciw temu / aby go kazał przywieść do Jeruza-
lem / uczyniwszy zasadkę / aby go zabili na drodze.
Ale Festus powiedział ; iż strzeżę Pawła w Cezá-
reiey / gdzie też sam miał w rychle poiać. I Jesli
tedy którzy między wami są moi / niech (prawi) z
nami pospolicie iachawszy / iesli jest jaka wina w tym
człowieku / nań skarż. A zmieszawszy v nich nic
wiecey iedno osm albo dziesięć dni / stąpiwszy do
Cezareiey nazajutrz zasiadł na sędzie / y kazał Pawła
przywieść. I Który gdy był przywiezion ; obstarpił
go Żydowie oni którzy byli przysli z Jeruzalem / wie-
le y ciężkich skarg kładac * których dowieść nie mo-
gli. A Paweł odpierał ; że ani przeciw zakonowi
Żydowskiemu / ani przeciw kościołowi / ani przeciw

opowiedzieli
się mu , albo o-
znajmili. G.
Arcykapłan
G.

co. G.

G.

* na Pawła G.

"G. Cefärzowi" nie" nie wystąpił. ? Lecz Sestus chce 9
 Żydom rzecz wdzięczna uczynić / odpowiedziałwszy C
 Páwłowi / rzekł: Chceś iáchać do Jeruzálem / y táń
 o tych rzeczách sadzony być przedemną: ? A Páwel 10
 rzekł: Przed "stolica Cefárska" stoie / gdsie mam być
 sadzon: Żydomem nie nie záwinil / iáko ty sam lepiej 11
 wieś. ? Bo ieslim im w czym winien / ábom co go-
 dne^o śmierci uczynil / nie zbieram sie ábym umrzeć
 nie miał. Lecz iesli sie nie náydnie z tych rzeczy
 w ktorych mie ci winnia; żaden mie im dárować
 nie może: Appellue do Cefársá. ? Tedy Sestus ro- 12
 zmówiwszy sie z ráda / odpowiedział; Appellowałeś
 do Cefársá: do Cefársá porydziesz.
 Zącz: 48. ? A gdy wysło kiltá dni / Agrippá krol y Bernicá 13
 przyiecháli do Cezáreiey witáć Sestá. ? A gdy nie 14
 máło dni táń zmieśkali / Sestus krolowi oznaymil o
 Páwle / mówiac: Máż niektory zostáwion iesť od 15
 "oznaymili mi. G. Żelirá w więzieniu: ? o ktorym / gdym był w Jeru-
 zálem / przysli do mnie Arcykáptani y stárszy Żydow- 16
 scy / prośac skázniey przeciwnemu. ? Ktoremem od-
 powiedział; że Rzymiánie tego zwyczajú nie máia /
 * ná strácenie. G. áby ktorego człeka wydać mieli * ázby pierwey ten
 ná ktorego wine kláda / miał te ktorzyby náń w oczy
 skárzyli / y mieysce ku odpowiedzi ná to o co go minu-
 ia. ? Gdy sie tedy tu zeszli / bez żadney odwołki ná 17
 záuutr z ásiádşy ná sadzie / kazátem przywieść tego E
 meżá. ? Przeciwn ktoremu stánawşy ci co náń ská- 18
 żyli / żadney winy "zley" nie przymieśli / tych ktorychem
 sie ia domniemawat. ? Lecz iákies gadki o swym 19
 nabożeństwie mieli przeciwn niemu / y o nieiákim Je-
 susie vmártym / o ktorym twierdził Páwel iż żywie.
 ? A ia wátpiac o tey to gadce / mówiem / iesliby 20
 "Augustowemu rozejnaniu NL. ? chciał isć do Jeruzálem / á táń o tym być rozsádzon.
 ? Lecz Páwel iż appellowat áby záchowan był do 21

- F Augustowego rozeznania / rozkazalem go chować / aż
 22 go odesła do Cesarza. I Agrippa rzekł do Festusa:
 I samem chciałem słuchać człowieka tego. A on rzekł:
 23 Jutro go wysłyszysz. I Nastąpił tedy gdy przyszedł
 Agrippa y Bernica z wielką okazałością; y wesłi-
 24 na miejsce ku słuchaniu zgotowane / z hetmanami y
 25 meżami przedniejszymi miastami onego: * na
 26 rozkazanie Festowe przywiedziono Pawła. I rzekł
 G Festus: Agrippa krolu / y wszyscy meżowie ktorzyście
 tu z nami / widzicie tego / o ktorego wysztek lud ży-
 25 dowski nalegał na mnie w Jeruzalem / prosił y wo-
 26 lał / żeby go wiecey nie żywić. I A tam doznał że
 nie uczynił nic śmierci godnego. Ale iż on sam ap-
 26 pellował do Augusta / postanowiłem go posłać. I O
 ktorym cobych panu pewnego pisać miał / nie mam.
 Przetoż wywiodłem go do was / a nawiecey do cie-
 bie krolu Agrippa / abych wypytanie uczyniwszy miał
 27 co pisać. I Bo mi się nie słusna widzi / posłać wie-
 sznia / a nie oznaymić obwinienia przeciw niemu.

NAVKI Y PRZESTROGI.

- 11 Apellue do Cesarza.) Jesli Paweł s. aby biezowania y śmierci
 wśedł / nie wąpił appellować do Cesarza / y pomocy y Rzym-
 skich praw szukać: Kiedy iesze ani Cesarz ani Rzym nie przytał
 był wiary Chrystusowej: iakoż my teraz słusniey możemy żadać
 pomocy Esazat Chrestyjanstkich na skazanie herezykow / y na o-
 brone Kościoła przeciwko im. August: epist: 50.
 19 Y o nieiakiem Iesusc.) Ten ktorego tu se wżardzy zowie nieiaki
 Iesusc / uczynił to / iż go wszyscy Rzymscy Cesarze y krol-
 wie świata poznali: a ich stolice slugom swym w bogim / Płotro-
 wi y potomkom tego podał.

tyślacznikami.
 G.
 * 4. G.

* ytu. 4 L. G. S.

Kościół może ża-
 dać pomocy kro-
 low Chrestyjań-
 skich.

Pan Iesus Cesar-
 rze sobie zhoł-
 dował.

ROZDZIAŁ XXVI.

1 Paweł przed krolu Agrippa dał o sobie sprawę / tak pierw-
 szego obcowania / iako y nawrocenta swego na wiare Chrestyjań-
 ska. 24 I Festusowi słasństwo mu przyczyniacemu odpowiada /
 żadać aby wszyscy byli Chrestyjan. 31 I wszyscy dala świat-
 dectwo niewinności tego.

Zacz: 49.

*wszystkich rze-
cy ktore sa. K.
G. S.

* G.

* wstawieznie.
G.* Agrippa. K.
G.

* też. G.

Agrippa rzekł do Pawła: Masz wolność sam
o sie mowić. Tedy Paweł wydiagnawszy reke/
poczał obmowe czynić. I we wszystkim w czym
mie winnia Żydowie / krolu Agrippa / za szczęśliwe-
go sie poczytam / iż dziś mam przed toba odpowia-
dać: I zwołaszęż żes ty świadom wszystkim co jest
miedzy Żydy / y zwyczajow y gadeł: Przetoż cie pro-
szę żebyś mie cierpliwie słuchał: I Albowiem co sie
tknie żywota mego / ktorym wiodzi z młodości od po-
czatku / miedzy narodem moim w Jeruzalem / wie-
dza wszyscy Żydowie / I bedac mie świadomi z daw-
ną (gdyby świadczyć chcieli) iż według napewnien-
szej sekty nabożeństwa naszego żyłem Pharyzejskiem.
I A teraz w nadziei oney obietnicy oycom naszym
od Boga uczynionej / stoie sądowi poddany: I do
ktorej dwoiennaście nasze pokolenie we dnie y w no-
cy* służac Bogu spodziewa sie przysć. O ktora nadzie-
ie / od Żydow oskarżonem jest / krolu*. I Coż za niego-
dna wiary rzecz v siebie macie / żeby Bog wmarle
wskrzeszał: I Jakiem koniecznie za rzecz sobie słu-
sna rozumiał / żem powinien był wiele czynić prze-
ciw imieniowi Jesusa Nazareńskiego: I a com y czy-
nił w Jeruzalem / y wielem świętych w więzieniu za-
mykał / wziawszy moc od Arcykapłanow: a gdy ie za-
bitiano / teżem náto wotował. I Częstożroć meczac ie
po wszystkich bożnicách przymuszatem bluźnić: a ná-
zbyt śalenie z nimi postępując / przesładowałem aż y
do postronnych miast. I W ktorych rzeczach o gdom
*do Damásktu iáchał / z władza y poruczeństwem od
Arcykapłanow: I w południe bedac w drodze / wi-
dziatem / krolu / iáśność z niebá nád iáśność słonecz-
na / ktora oświeciła mie / y iádace zemna. I A gdyśmy
wszyscy wpádli ná ziemię / wstyszałem głos mowiacy
do mnie Żydowskiim ięzykiem: Szawle Szawle przecz

mie prze-

1
A
2
3
4
5
B
6
7
8
9
10
C
11
12
13
14
D

4VVY:
3. y 9
2. y 22
4-
5VVY:
2 2.
VVY:
2 3. y 2
b 9.

15 mie przesładujesz? trudnoć tobie przeciw oświeceni-
 16 wi wierząc. A iam rzekł: Ktoś jest Panie? A Pan
 rzekł: Jam jest Jezus którego ty przesładujesz. A le-
 pomstań / a stań na nogi twe: abowiem dla tego mci-
 sie włożył / aby cię postawił na nogi / a świadkiem y
 17 tego coś widział / y tego w czym ci się okaże: i wyr-
 waiać cię od ludzi y od Poganom / do których cię ja
 18 teraz posłam: i ku otworzeniu oczu ich y nawro-
 E ceniu z ciemności do światłości / a z mocy ścannickiej
 do Boga: aby wzięli odpuszczenie grzechow / y dział
 19 między świętymi / przez wiare która jest w mnie. i Prze-
 20 coż / krolu Agrippa / nie byłem niewiernym / niebie-
 skiemu widzeniu: i ale naprzód tym którzy są w
 Damasku y w Jeruzalem / y po wszystkie krainie Ju-
 dskiej y Poganom opowiedałem aby pokutowali / y
 nawrócili się do Boga / czyniac czynki godne po-
 21 kuty. i Dla tego Żydowie pojmawszy mnie w koście-
 22 le / kusili się chcąc mnie zabić. i Lecz dostarosy ra-
 F tunku od Boga / zostałem aż do dnia tego / świadcząc
 y małemu y wielkiemu: nic nie powiedaiać procz te-
 go co opowiedzieli / że przysłać miało / Mojżesz y proro-
 23 cy: i Jezus Chrystus miał cierpieć / i z pierwszy pow-
 stawszy z umarłych światłość miał opowiadać ludo-
 24 wi temu y Poganom. i To gdy on opowiadał / y ob-
 mowe czynił / rzekł Jezus głosem wielkim: Szaleiesz
 25 Páwle / wielka cię nauka przywodzi ku śalenstwu.
 26 i A Páwle; Nie śaleieć / prawi / wielmożny JESTE /
 ale prawdziwe a pełnego rozumu słowa powiedam.
 27 i Boć o tym wie krol / przed którym bezpiecznie mo-
 28 cayo. Boć się nie tuję aby co z tych rzeczy w niego było
 G rzyś. i A Agrippa do Páwla: Miało mnie nie namię-
 29 wiś aby cię był Chrześcianiinem. i A Páwle rzekł /

on. G.

G.

abo nieposluš-
nym G.

Pokuta Chrystus

y Apostołowie

wszedy zalecaia,

y czynki poku-

cie przystoynne:

i dajcieyśy. E-

wangelikowie

wszystko opák.

L. G. S.

wł: testliż Chri-

stus.

i ci liż.

G.

to. G.

* rzekł. G.

G.

wyiawşy te os
kory.
* gdy on to
rzekł G.
nie czyni. 2L.
G.

Żadam od Bogá / áby y w mále y w wielu / nie tylko
ty / ale y ci wszyscy ktorzy mie dziś słucháie / tákimi sie
stáli iákim iá też iest / okrom tych okow. ¶ 2* wstát 30
krol y stárosta y Bernicá / y ci ktorzy siedzieli z nimi.
¶ 3 Al odstąpiwşy sie rozmawiali z soba mówiac : Jż 31
nie mie uczynił ten człowiek godnego śmierci / ábo
wzięnia. ¶ 4 Agrippá rzekł Gestowi : Ten czło- 32
wiek mógł był wolnym być uczynion / by był do Cesa-
rza nie áppellował.

ROZDZIAŁ XXVII.

1 Páwel oddan Juliuszowi Setnikowi / áby go odwoził do
Rzymu. 10 Niebezpieczeństwa im morskie przepowieda. 18 Kto-
rych potym rychło doświadczyli. 21 Páwel z niedzonych y potwó-
żonych cięży / obietulac im iż żaden zginać nie miał / prócz okretu.
41 Okret sie im rozbił. 44 wszyscy wszyscy zdrowo ná brzeg wy-
płyneli.

Záčz : 50.

Żebyśmy siewie-
gli do Włoch,
oddano y Pá-
wła, y nickto-
re inne więznie
Rotmistrzowi.

G.

ktory miał pły-
nać. NL. G. S.
y stáráć sio sie.

G.

do Mirey. G.

Kretá, iest
wysep ábo os-

¶ 1 Gdy postanowiono że miał Páwel woda iá- 1
chác do Włoch / y być oddan z innymi więźniá- A
mi Rotmistrzowi / imieniem Juliuszowi rot- 2
Augustowey : ¶ 2 wsiadşy w okret Adumetyniski /
máiac sie wieść / podle kráiorw Azyjskich / puścilişmy 3
sie : á był z námi Arystárchus Mácedonczyk Tessálo-
niczánin. ¶ 3 Przyptynelişmy dnia drugiego do Sy- 4
donu. ¶ 4 Juliusz ludzkie sie obchodząc z Páwlem / do-
puścił mu iść do przyjaciół / y dostać opátrzenia. ¶ 5
¶ 5 Stámtad sie puściwşy / przyptynelişmy pod Cypr : dla-
tego że były wiátry przeciwné. ¶ 6 Al przeprawiwszy 7
sie przez ono morze przeciwn Cylicyey y Pámphiliéy /
przybylişmy do Listry / miásta Licyjskiego : ¶ 7 á tam 8
Rotmistrz znalazşy okret Alexándryjski / ktory pły-
nat do Włoch / przesádził nas do niego. ¶ 8 Al przez w-
iele dni leniwo płynąc / y záledwie przeciwn Gnidowi B
doiezdżáiac / iż nam nie dopuszczał wiátr / podptyne-
lişmy pod Krete podle Sálmону. ¶ 9 Al ledwie iá prze-
minawşy /

42. Korin-
f 25.

minawşy /

- minawşy przyſliſmy na mięſce nieiákie / ktore zowa / ſtrowná morz,
 9 Dobie porty / ktorego blisko było miáſto Tháláſſa. ktory dziś Kána
 10 ? A gdy czas niemáły wyſſedł / á iuż było niebeſpieczne dia zowa.
 11 Páwel / i mówiac im: Meżowie / widze iż z ſkoda / y Láſſea G.
 12 z wielka wtráta nie tylko towaru y okretu / ale też duſz 6 L. G.
 13 náſzych będzie to iáchanie. ? Lecz Kocmiſtrz wie- nápominał N
 14 cej wſat ſtyrnikowi y ſyprowi / niź temu co Páwel L. S.
 15 powieǳał. ? A gdyż nie było portu ſpoſobnego ku ſi-
 16 C mowaniu / wiele ich rády dodawało puſcić ſie ſtám-
 17 tad: owaby iákożkolwiek mogli przepráwioſy ſie do
 18 Pheniki / ſimować / y portu Kretſkiego ktory leży ku
 19 południowi y zachodu. ? A gdy powionat wiátr ſpo-
 20 ludniowy / mniemáiac áby ſie im przedſiewzięcie z-
 21 dárzyło / puſciwſy ſie z Aſſonu / plyneli przy Krećcie.
 22 ? Lecz nie długo potym przypaǳi nań wiátr gwałto-
 23 wny / ktory zowa 'Euroaquilo'. ? A gdy był okret Euroklidon.
 24 porwan / á nie mógł wiátru przemoc / puſciwſy ſie G. wſchodopuł
 25 po wiátru / plyneliſmy. ? A gdyſmy pod niektora wy- nochy.
 26 ſpę przybiegli / ktora zowa 'Cauda' / ledwoſmy bar- Klaudá. G.
 27 ći doſtać mogli. ? Ktora wziawſy / wżywáli pomocy / * y. 3 L. G. S.
 28 podpaſuiac okret / *boiac ſie áby do wiru nie wpáǳi /
 29 ſpuſciwſy naczynie ták plyneli. ? A iż nam nawát-
 30 noſci ſrodze dołączáły / názáwtrz rzeczy z okretu wy-
 31 rzucili. ? A trzeciego dnia właſnemi rełomá ſprzet
 32 okretowy 'wyrzucili'. ? Lecz gdy ſie áni ſłońce / áni wyrzućiliſmy
 33 gwiazdy przez wiele dni nie wkázowały / á niepogoda G.
 34 niemáta náǳlegáta / iuż oǳieta była wſytká náǳieia
 35 záchowania żywota náſzego. ? A gdy było wielkie po-
 36 ſzczemie / tedy Páwel ſtanawſy w poſrzedku ich / mó-
 37 wił: O meżowie / potrzebác iſcie było / ábyſcie mnie lepiej było.
 38 wſłuchawſy od Krety ſie byli nie puſzczáli / á tym ſpo-
 39 sobem wſli tego wtrápienia y ſkody. ? Lecz y teraz
 40 nápominał was ábyſcie byli dobrej myſli: boć nie
 41 będzie

G.

* y zaśie spuścił
wszystkow. G.
miłkic.

* Abowiemci to
bedzie. G.
G.

* osob abo lu
dy.

bedzie zgubá jadney dusze z was/oprocz okretu. 1 21 23
bowiem stánat przy mnie tey nocy ániol Boga ktore
gom'ia jest/y ktoremu sluze/ 1 mowiac: Nie boy sie 24
Páwle/trzebá abyś stánat przed Cesarzem: á oto da-
rowalci Bog wszystkim/ktoryzy sie wioza z toba. 1 Prze- 25
toz badzcie dobrej mysli meżowie: ábowiemci wie- E
rze Bogu/ze tak bedzie/iáko mi powiedziano. 1 Lecz 26
musimy byc wyrzuceni ná nieiaki wysp. 1 21 gdy 27
byta noc czternasta/gdyśmy sie tulali po morzu 21 dry-
tychmi/ okolo pulnocy/ zdáto sie zeglarzom iz byla 28
blizko nich iakás kráina. 1 21 spusciwszy sznur z oto-
wem/nalezli glebiey ná dwádziestá sázon: á málucz-
ko postapiwszy/*nalezli ná piacinascie sázon. 1 Lecz 29
boiac sie abyśmy ná miesca ostre nie napadli/rzuci-
wszy cztery kotwice z styru/žadali aby dzien byl. 1 21 30
gdy sie zeglarze starali iakoby wciec z okretu/y wypu-
szczali barke ná morze/rzkomo chcac od przodku za-
rzucac kotwice: 1 rzekl Páwel Kotmistrzowi y slu- 31
zebnym: Jesli ci nie zostana w okrecie/ wy nie mo- F
zećcie byc zachowani. 1 Tedy sluzebni obcieli pow- 32
rozy v barki/ y dopuscili tey odpasc. 1 21 gdy pocz- 33
náto dniec/nápominal Páwel wszystkim/aby iedli/mo-
wiac: Dzisia czternasty dzien jest, iáko czekaiac trwa-
cie poszczacy/ nie nieiedzac. 1 Przeto was prosee á- 34
byscie iedli/ *tu zdrowiu wassemu: boć b' zadnego z
was y wlos z glowy nie spadnie. 1 21 to rzekszy/ chleb 35
wziawszy/dziękował Bogu przed wszystkim/ y pola-
mawszy poczatiesc. 1 Tedy wszyscy przysiedszy ku le- 36
pshey mysli/ y sami pokármu wzywali. 1 21 bylo nas 37
wszystkich' duse w okrecie/ dwiescie siedmdziesiat y 38
sesc. 1 Wlascyeni tedy pokármem/wzywali okretu/ 38
wyrzucaiac zboze w morze. 1 21 gdy byl dzien/ nie po- 39
znawali ziennie: wsaťkoż wyzrzelu niektora odnoge G
máiacá brzeg/do ktorey myslili/iesliby mogli przybic

okret.

40 okret. i Tedy wyciągnawszy kotwice / puszcili sie na
 morze / wspolek rospuscivszy przeguby styrowe / y
 41 podnioszy na przodku mały żagiel po wiatru / zmie-
 toż obu stron morze / otracili okret : tak iż przodek
 42 wwieznowszy zostal nie ruszając sie ; lecz zad rozbijał
 sie od gwałtownych wátow. i Była rada służeń-
 43 nych / aby wieźnie pozabijali ; żeby ktory wypłynaw-
 sy nie uciekł. i Lecz Kotmistrz chcąc zachować Pa-
 44 włá / nie dopuścił im tego czynić : y rozkazał aby ci kto-
 rzy mogli pływać / naprzód wyskátowali / y na bżeg
 wychodzili : i á ostátek iedne na deskách / á drugie na
 czymkolwiek z okretu wynosili. A tak sie sstáło / że
 wszyscy zdrowo wysli na ziemię.

stáwy styrowe,
 ábo panwie od
 styrow.

G.

NAVKI Y PRZESTROGI.

9 Y post iuz był minal.) Ten post / wedle niektórych / był post
 Chrześcijański przed Narodzeniem Páńskim : lecz według Chry-
 sostomá y Kábaná / był to post Żydowski. Bo były y Żydom to-
 smákte posty / o których tak piše Żácháryasz Prorok. To mówi
 Pan zastępów : Post czwartego (miesiąca) y post piatego / y post
 siódmego / y post dziesiątego będzie domowi Judzkiemu na we-
 sele y na radość / y na zacne świętá. Lecz Lukáš S. nie o posćie
 siódmego miesiąca / to jest Sierpnia mówi / ále o posćie dziesią-
 tego miesiąca / to jest Grudnia. O którym czasie zimá sie poczy-
 na / y wstáte na morzu żeglowanie. Ale y to miejsce Czechowic z
 Kástálionem fálshwie / odmieniać post w pogodę / á w Grackim
 wstáć w wnieśław (ktorey odmiany przyczyny Bész náleść nie
 mogli) y twierdząc że pewne (bez gruntu żadnego) że sie tu omyłka
 ten post wprowadził / przez nieumieitnego teyżá Grackiego.
 Leczby tym sposobem mogł zfałszować wszystko pismo S. Bo y
 to nie krzeczy / co on miało dowodu przywozić : Że żeglarze y żo-
 nierze Cesárcy na post Żydowski nie nie dbáli. Abowiem tu E-
 wángeliśtá nie przeto post wspomina / żeby gi żołnierze Cesárcy
 posćie mieli : ále czas opisuie / ktorego sie iuz na morzu żeglować
 nie godulo / że iuz post Żydowski był przeminał : iáko my mówies-
 my / że iuz było po S. Miarćmie.

Post Żydowski
 w Grudniu.

Fálšerstwo Cze-
 chowicowce.

23 Antol Boży.) Jáko pierwszy sam Pan Christus / tak tu antol ie Kóstiol Rym-

ski o sobliwie od
Bogá opátrzo-
ny.

Świeci w niebie
modla się za ná-
mi.

Przezyrenie
Pánskie nie wá-
dzi wolności y r-
słowaniu ludz-
kiemu.

go Páwłowi sie wKazał / posiláiac go y v pewniáiac że miał przyść
do Rzymu / y stánać przed Cesárzem. Skąd iásnie widzimy / o so-
bliwa przecza y opátrznosc Páńska o Rzymsskim Fosćiele : do Kto-
tego posłał przednieyszych dwu Apostolow swoich / ná kazanie y
ná szczepienie wiary : áby tam y żyli y v mắstli y pochowani byli /
y v wiernych w wieczney czćci zostáli.

Dárowałci Bog wssytki.) Páwł 27 6. ludzi modlitwa swa w 24
okrećcie pozyskał : á po śmierci bedac z Pánem Christusem záwrze-
wstá swoje / y nie bedzie ich mogli otworzyć zá tymi / Ktozy po wssy-
tkim świecie wwierzyli Ewángeliey tego ? Hieron : aduersus Vigi-
lant. Którymi słowy dowodzi / iż Bog wiecey czyni ná przyczynę
świetych / po śmierci ich / niżli poń tu żyli ná świecie.

Iesli ci nie zostána.) Goy nam co Bog obieywa / ábo nas o 31
tym co sie z námi dzieć ma v pewnia / nie chce iednáć ábysiny sie
też praca náša do tego przykładáć nie mieli / áby to co postáno-
wil skutek swoy wzięło : Bo chocia on rzec do skutku przywodzi :
ále nie ináczey / iedno przez wola / pilność y stáránie ludzkie. Pre-
toż nie rzekł tu S. Páwł : Chocia żeglarze zostána / chocia przec-
odeyda / mysimy pewni że zgináć nie możemy. bo mi to Bog obia-
wil / Ktory klámáć nie może : przetoż ináczey nie bedzie. Ale o-
wszem Páwł mowi ; Iesli ci nie zostána / wy nie możecie być zá-
chowani. Táki mowi wssyscy Kátholicy Eáznozietie Chre-
ściáńsskim ludziom : Niez was Pan Bog przezyrsał y náznáczył
ábyscie byli zbáwieni : wssákie was żadna miára ná to nie przy-
musza ; macie wolność y swoboda swoje. Lecz nie możecie być
zbáwieni (choć iásie przezyrsen) iesli nie wwierzycie / iesli nie zácho-
wacie Páńskiego przykazania : iesli zá grzechy wáše pofutowáć /
iesli dobrze żyć nie bedziecie : y iesli pobożnie z tego świata nie zep-
dziecie. A by też dobrze komu obiańwiono bylo / że test z licyby wy-
bránych / á iż ná koniec ma vmrzeć w łasce Bożej y ma być zbáwio-
ny : iednáby on byl powinien / iáko Piotr S. vczy / przez dobre
vczynki czynić pewne wezwánie y wybránie swoje / y z bóiaźnia y
ze drżentín zbáwienie swe sprawowáć / iáko Páwł S. y czynił y
vczył / áby nie byl od Bogá odrzucony. Przetoż y tu Páwł y to-
wáryše tego / chocia mieli od Bogá obietnice / że nie mieli zgináć :
wssákie powinni byli pracowáć / y wsselka pilnością zabiegáć te-
mu / áby nie potoneli.

ROZDZIAŁ XXVIII.

1 Ná wyspie Melicie Páwł od zmije zákašony / nie nie byl
obrázon.

Mar: 16.

16.

Mat: 19.

17.

Mat: 7. 21.

2. Petr: 1.

10.

Phil: 2. 12.

1. Kor: 9.

27.

obrazon. 4 Prze co pierwey za meżoboyce/ 6 A wnet potym za
Boga miány. 8 Wycá przelożonego oney wyspy wzdrowil. 9 A
wiele inych chorych. 14. 16 Páwel przyáchawšy do Rzymu/dáte
o sobie spáwne žydom/ przez do Cesárzá áppellował. 23 A Jésus
śá im opowieda. 24 Gdzie tedni wwierzyli/á druidzy nie. 25 Kto
rych Páwel piśmieni Prorockim strofuit. 30 A przez dwie lécie
mieszkáiac w Rzymie náucza wšytkich wiáry Chrystusowey.

A Gdysmy wysli zdrowo / tedysmy poználi / iż o-
ne wyspe ¹ **M**itylena nazywáia. ² A oni obcy lu-
³ dzie okázowali nam nie ledá ludzkość. ⁴ A bo-
wiem zápalivšy kupe drew ogrzewáli nas wšytkich/
dla dżóśá idacego / y dla zimná. ⁵ A gdy Páwel ná-
zbierał nie máto chrostu suchego / y kładł ná ogień/
wyrwawšy sie iáśczorká z ciepłá / vchwyćilá sie reki
iego. ⁶ A gdy wyrzeli oni obcy ludzie bestya wiśaca
v reki iego / mówili ieden do drugiego; Koniecznie
ten człowiek iest meżoboycá / ktoremu z morzá wy-
báwionemu / pomstá żywym być nie dopuścílá. ⁷ A
wsákoż on strzasiawšy bestya w ogień / nie złego
nie vcierpiá. ⁸ A lecz oni minimali žeby miał opuch-
nać / y nagle vpadšy vmrzeć. A gdy dlugo czekáli/
y widzieli že go nie złego nie potkáto / odmieniwšy
sie mówili iż iest Bogiem. ⁹ A táńże przy onym miey-
scu byty solwárki **Asiażeciá** oney wyspy / imieniem
Publiuśá : ktory nas przyiawšy / trzy dni przyiáciel-
skie podeymował. ¹⁰ A tráśito sie že oćiec Publiuśow
leżał w goracze y w bieguncce. Do ktore^o gdy wśedł
Páwel / y modlitwe vczynił / włożywšy náń rece / v-
zdrowił go. ¹¹ Co gdy sie sśátó / tedy y wšyścy ktorzy
mieli niemocy ná wyspie / przychodzili / y byli vzdro-
wieni: ¹² A ktorzy nam też wielkie czci wyrządžáli: á
gdysmy odiezdžáli / náktáblí czego byto potrzebá. ¹³ A
po trzech mieśiáczách / iáchálismy w okřecie **Alexáns**
dyistim / ktory żimował ná wyspie / ná ktorym był

Záczá: 51.

Melita. K. G.

S. teraz Málta.

L. G.

bárbarowie.

L. G.

táć zwáli **Gras**

kowie wšyśki

inne narody,

ktorzy nie są

Grakowie.

ábo żmiiá.

ábo. K. G.

sie spodziéwáli

N L.

Dioskurow G.

to iest, synowlo

wiſowoy: b. Káz-
storá y Polluxa.

* o nas, G.

*Rotmistrz od-
dał więznie Het-
mánowi woy-
ská: ále. G.

Y stáło sie G.
G.

zmyczáiomoy
czystym. G.

zmiestkaliſmy tam trzy dni. ? Skad obiachwſy przy- 13
byliſmy do Rzegiu: á po iednym dniu gdy powiemat
wiatr południowy/ wtorego dnia przyptyneliſmy do 14
Putcolow: ? gdzie znalazſzy brácia/ vproſili nas że-
ſmy v nich przez siedm dni zmiestkali: á takżeſmy ſli 15
do Rzymu. ? A ſtamta brácia wſlyſhawſy* / wyſli
przeciwno nam aż do rynku Appiuſowego / y trzech 16
karczem. ktore wyſzrawſy Páwel/ dzieki uczyniwſy
Bogu/ wziat ſmiatofc. ? A gdysmy przyſli do Rzy-
mu*/ Páwlowi dopuſzczono mieſkac oſobno/ z zot-
nierzem ktory go ſtrzezi. ? A po trzech dniach/ ze 17
zwat Páwel przednieyſzych z Sydow. Ktorzy gdy ſie ze-
ſli/ mowil do nich: Nieżowie brácia ia nie uczyniw-
ſy nic przeciwludowi/ ábo zwyczajowi oyczystemu/
związány z Jeruzálem podanem ieſt w rece Rzymia-
nom. ? Ktorzy wypytawſy ſie o mnie / chcieli mie 18
wypuſcić: dla tego że we mnie żadney przyczyny
ſmierci nie byto. ? Lecz gdy przeciwnemu byli Sy- 19
dowie/ musiatem áppellowac do Ceſarzá: nie żebych
miał w czym narod moy oſkarżyc. ? Dla tey tedy przy- 20
czyny proſilem was / ábych ſie z wámi wyſzrat y roz-
mowil. Abowiem dla nádzieie Izráelſkiey tym ián-
cuchem ieſtem obtożony. ? A oni rzekli do niego: 21
My ániſmy wziteli liſtow o tobie z Iudſkiey ziemie:
áni nam żaden z bráciey przyſedſzy oznaymit/ áni mo-
wil o tobie co złego. ? Alebyſmy rádzi od ciebie ſly- 22
ſeli co rozumieſ. Abowiem o tey ſekcie iáwno nam
ieſt iż ſie tey wſtedy ſprzeciwiáia. ? A poſtanowiwſy 23
mu dzien/ przyſto ich wiele do niego ná goſpode: kto-
rym ſwiadectwo wydawáiac przepowiedat krole-
ſtwo Boze: námawiaáiac ich k temu co ſie tknie Je-
ſusa/ z zakonu Mozyſowego y z Prorokow/ ob po- 24
rántku aż do wieczorá. ? Tedy iedni zezwaláli ná to 25
co powiedat/ á drudzy nie wierzyli. ? A bedac niezgo-

dni mie

1Iza: 6. 26 c 9.	dni między sobą / odchodzili: gdzie Páwel mówił ie- dno słowo: Jż dobrze Duch święty powiedział przez Izaiaś Proroká do oyców naszych / i mowiá: Jdź do ludu tego / á mów do nich: ^a Vchem wślyście / á nie zrozumiecie: á widząc wyrzycie / á nie wpátrzy- cie. ⁱ Abowiem zátyło serce ludu tego / á cięsko wśly- ć. ^G má słucháli; y zámrużáli oczy swe: ^a aby śnáć / oczymá nie widzieli / á wśymá nie slyšeli / y sercem nie zrozu- mieli / y náwrocili sie / á wzdrówilbym ie. ⁱ Niechżeć wam tedy iáwno będzie; iżeć Pogánom pośłáne jest to zbáwienie Boże / á oni słucháć beda. ⁱ A gdy to on mowił; odesłi Żydowie / máiac między sobą wiel- kie spieránie. ⁱ A miéšťat Páwel przez cáte dwie le- cie w swym náyminie: á przyjmował wśytki ktorzy przychodzili do niego: ⁱ opowiedáiąc królestwo Bo- że y wczáć rzeczy tych ktore są o Pánu Iesúsie Chri- stusie / ze wśelkim bezpieczeniśtwem / bez zákazánia*.	^G . Stad też znáć, iá ko y Mat: 13. 13. iż oni sami wiá- dzieć nie chcieli: á iż ich záślepie- nie onym sáś- mym, á nie Bo- gu má być przy- piśáne. pátrż Ián 12. 40. aby kiedy. ^G . * Koniec dzie- iów świętych Apostolów. ^G .
---------------------	---	--

NAVKI Y PRZESTROGI.

1	Mitilena náywáia.) W Gracim jest Melita / á lepiej: dñisza zowa Málta: ktorey obywatelé osobliwe náboženśtwo máia ku Páwlowi S. ná ktorego pámiatke nie tylko przedniejšy Kościół poświećili / ále y wśytkie wyspy oddáli pod obronę tego.	Málta wyspá.
5	Nic złego nie wćierpiał.) Táć pilnie tę spráwę z wóley Bożej o- piśál Luśaś S. aby tym znáczniejšá bylá moc Boża przez Pá- wła S. tej wyspie wyczoná. Bo w oney wśytkiej ziemi / wśy- tkie zmje y wese iádu żadnego nie máia: A choćia kogo w káśa- nie mu nie záśkódsa. A owśem y sáma ziemia ábo kámyczki z o- ney wyspy przez záślugę Páwła S. są pewnym lekárśtwem ná iá- dowitych gádnin wśáśenie. Baron: tom: 1. Annal.	w Málcie gádzi- ny bez iádu.
20 Incap: 4. ad Ephes. Greg: lib: 3. epist: 30.	Tym lánuczem.) Rádbym teraz był ná onych miéjsách (mo- wi Chrystosom S. Kedy są te lánuchy / ktorych sie lekáta y ktorye mi sie bzydza dyabli / á we czi te máia ániolowie. A Grzegorz s. wspomina cudá tymi lánuchámi wczynione. Ktory też pośláł był do Konstántyny Césárzowej troche prochu z tego lánucha wpi- lowánego / zá wielkie reliquie y zá dar osobny.	Okowy Páwła S. Reliquie.

Sekty dzisieysze O tey sekcie.) Bårzo sie tym ciepsza odsciepienicy/gdy tu y gdnie 22
dårmo sie tym indzie náyduia / iż wiara Chreściǳńska od Żydow y niewierni
ciepsza, iż wiara fow nazywana jest heresia albo sekta Názareczykow/ ná wsgårde
Chreściǳńska Christiá Pána náşe°. Jáko by Kościół Boży ták miał bładzić/po-
Żydzi sekta ná-
zywáli.
tepiátiac y nazywátiac heresia y sektámi/ich náuki Kácerstkie/táko ży-
dowie mogli bładzić y bładzili w potepiániu wiary Chreściǳń-
skiej táko obsedliwey. Albo táko by náuka Luterská bylá ták do-
świádczona y zálecona w piśmnie przez Proroki/ przez Christusa y
Apostoly/przez cudá/przez dawność/powszechność/tebność y zgo-
de wszech narodow y wieków : táko swieta náuka Pána Christu-
sowa w Kościele Kátholickim. Lecz prawdywie náuka Lu-
terská / Kálwinistká y Nowokrześcińska / tymiś dowodá-
mi pokázuie sie być heretycká/ktorymi wiara Ká-
tholická bywa pokázána / iż jest wiara praw-
dziwá á nie heretycká.

Koniec Dzieiow Apostolskich.

Nontewáż Dzieie Apostolskie / dwu przedneysszych Apосто-
low Piotrá y Páwla S. sprawy opisuiá / zdáło mi sie zá po-
trebna/ Summe spraw obudwu/ ná dwu tabliczkách osobnych tu
ná Końcu przydáć / náznáczywszy ktorego tofu po Wátrodseniu / y
po W niebo wstápieniu Páńskim/ y zá ktorego Cesárzá pánowá-
nia co sie działo : przydawşy też niektóre inne sprawy / ktorych
Lukaś S. w Dzieiách nie wspomina. W czymem náśládowná-
nawiecey Baronium, tomo 1. Annalium.

R O K	Národ: w niebo	V	S V M M A D Z I E I O W
Tiberi: wstał.	Pánsk.	wstał.	PIOTRA S. APOSTOLA.
18	34	1	Piotr wcznie nápomina/aby sie ná obránie inného Aposto- lá ná miesce Judášowo zgotowali. w Dziei: 1. Po zesłaniu Duchá S. w dzień Świąteczny / pierwsze kazanie czyni do ludu Żydowskiego/którym náwrocił ludzi 3000. Dziei: 2. Wzdawia chleba/Chrystusá opowiada/ á Żydy przywodzi do poſuty: 3 káſa goracoſcia/ze ná to kazanie 5000. ludzi w Chrystusá wwierzyło. Dziei: 3. y 4. Wſádzoni do ciemnice záś byl wypuſzczony: gdzie zgromi- ſy go Żydy/rozkázali aby wiecey Chrystusá nie opowiedal: ále on z Janem śmiele odpowiedział; iſ potrzebá wiecey Bogá nie- ſli ludzi ſłucháć. w Dzie: 4. Anániáša y Sáphtire/dla ich ſwiętokradyſtwá/nagla śmier- cia karze. Dzie: 5. Cieniem ciała ſwego choroby wſelákie wzdawia. Támże. Tegoż roku Piotr S. Jákubá mnieyſzego Biſkupem Jerozo- lińſkim poſtánowił. Euſeb: in Chron: & hiſt: lib: 2. cap: 1. Chryſoſt: in Ioan: homil: 87. Piotr z Janem poſlan do Samáryey ná potwierdzenie wier- nych Chreſciáńow od Philippá Diákóná náwroconych / kedy Symoná czarnoſciejniká zgromił. Dziei: 8. Ná rozmaitych mieyſcach w ziemi Żydowskiej y w przyległych krájinách Ewángelia opowiada. Dzie: 9. Náucza w Syryey y w krájinách Azyey mnieyſzey/ w Bithyni- ey/w Poncie/ w Gálacyey/w Kápádoczey ſtánowiąc Biſkupy y Kápłany ná rozlicznych mieyſcach. 1. Piotr: 1. Niceph: lib: 2. cap: 35. Platina in Petro. Piotr w Antyochii Koſciół funduje/y ſtolice ſwa (ná ktorey ſiedział przez ſiedm lat) támże zákláda. Euſeb: in Chron. Wſáć ze tám nieuſtáwicznie mieſzka: ále dla wieſzego pożytku Ko- ſciółá Bożego/czásem w Jeruſálem/czásem ná inſzych mieyſcach przebywa. Hier: in Catal. Ignatius ad Magnęſianos. Piotr náwtedziáć Koſcióły/wzdawia Aeneáša w Liddzie á Tábite w Toppie vmárſla ożywia. Dzie: 9. Od Bogá przez widzenie nápomniony / pierwszy ze wſytkich pierwſzego Pogániná Korneliuſá Rótmistrzá okrzykſzy / Po- gánom wróćá do Koſciółá otwára. Dzie: 10. Wróciwſzy ſie do Jeruſálem broni ſwego przyſeicia Pogá- nom
19	35	2	
20	36	3	
Káiuſa.			
1	39	6	
2	40	7	
3	41	8	

Kłauśa.	Národ.	Wnieb.	now.	Dzie:	11.	połázuiac / i Bog naprzód przez posługe tego Pogány powołał. Dzie: 15.
Klaudi.	2	44	11			Tegoż roku Mártth. eusz S. napierwszy ze wszytkich Ewángel- lia nápisal teżykiem Żydowskiem. Euseb: in Chron. Piotr w Jeruzálem po zabiću Jakubá wśádzon do ciemnice z kóśkázania Żerodowego / zá modlitwa Kościelna przez ántolá z ciemnice wywiedzion byl. Dzie: 12. Wstępuiac furtey Żerodowej / wraca sie do Antyochsey / y w- wodniśá pierwszego po sobie Biskupá stánowi. Euseb: in Chron. E histor: lib. 3. cap: 16. Suidas, Ignatius ad Antiochen. Tegoż roku Apostołowie z miásta Jeruzálem rozéšli sie po świecie / piętnastego dnia Lipcá. A Piotr S. ná pokonanie Symoná czárnołśięźniká przyszedł do Rzymu: kedy przez dwádzieściá y pięć lat stolicę Biskupia áż do smierci trzymał. Hier: in Catal. Euseb: in Chron: E lib: 2. cap: 12. 13. 14. Eccles: hist. Concil: tomo 1. Tego też roku byl on wielki głód po wszytkim świecie / o któ- rym prorokował Agabus Prorok. Dziei: 11. W tym roku 18. dnia Styrcniá Rzymński Kościół od Piotra Ksążęciá Apostolskiego test fundowany / y stolicę Biskupia o- dobiony. Martyrolog: Rom. Tegoż roku Piotr S. z Rzymu swoy list pierwszy pisał. 1. Petr: 5. Euseb: hist: lib: 2. cap: 14. Hieron: in catal: in Marco. Máreł S. Ewángelia w Rzymie po Láćinie nápisawszy / Da- mas: tom: 1. Concil: in Petro: do Alexándryey byl od Piotra po- stan. Euseb: in Chron. Piotr z Rzymu wcznie swe ná sześcienie wiáry rozsyła po ro- zmáitých stronách y kráinách świata. Greg: lib: 5. epist: 60. E lib: 6. epist: 37. Niceph: lib: 2. cap: 35. Pánná Mária Bogárodzica wzięta test do niebá: z sześdzie- siatego y trzeciego roku żywotá swotego. Euseb: in Chron. Piotr ze wszytkimi Żydy z Rzymu wygnány / Kościół náwies- dza: y wraca sie do Jeruzálem / gdzie ná pierwszym Zborze ábo Synodzie Jerozolimskim przysyduie. Dziei: 15. y 18. Potym w Antyochiey byl strofowan od Páwła. Gal: 1. Jakub S. mnieyszy / brát Páński / Biskup Jerozolimski od Żydow byl zabit: ná kórego mieysce Symeon nástąpił. Euseb: in Chron. Hieron: de script: Eccles. Máreł S. pierwszy Biskup Alexándryjski koronę męczénistá otrzymał. Hieron: de script: Euseb: hist: lib: 2. cap: 23:
	3	45	12			
	4	46	13			
	6	48	15			
	9	51	18			
Nero.	7	63	30			
	8	64	31			

Nero.	Národ.	nieb.	
12	68	35	Piotr wróciwszy sie do Rzymu stámtad piše swoy list wtory/ tudzies przed swa śmiercią Efora mu Pan był obświęcić raczył.
13	69	36	1. Piotr : 1. 14. Obiera y názniacza swego successorá. Nákoniec po wiesieniu przez diewięć mieściey / w Rzymie w/ Eryzowany Eforone meczeństwa otrzymał. Hieron : in Catal. Aus- gust : ferm : de sanct : 28.

Ambrosius contra Auxentium.

Piotr ná prośbe Chrześcíanow / iuz był poczał Neronowey
surzey w noey występować / y wychodzić z miastá. Lecz wyrzaz-
wszy Christusa w branie mu sábiegácego y do miastá wchodzas-
cego / zopytał go ; Pánie / dokad idziesz ? Odpowiedział Chri-
stus : Jde do Rzymu / ábych powtore był wEryzowan. Tedy
Piotr wyrozumiałwszy / iż to nási przymowká / á iż Pan Christus
nie w swojej osobie / ále w ludze swym Pietrze miał być w Rzy-
mie znomu wEryzowan / tad sie nászad wrócił : y wnet wchwyco-
ny / Páná Jesusa przez swoy Eryzi wwielibif.

Summá Dzieiow Páwła S.

Apostolá.

Tyber.			
18	34	I	S Jedmi Diákonow obieráta / y wkładántem rák poświęca- cáta. Dziei : 6. Stephan z nich napřednięszy známsenite czyni do ludzi Eżás- nie / dla Eforogo był wEántonowany : á Száwel (Etory potym Páwlem iest názwany) ná tego śmierć przywala. Dziei : 7. Száwel przesłáduie Eóściol Boży / podawáiac do wiesienia meze y niewiásty. Dziei : 8. Ná drodze do Dámásktu od Christusa iest náwrocony. Dziei : 9. Roku trzydziestego piatego żywotá swego. Baron. Jdzie do Arábiey ná przepowiedánie Ewángeliey y wraca sie zásie do Dámásktu. ad Gal : 1. W Dámásktu bedac w niebespieczeństwie / w Eósu był z muru spuszczony. Dziei : 9. 2. Corinth : 11. Jdzie do Jernzálem áby ogládał Piotrá. ad Gal : 1. 18. Gdzie też niebespieczeń bedac / od bráciey był z miastá wyprowadzon/ y poszedł do Cesáreiey á potym do Tártu. Dziei : 9. Náucza w Syryey y w Ciliciey. Gal : 1. y w Antyochiey / Ee- dy napriod wierne poczeło wáć Chrześcíaný. Dziei : 11. S Bárnábášem od inšyich wezniow / z woli Duchá S. oddsie-
19	35	2	
20	36	3	
21	37	4	
22	38	5	
Káusá.	39	6	
I			
Klaud.			
I	43	10	
2	44	11	

Klaud.	Národ.	W nieb.	lony / y po modlitwach y pościach / przez włożenie rąk Biskupem y Apostołem uczyniony y poświęcony Dzie : 13. y do trzeciego niebá był zachwycony. 2. Kor : 12.
4	46	13	Paweł w Selewcey / w Cyprze / y w Salaminie Ewangelia opowiada : á w Paphie staroste Sergiusza Pawła nawraca. Dziei : 13.
5	47	14	W Antyochtey Pisideyskiej w Sojnicy naucza : á dla niecierpliwości Żydowskiej / do Pogánów sie obraca. Tamże.
6	48	15	W Jkoniey wiele Żydów y Pogánów / á mianowicie S. Teofle pánne nawraca / y długo tam mieszka. Dziei : 14. Epiphani : herefi 78. Ambr : de Virg : lib : 2.
7	49	16	W Listrze wzdrowia chroмого gdzie go kámiounuta móló nte do śmierci. Dziei : 14.
9	51	18	We wszystkich Eościelech Káplany y Biskupy stánowi : á przez Pisidy y Pámphiliá wraca sie do Antyochtey / y tam przez czas nie máły mieszka. Dziei : 14.
			3 Barnábašem z Antyochtey poslan do Jeruzalem do Apostolow / rádzi sie o potrzebie obżezánia / y dekret pierwszego Synodu odniósł do Antyochtey. Dziei : 15. Gal : 2.
			Náwiedzając wierne w Syryey y w Cilicyey / roztázuie im : áby dekrety y przykazánia Apostolow y stárszych zachowali. Dzie : 15. y 16.
			W Troádzie przez widzenie nápomniony / áby sie vdał do Mácetoniey / przepráwił sie przez morze do Philippowá / pierwszego miásta Mácedońského / kedy Lukáš do niego przysłał. Dzie : 16.
10	52	19	3 Mácetoniey przez Tessalonike tóże do miásta Atheny / kedy náwrocił wielu / á osobliwie Dionyzysa Areopágitę. Dzie : 17.
11	53	20	3 Atheny przyszedł do Koryntu / kedy mieszkał przez pultorá latá. Dzie : 18. y stámtad list pierwszy do Thessaloniczan pisał.
12	54	21	Wtóry list do Thessaloniczan pise.
			Wyszedłszy z Koryntu do Ephesu przyszedł : á potym do Cesáreley y Antyochtey / Gálacyey y Phrygicy : skąd sie záse do Ephesu wrocił. Dzie : 18. y 19.
13	55	22	Mieszka w Ephesie przez trzy latá. Dzie : 20.
Nero.			3 Ephesu pierwszy list do Korynthian pise / y stámtad idzie do Mácetoniey. Dzie : 20. Skład pierwszy list do Tymotheusza pisał.
1	57	23	
2	58	24	Wraca sie do Grecey. Dzie : 20. Skład nápiśal list do Tytá / y po nim list do Korynthyan wtory.

Nero	Národ.	w nich.	Lukaś S. Ewángelie w Acháſſey piſze. Páwel S. liſt do Rzymian piſze; Korynthu. z Korynthu do Troády w Aſſey ſie wdał Eedy Eutyhá mło- dzieńcá wmarłego wſtrzeſił. Dziei: 20. z Troády przez morze do Miletu przybył / Eedy przyzwawſzy Biſkupy y ſtárſze z Ephezu nápominał. Dzie: 20. Przyſzedſzy do Jeruſálem był poimán. Dzie: 21. y od hetmá- ná Kriſpaſá Szeſſiemu ſtároſcie podán. Dzie: 23. A od tego ſeſtowi zoſtáwion. Dzie: 24. Appelluie do Ceſárzá. Dzie: 25. Odeſłán do Rzymu. Dzie: 27. W Rzymie rezawſzy przednieyſzych Żydow ktorzy táń mie- ſkali / dáie im ſpráwe przyáchánia y wieſzenia ſwego / y námiá- wia ich z ákónu Mozyſzowego áby przyieli wiáre Pána Chri- ſtusowe. Dzie: 28. Wieſka w Rzymie w wolnym wieſzeniu przez dwie lecie. Dzie: 28. y liſt do Tymotheuſzá wtory / y do Epheyan piſze. Liſt do Philipowian y do Koloffian y do Philemoná / y do Ży- dow piſze. Tego roku Lukaś S. doſonał dziełow Apoſtołſkich. A Pá- wel z wieſzenia wypuſzczon. 2. Tim: 4. Wolnym bedac Ewán- gelia opowieda / po rozmaitych kráinách y kroleſtwách ná za- chod ſłońcá / á miánowicie w Hiſpániey. Hier: in Catal. Epiph: hereſi 27. táko to ſamże wezmié obiecował. Do Rzymian 15. Páwel y Piotr S. znówu ſie do Rzymu wrociliſzy / do wieſze- nia od Ceſárzá Neróná poſádzeni / przez dziewięć mieſiecy w nim zátzymáni byli. Theodoret: Metaphraſt. Nákoniec był ściety tegoż dnia y roku ktorego y Piotr wſtá- jowan. Euſeb: in Chron. Hieron: de ſcript: Eccleſ. Epiphan: hereſi 27. S. Ambr: ſerm: 66. & 68. S. Maximus. Roku zymo- tá ſwego ſzeſćdzieſiatego y oſinego / táko Chryſoſtom ſwiádeczy. Homil: de Principib: Apoſtolorum. Tertullian: de præſcript. Szeſćſliwy Koſciół Rzymſki ktoremu Apoſtolowie náuke ſwa wſytkę y ze krwá wylali / Eedy Piotr podobna meſe / táko y Pan / podiał: Eedy Páwel ſiętá śmierć / táko y Jan Arzátel / ieſt wkoronowan. Chryſoſtom: in epiſt: ad Rom: hom: 32. Nie ták ſie táńi niebo / kiedy ſłońce premiente ſwe roſpuſzcza; táko Rzymſkie miáſto / dwie one táſne pochodnie (Piotrá y Pá- wła S.) po wſytkiey ziemi rozlewáiac. 2c.
3	59	25	
4	60	26	
5	61	27	
12	68	35	
13	69	36	

Genebr: in-
Chron.

Skład Aposto-
łki.

Sprawać albo dziełać inſzych Apoſtolorz rzadka bázro-
teſt wzmianka w piſmie ſwiętym: ale iáko ſwiádeſza Fo-
ſcielni piſarze / Ewángelia opowiedáli w rożnych krájach ſwiá-
tá. S. Jedrzej w Acháſey / Jan w Aſyey / Philip w Phrygiey /
Jákub mnieyſzy w Juđſkiej ziemi / Báর্থłomiey w Scythiey /
Thomasz w Indyey / Máthaeusz w Aethyopiey / Symon w Per-
ſyey / Tád-eusz w Mezopotámiey / Jákub wieyſzy w Hiſpániey /
Máctey w Páleſtynie. A ták ſie po wſytkim ſwiécie rozdzielił /
ná zebrańte y zgromádzienie tedney wiáry / y tednego Koſciółá Ká-
tholickiego ze wſytkich narodow y teyżłow ludzi / iáko im był
Pan Chriſtus roſkazał / y iáko dawno przedtym było proroko-
wano: Po wſytkiey ziemi roſzedł ſie głoſ ich / y ná kráie ſwiá-
tá ſłowá ich. Wſpáćże pierwey niſi ſie rozeſli / zebrawſzy ſie ſpo-
lem / á bedac pełni Duchá S. dwánaſcie członków wiáry Chre-
ſcijániſkiej / ktore zowia; Skład Apoſtołſki / ſkózyli: y one zá ſummi-
y zá prawáoſto wiáry wſytkim wiernym / nie ná kráie nápiſane
iáko inne piſmiá / ale żywym głoſem podáli. Ruſin: in expoſi:
Symb: Apoſt. Hieron: epiſt: 61. cap: 9. aduer: erro: Ioan: Hie-
ros. Amb: ſerm: 38. Atory ſkład wiáry iáko y záwſze przed tym /
táć y po dziſ dzieſi wſyſcy wierni ná kráie wynawáta / ábo ſámi
przez ſie / ábo przez tego innego: y wſyſcy doróſli powinni gi v-
mieć y wierzyć y wynawáć: ktory teſt oto ten.

Skład Apoſtołſki.

- I. Wierze w Bogá Wycá wſzechmogacego / ſtworzyćtela nieba
y ziemi.
- II. A w Jeſu Chriſtá Syná tego tedynego Pána náſzego.
- III. Atory ſie poczał z Duchá ſwiętego / národził ſie z Máriej dzie-
wice.
- IIII. Vmeczon pod Pontſkim Pilatem / wkrzyżowan / vmárl y po-
grzebon.
- V. Eſtąpił do piełłow / trzeciego dnia z martwych wſtał.
- VI. Wſtąpił ná niebioſá / ſiedzi ná prawicy Bogá Wycá wſzech-
mogacego.
- VII. Stámtad przydzie ſedzić żywe y vmárl.
- VIII. Wierze w Duchá Świtego.
- IX. Świtey Koſciół powszechny / Świtey obcowanie.
- X. Grzechow odpuſzczenie.
- XI. Ciáło z martwych wſtanie.
- XII. A żywot wieczny. Amen.

Sprawa

Mar: 16.
15.
Pia: 16.5

Euſeb:
2. E.
16: c

SPRAWA O LIŚCIECH
APOSTOLSKICH W OBEC.

PO Ewangeliiach / Ktore sa historia o samym Chrystu Panie naszym zbawicielu: y po Dziejach Apostolskich / Ktore sa historia o poczatkach Kosciola Pana Chrystusowego na ziemi / nastepuja listy Apostolskie: Ktore oni pisali o tych rzeczach / o ktorych na on czas przyczynę y potrzebe pisania mieli. Bo i byli Doktorami y fundatorami Kosciola / tedy toż sa swego czasu czynili / co po tym druzdy po nich Biskupi y Doktorowie: Ktorry od poczatku aż do tego dnia listy y księgi pisali przeciw heretykom / y przeciw odsczepienistwom / Ktore kiedy powstaly; y o innych wszystkich rzeczach do wiary y do rzadu Koscielnego nalezacych: tedy taka przyczyna y potrzebe pisania widzieli. Na co im tu Apostolowie przyklad zostawili: takze S. Lukasz w Dziejach Apostolskich pokazal kształt y materia historyey Koscielney wszystkim Ktorry ja po nim pisac mieli.

Z listow lepak Apostolskich / wietrza częśc jest listow Pawla S. a inne drugich Apostolow zowia sie listy powszednimi. Bo swięty Pawel żadnego listu do wszystkich w obec nie pisal (ażkolwiek każdy list tego wszystkiemu Kosciolowi służy) Ale niektore pisal do osobnych Kosciolow Poganskich / takze do Rzymian / do Koryntyan / do Galatów / do Efezjan / do Filipowian / do Kolossan / y do Teszaloniczian. A niektore do osobnych person: takze do Tymotheusza / y do Tytusa (Ktorry byli Biskupi między Pogany / jeden w Ephesie / a drugi w Krete) y do Philemona: a tylo jeden list do Hebreow / Ktorry byli Żydzi w Jerozalemie y w Judzkiej ziemi. Lecz listy innych Apostolow / S. Jakuba / S. Piotra / S. Jana / S. Judy / nie tak sa pisane do jednego Ktorego Kosciola / albo do jednej osoby (wyrafszy dwa ostatnie listy S. Jana Krotkiachne: Ktore przeto nie mogą być od pierwszego listu tego odlacone / i wszystkie sa od niego pisane) Ale do wszystkich wiemych dla tegoż i zowia Katholicznymi / to jest powszednimi / albo do wszystkich w obec. Bo tak Jakub S. swoy list zaczyna: Dwiecie nasie pokoleniam / Ktore sa w rozproszeniu / pozdrowienie. A Piotr święty w pierwszym liście piše: Wybranyim przychodniom rozproszonym po Poncie / Galacie / Kappadocie / Azey / y Bithyniey. A w liście wtorym: Tym Ktorry rowna z nami wiara otrzymali. Takze S. Judas: Tym Ktorry sa w Bogu Ocywimiowani / a w Iesucie Chrystusie zachowani y wezwani. Sam tylo list pierwszy Jana świętego nie ma tytułu.

Historia o Panu Chrystusie.

Historia o Koscielu Pana Chrystusowym.

Pisma Apostolskie przeciw heretykom na obrone Katholiczkiej wiary.

Rozdzielenie listow Apostolskich.

Hebreowie.

Listy powszednie.

Przyczyny pi-
sania listów A-
postolskich.
Kościół z Ży-
dow y z Pogá-
now zebrań.
Żydów obraże-
nie.

Żydowie pró-
wowni.

Żydowie ká-
ce-
r-
ne.

Żydowie nie-
wierni.

Żydowie w-
fáli
w czynkach
swych zákons-
nych.

Summá náuki
listów Páwla S.

Zaden bez Ch-
ristusa zbawion
być nie może.

Przyczyny zaś / dla których Apostołowie te listy pisali / są takie
pokázano o czym te pisali. Gdzie naprzód pamiętać potrzeba (tak-
to historia Działów Apostolskich szczerze opisane) że Kościół Ch-
ristusow na on czas poczynający / wścypiony był od Apostołow
nie tylko między Żydy / ale y między Pogány / y owsem nawtecey
między Pogány. Co też nie pomálu Żydy obrażało. Bo oni ścier-
pieć nie mogli aby narodu ich ludzie / przyiac mieli za Chrystusa / a
bo Messyasa tego / którego samisi wżądowali y wżyczyowali : a da-
leko miłey słyszeć y widzieć mogli / żeby tego Chrystusa Żydy Po-
gánom opowiedzieli. Co też y tych którzy z Żydow w Chrystusa
byli wwierzyli / nie pomálu było obrażęło : Acz niektórzy (co w-
iernymi Chreścianami / a przetoż nie wpotnymi byli) wnet się od
tey żarliwości pohámowali / w słysząc od Apostołow że to jest
wola Boża. Ale drudzy z Żydow nawroconych wpadli byli w ká-
cerstwo / náuczać Chreścianami z Pogánom nawrocone / że im
konieczne potrzeba przyiac pierwey obrzezanie y zakon Moyses-
sow / iesli by chcieli być zbawieni : Inni zaś Żydowie nieprzyja-
ciele Chreścianstwy wiary / nie tylko sami przesładowali Chre-
ścianami / ale też Pogány bálwodwólce poduszali / aby wśedy
Chreścianom służyli : takim wporem swym / y opaczna gorli-
wością Bogá pobudzając / aby ich naród odrzucił : co oni za nie-
podobna rzecz mieli / przetoż byli plemieniem Abrahánowym / y
obrzezanie y zakon od Moysesá przyjęli. A dla takich cielskich
względów / wśáli sami w sobie / takoby Bog y Chrystus do nich
nierozdzielnie był przywiązany : przypisując náabyt wiele swym
czynkom / które według zakonu czynili : a niechcąc tego znáć / że
śmierć Chrysta Páná była tak im takó y Pogánom ku zbawieniu
potrzebna : ale takiego Chrystusa czełkając / którzy by był podobny
inśnym Etołom świeckim / y którzy by te wielkimi y możnymi wcy-
nił ná tym świecie.

A przetoż Páwel S. swote listy pisał / Naprzód aby okazał wo-
la Boża tak o powołaniu Pogánom / takó y o Żydow obrzuceniu.
A temu aby przestrzegł Chreścianami z Pogánstwą nawrocone /
żeby żadnym obyśatem nie przyjmowali obrzezania / ani innych
ceremoniy zakonu Moysesowego : a Żydow / aby w nich nie wśá-
li / ale rácey rozumieli / że te ceremonie już wśály. Wád to / aby o-
kazał potrzebe wcielienia y śmierci Páná Chrystusowego : bez któ-
reg ani Pogán zbawieni być mogli : ani Żydowie żadnymi czyn-
kami swymi / by też nabániey z zakonu ráunku szukáli. Bo iż w-
śyscy ludzie są grzesznymi / przetoż też są wszyscy krewni y nie-
w-

dolnymi.

Dzie: 13.
46.

Dzie: 11.
18.

Dzie: 15.

1.

2.

3.

petr: 3.
10.

dolnym. Lecz zakon choć grzech pokazuje / ale grzechu zgładzić
 nie może / ani krewkości odiać / ani siły dodać ku wypełnieniu te-
 go co zna być dobrego : Ale to sam Pan Bóg mógł uczynić / y dla
 Chrystusa było chiał uczynić : przetoż potrzeba jest wszystkim wie-
 rzyć w Chrystusa / y stać się członkami tego / przylaczymy się do
 ciała tego / Który jest Kościół powszechny. Bo tak (choćaby nie
 dobrego przedrym nie czynili) mieli dostać grzechom odpuszcze-
 nia y nowej mocy a siły / aby mogli wypełnić zakon Boży : y ow-
 sem ich uczynić tak już beda wdzięczne Panu Bogu / że im dla nich
 ma dać żywot wieczny. Taki jest potrzeba / ten owoc / y pożytek w-
 iatę Chrześcijańskię. A przetoż napomina wszystkich / tak żydow
 iako y Poganow ; aby ia ; pokora przyjmowali / a żeby w niej sta-
 recznie aż do końca trwali : nie dbać o nic na przeciwnie namowy
 heretykie / y na wszystkie przesładowania święcie y świątynie. A
 żeby przez wszystkie dni żywota swego / ćwiczyli się pilnie w uczyn-
 kach dobrych : gdyż ie Bóg takimi uczynił / żeby ie czynić mogli.

Tegożi własnie y zupełnie y po dziś dzień uczy się. Kościół pow-
 szeczny Rzymski : to jest : Że żadne uczynki niewiernych / tak ży-
 dow iako y Poganow / nie mogą usprawiedliwić ani zbawić : y
 owsem ani uczynki żadnego heretyka albo odstępca / choć
 jest okrzyszony ; przeto że nie jest członkiem Chrystusowym. A ow-
 sem / co jeszcze więcej / Kto nie jest żywym członkiem Chrystusa
 wym / choć i tak okrzyszony / y test w powszechnym Kościele wstąpił
 że i tak nie jest w łasce Bożej / ale w grzechu śmiertelnym / tedy za-
 den czynek tego dobrego nie jest temu ku zaśludze y ku zbawie-
 niu platny.

Takie jest nauka Pawła świętego. Abowiem y on uczynkom
 tych ludzi którzy nie mają Ducha Chrystusowego / odeymie moc
 do usprawiedliwienia y do zbawienia : y nie wyłącza tego / aby
 ciałem miał umiarkować zakon / albo żeby zakon pierwey cho-
 wał : iako by inaczej nie mogli być przez Chrystusa zbawion. Ale
 po tych którzy przyjęli wiare Chrześcijańską / tego chce koniecznie
 aby przykazanie Boskie zachowali / strzegąc się złyh a naśladować
 dobrych uczynków : y takim uczynkom wiernych ludzi / tak w-
 tełka moc y ważność Paweł przypisuje / iako y Katołikowie
 dostępi.

Lecz i byli niektórzy na on czas (iako y heretykowie wszyscy
 naszych czasow) ktore Piotr S. nieuczonymi y nieświadczyli zos-
 wie : Ktore cytując listy Pawła S. pśowali rozumienie tego / i-
 aby dobrych uczynków nie wyłączał ani od okrzyszonych / ani od

Nauka Kato-
 licka o uspra-
 wiedliwieniu z
 wiary y z uczyn-
 kow.

Ktorem uczyn-
 kom Paweł S.
 odeymie moc
 usprawiedliwie-
 nia y zbawienia.

Summa nauki li-
 stow innych A-
 postolow.

Inni Apostołowie
wie zalecacia vs
czynki dobre,
przeciw samey
wierze.

nieośkrzeszonych : Aleby twierdzić miał / iż sama wiara wspaniedli-
wie y zbawie człowieka może. Przetoż o tey rzeczy inni Apostołowie
listy swe pisali / takó y Augustyn S. przypomina tymi słowy :
Ale iż to mniemanie (żeby do zbawienia sama wiara dostateczna
była) na on czas powstało : przetoż inne listy Apostolskie S. Pío-
trá / Janá / Jakubá / y Judy przeciw temu nawlecey ściągacia swe
pisanie / aby pokazáli / że wiara bez czynków nie nie jest pożyte-
czna. Jako y sam Paweł dosyć táśnie mówi : Iż choćby miał
wszystke wiara / tak / żebych gory przenosił / a miłośabych nie miał :
tedy mi to nie nie pomoże.

Przestroga.

Choć tedy niechce w tey rzeczy / abo y w ktoreykolwiek inney zbla-
dzić / czytając listy Pawła S. abo inne pisma s. ten niech mocno
stoi przy nauce Kościoła s. powszechnego / ktory tenże Paweł zowie
filarem y wzmocnieniem prawdy / to za pewne mając / iż jeśli mu się
zda co być w piśmie s. tey nauce przeciwnego / tedy się sam na tym
bárzo myli. A niech záwždy pamięta na ono wspomnianie Pio-
trá świętego. Iż w listach Pawła S. są niektóre rzeczy trudne
tu wyrozumieniu / ktore nieumiejetni y niestateczni wykłacacia / iż
to y inne pisma (choć łacniejšie) na swa własna zguba.

Argument abo Summá listu do Rzymian.

Czemu list do
Rzymian ma
pierwsze miey-
sce.

nieprawda
+

A Cokolwiek list do Rzymianów nie był pierwszy z tych ktore
Paweł pisał : wszakże jest y był záwsze na pierwszym / miey-
scu położony : Naprzód dla zwierzchności y przodkowania Ko-
ścioła Rzymskiego. Ktemu iż / takó Augustyn s. piše / zaleca one
listke ktora jest początkiem y fundamentem wszystkich innych list y
darów Bożych / od wiary poczynając. Nád to / iż o tych rzeczach
mówi / ktore nie tylko Rzymianom / ale wszystkiemu Kościołowi slu-
ża / a zwłaszcza z Poganów Chrześcijanom : to jest o siednoczeniu
Kościoła Chrystusowego. Abowiem (takó tenże Augustyn s. mo-
wi / wykładając nam argument y summe tego listu) takoby mia-
sto samego Pána / kámienia onego węgielnego / poselstwo spła-
wuiac / oboý lud tak z Żydów takó y z Poganów wzleć iáski wle-
żnie y siednacza w Chrystusie. A tak pokazuje naprzód / iż tak Ży-
dzi takó y Poganí nie mają żadnych czynków / z ktorychby się
chłubić / abo ktorymi by się z grzechów oczyścić mogli : abo dla
ktorychby mieli sobie wspaniedliwienie y zbawienie przypis-
wać : ale y ci y owi wiele grzechów mają / ktore opłaká y obáżo-

Wszyscy potrze-
bują łaski Bo-
żej.

4. 1^oo. S. Jakuba wac powin-

De fide &
oper: c. 14
& in pra-
fat: Pfall

31.
Gal: 5. 6.
1. Kor: 13.
2.

1. Tim: 3.
15.

2. Petri: 3.
16.

1.
2.
3.

2. Kor: 5.
20.
Ephes: 2.
14. 20.
Rzym: 1.
9. 23.

4. bo podzielił. zaraz nadaje Listy S. Piotra
S. Jana S. Judy, ktore ty Janie Weydu wia-
wygłanot, azaad numerowanych nieogłos-
wac powin-

Rzym: 9.
30.

Rzym: 10.
3.

Rzym: 11.
26.

3.

2.

Rzym: 1.8

Rzym:16.
- 10

Rzym: 5.

17.
Rzym:

wół powinny; y ta pokora przystąpię do wiary P. Chrystusowej /
aby tak otrzymali grzechow odpuszczenie / y siłę do sprawowania
wczynkow v Pána Boga platnych. Którym obyczajem iż sie Po-
gani vkorzyli / przeto miłosierdzia dostąpili : áczkolwiek nigdy
nie wiedzieli o zákonie Mojżesowym. Ale żydzi iż sie wspie-
rali ná swoich vczynkách / ktore własnymi silami według zákonu
sprawowali (prze co ie też zowa vczynki zákonne) y nie chcieli si-
vkorzyć / aby w Chrystusa vkryszowanego wierzyli / przetoż też mi-
łosierdzia nie dostąpili / ále sprowadiliwie sa od Boga odrzuce-
ni : wypawszy tchoe tych ktore Bog z niewymowney láski y do-
broci swey sobie zachował. Áczkolwiek ná końcu / kiedy zupełność
Poganow do Kościoła wnidzie / tedy też wszystkie ostatki żydow
pocznie oczy otwáráć / bład swoy poznávác / á nákoniec sie
poddávác Chrystusowi y Kościołowi iego. Potym onych ktory
tak wielkley láski dostąpili / że sie Chřesćjány stali / nápomina ku
státeczności y trwálosti (ktora nawiecey potrzebna byla w onych
czásiech przesládowania) á żeby wszystkie żywot swoy po Erście S.
w dobrych vczynkách trawili : iedność pilnie zachowuiac / y zna-
šac ieden drugiego ile moga / žyd Poganin / á Poganin žyda :
nie dáváac mdlejšým y niedostkonájšým žadnego pogoršenia.
Ná tym vpomináním ostatki listu trawí. Tak iż dwie sa przed-
niejšie częsci listu tego. Pierwszy áž do rozdziału dwunásto / ma
w sobie dysputácy / ábo náuke o lásce wiary Pána Chrystusowej.
A drugi áž do końca / ma nápomínání ku dobrým vczynkom.
W tych tedy wiary punktách / y we wszystkich inných (takó y w po-
bójności y w vczynkách dobrych) zálecenie y chwála ktora Páwel
S. dáie Řzymšiemu Kościołowi / test w zásesta godna. Wiára
wášá / mowi / test opowiedána po wszystkich světách. A Wá-
še poslušnéjštwó rozslawione test po wszystkich mteršách. A prze-
což sie wšle z was. A záše : Stáláste sie poslušni z sercá tr-
mu křístoltowi náuši / w ktorašcie sie podáli. A tešce : A proše
was bráćia / abyšcie vpátrowáli tych / ktory roštyřli y zgoršenia
czynia mimo náuke / ktore yešcie sie wy náucyli / y odstępujcie od
nich. Abowšemci tácy nie Chrystusowi Pánu nášemu ále swo-
mu brzuchowi sluša : á przez lágodne mowy y blagošlawějštwá
šwoda sercá niewinnych lidí. Mátac tedy od Apóstola te pře-
stige / slušnie sie káždy ma štedř Lutrá / Kálwiná / y inných od-
šesćpěšiců : poniewá oni czynia roštyřli přeciwko náuce Ko-
ścioła Řzymšiego : aby sie niřt zrádliwemi tch námoвами ni-
gdy nie dalšwodič.

Pogani przecz
w Pasce przyie
ci.

Zydzi czemu od
rzuceni.
Wczynki zakon
ne.

Dwie części li
stu do Rzymian.

i. Iako Paweł S.
 zaleca Kościół
 Rzymski.

Drugi Argument listu do Rzymian z S. Augustyná.

Materia listu
tego.

Przyczyna pi-
sania tego listu.

Est który Paweł Apostoł do Rzymianow pisał / ile sie z textu
tego wyrozumieć może / rozbieta ta kwestia: Jesli świątym
Żydom przysła Ewangelia Pána nášego Jesuśa Chrystusa dla
zasług ich czynów; czyli także / bez żadnych zasług czynów
wprzedsiających / wszystkim narodom przysła vsprawniedliwienie
wiary ktora jest w Chrystusie Jesusieć żeby nie przeto ludzie wie-
rzyli iś sprawiedliwi byli: ale aby z wiary bedac vsprawniedli-
wieni / nápotym sprawiedliwie żyć poceli. To tedy Apostoł po-
kazuje vsilwie; iś wszystkim tak Żydom iako y Poganom / przysła
láská Pána nášego Jesu Chrysta: ktora też przeto láská jest ná-
zwána; iś nie iako dług z sprawiedliwości jest oddány / ale dár-
mo dáný. Bo niektorzy Żydzi náwrocenti poceli sie byli burzyć
náprzeciw Poganom iś náwtecey przeciw Pawłowi Apostołowi /
iś nieobrześane y od zwiázeł śtatego zákonn wolne przypuszczał
do láski Ewangeliey: kázac im / aby w Chrystusa wwierzyli / nie
wlozywşy ná nie pierwey żadnego iármá obzėsánta cielesnego.
Przetoż Paweł tak oboý narod vgadja y miárkuje; że ani sie Ży-
dom wynosić dopuszcza / iakoby z zaslug czynów zákonn-
nych: ani Poganom nádyńmá sie przeciw Żydom / z za-
slugi wiary: że i Chrystusa przyieli / ktorego oni
vkrzyżowali. To Augustyn S.

*Jako w Babilonie 70. Zmarla 51 zabycie
nie Babilonu. potoczyc Item 51. Zmarla
jako jest w Ezech. 5. Jakuba, a to
wyg. h. nowsz 70, 2420 79. 2420
dokonanego Babilonu pospieszył*

List Pawła

*Jako tedy listow 7220 29. 2420 wyrzuconych
natra w tej Lipce, nowsz 70 2420 79.*

LIST PAWŁA APOSTOŁA S. DO RZYMIAN.

ROZDZIAŁ I.

1 Zaleciwszy urząd swoy Apostolski. 8 Wyślawia wiące Rzymianow / y swote chęć ku nim pokazuje. 11 Pragnąc ie oglądać 13 A przytaczać do nich. 16 Potym okazawszy moc Ewangeliey. 17 Zaleca fundament nauki Chrześcijańskiej. 18 Bez wiary w Pána Chrystusa żaden ani vsprawiedliwion ani zbawion być nie może. 18 Bo naprzód Pogańi przez Philosophia swa / przez Ewangelia Boga poznali / nie mogli być zbawieni. 21 I poznawszy Boga / nie służyli mu / ale swym bóstwom. 24 Przez co ie też P. Bog sprawiedliwie opuścił. 26 A dopuścił im wpasć w sprośne y hańbie ne grzechy / które tu wylicza.

Zacz: 79.

Złęcy w węgila Bożego narodzenia.

wezwany na urząd Apostolski.

abo który się narodził. G.

2 L. G. S.

Abo, który się pokazał być synem Bożym,

przez cuda, które czynił; y przez

Ducha S. którego dawał: y przez

to, że własną mocą swą powołał

z martwych. Tak Greko-

wie.

To jest; Aby wszyscy byli po-

słusni wierze.

Milwet singa Jhesuś Chrystusa /
powołany Apostol / a odlaczony ku opowiedaniu Ewangeliey Bożej / i która był przed tym obiecał przez Proroiki swoje w pismiech świętych / i o Synu swoim / (który się stał iem / z nasienia Dawidowego wedle ciała / i który jest przenaznaczony Synem Bożym w mocy / wedle ducha poświęcenia / z powstania z martwych Jhesuś Chrystusa Pána naszego / i przez którego wzielismy łaskę y Apostolstwo ku posłuszeństwu wiary między wszystkimi narody dla imienia iego / i między którymi y wy jesteście powołani Jezu Chrystowi:)
i Wszystkim będącym w Rzymie / Bogu miłym / powołanym świętym. Łaska wam y pokoy od Boga Oycą naszego / y Pána Jhesuś Chrystusa.

? A naprzód dziękuję Bogu mojemu przez Jესusá
 Chrystusá / za was wszystkich ; iż wiara wasza bywa o-
 powiedana po wszystkich święcie. ? Abowiem świa-
 dek mi jest Bog / ktorému służe w duchu moim w o-
 powiedaniu Ewángeliey Syná tego / że bez przestánku
 ná was pámietam / ? záwsze w modlitwach moich
 prosząc / ażaby wždy iáko zdarzyło mi sie kiedy / za wo-
 la Bóža / przybyć do was. ? Abowiem pragne was
 widzieć / ábych wam vžyczyl iákiego dárnu duchowne-
 go / ku vtwierdzeniu waszemu : ? to jest / ábyśmy sie
 w was spólnie vciešyli przez zobopolna wiare wasze
 y moje. ? A niechce ábyscie wiedzieć nie mieli brá-
 ćia / iżem często przed sie brat przybyć do was / (álem
 jest do tad záwsčiagnion) ábych miał iáki pożytek
 *miedzy wami / iáko y miedzy inšemi narody. ? Gra-
 kom y innym narodom / mądrym y niemądrym iestem
 powinien : ? ták iż / ile ze mnie być moze / gotowem iest
 Ewángelia opowiedać y wam ktorzyscie w Rzymie.
 ? Abowiem nie wstydám sie Ewángeliey*. Ponie-
 waż iest moc Bóža / ná zbawienie každemu wierzą-
 cemu / Żydowi naprzód / y potom Graczymowi. ? Ab-
 owiem sprawiedliwość Bóža przez nie bywa obja-
 wiona z wiary w wiare : iáko iest napisano : ^b Iż spra-
 wiedliwy z wiary żywie.
 ? Bo gniew Bóży objawia sie z niebá / przeciwko
 wšelákíey niepobożności y niesprawiedliwości ludzi
 tych / ktorzy w niesprawiedliwości zátrzymawáia
 prawdę Bóžá : ? ponieważ to co moze być wiedzia-
 no o Bogu / iest im wiadomo. Gdyž im Bog ob-
 iáwił. ? Abowiem rzeczy iego niewidzialne / od swo-
 rzenia światá przez te rzeczy vczynione zrozumiane /
 bywáia poznane : wieczna też moc iego y bostwo :
 ták iż niemoga być wymowieni. ? ^c Gdyž poznawšy
 Boga : nie chwalili go iáko Boga / ani mu dziękowali :

*3 duše. Hebr.

*y. 4 L.N.G.
S.

A ták 9 L. S.

*Christusowey.
G.

*Pogáninowi.

*żyć będzie. 2L.
K. G. S.

Záčz: 80.

*1L. G. S.

*2L. G. S.

*Abakiz.

24.

Zyd: 10.

g 38.

Galat: 3.

b 11.

c Eph: 4.

d 17. d 18.

ale zmłczy

22 ale znížczemnieli w myślách swoich / y zácniłone iest
 23 bezrozumne serce ich. ? Abowiem powiedziałiac sie
 24 być mądrymi / głupcami sie stali. ? A odmienili ch-
 wałe nieśmiertelnego Boga / w podobieństwo obra-
 24 zu człowieka śmiertelnego / y ptaków / y stworono-
 25 gich zwierząt / y gadzin. ? (A przetoż podał ie Bog po-
 25 żadliwościom sercá ich / ku nieczystości : aby między
 26 sobą ciała swe sromocili.) ? Ktorzy prawdę Bożą
 26 odmienili w kłamstwo : y modlili sie / y służyli stwo-
 rzeniu²⁶ ráczey niż stworzycielowi / który iest bogo-
 D sławiony ná wieki. Amen. ? Dla tegoż podał ie Bog
 27 w namietności sromotne. Bo niewiásty ich od-
 mienili używanie przyrodzone / w ono²⁷ używa-
 nie²⁷ które iest przeciw przyrodzeniu. ? Także y
 mężczyzną / opuściwszy przyrodzone używanie nie-
 wiásty / zápalili sie w swej pożadliwości ieden ku
 drugiemu / mężczyzna z mężczyzną sromotę płodząc /
 28 á zapłáté (słuszną) bledu swego ná sobie odnošac.
 ? A iáko sie im nie podobáło mieć znáíomosć Bo-
 29 žką : także Bog podał ie w umysł bezrozumny : aby
 29 czynili to co nie przystoi : nápełnieni wśeláctey nie-
 spráwiedliwości / złości / porubstwá / tákomstwá / zło-
 30 czynstwá / pełni zázdrości / morderstwá / swaru / zdra-
 E dy / sprośnych obyczáíow / zausńnicy / y obmowce / Bo-
 31 gu przemierzli / potwarce / pyśni / chlubni / wynálažcy
 31 złości / rodzicom nieposlušni / y bezrozumni / nie wślá-
 32 dni / bez miłości przyrodzoney / nie przeiednáni / nie
 32 miłośni. ? Ktorzy znáíac³² práwo Boże³² nie wy-
 rozumieli³² iż či co tákowe rzeczy czynia / godni są s-
 mierci : nie tylko³² którzy³² ie czynia / ale też³² którzy³²
 czyniacym zezwáláia.

Rzymian

Kapitła

w bálwány, kto
 re písmo S. 30
 wie kłámstwé.
 iáko Bogu. G.
 mimo stworzy-
 ciela, ábo opu-
 ściłszy stworzy-
 ciela. G.
 G.

Záčz : 81.

Abo, iáko nie
 chcieli znác Pá-
 ná Boga.

spráwiedliwość
 Boža. L.
 G. S.
 I. L. G. S.
 I. L. G. S.
 w sákej lepiey
 iest iáko w tex-
 cie stoi.

N A V K I Y P R Z E S T R O G I.

Ku posłuszeństwu wiáry.) Wiárá nie ma być umysłom áni rozum-

Posłuszeństwo
 wiáry.

Wiara Kátho-
licka.

Rzymska wiara
wielce pochwa-
lona.

Rzymie.

Rzymska wiara
jest Kátholicką
wiarą.

Modlić się bez
przestánku.

mowi poddana: ále ona ma rozstrząsować / á my też być posłuszną
w pokorze á w prostocie.

Miedzy wszytkimi narody.) Wiara Kátholicka nie tu y owdzie
po Eáńskich / iáko hereetycka; ále wszedy po świecie / po wszytkich
kráách y narodziech jest rozszerzona. Aug: epist: 161.

Wiara wáśá bywa opowiedána po wszykim świecie.) O szeroko-
ści / státeczności / y trwáłości wiary Kościółá Rzymskiego / známe-
nie są świadectwá Doktorow świętych stárych z tego mieśca.
Cypryan S. Kościół Rzymski zowie stolica Piotrowa / Kościołem
pryncypálnym / to jest przedniejszym ábo przoduacym / od ktore-
go się tedność Biskupa y Káplánska poczelá. Wiara / práwi /
Rzymian / vszy Apostolskim jest podchwalona: do ktorych kácer-
stwo ábo fálšywa wiara przystępu mieć nie może. Hieronym S.
tákie: Páwel (mowi) chwali wiare ludu Rzymskiego: nie iáby
Rzymianie mieli inšá wiare / niáli wszytkie Kościoły Chrystusowe:
ále iá w nich wietrze jest nabożeństwo / y wietrze prostotá ku wie-
czeniu. N á drugim mieyscu: Wiedz / iá wiara Rzymská Apo-
stolskim vszy pochwalona / tákowych wynysłów nie przyniáie.
By też ántol ináczey powiedał / niáli raz jest opowiedziano / Pá-
włowym świadectwem wiara vtrwárdzona nie może być nigdy
odmieniona. N á inszym mieyscu tenże Hieronym mowi: Ktoś-
kolwiek jest rozstewcá nowych náuk / prośe cie / ábyś vsu Rzymian
nie obzáł / á nie náruśzáł wiary Apostolskim vszy podchwaloney.
Czemu po czterech set lat (á teraz już po pięćnásć set lat) chęć
nas vczyc tego / czegośiny pierwey nie wiedzieli? Czemu wnośiś
miedzy nas to / czego Piotr y Páwel podáć niechcieli? N do tego
dnia bez tey náuki świat był Chrześciániskim. Te wiare w stáro-
ści trzymáć bede / w ktoreyem się dniećciem vrodził. Tenże Do-
ktor vczy / iá wiara Rzymská táż jest co y Kátholická. Ktorá /
práwi / wiare swojá zowie: Teli / ktora Kościół Rzymski trzymá /
czyli one / ktora się náydute w ksiégách Drygenesowych: Jestli
Rzymská powie / tedysiny Kátholickim. K Cypryan S. iá tedno-
má / Korneliuszem Rzymskim Papięsem / y z Kościołem Kátholi-
ckim spoleczność mieć. Táky Ambrosy S. piśze / iá brát tego Sa-
tyrus pytał Biskupá tednego / testliby się z Biskupy Kátholickim /
to jest z Kościołem Rzymskim zgadzál? Stád znáć / że iáko tedem
y tenże jest Kościół Rzymski co y Kátholicki: táż też tedná y táż
wiara jest Rzymská ktora Kátholická.

Bez przestánku.) Ten się bez przestánku modli / ktory pewnego
czásu modlitwom náznaczoney nigdy nie opuścza. Ntu Apo-

stol zná-

2. Kor: 10.
5.

Epist: 55.

Rzym: 1.
8.

In prelat:
lib: 2. in

Epist: 2d
Galat.

Adu: Ru-
fin: lib: 3.

c. 4.
Gal: 1. 6.

Epist: 65.
ad Pam:

& Ocea.
Adu: Ru-

fin: lib: 1.
c. 1.

Epist: 52.
ad Anton:

Ambr: de
obitu Sa-

tyri.

Aug: hie-
57.

stol znaczny przykład miłości wszytkim / ale osobliwie pasterzom y
przełożonym duchownym pozostał : aby nie tylko opowiedzieli
słowo Boże / ale sie też wstawnie modlili za nawrocenie ludzi
na wiara Pana Chrystusowa. Jako tu Apostoł czynił za tymi
których nie znał / tylko dla wietrzey chwaly Bożey y chęci pozys-
kania dusz.

Modlić się o dusz
nawrocenie.

12 Ku stwierdzeniu waszemu.) Rzymianie tuż przed tym od Piotra
S. nawrocent y nauczyciel byli : y przetoż ich Paweł w wietrze raz
przypietey chciał wtwierdzić. Aut : comment : apud Hieron. Theo-
doret : in 16. ad Rom. & Chrysost.

Piotr S. nawro-
cił Rzymian.

17 Sprawiedliwość Boża.) Nie tak Etorasam P. Bog albo Pan Ch-
rystus sprawiedliwy test : ale ona Etorasam człowiek obdarza y spra-
wiedliwym czyni / gdy go usprawiedliwia. Aug : de spirit. & lit.
cap: 9. Błasia przeto Nowoangelikowie / wymyślając sobie nowa
takas sprawiedliwość / Etorasam nie w nich test / ale w Panu Christus-
sie / a przecie za ich własna ma być poczytana : gdy sie iey sama
wiara chwytacia.

Ktora sprawie-
dliwość byma-
my usprawiedli-
wiani.

17 Sprawiedliwy z wiary żywie.) Nie żeby sama wiara bez wszel-
kich czynkow ożywiać / usprawiedliwiać y zbawiać miała : gdyż
wiara bez czynkow jest umarła. Ale iś człowiek sprawiedliwy /
z wiary Etorasam ma y przez Etorasam czynki dobre sprawuje / pewnie y
statecznie czeka tego co mu Bog obiecał : y nie wstanie w wietrze /
choć sie Pánskie obietnice nie zaraz wypełnia. Habac : 2. 4.
Zyd : 10. 38.

Z wiary iako
żywie sprawie-
dliwy.

23 W podobienstwo obrázu.) Bálwany y obrázy Pogańskie cudzych
Bogow w piśmie s. są wszedzie potępione : lecz obrázy święte
Pána Chrystusowe y świętych tego / nigdy.

Obrázy.

24 Podał ie Bog pojadliwośći.) To test dopuścił im tś za po-
jadliwośći swelni / iako w Psalmie mowi : Pusił ich według
pojadliwośći serca ich / porzucił w wynalaskach swoich.

Bog nie test przy-
czyna grzechow

26 Podał ie Bog w namiet.) Jako tu powie da / że ie Bog podał ;
tak do Ephesow mowi : iś oni wdali sie / albo podali sami siebie
na niepowściągliwość / ku popelnianiu wszelkiej nieczystości.
Abyś nie minimal / że Bog test sprawca y przyczyna grzechow /
nie tylko dopuszczać grzechow / ale chce / poduszczać / sprawu-
jąc / roszkując / y wola szych ludzi na złe pobudzając / y wsiłowa-
nie ich wtwierdzać / iako niezbojnie Bálwin / Luter y Melan-
chton bluźnia. Ale iś sprawiedliwym sadem swym slemu człowie-
kowi dla grzechow tego / a właściż dla bálwochwálstwa y od-
szczępiństwa / osobliwa one łaskę odejmuje / za Etorasam sie mogł

Bluźnierstwo
Kálwinowo.

grzechow

lak: 2. 2.

Plal: 80.
13.

Ephes: 4.
19.

Calu: lib:

1. c. 18. 1.

2. c. 4. 1.

2. c. 23. &

24.

Grzechy nie ie-
dnakie, śmier-
telne y powśes-
dnie.

grzechow y błedow wmiatować: y dopuścić mu w grzechy upa-
dąć. Ták czytamy / iż Bog zatwardza zieleń / gdy ie złość y
wolność ich zostawie.

Godni są śmierci.) Przetoż dobrze kościół sedne grzechy śmier-
telnymi zowie / y ma ie také: iż wszyscy ktorzy sie ich dopu-
szczają / godni są wieczne potępienia: a drugie powśednie / które
śmierci mogą być odpuszczone / y nie są skutkami potępienia.

Niz: 9. 15.

32

ROZDZIAŁ II.

1 Ty zaś pokazuje / iż ani Żydowie mogli być zbawieni przez sa-
kon którym sie chlubil / posadzając y potępiając Poganów: choć
także takó y Poganowie grzeszyli. 4 Boża cierpliwość y dobroć wie-
dzie nas do pokuty. 6 Bog odda każdemu według czynków ie-
go. 12 Ták Poganinowi bez sąkonu grzeszającemu: takó y Żydo-
wi sąkon przestępiającemu. 13 y 27 Gdy nie słuchanie sąkonu /
ale wypełnianie / usprawiedliwia. 14 A pobożny Poganin Żyda
niepobożnego przewyższa. 17 Bo Żydowsko y obżęszanie
wierzchożne / bez wnetrznego nie pomaga.

Przetoż nie możesz mieć wymówki o człowie-
cze którykolwiek sądziś. a Abowiem w czym
drugiego sądziś / w tym samego siebie potę-
piasz: Bo toż czyniś co posadzasz. 1 Wiemy bo-
wiem / iż sąd Boży iest wedle prawdy przeciwko tym
ktorzy takowe rzeczy działają. 2 A toż mniemasz o
człowiecze który sądziś te co takowe rzeczy czynią / a
czyniś ie też / żebyś ty miał wysć sądu Bożego: 3 Czy-
li bogactwy dobroćliwości tego / y cierpliwości / y nie-
skwapliwości gárdziś / niewiedząc / iż dobroćliwość
Boża ciebie ku pokucie przywodzi: 4 I Lecz podług
zatwardziałości twej / y sercá niepokutniacego / są-
biś sobie gniew / w dzień gniewu y obławienia sprá-
wiedliwego sądu Bożego: 5 I który odda każdemu
podług czynków jego. 6 I to iest / tym ktorzy w ciera-
pliwości czynku dobrego / szukają sławy y czci y nie-
śmiertelności / odda żywot wieczny: 7 I lecz przeciwnym /
y nie wierzącym prawdzie / ale wierzącym niesprá-
wiedliwo-

ktory i L. G.
A wiemy G.

gárdziś: nie
wieś N L. S.
na dzień 2 L. S.
Bárzo to iasne
pismo, iż żywot
wieczny oddan
był za czyn-
ki dobre. Aug:
de grat: 6 lib:
arb: c. s.
to iest, trwać
w czynkach do
brych. Hebr.

1

A

2

3

4

5

6

7

8

9

10

11

12

13

14

15

16

17

18

19

20

21

22

23

24

25

26

27

28

29

30

31

32

33

34

35

36

37

38

39

40

41

42

43

44

45

46

47

48

49

50

51

52

53

54

55

56

57

58

59

60

61

62

63

64

65

66

67

68

69

70

71

72

73

74

75

76

77

78

79

80

81

82

83

84

85

86

87

88

89

90

91

92

93

94

95

96

97

98

99

100

101

102

103

104

105

106

107

108

109

110

111

112

113

114

115

116

117

118

119

120

121

122

123

124

125

126

127

128

129

130

131

132

133

134

135

136

137

138

139

140

141

142

143

144

145

146

147

148

149

150

151

152

153

154

155

156

157

158

159

160

161

162

163

164

165

166

167

168

169

170

171

172

173

174

175

176

177

178

179

180

181

182

183

184

185

186

187

188

189

190

191

192

193

194

195

196

197

198

199

200

201

202

203

204

205

206

207

208

209

210

211

212

213

214

215

216

217

218

219

220

221

222

223

224

225

226

227

228

229

230

231

232

233

234

235

236

237

238

239

240

241

242

243

244

245

246

247

248

249

250

251

252

253

254

255

256

257

258

259

260

261

262

263

264

265

266

267

268

269

270

271

272

273

274

275

276

277

278

279

280

281

282

283

284

285

286

287

288

289

290

291

292

293

294

295

296

297

298

299

300

301

302

303

304

305

306

307

308

309

310

311

312

313

314

315

316

317

318

- 9 wiedliwości / odda popedliwość y gniew. ? Utrapienie y ućisł przeciwko każdey duszy człowieka który złość popelnia / Żydá naprzód przytym y Gracyzná :
- 10 ? á chwata y cześ y pokoy wszelkiemu czyniacemu Dobryy wedle
- 11 dobrze naprzód Żydowi przytym y Gracyznowi. ? Albo zasług dobrej
- 12 wiem nie máś wzgledu ná osoby v Bogá. ? Bo kto woli swoicy we
- 13 C rzykolwiek bez zakonu zgrzeszyli / bez zakonu też pogi zma zapłate. Au
- 14 na: á ktorzykolwiek w zakonie zgrzeszyli / przez zakon gust: de verbis
- 15 beda sadzeni. ? Albowiem nie sluchácze zakonu sprá Apost. rom: 35.
- 16 wiedliwemi sa v Bogá; ále ktorzy zakon czynia á 2 L. G. S.
- 17 beda vsprawiedliwieni.
- 18 ? Bo gdyż Pogáni nie máiaczy zakonu / z przyro-
- 19 dzienia czynia co zakon rokázuie: tedy ci zakonu nie
- 20 máiaczy sami sobie sa zakonom: ? ktorzy okázua dzieło
- 21 zakonu nápisane ná sercach swoich / gdy im wespotek
- 22 sumnienie ich poswiadcza / y myśli miedzy soba różne
- 23 ábo ie oskarżaiace / ábo też wymawiaíace / ? w dzień
- 24 gdy Bog sadzić bedzie tájemnice ludzkie / według
- 25 Ewángeliey moiey przez Jesusa Christusa. ? A iesliż
- 26 sie ty nazywaś Żydem / y przedstawaś ná zakonie / y
- 27 chlubiś sie w Bogu / ? y znaś wolaí tego / y rozezna
- 28 waś co iest lepszego / náuczony z zakonu / ? y tudyś so-
- 29 bie żeś iest wodzem ślepych / światłości tych ktorzy
- 30 sa w ciemnościach / i mistrzem bezrozumnych / náuczy
- 31 cielem dzieł / máiacym kstałt znáomości prawdy
- 32 w zakonie. ? Ktory tedy vczyś drugiego / siebie sa
- 33 mego nie vczyś: Ktory opowiedaś żeby nie krádzio-
- 34 no / krádniesz: ? Ktory mowiś żeby nie cudzolożono /
- 35 cudzolożyś: Ktory sie bzydzis bálwany / swieto krádz-
- 36 stwo pelnis: ? Ktory sie z zakonu chlubiś / przez prze-
- 37 stepowanie zakonu Boga lżyś. ? Albowiem imie
- 38 Boże dla was bluźnione bywa miedzy Pogány / iáto
- 39 nápisano.) ? Obzezámieć w prawdzie iest pożyte-
- 40 czne / ieslibyś zachował zakon: ále ieslibyś byt prze-

Dobryy wedle
zasług dobrej
woli swoicy we
zma zapłate. Au
gust: de verbis
Apost. rom: 35.
2 L. G. S.

Zacza: 82.

Oto sie ty G.

1 L. G.
G.

'to jest, twoje
Zydowstwo sta-
ło się pogani-
stwem.

stepca zakonu; twoje obżęzanie stało się nieobżę-
zaniem. ? Jesliż tedy nie obżęzany chowa prawną 26
zakonne: ażaz tego nieobżęzka nie będzie poczytana
za obżęzanie? ? y osadzi ten ktory jest z przyrodze- 27
nia nieobżęzany/zakon pełniacy/ ciebie/ ktory przez
pismo y obżęzanie iestśes przestępca zakonu? ? Albo 28
wiem nie ten iest Żydem/ ktory iest na iawiu; ani to
iest obżęzanie/ktore iest na iawiu na cieie: ? ale ten 29
ktory iest w skrytości Żydem; y obżęzanie serca/w
duchu/nie w literze: ktorego chwala nie z ludzi/ ale
z Boga iest.

'w pismie.

NAVKI Y PRZESTROGI.

Sadzacy drugie-
go.

Ktorykolwiek sadziś.) Ktory sa w cieśkich grzechach/nie przy- 1
stoi aby tych sadzili/ Ktory też grzechy albo mnieysze miała. Chryś-
super Matth. Niech ten sadzi blad y występ drugiego/ktory sam w
sobie nie ma coby sadzil: żeby sadzac drugiego / sam się nie osa-
dził. Ambrosius.

Dobrotliwość
Bożka.

Cyli gárdziś.) Stad znać/ iż Bog łaska y miłosierdzie swe lu- 4
dziom ofiaruje/y z wielka cierpliwością długo czeka ich pokuty/
wymyślnie odwlocając ich karanie aby się wynali. Czym ofiarsuje iś
się słońca bzydzi/ a nie kocha w ich zatrąceniu/ y nie iest przychy-
lna ich grzeszenia/ ale oni sami / Ktory ztwardzają serce swe / y
dobrowolnie odrzucają łaskę tego/y gárdza dobrocią iego.

Wczynki płatne
y zbawienne.

Podług czynkow iego.) Acz tu przedstewicie Páwla S. iest 6
nawiecey zálecić wiare w Christá Páná: wśáfie aby kto nie
minimal (z słow iego sile wyrozumianych) żeby dobrze wczynki Ch-
ryściáńskie nie nie záslugowały/ y nie byly przyczyna zbawienia:
oto iásnie piśe iż Pan Bog tak rownie dáie żywot wieczny y nie-
śmiertelna chwale ludzom za ich wczynki dobre; takó ie potepia
za złe ich wczynki. Odda/práwi/żywot dobrze czyniacym/według
wczynkow: to iest / odda dobrze czyniacym zapláte żywota wie-
cznego/ względem wczynkow ich/ albo podług wážności y záslugi
wczynkow. Co iest przeciw dństeyšym odświeptácom/ktory za-
ługę y zapláte żywota wiecznego wczynkom dobrym wiernych
odeymia.

Pierwsze wśpra-
wiedliwienie, o-
tym mi mowi/Pánie Pánie/wniedz do Królestwa niebieškiego/ ale
ktorym Páwel Ktory czyni wola Oycá mego. Toż y JákuB S. serce pośáfiać/

Nie słucháje zakonu.) Tożi iest P. Christus: Nie Pády Kro- 13
wiedliwienie, o-
tym mi mowi/Pánie Pánie/wniedz do Królestwa niebieškiego/ ale
ktorym Páwel Ktory czyni wola Oycá mego. Toż y JákuB S. serce pośáfiać/

iż nie są

Matt: 7
21.
Iak: 2. 24

Rzym: 9.
28.

Jak: 2. 22.

7. 24.

Rzym: 5.
19.

13

26

iz nie sama wiara ale dobre uczynki vsprawiedliwia cslowiek.
W czym sie pieknie zgadza z Pawlem S. Bo az pierwse vspra-
wiedliwienie (gdy sie cslowiek niewiernego stae wiernym) z
wiary sie pocyna y z wiary nawiecey pochodzi / bez zadnego wz-
gledu y zaslugi uczynkow iako Pawel na innych miejscach uczy-
wskaze wtore vsprawiedliwienie / abo sprawiedliwosc pomno-
zenie y dopełnienie / pochodzi z uczynkow a nie z samey wiary : W
ktorym tu Pawel ; ale Serzey Jakub S. w listie swoim mowi :
Widzisz iz wiara Abrahama spól robila z uczynkami tego / y z
uczynkow wiara byla dopełniona: Widzicie iz z uczynkow cslowiek
bywa vsprawiedliwiony / a nie z samey wiary :

Beda vsprawiedliwieni.) Byc vsprawiedliwionym / iest nie tyl-
ko byc poczytanym za sprawiedliwego (iako nowowiernicy sie ro-
zumieli) ale tez byc uczynionym z niesprawiedliwego istotnie spra-
wiedliwym / abo z sprawiedliwego ieszcze sprawiedliwszym. Co
sie y z tego miejsca pokazuje : Nie sluchajcie sa sprawiedliwi / ale
czyntacy beda vsprawiedliwieni. A z onego iasnuy : Jako przez
nieposluszenstwo iedno cslowiek wiele ludzi stalo sie (prawdzi-
wie) grzesznymi (a nie poczytanymi tylko) tak przez iednego poslu-
szenstwo wiele ludzi stana sie (takze prawdziwie) sprawiedliwie-
mi / a nie poczytanymi tylko.

Iesli tedy nieobrzezani.) A tu pokazuje / iz sprawiedliwosc pra-
wdziwa nie iest sama wiara / ani ceremonia / ani umietytnosc za-
konu / ani nazwisko Zydá abo Chreszczanina : ale czynienie do-
brych uczynkow / y pełnienie zakonu z laski Bozey.

nawiecey z wi-
ry ; a wtore okto-
rym Jakub, z v-
czynkow pocho-
dzi.

Przeim sprá-
wiedliwosci po-
czytancy.

Sprawiedliwosc
tak w Zydzie iá-
ko y w Poganiu
nie iest pełnie-
nie zakonu.

ROZDZIAL III.

1 Co za rozność Zydá od Pogánina. 3 Boskie obietnice nie
mienia sie dla grzechow ludzkich. 9 y 24 Wszyscy tak Zydowie
iako y Pogani sa pod grzechem. 20 Od ktorego zakon nie wy-
bawia. 24 Ale laska Boza przez krew Chrystusowe. 28. Cslowiek
vsprawiedliwiony bywa przez wiare / bez uczynkow zakonu.

1 **C**oż tedy ma nadszys Zydowin : abo co za po-
żytek obrezania : 1 Wielki / wselakim obyczaj-
2 iem. Naprzod iz im zwierzone sa slowa Boze.
3 1 Bo coż na tym iesli niektorzy nie uwierzyli : a 2 2 3
niedowiarstwo ich 'w Niemecz obrociło' wiare Boze.
4 1 Nie day tego Boze. 2 2 3 4 5 6 7 8 9 10 11 12 13 14 15 16 17 18 19 20 21 22 23 24 25 26 27 28 29 30 31 32 33 34 35 36 37 38 39 40 41 42 43 44 45 46 47 48 49 50 51 52 53 54 55 56 57 58 59 60 61 62 63 64 65 66 67 68 69 70 71 72 73 74 75 76 77 78 79 80 81 82 83 84 85 86 87 88 89 90 91 92 93 94 95 96 97 98 99 100

Zacz: 83.

w Niemecz obro-
ci s L. K. G.
niech bedzie. G

^a pomsta. Hebr.
^ábo skaranie
 przepuszcza.
 4 L. S.

1 L. K. G. S.
 G.

^agrzesznymi, nie
 wolnikami grze-
 chu. Hebr.

^azmijowy ábo
 wrzeciennice.

Zacz: 84.

Zakon wskazuje
 grzechy, ále ich
 odiać nie może.

dziwy; á^c wsfelki czlowiek klamliwy iáko nápisano:
^dAbys byl vspráwiedliwiony w powiesciách twoich/
 á^e zebys zwyciezyl gdy bywasz sadzon. ? Lecz iesli
 niespráwiedliwosc násza Boza spráwiedliwosc zá-
 leca/coz rzeczymy: Alzaż niespráwiedliwy jest Bog
 ktory^e gniew^e przywodzi: (mowie wedle czlowieka.)
 ? Nie day tego Boze. bo inaczej iákoż Bog sadzić
 bedzie ten swiat: ? Albowiem iesli prawda Boza
 przez moje klamstwo obfitowala ku chwale tego: cze-
 muż ja dalej bywam osadzón iáko grzeszny: ? A nie
 idzie stad (iáko źle o nas mowia / y iáko niektorzy po-
 wiedaia zebysmy mowili) zebysmy zle rzeczy czynić
 mieli/aby przysly dobre: ktorych potepienie jest sprá-
 wiedliwe. ? Coz tedy: mamyli co nad nie: Zadnym
 sposobem. ^eGdyżesmy przedtym przyczyny potázali iz
 Żydowie y Gracowie/wszyscy sa^a pod grzechem: iá-
 ko nápisano: ^fIż nie masz y iednego spráwiedliwe-
 go: ? nie masz rozumieajacego / nie masz skutajacego
 Boga. ? Wszyscy sie odchylili/spotu sstali sie niepo-
 zytecznymi: nie masz ktoby czynil dobrze/ nie masz áż
 do iednego. ? ^gGardzo ich jest grobem otwartym/
 iezykow swych názdziade vzywali/^hiadⁱ Alspidow^e pod
 wargami ich. ? ⁱKtorych vsta nápełnione sa prze-
 klinania y gorzkości: ? ^kNogi ich przedkie ku rozle-
 waniu krwi. ? Skruszenie y znedzenie ná drogách
 ich: ? á drogi pokoju nie poznali.
 ? ^lNie masz boiaźni Bozey przed ich oczyma.
 ? ^mA wiemy iz cokolwiek zakon mowi/tym ktoryz w
 zakonie sa mowi: aby wsfelkie vsta byly zatnłone / á
 izby poddan byl wsytek swiat Bogu: ? ⁿPonieważ
 z uczynkow zakonu żadne ciało nie bedzie przed nim
 vspráwiedliwione: Bo przez zakon poznanie grze-
 chu. ? Lecz teraz spráwiedliwosc Boza jest obia-
 wiona bez zakonu: oświadczone od zakonu y Proro-

c Pfal: 15
 a 11.
 d Pfal: 50.
 a 6.

e Gal: 3
 d 22.
 f Pfal: 139
 a 1. 52.
 3.

g Pfal: 5
 c 11.
 h Pfal: 139
 a 4.
 i Pfal: 9
 b 7.
 k Iza: 59
 b 7.

l Przyp: 1
 b 16.
 m Pfal: 35
 a 2.
 n Gal: 2
 d 16.
 o Gal: 2
 d 16.

row.

- 22 Kow. 12 sprawiedliwość Bożą przez wiarę Jესusá Ch-
 23 ristusá / ná wšytkie y nád wšytkimi weni wierzącymi.
 24 y nie dostawa im chwaly Bożej. 1 Wspławiedli- *potrzebna L.*
 wieni darmo z łaski tego / przez okup ktory sie sstał
 25 przez Jესusá Chrystusá: 1 ktorego Bog wystáwiał aby
 D *był* oblagánim przez wiarę we krwi tego / ku okaza- *1 oblagaczem. N*
 niu sprawiedliwości swojej / dla odpušczenia grze- *L. S. y może też*
 26 chow przedtym popelnionych / 1 w cierpliwości Bo- *tak z Grackies*
 żey / ku okazaniu sprawiedliwości tego w tym czasie: *go przelożyć.*
 aby on był sprawiedliwy / y vsprawiedliwiałcy tego
 27 ktory jest z wiary Jესusá Chrystusá. 1 Gdzież tedy
 chluba twoja? odrzucona jest. Przez ktoryż zakon:
 28 izali uczynkowy? Nie / ale przez zakon wiary.
 1 Abowiem za to mamy iż człowiek bywa vspra- *Záč: 85.*
 29 wiedliwion przez wiarę / bez uczynkow zakonu. 1 Za-
 30 li Bog jest tylko Żydow: áza też nie Pogánow: Ow-
 31 sem y Pogánow. 1 ponieważ ieden jest Bog / ktory
 vsprawiedliwia obreżanego z wiary / y nie obreżan- *1 vsprawiedliwi*
 nego przez wiarę. 1 Zakon tedy nišczynimy przez wia- *z L. G.*
 re? Vchoway Boże: owšem zakon stánowimy.

N A V K I Y P R Z E S T R O G I.

- 4 Y owšem jest Bog prawdziwy.) Bog z przyrodzenia takó sam
 Mat: 19. dobry tak sam jest prawdziwy: á ludzie z przyrodzenia swego złi
 17. y kłamliwi / zdradząc y zdradzeni być mogą. Wszakże Pan Bog
 1. Tim: 3. y ludzie duchem prawdy obdarzone / Apostoly / Ewangelisty y
 15. Proroki y inne / czyni też dobremi y prawdziwemi; takó y Ko-
 8 ściół swoy / ktory jest filarem y utwierdzeniem prawdy.
 Powiádaia że byśmy mówili.) Nie dziw / iż tych czasow odszesci *Słowa Páwła*
 2. Piotr: 3. pięciy / Páwlowe słowa złe rozumieja / ku zálecentu samey wiary / *S. złe rozu-*
 16. poczytáney sprawiedliwości swojej / y ku wyniszczeniu wšech v-
 czynkow dobrych: gdyż y ná on czas (takó tu sam Páwel / á Piotr
 indzie o tym świádczy) przewrotni ludzie słowa y písna tego pso-
 wáli / y ku wolności grzeszenia ich náciągáli. Bo gdyby grzech
 sam z siebie y z przyrodzenia swego ściagał sie ku chwale Bożej:
 tedy byśmy grzeszyć byli powinni: y nie byłby Bog sprawiedliwy /

ktory grzechy karze. Ale teraz nie idziec to z przyrodzenia grzechu (że sie on obraża ku chwale Bożej) ale z mocy a z mądrości Bożej / ktora umie y z tego na dobre używać. Dla czego też grzechy dopuszcza y cierpi. August: Enchir: cap: 46.

Iako żaden nie
jest sprawiedli-
wy.

Nie masz y iednego sprawiedliwego.) Te miejsce y tym podobne 10
nie tak rozumieć masz / żeby zgola żaden z żydow y z Poganow nie
był dobry ani sprawiedliwy: gdyż iście pisać sa o Jobie / o Sa-
charyaszu y Eliście y o wielu innych / iż byli sprawiedliwemi
przed Panem Bogiem: y byloby blaznierstwo te słowa o Pana
nie mścić Bożej / o S. Janie Krzycielu / y o Apostołach rozu-
mieć. Ale iż ani przez zakon przyrodzony / ani przez zakon Mojze-
szow żaden nie może być sprawiedliwy: ani sie takich grzechow
wmiatować / iście tu wspomina: iedno przez wiare a iście Boża;
przez ktora każde^o wieku (zwłaszcza między żydy) bylo wiele świę-
tych y sprawiedliwych ludzi / ktorzych te słowa namniey nie tykają
gdyż one właśnie sa rzeczone o gromadzie złych a niebożnych lu-
dzi / między ktorymi żaden nie jest sprawiedliwy coby sie Bogą bał.

Wczynki bez
wiary y łaski
nie mając.

Z rzeczkow zakonu.) Hieronym y Chryzostom S. wykładają 20
to miejsce o wczynkach ceremonialnych tylko zakonu starego / o
ktorych toż Paweł miánowiącie twierdzi w liście do Galatów.
Wszakże sie to rozumieć może y o innych wszystkich wczynkach do-
brych / ktore z wiary a z łaski Bożej nie pochodzą. Bo iście ani sie
Bogu podobacie / ani cśowiekowi sprawiedliwici / ani co v Bogą za-
ślubić nie mogą. A iście to miejsce Augustyn wyklada / De spiri-
te & lit: cap: 8.

Sprawiedliwość
prawdziwie w
nas bedaca, prze-
ciw heretickiej
sprawiedliwości
poczytanej.

A sprawiedliwość Boża.) Nie ktora bedac w Chryście / przez 22
wiare bywa włápióna ábo wchwycona / y za nasze własna poczy-
tana (iście odścepienięcy wymyślają) ale ta ktora Bog obdaru y
obłoczy cśowiekowi / gdy sprawiedliwia grzesznego w pierwszym
nawróceniu tego. A ktora przeto jest y sprawiedliwością cśowieka
czy iż prawdziwie jest w cśowieku: y sprawiedliwością Bożą /
iż od Bogą jest. August: in Psal. 30. cont: 1. Pátrz wyż: 2. 13.

Vsprawiedliwieni darmo.) Iż żadna z tych rzeczy / ktore vprze- 24
dzają vsprawiedliwienie / ani wiara / ani wczynki nie są ługia łá-
ski vsprawiedliwienia. Bo iście jest łaska / tedy nie z wczynkow.
Bo inaczey / łaskaby iuz łaska nie była. Wszakże wiara y wczynki
dobre z łaski pochodzą / sa przygotowaniem do vsprawiedliwie-
nia. Pátrz niżej & 25.

Iście wczynki
Paweł wylacza

Przez wiare bez wczynkow.) Bez wczynkow zakonu: to jest / 28
choćby sie nie obzesał y ceremonij zakonu Mojzeszowego nie za-
chował.

Iob 1. 1. y
2. 3.
Luk: 1. 6.

Gal: 2. 16.
Zyd: 11. 6.

Chryzost:
y Theo-
philact.

Concil:
Trid.
Rzym: 11.
6.

chował. A temu bez uczynków dobrych / Eto reby czynił pierwey od vsprawiedliwie-
nili wterzył / y przed vsprawiedliwieniem. A náwet bez zasługi
uczynków. Wszakie nie bez uczynków ; wiara słaczonych y ; wiara
ty pochodzących : nie bez pokuty / nádzicie y miłości y świętych
Sákramentow : to jest nie sama wiara / y nie przez same wiare.
Przez dárno gruntu na tym mieyscu odszepieńczy same
wiare swoje.

R O Z D Z I A L I I I I.

1 Jz nie przez zákon ani obżezanie ; ale przez wiare w Chrystá
Pána człowieka vsprawiedliwion bywa : przykładem Abrahámá
pokázuie. 10 Ktory pierwey násił przyiał obżezanie / byl vspráwie-
dliwion. 11 y 16 Wziął obietnice / że miał być Oycem nie tylko
Izraelow / ale wszystkich narodow / Ktory násláduia wiary tego. 18
Wiara Abrahámowa / Ktora byl vsprawiedliwiony.

1 **E** Wz tedy (rzeczymy) nálezi Abrahám oćiec náš
A wedle ciáta : 1 Abowiem iesli Abrahám z uczyn-
2 ków* jest vsprawiedliwion ; mac chlube / ale nie
3 v Bogá. 1 Bo cóż pisano mówi : 4 Wwierzył Abrahám
Bogu : y poczytano mu jest ku spráwiedliwosci.
4 1 Lecz robiaćemu / zapláta nie bywa poczytána
5 podług tásti / ale podług powinności. 1 Nie robia-
cemu lepák / ale wierzacemu w tego Ktory vspráwie-
dliwia niepobożnego / poczytána bywa wiara tego
ku spráwiedliwosci / wedle postanowienia tásti Bo-
6 żey. 1 Jákoż też Dawid opowiada błogosłáwieni-
stwo człowieka / Ktoemu Bog poczyta spráwiedli-
7 wość bez uczynków / mówiac : 1 Błogosłáwieni Kto-
rych niepráwosci są odpuszczone / á Ktorych pokryte
8 są grzechy. 1 Błogosłáwiony máz Ktoemu Pán
B grzechu nie poczytał. 1 To tedy błogosłáwienie
9 w obżezaniu* / sie náyduie / czyli też w nieobżezá-
niu : Gdyż powiedamy iż poczytána jest wiara A-
10 bráhámowi ku spráwiedliwosci. 1 Jákoż tedy jest po-
czytána : * w obżezaniu : czyli w nieobżezce : Nie
11 w obżezaniu / ale w nieobżezce. 1 2 Wziął znák o-

* zakonu. L.

Zacz : 86.

* 2 L. G. S.

nie poczyta.

6 L. K. G.

* tylko. N. L.

* 3 L. G. S.

* gdy byl. G.

bżezania /

47. Moy :

15. b. G.

Galat : 3.

a. G.

lak : 2. d

23.

b. Psal : 31.

a. l.

47. Moy :

17. b. 10.

y 11.

brzezania/ pieczęć sprawiedliwości wiary ktora jest
w nieobrzezce: aby był Oycem wszystkich wierzących
w nieobrzezce: aby y onym poczytano było ku sprawie-
dliwości: ? a żeby był oycem obrezania nie tylko
tym ktorzy sa z obrezania/ ale też chodzącym stopa-
mi wiary oycą naszego Abrahama ktora była w nie-
obrzezce.

Zacz: 87.

? Albowiem nie przez zakon obietnicą sie stała Ab-
rahamowi/ albo nasieniu jego aby był dziedzicem s-
wiata: ale przez sprawiedliwość wiary. ? Bo iesli ci
ktorzy sa z zakonu/ dziedzicami sa: tedy prozna zostać
wiara/ y wniewcz sie obrociła obietnica. ? Gdyż za-
kon gniew sprawuje. Albowiem gdzie zakonu nie
máš; tam ani przestępstwa. ? A przeto z wiary/ iesli
dziedzictwo, "aby" wedle listu * była gruntowna obie-
tnicą wszystkiemu plemieniu/ nie tylko temu ktore
jest z zakonu; ale y temu ktore jest z wiary Abrahamo-
wey/ ktory jest otec nas wszystkich/ ? (iako jest napi-
sano: ^d Ziem cie oycem wielu narodow postanowił)
przed Bogiem/ ktoremus' wwierzył/ ktory ożywia
umarłe: y ktory wzywa tych co ich nie máś/ iako tych
co sa. ? ktory Abraham przeciw nadsiei w nadsieie w-
wierzył; że on miał zostać oycem wielu narodow po-
dlug tego co mu' bylo rzeczone: ^e Tak będzie plemie
twoje iako gwiazdy niebieskie y piasek morski. ? A nie
osłabiał w wierze: ani sie ogladał na ciało swe* zmar-
twiałe/ gdy iuż miał około sta lat/ ani na obumarty
żywot Sary. ? W obietnicy też Bożej z niewiary
nie wacpił: ale sie vmocnił wiara/ oddawszy chwałę
Bogu: ? bedac tego pewien iż cokolwiek obiecał/
mocen jest y czynić. ? Przeto mu też poczytano ku
sprawiedliwości. ? A nie tylko dla niego napisano
jest iż mu przyczynano jest ku sprawiedliwości: ? ale
też dla nas/ ktorym ma być poczytano wierzącym

* Amb. S.

* aby. 1 L. G. S.

* ktoremu 2 L.

* 1 L. G. S.

* 7 L. G. S.

* iuż. 2 L. G.

* 1 L. G.

w tego/

dl. Mo.
17. a 4

cl. Mo.
15. a 5

25 w tego / który wzbudził Jესusá Chrystusá / Páná ná-
šego z martwych: i który ieřt wydan dla występkow
nářych / á wřtá z martwych dla wřpráwiedliwiená
nářego.

NAVKI Y PRZESTROGI.

1 Abrahám.) Ję Apostoł w tym rozdziale / táko y wřřey / przećiw
Żydom mowí / którzy mniemieli że mogli być wřpráwiedliwieni
przez wřynki swe zákonne / bez lářki Chrystusowey wřynione / y bez
wiáry weni: przetoż wystáwue ná przyřlad Abraháma / y dowo-
dzi / że on był wřpráwiedliwiony przed Bogiem / nie przez żadne wř-
czynki pierwey wřynione niřli wwierzył: ábo ktore nie pocho-
dziły z wiáry y z lářki Bożey.

Wřynki Abrahá-
mowe wprze-
dzááce wiáre.

2 Ieřli Abrahám z wřynkow.) Jęřli Abrahám wřynki tákie godne
chwály czynił pierwey niřli wwierzył: táko mniodzy Philosophowie
czynili: tedy ácz go ludie mogli mieć zá spráwiedliwego: ále przed
Bogiem (który nie nie przyimuie co nie pochodzi z wiáry ábo z
lářki tego) nigdy nie mogli być mian zá spráwiedliwie. A tář Abrahá-
m nie był wřpráwiedliwiony z wřynkow zákonu / to ieřt nie dla
záchowania zákonu / áni z wřynkow nie z wiáry pochodzących /
ktoreby on czynił włářnymi siłami bez pomocy lářki Bóżey.
Wřářkie był wřpráwiedliwiony z wřynkow z wiáry pochodzą-
cych. Páwel mowí o wřynkach bez wiáry / sámymi siłami ludzki-
mi wřynionych. A Jákub / o wřynkach z wiáry wřynionych od
nie wřpráwiedliwionego. Aug: in pref: Psal: 31. Nie Áuřnie te-
dy odřcepieřcy dla tych řłow Páwlowych / wřřtke spráwiedli-
woř wřynkow odrzucáa.

Spráwiedliwoř
przed Bogiem y
przed ludzmi.

4 A robiacemu.) Jákoby rzekł: Temu / który wřř wřynkom
swoym / táko od siebie sáмого pochodzącym / bez wiáry / bez lářki
y pomocy Bóżey: y który mowí że mu dána ieřt lářká y wřprá-
wiedliwienie dla wřynkow tego: Bo táki cřlowieř przywłářcia
sobie wřpráwiedliwienie tákoby z powinnosći / á nie tákoby z lá-
řki y řczodroblnosći.

Nie wřynki á-
le řczyrá lářká
řprawue pier-
wřę wřpráwie-
dliwienie.

5 Nie robiacemu.) Nie robiácy ná tym miejscu rozumie řie ten /
który ábo nie má żadnych wřynkow dobrych: ábo wřynkow
řwych dobrych / ktore czynił póř nie wwierzył / nie fládnie zá przy-
cie wřpráwiedliwienia: ále wiáre w Chrystusá / y te z řczerey lářki
pochodząca. Przetoż Áugustyń S. mowí: Wiedzi ři wiárá grzeř-
řnym áie nálářlá / á choć áie wiárá dána wřynmá spráwiedliwym;
wřářkie áie nieřbořnym nálářlá / pierwey niř áie spráwiedliwym wř-

Nie robiácy á-
bo nieřczyniácy,
kto?

Vspráwiedliwio
ny sstáie sie sprá
wiedliwym.

Vspráwiedli
wienie co jest.

Iáko Bog grze
chy zákrywa y
nie poczyta ich.

Sákrámenty nie
sáit tylko znáki,
ále y przyczy
spráwiedliwos
sci.

czyniá. Jesli bywa grzeszny vspráwiedliwiony: tedy z grzesne
go sstáie sie spráwiedliwy. A iesli z grzesnego sstáie sie spráwie
dliwy / á ktorež sa wezynki grzesnych / iedno sá / á nieczinne / ktore
nie záslugia iedno poteptenie: To Augustyn S.

Których niepráwosci odpu:) Z tego mteyscá odszepieney do
wodzień chea / i z vspráwiedliwienie nie test nie inšego iedno grze
chow odpuszczenie / á nie żadna lástka ábo spráwiedliwość w císlo
wiece bedaca / od Boga iemu dána. Leci tu Apostol to tylko
znáe dáie / i z Bog w pierwszym vspráwiedliwieniu żadnych záslug
zapláty godnych nie nájdzie / ále tylko grzechy / ktore odpuszcza
tym którzy weń wierza.

Których pokryte sa grzechy.) Nie rozumiey (iáko hereticy z
tych słow rozumiecia) żeby grzechy nigdy ludstom nie byly praw
dziwie od Boga odpuszczane / ále tylko pokrtywane y niepoczyta
ne. Abowiem to wierszy ábo mowit / test Páná Boga błuńit /
y włáczáe mocy lástki Bóžey y kwi Chrystusowej / ktora grzechy
náše bywáta prawdziwie zgládzone y odpuszczone: gdyž on test
báráneł ktory gládzi grzechy áwiátá / y ktory omýwa grzechy ná
še we kwi sworey. Přetož to zákrywanie y niepoczytanie o kto
rym mowit Apostol / nie test nie inšego / iedno zgládzienie y odda
lenie grzechow přez ich odpuszczenie / y niekárání zá nie. Bo iná
czey nie byloby prawdziwe / ále tylko myslone odpuszczenie. Táť
Augustyn S. to mteysce wypláda: Których práwi / pokrtye sa
grzechy: to test / ktorych grzechow Bog wiecey nie pámta: po
krtye sa / zgládzone sa. Nie táť rozumey co powiedzil / grzechy
pokryte sa: iáko by táť testez byly y žyly: ále i z ich Bog wiecey
nie widzi / áni kárze / áni pomní. Dotad Augustyn S.

Pieczęť spráwiedliwosti.) Z tadby chcieli dowiesť odszepien
cy / żeby Sákrámenty nie dáwały lástki ábo vspráwiedliwienia:
ále żeby tylko byly znáki y pieczęťami grzechow odpuszczenia /
pierwey přezwiátie otrzymánego: i z Abiam pierwey byl spráwie
dliwy / á potym přyzial ten Sákráment obřezánia / iáko by známté
y pieczęť swe vspráwiedliwienia. Ale to sly dowod / żeby táť mltá
lo býť we wsyktych / i z táť bylo w iednym Abrahámte. Bo ácz on
sam byl pierwey vspráwiedliwiony / á nišli obřezány: (i z to byl
własny přyzwilej iego / že on byl oycem wsyktych wiernych / táť
žydow iáko y Pogánow: y iáko by přodkem y oycem obřezánia)
ále potym wsykto potomstwo iego / one mále dšatť / nie dšez
wicey byly vspráwiedliwione / áz byly obřezáne: iáko y dšis dšis
tli Chřesťánškie / gdy beda ořezane. August: de Bapt: cont:
Donat: lib: 4. cap: 24.

Ktorem

6

7

11

Iam: 29
Obja: 1.9

In Psal:
31.

24

Ktorem ma być poczytano.) Tu iásnie wdomimy przećiw odświe-
pieńcom / iż iáko wiára ktora Abrahámowi była poczytana ku
sprawiedliwości / nie była wiára tá osobna Luterska / ktoraby on
wierzył że mu grzechy pawnie dla Chrystusa były odpuszczone: ále
wiára powszechna / ktora Abrahám wierzył wszystkiemu co kółwieł
Bóg mówił: Ták też wiára ktora my bywamy vspráwiedliwie-
ni / iest nieosobna iáka / ále Rátholicka á powszechna wiára: ktora
wierzymy wszystkie artykuły wiary / á wlaszcza iż Chrystus umiá-
ł dla grzechow nášych / y zmartwychwstał dla vspráwiedliwienia
nášego. Ták iest vspráwiedliwiáca wiára: ktora odświeptie-
cy / iáko by ná despekt / historyálna zowa. Lecz nie inákša była wiá-
ra Abrahánowá / y Mártcy Pánný / o ktorey rzeczono: Błogo-
ślawiona ktoraś wwieryła. Nie znáta tedy odświeptiecy vsprá-
wiedliwienia / áni przez wiáro / áni przez dobre czynki.

Ktora wiára by-
wamy vsprá-
wiedliwiani.

Rzym: 4.
25.

Luk: 1. 45.

ROZDZIAŁ V.

1 Opisule skutki vspráwiedliwienia / po kooy y wesele w nádziet /
y w śmých wćstákch. 6 y 8 Bo iessi Chrystus umiáł zá nas iessze
niebożne; dáleko wtecey zbáwi iuz vspráwiedliwione przez krew
swoie. 12 y 19 A iáko przetiedno Adámowe nieposłuszeństwo w
sýscýsny zgrzesyli / y pomárl: ták przez posłuszeństwo tednego
Chrystusa / z wiela grzechow bywamy vspráwiedliwieni ku ży-
worowi.

1 **B** Edac tedy z wiary vspráwiedliwieni / po kooy
A v Boga 'miejmy' przez Pána nášego Jesusa
2 Chrystusa: i 4 przez ktorego też 'przez wiáro'
mamy przystęp ku tey iásce w ktorey stoimy / y chlu-
3 bimy sie / w nádziet 'chwaly synow Bożych'. i 2 nie
tylko to, ále sie też y w wćstákch chluby: b wiedzac
4 iż wćstá spráwne cierpliwość: i á cierpliwość / do-
5 świádeczenie; á doświádeczenie / nádziecie. i á nádzieia
niepohánbia: i z miłosć Boża rozlaná iest w sercákch
nášych / przez Duchá S. ktory nam iest dan. 13
6 i 10 Bo przeczże d Chrystus / gdyśny iessze byli mdy,
B mi / wedle czásu umiáł zá niepobożne: i 11 Gdyż ledwie
7 by kto umiáł zá spráwiedliwego: wśákoż zá dobre
8 go śnáby sie kto y vmrzec wazył. i 12 Lecz Bóg zále-

Záč: 88.

Lećcia w So-
bore po Świa-
tákch / y o S.
Wecennákch
mamy. G.
wiára i L. G.
chwaly Bożey.
G. S.

Bo y Chrystus.
G.
ábo, dla dobrá
iákiego wielkie
go: G.

R y y 2

ca miłosć

4 Eph: 2.
d 18.

6 Jak: 1.
2 3.

1 Zyd: 9.
d 14.

1 Zyd: 9.
d 15. g 28.

1 Piot: 3.
d 18.

* iestli. N L.

* według sąs. N L.

' przez żywot.

Zącz: 89.

' albo, ponieważ.
G.' nie bywa przy
czytan, gdy za
konu nie maśb.

S L. G.

' grzeszacego. S
L. G.

Zącz: 90.

G.

ca miłość swoje ku nam: że * gdyśmy my iestże byli
grzesznymi * / Chrystus za nas umiart. i Daleko tedy 9
wiecey teraz usprawiedliwieni bedac we krwi iego /
zachowani bedziemy przezeń od gniewu. i Bo iestże 10
bedac nieprzyjaciłmi / iestęsmy ziednani z Bogiem
przez śmierć Syna iego: daleko wiecey bedac zied-
nani / bedziemy zbawieni 'w żywocie' iego.

i A nie tylko to; ale sie też y chlubiemy w Bogu przez 11
Pana naszego Jhesusa Chrystusa / przez ktoregośmy te-
raz to ziednanie otrzymali. i Dla tego iako przez ie- 12
dnego człowieka grzech na świat wszedł / a przez
grzech śmierć: y także na wszystkie ludzkie śmierć przy- 13
szła / w którym wszyscy zgrzeszyli. i Abowiem aż
do zakonu grzech był na świecie: a grzech 'nie 14
był przyczytany / gdy zakonu nie było. i Ale śmierć
krolowała od Adama aż do Mojżesza; też y nad tymi
ktorzy nie zgrzeszyli na podobieństwo przestępstwa
Adamowego / ktory jest kształtem onego przyszłego.
i Ale nie iako przestępstwo / tak y dar. abowiem iestli 15
przestępstwem iednego wiele ich pomiarło: daleko
wiecey na wiele ich optynęła łaska Boża y dar / z łaski
oney iednego człowieka Jhesusa Chrystusa. i A nie iako 16
przez iednego 'grzech' / tak y dąrowanie. abowiem
sad w prawdzie z iednego rpadku, ku potępieniu: ale
dar z wielu występku / ku usprawiedliwieniu.

i Abowiem iestli iednego przestępstwem śmierć 17
krolowała przez iednego: daleko wiecey ci ktorzy ob-
fitość łaski y dąrowania y sprawiedliwości biora / w
żywocie krolować beda przez iednego Jhesusa Chri-
stusa. i Przeto tedy iako przez iednego przestępstwo 18
na wszystkie ludzkie przyszł grzech ku potępieniu: także
też przez iednego sprawiedliwość / na wszystkie ludzkie
przyszło zbawienie, ku usprawiedliwieniu żywota. i Bo 19
iako przez nieposłuszeństwo iednego człowieka / wiele

ich estato

- ich sstało sie grzesznymi: także przez posłuszeństwo
 20 jednego / wiele ich sstało sie sprawiedliwymi. I A
 zakon przyszedł aby obfitowało przestępstwo. Lecz
 21 gdzie obfitowało przestępstwo / tam i taká tym wiecey
 obfitowała. I aby iako grzech krolował na śmierć:
 tak też aby taká krolowała przez sprawiedliwość ku
 żywotowi wiecznemu / przez Jhesusa Chrystusa Pa-
 ną naszego.

W śmierci. i L.
 G. S.

NAVKI Y PRZESTROGI.

- 1 Pokoy mieymy.) Jestli czytamy / Pokoy mieymy: tedy to chce
 rzec Paweł s. według Chrystosoma y Theophilakta: Bedac raz
 przez wiare sprawiedliwieni / iuz wiecey nie grzeszmy: ale po-
 koy: Bogiem zachowamy / trwając w sprawiedliwości raz przy-
 tercy. A jestli czytamy / Pokoy mamy: tedy tak rozumiey wedle
 wykładu Ambrozego S. Bedac sprawiedliwieni: wiary / ma-
 my Boga przednane y na sie łaskawego / ktoregośmy przed-
 tym mieli dla grzechow rozgniewanego. A tak to mieysce nie
 daje onemu bezpieczeństwu y nieomylny pewności / Ktora wo-
 dług nauki Luterstkey kładz mieć ma o sprawiedliwieniu swym
 przez wiare: że pewnie jest w łasce Bózey y jest pewien zbawienia.
- 2 Przez wiare mamy przyskep.) Sprawiedliwienie uczyniemy w
 sobie wszelką łaskę y cnotę nabyta przez zasługi Pana Chrystosa
 we: wszelkie przyskep ku tej łasce bywa przez wiare: iż wiara jest
 iako fundament na którym budowa / y iako drzwi przez ktore do łas-
 ki wchodzi. A przetoż sprawiedliwienie nasze bywa wierze przy-
 czytano / nawiecey w tym liście / acz y sama wiara też z łaski jest.
- 4 A doświadczenie / nadjiecie.) A to mieysce strofuje blad odseze-
 plescow / ktory mowia / że nadjiecie naszą wspiera sie tylko na obie-
 tnicach Bózych / a bynamniej na czynkach naszych. Ale tu sypie-
 my / iż nadjiecie pochodzi z doświadczenia / z cierpliwości y stalo-
 ści w utrapieniu: a iż tak fundowana na obietnicach Bózych / y
 na czynkach naszych / nigdy nas nie omyli.
- 5 Miłość Bóza roslana.) Ta miłość Bóza (przez ktora prawdzi-
 wie bywamy sprawiedliwieni) bywa nam dana w sprawiedli-
 wieniu naszym: a nie bywa nam tylko poczytana / ale istotnie
 wżyczana y roslana y sercach naszych przez Ducha s. Który ja nam
 daje y z innymi cnotami y darami swymi. Bo ta miłość Bóza

Przeciw zachwa-
 cy heretyckiey
 wierze y bezpie-
 czeństwu.

W sprawiedliwie
 nie wierze by-
 wa przypisane,
 iż ona jest iego
 fundamentem.

Nadjiecią mocni
 sie dobrzmi ro-
 czynkami.

Miłość jest rzecz
 w nas istotnie
 budująca.

Augustin.
 ser: 38. de
 temp.

Augustin:
 de doct:
 Christ: li:
 i. ca: 40.

Wszyscy się ro-
dzą w grzechu
piętnorodnym.

Błąd Kálwinis-
tów.

Zakon iakobył
pochopem do
grzechów.

nle jest oná / Etorá sam Pan Bog jest : Ale oná / Etorá nam Bog
dáte : iáko Augustyn S. pokazuje.

Przez iednego człowieka.) Z tego mteyscá dowodzą Kościelni
Doktorowie / przeciw Pelagianom heretykom (Ktorzy wzyli i
dziatki nie máta grzechu pierworodnego / ani máta być kreszone
dla odpuszczenia tego) je w Jádámie y przez Jádámá wszyscy lu-
dzie poczynáta się / y rodzą / y stáwáta grzesznymi. Ato mtey-
sce nie mniéj słuzy przeciw Kálwinistom wzacym / i wszyscy dila-
tki Chrześcáńskie testuje w żywóciach máciernyskich swietymi
sa / y láske Boga máta : iáki i bze Krstu mogą być zbáwione.

Aby obfitowáło.) Nie iaby zakon był przyczyna roumnosze-
nia grzechów : Ale i zá podánim zakonu / dla zázánia / ná-
mnożyło się przestępstwá zakonu / Etorý grzech jest : Dla czego
moc láski Pána Chrystusowey wiecey y obficiey bywa dána w
nowym testámenicie.

ROZDZIAŁ VI.

2 Umárwšy raz grzechowi przez Krzeř (ktorý jest nářládomá-
nie řmierci Chrystusowey) mamy nápotym w nowosci řywotá
postępowáć. 9 Iáko P. Chrystus raz umárwšy y pogrzebiony / po-
wřtał řu nowemu řywotowi / y wiecey nie umiera. 12 Přetož nie
bádmý řuž posłušni grzechowi y řlym požádliwosćám. 18 Ale
bedac wyřwoleni od grzechu przez lářke Pána Chrystusowá / á stá-
wřšy się niewolníkámi řpráwiedliwosći. 19 Wydávámy řlóni
řwe ná posługe řpráwiedliwosći řu řywotowi : Eto řesny pierwey
wydáváli niecýřstosći ná řmierci.

Ež tedy řzeczemy : Bedřiemž w grzechu
řtrwáć áby lářká obřitowáta : ? Nie dáy tego
Bože. Abowiem ktorýřny umáři grzechowi
iákož dáley w nim řyć bedřiemy :

1 Ažáž nie wiećie * iž á ilekolwieř nář w Chri-
řtusie řesúřie řest okřezonych / i řesřny okřezeni w
řmierci řiego : ? 6 Abowiem i řesřny z nim pospólu
pogrzebieni w řmierci przez Krzeř : áby iáko Chrystus
wřtał z mąrtwych przez chwale oycowřřá / iáki řeby-
řny řež my w nowosci řywotá chodřili. ? á Bo i řesř-
řny řie přýřřezepionemi řáli w podobienřtwó řmier-

ci řiego :

Zázá : 91.
Lekeya w 830
řta řiedz : po
řwiatkách.
* bráćia. NL y
G,

Aug : lib:
de spiri &
lit : ca : 32.
Cōci Tri-
dē : řesřy.
Decr : de
peccato-
řig.

20

1

A

2

3

4

5

a Gal : 4
d 27.

b Kol : 2.
b 12.

c Eph : 4.
f 23.

Kolof : 3.
b 10.

d Zyd : 9.
d 14.

i. Piot : 2.
a 2.

6 ci tego: tedyć też wzmartwychwstanie przyszczeni
 bedziemy. ¶ Wiedzac to że stary on nasz człowiek po-
 spolu jest z nim wkrzyżowan / aby ciało grzechu było
 7 zniszczone / żebyśmy już daley nie służyli grzechowi.
 8 ¶ Bo ktoć umarł / wolnym się stał od grzechu. ¶ A
 9 jeśliżesmy z Chrystusem umarli: wierzymy iż też z Ch-
 10 rystusem żyć będziemy. ¶ Wiedzac że Chrystus po-
 11 stawszy z martwych wiecey nie umiera / śmierć mu
 12 wiecey pánować nie będzie. ¶ Bo iż umarł / grzechu-
 13 wić raz umarł: a iż żywie / żywie Bogu. ¶ Także y wy
 rozumieyćie / iżescie sa umartłymi grzechowi: a ży-
 wymi Bogu w Chrystusie Iesúsie Pánu naszym. ¶
 12 ¶ Niechże tedy nie kroluie grzech w waszym śmier-
 13 telnym ciełe / żebyście posłusni mieli być požadliwo-
 ściam tego. ¶ Ale ani wydawayćie cztotkow wa-
 14 szych orężem niespráwiedliwości grzechowi: ale wy-
 dawayćie samych siebie Bogu / iáko z martwych ży-
 wemi: a cztotki wasze zbiora spráwiedliwości Bogu.
 15 ¶ Abowiem grzech nád wami pánować nie będzie:
 16 Boście nie pod zákonem / ale pod łaską. ¶ Coż tedy?
 17 bedziemyż grzeszyć / żeśmy nie pod zákonem ale pod
 18 łaską? Nie day tego Boże. ¶ Zaż nie wiećie że komu
 19 się stawicie sługami ku posłuszeństwu / sługami ieste-
 ście tego komu posłuszeństwo oddawacie / ábo grze-
 chowi ná śmierć / ábo posłuszeństwu ku spráwiedli-
 17 wości: ¶ A chwata Bogu że bywšy niewolníkami
 grzechu / iednakęście wslucháli z serca tego sposobu
 18 náuki pod ktoryście się podáli. ¶ A bedac wyswo-
 bodzeni od grzechu / zniewoleni iestescie spráwie-
 19 dliwości.
 ¶ Ludzkimci obyczáiem mowie / dla nieudolności
 ciátá waszego. Abowiem iákoście wydawali cztotki
 wasze ná službę nieczystości y niepráwości / ku rozma-
 19 ym niepráwości: także teraz wydawayćie cztotki wa-

yspráwiedli-
 wion jest. L. G.

nie pánuie. G.

Záčz: 92.

żebyście mu po-
 słusni mieli być
 w požadliwo-
 ściach tego. G.
 G.

doktoregoście
 podáni. G. S.

Záčz: 93.

Zetcy wšod
 ma Nzedziele
 po Swiatkách

fe ná

e Jan 8.
 d 34.
 a Piot: 2.
 d 19.

*slugami. G. **He 'na służbę' sprawiedliwości/ ku światobliwości.** 20
 ? **Bo gdyście byli niewolnicy grzechu / byliście wol-** 21
 *L. G. **nymi sprawiedliwości. ? Któryżście tedy na on czas**
pożytek mieli z onych rzeczy/ za które sie teraz wsty- 22
dzicie ? Gdyż onych koniec jest śmierć. ? A teraz bez
 *wysługi. **dac wyzwoleni od grzechu/ a z niewolności Bogu ; ma-**
cie owoc wasz ku światobliwości / a koniec żywot 23
wieczny. ? Abowiem 'zapłaty' grzechowe/ śmierć :
A dar Boży / żywot wieczny w Chrystusie Jესusie
Pánu naszym. &

NAVKI Y PRZESTROGI.

Nie samá wiara **jest okrzyżony.) Co pierwey przypisował nie zakonowi Moj-** 3
 ale y krześ **żesowemu ale wierze/ to teraz przypisuje krzewi : Który jest pier-**
 sprawiedliwia. **wszym Sakramentem wiary naszej/ y pierwszym wstepem do reli-**
giey Chrześcijańskiej. Składając/ i Apostoł nie trzyma/ żeby sta-
ła wiara w sprawiedliwiec miła/ ale y Sakramenty/ y wszystkie
religia Chrześcijańska/ która zowie zakonen ducha/ łaski y wiary

Stary y nowy **Stary człowiek, ciało grzechu.) To jest nasz stan skazony/ pod-** 6
 człowiek. **dany grzechowi y pośadliwościom/ pochodzący na nas od Jádá-**
ma. Jákó z drugiey strony człowiek naprawiony w Chrystusie y
przez Chrystusa ; nowym człowiekiem bywa nazywany. A prze-
ciáło grzechow/ rozumiey ábo wszystkie kupa y gromáde grzechow/
ábo ciáło grzechom poddane/ y do grzechow ciągnące.

Pośadliwość cze **Nie kroluie grzech.) Pośadliwość tu zowie grzechem / i jest** 12
 mu zowa grze **skutek / przyczyna y máteria grzechu / y iákoby chorobá taká y**
 chem. **niemoc w nas/ skłaniająca nas do złego : Która y po krześie zostá-**
ła z strony máteriey. Lecz nie jest włásnie grzechem/ ani jest záka-
zana przykazaniem : tedno áby nie krolowała w nas/ á my żebyś-
my tey poslušni nie byli/ y chciwości tey nie pełnili. August : lib :
de nup : & concup : cap : 23. Cont : du : ep : lib : 1. cap : 12. Cont :
Trid : ses : 5.

Pierwszy sposob **Tego sposobu náuki.) Wá pierwszym Káśdego narodu náwroce-** 17
 náuki ma być za **niu na wiare Kátholická/ pewna forma y sposob náuki ábo regu-**
 chowány. **lá wiary bywa podawána : Która ludie od swych Apostołow**
raz przyiawšy/ nigdy tey wiecey odmieniac nie máia : á od żadne-
go człowieka ani od ániolá nowey żadney náuki ani reguly á-
bo Análogiey wiary nie przyjmowác.

Rzym: 6
12.

Ad Gal: 1
8.

Dar Bo

Rzym: 5.
21.

23

Dar Boży żywot wieczny.) Takto obroń / zold albo zapłatą grzechu / test śmierci y potępienie : tak zapłatą sprawiedliwości / i łaski Bożej / test żywot wieczny : aby takto krolował grzech na śmierci / tak też łaska krolowała przez sprawiedliwość / Tu żywotowi wcielennemu : tak wyśpiewy mowil. Lecz tu żywot wieczny zowie racyę łaski niż odpłatą : przeto / i zasługi / ktorými do żywota przychozimy / są i łaski y z daru Bożego. August: epist: 105. ad Sixtum.

Żywot wieczny
jest y dar, y za-
płata.

ROZDZIAŁ VII.

1 Podobienstwem meżá y żony pokazuje / i żydowie tu są wolni od zakonu. 7 Któryś był sam w sobie dobry y duchowny ; wśakże pokazywał grzech / tym więcej go vmocnił y rozmnożył. 14 Wszakże moc y siła sępy poządliwosci / mieszkającej w cielewie (Ktora grzechem zowie / i z grzechu jest / y do grzechu ciągnie) opisuje.

4 Kor: 7.
B 39.

1

A

2

3

4

5

6

7

B

¶ Bo niewiecie bracia (boć mowie z tymi ktorzy zakon umieia) iż zakon panuie człowiekowi 'poki żywie. 1 " Albowiem niewiasta 'ktora ma meżá / poki maż żyw obwiązana jest zakonowi. Lecz iesliby maż iey vmárt; wolna jest od zakonu meżowego. 2 Przeto tedy poki maż żywie / będzie zwána cudzołożnica iesliby siła za infego meżá. Lecz iesliby maż iey vmárt; wolna jest od zakonu meżowego: aby nie była cudzołożnica gdyby siła za infego meżá. 3 Al także bracia moi y wy iescieście vmartwieni zakonowi przez ciáło Chrystusowe: abyście sie sstáli * infego ktory powstá z martwych / abyśmy owoc przynosili Bogu. 4 Albowiem gdysiny byli w cieie / namietnosci grzechow / ktore byly przez zakon / plużyły w cztotkach naszym / aby owoc przynosily śmierci. 5 Lecz teraz iescimesiny wyzwoleni od zakonu * śmierci / w ktorymesiny byli zácrzymáni: tak abyśmy służyli w nowosci ducha / a nie w stárosći pismá. 6 Coż tedy rzecemy? 'zakonli jest grzechem? Boże vchoway. Ale m grzechu nie poznat / iedno przez zakon: Bo bych był po-

Zacz: 94.

poki zakon ży-
wie.meżáta przy-
wiązana jest za-
konem do meżá
żywego. G. S.

* L. G. S.

* meżá. G.

vmártli G. S.

' litery.

iż zakon jest.
G

* pochop.

* pochop.

Zacz: 95.

* nie chwale.

* dobrego. NL.

* złe. NL.

G.

* Nadziny. G.

* śmierci y grzechowi poddać się go.

* Dziękuję Bogu. G. Chwała Bogu. N. G.

żądliwości nie poznat / gdyby zakon nie mówił: ^b Nie
 pożaday. ? Lecz grzech / wziawszy 'przyczynę' przez
 ono zakazanie sprawił we mnie wśelaka pożadliwość.
 Abowiem bez zakonu był grzech martwy. ? A ia ży-
 tem niekiedy bez zakonu. Lecz gdy przysła roszaka-
 nie; grzech ożył. ? A iam był umarł: y roszakanie o-
 no ktore było ku żywotowi / nalażło mi sie ku śmier-
 ci. ? Bo grzech wziawszy 'przyczynę' przez przykazanie
 nie / zwiódł mnie / y przez nie zabił mie. ? A tak zakonci
 w prawdzie iest święty / y przykazanie święte / y spia-
 wiedliwe y dobre. ? A tedy dobre sstało mi sie śmier-
 cia: Wynamniey. Owszem grzech / aby sie grzechem
 pokazał / sprawił mi śmierć przez ono dobre: aby sie
 stał nadergrzeszającym grzechem przez ono przykazanie.
 ? Bo wiemy iż zakon iest duchowny: a iam iest
 cielesny / zaprzędany pod grzechem. ? Abowiem tego
 co czynię / 'nieznam': gdyż nie czynię tego * co chce;
 ale czego nienawidzę * / to czynię. ? A iestli czego nie-
 chce / to czynię; przyznawam zakonowi / że dobry iest.
 ? A teraz już nie ia to czynię / ale grzech we mnie mies-
 zkający. ? Bo wiem że nie mieska we mnie / to iest /
 w cielemoim / dobre. Abowiemci chcenie przy mnie
 iest; ale wykonania dobrego w sobie nie nadywie. ? Bo
 nie czynię dobrego ktore chce: ale czynię to złe / kto-
 rego niechce. ? A iestli ia to czynię czego niechce: już
 nie ia to czynię / ale grzech we mnie mieszkający.
 ? Znadywie tedy przez zakon / gdy ia chce czynić dobrze /
 że mi iest złość przyległa. ? Abowiem Kocham sie w
 zakonie Bożym według wnetrznego człowieka.
 ? Lecz widzę inny zakon w członkach moich / walczą-
 cy przeciw zakonowi umysłu moiego / y ktory mie po-
 dawa w niewola zakonowi grzechu / ktory iest w
 członkach moich. ? Wieszczęsny ia człowiek / któż
 mie wybawi od tego ciała śmierci? ? Łaska Boża

b2. Moy.
 20. c. 17.
 5. Moy. 5.
 c. 21.

c1. Timi.
 b 8.

przez Jესusá Chrystusá Páná nášego. Przetoż tedy
ja sam wymyślemci służe zákonowi Bożemu/ lecz ciá-
tem zákonowi grzechu.

NAVKI Y PRZESTROGI.

6 Abyśmy służyli w nowości ducha.) Oto przez Krzest nie mamy
poczytáney sprawiedliwości P. Chrystusowej: ále wewnętrzne
duchá odnowienie/nam dáne y trwájące w nas.

Sprawiedliwość
w nas badaca.

7 Nie pożaday.) Tymi słowy y tym przykazánie/nie onáć poża-
dliwość (która jest defekt ábo chorobá ludzkiego przyrodzenia o
ktorey wyšsey mówił) áni skłonność do złego / pożádáca prze-
ciw Duchowi / jest właśnie zázakána: Ale przyzwolente rozumu
nášego/ktorym ná one požadliwość zewalamy/ ábysiny tej po-
dušczenia y lubości náśládownáli / to jest grzech / y tego nam tu
zázákánuia.

Požadliwość
która zázakána

15 Co czynia.) To rozumietac o S. Páwle ábo o innym ktorym
sprawiedliwym / ták wykládáć mamy: iż ciáło y nišsa częśc czo-
wiecza pobudza w nim rozmaíte y przeciwne sobie chciwości / za-
dse y namietności przeciw rozumowi: y częsem ták sprzedá náš
pomstáte / iż pierwey nišli sie obaczy / y nišli sie rozumu dołóży/
słowiek wwiezion bywa. Lecz gdy słowiek / skoro sie obaczy/
tym sie żádám sprzeciwi / y one popte: tedy mu nic nie škodza/
áni go grzešnym czynia: y owšem do záslugi mu pomagáia.

Pierwsze pope-
dliwości nie sa
w mocy ludz-
kiej.

15 Nie czynie tego co chce.) Nie rozumiey / żeby słowiek nie mogli
czynić dobrego ktore chce/ábo ktorego prágne: ábo żeby musiał
sle czynić przeciw woley swoiey: ále iż dla náśládown požadliwo-
ści od ktorey pošlizyw wolen nie jest / wypełnić we wszystkim nie
może woley duchá swego. Jáko to sam deklárnie mowiac: Ciá-
ło požáda przeciw duchowi/á duch przeciw ciáłu.

wolność czło-
wiecza y w grze-
šení.

19 Zle ktorego niechce.) Częsem y sprawiedliwi ludzie bywáta
przymuśeni moca y furia zley požadliwości / wiele y czynić y cier-
pieć ná nišsey części duše swey / ábo ná zwierzychy członkách:
ná co rozumem áni wola nie zewaláia / y owšem sie onemi trzecz-
mi bárzo bzyppza. Czym oni ták dálece nie grzešia/że im zá to (w-
olug S. Augustyná) mowić do Boga nie potrzeba / Wpuśc
nam grzechy náše. Bo grzech ták dobrowolny jest / iż gdzie wo-
la nie przystápi / támi też grzechu nie máš. Bo nie pokuśente/ále
ná pokuśe zewolente/ jest grzech. Bern.

Grzech ktory
przeciw woley
swey kto rzeczy-
w grzechem nie
jest.

19 Ktorego niechce.) Nic to nie wymuie wolności ludzkiej/co A.
poštoł mowi / iż dobzy ludzie podczas ná ciéle cierpia namietno-

wolność ludzka

ści / Którym nie przyzwalała. A owsem sie stad dowodzi liberum arbitrium, to jest wolność y swoboda ludzka : ponieważ własna tey sprawa / Ktora jest / chcieć albo niechcieć / przyzwolić albo nie przyzwolić / zawsze jest wolna sama w sobie : Aczkolwiek może być iaką moc albo gwałt wewnętrzny albo zewnętrzny / Któryby hamiował członki ludzkie / aby nie wykonały tego wszystkiego / co wola chce albo rozkazuje. A przetoż to nigdy za grzech słowiekowi nie było w poczytano / cokolwiek cierpi albo czyni / kiedy wola na to nie zezwala. Dla czego niżej mówi : Nie ta to czynię : iż nie człowiek czyni / co niechcąc czyni. Czym leśsze iasniey dowodzi liberum arbitrium, albo wolność ludzkiej.

Pożadliwość nie
plugawi czyni
kow ludzi spr
wiedliwych, i
ko Lutrowie v
cia.

Vmyslem, a ciałem.) Nie uczynionego ; pożadliwości (Kto- 25
ra tu Apostoł zowie grzechem) gdy duch / rozum y wola ludzka nie
zezwała / nie może człowiek winnym przed Bogiem uczynić. Ani
pobudki cielesne w słowiecie sprawiedliwym / nie mogą namnię
pomazać y splugawić czynków ducha tego (iako Lutrowie mo-
wa) y owsem im często zaśluzi przyczyniła / dla wstawnicy
woyny / Ktora z nim wiada. Abowiem iasna rzecz jest / iż sprawy
ducha y ciała nie schodzą sie pospolu do jednego czynku wykona-
nia : iako oni oblednie mniemają : gdy tu Paweł mówi przeciw
temu : iż vmyslem służy zakonowi Bożemu / a ciałem zakonowi
grzechu / to jest pożadliwość.

ROZDZIAŁ VIII.

1 Ofrzescent wolni są od wśzego potępienia. 3 Iż przez łaskę
ktora wysłi / zakon wypełnić mogą. 5 Jesli tedno nie żywią we-
dług ciała / ale według ducha ktorego wzięli. 15 Który te czyni syn-
mi Bożymi / y dziedzicami oney wieczney chwaly. 19 Ktorey obia-
wienta cieleśa nietylko wszystko stworzenie : 23 Ale y ci którzy wy-
sił piewiaści Ducha / pewnie sie go nadsiewają. 26 Na co ich duch
pośiła / y wzy o co prosić mają. 28 Potym wysławia niewymor-
wna miłość Boża wybranym w Chrystusie okazywana. 35 Twier-
dzac że ich żadna rzecz nie może odłączyć od miłości Bożej.

Zącz : 96.

*ale według du-
cha. G.
ożywiającego.

przez ciało. L.

D Eraz tedy nie masz żadnego potępienia tym 1
którzy są w Chrystusie Jესusie / którzy nie we- 2
dle ciała chodzą *. I Abowiem zakon ducha 3
żywota który jest w Chrystusie Jესusie / wyzwolił mnie
od zakonu grzechu y śmierci. I Bo co niepodobnego
było zakonowi / w cżp on słaby był dla ciała : Bog po-

stawy

4 sławsy Syná swego w podobieństwie grzesznego ciała /
 5 y przez grzech potępił grzech w cieles. i aby wspiawie-
 6 dlwienie zakonu wypełniło się w nas / którzy nie po-
 7 dług ciała chodzimy / ale według ducha. i Abowiem
 8 którzy są wedle ciała: i co jest cielesnego rozumiecia.
 9 lecz którzy są wedle ducha / to co jest duchowne^o rozu-
 10 miecia. i Bo mądrość cielesna / jest śmierć: a mądrość
 11 duchowna / żywot y pokoy. i Gdyż mądrość cielesna /
 12 jest nieprzyjaciółka Bogu: bo nie jest poddana za-
 13 konowi Bożemu: abowiem też nie może. i A którzy
 14 są w cieles / Bogu się podobać nie mogą. i Lecz wy
 15 nie jesteście w cieles / ale w duchu: wszakże jeśli Duch
 16 Boży w was mieszka. A jeśli kto Duchá Bożego
 17 nie ma; ten ci nie jest ie^o. i Lecz jeśli Chrystus w was
 18 jest: tedyć ciało jest umarłe dla grzechu / a Duch ży-
 19 wie dla wspiawiedliwienia. i A jeśli Duch onego kto
 20 ry Jესusa wzbudził z martwych / w was mieszka: kto-
 21 ryć wzbudził Chrystusa Jესusa z martwych / ten oży-
 22 wi y ciała wasze śmiertelne dla Duchá swego w
 23 was mieszka iacogo.

12 i A także bracia / powinni jesteście / nie ciátu / aby-
 13 śmy podług ciała żyli. i Abowiem jeśli podług ciała
 14 żyć będziecie / tedy pomrzecie: ale jeśli Duchem sprá-
 15 wy ciáta umartwiecie / tedy żyć będziecie.

14 i Bo ktorekolwiek Duch Boży rzadzi / ci są synmi
 15 Bożymi. i a Boście nie wzięli ducha niewolaństwa /
 16 nowu ku bożości: aleście wzięli ducha synowskiego
 17 przywołaczenia / przez ktorego wolamy / Abba (Oy-
 18 cze.) i Abowiem tenże Duch / poświadcza duchowi
 19 naszemu iż jesteśmy synami Bożymi. i A jeśli synami /
 20 tedyć y dziedzicami: dziedzicami mowie Bożymi / a spo-
 21 tu dziedzicami z Chrystusem:

wszakż jeśli z nim cierpimy / abyśmy też z nim
 byli uwielbieni.

ciała grzechu
 wego.

To jest przez
 Chrystusa który
 się nam stał o-
 fiarą za grzech.
 G.

jest nieprzyja-
 ciółstwo prze-
 ciw Bogu. i L. S.
 bo się nie pod-
 dał. i L. G. S.
 którzy cieles-
 nie żyją.
 abo, ponieważ
 G.

żywot dla sprá-
 wiedliwości. i L.
 G. S.

Leżcie wosna
 przedzielnice po
 Świątkach.

Záč: 97.

5 L. G. S.

abo, ponieważ
 G.

Lekecy w 4.
Niedz: po 8.
w iatkiach / y o
S. Wacymu
kach.

5 L. G.
w nadjiecia. L.
S.

Zacz: 98.

5 L. G. S.

Oto y nadjiecia
bynamy zbaw
wieni, a nie sa
ma wiara.

Zacz: 99.

5 G. S.

tu S. Karol

domy mi 33j

Smy temi

9 Abowiem mam za to iz vtrapienia tego czasiu
ninieyszego nie sa godne oney przysley chwały / ktora
sie w nas obiawić ma. 9 Poniewaz y samo stworze
nie z wielka chucia oczekawa obiawienia synow Bo
zych. 9 Gdyz prozności poddane iest stworzenie /
nie dobrowolnie / ale dla tego ktory ie poddal pod
nadjiecia: 9 bo y samo stworzenie bedzie wyswobo
dzone z niewolstwa skazenia / na wolność chwały sy
now Bozych.

9 Gdyz wiemy iz wszytko stworzenie spotu wzdy
cha / y spotu boleie az dotad. 9 A nie tylko inne stworze
nie, ale y my ktorzy mamy pierwiastki Duchá / y my
(mowie) sami w sobie wzdychamy / oczekawiac przy
spodobienia synow Bozych / odkupienia ciála na
szego.

9 Abowiem nadjiecia iestesmy zbawieni. A nadjie
cia widziána nie iestci nadjiecia. bo co kto widzi / przecz
sie tego nadjiewa: 9 Ale iesli sie tego nadjiewamy /
czego nie widzimy; przez cierpliwosc oczekawamy.
9 Takze tez y Duch dopomaga krewkości naszey. a
bowiem tego o cobysmy prosic mieli / iakoby potrze
ba niewiemy: ale samze Duch prosi za nami wzdy
chanim niewymownym. 9 A ten ktory wypatruie
serca / wie czego Duch pozada: iz wedlug Boga pro
si za swietymi.

9 A wiemy ze tym ktorzy miluia Boga / wszytko
dopomaga ku dobremu / tym ktorzy sa wezwani po
dlug postanowienia Bozego swieci. 9 Abowiem kto
re on przyzrzal / ie tez przenaznaczyl / aby byli podobni
obrazowi Syna iego: zeby on byl pierworodnym mie
dzy wiela bráciey. 9 A ktore przenaznaczyl / ty tez we
zwat: a ktore wezwat / ty tez vsprawiedliwil: a ktore
vsprawiedliwil / ty tez vwielbil. 9 Coz tedy rzeczymy
na to: Jesli Bog za nami / ktoz przeciwko nam: 9 kto

ry tez

ry też własnemu Synowi* nie przepuścić / ale go za
 nas wszytkie wydał: iako też nam wszytkiego z nim
 33 nie dąrował: ? Ktoż będzie skąrzył na wybrane Bo-
 34 że: Bog jest ktoryy sprawiedliwiał. ? Ktoż jest coby
 potepił: Christus Jesus jest ktory umarł / y owsem
 ktory y z martwych wstał / ktory też jest na prawicy Bo-
 35 żey / ktory sie też wstawił za nami.
 ? Ktoż tedy nas odtaczy od miłości Chrystuso-
 wey: wtrapienie: czyli wciś: czyli głód: czyli nagość:
 36 czyli niebezpieczeństwo: czyli przesładowanie: czyli
 bywamy martwieni: iessesmy poczytani iako owce
 37 na rzeż.) Ale w tym wszytkim przewyćżamy dla
 38 tego / ktory nas umiłował. ? Abowiem pewniem
 39 tego / iż ani śmierć / ani żywot / ani aniolowie / ani
 kśiestwa / ani mocarstwa / ani terazniejszye rzeczy / ani
 przyście / ani moc / ? ani wysokość / ani głębokość / a-
 ni * inśe stworzenie / nie będzie nas mogło odtaczyć
 od miłości Bożej / ktora jest w Chrystusie Jesusie
 Panu naszym.

N A V K I Y P R Z E S T R O G I.

- 1 Zadne potępienie.) Nie masz żadnego grzechu ciężkiego / kto-
 ryby był godzien potępienia / w wiernych / pośi nie żyła wedle ci-
 1. Jan 5. 18. y 3. 5. śła. Skąd to idzie / iż pożądlwość w nich pozostała / nie jest wła-
 śnie grzechem. Jako y Jan 8. mówi / Jz wszelki ktory sie z Bo-
 4 gą narodził / albo ktory w Bogu mieszka / ten nie grzeszy.
 Aby sprawiedliwienie zakonu.) Z tego miejsca mamy przeciw
 4 odświepceniom / iż zakon / to jest przykazanie Boże może y ma być
 zachowane: a iż zachowanie tego jest sprawiedliwość: a iż sie to
 w ciłowietrze Chrześciańskim pełni przez łaskę Chrystusowa / co
 przez moc starego zakonu nigdy sie wypełnić nie mogło.
 16 Duch poświadcza.) Świádecstwo Ducha (mowi Ambrożyś.)
 jest żywot pobożny / y żądze święte ku Bogu / ktore w nas Duch
 17 sprawuje. Przetoż nie to miejsce nie podpiera oney osobney wi-
 17 ry Łuterstkey / ktora chce być pewni / że sa w łasce Bożej.
 w śakoż iesli z nim cierpimy.) Choć Pan Christus za nas cier-

* swemu. N. L.

daruie G. S.

1 L. G. S.

przyczynia.

3 L. G. S.

Lektia w dżest
G. Ignacyu
sa Biskupa y
Mecennika.przez tego. G.
S.r sam, mam na
dzieie G.

1 L. G. S.

* ktore G.

Pożądlwość nie
jest własnici
grzechem.Przykazanie
Páńskie może
być zachowane.Świádecstwo Du-
ch.

Cierpieć z Chri-

Kusom potrze-
ba.

Krotkie y lek-
kie vtrapienia
zaslugia ied-
nak wieczna
chwale.

Zasluga czyn-
kow.

ptal y dosyc uczynil: wshakie y my nie mozem y nim krolowac/
testi tu z nim cierpiec nie bedziemy.

Nie sa rowne vtrapienia.) To test nie sa pomierne ku oney ch-
wale. Bo vtrapienia sa krotkie y doczesne: a chwala ona wie-
czna y niestofosona. Przetoz to miesce nie nie test przeciwnie za-
slugom dobrych czynkow ludzi Chryscjanstkich. Bo az uczyni-
li dobre y vtrapienia przy nich / lekcie y krotkie sa y nigdy nie mo-
ga byc ona chwala porownane: wshakie iednak sprawnia y za-
slugia nam one wielkosc y wiecznosci chwaly krolestwa niebie-
skiego: y wierni stadia sie godni krolestwa Boszego / dla ktorego
tez cierpia. Oddacie Pan Bog tak wielka chwale tak malym y
lekким czynkom y vtrapieniu / a to dla tegoz vtrapienia. A kto-
rzy to miesce przywodzi przeciwn zaslugom ludzi sprawiedliwych /
ci sie nie czuja / i z tymie dowodem odeymuta zaslugi Pana Chris-
tusowe: (zwlaszcza ci ktorzy go nie miala za Boga prawdziwe-
go) gdy meki y vtrapienia / ktore on w ciele podial / byly takie
krotkie / a chwala za nie oddana / jest wieczna. Jako tedy sie u-
czynki y roskoszy krotkie y doczesne nigdy nie sa rowne ku oney
wieczney mece piekielney / a przecie pieklo zaslugia / y pieklem za
nie sprawiedliwie placa: Tak dobre uczynki y vtrapienia ludzi
sprawiedliwych / choia takie krotkie / zaslugia niebo: y oddacie
im za nie sedzia sprawiedliwy korone sprawiedliwosci.

Nadzicia bywa
my zbawieni, a
nie sama wiara.

Nadzicia iesteśmy zbawieni.) Co na innych miejscach przypisu-
je wierze / to tu przycyta nadziei: i nie sama wiara usprawiedli-
wia y zbawia / ale wiara z nadzieia y z miloscia zlaczona / abo wi-
ra ktora przez milosc dobrze czyni. Przetoz raz czytamy: Wshel-
li ktory wierzy / ten z Bogiem jest. A drugi raz: Wshelki ktory mi-
luje / z Bogiem sie narodzi. Indzie napisano: Jz wiara oczyszcza
serce. A na innym miejscu: Jz milosc okrywa wielkosci grze-
chow. Raz Pan mowi: Wiara twoja ciebie wzdiowila. A drugi
raz: Opuzczono tey wiele grzechow / i wiele vmitowala. Raz
napisano: Sprawiedliwy z wiary zywie. A drugi raz: My wie-
my iesiny przesienieni z smierci do zyworu / i z milutemy bracia.

Duch S. iako sie
przyczynia za
nami.

Samie Duch przyczynia sie.) To miesce Arianowie y Mace-
donianowie przywodzili przeciwn Gostwu Duchu a. choc go vcy-
nie stworzeniem / a nie Bogiem. Lecz Augustyn S. y inni Do-
ktorowie Koscielni tak to wykładaja: Jz sie Duch S. przyczynia
y prosi za nami / gdy sie w nas przyczynia y prosi / y vcy nas
prosić wzdychaniem niewymownym. Bo sie tak sam Apostol
wyklada: ktory rzekly na iednym miejscu: zeslal Duchu wolę.

18

2. Kor: 4.
17.
2. Theti: 1.
5.
Rzym: 2.
7.
Zyd: 6.
10. 12.

Mat: 25.
34.

Gal: 5. 6.

1. Ian 5. 1.

1. Ian 4.
7.

Dzie: 15.
9.

1. Piot: 4.
5.

Luk: 7.
47.

Rzym: 1.
17.

1. Ian 3.
14.

Deanimi
& eius
orig: li: 4.

c. 9. & E-
pist: 120.
c. 15.

iacego/

Gal: 4. 6.
Rzym: 8.
15.

Mat: 22. 30
14.
Greg: hō:
38. in E-
uang.

iacego / Abba Oycze. ná drugim zaś miejscu tak to deklaruje :
W którym wolamy / Abba / Oycze. A tak nie inzego nie test / Wo-
lającego / iedno czyniącego abyśmy wolali : y ná ten czas Duch ś.
prosi / Etdy nas czyni prośące.

30 Których przed tym naznaczył.) Wiele jest wezwanych / lecz má-
ło wybranych. Wiemy iestiny wezwani / ale niewiemy iestiny
wybrani: goy: nie wszyscy wezwani / sa wybrani. J: tedy niest nie
wie o tym pewnie żeby był wybrany: tedy wszyscy słusnie sie
bać máia / á nie vsac w żadnych ślách y czynkách swoich : ale w
sámych miłosierdziu Boskim. Lecz to pewnie wiemy / iż Boskie
przeprzenie / ábo przesnaczenie / nie nie wymute ánt przekaža wol-
ności ludzkiej. Jáko sferoce pokázala świeci Doktorowie / á
właszcá Augustyn de corrept: & gratia cap: 17. De ciuit: D. l. 5.
c. 9. y indzie.

38 Pewniem tego.) To iest vsam Pánu / ábo mam nádztete pe-
wna. Jáko sie toż słowo rozumie ná tych miejscách. Rzym: 15. 14.
2. Tim: 1. 5. Zyd: 6. 9. Philip: 2. 2. Thes: 3. Gal: 5. 8. Przetoż nie
máia ślad obrony odścepienicy / Który pewnie wierz a i sa w lá-
sce Bożej / i: beda zbawieni / i: zginac nie moga ; choia często
miłość Boża przez grzech vtracáia. Bo tu Apostol nie o wszyt-
kich zgotá wiernych mowi / żeby mieli być pewni zbawienia swe-
go : ale ábo tylko sam o sobie / Który to mogl miec : Boskiego
obiáwienia : iáko Augustyn y Chrysostom S. wykłádáia : ábo
o sámych Apostolech y wybranych Bozych. A temu te pewność /
nie wierze / ale rácey miłości przypisane ; dla Ktoey powieda i:z
bywal matwiony przez wszyte dni. Nád to y sam Páwel nie
sáwidy miał takowey pewności : iáko ná to miejsce pisze Orige-
nes. Bo ná innych miejscách mowi / J: prze to Kará iáko swo-
ie / áby sie śnad: nie sstał od Boga odrzuconym : Nie i: bym
práwi / iuz wiał / ábo iuz doskonálym był : ale gonie / owabym
vchwył. Ktore iácie słowa nie sać pewnie wierzącego / żeby o-
páść niemogl : ale owšem boiącego sie o swej nietrwáłości.

Nikt nie iest pe-
wien o swym wy-
braniu.

Nikt nie má pe-
wnie wierzeć że
bedzie zbawiony

sta w.

Augu: de
stat: &
Ab: arb:
c. 17.
Chrysost:
in hunc lo-
cum.
1. Kor: 9.
27.
Phil: 3. 12.

ROZDZIAL IX.

1 J: dla vpadku Żydow nie mienia sie Boskie obietnice / Kto-
re vczył synom Abrahánowym. 7 Gdy: te nie należa wszyt-
kim synom Abrahánowym wedle ciála ; ale tylko onym / Który
táć : Żydow iáko y : Pogánow sstaia sie synmi Abrahánowym
przez wíare. 18 A Bog nád kim chce nád tym sie smilute ; á Ko-
go chce tego sáwárdzi. 30 A táć Żyd: i: nie : wíary P. Chrystu

A a a

forwey

swęcy (które^o wzgardzili) ale z uczynków zakonnych szukali sprawiedliwości / są w nieprawości swęcy zostawieni; Lecz pogani przez wiarę w Chrysta Pána są usprawiedliwieni.

Záčz: 100.

* Iesúsic. N. L.

Warode mówię w Chrystusie* / nie kłamam: gdyż mi poświadczają sumnienie moje w Duchu świętym: że mam wielki smutek / y wstawiczne bolenie serca moiego. ¹ Albowiem ja sam żadałem odrzuconym być od Chrystusa za bractwa moje / którzy są krewni moi według ciała / i którzy są Izraelczycy / których jest przysposobienie synowskie / y chwała / y testament / y zakonu danie / y służba Boża / y obietnice / i których oycowie / y z których jest Chrystus ile wedle ciała / który jest nad wszytkim Bogi błogosławiony na wieki. Amen.

Záčz: 101.

¹ i. s. 15 L. K. G. S.

¹ Lecz to być nie może aby miało nam wstecz pisać słowo Boże. Albowiem nie wszyscy którzy są z Izraela / ci są Izraelczycy: i ani którzy są plemieniem Abrahámovym / wszyscy są synami: ^b ale w Izáku będzie tobie plemię nazwane: i to jest / nie synowie ciała / są synmi Bożymi: ale synowie obietnice / bywają w plemię policzeni. i Albowiem to jest słowo obietnice: ^a Tegoż czasu przyjde: a będzie Sara syną miatą. i A nie tylko ona / ale y Rebeká za jednym rázem z Izááká oycá nášego brzemienna zostawszy. i Albowiem gdy się oni jeszcze nie narodzili byli / ani co dobrego albo złego uczynili (aby się zostało postanowienie Boże według wybrania) i nie z uczynków / ale z tego który wzywa rzeczono iey: że i wietrzy będzie służył mniejszemu / i iako jest napisano: ^g Jakóbám vmitował / a Ezaegom nienawidział. i Coż tedy rzecemy: jeśli nie niesprawiedliwość u Boga: Bo że uchoway. i Albowiem Moysesowi mówi: ^b Zmiłuj się nad tym kómu jest miłosćiw: a zlituj się nad kim się zlituje. i A przetoż mienależ nam chęć cym /

² L. G. oni 4 L. ten. S.

³ z jednego Izááká oycá nášego porzawszy. G.

ani bieżą

4 Dzieł: 9.
a 2.
1. Kor: 15.
b 9.

b 1. Mo
11. b 12
c Gal: 4
d 25.
d 2. Mo
15. b 10
e 1. Mo
25. c 21.

f 1. Mo
25. c 25
g Mal: 1
a 2. y
b 2. Mo
33. d 19

17 ani bieżącym; ale na Bogu się zmiłuiącym. ¹ Albowiem mówi pismo Pharaonowi: ² Tem cię na to wzbudził/abych okazał moc moję na tobie: y żeby było opowiedane imię moje po wszytkiej ziemi.

18 ³ **N**ad kim tedy chce/nad tym się zmiłuię: a kogo

19 chce/ tego zatwardzi. ⁴ Rzeczysz mi tedy: Przeczże się iestczę⁵ wskarża: bo ktoż się sprzeciwi wolei tego?

20 ⁶ **O** człowiecze/ coś ty iest/ktory się spieraś z Bogiem? ⁷ **J**ali lepiotką rzecze lepiarzowi; Przeczżeś

21 mie tak uczynił? ⁸ **J**ali gárnarz gliny w mocy nie ma/aby z teyże były uczynił iedno naczynie ku użyci-

22 wości/a drugie ku żelzywości? ⁹ **A** iесли Бог chce gniew okazać/ y oznaymić możność swoje/ znośit w wielkiej cierpliwości naczynia gniewu na strácenie

23 zgotowane/ ¹⁰ **I**żby oznaymił bogáctwo chwały swey nad naczynim miłosierdzia ktore ku chwale

24 przygotował. ¹¹ **N**as ktorych też wezwat: nie tylko z Żydow/ale y z Pogánow/ ¹² **I**ako ¹³ **O**zeasza mówi:

25 **N**ázowe lud nie moy/ludem moim: a nie wmiłowáná/

26 **N**ázowe lub nie moy/ludem moim: a te ktora była miłosierdzia nie o-

27 **T**rzyimáta/do miłosierdzia przyieta. ¹⁴ **A** będzie; ná miejscu gdzie im powiedano/Wy nie iestescie ludem moim: tam nazwani będą synami Boga żywego.

28 ¹⁵ **A** **J**zaiaś za Izraelem wota: ¹⁶ **B**y liczba synow Izraelskich była iako piasek morski/ostátek zachowan będzie. ¹⁷ **A**bowiem słowo ¹⁸ **S**kończáiac y ¹⁹ **S**kracáiac w

29 ²⁰ **s**práwiedliwości: iż słowo skrocone uczyni Pan ná ziemi. ²¹ **I** y iako przed tym powiedział **J**zaiaś; ²² **B**y był Pan zastępów nasienia nam nie ostáwił: ostáli-

30 ²³ **b**ysiny się byli iako Sodomá/ y bylibysiny Gomorze podobni. ²⁴ **C**oż tedy rzeczymy: ²⁵ **I**ż Pogáni ktorzy nie

31 ²⁶ **s**ukáli ²⁷ **s**práwiedliwości/dostapili ²⁸ **s**práwiedliwości/a ²⁹ **s**práwiedliwości ktora iest z wiary. ³⁰ **A** Izrael suká-

31 ³¹ **i**ac ³² **z**akonu ³³ **s**práwiedliwości/ nie doszedł ³⁴ **z**akonu ³⁵ **s**prá-

Záč: 102.

* gnicwa Bog?

* y owsem. G.

* á. G.

* tej. G.

* 8 L. G.

* ábo skonczy y skroci Pan.

* zakonu. G.
Ludzie sami są
przyczyna swe-
go potępienia,
przez niedo-
wiarstwo.

* id. G.

Paweł iako za-
dał być odrzu-
conym od Chri-
stusa.

Christus Bog
nád wszystkim
błogosławiony.

Falszstwo No-
wokrzczenicow.

Synowie świe-
tych nie rodzą
się świętymi.

wiedliwości. ? Dla czegoż? Jż nie z wiary / ale iako z
wczynkow*. abowiem sie otracili o kámién obráze-
nia / i iako nápisano: P Oto* kláde w Syonie kámién
obráżenia / y státe zgoršeníciá wśelki ktory weni wie-
rzy / záwstydzon nie będzie.

NAVKI Y PRZESTROGI.

Zadałem odrzuconym być od Chrystusa.) Abo odlaczonym (po
Græcku ἀβάθημα) nie od miłości Pána Chrystusowey / ale od w-
ciestnictwa oney wczesney chwaly / ktorey czekaia wszyscy słudzy
Chrystusowi. Podobne temu test ono słowo Mojżesowe : Abo
im / Pánie / odpusć ten grzech / ábo mnie wymaż z ksiąg twoich.

Ktory jest nád wszystkim Bog błogosławiony.) Tu iásnie Páweł
Christá Pána práwym Bogiem zowie / tymże co y Dócié / ábo te-
dnym : Wycem : gdyż nád wszystkim żaden inšy nie test / tedno
Bog nawišsy. A choć ták wszyscy Dóktorowie stárzy wykládá-
ia : y wszystkie księgi ták Græckie iáko y Látinškie ták zupełnie
máia : tednák ták wielka jest śmiáłość y niezbožność Budnego :
że to słowo Bog z textu śmiał wymázać. A Czechowic ácz go do
końca nie wymázał / wśákie te tákże má zá podeyrzáne / y od kto-
regos zakonniká nabožnego dla Ariánow przydáne. Lecz tesli tá-
kim domysłom (ktorych stárzy y nowi heretycy ná zepsowánie pi-
smá S. rádzi wywáia) mteysce damy : tedyc nie będzie żadnego
mteyscá w pišinie á. ták pewnego / o ktorymbyšny watpić nie mu-
sieli. A temu / iáko to rzecz možna / żeby teden zakonnik wszystkie
co ich ná świciecie księgi Græckie / Látinškie y Syryjskie zfałšo-
wáć miał / przydátiac to słowo ? Abo czym wšdy oni tego domysłu
dowodzą ? Jż / práwi / Cyprian przywodząc to mteysce / nie wspo-
minal tego słowa / Bog. A iuż to Nowokrzęścicy od pišiná do
Dóktorow áppelluiaz y : Dóktorow pišiná popráwuiáz / Lecz y tu
obrony nie nayda. Bo Cyprian ná mteyscu náznáczonym áni o-
pusćil / áni mogł opuścić tego słowa / dowodząc wmyšlnie przeciwn
Żydom / że Christus test Bogiem. Hilarius lepák lib: 4. de S. Tri-
nit. wyraźnie te kládzie : Iáko y Chrysoſtom / Irenæus / Tertullí-
an / Ambroży / Augustyn / Cyrillus / Athánázyusz / Gregorius / Wi-
ktorinus / Idácyus / Cásstanus / y tednym słowem Dóktorowie
wššy cy.

Iakobám wmiłował.) Iáko y Izau byli synowie dobrego y
wiernego oycá Iśáká : á wšdy oto Bog tednego wmiłował / á
drugiego miał w nienawiści / pierwey miłł oni co dobrego ábo

z tego

p 12a: 8.
c 14. y 25.
d 16.
1. Piot: 2.
b 7.

VVyz: 8.
35.
2. Moy: 32
32

Cypr: lib:
2. contra
Iudæos.

Jan 3. 5.

słego wczuli. Skąd znąć/iż synowie świętych nie rodzą się świętymi: ale sie im odrodzić y okrzcić potrzebą. Co jest prosto przeciw Ráwinistom. Bellarm: de Bapt: lib: 1. cap: 4.

16

A przetoż nie jest chcącego.) Tymi słowy (mówi Augustyn S.) nie odeymnieć Apostoł wolności y swobody ludzkiej wolej: ale mówi/iż nie dosyć jest nam chceniu naszym/ jeśli Bog nie wspomże. Bo on sprawuje w nas y chcenie y wypełnienie/według dobrej wolej. A miłosierdzie tego wprzedsia nas/y następować nas. Wprzedsia niechającego aby chciał; a następować chcącego / aby nie próżno chciał. Wszakże nie dosyć jest nam samym miłosierdziu Boga/ jeśli też wola słowitcza nie przystąpi. August: in epist: ad Rom: cap: 62. Et Enchir: 32. Temu podobne są one miejsca: Nie ja ale łaska Boga ze mna. Nie wy jesteście którzy mówicie/ ale Duch S. który w was mówi. Ant ten który ściepi/ jest co/ ani który polewa/ ale Bog/ który wzrost daje. Przetoż Gracowie/ a zwłaszcza Phocius/ tak to wykładają. Nie jest chcącego tylko/ ani bieżącego tylko/ ale Boga sie zmiłującego.

17

Zem cie na to wzbudził.) Abo postanowił/iako Hieronym S. przelotyl: albo zachował iako Ambroży S. cyta. Jakoby rzekł: Ażes był dawno karanie zasłużył/ tak za inne grzechy/iako y za to/ że nad przychodniami wywasi okrucieństwa: wszakże ja ciebie zmiłował y zachował aż do tego czasu. Tak y Dekumenius Gracyn.

18

A kogo chce zatwardzi.) Rozumiey sprawiedliwe go opuszczać/ to jest/ pomoc mu niepowinna odeymnąć: iako y niektóre podaje w stomotne namietności. Tak to y Gracowie wykładają: Zatwardza/mówia/polożono test/miasto/zatwardzić dopuścić. Bo nie inaczej Bog jest przyczyna zatwardzenia słydy/ iedno iako stygnie gdy go w okęcie nie ma/ test przyczyna wtopienia żeglujących: albo iako stonice/ dla swego oddalenia/ jest przyczyna zimna: nie zimno przywodzić/ ale ciepła nie podawać. Tak też Pan Bog zatwardza/ nie zatwardzenie sprawując/ ale nie dawać iaki krotaby serce zmiekczył. Chrysoś: hom: 3. in epist: ad Rom.

21

Zali gárcarz gliny.) To podobieństwo na to tylko Apostoł przywodzi/ aby okazał/ że sie żaden na Boga słusnie skarżyć nie może/ iż gliny rodzi się ludzkiego niektóre odrzuca/ którzy są na czyniętu zżywości. A nie przy to/ żeby chciał rzec/ iż zli ludzie nie mają żadney swobody albo wolności/iako glina. Co sie stać może/ iż wnet przywodzić przyczynę wolej Boskiej niektóre wgardzające/ przydać: Iż Bog zmiłował w wielkiej cierpliwości

wolność ludzka na dobre potrzebuje łaski y pomocy Boga.

Bog y Pháraos na przy wolności zostawił.

Bog iako zatwardza człowieka.

wolność ludzkiej Pan Bog zostawił.

nacznia gutawu/ná strácente przyprawione. Którymi słowy táś-
 ante to wynawa/iż cierpliwość Bożka długo czekała odrzuconych
 aby sie nawrócili/á oni sie nawrócić niechcieli. Jáko y ná końcu
 tegoż rozdziału świadczy/iż tá test przyczyna zginięcia Izraelczy-
 kow/iż niechcieli przyiać sprawiedliwości Ktora test z wiary. Ná-
 wet sama święta historia o Pháraonie táwnie pokazuje/ iż táł
 Pan Bog sadził Pháraóna/ że mu przecie nie odiał swobody y
 wolności jego. A przetoż mu mówił: Wypuść lud moy. Bo
 testu nie bedzieś chiał wypuścić/to ile y owo potka.

Słowo skroco-
 ne.

Słowo skrocone.) To sie rozumieć może ábo o słowie wielo-
 nym/Ktore sie wymiędzywszy y skróciwszy do przypiecia natury czło-
 wieczeńskiej/ostátki Izraelskie zbawiło. Ábo o słowie y zaKonie
 Mozyżowym/Który skrócił Pan Bog/Kiedy miasto onych wszy-
 stkich ceremoniy zakonnych / dał króciuchne przykazanie wiary y
 miłości.

Wczynki.

Ale jáko z czynkow.) To test / iż nie wśali w Chrystusie/ Który
 był Koscem zakonu/ále w zwierchnych czynkach y ceremoniach
 zakonnych. Bo táł w Greckim tekście wyraźnie dołożono.

ROZDZIAŁ X.

1 Modli sie Apostoł za Żydy. 2 Wynawiać je mieli rzew-
 niość y żarliwość o zakon Boży / ále nie według umiętności.
 3 Iż celu zakonu Chrystusa nie miać / z czynkow zakonnych su-
 kali sprawiedliwości. 5 O rozności sprawiedliwości z czynkow
 zakonnych / od tej Ktora test z wiary. 11 Ktora táł Żydowi táł
 y Pogáninowi test pospolita. 18 A iż po wszystkim świećcie roz-
 głoszona test wiara Chrystusowa. 20 Ktora wgarzali Żydzi/
 á Pogáni przypieci.

Zacz: 103.

1 Izraelczy-
 kami. G.
 2 żarliwość Bo-
 3 4, ábo żal Boży
 mála.

opisuje sprá-
 wiedliwość. G

B Racia / wolać chetliwa sercá mego y modli-
 twá do Boga iest 'za nimi' ku zbawieniu ich. 1
 ? Abowiem świadectwo im dawam iż má-
 2 'chuc' ku Bogu'; ále nie według umiętności. ? Bo
 3 sprawiedliwości Bożey nie znáiac / á chcąc własta
 sprawiedliwość postawić; sprawiedliwości Bożey
 nie byli poddáni. ? Gdyż Chrystus iest koniec zakonu: 4
 5 ku sprawiedliwości wśelkiemu wierzącemu. ? Abo-
 wiem Mozyż 'napisał / Iż sprawiedliwość' Ktora

iest 33a

6 L. K. G. S.

od tych ktorzy mie nie szukali: iawniem sie okazal tym ktorzy sie o mnie nie pytali. ¶ A do Izraela mowi: ²¹ Cały dzień wyciągałem ręce moje do ludu niewiernego y ²² 'mnie' sie sprzeciwił mi.

Iza: 65.
32.

NAVKI Y PRZESTROGI

Sprawiedliwość
Bozka y Zydos
wska.

Sprawiedliwości Bożey nie znając.) Sprawiedliwość Boża o-
nā jest/ktora Bog w cślowiecie sprawuje/czyniac go prawdziwie
sprawiedliwym: a sprawiedliwość własna Żydowska jest tā/ktora
oni własnymi swymi siłami/ nauka zakonna wspomozeni/ wy-
konāc wśilowali/ bez pomocy wiary y łaski Chrystusowej.

Christus iako
jest koncem za-
konu.

Christus jest koniec zakonu.) To jest / Nie przeto zakon jest po-
dany / aby z niego cślowieć przez siły swe miał być vsprawiedli-
wiony: ale żeby przez niego był przywiedzion do Chrystusa/ przez
regoby wiare był vsprawiedliwiony. A wedle Chrystostoma/ Chri-
stus jest koncem/ to jest wykonaniem y wypelnieniem zakonu: i
zakon bez wiary nie może być wypelniony: ale wiara Chrystusa
wā dāte siły cślowiećowi/ aby mógł zakon wypelnit. Takoniec/
Christus jest koncem zakonu / i zakon nie miał trwāc / sedno do
przyszcia tego.

Sprawiedliwość
zakonna.

W niey bādzie żył.) Sprawiedliwość zakonna nie odpuszcza
grzechow/ ani dāte żywotā wiecznego: ale tylko wybawia od ka-
tania/ ktore przestępcom bywa zādawāne.

Wzywānie świę-
tych.

Iakoż wzywāć beda.) To miejsce przeciw wzywāniu świętych
odszepieściom namniey nie pomaga. Bo tu Apostoł mowi nie
o tym wzywāniu/ktorym wzywamy ludzi świętych/ iako przycyfi-
cow/ y pomocnikow nāszych do Pānā Bogā: ale o wzywāniu o-
nym/ktorym śmego Bogā wzywamy/ iako zbawiciela. O ktorym
wyśsey powiedzial/ Jz wszelki ktoryby wywał imienia Pāni-
skiego/ zbawion bedzie. Aczy to rzec możemy/ i iako Bogā wy-
wāć nie może/ iako Bogā/ ten ktory weń nie wierzy: to jest ktory
go być Bogiem nie wierzy: y ktory mu nie wierzac nādzieie w
nim nie ma/ ani go miłue: Tak też świętych ten wzywāć nie mo-
że/ iako świętych y przytaciol Bożych / ktory swym obyczaiem w
nie nie wierzy: to jest nie wierzy że sa świętymi: ani nādzieie w
nich nie ma iako w pomocnikach: ani ich zā takie nie miłue. Tak
wet imie wzywānia y wiary/ nie tylko Bogu ale y ludziom pismo-
s dāte. Bo tak mowi Pātryarchā Jākob. Niechay wzywāia nā-
dym pācholety imienia mego / y imion oycow moich. Z ktorych
fłow pokāzuie Augustyn S. i wzywānie nie tylko Bogu ale y lu-

Philem:
9. 5.
1. Moy: 46
16.
Lib: loqu
de Genes:
num. 200.

dżiom na

7. 5. Ojcom należy. A Páwel w liście do Philemoná mowi: Dzielcie Bogu memu / slyšac miłość twoje y wiare / Ktora maś w Pána Jezuśa / y we wszytkie światie. Na Ktore miejsce Hieronim szeroko pokazuje / że y wiare mamy mieć ku świętym / albo w światie.
- 15 Iesliby nie byli posłani.) To miejsce Apostolskie iawnie potępiá heretyki y sektarze wszytkie / y pokazuje że są wodziące y fałszywi prorocy: Ktorzy idą nie będąc posłani. Co tak iawnie jest rzecz w dristeyšych odświepteniach / iż sami Kálwinistowie wyznawá / że nie są porządnie posłani / przeto iż wedle ich mniéma / nie wszytek Kościół przed nimi był zbłądził / á iż porządnych pasterzow nigdzie nie nálezi.
- 20 Od tych ktorzy mnie nie szukáli.) Że Christus był náleżon od tych ktorzy go nie szukáli / tym inac dacie / iż pierwsza lástka y w sprawiedliwienie náše jest bezasług. A to lepá / iż P. Bog w stawicznie y wáśnie Żydow wyzwał przez Proroki y cudá rozmáste / á oni ná to wywáne tego nie nie dbáli; pokazuje wolność y swobode ludzka: á iż Pan Bog chciałby wszytkie ludzkie zbawić / iedno iż oni sami są przyczyna swego potępienia.

Heretycy kaza
nie będąc posła
ni.

Láska Boga y
wolności ludz
ka.

ROZDZIAŁ XI.

1 Bog niektore z ludu Żydowskiego z lástki sobie wybrał / y zbawił przez wiare w Christusa. 7 Zostawimšy inne w ich ślepoć / wedlug prorocw / dla ich niewierności. 11 Wicawšy ná ich miejsce Pogany / z lástki swej daremney. 17 Ktorych Apostol náś pomina / aby sie nie wynosili náś Żydy. 25 Bo y ci do czasu opuszczeni / ná koniec sie náwroca do Christusa. 33 Ná ostatek dzwunie sie niedościglym sadom milego Boga.

1 **O**wie tedy: Izali odrzucił Bog lud swoy: A Boże wchoway. Abowiem y iam iest Izraelczyk / z plemienia Abrahámowego / z pokolenia Beniaminowego.

2 I Nie odrzuciłci Bog ludu swego Ktory przeżrzal. Ażá niewiecie co pismo o Heliasu mowi: iáko do Boga rzecz czyni przeciwko Izraelowi mowiac. 9 Pánie / Proroki twoje pobili / ołtarze twoje poobaláli: á iam sam został / y szukaia dusze moiej. 9 Ale coż mu mowi Bóg? á odpowiedź: b Zostawiłem sobie siedm

Zacz: 105.
w przed po
znał.
* y. G.

* I L. G. S.

* A iesli z r^o
czynkow, iuz
nie iest wiecey
laska: bo in-
czyz czynnek
nie iest wiecey
czynkiem. G.
* Jadrzwiatego
* przed nimi. L.
S.
* G. S.

Zacz: 106.

* abo, pokim
iest.
* czeje. I L. G. S.
* Zydy.
* pierwlastki.
G.

* Rzecz 2 L.
G. S.

* Nie wysokos
rozumiey.

tysiecy meżow / ktorzy nie uczynili poklonu Baalo-
wi. ? Takze tedy y czasiu tego / ostatki według wybra-
nia iasli ostaly sie zbawione. ? A iesli z iasli; iuzci
nie z uczynkow: bo inaczezy iaska iuzby nie byla iaska.
* ? Coz tedy: czego Izrael szukat / tego nie dostal: a
wybranie dostalo / lecz dmdzy zaslepieni sa. ? Jako
iest napisano: Dal im Bog ducha zdrzwiemia: oczy-
aby nie widziaty: y vsy / aby nie slyszaly az do dzisiey-
sego dnia. ? A Dawid mowi: Niechay bedzie stol-
ich * sidlem / y wlozieniem / y obrazeniem y zapiata-
im. ? Niech beda zaciemione oczy ich aby nie prze-
rzeli: a grzbietu ich zawzdy nachylay. ? Mowie te-
dy / Azaz sie tak otracili aby padli: Nie day tego
Boze. Ale przez ich przestepstwo / sstato sie zba-
wienie Poganom / aby ie wzrusyl ku zazdrosci. ? A
iesli ich przestepstwo iest bogactwem swiata / a v-
mnieszenie ich bogactwem Poganow: iakozdaleko
wiecey bedzie ich napelnienie?

? Abowiem powiedam wam Poganom / ilem iest
Apostotem Poganow / iz ia wslugowanie moie czci
bede / ? azabym iako pobudzil ciato moie ku zazdro-
sci / y zbawil niektore z nich. ? Abowiem iesli ich od-
rzucente iest ziednanim swiata: iakiezy bedzie przyiecie
iedno zywtow z martwych? ? A iesli zacywienie iest
swiete / tedy y ciasto: a iesli korzen swiety / tedy y ga-
lezie. ? A iesli niektore z galezi wlozione sa; a ty be-
dac plonna oliwa / iestes w nie wszczepion / y sstales
sie uczestnikiem korzenia y tustosci oliwney: ? nie
chlubze sie przeciw galeziom. Bo iesli sie chlubisz /
nie ty korzenia nosisz / ale korzen ciebie. ? Mowisz te-
dy: Wylamane iest galezie / abym ia byl wszczepion.
? Dobrze: dla niedowiarstwa wylamane sa. a ty wia-
ra stoisz: nie wynosze sie / ale sie boy. ? Abowiem ie-
li Bog przyrodzonemu galeziu nie przepuscit: by

smac y

nie wynosze sie, y niewtargay za
Granice drugich Patryarchow
P. Papa Sygne Suietickij
183 Zachowany now. 180215

- 22 śnać y tobie nie przepuścić. ¶ Obaczże tedy dobroć y
srogosć Boga: to iest przeciwno tym którzy upadli /
srogosć: a przeciwno tobie dobroć Boga / ieslibys
trwał w dobroci: bo inaczej y ty bedziesz wyciet.
- 23 ¶ Aleć y oni iesli nie beda trwać w niedowiarstwie /
beda wszczepieni. gdyż mocen iest Bog zaście ie wszcze
24 pić. ¶ Abowiem ieslis ty iest wyciety z oliwy z przyro-
dzenia plonney / a przeciwno przyrodzeniu iesles w-
szczepion w prawa oliwe: iakoż daleko wiecey ci kto-
rzy sa według przyrodzenia / beda w własna oliwe
wszczepieni.
- 25 ¶ Abowiem niechce bracia abyście nie mieli wie-
dzieć tey tajemnice (żebyście nie byli sami v siebie
rozumnymi) iż zaślepienie pocześci przysło na Izra-
26 el / ażby zupełność Poganow wešla: ¶ a tak wszytek
D Izrael bylbys zbawion / iako napisano: ¶ Przysidzie z
Syonu Zbawiciel y oddali niebożności od Jakoba.
- 27 ¶ A ten testament beda mieć odemnie: gdy odeymie
28 grzechy ich. ¶ Jestci tak iż według Ewangeliej / sa
nieprzyjacioty dla was: lecz podług wybrania / vmi-
29 towani dla oycow. ¶ Abowiem Bog darów y wezwá-
30 nia swego nie żaluie y ná wstecz nie wraca. ¶ Bo iako
y wy niekiedy nie wwierzyliście Bogu / a teraz dostali-
31 ście miłosierdzia dla ich niedowiarstwa: ¶ tak y oni
teraz nie wwierzyli dla miłosierdzia wam okazanego.
32 aby y oni miłosierdzia dostali. ¶ Abowiem zamknął
Bog 'wszytko' w niedowiarstwo: aby sie zmiłował
nád wszytkimi.
- 33 ¶ O głębości bogactwa / * mądrości y wiadomości
Bożej: iako sa niedoścignione sady ie / y niewybá-
34 dane drogi iego: ¶ Bo ktoż poznał umysł Pánstwa
35 bo kto byl ráyca iego: ¶ Abo kto mu pírwey dat a be-
36 dzie mu oddano: ¶ Gdyż z niego y przezeń y w nim
sa wszytkie rzeczy: Jemu chwala ná wieki Amen.

G.

*Natrz hardy.
Rzymianinie
Prorocstwa
na siebie*

Zacz: 107.

abo nádetymi.

G.

bedzie. G.

to przymierze.

wszytkich. G.
S.w niedowiar-
stwie z L.Lekecia wdzień
Troyce S.

* y. G. S.

NAVKI Y PRZESTROGI.

Kościół Chri-
stusow nigdy nie
był ani będzie
tajemny ani nie
znajomy.

Został wilem sobie siedm tysięcy.) Tego mieysca y przykładu se-
ktarzy wyzwał / chcąc pokazać / że Kościół Chrystusow ma być ta-
kież tajemny / nie widziany y nieznamy. Ale y stad obrony nie
miał. Bo choć wierni żydzi w Samaryi musieli się krzyż y ta-
kież czasu onego cięskiego przesładowania / za niebożnego króla
Achab y Jezabelle żony tego / ktore nie długo trwalo : wśakże
tegoż czasu wierni w Jeruzalem y we wszytkim królestwie Jude-
skim dobrze wierzyli / y wiare swa zwierzchniemi ofiarami y cere-
moniami takwne wyznawali (y byli dobrze znani Eliaszowi y
innym w wszytkim wtępnym) ktorzy tak wiele bylo że samych żoł-
nierzow do boju liczono wiecey niż dziesięć króć sto tysięcy. Nie
wspominam / iż wielka rozność jest między Kościołem Chrześciań-
skim / a między Bożnicą Żydowską. Ponieważ Kościół nasz y nie z
jednego narodu / tak oń / ale ze wszytkich narodow zebrany / y do-
leko lepszymi przywilejnym y obietnicami jest opatrzoney. Lecz my
nie żądamy od sektarzow rzeczy im niepodobney / aby pokazyli że
było siedm tysięcy ludzi sekty ich na on czas / gdy się nowy ich E-
liasz na świat wśazał : ale niech pokaza siedmi meżow / albo na
on czas / albo przed tym / przez wszytkie wieki / ktoryby się z nimi zga-
dzali we wszytkich artykułach wiary ich. Wiem iż żadnego takiego
gigdy nie pokaza. Bo acz przed nimi byli rozmaici heretyko-
wie / ktorzy w niektórych artykułach z nimi się zgadzali : (acz y i
y nie długo trwali / y nie jednego czasu byli) wśakże żaden nigdy
takich nie był / ktoryby się z nimi we wszytkich artykułach zgadzał.

Laska ziakimi
czynkami stać
nie może.

Jeśli z laski tedy nie z czynkow.) To jest / Jeśli z laski się wybra-
ne y zbawione ostanli Żydow / tedy nie z czynkow : Rozumiey-
samo siła ludzka / bez wiary y laski Bożej czynionych. Przetoż
zdadliwie a opacznie ciągną to mieysce sektarzy przeciw czyn-
kom dobrym ludzi Chrześciańskich (ktore y z wiary pochodzą / y
działa się w łasce y przez łaskę Bożą) takoby te także tak o one /
nie platne y nie potrzebne do zbawienia były.

Bog nie jest
pryczyna za-
tworzenia.

Dal im Bog ducha zdetwienia.) Dal im / nie czyniac / ale dopu-
szcziac / tak Chrysostom / Theophilakt y Dekumenius wśła-
dali. A Augustyn mowi : Jż im dal / nie wpuszczaiac słości / ale
odeymuiac łaskę y pomoc swa.

W iara może być
wtracona.

A ty wiara stois.) Tu widzimy / iż ten ktory przez wiare stoi / mo-
że wypaść z wiary y wtracić wiare. A przetoż powinien być w bo-
żni / a nie w proznej dumie / y bezpieczenstwie swym heretycznym.

W ybranie y po-

Zamknal Bog wszytko.) Jż Bog wszytkie ludzie / tak żydy tak

y pogany /

tyż zaliż nie jest prazna duma nalszymich napiech

4

3. Krol: 19
10.2. Kron
17. 14.

6

8

20

32

y Poganý/nálazšy te w grzechách / z miłosierdzia swego wywa-
y nawraca ku sobie / Fogołowiek y z Ktoręgołowiek narodu ie-
mu sie podoba: przeto sie nie może zasług swoich chlubić:
Ale tak ciele narody y Krolestwa / iako y każdy człowiek z osobną/
wieczne swe wybranie / y pierwsze powołanie y nawrocenie / same-
mu Chrystusowi y miłosierdziu tego máia przypisować: gdyż za-
dnemi czynkami swemi / bedac w niedowiarstwie / nigdy nie
mogli zasłużyć nie takowego. Ale czynki porzym w wierze y w
lásce czynione / záługia niebo.

wolanie jest z
szerecy łaski
Bojcy.

33 O głębokości. Zamyśla / żaden takich głębokich tajemnic Bo-
żkich o powołaniu Poganów a odrzuceniu Żydów / wywiado-
wać sie nie ma / nád to co tuż wiemy: Ż wszyscy / Ktorzy od Bo-
gá sa odrzuceni / słusnie y sprawiedliwie / prze grzechy swe sa od-
rzucenti: a wszyscy Ktorzy zbawieni bywáia / z szerego miłosier-
dzia Bożego / a z osobliwej łaski Chrystusowej zbawieni bywáia.
Kto sie nád to więcej wywiada / y spiera w tajemnicách Bo-
żkiego máiestatu / ten będzie zátlumion od jasności tego. Prze-
toż jeśli chcesz być zbawion / tedy wierz / bądź posłuszen Kościołá
Kátholickiego / bo y sie Bogá / odstęp od niego / a choway przypa-
sanie. Bo to jest twoje dzieło / y wszystkich Ktorzy máia być zbá-
wieni. Lecz nie twórá rzecz test / wywiadować sie / testy ty ábo Kto
inný jest przyrzany ábo nie.

w tajemnicách
Bożkich o przy-
rzeniu iednych
y wzgardzeniu
drugich, żaden
spierać nie ma.

ROZDZIAŁ XII.

1 Napomina Rzymian / aby od marności świeckich oderwá-
ni ciele sie oddali Pánu Bogu. 3 Nie wynosac sie z dárow Bo-
żych / áni ich granic przestępować. 4 Ale ná kstałt esłonkow ie-
dnegoż ciála / wszystko ná pożytek bliznich obracáiac. 14 A nie
przyjaćiolom swym dobrze czyniac.

Łekcia w Nie-
dziele pierwsza
po trzech Kto-
łách.

Záčz: 108.

1 **W** Kofe was tedy bráćia przez 'miłosierdzie
A Boże / ábyscie wydawali ciála wasze ofiára
żywiaca / święta / przyjemna Bogu / rozumna
2 'służbe wasze. 7 A nie bądźcie podobnemi temu swiá-
tu: ále sie przemienicie z odnowieniem vmysłu wasze-
go / ábyscie doświadczáli Ktora jest wola Boża do-
3 bra / y przyjemna / y doskonała. 7 Abowiem z łaski Kto-
ra mi jest dána / powiedani každemu między wami

'litości. G.
'λατρίαν. G.
to jest, ofiara
nie cielesna Zy-
dowska, ále ro-
zumna á duchow-
na nowego ży-
wota w Chri-
stusie.

Záč: 109.

* rrząd.

Záč: 110.

Lekcia w trze-
cia Niedz: po
trzech Krolach* czasowi służy-
cy. N.G.* Pamiętkam N
L.Lekcia w trze-
cia Niedz: po
trzech Krolach.
* staraiac się o
pojęcie rzeczy

G.

* G. S.

o Nie broniac
się. L.* pomsta i L. K.
G.

* A. NL.

* Jeśli tedy. G.

bedacemu / Zeby nie wiecety o sobie rozumiał / niżli po-
trzeba rozumieć: ale iżby rozumiał z wmiarkowaniem /
iako każdemu Bog wdzielił miarę wiary.

* Albowiem iako w iednym cieie wiele członkow
mamy / a wszytkie członki nie iedneż / spráwe máia:
i także wiele nas iest iednym ciátem w Chrystusie / a
wszyscy z osobná iedni drugich członkami.

* A máiac rózne dáry / wedle lásti ktora nam iest
dána: badz proroctwo wedle snuru wiary / i badz
posługowanie w usługowaniu / badz kto wczu w náu-
ce / i kto nápomina w nápominiániu / kto wzyca w
prostosci / kto przetożony iest w pilnosci / kto czyni
miłosierdzie z weselem. i Miłosć bez obtudnosci.

* Bzydzac się z tym; przystawiać ku dobremu. i * Brá-
tersta miłosćia iedni drugich chetliwie miłuiac.

* Wzciwosciá ieden drugiego wprzeczaiac. i W pil-
nosci badzcie nie leniwemi. Duchem palaiacemi. * Pá-
nu sluzacemi. i W nádziei się weselacyimi. W wera-
pieniu cierpliwemi. W modlitwie wstáwicznemi.

* Potrzebam* swietych wdzielaiacemi. * Do przy-
mowánia gosci ochotnemi. i * Błogoslawcie prze-
sládniacym was: błogoslawcie a nie przeklinaycie.

* Weselcie się z weselacyimi: ptáczcie z ptáczacyimi.

* Jednákiey myśli ieden przeciw drugiemu bedac.
* Wysoko nie rozumieiac / ale się z pokornymi zga-
dzaiac.

* Nie badzcie się rozumnymi sami v siebie. i * Zadne-
mu zlym zá zle nie oddawaiac. m * Przemyslawaiac to
coby bylo dobrego * nie tylko przed Bogiem / ale też y

przed wszytkimi ludzimi. i * Jesli možna rzecz / ile z

was iest ze wszytkimi ludzimi pokoy máiacy. i * Nie

mśczac się sami / namileyšy: ale dáyćie miysce gnie-
wowi: abowiem nápisano iest: * Nie pomste: * ia

oddam / mowi Pan. i * Alle iesli tak nie nieprzytaciel

c 1. Korin
b 11.
Ephesi: 4
b 7.
d Amos:
d 15.
c Eph: 4
a 3.
1. Piot: 2
d 22. y 2.
c 17.
Zyd: 15
a 1.
fi. Piot: 5
b 5.
g Zyd: 6
a 2.
1. Piot: 4
b 9.
h Mat: 5
g 44.
1. Kor: 7
c 15.
i Przy: 3
a 7.
k Iza: 5
c 21.
l Przy: 20
d 22.
1. Piot: 3
b 9.
m 2. Kor:
g d 21.
n Zyd: 13
d 14.
o Syr: 23
a 1.
Matt: 5
f 39.

twoy/

twoy / ná karmi go : iessi prágnie / nápoý go. Bo to
czyniac / wegle ogniste zgromádzisz ná głowe iego.
21 Nie day sie zwyciężyć złemu : ále zwyciężay zle w do-
brym.

złość dobrocia.

NAVKI Y PRZESTROGI.

1 Ofiára żywiaca.) Aby sie kto nie domýsłal z przeszlego dyskur-
su Páwlowego / o obrániu y przeprozeniu Bożkim / żeby ludzie nie
mieli mieć żadney zapláty zá dobre życie y zá dobre vcynki : prze-
tóż inż odtađ Apostol pilnie záleca żywot pobożny. A ná ten czas
czlowiek ciáło swe dáte Bogu zá ofiáre żywa / kiedy te wydánie ná
cierpienie dla niego trapiac te robotáni / postáni / cnuýnościami /
biczowaním y wlościennicami / y zábawiatác se ták w miłostí-
nych vcynkách / ták w y inšych cnotách / ku czci y chwale Bożey.
Skład znáć / ták mile y wdzięczne są Pánu Bogu vcynki dobre
wiernych / gdyż te Apostol przypowádá ofierze / Ktora jest ná-
wielką službá / Ktora może być Bogu wyrádzona.

Zalecenie v-
czynkow dos-
brych.

Kto ciáło swe
dáte zá ofiáre ży-
wa.

Vcynki dobre
iáko Bogu mile.

6 Choć prorocтво wedle śnuru wiáry.) To jest / Jessi kto ma dáć
prorokowánia / lub przepowádánia przyszlych rzeczy / lub wyklá-
dánia písniá : niechże go wýywa wedlug práwidlá ábo śnuru
wiáry : to jest / niech nic nie prorokuje náprzeciwko wierze / iáko
czymili fałszywi prorocy : y niech písniá nie wykláda tym sposo-
bem / Ktoryby Kátholickiey wierze był przeciwny : iáko heretycy
pospolicie czynia.

iáko proroko-
wáć wedlug śnu-
ru wiáry.

19 Nie mścząc sie sami.) Zákázuje sie mścić własney Krzywdy swo-
iey / poruczając ją Bogu / ábo przedowi / Ktory jest Augá Boży
ná to wysádzony / áby sie mścił Krzywdy ludzi wkrzywdzonych /
náprzeciw złoczyńcom.

Krzywde swa
komu poruczác.

ROZDZIAL XIII.

1 Upomina / áby poddáni byli przelożonych poslušni / 5 Też
y dla sumntenta. 7 A żeby wšytkim co winni oddawáli. 8 O
miłostí bliżnich / do Ktorey sie wšytek zákon ściaga. 11 O czáście
láski : áby po ciemności zákonu / grzechy opuściwszy / ćwiczyli sie w
cnotách Chrystusowych.

1 a **R**ządza dusá niechay będzie poddána wšy-
śm zwierzchnościám. Abowiem nie máś
zwierzchności iedno od Bogá. A te Ktore
2 są zwierzchności, od Bogá są postanowione. 1 Przeto

Záčz : III.

Kto sie

weźma. G.

dobrym uczyn-
kom, ale złym.
G.potrzebie z L.
potrzebą się pod-
dąc G.Lektora w cz-
warta Niedzi-
potrzech Kro-
lách.

* 10. G.

Zacz: 112.

Lektora w Nie-
dzielę pierwszą
Adwentu.wierzyć poje-
li.wł: w łóżach.
to jest, nie w po-
rubstwie ani w
czułości.

któ sie sprzeciwia zwierchności / sprzeciwia sie po-
stawieniu Bożemu. A którzy sie sprzeciwiają / po-
tepienie sobie odnośa. ³ I Abowiem przetożeni nie są-
na postrach dobremu uczynkowi ale ztemu. A chceś
sie nie bać wrzedu: czyni co jest dobrego: a będziesz
miał chwałę od niego. ⁴ I Abowiem jest sluga Bożym
tobie ku dobremu. Lecz jeśli uczynisz co złego / boi sie.
boć nie darmo miecz nośi. Abowiem jest sluga Bo-
żym: mścicielem ku gniewu przeciwko złe czyniące-
mu. ⁵ I Przetoż z potrzeby bądźcie poddani / nie tyl-
ko dla gniewu / ale też dla sumnienia. ⁶ I Abowiem też
dla tego pobory dawacie. gdyż są slugami Bożymi /
te pilnujący. ⁷ Oddawajcież tedy wszystkim coście
powinni: pobor komu pobor: cto komu cto: boiażni
komu boiażni: cześć komu cześć.

⁸ I Nie bądźcie nikomu nic winni / iedno to, abyście
sie społecznie miłowali. bo kto miłwie bliźniego / ten
zakon wypelnił. ⁹ Gdyż* / Nie cudzołoz / Nie zabi-
iaj / Nie krádni / Nie świádecz fałszywie / Nie poża-
day: y jeśli ktore jest inšie przykazanie: w tym słowie
krotko sie zamyka. ¹⁰ Miłuy bliźniego twego iako
siebie samego. ¹¹ Miłość bliźniego / złości nie wyrza-
dza. Wypelnienie tedy zakonu jest miłość.

¹² I Zwaśzczá wiedzac o czasie / iż przyšla godzina
abyśmy zesnu powstali. Abowiem teraz bliźšie jest ná-
še zbawienie / niż kiedyśmy 'w wierzyli'. ¹³ I Noc prze-
minela / a dzień sie przybliżył. Odzucmyś tedy uczyn-
ki ciemności / a obleczmy sie w zbroie świátości.
¹⁴ I Chodźmy uczciwie / iako we dnie: nie w biesia-
dach y pijaństwach: nie w cielesnościach y rospu-
śnościach: nie w zwádzie ani w zazdrości: ¹⁵ I Ale
sie obleczcie w Pána Jezu Chrystá:

a nie miećcie starania o ciełe ku pożadliwo-
ściom.

Nauki

3

4
B5
6b Mat: 23
c 21.8
Cc 2. Moys
20. b 14
5. Moys
b 15.
Mat: 19
c 15.d 3. Moys
19. d 15.
Mat: 23

d 39.

Mar: 12
c 31.Galat: 5
c 14.Iak: 2. b 8
e Luk: 21.f 34.
f Gal: 5c 16.
g 1. Piot

2. c 11.

NAVKI Y PRZESTROGI.

1 Każda dusza.) To jest/wśelki człowiek/ktory jest pod zwierzchością/ niech będzie poddany y posłuszen swoim przełożonym/ ták duchownym iáko y świeckim: á nietylko dobrym á skromnym/ lożonemu swezmu.

1 Abowiem nie máś zwierzchności iedno od Boga.) Aż się wywóła Każda zwierzchność jest od Pána Boga. nie zwierzchności jest od ludzi: ále samá zwierzchność jest od Pána Boga. Przetoż y Pan Chrystus mówił Pilatowi: Nie miałbyś nádenia żadney zwierzchności/ktedybyć nie była daná z niebá.

8 Zakon wypełnił.) Stad mamy/iż zakon ábo przykazanie Páńskie/ może y ma być wypełniony/ wypełniané bywa przez miłość w tym żywocie. A ták nie jest rzecz niepodobná zachować Páńskie przykazanie/iáko sektarze bluźnią.

ROZDZIAŁ XIII.

1 Mocniejszy w wierze máia potwierdzić modłyse. 3 A ni kim nie gárdzić: áni ieden drugiego posadzić w rożności dniów ábo pokármow. 7 Wiedząc że wszyscy mamy tegoż Pána. 8 Kto remu y żytemu y umieramy. 12 Ktoemu też każdy ma liczbę czy: nie z siebie. 14 y 20 A choć tuż żaden pokárm nie jest nietylko; wśákoż żaden nie ma nie iest z i gorszenim drugiego/ ábo przeciwnumieniu swemu.

1 **A** Tego ktory jest słaby w wierze/przyimuyćcie: nie wdawáiac się w spory. 1 Bo ieden wierzy i 2 może pożywać wśelákich pokármow: á owo zás słaby i 3 by iáżyny niech' iáda. 1 Ten ktory ie/ niechay lekce nie wáży tego ktory nie ie: á ktory nie ie/ niechay tego nie posadza ktory ie. Abowiem go Bog przyiá. 4 1 a Ty ktoś iest/co sádzisz sluge cudzego: Pánuć swemu stoi ábo wpada. á ostoi się: ábowiem może go Bog postáwić.

5 1 Wiec ieden rożność czyni miedzy dniami: á drugiemu każdy dzień iednáki. Zostan każdy przy mniemaniu swoim. 1 Ktory dnia pilnuie/Pánu pilnuie*: A kto ie/Pánu ie: bo dziekuie Bogu. A kto nie ie/Pánu nie ie/á dziekuie Bogu. 1 Abowiem ża

1 L. G. S.

Zácz: 113.

* á ktory dnia nie pilnuie, pánu nie pilnuie. G. S.

den z nas sobie nie żywie : y żaden sobie nie umiera.
 ? Bo chocia żywiemy / Pánu żywiemy: chociaż umie-
 ramy / Pánu umieramy. Przeto tedy choć żywiemy /
 choć też umieramy / Pánscy iestessny.

Záč: II4. ? Gdyž ná to Christus* umárl y zmartwychwstał /
 * 7. 10 L. G. S. aby y nád umárlými y nád żywiacy mi pánował. ? A
 ty przeczże sádzíš brátá twego: ábo też ty czemu so-
 bie lekce wážíš brátá twego: b Abowiem wfýsocy
 stániemy przed stolicá Christusowa. ? bo iest nápisá-
 no; c Żywe ia / mowi Pán / iž mi sie wfelkie koláno
 pokłoni: y wfelki iezýk da chwale Bogu. ? Przeto
 tedy káždy z nas zá sie licze da Bogu. ? A ták dáley
 nie sádzmy iedni drugich: ále ráczey to postanowcie /
 žebyście nie dawáli obrażenia ábo zgorśenia brátu.
 ? Wiem y wfánie mam w Pánu Jესusie / iž nie máš
 nic 'przez sie' nieczystego: iedno temu ktory mniema
 co być nieczystym / to temu nieczystym iest.

Záč: II5. ? 'Bo' iesli dla pokármu brát twoy bywa zásinu-
 ' Lecj G. con / iuž nie wedle miłości postepuieš. d Nie zátá-
 cay pokármem twoim tego / zá ktorego Christus v-
 ' wáše 1 L. K. márl. ? Niechayže tedy dobro 'náše' bliźmione nie
 G. bedžie. ? Abowiem krolestwo Bože nie iestci pokárm
 ani pićie: ále sprawiedliwość / y pokoy / y wesele w
 ' w tych rze- Duchu swietym. ? Bo kto 'w tym' służy Christo-
 czách G. wi / przyiemny iest Bogu / á ludziom doświádeczony.
 ? Przetož tedy stáraymy sie o rzeczy ktore pokoiowi
 ' 6 L. G. S. należa y tego co iest ku zbudowánui spolecznie strze-
 żmy'. ? Dla pokármu nie psuy spráwy Božey. e Wfý-
 tkoć w prawdzie iest czyste: ále zle iest cztowiekowi
 ktory ie z obraženim. ? f Dobrá iest rzecz nie iestć mie-
 sá / y nie pić winá / ani żadney rzeczy w ktorey sie brát
 twoy obraża ábo pogarša / ábo słábieie. ? Ty máš wiá-
 re: miežye ia y siebie sáme go przed Bogiem: Szczę-
 śliwy ktory sáme go siebie nie sádzi w tym co má zá

dobrze.

8

9

10

11

C

12

13

14

15

16

17

18

19

D

20

21

22

62. Kor.
b 10.c 12a: 4
d 23.Philipp.
b 10.d1. Kor.
d 11.c Tit: 1.
15.f1 Kor.
d 13.

101: 2.

Tale v.
Luter.

23 dobre. I Lecz kto watpi/ iesliby iadi/ porcepien iest: 'iz nie ie z wiary. A cokolwiek nie iest z wiary/ grzech iest.

'Bo przeciwnu sumnieniu czyni. A każda rzecz co przeciwnu sumnieniu u iest, grzech iest. Ambro: Chryso: Theoph.

NAVKI Y PRZESTROGI.

2 Bo inшы wierzy.) Obacz/ś tu/ y mizey Apostoł nie mówi o posłach/ ani o świętách Chrześciańskich/ ale o ceremoniach żydowskich/ które na onych początkach nowonawrocceni tedni chowali (wstrzymawaiac sie od potraw w zakonie Moysesowym zakazanych/ y to do czasnych/ y świętách żydowskich obchodząc) a drudzy na nie nie dbali. Przetoż głupie a niebacznie czynia / którzy te mieceśc naprzeciw postom y świętom Chrześciańskim przytaczają.

Ceremonie żydowskie, a nie Chrześciańskie, odrzucone.

5 Zostan każdy.) Nie dając tymi słowy Apostoł na wola każdyemu/ aby co chce czynił albo wierzył (takto to sektarze rozumieją) ale tylko w tej materii (około żydowskiego zachowania świat / y wstrzymywania sie od potraw w zakonie zakazanych/ y to do czasnych/ aby sie była Chrześciańska wiara mocniej utwierdziła) nie chciał aby kto był przymuszany: ale aby każdy sie sprawował według sumnienia swego. Wszakże przecie aby tedy drugiego nie posadzał: y nie mniemal żeby to zachowanie ceremonii żydowskich w brakowaniu potraw/ y w świat obchodzeniu/ miało być ku zbawieniu potrzebne.

Iakicy wolności Paweł S. dopuszcza.

14 Nie masz nic nieczystego.) Ale chce aby znosił indyleże w wierze: wszakże czy/ś wшыtkie pokairny w zakonie takto nieczyste zakazane / tuż przez Chrystusa są oczyszczone / że idy każdy może bez grzechu swych czasow pożywać.

wшыtkie pokairny iako czyste.

23 Cokolwiek nie iest z wiary.) To iest (takto Doktorowie święci zgodnie wykładają) cokolwiek kto czyni przeciwnu własnemu sumnieniu/ albo nie wiedząc pewnie/ albo watpiąc/ iesli sie to czyni godzi albo nie; to mu tuż grzechem iest. A tak falesznie stad dowodzą odsepienicy / iż wшыtkie czynki niewiernych grzechami są. Ale nie dajmy że o czynkach ludzi niewiernych tak trzymają/ gody też śmieia czyć / że y człowiek sprawiedliwy grzeszy w każdym czynku dobrym; a iż czynki Chrześcianow dobre / grzechami są.

Czynić naprzeciw sumnieniu iest grzeszyć.

ROZDZIAŁ XV.

1 Mocniejszy miał znosić indyleże. 2 W przykładem Pana Chrystusowym nie swych ale bliźnich pożytkow y pokoiu szukać. 3 Chrystus według obietnic oycom wszystkim przepowiedał

Żydom. 9 A Pogańoni Apostołowie / szczerzy łaski bez obietnic
śladnych. 15 Wymawia się Paweł / iż im śmielenie pisał : pokazywać
iako urząd swój odprawował. 19 Rozgłaszając wszędy Ewán-
gelia Pana Chrystusowe. 23 A biecnie się też przysć do nich.
25 Odmieszły pierwey iálmuznie / od Mácedonczykow szłożona
do Jeruzálem. 30 A prosí ich aby się z nim modlili.

Zącz: II 6.

*znas. 4 L. N
G. S.

*rgádząc, fol-
gować:

*nie swego po-
żytku szukał.

Lektia w Tite-
dziele Wtora
Adwentu.

*przedtym. G.
S.

A My ktorzysmy mocnieyszy / powinniśmy znosić
trudności słabych / a nie spodobać się samym
sobie. I Każdy z was ma bliźniemu swemu
spodobać się ku dobremu / dla zbudowania. I Bo y
Chrystus nie spodobal się sam sobie / ale iako jest na-
písano / a Vragánia vragáncych tobie / ná mie przy-
pádly.

I Abowiem cokolwiek *nápísano / to ku násey náu-
ce nápísano : abyśmy / przez cierpliwość y pocieche
písmá nádzieie mieli. I A Bog cierpliwości y pocie-
chy sprawca, niech wam da ^b abyście iednoź miedzy so-
ba rozumieli wedle Jesusa Chrystusa : i abyście ie-
dnomyślnie / iednymi vsty sławili Boga y Oycá Pa-
ná nášego Jesu Chrystá.

Zącz: II 7.

*ábo, do chwa-
ły.

*Żydom obrze-
żanych : że był
do nich posłan
y onym służył.

I Przeto przyjmuycie iedni drugie / iako y Chrystus
przyiał was ku chwale Bożey. I Abowiem powie-
dam / iż Jesus Chrystus był sluga obżezánia / dla pra-
wy Bożey / aby vtwierdził obietnice oycow. I Lecż
Pogańi żeby zá miłosierdzie chwalili Boga / iako
nápísano : c Dla tego bede cie chwalił miedzy Poga-
ny / Pánie : y bede śpiewał imieniowi twemu. I Záz-
sie mówi : Weselcie się Pogańi z ludem tego. I Záz-
sie : d Chwalcie Pana wszyscy Pogańi : a wysławiaj-
cie go wszyscy ludzie. I Zázásie Izáiaś mówi : Be-
dzie korzeń Jessego / a ktory powstanie pánować nád
Pogány / w tym Pogańi nádzieie pokładac beda. I A
Bog nádzieie niech was nápełni wśeláctey radości
y pokoju w wierzeniu : abyście obfítowali w nádziei /
y w mocy Duchá świętego.

*G.

I Lecż

a Psał: 68
b 10.

b 2. Kor
1. b 10.

Iza:
d 13

c Psał: 17
d 50.

2. Krol: 2
d 50.

d Psał: 116
a 1.

c Iza: 11
c 10.

1. K
9. b 1

- 14 ¶ Lecz 'pewieniem tego' / bracia moi / y ia sam c
was; iz y wy iestescie pelni 'miłosci' nápełnieni wśe
lákiety wmielności / ták iz też możecie iedni drugich
15 nápominać. ¶ A pisałem wam bracia poniekad przy-
D śmielszym / iákoby wam ná pámieć przywodząc : w
16 zglede m tákí ktora mi iest dána od Boga / ¶ aby ch
był sluga Chrystusa Jesusa miedzy Pogány : swieto-
bliwie śáfuiacym Ewángelia Boża / aby była ofiára
Pogánów przyiemna / y' poświęcona przez Duchá
17 swietego. ¶ Mam tedy z czego sie pochwalić w Chri-
stusie Jesusie 'ku Bogu'.
- 18 ¶ Abowiem nieśmiem nic mowić / czego Chrystus
nie 'spráwnie' przez mie ku posłuszeństwu Pogánów /
19 słowem y uczynki / ¶ przez moc znánnion y cudów /
E przez moc Duchá swietego : ták iz od Jeruzálem y
okóto aż do Jiriku nápełniłem wśytki mieysca Ewán-
20 gelia Chrystusowa. ¶ A tákem opowiedał te Ewán-
gelia / 'nie gódzie był miánowan Chrystus / aby ch ná
21 cudzym fundamencie nie budował. ¶ Ale iákó iest
nápisano / Ktorym nie iest oznaymiono o nim / ogle-
22 dáia: á ktorzy niesłycháli / zrozumieia. ¶ A dla te^o ro-
zmańciem był zatrudnion / że do was przysć niemogł.
- 23 ¶ Lecz teraz nie máiac wiecey mieśca w tych kráinách
á máiac chuć przysć do was od wiela prześtych lat :
24 ¶ * Kiedykółwiek poyde do Hiszpániey* / spodziewam
sie że támtedy idac wyzrze was : y támtze od was od-
práwádon bede / gdy sie pierwey spoteczności wáśzey
25 pocześci náślyce. ¶ A teraz 'poyde' do Jeruzálem po-
F slugować swietym. ¶ Bo sie spodobało Mácedoniey
26 z Acháia złożyć spolnie nieco ná v bogie swiete ktorzy
27 są w Jeruzálem. ¶ Abowiem mowie spodobało sie im /
y są im powinni. Bo z iestli duchownych dobr ich po-
28 gáni uczestnikámi sie stáli / powinni też są w cieles-
nych vslugować im. ¶ To tedy wykonałszy / y odda-

mam te nádzie
ie. G.
dobroci , ábo
dobroćliwości.
G.
dla páski. L.

5 L. G.
wł: pochwał.
w tym co ku
Bogu náleży. G.
Zácz: 118.
spráwił. 1 L.
G. S.
Nie ták dżiś od
ścepiency, nie
náwráciac pos-
gánów, ále Ch-
rześciány wy-
wráciac, czy-
nia.
stárałem sie o-
powiedać. G. S.

G. S.
* Lecj. 2 L.
* przyide do
was. Abo
wiem. G.
ide. 1 L. G. S.

* Ewangelicy
Christusowcy.

G. S.

Zacz: 119.

1 L. G. S.

NL.

* posługowanie
moje w Jeru-
zalem, przyje-
mne było świę-
tym. 14 L. G.

y. 9 L. G. S.

* odpoczął. 1 L.

G. S.

G.

wzywaniu świę-
tych,

wszystki im ten owoc / wstapicie do was iść do Hispā-
nii. i Al wiem iż przyszedłszy do was / z hojnym bło- 29
gosławienstwem * Christusowym przyside.

i Proszę was tedy bracia / przez Pana naszego Jesu 30
Christa / y przez miłość Ducha świętego / abyście
mnie wspomagali w modlitwach waszych za mna do
Boga: i abych był wyzwolony od tych którzy niewier 31
nymi są w Judzkiej ziemi: a iżby posługowania mo-
tego ofiara przyjemna była w Jeruzalem świętym.
i abych z weselem przyszedł do was za wola Boga / 32
abych społu z wami się wcieśzył. i Al Bóg pokoju 33
niechaj będzie z wami wszystkimi. Amen.

Proszę was.) Oto Paweł wyzwa innych pośredników / aby się 30
z nim pospolu do Boga modlili / oprocz Krzywdy iednego posre-
dnika Christa Pana. A iestli on żywych prosił o przysynę: dā-
leko my słusznicy wyzwać możemy świętych / z Christusem żywia-
cych y Erolutacych w niebie.

1. Tim: 2.
5.

ROZDZIAŁ XVI.

1 Zaleca niektóre w Rzymie / y pozdrowia te / wspominając ich
zasługi y godność. 17 Każe się strzedz herezetykow y odświepten-
cow. 23 Pozdrowia te / y od tych co przy nim byli. 25 Al nawet
list kończy dziękowaniem Bogu.

Zacz: 120.

Al Zalecam wam Phebe siostrę naszą / która iest 1
służebnica kościoła Kenchrenskiego: i Abyście 2
ją przyjęli w Panu iako przystoi świętym: y
stali przy niej w którebykolwiek sprawie was po-
trzebowata. Abowiem y ona wielom była na pomo-
cy / y mnie samemu. i Pozdrowcie Pryskę y Akwiz- 3
le pomocniki moje w Christusie Jesusie. i (którzy 4
za dusze moje byli swoiey nastawili: którym nie iā
sam dziekuję / ale y wszystkie kościoły Pogańskie) i y 5
zgromadzenie ich domowe. Pozdrowcie Epenetę
mnie milego: który iest pirwiasnkiem Alzey w Chri-
stusie*.

* Priscylla. G.

4 Dzie: 16.
2. g 26.

- 6 stusie*. i Pozdrowcie Maria / ktora wiele pracowala
 7 wata dla nas. i Pozdrowcie Andronika y Julia
 B krewne moie y towarzyse wiezienia moiego : ktorzy
 8 znacznymi sa miedzy Apostoly / ktorzy tez przedemna
 9 byli w Chrystusie. i Pozdrowcie Ampliata mnie
 10 namilsego w Panu. i Pozdrowcie Urbana pomo-
 11 cnika nasze w Chrystusie Iesusie / y Stachina mnie
 12 milego. i Pozdrowcie Apelle doswiadczonego w
 13 Chrystusie. Pozdrowcie ty ktorzy sa z domu Aristo-
 14 bolowego. i Pozdrowcie Herodiona krewnego mo-
 15 iego. Pozdrowcie ty ktorzy sa z Narcissowego do-
 16 mu / co sa w Panu. i Pozdrowcie Tryphene y Try-
 17 phose : ktore pracuja w Panu. Pozdrowcie Persy-
 18 de mila / ktora wiele pracowata w Panu. i Pozdrow-
 19 cie Rufa wybranego w Panu / y matke iego y moie.
 20 i Pozdrowcie Assynkryta / Phlegonta / Hermasa /
 21 Patrobe / Hermena / y bracia ktorzy sa z nimi. i Po-
 22 zdrowcie Philologa y Julia / Nereusa y siostre iego
 y Olimpiade / y wszyscy swiete ktorzy z nimi sa.
 Pozdrowcie iedni drugie z pocatowaniem swietym.
 Pozdrawiaia was wszyscy kościoły Chrystusowe.
 i A prosze was bracia / abyście wpatrowali ty kto-
 23 rzy czynia rozruchy y pogorszenia / mimo nauke kto-
 24 reyescie sie wy nauczyl: y chroncie sie ich. i Abos-
 25 wiem takowi Panu naszemu Chrystusowi nie sluza /
 26 ale brzuchowi swemu : a przez lagodne mowy y pobta-
 27 zania zwodzaja serca niewinnych ludzi. i Bo wasze po-
 28 slusienstwo rozslawilo sie po wszystkich miejscach.
 29 Przeto sie z was wesele. Ale chce abyście byli mady
 30 mi na dobre / a prostymi na zle. i A Bog pokoju mie-
 31 chay zetrze satana pod nogami waszymi w rychle.
 32 Laska Pana naszego Iesus Christusa z wami.
 33 i Pozdrawia was Tymotheus pomocnik moy / y
 34 Lucius / y Jazon / y Sosipater krewni moi. i Pozdra-

* Iesusie. N. L.
 dla was. L. N.
 G. S.
 Iunia. i L. K.
 G. S.

L. S.

Olimpia. G. S.

Zacz: 121.

Opisanie here-
tykow.1.
2.
3.do wszystkich
doslo. G. S.

4 L. G. S.

b Dzie: 16

a 1.

Philip: 2.

c 19.

wiam

wszystkie kościoły. 6 L. G. S. **W**iam was w Pánu iá Tertius / którym ten list pisał. **P**ozdrowia was Gáius gospodarz moy / y wszystkie kościoły. **P**ozdrowia was Erástus śáfarz mieyscki y Quártus brát. **I** Láska Pána nášego **J**esusa Chri-
stusa z wámi wszystkimi. **A**men. **I** **A**temu który mó-
że was wtwierdzić według **E**wángeliey moiey y prze-
powiedánia **J**esu Chriustusowego / według obiówie-
nia táiemnice od czasów wiecznych zámilczányey: **I** á-
teraz obiówionyey przez pismá **P**rorockie według **R**o-
száfánia wiecznego **B**ogá / ku posłuszeństwu wiáry /
miedzy wśemi narody oznaymiony: **I** sámemu ma-
łemu **B**ogu przez **J**esusa Chriustusa / któremu cześć
y chwálá ná wieki wieków. **A**men.

Koniec listu do Rzymian: który jest pisaný z Korynthu, przez
Pheba sluga kościoła Kenchrenskiego. G.

NAVKI Y PRZESTROGI

Piotr S. był w Rzymie. **P**ozdrowicie iedni drugie. **I** **P**áwel S. pozdrowiać was wielz-
nych w Rzymie / **P**iotra ś. nie wspomina / stad dowodzą śś. **A**nty-
stacy / **i** **P**iotr nigdy nie był w Rzymie. **A**leby tymże sposobem dowieść
mogli / **i** **J**an S. nie był w **E**phezie **B**iskupem / **a**ni **J**ákub w **J**e-
rusalem / **i** **P**áwel pisać do **E**phezan / y do **J**ydów / także ich nie
wspomina / **a**ni ich pozdrowia. **L**ecz dla tego **P**áwel w tym liście
Piotra nie wspomina / **i** gdy ten list pisał / tedy wyszedł był **P**iotr
z Rzymu / y nawiedzał kościoły w **S**yríey. **A** choiby też **P**iotr był
ná ten czas w Rzymie / tedy mógł **P**áwel do niego list osobny pi-
sać. **V**ide **A**nnal: **B**aron. **A**nno **C**hri: 58.

Znak pewny heretykow. **A**byście opátrowáli te. **P**ilnie nápomina wiernych / aby wna-
wali heretyki / y falszywe proroki: **a** to po tym pewnym znaku /
ktedy oni vsza náuk przeciwnych tej náuce / ktora kościół powstá-
chny od **A**póstolów raz przytawšy / trzyma y wyznawa. **A** obacz /
i nie każep przez pismá doświadczáć ich náuki / **a**le przez on pier-
wszy **E**stát / y forme wiáry y religiey / podány im pierwey niżli **a**-
bo mieli **a**bo czytali ktore księgi nowego testámentu: y **k**aże sie
tákiich nowowiermków / **t**ák mow iáko y **E**siąg wiárować / y od
nich odstępować.

Przedsiewzięcie heretykow. **A**le brzechowi swemu. **N**iez heretykowie co inšego zwierzchu
połázusia w oweszych śátách swoich: wśákie przecie niczego inše-
go nie

c Eph: 3.
d 20.

Gal: 1.9

- 19 go nie szukała tedno własnego wczasu y pożytku. A opewnia nas Apostoł tym świadectwem/abyśmy o nich inaczey nie sadzili / iedno iako o ludzied Ktorey nie mają żadne^o sumnienia/ani religiey. (w asę posłuszeństwo.) Przeciw heretykom y fortełom ich nie mają lepszey drogi/ iako w prostocie swietey do tego appellować czego / poczatku wesono : prze co Apostoł barto chwali wiare y posłuszeństwo Kościoła Kzymńskiego. Páter Kozd : 1. y. 8.
- 27 Samemu madremu Bogu.) To nie osamym Oycu/ ale o zupełney Trocy swietey mowi : Ktorey przez Chrystusa cześć oddawać na bywa. Bo Pan Chrystus bedac Bogiem y cslowiekiem/ iako Bog przypisuje cześć y chwale tedne ; Oycem y ; Duchem s. a iako cslowiek/ cześć oddać Bogu. Ktora ná on czas nawiecey oddawał / Kiedy ná swiecie sławil Troyce S. y fazał Krzcić wszystkie ludzied w imie Oycy/ y Syna/ y Duchá swietego.

Obrona prze-
ciw heretykom.

Stary Kzymian
Sam Bog nie
sam Otec.

Summa Listu pierwszego do Korinthian.

Jako Paweł S. fundował Kościół w Koryncie / mieszkałac tam przez pultorá latá / to w Dzieiach czytamy. A iako po tym do Ephesu poszedł. Ale mi sie skończyły trzy lata przez Ktore tam mieszkał/ pisał ten pierwszy list do Korinthian.

Krecz o Ktorey w tym liście piše / nie tedná jest / (iako w liście do Kzymian) ale rozmaíta y rozliczna. Abowiem cześćia gám one bleedy/ o Ktorych mu byli powiedzieli domownicy Chloey: cześćia im odpisue ná to/ co mu byli napisáli. A tak o osmi rzeczách w tym liście piše. Naprzód o niektórych niezgodách y swarach/ Ktore miedzy nimi byly / z strony pewnych náuczycielow ábo káznodzielow : (Ktore iásniey w wtorym liście opisue/ iako fałszywe Prorozi) w Kozd : 1. 2. 3. y 4. Powtore/ o wfeteczestwie y káznodztwie : y o tych Ktorey sie przed Pogány prawowali : w Kozd : 5. y 6. Potrzebie/ o małżeństwie y beżenistwie. w Kozd : 7. Potrzebie/ o pokármiech Bálwanom ofiarowanych. w Kozd : 8. y 10. Popiate/ o wstáwách swoich. w Kozd : 11. Pośóste o dárách Duchá S. w Kozd : 12. 13. y 14. Pośódmie/ o umarłych wstániu. w Kozd : 15. Nákoniec o skłódnich y iálmuznách/ Ktore zbierał miedzy Pogány / áby Chrzesciány z narodu żydo- wskiego wspomogli w Jeruzálem. w Kozd : 16.

Osm Artyku-
low Listu pier-
wszego do Ko-
rinthian.

1.

2.

3.

4.

5.

6.

7.

8.

D d d d

List pierwszy

LIST PIERWSZY PAWŁA S. DO KO- RINTYAN.

ROZDZIAŁ I.

1 Pozdrowiwszy Korynthtany. 4 Dziekuję Bogu; dārow Ko-
reim dal. 10 Kuzgodzie ich nāpomina. 11 Gāntac ich nie-
zgody. 12 Że sie iedni nād drugie wynosili dla krzācielow swo-
ich. 14 K dziekuiac Bogu/ że bedac posłany nā przepowiedanie
Ewāgeliey / nie wielu z nich okrzcił. 18 Pokāzuię iż mādrosć
świeckā odziuił Bog/ ā obiał prostaciski. 23 Jāko y zbāwienie
pochodzi z śmierci Pānā Chrystusowey : ktorey opowiedanie
świātu sie zda głupstwem ; āle wietnym iest moca y mādrosćia
Bożā. 26 Abowiem dla tego Bog wybrał wzgārdzone v swiā-
tā/ āby sie niē w sobie nie chlubił.

Zācz: 122.

Pierwsza część li-
stu, o niezgo-
dach y odszczep-
ienstwach dla
rożnych kāzno-
dzieiow y krzā-
cielow.

G.

Leżcy w 18.
Niedz: po S-
wiatkach.

w kādēy rze-
cy ābo powie-
ści.

nā żadnym dā-
rze G.

G.

Nawet powołany Apostoł Jesu
Christusow / przez wola Bożā / y So-
sphenes brāt / i Kościelowi Bożemu Kto-
ry iest w Koryncie / poświęconym w
Christusie Jესusie / powołanym świętym / ze wsyt-
kimi wzywāiacymi imienia Pānā nāšego Jesu Chri-
stā / nā wseltim mieyscu y ich y nāšym. I Lāstā wam
y pokoy od Bogā Oycā nāšego y Pānā Jesu Christā.
I Dziekuię Bogu moiemu zāwsze zā was z lāsti Bo-
żey ktora iest wam danā w Christusie Jესusie / i iż
we wsytkim iestecie vbogāceni w nim / w kādym
słowie y w kādēy wmiętności / (iāko świadectwo
Christusowe utwierdzone iest w was) I tāk iż wam
nā żadney lāsce nie schodzi / oczekawāiacym ziāwie-
nia Pānā nāšego Jesu Christā. I ktory też was v-
mocni āż do końca nie nāgānionych / w dzien przy-
ścia Pānā nāšego Jესusā Christusā.

1

A

2

3

4

5

6

7

8

B

Wierny

9 ¹ ^a Wierny jest Bog: przez ktorego iestesście wezwani
 do spoleczności Syna iego Jesu Chrysta Pána nášego.
 10 ¹ Lecz prosze was bracia / przez imie Pána nášego
 Jesu Chrysta / abyście toż mówili wszyscy / a iżby nie
 były między wami rozewania: ale badźcie doskona-
 11 li w iednákimże rozumieniu y w iedney náuce. ¹ Abo-
 wiem mam te wiadomość o was bracia moi / od do-
 12 mówników Chloey / iż poswarki są między wami. ¹ A
 to powiedam / iż każdy z was mówi: Jam iest Pá-
 13 wlow / a ia ^b Apollow / a ia Cephin / a ia Chrystusow.
 14 ¹ Ażaz rozdzielony iest Christus: Ażaz Páwel iest za
 was wkrzyżowan: albo w imie Páwlowe iestesście o-
 15 krzczeni: ¹ Dziękuję Bogu / iżem żadnego z was
 16 nie krzcił / iedno Kryspá ^c y Gainsá: ¹ aby kto nie mó-
 17 wil: żesście w imie moje okrzczeni. ¹ Okrzciłem też
 C y dom Stephany. Nádro niewiem ieslim kogo dui-
 17 giego ^{*} okrzcił. ¹ Boć Christus nie posłał mnie krzcić /
 ale Ewángelia przepowiedać: ^d nie w mądrości mó-
 18 wy / aby sie nie sstał prozrym krzyż Chrystusow.
 19 ¹ Abo wiem mówá o krzyżu / tym ktorzy gina iestci
 głupstwem: lecz tym ktorzy zbawienia dostępuia /
 20 to iest nam / ^e iest móca Boża. ¹ Bo iest napisano:
 f W niwecz obroce mądrość mądrych: a dowcip ro-
 21 zumnych odrzuca. ¹ 8 Gdzież mądry: gdzież Doktor:
 22 gdzież ^g badacz swiátá tego: Izali nie głupia wczy-
 23 nił Bog mądrość swiátá tego: ¹ Abo wiem gdyż w
 D mądrości Bożej swiát nie poznał Boga przez ma-
 22 drość: podobáto sie Bogu przez głupie przepowie-
 23 danie: zbawić wierzące. ¹ Ponieważ y Żydowie cu-
 dom sie domagáia / y Grakowie mądrości skutáia: ¹ a
 my przepowiedamy Chrystusá wkrzyżowanego / Ży-
 dom w prawdzie zgoršenim / a Grakom głupstwem /
 24 ¹ lecz samym wezwánym y Żydom y Grakom przepo-
 wiedamy Chrystusá móca Boża y mądrością Boża.

Záč: 123.

¹ spoieni. G.
² w iednym gda-
 nu G.

Początek wszy-
 stkich odświe-
 pienstw iest
 przystawanie
 do osobnych mi-
 strzow.

* memu. L. S.

¹ żebych krztał
 w imie moje. G.

* 3 wa. NL.

¹ nie był wyni-
 szczon.

Záč: 124.

disputator.

¹ przez głup-
 stwo przepowie-
 dania. Hebrá.

Zacz : 125.

przed Bogiem.
G.Heretycy nie
od Chrystusa, ale
od mistrzów
swych nazwi-
ska micwala.

¶ Ponieważ głupstwo Boże / jest mędrze nad ludzi: 25
a młodość Boża / jest mocniejsza nad ludzi.

¶ Bo przypatrzcie się / bracia / waszemu powoła- 26
niu / iż nie wiele mądrych wedle ciała / nie wiele mę-
żnych / nie wiele zacnego rodu : ¶ ale wybrał Bog 27
głupstwa świata i e^o / aby zawstydzil mądre : a młode
świata Bog wybrał / aby zawstydzil mocne : ¶ y po- 28
dło wrodzone na świecie / y wzgardzone wybrał Bog /
y te ktorych nie miał / aby zniszczył te ktore są : ¶ aby 29
sie żadne ciato przed nim nie chlubiło. ¶ Ale z niego 30
wy iescieście w Chrystusie Jესusie : ktory sie nam
stał mądrością od Boga y ^h sprawiedliwością y
poświęcenim y odkupieniem : ¶ aby / iako jest napisane 31
no ; ¶ Kto sie chlubi / w Panu sie chlubit.

NAVKI Y PRZESTROGI.

Iam jest Pawłow.) Ci acz pod imionymi ludźmi świętymi / wśakże 12
niezbożne odświeptenstwa czynili (mowi Augustyn S.) Bo iako
sie heretykowię / Photiniani / Ariani / Nowaciani (a dziś y nas
Lutrami / Kalwinistami y Samosatanami) od mistrzów swoich
nazywają ; tak y ci sie Pawliani / Petriani y Apolliani imi-
nowali. Wśakże nie idzie stad żeby także zakonicy w kościele powo-
lnym mieli być odświeptencami / że też mówią / Iam jest Augu-
stynow / a ja Benedyktow / a ja Franciszkow / albo Dominikow
Bo wielka jest tych od onych różność. Abowiem Korynthianie
mniemali / żeby moc Sakramentu Krztu S. pochodziła od do-
broci Księcielow : y przetoż sie chlubił / że byli synami duchowny-
mi zacnych ludzi. Iako to Augustyn S. wyklada. Co sie na-
przed z onych słow dalszych pokazuje : Izali Paweł za was jest w
krzyżowan z abosie sie w imie Pawłowe pokrzestli ? Wlec y z te-
go / iż w całym onym Rozdziale / y drugich trzech za nim polożo-
nych / na oddalenie tego błedu S. Paweł wcy : Iz Apostołowie
tylko se studiuy Chrystusowi : lecz Chrystus jest ktory prawdziwie
y własna swa mocą wśyrko czyni : y przetoż Bog obrał nieakt y
podle ludzi przez ktoreby świat nawrócił ; aby sie Komu nie zdało
żeby zbawienie od ludzi pochodziło. Na koniec y stad baczmy /
że ci prawdziwie rozzerwania y odświeptenstwa czynili ktoryy mo-
wili / Iam jest Pawłow / a ja Apollow. Bo tyle Krztow czynili / ale

było Krzcie

h Iere: 23.
a 5. 6.
i Iere: 9.
f 23.
2. Kor: 10.
d 17.Aug: de-
v: bap-
Ambr: in
hunc lo-
cum.Augustini:
tract: 5.
in Ioan.

1. Kor: 4-
5.3.

było Kzicielow : a ztym też tyle wiar y Kościołow. Lecz nąsży
załonnicy nie tákowego nie czynia. Nád to ieższe y w tym Ko-
rynthianie bladzi / i z leńce a pfocho sadzili o swych Kzinnodziejach /
y iedne nád drugie przekládali. Jáko sie z onych słow pokázuje :
Nie sadzcie przed cássem zé. W imie to namnietyśa / zem od was
test sadzon. Lecz załonnicy / Etedy mówia / Jam test Augusty-
now / a iam Benedyktow : tylko to mówia dla okazania rożno-
ści załonow. Wszakie wšytcy w iednym posłuszeństwie pierwsze-
go po Pánu Chrystusie Pásterz / y w iedney wierze y náuce Kościo-
ła S. Rzymistiego powszechnego trwáia. Přetož sie dámo se
Etarze přykládem załonníkůw zálánáia.

30

Ktory siá nam sstał mądrošcia.) Nieták to rozumiey / jáko dzie-
šiefšy odšcepiefšy / Zeby wierni nie mieli w sobié żadney wla-
šney spráwiedliwosći / mądrošći y swiatobliwosći / opřocz tey kto-
ra iest w Chrystusie / y Etoraby zá náše bylá poczytána : Ale to
dce rzec Páwel S. i Pan Chrystus iest dawca / sprawca / y przy-
czyna zálanguia / spráwiedliwosći y swiatobliwosći oney Etora
w nas iest / y Etora on nam dáie. Bo sie ták sam Apostol wykła-
da / troche nišey mówiac : Alešcie omyci / Alešcie pošwieceni / Ale-
šcie vspráwiedliwieni / w imie Pána nášego Jesu Chrystusa / y w
Duchu Boga nášego.

Christus iáko
iést spráwiedli-
wošcia náša.

Rozd: 6.
11.

R O Z D Z I A L II.

1 Páwel przypowiedał Korynthianom Chrystusa y tego wkrzy-
żowanego / z wielka pokora y prostymi słowy. 5 Acz też doško-
nálym oznáynował mądrošć swiatu zálryta. 10 A tora sámym
Duchem Božym poznána być može. 14 Bo cielesny nie poymu-
ie Božich rzeczy. 15 Ale duchowny wšytko rozsáda.

4 VVyz: 11.
c 17.

A Ja przyszedšy do was brácia / przyszedłem nie
z wyniośla mowa ábo mądrošcia / opowiedá-
iac wam swiádectwo "Chrystusowe". 1 Abo-
wiem nie miałem sie zá tego žebym miał co umieć
miedzy wami / iedno Jesusa Chrystusa / y tego wkrzy-
żowanego. 1 A^b byłem iá ze młosćia y z bojášnia y
ze držením wielkim v was : 1 a mowá moia y przepo-
wiedánie moje nie bylo w przyludzáciacych mądrošci
ludzkiej słowiech / ále w okazaniu ducha y mocy :

* Bože. G.

b Dzie: 18.
a 1.
VVyz: 1.
c 17.

¶ aby wiara wasza nie była w mądrości ludzkiej / ale w mocy Bożej. A powiedamy mądrość między do-
stonatymi:

Zacz: 126.

zacznych a 230
nych ludzi, Phi-
losofow, y krá-
somowcow. Ch-
rysof: y Theo-
philaft.

¶ A mądrość nie wieku tego / ani książat wieku
tego którzy niszczą: ¶ ale powiedamy mądrość Bo-
żą w tajemnicy / one zakryta / która Bog przenáz-
czył przed wieki ku chwale naszej. ¶ Ktorey żaden z
książat wieku tego nie poznał: Bo gdyby byli po-
znali / nigdyby byli Pana chwały nie użyżowali.

Zacz: 127.

¶ Ale przepowiedamy iako jest napisano / Czego oko
nie widziało / y ucho nie słyszało / y w serce człowiecze
nie wstąpiło / co nągotował Bog tym którzy go mi-
lują. ¶ lecz nam Bog obiawił przez Ducha swego.
Abowiem Duch wszytko wypatruie / y głębokości
Boże. ¶ Bo któż z ludzi wie co jest człowieczego / ie-
dno duch człowieczy który w nim jest: także też co
jest Bożego nikt niewie / iedno Duch Boży. ¶ A my
nie wzięliśmy ducha tego świata / ale ducha który jest
z Boga: abyśmy wiedzieli co nam Bog dawał.
¶ Co też opowiedamy nie przez wyuczone powieści
ludzkiej mądrości: ale przez naukę Ducha / duch-
ownym duchowne rzeczy przystosować. ¶ A człowiek
cielesny nie poymuie tych rzeczy które są Duchą Boże-
go: abowiem są temu głupstwem / y nie może ich ro-
zumieć: iż duchownie bywa rozsadzon. ¶ Lecz du-
chowny rozsadza wszytko; a sam od żadnego nie by-
wa rozsadzon. ¶ Abowiem któż poznał wmyśl Pán-
ski któryby go nauczył: lecz my wmyśl Chrystusow
mamy.

* świętego 2 L.
G N.

rozumieć tych
rzeczy, które du-
chownie bywa-
ją rozsadzone.
NL: 14; duch-
ownie bywaia ro-
zradzone K. G.
Pánki z abo
kto go nauczył?

NL.

Świeci iako wie-
dzą myśli ludz-
kie.

NAVKI Y PRZESTROGI.

Iedno duch człowieczy.) Żaden człowiek myśli drugiego cło-
wieka z przyrodzenia wiedzieć nie może. Wszakże Pan Bog pro-
rokom y innym świętym iestcie w tym żywocie nąd przyrodzenie
dane moc poznania skrytości ludzkich. Jako dał Piotrowi po-

1 Iza: 64.
2 4.

dz. Piot.: 1.
c 16.

1 Iza: 40.
c 13.
Mad: 9.
c 13.
Rzym: 11.
d 34.

Dzie: 5.
3.

znac zdra

Krol: 5.
26.
Krol: 6.
12.

znając zdradę Ananiasza y Saphiry / Elizeusowi zdradę slugi swego / w niebytności swęj popelniona: y wiedząc tajemne rady w Egiptorze Syryjskiego Krola zamknione przeciw Izraelczykom: a nawet / iako dacie w sytkim aniołom y świętym (ile przystoi naszym potrzebom / y chwale ich niebieskiej) rozumieć nie tylko głosne modlitwy nasze / ale y wewnętrzna pokuta / y zadanie nasze.

Matt: 11.
27.

12 Jedno Duch Boży.) Tymi słowy nie wysłuchać Syna od poznania Bożich rzeczy. Iako y onymi nie wysłucha Ducha / tedy moi wi: Żaden nie zna Syna iedno Ojciec / y Ojciec nikt nie zna iedno Syn. Bo taka jest iedność person Bożich / że gdy miannia te / one / druga sie w niey rozumie: wyławszy same własności person. Stad też mamy / iż Duch S. jest prawym Bogiem. Bo naprzód doskonałe zna Boga / abo rzeczy Bożie: czemu żaden rozum stworzony sprostać nie może. A temu iako Duch ludzki zna to co jest w człowiecze / przeto że jest wewnętrzny / y spolistny człowiekowi: tak też Duch Boży znając Bożie rzeczy / musi być wewnętrzny y spolistny Bogu: co nie może być dano stworzeniu.

iedność person
w boswie.

Duch S. jest Bo-
giem.

1. Kor: 2.
14.

15 Duchowny rozsądza wszystko.) Iako cielesny człowiek nie pojmie rzeczy Bożich / ale tylko sadzić może o ziemskich: tak duchowny człowiek w Kościele powszechnym rozsądza wszystkie rzeczy tak duchowne iako y świeckie / tak niebieskie iako y ziemskie / tak Bożie iako y ludzkie / wszakże nie wszystkie Bożie. A sam od żadnego nie bywa rozsądzony. Nie od wiernych / bo sie z nimi zgadza: ani od niewiernych / bo ci nie rozumiecia rzeczy duchownych. Wszakże nie idzie za tym / żeby duchowny człowiek / y z nauką y rozumem swym / nie miał być poddany Kościołowi y przełożonym tego: gdyż y Paweł s. naukę swą / Etoż był wziął od Boga (to jest / od Chrystusa / iako sam powiada) nie od ludzi / poddał rozsądkowi innych Apostołów.

iako duchowny
rozsądza wszy-
tko.

Gal: 1. 7.
Gal: 2. 2.

Każdy sie ma
poddawać roz-
sądkowi Kościo-
ła Bożego.

ROZDZIAŁ III.

1 Korynthianom teżese cielesnym nie mogli Paweł opowiedzieć skrytych tajemnic wiary. 3 Abowiem wadzili sie o nauczyciele swe / ktorzy tylko slugami byli. 7 Gdyż sam tylko P. Bog iasni y cnot pomnożenie dacie. 11 A sam P. Chrystus jest fundamentem. 12 Na ktorym kto zle abo dobre buduje / ofazę to dostanie sadu Bożego. 16 Nie mamy gwałcić Kościoła Bożego / ktorymy testesmy. 21 Ani sie chlubić w slugach Bożych.

A ia biał

Sam kościół ká-
tholicki praw-
de ma, tak w
mleku iako y w
chlebie swym: to
jest tak w náu-
ce doskonałych,
iako y w niedo-
skonanych. Aug.
lib: 15. c. 3. cont.

Fauſt.

* y niesnaski. G.

* cielesnemi. 3L.

G. S.

* słudzy przez
ktoreście, G.

Zacz: 128.

wielka zieność
duchownych pá-
sterzow y kážno-
dzieciom: że nie
tylko są słudzy
Christusowi, ale
y pomocnicy do
zbawienia ludz-
kiego.

* 3 L. G. S.

* iż przez ogień
obiawiona bę-
dzie.

MJa bracia nie mogłem wam mówić iako du-
chownym / ale iako cielesnym. Jako málus-
zkie w Chrystusie / i naprawałem was mle-
kiem / a nie pokármem: boście iestcze nie mogli
ści: aleć y teraz iestcze nie możecie: bo iestcze cielesni
iestescie. i Abowiem gdyż między wami iest 3a-
drość y swar*; áżazescie nie cielesni / y nie według
człowieka chodźcie: i Abowiem gdy ieden mówi;
Jam iest Páwłow; á drugi Apollow: áżazescie nie
ludźmi? Coż tedy iest Apollon: á co Páwel? i iedno
słudzy tego ktoremuscie wwierzyli / a iako káżdemu
Pan dat. i Jam śczepił / Apollo polewał: ale Bog
dat pomnożenie. i Al tak áni ten co śczepi iest czym /
áni ten co polewa: ale Bog ktory pomnożenie da-
wa. i Al ten ktory śczepi / y ten co polewa iedno są. Al
a káždy swoje zapłáte weźmie według prace swojej.
i Abowiem iestesny pomocnikami Bożymi: rola
Boża zorána iestescie / budowaniem Bożym ieste-
ście. i Wedle táłki Bożej ktora mi iest daná / iako
mádry budowniczy záłożyłem fundáment: á drugi
ná nim buduje. Lecz káždy niech bacz y iako ná nim
buduje. i Abowiem fundámentu innego niéż záto-
żyć nie może / okrom tego ktory záłożył iest / ktory
iest Christus Iesus. i Al iestli kto ná tym fundámen-
cie wybuduje złoto / srebro / kámiennie drogic / diwá /
siáno / słome; i káżdego robota iáwna będzie: Bo
dzień Pánisł iáwna iá uczyni: gdyż się w ogniu ob-
iáwi: á káżdego roboty iáka iest / ogień spóbuie.
i Jesli ktorego robota zóstanie ktora przybudował /
zapłáte weźmie. i Jesli ktorego robota zgore / sło-
de odniesie: lecz sam będzie zbáwion; wśákże tak iá-
ko przez ogień. i Niewiecie iżescie kościołem Bo-
żym / á Duch Boży mieszka w was: i Al iestli kto ko-
ściół Boży zgwałci / tego Bog zátráci. Abowiem

kościół

a Psal: 61.
b 13.
Gal: 6.
b 5.

Aug:
Psal:

Niz: 6.
d 19.
2 Kor: 6.
d 16.

Job 5. c
17.
Ps: 93.
b u.

- 18 ^b Kościół Boży święty jest / którym wy jesteście.
 19 ¹ Niech żaden samego siebie nie zwodzi. Jeśli kto
 20 ³ za siebie być mądrym między wami na tym świe-
 21 ^{cie} / niech się stanie głupim / aby być mądrym. ² Abo-
 22 ^{wiem} mądrość świata tego / głupstwem jest u Bo-
 23 ^{gą}. Bo napisano jest: ^c Poimam medrce w chytr-
 24 ^{ości} ich. ^d Zásie: ^d Pan zna myśli medrcow iż są pro-
 25 ^{zne}. ¹ A tak niech się nie chełpi żaden w ludziach.
 26 ¹ Abowiem wszystko jest wásze: ¹ bądź Páwel / bądź
 27 ¹ Apollos / bądź Cephas / bądź świat / bądź żywot / bądź
 28 ^{śmierć} / bądź terazniejszy rzecz / bądź przyszły: ¹ bo
 29 ¹ wszystko wásze jest: ¹ a wy Chrystusowi: a Chrystus
 30 ¹ Boży.

NAVKI Y PRZESTROGI.

- 8 ¹ A każdy swoje zapłatę weźmie.) Oto masz iśny tekst / że ludzie
 9 ¹ przez prace swe różne / weźmą też różną zapłatę w niebie: a iż v-
 10 ¹ czynki i łaski pochodzące z łaski niebo / y wiersze albo inniejsze
 11 ¹ w nim wesele y chwale. Co jest przeciw Ewangelikom dzisiejszym.
 12 ¹ Będzie zbawion lecz tak iako przez ogień.) To miejsce Apostol.
 13 ¹ fkie / stąży a święci Doktorowie o czyszcowym ogniu zgodnie ro-
 14 ¹ zumieja / y tak wykładają: że wierni którzy na fundamencie Chri-
 15 ¹ stusie / to jest na wierze Pána Chrystusowej / złoto / srebro y dro-
 16 ¹ gie kámiennie budują / to jest doskonala nauka y doskonałe czyn-
 17 ¹ ki / bez żadney przysady (iako Apostołowie / Wczennicy / y inni lu-
 18 ¹ dzie doskonali) mogą się nie bać ognia czyszcowego: bo ten złoto
 19 ¹ y srebro nic nie zaskłodzi. Lecz którzy na tymże fundamencie /
 20 ¹ przy złocie y srebrze budują też drzewo / słome y siano: to jest / ná-
 21 ¹ uki y czynki niedoskonale / w których się lekkich grzechow przysa-
 22 ¹ dają náyduie; że w dzień Pániski / to jest w dzień sadny który bywa
 23 ¹ po śmierci każdego / skłode podejmą. Bo to wszystko zgorze / a oni
 24 ¹ sami zbawienie w prawdzie będą / ale nie inaczej iedno przez ogień.
 25 ¹ Słowa Augustynowe są: Bada zbawienie tak iako przez ogień.
 26 ¹ Cemu? iedno iż tu budowali na fundamencie drzewo / siano / y
 27 ¹ słome. Bo gdyby byli budowali złoto / srebro / y drogocenne kámiennie /
 28 ¹ byłiby wolni od ognia oboiego / nie tylko onego wiecznego / ale y
 29 ¹ od tego (doczesnego albo czyszcowego) który będzie karal te co
 30 ¹ przez ogień zbawienie będą. Bo tak napisano: Niez sam zbawion
 31 ¹ będzie / ale tak iako przez ogień. Wraz y Ambroży s. pisać na to

Zacz: 129.

ktory poima-
wa. G.

G.

Zasluga czyn-
kom.

Czyszcowy ogień

Dwoiaki ogień
na onym świecie
jinki 2
Cephy

L e e e

miejsce/

miejsce : Ocy/prawi/Apostol / iż ácz zbawion będzie / ále mekt o-
gnisowe pierwey cierpieć musí : áby przez ogień oczyszciony / byl
zbawiony : á nie iáko niewierni / wiecznym ogniem byl zawi-
meczony. Ták y Theodoretus Gracyn to miejsce wykláda :
Ten wierzymy być ogniem czyscowy / w ktorym dusze bywáta czy-
scone / iáko zloto w piecu. Ták y Origenes / y Dekumentius / y in-
nych bárho wiele.

ROZDZIAŁ III.

1 Nie trzeba lekce posadzać slug Bozych. 7 Strofite Koryn-
thiany / że sie z dárow Bozych wynosili / iáko by te sami od siebie
mieli. 8 A sami sie wynosiac / lekce powazali y same Apostoly.
14 Chocia te byl Páwel w Chrystusie porodil. 18 Obiecuje si-
w rychle przysc do nich / áby falszywe Apostoly skazal.

Lekcy w Nie-
dziele czwarta
Nowentu.

* każdy.

* A zátym G.

* od sadu ludz-
kiego.

Záčz: 130.

* nie. G.

* nád to co iest
nápisano nie ro-
zumiec: áby sie
ieden G.

* też. G.

* krolowaliście.
G.

Záčz: 131.

Lekcy: ná-
dzień 8. Já-
kubáwtersego
á do 4. 16.

Lek niechay 'czlowiek' o nas rozumie iáko o
a slugách Chrystusowych / y sáfárzách cáiem.
nie Bozych. ? Tu inż' wic szukaia miedzy sá-
fárzmi / áby ktory náležion byl wiernym. ? Ale w mnie
to iest namnieysza žebych byl od was sadzony / ábo od
dnia ludzkiego. lecz y sam siebie niesadze. ? Abowiem
sie w ni w czym nie czuie : wsákoż nie w tym iestem
wsprawiedliwion : ále Pan iest ten ktory mie sadzi.

? A ták že nie sadzcie * przed czásem / ázby Pan przy-
sedi / ktory też oświeci zákrýcia ciemności / y obiáwi
rády serci: á tedy chwala będzie každemu od Boga.

? A tomci brácia obrociť ná sie y ná Apollá / dla was:
ábyscie sie náuczylí z nas / žeby sie nád to co iest ná-
pisano / ieden' zá drugim nie nádymal przeciwo du-
giemu. ? Abowiem křoż cie rozsádza : Což też máš
czegobys nie wziat ? A iesliżes * wziat / przeczze sie
chlubisť iáko bys nie wziat : ? Jużescie násyceń / w-
żescie vbogácenti : opřocz nas křolwiecie: á bodate-
ście křolowali / žebyšny y my z wámi křolowali.

? Bo mniemam iż Bog nas ośátnie Apostoly
náznáczyl / iáko by ná smierc skázane.

Abowiem

Ambrosi.

Theodor.

12. Kor. 6
2 4.

5

6

B

7

8

9

C

Lektora o S.
Wysławcy.

- Abowiem sstałismy sie dziwowistkiem swiātu / y
 10 aniutom / y ludziom. ? My głupi dla Chrystusa; a wy
 rostopni w Chrystusie. mysmy słabi / a wy mocni:
 11 wy zacni / a my beze czci. ? Aż do tej godziny y iā
 kniemy / y pragniemy / y nādzy iestesm y bywamy po-
 12 liczkowani / y tulamy sie / i y b praciemy robiac wła-
 13 snymi rekoma. gdy nas hānbia / błogosławimy: gdy
 nas przeslādnia / tedy cierpimy: ? gdy nam ztorze-
 14 cza / modlimy sie. Sstałismy sie iako plugaństwa tego
 15 swiāta / iako śmieci wszyctich aż dotad. ? Nie piszeć
 wam tego żebym was zāwstydzil; ale nāpominam
 iako dziatki moie mile.
 16 ? Abowiem choćbyście mieli dziesięć tysięcy nāu-
 17 czycielow w Chrystusie / wśakże nie wiele oycow.
 18 bomci ia was w Chrystusie Jesusie przez Ewānge-
 19 lia vrodzil.
 16 ? Prose was tedy / badźcie nāsładowcami moimi*.
 17 ? Dla tegomci poslat do was Tymotheusā / ktory
 18 jest syn moy namilsy y wierny w Pānu: ktory wam
 19 przypomni drogi moie ktore sa w Chrystusie Jesusie /
 20 iako wśedy w każdym kościele vcze. ? Jakobyh nie
 21 miał przysć do was / tāk sie niektorzy nādeli. ? Aleć
 rychlo przyide do was / iesli Pan bedzie chciat: y do-
 znam nie mowy tych nādetych / ale mocy. ? Abowiem
 nie w mowieć iest krolestwo Boże / ale w mocy. ? Coż
 woliecie? z rozgali mam przysć do was; czyli z miło-
 ścia / y z duchem cichości?

* iakom y ia
Christusow. L.
N. G.

Zacz: 132.

NAVKI Y PRZESTROGI.

- 4 wśakoż nie w tym iestem vsprāwiedliwiony.) Womowierney
 nic nie wartia / is sa w iasce Bożej y vsprāwiedliwieni: Lecz
 Pāwel choia nie czul nā sumnieniu grzechu żadnego / wśakże nie
 śmiał śmieie twierdzić żeby był vsprāwiedliwionym: y niechciat
 tego sobie przywłaszczāć / aby był sam śiebie / z serca swego / y z
 własnych myśli sadil / ale ten sad nā on dzieñ Pāński odlādai.

Zaden nie iest
pewien o swym
vsprāwiedliwie-
niu.

Przełożeni dusz
chorzni máia
moc karania.

Z rozgali mam przyść do was.) Apostołowie y ich namiestnicy
máia moc karania występnych / y moc odpuszczenia tym co się w
znawáia : áby oboygá używali według mądrości y baczenia swe
go / y według czasu y potrzeby.

Matt: 18.
18.

ROZDZIAŁ V.

1 Korynthjany strofuię / iż wśeteczniá / w káirództwie táwnie
mieszkácego cierpieli między soba. 3 Którego podáie sáráno
wi. 6 Wápmińáiac ich / áby wycysćiwşy kwás grzechow / w
czystości Wielkanoc świećili. 9 A chce áby nie mieli społeczno
ści z Chrześcijány táwnie grzeszacynt.

W T O R A
CZESC listu, o
wśeteczniku, y
o tych którzy
są w Pogánom
práwowáli.

* to. 1 L. G. S.

* Chrystusa. 9
L. G. S.

w dzień sadny.

3 L. G.

2 L. N. G.

ZACZ 133.
Zekcyá w tnie
dziele Wielko
nocna.

* tedy. 4 L. G.

przysni.

* za nas. G. S.

obchodźmy
świeto G.

R Oniecznie slychác między wámi porubstwo /
á také porubstwo / iákie się y między Pogá
ny nie náyduie / á tak iż siac ktoryś ma oycá
sweego żone. 1 A wysćie się nádeli ; á nie ráczyeście
tego z żáłościá vżyli / áby był wyiet z pośrzodku was
ktory tego vczynku się wáżył. 1 b Já iście ácz nieprzy
tomny ciátem / ále duchem przytomny / iużem iáko
przytomny osadził / áby ten ktory* tak vczynił / 1 gdy
się wy w imie Páná nášego Jesu Christá zgromá
dźcie y z duchem moim / z moca Páná nášego Jesu
sá* / 1 áby mowie ten był oddan sáránowi ná zátiráce
nie ciáta : áby duch był záchowan w dzień Páná ná
šego Jesusa Christusa.

1 Uie dobrać to iest chluba wáśá. c Ażá niewie
cie iż trochá kwásu wşytko záczynienie zátwása.

1 Wycysćcieś* stáry kwás / ábyście byli nowym
záczynieniem / iáko bez kwásu iestesćie. Abowiem pá
schá náśá iest* ofiárowána / Christus. 1 A také vży
waymy nie w stárym kwásie / áni w kwásie złości
áni przewrotności : ále w przasnikách śczyrości y
práwdy. 1

1 Písátem wam w liście / ábyście się nie miesáli z
wśetecznymi. 1 á niezgotá z wśetecznymi swiátá te
go / ábo z iákomymi / ábo z drapieżnymi / ábo z bátwo

chwálcámi :

1

A

17. Moy:

18. b s. y

20. b 11.

2

3

6 Kol: 2.

2 s.

B

4

5

6

C

Gal: 5.

b 9.

7

8

9

10

D

chwalcami: Bo inaczej/ musielibyscie z tego swiata wynisć.

- 11 ? Lecz teraz pisalem wam abyście sie nie miesali: iestli ten ktory sie bratem mianuie / iest wseteczni-
kiem/ albo takomym/ albo białowchwalcą/ albo ztorze-
czacym/ albo picianicą/ albo drapieżcą/ żebyście z tak-
12 wym ani iedli. ? Bo azaz moia rzecz sadzić obce? Azaz wy swoich nie sadzicie? Lecz obce Bog sadzić
bedzie. *Wyrzucicie zlośnika z posrzedku siebie.

Zacz: 134.

Bo. L.

sadzi. G.

* przetoż. G.

NAVKI Y PRZESTROGI.

- 3 Ia nie przytomny ciałem.) Tu Pawel s. wywa swej własney wła-
dzy Apostolskiej w zwiezowaniu wseteczniak te / zaklinając go
przez list / y przez mandar albo rozkazanie / choitaż w niebytności.

Klatwa kościel-
na.

- 4 Gdy sie wy zgrzadzicie.) Acz erekucya klatwy byla przy zgro-
madzeniu wiernych : wsakże zwierzchność y wladza wydanta
klatwy byla przy Apostole / a nie przy wszystkim kościele albo zgro-
madzeniu wiernych / iako teraz chca mieć odsepieńcy. Bo moc
zwiezowania y rozwezowania nie iest dana wszystkiemu kościo-
lowi / (aby ta miał każdy wierny / albo tey używać mogli) ale prze-
łożonym kościelnym / ku pożytku kościoła wszystkiego. Jako y
Chrystosom S. piše / wykładając one Pánskie słowa: Powiedz
kościelowi / to iest / mowi / przełożonym kościelnym.

Moc zaklinania
przy kim iest.

- 4 Z mocą Pána nášego.) Wszystka takowa moc y wladza na wy-
stepne / bywa używana y sprawowana imieniem y mocą Pána
Jesu Chrysta : a krotkowiek ia gárdzi / ten gárdzi imieniem y mo-
cą Pána Chrystusowa.

Mocą Pánska
pasterze jakle-
nia.

- 5 Aby ten byl oddan sáatanowi.) Aby ludzie o tym vpewnteni by-
li / iż wszyscy ktorzy sa w klatwie / sa w mocy y w dzierzawie sá-
tánskiej / y od obzony y opieki Pána Chrystusowej oddaleni / sko-
ro sentencya przełożonych kościelnych / od ciała tego y sakramen-
tow y od obcowania wiernych kátholikow bywania oddzieleni :
dal byl Pan Bog te moc Apostolom y przełożonym kościelnym /
na onych pocztach / aby sáatan opetal ciało sákletego. Jako gdy
Pan Chrystus Judasza wyobcowal / wnet go sáatan posiadal.
Tak skoro Pawel Alexándria y Zymeneusza sáklal / wnet od sáta-
ná byli opetani : y Piotr S. (iako Augustyn S. świadczy) pier-
wey sáklal Anániasza y Sápshire / a potym ná znák mocy swej / y
ná strach sentencyey / nagla te śmierćia pokaral. Táz moc y teraz

Zakleci bywali
od czarta opeta-
ni.

Jan 20. 23.

Matt: 18.
17.

Jan 13. 27.

1. Tim: 1.
20.De mira:
fac: script:
lib: 3. c. 16

Zaklętych dusz
że czart posiada
da.

Osiara Mfey S.

Z zaklętymi ob-
cować się nie go-
dzi.

twą w Kościele / y nado klerymi bywa rościagana : Ktorych aż nie
ciała / ale dusze także bywają od czarta opętane / iako zgodnie
świadcza wszyscy doktorowie. Abowiem to jest Kazi najwietksza
pod słońcem / y Kształt iakis wiecznego potępienia / y od tego mie-
csa duchowne^o wmiata wszyscy / Ktory Kościoła nie są posłuszni.

Abowiem Páschą naszą.) Stad widzimy / iż batarnek Wielkono-
cny Żydowski (Ktorego y tu / y w Ewangeliiy Páschą zowa) był
figura ofiarowania Chrysta Pána : Ktory także miał być pierwszy
ofiarowany / a potym pozywany. A gdyż Apostołowie na ofia-
rntey wieczery pozywali ciało Chrystusowego / iako prawego bła-
tanka Wielkonocnego ; tedyć pewnie tamże Pan Chrystus ciało
swoje pierwszy Bogu ofiarował / a potym te wszystkim ku pozyw-
niu podał. Greg: Nyss: orat : 1. de Resur : Domini. Theophilactus
in Mattheum.

Zebyscie z takowymi ani iedli.) Z Pogány dopuszcza Apostol
wiernym iadać : Lec z Chrześcigány iawnie grzeszącymi / a zwla-
szczą z wyklętymi / y od Kościoła osadzonemi / iako y z heretykami
y z odświepczającymi / żadney społeczności wiernym nie dopuszcza.
Rzym : 16. 17. Tit : 3. 10. 2. Thess : 3. 14. 2. Ian 10.

ROZDZIAŁ VI.

1 Strofaie Korynthiany / iż się prawowali przed sedzia Po-
ganskim. 9 Wylizaiac grzechy / Ktorych winni / nie mogą być
zbawieni. 12 Nie wszystko pożyteczno / co jest dozwolono. 13 Dla
wiele przyczyn Kaze się strzedz porubstwá ábo wśtetezeństwá.

* to jest, prawos-
wac się przed
Pogány, a nie
przed Chrześci-
ány.

* ten. N. L.

* sadow nas
mnieyszych G.

* temu żywoto-
wi sluzace. G.

S Miesz Ktory z was mając spráwe przeciw dru-
giemu / sadzić się przed niesprawiedliwymi / a
nie przed swietymi : ? Alaz niewiecie iż swie-
ci beda swiat^{*} sadzić : A iesliż wy swiat sadzić ma-
cie : nie godniżecie sadzić rzeczy namnieyszych^o . ? Nie
wiecie iż anioly sadzić będziemy : nierzkać rzeczy do-
czesne : ? Przeto tedy macieli sady o rzeczy docze-
sne / wysadźcieś te na sad / Ktorzy są podleyś w Ko-
ściele. ? Mowieć ku zawstyżeniu waszemu. Także
nie máś między wami mądrego żadnego / Ktoryby
mogli rozsądzić między brátem swoim : ? Ale się brát
z brátem prawuie : y to przed niewiernymi : ? Prze-
to tedy

Cyprian.

Niz: 10.
27.

1
A
2
3
4
5
B
6
7

Mat: 5.
Łuk: 6.
d 29.
Rzym:
d 19.
Thes: 4.
a 6.

to tedy już koniecznie jest w was występek / że sądy
miedzy sobą miować. ^a Czemuż rączy krzywdy nie
cierpicie? czemu rączy szkody nie podeymniecie?
8 ^b Ale wy krzywdzicie y škodzicie / a ieszcze bracia.
9 ^c Alza niewiecie iż niesprawiedliwi nie odziedziczą
królestwa niebieskiego? Nie mylcie się / ani wśtete-
cznicy / ani bałwochwálcy / ani cudzołożnicy / ani pso-
tliwi / ani Sodomczycy / ⁱ ani złodzieje / ani łakomi /
C ⁱ ani pijanice / ani ztorzeczaczy / ani drapieżce nie odzier-
11 ^{za} dziedzictwa królestwa niebieskiego. ⁱ A tymi-
ście w prawdzie byli: alesście omyci / alesście poświę-
ceni / alesście vsprawiedliwieni w imię Pána nášego
Jesu Christa / y w Duchu Bogá nášego.

10
Eyr: 37.
d 31.
Niz: 10.
Ł 22.

12 ⁱ ^c Wśytko mi wolno / ale nie wśytko pożyteczno.
Wśytko mi wolno / ale się ja w moc niczemu nie pod-
13 dam. ⁱ Potárm ^{sluzy} bizuchowi / a bizuch potármom:
lecz Bog y ten y one zepsunie: A ciáto nie ma ^{sluzy} wo-
14 śtetczenistwu / ale Pánu / a Pan ciátu. ⁱ A Bog y Pá-
15 ná wzbudził / y nas wzbudził przez moc swoje. ⁱ Nie-
D wiecie iż ciáta wáśe są człontámi Christusowymi?
wziawszy tedy człontki Christusowe / uczynie je czlon-
16 kámi wśtetcznice? Nie day tego Boże. ⁱ Alza nie-
wiecie / iż ten co się złącza z wśtetcznica / ^{stáie} się
17 iednym ciátem? ^d Abowiem (mowi) beda dwa w ie-
dnym ciéle. ⁱ A kto się złącza z Pánem / iednym du-
18 chem jest? Strzeżcie się porubstwa. Wśelki ^{grzech}
ktoryby człowiek uczynił / nie jest ná ciéle: ale porub-
stwo plodzący / przeciwno własnemu ciátu grzeszy.
19 ⁱ Alza niewiecie iż ^c ^e człontki wáśe są kóściotem Du-
chá świętego ktory w was jest / ktorego macie od
20 Bogá / a nie iestescie swoi? ⁱ ^f Abowiemescie knpie-
ni zapláta wielka. Chwalcieś ^y noście Bogá w
ciéle wáśym*.

niektorzy i L.
K. G. S.

Záčz: 135.

pokárm. G.

ⁱ jest. G.

^w iedno ciáło.
G.

^{bowiem} L. S.

^{ciála wáśe} G.

ⁱ G.

^{tedy} G.

ⁱ G.

^y w duchu wá-
śym, ktore są
Boże. G.

Náuki

NAVKI Y PRZESTROGI.

Świeci beda
świat z Chrystu-
sem sadyć.

Prąwowanie
jest niebespie-
czne.

Vsprawiedli-
wienie co jest.

Porubstwo cie-
ski grzech.

Świeci beda świat sadyć.) Apostołowie y tinni doskonali Chrze-
ścijani / ktorzy wszystko dla Pana Chrystusa opuścili / beda w dzień
sadyń świat z Chrystusem sadyć.

Jest występki w m. s.) Ależ nie sąwse jest grzech prąwować sie
y pozycwać fogo : wszakże rzadko bez grzechu być może : gdy sie
eto prąwuje albo prze łaskomstwo / albo z nienawiścią / z gniewy y z
swary / albo przycymiać fałsu y zdrady / albo ze zgorzaniem in-
nych. Pzetoż przystojniej jest miłosci y doskonałosci Chrześ-
ciański / rzączyć przywde y sbođe cierpieć / a niżli sie prąwować.

Aleście omyli, aleście poświęceni.) Stad znąc / że vsprawiedli-
wienie jest nie tylko za sprawiedliwego poczytanie / ale prawdzi-
we omycie / poświęcenie / grzechom zglądzenie / a sprawiedliwości
wyczenie. Patrz Rzym : 2. 13.

Przeciwko własnemu ciału grzeszy.) Wszeteczeństwo nie tylko
dusze (iako inne grzechy) ale y ciała psuje / obraża y plugaw / wie-
cey niżli inne wszystkie grzechy.

ROZDZIAŁ VII.

1 Uczy o małżeństwie y wywaniu tego. 6 Napominając
wszystkich do bezienstwa / ile być może. 8 y 27 Tym co nie
sa w małżeństwie radzić / aby tak zostali. 10 A małżonkom
rozkazywać / aby sie nie rozłączali. 12 Jako sie wierny obcho-
dzić ma z małżonkiem niewiernym. 17 y 27 Każdy ma trwać
w tym stanie / w którym powołan jest do Chrześcijański wiary.
25 Diewictwo przekłada nad małżeństwo. 29 Pozwala y wro-
tego małżeństwa / byle z wiernym.

TRZECIA
CZĘŚĆ o mał-
żeństwie y bez-
żeńskim stanie.

Zacz: 136.

to jest z żona
nie obcować.

dla porubstw.
G.

powinna być
czystości. G.

K. G.

Necz o tym coście mi pisali : Dobrzeć jest czo-
wiekowi nie tykać sie niewiasty. y wszakże dla
porubstwa / niech każdy ma swoje żone / a każ-
da niech ma swego meża. y Maż niechay żenie po-
winność oddać : także też y żona mężowi. y Żona
niechay nie ma w mocy ciała swego / ale maż. Także
y maż nie ma w mocy swej ciała swego / ale żona.
y Nie wymawiajcie sie jeden drugiemu : chybaby z
spólnego zezwolenia do czasu / abyscie wolnieyszy by-
li na modlitwie : a zaśie wracaycie sie do tegoż / aby

*post y K. G. S.

was śaś

2 Matt: 19-
25.

7

11

18

1

A

2

3

4

5

41. Piot:
3. b 7.

was śaćan nie kusit/ dla wászey niestrzymawalosci.
 6 ¶ A toć mowie wedlug posolgowania nie wedlug ro-
 7 skazania. ¶ Abowiem chciałbym aby wszyscy ludzie
 8 byli iákom y ia: ále każdy ma własny dar od Boga:
 9 ieden ták/ á drugi owák. ¶ Lecz mowie nie żonátym
 B y wdowam: Dobrze im iest iesliżeby ták trwały iáko
 9 y ia. ¶ Ale iesli sie nie wstrzymawáia: niech w mał-
 10 żeństwo wstapia. Bo lepiey iest w małżeństwo wsta-
 10 pić/ niżeli gorzeć. ¶ Lecz w małżeństwie będącym
 11 rostkánie nie ia/ ále Pan; b iżby sie żoná od meżá nie
 11 odtaczáta. ¶ A iesli by sie odtaczyla / niechayże trwa
 bez małżeństwa / ábo sie niech z meżem poiedna. A
 12 małżony niech nie opuścza.
 12 ¶ Bo inszym/ia mowie/ nie Pan. Jesli który brát
 13 ma żone niewierna/ á tá z nim zezwala mieszkáć: nie-
 C chay iey nie opuścza. ¶ A żoná iesli która ma meżá
 14 niewiernego / á on zezwala mieszkáć z nią: niechay
 nie opuścza meżá. ¶ Abowiem poświęcon bywa mał-
 niewierny przez żone wierna: y żoná niewierna by-
 wa poświęcona przez meżá wiernego. bo ináczey
 15 óziatki wáśze bytyby nieczystymi: á teraz świętymi
 15 sá. ¶ A iesli niewierny odchodzi / niechże odchodzi.
 Abowiem nie iest zniwolon brát ábo siostrá w tá-
 16 kowych rzeczách. áno ku pokoiowi wezwał nas Bog.
 16 ¶ Abowiem co wieś żono/ iesli meżá zbáwiś: ábo co
 17 wieś meżu/ iesli żone zbáwiś: ¶ Jednáć iáko każde-
 mu wdziałit Bog/ iáko każde° wezwał Pan/ ták niech
 18 postępuje/ A iáko w każdym kościele wczé. ¶ Obre-
 D zánceń kto wezwány iest: niechayże nie przywodzi
 nieobrzezki. W nieobrzezce kto wezwány iest: nie-
 19 chayże sie nie obrezuie. ¶ Obrezanie nic nie iest / y
 nieobrzezka nic nie iest: ále zachowanie Bożego przy-
 20 kazania. ¶ Každý w wezwaniu którym iest wezwan/
 21 w tymże niechay trwa. ¶ Jesteś wezwan niewolnik/

ábo nie meżá
tym.

Dotad mowił o
strzymawalosci
małżonkom: á
teraz tych rzeczy,
któży ieszcze
w małżeństwo
nie wstapili.

Zácz: 137.

niech go nie o-
puszcza. G.

tákże. K. G.

Záčz: 138.

brácia. 3 L. K.
G. S.Lekecy o Pán-
nách S.bowiem N. L.
A mniemam N.
L.w cieie. G.
A toć. G.czas skrocony
jest napotym; á-
by y ci. G.ábo zdráda,
bo słowo Gręce-
kie oboiáko się
rozumie: może.Rozne są nie-
wistá y pánná.
Niemezáta mys-
śli. G. Ale to czy-
tanie odrzucaHieronym S. li:
1. cont: Iouin.

Záčz: 139.

Nie żebych was
przymusił po-
niemolnych. Au-
gustin: Hieron:
Theodor: The-
ophilact.do modlenia się
Pánu. L. K.

kiem: niedbayże. ále iesli też możesz być wolnym / rá-
czej tego używaj. ¶ Abowiem niewolnik wezwany w
Pánie / iesłci Pánu oswobodzonym: tákże też ktory
jest wezwan wolnym / jest niewolnikiem Chrystus-
wym. ¶ ^d Drogoście kupieni / nie bądźcieś niewolni-
ki ludzkimi.

¶ Káždy w czym jest wezwan brát w tym niech
trwa przed Bogiem.

¶ A o pánnách ácz nie mam rozkazania Páńskie-
go: wsák oż ráde dáie / iáko ten ktorym od Pána nu-
łosierdzia dostąpił ábych był wiernym. ¶ Wniemam
tedy to być rzeczą dobra / dla terázniejszey potrzeby / iż
dobra jest rzecz czlowiekowi ták być. ¶ Przywiązanes
do żony: nie szukayże rozwiązania. Rozwiązanyś od

żony: nie szukayże żony. ¶ A ieslibys się też ożenił / nie
zgrzeszytes. Jesliby też pánná sła za mąż / nie zgrze-
syla. Wsákże trapienie ciáta mieć beda tákowi. A

iáć wam folguie. ¶ To tedy powiedam brácia / czas
krotki jest: to zostáie / áby ci co żony máia / byli iáko-
by ich nie mieli: ¶ á ktoryz płáczá / iáko by nie płáká-

li: á ktoryz się wesela / iáko by się nie weselili: á ktoryz
kupia / iáko by nie dzierzeli: ¶ á ktoryz używáia swiá-
tá tego / iáko by nie używáli. boć przemia křtáe

swiáta tego. ¶ A chce ábyscie byli bez kłopotu. Nie-
żonáty stára się o rzeczách Páńskich / iáko by się podo-
bał Bogu. ¶ A ktory się ożenił / stára się o rzeczách

świeckich / iáko by się podobal żenie: y rozdzielon jest.
¶ A białagłowá niemezáta y pánná / myśli o rzeczách
Páńskich: áby była swieta y ciátem y duchem.

A ktora sła za mąż / myśli o rzeczách świeckich:
iáko by się podobatá meżowi.

¶ A toć mówie ku pożytkowi wásemu / nie ábym
ná was sídło wrzucił / ále ku temu co jest poczciwe-
go / y coby was sposóbito do służby Páńskiej; bez ro-

stárgnienia.

22

23

E

24

25

26

27

28

29

30

31

F

32

33

34

35

d VVyz: 6
d 20.
1. Piotr: 1.
c 15.

36 stąrgnienta. I A iesli to sobie kto za sromote ma iż
 G panna iest dorosła / a iuz tak musi być: co chce niech
 37 czyni. nie grzeszy / iesli porodzi za małż. I Bo kto po-
 stąnowił mocnie w sercu swym / potrzeby nie máiac /
 a máiac w mocy swa własna wola / y to postąnowił
 w sercu swym / aby zachował pánne swa; dobrze czy-
 38 ni. I A tak y ten ktory dáie za małż pánne swoie / do-
 39 brze czyni: y ktory nie dáie za małż / lepiey czyni. I To
 ná związana iest z zakónem / póki żywie małż iey. a iez-
 slyby zaśnal małż iey / wolna iest*: niech idzie za kogo
 40 chce: tylko aby w Pánie. I Ale szczęśliwsza będzie / iez-
 slyby tak zostála / wedle moiey rády. A mniemam żeć
 y ia mam Duchá Bożego.

niech idzie za
 małż. 1 L. G. S.
 Lecż kto G.
 G.
 * od zakonu. N.
 L.
 to iest, za Cha-
 rześcianiną. Hieron; Tertul.
 Stan wdowi lez-
 pszy iest y błaż-
 gosławieński, a
 niżli małżeński.

N A V K I Y P R Z E S T R O G I

2 Niech każdy ma swoje żone.) Nie rzekł: Niech każdy żone po-
 mie ktory iey nie ma: iáko dziś odświeptnicy oblednie wykládá-
 4. 27. ia (Boby był sam przeciwko sobie / mówiac troszke niżej: Aby nie
 szukał żony ten / ktory iey nie ma) Ale kaže / aby żonátý miał żone
 swoie / aby iey nie opuścił / ale aby mieszkał y obcował z ta która
 potał pierwey niśi wwierył. Bo tu Páwel święty ná pierwsze
 pyttanie Korynthian odpowiada; Ktore nie toć bylo: Jesli sie go-
 dzi / ábo nie / żone potać? Ale / Jesli ci ktory żony máia / náwróci-
 wszy sie ná wiáre Chrystusowe / máia z nimi iáko y pierwey obco-
 wáć / czyli ie opuścić / á mieszkáć w czystości? Hieron: lib: 1. cont.
 louin. Chrysost: in hunc locum homil: 19.

Zaden sie nie
 powinien ożeo-
 nić.

5 Abyście sie rdáli ná modlitwe.) Jesliż święci y ktorykolwiek
 wíerny modlić sie dobrze nie może / kiedy sie nie wstrzyma od mał-
 żeńskiey spráwy: tedyć Káplan / ktory sie ma zawnie modlić / y oślá-
 ry zá lud oślárowáć / powinien być zawnie bez małżeństwa. Hieron: lib: 1. cap: 19. con: louin. Pátes wyższey / Luk: 1. 23.

Bezjeństwo ká-
 plánskie.

7 Iákom y ia.) Stad máć / iż Páwel S. nie miał żony / ále w czy-
 stości żył. Aug: de grat: 6 lib: arb: cap: 4.

Páwel nie żo-
 náty.

9 Lecż iesli sie nie wstrzymáia.) To mówi o pánnách / ktore teszce
 1. Tim: 5. 12. czystości nie ślubily. Bo ktore po ślubie czystości Bogu wcy-
 monym zá małżida; te máia potepienie / y cudzołóznicami Chre-
 stusowemni sie ośláwáia. August: de fide ad pet: cap: 3.

Persony Bogu
 posłubione zá
 małżić nie mo-
 ga.

9 Lepiey iest w małżeństwo wstąpić.) A to słowo náleży tylko

Co jest gorzeć.

tym / ktore czystości Bogu nie słubily. Bo ktora sie Chrystusowi poświęciła / ta już w małżeństwo wstąpiła / już z nieśmiertelnym mężem jest złączona. Przetoż teślby chciała iść za innego / prawem popolitym cudzołoży / y śmierci zasługuje. Ambr : ad virg : lap : cap : 5. A gorzeć na tym miejscu / nie testu pokusy cielesne cierpieć (tak o odstępceńcy fałszywie wykładają) ale nierządnie żyć / y dąć sie pokusom cielesnym zwyciężać. Lecz tak o żona ktora ma męża / albo schorzanego / albo na wojnie / albo w więzieniu / albo w dalekich stronach będącego / nie może pże to iść za drugiego męża / iż pokusy cierpi : ale powinna test modlitew / postow y cięła trapienia przeciw pokusom wywierać : tak też osoby Bogu oddane / nie do małżeństwa ziemskiego sie wciągają / ale podobnych lekarstw przeciw pokusom cielesnym wywierać sa powinne.

Po rozwodzie przecie trwa związek małżeński.

Niechay trwa bez małżeństwa.) Tak o żona męża opuściwszy / dekretem Chrystusowym y Páwłowym nie może iść za drugiego męża : Tak też mąż opuściwszy żonę (choia y dla cudzołóstwa) nie może inney poiać po ki ona żywa. Mat : 5. Mar : 10. Aug : de bono coniug : cap : 7. Patrz wyśsey Mat : 19. 9.

Wstąpił A postol skie.

Ja mowię nie Pan.) Stad sie wczymy / iż Pan Chrystus wiele rzeczy opioez tych ktorych sam wczyl / zostawił postanowieniu y sprawie Apostolow y poroekow ich : ktoryz mogą wedle czasu y potrzeby y to y owo rozkazać y radzić / y nas na posłuszeństwo obowiazają.

Poświęcon bywa mąż niewierny.) To test / często sie przygadza / że ieden przez drugiego bywa na wiara nawrócony / y tym sposobem bywa poświęcony.

Dziatki sie nie rodzą świętymi.

A teraz świętymi sa.) Nie żeby dziatki / choia z rodzicow wierznych narodzone / miały być świętymi / po ki nie sa okrecone : tak o Kálwinistowie oblednie trzymają : ale iż do Krstu S. bywają przywiedzione / gdzie dopiero bywają poświęcone.

Nie samá wiara, ale y czyny ki Chryścianin czynia.

Ale zachowanie przykazania Bożego.) Obacz co sie Bogu nawiecey podoba / y co prawym Chryścianinem człowiek czyni : nie samá iście wiara / ale zachowanie Páńskiego przykazania / albo wiara ktora przez miłość dobrze czyni. Gal : 5. 6. y 15.

Insa rada, a insze przykazanie.

Ráde dacie.) Insa jest rada / a insze przykazanie. Ráde dacie / abyśmy pániństwo zachowali : abyśmy sie od męsa y od winá wstrzymali : abyśmy wszystko przedali / y w Bogu rozdali. Ale rozkázania / abyśmy sprawiedliwie żyli / aby każdy człowiek strzegł sie złego / a naśladował dobrego. Rády fro rad wstucha y wypełnia / będzie miał wietrza chwale. Lecz fro nie wypełni przykazania /

ieśli sie

1. Piot : 7.

iesli sie pokuta nie wspomozie/nie wydzie karania. Aug: serm: 61. de temp.

28 Iesluby panna skla za maza.) A tu o pannach wolnych mowi/ktos
re slubu czystosci nie maia. Wo ktore po slubie czystosci w mal-
zenstwo wstepura / te ciezy mial cudzoloznice grzesza. August:
Ambros: Hieron.

31 Niezonaty stara sie.) Tu sie odsczepienicy naucezy moga. Na-
prodz / i z panienstwo / y bezienstwo / nie dla tego tylko nad malzen-
stwo bywa przekladane / i z test stan daleko spokornieyszy: ale i z test
do Ruszy Bozey sposobieyszy. Druga / i z panienstwo ma
w sobie Bogu mila czystosc y swiatobliwosc tak dusze tak y cia-
lo / i tak w malzenstwie byc nie moze. Trzecia / i z przeto koscioł
chce miec kaplany nie zonate aby sie od Boga nie oddzielali / ale
aby sie temu samemu podobali / bedac swietymi y czystymi na dus-
zy y na ciele.

Stan bezjenski
lepszy niz mala
zenski.

ROZDZIAL VIII.

1 Alez rzeczy baltwanom osiartowane pozywac nie test grzech
sam z siebie. 4 Gdyz baltwan nic nie test. 7 Wszak sie ich po-
zywac nie godzi przeciw sumnieniu / 9 Abo z zgorzenim innych.

1 **L**ecz o rzeczach baltwanom osiartowanych /
A wiemy iz wszyscy vmietnosc mamy. V-
2 mietnosc nadyma / a milosc buduje. I Ale
3 si kto mniema zeby co vmiat / ieszcze niewie / iako
4 mu vmiec potrzeba. I Lecz iesli kto miluje Boga /
B ten poznany test od niego. I O pozywaniu tedy rze-
czy baltwanom osiartowanych / wiemy iz baltwan nic
nie test na swiecie / a iz zaden inшы Bog nie test ie-
5 dno ieden. I Abowiem choc sa a ktore bogi zowia-
6 badz w niebie / badz na ziemi (iakoż test wiele bo-
gow / y wiele panow) I ale v nas ieden test Bog /
Ociec / z ktorego wszystko / a my tu niemu: y ieden
Pan / Iesus Christus / przez ktorego wszystko / a my
7 przezeń. I Ale nie we wszystkich test * wiadomosc.
C Abowiem niektorzy dotychmiast sumnienie matic z
strony baltwana / przedsie iako rzecz baltwanom osiart-

CZWARTA
CZESC, o po-
karmiech balt-
wanom osiarto-
wanych.

W nim N.L.S.

* ta. G.

Zacz: 140.

ciebie który
maś. G.
w kościele bál-
wanskim.
onogo który
jest málly G.
za twoim su-
mnieniem N.L.

rowána iadátá : á summienie ich bedac mdle / poła-
láne bywa.

¶ Lecz nas pokarm nie záleca Bogu: Bo choćby-
smy iedli / nic nam nie przybywa: á choćbyśmy nie ie-
dli / nic nam nie vbywa. ¶ Jednáť pátrzcíe aby snad-
tá wolnosť wásá nie była ku zgorśšeniu mdłym. ¶ A
bowiem iesliby kto wyżrzał tego który ma' wiádo-
mość / á on 'w bálwochwálnicy' pożywa: izali sum-
nienie iego / bedac mdle' / nie weźmie pochopu do
iadánia rzeczy bálwanom ofiarowáných: ¶ A zgi-
nie za ona twoja wiadomoścía' brát mdly / dla kto-
regó Chrístus umárt: ¶ A grzeszac ták przeciwn brá-
ciey / y obrazáiac mdle ich summienie; przeciwn Chri-
stusowi grzeszyćcie. ¶ A^b przeto iesli pokarm obraża
brátá mego: nie bede iadł miesá ná wieki / ábym brá-
tá mego nie zgorśzył.

NAVKI Y PRZESTROGI.

Náuka która
pożyteczna.

Vmieietność nádyma.) Náuka ábo vmieietność bez miłości
nádyma / y nie nie pomaga: lecz miłościá okrażona / buduje.
Aug: lib: 9. cap: 20. Ciuit: D.

Bálwan iáko
nie nie jest.

Bálwan nie nie jest.) Nie z strony máterey / Eterá cożkolwiek
jest: ále z strony formy / tó znaczy co nie nie jest / ábo czego nie
máżná święcić.

ROZDZIAŁ IX.

1 y 12 Páwel nie brał żywności od Korynthian / Eterym Au-
ryl w náuce y w kázaniu; áby odiał wśelka przyczynę zgorśšenía:
6 Choć mu to było wolno czynić / iáko rozlicznemi dowody po-
kázanie. 19 Ale bedac wolnym / sstał sie wśytkim wśytko / áby
był wśytkich pozyskał. 24 Przykładem zawodników y sernie-
row nápomina do dostápienia korony niebieśkiej / przez vtra-
pienie ciała / co też y sam czynił.

Nizalim nie jest wolnym? Izalim nie jest Apo-
stotem? Izalim Chrístusá Jesusa Páná ná-
sego nie widziat? Izali wy nie testesćcie ro-
botá mojá w Panu?

¶ A iesli

2	¶ A iesli innym nie jestem Apostolem: ale wždy wam jestem. abowiem pieczęć Apostolstwa me ^o wy	Zącz: 141. ¶ Iesli. 1 L. G.
3	teszecie w Pánu. ¶ Ták jest obroná moia v tych	
4	ktorzy mnie pytáia: ¶ Izali nie mamy wolności iesé	
5	y pié: ¶ Izali nie mamy wolności wodzić z soba ^o sio-	¶ Chrzęściánki.
6	stry niewiásty / iáko y dudyz Apostołowie y brácia	
7	Pánsy / y Cephas: ¶ Czyli ia sam y Bárnabasz nie	
8	mamy wolności tego czynić: ¶ Ktoż kiedy żołnier-	¶ nie robić? G.
9	sta swym kóstem służy: ktoż sádzi winnice: á zo-	
10	wocu tey nie pożywa: ¶ Ktoż trzode pásie: á mleka	
11	z trzody nie pożywa: ¶ Izali według człowieka to	¶ ludzkimi tylko
12	mowie: Izali też zakon te ^o nie mówi: ¶ Abowiem	domody ábo por-
13	w zakonie Mojzefowym nápisano jest; Nie ázá-	dobienstwy tez
14	wieszuy geby wolowi zboze wymilacáia cemu. Izali	go probuie.
15	Bogo wolech pieczę ma: ¶ Czyli to koniecznie dla	L. N. G. S.
16	nas mówi: Abowiem dla nas jest nápisano: iż w	
17	nádziei ma oráć ten co orze: á ktory młóci w nádzie-	¶ uczestnikiem
18	ie wzięcia pożytku młóci. ¶ b Jeshisny wam ducho-	ma być nádzieie
19	wne dobrá śiali / co zá wielka rzecz żebyśmy też wáše	w nádziei swoz
20	cielesne żeli: ¶ Jeshi insy tey wolności nád wámi	tey. G.
21	vżywáia / czemuž nie ráczey my: Leczesny tey wol-	
22	ności nie vzywáli: ale wšytko znášamy / ábyśmy	
23	przyczyny iákiego wštrecu Ewángeliey Christuso-	
24	wey nie dáli.	
25	¶ c Niewiećie iż ci ktorzy w świątnicy robia /	Zącz: 142.
26	rzeczy z świątнице pożywáia: á ktorzy oltarzowi	¶ ci co rzeczy
27	vslugúia / uczestníkami sa oltarzá: ¶ Ták też Pan	świato odpráwu
28	pořtanowitým ktorzy Ewángelia opowiedáia / áby	ia żywíttego por-
29	Ewángeliey żyli. ¶ A iam żadney z tych rzeczy nie	żywáia. G.
30	vżywat. A nie písałem tego / áby sie ták ze mna sřta-	¶ 8 L. G.
31	to: bo mnie lepiey vmrzec / niżby kto pochwałę mo-	
32	ie miał wyniszczyć. ¶ Bo iesli Ewángelia opowie-	
33	dam / nie mam sie przecz chlubić: gdyž mie potrze-	
34	ba przyćista: abowiem biedá mnie ieslibym Ewán-	¶ á biedá. G.
35	geliey nie	

* Chrystusowa.
G.

Zacz: 143.

G.

G.

* abyh wždy
niektore zbawil
A to czynie. G.

Lecya w 71e.
dziele starego
Zapustu.

* guzie abo gu-
zy jadawam cia-
lu. G.

Apostołowie ie-
dni jon nie mie-
li, a drudzy ie-
miawscy opuści-
li.

geliey nie przepowiedal. ? Bo iesli to dobrowolnie
czynie/mam zaplate. lecz iesli poniewolnie; sasar-
stwa mi zwierzono. ? Ktoraz tedy moja iest zapla-
ta: Abyh nauczaiać Ewangeliey/bez nakladu wy-
stawil Ewangelia* / zebych nie nazbyt wolności
moiey używał w Ewangeliey.

? Abowiem bedac wolnym od wszystkich / uczyni-
tem sie niewolnikiem wszystkich / abyh tym wiecey
ludzi pozyskal. ? Statem sie zydom iako zydy / abyh
zydy pozyskal. ? tym co pod zakonem sa; iakobyh
byl pod zakonem (choćiam sam nie byl pod za-
konem) abym ty co pod zakonem sa pozyskal. tym kto-
rzy byli bez zakonu / iako bezzakonny (choćiam nie
byl bez zakonu Bożego; alem byl w zakonie Chri-
stusowym) abym pozyskal bezzakonnych. ? Statem
sie mdłym iako mdły: abyh mdłych pozyskal. Wszyt-
kim sstatem sie wszytko: abym wszytkie zbawil. ? A
wszytko czynie dla Ewangeliey: abym sie sstat iey
uczestnikiem.

? Ażaz niewiecie / iż ci ktorzy w zawod biegają /
acz wiec wszyscy bieżą / ale przecie ieden zakład bierze:
Także biegaycie abyście otrzymali. ? Każdy też kto-
ry na placu boiuie od wszystkiego sie powściąga. A
oni iednak aby wzięli wieniec sławotny; my lepali
nie sławotny. ? Ja tedy tak bieżę / nie iako na niepe-
wna: tak ssermuie / nie iako wiatr biiać: ? ale karze-
ciało moje / y zniewalam; bym snać inšym przepowie-
daiać / sam sie nie sstat odrzuconym.

NAVKI Y PRZESTROGI.

Siostry niewiaſly.) Uowowiernicy to mteysce o żonach Apo-
stolskich przewrotnie wykładają: choćia nie czytamy iako Ziero-
nym S. piſe/aby ktory Apostoł żone miał/oproc iednego Pio-
trę / y to przed nawrocentem. Lecz S. Chryſtoſtom / Theodore-
tus / y Theodorus Graccy Doktorowie / a Zieronym Augustyn y

Aduer: So-
uin.

Tertullian

* wjormi nąsye
mi G. były fi
gurami ku ną
uce nąssey.
Leżcy w dste
wiata ziedzie
le po Świata
Ech.
* porubstwa.

* na przykład.

Zacz: 145.

* nie ziło. K. G.
S.

* bracia. G.

* Chrystusowe
go. G.

* bo wszyscy 6L.
G. S.

* y z iednego
kielicha N. L.

¶ A te rzeczy były w figurze nąssey / abyśmy z tego
nie požądali iako s y oni požądali. ¶ Ani badźcie bāt
wochwalcami / iako niektorzy z nich : iako napisano:
8 Siadł lud ięć y pić y wstali igrać. ¶ Ani sie wśete
czenstwa dopuszczaymy / iako b niektorzy z nich wśe
teczenstwa sie dopuszczali: y zostato ich na placu dnia
iednego trzy y dwadzieścia tysiecy. ¶ Ani kusmy
Chrystusa / iako niektorzy z nich kusili / y od wezow
pogineli. ¶ Ani semrzyćie: iako niektorzy z nich
semrali / y pogineli od zatraciciela. ¶ A to wśyto
przydato sie im w figurze: a iest napisano dla napo
mnienia nąsiego na ktore przyszly konice wiekow.

¶ Przeto kto mniema zeby stat / niech patrzy aby
nie padł. ¶ Pokuszenie was niechay nie zeymuie / ie
dno ludzkie. lecz wierny iest Bog / ktory nie dopuści
kusic was nad site wasze: ale z pokuszeniem uczyni też
wyscie / abyscie znosić mogli.

¶ Dla tego * namilszy moi / wciekaycie od bātwo
chwalsstwa. ¶ Mowcie iako mądrym: wy sami roz
sadzcie co mowie. ¶ Kielich błogosławienia ktoremu
błogosławimy / izali nie iest uczestnictwem krwie
Chrystusowej: y chleb ktory łamiemy / izali nie iest
uczestnictwem ciała Pąńskiego: ¶ Bo iednym chle
bem / iednym ciałem nas wiele iestesmy / wszyscy kto
rzy z iednego chleba * spólnie vżywamy. ¶ Patrzcie
na Izraela według ciała. izaz ci ktorzy pozývają o
fiar / nie sa uczestnikami oltarza: ¶ Coż tedy: mowie
aby rzecz bātwanom ofiarowana / miała czym być:
abo zeby bātwan miał czym być: ¶ Owszem to mowie
iz to co Pogani ofiarnia / czartom ofiarnia / a nie Bo
gu. A niechce abyscie byli uczestnikami czartow.
¶ Nie możecie pić kielicha Pąńskiego / y kielicha czar
towskiego: nie możecie być uczestnikami stolu Pą
ńskiego / y stolu czartowskiego. ¶ A wiec drażniny Pą

na: izali /

6
7
8
9
C
10
11
12
13
D
14
15
16
17
E
18
19
20
21
22
f 4. Moy:
11. 2. 4. b 5.
Pfal: 105.
b 14.
g 2. Moy:
32. b 6.
b 4. Moy:
25. 21.
i 4. Moy:
21. b 5. 6.
k 4. Moy:
11. g 33. Y
14. f 37.

Syr: 37. d 31. VVyz: 6. c 12. F
 23 ną: i zaliśmy mocniejszy niżli on: Wszytko mi wol-
 24 no/ale nie wszystko pożyteczno.
 25 i Wszystko mi wolno/ale nie wszystko jest ku zbudowa-
 26 niu. i Niechay nikt nie szuka co jest tego: ale* co
 27 jest drugiego. i Cokolwiek w iatce przedawania/iedz-
 28 cie: nic sie nie pytając dla sumnienia. i *Pamię-
 29 jeść ziemią y wszystko czym jest napełniona. i * Jesli
 30 kto z niewiernych was wzywa*/ a chcecie iść: wszy-
 31 tko co przed was położya iedzcie / nic nie pytając dla
 32 sumnienia.
 33 i Lecz iesliby kto* rzekł: Toć jest białwanom ofia-
 rowano: nie iedzcieś dla onego ktory oznaymił y dla
 sumnienia*: i a powiedam dla sumnienia nie two-
 go/ale onego drugiego. Abowiem przecz wolność moia
 ma być sadzona od sumnienia 'cudzego': i Jesli ia z
 dzieła pożywam: czemuż mam być bluźniercą to iż
 *dziełnie: i "Choćia tedy iecie / choć pniecie/choć
 co'innego' czynicie: wszystko ku chwale Bożey czyn-
 cie. i Bądźcie bez obrażenia y Żydom y Poganom/ y
 Kościołowi Bożemu: i iako sie y ia wsem we wszyst-
 kim podobam: nie szukając pożytku mego/ale wielu
 ludzi: aby byli zbawieni.

NAVKI Y PRZESTROGI.

- 3 Y wszyscy iedli tenże pokarm.) Nie rozumiey/iako odświepteni
 cy / żeby oni tegoż duchownego pokarmu / y tychże Sakramen-
 tow używali ktorzy y my: albo żeby Sakrament Ciała Pańskiego
 go nie był zacniejszy niżli ona mánna. Bo to jest bład y bluźnier-
 stwo. Ale iż oni wszyscy Żydowie iedli tenże pokarm oney mán-
 ny: (ktory zowie duchownym pokarmem / i cudownie był spu-
 szczony z nieba) a przeje sie nie wszyscy Bogu podobali.
 4 A skála była Christus.) Stad to mamy przeciw Nowożycze-
 com/że Pan Christus pierwey niżli sie stał człowiekiem/był z ży-
 dy na puszczy. Bo Żydzi na puszczy pili wodę z skály. Lecz ona
 skála nie była mąteryalna/ale była skála duchowna/ktora zawnie
 przy nich była/y prowadziła ie/y wszystkich im potrzeb dodawała.
 A ta skála była sam Pan Christus. Tak to miejsce Chrysofom/

Zacz: 146.

* każdy. G.

* Abowiem IL.

G. S.

* Lecz G.

* na wieczną.

N. L.

Zacz: 147.

* wam. G.

* Abowiem

Pańska jest zie-

mia, y napełnie-

nie icy. G.

innego. i L. G.

S.

* id. G.

i L. G. S.

Żydzi nie tegoż

Sakramentu co

my, używali.

Christus Bog

Izraelski.

Theophilakt / Theodoret / Ambroży / y inni wykładają. Nád to mamy przeciw Bálwinistom / iż nie stála ona materalna znaczyć / lá Chrystusa. Bo ona żydow nie prowadziła: ále sam Pan Christus byl duchowna á nie widziána stála. Vide Bellarm. de Euchar: lib: 1. cap: 11.

Budnego swia-
tokradzstwo.

Ani kuśmy Chrystusa.) Wszystkie exemplarze / Greckie / Látin-
skie / Syryjskie mają to słowo Chrystusa. A widy Budny; Gre-
chowicem sa tak niewstydlivi / że to słowo odrzuca / á miásto
niego / Páná wtraca: wiecey sobie wazac niewiem takie swia-
dectwo iednego Doktorá Kościelnego / á niżi wszystkie księgi pi-
smá świętego. Takci heretykowie / Doktorzy Kościelne pierwcy
wzgárdziwszy y porzuciwszy / zá sie te nád pismo S. przekładają / y
pismá S. z nich poprawia. Ale áż nie słusniey wierzyć / że si-
ábo sam Epiphánus / ábo ci ktorzy go przepisowali / w tym om-
yli / á niżi psować y odmieniać słowa Apostolskie / ktorzy si-
niż przed nimi nie wazyl odmieniać. Lecz to kole Nowo Kresien-
ce w oczy / iż stad dowodzimy / że Pan Christus byl y ná on czas
żydow stárym zákonie / czego ci niebożnie pra. Ale choćbyśmy
też czytali Páná / miásto Chrystusa / tedy sie to przecie rozumie o
Chrystusie / áko málo nie wśedy w nowym testamentie Chrystu-
sowa Pánem y tu troche niżej / tedy wowi: Iżali nie jest uczest-
nictwem Krwie Chrystusowej: Iżali nie jest uczestnictwem ciała Pán-
skiego: w Greckim tekście / miásto Pánskiego / stoi Chrystusowe.

Wzywianie Sá-
kramentu pod
iedną osoba.

Kielich błogosławienia ktoremu błogosławimy.) Nie rzekł: Kto-
rego pie ludziom podawamy / ále Ktory błogosławimy / to jest Kto-
ry z wstáwy Pánskiej słowem Bożym poświęcamy. Bo kielich
ná ofiarę Pánu Bogu záwsze poświęcano: lecz nie záwsze z nie-
go ludziom pie dawano. Czym sie zbija blad Luteranow / ktorzy
nie w poświęcaniu ále w samym wzywaniu pokládają ciáło y
Krew Pániska: y ktorzy mówią że wszyscy wierni z kielichá pie po-
winni: y blad Bálwinistow / ktorzy nie tylko chleba y kielichá w
ciáło Pánskie nie poświęcają / ále y poświęcanie od Páná Chri-
stusa podáne bluźnia / y cásrowaniem náywáia.

Práwe ciáło Pán-
skie w S. Sákrá-
mentie.

Chleb ktory łamiemy.) Chrystostom s. tak ná to miejsce piše: 16
Alle czemuż przydáte / Ktory łamiemy? To w Sákrámentie olta-
rznym widzieć możemy / ále ná Krzyżu rzecz práwie przeciwna. Bo
tám według pismá / nie złamano żadney kóści tego. Lecz czego
ná Krzyżu nie cierpiał / to ná ołtarzney ofierze cierpi dla ciebie. Do-
puszcza sie samáć / áby wszyscy násyć. hom: 24. in 1. ad Corint.
A chlebem zowie Ciáło Pánskie / nie żeby w Sákrámentie miała

Mar: 6. 11
1. Moy: 2.
23.
Luk: 14. 1.

Cyryl: 18b.
10. in Io.
an: c. 13.
Chrysof.
nom: 60.
ad pop: &
Sz. in Mat.

zostać sama istność chleba; ale i Ciało Pańskie jest prawdziwym chlebem/ to jest pokarmem nadziwnym: albo i z chleba jest w czynione/ iako Lewa z koci kocią jest nąwana: albo i jeszcze ma osoba chleba/ y skutki y własności chlebowe: albo i po Żydowsku wszelki pokarm nazywają chlebem. Jako y mianne bardo często/ 2. Moy: 16. 15. Madr: 16. 20. Ian 6. 32.

16 Iżali nie jest uczestnictwem.) Stad dowodzi Cyrillus / i Pan Christus iednoczy się z nami przez wywianie tego Sakramentu/ nie tylko przez miłość / ale też prawdziwie y cielesnie. A Chryso- stom mowi/ i z nie sama wiara y miłością; ale sama rzecz nas czyni ciałem swoim: y prawdziwie á rzeczywiście ciało swe z nami łączy.

17 Iż iednym chlebem.) Przez wywianie tego Sakramentu chociaż pod iedną osobą chleba / stawamy się nie tylko iedną rzeczą z Christusem: ale też wszyscy iednym ciałem Pana Christusowym.

18 Ktorzy pożywają ofiar.) To podobieństwo od ofiar Żydowskich y Pogańskich wzięte, nieby nie wzięło: gdyby chleb y kielich Pański przed wywianiem nie był Panu Bogu na ołtarzu z ofiary nowego testamentu ofiarowany / pierwej musi go pożywać: tak iako ofiary Żydowskie y potrawy Bálwanijskie pierwej ofiarowano/ niżli ich pożywano.

skutek wywiania Sakramentu ciała y krwi Pańskiego.

Ofiara Młcys.

ROZDZIAŁ XI.

3 Ma się modlić mają odkryta/ á niewiasta nakryta głowa. 17 Strofuie Korynthian / i na obchodzie Wieczerzy Pańskiej iedni drugich nie czekali: ale się rozrywali na roznesektry. 23 Przypominając im iako P. Christus wstał na światy Sakrament ciała y krwi swojej. 27 A grzech y skłanianie tych/ Eto: 27 gi niegodnie przyjmują.

PIATACZESKO
o rylwach ábo
tradiciach, y o
wieczerzy Pań-
skiej.

1 **B** Adzcie naśladowniki moi / iako y ja Christusowym. 1 A chwale was bracia/ i z we waszekim na nie pamiętacie: á iakom wam po-
2 dal rozkazania moje trzymacie. 1 Ale chce abyście
3 wiedzieli / i z 4 każdego meza głowa jest Christus: á
4 głowa niewiasty/ mają: á głowa Christusowa/ Bog.
5 1 Každy mają modlacy się ábo prorokuiacy zakrywaj
6 głowę / sromoci głowę swoje. 1 A każda niewiasta
7 modlaca się ábo prorokuiaca nie nakryta głowa;

i z pamiętacie
wszystkie moje
rzeczy. G.
podania G.

4 Eph: 5.
c 23.

* a tof. G.	stomoci głowa swa: Boć to iedno* iest / iakoby też o	6
21 L. G. S.	golona była. ? Abowiem niewiasta iestli sie nie nakry	
niechże sie na	wa/ niechże sie też strzyże. Lecz iestli stromota niewie	
krywa. G.	ście strzydz sie abo golic: ? niechże nakrywa głowe	
5 L. G.	swoie. ? Maż iednat nie ma zakrywać głowy swo	7
	iey: gdyż iest wyobrażenim y chwala Boża: a nie	
	wiasta iest chwala meżowa. ? Bo maż nie iest z nie	8
	wiasty/ ale niewiasta z meżą.	
Zacz: 148.	? Abowiem nie iestci stworzon maż dla niewia	9
nakrycie. N. L.	sty / ale niewiasta dla meżą. ? (A przetoż niewiasta	C
* swotey. N. L.	ma miec 'zwierzchnosc' na głowie * dla aniotow.)	10
S.	? Wszakoz ani maż bez niewiasty; ani niewiasta iest	11
	bez meżą w Pánu. ? Abowiem iako niewiasta z me	12
G.	żą iest, tak też maż przez niewiastę. a to wszystko z Bo	
	gą. ? Wy sami osadzcie; przystoili niewieście nie	13
	przykrywşy sie modlić sie Bogu: ? Aż samo przyro	14
	dzenie was nie wczy / iż maż gdyby włosy zapuszczał	
	iest mu ku zelżywości: ? lecz niewiasta iestli zapusci	15
	włosy iest iey ku chwale: przeto iż włosy sa iey za przy	D
	krycie dane: ? A iestli sie kto zda być swarliwym:	16
* kościoły Boże.	my nie mamy takiego obyczaju / ani 'kościół Boży'.	
2 L. G.	? A to 'rozkazuje: nie chwalac' iż sie nie ku lepszemu	17
* opowiedziac	ale ku gorszemu schadzacie. ? Abowiem naprzod gdy	18
nie chwale. G.	sie schodzicie do kościoła/ słyse iż rozewania bywają	
	miedzy wami: y po części wierze. ? Boć musza być	19
* miedzy wami.	y 'kacerstwa': aby y ci ktorzy sa doświadczeni/ byli ia	
G.	wni miedzy wami.	
Zekcia na wiel	? Gdy sie tedy wespół schodzicie/ iuż to nie iest wży	20
ki Czwarte.	wanie wieczerey Páńskiej. ? Bo każdy wieczera	21
w iedzeniu. G.	swa w przod stawi 'ku iedzeniu'. a wiec ieden tak nie	
* Bede was chwa	a drugi iest piány. ? Żali domow nie macie do iedze	22
li. G. S. Chwale	nia y picia: abo 'kościółem Bożym' gárdzicie: y zaw	E
le was? w tym	stydzacie te ktorzy nie mają: Coż wam rzekę: Chwa	
nie chwale. N.	le was' w tym: nie chwale.	
L. y G.		

? Abowiem

b1. Moy:
2. d 21. 22.

c Mat: 26.
c 26.Mar: 14.
c 22.Luk: 22.
b 19.d Jan 6.
f 59.

e 2. Kor:

13. b 15.

- 23 ¶ Abowiem ja wziętem od Pána / com też wam
 24 podał: iż Pan Jezus / tej nocy ktorey był wydan / w-
 25 ział chleb: i a dzielił uczyniwszy łamał / y rzekł: Bierz-
 26 cie a jedźcie: toć jest ciało moje ktore za was 'bedzie
 27 wydane': to czynicie na moje pamiatke. i Takżey kie-
 28 lich / po wieczterzy / mówiac: Ten kielich / jest nowy
 29 testament we krwi moiej. To czynicie ilekroć pić be-
 30 dźcie / na pamiatke moie. i Abowiem ilekroć be-
 31 dźcie ten chleb iedli / y *kielich pili / śmierć Páńska
 32 'bedźcie opowiedać' / aż przyjdzie. i a tak ktoby-
 33 kolwiek iadł ten chleb / abo pił kielich Páński niego-
 34 dnie; bedzie winien ciała y krwi Páńskiej. i a kie-
 35 chajże doświadczy samego siebie człowiek: a tak /
 36 niech ie z chleba tego / y z kielichá piie. i Abowiem
 37 ktory ie y piie niegodnie / sad sobie ie y piie / nie rozs-
 38 dżaiac ciała Páńskiego.
 39 i Dla tegoć miedzy wami wiele chorych y słabych /
 40 y wiele ich zasnęło.
 41 i Bo bysiny sie sami sadzili: nie bylibysiny sadzeni.
 42 i Lecz gdy bywamy sadzeni / od Pána bywamy kará-
 43 ni; abyśmy nie byli z tym światem potepieni.
 44 i a tak bráćia moi / gdy sie schodźcie ku iedeniu /
 45 oczekawaycie iedni drugich. i a iesli kto taknie / niech-
 46 że ie doma: abyście sie na sad nie schodźili. Lecz ine
 47 rzeczy / gdy przyjde / postanowie.

NAVKI Y PRZESTROGI

- 2 A iákom wam podał.) Oto masztrádie / to jest náuki bezpi-
 3 sná podane / iáko y uiszy / 7. 23. y 34.
 16 My nie mamy takiego obyčaiu.) Coż tu rzeka owi ktory zwy-
 4 czaie kóściół pomśechnego od pultorá tyśiacá lat zachowane
 5 swatlić wśiluła: gdyż oto Apostol rzecz średnia / y o ktorey nie
 6 w piśmie nie roztazano / chce aby wszyscy zachowali: inšego do-
 7 wodu náprzeiw upornym y swatliwym nie przywodziac / iedno
 8 swychay kóścielny?
 19 Musza być y kácerstwa. i Dla słoć dyabelstey / ktory ie za-
 9 szczyca /

Zácz: 149.

Lecy na Bo-
ze Ciało aż do
mierśa 30.Lamia. G. S. 30
bo, ktore sie za
was lamie.

* ten. G.

opowiedacie.
G.

Zácz: 150.

G.

Trádie.

Zwyczaj kó-
ścielne sa wiel-
kiey wagi.Przyuczyny od-
szczyca /

wždy rozsies

widzy roztawa: y dla Pázonego ludzkiego przyrodzenia / ktore
jest skłonne do złego: y z dopuszczenia Bożego (ktory zle rzeczy
ná dobre obraza) musza być ná świecie heretyctwá y odstępnie-
stwá. Jáko goscie indzie sam Pan Christus mowi: Ze musza być
ná świecie zgorżenia: wsákie biáda temu / przez kogo przycho-
dzi. Lecz jáko Augustyn mowi: Bledámh heretykow / jákoby
cierpiem iákim/synowie Kościoła Kátholickie^o ze snu sie obudzają.

Augu: in
Psal: 7.

Wieczerza Pán-
ska nie jest wzy-
wanie S. Sakrá-
mentu.

Wieczerzy Pánskiej.) Wieczerza Pánska Páwel s. zowte nie sá 20
mo wzywánie Sakrámentu Ciála y Kwie Pánskiej: ále one wie-
czerze pospolite/ktore ná pámíatke wieczerzy Pánskiej á ná zná-
milości Chrześcjáńskej Korynthiánie w Kościele sprawowali/
po wzywaniu Sakrámentu Ciála y Kwie Pánskiej. Przetoż nie-
stusnie odstępniacy/sprawowanie y wzywánie Sakrámentu Ciá-
ła Pánskiego rádniej wieczerza Pánska/ niźli Mša/ábo ofiára/ z
stárymi Doktorami Kościelnymi/ nazywáia.

Cel náuki o S.
Sakrámentie.

Abowiem iá wzásem od Pána.) Wszytá tá rzecz o náswietšym 23
Sakrámentie/ jest przeciwo tym/ktory go niegodnie wzywáia:
jáko Augustyn S. przypomina: Nie żeby tu wszytek porzadek
sprawowania tego miał opisowác: jáko sobie dumaia heretycy.

Epist: 118.
cap: 7.

Wzywánie Sá-
krámentu pod
jedná osobá.

To czynicie ná moje pámíatka.) Te słowá Pan wyrzekł po daniu 25
Sakrámentu pod osobá chleba/ jáko v Lukášá mamy nápisano:
á po daniu Kielichá v Lukášá ich nie powtorzył: ábysmy roz-
mieli i Pan roztájal / áby Sakráment pod osobá chleba rozda-
wano wszytkim: á nie pod osobá winá. Jáko y tu podawšy Sá-
kráment pod osobá chleba/tedy mowi: To czynicie ná moje pá-
míatke: Lecz po daniu Kielichá/ iuž ináczey: To/ práwi/ czynicie/
ilektoć pić bedziecie/ ná pámíatke moje. Czym nie roztázuie/ áby
wszyšcy/ Kielichá pili: ále tylko sposob y obyčaj opisute / iž tešli
pić beda/ ábo gdy pić beda/ żeby to czynili ná pámíatke meki Páń-
skiej. Jáko y nšey kiedy mowi: Niechayze cšlowiek došwiadczy
štebie sámeho/ á ták niech ie z chleba tego y z Kielichá pšje: nie zgo-
lác roztázuie/ áby wtérni pozywáli z tego chleba ábo z Kielichá pi-
li: ále obyčaj opisute/ ktorego wzywác máia/ iestli dšea tešć ábo
pić pożytecznie.

Luk: 22.
19. 20.

4. 28.

Ciáło Pánskiej
gli przyjmúia.

Badzcie winien ciála.) To jest wedlug Theodoretá: Jáko go 27
Judaš wydal/ y žydowie go zelyli: ták go lja y stomoca iž kto-
zy sie náswietše^o ciála tego ábo nieczystymi rešomá dotykáia/ á-
bo ie w plugáwe vštá przyjmúia. Šlad to mamy przeciw Kášwi-
štom/ ie y žli/ jáko y Judaš/ ciáło Páńskie prawduwie przyjmúia.
Niechayze došwiadczy.) Niech sie poráduie z šwym sumnieš 28

Došwiadczenie
sámeho šiebie.

niem:

Theod: in
hunc lo-
cum.
De salut:
docu: ca:
33.
Epist: 118.
c. 5. ad Ia-
nuar.

niem: iesli dobrze wierzysz / y iesli w czym Bogá nie obraśil. Bo
nie dosyć iest rozumiec dobrze o tym Sakramencie: ále trzeba
mieć y duszę y ciało przez pokute od grzechu oczyszczone. Przetoż
iáko Augustyn S. nápomina: Kiedy mamy przysiać Ciało Páń-
skie/pierwey sie mamy do spowiedzi y pokuty wciec.

34 A inne rzeczy gdy przyjde postanowie.) Stad dochodzimy (Au-
gustyn S. mowi) iż ten porzadek / ktory przy ofierze Mfsey S.
kościół po wsem świećcie zachowuje / od Páwła Apostoła iest
postánowiony.

Páweł S. podał
porzadek Mfsey
S.

ROZDZIAŁ XII.

1 Roznym bywáia dáne rozne dary Duchá S. 12 Aby ná-
stąpił cionków tegoż ciála / wżad swoy każdy czynił. 15 y 26 A
znáiac wszyscy iż ieden drugiego pomocy potrzebuie / spólnie sie
rátowáli. 28 A przetoż Pan Christus rozmaitymi wżedami ko-
ściół swoy opátrzył. 29 A nie dał iednemu wszytkiego.

SZOSTA
CZĘŚĆ o dá-
rách Duchá S.

1 **A** O duchownych dárzech, brácia/niechce ábyscie
wiedzieć nie mieli.

2 **I** Wiećcie iż gdysćie Pogany byli/iáko do nie-
3 mych báłwanow prowadzeni sliście. **I** Przetoż o-
A známycie wam/iż żaden w Duchu Bożym mówiac/
nie mowi przeklectwá Jesufowi. A ⁴ żaden nie mo-
4 że rzec Pan Jesus/iedno w Duchu świętym. **I** A sá-
5 rożności dárow: lecz tenże Duch. **I** A sá rożności
6 posług: ále tenże Pan. **I** A sá rożności spraw: ále ten-
że iest Bog/ktory spráwuje wszytko we wszytkich.

Lećcy ná dyle-
siata Niesiles-
le po Swiat-
łách.
nie rzeczy Ie-
susa być przez-
klectwem. G.
dobrze o Pánu
Jesufie trzymać.
G.

7 **I** A każdemu bywa dáne okazanie ducha ku poży-
8 tkowi. **I** Abowiem iednemu przez Duchá bywa daná
B mowá: mądrości: á drugiemu mowá vmieietności/
9 wedlug tegoż Duchá: **I** á infemu wiára / w tymże
Duchu: drugiemu dar^o wzdawiania / w tymże Du-
10 chu: **I** á drugiemu czynienie cudow: drugiemu pro-
roctwo / drugiemu rozeznánie duchow / infemu ro-
znáitosć iezyków / á drugiemu tłumáczenie mow.
11 **I** A to wszytko spráwuje ieden á tenże Duch / wdzie-
láiac z osobná každemu iáko chce.

Zácz: 151.

^o dary. G.

^o i: ykow. G. S.

h h h h

I Abowiem

A Mar: 9.
f 39.
B Rzym:
12. b 6.
2 Piot: 4.
c 10.

Rzym:
12. 23.
Ephes: 4.
b 7.

ZÁcz: 152.

G.

* ciáto. K. G.

* iednegożesmy
Duchá pili. 1L.

S.

* choťiá. G.

ZÁcz: 153.

Lektia w dñi
S. Bártłomie
iá Apostolá.

* pocześci. G.

* mow wykłá
dania. N L.

? dAbowiem iáto ciáto iednož iest / ále czlonkowi
 ma wiele; á wszytkie czlonki ciáta iednego choć ich wie-
 le iest / wśákž se iednym ciátem: tákžec y Christus.
 ? Ponieważ w iednym Duchu my wśyścy w iedno
 * iestesiny okrczeni / badž Żydowie / badž Pogáni;
 badž niewolnicy / badž wolni: á wśyścy iednymže
 Duchem iestesiny nápoieni. ? Bo y ciáto nie iest ie-
 den czlonek / ále wiele. ? Jesliby rzekłá nogá / Jsem
 nie iest ręká / nie iestem z ciáta: izali dla tego z ciáta
 nie iest: ? A iesliby rzekło vcho / Jsem nie iest okiem /
 nie iestem z ciáta: izali dla tego nie iest z ciáta: ? Je-
 sliž wśytko ciáto okiem: gđžież słuch: Jesli wśytko
 słuchem / gđžież woniánie: ? A teraz Bog položyl
 czlonki / káždy z nich z osobná w ciéle iáto chciat. ? A
 gđby wśytkie byly iednym czlonkiem / gđžież ciáto:
 ? Lecž teraz ácz wiele czlonków / ále iedno ciáto. ? A
 nie može rzec okó rzec: Nie potrzebá mi cie. ábo zá-
 sie głowá nogom; Nie potrzebuie was. ? Wśsem
 dáleko wiecey one czlonki ciáta ktore sie zdádza być
 namdleyše / se potrzebniemyše: ? á czlonkowi ciáta kto-
 re mniemamy być niepoćciwše / tymž wietšey poč-
 ciwości przydawamy: á stromotne czlonki náše / obśit-
 ša počciwość máia. ? A počciwe czlonki náše / niczego
 nie potrzebuiá: ále Bog spolu vmiátkowal ciáto / nie-
 dostátiecznemu czlonkowi wietšá cześć dawšy: ? áby
 nie byto rozervánie w ciéle / ále izby iedne czlonki o dru-
 gich tož stáránie miáty. ? A iesli co cierpi ieden czlon-
 nek; spolu čirpia wśytkie czlonki. choć bywa vzecon-
 ieden czlonek; wspot sie ráduiá wśytkie czlonki.
 ? Lecž wy iestesście ciátem Christusewym y czlon-
 kámi z czlonku. ? A f Bogci postánovil niektore
 w kóściele / napřod Apostoly / powtore Proroki / trze-
 cie náuczyciele / potym mocy / k temu dary vzdává-
 nia / podpomagánia / rzádenia / rožności ięzykow*.

12 d Rzym:
12. 24.

13

14

15

16

C

17

18

19

20

21

22

23

24

25

26

D

27

28

 c Rzym
 12. 6 5.
 Eph: 4
 b 11.

? Izali

- 29 [†] Izali wszyscy Apostołmi : Izali wszyscy Proroki :
 30 Izali wszyscy nauczycielmi : [†] Izali wszyscy mocami :
 Izali wszyscy dary mają wzdawiania : Izali
 wszyscy języki mówią : Izali wszyscy tłumaczą :
 31 [†] Pragniecieś co lepszych darów.
 A ia wam iestże przeważniejszy drogę wstążnie.

NAVKI Y PRZESTROGI.

- 12 Abo wiem iako ciało jedno.) Dława vnta abo niednoczenie
 między Chrystusem a Kościołem tego : y wielka poitechá Báhó-
 lskom/tegoż ciała cłonkom; je Kościoł y głowá y ciało/sa jednym
 Chrystusem. Aug : de unit : Eccl.
 30 Izali wszyscy mają dary wzdawiania.) Jákó nie wszyscy święci
 mają dary wzdawiania : tak też nie we wszystkich Kościołach abo
 miejscach świętych cudá Pan Bóg chce mieć/który darów swych
 wycsa každemu iako chce. August : epist : 137.

Vnia Chrystusa
z kościołem.Nie wszyscy
święci rowne cu-
dą czynią.

ROZDZIAŁ XIII.

1 Potrzeba miłości / 4 A wrzedy iey abo przyrodzenie opisuje.
 5 Btemu wieczność iey. A iż iest nád wszystkie dary Boże / 13 A
 náwet y nád wiare / y náduście / wietřa y zacnieřřa.

- I
A Dybych mówił językami ludzkimi y ániel-
 skimi / a miłości bych nie miał; statem się iá-
 2 ko miedź brząkająca / abo cymbat brzmia-
 cy. [†] A choć abych miał proroctwo / y wiedział bych
 wszystkie tajemnice / y wszystkie náuki : y miał bym
 wszystkie wiare / tak iż bych gory przenosił / a miłości
 3 bych nie miał : nicem nie iest. [†] A choć bym wsyt-
 4 kie máietności moie rozdał ná żywność ubogich / y
 choć bym wydał ciało moie - tak iż bych był spalón / a
 miłości bych nie miał; nic mi nie pomoże.

Lećcy ná nie
dniele Zapu-
řřa.
miedzia brzą-
kająca. G.

- 3 L. G. S.

- 4 [†] Miłość iest długo cierpliwa / łaskawa iest : Mi-
 5 łość nie zawřřy / złości nie wyrzadza / nie nádyma się :
 6 [†] nie iest czci pragnaca / nie szuka swego / nie wzrřřa
 7 się ku gniewu, nie myśli źle : [†] nie rádnie się z niesprá-
 wiedliwościami ; ále się weseli z prawdy : [†] wszystko zna

Zącz : 154.
G.

* Abowiem. G.
przez podobieństwo
trwa L. G.

wiara bez miłości.

Święci rzeczy nasze
wiedzą w niebie.

Miłość ma nad
wiarę.

śi / wszytkiemu wierzy / wszytkiego sie nadsiewa /
wszytko wycierpi. i Miłość nigdy nie ginie : choć
y prorocтва zniszczenia / chociaż języki wstana / cho-
ć iaz vmieciećność będzie zepsowana. i Abowiem po
czesćci znamy / y po chesćci prorokujemy. i Ale gdy
przydzie co jest doskonałego / tedy to co jest po chesćci
zniszczenie. i Gdym był dziećciem / mowilem iako
dziecie / rozumialem iako dziecie / rozmyślałem iako
dziecie. Lecz gdym sie sstał mężem ; wymyszyłem
to co było dziecinne. i * teraz widzimy przez
zwierciadło / pod zasłona : lecz w on czas twarzą w
twarz. Teraz znam poczesćci : lecz w on czas poznam
iako jest poznany. i A teraz trwają wiara / nadsie-
cia / miłość ; te trzy rzeczy : lecz z nich wietsza miłość.

NA VKI Y PRZESTROGI.

(Y ieslibych miał wszytkę wiare.) Stad iasna rzecz / iż y praway
wielka wiara bez miłości być może : ale do zbawienia nie nie po-
może. Czego oboygą przy odświepteney.

(Y ieslibych wydał ciało moje.) Wierz iako namocniey (mowi
Augustyn S.) a namniey o tym nie wazp / iż każdy harcył albo
odświepteniec okrzycony w imie Wycy y Syna y Duchy s. iesli sie
do kościoła Kátholickiego nie przylaczy : choiby nawietse iálmuz-
iny czynil / choiby y krewni własni dla Chrystusa przelał / żadna miá-
ra nie może być zbawiony iż nie ma miłości / nie bedac w ko-
ścielney jedności. Bo bez prawey Kátholickiey wiary nie jest
rzecz podobna Bogu sie podobac.

(Po chesćci znamy.) Z tego mieysca Augustyn S. dowodzi / iż
świeci doskonały rzeczy nasze w niebie rozumieja nišli te pier-
wey na ziemi rozumieja.

(Lecz z nich wietsza miłość.) Jákoż tedy sama wiara / ktora jest
mnieysza y podleysza niż miłość / ma vsprawiedliwić y zbawiać /
a nie wiecey miłość / ktora w zbawionych trwa na wieki :

ROZDZIAŁ XIII.

1 Pokazuje iż dar ięzyków / jest podleyszy niżli dar proroctwá /
to jest wykłádania pisma y náuki. 7 Kowšem nie pożyteczny / te-

sliby go

8
C
9
10
11
12
D
13

2 Augur: de
Trin: lib:
15. ca: 15.

3 Augur: de
fide adPe-
trú ca: 39

Hebr: 11.
6.
De ciule:
D. lib: 21.
cap: 29.

y. s.

sliby go kto nie wyłożył. 26 Przetoż im sposob opisuie / i takoby
tych darów porządnie wywáli. 34 A białymglowam w koście
le milczec kaje.

1 **W** Aślądnyście miłości/* żadaćcie darów ducho-
A wnych : lecz wiecey abyście prorokowali.
2 ? Abowiem kto mowi ięzykiem obcym, nie lu-
dзіom mowi/ ale Bogu : gdyż żaden nie słucha. Lecz
3 duchem mowi tajemnice. ? Bo kto prorokuie/ mo-
wi do ludzi/ ku zbudowaniu/ y napominaniu/ y poćie-
4 seniu. ? Kto ięzykiem mowi/ samego siebie buduje :
lecz kto prorokuie/ zgromadzenie wiernych buduje.
5 ? Chceć ia abyście wy wszyscy mowili obcymi ięzyka-
mi : ale wiecey abyście prorokowali. Abowiem wiet-
szy jest ten co prorokuie/ niż ten co ięzyki mowi : chy-
bá iesliby wykládat/ aby kościół wziął zbudowanie.
6 ? A teraz bracia/ gdybych przyszedł do was ięzyka-
B mi mówiac : coż wam pomoże / iesli wam nie bede
mówił albo przez objawienie/ albo przez umiejetność/
7 albo przez prorocstwo/ albo przez naukę ? Wszak y rzeczy
bezduśne ktore dźwięk czynia/ choć fletnia/ choć lu-
tnia : iesliby dźwięków różnych nie dawały / iakoż
8 będzie poznano to co na fletni albo na lutni graia :
? Abowiem iesliby niepewny głos traba dáć/ ktoż sie
9 na wojne gotować będzie : ? Także y wy ieslibyście
ięzykiem nie dali mowy znaczney ; iakoż będzie rozu-
miano co sie mowi : bo będziecie na wiatr mówiące
10 mi. ? Jako na przykład/ tak wiele jest głosów na tym
11 świecie : a żaden z nich nie jest niemy. ? Ieslibych
C tedy niewiedziat co znaczy głos/ bede v tego ktore-
mu mówię obcego ięzyka/ człowiekiem : a ten co mowi/
12 będzie też v mnie za obcego. ? Także y wy/ gdyż duchow
żadaćcie : szukaycieś abyście w nich ku zbudowaniu ko-
13 ściół obfitowali. ? A dla tego kto mowi ięzykiem :
14 niech sie modli aby wykládat. ? Bo ieslibych sie mo-

* A. G.

to jest, nie ro-
zumie.

duch. N L.

Ale kto. G.

zbudowanie y
napominanie y
poćieszenie. 3 L.

G. S.

Zacz: 155.

Kazanie y na-
pominanie ma-
bywać ięzykiem
ktory wszyscy
rozumieia.
dźwiękiem ro-
żności G.

2 L. G. S.

a nie maś nic
niemego. L.
mówiacemu.

G.

to jest, duchow-
nych darów.

to jest, glos. **dlit** ięzykiem / **duchci** sie moy modli; lecz rozum moy
 bez pożytku zostaje. **Coż** tedy jest: **Modlić** sie bede **15**
 glossem. **duchem** / **modlić** sie bede y wyrozumieniem. Bede
 śpiewał duchem / bede śpiewał y wyrozumieniem.
abo z pocztu **nieukow.** **Bo** ieslibys błogosławił duchem: ten co jest **na** mie- **16**
 scu nieukow / iakoż rzecze; **Amen** / **na** twe dziełowa
 nier gdyż niewie co mowiś. **abowiem** acz ty dobrze **17**
 dziełniesz; **ale** sie drugi nie budnie. **Dzieł** nie **Bogu** **18**
 moiemu / **iz** ięzykiem was wszytekich mowie. **Alle** w **19**
 wy wszyście ięzy-
 kami mowie G. **kości**ele wole pieć słow według wyrozumienia me-
 go powiedzieć aby y drugie nauczył: niżeli dziesięć
 tysięcy słow **obcym** ięzykiem.

Zacz: 156. **Bracia** / nie bądźcie dziećmi wyrozumieniem; **20**
 ale bądźcie dziećmi złością: a wyrozumieniem do- **21**
 *bowiem. N.L. **stonatymi** bądźcie. **W** zakonie *napiśano; **Jż** ^{a Iza: 25.} ^{c II.} **przez** **22**
 obce ięzyki / y obcymi wsty bede mowił ludowi temu:
 ięzyki oktorych **tu** mowi, **cudo-** **23**
 wne były. **proroctwo** **IL.** **K. G.** **przez** **24**
co. N.L. **li** / **abowiem** acz ty dobrze dziełniesz; **25**
 *także. G. **ale** sie drugi nie budnie. **Dzieł** nie **Bogu** **26**
 moiemu / **iz** ięzykiem was wszytekich mowie. **Alle** w **27**
 wy wszyście ięzy-
 kami mowie G. **kości**ele wole pieć słow według wyrozumienia me-
 go powiedzieć aby y drugie nauczył: niżeli dziesięć
 tysięcy słow **obcym** ięzykiem.

Zacz: 157. **Coż** tedy jest bracia: gdy sie schodźcie / każdy z **26**
 Te dary **na** on was ma **Psalm** / **ma** naukę / **ma** objawienie / **ma** ięzyk / **27**
 czás były **pospo-** **ma** wykładanie: **wszystko** niech będzie ku zbudowa- **28**
 lite między **niu.** **Choć** iaż kto ięzykiem mowi: **niech** to będzie po- **27**
 Chryściány. **dwu** / **abo** nawiecey po trzech / y to **na** przemiány / **28**
ieden niechay tłumaczyć. **A** iesliby tłumaczyć **nie** by-

to / niechże

to/ niechże w Kościele milczy: a niech mówi sobie a
 29 Bogu. i Prorocy też niech mówią dwa albo trzy/ a
 30 inſy niechay rozſadzają. i A ieſliby inſemu ſiedza-
 31 cemu było obiaſwiono/ pierwſy niechay milczy. i Bo
 możecie wſyſcy po iednemu prorokować; aby ſie
 32 wſyſcy wcyli/ y wſyſcy náponnieni byli. i A du-
 33 chowiec Prorokom/ poddani ſa Prorokom. i Abo-
 wiem Bog nie ieſt *Bogiem* roſtyrkow/ ale pokoju: iáto
 34 też we wſyſkich Koſcielech ſwíetych náuczam.
 35 i *U*niemiáſty* niech milczą w Koſcielech: abowiem
 nie dopuſzcza ſie im mówić/ ale máia być poddane/
 36 iáto y zakon mówi. i A ieſli ſie czego chce náuczyć/
 37 niechże domá ſwoych meżow pytaia. Abowiem ſro-
 38 morá ieſt niewieſcie w Koſciele mówić. i Iżali od
 39 was wyſto ſłowo Boże/ albo do was ſámych przyſto:
 40 i Jeſli kto zda ſie być Prorokiem/ albo duchownym/
 niechże pozna iż to co wam piſe ſa Páńskie rozka-
 38 zania. i Lecz ieſli kto niewie/ o nim też wiedzieć nie be-
 39 da. i A tak brácia żadaycie tego abyſcie prorokowali:
 40 a mówić ięzykami nie zabraniajcie. i Ale wſytko
 niech będzie wćciwie y porządnie między wámi.

N A V K I Y P R Z E S T R O G I.

2 Abowiem kto mówi ięzykiem.) W pierwſzym onym Koſciele
 Apoſtołſkim Chreſcijańie przyiawſzy Duchá s. bráli żaraz cudo-
 wne dáry tego: a zwaſzczá iſz mówili nowymi ięzykami Ktorych
 pierwey nie umieli/ y prorokowali/ y piſmá wykládali. W tych te-
 dy dárách cudownych tu Apoſtol mówi: przekládáć dar proro-
 kowania/ to ieſt wykládánie tájemnic wiáry/ nád dar mówienia
 rozumátemi y nieznátomemi ięzykami. Przetoż to nie Kzeczy/ co
 ſektarſe z tego rozdziału pſzczu Wſzey Látuſkiej y modlitwám
 Koſcielnym przywódsa.

9 Także y wy ieſlibyście.) Jeſt rzecz pewna / iſz w tym rozdziale
 Apoſtol nie mówi o Wſzey/ o czytániu piſmá / ani o ſpiewániu zánia máia być
 Koſcielnym (iáko ſłow iego heretycy gwałtownie náciągáia) ale ięzykiem poſpo-
 2. o rozmowách y exhortácyách / w pierwſzym onym Koſciele zwy-
 czáynych. Abowiem iáko meczennik s. Iuſtinus opiſane / ſcha-
 2. le.

Osobne modlia-
 twy mogą być
 ięzykiem nie-
 znátiomym.

abó potieſzeni
 G.

duchci proro-
 kow poddány
 ieſt L. S.

2 L. G. S.
 * wáſe. G.

niewiáſtam. G.
 To też herety-
 kom Kátholicy
 ſłuſſnie mówić
 mogą.

niedchay nie-
 wie. G. S.

1 L. G. S.

Dáry duchowe
 ne koſciółki pira-
 wſzego.

Rozmowy y ka-
 litym w koſcie-
 le.

dzáli ſie

61. Tim:
 2. d 12.
 61. Moy:
 3. c 16.

Dzie: 8.
 17.

In Apolo:
 2. in fine.

Zwyczaj ko-
ściół pierwszy
go.

Lacińskiego da-
bo Greckiego
języka w koście-
le używać Pa-
weł nie żąda-
ł.

Dzielił się Chrześcijanie w niedzielę: y naprzód pisma po Grecku czytano (także y dziś u nas po Łacinie w pierwszej części Mszy s. proroctwa/listy Pawła S. y Ewangelie czytano) potem biskup mówił do ludzi kazanie: więc ofiarę Mszy s. sprawowano / y Sakrament ciała Pańskiego rozdawano. A nakoniec bywały conferentie y rozmowy o rzeczach duchownych: ktorzyż teraz we zwyczajnie nie mają. Aby tedy w wielkości ludzi nie było zamieszanie/pośtanowił był Paweł S. aby na każdej takiej rozmowie/dwa tylko albo trzy / y to jeden po drugim mówili: a drugy aby słuchał / a prorocy rozsądzał: a jeśli by / po ki jeden mówi / było drugiemu od Ducha s. natchniono co lepszego / aby pierwszy milczał / a ten mówił. Lecz iż Korynthyjanie / aby się z tym cudownym darem testów pokazywali / rządzili na tych rozmowach testów obcych a nieznanym używali: przetoż ich z tego Paweł strofił. Bo rozmowy / exhortacje albo nąpomniania / także y kazania / mają być rozumnym testem czynione / aby od wszystkich były rozumiane. Toć jest własny cel rozdziału tego / y wymysł Pawła S. także nie tylko wszyscy Doktorowie / pisać na to miejsce / wyzna- wania: ale y sam Apostoł dosyć pokazuje.

Bo jeśli bych się modlił językiem.) A tu nie mówi Apostoł o tak-
wnych modlitwach y śpiewaniu kościelnym: Ktore się w Gre-
cy u Korynthyjczyń bez wątpienia po Grecku odprawowały: tak-
także dziś u nas po Łacinie: ale o nowych pieśniach duchownych /
ktore na on czas Chrześcijanie mający dar testów / na onych ro-
zmowach / ślądali y śpiewali o wysokich tajemnicach testem tak-
kim obcym: Ktorego żaden nie rozumiał: a czasem ani ten sam
ktory im mówił: o czym Tertullian / Dionysius y Eusebius
świadcza. Co iż na chwałę y na dziełowanie Panu Bogu / a przy-
tym na swa y na innych wiernych pocieche y zbudowanie czynili:
przetoż Paweł także aby tak rozmowy / także y te nowe pieśni przy-
rozmowach / bywały testem pospolitym / Ktoremby ludzie roz-
umieli: aby y prostacy / ktorzy takich pieśni ślądać nie umieli / mo-
gli je wždy rozsądzać y potwierdzać / odpowiadać Amen. Prze-
toż y to miejsce darmo nam herecyty przeciwko Mszy Łaciń-
skiej żądawia: na ktorey żadnych pieśni nowych y cudownych
nie śpiewają: y ktora nie obcym takim albo nieznanym testem /
ale pospolitym y wiele ludzom y narodom zwyczajnym y
znanym odprawia: y przy ktorey wszystko duchowieństwo y
świeckie nie mało miasto innych prośb / odpowiada Amen.
A jeśli się kto chce dale y o to spierać: temuż Apostolem odpowie-

my: Dec

y. 27. 29.
30.

14

y. 2.
y. 14.

Kor: 11.
16.
Aug: epi:
118.

39

my. Żeć my takiego obyczaju nie mamy ani Kościół Boży. A; Au-
gustynem s. J. dysputować przeciw temu co zgodnie Kościół wspi-
teł po święcie zachowuje / iest nader zuchwale śmiałość.

A mówić ięzykami nie zabraniajcie.) Czemuz tedy odświeżenie
zabrania / aby ięzykiem Łacińskim nie miewano / y inſze mo-
dlitwy y śpiewania Kościelne odprawowano : iako sie zawiſe od
początku w Kościele Chrześciāńskim zachowało : A zwłaszcza iż
ięzyk Łaciński nie iest nowy / ani obcy / ani nieznanomy : ale wſzy-
tkim narodom Chrześciāńskim zwyczajny y wiadomy. A doſyć
iest / według Apostoła / żeby ięzykiem poſpolitym prorokowano /
to iest kazanie miewano y piſmā wykładano.

Sektarze czynia
przeciw Apo-
stolskiemu ro-
kazaniu.

ROZDZIAŁ XV.

1 Przypomina im iż P. Chrystus z martwych wstał / 5 A wka-
zał sie mnogim. 8 A nawet y temu ſamemu / ktory sie zowie na-
mniejszyym z Apostołow. 12 A ſiad potężnie dowodzi y nāſzego
z martwych wſtania. 35 A poradek y ſposob tego opisuie. 40 A
rozma chwałę tych ktory powſtana / nie tylko nā duszy / ale y nā
ciele. 54 A śmierć będzie poſłata czaſu zmartwychwſtania.

S I O D M A
CZESC o zmar-
tych wſtaniu.

Gal: 1.
b 11.
1. Piot:
2. d 24.
Iza: 53.
b 5. c 9.
1 Ion: 2.
a 2.
Matt: 12.
c 40.
Mat: 23.
a 6.
Mar: 16.
a 6.
Luk: 24.
a 6. c 34.
d Ian 20.
c 19.
e Dzie: 9.
a 3.
f Ephe: 3.
b 8.

1 **A** Oznaymuie wam / bracia / Ewangelia kto-
2 ram wam opowiedział / ktorasćie też przyieli-
3 y w ktorey ſtoicie / i przez ktora też zbawienia
4 doſtepuiecie : iessi pamietaćie iakiem obyczajem prze-
5 powiedałem wam / chybābyście prozno wwierzyli.
6 i Bo naprzod podałem wam com też wziat: iż b Chri-
7 stus umarł za grzechy nāſze według piſmā: i a iż byt
8 pogrzebion / iż też powſtat z martwych trzeciego dnia
9 według piſmā: i a iż sie dał widzieć Cephie / a po-
tym onym iedennaſciam. i Potym byt widzian
wiecey niſzli od pięci ſet braciey wſpołec: z ktorych
wiele ich trwa aż dotad / a niektorzy też zaſneli. i
potym byt widzian od Jakubā / potym od wſytkich
Apoſtolorow. i A nā końcu po wſytkich byt widzian
y ode mnie iakoby od poronionego plodu. i Bom ſia
iess namniejszy niedzy Apoſtoly: ktorym nie iess go-
dzien aby mie zwano Apoſtolem / iżem prześladował

Zacz: 158.
Lecya nā te-
dennasťa Wie-
dziele po S-
wiatkach.

Przeciwko bła-
dowi pogānow
y Sāduccuſow,
ktory przyeli-
ciał zmartwych
wſtania, tu Pā-
wel diſputuie.
druuinaſciam.

G.
G.

Kościół Boży. ? Lecz to com jest / z łaskim Bożey jest: 10
 a łaska tego tu mnie prozna nie była:
 * ktora jest. G. ałem wiecey pracowal niż oni wszyscy: wśakże nie 11
 * Choćiaż tedy ia. G. ia / ale łaska Boża * zemna. ? * Abowiem choćiaż ia / 11
 choćiaż oni / tak przepowiedamy / y tak eście wwierzyli. 12
 Zacz: 159. ? A iesliż o Chrystusie powiedaćia iż zmartwych 12
 wstāt: iakoż mówia niektorzy między wami że zmar 13
 twychwstania nie mās: ? Lecz iesli zmartwychw 13
 stania nie mās: tedy ani Chrystus nie powstāt / zmar 14
 twych. ? A iesliż Chrystus nie powstāt / tedy prozne iest 14
 przepowiedanie naše / prozna iest y wiara wasza. ? y 15
 * y my. G. znaydujemy sie też * fałszywymi świadki Bożymi: iż e 15
 * o Bogu. G. śmy świadczyli / przeciw Bogu / że Chrystusa wzbu 16
 dził: ktoregoć nie wzbudził / iesliże umarli nie pow 17
 stali. ? Bo iesliż umarli nie powstali / tedy y Chrystus 17
 nie powstāt. ? Lecz iesli Chrystus nie powstāt: tedy 17
 prozna iest wiara wasza: bo ieszcze iescieście w grze 18
 chach waszych. ? A także y ci pogineli / ktorzy zaśniali 18
 w Chrystusie. ? Jesliż tylko w tym żywocie / w Chri 19
 stusie nadzieie mamy: iescieśmy niedzniejszy niżli w 19
 śyścy ludzie. 6
 Zacz: 160. ? Lecz teraz Chrystus zmartwychwstāt z pier 20
 wiaśtkiem tych ktorzy zaśniali. ? ^b ponieważ przez 21
 człowieka śmierć / y przez człowieka powst.: nie umar 21
 * Bo iako. G. tych. ? A iako w Adanie wszyscy umierali; tak y w 22
 Chrystusie wszyscy ożywiemi beda. ? A i każdy w swy 23
 rzędzie: Chrystus pierwiaśtkiem / potym ci ktorzy są 23
 * 1 L. G. S. Chrystusowi / * ktorzy wwierzyli / w przyście iego. 24
 ? Potym koniec: gdy poda krolestwo Bogu y Ocy / 24
 * wśelka. G. gdy zniszczy wśelaką zwierzchność / y * władza y moc. 25
 * Boć ma. G. ? A ma krolować: ^k ażby położył wszystkie nieprzyja 25
 * nąściatek nie- cioty pod nogi iego. ? A * ostatni nieprzyjaciel śmierć 26
 przyiaciolką. bedzie zniszczona. Bo ^l wszystko poddał pod nogi iego 26
 N. L. go. A gdy mówi; ? Ze mu wszystko iest poddano: iā 27

3 Obiaz: 1
 b 5.
 Kolof: 1
 c 15.
 b 1. Mor.
 3. a 6.
 Rzym: 5
 c 12. y 6.
 d 23.
 11. The.
 4. d 15.
 k Ptal: 109
 a 2.
 Zyd: 1. d
 13. y 10.
 c 15.
 1 Ptal: 5.
 b 8.
 Zyd: 2.
 b 8.

28 Ista rzecz jest / iż okrom tego ktory mu poddał wszystko.
29 I Lecz gdy mu wszystko poddano będzie : tedy y sam
Syn będzie poddan temu ktory mu poddał wszystko :
aby Bog był wszystko we wszystkich.

29 I Bo inaczey coż uczynia ci ktorzy sie krzesa za v
marte / iesliże koniecznie vmarli nie powstają Przecz

30 że sie y krzesa za nie ? I Przecz y my każdey godziny

31 w niebezpieczeństwie jesteśmy ? I Każdey dzień umie-

32 ramy prze wasze pochwały bracia / ktora mam w Chri-

32 stusie Iesusie Panie naszym. I Jesliżem sie (według

człowieka mówię) ze zwierzem potykał w Ephezie / coż

33 mi za pożytek / iesli vmarli nie powstają? Jedzmy y

34 piymy / boć iutro pomrzemy. I Nie dajcie sie zwo-

34 dzie / Słecz rozmowy psuta dobre obyczaje. I Oducćcieś

35 sie / sprawiedliwi / a nie grzeszcie. boć niektorzy nie

35 mają znajomości Bożej : mówięc wam ku zawsty-

36 dzeniu. I Ale kto rzecze ; Jakoż wzbudzeni bywają

36 vmarli : a w takim ciełe wynida ? I Głupi / co ty sie

37 iesli to nie bywa ożywiono / iesli pierwey nie obumrze.

37 I Co sie iesli / nie sie iesli ciała ktore ma wyniść / ale

38 gołe ziarno / iako na przykład / pszeniczne albo z inszych

38 ktore. I Al Bog daie mu ciało iako chce : a każdemu

39 nasieniu / iego własne ciało.

39 I Nie każdec ciało / tymże jest ciałem : ale insze ludz-

40 kie / insze bydłce / insze ptasie / a insze rybne. I say ciała

41 niebieskie / y ciała ziemskie : aleć insza jest ozdoba nie-

41 bieśkich / a insza ziemskich. I Insza iasność słońca / in-

42 sha iasność księżycy / a insza iasność gwiazd. Albo

42 wiem gwiazda od gwiazdy różna jest w iasności :

43 I Tak ci y zmarnychwstanie. Bymy wsiiane ciało w

43 skazitelnosci : a powstanie w nieskazitelnosci. I By-

44 wa wsiiane w słabości : a powstanie w chwał-

44 ębnosci. Bywa wsiiane w słabości : a powstanie w

44 chytkości. I Bywa wsiiane ciało bydłce : a powsta-

Zacz : 161.

³ dla pochwały
waszcy. N. L.

³ sprawiedliwie.
4 L. G. S.

³ iako chciał. 8
L. G.

Zacz : 162.
G.

³ powstaie. 1 L.
G. S.

nie ciało duchowne. Jesli jest ciało bydlece / jest też duchowne: i iako napisano: "Stat sie pierwszy czło-
 45 wiek Adam' w dusze żywiaca; a posledni Adam' w ducha' ożywiáiacego. i Lecz nie pierwsze ciało ducht-
 46 wne / ale dusza żywiace: potym duchowne.

Zącz: 163. i Pierwszy człowiek z ziemi / ziemski: wtory czło-
 47 wiek z nieba / niebieski. i Jaki ziemski / tacy też ziem-
 48 scy: a iaki niebieski / tacy też niebiescy. i Przetoż iá-
 49 kosny nosili wyobrażenie ziemskie: nosmy też wyo-
 50 brażenie niebieskiego. i Al toć mowie bracia / iż ciało y
 krew królestwa Bózego osiągnąć nie moga: y skaza
 w nieśkazitelnosci dziedziczyć nie bedzie.

Lektia w dzień i Otoć wam tajemnice powiedam: Jeć wśyscy
 51 Żadusny. z martwych wstaniemy; ale nie wśyscy przemienie-
 52 ni bedziemy. i Barzo przedko / we mgwienie oká / ná-
 trabe ostáteczna (abowiemci zátrobi) a umarli po-
 wstana nieśkazonymi / a my bedziemy przemienieni.

**nie wśyscy zae-
 sniemy, ale wśy-
 scy. G. S.** i Boć musi to skazitelne przyoblec nieśkazitelnosc:
 53 y to smiertelne przyoblec nieśmiertelnosc. i Al gdy
 54 to *smiertelne przyoblecze nieśmiertelnosc: tedy sie
 *skazitelne przy-
 oblecze nieśka-
 zitelnosc y to
 55 i L. G. S. ożenie mowa ona napisana: "Smierc jest pozarta
 56 i pieklo. G. w zwycięstwie. i Gdziez jest zwyciestwo troie o smier-
 57 i gadlo troie. smierci / ościen troy: i Al ościen
 58 i daie. G. smierci / jest grzech: a moc grzechu / zakon. i Lecz
 dzieka Bogu / ktory nam dal zwyciestwo przez Pa-
 na naszego Jesusa Chrystusa.

Zącz: 164. i Al tak bracia moi mili / badzcie státeczni a niepo-
 ruszeni / obstitiac w robocie Pánstiey zawse: wie-
 dzac iż praca wasza nie jest prozna w Pánu.

NAVKI Y PRZESTROGI.

Kátholicka wiá-
 rá nie pochyt-
 bna.

Y znaydujemy sie falszymi.) Tak też y my dziś powiedzieli
 15 mozemy: Jesli Kátholicka wiara jest falszywa: tedy pierwszy
 Apostołowie násy byli świadkami falszymi: y wśytkie naro-
 dy Chrześcijánskie prozno w Chrystusa wtręczyli y wśyscy proz-

bowie násy

o Oze: 13.
 d 14.
 Zyd: 2.
 d 14.
 1. Ian 5.
 a 5.

Phil:
 Ian
 30
 Ma
 38
 Luk
 50
 2. M
 12.

Phil: 2. 6. Jan 10. 30. Mar: 10. 38. Luk: 12. 50. 2. Mach: 12. 44.	28 Kowie nąsy w grzechach swych pomarli / y zgineli ną wieki. Tedy y sam Syn będzie poddan.) Albo w swotich członkach wter- nych y wybranych: albo według natury swey człowieczej / Ktora będzie Bogu prawdziwie poddana. Lecz według Boskiej na- tury / Syn jest rowien Oycu / y owsem iedno z Oycem. 29 Ktorzy sie krzczą za vmárle.) To jest ktorzy sie modla / posieca y trapia za dusze vmártych / aby byly wyzwolone. Jáko y ną in- nych wielu intersech / Krzest znaczy utrapienie. Podobne temu jest ono miesce: Jestli vmarli nie zmartwychwstana / szyniaby y prozna rzecz byla modlit sie za vmárle. 41 Insa iásność słonca.) Nie iednąka będzie ciał swiętych iásność albo chwala / ale rozmaíta / według rozlicności zasług. Aug. 44 A powstanie ciałem duchownym. Jáko ciało wcielbione / choć jest duchowne / ale przeście jest prawdziwe ciało: tak choć w Sa- krámentie ciało Páńskie jest nieciałem duchownym obyczajem: wsákże przeście jest istotne y prawdziwe ciało.	Syn Boży iáko Oycu jest pod- dany. Posty y żałoby za vmárle. Rozmáitość za- sług y zapłaty. Ciało Páńskie w Sakrámentie iákie.
---	---	---

ROZDZIAŁ XVI.

1 Napomniawszy ich / aby składali iálmużne Chrześcianom
nieśkátacyin w Jeruzálem. 10 Záleca im Tymotheusá. 15 A
dom Stephántu. 19 A nákoniec ie pozdrawia. 23 A błogos-
ławí un.

OSMA CZESC
o składaniu iálmu-
żny.

13. 2. 5. 1 A 2 3 4 5 6 B 7	N O składaniu ktore bywa ną swiete / iákom po- stánowił kóściołom Galáckim / tak też y wy czynicie. I Pierwszego dnía po Sobocie káž- dy z was niech odkłada v siebie / chowáiac co mu sie podobá: aby niedopiero gdy przyide / składania były. I A gdy przyide: ktorebysciekolwiek vchwalili przez listy / te posle aby odnieśli szczodrobliwosć wáśe do Jeruzálem. I A iesliby słusna byla żebych y ia siedl: zemna poyda. I Lecz przyide do was / gdy przyde przez Mácedonia. boć poyde przez Mácedonia. I A po- dobno pomieśkam v was / albo też przeżimuię: aby- ście wy mnie przeprowadzili / kedykolwiek poyde. I Abowiem niechce was teraz widzieć miáiac: bo sie spodzieram iż pomieśkam z wámi czas niekto-	to jest, w Nie- dziele. Zácz: 165.
---	---	--

skuteczne. G.

G.

Zacz: 166.

G. S.

* y Acháiká. N. L.

* wšytkie. N. L. S.

* v ktorych teſ mam goſpode.

N. L.

N. L.

To ieſt (z Syryjskiego) Pan naſz idzie. Iako by rzekł: Bo Pan naſz idzie, który go oſadzi

y ſkarże.

N. L.

ry/ieſli Pan dopuſci. I A pomieſkam w Ephezie aż do Światek. I Abowiem dziwi mi ſa otworzone wielkie y iáwne: y wiele przeciwników. I A ieſliby przyſzedł Tymotheuſ / patrzyć aby bez boiaźni mieſkał z wami. bo Pánſka robota robi iáko y ia. I Niechayże go tedy niſt ſobie lekce nie waży: ale odprawdźcie go w pokoju / aby do mnie przyſzedł: boć go czekać z bráćia. I A o bráćie Apollu oznáymie wam / że go bárzo proſi / aby ſedł do was z bráćia: ale zgoła nie miał teraz woley iſć: lecz przyjdzie gdy czas po temu mieć będzie.

I Czuycieſ / ſtoycie w wierze / meźnie ſobie poczynaycie / y zmacniaycie ſie. I wſytko waſze niech będzie w miłoſci. I A proſze was bráćia / znaćie dom Stephany y Fortunatá / * iſ ſa pierwiaſti Acháikiey / a iſ ſie podáli ná poſługowanie ſwietym: I abyſcie y wy poddawáli ſie rákowym / y każdemu pomagájacemu y pracuiacemu. I A ráduie ſie z przyſcia Stephaná y Fortunatá y Acháiká / iſ to czego nam z was nie doſtawáto / nágradzili. I Bo ochłodzili y ducha mego y waſzego. Poznawaycieſ tedy rákowie. I Pozdzwiaia was * koſcioly Azyiſkie. Pozdzwiaia was wielce w Pánu / Aquilás y Pryſcillá / z zgromádzeniem ſwym domowym*. I Pozdzwiaia was wſyſcy bráćia. Pozdzwiecie iedni drugie w ſwietym pócátowaniu. I Pozdzwienie reka moia Páwłowa. I Jeſli kto nie miłui Páná naſzego Jeſuſá Chriſtuſá / niech będzie przeklectwem Máranáthá. I Láſká Páná naſzego Jeſuſá Chriſtuſá z wami. I Miłoſć moia z wami wſytkimi w Chriſtuſie Jeſuſie. Amen.

Pierwſy do Korynthian piſány ieſt z Philipowá, przez Stephána y Fortunatá y Acháiká y Tymotheuſá. G.

Epiphan:
hgre: 75.

8

Aż do świątek) To pewnie ábo o świątkách Chrześcijańskich
ma być rozumiano / iáko Epiphánius rozumie ábo przynamniej
o świątkách Żydowskich: á nie zgólá o pięćdziesiąt dniách / iáko
Czechowic bładzi.

Argument wtorego listu do Korynthian.

W Tym liście Páwel s. przelożywszy naprzed vtrapienia Kto-
re w Azyey cierpiał / wymawia sie / że ich / iáko był obiecał /
leścze nie nawiedził. w Rozd : 1. Powtore / wsłeczniłá onego
pierwey záfłerego / ále tuż pokutującego / záfie przytác káże. w
Rozd : 2. Porzucié / náprzeiw fałszywym Apostołom Żydotacym
pokázue / iáko Ewángelia jest nád stáry zákon dáleko zacnieysza:
vpominátac ich swym przykládem ku cierpliwości w przesłado-
waniu : á maliejszym z niewiernymi záfázuiac. w Rozd : 3. 4. 5.
y 6. Poczwarte / záleca im skłádanie iálmuzny ná vbogie Ko-
ściółá Jerosolimskiego. w Rozd : 8. y 9. Popiate / káże sie im
itzedz fałszywych Apostołow : przeiw którym áby godności
swey y wrzedu swego obronił / ácz nie rád chwalić sie musí z prac-
y z mał swoich / Ktore podiał w przepowiedaniu Ewángeliey / y
z obiówienia Ktore miał od Boga. w Rozd : 10. 11. y 12. Náko-
niec / zágroziwszy im / że ie stárze przyśedzy / iesli sie nie vzna-
ia : vpominánim / pozdraviánim y błogosławienstwem swo-
go listu záwierá. w Rozdziale 13.

LIST PAWŁA S. DO KORYNTHIAN W T O R Y.

ROZDZIAŁ I.

1 Pozdrowiwszy Korynthiany Apostoł pokazuje / z takich go
trudności w Nhey Pan Bog wyrwać raczył / aby on też drugich
mógł cieszyć. 12 Potym oznajmuie sercá swego y nauki szczerość.
16 Sprawuie sie / iż to / że do nich nie przyszedł iáko był wmyślił /
nie stało sie żadnym nieślátkiem tego. 18 Zalecáiac pewność y
prawde swej nauki.

Záčz: 167.

Leżcy o S.
Meczenikách
Biskupách.

ábo przez po-
ciechy. G.

ábo cieszy. G.
ábo dla wáśey
poćiechy.

ábo poćiešení.
G.

ábo dla wáśey
poćiechy. G.

15 L. S.

skutek poká-
zuie w cierpli-
wości. G.

áby nádzieía
náśá o was mo-
cna była. N. L.

Nawet Apostoł Jhesuś Christu-
śá przez wola Bożá y Tymotheusz brát:
Kościotowi Bożemu ktory iest w Ko-
rynćie / ze wsytkimi śwíetymi ktorzy sa
we wsytkiey Acháiey. 1 Láská wam y pokoy od Bo-
gá Oycá náśego y Pána Jhesuś Christuśá.

1 a Błogosławiony Bog y Oćiec Pána náśego
Jhesuś Christuśá / Oćiec miłosierdzia / á Bog wse-
lákíey poćiechy / 1 ktory nas cieszy we wśelákim wtra-
pieniu náśym : á bysiny y my mogli cieszyć te / ktorzy
sa w káżdym wćisku / przez nápomínánie / ktorym
nas same Bog nápomína. 1 ábowiem iáko w nas
obśtúia wtrapienia Christuśowe: ták też przez Chri-
stuśá obśtúie y poćiechá náśá. 1 Al choć bywamy w
trapieniu / dla wáśego nápomínánie y zbáwienia :
choć nápomínánie bywamy / dla wáśego nápomí-
nánie y zbáwienia / ktore sprawuie cierpliwość
tegoż wtrapienia ktore y my cierpimy : 1 á nádzieía
náśá o was mocna iest : wiedzac iż iáko iestesćie v-
czesníkámi wtrapienia ták będzieciey poćiešení.

1 Abowiem

1 A

2

3

4

5

6

B

7

1 Eph: 1.
a 3.

1. Piot: 1.
a 3.

- 8 ¶ Abowiem niechcemy aby wam było tájno brá-
 9 cia/ o wciřku nášym/ ktory nas potkał w Alzey: i że-
 10 siny byli názbýt obciążeni nád síle/ ták že nam był ten
 11 żywot omierzt. ¶ Ale siny sami w sobie mieli wyrok
 12 śmierci; aby siny nie wřali sami w sobie/ ale w Bogu
 13 ktory wzbudza umárte/ ¶ ktory z ták wielkich niebe-
 14 spieczestw' wyrwał nas y wyrwa: w ktorym ná-
 15 dzieie mamy iř tež ięscze wyrwie/ ¶ gdy sie wy tež do
 16 tego modlitwa za námi przyczyniác bedziecie: aby
 17 za dar przez modlitwa wiela osob nam dány/ dzieki tež
 18 byty od wielu 'za nas' czynione.
- 12 ¶ Abowiem ták iest' pochwała nářa/ řwiádecstwo
 C sumniemia nášego; iř w prostoci y řczeroci Bořey/
 13 á nie w mądřoci cielesney / ale w łasce Bořey obco-
 14 wálisiny ná tym řwiecie: á nawiecey miedzy wámi.
 15 ¶ Bo nie inře rzezy piřemy wam/ niřli ktoreřcie czy-
 16 tál' y znacie. A náđziwam sie/ iř tež ář do řonca po-
 17 znacie: ¶ iářosci tež poznál nas po czeřci/ iř ieste-
 18 siny 'pochwała wářa/ iářo y wy nářa/ w dzień Pána
 19 nášego Jesuřa Chrystuřa. ¶ Z řa wřnoscia chćia-
 20 tem bytiř do was pierwey / abyřcie 'wtore dobro-
 21 dzieystwo' mieli: ¶ y przez was przeř do Mácedo-
 22 niey/ y zářie z Mácedoniey przysć do was / y od was
 23 być doprowádzon do Iudřkiej ziennie. ¶ A gdym to
 24 rozmyřlat/ iřalim vřyt iákicy leřkomysřnosci: Abo to
 25 co rozmyřlam / řali wedlug ciátá rozmyřlam / aby v
 26 mnie bylo 'TAK y NIE ták': ¶ Aleć wierny iest' Bog/
 27 iř mowá nářa ktora 'byłá' do was / 'nie iest' w niey
 28 IEST, y NIE iest'. ¶ Abowiem Syn Bořy Jesus
 29 Chrystus / ktory miedzy wámi przez nas był przepo-
 30 wiedány przez mie y Sylwaná y Tymotheuřa/ nie był
 31 'IEST y NIE: ale IEST' w nim bylo. ¶ Bo ile iest'
 32 obietnic Bořych/ w nim řa 'IEST': przetoř y przeřen
 33 Amen Bogu/ řu chwale 'nářey'.

Záč: 168.

z tákowey
řmierci. G.

za was i L. G.

Záč: 169.

chlubá.

z L. S.

ktore czytacie.

i L. G.

G.

chłuba ábo řla-
wa.wř: wtora řa-
řka.Ták, ták, y
Nie, nie. G.

bywa. i L.

nie byłá, Ták
y Nie. G.Ták y Nie: ále
Ták G.

Ták. G.

przez nas. G. S.

Zacz: 170.

was z nami i L.

G.

¶ A który nas potwierdza z wami w Chrystusie / 21
 ¶ A który nas pomaga / i jest Bog: ¶ A który też zapieczę- 22
 tował nas / y dał zadatek Ducha w sercach naszych.
 ¶ A ia świadkiem sobie wzywam Boga na dusze mo- 23
 ie / iż folguiać wam iestem nie przyszedł do Boryn- 24
 chu: ¶ nie / iż byśmy panowali wterze wáśey: ale i
 iestem pomocy weseła wáśey: Albowiem wiá-
 ra stoicie.

NAVKI Y PRZESTROGI.

Christus wier-
 nych swych cier-
 pi y zaśluguie.

Vtrapienia Christusowe.) Wszystkie vtrapienia wternych zow- 5
 sie vtrapienia Pána Christusowe: nie tylko pize to / że ie dla Chri-
 stusa cierpia: ale iż tak iest wielkie slaczenie y wnta miedzy Chri-
 stusem glowa / a każdym żywym cslonkiem tegoż ciała / Ktory iest
 Kościół tego: iż cokolwiek cierpi Ktory cslonek / to iakoby też glo-
 wa cierpiła. Jákoby z drugiey strony / cokolwiek dobrego Ktory
 wterny czyni / ábo temu czynia: tak to iest Bogu wdzięczno / i
 Koby samemu Christusowi ábo od samego Christusa wymono-
 bylo. Co gdyby wważyli odszczepieńcy / nie dziwowaliby sie te-
 mu / że Bątholikówie o zaślugach y dosięc czynieniu świętych tak
 wiele trzymia.

Wzywanie świe-
 tych.

Modlitwa za nami.) Jest Paweł prosi ludzi o modlitwe / bez 11
 vblżenia pośrednictwa Pána Christusowego / y nadsieie Ktora
 miał ku Pánu Bogu: Czemuż odszczepieńcy mówia / żeby prośby
 náše oprzyczynę świętych co wymowály / ábo pośrednictwu Chri-
 stusowemu / ábo vsłuchi nášej ku Pánu Bogu: Jákoby ábo
 wietża zżywość była Bogu / prosić o modlitwe świętych w nie-
 bie / nišli ludzi grzesznych na ziemi: ábo wainieyża była przyczyna
 ludzi iestże tu żywacych / nišli przytacił Bozych tuż z Christusem
 w niebie Eroluacych.

Nieślátek here-
 tykow.

Iest y nie iest.) Nie był Paweł S. w náuce swej odmienny / 18
 Ko Luter / Ktorego náuki przeciwne o wszystkich artykulech wiáry
 od Bątholików sa zebrane: ani iákoby wzmowię tego / o Ktorych ie-
 den zacny cslowiek storo z przodu mowił: Jż wiam co teraz
 wierza: ale niewiem co przyszłego roku wierzyć beda.

Chárácter ábo
 pieczęć krzyża S.

Ktory też naznaczył nas.) Z tego mieysca y ze dwu innych temu 22
 podobnych / dowodza święci Doktorowie / iż Krest s. nie tylko iá-
 słe dńie / ale też dusze okreszonego pieczętnie mienákim znákem y
 piatnem duchownym / Ktore nigdy zglądzone być nie może. A

Georg:
 Dux Sa-
 xonia.
 Ephesi: 1.
 13.
 Ephe: 4.
 30.

1. Piot: 5.

3.

Mat: 20.

25.

Mar: 10.

42.

Luk: 22.

25.

Dzie: 5.

4.

1. Kor: 5.

5.

2. Kor: 10.

4.

1. Tim: 10.

Tit: 1. 11.

przetoż kżesz raz przyiety nie ma być powtorzony: iako y Bierz-
mowanie y kłópnstwo: ktore tákże iako y kżesz / cehy abo pia-
tno ná duszy zostáwnia. Concil: Florent: & Trid.

Nie iżebyśmy pánowali wierze waszey.) Gwałtowne / pysne y Pánomát wie-
niebáczne pánowánte przelożonych nádo poddánemi swemi / y nádo rze co iest.
wára ich / ták tu iako y ná innych mieyscach písmá S. test zázazu-
ne: Nie tšby przelożeni kóścielni mieli kádemu dopuścić wierzyć
iako kto chce: y nie mieli mocy swey wywáć náprzećiw nieposlu-
šnym / y heretykow nie kárác / y nie przymuśác ich / áby wáre raz
przyieta Bogu y kóścielowi záchowáli. Jáko czyni Piotr S. y
sám Páwel. Bo ácz sám Bog iest Pánem / dawca y sprawca wár-
ty: wśákże y pásterze sa pomocnicy y społ robotnicy iego. Bo
wáráz słuchánie słowá Bożego pochodzi / ktore či opowiedáta.

ROZDZIAŁ II.

1 Pokázate tš do nich nie przyšedł dla tego / áby im nie był
przyczyna smutku wietšzego. 6 Upomináiac ich / áby one^o wśe-
teczniá przyieli w iáste. 12 Przytym oznáymuie / tš ácz z wielka
praca / ále też z wielkim pożytkiem przepowiedáł. 15 Aczkolwiek
wonnóšć przepowiedánia ie^o / niektórym bylá przyczyna śmierci.

QU Lem to v siebie postanowił / ábych powtore
nie przyšedł z áśmucenim do was. ? Bo iesli ia-
was áśmucam: á ktož iest co by mie rozweše-
lit / iedno ten ktory iest ze mnie áśmucon? ? A tomci
wam nápisat / ábych przyšedšy nie miał smutku ná
smutek: z tych, ktoremibych sie był miał wćieszyć:
wśáiac o was wšytekich / że wesele moje wšyšcy á-
swe poczytácie.

4 ? Bomci wam nápisat z wielkiego utrapienia y
ściśnienia sercá wiele tez wylewáiac: nie przeto á-
byście sie áśmucili: ále ábyście vználi ktora mi-
tošć mam obściecy ku wam. ? A iesliž kto áśmucit /
nie mnieć áśmucit / ále po cześci / ábych was wšyt-
kich nie obćiažyt. ? Došćci temu ktory tákowý
7 iest / ná strofowániu tym ktore bywa od wielu: ? ták
ižby sie przećiwnym obyczáiem godžilo ráczey odpu-
ścić y ćieszyć / by snadž zbytnim smutkiem tákowý

Záč: 171.

miłóšć ktora.
G. S.

komu co odpu-
szcacie z L. G.
S.
i eslim co od-
puscił, komum
odpuscił.

Zacz: 172.

G.
abo dostatecz-
ny. G.
drudzy. G.
synkuiacy sło-
wem Bożym. G.
* iako. G.

Zwierchność
pasterska.

Odpusty.

pożart nie był. i Przetoż was prośe abyście miłość
przećiwko niemu potwierdzili. i Abowiemci też
dla tegom był napisat / abym przez doświadczenie
was doznał / iesliż we wszytkim iescieście posłusni.
i A komuscie co odpusćili / y ia. Bo y ia com odpu-
sćil / ieslim co odpusćil / dla wascm to uczynil, w osobie
Christusowey. i abysiny osukani nie byli od satańa:
abowiem nie sa nam tayne myśli iego. i Lecż gdym
przyšedł do Troady dla przepowiedania Ewangeliey
Christusowey / a dziwi mi były otworzone w Pánu:
i niemiatem vspokoienia duchowi memu / iżem nie
náłaził Tytusa brata mego / ale pożegnawszy sie z ni-
mi / pośedtem do Mácedoniey.

i A dzieka Bogu / ktory nas záwsze zwyciężcami
czyni w Christusie Jესusie / y wonność znátomosćci
swey obiańwia przez nas ná každym miešcu. i bo ie-
štesiny dobra wonnosćcia Christusowa Bogu w tych
ktorzy zbáwieni bywáia / y w tych ktorzy gina. i ie-
dnym wonia śmierci ná śmierć: a drugim wonia
żywota ku żywotowi. A do tego ktoż iest ták / sposo-
bny: i Bo nie iesťesiny iákó "wiele ich" / "fałšniacy
słowo Boże": ale * z šczerości / ale iákó z Boga / przed
oblicznošćcia Boża / w Christusie mowiemy.

NAVKI Y PRZESTROGI.

Iesliscie we wszykim posłusni.) Ktory wyšsey powieštal / i
niechćiał pánować ná wiára ich: ten tu oto pisećie chce mić po-
nich zupełne we wszytkim posłuszeństwo.

Bo y ia com odpusćil.) Tym przykládem Páwla S. y moca so-
bie w Apostolech od Christusá dána / Aušnie kóšiol grzešacym
niekiedy odpusty dáte: ktore ci / ktorzy ná mieysce Apostolskie ná-
stapili Biskupi / dla reży przyczyny rozdawáia: vpušćáiac nie
mála czešć pokuty od spowiedniká náznáczoney / abo ktora spá-
wiedliwie málá być náznáczona: aby cšlowieł pokutniacy zby-
tnim šinutćie nie był pogrzoiony / abo dla inney Aušney przyczyny.

Rozdział

Vyz: 1.
25.10 Jan 20.
25.

ROZDZIAŁ III.

1 Nie potrzebuie Apostoł ludzkiego zálecenia. 2 Gdyż go dosyć záleca pożytek przepowiedania tego. 3 Wierni są listem Chrystusowym / y máia słowo Boże ná sercach nápisane / nie czernidłem ále Duchem Bożym. 4 Káplami ábo studzy nowego Testamentu máia być w wietšey czci / á niŹeli studzy stárego Testamentu y litery. 5 Zydowie máia iestŹe zastane ná sercu swoim / gdy czytáia pismo / ktora przez wiáre w Chrystá Páná bywa odłeta.

1 **W**iec poczynamy záŹe zálecać sámych siebie:
A Czyli potrzebuujemy (iáko niektorzy) listow
2 záletnych do was / ábo teŹ od was* : ? Listem
nászym wy iestescie / nápisánym ná sercach nászych /
3 ktory znáia y czytáia wŹsycy ludzie : ? oznaymieni
Źe iestescie listem Chrystusowym / od nas spráwio-
nym / y nápisánym nie czernidłem / ále Duchem Bo-
gá żywego : nie ná tablicách kámiennych / ále ná ta-
blicách serca cielesnych.

* záletnych. G

obiáwieni be-
dac.

4 ? A mamy takie wŹanie ku Bogu przez Chrystusa:
5 ? nie iŹebyŹmy byli dostáteczni sami z siebie co my-
Źlić iáko sami z siebie : ále dostátecznoŹ náŹa z Bo-
6 gá iest. ? ktory teŹ uczynił nas godnymi Źlugámi no-
B wego Testamentu / 'nie litera ále Duchem'. bo lite-
7 rá zábita : á duch oŹywia. ? A iestlić posługowanie
Źmierci literámi wyrażone ná kámieniách / byto we
8 czci : tak iŹ synowie Izráelowi nie mogli pátrzyć ná
oblicze MojŹesowe / dla iáŹnoŹci oblicza tego / ktora
9 miáta zniŹeć : ? iákoŹ nie dáleko wiecey posługo-
wánie ducha we czci bedŹie : ? Bo iestlić posługo-
wánie potepienia / iest 'we czci' : dáleko wiecey po-
Źługowanie spráwiedliwoŹci ma być we czci.

Záčz: 173.

LeŹcyá ná
dwánaŹtá wŹie-
Źciele poŹwia-
tłách.
nie litery , ále
Duchá. L. G.czciá ábo chwa-
lá. 8 L. G. S.

10 ? A bórniemy to co wwieltbiono byto 'w tey mierze' /
C nie bytoć wwieltbiono / dla oney przewyŹŹáiaczey iá-
II ŹnoŹci. ? Bo iestliŹ to co miáło zniŹeć / w chwale
iest : dáleko wiecey to co trwa / iest w chwale.

tey strony.

Zacz: 174.

wzywamy i L.
nakoniec tego.

G.

abo zślepienie
były myśli ich.

G.

kiora. s L. K.
G. S.z chwały w
chwale.abo od Duchá
Pána, iáko wys-
kłada z Grze-
ckiego S. Basila-
lius.Apostołowie E-
wangelia pisali
raczej ná ser-
cach, a niżli ná
księgách.Literá iáko ja-
bija.Slepotá here-
tycka wiersza
niż Żydowska.

ści wzywamy: i á nie iáko Mojżesz kładł zaslonę
ná oblicze swoje/ aby synowie Izraelowi nie patrzyli
ná twarz ie^o co miało zniszczyć: i ále zátwardzone
były smysły ich. Abowiem áż do dzisiejszego dnia
táz zasloná w czytaniu stárego Testamentu trwa
nie bedac odkryta (ponieważ w Chrystusie niszcze-
ie:) i ále áż do dzisiejszego dnia/ gdy Mojżesá czy-
táia/ zasloná leży ná sercu ich. i Á gdy sie náwróci
do Pána/ będzie odietá zasloná. i Á Pan iestci
Duch. Á gdzieć Duch Páński; táim wolność. i Á my
wszyscy/ odkrytym obliczem chwale Páńská iáko w
zwiercieble wpatruiac/ w toż wyobrażenie przemie-
nieni bywamy/ z iáśności w iáśność/ iáko od Du-
chá Páńskiego.

NAVKI Y PRZESTROGI.

Iestcie listem Chrystusowym.) Oto widziś iż nie tylko to iest
słowo Boże/ co ná księgách martwych czernidlem nápisano: ále
wiecey to/ co ná księgách żywych/ to iest ná sercach wszystkich wier-
nych ludu pólcem Bóżyim przez Duchá S. nápisano: i to iest co
wszyscy po świecie Chrześcijáni wierzą y wyznawáia: ábo iáw-
na wiara y zwyczaj Kościoła powszechnego.

Litera zabija.) Jáko literá stárego testamentu nie dobrze roz-
mítána y nie ná Chrystusa obrocona/ rozkázuiecy/ á láski y Duchá
ku wypełnieniu tego co rozkázuie nie dawáiecy/ zábbia cielesne ży-
dy: Ták literá nowego testamentu nie dobrze rozumiana/ áni
Duchem Chrystusowym (który w samym Kościele Kátholickim
mieska) wykłádána/ zábbia heretyki: ktorzy iż tákie są cielesni y
Duchá Chrystusowego nie máiaicy/ żadnego pożytku/ dobrego y
świątego pisma Bózego nie odnośa: ále owšem wiéka sfo-
de y śmierci popadáia. Aug: serm: 70. O 100. de temp: O de spir:
O lit: cap: 5. y 6.

Zasloná w czytaniu.) Gdy iáśney protocy mówili o Kościele
niśli o Chrystusie: iáko Augustyn świádczy: tedy wiersza iest
ślepotá odświeczeniow/ ktorzy Kościół Kátholickiego w piśmie
ták iáśnie opisanego nie widzą: á niżli Żydow/ ktorzy sie Chrystus
sá doczytać nie mogą.

12

13

14

D

15

16

17

18

42. Moy:

34. d 35.

b Ian 4.

d 24.

3

Iere: 31.

31.

Zyd: 8.

10.

6

15

Augu: in

Psal: 30.

cont: 2.

Chrysoſt: 17
Term: de
Trinit.
Baſil: de
Spiritu S.

A Panci teſt Duch.) Pánem zowie Duchá S. Jáko Chryſoſt Duch S. ieſt Pá-
ſom S. y Baſilius to mieyſce wykładá. nem.

R O Z D Z I A L III.

1 I przez ſzczere á nie obłudne przepowiedanie Apoftoſkie/
Nowo Boże teſt wſytkim obciáwione. 3 Wytaſzy te / Których
ſercá ſa záſleptone. 5 Apoftołowie nie ſwoiey chwały ſukáli w
Ezánim / ále Chriſtuſowey. 7 Noſiac drogi ſkarb w naczyniu
gliniánym. 8 Wiele cierpieć á przedſiá nigdy nie wſtawiać.
7 Bo to krotkie á lekkié doczeſne wyciápienie / ſpráwne nam wie-
czna á niewypownna chwale.

1 **A** La tego máiac to uſługowanie: tak iáko-
2 ſiny otrzymáli miłóſierdzie; nie wſtawamy /
3 ? ále odrzucamy pokrywánia ſromotne / nie
obchodząc ſie chytroſciá / ani fałſzuiąc ſłowa Boże-
go: ále okazánim prawdy zálecáiac ſie ſámych do
4 wſelkiego ſumienia ludzi przed Bogiem. ? A ieſli
też ieſt zákrýta Ewángelia náſhá; tedy ieſt zákrýta
5 tym ktorzy gina / ? w ktorých Bog ſwiátá tego o-
6 ſlepił ſmyſły niwiernych / áby im nie ſwieciła ſwiá-
toſć Ewángeliey chwały Chriſtuſowey / Który ieſt
obrázem Boga*. ? Bo nie ſámi ſiebie opowieda-
my; ále Jeſuſá Chriſtuſá Páná náſzego: á ſámi ſie-
bie ſługami wáſzymi przez Jeſuſá.

6 ? Abowiém Bog Który rzekł áby z ciemnoſci ſwiá-
toſć záſwieciła ten záſwiecił w ſercách náſzych /
7 Ktému oſwieceniu vzmánia chwały Bożej / w obliczu
Jeſuſá Chriſtuſá. ? Lecz mamy ten ſkarb w naczy-
niu ſkorupianym: áby wywyżſzenie było mocy Bo-
8 żey / á nie z nas. ? We wſytkim teſteſmy vcíſnieni /
9 áleſmy nie vcłoczeni: wotpiemy / ále nie zwotpia-
my: ? przeſládowanie cierpimy / ále nie bywamy o-
10 puſzczeni: * vpadamy / ále nie giniey: ? záwſe v-
C marcwienie * Jeſuſowo noſiac w ciele náſzym; áby
y żywot Jeſuſow w náſzych cielech był okazány.

Záčz: 175.

* áleſmy odrzu-
čili G.

2 L. K. G. S.
* nie wiázá-
nego. G.
2 L. G.

Záčz: 176.

* roſkazał.
* n L.

który záſwiecił.
3 L. G.

* tey mocy było
Boże G. S. to
ieſt, Bogu przy-
piſowane, á nie
nam.

* ieſteſmy po-
niżeni, ále nie
bywamy pohán-
bieni. N. L.

* Páná. G.
* w náſzym cie-
le. G.

? Abowiém

Zacz: 177.

* Páná. G.
przez Iesusa. G.

nam. 2 L. G. S.

Heretycy fał-
szują słowo Bo-
że.
Zasługą do-
brych czyn-
ków.

11 I Abowiem my ktorzy żywiemy / záwsze bywamy wy-
dáni ná śmierć dla Iesusa: aby też żywot Iesusa
12 był okazan w śmiertelnym ciełe nášym. I także w
nas okazanie śmierci skutek swoy / á żywot w was.

13 I Lecz mając tegoż Duchá wiary / iáko iest nápi-
sano; ^a Wierzyłem / przetożem mówił: y my wie-
14 rzymy / przeto też mówimy: I wiedząc iż ten ktorzy
wzbudził * Iesusa / y nas wzbudzi z Iesusem / y po-
stawi z wami.

15 I Abowiem wszytko iest dla was: aby łaská obfitu-
iaca / za dziekowaním wielu / báziszy sie rozmnożyła
16 ku chwale Bożey. I Dla tegoć nie vstawamy: ále
choćia sie náš zewnętrzny człowiek psuie: iednak
17 sie wewnętrzny odnawia dzień ode dnia. I Abowiem
przedzinczko przemiłaiące y lekkie to náše vtrapie-
nie / náder y wysocce wielka ná wysokośći wáge chwa-
18 ty wiekuisza w nas / sprawuie / I gdyż nie vpátruie-
my rzeczy widzialnych / ále niewidzialnych. Abowiem
rzeczy ktore widziemy / są doczesne: lecz kto-
rych widzieć nie możemy / są wieczne.

NAVKI Y PRZESTROGI.

2 Ani fałszuiac słowa Bożego.) Własna iest heretykom fałszować
słowo Boże: iáko Kátholikom dobrze rozbiierać słowo prawdy.

17 Doczesne vtrapienie sprawuie nam chwałę.) Krotkie á lekkie v-
trapienie / w tym żywocie cierpliwe á dobrowolnie dla Chrystusa
zmiesione / iest nam przyczyna zapłaty żywota wiecznego. Pise co
Augustyn s. mówi. Iż przedánie iest królestwo niebieskie: kto-
re mála práca z łaski Bożey może być kupione. Jáko nápisano:
Iż Bog oddáie sprawiedliwym zapłatę za prace ich.

ROZDZIAŁ V.

1 Dla pewney nádstęie przyszley chwały prágna Apóstolowie
rozwięzać sie z łańcem: gdyż iey tnąćzy dostać nie mogą. 9 A
chcąc sie záwsze Pánu Chrystusowi / ktorzy ma sadzić wszytkich / po-
dobáć. 12 Dáćá vcznióm swym pobudkę / aby sie z nich przed

spzeciwni

a Psal: 115
b 10.2 VVyz. 2.
17.
2. Tim: 2.
15.In Ps: 95.
Mad: 10.
17.

spiećwonik chlubił. 14 Iż bedac posłami Chrystusowymi / tai
ani samego Chrystusa / ktorego opowiedział / y ktorego śmiercią
świat jest poiednan z Bogiem / nie znają wedle ciała.

1 **W** O wiemy że iesliby ziemski dom nasz tego
A mieśkánia był zeprowadzony / iż budowanie ma-
my od Boga / dom nie rekomá robiony wie-
2 kuiszy w niebiesiech. Iż Boć też w tym wzdychamy /
żadając być przyobleczeni mieśkánim naszym ktore
3 jest z niebá: Iż iesliż iedno przyobleczeni / á nie ná-
4 gimi bedziemy náleżeni. Iż Bo y my ktorzy ieszesmy
w tym przybytku / wzdychamy bedac obciążeni: prze-
5 to że nie żadamy być zwleczeni / ále przyobleczeni:
aby pożárta była śmiertelność od żywota. Iż A ten
6 ktory nas ná to spráwne / iesliż Bog / ktory nam dat
7 zadatek Duchá. Iż Dufając tedy záwsze / y wiedzac
że pokisimy w ciełe / pielgrzymujemy od Páná. Iż (A-
8 borwim przez wiárę chodzimy / á nie przez widzenie.)
Iż Ilec dufamy / y dobra wola mamy wynisć ráczey z
B ciátá / á przytomnemi być Pánu. Iż Przetoż wsiłue-
9 my / chociaż przytomnemi / chociaż odleglymi bedac /
abyśmy sie temu wpodobáli.

10 Iż Bo á sie wszyscy musimy okázac przed stolicá
Christusowá / aby każdy odniósł własne rzeczy ciátá /
11 według tego co uczynił / lub dobre lub złe. Iż Wiedzac
tedy strách Pániski ludźie namawiamy: Ilec Bogu
iáwnemi ieszesmy. A nádziewamy sie iż też w sum-
12 nieniách waszych ieszesmy iáwnemi. Iż Nie znowu* sá-
mi siebie wam zálecamy: ále wam dátemy przyczynę
abyście sie chlubiliz nas: żebyście mieli co rzec prze-
ciwko tym ktorzy sie zálecaia zwierzechu tylko, á nie
13 z serca. Iż Bo choć od siebie odchodzimy / Bogu od-
C chodzimy: choć przy baczeniu ieszesmy / wami ieszesmy.
14 Iż Abowiem miłość Christusowá przyćiska nas: Zacz: 180.
wrażających to / iż iesli ieden zá wszystkie umiart / te

Zacz: 178.

dla tego, ábo w
tym ciełe.

* Iż G.

Zacz: 179.

Zapłáte zá do-
bre rzeczy kto-
re w ciełe czy-
nił.* bowiem. G.
Bo choć sie my
sila zachwy-
ciem, tedy Bos-
gu: choć w mie-
rze ieszesmy, te-
dy wám.

Zacz: 180.

dy wszyscy byli umartymi. I á za wszystkie umarli 15
 G. Christus / aby y ci ktorzy żywia / iuz nie sami sobie
 żyli / ale temu ktory za nie umarl y zmartwychwstat.
 16
 * też. G. A tak my / odtychmiast nikogoż nie znamy wedle ciá-
 17
 18
 * Iesusa. G. tá. A iessli my * ználi Christusa wedle ciátá : ale iuz
 teraz wiecey nie znamy. I A tak iessi kto w Chri-
 19
 20
 * bowiem. G. stusie nowym iest stworzenim : stare rzeczy przemi-
 nety / b oto sie wszystkie nowe sstaly. I A wszystko z Bo-
 21
 ga / ktory nas z soba poiednal przez * Christusa : y dal
 nam vřząd iednania. I ábowiem Bog byl w Chri-
 stusie świat sobie iednając / nie przyczycając im grze-
 chow ich : y zlecił nam to słowo ziednania. I Miasło
 Christusa tedy poselstwo sprawuiemy / iáktoby was
 Bog przez nas nápominał : Prosimy miasło Chri-
 stusa / poiednajte sie z Bogiem. I Tego * ktory nie
 vřnat grzechu / uczynił grzechem za nas : ábyśmy sie
 my sstali / sprawiedliwoscia Bożá w nim.

NAV KI Y PRZESTRO GI.

Iessli by dom náš ziemski.) To test iessi ten náš śmiertelny żywot
 vřtanie / tedy mamy nátychmiast inšy dáleko lepszy żywot w nie-
 bie. Přetoż lepley test rychlo vmřzec ná tym świecie / ábyśmy
 rychlo z ánioly żyli w niebie. Skład widzimy / iż duše świętych /
 umarłych po w niebo wřstapieniu Páńskim / nie czeká dńa sa-
 dnego w iákkichśi nowych odchłaniách / ktore Kálmín wymysla :
 ale z Christusem przebywá w niebie.

Aby každý odnosił.) Tym słowom Apostolskim (Augustyn ś.
 mowi) nie sa przeciwné ořáry / modlitwy y iálmuřny ktore Ko-
 řciol Boży vřstáwicznie czyní za umarłe. Bo y te zásluge každý
 sobie / poři tu žyl w čiele / zářniřyl y wypráwił : áby mu te rzeczy po
 śmierci pomogly : ktore nie tednáko všytkim pomagáta / dla ro-
 znořti żywota / ktory kto wiodeł w čiele.

Lub žle, lub dobre.) Stad to mamy : Iž iáko pieřlo test slych
 vřzynřow zápláta : iáko teř niebo iest zápláta dobrych. A iáko žle
 vřzynři zářugiá pieřlo : iáko dobre vřzynři zářugiá nieboř
 Math : 25. 46.

Biskupi y káři Poselstwo odpráwuiemy.) Apostolowie / Biskupi y Káři sa 20

řludzy

b Iza: 47
 c 19.
 Obia: 21
 b 5.

Niz: 7. 8.

Augustin:
 enchir: c
 110.

Wier: in
Malach: 1.
Ambr: in
Orat: pra-
parat.

śludzy ślednania ludzi Bogiem / y posłowie Chrystusowi od Bo-
gá do ludzi / kiedy kaza : y zaśle od ludzi do Boga / kiedy sie modla
y ofiary Nhey S. sprawuie. A przetoż Hieronym / Ambroży /
Gregorz Tysienści / y Chrysostom s. zowia káplaná sequestrem y
pośrednikiem Boga y ludzi : bez wblżenia pośrednictwa Pa-
ná Chrystusowego. Jáko y Moyses sam siebie pośrednikiem
sowie. 5. Moy : 5. 5.

planu sa poźrze-
dnikami.

ROZDZIAŁ VI.

1 Nápomina / aby wśetej láski nie zanedbawali. 3 Ale tey
iáko wierni śludzy Boży / ná wśelákie dobre wcyntki z wielka cier-
pliwoscia wzywáli. 11 Miłosć swa przeciw im pokázuiac / wie-
dsze ich do tego / aby go też w zalem miłowáli. 14 Málnieństw
y obcowania z niewiernymi zázkaźuie. 16 Przeto ś wierni sa
kościołom Bożym.

1 **N** Pomagáiac nápominamy * / abyście ná-
A daremno láski Bożey nie przyieli. ? (Ab-
2 wiem mowi : "Czasu przyiemnego wysłucha-
tem cie : á w dzień zbawienia ráutowalem cie. Otoż
teraz czas przyiemny : oto teraz dzień zbawienia.)
3 ? Nie b dawáiac nikomu żadnego zgorśenia / aby
4 nie byto nágánione posługowanie náse. ? Ale we w-
5 sytkim stawmy sámych siebie iáko śludzy Boży / w
cierpliwosci wielkiej / w vtrapieniach / w potrze-
6 bách / w wćisłách ; ? w ráżiach / w więzieniu / w ro-
zruchách / w pracách / w niespániách / w pościach :
7 ? w czystosci / w wmieltenosci / w niestwápliwosci /
B w łagodnoscí / w Duchu śwíetym / w miłosci nieo-
7 bludney : ? w mowie prawdy / w mocy Bożey / przez
8 broń sprawiedliwosci po práwicy / y po lewicy :
? przez chwale y zelzywosc / przez oflawienie y dobra
9 slawe : iáko by zwodnicy / áno prawdziwi : iáko nie-
10 znáiomí / áno znáiomí : ? iáko wmiertáacy / á oto ży-
wiemy : iáko pokaráni / á nie vmorzeni : ? iáko smet-
ni / lecz záwse weseli : iáko vbodzy / á wielu vboga-
cáacy iáko nic nie máiacy / áno wśytko máiacy.

Záčz : 181.

Lektora w pier-
wsa Niedziela
Postu.
* tej 7 L.G.

w długim oczę-
kawaniu.

Zącz: 182. ¶ **¶** Osta nasze Korynthianie otworzone są tu wam serce nasze jest rozszerzone. ¶ **¶** Nie iestescie ściśnieni w nas: lecz ściśnieni iestescie w wnetrznościach waszych. ¶ **¶** Al maiać też nagrode (mowie iako synom) rozprzestrzeniecie sie y wy. ¶ **¶** Nie sprzagaycie sie z niewiernymi. Albowiem coż za towarzystwo sprawiedliwości z nieprawością? Albo co za spoleczność światłości z ciemnością? ¶ **¶** Albo co za zgoda Chrystusowi z Belialem? Albo co za uczestnictwo wiernemu z niewiernym?

Zącz: 183. ¶ **¶** Al co za zgoda Kościotowi Bożemu z Białwanami: ¶ **¶** Albowiem wy iestescie Kościotem Boga żywego / iako mowi Bog: ¶ **¶** Jz bede mieścić y przechadzał sie w nich / y bede Bogiem ich / a oni beda ludem moim. ¶ **¶** Przeto wynidźcie z pośrodku ich / y oddzielcie sie / mowi Pan / a nieczystego sie nie dotykaycie: a ia was przyime. ¶ **¶** Al bede wam za oycą / a wy bedziecie mi za syny y córki / mowi Pan wszechmogacy.

Z heretykami obcować sie nie godzi wżadnych sprawach religij. ¶ **¶** Nie sprzagaycie sie. ¶ **¶** Tymi słowy Apostoł zakazuje wiernym nie tylko małżeństwa z niewiernymi / z Poganymi y z heretykami: ale y wszelakiej społeczności z nimi: zwłaszcza w sprawach religij: to iest / aby wierni nie bywali na ich kazańach / na kęścinach / na pogrzebach. Iako y Bog zakazał był synom Izraelskim / aby sie oddalili od onych odstępnicow / Chorego / Dathana y Abirona / mowiac: Odstapcie od namiotow niebożnych ludzi: a nie dotykaycie sie rzeczy ich / abyście nie byli zagarnieni w grzechach ich.

ROZDZIAŁ VII.

1 Zaleciwszy im czystość y dusze y ciała. 2 Zysliwosc swa przeciw im / y staranie swe o nich pokazanie. 4 Al iako wziął polecieche / w wielkich swych wciśkach / z ich polepszenia. 8 Al iako wiele dobrego sprawiło zasnuwienie ono ktore byli wziali z pićwego listu tego. 10 Smutek wedle Boga pokute / a smutek wedle światła smutecz sprawiue. 13 Chwali ich z posiadzeństwa ktore przeciw niemu przed Tytusem pokazali.

¶ Maiać

d 1. Kor: 3.
d 17. y 6.
d 19.
e 3. Moy:
26. b 12.
f 12a: 52.
c 11.
g Iere: 31.
21. 9.

4. Mo: 16.
26.

41.
2. d

1 **N** Alac tedy / namileysy / te obietnice; oczy-
 A ściaymyż sami siebie od wszelakiey zmaży-
 2 ciała y ducha / wykonywać poświacenie
 w boiaźni Bożey. [¶] Przyimicie nas. Żadnegosmy nie
 3 wtrzymywali / żadnegosmy nie skazili / żadnegosmy nie
 ofutali. [¶] Nie mówięc ku posadzeniu*. bom przed
 tym powiedział / iż w sercach naszych tak iestescie /
 4 żebyśmy rądzi z wami społecznie umarli y spolecz-
 nie żyli. [¶] Nam wielkie bezpieczeństwo y was / mam
 5 wielka pochwałę z was: petenem poćiechy / nader
 B obfitnie weselem w każdym vtrapieniu naszym. [¶] A-
 6 bowiem y gdyśmy przyšli do Macedonien / ciało na-
 7 że żadnego odpoczynienia nie miało / aleśmy vcier-
 8 pieli wszelkie vtrapienie: zewnatr / bitwy: a we-
 9 wnatrz / strachy. [¶] Ale ktory cieśy umiżone / poćie-
 10 byl nas Bog / przyściem Tytusowym. [¶] A nie tylko
 przyściem iego / ale też poćiecha / ktora vcieśony iest
 11 z was; oznaymując nam chęć wasze / płacz was / wa-
 12 że przeciwko mnie vprzeymosć: takżem sie tym wie-
 13 cey wesełit. [¶] Iż choćiam was zaśmucit w liście /
 C nieżal mi: a choćiabym też żałował / widząc iż on list
 14 (choćiaż na chwile) zaśmucit was: [¶] wśakże teraz
 15 raduję sie: nie iżescie sie smucili / ale iżescie sie za-
 16 smucili ku pokucie. Abowiem byliście zaśmuceni we-
 17 dle Boga / żebyście wni w czym nie škodowali z nas.
 18 [¶] [¶] Bo smutek ktory iest wedle Boga / pokute ku
 19 zbawieniu nieodmienna spráwuie: lecz smutek świe-
 20 cki śmierć spráwuie. [¶] Abowiem o to sam oto / żeście
 21 wedle Boga byli zaśmuceni / iako wielka pilność w
 22 was spráwilo: owszem obmowe / owszem zagniewa-
 23 nie / owszem boiaźni / nader vprzeyma chęć do poprawy:
 24 owszem żarliwość / owszem pomste. we wszystkich oká-
 25 zaliście sie być czystymi w tey spráwie. [¶] A tak cho-
 26 ciałem do was pisał / nie dla tegoć ktory był trzymde-

* Obląpie, ogar-
 nienie. wyś. 6. 13.

* wáśemu. L.
 S.

* nie żal mi, cho-
 ciabym też żałow-
 wał. Bo widzę.
 G.

Zacz: 184.
 Skruchá y żalosté
 za grzechy iest
 przyczyna zba-
 wienia: a nie sa-
 ma wiara.

41. Pior:
 2. d 19.

* ku wam. 6
L. G.

* Abowiem ie-
slim G.

uczynił ani dla tego ktoremu sie krzywdą sstała: ale
żeby sie wam pokazało pilne staranie nasze ktore
mamy o was* przed Bogiem / i dla tego smy sie wcie- 13
szyli. A w naszym pocieszeniu / nawiecyesmy sie ra- D
dowali z wesela Tytusowego / iż ochłodzon iest duch
iego od was wszytkich. i 'Nieśli' w niego z was sie 14
w czym przechwalał / nie zawstydzitem sie: ale iako-
smy wam wszytko w prawdzie mówili / tak też prze-
chwalanie nasze przed Tytusem / prawdziwym sie
sstało: i a wnetrznosci iego tym chetliwsze sa ku 15
wam / gdy wspomina na posluszeństwo wszytkich
was / iakoscie go z boiaznia y ze drzeniem przyieli.
i Raduie sie tedy iż wam we wszytkim dufam. 16

ROZDZIAL VIII.

1 Napomina ich / aby przykładem Maceдонsky'ow / ktore chwa-
li / ochotnie sie na talnużny dla vbogich Chryścijanow / beda-
cych w Jeruzalem / skladali. 9 Dac im na przykład y samego
Jesusa Pána. 10 Aby to co dawno vymyslił / iuz teraz skutkiem
wypelnili. 12 Wedlug przemożenta. 16 Zaleca im Tytusa y Lu-
kasa / ktore na to poslal / aby zlozona talnużne bratney odnieśli.

Zacz: 185.

G.
* w. laska. L.

* ku temu aby-
smy G.

* przed tym. G.

A Oznaymujemy wam / bracia / takze Boza kto- 1
ra iest dana w koscielech Maceдонских: i iż A
gdy byli doświadczeni wielkim wtrapieniem / 2
obfitosc wesela ich sie pokazala / y ostateczne vbo-
stwo ich obfitowalo w bogactwo prostoty ich. i Jz 3
wedle moznosci (dacie im swiadectwo) y nad mo-
znosc ochotnymi sie pokazali / i z wielkim napomi- 4
nanim prośac nas abyśmy przyieli szczerobliwosc y
spoteczność posługowania ktore bywa przeciw swie-
tym. i A nie iakosmy sie spodzierwali / ale sami siebie 5
oddali / naprzod Panu / potym nam przez wola Bo-
za: i tak izesmy też prośili Tytusa / aby iako* po- 6
czal / tak dokonat y w was teyze szczerobliwosci. B

i Ale iako

- 7 ? Ale iáko we wszytkim obfituiecie w wierze y w
mowie y w wmieltności y wśelákiey pilności nad
to y w miłości wáśey przeciwko nam; ábyście y w
8 tey szczodroblowości obfitowali. ? Nie mówiec iá-
ko roskázuiać: ále przez stáranie innych y wáśey w
9 rodzoney miłości doświadczáiac. ? Abowiem zna-
cie iáske Páná nášego Jesusa Chrystusa / że dla was
ssal sie w bogim / bedac bogatym: ábyście wy z bogá-
10 cieli z wbośtwá iego. ? A w tey rzeczy ráde dawam:
ábowiem to wam iest pożyteczno / ktorzy nie tylko
czynić / ále y chciećście pierwey poczełi od roku prze-
11 stego: ? á teraz y uczynkiem to wykonaycie: áby iáko
iest ochotne ono chcenie / ták też byto y wykonanie z
12 tego co macie. ? Abowiem iest * iest ochotna wola: * pierwey. G.
wedle tego co ma / iest przyiemna / nie wedle tego
13 czego nie ma. ? Bo nie iżeby inszym miáło być wle-
C nie / á wam wciśnienie: ále wedle porównania. ? Ná-
14 ten czas wáśá obfitość / niech rátuje ich niedostát-
ku: áby też ich obfitość bylá porátowaniem wáśego
15 niedostátku / áby byto porównanie: ? iáko iest nápi-
sano; ^a Ktory wiele nábierał, nie miał nábýt: á kto
16 máto; nie miał mnief.
17 ? A dzieká Bogu / Ktory dáł toż stáranie o was do
18 serca Tytusowego / i z nápomínánie przyiat: ále pil-
nieyşym bedac / dobrowolnie do was wyszedł. ? Po-
19 stálismy też z nim brátá Ktorego chwátá iest w E-
D wángeliey po wszytkich Kościolách: ? á nie tylko to,
ále też obrian iest od Kościolow zá towarzyszą drogá
náşey / ^{ku} tey iásce Ktora bywa śáfowána od nas
ku chwale * Pániskiey y wmysloney woley náşey: ?
20 ? strzegac sie tego / áby nas kto nie nágánil w tey ob-
fitości Ktorey wslugowanie przez nas sie spráwuie.
21 ? ^b Abowiem przemyślawamy dobrá nie tylko przed
12. d 17. 22 ? Bogiem / ále też przed ludźmi. ? A posłálismy z nimi
y brátá

Zácz: 186.

6 L. G. S.

* pierwey. G.

11 L. S.

Zácz: 187.

Lektia wdzien
S. Lukáša E-
wángelisty.z ta szczodro-
bliwością G.
* tegoż Páná G.
y przedniey
cheći wáśey G.

Pánem. G.

y brátá

42. Moya
15. d 15.b Rzym:
12. d 17.

* posłanych

y brata naszego / któregośmy wielokroć w wielu rzeczach doświadczyli że jest pilny : a teraz daleko pilniejszy / dla wielkiej wfnosci przeciwko wam / i chociaż dla Tytusa który jest moim towarzyszem y pomocnikiem w was / chociaż dla braciey naszej * Apolitolow do Kościołom / którzy są chwala Chrystusowa. i Okazanie tedy miłości waszej y przechwalania naszego z was / okazicie przeciw nim przed oblicznością Kościołom.

Zaslugi hwietych mogą innym być wyjęzione.

Aby też ich obfitość.) To jest / Aby też oni z duchownych dobrych w których obfitują / założyli wasz niedostatek. Skąd widziemy / iż zaśluga / posty / y dobre uczynki pobożnych ludzi mogą drugim pomoc / y mogą innym być wyjęzione / y rozdzielone tak iako dobra do czasu przez iakimuzne potrzebniejszy bywają wyjęzione.

ROZDZIAŁ IX.

1 Jeszcze ich tym więcej pobudza ku ochotnemu y szczeremu składaniu iakimuzny / 6 Rozmądrymi dowody. 8 Przestrzegając ich / aby się stad nie bali iakiego niedostateku ; lecz aby wśali opatrności y odpłatcie Bożkiej. 12 Gdyż się y ta iakimuzna obraca ku chwale Bożej.

W o posłudze która się dzieje świętym zda mi się za niepotrzebna pisać do was. i Znam bowiem ochotne serce wasze : którym się przechwalam z was w Macedonczykow. Iż y Achaja gotowa jest od roku przestłego / a wprzezymsć waszą wiele ich pobudziła. i Posłałem te bracia / iżby przechwalanie nasze o was nie było prozne w tej mierze : abyście (iakom powiedział) gotowymi byli : i abyśnac gdyby zemna przyszli Macedonczycy a znaleźli was nie gotowe / nie zawstydzaliśmy się my / iż nie rzekę wy / o kolo perwności tej sprawy *. i Zdało mi się tedy za rzecz potrzebna prosić braciey / aby do was w przod posłali / y pierwsey zgotowali wasze szczerobli-

* przechwalania. G.
* błogosławienia. G. L

wość

6 wosć przedtym obiecana / aby była gotowa tak iako
 7 'szczodroliwość / a nie iako łakomstwo. ? A to po-
 wiedam:

8 Kto skapie siecie / skapie też żać będzie: a kto siecie
 9 w błogosławieństwie / w błogosławieństwie też żać
 10 będzie. ? Każdy iako wymyśli w sercu swoim / nie żać

11 marszczeniem ani z przymuszenia. a abowiem ochot-
 12 nego dawce Bog miluje. ? A Bog mocen jest uczynić
 aby obfitowała w was wszytka szczodroliwość:

13 abyście we wszytkim zároveň mieć wszytek dostatek /
 14 obfitowali ku wszelkiemu uczynkowi dobremu / ? i tak
 15 ko napisano jest: b Kosprosył / dał ubogim: sprawię-

16 dliwość tego trwa na wieki*. ? A który dodaie na-
 17 sienia sieciacemu; 'doda' też chleba ku jedzeniu: y
 18 rozmnoży zaśiewki wasze / y przysporzy wrodzaiow
 19 sprawiedliwości waszej.

20 ? Abyście na wszytkim ubogaceni obfitowali ku
 21 wszelkiej prostocie / ktora przez nas sprawuie dzięki
 22 Bogu.

23 ? Abowiem usługowanie wrzedu tego nie tylko
 24 wypelnia czego nie dostawa świętym / ale też obfi-

25 tuie przez wiele dziekowania 'Pánu'. ? gdy przez do-
 26 świadczenie tey posługi / Boga chwala za posłuszeń-
 27 stwo wyznania waszego ku Ewangelii Chrystuso-

28 wey / y za szczerość w udzielaniu przeciwko nim / y
 29 przeciw wszytkim / ? w ich też prosbie za was / pra-

30 gnac was* dla łaski Bożej obfituacey w was.

* Bogu chwala za niewysłowiony dar tego.

NAVKI Y PRZESTROGI.

1 Kto siecie w błogosławieństwie.) Wietrze iatmużny / wietrze też
 2 saługe y zaplate v Pána Boga máia.

10 Rozmnoży zaśiewki wasze.) To jest y dobra doczesne / y dobra
 11 duchowne / przez ktorebyście zbawieni byli. Kedy widziś że owoc
 12 y pożytek iatmużny jest pomnożenie wszelkiej łaski w sprawiedli-

* błogosławień-
 stwo. G. L.

Zacz: 188.

Łekcia w dzieł

S. Wawrzynia

ca.

* szczodroliwie

* wiekow. N.

L. y G.

* niech doda. G.

Zacz: 189.

* Bogu. G.

* widzieć. Amb.

* A. G.

Zasługą do-
 brych - uczyn-
 kow.

wości y w dobrych czynkach ku żywotowi wiecznemu / ktore Pan
Bog daie za nagrode y zaplate czynkow z miłości czynionych:
ktore tu zowie nasieniem duchownych owocow albo pożytkow.

ROZDZIAŁ X.

1 Odnymie im zwierzchność swoie / y prace podtete dla
Christusa. 7 y 12 A to dla fałszywych Apostolow / ktorzy go
znieważać y pomazać / ludzie od niego odwracali / y postępek
Ewangeliey hánowali.

A Ja sam Páwel proše was przez cichość y ta- 1
godność Christusowe / ktory ácz obecnie ie- A
stem podty miedzy wámi / ále w niebytności 2
ie stem śmiály przeciwo wam. ? A proše / niechbych
bedac obecnie nie był śmiály ta dufnością ktora my-
śle być śmiály ná niektore : ktorzy o nas rozumieia 3
żebysmy według ciáta chodzili. ? Abowiem chodzác 4
w cieie / nie według ciáta walczymy. ? Bo broń zola
nierstwa nášego nie iest cielesna: ále Bogiem mocna
ná zburzenie mieysc obronnych / ktora rády burzemy:
? y wśeláka wysokość wynosząca sie przeciwo pozná- 5
niu Bożemu / y w niewola podbiitamy wśelki rozum B
pod posłuszeństwo Christusowe / ? y pogotowiu ma- 6
my pomste ná wśelákie nieposłuszeństwo / gdy sie
wypełni posłuszeństwo wáše. ? Ná rzeczy obecne 7
pátrzcie.

* pátrzaćie ? G.

Zácz: 190.

* Christusowe
mi G.

* beśpieczność.
G.

Jesli kto sobie dufa / iż iest Christusow: niech zá-
sie to sam w siebie wważa / iż iáko on iest Christusow /
táť też y my*. ? Abowiem ieslibych sie iá też co wie- 8
cey chełpil z zwierzchności nášey / ktora nam dáł
Pan ná zbudowanie / á nie ná zepsowanie was / nie
zámstydze sie. ? A iżbym sie nie zdal iáko bych was 9
stráścił przez listy / ? (ábowiem / mówia / listy ważne 10
sá y poteżne: ále obecność ciáta słaba / y mówá w- C
zgárdzona) ? to niechay wważa tákow / iż iácy ie- 11

stefiny mo

12 stesmy mowa przez listy w niebytności / tacy też obe-
 13 cnie w uczynku. ¶ Abowiem nieśmiemy samych sie-
 bie w poczet kłaść albo porównywać z niektórymi /
 14 ktorzy sami siebie zalecaia: ° ale sami własna miara
 nas samych mierzymy / y porównujemy sie sami z
 15 soba. ¶ Lecz y my nie będziemy sie chlubić bez miary /
 16 ° ale wedlug 'prawidła' miary / ktora nam Bog wy-
 mierzył / abyśmy aż y do was dosięgli. ¶ Abowiem
 nie rościągamy sie iakobyśmy dosięgnąć do was nie
 mieli. Bosmy też aż do was przyšli w Ewangeliey
 17 Chrystusowey: ¶ nie chlubiać sie bez miary w cu-
 dzych pracach: lecz mieć nadzieie iż gdy sie rozmno-
 ży wiara wasza / wielkimi sie sstaniemy między wami
 18 wedle 'prawidła' naszego ku obsitowaniu / ¶ ku prze-
 powiedaniu Ewangeliey też y w onych stronach ktore
 są za wami: nie chlubiać sie z tego co już gotowo
 jest w cudzym prawidle.

17 ¶ ° Lecz kto sie przechwala / niech sie w Panu
 18 przechwala. ¶ Abowiem nie ten co sam siebie zale-
 ca / jest doświadczony; ale ten ktorego °Bog' zaleca.

6 Mamy pomste.) Duchowna moc Apostolow y Biskupow / nie
 zależy w samym kazaniu y przepowiedaniu Ewangeliey: ale y w
 sadzeniu / w karaniu / y w potępieniu wszystkich występnych / y nie-
 poslušnych / a zwłaszcza wpornych heretykow y przeciwnikow Ko-
 ściół Bożego. A co oni zwiaza na ziemi / to y w niebie zwiaza-
 no będzie. Bo Pan Bog na to postanowił Kościelne przełożone
 (iako mówił do Jeremiasza) nad ludzmi y nad Krolestwami: aby
 wyrwali / y psowali y zatracali / y rozmiatáli je; a budowáli y
 ssepili dobrze. A stad dowodzi Augustyn s. że heretycy słusnie
 mają być karani y przymuszani na wiare ktorey odstapili.

ROZDZIAŁ XI.

1 Dla falesznych Apostolow / ktorzy wywracali nauke iego / bo-
 2 iac sie o Korynthiany. 7 Pokazuje dla czego nie od nich brzą-
 3 miedzial na swe potrzeby. 13 A falszywe Apostoly opisuie.

U m m m 2

16 Potym

° ale sami sie z so-
 ba miarkuiac. y
 sami sie z soba
 zrownawiać
 nie rozumiecia.

G.
 snuru albo lis-
 nicy.

° snuru albo lis-
 nicy.

Lekecy o Panu
 nacy.

° Pan. z L.G.S.

Wzrad duchow-
 ny ma moc pom-
 sty y karania.

Eph: 4.
 b 7.

Jer: 9.
 b 23.
 Kor: 1.
 d 31.

Mat: 18.
 18.
 Jerem: 1.
 10.
 Aug: epi:
 10. ad Ro-
 mian.

16 Potym aby okazał że mu więcej wierzyć niża niżli onym / sam
sie musi chwalić. 23 Wypliczając rozmaite prace y meki ktore
podiał / przepowiadając wiara Pana Chrystusowe.

Zącz: 191.

Lubym abyście troche wytrwali głupstwu
memu: ale mie też znaszaycie. I abowiem
was goraco miłuje wprzemya miłoscia Bo
ża. Bom was poślubił czysta panna stawić iedne
mu mężowi Chrystusowi. **D**

Iako waz Ewe
osukał y zdrá
dził: tak też ha
retycy proste lu
dzie zwodzą.

G.
Iesusa. G.

Żem bynamniey
nie podleysz.
G.

I **L**ecz sie boie by snadź iako waz osukał Ewe
chytrościa swa: nie byly także skazone smysly wa
sze y nie odpady od prostoty oney ktora iest w Chri
stusie. I Bo iesliby kto przyszedłszy inzego Chri
sta opowiedał ktorego smy nie opowiedali / abo bie
rzecie ducha inego ktoregoście nie wzięli; abo in
śa Ewangelia ktoreyeście nie przyjęli: słusnie byście
go cierpieli. I Boć mniemam żem ia nic mniey nie
czynił niżli wieldzy Apostolowie.

Zącz: 192.

* ná wšem. G.

I Bo choćiam też iest prostak w mowie / ale nie
w umiejetności. Lecz * we wsytkim okazaliśmy sie
v was. I Abo izalim zgrzeszył / samego siebie vniża
jąc / abyście wy byli wywyżšeni: iżem wam darmo
Ewangelia Boża przepowiadał: I Inšem kósie
ty złupit / biorac opátzienie ku wslugowaniu wam.
I A bedac v was / y cierpiac niedostátek / nie obcia
żyłem nikogo: abowiem niedostátek moy zátożyli
bráćia ktorzy przysli z Macedonieny: y we wsytkim
strzegłem samego siebie abych wam byl bez wciaže
nia / y strzedz bede. I Jestci prawda Chrystusowa
we mnie / iż to przechwalanie nie będzie zwatłone
przeciwnko mnie w kráinách Acháieyskich. I Czemu
iż was nie miłuje: Bog wie. I A co czynię; to y ná
potym czynić bede / abym odciął przyczynę tym ktorzy
przyczyny žádáia: aby w tym czym sie chlubiá / byli
náleziemi iako y my. I Abowiem takowi fałszywi A

postolowie /

11. Moy.
3. 24.

b s. 1
23.
c D z l
e 2
d D z
c 1
e D z
2. 2.

- postolowie/ sa robotnicy zdrażliwi/ przemieniający
 14 sie w Apostoly Chrystusowe. i A nie dziw: abowiem
 sam sácan przemienia sie w ániola swiátości:
 15 i Nie wielka tedy iesli teź sádzý tego przemienia
 D sie iáko by byli slugámi sprawiedliwosci: ktorých ko-
 16 niec bedzie podług wczynków ich. i Powtore po-
 wiedam (by mie kto nie mniemał być bezrozumnym:
 á iesliż wiec/ tedy iáko bezrozumne^o przyimicie mie/
 17 á bym sie ia teź málu czko co przechwalał) i co mo-
 wie/ nie mówiec wedle Boga' ále iáko w głupstwie/
 18 w tey pewności/ przechwalania. i Gdyż wiele sie ich
 przechwala wedle ciáta: y ia sie przechwalać bede.
 19 i Abowiem rádzi znosićie bezrozumne: bedac sá-
 20 mi rozumnymi. i Bo znosićie iesli was kto zniewa-
 E la/ iesli kto wyiada/ iesli kto bierze/ iesli sie kto wyno-
 si/ iesli was kto policzkuje.
 21 i Mówiec według zelżywości/ iáko byśmy to my
 słabymi byli " w tey mierze". Lecż w czym bykółwieť
 22 kto śmiał (w głupstwie mówie) śmien y ia. i Ży-
 dowie sa: y ia. Izraełczycy sa: y ia. Plemieniem A-
 23 bráhámowym sa: y ia. i Słudzý Chrystusowi sa: y
 F ia (iáko głupiec mówie) wiecey ia: W piacách ro-
 zlicznych/ w ciemnicách obficiey/ w ráziech ná-
 24 miáre/ w śmierciách wielekroć. i Od Żydow wzię-
 tem po pieć kroć/ po ^b czterdzieści plag bez iedney.
 25 i ^c Trzykroć byłem bit rozgámi ^d razem byłem w kámi-
 nowan / ^e trzykroćiem sie z okretem rozbił/ przez
 26 dzień y przez noc byłem w głębokości " morskiej": i w
 drogách częstokroć/ w niebespieczeństwach rzek/ w
 niebespieczeństwach rozboyników/ w niebespie-
 czeństwach od swego narodu/ w niebespieczeństwach
 od Pogánów/ w niebespieczeństwach w mieście/ w
 niebespieczeństwach na pustyńiey/ w niebespieczeń-
 stwach na morzu/ w niebespieczeństwach miedzy

Opisanie here-
tykow, fałszy-
wych proro-
kow.

Páná. 2 L. G.
S.
ábo w tym
przedstawiaćiu.
G.

Zelczya w ká-
dziele przed
Wiesopusty.

Záčz: 193.

" 1 L. G. S.
G.

" 2 L. G. S.

" G.

b 5. Moy:
25. 23.
c Dziel: 16.
e 22.
d Dziel: 14.
e 18.
e Dziel: 27.
22. g 41.

'fałszywemi Ch
rześcijany.
'w czuynościach
czsto.

'fałszywa bracia : i w pracy y w kłopotcie / 'w niedo- 27
spianiu wielkim / w głodzie y w pragnieniu / w po-
ściech częstych / w zimnie y nagości : i opioez tych 28
rzeczy ktore zewnatrz przypadaia : nabieganie na mie
co dzien / staranie o wszystkie koscioły. i Ktoż cho- 29
ruie / a ia nie choruie : ktoż sie zgarša / a mnie to nie
pali : i Jesli sie potrzeba przechwalac : z krewkości 30
moich przechwalac sie bede.

Zacz: 194.

i Bog y Ociec Pana naszego Jesu Chrysta / ktory 31
jest na wieki błogosławiony / wie iżec nie kłamam.
i w Damasku / narodu onego starostą król Aze- 32
ty / osadził byt straża miasto Damascenckie / chcąc
mie poimac : i Byłem przez okno w kofu z muru 33
spuszczon / y takem' osiedl z rąk iego.

4 L. G. S.

Heretycy czu-
sem wymowa-
nieyszy niżli Ka-
tholicy.

Bo choćiam prostack w mowie.) Jako na on czas fałszywi Apo- 6
stolowie przechodzili prawe Apostoly wymowa y głódkimi slo-
wy : tak nie działo się y dziś niektórzy heretycy sa wymownieyszy
niżli Katholicy. Bo to ich własny obycaj / przez słodkie namo-
wy y wydorne słowa wiodzić serca prostych a niewinnych ludzi.

Rzym: 16
18.

ROZDZIAŁ XII.

1 Przypomina widzenia / objawienia y zachwycentia swoje.
7 K bodziec temu dany / aby sie nie wynosił. 11 Wymawia sie
ze sam siebie przed nim musiał chwalić / co go oni cieżcy chwa-
lić mieli. 12 Prze dobrodziejstwa wzięte od niego. 15 Dla kto-
rych zbawienia y teraz gotow jest wydać sam siebie. 20 Leci sie
boi / aby do nich przyśledszy / nie znalazł niekórych rosytkami y
innemi słóściami ięszce obłożonych.

* Chwalic sie
mnie iście nie
potrzeba. Abo
wiem przyide.
G.

Eśliż sie chwalić potrzeba (nie przystoić w 1
prawdzie) iednak przyide do widzenia y ob- A
iawienia Pańskiego. i Znam człowieka w 2
Christusie przed czternaściami lat (ieśli w cieie nie
wiem : ieśli procz ciała / nie wiem : Bog wie.) iż ta-
komy był zachwycony aż do trzeciego nieba. i Znam 3

takowego

ADzie: 9.
a 3. y 22.
17.

- 4 tającego człowieka (ieśli w ciełe / ieśli procz ciała /
nie wiem: Bog wie:) ? iż byt zachwycon do Ránu: y
flysat 'cáiemne' słowá / ktorých sie człowiekowi nie ^{niewymowne.}
godzi mówić. G.
- 5 ? Z tegoż sie bede przechwalat: lecz z siebie same. Zacz: 195.
B go nie bede sie przechwalat iedno z krewkości mo-
6 ich. ? Abowiem choćbym sie chciał przechwalac /
nie bede głupim: bo prawde powiem. lecz folguie:
aby kto o mnie nie rozumiał wiecey nád to co widzi
7 we mnie / ábo co flysy ode mnie. ? A iżbych sie za-
cnościá obíáwieníá * nie wynosił / dan mi iest bo-
dziec ciała memu ániól sáátánów / áby mie zášyřko-
8 wal*. ? Dla tego trzykroćiem Páná prosił / áby ode
9 mnie odstápit: ? y rzekł mi; Dosyć ty máš ná tásce
C moiey: ábowiem moc * w słábości bywa potężniey-
sza. Rad sie tedy * przechwalac bede w krewkościách
moich; áby we mnie mieřkáta moc Chrystusowá.
- 10 ? Dla tego sie kocham w krewkościách / w po-
twarzách / w potrzebách / w przesłádowniách / w
wciřkách dla Chrystusa. Abowiem gdy nie moge / te-
11 dym iest mocny. ? Stalem sie głupim*: wysćie mie
D przymusiłi. Bómci ia od was miał być zálecon: ábo
wiem * w ni w czymem nie byt podleřsy niżli oni bá-
rzo wieldzy Apostołowie: choćiażem nie nie iest.
12 ? Jednáť znáti 'Apostolřwá mego' wykonáne sa v
was we wřelkiey cierpliwořci / w známionách y w
13 cudách y w mocách. ? Bo coż iest w czymbyřcie
"mníey mřeli" náđ inře řościoty: iedno iżem ia sam
was nie obćiazał: ? Odpusćcieř mi te řrzywde.
14 ? Oro trzeci ten raz iesiem gotow przysć do was: á
E nie obćiaże was. Abowiem nie řukám wářych řeczy,
ále was. Boć nie díatki máia rodźicom řárbić / ále
15 rodźicy díatkom. ? A iac bárzo rad nálože y náđ
zwyř sie wydam sam zá duře wáře: áczkolwiek ob-

fície was

* náder. G.

* Szátan. G.

* řebych sie ná-
der niewynosił.
G.

* moiá. G.

* wiecey. G.

* przechwalá-
iac sie. G.* nicem mníey
nie czynił. N.
L. K.Apostolá 6 L.
G. S.* podleřsy byli
G.

* *złupilem was.*

G.

* *złupil. G.*

sićie was miluiac mniey iestem milowan. ? Ale niech
 tak bedzie: iam was nie obciążył: ale bedac chytym/
 chytrościam was podsedł. ? Izali przez ktorego z
 tych ktorem do was poslat / osukałem was? ? Pro-
 siłem Tytusa: y poslałem z nim brata. Izali was
 Tytus osukał? Izalimny nie tymże duchem postepo-
 wali? Izali nie tymiz stopami? ? Zásie mniemacie
 iż sie wam wymierzamy: Przed oblicznością Bożą/
 w Chrystusie mowimy: a wszystko namileyšy dla
 waszego zbudowania.

Záčz: 196.

* G.

* *moy. G.*

? Abowiem sie boie bych śnać przyszedł / nie ná-
 lażł was iakimibych niechciał: a ia żebych też nie
 był náleżon od was / iakiegobyscie niechcieli: aby
 śnać spory / zazdrości / gniewy / zwady / obmowy / śem-
 ránia / nádymania / roštyrki nie byly miedzy wami.
 ? by mie zaśie Bog* / gdy przyjde / nie poniżył v was:
 żebych nie żatował wielu z tych ktorzy przedtym grze-
 syli / a nie pokutowali z nieczystości y wšeteczeń-
 stwa / y niepowściągliwości ktora popelnili.

Záchwyenia
niektorych.Apostołowie
nie wšyšcy ro-
wni.

NAVKI Y PRZESTROGI.

Do widzenia y obliawienia Pánskiego.) Stad dowiešć možený /
 iż to nie sa niepodobne rzeczy / ktore stárzy Doktorowie pišsa o zá-
 chwyeniu niektorych / lubo w ciełe / lubo opioez átlá / aby oglada-
 li stan ábo zbáwionych ábo potepionych.

Oni bárzo wieldzy Apostołowie.) Acs wšyšcy Apostołowie A-
 postolimi byli: wšákže miedzy nimi byli niektorzy wierszy y za-
 cnieyšy / iáko bráćia Pánscy / Jákuš y Jan / a osobliwie Piotr S.
 Ktore przeto Páwel świety wšelkimi y zacnymi Apostoly y śila-
 rámi zowie.

ROZDZIAL XIII.

1 Grozi tym ktorzy zgrzesyli / aby ich pobudził do pokuty iže-
 by do nich przyszedł nie musiał ich surowie káráć / moea temu
 dána od Chrystusa. 4 Ktorego moc mueliby słusnie znáć w so-
 bie. 11 A náwet list košczy nápowinánim y pozdráwánim / y
 lástki Pána Chrystusowey winšowaním.

Oto ten

Moy:

d 15.

at: 18.

16.

S. b

17.

10.

28.

Kor:

f 28.

1 To ten trzeci raz ide do was: ^a W vschiechci
 A dwu abo trzech swiadekow stanie ^a wselkie
 2 slowo. ⁱ Powiedziatem przedtym y opowia-
 dam iako sam obecnym bedac ^a tak y teraz choctazem
 tam nie iest: ^a tym ktorzy przedtym grzesyli y wstyt-
 kim inszym; ze iesli z asie przyide/ nie przepuscze.

3 ⁱ Czyli chcecie doznac Christusa we mnie mo-
 wiacego: ktoryc ^a w was nie iest slaby / ale w was
 4 iest mocny: ⁱ Bo aczci iest wkrzyzowan ze mdlosci;
 B ale zywie z mocy Bozey. Albowiem y my mdnymi ie-
 5 stesmy w nim: ale ^a zyc bedziemy z nim z mocy Bo-
 zey dla was. ⁱ ^b Doswiadczaycie samych siebie iesli
 iestescie w wierze: samych siebie doznawaycie. Albo
 6 nie znacie samych siebie ze w was iest Christus Je-
 sus: chybabyście snać odrzuconymi byli. ⁱ Lecz sie
 7 nadzierwam ze ^a znacie / iz my nie iestesmy odrzuc-
 8 nymi. ⁱ A prosimy Boga/ abyście ^a nic zlego nie czy-
 C nili: nie izebyśmy sie my doswiadczonymi okazali/
 ale abyście wy co iest dobrego czynili/ a mybyśmy by-
 8 li iako odrzuconymi. ⁱ Bo nie możemy nic na prze-
 9 ciwko prawdzie: ale za prawda. ⁱ Albowiem sie ra-
 dujemy/ ze my iestesmy niemocnymi/ a wy iestescie
 10 mocnymi. A tego y zadamy/ zupełney naprawy wa-
 D szej. ⁱ Dla tegoz to w niebytnosci pise: abych przy-
 tomnym bedac nie uzywal srogosci wedlug wla-
 dzey ktora mi Pan dal na zbudowanie / a nie na zes-
 pslowanie.

11 ⁱ Nasostatki bracia / weselcie sie / badzcie dosko-
 nali/ napominaycie sie / toz rozumieycie: spokojni
 12 badzcie: a Bog pokoiu y milosci bedzie z wami. ⁱ Po-
 zdrowcie sie spolecznie w swietym pocatowaniu.
 13 Pozdrawiaia was swieci wszyscy. ⁱ Lasta Pana
 naszego Iesusa Christusa / y milosc Boza/ y spole-

^a abo wselka
 rzecz.

^a dwakroci. 4L.
 G. S.

^a pise. G.

Zacz: 197.

^a Gdyz. G.

^a przeciwko
 wam. 1 L. G.

^a zywiemy. 9 L.
 S.

^a poznac. 9 L.
 G. S.

^a my. G.

^a gdy my. G.

^a G.

czność Duchá swietego niech będzie z wami wſy-
tkimi. Amen.

Do Korynthian wtory piſany był z Philippowá, miáſtá Mácea
donskiego, przez Tytuſá y Lukaſá. G.

NAVKI Y PRZESTROGI

Nikt nie wie ie-
ſli ieſt w łáſce
Bożey.

Ieſli ieſcieſcie w wierze.) Cłowiek może wiedzieć ieſli wierzy á-
bo nie: lecz wiedzieć nie może ieſli ieſt w łáſce Bożey / ábo nie-
choćby nic złego nie czuł ná ſumieniu. Jáko y Páwel á. powie-
dzał: Aci ná ſie nic złego nie czuje / wſááſzem nie przeto ieſt
wſpráwiedliwiony.

Kárność kościel-
ná.

Abych nie wżymał ſrogości.) Oto moc y władza koſcielná / kto-
rey wżywa náprzeciw grzeſzacy m / ku zbudowánium y poprawie-
niſzym.

Troycá S.

Láſká Páná náſzego.) Oto maſz trzy perſony w Boſtwie / ſo-
bie we wſem rowne. Bo ie Apoſtol zá rowno poſłáda: y te-
dnáto ich wywá: táł Bogá Oycá / táko y Syná / y Duchá S.

Argument listu do Gálátow.

W czym ſie ten
liſt zgadza z o-
nym do Rzym-
mian.

Tęgo liſtu do Gálátow máło nietedná y táž ieſt máterya
która y liſtu do Rzymian. Bo w oboim liſcie tych dwu rze-
czy dowodzi Páwel S. Jedná / iſ ſpráwiedliwoſci doſtepuia lu-
dzie przez wiárę / á nie przez zákon Mozyſzow. Drugá / iſ i kto-
ry ſa przez wiárę wſpráwiedliwieni / wolni ſa od záchowánia zá-
konu ſtárego. Wſááſze tá ieſt rożność (jáko Auguſtyń á. poſłá-
te) iſ w liſcie do Rzymian / Apoſtol chce pogodzić one zwáde /
która ſie byłá wſzelá między tymi ktoz y z ydow / á onemi kto-
z y z Poganow byli wierzeli / tym ſie nawiecy bawi / áby oſa-
zał / że wſpráwiedliwienie ieſt dáremne / ktorego obo y lud / bez zá-
dnych záſług wſynkow zá rowno / przez wiárę w Chryſtuſá doſte-
puie. A w tym lepáſ liſcie ſtára ſie odwieſić tych / ktoz przez ſa-
leſne Apoſtoly (ktoz y z ydow byli / y do záchowánia zákonu ſtá-
rego wierne przynufáli) ábo iuż byli ná ydowskie ceremonie
ná mowieni / ábo przynamntey ku nim náklonieni: poſłáuiac / ſi
záchowánie zákonu Mozyſzowego nie ieſt potrzebne. Táſ iſ
ſummá tego liſtu tá ieſt: Iſ wierni ſa wolni od niewole y zákonu /
ábo od potrzeby záchowánia zákonu ſtárego.

Summá tego li-
ſtu.

Liſt Páwla

1. Kor. 4.

Augu: in
explicat
huius E-
piſt.

LIST PAWŁA S. DO GALATOW.

ROZDZIAŁ I.

1 Pozdrowiwszy Gálátę / 6 Naprzód ie strofuję / iż sie dął od-
wiesć od prawdy / ktora im był podał. 8 Przeciw ktorey y áni-
lowi z niebá wierzyć nie mieli. 11 Gdyż sie tey sam Páweł nie
od człowieka / ále przez objáwienie P. Chrystusowe náuczył. 13 A
z táka iá pilnością potym przepowiedał / z táka iá pierwey prze-
śládownał. 17 Nie máiac żadney pomocy od innych Apostolow.

1 **P**áweł Apostoł nie od ludzi / áni
A przez człowieka / ále przez Jesusa Chri-
stusa / y Boga Oycá ktory go wzbudził
2 z martwych / i y wszyscy brácia ktorzy
sá zemna / kóściolom Gálátskim.
3 i Láská wam y pokoy od Boga Oycá y Pána ná-
4 šego Jesusa Chrystusa / i ktory sámego siebie wydał
za grzechy náše / aby nas wyrwał z terázniejszego
wieku ztego / wedle woley Boga y Oycá nášego :
5 i ktoremu iest chwála ná wieki wieków. Amen.
6 i Dziwuie sie / iż ták predko przenosićie sie od tego
B ktory was wezwał ku lásce Chrystusowej / do inšey
7 Ewángeliey : i ktorać nie iest inša / iedno sa niekto-
rzy co wámi trwožia / y chca wywrócić Ewángelia
8 Chrystusowe. i Ale choćby y my / ábo ániol z niebá
przepowiedał wam mimo to cošiny wam przepowie-
9 dáli / niech bedzie przeklectwem. i Jákošiny przedtym
powiedáli / y teraz zá sie mowie : Jessliby kto wam o-
powiedał mimo to cošcie wzięli / niech bedzie prze-
10 klectwem. i Bo izáli teraz przed ludźmi spráwe
mam / czyli przed Bogiem : Czyli szukam ábym sie

Záčz: 198.

Nie przez czło-
wieka, ále przez
Chrystusa. To te-
dy Christus nie
jest šczyry czło-
wiek. Hieron.

Záčz: 199.

w lásce. G.

Nowi Ewángel-
likowie y z E-
wángelia swoia
potępieni.

* Abowiem. G. ludźiom podobat: * Jeslibych sie ieficze ludźiom podobat/ nie byłcibych sluga Chrystusowym.

Zącz: 200 ? ^a Abowiem oznaymuie wam bracia/ iż Ewangelia przepowiedana odemnie / nie iest wedle czlowieka. ? ^b Bom iey ia nie wziat anim sie nauczyt od czlowieka: ale przez obiarwienie Jezusa Chrystusa.

? Boscie slyfeli o moim obcowaniu niekiedy w Żydostwie: iżem srodze przesładowal Kościot Boży/ y burzytem gi/ ? y postepowalem w Żydostwie nad wiele rowiennikow moich w narodzie moim/ bedac wprzezymym mitosnikiem wstaw moich oyczystych.

? Lecz gdy sie podobalo Bogu / ktory mie byl odla- czyl z żywota matki moiey/ y wezwat z łaski swoiey; ? aby mi obiarwił Syna swego/ abyh go przepowiedat miedzy Pogány: natychmiast nie dokładalem sie ciata y krwi: ? anim poszedł do Jeruzalem do tych ktorzy przedemna byli Apostotow; alem sedł do Arabyey / y wrociłem sie zasie do Damasku. ? Zátym po trzech leciech poszedłem do Jeruzalem abym ogladal Piotra: y zmieszkalem v niego piętnaście dni. ? A inzego z Apostotow żadnegom nie widziat; iedno Jakubá brata Páńskiego. ? A co wam piše / oto przed Bogiem/ żeć nie kłamam.

? Zátym przyszedłem do kráioy Syriey y Cyliciey. ? á bytem nieznaíomym z twarzy Kościotom Żydow- skim ktore byly w Chrystusie: ? ale tylko wlyfeli byli/ Jż ten ktory przesładowal nas niekiedy/ teraz opowiada wiare/ ktora przedtym borzył: ? y chwaliłi Boga ze mnie.

NAVKI Y PRZESTROGI.

Posłanie y po- Nie od ludzi, ani przez czlowieká.) Choćia Apostoł nie od lu-
wołanie ná re- dzi / ale od samego Boga ná vsrad Apostolski byl obiańy y we-
rząd káznos- zwány: wśákie przeće (dla zachowania porzadku/ od tego Chr-
dzieyski. stusa w Kościele postanowionego) chciat być od ludzi ná tenie v

rząd obiaś

11 41. Kor: 15
a 1.

12 b Eph: 3
a 3.

13 C
14
15
16
17
18
19
20
21
22
23
24

Dzie: 13-3.

8 tzed obrány y poświecony. Nie ták dziś Apostołowie nowi / Kto-
rzy bjeja nie będąc posłani / ani od Boga / ani od ludzi tych / Kto-
rzy od Apostołow moc y wząd posyłania mają.

Abo aniół z niebá.) Z tego miejsca wezmym sie naprzód / iż pra-
wy Chrześcijańcin dla żadnego człowieka / by był nauczeńszy / na-
wymowniejszy / naswiećszy / by też y cudá czynił / nie ma odstąpić
tey prawdy / Ktorey sie raz nauczył w Kościele powszechnym. O
czym pieknie Vincentius Lirinensis piše. Drugie / iż tu Apostol
nie z kázuie / ábyśmy nic / oprócz tego co jest w Bibliley napisano /
nie przyjmowali : iáko odszepieńcy falesnie wykłádali : Bo
nie mówi / mimo to cosiny napisáli / ále mimo to cosiny wam prze-
powiedáli / cosiny wam żywym głosem podáli / y cóście wy przyję-
li / cóście wierzyle. Trzecie / iż ci przepowiedáli Ewángelia / im-
mo te / Ktora Apostołowie przepowiedáli / y Ktora przysłał Kościół
Kátholicki : Ktorzy nowa náuka przynosi / Ktora sie nie zgadza z
náuka w przód podána : Ktorzy wca przeciwnemu co raz jest prze-
powiedziano y przyjęto : iáko Ambroży / Hieronim / y Augustyn
S. wykłádali. Czwarte / iż tá sama jest prawdziwość Ewángelia /
Ktora Apostołowie y ich potomkowie w Kościele rozstali y zesz-
pili : A inne posłednie / oney pierwszey przeciwnie (pośiane od
nieprzyjaciela ná dobrego nasienia záduszenie) sa heretyckie y fa-
szywe. Ktora regula Tertullian y Irenęus prawa náuka od fa-
szywey rozeznowáli / y heretyki osadzali. Piąte / iż te Apostol ká-
mieć z ká przeklectwo / Ktorzy ludzie od Kátholickiey wiary odwa-
biáli / y nowe náuki wnosili / Ktorzy nie znal ani sychal święty á
powszechny Kościół Chrześcijański.

18 Abym ogladał Piotrá.) Ambroży S. ták ná to miejsce piše :
Godna rzecz była / áby Páwel prágnał widzieć Piotrá : iż on był
pierwszym między Apostoly / Ktoremu był Pan Christus pieczę
Kościołow zlecił. A Chryzostom S. Był / prawi / Piotr káza-
ciem ábo przelożonym innych Apostołow : przetoż y Páwel przy-
szedł / áby go náid inše ogladał. A z áste : Wstąpił / prawi / iáko
do wietšzego y stáršego. Toż y Theodoretus y Gefmenius pi-
še ná to miejsce.

1. Státeczność w
Kátholickiey
wierze.
2. Trádicie.
3. Nowi Ewángel-
likowie.
4. Ktora Ewán-
gelia jest pra-
wdziwa.
5. Nowi Ewángel-
likowie prze-
kleci.

Piotrowe przód-
kowanie.

ROZDZIAŁ II.

1 Páwel Ewángelia swa poddał pod rozsádek pierwszych A-
postołow / áby snać prozno nie pracował. 6 Nie śby sie czego
od nich nowego nauczył : gdyż nie mieli coby ku niemu przysłać.
7 Ale śby był od nich pochwalon / y przyjęt w towarzysstwo.

10 Ktorzy mu tylko śleli / aby iślmuzny ná vbogie Chreścija-
ny zbierał. 11 Páwel Piotrą táwnie strofował / że Pogány do
Żydowstwa niekáfko przymuśał. 16 Pokázuie / iż z vsynkow
zakonných niekř vspráwiedliwion nie bywa / tedno przez wiáre
w Chrystusa.

W O tym po czternaście lat / siedem zaśie do 1
Jeruzálem z Bárnabášem / wziawszy z soba A
y Tycusá. 2 I siedem z obíawienia: y zna- 2
szalem z nimi Ewángelia ktora przepowíadam mie-
dzy Pogány / á z osobná z tymi ktorzy sie zdáli być 3
czym: : abym śnać ná dáremno nie biegl ábo też nie 4
biegał. 3 Alle y Tycus ktory ze mna był / bedac po-
gáninem / nie był przymuśon obřezáć sie / 4 ale dla
pokřyćie wprowadzoney falfywey bráćiey / ktorzy sie
wkrádli aby wyspiegowáli wolność náše / ktora
mamy w Iesúsie Chrystusie / aby nas zniewolili.
5 I ktorymesny y ná chwile poddánościa nie wstapi-
li: aby prawdá Ewángeliey trwála v was.

Zácz: 201.

6 I 2 od tych ktorzy sie zdáli być czym / (iákiemi kie- 6
dy byli / nic mi ná tym. Bog^a nie ma względu ná o- B
sobę czlowieczą) 7 Bo ktorzy sie zdáli być czym^o mnie 7
sie niczym nie przytożyli. 8 Owszem przeciwnym o-
byczáiem / wyřzawszy że mi iest zwiierzona Ewángo-
lia nieobřezánia / iáko Piotrowi obřezánia / 8 (á-
bowiem ten ktory dał moc Piotrowi ná Apostol-
stwo obřezánia: dał moc y mnie miedzy Pogány)
9 I 2 poznawszy iáske mnie dána / Jáku b y Cephás y 9
Jan / ktorzy sie zdáli być silarámi / dali mi y Bárná-
bie práwice spoleczności / aby my miedzy Pogány / á
oni miedzy obřezánymi przepowíedáli: 10 I tylko abyśmy
pámietáli ná vbogie: com też z pilnościa czynil.

2. Saluba
namienia
pienicy

Zácz: 202.

1 Piotr. L. K. G.
1 nágániony, G.
ábo strofowany
od Pogánów.

11 I 2 gdy przyszedł Cephás do Antyochiey / spře-
ciwilem sie mu w twarz iż był 'godzien nágánienia'.
12 I 2 Abowiem przed tym niż przysli niektorzy od Jáku-
bá / wespót z Pogány iadał: á gdy przysli / zchramiáł C

1
A
2
3
4
5
6
B
7
8
9
10
11
12
C

45. Mo
10. d 17.
3. Kron: 19
c 7.
Iob 34. b
19.
Mad: 6.
b 6.
Syr: 35
b 16.
Rzym: 2.
b 11.
Eph: 6.
b 9.
Kolof: 3.
d 25.
Dzie: 10.
c 34.
1. Piot: 1.
c 17.

Tert:
4. in M
Hier:
69. ad
gust
Aug: 11
16t: Fa
cap:

Stępy y giudy iest iest, nieodpogonow, abo od Pawła sie y

sie y odtaczal sie od nich, boiac sie tych ktorzy byli z obzezania.

13 I pomagali mu tego zmyslania ini Zydowie/

14 tak iz tez y Barnabas byl wiedzion do tego zmy-

slania. I Ale gdym obaczył iz nie prosto sli wedlug

prawdy Ewangeliey / rzeklem Cephásowi przed

wsytkimi: Jesli ty bedac Zydem po Pogansku zro-

15 wiesz / a nie po Zydowsku: czemuż Pogany przymu-

16 sasz żyć po Zydowsku? I Wy z narodu Zydowie / a

nie z Pogánów grzesnicy. I Lecz^b wiedzac iz nie

bywa vsprawiedliwiony czowiek z uczynkow zało-

nu / iedno przez wiare Jesusa Christusa: y my w Chri-

17 stusa Jesusa wierzymy abyśmy byli vsprawiedli-

18 wieni z wiary Christusowej / a nie z uczynkow zało-

nu: przeto iz zadne ciato nie bedzie vsprawiedliwio-

19 ne z uczynkow zakonu. I A iesliż szukacie abyśmy

18 D byli vsprawiedliwieni w Chrystusie / bywamy nále-

19 zieni y sami grzesnymi: izali Christus iest sluga

18 grzechu? Nie day Boże. I Albowiem iesli zaśie bu-

19 dnie to com zepsował: czynie samego siebie prze-

18 bym Bogu żył: z Christusem iestem wtrzyżowan.

20 I A żywie / iuz nie ia: ale żywie we mnie Christus. A

co teraz żywie w ciele: w wierze Syna Bożego ży-

wie / który mię w milował y wydał same siebie za mie.

21 I Nie odmiatam łaski Bożej. Bo iesli przez zakon

iest spławiedliwość / tedyć Christus prozno umart.

NAVKI Y PRZESTROGI.

2 Y znaszalem z nimi Ewangelia.) Tertullian / Hieronym / y Au-

gustyn S dowodza z tego miejsc / zeby Kościol byl Páwłowi nie

wierzył / by Ewangelia tego nie była od Piotra potwierdzona.

Tak byl ná on czas własny vřad Piotrow / iako y teraz potom

Pow tego / dawac rozsadek o náuce wiary. A dñs obściepiłszy Páwła S. opak

żadnego sedniego náuki swej niechca mieć ná ziem. I wśelki

Záč: 203.

Piotrowi. G.

wierzyliśmy.
3 L. G.

Vřad Piotrow

rozsadzác prá-

wa náuke od sa-

hywey.

Ewangelikowie

Páwła S. opak

násładnia.

ktory

Rzym: 3.
c 19. c
20.

Rzym: 3.
c 20.

Tert: lib:
4. in Mar.
Hier: epi:
89. ad Au-
gust.
Aug: li: 28.
Eřt: Faust:
cap: 4.

Kościół potwirdza y wywiada
czy pismo S.

Piotr był pier-
wszym Aposto-
łem Żydow y
Pogánow.

Piotr sie dopu-
ścił mniejszemu
strofować.

Piotr iesli w
czym bładził.

Iakie rzeczy
nie vsprawniedli-
wia.

Ktory zle czyni/ma w mienawisci świętosci. A temu obacz/ż Ko-
ściół/to iest przelozeni Kościeln/á zwlascz námiásteł Piotra S.
máia moc potwirdzić Ewángelia y pismo s. to iest/deklárovác
ktora iest práwa Ewángelia/y ktore práwe pismo S. Ták iáko
słotnik probuie y deklaruie ktore iest szersze słoto á ktore nie. Pre-
co Augustyn s. mowil : Jabych Ewángeliey nie wierzył/by mie
poważność Kościoła nie poruśzáł.

Aby my między Pogány.) Nic wszytkim Apostołom rozkazano
aby náuczali wszytkie narody/ y przepowiedáli Ewángelia wśel-
kiemu stworzeniu : wśákie iáko Apostołowie między sie pewne
kráte y powiaty byli rozdzielili : ták iś sie Andrey udal do Tátar/
Thomáš do Párthow / Bártłomey do Indow/ Máthheus do
Muryznow / á Jan do Azyey : Ták tez między Piotrem y Pá-
wlem sstał sie podział/ aby sie Piotr nawiecey starał o náwroce-
nie Żydow/ á Páwel o náwrocenie Pogánow. Aczkolwiek iáko
Páwlowi wolno bylo y Żydy náwracać tedy sie trásiło : y Páśác w
Bojnicách ich : y sstać sie Żydom iáko Żyd/aby Żydy posyłał : y
mieć staranie o wszytkich Kościołách. Ták y dáleko wiecey wolno
było Piotrowi/iáko głowie wszytkich Apostołow/starác sie o ná-
wrocenie ták Żydow iáko y Pogánow : y stolice Biskupstwa swe-
go zálozyć nie w Jerusálem między Żydy/ ále naprzód w Antyo-
chiey/á potym záś w Rzymie między Pogány.

Sprzeciwiłem sie mu.) Cyprian S. chwali pokore Piotra S. iś
od Pávła strofowany/nie rzekł : Jam iest pierwszy między Apo-
stoly : ty mnie ráczey słuchác máś/miś ta ciebie. A Gregorz S.
mowil : Jś Piotr przywołil y wstápil brátu mniejszemu : aby ták
był pierwszym w pokore/iáko był pierwszym w wrzędzie Apostol-
skim. Augustyn lepák powieda : Jś osobliwszy y świetobliwszy
przykład Piotr potomkom podał / aby sie dáli mniejszym strofo-
wác : niśli Páwel / aby mniejszy wietszym śmieli sie bezpiecznie/
dla obrony prawdy/wśákie bez náruśzenia miłości/sprzeciwiác.

Iż był godzien nágánienia.) Nie żeby tu Piotr namniey w wie-
rze iśbładził (iáko mu odścepieniecy przysyła) ále iś Chreściá-
nom; Pogánstwá náwroconym dáwał nieiáká przyczynę zgorse-
nia. Jesli tedy co w tym Piotr bładził/ tedy bład tego nie był w
wierze/ále w obcowaniu. Aczkolwiek Chrysoſtom s. Theophi-
laktus/y inni Grecy Doktorowie y Hieronym z nimi twierdza/
iś w tym Piotr namniey nie zgrzeszył/áni iśbładził. Vide Baron.

Z rezynekow zkonu.) Z tego mteysć/y ze wszytkiego dyskursu
listu tego / obaczyc możemy ; iś ilekroć vsprawniedliwienie bywa

przypisano

Ian 3. 20.

Cont: E-
pi: fundat:
c. 4.
Mar: 16.
15.
Matt: 23.
19.

Dzie: 17.
14. 17. 18.
28.
1. Kor: 9.
20.
2. Kor: 11.
28.
Dzie: 15.
7.

II Cypr: epi:
ad Quint.
Greg: hie:
18. in Eze-
chiel.
Aug: epi:
19. ad Hie-
ron.

11. Me:
15. b c
Rzym:
23. c
akub:
d 23.
1. Mo:
2. a 3.
2. d 18.
16. a 4.
yr: 4.
d 20.

przypisano wterze/ tedy uczynki miłości nigdy nie bywają od wiary oddalone : ale tylko uczynki zakonu Mozyżowego/ to jest ceremonte/ ofiary/ obżeranie : a z tym wszystkim uczynki sama siła ludzka uczynione/ bez wiary/ sąsi y Duchá Chrystusowego.

20 Zwyś, już nie ja.) Tenże jest fundament zasług naszych : i z uczynki nasze dobrze nie sąs i jako Chrystusowe : i tego sąs y pomoc są uczynione : ponieważ on w nas żyje/ on sprawuje/ y on w nas cierpi. Ale ja/ praw/ ale sąs Boga ze mna.

Fundament zaś
sług naszych.

ROZDZIAŁ III.

1 Gáláty strofuje / że od Ewangelii do zakonu wstąpił.
2 Gdyż nie z uczynków zakonnych / ale z wiary w Chrystusa dan jest Duch święty. 6 Jako Abrahámowi tak y potomkom jego.
10 A którzy są pod zakonem / przekleć są : gdyż żaden z nich nie pełni zakonu. 13 Lecz to przekleństwo przystawży nam się Chrystus/ wybawił nas od niego. 16 A obietnice Abrahámowi uczynione pełnią się przez wiare. 19 Choć zakon dany był do czasu / i jako mistrz dziecianny/ który nie mógł sprawiedliwić.

1 **B**ezrozumni Gálátowie/ któż was omamił/
A abyście prawdziwie nie byli posłusni/ którym przed oczyma Jezus Chrystus przed tym tak był wymalowany/ iakoby między wami był wkrzyżowany : ? Tego się tylko chce nauczyć od was ; z uczynków zakonnych wzięliście Duchá / czyli z słuchania wiary : ? Takżeście bezrozumni/ że pożywszy duchem/ teraz ciałem dokonywacie : ? Takżeście wiele cierpeli darmo : jeśli wzdym y darmo.
3 ? Który tedy wam dodawa Duchá/ y sprawuje moc y w was / z uczynków zakonnu / czyli z słuchania wiary : ? Jako* Abrahám wwierzył Bogu/ y poczytano mu ku sprawiedliwości. ? Poznaćcieś tedy iż którzy z wiary są/ ci są synami Abrahámovymi.
4 ? A wpatrując pismo iż z wiary Bóg sprawi

B olwia Pogan/ przedtem opowiedało Abrahámovi/ b Jz beda błogosławione w tobie wszystkie narody. ? A tak którzy z wiary są / beda błogosławieni z

Zacz: 204

abo wczarował.
nie wierzyli. 6 L.

abo, wymołan
jest, według Au
gu: y Ambr. Ale
Chrysost: The
ophilact: y Oes
cumen: wykłaś
dają, iako stoi w
textie.

G.
* napisano. N.
L.

* Znaćcieś. 4 L.
Zacz: 205.

* żyć będzie z L.

K. G. S.

* człowiek. G.

Zącz: 206

Zącz: 207

* G.

Leżycy w trzy

nasta Niedzie

la po Świąt

kacy.

* Lecz. G

* ku Chrystuśo

wi. G.

* wystęku. N.

L. S.

* obiecano było.

G.

wiernym Abrahámem. I Abowiem ile ich jest z w
czynkow zakonu / pod przeklectwem sa. Bo napisano
jest: Przeklęty każdy któryby nie trwał we wsty-
tkim co napisano w księgach zakonu / aby ono czy-
nił. I A iż przez zakon żaden nie bywa usprawiedli-
wion u Boga / iawnó jest stad: iż d sprawiedliwy z w-
iary żywie. I A zakon nie jest ci z wiary: ale* c kto-
ryby ie czynił / w nich żyć będzie.

I Christus nas wykupił od przeklectwa zakonu /
ostawszy sie za nas przeklectwem (abowiem napisa-
no / f Przeklęty każdy który wiśi na drzewie) I aby
do Poganow błogosławienstwo Abrahámove przy-
šlo w Chrystusie Jესusie: abyśmy obietnice Ducha
wzięli przez wiare.

I Bracia (mowieć wedle człowieka) a s wśaf
człowieczego testamentu utwierdzonego nić nie
tamie / ani k niemu przydawa.

I * Abrahámovi opowiedziane sa obietnice / y ple-
mieniowi jego. Nie mówi / A plemieniom / iakoby
o wielu: ale iako o jednym / A plemieniowi twoje-
mu który jest Christus. I A toć powiedam / iż testa-
mentu przed tym od Boga utwierdzonego * zakon
który po czterech set y trzydzieści lat nastal / nie wa-
tli ku zepsowaniu obietnice. I Abowiem jeśliż z za-
konu jest dśiedśictwo / tedyć nie z obietnice. Lecz A-
brahámowi przez obietnice Bog darował. I Coś
tedy zakon: Przydan jest dla występkow / aźby przy-
šlo ono plemie ktoremu obiecal rozrządzony przez
anioty w rece pośrednika. I A pośrednik nie jest ci
jednego: lecz Bog iedenże jest. I A zakon tedy jest prze-
ciwko obietnicam Bożym: Nie day Boże. Abo-
wiem gdyby był dan zakon któryby mogł obżywiać:
prawdziwieby z zakonu była sprawiedliwość. I Ale
pisano^b zamknęło wszystko pod grzechem / aby obie-

tnica 3

c 9. Moj.
27. d 26.d Abak: 2.
a 4.Rzym: 1.
b 17.c 3. Moj.
18. a 5.f 5. Moj.
21. d 25.3 Zyd: 9
c 17.

16

17

18

19

20

21

22 b Rzym
3 b 9.Dzie:
4.

tnicá z wiary Jესusá Chrystusá bytá daná wie-
rzacym.

- 23 ¶ A przed tym niż przysłá wiará; byliśmy pod za-
konem strzeżeni będąc zámknieni ku tey wierze kto-
24 ra miała być objáwiona. ¶ A przetoż zakon / dziećin-
nym wodzem nášym byt 'do Chrystusá': ábychmy z
25 wiary byli vspráwiedliwieni. ¶ Lecz gdy przysłá wiá-
26 rá: iuż nie jesteśmy pod dziećinowodem. ¶ Abowiem
wszyscy synámi Bożymi jesteśmy przez wiárę w Chri-
27 stusie Jესusie. ¶ Bo i ktorzykolwiek jesteśmy okrz-
28 czeni w Chrystusie: oblekliście się w Chrystusá. ¶ Nie
jest Żyd ani Graczn: nie jest niewolnik / ani wolny:
nie jest mężczyzná / ani niewiásta. Abowiem wszyscy
29 wy iedno: jesteśmy w Chrystusie Jესusie. ¶ A iestli-
ście wy Chrystusowi: tedyscie plemieniem Abrahá-
mowym / y dziećicámi wedle obietnice.

NAVKI Y PRZESTROGI.

- 1 O bezrozumni.) Odmienić wiárę wsieta od pierwszych Apo-
stolow / ná namowe niewiem takich Ewángeliow nowych /
jest według Apostoła głupstwo / śalenstwo / y nierozum wielki.
wyj: 1. s.
2 Z czynkow zakonnych.) Hieronym S. tak ná to miejsce pi-
śe: Obáczmy pilnie / i nie rzekł zgólá z czynkow / ále przydał z
czynkow zakonnych. Bo wiedział iż Korneliusz Rzymistrz był
duhá z czynkow / ále nie z czynkow zakonu ktorego nie znał.
A tak bładza ci / ktorzy mniemáia / żeby Páwel S. tu y w liście do
Rzymian / odrzucał od vspráwiedliwienia zgólá wszystkie czynki
dobre.
6 Iako Abrahám wwierył Bogu.) Jáka wiárá była Abrahámo-
wá / ktora mu jest poczytána ku spráwiedliwości / masz wy: do
Rzym: 4. 24.
12 A zakon nie jest i z wiary.) Z tego miejsca wdziemy / takim w-
czynkom zakonu Páwel odepymie moc vspráwiedliwienia: i wia-
ściá tym ktore się dzieła bez wiary w Chyistá Páná / od esłowiek
zakon Moysesow záchowuacęgo: á nie tym ktore się dzieła z du-
há wiary od Chryścijánina / ktory iuż przez wiárę w Chyistá
jest vspráwiedliwiony. W czym się bázno myła herezy: minie-

Záčz: 208

Lektá nádsteń
Nowego tárk.
w Chrystusie.
L.

ieden. A.

Śalenstwo bez
retykow.Iakie czynki
nie vspráwiedli-
wiáia.Iakie czynki
nie vspráwiedli-
wiáia.

inaiac żeby Pawel odrzucił sprawiedliwość wszelkich uczyn-
ków / tak od wiernych tak i od niewiernych uczynionych. **Lecz**
Jakub 8. iśanie wcy / iś też iśt nieiaka sprawiedliwość uczyn-
ków / krotę Bogu zaleca vsprawiedliwione.

12:1.24.

ROZDZIAŁ IIII.

1 Pokazuje / i zakon Żydom był dany do czasu. 4 Od ktore-
go przez Chrystusa wyzwoleni / y za syny testesmy przypieci. 9 A
przetoż głupie y nieślusznie sie wracata do niego. 12 Prosi ich
tedy przez miłość ku sobie / aby go naśladowali: a salśwym W-
pistolom / ktorzy ich z nowu chcieli w zakon wprawić / aby nie
wierzyli. 22 Pokazuje pod figura Abrahama y dwu synow ie-
go / że ci ktorzy iśsze sa pod zakonem / beda od dźiedzictwa
Chrystusowego oddaleni.

Lecya w 17te
dziele po Bo-
żym Narodze-
niu.

' żywiły albo
początki: to iest
pod cielesnymi
ceremoniami za-
konu starego.

Zacz: 209
' narodzonego.
G.

*Boży. N.L.G.
' to iest, wolac
nas czyniacego.
albo rzecacego.

' iest. G.
' Bożym przez
Chrystusa. G.

Zacz: 210.

Nowowie to, iż do ktorego czasu dźiedzic iest dzie-
cieciem / nie nie iest rozny od slugi / bedac pa-
nem wszytkiego: i ale iest pod opiekunym y sa-
frazmi aż do zámierzonego czasu od oycá: i Także
y my / gdyśmy byli dziećmi / byliśmy pod 'elementy
świata zniewoleni.

i **Lecz** gdy przysło wypełnienie czasu / zesłał Bog
Syná swego 'uczynionego' z niewiasty / uczynione-
go pod zakonem: i aby te ktorzy pod zakonem byli
wykupil / żebyśmy przypodobienia synowskiego do-
stali. i A iż iestescie synowie*: zesłał Bog Duchá
Syná swego w sercá wasze 'wołaiacego' Abba / Oy-
cze. i A tak iuż wiecey nie iest sluga / ale synem: a
iesli synem: tedy y dźiedzicem 'przez Boga'.

i **Aleć** ná on czas nie znaiac Boga / służyliście
tym ktorzy z przyrodzenia nie sa Bogowie. i A te-
raz poznawszy Boga / y owsem poznani bedac od
Boga: iakoż sie zaś nawracacie ku elementom
mółym y niedostatecznym / ktorym zaśie z nowu słu-
żyć chcecie: i Pilnuiecie dni / y miesiecy / y czasow /
y rokow. i Boie sie o was / brm snadź darmo nie

pracował

Rzym: 8.
c 15.

10
11

12 pracowat okolo was. ¹ Bzdzieſz iako ia/ gdyżem
y ia iako wy: Bracia/ proſze was/ w ni wczymieſcie
13 mie nie obrażili. ² A wiecie iżem już dawno przez
14 krewkość ciała przepowiedał wam Ewangelia: ³ A
potuſy waſey⁴ ktora była w cieie moim nie lekceſcie
ważyli/ aniſcie odzucili: aleſcie mie przyieli iako
15 aniola Bożego/ iako Chriſtuſa Jeſuſa. ⁵ Gdzież te-
dy ieſt błogoſławieństwo waſe: Abowiem ſwiad-
cze wam/ iż/ by była rzecz moſzna/ dąlibyſcie mi byli
16 wylupiwyſy oczy ſwoie. ⁶ A takżem ſie ſſtał nieprzy-
17 iacielem waſzym prawde wam mowiac: ⁷ A mituiac
C was nie dobrze; owſem was chca⁸ wyleczyć/ aby-
18 ſcie ie mitowali. ⁹ A dobre mituyćie zawsze w do-
brym: a nie tylko na ten czas gdy ſie obecny w
19 was. ¹⁰ Dziaćki moie/ ktoreżas boleiac rodze/ ażby
20 był Chriſtus w was wyſtalcowan. ¹¹ A chciałbym
teraz być w was/ y odmienić głoſ moj/ przeto iż wa-
21 pie o was. ¹² Powiedźcie mi ktory pod zakonem
chcecie być/ ¹³ zaście zakonu nie czytali:
22 ¹⁴ A b¹⁵ Abowiem napisano/ iż Abrahám miał dwu ſy-
nu: iednego a z ſłuſebnice/ a b¹⁶ drugiego z wolney.
23 ¹⁷ A Lecz ktory był z ſłuſebnice/ według ciała ſie naro-
24 dził: a ktory z wolney/ przez obietnice. ¹⁸ Co zaś
D coſ inſzego znaczy. Abowiem te ſa dwa teſtamenty.
Jeden od gory Synáſkiej/ ktory rodzi w niewola:
25 ktory znaczy Agará. ¹⁹ (Abowiem Syná ieſt gorá
w Arabiey: a ſtoſuje ſie z ta teraźnieyſzą Jerozoli-
26 mą) y ſłuży z działkami ſwoimi. ²⁰ A Lecz ona wyſoka
27 Jerozolima/ wolna ieſt: ktora ieſt mátká²¹ náſá. ²² A
bowiem napisano: ²³ Weſel ſie nieptodna/ ktora nie
rodziſ: ²⁴ zatrzykni a zawołay ktora bżemieniem nie
boleieſ: ²⁵ gdyż daleko wiecey dziełek opuſzczoney/ niſ
tey ktora ma meſzá.

28 ²⁶ A d²⁷ my bracia/ według Iſaáká ieſteſmy dziećmi. ²⁸ Zacz: 211.

¹ moiey. G. K.
Tak Kátholicy
ſwe páſterze y
náuczycieleczkít
y waſze máia.

² to ieſt, od wiá-
ry do zakonu.
³ Lecz dobrze
ieſt náſładować
zawszy w do-
brym. G

⁴ zakonu nie ſłu-
chali G.
⁵ Lekcyá w tle-
dziele czwarto
Poſtu.

⁶ Abowiem A.
gár, Siná ieſt
gorá G.

⁷ wſykich náſ.
G.

mi obietnice. I Alle iáko ná on czas ten ktory sie byl 29
 národził wedle ciáta / przesládował tego ktory byl
 wedle ducha : tákże y teraz. I Alle co mówi pismo : 30
 *Wyrzuc służebnice y syná iey. ábowiem nie będzie
 dziedziczył syn służebnice z synem wolney : A ták brá-
 cia / nie iestefiny synámi niewolnice / ále wolney : ta
 wolnośćia * ktora nas Chrissus oswobodził.

*tedy G.

N A V K I Y P R Z E S T R Ó G I.

Poſty Chreſcie-
jańskie.

Pilnujcie dni.) Tych słow odſzczepieſcy nieſuſtnie przeci- 10
 wianiu ſwiat Chreſcijańſkich wywáta. Gdyż tu Páwel nie
 o ſwiatek Chreſcijańſkich / ále o żydowſkich mówi (iáko wſy-
 ſcy Doktorowie Grecy y Hieronym y Auguſtyń ſ. piſac ná to
 mieſce / wykládáta) ktorych Chreſcijańi obcho-
 dzić nie máta. Abo ráczey o Pogańſkim dni obteraniu / ktory
 mówia : Tutto ſie nie puſzcze w droge / iſ nie dobry áſpekt. Tego roku
 nie będzie ſzczepił winnice / iſ teſt przeſtepný. Jáko Ambroży S. rozumie y
 Auguſtyń S. Enchir : cap : 79. G in epiſt : 119. cap : 7.

Duchowne pi-
ſmá wyklády.

Co jaſta cóſ inſzego znáczy.) Stad ſie wczymy / iſ piſmo ſ. oproz- 24
 literálne-
go á proſtego wykládu / miewa inſzy wyklád / duchowny /
 głąbſzy y tájemniejszy / nie tylko w ſłowach / ále y w ſpráwach y w
 perſonách. Jáko tu ſłużebnica Agára znáczy ſakon / á Iſmael iey
 ſyn známuje żydy : Sará lepák wolna nowy ſakon znáczy / á
 Iſaák iey ſyn / Chreſcijańy : niewoli Mozyſzowej przez Chriſtu-
 ſá wyzwolone. Co gdyby heretycy baczyć chcieli / nie tákby lekce
 poważáli duchownych piſmá wykládow / Wycow ſwiatek y Do-
 ktorow Koſcielných.

Wolność Chre-
ſcijańska w czym
záleży.

Wolnośćia ktora.) Wolność Chreſcijańſka nie w tym iſteſt / 31
 żeby Chreſcijańinowi wolno było czynić co iedno chce : niſkomu
 nie być poſłuſnym ani poddánym / dzieſięcin nie plácić / y nie cho-
 wáć ſwiat ani poſtów przykazánych : tákiey wolności odſcze-
 pieſcy rádziſ wywáta : choia ia potepia wſedy piſmo S. Ale
 wolność Chreſcijańſka náleży / naprzód w wybáwieniu od nie-
 woli grzechow. Jáko Páwel mówi : Wyzwoleni od grzechu /
 ſtáliſcie ſie ſługami ſpráwiedliwoſci. A temu w wyſwobodze-
 niu od iázná ceremoniałnych y ſadowych przykazáń ſakonu ſtá-
 tego : ktorego ánt oycowie ſtárzy noſić nie mogli. Nákoniec w
 wyſwobodzeniu od ducha bóſzſki y od przeſtectwá ſakonu : nie
 żebyſiny od pełnienia Páńſkiego przykazania wolni byli / ále że

byſmy ie /

c 1. Moy:
21. a 10.Aug: epi:
119. ad la-
nuar: cap:7.
Amb: ad
Gal: 4.1. Piot: 2.
16.2. Piot: 2.
19.Galat: 5.
17.Rzym: 6.
18.Dzie: 15.
10.

Gal: 5. 1.

Kor: 9.
17.

byśiny ie: i łaski i miłości/ i łacno y: dobra wola pełnili. O ktorey wolności tak Apostoł mowi: Kiedy jest Duch Páníski / tam wolność jest.

29

Ale iáko náon egiás.) To społeczne prześladowanie rożnych synów Abrahánowych/ figura jest Kościoła Kátholického heretyki rusznie y spráwiedliwie karzacego: y heretyków synów niewolnice/ niespráwiedliwie Kościoła prześladowacych. Auguſt: epiſt: 48.

Prześladowanie
heretyków.

ROZDZIAŁ V.

1 Od obżezánta Gáláry odwodzi: pożątuac iſ ono nie może stać z wiara Chriſtuſowa. 6 O ktorego ánt obżezánte ánt nie obżezá / nie nie wázy; tedno wiara ktora przez miłość spráwne te czyni dobre. 7 Upominá ich áby ſie wódićow ſtrzegli. 13 A z miłości tedni drugim ſużyłi. 15 Martwić w ſobie zádze cielesne/ ktore walczą náprzeciw Duchowi. 19 A wylicza wszystkie cielesne / ktore czynia wywołánemi z królestwa niebieſkiego. 22 Z drugiey ſtrony owoce Ducha opisuie: ktorými tegoż królestwa dochodziſy / choćabyſy wszystkich zakonnych nie pełnili.

Dzie: 15.
a 1.

1 **S** Toyćie: á nie poddáyćie ſie znówu pod iárz-
2 mo niewoley. 1 ^a Oto iá Páwet powiedam
A wam/ iſ ieli będziecie obżezáni/ Chriſtuſ
3 wam nie nie pomoże. 1 A oſwiadczaſie zaſie ká-
4 żdemu eſtowiekowi obżezuiacemu ſie/ iſ powinien
ieſt wſytek zakon pełnić. 1 Wyniſczeni ieſcieſcie z
Chriſtuſa/ ktorzykolwiek w zakonie ſie upráwiedli-
5 wiacie: z łáſkiſcie wypádl. 1 Abowiem my Duchem/
6 z wiary nádziecie ſpráwiedliwoſci oczekawany. 1 Bo
B w Chriſtuſie Jeſuſie nie nie wázy ánt obżezánte/ á-
7 ni nie obżezá: ále wiara/ przez miłość dziełna. 1 Bie-
8 żeliſcie dobrze: któż wam przekáził ábyſcie nie byli
9 poſłuſnymi prawdzie? 1 ^a Namowa* nie ieſci z te-
10 go ktory was wzywa. 1 ^b Trochá kwáſu wſytko z-
działánie zakwáſa. 1 Ja duſam o was w Pánie/ iſ
nie inſzego rozumieć nie będziecie: á ten ktory wámi
trwoży/ odnieſie ſad/ ktorzykolwiek on ieſt.

1. Kor: 9.
b 6.* Nikomu nie
jezwóláć. N
L.
* tá L. G. wá-
ſá S.

1 A iá brá-

Záčz: 212.

* duchá. N. L.

Lečya w
czternasta Nie
dytele po swia-
tách,
nie wykony-
waycie. G.

* cudzołstwo.
G.

* 9 L. G. S
trucižny.

* nie odjedzicie
G.

Záčz: 213.

* 1 L. G.

Lečya w pje-
tnasta Niedzie-
le po swia-
tách.

¶ A iá bráčia / iesli iestce obrzezanie opowiedam : 11
czemuž iestce przesładowanie cierpie ? Tedyć zni- 12
szczone iest zgoršenie krzyżowe. ¶ Bodayże y odcięci 13
byli ktorzy was wzruszáia. ¶ Abowiem wy wezwáni
iestesście ku wolności bráčia : tylko žebyście tey wol-
ności nie obracáli ku pozwalaniu ciátu : ale przez
miłość * służcie ieden drugiemu. ¶ Bo wszytek zákon 14
w tym iednym sie słowie wypelnia ; * Miłuy bliźnie-
go twego iáko samego siebie. ¶ Lecz iesli ieden dru- 15
giego kłacacie y pożyracie ; pátrcieś abyście sie sami
spółem nie poredli.

¶ Mowie tedy ; Duchem sie spławuycie / á d poza 16
dliwosci ciátu nie wypelnicie. ¶ Abowiem ciáto po 17
žada przeciwo duchowi : á duch przeciwo ciátu. Bo
to oboie spółu sie sobie sprzeciwiaia : abyście nie wszy-
tko co chcecie czynili. ¶ Lecz iesli was duch rzadzi / 18
nie iestesście pod zákonem. ¶ A iáwneć sa wczynki
ciátu / ktore te sa ; * porubstwo / nieczystosc / * niewsty- 19
dliwosc / wsteczenstwo : * bálwochwálstwo / * czá-
rowanie / nieprzyjáźni / swary / zawiści / gniewy / nie-
snásti / rostrytki / kácerstwa : * zázdrości / morderstwa /
piánstwa / biesiády y tym podobne. O ktorych opo- 20
wiedam wam / iákom y przedtym opowiedal ; iz kto-
rzy takowe rzeczy czynia / krolestwa Božego nie do- 21
stapia.

¶ A owoc Duchá iest / miłość / wesele / pokoy / cier- 22
pliwosc / dobroćliwosc / dobroć / nieśtroápliwosc /
¶ čichosc / wiára / miernosc / wstrzymiezliwosc / czy- 23
stosc. Przeciwo takowym nie máś zákonu. ¶ A kto 24
rzy sa Christusowi / ciáto 'swe' wkrzyżowali z nami
tnosćiami y z požadliwosciami. ¶

¶ Jesli žywiemy duchem / duchem tež postepuy- 25
my. ¶ Nie badźmy chćiwí prozney chwały / iedni 26
drugich dražniac / iedni drugim zayžzac.

Plauki

NAVKI Y PRZESTROGI.

- 6 Ale wiara przez miłość.) Tęż też wiara z miłości dobrze uczyni sprawiaca / ktora rozumie Paweł S. kiedy mowi: Tęż wiara sprawiadiwa. Bo nic innego nie czyni wiary pożytecznej / iedno miłość. Uczynki zaś te które do sprawiadiwienia nie nie pomagają te są / które albo pod zakonem Mojżeszowym / albo w Pogaństwie kto czynił bez wiary w Chrystusa. Przetoż y tu mowi: Tęż ani obżęśanie / ani nieobżęśka (to jest ani zachowanie zakonu Mojżeszowego / ani Pogańskie cnoty) w Chrystusie nie nie ważą: sedno uczynki które z wiary a z miłości pochodzą. Bo te same doskonałe sprawiadiwiła y zbawiła.
- 11 Bodajże y odcięci.) Albo wrzęśani byli / nie tylko obżęśani / takó Chrystostom wyklada. Albo odcięci od wászego obcowania / lub przez klawę / lub przez śmierć cielesną.
- 13 Tylko żebyście tey wolności.) Jako Chrześcijanśkiey wolności na swa wola cielesna y nieposłuszeństwo heretykowie dystępy żywota: pátęzay wyżey: Gal: 4. 31.
- 14 Bo wszytek zakon.) Kto miłuje bliźniego takó sam siebie / ten wszytek zakon wypełnił. Nie jest tedy rzecz niepodobna zachować Pańskie przykazanie.

Wiara y sprawie
dliwiadiaca kto
ra.

Heretycy mają
być karani.

Wolność Chrześ-
cijańska.
Zachowanie
Pańskiego przy-
kazania podob-
ne.

ROZDZIAŁ VI.

1 S po kora mamy wspomagać bliźniego. 4 Nie dbać na ludzkie chwały. 7 A zawsze dobrze czynić / abyśmy czasu swego żeli żywot wieczny. 12 Jesze napomina aby się strzegli zwodźcom / którzy zalecać zakon śani go nie pełnili. 14 A Paweł chlubi się w śanym Chrystusie wżęziowanym. 15 Do którego ani obżęśanie / ani nieobżęśka nie nie pomagają.

- I A **B** Racja / iesliby też człowiek do takiego wpadł / by był umiesion / wy duchowni naprławuycie takiego w duchu cichości: obaczając każdy samego siebie / abyś y ty nie był kuson.
- 2 Jedni drugich brzemiona noście: a takó wypełni-
cie zakon Chrystusow. 3 Albowiem iesli kto mniema / żeby czym był / gdyż ni czym nie jest / sam siebie osu-
kawa. 4 A każdy niech sprawy swojej doświadcza / a
B tedy w śanym sobie tylko przechwalanie mieć będzie:

Zacz: 214.
wypełniajcie.
G.

P p p p

a nie w

Sluchając win-
ni nauczycielom
wzycząc wszyst-
kich dobr, abo
dziesięciny dā-
wac.
* Szajcie.

Zacz: 215.

* iako długi G.
* Bo. N L.
* y obrezani sām
mi G.

Leżca w dzieł
S. Ściągłk.

* abo snuru.

Vczynki dobre.

ā nie w drugim. ¶ ^a Bo każdy własne bżemie po-
nieście. ¶ A niech wżycza wśytkich dobr ten ktory
bywa nauczany w słowie / temu ktory go naucza.
¶ Nie bładźcie: z Bogāc trudno sie śmiać. Ab-
wiem cokolwiek będzie śiał człowiek / to też będzie
żal. ¶ Bo kto śiecie na swym cieie / z ciała też żać be-
dzie skāżenie. ā kto śiecie na duchu / z ducha żać będzie
żywot wieczny. ¶ ^b Lecz dobrze czyniac nie wstawaj-
my. abowiem czasu swego żać będziemy nie wstawa-
iac. ¶ A przeto po ki czas mamy / czynimy dobrze wśy-
tkim / ā nawiecy domownikom wiary. ¶

¶ Bāczcie iākim wam list pisał reka moja. ¶ * Kto-
rzykolwiek chce sie wam podobāć w cieie; ci was przy-
musāia obrezowāć sie / tylko aby dla krzyżā Chrystu-
sowego przeslādowānia nie cierpieli. ¶ Abowiem y
ci co sie obrezunia / zakonowi nie zachowuyāia. āle
chca abyście sie wy obrezali: żeby sie z ciałā wāšego
chlubili.

¶ A ia nie day Boże aby m sie chlubić miał / iedno
w krzyżu Pānā nāšego Jesu Chrystā: przez ktorego
mnie świat iest wkrzyżowan / ā ia światu. ¶ Abowiem
w Chrystusie Jesusie nic nie wāży āni obrezanie /
āni nieobrezka: āle nowe stworzenie. ¶ A ktory-
kolwiek według tego * prāwidła postepowāć beda /
po kōy nād nimi / y miłosierdzie / y nād Izraelem Bo-
żym. ¶ A zātym niech mi sie żaden nie przykrzy. Ab-
wiem ia piatnā Pānā Jesusowe na cieie moim no-
se. ¶ Lāstā Pānā nāšego Jesusā Chrystusa / z du-
chem wāšym brācia. Amen. ¶

Do Gālātow piśany iest z Rzymu. G.

NAVKI Y PRZESTROGI.

Czāsu swego żać będziemy.) Vczynki miłosierne sā nāstentem y
własna przyczyna żywota wiecznego: ā nie samā wiārā.

A nawiecy

Al. Kor: 1.
b s.

1. Tel: 1.
c 12.

VVyz: 5.
6.

10 A namiecy domownikom.) Aż iálmuzná ma być czynioná iálmuzná komu według przemożenia wszystkim Etorzy potrzebuia: wśátké wie ma być czynio-
ceyemy powinni wspomágać Chrześcjány / á nśli żydy ábo Po- na.
gány: y Kátholicki wiecy nśli heretyki. Hier. quest: 1. ad Hedib.

Wyz: 5.

16 Ale nowe stworzenie.) Obácz iż tu Apostoł zowie nowym wiárá wśprá-
stworzeniem to/co wyżey názwał wiára przez miłosć dziełna ábo wiedzliwiáca.
spráwiciáca czyniáci dobre: y co ná drugim názwał zachowániem
Bożego przykazániá. Skąd sie náuczyc możemy iż pod imieniem
wiáry záwiérá sie wśytká nápráwá duše nášey / y nowe náše w
dobrych czynkách stworzenie. A iż spráwiedliwość Chrześcjáń-
ská jest rzecz práwdziwie w nas bedáca / y odnáwiáca nas / á
nie phántástyckie iáktés vchwycentie ábo vlápienie spráwiedliwo-
ści Chrystusowey/Etoraby nam tylkó bylá poczytána.

Kor: 7.
12.

Argument listu do Ephezian.

Kole: 20.
1.

Ephes / miásto jest głowne w Azyei mnieyszey / Eedy Páwel
mieśkáciac przez trzy láta wiernie prácowá y wiele vcierpiá
w opowiedániu Ewángeliey s. Tego tedy miásta obywatelów/
iáko w wierze stálych / nápomina tym listem Páwel S. áby iáko
poczeli / iáko postepowáli: o wysokich tájemnicách wiáry / przy-
trudnieyszym z nimi rozmawíáciac: á porým wśytkich stanov
ludziom sposób życia opisúciac.

Wyz: 5.
6.

LIST PAWŁA S. DO EPHEZIAN. ROZDZIAŁ I.

3 Chwali Apostoł Bogą / który wybrał nas wielkimi & różnymi mi przez Chrystusa obdarza dobrodziejstwami. 15 A dziełnie Bogu za wiarę y miłością przeciw bliźnim swoim. 17 Prosiac / aby dostali zupełnej mądrości. 20 Pokazywać też powiększenie Chrystusa w zmarłych wzbudzonego. 22 Który postanowion jest głowa nade wszystkim Kościołem.

Zącz: 216.

G.

Mówił Apostoł Jhesusa Chrystusa przez wola Bożą: "wsytkim światem tym którzy są w Ephezie: y wiernym w Chrystusie Jhesusie. I Laska wam y pokoy od Boga Oycy naszego / y Pána Jhesu Chrysta. I a Błogosławiony Bog y Ociec Pána naszego Jhesu Chrysta / który nam błogosławił wszelakim błogosławieństwem duchownym / w niebieskich rzeczach przez Chrystusa: I iako nas wybrał w nim przed założeniem światá / abyśmy byli świętymi y niepokalanymi przed nim w miłości. I Który nas przeznaczył ku przysposobieniu za syny / przez Jhesusa Chrystusa / ku sobie: wedle wpodobania wolei swojej: I ku chwale sławnej łaski swojej przez którą nas przyjemnymi uczynił w namilszym Synie swoim".

nienaganiemy
mi G.

L. G.

Zącz: 217.

która obfitość
wał G.

oznawimysy
nam. G.

ku sáfowaniu.
L. G. S.

I w którym mamy odkupienie przez krew iego (odpuszczenie grzechów) wedle bogatej łaski iego. I która obfitowała przeciw nam we wszelakiej mądrości y roztropności / I aby nam oznaymił tajemnice wolei swojej / wedle wpodobania swojego / które był postawił w nim / I w rozrządzeniu zupełno-

ści cza

1

A

2

3

4

5

6

7

8

9

10

42. Ko
1. a f
2. Piot
a f

Niz:
b 7.

Pfal:
b 8.

	ści czasow / aby w Chrystusie wszystko naprawił / y to co jest na niebiesiech / y co jest na ziemi / w nimże.	*wkupe zebrał G.
11	? W którym też my wezwani jesteśmy: będąc przeznaczeni wedle postanowienia iego który sprawi	*wybrani. G.
12	wszystko / wedle rady wolei swojej: ? abyśmy byli ku sławnej chwale iego my / ktorzyśmy w przod	
13	nadziei pokładali w Chrystusie: ? w którym rza	
C	cie y wy / wysławszy słowo prawdy / (Ewangelia zbawienia waszego:) w którego też uwierzywszy / ie	
14	? który jest zadatkiem dziedzictwa naszego / na okup	*międzywami G.
15	na bytę wolności / ku chwale sławy iego. ? Dla te	*w Chrystusie. N. L.
	go y ia wysławszy wiare wasze która *jest w Panie	Zącz: 218.
	Jesúsie / y miłość ku wszystkim świętym:	
16	? Nie przestawam dziękować za was / zmiątkę o	
17	was czyniac w modlitwach moich / ? aby Bog / Pa	
	na naszego Jesu Chrysta Ociec / chwaly / dał wam	
	Ducha mądrości y objawienia / w wznaniu iego /	*ku wznaniu. N. L.
18	? oświecone oczy serc waszego / abyście wiedzieli	
	która jest nadzieia wezwania iego / y które bogac	
19	two chwaly dziedzictwa iego w świętych / ? y która	
D	jest przewyższająca wielkość mocy iego przeciwko	
	nam / ktorzy wierzymy: b według 'dzielności mocy'	*abo skuteczney mocy.
20	sily iego / ? która sprawił w Chrystusie / wzbudziw	
	szy go z martwych / y posadziwszy na prawicy swojej	
21	na niebiesiech: ? nade wszystkie księstwa y zwierz	
	chności y mocy / y panowania / y nad wszelkie imię kto	
	re sie miąnuie nie tylko w tym wieku / ale też y w	
	przyszłym.	Zącz: 219.
22	? c A wszystko poddał pod nogi iego: a iego dał	*nad wszystko ko
23	głowa nad wszystkim kościołem / ? który jest ciałem	ściołowi. S. L. G.
	iego / *napelnieniem tego / który wszystko we wszyst	S.
	kich napelnia.	*y. N. L. S.

NAVKI Y PRZESTROGI.

Ludzie mogą
być prawdziwie
świetymi.

Dziewięć cho-
row Anielskich

Nie sam Pan
Christus jest gło-
wą kościoła.

Ala y Piotr y
potomkowie ie-
go.

Abyśmy byli świętymi.) Stad sie wczymy / iś ludzie z łaski Bo-
żey mogą być świętymi y niepokalanemi / nie tylko przed oczyma
ludzkimi / albo przez poczytanie ; ale prawdziwie y przed Panem
Bogiem. Co jest przeciw dźwiękowi odświeżeniom.

Nade wszystkie kściełwa.) Zgadzała sie świeci Doktorowie / iś
dziewięć jest chorow anielskich ; z których cztery tu Paweł mianu-
je / Piary Młasztatow / w liście do Kolossensow : Do których
przydawszy Cherubiny / Seraphiny / Anioły y Archanioły / na in-
szych miejscach pomienione / tedy ich dziewięć będzie.

A iego dał głowa.) Iś Pan Christus jest głowa przedniejsza
Kościoła Bożego. Stad dowodzą sektarze / iś żaden człowiek nie
może być głową Kościoła. Leczby tym dowodem dokazać mogli /
iś nie może być żaden człowiek Kołem / ani Panem / ani pasterzem /
ani Biskupem / ani Apostolem / ani fundamentem Kościoła / ani o-
poła / ani światłością. Ponieważ Pan Christus jest Kołem / y
Panem / y Biskupem / y Apostolem / y fundamentem / y opoła / y
światłością. Ktore wszystkie tytuły iednak sam Pan Christus lu-
dziom dawać raczy. Jako y Opratus starodawny Doktor / y
Chrysostom s. Piotra zowa pasterzem y głową Kościoła Christus-
sowe. Czym nie tylko żadney krzywdy nie czynia Panu Christus-
sowi / ale owsem chwale iego mnożą. Bo nie rozumieją / żeby
albo Piotr albo Papież był głową Kościoła pospolu z Christusem ;
ale pod Christusem ; iś jako sługa y namiestnik iego. Albo żeby Pa-
pież iśko Pan Christus był głową Kościoła wszystkiego ; iś tak tego
na ziemi boiującego / iśko y onego w niebie triumfującego ; ale
tylko tego na ziemi będącego. Jako tedy Saul y Samuel był
głową ludu Bożego / iś go rzadził ; iśko mąż jest głową żony swo-
iej / choć Pan Christus jest głową iśko żony iśko y meż / który zo-
ney sam przez sie / y przez meż rzadzi. Tak też Papież jest głową
Kościoła widomego / przez którego Pan Christus Kościół swoy
niewidomie rzadzi y sprawuje.

ROZDZIAŁ II.

1 Atory byli pomarli w grzechach / 5 Przez Christusa sa o-
żywieni. 7 Nie swymi czynkami / ale daremnie przez wiarę Chri-
stusowa. 11 Pokazuje / iś Pogani / którzy pierwsey byli oddaleni
od ołtarza Bożych / 13 Już przez Christusa y przez wiarę która
jest dar Boży / stali sie spólnieściami świętych. 20 Będąc na
fundamentie Apostolow y Prorokow budowani.

Z was

Kolos: 1
16.

VVyz: Jan
1. 42. y 21.
17.

1. Reg: 15
17.
Ephe: 5
23.

Koloſ. 2.
13. y 3.
3 3.

1 **W**as * ktorzyście byli umarli dla występ-
 A kow y grzechow waſzych / ? (w ktorychescie
 2 niekiedy chodzili wedle wieku ſwiata tego/
 wedlug kſiazećia zwierzchność mającego na tym
 3 powietrzu / Duchą ktory teraz moc poſtazuje w sy-
 nách niepoſlušnych) ? w ktorych y my wſzyſcy ob-
 4 cowaliſmy niekiedy w poſadliwościach ciała naſe-
 go / czyniac wola ciała y myśli / y byliſmy z przyro-
 5 dzenia ſynmi gniewu iako y drudzy.
 6 ? Lecz Bog (ktory ieſt bogactym w miłoſierdziu)
 7 dla wielkiey miłoſci ſwoiey ktora nas wmiłował/
 8 ? y gdyſmy byli umartymi przez grzechy / ożywił nas
 9 ſpołem w Chriſtusie / (ktorego taſka ieſteście zbá-
 10 wieni) ? y wzbudził poſpotu / y weſpołek poſadził na
 11 niebieſiech w Chriſtusie Jeſusie / ? aby okazał w
 12 przyſtłych wiekách obſite bogactwo taſki ſwoiey / w
 13 dobroćliwości przeciwno nam w Chriſtusie Jeſu-
 14 sie. ? Abowiem taſka ieſteście zbawieni przez wiá-
 re (y to nie z was / bo to dar Boży ieſt) ? nie z wezyn-
 kow / aby ſie kto nie chlubił. ? Abowiem ſtworzeniem
 15 iego ieſteſmy / ſtworzeni w Chriſtusie Jeſusie ku w-
 czynkam dobrym / ktore przedtym Bog zgotował á-
 byſmy w nich chodzili.
 16 ? Przetoż pánietaycie / żeście wy niekiedy byli
 17 Pogańy w ciełe / ktorzyście byli zwáni nieobrzezka
 18 od onego ktore zwano obrezaniem w ciełe rekomá
 19 uczynionym: ? ktorzyście byli na on czas bez Chri-
 20 ſtuſa / oddaleni od ſpolecznoſci Izraełſkiej / y obce-
 21 mi od teſtamentow / nie mając nádzieie obietnice / y
 22 bez Boga na tym ſwiećie. ? A teraz w Chriſtusie
 23 Jeſusie wy ktorzyście niekiedy byli daleko / ſſtáli-
 24 ſcie ſie bliſko we krwi Chriſtuſowey. ? Abowiem on
 ieſt pokoieſm naſym; ktory oboie iednym uczynił / y
 nieprzyiaźń ktora była iako przegrodzenie ſrzedniey
 ſciány /

*ożywił. N. L

wola. 2 L. G.

Záč: 220

z Chriſtuſem.

4 L. N. G. S.

G.

Záč: 221.

iżście byli.

8 L. G.

ábo od rzeczy

poſpolitey. G.

G.

'to iest, odmien-
niwszy zakonne
przekazania w
nauki Ewange-
lii. Hieron.

'aby. N L.
'abo przezen. N.
G. to iest, przez
krzyz.

ściany / rozwałił w ciełe swoim: i skaziwszy zakon
ne przekazania w ustawach należące: aby dwu stwo-
rzył w samym sobie wiednego nowego człowieka /
czyniac pokoy. i y' poiednal z Bogiem obudwu w
jednym ciełe przez krzyz / umorzywszy nieprzyziasn^{ie} w
samym sobie. i y' przyszedłszy opowiedział pokoy wam
ktoryście byli daleko / y' pokoy tym ktory blisko.
i b Abowiem przezen mamy przystep oboj w ied-
nym Duchu do Oycá.

Zacz: 221.
Lektia w dzień
S. Thomaszá
Apostola.

'abo naroznym.
'aby Bog w was
mieskal.
G.

i A przeto inż wiecey nie jesteście goście y' przycho-
dnie: aleście społmieszczanie z swietymi y' domow-
nicy Boży / i wybudowani na fundamencie Aposto-
low y' Prorokow / w ktorym iest przedmiejnym węglo-
wym kamieniem sam Iesus Christus: i na ktorym
wszystko budowanie spoitane / roście w koscioł swiety
w Panu: i na ktorym też y' wy pospolutu budniecie sie
'na mieszkanie Bogu w Duchu swietym'.

NAVKI Y PRZESTROGI.

Pierwsze vspra-
wiedliwienie.

Abowiem łaska jesteście zbawieni.) Pierwsze nasze vsprawiedli-
wienie iest z szczerzy łaski Bożey / a nie z żadnych zasług naszych: i z
żaden nasz czynne / przed vsprawiedliwieniem naszym / nie mógł
zasłużyć ani otrzymać daru vsprawiedliwienia. A przez wiare
mowi: i z ona iest początkiem y' fundamentem ludzkiego zbawie-
nia / y' takoby korzeń wszystkiego vsprawiedliwienia: bez ktorey
nie iest rzecz podobna Bogu sie podobać.

Vczynki bez wiá-
ry.

Nie z vczynkow.) Rozumiey / vpředzátacych wiáre. Nie tby
niechciał nas Bog zbawić przez vczynki: ale z żaden z vczynkow /
iedno przez wiáre y' z wiáta zbawion być nie może. Ták to mney-
sce Gracyy y' Łásciszy Doktorowie wykłádáia. Nie z vczynkow
práwi / (mowi Augustyn S.) takoby twoich / z ciebie samego to-
bie vczynionych: ale tak z tych w ktorých cie Bog stworzył przez
nowe odrodzenie.

Vczynki do zbá-
wienia potrzeb-
ne.

Stworzeni ku vczynkom dobrym.) Aby kto nie mniemiał żeby
páweł odzucal vczynki nie tylko vpředzátace wiáre / ale y' z wiá-
ry pochodzące: pokázate / i z po przyteciu wiáry / vczynki sa potrze-
bne / ták do dalszego vsprawiedliwienia / tak y' dla zbawienia /

ktore /

Hebr: 11.
6.

Augu: de
grat: & lib-
arbit: cap: 9.
8.

Augustin.
Chrylost.
Photius.

Augustin
lat: 114.

Obja: 21.

14.

ktote/prawi/Bog nągotował/ abyśmy w nich chodzili/ to też a-
byśmy je czynili. Coż tedy (mowi Augustyn S.) bali my dobrze
nie czynimy? Owszem czynimy/ ale przez niego w nas czyniace.
20 Na fundamencie Apostołów. Oto masz przeciwno odświeżenie
com/ i choć Pan Christus jest pierwszym fundamentem Kościoła
swojego/ wsłaskę y Apostołowie y prorocy są też fundamentem po-
Christusie/ na których się buduje Kościół tego. Coż tedy za dziw-
iż Pan Christus na Pietrze Kościół swój buduje? Albo iż Piotr
pod Christusem jest też głowa Kościoła tego?

Apostołowie
fundamentami
kościół.

ROZDZIAŁ III.

1 Paweł wczł tej tajemnicy Prorokom y Apostołom obja-
wionej. 6 Iż Pogani przez Christusa stali się uczestnikami o-
błenec Boskich. 14 Ktorego prosi/ aby duchem wzmocnieni by-
li/ a w miłości wkorzeniem/ w Boskich tajemnicach dostatecznie
byli wyuczeni.

1 **A** Za tego/ia Paweł wieści Jezus Christow/
za was Pogány: i jeśliście iedno słyszeli o
2 śafowaniu łaski Bożej/ ktora mi jest do
3 was dana/ i iż mi oznaymił tajemnice przez obja-
4 wienie/ i takom wam przedtym pisał na krótko: i i-
5 tak czytając możecie obaczyć wyrozumienie moje w
6 tajemnicy Christusowej: i ktora inszych wieków nie
7 była oznaymiona synom ludzkim/ i tak teraz obja-
8 wiona jest świętym Apostołom tego y Prorokom
9 przez Duchá*. i Iż Pogani są spolu dziećmi y
10 spólnym ciałem y społecznymi uczestnikami obietnice
tego w Christusie/ Jesusie/ przez Ewangelia: i Kto-
reiem się stał sługa wedle dárni łaski Bożej/ ktora
mi jest dana/ wedle skutku mocy tego.

* G.

* świętego. G

* G.

8 i Mnie najmnieysiemu ze wszytkich* świętych/
dana jest łaska ta/ abym między Pogány przepowie-
9 dał niedościgłe bogactwo Christusowe: i a iżbym
objaśnił wszytkim ktory jest śafunek tajemnice za kry-
tey od wieków w Bogu/ ktory wszytko stworzył*:
10 i aby była* przez Kościół oznaymiona kśiażetom y

Zacz: 223.

* G.

* przez Iesusa
Christusa. G.

* teraz. K. G.

* kśiastwom z L.
K. G. S.

Leżycy w sro-
snaście Niedzie-
le po Świąt-
kach.

*moca. 3 L. K.
G. S.
*we wnętrze-
go człowieka. 3
L. G.

*G.

Sprawniwość
w nas będąca.

zwierzchnościom / na niebiosach / rozliczna mądrość
Boża: i wedle postanowienia wieków / ktore wcz- 11
nił w Chrystusie Jezusie Panie naszym. i W kto- 12
rym mamy bezpieczeństwo i przystępek z wśmianim / przez 13
wiarę jego. C

i Przetoż prośe abyście nie wstawali dla wśmian 13
moich za was / ktora jest chwala wasza. i Dla tego 14
kłam na kolana moje ku Oycu Pana naszego Jezu
Christa / i z ktorego wśmianie oycostwo na niebie i 15
na ziemi jest nazywane / i aby wam dat wedle bo- 16
gactwa chwały swej *mocy* żebyście byli wtwier-
dzeni przez Duchą jego *we wnętrznym człowieczu*.
i Aby mieszkał Chrystus przez wiarę w sercach was- 17
zych / będąc w miłości wkorzeni i wgruntowani /
i żebyście mogli dosięgnąć ze wśmianymi świętymi / 18
ktora jest szerokość / i długość / i wysokość / i gło- 19
bość / i y poznać przewyższającego wśmianki rozum mi-
łość Chrystusowa / abyście byli napełnieni wśmian- 20
kiew zupełności Bożej. i A b temu ktory może da-
leko obficie czynić nad to o co prosimy albo my-
ślimy / wedle mocy ktora sie w nas skutkiem po- 21
kazuie: i i temu chwala w kościele / y w Chrystusie
Jezusie na wśmianie rodzące wieki wieków. Amen.

NAVKI Y PRZESTROGI.

Abymieszkał Chrystus przez wiarę.) Oto Chrystus mieszka w 17
nas przez swe dary / y ludzie bywają wśmianliwymi przez dary
tego w nich będący trwające: a nie przez sprawniwość własną
Pana Chrystusowa: iako heretycy błądzą.
w miłości wkorzeni.) Nie samą wiarą ma być w nas / ale y 17
miłość / ktora jest wśmianych cnot dopełnienie.

ROZDZIAŁ III.

1 Napełnianie ich do jedności ducha. 7 Wśmianiac i Chrystus
rozny raz dając rozne dary. 8 A roznąc wśmianie w kościele
postanowił kuzbudowanie ciała swego / aż do skłócenia świę-
tą. 17 A

ta. 17 A tak wspomina / aby zwolęszy stárego człowieka / oblekli nowego : wykładając przyrodzenie y tego y owego. 25 Nieby wyszeregáć sie wšęgo slego / czynili to co jest dobrego.

W Koście was tedy ja więzien w Panu / ^a abyście żyli przystojnie temu powołaniu Kto rymieście powołani / i ze wszeláka pokora y cichosćia / z cierpliwosćia / znosząc ieden drugiego w miłości. ^b Stáráć sie abyście zachowali iedność ducha w zwiázce pokoju. i Jedno ciáło / y ieden duch : iáko * iestescie wezwáni w iedney nádziei wezwania "wášego". i Jeden Pan / iedná wiára / ieden krzešt. ^c Jeden Bog y Oćiec wšytkich / który iest náde wšytkim / y po wšytkich / y we wšytkich "nas".

^d Lecż każdemu z nas daná iest láská ^e wedle miáry dárú Chrystusowego. i Dla tego mowi : ^f Wstąpiwszy ná wysokość / wiodł więzien poimáne; dat dary ludziam. (^a to że wstąpił / coż iest iedno iż pirwey był sstąpił do niższych częsci ziemie? i Kto ryc sstąpił / tenżeć iest który też wstąpił nád wšytkie niebiosá / aby nápełnił wšytko.) i ² tenżeć dal iedne Apóstoty / drugie zaś Proroki / á drugie Ewangelisty : inne zaś pásterze y náuczyciele : i ku nápráwie ^g swietych / ku robocie posługowania / ku budowaniu ciáta Chrystusowego : i ázbyśmy sie wšyscy skupili w iedność wiáry y poznánia Syná Bożego / w meżá doskonałego / w miáre zupełności lat Chrystusowych :

^h Abyśmy wiecey nie byli dziećmi vnoszącemi sie / y chwielającymi od każde^o wiátru náuki przez zbráde ludzka / przez chytróć ku záwiedźnieniu w bład. i Ale zachowywáć prawdę w miłości / rośćmy w onego we wšytkim / który iest głowá / Chrystus : i z którego wšytko ciáło zgodnie złożone y spoione be

Zácz: 224
Lekeya w ście
innasta Nie
dziela po S
wiatłách.

* tej. N. L. G.
naszego. G.

"was. G.

Lekeia w dzieł
ss. Symoná y
Judy Aposto
low.

To iest, dusze
swietych, które
były w piekle
poimáne, z soba
do niebá zápro
wadził. Ambr.
ábo wykoná
niu.

Zácz: 225.

dac / przez wszystkie stawy społecznego dodawania /
wedle dzielności każdego członka podług miarki
swey / czyni wzrost ciała ku zbudowaniu samego sie-
bie w miłości.

Zącz: 226

¶ To tedy powiem i oświadczam się w Panu:
abyście się wiecy nie sprawowali iako^k się Poganie
sprawia w próżności umysłu swego / i^l zaciemiony
mając rozsadek / będąc oddaleni od żywota Bożego
dla niewiemierności która w nich jest / dla^l zaślepie-
nia^l serc ich : i którzy przyszedłszy w rozpacz / wdali
sami siebie na niepowściągliwość / ku popetnia-
niu wszelkiej nieczystości / ku takomstwu^l. ¶ Lec
wy nie takęście się Chrystusa nauczyli : i iezuszeście
go iedno słuchali / y w nim iestęście wyuczeni (iako
iest prawda w Jესusie.) ¶ m^l Złożcieś wy^l według
pierwszego obcowania starego człowieka / który się
psinie według obiedliwych pozadliwości.

zawładzenia.
G.

w takomstwie,
G. abo w zwytku

abyście złoży-
li. N. L. G. K. S.

Leżycy w dzie-
wietnastu^l /
dziele po swia-
tłych.

¶ Aⁿ odnowcie się duchem umysłu waszego : i y^l
o oblecźcie się w nowego człowieka który wedle Bo-
gą stworzony iest w sprawiedliwości / y światobli-
wości prawdziwey.

Zącz: 227.

¶ A^p przetoż odrzućmyś kłamstwo / i mówcie kła-
zdy prawdę z bliznim swoim : gdyżesmy członkami
iedni drugich. ¶ r^l Gniewaycie się / lecz nie grzeście :
Stońce niechay nie zachodzi na rozniewanie wasze.
¶ s^l Nie dawaycie miejsca dyabłu. ¶ Ten który krądzi
niechay już nie krądnie : lecz rączey niech pracuje /
robiąc rekoma swymi co iest dobrego / aby miał stać
wdzielić potrzebującemu.

potrzeby. 3 L.
G. to iest, ku po-
trzebemu zbu-
dowaniu.
na dzien. 8 L.
G. S.

¶ Wszelka mowa zła niech z ust waszych nie po-
chodzi : ale iесли która iest dobra ku zbudowaniu^l wia-
ry^l / aby także ziednala słuchającym. ¶ A nie zaśnu-
caycie Ducha świętego Bożego ; przez którego za-
pieczętowani iestęście w dzień odkupienia. ¶ Wsze

17 i Rzym.
D 1. 29.
18 kl. Piot.
4. 23.
Rzym:
1. c. 21.
19
20
21 E
22 m Kol: 3.
b 8.
Zyd: 12.
a 1.
23 i. Piot: 4.
24 a 2.
n Rzym.
6. a 4. y
12. a 2.
25 o Kolos: 3.
F b 12.
26 p. 1. Piot.
2. 21.
27 q Zach: 5.
c 16.
28 r Psal: 4.
a 5.
s lak: 4.
b 7.
29
30 G
31

laka gorz

Kolof: 3.
b 12.

32 Iáka gorzkość / y gniew / y zápalczywość / y wrzast / y bluznienie niech będzie odiete od was z wśeláka zło-
 ścia. ¶ Ale bądźcie dobrocłiwemi iedni przeciw dru-
 gim / miłośierni / odpuszczáiac sobie iáko y Bóg w
 Chrystusie wam odpuszcíł.

N A V K I Y P R Z E S T R O G I.

5 Iedná wiára.) V sámych Kátholikow iest tá iedná nieodmien-
 na wiára: Lecz y heretykow co głowá to rozum / co Minister /
 to też inšia wiára.

Iedność wiary.

13 Ažbyśmy sie wślycy skupili.) Z tych słow obáz/iš Kościół Chri-
 stusow prawdziwy nigdy nie był ani będzie bez Pásterzow / Bi-
 skupow / y Doktorow aż do skończenia swiátá. ¶ przetož successia
 to iest porządne potomstwo y nástępowanie Biskupow y Páste-
 rzow w Kościele Chrystusowym mieli Wyowie oni stárzy (á ná-
 imie Tertullian / Irenaeus / Optatus / Augustyn S.) zá napew-
 niejšy znák Kościoła práwego. Jáko z drugiey strony / Fedy tey
 successiey nie bylo / táki Kościół zá heretycki y odścepienski mieli.
 ¶ przetož ták Tertullian o heretykách mowí : Niech nam poKa-
 za originaly swych Kościółow / ták porządnie od časow Aposto-
 lskich až do nas przez successia postępuiace / iáko my siwe pokázu-
 iemy. Pátrz Matth: 1. 6.

Successia páste-
 rzow iest zná-
 kiem kościoła
 práwego.

14 Kádemu wiátru náuki.) Ten iest przedniejšy vřzad pásterzow
 y przelożonych Kościelných / áby nas w iedność y w státeczności
 Kátholickiey wiáry záchowali : ábyśmy sie žadnym wiátróm he-
 retyckich náuk vnošić nie dáli : ktore iáko y wiátr / plewy tylko z
 bošewišká wymiewáta : ále zárnóm nie škodzić nie moga : y o-
 wšem ie od plew oczysćciáta.

Vřzad przelo-
 żonych kościoła
 ných.

R O Z D Z I A L V.

1 Nápomina / áby násládownáli Christá Páná. 3 Strzegac
 sie vczynkow cielesných. 15 A čas odkupiac / báwili sie ducho-
 wnym žwiceńim / ktore im opisuje. 22 Žony áby poddáne byly
 mežom swym: 25 A mežowie áby milowáli žony / iáko Pan
 Christus vmišował Kościół.

1 **B** Adścieš tedy násládowncami Božymi: iáko
 2 synowie namilšy: ¶ á chodźcie w miłości / iá-
 3 ko y Christus vmišował nas / y wydat sámeho

Záč: 228.
 Lekcyá w trze-
 ćia Niedziela
 Postu.

	siebie za nas na ofiarę y na zabicie Bogu ku wdzięcz-	3	b Kol: 1.
	ney wonności. ? A ^b porubstwo y wselka nieczystosc/	4	a 3.
	abo takomstwo/ niechay nie bedzie ani pomieniono	5	
nie przystoia.	miedzy wami iako swietym przystoi: ? ani sprositosc/	B	
L. K. G. S.	abo glupia mowa / abo zartowanie ktore 'nie przy-	6	c Mat: 24.
wiecie. G.	stor: ale raczey dzietowanie. ? Bo to 'wiedziecie ro-	7	a 4.
ktory jest bal-	zumieiac / iz wselki wsetecznik / abo nieczysty / abo	8	Mar: 13.
wochwalc. L.	takomiec ('co jest balwochwalsstwo') nie ma dzie-	9	a 5.
K. G.	dzictwa w krolestwie Chrystusowym y Bozym.	10	Luk: 21.
	? Niechay was nikt nie zwodzi prozneni slowy. a-	11	b 5.
	bowiem dla tego przychodzi gniew Bozy na syny	12	Kolof: 2.
abo nieposlus-	niewierne. ? Nie badzcieś tedy uczestnikami ich.	13	d 18.
sne. G.	? Abowiemescie byli niekiedy ciemnoscia: lecz te-	14	z. Tef: 1.
	raz swiatloscia w Panu.	15	a 3.
Zacz: 229.	Sprawuycieś sie iako synowie swiatlosci / ? (bo c-	16	
Ducha. G.	owoc swiatlosci / iest we wselakiej dobrotnosci /	17	
	y w sprawiedliwosci / y w prawdzie.)	18	
Panu. G.	? Doswiadczaiać co iest wdziecznego 'Bogu': ? a	19	
	nie spolkuycie z uczynkami niepozytecznymi ciem-		
	nosci / ale ie raczey strofuycie. ? Abowiem co sie od		
	nich potaiemnie dzieie / sromota y powiedac. ? Wsa-		
co obitwia. 1	koz to wश्यto co ma byc strofowano / od swiatlosci		
L. S.	bywa obitwiono. Bo to wश्यto 'co obitwiono by-		
	wa' / iest swiatlo. ? Dla tego mowi: Ocuć sie ktory		
	spis / y powstań z martwych / a oswieci cie Chrystus.		
Zekcyawdmu	? Patercieś tedy bracia / iakobyście ostrożnie sie		
dziesiąt Niedzie	sprawowali: nie iako niemadzy / ale iako madzy:		
le po Swiat.	? czas odkupniac / przeto iz dni zle sa. ? A przetoż		
Fach.	nie badzcie nierozumnymi: ale rozumiejącymi k-		
G.	to iest wola 'Boza'. ? A nie wpiaycie sie winem w		
Panska. G.	ktorym iest 'nieczystota' / ale badzcie napelnieni Du-		
abo zbytek. G.	chem*: ? rozmawiaiac sobie w psalmiach / y w pie-		
w Duchu. G.	śniach / y w spiewaniach duchownych / spiewaiać y		
* swietym. N	graciać w sercu swoim Panu:		
L.			

? Dziekuiać

20 ^E ? Dziekujac zároveň za wszystko / w imię Pana naszego
 21 ^E Jezusa Chrysta Boga i Ojca. ? Bedac podda-
 22 ^E nymi jedni drugim / w boiaźni Chrystusowej.
 23 ^F ? I żony niechay beda poddane mężom swym / iako
 24 ^F ko Panu: ? abowiem i mąż jest głowa żony / iako i
 25 ^F Chrystus jest głowa kościoła: Onże jest zbawicielem
 26 ^F ciała tego. ? Ale iako kościół poddany jest Chrystu
 27 ^F sowi / tak też żony swoim mężom we wszystkim.
 28 ^F ? ^h Mężowie miłujcie żony wasze / iako i Chrystus
 29 ^F umiłował kościół / y samego siebie wydał zań: ? aby
 30 ^F gi poświęcił / oczyściwszy gi omyciem wody w slo-
 31 ^F wie*: ? aby sam sobie wystawił kościół chwalebny /
 32 ^F ktoryby nie miał zmazy / abo zmarsku / abo czego ta-
 33 ^F kowego: ale iżby był święty y niepokalany. ? Takci
 34 ^F y mężowie powinni są miłować żony swoje / iako
 35 ^F swoje ciała. Kto miłuje żonę swoją: samego siebie
 36 ^F miłuje. ? Abowiem nigdy żaden ciała swego nie
 37 ^F miał w nienawiści: ale je wychowywa y ogrzewa /
 38 ^F iako i Chrystus kościół: ? gdyżemy członkami ciała
 39 ^F ta jego / z ciała tego y z kości tego. ? Dla tegoż opu-
 40 ^F ści człowieka ojca swego y matkę swoją: y przytacz-
 41 ^F się ku żenie swojemu. y ^h beda dwoie w jednym ciełe.
 42 ^F ? Sakrament to wielki jest. lecz ja mówię w Chri-
 43 ^F stusie y w kościele. ? Wszakże y każdy z was osobną /
 44 ^F niechay tak miłuje żonę swoją / iako siebie samego: a
 45 ^F żona niech się boi męża swego.

NAVKI Y PRZESTROGI.

23 On jest zbawicielem ciała.) Kościół Kátholicki (mowi Augu-
 styn S.) sam jest ciałem Pana Chrystusowym: Ktorego on jest
 głowa / zbawiciel ciała swego. A to nie jest w tym ciełe / żadnego
 Duch S. nie obżywia / Który rozlewa miłość w sercach naszych.
 Lecz nie jest uczestnikiem Boskiej miłości / Który jest nieprzyna-
 cielem tędnosci. A tak nie máia Duchá s. Który nie są w Koście-
 le Kátholickim: O Których napisano: Iż się sami odłączają / ciele
 Jezus / Duchá nie máiacy.

Zácz: 230.

Zácz: 231.

* żywota. N.
 L.
 nienagániony.
 G.

* Pan. G.

* w jedno ciało.
 G. to jest, za ie-
 dnego człowieka
 ka.
 * abo, tajemnicą
 to wielka. G.
 * 7 L. G.

Oprocz Kátho-
 lickiego kościoła
 nie máj zbá-
 wienia.

Jako to

Kościół nigdy jako Kościół jest poddany Panu Chrystusowi.) Jestli Kościół 24
 błędzić nie może, to jest y był poddany y posłuszny Panu Chrystusowi: tedyć Kłó-
 sce. mąta heretycy / mówiac / żeby kiedy od niego odstąpić / albo bla-
 dyć / albo w białowchwałstwo wpasć miał.

Małżeństwo 32
 jest wielkim Sakramentem. Sakrament to wielki jest.) Tu Apostoł bez wątpienia o małże-
 stwie mówi: y zowie ie nie tylko Sakramentem / ale y wielkim
 Sakramentem: to jest świętym znakiem albo tajemnicą / a to w
 Chrystusie y w Kościele: iż ono słaczenie meżá z niewiasta które
 Bog wstawił / jest Sakramentem y świętym znakiem onego
 nierozdzielnego słaczenia / którym Pan Chrystus spoił y słaczo-
 jest: z Kościołem swym S. Dla czego też małżeństwo jest nieroz-
 dzielne. Skąd to mamy / iż nie tylko Krześť y Ciało Pańskie sa Sa-
 kramentami: iako heretycy wierzą / choć o tym żadnego pisma-
 nie czytają: ale y małżeństwo: według tych słow iásnych Páwła
 S. jest wielkim Sakramentem / po Grecku *μυστήριον*, które slo-
 wo także Sakrament známionuje: á zwłaszcza / iż ma wszystkie
 własności y skutki Sakramentu.

ROZDZIAŁ VI.

1 y 5 Synowie rodzicom / á słudzy pánom áby posłusni byli.
 4 y 9 Młáste oycowie przeciw synom / á pánowie przeciw słu-
 gom áby sie przystoynie obchodzili. 10 Nápomina ich áby ná-
 sie oblekli zbroie Boża. 14 Którey części opisuje. 12 Aby sie mor-
 gli sprzeciwić nieprzyjacielowi duchownym. 15 Prośac ich áby
 sie też y zań modlili.

Zacz: 232.

Dziatki / bądźcie posłusne rodzicom waszym
 w Pánu: Boć to jest sprawiedliwa. ^{1b} Czci
 oycá twego y mátkę twoje: (które jest pier-
 wsze przykazanie z obietnica) ¹ ábyć sie dobrze dzia-
 to / y ábys był blugiego czasu na ziemi. ² A wy oyc-
 wie nie pobudzajcie ku gniewowi dziatke waszych:
 ale ie wychowuywajcie w kárności y w grozie Páń-
 skiej. ³ Słudzy posłusni bądźcie pánom wedle ciá-
 lá / z bojáznia y ze drżeniem / w prostosci sercá wasze-
 go / iako Chrystusowi: ⁴ i nie ná oko słuzac / iakoby lu-
 dziom sie podobając / ale iako słudzy Chrystusowi /
 czyniac z sercá wola Boża: ⁵ z dobra wola słuzac /

iako Pá-

4 Kol: 3.
 d 20.
 b 2. Mof.
 10. c 12.
 5. Moy: 5.
 c 16.
 Syr: 5.
 9. y 7.
 29.
 Matt: 15.
 a 4.
 Mar: 7.
 b 10.
 c Kol: 3.
 d 22.
 Tit: 2. c 9.
 1. Piotr: 2.
 c 18.

8 iako Pánu á nie ludziam. y wiedzac iz káždy cokol-
 B wiek uczyni dobrego / to odniesie od Pána / choć nie-
 9 wolny / choć wolny. y Al wypánowie tákże sie zá-
 chowaycie przeciwko nim / odpuszczáiac groźbe: wie-
 dzac iz y ich y wáś Pan / iest w niebiesiech : ^d á nie
 máś v niego wzgledu ná osoby.

10 y Náostátek brácia* / zmacniaycie sie w Pánu /
 11 y w síle mocy iego. y Obleczcie sie w zupełná zbro-
 ie Boża : ábyście mogli stać przeciwko záśádkám
 12 dyabelskim. y ponieważ nie mamy boiu przeciwko
 krwi y ciátu / ale przeciwko kśiestwám y mocár-
 stwám / przeciwko dzierzawcam swiátá tych ciem-
 ności / przeciwko duchownym złościam / ná niebio-
 13 sách. y Al przetoż weście zupełná zbroie Boża :
 C ábyście mogli sprzeciwić sie w dzień zły / y we wsyt-
 14 kim dostónali stánać. y Stoycieś tedy przepásaw-
 sy biodrá wáśe prawda / á oblotśy páncierz spáwie-
 15 dliwosci / y y obuwsy nogi w gotowosc Ewángel-
 16 liey pokoiu : y we wsyctim biorac tarcza wiary /
 ktorabyście mogli wsyctki strzaty ogniste onego złego
 17 pogásić. y ^e przylbice téż zbáwienna weźmićie / y
 18 miecz ducha (ktore iest słowo Boże.)

19 y f w káżdey modlitwie y prosbie modlac sie ná
 káždy czás w duchu : 8 y dla tegoż czniac ze wśelá-
 19 ka pilności / y prosba zá wsyctkie swiete : y ^h y zá
 D mie / áby mi bylá daná mowá w otworzeniu wst mo-
 ich z bespieczenstwem / ábym oznaymiał táiemnice
 20 Ewángeliey / y dla ktorey poselstwo spáwuie w
 láncuchu / ábym o niey bespiecznie mowit / iako mi
 21 mowić potrzebá. y Al izbyście y wy wiedzieli o mo-
 ich rzeczách / co czynie : wsyctko wam oznaymi Ty-
 22 chifus / namilśy brát y wierny slugá w Pánie : y kto-
 regom poslat do was ná toż / ábyście wiedzieli co sie
 23 z námi dzieie / á izby počiesyt sercá wáśe. y Pokoy brá-

Záčz: 233.
 Lekcyá w dwu
 dnesta pier-
 wsá wtedziele
 po Swiatákách
 * moi. G.

y spáwiwsy
 wsyctko. IL. G.

Záčz: 234.

* nąęego. N. L. ęiey y miłość z wiara od Boga Dycá* y Pána Jęsu-
sa Chřięusa. y Łaska ze wszytkimi ktorzy miłują Pá-
ną nąęego Jęsu Chřięsa w nieśkázitelności. Amen.

Do Epheziań piśány ięst z Rzymu przez Tychiká. G.

NAVKI Y PRZESTROGI.

Spráwiedliwość
w nas bedaca.

wiara sama nie
nie ięst.

Oblóęsy sie w páncrz sprawiedliwości.) Gdyby cłowiek nie był
prawdliwie sprawiedliwym / ábo nie mógł w sobie mieć spráwie-
dliwości / takóżyby mógł być rzeczon obleczony sprawiedliwością
y miłość z wiara.) Ciemu miłość z wiara z Ji wiara bez mi-
łości nie nie ięst ánt może pomóc do zbawienia.

14

23

Iak: 2. 20.

Argument listu do Philipowian.

Pzlipowiánte bylię Mácędońcy / o ktorych w Dze : 16
12. ktorzy od Páwla s. przytawşy słowo Ewángeliey / stá-
tecznie te záchowali / nie przypuściwszy do siebie fałszywych Apo-
stolow. Ci wysłyszawszy o wieszeniu Páwlowym w Rzymie / przez
Epáphrodytá posłali mu iálmuzne ná potrzeby. Przez ktorego
Páwel piśe do nich / ęiesiac te / y wiara ich chwalać / á przytym fu-
spoleczney miłości nápomináiac / y náprzećiw fałszywym Aposto-
lom te wtwierdzáiac.

LIST PAWŁOW DO PHILIPOW W I A N.

ROZDZIAŁ I.

1 Cheć swoje ku Philipowianom pokazać / 12 Twierdzi iż nie tylko nie nie było Ewangelii przez wzięcie tego / ale owsem przybyło. 21 A iżby wolał wmrzeć a być z Chrystusem. 24 Wszakżeby rad y dłużey był dla ich pożytku y wesela. 27 Był tylko przystoynie Ewangelii Chrystusowej chodził. 28 Nie tylko wierzac / ale y cierpiac dla Pana Chrystusa.

Azwel y Tymotheusz słudzy Jesu
Christa: wszytkim świętym w Chrystu-
sie Jესusie / ktorzy są w Philipowie /
z Biskupy y z Diakonami. I Laska wam
y pokoy od Boga Oycy naszego / y Pana Jesu Chri-
sta. I Dziekuie Bogu memu w każdym przypomi-
naniu was (zawždy we wszelkich prośbach moich
za wszytkich was / modlac sie z weselem) I za spolecz-
ność waszą w Ewangelii Chrystusowej od pierw-
szego dnia aż dotąd: I mając te nadzieie / iż ten kto-
ry poczał w was dobra sprawę / wykona ią aż do dnia
Jesusa Chrystusa. I iakoż iest słusna / abych ią to ro-
zumiał o was wszytkich / dla tego iż was mam w ser-
cu y w więzieniu moim / y w obronie / y w utwierdza-
niu Ewangelii / że wy wszyscy uczestniki iestescie
wesela mego.
I Abowiem świadkiem mi iest Bog / iako mam
te wszytkim żyćze abyście byli we wnetrznosciach
Jesusa Chrystusa. I No to proszę / aby miłość wasza
iesticze wiecy a wiecy obfitowała w wmiętności y

Zacz: 235.

Kapłany tu
wszykie Biskup
pami zowie: ias-
ko y starszymi
w Dzieciach.

Leżca w 22.
Wiedziele po
Światach.

Bog, abyśmy
chcieli sprawu-
ie poczyniac,
ktory z chcacy
mi społ sprawu-
ie wykonywa-
iac. August: de
grat: 6 lib: 17.
biir: cap: 17.

Laski moicy G.
Zacz: 236.

we wśelákim zrozumieniu: ꙗ́byście doświadczáli
tego co iest pożyteczniejszego / żebyście byli śczerymi
y bez obrażenia ná dzień Chrystusow. ꙗ́ bedac nápe-
nieni owocu sprawiedliwości przez Jesusa Chrystu-
sa / ku chwale y czci Bożej.

Záčz: 237.

ná dworze Ce-
sárskim.

ꙗ́ A chce bráćia abyście wiedzieli / iż to co sie ze
mna dzieie / wiecey sie obrociło ku pomnożeniu E-
wángeliey. ꙗ́ ták iž też okowy moje w Chrystusie zná-
czne sie sstáły / po wśytkim páłacu / y w wśytkich in-
fych. ꙗ́ iž też wiele ich z bráćiey w Pánie / potuche
wziawşy z okow moich / obfíciey śmieli bez bojáźni
słowo Boże opowiedáć. ꙗ́ Niektorzyç y dla zazdro-
ści y sporu: á niektorzy też z dobrej woli Chrystusa
opowiedáia. ꙗ́ Inni zaś z miłości: wiedzac iżem iest
postánowion ku obronie Ewángeliey. ꙗ́ A dundzy
też z sporu Chrystusa opowiedáia nie śczerze: mnie-
máiac iž przydawáia wćistku zwiázkom moim. ꙗ́ Bo
coż: By iedno wśelkim sposobem / choć pod pokr-
wká / choć prawdziwie / Chrystus byl opowiedan: y
w tym sie wesele / ale y weselić bede. ꙗ́ Bo wiem iž mi-
to wynidzie ku zbáwieniu / zá wáşá modlitwa y po-
silánim Duchá Jesu Chrystowego / ꙗ́ wedlug oczé-
kawánia y nádzieie moiey /

Záčz: 238.

Iž sie w ni w czym nie záwstydze / ale z wśelákim
bespieczeństwem iáko záwşe y teraz wielce będzie w-
stawion Chrystus w čiele moim / choć przez żywot /
choć przez śmierć. ꙗ́ Albowiem mnie żyć iest Chri-
stus: á vmrzeć zysk. ꙗ́ A iesliž żywym być w čiele /
to mi iest owocem pracy / iednáť niewiem cobym
obrać miał. ꙗ́ A iestem ściśmion ze dwu stron: přá-
gnac žebym byl rozwiązán y byl z Chrystusem / coby
daleko lepiey. ꙗ́ ale zostáć w čiele / potrzebney iest
dla was. ꙗ́ A bedac tego pierwien / wiem iž zostáne y
zetrwam wśytkim wam / ku wáşemu pomnożeniu

z wámi wśy-
kimi. G.

y weselu

26 w weselu wiary: ꙗ aby obficowało przechwalanie
wasze w Chrystusie Iesúsie we mnie / gdy do was
zäste przybede.

27 ¶ ^a Tyłko sie spráwuycie iáko przystoi Ewángeli-
ey Chrystusowey: ábym chociaż przybywszy / y ogła-
dawszy was / chociaż w niebytności slyszal o was iż
28 stoicie w iednym duchu / iednomyslnie / prácuiac o
toto pomnozenia wiáry Ewángeliety. ¶ A ni w czym
nie daycie sie wstráśać przeciwnikom / co onym iest
przyczyna zginienia / á wam zbáwienia / y to od
29 Boga: ¶ iż wam dárowano iest dla Chrystusa / nie
tyłko ábyscie weni wierzyli / ále iżbyscie też dla nie-
30 go cierpieli; ¶ i tenże boy máiac iákście y widzieli
we mnie / y terazescie o mnie slyszeli.

23 Y byl; Chrystusem.) Oto iasne świadectwo / iż dusze ludzi świę-
tych po w niebo wstąpieniu Pániskim prosto ida do niebá / Eedy
Christus test / y tám z nim mtejská : á nie w iákimśi wieszeniu /
ábo otlhániách nowych / Etore Kálwin wymysla : tworząc iákies
inše mtejsce dla duš / opocz niebá / y czysá / y pieká.

ROZDZIAŁ II.

1 Do społeczney miłości y zgody / do pokory y posłuszeństwa
3 wielka żadza ich nąpomina. 5 Przykładem Pána Chrystusa,
wym. 9 Na ktorego imie teraz kłeka wszelkie koláno. 12 Abyby
zbawienie swe z bożasnta sprawowali. 15 Żytac między tymi
świetobliwie. 19 Obiecuje im posłać Tymotheusza / ktorego za
leca. 25 Także y Epáfrodytą. 27 Ktore^o choroba wspomina.

1
A **E**śli tedy ktore pocieszenie w Chrystusie / i esli
ktore wcieśnienie miłości / i esli ktora spolecz-
ność ducha / i esli ktore wnetrżności* wli-
2 wania: i napełńcieś wesele moje / abyście toż rozu-
mieli / też miłość mając / i ednomyślni / i ednoż rozu-
3 mieli. i nie przez poswarcki / ani przez proznan chwale-
te: ale w pokorze / i eden drugiego mając za wyższe.

Zącz: 239.

znák. G.

⁂ y teraż o mnie
słyszycie. i L.G.
S.

Swieci zaraz po
smierci sa z Chri
stusem.

* y. 7 L. G. S.

* 7. G.	go náb sie: ? ^a nie pátrzac káždy swego / ále * tego co iest drugich.	4	41. Kor: 10. f 24. y 13. b 5.
Zácz: 240	? Abowiem ^a tá cheć niech bedšie w was / ktora była y w Chrystusie ^a Jესusie: ? ktory bedac w postáci Bóžey nie poczytał tego zá drapiestwo że był rownym Bogu: ? ále wyniszczył sámego siebie / przytáwšy postáć slugi / sstawšy sie podobny ludziami / y postáwa náležiony iáko człowiek. ? ^b Sam sie ponizył / sstawšy sie poslušnym až do śmierci: á śmierci krzyżowej. ? Dla tego też Bog wysoc go wyniošł / y dárował mu imie ktore iest náb wszelákie imie: ? áby ^c ná imie Jესusowe wszelkie koláno kłakáło / niebieskich / * ziemskich / y * podziemnych. ? á ižby wszelkie iezyl ^c wyznawał iž Pan Jესus Chrystus iest w chwale Boga Oycá. 	5 6 7 8 9 B	6 Zyd: 2. b 9. c 12: 45. d 23. Rzym: 14. b 11.
* y. 2 L. G. S. ^a piekielnych.	Zácz: 241. ? G.	10 11	
My tedy chcemy; ále Bog w nas spráwuie y chcenie: my tedy czyniemy; ále Bog w nas spráwuie y czynienie, według dobrej wolej. Augu: de bono per se: cap: 13. ? Abo dobrej wolej Bóžkiej, iáko Theophila ^a stus; ábo ludzkiej, iáko Ambroży S. rozumié. ? wáhania. L. ? ábo świećcie. G. ? słonce y księżyc.	? Przetoz namilšy moi (iákoście zámwe poslušni byli:) nie tylko iáko przy moiej bytności / ále teraz dálekó wiecey w niebytności moiej / z boiáznia y z drženim zbáwienie wáše spráwuycie. ? Abowiem Bog iest ten ktory spráwuie w was y chcenie y wykonánie / wedle dobrej wolej. ? A ^d wšytko czynicie krom semránia y ^e poswarkow. ? ábysście byli bez przygány / y szczerymi działkami Bóžymi / nienágniionymi w posrzedku narodu złego y przewrotnego / miedzy ktoremi ^e świećcie iáko ^e świáctá ná swiećcie: ? záchowywáiac słowo żywotá ku přechwalániu moiemu ná dzień Chrystusow.	12 13 14 15 16 C	d 1. Plot: 4. c 9.
Zácz: 242	Jsem dármo nie biegat / ánim dármo pracowat. ? Ale choćby też krew moie wylano ná ofiáre y ná posługe wiáry wášey / wesele sie y pomagám wšytkim wám wesele. ? Tákže y wy sie wesełcie y pomagaycie mi wesele. ? A spodziéwám sie w Pánie Jესusie / iž rychto ^c Tymotheuša pošle do was: ábym y iá był dobrej myšli / dowiedziawšy sie co sie z wámi dzieie.	17 18 19	c Dzie: 16 a 1.

20 dzieci. I Abowiem nie mam żadnego tak iednomy-
 21 ślnego / któryby sie vprzeymie o was starał. I Bo
 22 f wszyscy swego sukcaia: nie Jesu Chrystusowego.
 23 I Al stad poznaycie doświadczenie iego / iż iako syn
 24 oycu / zemna służył w Ewangeliey. I Spodziewam
 25 sie tedy iż tego do was pošle / skoro obacze co sie ze
 26 mna dзиаć ma.
 27 I Aleć dufam w Pánie iż y sam rychlo do was przy-
 28 bede. I Wszakżem rozumiał za potrzebna / pošlać do
 29 was Epaphrodytá brátá y pomocniká y spotzemna
 30 boiuiacego á wáfego Apóstolá / y sluge w potrzebie
 31 moiey. I Ponieważ vprzeymie prágnał was wysy-
 32 lich / y frásował sie / żeście slyšeli że chorował. I Boć
 33 iście chorował aż blisko śmierci: ale Bog zmiłował
 34 sie nad nim: á nie tylko nad nim / ale teź nademna /
 35 iżbym nie miał smutku ná smutek. I Tym rychley
 36 tedy pošlatem go: abyście go wyžrzawšy / zaś sie we-
 37 selili / á iabym nie był smutny. I Przyimićieš go te-
 38 dy w Pánu z wšelákim weselem: á táfowe we cze-
 39 mieyćie. I boć dla sprawy Chrystusowej blisko był ś-
 40 mierci: odważywšy zdrowie swe / aby wypełnił to cze-
 41 go nie dostawało do posługi wáfey przeciwko mnie.

o wáfę rzeczy.
G.

abo znacie. G.

Záčz: 243.
G.posláncá, iáko
Occumenius wy-
kláda: ábo Bi-
skupá wáfego,
iáko Theodore-
tus: Bo ná on-
czás kápłany
Biskupámi, á
Biskupy Apo-
stólmi zwano.

NAVKI Y PRZESTROGI.

6 Który bedac w pošláci Božey.) Tu iásnie wyrażono mamy / że
 Pan Christus iest práwym Bogiem / ponieważ ma pošláć / to iest /
 náture Božá: wedlug ktorey / nie z wydzierstwa / ale z náturey ábo
 z przyrodzenia iest rownym Bogu Oycu. A przetoż słušnia to
 mieysce Nowożkreszcšicy. Budny mowi: Christus byl w křtalcie
 Božym / to iest / miał wielká moc czynienia cudow / ábo wielkie
 cudá czynił. Aleć to sprosny wykręt. Bo naprzód słowo Gre-
 ckie $\mu\omicron\sigma\phi\acute{\alpha}$, nigdzież w piśmie S. nie znáczy křtaltu / zwierzchnie-
 go / formám exteriorem, iáko Chrysoſtom S. przypomina / pišac
 ná to mieysce: ále wšedy formám substantialem, to iest / pošláć /
 iſtnošć / ábo náture. Drugie / Jesli być w pošláci Božey iest /
 mieć wielká moc ku czynieniu cudow / ábo cudá czynić: tedy by

Christus iest prá-
wym Bogiem á
przyrodzenia.

1.

2.

y Apóstolo

- y Apostołowie byli także iako y Pan Christus w postaci Bożej: ponieważ y on też moc mieli y śnadsz wietrze niżli sam Pan Christus/cudā czynili. Lecz tego mił rzecz nie może/aby Apostołowie byli w postaci Bożej / gdy cudā czynili. Przetoż być w postaci Bożej nie jest cudā czynić / albo mieć moc cudow czynienia.
3. Trzeci/Paweł S. klądzie tu postać Bożą naprzeciw postaci Angi. Lecz postać Angi jest naturā człowieczą / a nie moc albo sprawa iaka. Bo sam Paweł S. wykladał co to jest postać Angi/ przydając te słowa: Stal sie na podobienstwo ludzi/ y figura albo kształtem jest nalesion (to jest tak był) iako inny człowiek. Iako tedy prawdziwie przysiał Christus postać człowieczą/ to jest naturę y przyrodzenie człowiecze: tak też prawdziwie był pierwszy w postaci Bożej/ to jest miał naturę Boską/ y był prawdziwym Bogiem/ Bogu Oycu równym. Co się iakimże z tych słow pokazuje/ Wywniśzył sam siebie. Bo iakoby się wyniśzył/ jeśli przed tym nie gdy pełnym nie był? Iakoby wziął postać Angi / jeśli był zawsze Anga? Iako bedac bogatym / stał się ubogim dla nas / jeśli by pierwszy nie był bogatym? Był tedy Pan Christus pierwszy Bogiem/ niżli się stał człowiekiem. Czwarte/ jeśli inśa jest/ być w postaci Bożej/ a niżli być Bogiem: to też inśa będzie/ być w postaci człowieczej/ a niżli być człowiekiem. Za czymby Pan Christus nie był prawy człowiek / aleby tylko na się wziął kształt człowieczy/ y wdawał się za człowieka/ nie bedac nim właśnie. Co jest spiośne kacerstwo Mánicheusowe. Nakoniec wszyscy Doktorowie Kościelni tak to miysce zgodnie wykladała: y sam Ambroży S. gdy tak piśe: Coż inśego jest być w postaci Bożej / iedno w naturze Bożej: Ten zaś jest komentarz/ który przywodzi Budny pod tytułem świętego Ambrożego / nie jest własny tego. Alz y ten autor/ którykolwiek był / iakimże wyznawa / iż Christus jest prawdziwym Bogiem / y Oycu równym.

Christus Bogiem z przyro-
dzenia.

Nie począł tego za drapieżstwo.) R te słowa/ z Maximinem co-
nym Arianem/ Budny tak fałszuje: Nie ściagna/ albo nie żadał te-
wydarcia aby był równym Bogu: to jest nie czynił się Bogu rów-
nym. Ale przeciw temu mamy naprzod świadectwo Jana S. Iż
się Christus czynił równym Bogu. Porym mamy wszystkie Doko-
ry Kościelne/ którzy tak te słowa zgodnie wykladała: Iż Christus
był równie Oycu/ nie z wydzierstwa/ ale z natury: ponieważ był
Bogiem z przyrodzenia. A temu/ y samą rzecz ten wykład pod-
da/ chybabyśmy chcieli gwałt pisać czynić. Nad to/ jeśli był w
postaci Bożej jest być w istności Bożej/ iakosiny iui wszyscy po-
kazali/ tedy Pawłowi nie śa było / iedno wyznać Syna być ro-

wnym Bo-

Ian 14. 12

2. Kor: 8.
9.

Bia: 1.
9.
yd: 2.

Amb. epl:
47. & li:
2. de fide
cap. 4.

6 Aug: eōt:
Maximi:
lib: 2. ca:
5.

wnym Bogu / o którym tu był rzekł / iż jest w postaci Bożej.
To tedy tu chciał rzec Paweł S. Iż Pan Chrystus będąc w po-
stać Bożej / Bogiem i przyrodzenia / acz się czuł być prawym Bo-
giem / y równym Bogu Oycu / nie żadnego wydzierstwa (tak
Lucifer chciał gwałtem wydrzeć y sobie przywłaszczyć równość
Boża) ale z natury albo z przyrodzenia : Jedną będąc taką sa-
mym y wyśokim / y mogąc się popisać równością z Oycem Kto-
rima / przyrodzenia / y wywać się bez gwałtu y krzywdy żadnego :
wszakże aby nam przykład pokory zostawił / wyniszczył sam się
bie / y tak się niżko spuścił / że dla nas naturę człowieka y postać
nieśmiertelną przyjął raczył : mogąc się bez krzywdy żadnego po-
kazać Bogiem y Panem wszech rzeczy. Wykreś zaś Budnego
(Wyniszczył sam siebie / gdy się dał pojąć / wieść y krzyżować)
przeciwny jest Pawłowi S. który mówi : Wyniszczył sam siebie /
przytawiając postać sługi : Skąd to pewno mamy / iż nie na-
ten czas dopiero wyniszczył sam siebie / gdy się dał pojąć : Ale
kiedy przysłał sługi postać / to jest / naturę człowieka : gdy
ten który był Bogiem od wieku / równym Oycu / raczył się stać
człowiekiem czasów ostatecznych.

wykład słow
Apostolskich.

9 Dla tego też Bog.) To przeciw Kalwinowi / który tak nie łas-
kaw na usługi wiernych / że się nie wstydił mówić / iż y sam Pan
Chrystus ile słowiek nie sobie nie zasłużył. Lecz to bluźnierstwo /
y tu y na innych miejscach zbija pismo S. Godzien jest / prawi-
danie który jest żabir / wziąć władza y bosstwo : Widziemy Je-
sus / dla boleści śmierci ciała y chwala wkoronowanego.

Christus co y
nam y sobie ja-
służył.
Bluźnierstwo
Kalwinowo.

10 Aby na imię Jესusowe.) Jako słysząc imię Pana Jესusowo sł-
snie P. Jესusowi / a nie głosowi / ani temu słowu wzniosłość czy-
nimy : tak też widząc obraz Pana Jესusow / nie drewnu ani ma-
terey / nie farbami ani malowaniu ; ale samemu P. Jესusowi /
którego on obraz znaczy y przed oczyma stawia / się kłaniamy.

Obrązy.

12 Z bojaźnią y ze drżeniem.) To przeciw wzniosłości y bezpieczeństwa
heretyków / którzy na wiary swa hardzie kaza / y nie warpliwie
wierza iż będą zbawieni / tak Lutrowie y Kalwinistowie / iako y
nowoheretycy.

wfnosć herety-
cka.

ROZDZIAŁ III.

2 Każę się strzedz iako psow / heretyków. 4 Ale się miał z cie-
go chlubić / iako który inny z żydów. 7 Wszakże to wszystko od-
rzucił iako śmieci : aby jedno sprawiedliwości Bożej i wiary w
Pana Chrystusa dostał. 12 Zawsze postępując / aby kiedy dosko-

nálošit došedl. 17. Přetož nápomina / aby nie nieprzytáitol křy-
žá Pána Christusowego / ale rácey Pávla nášládováti.

ábo stržešcie sie
psow, žlych roz-
botníků. G.

Hereticy iáko
při iádowiti, žli
robotnicy, ná
rozmáite sekry
rozšiekáni.

duchem Bo-
žym sluzimy. G.
ia mial vřánie
y w čiele. N.L.
G. S.

žarliwořti, ábo
žapálčywořti.
Lekeya o S.
Wyznawcy.

Zacz: 244

Christusa Ie-
susa. N.L.

* ku základowi.

Náostátek bráčia moi / weselčie sie w Pánu.
Tož wam písác / mnić nie čiežko / á wam po-
trzebnó. ¹ ^A ² ³ ⁴ ⁵
⁶ ⁷ ^B ⁸ ⁹ ¹⁰ ¹¹ ¹² ^C ¹³ ¹⁴
¹⁵ ¹⁶ ¹⁷ ¹⁸ ¹⁹ ²⁰ ²¹ ²² ²³ ²⁴ ²⁵ ²⁶ ²⁷ ²⁸ ²⁹ ³⁰ ³¹ ³² ³³ ³⁴ ³⁵ ³⁶ ³⁷ ³⁸ ³⁹ ⁴⁰ ⁴¹ ⁴² ⁴³ ⁴⁴ ⁴⁵ ⁴⁶ ⁴⁷ ⁴⁸ ⁴⁹ ⁵⁰ ⁵¹ ⁵² ⁵³ ⁵⁴ ⁵⁵ ⁵⁶ ⁵⁷ ⁵⁸ ⁵⁹ ⁶⁰ ⁶¹ ⁶² ⁶³ ⁶⁴ ⁶⁵ ⁶⁶ ⁶⁷ ⁶⁸ ⁶⁹ ⁷⁰ ⁷¹ ⁷² ⁷³ ⁷⁴ ⁷⁵ ⁷⁶ ⁷⁷ ⁷⁸ ⁷⁹ ⁸⁰ ⁸¹ ⁸² ⁸³ ⁸⁴ ⁸⁵ ⁸⁶ ⁸⁷ ⁸⁸ ⁸⁹ ⁹⁰ ⁹¹ ⁹² ⁹³ ⁹⁴ ⁹⁵ ⁹⁶ ⁹⁷ ⁹⁸ ⁹⁹ ¹⁰⁰ ¹⁰¹ ¹⁰² ¹⁰³ ¹⁰⁴ ¹⁰⁵ ¹⁰⁶ ¹⁰⁷ ¹⁰⁸ ¹⁰⁹ ¹¹⁰ ¹¹¹ ¹¹² ¹¹³ ¹¹⁴ ¹¹⁵ ¹¹⁶ ¹¹⁷ ¹¹⁸ ¹¹⁹ ¹²⁰ ¹²¹ ¹²² ¹²³ ¹²⁴ ¹²⁵ ¹²⁶ ¹²⁷ ¹²⁸ ¹²⁹ ¹³⁰ ¹³¹ ¹³² ¹³³ ¹³⁴ ¹³⁵ ¹³⁶ ¹³⁷ ¹³⁸ ¹³⁹ ¹⁴⁰ ¹⁴¹ ¹⁴² ¹⁴³ ¹⁴⁴ ¹⁴⁵ ¹⁴⁶ ¹⁴⁷ ¹⁴⁸ ¹⁴⁹ ¹⁵⁰ ¹⁵¹ ¹⁵² ¹⁵³ ¹⁵⁴ ¹⁵⁵ ¹⁵⁶ ¹⁵⁷ ¹⁵⁸ ¹⁵⁹ ¹⁶⁰ ¹⁶¹ ¹⁶² ¹⁶³ ¹⁶⁴ ¹⁶⁵ ¹⁶⁶ ¹⁶⁷ ¹⁶⁸ ¹⁶⁹ ¹⁷⁰ ¹⁷¹ ¹⁷² ¹⁷³ ¹⁷⁴ ¹⁷⁵ ¹⁷⁶ ¹⁷⁷ ¹⁷⁸ ¹⁷⁹ ¹⁸⁰ ¹⁸¹ ¹⁸² ¹⁸³ ¹⁸⁴ ¹⁸⁵ ¹⁸⁶ ¹⁸⁷ ¹⁸⁸ ¹⁸⁹ ¹⁹⁰ ¹⁹¹ ¹⁹² ¹⁹³ ¹⁹⁴ ¹⁹⁵ ¹⁹⁶ ¹⁹⁷ ¹⁹⁸ ¹⁹⁹ ²⁰⁰ ²⁰¹ ²⁰² ²⁰³ ²⁰⁴ ²⁰⁵ ²⁰⁶ ²⁰⁷ ²⁰⁸ ²⁰⁹ ²¹⁰ ²¹¹ ²¹² ²¹³ ²¹⁴ ²¹⁵ ²¹⁶ ²¹⁷ ²¹⁸ ²¹⁹ ²²⁰ ²²¹ ²²² ²²³ ²²⁴ ²²⁵ ²²⁶ ²²⁷ ²²⁸ ²²⁹ ²³⁰ ²³¹ ²³² ²³³ ²³⁴ ²³⁵ ²³⁶ ²³⁷ ²³⁸ ²³⁹ ²⁴⁰ ²⁴¹ ²⁴² ²⁴³ ²⁴⁴ ²⁴⁵ ²⁴⁶ ²⁴⁷ ²⁴⁸ ²⁴⁹ ²⁵⁰ ²⁵¹ ²⁵² ²⁵³ ²⁵⁴ ²⁵⁵ ²⁵⁶ ²⁵⁷ ²⁵⁸ ²⁵⁹ ²⁶⁰ ²⁶¹ ²⁶² ²⁶³ ²⁶⁴ ²⁶⁵ ²⁶⁶ ²⁶⁷ ²⁶⁸ ²⁶⁹ ²⁷⁰ ²⁷¹ ²⁷² ²⁷³ ²⁷⁴ ²⁷⁵ ²⁷⁶ ²⁷⁷ ²⁷⁸ ²⁷⁹ ²⁸⁰ ²⁸¹ ²⁸² ²⁸³ ²⁸⁴ ²⁸⁵ ²⁸⁶ ²⁸⁷ ²⁸⁸ ²⁸⁹ ²⁹⁰ ²⁹¹ ²⁹² ²⁹³ ²⁹⁴ ²⁹⁵ ²⁹⁶ ²⁹⁷ ²⁹⁸ ²⁹⁹ ³⁰⁰ ³⁰¹ ³⁰² ³⁰³ ³⁰⁴ ³⁰⁵ ³⁰⁶ ³⁰⁷ ³⁰⁸ ³⁰⁹ ³¹⁰ ³¹¹ ³¹² ³¹³ ³¹⁴ ³¹⁵ ³¹⁶ ³¹⁷ ³¹⁸ ³¹⁹ ³²⁰ ³²¹ ³²² ³²³ ³²⁴ ³²⁵ ³²⁶ ³²⁷ ³²⁸ ³²⁹ ³³⁰ ³³¹ ³³² ³³³ ³³⁴ ³³⁵ ³³⁶ ³³⁷ ³³⁸ ³³⁹ ³⁴⁰ ³⁴¹ ³⁴² ³⁴³ ³⁴⁴ ³⁴⁵ ³⁴⁶ ³⁴⁷ ³⁴⁸ ³⁴⁹ ³⁵⁰ ³⁵¹ ³⁵² ³⁵³ ³⁵⁴ ³⁵⁵ ³⁵⁶ ³⁵⁷ ³⁵⁸ ³⁵⁹ ³⁶⁰ ³⁶¹ ³⁶² ³⁶³ ³⁶⁴ ³⁶⁵ ³⁶⁶ ³⁶⁷ ³⁶⁸ ³⁶⁹ ³⁷⁰ ³⁷¹ ³⁷² ³⁷³ ³⁷⁴ ³⁷⁵ ³⁷⁶ ³⁷⁷ ³⁷⁸ ³⁷⁹ ³⁸⁰ ³⁸¹ ³⁸² ³⁸³ ³⁸⁴ ³⁸⁵ ³⁸⁶ ³⁸⁷ ³⁸⁸ ³⁸⁹ ³⁹⁰ ³⁹¹ ³⁹² ³⁹³ ³⁹⁴ ³⁹⁵ ³⁹⁶ ³⁹⁷ ³⁹⁸ ³⁹⁹ ⁴⁰⁰ ⁴⁰¹ ⁴⁰² ⁴⁰³ ⁴⁰⁴ ⁴⁰⁵ ⁴⁰⁶ ⁴⁰⁷ ⁴⁰⁸ ⁴⁰⁹ ⁴¹⁰ ⁴¹¹ ⁴¹² ⁴¹³ ⁴¹⁴ ⁴¹⁵ ⁴¹⁶ ⁴¹⁷ ⁴¹⁸ ⁴¹⁹ ⁴²⁰ ⁴²¹ ⁴²² ⁴²³ ⁴²⁴ ⁴²⁵ ⁴²⁶ ⁴²⁷ ⁴²⁸ ⁴²⁹ ⁴³⁰ ⁴³¹ ⁴³² ⁴³³ ⁴³⁴ ⁴³⁵ ⁴³⁶ ⁴³⁷ ⁴³⁸ ⁴³⁹ ⁴⁴⁰ ⁴⁴¹ ⁴⁴² ⁴⁴³ ⁴⁴⁴ ⁴⁴⁵ ⁴⁴⁶ ⁴⁴⁷ ⁴⁴⁸ ⁴⁴⁹ ⁴⁵⁰ ⁴⁵¹ ⁴⁵² ⁴⁵³ ⁴⁵⁴ ⁴⁵⁵ ⁴⁵⁶ ⁴⁵⁷ ⁴⁵⁸ ⁴⁵⁹ ⁴⁶⁰ ⁴⁶¹ ⁴⁶² ⁴⁶³ ⁴⁶⁴ ⁴⁶⁵ ⁴⁶⁶ ⁴⁶⁷ ⁴⁶⁸ ⁴⁶⁹ ⁴⁷⁰ ⁴⁷¹ ⁴⁷² ⁴⁷³ ⁴⁷⁴ ⁴⁷⁵ ⁴⁷⁶ ⁴⁷⁷ ⁴⁷⁸ ⁴⁷⁹ ⁴⁸⁰ ⁴⁸¹ ⁴⁸² ⁴⁸³ ⁴⁸⁴ ⁴⁸⁵ ⁴⁸⁶ ⁴⁸⁷ ⁴⁸⁸ ⁴⁸⁹ ⁴⁹⁰ ⁴⁹¹ ⁴⁹² ⁴⁹³ ⁴⁹⁴ ⁴⁹⁵ ⁴⁹⁶ ⁴⁹⁷ ⁴⁹⁸ ⁴⁹⁹ ⁵⁰⁰ ⁵⁰¹ ⁵⁰² ⁵⁰³ ⁵⁰⁴ ⁵⁰⁵ ⁵⁰⁶ ⁵⁰⁷ ⁵⁰⁸ ⁵⁰⁹ ⁵¹⁰ ⁵¹¹ ⁵¹² ⁵¹³ ⁵¹⁴ ⁵¹⁵ ⁵¹⁶ ⁵¹⁷ ⁵¹⁸ ⁵¹⁹ ⁵²⁰ ⁵²¹ ⁵²² ⁵²³ ⁵²⁴ ⁵²⁵ ⁵²⁶ ⁵²⁷ ⁵²⁸ ⁵²⁹ ⁵³⁰ ⁵³¹ ⁵³² ⁵³³ ⁵³⁴ ⁵³⁵ ⁵³⁶ ⁵³⁷ ⁵³⁸ ⁵³⁹ ⁵⁴⁰ ⁵⁴¹ ⁵⁴² ⁵⁴³ ⁵⁴⁴ ⁵⁴⁵ ⁵⁴⁶ ⁵⁴⁷ ⁵⁴⁸ ⁵⁴⁹ ⁵⁵⁰ ⁵⁵¹ ⁵⁵² ⁵⁵³ ⁵⁵⁴ ⁵⁵⁵ ⁵⁵⁶ ⁵⁵⁷ ⁵⁵⁸ ⁵⁵⁹ ⁵⁶⁰ ⁵⁶¹ ⁵⁶² ⁵⁶³ ⁵⁶⁴ ⁵⁶⁵ ⁵⁶⁶ ⁵⁶⁷ ⁵⁶⁸ ⁵⁶⁹ ⁵⁷⁰ ⁵⁷¹ ⁵⁷² ⁵⁷³ ⁵⁷⁴ ⁵⁷⁵ ⁵⁷⁶ ⁵⁷⁷ ⁵⁷⁸ ⁵⁷⁹ ⁵⁸⁰ ⁵⁸¹ ⁵⁸² ⁵⁸³ ⁵⁸⁴ ⁵⁸⁵ ⁵⁸⁶ ⁵⁸⁷ ⁵⁸⁸ ⁵⁸⁹ ⁵⁹⁰ ⁵⁹¹ ⁵⁹² ⁵⁹³ ⁵⁹⁴ ⁵⁹⁵ ⁵⁹⁶ ⁵⁹⁷ ⁵⁹⁸ ⁵⁹⁹ ⁶⁰⁰ ⁶⁰¹ ⁶⁰² ⁶⁰³ ⁶⁰⁴ ⁶⁰⁵ ⁶⁰⁶ ⁶⁰⁷ ⁶⁰⁸ ⁶⁰⁹ ⁶¹⁰ ⁶¹¹ ⁶¹² ⁶¹³ ⁶¹⁴ ⁶¹⁵ ⁶¹⁶ ⁶¹⁷ ⁶¹⁸ ⁶¹⁹ ⁶²⁰ ⁶²¹ ⁶²² ⁶²³ ⁶²⁴ ⁶²⁵ ⁶²⁶ ⁶²⁷ ⁶²⁸ ⁶²⁹ ⁶³⁰ ⁶³¹ ⁶³² ⁶³³ ⁶³⁴ ⁶³⁵ ⁶³⁶ ⁶³⁷ ⁶³⁸ ⁶³⁹ ⁶⁴⁰ ⁶⁴¹ ⁶⁴² ⁶⁴³ ⁶⁴⁴ ⁶⁴⁵ ⁶⁴⁶ ⁶⁴⁷ ⁶⁴⁸ ⁶⁴⁹ ⁶⁵⁰ ⁶⁵¹ ⁶⁵² ⁶⁵³ ⁶⁵⁴ ⁶⁵⁵ ⁶⁵⁶ ⁶⁵⁷ ⁶⁵⁸ ⁶⁵⁹ ⁶⁶⁰ ⁶⁶¹ ⁶⁶² ⁶⁶³ ⁶⁶⁴ ⁶⁶⁵ ⁶⁶⁶ ⁶⁶⁷ ⁶⁶⁸ ⁶⁶⁹ ⁶⁷⁰ ⁶⁷¹ ⁶⁷² ⁶⁷³ ⁶⁷⁴ ⁶⁷⁵ ⁶⁷⁶ ⁶⁷⁷ ⁶⁷⁸ ⁶⁷⁹ ⁶⁸⁰ ⁶⁸¹ ⁶⁸² ⁶⁸³ ⁶⁸⁴ ⁶⁸⁵ ⁶⁸⁶ ⁶⁸⁷ ⁶⁸⁸ ⁶⁸⁹ ⁶⁹⁰ ⁶⁹¹ ⁶⁹² ⁶⁹³ ⁶⁹⁴ ⁶⁹⁵ ⁶⁹⁶ ⁶⁹⁷ ⁶⁹⁸ ⁶⁹⁹ ⁷⁰⁰ ⁷⁰¹ ⁷⁰² ⁷⁰³ ⁷⁰⁴ ⁷⁰⁵ ⁷⁰⁶ ⁷⁰⁷ ⁷⁰⁸ ⁷⁰⁹ ⁷¹⁰ ⁷¹¹ ⁷¹² ⁷¹³ ⁷¹⁴ ⁷¹⁵ ⁷¹⁶ ⁷¹⁷ ⁷¹⁸ ⁷¹⁹ ⁷²⁰ ⁷²¹ ⁷²² ⁷²³ ⁷²⁴ ⁷²⁵ ⁷²⁶ ⁷²⁷ ⁷²⁸ ⁷²⁹ ⁷³⁰ ⁷³¹ ⁷³² ⁷³³ ⁷³⁴ ⁷³⁵ ⁷³⁶ ⁷³⁷ ⁷³⁸ ⁷³⁹ ⁷⁴⁰ ⁷⁴¹ ⁷⁴² ⁷⁴³ ⁷⁴⁴ ⁷⁴⁵ ⁷⁴⁶ ⁷⁴⁷ ⁷⁴⁸ ⁷⁴⁹ ⁷⁵⁰ ⁷⁵¹ ⁷⁵² ⁷⁵³ ⁷⁵⁴ ⁷⁵⁵ ⁷⁵⁶ ⁷⁵⁷ ⁷⁵⁸ ⁷⁵⁹ ⁷⁶⁰ ⁷⁶¹ ⁷⁶² ⁷⁶³ ⁷⁶⁴ ⁷⁶⁵ ⁷⁶⁶ ⁷⁶⁷ ⁷⁶⁸ ⁷⁶⁹ ⁷⁷⁰ ⁷⁷¹ ⁷⁷² ⁷⁷³ ⁷⁷⁴ ⁷⁷⁵ ⁷⁷⁶ ⁷⁷⁷ ⁷⁷⁸ ⁷⁷⁹ ⁷⁸⁰ ⁷⁸¹ ⁷⁸² ⁷⁸³ ⁷⁸⁴ ⁷⁸⁵ ⁷⁸⁶ ⁷⁸⁷ ⁷⁸⁸ ⁷⁸⁹ ⁷⁹⁰ ⁷⁹¹ ⁷⁹² ⁷⁹³ ⁷⁹⁴ ⁷⁹⁵ ⁷⁹⁶ ⁷⁹⁷ ⁷⁹⁸ ⁷⁹⁹ ⁸⁰⁰ ⁸⁰¹ ⁸⁰² ⁸⁰³ ⁸⁰⁴ ⁸⁰⁵ ⁸⁰⁶ ⁸⁰⁷ ⁸⁰⁸ ⁸⁰⁹ ⁸¹⁰ ⁸¹¹ ⁸¹² ⁸¹³ ⁸¹⁴ ⁸¹⁵ ⁸¹⁶ ⁸¹⁷ ⁸¹⁸ ⁸¹⁹ ⁸²⁰ ⁸²¹ ⁸²² ⁸²³ ⁸²⁴ ⁸²⁵ ⁸²⁶ ⁸²⁷ ⁸²⁸ ⁸²⁹ ⁸³⁰ ⁸³¹ ⁸³² ⁸³³ ⁸³⁴ ⁸³⁵ ⁸³⁶ ⁸³⁷ ⁸³⁸ ⁸³⁹ ⁸⁴⁰ ⁸⁴¹ ⁸⁴² ⁸⁴³ ⁸⁴⁴ ⁸⁴⁵ ⁸⁴⁶ ⁸⁴⁷ ⁸⁴⁸ ⁸⁴⁹ ⁸⁵⁰ ⁸⁵¹ ⁸⁵² ⁸⁵³ ⁸⁵⁴ ⁸⁵⁵ ⁸⁵⁶ ⁸⁵⁷ ⁸⁵⁸ ⁸⁵⁹ ⁸⁶⁰ ⁸⁶¹ ⁸⁶² ⁸⁶³ ⁸⁶⁴ ⁸⁶⁵ ⁸⁶⁶ ⁸⁶⁷ ⁸⁶⁸ ⁸⁶⁹ ⁸⁷⁰ ⁸⁷¹ ⁸⁷² ⁸⁷³ ⁸⁷⁴ ⁸⁷⁵ ⁸⁷⁶ ⁸⁷⁷ ⁸⁷⁸ ⁸⁷⁹ ⁸⁸⁰ ⁸⁸¹ ⁸⁸² ⁸⁸³ ⁸⁸⁴ ⁸⁸⁵ ⁸⁸⁶ ⁸⁸⁷ ⁸⁸⁸ ⁸⁸⁹ ⁸⁹⁰ ⁸⁹¹ ⁸⁹² ⁸⁹³ ⁸⁹⁴ ⁸⁹⁵ ⁸⁹⁶ ⁸⁹⁷ ⁸⁹⁸ ⁸⁹⁹ ⁹⁰⁰ ⁹⁰¹ ⁹⁰² ⁹⁰³ ⁹⁰⁴ ⁹⁰⁵ ⁹⁰⁶ ⁹⁰⁷ ⁹⁰⁸ ⁹⁰⁹ ⁹¹⁰ ⁹¹¹ ⁹¹² ⁹¹³ ⁹¹⁴ ⁹¹⁵ ⁹¹⁶ ⁹¹⁷ ⁹¹⁸ ⁹¹⁹ ⁹²⁰ ⁹²¹ ⁹²² ⁹²³ ⁹²⁴ ⁹²⁵ ⁹²⁶ ⁹²⁷ ⁹²⁸ ⁹²⁹ ⁹³⁰ ⁹³¹ ⁹³² ⁹³³ ⁹³⁴ ⁹³⁵ ⁹³⁶ ⁹³⁷ ⁹³⁸ ⁹³⁹ ⁹⁴⁰ ⁹⁴¹ ⁹⁴² ⁹⁴³ ⁹⁴⁴ ⁹⁴⁵ ⁹⁴⁶ ⁹⁴⁷ ⁹⁴⁸ ⁹⁴⁹ ⁹⁵⁰ ⁹⁵¹ ⁹⁵² ⁹⁵³ ⁹⁵⁴ ⁹⁵⁵ ⁹⁵⁶ ⁹⁵⁷ ⁹⁵⁸ ⁹⁵⁹ ⁹⁶⁰ ⁹⁶¹ ⁹⁶² ⁹⁶³ ⁹⁶⁴ ⁹⁶⁵ ⁹⁶⁶ ⁹⁶⁷ ⁹⁶⁸ ⁹⁶⁹ ⁹⁷⁰ ⁹⁷¹ ⁹⁷² ⁹⁷³ ⁹⁷⁴ ⁹⁷⁵ ⁹⁷⁶ ⁹⁷⁷ ⁹⁷⁸ ⁹⁷⁹ ⁹⁸⁰ ⁹⁸¹ ⁹⁸² ⁹⁸³ ⁹⁸⁴ ⁹⁸⁵ ⁹⁸⁶ ⁹⁸⁷ ⁹⁸⁸ ⁹⁸⁹ ⁹⁹⁰ ⁹⁹¹ ⁹⁹² ⁹⁹³ ⁹⁹⁴ ⁹⁹⁵ ⁹⁹⁶ ⁹⁹⁷ ⁹⁹⁸ ⁹⁹⁹ ¹⁰⁰⁰ ¹⁰⁰¹ ¹⁰⁰² ¹⁰⁰³ ¹⁰⁰⁴ ¹⁰⁰⁵ ¹⁰⁰⁶ ¹⁰⁰⁷ ¹⁰⁰⁸ ¹⁰⁰⁹ ¹⁰¹⁰ ¹⁰¹¹ ¹⁰¹² ¹⁰¹³ ¹⁰¹⁴ ¹⁰¹⁵ ¹⁰¹⁶ ¹⁰¹⁷ ¹⁰¹⁸ ¹⁰¹⁹ ¹⁰²⁰ ¹⁰²¹ ¹⁰²² ¹⁰²³ ¹⁰²⁴ ¹⁰²⁵ ¹⁰²⁶ ¹⁰²⁷ ¹⁰²⁸ ¹⁰²⁹ ¹⁰³⁰ ¹⁰³¹ ¹⁰³² ¹⁰³³ ¹⁰³⁴ ¹⁰³⁵ ¹⁰³⁶ ¹⁰³⁷ ¹⁰³⁸ ¹⁰³⁹ ¹⁰⁴⁰ ¹⁰⁴¹ ¹⁰⁴² ¹⁰⁴³ ¹⁰⁴⁴ ¹⁰⁴⁵ ¹⁰⁴⁶ ¹⁰⁴⁷ ¹⁰⁴⁸ ¹⁰⁴⁹ ¹⁰⁵⁰ ¹⁰⁵¹ ¹⁰⁵² ¹⁰⁵³ ¹⁰⁵⁴ ¹⁰⁵⁵ ¹⁰⁵⁶ ¹⁰⁵⁷ ¹⁰⁵⁸ ¹⁰⁵⁹ ¹⁰⁶⁰ ¹⁰⁶¹ ¹⁰⁶² ¹⁰⁶³ ¹⁰⁶⁴ ¹⁰⁶⁵ ¹⁰⁶⁶ ¹⁰⁶⁷ ¹⁰⁶⁸ ¹⁰⁶⁹ ¹⁰⁷⁰ ¹⁰⁷¹ ¹⁰⁷² ¹⁰⁷³ ¹⁰⁷⁴ ¹⁰⁷⁵ ¹⁰⁷⁶ ¹⁰⁷⁷ ¹⁰⁷⁸ ¹⁰⁷⁹ ¹⁰⁸⁰ ¹⁰⁸¹ ¹⁰⁸² ¹⁰⁸³ ¹⁰⁸⁴ ¹⁰⁸⁵ ¹⁰⁸⁶ ¹⁰⁸⁷ ¹⁰⁸⁸ ¹⁰⁸⁹ ¹⁰⁹⁰ ¹⁰⁹¹ ¹⁰⁹² ¹⁰⁹³ ¹⁰⁹⁴ ¹⁰⁹⁵ ¹⁰⁹⁶ ¹⁰⁹⁷ ¹⁰⁹⁸ ¹⁰⁹⁹ ¹¹⁰⁰ ¹¹⁰¹ ¹¹⁰² ¹¹⁰³ ¹¹⁰⁴ ¹¹⁰⁵ ¹¹⁰⁶ ¹¹⁰⁷ ¹¹⁰⁸ ¹¹⁰⁹ ¹¹¹⁰ ¹¹¹¹ ¹¹¹² ¹¹¹³ ¹¹¹⁴ ¹¹¹⁵ ¹¹¹⁶ ¹¹¹⁷ ¹¹¹⁸ ¹¹¹⁹ ¹¹²⁰ ¹¹²¹ ¹¹²² ¹¹²³ ¹¹²⁴ ¹¹²⁵ ¹¹²⁶ ¹¹²⁷ ¹¹²⁸ ¹¹²⁹ ¹¹³⁰ ¹¹³¹ ¹¹³² ¹¹³³ ¹¹³⁴ ¹¹³⁵ ¹¹³⁶ ¹¹³⁷ ¹¹³⁸ ¹¹³⁹ ¹¹⁴⁰ ¹¹⁴¹ ¹¹⁴² ¹¹⁴³ ¹¹⁴⁴ ¹¹⁴⁵ ¹¹⁴⁶ ¹¹⁴⁷ ¹¹⁴⁸ ¹¹⁴⁹ ¹¹⁵⁰ ¹¹⁵¹ ¹¹⁵² ¹¹⁵³ ¹¹⁵⁴ ¹¹⁵⁵ ¹¹⁵⁶ ¹¹⁵⁷ ¹¹⁵⁸ ¹¹⁵⁹ ¹¹⁶⁰ ¹¹⁶¹ ¹¹⁶² ¹¹⁶³ ¹¹⁶⁴ ¹¹⁶⁵ ¹¹⁶⁶ ¹¹⁶⁷ ¹¹⁶⁸ ¹¹⁶⁹ ¹¹⁷⁰ ¹¹⁷¹ ¹¹⁷² ¹¹⁷³ ¹¹⁷⁴ ¹¹⁷⁵ ¹¹⁷⁶ ¹¹⁷⁷ ¹¹⁷⁸ ¹¹⁷⁹ ¹¹⁸⁰ ¹¹⁸¹ ¹¹⁸² ¹¹⁸³ ¹¹⁸⁴ ¹¹⁸⁵ ¹¹⁸⁶ ¹¹⁸⁷ ¹¹⁸⁸ ¹¹⁸⁹ ¹¹⁹⁰ ¹¹⁹¹ ¹¹⁹² ¹¹⁹³ ¹¹⁹⁴ ¹¹⁹⁵ ¹¹⁹⁶ ¹¹⁹⁷ ¹¹⁹⁸ ¹¹⁹⁹ ¹²⁰⁰ ¹²⁰¹ ¹²⁰² ¹²⁰³ ¹²⁰⁴ ¹²⁰⁵ ¹²⁰⁶ ¹²⁰⁷ ¹²⁰⁸ ¹²⁰⁹ ¹²¹⁰ ¹²¹¹ ¹²¹² ¹²¹³ ¹²¹⁴ ¹²¹⁵ ¹²¹⁶ ¹²¹⁷ ¹²¹⁸ ¹²¹⁹ ¹²²⁰ ¹²²¹ ¹²²² ¹²²³ ¹²²⁴ ¹²²⁵ ¹²²⁶ ¹²²⁷ ¹²²⁸ ¹²²⁹ ¹²³⁰ ¹²³¹ ¹²³² ¹²³³ ¹²³⁴ ¹²³⁵ ¹²³⁶ ¹²³⁷ ¹²³⁸ ¹²³⁹ ¹²⁴⁰ ¹²⁴¹ ¹²⁴² ¹²⁴³ ¹²⁴⁴ ¹²⁴⁵ ¹²⁴⁶ ¹²⁴⁷ ¹²⁴⁸ ¹²⁴⁹ ¹²⁵⁰ ¹²⁵¹ ¹²⁵² ¹²⁵³ ¹²⁵⁴ ¹²⁵⁵ ¹²⁵⁶ ¹²⁵⁷ ¹²⁵⁸ ¹²⁵⁹ ¹²⁶⁰ ¹²⁶¹ ¹²⁶² ¹²⁶³ ¹²⁶⁴ ¹²⁶⁵ ¹²⁶⁶ ¹²⁶⁷ ¹²⁶⁸ ¹²⁶⁹ ¹²⁷⁰ ¹²⁷¹ ¹²⁷² ¹²⁷³ ¹²⁷⁴ ¹²⁷⁵ ¹²⁷⁶ ¹²⁷⁷ ¹²⁷⁸ <

15 go Bożego w Chrystusie Jezusie. ¶ Ktorzyśmy to-
 16 wiek tedy doskonałi / toż rozumiemy: a iessi co inas-
 17 czej rozumiecie / y toć wam Bog obiawił. ¶ Wśa-
 18 łoż do czegośmy przyszli / abyśmy toż rozumieli / w
 tymże prawidłe trwamy.

17 ¶ Bądźcieś nasładowcami moimi / bracia: a v-
 18 páturycie te ktorzy tak postępuia iako macie wzor
 19 nasz. ¶ Boć ^b wiele ich chodźi / o ktorych częstom
 20 wam powiedział (a teraz y płacząc powiedam) iż sa
 21 nieprzyjacielnimi krzyżá Chrystusowego: ¶ ktorych
 koniec/zatrącenie: ktorych Bog / iest bżuch: y chwa-
 22 ta w sromocie ich / ktorzy ziemskie rzeczy miłuia.

20 ¶ Lecz naše obcowanie iest w niebieściech: skąd
 21 też zbawiciela oczekawamy / Páná nášego Jesu
 22 Chrystá / ¶ ktory przemieni ciáto naše podle / aby sie
 podobnym státo chwalebnemu ciátu tego / wedle sku-
 teczney mocy ktora też wszytko podbić sobie może.

NAVKI Y PRZESTROGI.

12 Ale śigam owabych dościagnał.) Jesliś Apostoł wstáwicznie ro-
 13 bił / iáko nie bedac pewien / iesliżeby do kresu dobieżeć miał: iá-
 14 łoż my grześni pewni być możemy iáski y zbawienia / ná gole obie-
 15 tnice y namowy odszczepieńcow / y przez same wiare: gdyż nie-
 16 wiemy pewnie / iesli sie to / cze^o chce Bog po nas / w nas náydzie.

17 Bądźcie nasładowcy memi.) Piękna á święta rzecz iest kiedy Pá-
 18 sterze mogą rzec trzódzie swej: Bądźcie nasładowcy memi. W-
 19 czym sie nie dzieie Pánu Chrystusowi żadne vblśenie / gdy lud náś-
 20 słáduje náuki y dobrego żywotá swoich Apostołow / y tákże in-
 21 nych świętych / Augustyná / Benedyktá / Dominiká / Fránciszká.
 22 Iáko tedy / násláduiac świętych / násládniemy samego Chrystusá /
 23 iáki wzywáiac świętych / Chrystusá w nich wzywamy.

ROZDZIAŁ III.

1 Wspomina ich ku stáłości / 2 ku duchownemu weselu / ku
 3 sromomości / 4 ku modlitwám y dzieł cymientu. 5 Winiuiac im
 6 pokoiu Bożego. 7 A iżby sie mocno trzymáli wszelkiey pobożno-
 8 ści. 9 A dziełuiac im / że mu przez Epáphrodita potrzeby posłáli.

obiáwi. 6 L. K.
G. S.

według tegoż
śnuru postępuy-
my.

Leſcy w 23.
Niedziela po
Świątkách.

nas. 1 L. G. a-
bo, iáko nas má-
cie za wzor.

Záčz: 245.

Niepewność zbá-
wienia.

Świętych náślá-
dować mamy.

wzywánie SS.

* 1 L. G.
* Euodiej z L.
K. G. S.

A Przetoż bracia moi namilſzy y poſzadani/ we- 1
sele moie y korono moia: tak ſtoycie w Pa- A
nu/namilſzy. y * Euodiej/żadam/ y Synty 2
chi proſze/ aby toż rozumiály w Pánie. y A proſzey 3
ciebie towarzysz uwaſzy/ pomagay tym ktore w E-
wángeliey ſpołu zemna pracowály/ z Klementem/ y
z innymi pomocnikami moimi/ ktorych imiona ſa w
księgách żyworá.

Záčz: 246
Leſcy w trze-
cia Niedziele
Adwentu.

y Wefelcie ſie záwſe w Pánu. powtore mowie/ 4
weſelcie ſie. y Skromnoſć waſá niech bedzie wiá- 5
doma wſytkim ludſiom. Pan bliſko ieſt. y Nie 6
troſzczcie ſie nicz: ale w káždéy modlitwie y proſ- B
bie z dziekowáním niech zádanía waſe beda v Bo-
gá oznaymione. y A pokoy Boży ktory przewyſza 7
wſelki ſmyſl/ niechay ſtrzeże ſerc waſzych y myſli
waſzych w Chriſtuſie Jeſuſie.

* y. G.
* 2 L. G. S.

y Náoſtátek bracia/ cokolwiek ieſt prawdziwe- 8
go/ cokolwiek pocztíwego/ cokolwiek ſpráwiedli-
wego/ cokolwiek ſwíetego/ cokolwiek przyiemnego/
cokolwiek dobrej ſlawy/ ieſli ktora cnota* ieſli kto- 9
ra chwala kárnoſci/ to obmyſlaycie. y Czegoſcie
ſie teſz náuczylí/ y przyielí/ y ſlyſelí/ y widzieliſcie we
mníe/ toż czyncie: a Bog pokoiu bedzie z wámi.

Záčz: 247
* oſwiezeli.
* áleſcie zába-
wieni byli.

y Lecz wweſelitem ſie wielce w Pánu/ iſeſcie wſdy 10
kiedy roſtwniteli w ſwoím ſtáráníu o mníe: iákož y C
ſtáráliſcie ſie: áleſcie cháſu nie mieli. y Nie žebym 11
mowit dla niedoſtátku. ábowiem náuczylem ſie iá
przeſtáwác ná tym co mam. y Vmíem y vniſzáć ſie/ 12
vmíem y obſitowác: (wſedy/ y we wſem ieſtem wy-
ćwiczony) y náſyconym być/ y táknáć/ y obſitowác y
niedoſtátek ćierpieć. y wſytko moge w tym ktory 13
mie vmacnia*. y Wſákže dobzeſcie vczynilí vſy 14
czywſzy včíſtowi moiemu. y A wiecie y wy Philí 15
powiáníe/ iſ ná poczatku Ewángeliey/ gdym wyſſedł

* Chriſtuſie. G.

3 Măcedoniei / żaden mi kóściót nie wżyczał co sie
 16 tycze dawania y brania iedno wy sami: i ponieważ
 y do Thessaloniki / raz y drugi posyłałiscie mi na po-
 17 trzeby. i Nie izbym szukał datku: ale szukam owo-
 18 cu ktoryby obficował na liczbie wásey. i A mamci-
 18 wśytko / y obficuie: iestem nápełnion / wziawşy od
 19 Epáphrodytá coście posłali / wonność dobrej wo-
 19 niey / a osiäre przyiemna / Bogu miła. i A Bog moy
 niechay nápełni 'wselkie żądanie wáse' według bo-
 20 gáctwa swojego w chwale / w Chrystusie Jესusie.
 20 i A Bogu y Oycu nášemu chwata ná wieki wie-
 21 kow. Amen. i Pozdrowcie káżdego świetego w
 22 Chrystusie Jესusie. i Pozdrawiáia was bráćia kto-
 22 rzy sa ze mna. Pozdrawiáia was wśyşcy świeci: á
 23 zwlászczá ktorzy sa z Cesárskiego domu. i Láská Pá-
 ná nášego Jესusá Chrystusá z Duchem wáşym.
 Amen.

Do Philipowian pişány był z Rzymu przez Epáphrodytá. G.

NAVKI Y PRZESTROGI.

I wesele y korona.) Żowie ie weselem y korona swoia / prze to / iż
 czekał korony żywotá wiecznego / iáko zapláty zá swe prace dla
 nich podiete. Skąd sie też wczymy / iż opócz istotney oney chwa-
 ly / ktora bedzie z widzenia y záşywania Boga / iest też y inşa ro-
 zmáitá chwala z strony stworzenia. A iż słushtey Kátholicy Pá-
 ne náświetşa żowia weselem / żywotem / y nádzietia swoia.
 3 Towáryşu wláşny.) Ktorzy mniemáia żeby Páwel przez tego
 towáryşá żone swa rozumiał / iż skłárádzie bliadza / iáko y sám
 Greccy Doktorowie / á ná imie Chrysořtom y Theophilákt poká-
 żuia / pişac ná to mieysce. Bo to pewna iż Páwel S. żony nigdy
 nie miał / y ożu y os po Grecku / á po Láćinie compar, nie żone /
 ale towáryşá wláşnie známonuie. A przetoż przez tego towá-
 ryşá rozumieć mamy / ábo meżá ktorey białey głowy / przed tym
 miánowáney / to iest Euodiei / ábo Synthidi / iáko Chrysořtom
 y Theophiláktus mowia: ábo niektorego pomocniká Páwłowe-
 go y społrobočníká w przepowiadaniu Ewángeliei s. iáko The-
 odoretus y Sáymo rozumieia: ábo Germanus iest wláşne imie

A wziálemci.
G.

wśelka potrze-
ba wáse.

z wámi wśye-
tkimi. G.

Koroná dwos-
iáka.

Páwel S. nie
miał żony.

śluchający płaz meisz/iako chce Oskumenius. Jákoby rzekł: Proszę cie Germane
toważyć się.

Osiare przyjemna.) Obaż iakośa śluchający Pánu Bogu wdziecz-
cine: á zwłascz á ktore się obracáia ná Eáplany / zakonniki / y ná
inše nábożne osoby / zá nagrodę dobrodziejstw duchownych.
Bo ták estawáia się nieiáka osiára/bárzo wonna y przyjemna
Pánu Bogu.

Argument listu do Kolossan.

A Glossanie w Arey mnięyszej /świątędzi Łáodiceánów /od Ar-
chippá y od Epáphrá ná wiáre Chreścigáńska pierwey ná-
wroceni/byli potym Kácerstwem Symonowym wwiezieni/ któ-
re wczyno / iż Christus nie dosyć test ku pojednaniu y zbáwieniu/
ále przez ánioly pojednánie y przystęp do Bogá mamy. Mieli-
nád to wiele inšych zabobonów ták Żydowskich / iáko y Pogáń-
skich. Przetoż ich Apostól nápomina / áby się strzegli ták fałszy-
wych Apostolów/iáko y Philosophów sekty Plátonowej/któzy
odzućiwšy Chrystusa (ktory prawdziwie test głowa Kościółá y
pośrzednikiem między Bogiem á ludzmi) ná tego mnięscę wpro-
wadzáli pewne iákies ánioly / iákoby nádeń śacnięsse: ktore też
mnięyszymi Bogámi zwáli/wczac áby im ludzie osiáry czynili (zo-
wíac to pókora y obiecutac/że przez nie mieli przysć do nawyšse-
go Bogá. Którym błędem Kácerstwo Symoná czárnośśięzi-
łá przez dlugi czás zwodziło wiele ludzi/iáko Epiphánius śwíád-
czy. Przeciwno tym tedy Páwel S. wcy/ iż Pan Iesus Christus
test stwórzycielem wšytkich ániolów/Bogiem w personie/głowa
Kościółá/ y zwierzchnym wśelákim sposobem. A iż nie kto inšy
iedno on test odkupicielem / pośrzednikiem y iednaczem między
Bogiem á ludzmi: przez ktorego do Bogá przystępowáć mamy:
táć iż choć my śámi/ choć kto inšy ná niebie ábo ná ziemi zá námi
się modli/tedy się modlić má przez Páná nášego Iesusa Christus-
sá/iáko Kościół Powšechny w swych modlitwách czyni: wstáwi-
cnie á táwnie wyznawáac/przeciwno tákim zwodzićielom/ imie
y zásluge y pośrzednictwo Páná Chrystusowe.

Epiph:
reli 31

LIST PAWŁA S. DO KOLOSSAN. ROZDZIAŁ I.

1 Wysławszy wiara / miłość y nadzieję Kolossanów / 9 Mo-
oli się za nimi / aby w znáomości Bożej y w dobrych uczynkach
byli doskonali. 15 Żowie Páná Christusa obrazem Boga nie-
widzialnego / narodzonym przede wssem stworzeniem. 16 Przez
ktorego wszytkie rzeczy widome y niewidome sa stworzone. 18 A
ktory jest głowa Kościoła. 20 Przez ktorego wszytko jest uspokoi-
cono. 23 Przetoż napomina / aby stáecznie trwali w wierze.
25 Żowie się sluga Christusowym / ná opowiedanie tajemnice
sákrety od wieku / á teraz objawionej.

Awet Apostoł Jezu Christá

Zącz: 248

przez wola Boża / y Tymotheusz brát :
i tym ktorzy sa w Kolosie swietym / y
wierney bráciej w Christusie Jესusie.

i Láská wam y pokoy od Boga Oycá nášego / y Pá-
ná Jezu Christá. Dziękuiemy Bogu y Oycu Páná

nášego Jezu Christá / záwsze modlac się za was : i v-
slyshawy wiare wasze w Christusie Jესusie / y mi-

łość ktora macie ku wszytkim swietym / i dla nádzie-
ie ktora jest wam odłożona w niebie / ktorasćie przed

tym slyšeli w przepowiedaniu prawdy Ewángeliej /
i ktora przysła do was / iáko y ná wszytkim swiecie

jest / y owoc przynosi / y pomnaża się iáko y v was / od-
dmiá tego ktoregoscie v slyšeli y poználišcie lástke
Boża w prawdzie /

i Jákosćie się náuczylí od Epáphrá mitego to-
wáryšá nášego / ktory jest wiernym sluga Christu-

sowym dla was : i ktory też nam oznaymił miłość
wasze w Duchu.

G.
Rozrószczenie
Ewángeliej po
wssem swiecie.

Zącz: 249

i Dla te

Łęczyz w 24.
Niedziele po
Świątkach.

żyli.

godnie Pánu
na wśelakie r
podobanie. G.
ábo chwale
bney możnośi.
G.

Záčz: 250.

Oycu. 2 L. N.
G. Bogu Oycu
12 L. S.
* y. N. L. S.

pierworodny
wśego stworze
nia. L.

ábo przed wśy
tkim. G.

Záčz: 251.
kościola swego.

* przezeń. G.

nienágánione.
G.

¶ Dla tego y my od dnia ktoregosmy wślyšeli / 9
nie przestawamy za was sie modlić y prosić / ábyście
byli nápełnieni znátomosći wolej iego / we wśelá- 10
kiey mądrości y wyrozumieniu duchownym: ¶ áby-
ście chodzili przystoynie / Bogu sie we wśem podo-
báiac: w káždym uczynku dobrym owoc przynosząc /
y rostac w znátomosći Bożej: ¶ vmocnieni wśe- 11
láka moca wedlug możności iáśności iego / we wś-
śelákiey cierpliwości y nieśwápliwosći z weselem.
¶ Dziekuiac Bogu y Oycu / ktory nas godnymi 12
uczynił ábyśmy byli uczestnikami dziedzictwa świe-
tych / w swiátlosći: ¶ ktory nas wyrwał z mocy cie- 13
mności / y przeniół w królestwo Syná swego miłe-
go / ¶ w którym mamy odkupienie / * odpuszczenie 14
grzechow. ¶
¶ Który iest obrazem Bogá niewidziálnego / 'ná- 15
rodzony przed wśytkim stworzeniem. ¶ ábowiem 16
przezeń wśytkie rzeczy są stworzone ná niebie y ná 17
ziemi / widziálne y niewidziálne / choć máieśtaty /
choć páńśtwa / choć kśieśtwa / choć zwierchnosći:
wśytko przezeń / y w nim iest stworzono: ¶ á on iest 17
przed wśytkimi / á wśytko w nim stoi.
¶ On iest głowa ciáta kścielnego / ktory iest po- 18
czátkiem / b pierworodnym z vmártych: áby on mie- 19
dzy wśytkimi przodkował: ¶ iż sie vpodobáto / áby 20
wśytká zupełnosć mieśkátá w nim: ¶ á żeby przezeń
ku sobie poiednal wśytko wśpokoiwśy przez krew
krzyżá iego* / ták to co ná ziemi / iáko y to co w nie- 21
bieśiech iest. ¶ A was ktorzyście miedzy byli od-
daleni y nieprzyiáciele vmyslem / w złosliwych u- 22
czynkach: ¶ teraz też poiednal w cieie człowieczes-
twa swego przez śmierć / áby was wystáwił swiete 23
y niepokálane y nie obwinione przed oblicznosćia
swoia. ¶ iesliże więc trwacie w wierze vgruntowa-

ni y w wierze

1. Ian 1
3.

1. Kor
15. c 2
Obia:
b 5.

1. Kor
15. c 2

24.5

ni y wtwierdzeni / á nie poruſzeni od nádzierie Ewán-
geliey ktorasście ſłyſeli / ktora obwołána ieſt wſel-
kiemu ſtworzeniu / ktore ieſt pod niebem / ktorey ia
Páweł ſtatem ſie ſługa.

- 24 ^D ¹ Ktory ſie teraz ráduie w dolegtoſciách * zá Zącz: 252.
was / y to czego nie doſtawa wtrapieniam Chriſtu-
ſowym wypelniam / w ciele moim zá ciało iego / kto-
re ieſt Kościół: ¹ Ktorego ſtatem ſie ia ſługa wedle
25 ſáfowania Bożego / ktore mi ieſt dáne do was / á
26 bych wypelniał ſłowo Boże / ¹ táiemnice ktora by-
ła zákryta od wieków y od rodzaiów / á teraz oznay-
27 miona ieſt ſwietym iego / ¹ ktorym chciał Bog o-
znaymić bogáctwo tey chwalebney táiemnice mie-
dzy Pogány / Ktory ieſt Chriſtus / między wámi ná-
28 dzieciá chwały / ¹ Ktore^o my przepowiedamy / wpmi-
náiac káżdego człowieká / y náuczając káżdego czło-
wieká we wſelákiey mądroſci / ábyſmy wyſtáwili
káżdego człowieká doſkonáłym w Chriſtusie Jeſu-
ſie: O co ſie też pilnie ſtáram / boiniac wedlug mó-
cy iego / ktora we mnie poteżnie ſpráwuie.

Zącz: 252.

* G.

* moich. G.

ábo ktore, ro-
zumiey bogác-
two. G.

* G.

ábo, ktora. G.

NAVKI Y PRZESTROGI.

- 6 Iáko y ná wſytkim ſwiecie ieſt.) Obác / iż Kościół y Ewánge-
lia Pána Chriſtuſowá tuż ná on czas była ná wſytkim ſwiecie / y
co dzień to wiecey roſła / pomnażała ſie y owoc przynoſiła. Co
ieſt przećiw odſcepienicom / ktorzy mówię ſmieia / iż po częſciech
Apoſtołſkich Ewángelia y Kościół prawdziwy nie tylko nie wroſł /
y nie rozſzerzył ſie / ále zgolał zginął / ábo ſie gódeſ ná puſczy táł /
y był nieznáiony. Czytay Auguſtyńá epiſt: ſo. in fine.
12 Ktory náſ godnymi uczynił.) Nie tylko przez poczytánie eſta-
wamy ſie weſetnikámi záſług y dobrodziejſtw Pána Chriſtuſo-
wych / ále ſie ich godni eſtawamy z láſki iego.
15 Národzony przed wſytkim ſtworzeniem.) To ieſt pierwey wro-
dzony / Wyć / miłi ieſt uczyniono ktore ſtworzenie. Jáko nie tyl-
ko Chryſoſtom y Ambroſy S. wykládáia: ále y ſam Syn Boży
táć o ſobie mówiac: Jam z yſt náwyſzego poſeól pierworodny
przebe wſem ſtworzeniem. Czego y tu dowodzi Páweł S. mo-

Kościół ſeroki
y znáomy po
wſytkim ſwie-
cie.Pan Bog náſ czy
ni godnymi.Chriſtus wrodzo-
ny przed wſy-
tkim ſtworze-
niem.

T t t t

w i a c :

wiec: Jsi przezeń stworzone są zgoła wszystkie rzeczy / także ziemskie i tak w niebieskie / y sami aniołowie / księżstwa y mocarstwa. Za czym idzie / iż Chrystus był przed wszystkim stworzeniem / y wszystkiego stworzenia stwórcytclem.

Christus ięszce
cierpi, zasługu-
ie, y dożyć cze-
ni w członkach
swoich.

Odpuszc.

Y to czego nie dostawa.) Ależ meż Páná Chrystusowá byłá dostatecznym vblagánem zá grzechy wšęgo świata: wšákto chce Pan Chrystus też y w wšęrych członkách swoich ięszce wiecey cierpieć: aby sie také dopełnilo / czego nie dostáie meżom tego. Bo i tak Pan Chrystus żywie w członkách swoich / také też cierpi y záslugue / y dożyć czyni w rychie członkách swoich. Száwle / prázwi / czemu mie przesláduješ? A i tak sam w sobie cierpiał dla posyřku y zbáwienia Košciola swęgo: také dla tegoż cierpi w członkách swoich. Jáko dokláda Páwel S. mowiac: Zá ciało ięgo / ktorý iest Košciół. Jáko tedy Pan Chrystus cierpieć zá Košciół / zá-
niy Košciółowi: také też y każdy wšęry / w swoich wtrápienach dla spráwiedliwosći / záslugue y sobie y bráćtey swęy. A toć iest on skarb nieprzebrány záslug Páná Chrystusowych y wšęrych / członków tego: ktore drugim członkom potrzebnęszym przez od-
puszc bywáia vyznáne.

ROZDZIAŁ II.

1 Pokazawšy swe o nich stáránie / 4 Vpomina aby sie żadny-
mi namowámi ábo zdrádaní Philosophow / ábo zákon inowu
wprowadzáciacych / nie dáli odwodzić od wiáry Páná Chrystuso-
wey. 11 Przez ktorego od grzechow / i mocy stáráńskęy / y od cy-
rográphu im przeciwnęgo są wyzwoleni. 6 A żeby sie znomu w
ceremonie Żydowské wtrácić nie dopuszczáli. 15 Ani sie fále-
šnym widzením aniołow / y zabobonámi wvodzić nie dáli.

Záč: 253.

boiowánic. G.

* y. 3 L. K. G.

* y. 7 L. K. G.

S.

G.

ábo wýwodná.

G.

Albowiem chce ábysćie wiedzieli i tak wielkie
'stáránie' mam o was y o tych ktorzy są w Lá-
odyceley / y ktorzykolwiek nie widzieli oblicza
męgo w cieie: ? aby pocieszone byly sercá ich / spoiw-
šy sie w miłosći ku wšęmu też bogáctwu zupełnego
wrozumienia / ku poznániu tájemnice Boga * Oy-
cá * Chrystusa * Jesusa / ? w ktorým skryte są wšęrye
skárby mądrości y wmiętnosći. ? A toć powiedám /
aby was nikt nie podchodzil przez wšęstáwná mowę.
? Bo áczkolwiek nie iest obecny ciátem / ále dus-
chem ię-

chem ię-

Dzie: 4

Ph: 1.

41. Kor. 2 3.

B chem iestem z wami: weselac sie y widzac porzadek
 6 was/y utwierdzenie wiary waszey/ktora iest w Chri-
 7 stusie. ? Jakiście tedy przyieli Jesu Christa Pa-
 8 ną*/w nimże chodźcie/ i wtorzeniemi y wybudowa-
 ni w nim/ y vmocnieni wiara/ iakście sie też nau-
 czyli/ obfituac w nim w dziełowaniu.
 9 ? Pátrzcieś by kto was nie osukał przez Philozo-
 10 phia/ y prozne omamienie: wedle wstawy ludzkiej/
 11 podług elementow świata tego/ á nie według Chri-
 12 stusa: ? gdyż w nim mieřka wszytká zupełność Bo-
 13 Źstwa cielesnie: ? y iestescie w nim nápełnieni/ któ-
 14 ry iest głowa wselkiego křiestwa y zwierzchności:
 15 ? w którym też obřezáni iestescie obřezánim nie
 16 reka wczynionym/ gdyscie zewlekli ciało*cielesne*/
 17 w obřezaniu Christusowym/ i pogrzebieni z nim we
 18 křcie: w którymescie też spolnie powstałi przez
 19 wiare potężności Boga/ ktory go wzbudził z mar-
 twych.
 20 ? A was gdyscie byli umarli w grzechách y w
 21 nieobřezce ciała waszego/ ożywił z nim pospół: od-
 22 puściwszy wam wszytkie grzechy/ i zmażawszy on
 23 przeciwnam cyrograph 'deketu'/ ktory był nam
 24 przeciwny/ zniósł gi z posřzodku/ przybiwszy gi do
 25 křyzá: ? y zlupiwszy křiestwá y mocárstwá/ wywiodł
 26 ie śmieie ná podziw/ i iawnie tryumph z nich czy-
 27 niac sam przez sie. ? Niechayże was tedy niht nie
 28 sádzi w pokármie ábo w pićiu/ ábo w czesći światá/
 29 ábo w nástaniu křieżycá/ ábo śabbátow: ? ktore sa
 30 cieniem rzeczy przyszlych/ lecz ciało iest Christusowo.
 31 ? Niechay was niht nie podchodzi/ 'chcac' przez
 32 pokore y naboženstwo ániolow/ hárdzie postępiac
 33 w tym czego nie widział/ prozno sie nádymáiac z w-
 34 myslu ciała swego: ? á nie trzymáiac sie głowy chri-
 35 stusa, z ktorego wszytko ciało przez spoienia y zwiázá-

w Christusa.
 G.

* nášego. N. L.
 S.

w niey. 3 L. G.
 S.

Záčz: 254.

* grzechow. G.
 cielesnych.
 * álc. N. L.

* skuteczna Bo-
 žá.

Záčz: 255.

* nám. G.
 * dekretami. 3
 L. G. S. ábo, ná-
 ukami.

* G.

* y myslite.

Záčz: 256.

L. G. S.

Wczyt sie dáte-
cie. G. ábo, v
sláwam sie pod-
dátecie.

Nie dotykay
sie, ani kóstuy,
ani rušay. N. L.
G. S.

To ieš, nie kar-
miac čiálá swe-
go do sytošci. He-
bráism.

Iákicy Philoso-
phiey Páwel S.
štrzedz sie kaže.

Pošty.

Wyznání swie-
tych.

nia zrzadzone y spolnie zlaczone / rošcie ná pomno-
žení Bože.

¶ Ješliście tedy umárli z Christusem / od element-
tom tego swiátá : přeczze iešče iákoby žywiac
ná swiećie škázniećie : ¶ Nie dotykaycie sie / ani
kóstuycie / ani rušaycie : ¶ Co wšytko idzie ku škáze-
niu sámym wżywáním / iž ieš wedle wštaw y náut lu-
dzkich. ¶ Ktore máiac pozor madrošci w zaboboniech
y w wpořorzeniu / y w niešolgowáním čiálu / nie we-
czći iákicy ku nápełnieniu čiálá.

NA VKI Y PRZESTROGI.

Przez Philosophia.) O Philosophiey Pogańskiey mowi Páwel
S. Ktora ná on čas plužylá w Grecyey : ktorey oni přeciw á-
tyfulom wiáry Chřešćjáńskiey wzywáli : špietáiac sie iž nie ieš
podobne čiál zmartwychwštánie : á iž može kto mteć bez Christu-
šá žywot błogošláwny. Jáko y dšis Kálwiništwie / z teyše
Philosophiey šturmua přeciw prawdiwey bytnošci Čiálá y
kwie Páńskiey w S. Sákrámentie. Ji / práwi / iedno čiálá nie
može býć zářázem ná rožnych mtešcích : Ji táž bialošć / okra-
glošć y smáť zoštáie. Táke též Nowořřešćiey / přeciw Boštwn
y wtečnošci Syná Božego Philosophiey rádzi dobywáia. Táka
tedy Philosophia Apostol potepia / ktora wiáre Chřešćjáńška
wyzwoćie wšilute : á nie te ktora ieš náprzeciw medřom tego
swiátá broni.

¶ pokármie ábo w picíu.) Kto mtešce hareticy glupie á nie-
bácznie náprzeciw postom y swietom Chřešćjáńštim przywo-
dza. Gdyž tu Páwel nie o Chřešćjáńštim ále o žydowštim ob-
chodzeniu swiat / nowych řázeřycow / y šábbářow / y o portáwách
y napoiách žydom zářázáných mowi : ktore byly čieniem y figura
przyšlych řeczeř : y přetož iuž mtešcá w wteřnych nie máia.

Przez pokore y naboženřtvo ániolow.) Kte šlowá hareticy gla-
pie čiagna přeciw wżywántu y čći swieřtych w řošćielešwycář-
ney. Bo tu Páwel potepia řácerřtvo Symoná čárnořšieřni-
řá / ktory wcyř / že niektorzy ániolowie máia býć Božřa čćia d-
waleni / iákó mteřřřy Bogowie / ktory y swiát štworzyři / y přez
Proroki mowiliř : á iž řaden nie može wšlágáć Boga náwyzřřego /
ktory niewřřřálny ieš / iedno přez te ánioly. O tym řácerřtwe
iák Tertullian piře : A Symonowego čárnořšieřřwá náučá áni-

iolom

Tert : 2
prácrip.

tolom słusząca / pewnieć y oná między bátwochwálstwá bylá po-
liczona / y od Apostoła Piótrá w sámych Symonie potępioná.
Opisuje téż Irenaeus lib: 1. cap: 20. y Epiphanius in heresi Si-
monis. A o tym kácerstwie ábo czárnokáseństwie / ktore ániół
miásto Bogá y Chrystusa chwáliło / y ofiáry im czyniło : wyklá-
dá to między wszyscy Doktorowie : á mianowicie Chrysoštom
świety homil: 7. in epist: ad Col. Gekumenius y Theophiláktus /
Sieronym / Záymo / y Theodoretus. Vide Bellarm.

21

Nie dotykajcie sie.) Dármó y tego miéyscá heretycy náprzeciw
poštom Košcielnym y potráwom w pošty zázázanym náciągáta.
Gdyž táśna rzecz że to Páwel przeciw fálszywym Apostołom ży-
dującym mowi / Który chciá poddáć Chréšciány pod cemo-
nie stárego zákonu (áby sie nie dotykáli martwych zwierząt / áby
nie iedli potráw od Móyseszá zázázaných) Którym Chréšciánie
wiecey nie podlegli.

Pošty.

ROZDZIAŁ III.

1 Vczy Chréšciáńskich obyčátow ; áby zwlošky z siebie stá-
tego cšlowieká / y z správami tego / ktore wylicza. 10 Wblekli sie
w nowego: w którym nie máš roznošci narodow y stanow. 12 A
zdobili sie cnotámi. 16 A rozličnemi sposoby chwálili Pána
Bogá. 17 Wšytko do niego šciągájac / y ná chwale tego obra-
čiac. 18 Vczy potym / táko sie máta správowáć žony y mežo-
wie / dšcieci y oycowie / šludy y pánowie.

1

A

2

3

4

5

6

7

8

Słižesćie tedy powstáli z Chrystusem : žwie-
rzychnich rzeczy šukajcie : gđsie Chrystus iest
ná práwicy Božey siedzacy. ? O te sie stá-
rajcie / ktore sa wzgore ; nie ktore sa ná ziemi. ? Abo
wiemesćie umárlí : y żywot wáš škryty iest z Chri-
stusem w Bogu. ? * Gdy sie Chrystus żywot wáš
okaže : tedy y wy z nim okažecie sie w chwale.
? a Vmartwiajcieš tedy członki wáše ktore sa
ná ziemi / porubštwo / nieczystote / wšeteczeńštwo /
žlá požadliwošć y tákomštwo / ktore iest bátwochwál-
štwem. ? dla ktorych przychodzi gniew Boży ná sy-
ny niewierne. ? y w ktorych esćie sie y wy niekiedy o-
bieráli / gdyšcie žyli w nich. ? Lecž b teraz odložcie

Záčz: 257.

Lecžyá w wiel

to Sobote.

* 1 L. G. S.

* A. N. L. G. S.

Bo gdy. 12 L.

náš. G.

ábo niepošlu-
šne G.

* przeciw. G.

* mężczyzny y
niewiasty. N. L.

Zacz: 258.

Lekeya w pia-
tał niedziele po
trzech Krolach

Chr istus. G.

* I L. G. S.

* Boży. G.

* w sercu wia-
szym Pánu. G.

Zacz: 259.

* czynicie. 9 L.
S.

* wáse. L. S.

* N. L.

* nie drażnicie,
nie obrażajcie.

y wy to wszystko: gniew / popedliwość / złość / bluźnier-
stwo / skłáda mowa z ust wászych. ¹ Nie klámaj-
cie jedni * drugim : zwolksy z siebie stárego człowia-
ká z uczynkami tego / ² á obłoksy nowego tego który
sie odnawia w znáomości / podług wrobrázenia te-
go który go stworzył. ³ Gdzie nie máś * Pogániną y
Żydá / obřezánia y nieobřezki / człowieká obcego y Tá-
táryná / niewolniká y wolnego : ále wszystko / y we
wszech Christus.

⁴ Przyobleczcieś sie tedy (iáko wybráni Boży /
świećci / y umiłowani) we wnetrznosci miłosierdzia /
w dobroćliwość / w pokorę / w cichość / w cierpli-
wość / ⁵ i jedni drugim znosac : y odpuszczáiac sobie
iesliby kto miał skárgę przeciw komu. iáko też * Pan
odpuścił wam ; także y wy. ⁶ ⁷ A nád to wszystko / miej-
cie * miłość / która jest zwiázka doskonałości. ⁸ A po-
koy Christusow niech przewýsza w sercách wászych /
ku któremu też wezwáni jesteście w jednym cieie : á
wdzięczni bądźcie. ⁹ Słowo Christusowe niechay
mieska w was obficie / z wśeláká mądrością / náu-
czáiac y sámi siebie nápominaiac / przez Psálmy / y
pieśni / y śpiewánia duchowne / w tásce śpiewáiac w
sercách wászych Bogu.

¹⁰ ¹¹ Wszystko cokolwiek czynicie mowa ábo uczyn-
kiem / wszystko w imie Pána Jesusa Christusa * / dzie-
kuiac Bogu y Oycu przezeń.

¹² ¹³ Żony bądźcie poddane mężom / iáko przystoi / w
Pánu. ¹⁴ ¹⁵ Mężowie / miłuycie żony * : á nie bądźcie
gorzkiimi przeciwko nim. ¹⁶ ¹⁷ ¹⁸ ¹⁹ ²⁰ ²¹ ²² ²³ ²⁴ ²⁵ ²⁶ ²⁷ ²⁸ ²⁹ ³⁰ ³¹ ³² ³³ ³⁴ ³⁵ ³⁶ ³⁷ ³⁸ ³⁹ ⁴⁰ ⁴¹ ⁴² ⁴³ ⁴⁴ ⁴⁵ ⁴⁶ ⁴⁷ ⁴⁸ ⁴⁹ ⁵⁰ ⁵¹ ⁵² ⁵³ ⁵⁴ ⁵⁵ ⁵⁶ ⁵⁷ ⁵⁸ ⁵⁹ ⁶⁰ ⁶¹ ⁶² ⁶³ ⁶⁴ ⁶⁵ ⁶⁶ ⁶⁷ ⁶⁸ ⁶⁹ ⁷⁰ ⁷¹ ⁷² ⁷³ ⁷⁴ ⁷⁵ ⁷⁶ ⁷⁷ ⁷⁸ ⁷⁹ ⁸⁰ ⁸¹ ⁸² ⁸³ ⁸⁴ ⁸⁵ ⁸⁶ ⁸⁷ ⁸⁸ ⁸⁹ ⁹⁰ ⁹¹ ⁹² ⁹³ ⁹⁴ ⁹⁵ ⁹⁶ ⁹⁷ ⁹⁸ ⁹⁹ ¹⁰⁰ ¹⁰¹ ¹⁰² ¹⁰³ ¹⁰⁴ ¹⁰⁵ ¹⁰⁶ ¹⁰⁷ ¹⁰⁸ ¹⁰⁹ ¹¹⁰ ¹¹¹ ¹¹² ¹¹³ ¹¹⁴ ¹¹⁵ ¹¹⁶ ¹¹⁷ ¹¹⁸ ¹¹⁹ ¹²⁰ ¹²¹ ¹²² ¹²³ ¹²⁴ ¹²⁵ ¹²⁶ ¹²⁷ ¹²⁸ ¹²⁹ ¹³⁰ ¹³¹ ¹³² ¹³³ ¹³⁴ ¹³⁵ ¹³⁶ ¹³⁷ ¹³⁸ ¹³⁹ ¹⁴⁰ ¹⁴¹ ¹⁴² ¹⁴³ ¹⁴⁴ ¹⁴⁵ ¹⁴⁶ ¹⁴⁷ ¹⁴⁸ ¹⁴⁹ ¹⁵⁰ ¹⁵¹ ¹⁵² ¹⁵³ ¹⁵⁴ ¹⁵⁵ ¹⁵⁶ ¹⁵⁷ ¹⁵⁸ ¹⁵⁹ ¹⁶⁰ ¹⁶¹ ¹⁶² ¹⁶³ ¹⁶⁴ ¹⁶⁵ ¹⁶⁶ ¹⁶⁷ ¹⁶⁸ ¹⁶⁹ ¹⁷⁰ ¹⁷¹ ¹⁷² ¹⁷³ ¹⁷⁴ ¹⁷⁵ ¹⁷⁶ ¹⁷⁷ ¹⁷⁸ ¹⁷⁹ ¹⁸⁰ ¹⁸¹ ¹⁸² ¹⁸³ ¹⁸⁴ ¹⁸⁵ ¹⁸⁶ ¹⁸⁷ ¹⁸⁸ ¹⁸⁹ ¹⁹⁰ ¹⁹¹ ¹⁹² ¹⁹³ ¹⁹⁴ ¹⁹⁵ ¹⁹⁶ ¹⁹⁷ ¹⁹⁸ ¹⁹⁹ ²⁰⁰ ²⁰¹ ²⁰² ²⁰³ ²⁰⁴ ²⁰⁵ ²⁰⁶ ²⁰⁷ ²⁰⁸ ²⁰⁹ ²¹⁰ ²¹¹ ²¹² ²¹³ ²¹⁴ ²¹⁵ ²¹⁶ ²¹⁷ ²¹⁸ ²¹⁹ ²²⁰ ²²¹ ²²² ²²³ ²²⁴ ²²⁵ ²²⁶ ²²⁷ ²²⁸ ²²⁹ ²³⁰ ²³¹ ²³² ²³³ ²³⁴ ²³⁵ ²³⁶ ²³⁷ ²³⁸ ²³⁹ ²⁴⁰ ²⁴¹ ²⁴² ²⁴³ ²⁴⁴ ²⁴⁵ ²⁴⁶ ²⁴⁷ ²⁴⁸ ²⁴⁹ ²⁵⁰ ²⁵¹ ²⁵² ²⁵³ ²⁵⁴ ²⁵⁵ ²⁵⁶ ²⁵⁷ ²⁵⁸ ²⁵⁹ ²⁶⁰ ²⁶¹ ²⁶² ²⁶³ ²⁶⁴ ²⁶⁵ ²⁶⁶ ²⁶⁷ ²⁶⁸ ²⁶⁹ ²⁷⁰ ²⁷¹ ²⁷² ²⁷³ ²⁷⁴ ²⁷⁵ ²⁷⁶ ²⁷⁷ ²⁷⁸ ²⁷⁹ ²⁸⁰ ²⁸¹ ²⁸² ²⁸³ ²⁸⁴ ²⁸⁵ ²⁸⁶ ²⁸⁷ ²⁸⁸ ²⁸⁹ ²⁹⁰ ²⁹¹ ²⁹² ²⁹³ ²⁹⁴ ²⁹⁵ ²⁹⁶ ²⁹⁷ ²⁹⁸ ²⁹⁹ ³⁰⁰ ³⁰¹ ³⁰² ³⁰³ ³⁰⁴ ³⁰⁵ ³⁰⁶ ³⁰⁷ ³⁰⁸ ³⁰⁹ ³¹⁰ ³¹¹ ³¹² ³¹³ ³¹⁴ ³¹⁵ ³¹⁶ ³¹⁷ ³¹⁸ ³¹⁹ ³²⁰ ³²¹ ³²² ³²³ ³²⁴ ³²⁵ ³²⁶ ³²⁷ ³²⁸ ³²⁹ ³³⁰ ³³¹ ³³² ³³³ ³³⁴ ³³⁵ ³³⁶ ³³⁷ ³³⁸ ³³⁹ ³⁴⁰ ³⁴¹ ³⁴² ³⁴³ ³⁴⁴ ³⁴⁵ ³⁴⁶ ³⁴⁷ ³⁴⁸ ³⁴⁹ ³⁵⁰ ³⁵¹ ³⁵² ³⁵³ ³⁵⁴ ³⁵⁵ ³⁵⁶ ³⁵⁷ ³⁵⁸ ³⁵⁹ ³⁶⁰ ³⁶¹ ³⁶² ³⁶³ ³⁶⁴ ³⁶⁵ ³⁶⁶ ³⁶⁷ ³⁶⁸ ³⁶⁹ ³⁷⁰ ³⁷¹ ³⁷² ³⁷³ ³⁷⁴ ³⁷⁵ ³⁷⁶ ³⁷⁷ ³⁷⁸ ³⁷⁹ ³⁸⁰ ³⁸¹ ³⁸² ³⁸³ ³⁸⁴ ³⁸⁵ ³⁸⁶ ³⁸⁷ ³⁸⁸ ³⁸⁹ ³⁹⁰ ³⁹¹ ³⁹² ³⁹³ ³⁹⁴ ³⁹⁵ ³⁹⁶ ³⁹⁷ ³⁹⁸ ³⁹⁹ ⁴⁰⁰ ⁴⁰¹ ⁴⁰² ⁴⁰³ ⁴⁰⁴ ⁴⁰⁵ ⁴⁰⁶ ⁴⁰⁷ ⁴⁰⁸ ⁴⁰⁹ ⁴¹⁰ ⁴¹¹ ⁴¹² ⁴¹³ ⁴¹⁴ ⁴¹⁵ ⁴¹⁶ ⁴¹⁷ ⁴¹⁸ ⁴¹⁹ ⁴²⁰ ⁴²¹ ⁴²² ⁴²³ ⁴²⁴ ⁴²⁵ ⁴²⁶ ⁴²⁷ ⁴²⁸ ⁴²⁹ ⁴³⁰ ⁴³¹ ⁴³² ⁴³³ ⁴³⁴ ⁴³⁵ ⁴³⁶ ⁴³⁷ ⁴³⁸ ⁴³⁹ ⁴⁴⁰ ⁴⁴¹ ⁴⁴² ⁴⁴³ ⁴⁴⁴ ⁴⁴⁵ ⁴⁴⁶ ⁴⁴⁷ ⁴⁴⁸ ⁴⁴⁹ ⁴⁵⁰ ⁴⁵¹ ⁴⁵² ⁴⁵³ ⁴⁵⁴ ⁴⁵⁵ ⁴⁵⁶ ⁴⁵⁷ ⁴⁵⁸ ⁴⁵⁹ ⁴⁶⁰ ⁴⁶¹ ⁴⁶² ⁴⁶³ ⁴⁶⁴ ⁴⁶⁵ ⁴⁶⁶ ⁴⁶⁷ ⁴⁶⁸ ⁴⁶⁹ ⁴⁷⁰ ⁴⁷¹ ⁴⁷² ⁴⁷³ ⁴⁷⁴ ⁴⁷⁵ ⁴⁷⁶ ⁴⁷⁷ ⁴⁷⁸ ⁴⁷⁹ ⁴⁸⁰ ⁴⁸¹ ⁴⁸² ⁴⁸³ ⁴⁸⁴ ⁴⁸⁵ ⁴⁸⁶ ⁴⁸⁷ ⁴⁸⁸ ⁴⁸⁹ ⁴⁹⁰ ⁴⁹¹ ⁴⁹² ⁴⁹³ ⁴⁹⁴ ⁴⁹⁵ ⁴⁹⁶ ⁴⁹⁷ ⁴⁹⁸ ⁴⁹⁹ ⁵⁰⁰ ⁵⁰¹ ⁵⁰² ⁵⁰³ ⁵⁰⁴ ⁵⁰⁵ ⁵⁰⁶ ⁵⁰⁷ ⁵⁰⁸ ⁵⁰⁹ ⁵¹⁰ ⁵¹¹ ⁵¹² ⁵¹³ ⁵¹⁴ ⁵¹⁵ ⁵¹⁶ ⁵¹⁷ ⁵¹⁸ ⁵¹⁹ ⁵²⁰ ⁵²¹ ⁵²² ⁵²³ ⁵²⁴ ⁵²⁵ ⁵²⁶ ⁵²⁷ ⁵²⁸ ⁵²⁹ ⁵³⁰ ⁵³¹ ⁵³² ⁵³³ ⁵³⁴ ⁵³⁵ ⁵³⁶ ⁵³⁷ ⁵³⁸ ⁵³⁹ ⁵⁴⁰ ⁵⁴¹ ⁵⁴² ⁵⁴³ ⁵⁴⁴ ⁵⁴⁵ ⁵⁴⁶ ⁵⁴⁷ ⁵⁴⁸ ⁵⁴⁹ ⁵⁵⁰ ⁵⁵¹ ⁵⁵² ⁵⁵³ ⁵⁵⁴ ⁵⁵⁵ ⁵⁵⁶ ⁵⁵⁷ ⁵⁵⁸ ⁵⁵⁹ ⁵⁶⁰ ⁵⁶¹ ⁵⁶² ⁵⁶³ ⁵⁶⁴ ⁵⁶⁵ ⁵⁶⁶ ⁵⁶⁷ ⁵⁶⁸ ⁵⁶⁹ ⁵⁷⁰ ⁵⁷¹ ⁵⁷² ⁵⁷³ ⁵⁷⁴ ⁵⁷⁵ ⁵⁷⁶ ⁵⁷⁷ ⁵⁷⁸ ⁵⁷⁹ ⁵⁸⁰ ⁵⁸¹ ⁵⁸² ⁵⁸³ ⁵⁸⁴ ⁵⁸⁵ ⁵⁸⁶ ⁵⁸⁷ ⁵⁸⁸ ⁵⁸⁹ ⁵⁹⁰ ⁵⁹¹ ⁵⁹² ⁵⁹³ ⁵⁹⁴ ⁵⁹⁵ ⁵⁹⁶ ⁵⁹⁷ ⁵⁹⁸ ⁵⁹⁹ ⁶⁰⁰ ⁶⁰¹ ⁶⁰² ⁶⁰³ ⁶⁰⁴ ⁶⁰⁵ ⁶⁰⁶ ⁶⁰⁷ ⁶⁰⁸ ⁶⁰⁹ ⁶¹⁰ ⁶¹¹ ⁶¹² ⁶¹³ ⁶¹⁴ ⁶¹⁵ ⁶¹⁶ ⁶¹⁷ ⁶¹⁸ ⁶¹⁹ ⁶²⁰ ⁶²¹ ⁶²² ⁶²³ ⁶²⁴ ⁶²⁵ ⁶²⁶ ⁶²⁷ ⁶²⁸ ⁶²⁹ ⁶³⁰ ⁶³¹ ⁶³² ⁶³³ ⁶³⁴ ⁶³⁵ ⁶³⁶ ⁶³⁷ ⁶³⁸ ⁶³⁹ ⁶⁴⁰ ⁶⁴¹ ⁶⁴² ⁶⁴³ ⁶⁴⁴ ⁶⁴⁵ ⁶⁴⁶ ⁶⁴⁷ ⁶⁴⁸ ⁶⁴⁹ ⁶⁵⁰ ⁶⁵¹ ⁶⁵² ⁶⁵³ ⁶⁵⁴ ⁶⁵⁵ ⁶⁵⁶ ⁶⁵⁷ ⁶⁵⁸ ⁶⁵⁹ ⁶⁶⁰ ⁶⁶¹ ⁶⁶² ⁶⁶³ ⁶⁶⁴ ⁶⁶⁵ ⁶⁶⁶ ⁶⁶⁷ ⁶⁶⁸ ⁶⁶⁹ ⁶⁷⁰ ⁶⁷¹ ⁶⁷² ⁶⁷³ ⁶⁷⁴ ⁶⁷⁵ ⁶⁷⁶ ⁶⁷⁷ ⁶⁷⁸ ⁶⁷⁹ ⁶⁸⁰ ⁶⁸¹ ⁶⁸² ⁶⁸³ ⁶⁸⁴ ⁶⁸⁵ ⁶⁸⁶ ⁶⁸⁷ ⁶⁸⁸ ⁶⁸⁹ ⁶⁹⁰ ⁶⁹¹ ⁶⁹² ⁶⁹³ ⁶⁹⁴ ⁶⁹⁵ ⁶⁹⁶ ⁶⁹⁷ ⁶⁹⁸ ⁶⁹⁹ ⁷⁰⁰ ⁷⁰¹ ⁷⁰² ⁷⁰³ ⁷⁰⁴ ⁷⁰⁵ ⁷⁰⁶ ⁷⁰⁷ ⁷⁰⁸ ⁷⁰⁹ ⁷¹⁰ ⁷¹¹ ⁷¹² ⁷¹³ ⁷¹⁴ ⁷¹⁵ ⁷¹⁶ ⁷¹⁷ ⁷¹⁸ ⁷¹⁹ ⁷²⁰ ⁷²¹ ⁷²² ⁷²³ ⁷²⁴ ⁷²⁵ ⁷²⁶ ⁷²⁷ ⁷²⁸ ⁷²⁹ ⁷³⁰ ⁷³¹ ⁷³² ⁷³³ ⁷³⁴ ⁷³⁵ ⁷³⁶ ⁷³⁷ ⁷³⁸ ⁷³⁹ ⁷⁴⁰ ⁷⁴¹ ⁷⁴² ⁷⁴³ ⁷⁴⁴ ⁷⁴⁵ ⁷⁴⁶ ⁷⁴⁷ ⁷⁴⁸ ⁷⁴⁹ ⁷⁵⁰ ⁷⁵¹ ⁷⁵² ⁷⁵³ ⁷⁵⁴ ⁷⁵⁵ ⁷⁵⁶ ⁷⁵⁷ ⁷⁵⁸ ⁷⁵⁹ ⁷⁶⁰ ⁷⁶¹ ⁷⁶² ⁷⁶³ ⁷⁶⁴ ⁷⁶⁵ ⁷⁶⁶ ⁷⁶⁷ ⁷⁶⁸ ⁷⁶⁹ ⁷⁷⁰ ⁷⁷¹ ⁷⁷² ⁷⁷³ ⁷⁷⁴ ⁷⁷⁵ ⁷⁷⁶ ⁷⁷⁷ ⁷⁷⁸ ⁷⁷⁹ ⁷⁸⁰ ⁷⁸¹ ⁷⁸² ⁷⁸³ ⁷⁸⁴ ⁷⁸⁵ ⁷⁸⁶ ⁷⁸⁷ ⁷⁸⁸ ⁷⁸⁹ ⁷⁹⁰ ⁷⁹¹ ⁷⁹² ⁷⁹³ ⁷⁹⁴ ⁷⁹⁵ ⁷⁹⁶ ⁷⁹⁷ ⁷⁹⁸ ⁷⁹⁹ ⁸⁰⁰ ⁸⁰¹ ⁸⁰² ⁸⁰³ ⁸⁰⁴ ⁸⁰⁵ ⁸⁰⁶ ⁸⁰⁷ ⁸⁰⁸ ⁸⁰⁹ ⁸¹⁰ ⁸¹¹ ⁸¹² ⁸¹³ ⁸¹⁴ ⁸¹⁵ ⁸¹⁶ ⁸¹⁷ ⁸¹⁸ ⁸¹⁹ ⁸²⁰ ⁸²¹ ⁸²² ⁸²³ ⁸²⁴ ⁸²⁵ ⁸²⁶ ⁸²⁷ ⁸²⁸ ⁸²⁹ ⁸³⁰ ⁸³¹ ⁸³² ⁸³³ ⁸³⁴ ⁸³⁵ ⁸³⁶ ⁸³⁷ ⁸³⁸ ⁸³⁹ ⁸⁴⁰ ⁸⁴¹ ⁸⁴² ⁸⁴³ ⁸⁴⁴ ⁸⁴⁵ ⁸⁴⁶ ⁸⁴⁷ ⁸⁴⁸ ⁸⁴⁹ ⁸⁵⁰ ⁸⁵¹ ⁸⁵² ⁸⁵³ ⁸⁵⁴ ⁸⁵⁵ ⁸⁵⁶ ⁸⁵⁷ ⁸⁵⁸ ⁸⁵⁹ ⁸⁶⁰ ⁸⁶¹ ⁸⁶² ⁸⁶³ ⁸⁶⁴ ⁸⁶⁵ ⁸⁶⁶ ⁸⁶⁷ ⁸⁶⁸ ⁸⁶⁹ ⁸⁷⁰ ⁸⁷¹ ⁸⁷² ⁸⁷³ ⁸⁷⁴ ⁸⁷⁵ ⁸⁷⁶ ⁸⁷⁷ ⁸⁷⁸ ⁸⁷⁹ ⁸⁸⁰ ⁸⁸¹ ⁸⁸² ⁸⁸³ ⁸⁸⁴ ⁸⁸⁵ ⁸⁸⁶ ⁸⁸⁷ ⁸⁸⁸ ⁸⁸⁹ ⁸⁹⁰ ⁸⁹¹ ⁸⁹² ⁸⁹³ ⁸⁹⁴ ⁸⁹⁵ ⁸⁹⁶ ⁸⁹⁷ ⁸⁹⁸ ⁸⁹⁹ ⁹⁰⁰ ⁹⁰¹ ⁹⁰² ⁹⁰³ ⁹⁰⁴ ⁹⁰⁵ ⁹⁰⁶ ⁹⁰⁷ ⁹⁰⁸ ⁹⁰⁹ ⁹¹⁰ ⁹¹¹ ⁹¹² ⁹¹³ ⁹¹⁴ ⁹¹⁵ ⁹¹⁶ ⁹¹⁷ ⁹¹⁸ ⁹¹⁹ ⁹²⁰ ⁹²¹ ⁹²² ⁹²³ ⁹²⁴ ⁹²⁵ ⁹²⁶ ⁹²⁷ ⁹²⁸ ⁹²⁹ ⁹³⁰ ⁹³¹ ⁹³² ⁹³³ ⁹³⁴ ⁹³⁵ ⁹³⁶ ⁹³⁷ ⁹³⁸ ⁹³⁹ ⁹⁴⁰ ⁹⁴¹ ⁹⁴² ⁹⁴³ ⁹⁴⁴ ⁹⁴⁵ ⁹⁴⁶ ⁹⁴⁷ ⁹⁴⁸ ⁹⁴⁹ ⁹⁵⁰ ⁹⁵¹ ⁹⁵² ⁹⁵³ ⁹⁵⁴ ⁹⁵⁵ ⁹⁵⁶ ⁹⁵⁷ ⁹⁵⁸ ⁹⁵⁹ ⁹⁶⁰ ⁹⁶¹ ⁹⁶² ⁹⁶³ ⁹⁶⁴ ⁹⁶⁵ ⁹⁶⁶ ⁹⁶⁷ ⁹⁶⁸ ⁹⁶⁹ ⁹⁷⁰ ⁹⁷¹ ⁹⁷² ⁹⁷³ ⁹⁷⁴ ⁹⁷⁵ ⁹⁷⁶ ⁹⁷⁷ ⁹⁷⁸ ⁹⁷⁹ ⁹⁸⁰ ⁹⁸¹ ⁹⁸² ⁹⁸³ ⁹⁸⁴ ⁹⁸⁵ ⁹⁸⁶ ⁹⁸⁷ ⁹⁸⁸ ⁹⁸⁹ ⁹⁹⁰ ⁹⁹¹ ⁹⁹² ⁹⁹³ ⁹⁹⁴ ⁹⁹⁵ ⁹⁹⁶ ⁹⁹⁷ ⁹⁹⁸ ⁹⁹⁹ ¹⁰⁰⁰

w szczeró

B Ephel: 4

f 3.

Zyd: 12

2 1.

1. Piot: 2

2 1. y 4

2.

Eph: 4

b 11.

C Eph: 4

b 11.

d 1. Kor

10. g 34

Eph: 5

e 22.

1. Piot: 5

2 1.

Eph: 5

f 25.

g Eph: 6

2 1.

h Eph: 6

2 4.

i Eph: 6

2 5.

Tit: 2. c

9.

1. Piot: 2

c 18.

23 w szczerości serca / Boga się bojąc. ? * Cokolwiek
 czynicie / z dusze czynicie iako Panu / a nie ludziom:
 24 ? wiedząc iż od Pana weźmiecie odpłatę dsiedzi-
 25 twą. * Panu Chrystusowi słuźcie. ? Bo ten co krzy-
 wde czyni / odniesie to co wrzynał: a nie maś
 względu na osoby "o Boga".

* A. G.

* Abowiem. G.
słuźcie. G.

* L. G. S.

10 A obłoksy nowego.) Z tego mterseć obaczyć możemy / iż spr-
 wiedliwość naszą w Chrystusie jest rzecz istotnie w nas będąca / y
 na duszy naszej trwająca / y zdołająca one: a nie samo przyczyna
 nie sprawiedliwości Chrystusowej / albo samo zaktycie grzechow y
 nieprawości naszych: które falesznie twierdzą heretycy / żeby mia-
 ły w nas trwać y zostawać / też y po krzyżu / y po pokucie / y zawsze
 pokisiny żywi. Czytaj Augustyną de peccat: merit: & remis:
 lib: 2. cap: 7. & cont: Iulia: lib: 6. cap: 7.

Sprawiedliwość
istotna, a nie po-
czytana.

ROZDZIAŁ III.

2 Chce aby się zań modlili / 5 N ostrożnie się z niewiernymi ob-
 chodzili. 7 N posyła im te którzyby im oznaymili co się z nim
 dzieje. 10 Pozdrawia ich od wielu. 16 Chce aby ten list mieli
 5 Łączywszy spólny.

1 **W** Anowie / co sprawiedliwego y słusznego jest /
 A oddawajcie sługom: wiedząc że y wy ma-
 cie Pana w niebie.

2 ? W modlitwie trwajcie: czynni będąc na niey
 3 dziesiękowanim. ? b modlać się społecznie y za nas / aby
 B nam Bog otworzył drzwi mowy ku opowiedaniu ta-
 jemnice Chrystusowej (dla ktorey też jestem zwi-
 4 zany) ? abych ja oznaymiał mówiąc iako jest potrze-
 5 ba. ? Miedze się obchodźcie z obcymi: czas odku-
 6 puiać. W Tową waszą ntech zawsze będzie przyjemna /
 sola okraszona: abyście wiedzieli iako macie każddey z
 7 osobną odpowiedzieć. ? Co się zemna dzieje / wsyt-
 8 sługa / y towarzysy w Panu: ? ktoregom posłał do
 was dla tego aby się wywiedział co się dzieje z wami /

Zacz: 260

y poćie.

* ktory N. L.

Zacz: 261.

y pocieszył sercá wáše / i z Onezymem namilšym á
wiernym brátem / ktory iest z was. * Wšycko wam
oznaymia co sie tu dzieie.

i Pozdrawia was Arystárchus ktory iest ze mna
w poimánii / y Márek brátanek Bárnábasow (o
ktorym wzięliście roskazanie. Jesliby przyšedł do
was przyimićie go) i y Jesus ktorego zowa Justem:
ktorzy są z obrzezania. Ci sami są pomocnicy moi
w królestwie Bozym: ktorzy mnie byli pociecha.
i Pozdrawia was Epáfras ktory z was iest / slugá
Christusa Jesusa / záwsze prácuiać zá was w modli-
twách / ábyscie stali doskonátymi y pełnymi we wše-
lákiey woli Božey. i Bo iestem mu świadkiem / że
ma wielkie stáranie o was / y o tych ktorzy są w Láo-
dycei / y ktorzy w Hierápolu. i Pozdrawia was
d Lukáš lekarz miły / y Demás. i Pozdrowicie brá-
cia ktorzy są w Láodyceiey: y Timphás / y zgromá-
dzenie ktore iest w domu iego. i A gdy y was prze-
czytan będzie ten list / sprawcie to áby też czytány był
w kościele Láodyceńskim: á ižbyscie wy też przeczy-
táli ten ktory iest Láodyceycki. i A powiedzcie Ar-
chipowi; Dogladay posługowania ktoreš wziął w
Pánu / ábys ie wypełniał. i Pozdrowienie / reka mo-
ia Páwtowa. Pámietaycie ná więzienie moje. Lá-
ská* z wámi. Amen.

* Pána nášego
Jesu Christá, N.
L.

Do Kolossánow pisány był z Rzymu przez Tychiká y Onezymá. G.

Argument listu 1. do Thessáloniczán.

Thessáloniczanie / byliście młodzi ludzie głownego miásta Máce-
donškiego Thessáloniki. Ci fałszywych Apostolow do siebie
nie przypuszcáli / ále owšem státeczni bedac w wierze / przesładowá-
ni dla niey meżnie wytrzymáli. Přetož do nich Páwel s. ten cie-
šacy list piše / weselac się z wiáry y státecznošci ich: y nápomíná-
jac áby w nich postepowáli / o smártwych wstátni y o přyšciu też
Pána Christusowym / ku ich potwierdzeniu / něco przypomína.

List pá

d2. Tim
4. b u.

LIST PAWŁOW DO THESSALONI- CZAN PIERWSZY.

ROZDZIAŁ I.

1 Tessałontczany zaleca / dziekując Bogu / iż wiacie raz przyje-
ta zachowali. 6 Stawszy się naśladowcami Pawłowymi y Pán-
skimi. 7 Wzorem wszystkim wiernym. 9 Okazując iawnie iż-
ci pożytek v nich czyniło Pawłowe kázanie.

Milwet y Sylwan y Tymotheusz
kościelowi Tessałonickiemu w Bogu
Oycu / y w Pánie Iesúsie Christusie.
Laska wam y pokoy*.

Záčz: 262.

* od Bogá Oy-
cá nášego, y Pá-
ná Iesusa Chri-
stusa. z L. K. G.
Zekcyá w so-
sta Wiedztele
potrzeb Aro-
lách.

ábo, cierpliwá
nádzicie. Hebr.

1 **I** Dziekniemy Bogu záwsze zá was wszystkie: wspo-
mináiac was w modlitwach nášych bez přestán-
ku: **I** wspomináiac uczynnosť wiáry wášeý / y pra-
ce / y milosť / y **I** tierpliwosť nádzicie w Pánie ná-
šym Iesúsie Christusie / przed Bogiem y Oycem ná-
šym: **I** Wiedzac bráčia vmitowáni od Bogá / o wy-
brání wášym: **I** gdyž Ewángelia náša nie byla v
was tylko w mowie / ále též y w mocy / y w Duchu
świętym / y w zupełności wielkiey: iáko wiecie iá-
kmiśiny byli między wami dla was.

w zupełnym w-
pewněníu.

I A wy sstaliście się naśladowcami nášymi / y
Pánskimi: przyiawszy slovo w wielkim včisnieniu /
z weselem Duchá swiętego: **I** tak ižeście się * sstali
wzorem wszystkim wierzącym w Mácedonieý y w
Acháieý. **I** Abowiem od was zabizmiáto slovo Pán-
skie: nie tylko w Mácedonieý y w Acháieý / ále sie též
rozestlá ná wśelkim mieyscu / wiára wáša ktora jest
ku Bogu: tak iż též nam nie trzeba nic mówić. **I** Bo

Záčz: 263.

* wy. G.

1 L. G. S.

samiż o nas opowiadają i takowyśmy przysięp do was mieli: y i tak oście sie nawrócili do Boga od bawianow / abyście służyli Bogu żywemu y prawdziwemu / i y oczekiwali Syna iego z niebios (ktorego wzbudził z martwych) Jesusa / ktory nas wybawił od gniewu przysięp.

Zakony.

Násładowcami naszymi y Pánskimi.) Násładowacy świętych / y Chrysta Pána násładowa. A toć násładowanie rozmaitych świętych bylo początkie zakonow rozlicznych w Kościele: ktore iedną wšytkie ciągną ku doskonałszemu násładowaniu Pána nášego.

ROZDZIAŁ II.

1 Pokazuje iako sie szczerze obchodzi w opowiedaniu im Ewangelii. 13 Dziekutac Bogu / i prziete slowo Boze pilnie zachowali. 14 Cierpiac wiele od przyrodnych / iako koscioły w Judei / i zemi od Żydow. 15 Ktorezy iako Chrystusa / tak y wšytkie wterne przesładują. 17 Pokazuje też chęć swoje vprzeyma przeciwko im.

Zacz: 264

A Bowiemy sami wiecie bracia / iż nie proznie bylo przysięcie nasze do was: i ale przedtym vcierpiarwszy y z żelżem bedac w Philipowie / (iako wiecie) śmielesmy iednak sobie pogali w Bogu naszym / przepowiadając v was Ewangelia Boża z wielkim śfaramim. i Abowiemy napominanie nasze nie bylo z osuśania / ani z nieczystości / ani wzdrażdziej: i ale iakosmy doświadczeni byli od Boga / żeby nam była zwierzona Ewangelia / tak mowiemy: nie iako sie ludziom podobając / ale Bogu / ktory doświadcza serc naszych. i Abowiemy nigdyśmy nie byli doznani w powiesci pochlebney / iako wiecie: ani w podeyrzeniu takomstwa / Bog świadek iest: i ani szukając chwaly od ludzi / ani od was / ani od inšych. i Mogac być wam obciążliwi iako Apostołowie Chrystusowi: ale sstałismy sie małuckimi między wami.

4 L. G. S.
ciechemi. 2 L. G.
S.

1. Kor. 11.
Philip.
17.

4 D. 15.

7 B.

- 8 wami / iáko by mámká 'ogrzewáiac' d'iatki swoje: *'wychowuiac.*
 9 ? Ták was polubim'sy / zadálišiny wam v'zyczyc' nie
 tylko Ewángeliey Božey / ále tež y duš nášych: dla
 tego ižesćie nam mitymi byli.
 10 ? Abowiem^b pámietacie bráčia práca nášey y tru- *Záčz: 265.*
 dzenie: gdyž w nocy^c y we dnie robiac / ábyšiny ža-
 dnego z was nie obciažyli / przepowiedálišiny v was
 Ewángelia Boža. ? Wyšćie świádkámi y Bog/
 iáto swietobliwie / y spráwiedliwie y bez náganie-
 nia bylišiny 'miedzy wami' ktorzysćie vwierzyl.
 11 ? Jákož wiećie ižesiny každego z was (iáto oćiec
 12 d'iatki swoje) ? nápomínáli y ciešyli / y ošwiadcza-
 li sie ábyšćie postepowáli przystoynie w Bogu / kto-
 ry was wezwat do swego krolestwa y chwaly.
 13 ? Dla tego y my dziekuiemy Bogu bez přestán-
 C ku / iž wy přizíawšy slovo Bože ktorešćie slyšeli od
 nas / přizielisćie^e ie nie iáko slovo ludzkie / ále (iá-
 ko iest prawdzíwie) slovo Boga^f 'ktory' spráwuiw w
 was ktorzysćie vwierzyl.
 14 ? Abowiem wy bráčia sstálišćie sie násládowncá-
 mi kóšciotow Božych ktore sa w Judskéy zemi / w
 Christusie Jesusie: ižesćie y wy tož cierpieli od ná-
 15 rodu swego / iáto v oni od Žydow. ? Ktorzy y Pána
 Jesusa zábili y * Proroki / y nas přešládownáli / y
 16 Bogu sie nie podobáia / y wšytkim ľudziom sa pře-
 ciwni: ? broniac nam že byšiny nie mowali Pogánom
 ižby byli zbáwieni: áby záwsie wypelniáli grzechy
 swe. ábowiem ná nie^g 'přysěd' gniw^h Božyⁱ áž do
 kónicá.
 17 ? A my bráčia bedac ošieročiatými bez was twa-
 D rza / nie sercem ná krotki čas: v přezymiesmy sie stá-
 18 ráli widšćie oblicze wáše z wielka chućia. ? Abó-
 19 wiemesmy^j 'chćieli přysć do was (zwłásčá ia Pá-
 mel) y raz y drugi: ále překážil nam sátan. ? Abó-

*'wł: wám.**G.*

Lećcia w dšien
S. Męcenní
Pow Cyriáká /
Lárgá / y Smá
rágda.

** L. G.**ábo, ktoré. G.**Záčz: 266*** wlasne. G.*** přezdžil. L.*** G.*** Přeztošmy. G.*

* y. G.

Zacz: 267

wiem Ktorąż jest nadzieia naszą / albo wesele / albo Koroną przechwalania: Izali nie* wy przed Panem naszym Iesusem Chrystusem iestescie w przyszcie tego: ? Abowiem wy iestescie chwala naszą y wesele.

20

NAVKI Y PRZESTROGI.

Słowo Boże nie
pisać.

Słowo Boże.) Tu sie nauczyć mogą odświeptenci / iż nie to samo jest słowo Boże / co w Bibliey jest napisano. Ponieważ w syryjskiej Kazań Páwła S. Ktore miał do nich pierwey niżli ten list pisał / bysły słowem Bozym.

13

Panna Mária
nadzieia naszą.

Nadzieia naszą.) Jesliż oto Páweł weznie swe zowie nadzieia swa / weselem swym / y Koroną chwały: Czemuż heretycy są iże máia Kátholikom / i Pánnie naswietła y inne święte / nadzieia swa zowa / dla osobliwej wsiadłości Ktora w ich zasługach y przyczynach máia.

19

ROZDZIAŁ III.

1 Boiac sie aby dla swego vtrapienia nie odstąpił od wiary / posłał do nich Tymotheusza / żeby ie vdwierdził. 6 Ktory gdy sie wrocił / dziekując Bogu iż w wierze y w miłości mocno trwał. 10 Ukazując iáko ich pragnie nawiadzić / aby dolożył czego wierze ich nie dostawa.

Wzetoż nie mogąc sie wiecey wstrzymać / vpodobáło sie nam abyśmy sami zostáli w Atheniech: ? á postálismy ⁴ Tymotheusza bratá naszego / y sluge Bożego* w Ewangeliey Chrystusowej / aby was potwierdził y napominał z strony wiary waszej: ? aby żaden soba nie trwożył w tych vciśkách: ábowiem sami wiecie / żeśmy ná to postáwieni. ? Bo też gdyśmy byli v was / opowiedálišmy wam żeśmy mieli cierpieć vciśnienie / iákoż sie ták státo / y wiecie to. ? Dla tego y iá nie mogąc sie wiecey wstrzymać / poslátem ábym sie dowiedział o wierze waszej / by was ińac nie skusił ten co kusí / á żeby nie była daremna praca naszą. ? Lecz teraz gdy Tymotheusz od was przyšedł do nas / y oznaymił nam

1

A

2

3

4

5

B

6

* y pomocniká
naszego. G.A Dzi:
2 1.

wiara

wiäre y miłość wäße / á iż nas macie w dobrej päs-
mieci zäwße / żadätać nas widzieć / iäko y my was :

7 ? Dla tegoż bräcia iestesmy pöciešeni / z was / w táz-
C dey doległöści y vtrapieniu nášym przez wiäre wä-
8 še : ? böc teraz żywiemy / iesli wy stoicie w Pänu.

9 ? Albowiem ktoraż dzieła możemy oddać Bogu
zä was / z wšelkiego wesela ktorym sie weselimy dla

10 was przed Bogiem nášym : ? w nocy y we dnie bäs-
rzo pilno prośäć äbysiny was ogladäli / y dopełnili

11 czego nie dostäcie wierze wäšey. ? Lecz sam Bog y
D Öciec náš / y Pan náš Jesus Christus niech spřawi

12 droge näše do was. ? A Pan niechay was pomnoży /
y obšiceni vczyni miłościä *iednego ku drugiemu / y

13 ku wšytkim : iäko y my iestesmy ku wam : ? äby serca
wäše nienäganione vtwierdził / w światobliwości /

przed Bogiem y Oycem nášym / w przyšcie Pänä nä-
šego Jesu Christsä ze wšytkimi swietymi iego. Am.

Zäcz: 268

obšita vczyni
miłościä L.
* wäša N.L.S.

ROZDZIAŁ III.

1 Napomina äby przykazänia ktore im podäl / zächowäli.
3 Wštrzymawätać sie od wšerectwä. 9 N miluäć sie spole-
cznie. 11 N robiäć rešomä / äby wspomöżenia od inšych nie po-
trebowäli. 13 Vczy sposobu nášego smärtwydychšänia / äby
sie zbytnie nie smuäli dla tych ktory vmiära.

Zäcz: 269

1 **N** ästäreł tedy bräcia / prošimy was y näpo-
A minamy przez Pänä Jesusä / äby iäkošcie

wšieli od nas / iäko sie macie spřawowäć / y
Bogu sie podobäć / iäkož sie y spřawniecie äbyscie

2 sie tym doškonäley spřawowäli. ? Bo wiecie ktore
3 roškazänia dalem wam przez Pänä Jesusä. ? Albo-

4 wiem ä täd iest wola Boža / pošwiecenie wäše : že
byšcie sie porušciagäli od poruštwa / ? äby vmiat

5 káždy z was naczynie swe chowäć w światobliwo-
ści y vczciwošci : ? nie w popebliwošci žadze / iäko

Ležy w wto-
ra Niedzieli
Postu.

täk äbyscie sia
tež spřawowäli.
N. L. K.

A Gräkie po-
špolite y S. te
słowä opušczä-
ia.

dälišmy z L. K.
G. S.

L. G. S.

L. G.

G.

*własnymi G.
abo, a nie cu-
dzego nie pra-
gneli.

Zacz: 270
Leżycia na
miejscu żadu-
bney.

na ono przy-
ście. 6 L. G.
rozkazanim.
G.

3 Pánem. 4 L.
G. S.

y Poganí ktorzy nie znáia Boga / y á żeby kto nie
podchodził / ani oszukiwał w sprawie brata swego:
abowiem sie Pan mści wszytkiego tego / iákosmy
wam y przedtym powiedáli / y oświadczáli. y Boć
nas Bog nie wezwat ku nieczyści: ale ku po-
świecemu. ¶

y A przeto ktory to odrzuca / nie odrzucać czo-
wieka / ale Boga / ktory też w nas dat Duchá swego
świetego. y A o braterskiej miłości nie potrzeba á-
bysmy wam písali: abowiem b wy sami od Boga ie-
ście náuczeni abyście iedni drugie miłowáli. y Bo
też to czynicie ku wszytkiej bráciey ktorzy są we wszyt-
kiej Mácemoniey. Lecz was prosimy brácia / izby-
ście wiecey obfitowáli: y y wprzemy sie stárali á-
byście spokojnymi byli / á káždy swey sprawy pilno-
wáli / y rełami swemi *robili / iákosmy wam nákazá-
li: y á izbyście sie z obcemi wczciwie obchodzili: á
nieczygoż nie potrzebowáli.

y Lecz nie chcemy brácia abyście wiedzieć nie mie-
li o tych ktorzy zasneli / izbyście sie nie smucili / iáko
y dndzy ktorzy nádziecie nie máia. y Abowiem iesli
wierzymy iz Jesus umárt y zmartwychwstát: ták
też Bog te ktorzy zasneli przez Jesusá przyprowadzi
z nim. y Abowiem to wam powiedamy w słowie
Pániskim / iz c my żywiacy / ktorzy pozostaniemy w
przyście Pániskie nie wprzedsimy tych ktorzy zasneli.
y Gdyż sam Pan z okrzykiem y z głosem Archán-
ielskim y z trąba Boża sstąpi z niebá: á pomárli w
Christusie / powstána pierwey. y Potym my żywi /
ktorzy pozostaniemy: pochwyeni będziemy pospolu
z nimi w obłokách / abyśmy sie z Christusem potkali
na powietrzu / á ták záwsze z Pánem będziemy. y A
przetoż cieście sie spotem tymi słowy. ¶

Dzięki

NAVKI Y PRZESTROGI.

8 Nie odrzuca człowieka ale Boga.) Kto gardzi kościołem y posła-
zanymi pasterzami tego / y nauka ich albo przykazaniem : ten
nie minie grzeszy / iako gdyby samego Boga przykazania wgar-
dził. Bo sa od Duchá S. a nie zgola ludzkie przykazania. Prze-
toż tak Bog do Samuela mowil : Nie ciebie wgarzdzili / ale
mnie / abych nie krolował nad nimi.

Gardzacy ko-
ściołem, y Bo-
giem gardzi.

13 O tych ktorzy zasnali.) Niektorzy heretycy niebacznie twierdzi-
li : rego mteysca / zeby dusze ludzkie spaly az do dnia sadne. Gdyz
sie to zasniecie o samych tylko ciatalach / a nie o duszach rozumie.

Dusze nie spia.

ROZDZIAL V.

1 Przypomina / i3 dnie Pániski przydzie niespodziewany / iako
zlodziey w nocy. 4 Ktory ich tednal niegotowymi nie zastanie :
gdyz sie nań samse gotula. 6 Do czego ich tez napomina. 12 Za-
leca im posluszenstwo przeciw przelozonym. 14 Wcy iako sie mia-
zachowac tedni ku drugim / y ku Panu Bogu. 23 Modli sie za
nimi. 24 Prosi aby sie tez oni zań modlili.

1 **N**ie czasiech y o chwilach bracia / nie potrzebu-
iecie abyśmy wam pisali. 2 Abowiem sami
2 dostatecznie wiecie / i3 dzień Pániski / tak przy-
3 dzie / iako zlodziey w nocy. 4 bo gdy rzeka / Pokoy y be-
spiecenstwo : tedy nagle zginienie przydzie na nie-
4 iako bol niewieście 'bziennienney' / a nie vcieka. 5 Lecz
wy bracia / nie iestescie w ciemności : aby on dzień
5 was miał iako zlodziey zastac. 6 abowiem wszyscy
wy / iestescie synowie swiactosci / y synowie dnia : nie
6 iestesmy nocy ani ciemności. 7 Przeto tedy nie spi-
7 my iako y inszy : ale czuymy y badzmy trzeźwimi. 8 A-
B bowiem ktorzy spia / w nocy spia : a ktorzy sie vpiia-
8 ia / w nocy sie vpiiaia. 9 Lecz my bedac *dniowi /
* iestesmy trzeźwi / b oblekly pancierz wiary y mi-
* łosci / a przylbice nadzieie zbawienia.

Zacz: 271.

rodzacy. 1 L.

* synowie. G.
* badzmy. G.

9 i Gdyz Bog nie postawil nas ku gniewu / ale ku
nabyciu zbawienia przez Pana naszego Jesu Chrysta /

Zacz: 272

i Ktory

i ktory umarl za nas: abyśmy / chociaż czuimy / cho- 10
 ciaż spimy / spotu z nim żyli. i Przetoż cieście sie spo- 11
 tecznie: y buduycie ieden drugiego / iako też czynicie.
 i A prosimy was bracia / abyście poznali te ktory 12
 pracuja miedzy wami / y ktory sa przelozonymi wa- C
 szymi w Panu / y napominaja was: i izbyście ie so- 13
 bie tym wiecey wazyli w milosci prze ich robote. po-
 koy zachowaycie z nimi.

Zacz: 273. i A prosimy was bracia / karzcie niespokoyne / 14
 i cieście lekliwe / znasaycie niemocne / cierpliwymi
 badzcie ku wszystkim. i Patrzcie aby kto zlym za- 15
 kle komu nie oddawal: ale zawzdy dobrego nasla- D
 ducie / y ku wam spolecznie y ku wszystkim. i Zaw- 16
 sie sie weselcie. i Bez przestanku sie modlcie. 17
 i We wszystkim dziekuycie. abowiem ta jest wola 18
 Boza przez Chrystusa Jezusa ku wam wszystkim. 19
 i Duchu nie gascie. i Proroctw nie lekce wazcie. 20
 i A wszystkiego doswiadczaycie: dobrego sie trzy- 21
 maycie. i Od wselakiego podobienstwa zlosci sie 22
 powosciagaycie. i A sam Bog pokoiu niech was 23
 i zupełnie poswieci: aby caly duch was / y dusza y
 ciało bez naganiienia / w przyjsciu Pana naszego Je-
 su Chrysta bylo zachowane.

i Wiernyc jest ktory was wezwal / ktory też v- 24
 czyni. i Bracia modlcie sie za nas. i Pozdrow- 25
 cie bracia wszystkie w pocatowaniu swietym. i Po- 26
 przysiegam was przez Pana / aby ten list przeczy- 27
 tan byl wszystkim swietey braciey. i Laska Pana 28
 naszego Jesu Chrysta z wami. Amen.

Do Thessaloniczan pierwszy pisany byl z Athen. G.

Doswiadczajcie (wszystkiego doswiadczajcie.) Gdy mowi wszystkiego probujcie / 20
 kto ma y czego nie dacie wolności tego probowania zgoła wszystkim ludzom / ko-
 rzy sa w kosciele: ale tylko tym ktorym doswiadczac nalezy / to

jest przelo-

Przy-
 b 13. y 20
 d 22.
 Rzym-
 d 17.
 1. Piot-
 b 9.
 d Syr-
 c 22.
 Luk-
 a 1.
 Kolo-
 2 2.

1 Kor-
 b 9.

test przełożonym Kościelnym. A temu nie mówi tu zgola o wszy-
tkich proroctwach/pismach y naukach/zeby znnowu miały być pro-
bowane: ale tylko o nowych/watpliwych y podeyrzanych/ktore
jeszcze nie sa doświadczone. Lecz nauka ksiąg zakazanych nie jest
watpliwa / ale iawnie sła y škodliwa: bo tuż jest sprowowana y
potępiona. Także z drugiej strony nie jest watpliwa nauka Kon-
cyltow albo Zborow Kościelnych / ale iawnie dobra y z Ducha S.
y przeto; Páwel S. odnosząc do Kościołow dekret Zboru Jerozo-
limskiego / nie mówił: Doświadczajcie / ale rozkazywał on de-
kret zachować.

Czego już pro-
bować nie po-
trzeba.

Argument wtorego listu do Thes- sáloniczan.

Jż Páwel / iáko pragnał / do Thessáloniczán sam przytáchac
nie mógł/przeto ten wtory list piše do nich. A iż ie stráś-
no przysiętem Páńskim ná sad/iáko by wnet być miało: pokázuie/
iż ácz dzień sadu Páńskiego pewnie bedzie / ná którym y oni swa
sapláte / y przesładowce ich / karanie odniosą: wśákie nie ták ty-
chlo bedzie / y niecierwey áż Antychryst przydzie: o którym nieco
osnáymiac / y prosiac áby sie zań modlili / takze sie strzedz Chrze-
ściánow niespokojnych / y proznuacych / á dármo chleb iedzacych.

LIST PAWŁA S. DO THESSALONI- CZAN WTORY.

ROZDZIAŁ I.

i Dziękuje Bogu za wiarę y za cierpliwość Thessaloniczanów
w prześladowaniu. 5 Za co im wieczna chwale / a prześladow-
com pomste w dzień sadny obietnic. ii Prosić aby godni byli
Boskiego powołania.

Zacz: 274

MAweli Sylwani y Tymotheusz: 1
Kościolowi Thessaloniczanie w Bogu A
Oycu naszym y w Pannie Jezuście Chri-
stusie. 2
? Łaska wam y pokoy od Bo- 2
gá Oycá naszego y Pána Jezu Chrystá. 3
? Bracia / B
powinnością Bogu zawsze dziękować za was / iáko
sie godzi / iż sie bardzo pomnaza wiara wasza / y obfi-
tune miłość każdego z was * przeciw drugim. 4
? tak
iż y my sami przechwalamy sie z was w Kościołach
Bożych / z cierpliwości waszej / y wiary we wszelkim
prześladowaniu waszym y w uciskach / ktore odno- 5
ście ? na pierwsze okazanie sprawiedliwego sadu Bo-
żego / abyście byli godni poczytani Królestwa Bożego 6
go / dla którego też cierpicie. 7
? jeśli więc sprawie-
dliwa jest u Boga żeby oddał uciskanie tym kto- 8
rzy was uciskają: 9
? a wam uciskanie cierpiącym
odpoczynek z nami w objawieniu Pána Jhesu *
z niebá z ánioły moźności swojej / y w płomieniu o-
gnistym gdy będzie oddawał pomstę tym którzy Bo-
gá nie znają / y którzy nie są posłuszni Ewangelii
Pána naszego Jezu Chrystá. 9
? Ktorzy każni odniosa-
ją ztrácenia wiecznego od obliczności Pániskiej / y od
chwały

* wszystkich. 3
L. K. G. S.

* abo, ponieważ.
G.

* odpłate. N. L.

* Chrystusá. G.

chwały

10 chwaty mocy jego; i gdy przyjdzie aby był wiel-
D bion w świętych swoich / y dziwnym się pokazał we
wszystkich ktorzy uwierzyli /

(Iż wiara jest dana świadectwu naszemu u was) Zącz: 275.
11 w on dzień. i Dla czego też modlimy się zawsze za
was: aby was Bog nasz uczynił godnymi wezwania /
y wypełnił wszystko upodobanie dobrociłości* / y *swoicy. N.L.
12 sprawę wiary z mocą / i aby było rozstawione imię
Pana naszego Jesu Chrysta w was / a wy w nim po-
dług iasności Boga naszego / y Pana Jesu Chrysta.

NAVKI Y PRZESTROGI.

5 Abyście byli godni.) Obacz / iż przez ślaczne a meżne smoszenie
utrapienia dla Chrystusa / sstała się ludzie godni korony kro-
stwa niebieskiego / ktora zaśluguia. Pátrz Luk: 20. 35.

Ludzie bywają
niebá godni.

10 Aby był wielbion w świętych swoich.) Jako to nie nie wymute
czci Pana Chrystusowej / y owsem ją wielbi / że ie sam Pan Bog
czci y w nich się wielbnyim pokazuje : Tak też y to że ie Kościół
czci y sławi / test tu wietšej czci y sławie Pana Chrystusowej.

Bog bywa wiel-
bion w świę-
tych.

ROZDZIAŁ II.

1 W dniu Pańskim / przestrzega ich aby zwodcom nie wierzy-
li. 3 Pokazując iż pierwey ma przysć Antychryst / y ktory będzie
czynił rozmaite cuda / lecz fałszywe : ktorymi beda zwiedzieni ci
ktorzy mają być potępieni. 13 Dziekule Bogu są wybranie y
wiare Thessaloniczan. 15 Baze im chować tradicję y nauki / tak
na piśmie / iako y bezpisną podane. 16 Prosi Boga o ich po-
cieśnienie y utwierdzenie.

1 Prosimy was bracia przez przysć Pana na- Zącz: 276
A hego Jesu Chrysta / y nasze zgromadzenie ku
2 niemu: i abyście się nie łatwie dali wnościć od
rozumu waszego / ani strąszyć / ani przez ducha / ani
przez powieść / ani przez list iakoby od nas postą-
3 ny / żeby już nadeść miał dzień Pański. i a Niech
was nikt nie zwodzi żadnym sposobem. abowiem

IL.G.S.
Christusowi.G.

* iako Bog. G.
* i jest. i L. G.

* on. G.

Cudaa Antychrista
flowe beda obli-
dne y kamlawe.
nie iako cudaa
Christusowe y
swietych praw-
dziwe.

* y. G.

* ale sie kochali
w nieprawosci.
G.

76. Zacz: 277

* Pána. G.

* nas. N. L.

* od poczatku.
G.

* na co. 20 L. G.
S.

Tradicie.

nie przyjdzie dzien Pánski, iesli pierwey nie przyjdzie od-
stapienie y bedzie obiaáwion on czlowiek grzechu / syn
zatrácenia: ? Ktory sie sprzeciwiá y wynosi sie nád 4
to wszytko co zowia Bogiem / ábo co za Boga chwá-
la: tak iz by vsiádl w kosciele Bozym * okázuiac sie
* iakoby byl Bogiem. ? Izali nie pámietaácie iz ieszcze 5
v was bedac / tom wam powiedal: ? A teraz wieácie 6
co zadržymáwa: áby * byl obiaáwion czásu swego. B
? (Abowiem sie inž sbráwue táiemnicá niepráwos- 7
ci: tylko áby ten ktory trzyma teraz / niech trzyma / áž 8
odiet bedzie z posrzedku.) ? A tedy obiaáwion bedzie 9
on zlosnik: ktorego ^b Pan zabije duchem wst swoich: 10
y zadržá obiaáwieniem przyscia swego tego, ? Ktore-
go przyscie jest wedle spráwy sátsánskiey / z wseláká 11
možnoscia / y znáti y cudámi kamlawymi / ? y z wsel 12
kim omámiem niepráwosci w tych ktorzy gina / C
przeto iz miłosci prawdy nie przyieli áby byli zbáwie-
ni. ? * Dla tego posle im Bog skutek osukánia / á-
by wierzili kamlstwu: ? iz by byli osádzeni wšyšcy 13
ktorzy nie wwierzyli prawdzie / ále przyzwolili ná 14
niepráwosc. D
? Lecz my powinnišmy Bogu dziekowác zázwe 15
zá was brácia vmitowáni od Boga / iz was wybrat 16
Bog pierwiáškámi ku zbáwieniu / przez poswie-
cenie ducha y wiáre prawdy: ? ná ktora tež was 17
wezwal przez Ewángelia náše / ku nábyciu chwaty
Pána nášego Jesu Christá. ? Przeto tedy brácia
stoyácie: á trzymáácie podánie ktorychescie sie náu-
czyli / choé wšnie / choé przez list náš. ? A sam Pan
náš Jesus Christus / y Bog á Oáiec náš ktory nas
vmitowal / y dat poáiesenie wieczne / y nádzieie do-
bra przez lástke: ? niech pobudza sercá wáše / y wtwó-
dza we wselákim vczynku y w mowie dobrej.

5 Iza: 11.
2 4.

NAVKI Y PRZESTROGI.

3 Nie przyjdzie odstąpienie.) Przez to odstąpienie rozumieć możemy albo samego Antychrysta : iako Chryzostom / Theodoret / Oskumenius / Theophilaktus / y Augustyn s. rozumieła : iż on będzie przyczyna odstąpienia wielu ludzi od Chrystusa. Albo odstąpienie od państwa Rzymskiego : iako Ambroży S. Sedulius y Primitius wykładała. Bo nie pierwey Antychryst przyjdzie / ale państwo Rzymskie / do końca zmieszane / skązone y : pośrodku wprzatanione będzie. Albo nawet odstąpienie od Kościoła Powszechnego / y od Rkatholickiej wiary : które się w dalszych haterach każć znaczenie pokazuje.

Odstąpienie.

3 Y będzie obławion on człowiek grzechu.) Znać głównego onego Antychrysta opisuje. Pierwszy / iż on będzie ieden pewny człowiek. Co się z Greckich artykułow iasnie pokazuje : On człowiek grzechu / on syn zacięcia. Drugi / iż się sprzeciwi wszystkiemu y samemu Bogu : y wyniesie się nad to wszystko co Bogiem zowa albo za Boga chwala : to jest / wignąwszy wszelkiego Boga / tak prawdziwego iako y fałszywego : y nie dopuści aby kto chwalił albo za Boga miał kogo inne^o oprócz niego. Trzeci / iż będzie siedział w Kościele Bożym : to jest w Kościele Jerosolimskim (któryż nowo zbuduje) wdawając się żydom za Mesiassą : iako stary a święci Doktorowie Kościoła zgodnie wykładała. Czwarty / iż będzie siedział w Kościele iako Bog : wdawając się za prawdziwego y za najwyższego Boga. Wielka tedy jest przewrotność odszczepieńcow / którzy z tych słow / nie iednego korego Rzymskiego Papieża / (coby była bardzo wielka potwara) ale wszystkie Papieże co ich było od tysiąca lat / (co jest bluźnierstwo niesłychane / y wielka przyswada Boża) Antychrystem onym przedmierzonym uczynić chcą : gdyż iaden z tych Papieży ani się wynosił nad Boga prawdziwego : ani nad namnieszego świętego : ani się czynił Bogiem : ani sam siebie za Boga chwalić kazał : ani w Kościele Jerosolimskim nigdy nie siedział.

Znaki Antychrystowe.

1.

2.

3.

4.

Papież Antychrystem nie jest.

7 Już się sprawuje tajemnicą nieprawości.) Jako Pan Christus począł przychodzić od początku świata w Państwa y w Proroctwach (który go wprzedszali y znamięnowali) y sprawować tajemnicę miłości : a wszakże w swej osobie nie przyszedł / ale gdy iako przyszedł : z błogosławioną Panną Marią. Tak też Antychryst / skoro po wiecho wstąpieniu Pańskim / począł przychodzić w członkach y wprzedszicielach swoich (y sprawować tajemnicę nieprawości) to jest w haterach y w tyrannach prześladowających Kościoł tego :

Tajemnicą nieprawości.

á osobliwie w Symonie czarnońskieźniku/ Który sie zwal Chrystu-
sem: y w Hieronie Cesarzu/ Który napierwszy poczał Kościół prze-
śladować. Wszakże w swej osobie Antychryst on główny nie
przypadnie / áż ná końcu świata. A tak prześladowanie duchowne
Symoná czarnońskieźnika/ y zwierzchowne Hieroná Cesarzá/ táte-
mnica nieprawości zowie: i: byli znákami y figurami przesłado-
wania Antychrystowego. Tak Ambroży/ Chryzostom/ Theodo-
ret y Sedulius ná to mteysce / y Hieronym quest: 11. ad Algas. y
Augustyn S. lib: 20. cap: 9. de ciuit: Dei.

Trádicie.

Trymąycie podania.) Znázne mteysce przećiw odscepten-
com/ Ktorzy podania y trádicie Apostolskie odrzućia / nie przy-
mując nic z tego w piśmie nie mási: y słowo Boże tylko w samym
piśmie/ á nie w náukách y wstáwách podanych zámyśláac. Ktoży
niech słuchá co Chryzostom/ Dekuntenius/ y Theophiláktus ná
to mteysce piśa: z tych práwi/ słow Páwla s. táwno iest/ i: Apo-
stolowie Chrystusowi nie wšytkiego przes list (ná piśmie) ále y
wiele rzeczy z tom piśmá podáli. A oboie rezy wiáry są godne/
tak one piśane/ iáko y te niepiśane. Trádictia iest: dálej sie nie py-
tay. Niech słuchá y Bázyliusz wielkie/ iáke mowiacego: i:
náuki ábo vchwały Kościelne/ iedne mamy w piśmie zostáwione:
á drugie z trádiciey (to iest: náuki słowney) Apostolskiey w táte-
mności podane. A oboie (práwi) do pobożności iednáka moc
máta. Co też y inni wšyscy stárzy á świeći Doktorowie iednym
všy zeznáwáta/ z tych słow Apostolskich.

ROZDZIAŁ III.

1 Záleca sie ich modlitwie. 4 Vśláac i: tego roszkázanie zácho-
wáta. 6 Nápomina/ áby sie odlaczáli od Chrześciánow niepo-
rzadnych y nieposlušnych. 10 A proznujacych. 15 Wszakże áby tá-
kich nie mieli zá nieprzyiátoły: ále áby te karáli iáko bráćia.

Noskátet bráćia/ á modlcie sie zá nas/ áby sie
słowo Boże szerzyło y bylo iásne/ iáko y v was:
i y áby siny byli wyrwáni od niespokóynnych y
złostíwych ludzi. ábowiem nie wšytkich iest wiára.
i Aleć wierny iest Pan/ Który was vtwierdzi y strzedz
bedzie od złego. i A dufamy o was w Pánu / i: z ro-
co wam roszkázuiemy/ y czynicie/ y czynić bedziećie.

cośmy wám ro-
skázáli. N. L. S.

i A Pan

15

Chryzostom

Basil: c. 29

Gal: 5.

1 A Eph: c. 16. Kolos: 2.

stol robić kaze / ktorzy iesli nie robia / tedy albo krasić musza / albo
inse gorzyć / albo czas prozno trawić. Wo sie tak sam Apostol
wyklada : Ten ktory kradl / mowi / niechay tuż nie kradnie : lecz
raczezy niedy przenie / robiac rekomá swemi. A na drugim miescu
rozkazawszy robić rekomá / przyczynę te dāie : Abyście sie z oby-
mi wczimie obchodzili / niczyiego nie potrzebując. Wo sie gorzyć
li niewierni / gdy widzieli / iż Chreszczānie chcieli żyć z cudzych
māterności. A tu lepāk powiedziawszy : Ato nie robi / ten też
niechay nie ie : te przyczynę rozkazania dāie : Bosiny sypieli / iż
niektorzy miedzy wāmi nieporadnie sie sprāwuiā : nie nie ro-
biac / ale sie cudzemi sprāwāmi niepotrzebnie bāwuiā. Ktorzy sie
tedy moga kradzieży / y wigorzenia / y proznowānia wmiārować /
inācezy niźli rekomá robiac / y czym sie innym potrzebniejszym
bāwuiā ; tym Apostol nie kaze reczno robote robić.

Argument listu pierwszego do Ty- motheusza.

Tymotheusz Listreński z oycā Pogāninā / ā z mātki Żydowki /
nā imie Eunicey wrodzony / dla wielkich dārow Bożych ie-
mu wyczony / bedac ieszcze mlodym / od Pāwła był Biskupem
w Ephesie postanowion. Do tego pisac Pāwel S. cel ābo sum-
me pierwszego listu wyraża tymi słowy mowiac : To ia tobie pi-
szę / synu / ābyś wiedział iāko sie mās w domu Bozym sprāwo-
wāć. Czy go tedy (y w nim wszech Biskupow) iāko y sam ācie-
bie y innych czadzić ma. Abyz strony swoiey / był przyklādem y
zwierciādłem wszelākiey cnory / ludziom wszytkich stanow. A z
strony innych / āby nikomu nie dopuszczał czego inzego wczęć /
tedno to co przyiał swiety Pōściol Powszechny / to test / Kātholi-
ckiey wiāry. A temu / āby stārym y mlodym / meiom y bialym /
glowam / pānom y slugom / bogārym y w bogim przypominā-
ich powinności. Przytym pokāzuie / z iākā ostrożności / y iākie
persony ma nā kłāpiāstwo pōswiecić ; zā kim sie ma modlić / y
tego przypuszczāć do ślubow czystości.

Eph: 4.
28.
1. The: 4.
12.

1. Tim: 3
15.

List Pāwła

LIST PAWŁA S. DO TYMOTHEVSZA PIERWSZY.

ROZDZIAŁ I.

3 Przypomina Tymotheuszowi dane rozkazanie / aby niektóre odwołał od nauki przewrotney / a zdrowa im podawał. 8 Za-
kon dla niesprawiedliwych jest dany. 12 Dziekuie Bogu / iż go 3
prześladowce uczynił Apostolem. 13 N y był nad nim miłosier-
dzia / aby okazał nieśwápliwosć swoie / grzeszynom ná náukę.
18 Tymotheusza nápomina / aby był meżnym żołnierzem Chri-
stusowym.

Nawet Apostoł Jესusa Chrystu-
sa podług rozkazania Boga * zbawi-
ciela nášego / y Chrystusa Jესusa nášego
dzieie nášey : ? ^a Tymotheuszowi mite-
mu synowi w wierze. Laska / miłosierdzie / y po-
koy od Boga Oycá / y Chrystusa Jესusa Pána nášego.
? Jakom cie prosił abyś zmieszkał w Ephesie gdym
siedł do Macedonicy / abyś opowiedział niektórym
żeby inaczej nie uczyli / ? ani sie bawili baśniami y
nieśkończonymi mowami okolo rodzajów : które rád-
šej gadki przynoszą niż zbudowanie Boże które jest
w wierze. ? Ano koniec przykázania jest miłosć z
czystego serca / y sumnienia dobrego / y wiary nieo-
bludney. ? Od ktorych niektórzy odstrzeliwszy sie /
odwrócili sie ku proznomownosći / ? chcąc być nau-
czytelnmi zakonu / nie rozumiejąc ani co mówią / ani
o czym twierdzą.

? ^b Wiemy że dobry jest zakon / iesliby go kto przy-
stojnie używa : ? wiedząc co iż zakon nie jest postą-

Zącz: 279

278.

* albo zlecenia.
G.

* Oycá. y. G.
który jest náš
dzieciá nášá. G.
práwemu. G.
4 L. G.

Zącz: 280

* ábo nieposlušny. G.

nowion sprawiedliwemu / ále niesprawiedliwym / y
'niepoddánym / niepobożnym y grzesnym / złośli-
wym y sprośnym / oycómordercom y mátkómorder-
com / mežoboycom / y wšeteczničkom / Sodomiczy-
kom / wolne lúdzi w niewola przedáiacym / kłan-
com / Krzymopryzysiežcom / y iesli co innego iest prze-

* G.

ciwnego zdrowey náuce / y 'ktora iest wedle chwá-
lebney Ewángeliey błogosławionego Boga / ktora
mnie iest zwierzona. y Dzieknie temu ktory mie v-

280.

mócił Chrystusowi Jესusowi Pánu nášemu / iž mie
zawiernego poczytał / ná vslugowanie pošťanowi-
wšy. y ktorym był pierwey bluźnierzem / y przesládo-
wca / y gwałtowničem: álem otrzymał miłosierdzie

* G.

'Boże' žem niewiedzac czynił badac w niewierności.
y Lecz bárzo obšitowála tášťá Pána nášego z wiára

* Panna.

y z miłościá / ktora iest w Chrystusie Jესusie. y Wier-
nać iest tá powieść / y wšelkiego przyiečia godna / iž

* L. S.

'Chrystus Jესus przyszedł ná ten' šwiat grzesne
zbáwić / z ktorych iam iest pierwszym. y Álem dla

* ábo, nieskwá-
pliność. G.

tego miłosierdzie otrzymał: áby we mnie napřod
okazał Jესus Chrystus wšeláka 'cierpliwosć / ná

* ná wzor. G.

náuče' tym ktory máia wwierzyć weń ku żywotowi
wiecznemu. y A krolowi wšetkow niešmiertelnemu /

* madreńmu. G.

niewidziálnemu / sámemu * Bogu cześć y chwála ná
wieki wšetkow. Amen.

Záčz: 281.

y To rozkazanie poruczam tobie * Tymotheńsu:

* Synu. G.

według prorocťw ktore vpředžily o tobie ábys we-

dle nich boiował do brý boy / y máiac wiáre y dobre

sumnienie / ktore odrzucił wšy niektorzy / wiáre strá-

čili. y z ktorych iest Zimeneńs y Alexánder: ktorem

oddal šatánowi / áby sie náuczyli nie bluźnić.

NAVKI Y PRZESTROGI.

Znáč herety-
kow.

Zeby ináčey nie reżyli.) Własny znák heretykow / y odšce-
pienšcow iest / ináčey včyć nišl včono y wierzono w kóšcie

le Baltholia

c Mat: 9
b 17.
Marc: 1
c 17.

le Kátholictum / pierwey mili oni z náuka swa nástáti. Pátrz Gal: 1. 8. y nízey Rozd: 6. 20.

5 Koniec przykazania iest miłość.) Nie do nicy wszytkie przykazania ściągáta / y przez nie bywáta wykonáne y wypelnione: nádobnie Augustyn S. powiedział: I miłość sáczeta / iest sáczeta sprawiedliwość: miłość roztaca iest roztaca sprawiedliwość: miłość wielka / iest wielka sprawiedliwość: doskonała miłość / iest doskonała sprawiedliwość.

Sprawiedliwość
náša iest mi-
łość. N.

9 Zakon nie iest postanowion sprawiedliwemu.) Uleśby sprawiedliwy nie byl powinien czynić co zakon roztánie / y strzedz sie cze-
zákázuie: ále iś co niebożni czynia dla bojáni kárání / to sprá-
wiedliwi Dobrowolnie y z miłości czynia. Aug: in Psal: 118. cont: 11.

Zakon iáko nie
iest ála spráwie-
dliwych.

17 Sámemu Bogu.) Sámyim Bogiem zowiác Oycá / nie wyláczáć Syná ánt Duchá S. od społeczności Oycowstiego Bóstwá: ále
falszywe Bogi Pogáńskie. Pátrz y Janá 17. 3.

Sam Bog wszy-
tká Troycá.

19 Ktorc odrzuciłszy niektorzy.) Stad widzimy / iż żywot niepobo-
żny ábo źle sumniente wielom ludzi iest przyczyna wtrácenia wiá-
ry / y wpádnienia w kácerstwo.

Drogá do ká-
cerstwa.

20 Ktorem podał sátanowi.) Wśelki Chrześćánin ktory bywa
sátlek / bywa sátanowi podán. Wo iáko Christus iest w kóście-
le / ták gdzie indzie sátan. Aug: de verb: Apost: 1. Scrm. 14.

Klatwá,

ROZDZIAŁ II.

1 Chce áby modlitwy y dzieł czynienia byly sá przełożone / y sá
wszytkie ludzie. 5 Jeden Bog / y ieden pośrednik. 8 Jáko sie
modlić máta. 9 O wbiertech białogłowskich. 11 Białymgło-
wom wcyć nie dopuścza / ále sie wcyć z milczeniem.

1 **N** Apominam tedy napierwey / áby byly czynio-
2 ne próśby / modlitwy / przyczyniánie / dzieło-
3 wania zá wszytkie ludzie: I zá krole y wszy-
4 kie ná przełożenstwie bedące: ábyśiny cichy y spokoy-
5 ny żywot wiedli we wśeláctey pobożności y czysto-
6 ści. I ábowiem to iest dobra y przyiemna przed Bo-
giem zbáwicielem náśym / I ktory chce áby wszyscy
ludzie byli zbáwieni / y przysli ku vznániu prawdy.
B I Boć ieden iest Bog / ieden też pośrednik Bogá y
6 ludzi człowiek Christus Jesus: I ktory sáмого siebie

Zácz: 282.

poćimostí. G.

14 L. G. S.

14 L. G.

* w Chrystusie.
G.

'skromnym. G

'panować nad
mężem. L.'była na prze-
stępstwo. L.

'trwała. N. L.

'z miernością
abo z czystością.

G.

Mśsa S.

Christus poźre-
dnikiem jest we-
dlug człowie-
czeństwa.Christus iako
jest iednym po-
średnikiem.

1.

Dał na okup za wszytki / Ktorego świadectwo cza-
som swych jest utwierdzone. I na co ja testem po-
stawion káznodzieia y Apostolem (prawde mo-
wie* / nie kłámam) náuczycielem Poganow w wie-
rze y w prawdzie. I Chce tedy aby meżowie modlili
sie na káżdym mieyscu: podnosząc czyste rece / bez
gniewu y swarow. I Także by niewiasty w wbiere
'ochedożnym' / aby sie wbiereły ze wstydem y mierno-
ścią / nie z trąfionymi włosy / abo złotem / abo perła-
mi / abo w kosztownych szatách: I ale iako przystoi
tym niewiastám / Ktore obiecuia pobożność przez v-
czynki dobre. I Niewiastá niech sie wczy w milcze-
niu / z wszelákim poddaństwem. I C Lecz náuczać
niewieście nie dopuszczam / ani wládać mężem: ale
być w milczeniu. I Bo d Adam pierwszy stworzon
jest; potym Ewá. I Adam też nie był zwiedzion: lecz
'niewiastá zwiedziona' zostála w przestępstwie.
I Ale zbawiona będzie przez rodzenie dźiatek: ie-
sliby 'trwały' w wierze y w miłości y w światobli-
wości z trzeźwością.

NAVKI Y PRZESTROGI.

Prošby, modlitwy.) To wszytko (iako Augustyn s. wcy) przy-
staje Mścy s. wszytek Kościół Chrześcijański zachowuje: czyniac
prošby przed poświęceniem Sakramentu: modlitwy / przy po-
święceniu y po poświęceniu / Ktore modlitwa Pánsta zamyka:
przyczynia / gdy Kápián ludzom błogostawí: dzieł czynieniem
náwet wszytko zamykając. August. Epist. 59. Quest. 5. ad Paulinú.
Ieden też pośrednik.) Christus w postáci Bożej jest rowien
Oycu / a w postáci służebniczej jest pośrednikiem Bogá y ludzi.
Pośrednik jest z strony człowieczeństwa: lecz z strony Bóstwa /
nie jest pośrednik / bo jest rowny Oycu / y Bogu v Bogá / y O-
cem y Duchem S. ieden Bog. A temu sam Pan Christus jest
pośrednikiem odupienia y pojednania; Bogiem: i: on same-
go átebie dał okupem za wszytki: iako tu dokláda Páwel S.
Lecz nie sam jest pośrednikiem z strony przyczyniania. Bo y
Mojżesz był takim pośrednikiem / y wszyscy ktorzy sie modla y

przyczynia

7 42. Tim:

1. c. 11.

8

C

9

10

11

D

12

13

14

15

1

5

8

9

10

11

12

13

14

15

1

5

8

9

10

11

12

13

14

15

1

5

8

9

10

11

12

13

14

15

1

5

8

9

10

11

12

13

14

15

1

5

8

9

10

11

12

13

14

15

1

5

8

9

10

11

12

13

14

15

1

5

8

9

10

11

12

13

14

15

1

5

8

9

10

11

12

13

14

15

1

5

8

9

10

11

12

13

14

15

1

5

8

9

10

11

12

13

14

15

1

5

8

9

10

11

12

13

14

15

1

5

8

9

10

11

12

13

14

15

1

5

8

9

10

11

12

13

14

15

1

5

8

9

10

11

12

13

14

15

1

5

8

9

10

11

12

13

14

15

1

5

8

9

10

11

12

13

14

15

1

5

8

9

10

11

12

13

14

15

1

5

8

9

10

11

12

13

14

15

1

5

8

9

10

11

12

13

14

15

1

5

8

9

10

11

12

13

14

15

1

5

8

9

10

11

12

13

14

15

1

5

8

9

10

11

12

13

14

15

1

5

8

9

10

11

12

13

14

15

1

5

8

9

10

11

12

13

14

15

1

5

8

9

10

11

12

13

14

15

1

5

8

9

10

11

12

13

14

15

1

5

8

9

10

11

12

13

14

15

1

5

8

9

10

11

12

13

14

15

1

5

8

9

10

11

12

13

14

15

1

5

8

9

10

11

12

13

14

15

1

5

8

9

10

11

12

13

14

15

1

5

8

9

lan 2.
1.
Rzym: 8.
14.

Lib: 2. cõt:
Pamen:
cap: 8.

12

przyczyniła do Boga za nami / są pośrednikami. Przetoż gdzie Pan Christus nazwan jest przyczynica do Boga za nami: tam nie mówi pismo / żeby sam był przyczynicą: sie też y drugi za nami przyczyniła. Nád to sam Pan Christus jest pośrednikiem z strony natury: i jest średnim między Bogiem / a człowiekiem: bedac w iedney personie y Bogiem / y człowiekiem: co potrzebnobylo do pojednania człowieka z Bogiem. Te przyczyny dala málo nie wszyscy Doktorowie / pisać ná to mteysce. Trzecia przyczyna jest: i Pan Christus sam jest pośrednikiem takim / Który z jednego innego pośrednika nie potrzebuie; iáko potrzebuia wszyscy inni święci / przez iednego pośrednika Christusa przed nami: przez ktorego y teraz wszystko wprasá. Przetoż Augustyn s. powiedział: Wszyscy ludzie Chrześcijánscy spolem sie modlitwom swym zálecá: lecz za kim nikt nie prosi / ále on za wszystkim / ten jest ieden y prawy pośrednik.

2.
Pośrednik iest y miał być, Bog y człowiek.
3.

Náuczác niewieście nie dopuszczam.) Przeciw temu rozkazaniu czynia dżisieysze niewiásty / zwlaszcza te / ktore sie Ewangelickami zowią / Biblia sfermutac / y o piśmie sie dysputuiac / Ktorem sie to słusnie rzecz moze / co Bazylus S. Eucharystizowi Cesarstwu / coś z pismá za Ariánska sekta przywodzacemu / odpowiedział. Tworá rzecz / prawi / potráwy Cesarzowi gotowác / á nie Ewangelia wykládác.

Niewiásty náuczác nie máia.

ROZDZIAŁ III.

1 Vczy Tymotheusza / tácy máia być Biskupi. 8 y 12 Dyákonowie. 11 y białegłowy. 15 Aby wiedział iáko sie ma zachowác w Kościele / Który iest filarem y wtwierdzeniem prawdy. 16 A táciemnice wcielania Páńskiego záleca.

1

A

2

3

4

B

5

6

W Jerna to iest powieść. Jesli kto biskupstwá požada / dobrego uczynku záda. 1 Ma tedy biskup być bez przygány / máž iedney żony / trzeźwi / roztropny / uczciwy / czysty / goście o chotnie przymiutacy / ku náuczaniu sposobny / i nie opity / nie biáacy / ále skromny / nie swarliwy* / nie chciwy / i* w domu swym rzadny: Któryby dżiatki miał w poddáństwie z wszeláką czystościá. 1 Lecz iesli kto nieumie domu swego rzadzić: iákoż pieczę będzie mogli miec o Kościele Bożym: 1 Nie nowo-

Zácz: 283.

* S. L.

* ábo wádlis wy. G.
* nie lákomy ná dysk plugas wy. G.
* ále. N. L.

Iako pierwszy
pod imieniem
Biskupow zamo-
knał y kápłany
tako tu pod imie-
niem Dyako-
now rozumie y
poddjakony.
* abo żony.

Zacz: 284

* synu Tymotheusu. N. L.

* Bog okazał się
w ciebie w spra-
wie sprawiedliwiony.
Ec. G.

* między pogoda-
ny. G.

Dwoiżenie Bi-
skupem y ká-
płanem być nie
może.

tny: aby spyśniewszy / nie wpadł w potępienie dy-
abelskie. ? A ma też mieć dobre świadectwo od ob-
cych: aby nie wpadł w wraganie y sędto dyabelskie.
? Dyakonowie także czysci / nie dwoistego słowa / nie
piánicy / nie sukaiacy skarádego zysku: ? máiacy
táiemnice wiary w czystym sumnienu. ? A ci też nie
chay pierwszy beda doświadczeni: á potym niech stu-
ża / beda bez nágánienia. ? Niewiásty także wczci-
we / nie obmownice / trzeźwe / wierne we wszytkim.
? Dyakonowie niech beda meżowie iedney żony: 12
ktorzyby działki swe dobrze rządžili / y swe domy.

? Bo ktorzyby dobrze posługe swa odprawili / zie-
dnáia sobie stopień dobry / y wielkie wfanie w wierze
ktora jest w Chrystusie Jezuście. ? To tobie piše*: 14
spodziewáiac się że rychło do ciebie przybede. ? A ie-
śli omieśkam: abys wiedział iako się masz spráwo-
wac w domu Bozym / ktory jest kościół Boga żywe-
go / filar y wtwierdzenie prawdy. ? A bez wárpienia 16
wielka jest táiemnicá pobożności / ktora jest oznay-
miona w ciebie / w sprawiedliwiona jest w duchu / o-
kazáta się ániótom / obwołána jest 'Pogánom' / wiá-
re iey dano ná świećcie / wżieta jest w chwale.

NAVKI Y PRZESTROGI.

Meżem iedney żony.) Nie rośkázuteż Apostoł tymi słowy / aby 2
kázdy Biskup y Káplan żonę pierwszy poiał niżli Biskupem zostá-
nie / abo y Káplanem. Bo inaczej nie byłby Káplanem áni Bisku-
pem Pan Christus / áni sam Páwel / áni Jan S. Ewángelista /
áni Tytus / áni Tymotheusz / áni Ignácjus / Bázilius / Chry-
sostom / Ambroży / Augustyn / y inni bez liczby: ktorzy nie máiac
nigdy żony / Biskupy zostáli. Ale rośkázute / aby żadnego ná Bi-
skupstwo / y ná Káplánstwo nie obierano / ktorzyby po śmierci pier-
wszey żony wtóra sobie poiał: iż to jest wielki znák niepowócia-
gliwości / ktora Biskupowi y Káplanowi nie przystoi: Ktory tak
słowem iako y przykładem / ma wszytkich pobudzác ku doskonało-
ści. Tákito miejsce iednostáynie wszyscy Doktorowie Grécy
y Látíncy wykládáia: iż iesli się przyda kogo z świećkich wzię-
ć

na Káplán

or: 7.
9.

na Káplánsstwo ábo ná Biskupstwo : áby nie byl dworozenia : y
zostawšy Biskupem áby : żona wiecety nie obcowal: pelniac ono
słowo Apostolskie : Ktorzy máia żony / niech ták beda iáko by tá
nie mieli. Lecz áby kto bedac Biskupem ábo Káplanem miał żo-
ne kiedy poiać / test rzecz ták w Gracim iáko y w Láciińskim Po-
ściele nigdy nie sychána : czego iednak Nowáγγελikowie sobie
dopuszczáia : niedbáiac nie ná Páwla S. rozkazanie. Pátrz mi:
Rozd : 5. 9.

Zaden zostaw-
sy káplanem żo-
ny nie pcyms-
wał, oprócz he-
retykom.

4 Syny máiacego.) Syny máiacego mowł/nie syny czyniacego ábo
rodzacego. Bo nie rozkazal obráć Biskupá/ktoryby iedne żone po-
iać miał y syny płodzić / ále Ktorzyby przed tym miał iedne żone.
Hieron : lib : 2. cont : Iduin. Ambrosi: epiśt: 22. ad Ecclē: Vercellen.

15 w domu Bożym.) Ambrosy á. ták ná to miejsce piśe: Domem
Bożym názwany test Kościół : Ktorego dziś rzadzą ábo sprawca
test Dámásus Papież. Kiedy widzimy / iż á świađectwem Tym-
brozego S. Papież nie test Biskupem y Rzadzica sámeego miásta
Rzymu/ ále wšytkiego domu Bożego/ Który test Kościół Powše-
dny; Ktorego dziś tákże sprawca test Clemens VIII.

Papież test spra-
wca Kościółá
wšytkiego.

15 Filar y vmocnienie prawdy.) Że nie tylko ma w sobie prawde
wiáry/ ále ia też potwierdza y podpiera : ták iż prawda wiáry/ z
nášey strony / wspiera sie ná swiađectwie y ná powadze Kościółá.
Prze co Augustyn S. powiedział: Jabych Ewáγγελiey nie wie-
rzył/by mie nie wzruszáá powagá Kościelna. Já czym idzie iż Ko-
ściół Kátholicki nigdy bładnić y prawdy odstąpić nie może : á i
to wšytko prawda/ co kolwiek on trzyma y podawa : á to wšy-
tko fałsz/ co kolwiek on gáni y potepia.

Kościół iáko
test vmocnie-
niem prawdy.

16 Ktora jest oznaymiona w cieie.) Miásto tych słow Gracie ká-
gi ták czytáia : Bog sie okazał w cieie. Co iż prosto test w brew
Nowożyczeńcom tym Sámosátańskim / przeto tu Graciego
textu odstępnia / á do Láciińskiego sie vciekáia/ pierwey gi wigá-
dztwšy y ohydztwšy. Skąd znáć w iákiey v nich wadze test y ja-
mo piśino swiete.

Bog sie okazał
w cieie.
Szczerość od-
szczępiencom.

ROZDZIAŁ IIII.

1 Duchem Prorocim opowieda/ że mieli przysć heretykowie/
Ktorzy małżeństwa / y niektórych potraw iáko nieczystych zázá-
wái mieli. 7 Upomina / áby náuki prozne odrzućwšy / żwiczyl
sie w pobożności. 8 Ktora náó cielesne żwiczienie przekláda. 11 A
choćiaż był młody / iednak áby był wzorem inšym w cnotách
Chrześciáńskich.

Lecz Duch

poslednich abo
przyszłych czą-
sow. G.

zdradzieckich.
G.

zmazane, zepszo-
wane.

13 L.

Zacz: 285.

żesmy nadzieie
położyli. 1 L. G.

* w duchu. G.

* y. L. S.

* we. G.

Lecz Duch iawnie powieda iż w ostateczne
czasy odstapia niektorzy od wiary / przysła-
wając do duchow obiedliwych y nauk czar-
towskich / y w pokrytości kłamstwo mowiacych / y
piatnowane mających summienie swoje / y zakazu-
iacych małżeństwa / y rozkazuiących wstrzymawać się
od pokarmow ktore Bog stworzył kużywaniu z
dzieci / wiernym / y ktorzy poznali prawdę. y Bo w-
felkie Boże stworzenie dobre jest / a nie ma być
odrzucono co z dziekowaniem bywa przyjmowane.
y abowiem poświęcono bywa przez słowo Boże y
modlitwę. y To przekładając braciey / dobrym be-
dziesz sluga Chrystusa Jesusa / wychowanym w slo-
wach wiary y nauki dobrej ktoreyes doszedł. y Lecz
świeckie y bawie baśni odrzucaj: a ćwiczyć się ku po-
bożności. y Abowiem cielesne ćwiczenie / do mała
jest pożyteczne: lecz pobożność do wszystkiego jest
pożyteczna: mając obietnice żywota niniejszego y
przyszłego.

y Wiernac to powieść / y godna wśego przyięcia.
y Abowiem przetoć też pracuiemy y zelzeni bywa-
my / że nadzieie pokładamy w Bogu żywym / ktory
jest zbawicielem wszystkich ludzi / a nawiecey wier-
nych. y To powiedaj y nauczaj. y Żaden młodościa
two niech nie gárdzi: ale bądź przykładem wiernych
w mowie / w obcowaniu / w miłości* / w wierze / w
czystości. y Połi nie przyide / pilnuy czytania / nąpo-
minania* nauki. y Nie zaniędbawaj taśki ktora jest
w tobie: ktorać dana jest przez prozokowanie / z kła-
dzeniem rak kaptanśkich. y O tymże rozmyślay / w
tym się obieray: aby postępek twoy był* wszystkim
iawnym. y Pilnuy samego siebie y nauki: trway w
tych rzeczach. Bo to czyniac / y samego siebie zbawisz
y tych ktorzy cie słuchają.

1 42. Tim:
A 3. 21.
2. Piotr: 3.
a 3.
2 Iud: d 18.
3
4 B
5
6
7 b 2. Tim:
8 2. d 23.
9 Tit: 3.
C 9.
9
10
11
12
13
14 D
15
16

Nauki

NAVKI Y PRZESTROGI.

- 1 Odstapia niektorzy od wiary.) Własny znák heretykow / od
szepieñców y oderwánicow test / od Kátholickiey wiary odstepo-
wák / y przystáwák do náuk oblednych / ministrów czártowstich.
- 3 Zakázuacych małženstwá.) Tácy byli heretycy oni / Tácian /
Márcion / y Mánicheusz : ktorzy małženstwá y niektorzy pokár-
mow / iáko rzeczy slych / zgólá wszystkim zákázowáli. Czego iście
nie czynia Kátholicy. Bo iáko Augustyn S. powiáda. Ten zá-
kázue małženstwá / ktory te grzechem czyni : á nie ten ktory ná-
dobrze małženstwo co lepszego przeláda.
- 4 Bo wszelkie stworzenie Boże dobre jest.) Stad znák / że á herety-
cy o ktorych Páwel S. mowi niektorzych pokármow / nie co zá-
su tyłko / ále záwsze pozywák zákázowáli / iáko slych y nieczystych.
Lecz słudzy Boży w Kościele Kátholickim (iáko Augustyn mowi)
pewnych czásow nie iádáká míasá / nie przeto żeby sile ábo nieczyste
było : ále dla wtrápienia ciáłá swego / wstrzymawáká sie od tośto-
śniejszych potráw / y nápoiów.
- 5 Abowiem poświęcono bywa.) Jesliż wszelkie stworzenie przez
słowo Boże y modlitwe bywa poświęcono / áby ludzóm zdrowe
y pożyteczne bylo : czemuż odszepieñcy śmieta gánic / wyuczay Ko-
ściółá Kátholickiego / ktory wode / sol / ábo sólá święci
- 14 Láski ktorá dána jest.) Oto máś świadectwo / iż nieiáka lá-
ská Káplanom ná świeceniu dawána bywa przez podánie : zá kto-
raby sposobniejszy y powážniejszy byli. August : Quest : 93. ex
novo testamento.

Znák heret-
kow.

Małženstwá
kázuiący.

Brákwánie po-
kármow heret-
tyckie y Kátho-
lickie.

Świecenie wo-
dy / soli. y in-
nych rzeczy.

Láská poświę-
cenia káplán-
skiego.

ROZDZIAŁ V.

- 1 Vczy iáko ma nápomínák stárey młode / meze y niewiásty.
3 A osobliwie wdowy / iákie ma obierák. 17 Kápláni wżad swoy
dobre odpráwuiacy / dwoiákíey czáci godni / zwlászczá kázmodiete.
19 Skárgi ná Kápláná nie káze iáco przyimowák. 20 Grzeszá-
ce káze iáco nie káráć. 21 A strzedz rośkázánia. 22 Nie iádák kogo
świecac ná Káplánstwo. 23 Wíná potrośse wýzwák. 24 O ro-
żnych grzechách y dobrych wczynákch.
- 1 A S Tárśhego nie fukay : ále iáko oycá nápomí-
2 nay : młodsze / iáko bráćia : ? Stárśhe niewiásty,
iáko máćki : młodsze / iáko siostry z wśheláká
czystościá.

g dg
2702
32290
po tr
ynap
iew
wie
jest
szlo
do 26
wie
Dus

o S.	Wdowy 'czci / Ktore prawdziwie wdowy ſa.	3
Wdowach.	Wdowy 'czci / Ktore prawdziwie wdowy ſa.	3
Wspomaga.	Wdowy 'czci / Ktore prawdziwie wdowy ſa.	4
Hebra.	Wdowy 'czci / Ktore prawdziwie wdowy ſa.	4
Wcz. 2 L. G. S.	Wdowy 'czci / Ktore prawdziwie wdowy ſa.	5
* pobożnie. G.	Wdowy 'czci / Ktore prawdziwie wdowy ſa.	5
* przyſtoyno y. G.	Wdowy 'czci / Ktore prawdziwie wdowy ſa.	5
10 L. S. na dziecie miał.	Wdowy 'czci / Ktore prawdziwie wdowy ſa.	6
3 L. K. G.	Wdowy 'czci / Ktore prawdziwie wdowy ſa.	7
10 L. K. G. S.	Wdowy 'czci / Ktore prawdziwie wdowy ſa.	8
Lec. G.	Wdowy 'czci / Ktore prawdziwie wdowy ſa.	9
Aboktora. G.	Wdowy 'czci / Ktore prawdziwie wdowy ſa.	9
	Wdowy 'czci / Ktore prawdziwie wdowy ſa.	B
	Wdowy 'czci / Ktore prawdziwie wdowy ſa.	10
Zacz: 286	Wdowy 'czci / Ktore prawdziwie wdowy ſa.	11
rozbuiałyſy ſie przeciw Chriſtowi G.	Wdowy 'czci / Ktore prawdziwie wdowy ſa.	12
	Wdowy 'czci / Ktore prawdziwie wdowy ſa.	13
	Wdowy 'czci / Ktore prawdziwie wdowy ſa.	14
	Wdowy 'czci / Ktore prawdziwie wdowy ſa.	15
* Aboktora wierna. G.	Wdowy 'czci / Ktore prawdziwie wdowy ſa.	16
aby kościol nie był. N. L.	Wdowy 'czci / Ktore prawdziwie wdowy ſa.	17
Aboy Biskupi. dwoiakiego opatrzenia. Heb.	Wdowy 'czci / Ktore prawdziwie wdowy ſa.	18
	Wdowy 'czci / Ktore prawdziwie wdowy ſa.	18

Mat: 10. 19 y / ^b Godny jest robotnik zapłaty swojej. i Przeciwnie
 10. ko kapłanowi nie przyjmuy stąrgi: wyiawşy zaś dwie
 Luk: 10. 20 ma albo trzema świadkami. i Grzeszace strofuy przed
 7. 21 wszytkimi: aby sie y drudzy bali. i Oświadczam sie
 D przed Bogiem y * Chrystusem Jesusem y anioły wy-
 bránymi: abyś tego strzeżł oprócz vblżenia: nie nie
 czyniac z przychylności ku ktorey stronie.

* Pánem. G.

22 i Reku ni ná kogo nie wkładay rychło / ani badź
 uczestnikiem grzechow cudzych. Samego siebie czy
 23 stym zachoway. i Wody iestże nie piy: ale vżyway
 potrosze winá dla żoładka twego y częstych chorob
 24 twoich. i Grzechy niektórych ludzi * są iáwne / vprze-
 dzáiac ná sad: a za niektórymi * pozad ida. Tázże
 też dobre uczynki * iáwne bywáia: a te ktore są iná-
 łe / nie moga sie zataić.

Zacz: 287

* przedtym. G.

* też. 4 L. K. G.

* przedtym. G.

NAVKI Y PRZESTROGI.

9 Zoná iednego meżá.) Jáko tu przez zone iednego meżá / rozumie
 sie tá / ktora tylko iednego meżá miała: táż też przez meżá iedney
 żony / rozumie sie ten ktory nie miał tylko iedne zone. Miałó tu
 wdowy nie przypuszcza do służby kościelney / ktora by wiecey me-
 żow niż iednego miała: táż y ná Biskupstwo / y ná Kapłánstwo /
 nie dopuszcza tego / Ktoby po śmierci pierwszey żony druga poiał.

Maż iedney żo-
ny.

12 Máiac potępienie.) Augustyn S. te słowa wykłádáiac mowi:
 Co Apostoł powiedział / o tych ktore ślubily / a ślubu nie zacho-
 wály: Máia potępienie / mowi / iż pierwsza wiáre złomily. Coż
 to iest / pierwsza wiáre złomily? Ślubily a ślubu nie spełniły.
 Tázież y inni wszyscy Doktorowie Graccy y Látinscy to mtey-
 sce wykłádáia / potępiáiac disieyşe sektarze / ktory śluby czystości
 Bogu uczynione y sami polamáli / y innym polámáć rozkázali.

Bida potępieni,
ktory czystość
ślubowşy w mał-
żeństvo wstepu-
ia.

23 Wody iestże nie piy.) Oto y S. Biskup Tymotheusz wstrzymá-
 wał sie od winá: chocia wiedział / iż wszelkie Boże stworzenie
 dobrze iest. A táż nie diabelska náuka / ale dobra y święta rzecz
 iest y w Kátholickim Kościele zwyczajna / wstrzymáć sie od pew-
 nych potraw / albo od winá / lub do czasu / lub też y do śmierci.

Brákwanie po
kármow.

ROZDZIAŁ VI.

1 Słudzy aby posłuszni byli pánom swym / tak wiernym iáko y niewiernym. 3 Każe sie strzedz tych ktorzy inaczej vczá. 9 Lás komstwo iáko niebezpieczne. 11 Opomina Tymotheusá fu wśelákim cnotám. 12 A fu záchowántu wiáry ktora ná krístie wyznał. 14 Aby do Eoficá mándaty záchował. 17 Bogacze aby od pychy hámował / y ná iálmuzny námawiał.

* Boże. G.

*ábo choruiacy.
G.

*ábo, poczytá-
ia ysk zá pobo-
żność.

* Odstapże od
tákomych. G.
* I L. S.

*przestawamy
Lecz ktoray. G.

* I L. G. S.
* y. N. L.

* Salonych G.
miłość pienia-

dy. G.
*przebijáli wie-
la. G.

Słudzy ktorzykolwiek sa pod iárzmem / niech rozumieia pány swe godne być wśelákiey czci: aby imie 'Pánstie' y náuka nie była bluźniona. 1 A ktorzy máia pány wierne / niech ich nie wzgardzáia iż sa brácia: ále tym wiecey niech służa / iż sa wierni y vmitováni / ktorzy tego; dobrodźieystwa sa vczesníkami. Tego náuczay / y nápominay. 1 Jesli kto inaczej vczy / á nie przestawa ná zbrowych mowách Pána nášego Jesu Christá / y ná tey náuce ktora iest wedle pobożności: 1 ten pyśny iest / nic nieumieiacy / ále 'czwierzacy sie' okolo gadek y sporow o słowach: 3 ktorych pochodza zázdrości / swary / bluźnierstwa / zle podeyżrzenia: 1 przewroctne wykřety ludží vmysłu skázonego / y ktorzy vtráćili prawdę / ktorzy 'pobożność zyskiem poczytáia'. 1 * Lecz wielki iest zysk / pobożność z przestawánim ná swym. 1 Abowiem 'a nie przynieslisy nic ná ten' świat / bez wátpienia że też wyniesć nic nie możemy. 1 b Ale máiac żywność y odzież / ná tym 'przestawamy. 1. Bo ktorzy' sie chca zбогáć / wpadáia w pokuśenie y wśido 'dyabelskie' / y w wiele * 'niepożytecznych' y škodliwych požadliwostí / ktore po-
grzáia ludží ná zátřecenie y zginienie. 1 Abowiem kóřzen wśego złego iest 'chćiwóść': ktorych niekto-
rzy prágnać / pobłádžili od wiáry / y sámi sie 'wvi-
chćáli w wiele' boleści.

1 Lec3

4 Iob 1. 2
21.
Eccle: 5
c 14.
b Prz: 27.
d 26.
Matt: 6.
d 25.

11 ¶ Lecz ty/o człowiecze Boży/chroni sie tych rzeczy:
 C a násláduy sprawiedliwosci/pobożności/wiary/mi-
 12 łosci / cierpliwosci / cichosci: ¶ Boiuy dobry boy
 wiary: 'chwytay żywota wiecznego/ do ktorego ie-
 13 sześ wezwan y wyznales dobrze wyznanie przed wie-
 la świadkow. ¶ Rozkazuieć przed Bogiem ktory
 ożywia wszytko / y przed Chrystusem Jesusem 'ktory
 14 dał świadectwo przed Pontským Pilatem dobrego
 wyznania: ¶ abyś zachował to rozkazanie bez zmázy/
 bez nágány aż do 'przyšcia Pána nášego Jesu Chri-
 15 stá. ¶ 'Ktorego' czasow swoich okaże błogostawio-
 ny y sam możny 'Krol kroluacych y Pan pánnia-
 16 cych: ¶ ktory sam ma nieśmiertelność / y mieška w
 światłosci nieprzyštepney / 'ktorego żaden z ludzi
 nie widział/ lecz áni widzieć może/ ktoremu część y
 pánowanie 'wieczne'. Amen.
 17 ¶ Bogaczom 'tego świata' rozkazu y aby o sobie
 D wysoce nie rozumieli/ áni s pokládali nádziecie w bo-
 gáctwie nieperwnym / ále w Bogu żywym (ktory
 18 nam vžycza wszytkiego obšcie ku vžywaniu) ¶ aby
 dobrze czynili/ w czynki dobre bogatymi byli/rádzi
 19 dawáli / vžyczáli / ¶ aby skárbili sobie grunt dobry
 ná przyšty czas / aby dostapili żywota 'prawdziwe-
 20 go'. ¶ O Tymotheuśu/ strzeż náuki tobie powierz-
 ney: wiárujac sie 'proznym nowosci słow' / y sprze-
 21 czania fatecznie miánowaney vmieterności/ ¶ kto-
 ra sie niektorzy popisuiac/ odpádli od wiary. Lášká
 z toba. Amen.

Záčz: 288.

'dostepuy.

'okazania. G.
'ktore. G.

'ná wieki. N.
L. S.

Záčz: 289

'w tym niniey
'šym wieku. G.

'wiecznego. G.

'proznomowno-
ści. G.

Do Tymotheuśá piérwšy piśány był z Láodiciey, ktore ieš
 miásto głowne w Phrygiey Pakátuńskiey. G.

NAVKI Y PRZESTROGI.

20 Strzeż náuki tobie powierzoney.) Przés to depositum, przés ten skarb náuki ká
 pokład/ábo skarb zwierzony namiáškóm Apostolským / rozumie tholickiey.

Nowości here-
tyckie,

się nauka prawdy Rátholickiej / Erora od Apostolow podána /
sstepiła ná ich potomki przez successya / áz do skonienia świata.
Abowiem táko Irenaeus piše: Apostolowie do Kościola / táko do
stárba bogátego / zupełnie zmiešli wszystkie prawde.

(w iáruiać się proznych nowości słow.) Nie rzekł / wiáruj się daw-
ności / ábo stároizytności / ále nowości. Bo táko jest własny o-
byczay wszystkich heretykow trzymać się nowości / á stáre słowá y
zwyczajne Kościelne odrzućć y ganić: Táż też Rátholickom wła-
sna jest / podanie y wstáwy oycow świętych y mowy w Kościele
zwyczajne chować / á potępiać nowe náuki y wiáry: y krokol-
wież przynosić co przeciwnego temu / co raz przypieł / mieć go sá
przelectwo. Pátrz 1. Tim: 1. 13.

Iren: lib:
3. cap: 4.

20

Vincent:
Liria.

Argument wtorego listu do Ty- motheusza.

S w przeszłym liście Tymotheuszowi uczynił był nádzíete
pryšćia swego Pniemu / á temu dospć uczynić nie mógł / w
Káymie do wíezienia będąc posádzony: przetoż go w tym liście
nápomina / áby był sercá wielkiego / á nie stráśował się z utrapie-
nia tego / ále áby miał pilne stárání o swej trzódzie / á był czynny
przeciw nieprzyiaciom wiáry / tákich wiele máło powstáć prze-
ciw Kościolowi. A wtédzác iž się przybližáło zéscie tego z tego
świátá / káze mu yž Márkiem przyáć do siebie.

LIST PAWŁA S. DO TYMOTHEVSZA W T O R Y.

ROZDZIAŁ I.

1 Ditekcie Bogu za wiare Tymotheusowe. 6 Upominatcie aby swoy vrsad pilnie odprawował / y Ewangelia śmieie opowiadat. 10 Christus śmierć sepsował. 11 A Páwła obrał do ktorom Pogánów. 12 Uagotowawszy mu zapłatę według pracy tego. 15 Wspomina te ktory go opuścili. 16 Prosi Boga za domownikami Onezyforowemi / że mu wiele dobrego czynili.

- 1 **A**zwei Apostoł Jhesuś Chrystu Zacz: 290
 2 sa przez wola Boża / według obietnice
 3 żywota który iest w Chrystusie Jhesu
 4 sie: ? Tymotheusowi namilsemu sy
 5 nowi / laska / miłosierdzie / *pokoy od Boga Oycy / y *y. N. L. S.
 6 Christusa Jhesuś Pána nášego. ? Dziekacie Bogu *
 7 ktoremu służe z przodkow * w czystym sumieniu / i z *memu. L. N.
 8 bez przestanku ciebie wspominam w prośbach moich / w nocy y we dnie ? zadając cie widzieć / pamiętać /
 9 *moich. L. S.
 10 tając na lzy twoie / abym był radości napelnion /
 11 ? przywodziac sobie na pamięć one wiare ktora iest w
 12 tobie nieobludna / ktora pierwey mieszkala w babce
 13 twoiey Loidzie / y w matce twoiey Eunicey / a iestem
 14 tego pewien że y w tobie. ? Dla ktorey przyczyny
 15 napominam cie abys wzniecal laskę Bożą / ktora iest
 16 w tobie przez włożenie rak moich. ? A bowiemci
 17 Bog nie dał nam ducha boiaźni: ale mocy / y miło-
 18 ści / y trzeźwości.
 19 ? Nie wstydayże sie tedy świadectwa Pána nášego / ani minie wieźniá tego / ale *pospołu rob

*y. N. L. S.
 *memu. L. N.
 *moich. L. S.

*abo rostopno-
 ści. G.
 Zacz: 291.
 *pospołu cierp-
 ść. G.

Rzym:
 1. c. 15.

okolo

Aboko Ewangelia.

4 L. G. S.

zwierzoney rze
czy moicy.

Oto y tu wiara
glacza z miłos-
cia iż nie nie jest
wiara bez miłos-
ci.

* bowiem. NL.

* Phygellus. 4 L.

K. G. Philetus.

NL.

Pokład w nie-
bie.

Nowych słow
około wiary
strzedz się po-
trzeba.

Okolo Ewangeliey wedle mocy Bożej / i ktory nas
zbawił y wezwał wezwaniem swym swietym / nie
według uczynków naszych / ale według postanowie-
nia swego y łaski / ktora nam iest dana w Chrystusie
Jesúsie przed czasami wiekistymi. i A obietnica
iest teraz przez oświecenie zbawiciela naszego Jesu-
sa Chrystusa / ktory iako śmierć skącił / tak żywot y nie-
śmiertelność oświecił przez Ewangelia: i dla kto-
rey iá postanowiony iestem kaznodzieia y Aposto-
tem y nauczycielem Poganow. i Dla ktorey przy-
czyny to też cierpieć ale sie nie wstydam. Gdyż wiem
komum wwierzył / y pewniem tego iż mocen iest
połkądu mego strzedz do onego dnia. i Miec wzor
zdrowego przepowiedania / ktoreś odemnie slyśat w
wierze y w miłości ktora iest w Chrystusie Jesúsie.
i Strzedz połkądu dobrego przez Duchá S. ktory w
nas mieszka. i Wieś to* / iż mie odstąpili wszyscy
ktorzy sa w Azyei: z ktorych iest Phigelus y Hermo-
genes. i Niech da Pan miłosierdzie Onoczpho-
rowemu domowi: iż mie często ochłodził / y lancy-
chą sie mego nie wstydzil. i Ale przyśedysz do Rzy-
mu bázro mie pilno szukał y znalazł. i Niech mu Pan
da aby nálażł miłosierdzie v Pána w on dzień. A ty
lepiey wieś / iáko mi wiele w Ephesie vslugował.

NAVKI Y PRZESTROGI.

Pokładu mego strzedz.) Ato co dobrego czyni w tym żywocie /
ten to iáko by połkłada v Pána Boga / aby mu to schował y oddał
po śmierci.

Miec wzor zdrowego przepowiedania.) Augustyn S. to miejsce
wykładac vczy / iż o Bożich rzeczach pewnym sposobem od-
stárzłych podanym / y wyściánnymi słowy mowić mamy: trzymać
sie słow zdawna w Kościele zachowanych: iákie sa / Trojch ó.
personá / iśtność spoliśtność / transubstanciata, iáka Sakrament /
kápłan / Kościół / Krzest pokutá. i Strzegac sie nowych od h: zery /
ktow wymyslonych: iákie sa / zbór / ponurzenie / wznánte (miásto

pokuty)

b Tit: 3.

b 5.

c Tit: 1.

a 5.

d 1. Tim.

2. b 7.

c Niz: 4

d 19.

De dośt.

Christ.

matio.

33.

S.

38.

połuty) wtęczyerza Pánsta (miasto Sakramentu ciała y krewie Pán-
stey) osiárownik ábo Minister (miasto káplana) Christianin/
miasto Chrysejániná / sprawiedliwość pocytána / ciało Pán-
stie z chlebem / w chlebie / pod chlebem / ábo przy chlebie : y tym
podobnych.

ROZDZIAŁ II.

1 Nápomina Tymotheusza / áby szczerze náuczal. 3 X meźnie
sie potykał dla Chrystusa. 8 Przypomináac zmartwychwstanie
Pána Chrystusowe. 11 X przyšla zapláte. 14 Káże mu sie strzedz
sporow y proznomowności y głupich gadek zakonných. 20 W
wielkim domu mátiacym rózne stárki. 24 X ktore enory ma
miec slugá Boży.

1 **T**edy synu moy, bądź vmocnion w łasce kto-
2 ra jest w Chrystusie Jესusie : i á cos slysat
A **O**demnie przez wiele świadkow / toż zlecay
wiernym ludzjom / ktorzy też sposobni beda ku ná-
3 czaniu drugich. i 'Pracuy' iáko dobry żołnierz Je-
4 su Chrystusow. i 'Zaden' słuzac żołnierstwa 'Bogu'
'nie báwi sie sprawami' 'świećmi' : áby sie temu po-
5 dobał ktoremu sie oddał. i 'Bo y w gonitwach' prá-
cniacy nie bierze wienicá / ážby práwnie wygrał.
6 i 'Oracz' ktory prácuie ma naprzód owocu záżywać.
7 i 'Rozumney co mowie : bo 'da' tobie Pan we wszy-
8 tkim wyrozumienie. i Pámietay / iż 'Pan' Jესus
Christus powstał z martwych / ktory jest z plemienia
9 Dawidowego / wedle Ewángeliey moiey / i w ktorey
cierpie vtrapienie iáko by zlozyńicá áž do więzienia :
10 áleć słowo Boże nie jest zwiázane. i 'A' przetoż wszy-
tko cierpie dla wybráných : áby y oni zbáwienia do-
stapili ktore jest w Chrystusie Jესusie z chwata
'niebieska'.

11 i 'Wiernać' jest powieść. Abowiem iesłisiny z nim
B vmárli : z nim też żyć bedziemy. i iesli vcierpiemy :
12 z nim też krolowác bedziemy. ^a iesli sie go záprzemy :

Zácz: 292.

Ty tedy cierp
jle. G.T L. G. S.
nie wikle sie
hándlami.
żywotá tego. G.niechay da. G.
6 L. G. S.

wieczna. G.

Zácz: 293.

Bogiem. N. L.

A świeckich
proznomowno-
ści nie dopu-
szczy. G.pomnoża sie ku
wielšey 7 L. K.
G. S.ſerzyć sie be-
dzie 7 L. K. G.
S.iako Gángre-
ná. G.

wyracáia. G.

Záčz: 294

wolność ludzka

G.

wádžiť. G.

io L. G. S.

y on sie nas záprizy. I iesli b nie wierzymy: on wier-
nym zoſtawa/záprzec ſámego ſiebie nie moſe. I To
przypominay: oſwiadczáiac przed Pánem. Nie
ſpieray ſie ſlowy/bo ſie to ninacz nie przygodzi/iedno
ná ſkáze ſluháiacych. I Stáray ſie pilnie ábyſ ſie
oſtáwił doſwiádeczonym Bogu/robotnikiem niená-
gánionym / dobrze rozbiéráiacym ſlowo prawdy.
I A ſwieckich rzeczy y proznomownoſci ſtrzeſz ſie/
ábowiem przymnáſia wiecey niepoboſnoſci: I á
mowá ich ſerzy ſie iako káncer: z ktorých ieſt ſi-
meneuſ y Philetus: I Ktorzy od prawdy odpábli/
powiedáiac iſz ſie iuſz oſtáło zmartwychwſtanie / y
wyrócili wiáre niektorých. I Aleć mocny ſto-
grunt Boſzy / máiac te pieczęć: ſna Pan ktorzy ſa
iego / y Niech odſtapi od nieſpráwiedliwoſci wſel-
ki ktorzy miánuie imie Pániſkie.
I Lecz w wielkim domu / nie tylko ſa naczynia
ſtote y ſrebrne / ále teſz dzieſiáne y ſtorupiane: ie-
dne ku wczciwoſci / á drugie ku zelſzymoſci. I Jeſli
by ſie tedy kto od tych oczyſcił: będzie naczynim ku
wczciwoſci poſwieconym y wſytecznym Pánu/zgo-
towánym ná wſelka ſpráwe dobra. I Chrońſe ſie
chciwoſci młodziſkich: á náſláduy ſpráwiedliwo-
ſci/wiáry/mitoſci / y poſtoiu z tymi ktorzy wſyroáia
Pána z czyſtego ſercá. I A wiáruy ſie gadek glu-
pich y nieumieietnych: wiedzac iſz rodza zwády. I A
ſludze Pániſkiemu nie trzebá ſie ſiwráżyć: ále wtká-
dnym być ku wſytekim / ſpoſobnym ku náuczaniu /
cierpliwym / I w cihoſci ſtrofuiacym te ktorzy ſie
ſprzećiwiáia prawdzie: ázaby im kiedy dal Bog w
pámietanie ku poznaniu prawdy: I áby ſie w pámie-
táli z ſidet dyabelſkich / od ktorego ſa poimáni ku czy-
nieniu woli iego.

b Rzym:
3. a 3.

20

21

22

D

23

24

25

26

27

28

29

30

31

32

33

34

35

36

37

38

39

40

41

42

43

44

45

46

47

48

49

50

51

52

53

54

55

56

57

58

59

60

61

62

63

64

65

66

67

68

69

70

71

72

73

74

75

76

77

78

79

80

81

82

83

84

85

86

87

88

89

90

91

92

93

94

95

96

97

98

99

100

101

102

103

104

105

106

107

108

109

110

111

112

113

114

115

116

117

118

119

120

121

122

123

124

125

126

127

128

129

130

131

132

133

134

135

136

137

138

139

140

141

142

143

144

145

146

147

148

149

150

151

152

153

154

155

156

157

158

159

160

161

162

163

164

165

166

167

168

169

170

171

172

173

174

175

176

177

178

179

180

181

182

183

184

185

186

187

188

189

190

191

192

193

194

195

196

197

198

199

200

201

202

203

204

205

206

207

208

209

210

211

212

213

214

215

216

217

218

219

220

221

222

223

224

225

226

227

228

229

230

231

232

233

234

235

236

237

238

239

240

241

242

243

244

245

246

247

248

249

250

251

252

253

254

255

256

257

258

259

260

261

262

263

264

265

266

267

268

269

270

271

272

273

274

275

276

277

278

279

280

281

282

283

284

285

286

287

288

289

290

291

292

293

294

295

296

297

298

299

300

301

302

303

304

305

306

307

308

309

310

311

312

313

314

315

316

317

318

319

320

321

322

323

324

325

326

327

328

329

330

331

332

3

NAVKI Y PRZESTROGI.

4 Zaden słuzac żołnierska.) Chrystom S. ná to mteysce piše : *W*ieć Páwel S. mówi nie tylko Biskupom / ále y inszym ludzjom. *B*o wszyscy choćá świececy / choćá y królowie / sa żołnierze Pána Chrystusowi. *A* tak nie zázáwítei Apostol tymi słowy świedkego regimentu y sadom : ále ; bytniego stárání o kólo żywnošci / háń olow y kupiectwá / y tym podobnych rzeczy / ktorými sie żołnierze nie bawia. *B*o w Grecim tak czytamy : *N*ie bawí sie spráwá mi żywotá ábo żywnošci. *J*á czym y to idzie / i kšieža nie máia żon poymowác. *B*o żadne nie sa wietšie zabawy świecekie / takó stárání o żywnošci / y opátrzeniu żony / dzieci / czeládzi.

*S*wieckie spráwy nie zgólá zázánc.

10 *W*szystko cierpie dla wybránych.) *O*bác ; i z wybráni / choćá pewnie zbáwieni być máia / wšákše nie ináczey bywáia ; zbáwieni / te dno tak przez prace swych pásterzow ábo káśnodziejow / takó y przez swe czyny dobrze.

*K*šieža máia być nie żonáci.

17 *M*owá ich šerzy sie iáko káncer.) *M*owy / pšesni / kázání / y pšimá heretykie / škodliwe / y zázáwliwe sa ; przetož sie ich wierni pilnie chronić máia.

*W*ybráni iáko zbáwienia došiepuia.

21 *I*esliby sie kto oczyšcił.) *O*bác ; i z wolnošci ma káždy cšlowieć / czynić sie stárkiem godnym ábo wiecznego zbáwienia / ábo potepienia. *B*o ácz zbáwienie cšlowiecze / z lástki á z miłosierdzia *B*o žego nawiecey pochodzi : takó y potepienie z spráwiedliwego sadu tego : *W*šákše áni to áni owo / nie nie wymuše wolnošci nášey : ále ; z nia y przez nie spráwuje w nas wszystkie takie skutki / iákie *B*ožíe opátrzošci y nášym záslugom przynáležia.

*H*eretykow strzedz sie postrzebá.

*W*olnošci ludzka ná złe y ná došbre.

ROZDZIAL III.

1 *O*powiada / i z ostatnich časow ludzie mieli nástać wszelkich grzechow pełni. 6 *K*tożyzwodzac niewiáštci / prawdzie sie sprzećiwiaá. 10 *A* Tymotheusza nápomina / áby przykládem tego mnożył sie w cnótách y w cierpliwošci. 14 *O* pożytku pišnáš.

1 *W*iedz to / i z w ostatnie dni nástána czasy 2 *n*iebezpieczne. 3 *A* beda ludzie sami siebie miłuiacy / iákom / hárdzi / pyšni / bluźnierze / ro 4 *d*ziom nieposlušni / niewiedzieczni / niepobożni / 5 *i* przyrodzonych nie miłuiacy / przymierza nie trzy 6 *m*áiacy / potwarcy / niepowšciagliwi / nieškrómini / 7 *b*ez dobroćliwošci / 8 *i* zdrayce / wporni / nádeci / y ro 9 *z*

*Z*áč : 295.

*B*o beda. G.

*d*obrym nie żyć cziwi. G.

1° ábo kształt. G. 5
 6
 7
 8
 9
 10
 11
 12
 13
 14
 15
 16
 17
 18
 19
 20
 21
 22
 23
 24
 25
 26
 27
 28
 29
 30
 31
 32
 33
 34
 35
 36
 37
 38
 39
 40
 41
 42
 43
 44
 45
 46
 47
 48
 49
 50
 51
 52
 53
 54
 55
 56
 57
 58
 59
 60
 61
 62
 63
 64
 65
 66
 67
 68
 69
 70
 71
 72
 73
 74
 75
 76
 77
 78
 79
 80
 81
 82
 83
 84
 85
 86
 87
 88
 89
 90
 91
 92
 93
 94
 95
 96
 97
 98
 99
 100
 101
 102
 103
 104
 105
 106
 107
 108
 109
 110
 111
 112
 113
 114
 115
 116
 117
 118
 119
 120
 121
 122
 123
 124
 125
 126
 127
 128
 129
 130
 131
 132
 133
 134
 135
 136
 137
 138
 139
 140
 141
 142
 143
 144
 145
 146
 147
 148
 149
 150
 151
 152
 153
 154
 155
 156
 157
 158
 159
 160
 161
 162
 163
 164
 165
 166
 167
 168
 169
 170
 171
 172
 173
 174
 175
 176
 177
 178
 179
 180
 181
 182
 183
 184
 185
 186
 187
 188
 189
 190
 191
 192
 193
 194
 195
 196
 197
 198
 199
 200
 201
 202
 203
 204
 205
 206
 207
 208
 209
 210
 211
 212
 213
 214
 215
 216
 217
 218
 219
 220
 221
 222
 223
 224
 225
 226
 227
 228
 229
 230
 231
 232
 233
 234
 235
 236
 237
 238
 239
 240
 241
 242
 243
 244
 245
 246
 247
 248
 249
 250
 251
 252
 253
 254
 255
 256
 257
 258
 259
 260
 261
 262
 263
 264
 265
 266
 267
 268
 269
 270
 271
 272
 273
 274
 275
 276
 277
 278
 279
 280
 281
 282
 283
 284
 285
 286
 287
 288
 289
 290
 291
 292
 293
 294
 295
 296
 297
 298
 299
 300
 301
 302
 303
 304
 305
 306
 307
 308
 309
 310
 311
 312
 313
 314
 315
 316
 317
 318
 319
 320
 321
 322
 323
 324
 325
 326
 327
 328
 329
 330
 331
 332
 333
 334
 335
 336
 337
 338
 339
 340
 341
 342
 343
 344
 345
 346
 347
 348
 349
 350
 351
 352
 353
 354
 355
 356
 357
 358
 359
 360
 361
 362
 363
 364
 365
 366
 367
 368
 369
 370
 371
 372
 373
 374
 375
 376
 377
 378
 379
 380
 381
 382
 383
 384
 385
 386
 387
 388
 389
 390
 391
 392
 393
 394
 395
 396
 397
 398
 399
 400
 401
 402
 403
 404
 405
 406
 407
 408
 409
 410
 411
 412
 413
 414
 415
 416
 417
 418
 419
 420
 421
 422
 423
 424
 425
 426
 427
 428
 429
 430
 431
 432
 433
 434
 435
 436
 437
 438
 439
 440
 441
 442
 443
 444
 445
 446
 447
 448
 449
 450
 451
 452
 453
 454
 455
 456
 457
 458
 459
 460
 461
 462
 463
 464
 465
 466
 467
 468
 469
 470
 471
 472
 473
 474
 475
 476
 477
 478
 479
 480
 481
 482
 483
 484
 485
 486
 487
 488
 489
 490
 491
 492
 493
 494
 495
 496
 497
 498
 499
 500
 501
 502
 503
 504
 505
 506
 507
 508
 509
 510
 511
 512
 513
 514
 515
 516
 517
 518
 519
 520
 521
 522
 523
 524
 525
 526
 527
 528
 529
 530
 531
 532
 533
 534
 535
 536
 537
 538
 539
 540
 541
 542
 543
 544
 545
 546
 547
 548
 549
 550
 551
 552
 553
 554
 555
 556
 557
 558
 559
 560
 561
 562
 563
 564
 565
 566
 567
 568
 569
 570
 571
 572
 573
 574
 575
 576
 577
 578
 579
 580
 581
 582
 583
 584
 585
 586
 587
 588
 589
 590
 591
 592
 593
 594
 595
 596
 597
 598
 599
 600
 601
 602
 603
 604
 605
 606
 607
 608
 609
 610
 611
 612
 613
 614
 615
 616
 617
 618
 619
 620
 621
 622
 623
 624
 625
 626
 627
 628
 629
 630
 631
 632
 633
 634
 635
 636
 637
 638
 639
 640
 641
 642
 643
 644
 645
 646
 647
 648
 649
 650
 651
 652
 653
 654
 655
 656
 657
 658
 659
 660
 661
 662
 663
 664
 665
 666
 667
 668
 669
 670
 671
 672
 673
 674
 675
 676
 677
 678
 679
 680
 681
 682
 683
 684
 685
 686
 687
 688
 689
 690
 691
 692
 693
 694
 695
 696
 697
 698
 699
 700
 701
 702
 703
 704
 705
 706
 707
 708
 709
 710
 711
 712
 713
 714
 715
 716
 717
 718
 719
 720
 721
 722
 723
 724
 725
 726
 727
 728
 729
 730
 731
 732
 733
 734
 735
 736
 737
 738
 739
 740
 741
 742
 743
 744
 745
 746
 747
 748
 749
 750
 751
 752
 753
 754
 755
 756
 757
 758
 759
 760
 761
 762
 763
 764
 765
 766
 767
 768
 769
 770
 771
 772
 773
 774
 775
 776
 777
 778
 779
 780
 781
 782
 783
 784
 785
 786
 787
 788
 789
 790
 791
 792
 793
 794
 795
 796
 797
 798
 799
 800
 801
 802
 803
 804
 805
 806
 807
 808
 809
 810
 811
 812
 813
 814
 815
 816
 817
 818
 819
 820
 821
 822
 823
 824
 825
 826
 827
 828
 829
 830
 831
 832
 833
 834
 835
 836
 837
 838
 839
 840
 841
 842
 843
 844
 845
 846
 847
 848
 849
 850
 851
 852
 853
 854
 855
 856
 857
 858
 859
 860
 861
 862
 863
 864
 865
 866
 867
 868
 869
 870
 871
 872
 873
 874
 875
 876
 877
 878
 879
 880
 881
 882
 883
 884
 885
 886
 887
 888
 889
 890
 891
 892
 893
 894
 895
 896
 897
 898
 899
 900
 901
 902
 903
 904
 905
 906
 907
 908
 909
 910
 911
 912
 913
 914
 915
 916
 917
 918
 919
 920
 921
 922
 923
 924
 925
 926
 927
 928
 929
 930
 931
 932
 933
 934
 935
 936
 937
 938
 939
 940
 941
 942
 943
 944
 945
 946
 947
 948
 949
 950
 951
 952
 953
 954
 955
 956
 957
 958
 959
 960
 961
 962
 963
 964
 965
 966
 967
 968
 969
 970
 971
 972
 973
 974
 975
 976
 977
 978
 979
 980
 981
 982
 983
 984
 985
 986
 987
 988
 989
 990
 991
 992
 993
 994
 995
 996
 997
 998
 999
 1000

Zącz: 296

1° czynić ma-
 drym. G.

Zącz: 297

1° natchnione
 jest, y G.
 * ktore jest. G.

Hárdość hære-
 rycka.

1° przesładowania / wciśkow : iakie ná mie przycho-
 dziły w Antyochiey / w Jkoniey / w Listrze : iakiem
 przesładowania poderymował : á ze wszytkich mie Pan
 wyrwał. 1° A wszyscy ktorzy chca pobożnie żyć w
 Chrystusie Jესusie / przesładowanie beda cierpieć.
 1° A zli ludzie y ziwodźce pomnoża sie w gorse : w
 bład wpadając / y drugie w bład rwodzac. 1° Lecz ty
 trwaj w tym czegoś sie nauczył / y czegoś sie zwie-
 rzono : wiedzac od kogos sie nauczył. 1° á iż z dziecin-
 stwa vmieś pisma święte / ktore cie moga wprawić
 ku zbawieniu / przez wiare ktora jest w Chrystusie
 Jესusie.

1° Wszelkie pismo od Boga natchnione / jest po-
 żyteczne ku náuce / ku strofowaniu / ku naprławie / ku
 ćwiczeniu * w sprawiedliwości : 1° aby cżlowiek Bo-
 ży był doskonały / ku wszelkiej sprawie dobrej wy-
 prawiony.

NAVKI Y PRZESTROGI.

Y beda ludzie sami siebie młuiacy.) Cyprian S. wykláda to
 miejsce o heretykach / hárdych / pyśnych / káplanom y kóściółowi

nieposłus

Epist: 55
 num: 7.

nieposlušnych. Bo pycha jest matka odświeplenia. O czym
należy Rozd : 4. 3.

Pojmáne wiada niewiaſki.) Jáko w táu pierwey niewiaſta
od hátańa zwiedziona byla : ták y záwsze niewiaſty rychley y ſiá-
dniey przez heretyky bywáta oſzukáne : y málo uſe wſytkie kácer-
ſtwa nawiecey przez nie bywáta ſorptowane y rozmnáſáne.

A jáko Iánnes y Mámbrés.) Nigdzie w ſtárym zákonie nie czy-
tam y / żeby ciármóſtejuacy oni tymi imiony názwáni byli : ále
przez trádicia á podánie ſtárfych te imioná áz do Páwla przyſſy.
Którym ſpóſobem y teraz w Koſciele wiemy imioná trzech kro-
low / lotrá práwego / ſolnierzá ktory boł Páńſki otworzył / y wie-
la innych.

Aleć wiecey nie wſkuráá.) Wſytkie kácerſtwa jáko ſie rychlo
wymieca / ták nie dlugo ſwieca. Bo żadne z nich do dzieſiáti lat
nigdy ſtátecznie nie trwálo / ále wnet ná kílá ſeťt rozewáne bylo.

Wſyćy ktory chca pobożnie ſyć.) Ale wſyćy ludie pobożni
roznáite przeſládowánie cierpia : wſáákze nie wſyćy przeſládo-
wánie cierpiacy ſa ſwieći y pobożni : jáko ſa ſłocypice. Ná ſuſnie
Biſkupi / krolowie y kſiáżetá Rátholicy heretyki przeſládnia : od
ktorych Koſciól nieſpráwiedliwie przeſládowánie cierpi. Ale bło-
goſláwieni ſa / ktory cierpia przeſládowánie dla ſpráwiedliwoſci.

Wſelkie piſmo.) Nie rzekł ſámo piſmo jeſt doſtáteczne (jáko
tego mieſcá nieumiejetnie przeciw trádiciám Koſcielnym ſekta-
rze náciągáá) ále káżde piſmo / ták ſtárego jáko y nowego záko-
nu / y káżda czaſtka tegoż piſmá / pożyteczna jeſt ku náuczaniu.

ROZDZIAŁ III.

1 Tymotheusza proſi / przez ſedſiego Chriſtuſá / áby przeciwko
fałſzwyim náuczycielom / y tym ktory te ſobie ſgromadzáá / ſtá-
tecznie kázał : cierpieć coſkolwiek náń Bog dopuſcił. 6 Opowie-
da meke ſwa / y zapláte zgotowána. 9 Káze mu przyſć do ſtebie /
bedac od innych opuſzczony : 14 N od Alexándrá utrapiiony.
17 Ale od Pána potwierdziony.

1 * Swiadczaſ ſie przed Bogiem y * JEſu
A Chriſtem ktory będzie ſadził żywe y umár-
2 te / y przez przyſćcie tego / y kroleſtwa tego :
przepowieday ſłowo. nálegay w czáſ / nie w czáſ :
kárz / ſukáy / nápomina y wſeláka cierpliwóſćia y

Niewiaſty czárt-
narychley zwo-
dzi.

Trádicie.

Kácerſtwa nie
trwále.

Przeſládowánie
cierpiacy rożni.

Nie ſámopiſmo
jeſt ſłowo Boże.

Lećcy ná dni
Swietych do
Ktorow.

* 1a tedy. G.
* Pánem ná-
ſym. G.
ábo okázanie
G.

nauka. ¶ Abowiem będzie czas gdy zdrowey nauki
nie ścierpia: ale według swoich pożadliwości na-
gromadza sobie wczycielow mając świerzbicę w sy:
¶ a iako odwroca w sy od prawdy / tāt sie ku bānion
obroca. 4

Zącz: 298

cięrpzle. G.

abokądnodzie-
ie.czyn zupełnym
G.

L. G. S.

*wsytkim. G.

¶ Ale ty czuy / we wsytkim 'pracy' / sprawuy w
czynek 'Ewāngelisty' / wslugowanie twoie 'wypeł-
niaj'. ¶ 'Bądź trzeźwym'. Boć mnie iuż ośiarować
māia / y nādchodzi czas rozwiązania mego. ¶ Goni-
twem dobra odprawił / zawodum dokonat / wiārem
zachował. ¶ Nāostatek / zgotowan mi iest wieniec
sprawiedliwosci / ktory mi odda Pan sedzia sprawie-
dliwy w on dzien: a nie tylko mnie / ale y tym *ktorzy
miluią przyscie iego. 5 6 7 8

Zącz: 299

abo, Stary sie.
G.w posłudze. N.
L.rodziffer abo
kotlarz.niech mu odda.
7 L. K. G.

¶ 'Spieś sie' abyś do mnie rychto przybył. ¶ 'Abowiem
Demās mie opuścił / vmitowaw sy wiek terā-
zniefy / y poszedł do Thessaloniki: Krescent do Gā-
lāciey / Tytus do Dalmāciey. ¶ 'Lukās sam iest ze-
mna. Mārkā wziaw sy przyprowadz z soba: bo mi
iust pożyteczny 'tu posłudze'. ¶ 'A Tychikā poslatem
do Ephezu. ¶ Oponieza ktoram zostawił w Troā-
dzie v Kārpā / gdy przyidziesz przynies z soba / y księ-
gi / a zwlasczā pārgāminy. ¶ Alexander 'mosiężnik
wiele mi złego pokāzał: 'odda mu' Pan według v-
czynkow iego: ¶ ktorego sie y ty strzeż: abowiem bār-
zo sie sprzeciwił słowom naszym. ¶ W pierwszey o-
bronie moiey żaden przy mnie nie stat / ale mie w sy-
scy opuścili: niechay im to nie będzie poczytano.
¶ Aleć Pan stat przy mnie / y vmocnił mie: aby sie
przez mie przepowiedanie wypelnilo / a iżby w slyseli
wsyscy Pogāni: A iestem wyrwan z pasczei lwiey.
¶ Wybawił mie' Pan od wszelākiego wczynku złego.
y zachowa do krolestwa swego niebieskiego. ktore-
mu chwala na wieki wiekow. Amen. ¶ Pozdrow 9 10 11 12 13 14 15 16 17 18 19

Lecz mie wyba-
wi. 3 L. G. S.

'Pryste'

16.

- 20 Pryſkie y Aquile y dom^b Onezyphorow. y Erastus
został w Koryncie: a Trofimam zostawił w Mile-
21 cie chorego. y Spiesz sie abyś przyszedł przed zima.
Pozdrowiaia cie Eubulus y Pudens y Linus y
22 Klaudia y bracia wszyscy. y Pan Iesus Christus z
duchem twoim. Łaska z wami. Amen.

W tory do Tymotheusza, pierwszego Biskupa kościoła Epheskiego,
pisany jest z Rzymu, kiedy w tory raz Paweł był postawion
przed Neroną Cesarzją. G.

Priskille. L.K.
G. S.
abo, staray sie.
G.
Pozdrowia zL.
G. S.
z nami. N G.
z toba. S.

8

Wieniec sprawiedliwości.) Z tego miejsca mamy / iż wszystkie
uczynki dobre / od usprawiedliwionych w łasce Bożej uczynione /
prawdziwie zasługują niebo / y godne są żywota wiecznego : a iż
żymot wieczny / jest zapłata / wieńcem abo korona / Etorą według
sprawiedliwości Pan Bog oddawa / y płaci ludzom dobrze czy-
niącym z łaski tego. Abowiem oddawa ia y płaci iako sprawie-
dliwy sedzia / a nie tylko iako miłosierny dawca. A wieniec abo
korona Etorą oddaje y płaci / nie tylko jest z łaski y z miłosierdzia /
ale też y z sprawiedliwości. Łaska y miłosierdzie tego jest / iż do-
brze czynimy y zasługujemy : a sprawiedliwość tego jest / iż takie
zasługi dają nam zapłatę zasłużoną w niebie. Pieknie te słowa A-
postolskie Augustyn rozbiiera. Nie rzekł prawi / Etorę mi daturę :
ale Etorę mi odda. A coż ci odda / iedno to coć winien ? Odda też
dy sedzia sprawiedliwy. Bo weyrszawszy na uczynek / nie może
zatrzymać zapłaty / ten Etorę na uczynek pątrzy. Sam sie uczynił
winowayca / nie biorąc ale obiecując. August: de grat: & lib: arb:
cap. 17. & in Psal : 83. & in Psal : 100.

Uczynki dobre
zasługują niebo

Argument listu do Tytusa.

Tytus wiecznā wiernego / Etorę w Krete wyspie Biskupem
był postanowił / w tym liście wprawdzie (iako y Tymotheu-
sz) a w nim wszystkie Biskupy / iakie ludzie po wszystkich mieściech
nā Biskupstwo abo nā Kāplāństwo obierac y poświęcac ma : y
czego maia nauczac ludzi wszystkich stanow / strzegac sie herezy-
kow y fałszywych nauk / dobre uczynki zalecac / a sami siebie dā-
tac im nā przykład we wszystkich dobrym.

List Pawła

LIST PAWŁA S. DO TYTVSA. ROZDZIAŁ I.

1 Ewangelia sobie zwierzona zálecić. 4 A Tytusá pozdria-
wić. 5 Dey go iákie ma káplany y Biskupy obieráć y stáno-
wić. 10 Niektorych téz z rozmáitých zlości ostrze káráć. 15 Nie-
czystym wšytko nieczyste. 16 Niektorzy sie Boga piza wczynákmi.

Záčz: 300.

Nawet slugá Boží / á Apostol
Jesu Christusow według wiáry wybra-
nych Božych y vзнánie prawdy: ktora
jest według pobožności y ku nádziei

žywotá wiecznego / ktora Bog ktory nie kláma o-
biecal przed ^a czásy wiekništymi: y á obíávil czásow
swoich slovo své pizez přepowiedánie ktore mi jest
zwierzone według ^a roškázánie zbáwicielá nášego
Bogá: y Tytusowi milemu synowi według spolney
wiáry / lášć / y pokoy od Boga Oycá y Jesu Chri-
stá zbáwicielá nášego. y Dla tego m cie zostávil w
Kreće / á bys czego iešće nie dostawa poprávil / y
postánovil káplany po miáštách / iákom y ia tobie
byl přyzkázal. y Jesli ^b kto jest bez nagány / máž ie-
dney žony / syny wierne máiac y nie obwinowáne w
žbřtku / ábo nie poddáne. y ^c Abowiem Biskup ma
być bez przygány / iáko šáfarz Boží: nie ^d pyšny / nie
gniewliwy / nie opilý / nie ^e biácy: nie ^f chćiwy žyšku
škárádego: y ále wđžiecznie gošćie přyzimuiacy /
dobroťliwy / ^g trzežíwi / správědliwy / šwiety / pow-
šćiağliwy: y ktoryby sie trzymal wierných slov kto-
re sa wedle náuk / ižby ^h mogli nápomínáć pizez ždro-
wa náuk / y překonáć tych ktory sie přeciwiáia.

^a zlecenia. G.

^b přáweu. G.

^c milosierdzie,

^d pokoy. G.

^e Pána. G.

^f G.

^g dzeći G.

^h vporny. G.

ⁱ zwádlivy. G.

^j roštropny. 17

L. K.

^k též. 4 L. G. S.

y Abowiemci

1
A
2
3
4
5
6
7
8
9
10
11
12
13
14
15
16
17
18
19
20
21
22
23
24
25
26
27
28
29
30
31
32
33
34
35
36
37
38
39
40
41
42
43
44
45
46
47
48
49
50
51
52
53
54
55
56
57
58
59
60
61
62
63
64
65
66
67
68
69
70
71
72
73
74
75
76
77
78
79
80
81
82
83
84
85
86
87
88
89
90
91
92
93
94
95
96
97
98
99
100
101
102
103
104
105
106
107
108
109
110
111
112
113
114
115
116
117
118
119
120
121
122
123
124
125
126
127
128
129
130
131
132
133
134
135
136
137
138
139
140
141
142
143
144
145
146
147
148
149
150
151
152
153
154
155
156
157
158
159
160
161
162
163
164
165
166
167
168
169
170
171
172
173
174
175
176
177
178
179
180
181
182
183
184
185
186
187
188
189
190
191
192
193
194
195
196
197
198
199
200

1. Tim.
1. c. 9.

6. 1. Tim.
3. a. 2.

7. 1. Tim.
3. a. 2.

Rzy
1. d

Rzym
20.
tamże
21.

10 ¶ Abowiemci jest wiele nieposłusnych / proznomow-
 11 nych y zwoźdźcielow / a namiecy ktorzy są z obżezá-
 12 mia. ¶ Ktorzych trzeba przekonywać / ktorzy chtë do-
 13 my podwracá / wczac co nie potrzeba / dla zysku
 14 sprosnego. ¶ Powiedział niektóry z nich / własny ich
 15 Prorok: Závždy są kłamliwemi sprosni Kretensó-
 16 wie: Nákstalt bestiv žyviacy / leniwí brzuchowie.
 17 ¶ To świadectwo jest prawdziwe. Dla ktorey przy-
 18 czyny ostrze ie karz / aby zdrowi byli w wierze. ¶ nie
 19 bawiac się Żydowskimi básniámi / y mándatámi lu-
 20 dzi ktorzy się od prawdy odwracá.

* rsta zamknat.
G.

Epimenides.

15 ¶ Wszytco czyste czystym: lecz pokalánym y nie-
 16 wiernym nie máš nic czystego / ale pokalány jest ich
 17 vmyśl y sumnienie. ¶ Wyznawáiac iž Bogá znáia:
 18 lecz się wczynkami zápierá / bedac obżydlymi y nie-
 19 posłusznymi / a do každého wczynku dobrego niespo-
 20 sobnemi.

Záč: 301.

NAVKI Y PRZESTROGI.

5 Abyś posłanowił káplany po miástách.) Ażkolwieł Biskupi y
 6 káplani mogą być mánowani / obieráni / y pręsentowani od kto-
 7 row / od pospolitwá / y od podawcow: wśáfie nie mogą być po-
 8 swiecenti y postánowieni / iedno od Biskupow: iáko tu oto Ty-
 9 tus: roztárána Páwła S. nie tylko poświęcał y stánowił / ale
 10 y obierał káplany.

Káplany stáno-
wia Biskupi nie
ludzie świecy.

15 Wszytco czyste czystym.) To jest / Ale máš żadnego pokármu
 16 nieczystego / Ktorzyby miał splugáwić cślowiečá: ták iáko w za-
 17 Ponie Moysesowym było wiele pokármow nieczystych / ktorych
 18 się mgdy teś nie godziło. Ale ácz wśytkie pokármny są czyste /
 19 wśáfie przéte grzeszy ten ktory ich z gorszeniem pożywa / Kiedy
 20 się ich pożywać nie godzi. A dobra rzecz jest wstrzymáć się / ábo
 21 záfie / ábo pewnych cśsow od mneśá y od winá. Wád to / ácz
 22 wiernym Kátholikom / y mneśo y iácyá / y mleczno jest czyste / y
 23 przeto go cśsow swych pożywá / wśáfie nieczystym y niemier-
 24 tnym (iáko są heretycy wśytky) nie jest czystego: ale splugá-
 25 wiony jest ich vmyśl y sumnienie.

Brákovénie po
kármow.

ROZDZIAŁ II.

1 Jako ma nauczać starych y mlodych/mezow y bratychgłow.
7 Dac sam siebie wszystkim na przyklad. 9 Powinność slug.
11 Czego nas very laska Boza w Chrystusie okazana. 14 Dla
czego nas Pan Chrystus odkupil.

stareczni. G.

N Tymow co przystoi zdrowey nauce. i Starycy /
aby byli trzeźwi / wstydlivi / roztropni / zdro-
wi w wierze / w miłości / w cierpliwości. i Tak
ze stare niwiaſty / w wberze ktory swietym przy-
stoi / aby byly niepotwarliwe / nie opile: na dobre v-
czace / i aby mlode panie cwiczyły w roztropności /
zeby meze y dziatki swoje mitowały / i roztropne byly /
czyste / "trzeźwie" / domu pilne / dobrotliwe / meżom
swym poddane: aby slovo Boze nie bylo bluźnione.
i Młodzieńce także napominay aby byli "trzeźwi".
i Samego siebie we wszystkim podaway wzorem do-
brych uczynkow / "w nauce / w szczerości / w powa-
dze": i Slovo zdrowe / nienaganiowane zachowywaly: aby
sie przeciwnik zawstydzil / nie matic nic coby o nas
miał mowic ztego. i a Studzy aby panom swym byli
poddani / zeby sie im we wszystkim upodobali / nie od-
marwiaiac: i nie osultawiaiac / ale we wszystkim do-
bra wiernosc pokazuiac: aby v wfzech ozdobili nau-
ke zbawiciela naszego Boga.

2 L. G. S.

miernymi abo
skromnymi.

w nauce szcze-
rość, powaga,
nie naruszenie. i
L. G. S.

wſelaka. G.

Zacz: 302.

Leżycy na pte
wſey wſey
Bożego Naro-
dzenia y natio-
welato.

Laska Boza
zbawienna. i L.
G. S.

okazania. G.

własny abo o-
sobliwy. G.

i Abowiem okazata sie laska Boga zbawiciela
naszego wszystkim ludzjom: i nauczaiaca nas abyſmy
zaprzawſzy sie niepobożności y ſwieckich pozbli-
wości / trzeźwie / y ſprawiedliwie / y pobożnie żyli na
tym ſwiecie / i oczekiwaiac błogostawionej nadſie-
ie / y "przyſcia" chwały wielkiego Boga y zbawiciela
naszego Jeſu Chriſta / i ktory dat samego siebie za
nas / aby nas wykupil od wſelakiey nieprawości / a
zeby oczyſcil ſobie lud przyiemny / chetliwie ſie obie-

raiaacy

a Eph: 6.
a 5.
Kolof: 3.
d 22.
1. Piot: 2.
c 18.

15 raiacy w uczynkach dobrych. ? To mow / y napo-
minay /

A strofuy / z wszelaka powaga. Zaden toba niech
nie gardzi.

13 Przyjsci wielkiego Boga.) Tu Apostol Chrysta Panazowie nie
tylko Bogiem / ale y wielkim Bogiem. Co sie z iednego Grackie-
go artykulu taknie pokazuje / iz sie to wszystko scilaga do iedney
persony Pana Chrystusowey. Vide Bellarm.

Christus Bog
wielki.

ROZDZIAL III.

1 Ku takim cnotom swoich napominac / y od takich ie grze-
chow odwodzic ma. 3 Z pierwszych grzechow z samey laski Bo-
zey przez krzest iestestny wybawieni. 7 W nadzieie zywota wie-
cznego. 8 Aby tego uczac / strzegi sie proznych nauk. 10 Takze
y heretykow.

1 **N**apominay ie / aby przelozenistwam y zwierze-
A chnosciam poddanymi byli / poslusnymi / na-
2 kazdy dobry uczynek gotowymi / i nikogo nie
bluznili / nie zwadliwymi byli / ale ukladnymi: wszel-
ka lagodnosc okazuiac przeciwko wsem ludziom.
3 ? Albowiem y my bylismy niekiedy glupi / niewierni /
bladzacy / sluzacy pozadliwosciam y rokoszom ro-
zmaitym / wzlosci y wzazdrosci mieszkaiacy / prze-
mierzli / iedni drugich nienawidzacy.

2. Tim:
1. b 9.

4 ? Lecz gdy sie okazala dobrotnosc y milosc ku
B ludziom Boga zbawiciela naszego: ? nie z uczyn-
5 kow sprawiedliwosci ktore smy my uczynili / ale po-
dlug milosierdzia swego zbawil nas przez omycie
6 odrodzenia / y odnowienia / Duchem swietego / ? kto-
7 rego wylal na nas 'obficie' przez Iesusu Chrystusa
zbawiciela naszego: ? aby smy bedac vsprawiedliwie-
ni takta iego / szlali sie dziedzicami wedlug nadzieie
8 zywota wiecznego.

Lecya nawto-
rey Wsley Bo-
zego Narodze-
nia y w okta-
we Narodze-
nia Bozego.
bogacie. G.

C ? Wiernec to iest slowo: a chce abys to twierdzil:

pohámuy. G.

wpomnieniu
odrzuć. G.
ábo, sam prze-
jść. G.

ábo odpros-
wadz. G.

iżby sie stárali iákoby w dobrych uczynkách przodko-
wali / ktorzy wierza Bogu. Też rzeczy są dobre y po-
żyteczne ludziorom. ¶ A b glupich gadek / y wyliez-
nia rodząiorow / y sporow / y swarow zakonnych / odstę-
puy. ábowiem są niepożyteczne y prozne. ¶ Cżto-
wieśta heretyká po iednym y drugim strofowaniu
sie strzeż: ¶ Wiedząc iż tákowey jest wywrocony / y
grzechy / będąc własnym sadem potępiony. ¶ Gdy
posle do ciebie Arteman ábo Trchiká / śpiesz sie á-
brś do mnie przyśedź do Nikopolá: ábowiem tamem
wmysłit zimować. ¶ Zenásá Doktorá zakonnego y
Apollá pilnie przed sobą posli / áby im ni ná czym
nie schodziło. ¶ A niech sie ucza y náśy w dobrych
uczynkách przodkować tu naległym potrzebam: iż-
by nie byli nieużytecznymi. ¶ Pozdrowiáta cie ci
ktorzy są zemna wśrścy. Pozdrow te ktorzy nas mi-
lują w wierze. Láska Boża że wśytek imi wám. Am.

Do Tytá pierwszego Biskupa Kretenskigo pisan był z Niko-
polá Mácedonskigo. G.

NAVKI Y PRZESTROGI.

Krzest omywa,
odradza y zbawia
człowiek.

Zbawił nas przez omycie odrodzenia. ¶ Oto krzest prawdziwie
daje láskę / y jest przyczyna vspráwiedliwienia / y zbawienia: po-
niemaz grzechy oczyszcia y gładzi / á k temu odzadza y odnawia y
nawet y zbawia człowieka. Czego wpornie przáduścy od-
świeptenci / samey wierze to wśytko przypisuiacy / á świętym Sá-
krámentom moc y skutek idá odeymuiacy. Czytaj Ephes: 5. 26.
1. Piotr: 3. 21. Dziei: 2. 38. y 22. 16.

Opisanie here-
tyká.

Człowiek á heretyká. ¶ Heretyk jest káždy / wedle Páwla S.
ktory wśy przeciwnemu co Apostołowie podáli / y co wierzy
trzymá Kościół Kátholicki Rzymski. Ábo według Origená / ktory
zowiąc sie Chrześciáninem / przedśie o prawdziwe wiary / Hřeści-
áńskiey wierzy co inśego / á niźli ma postanowienie ábo ográ-
czenie trádicy ábo náuki Kościelney. Ábo według Augustyná
ktory sie Kościółowi Kátholickiemu wpornie sprzeciwia / śmieiac

61. Tim:
4. b7.
2. Tim: 2.
d 25.

Gal: 1. 5.
Rzym: 1.
17.
Orig: in
c p: 3. a
Titum.
Augur: do
definir.

ert: de
scrip.

ertul:
unze.

ier: ná
o miey
sce.
lan 2.
19.

vczyt náuf remu Kościółowi przeciwnych. Takiego każdego Pá-
wel S. po pierwszym ábo wtórym nápomnieniu ábo ráczey ka-
tania y strofowaniu / káże sie strzedz / káże go odrzuć / y nieć zá-
przelectwo. Nad Tertullian dowodu: Iż i heretykami nie káże
Apostol disputowác: ále raz ábo dwá wpomniawszy y skatowšy
ie / nie mieć z nimi więcej żadney sprawy: Iż iú tácy nie z nie-
wiadomości / ále z wporu y z przewrotności grzešar y sadem swym
własnym bywáia potepieni. Iż to sobie zá pewná prawde obie-
ráia / co jest fałš / blad / y klamstwo w Kościele potepione / dla
ktorego y oni bywáia potepieni. Ktemu heretycy sami przez sie
bywáia ofadzeni y potepieni / według Hieronymá / iż sami swa
wola wychodza / sami sie wylaczáia z społeczności Kátholikow
wiernych.

temu

Disputowác i
heretyki Páwel
zakázuie.

Argument listu do Philemoná.

Philemoná ciłowieká dobrego Onesym slugá ofradšy wćiekl
był do Rzymu: gdzie od Páwła náwrocony y ofriczony / z
tym listem przyczynnym y zálecataym go / zásie do pána swego
był odesłany.

LIST PAWŁA S. DO PHILEMONA.

5 Philemonowe miłość y wiążę zaleciłszy. 9 Onezymą sługę tego odsła mu y zaleca. 13 Dátac znát/ żeby go rad miał dla posługi. 18 X wine tego ná sie przyimúac.

Záčz: 302.

G.

Paweł więzien Chrystusa/ 1
y Tymotheusa brát: Philemonowi mi- A
temu á pomocnikowi nášemu/ y y Ap- 2
piey "siostrze" miley/ y Archippowi to-
wárzysow inášemu y zgromádzieniu ktore jest w do-
mu twoim. 3
3 Lástá wam y pokoy od Boga Oycá
nášego/ y Pána Jhesusa Chrystusa. 4
4 Dziękuje Bo-
gu memu/ záwsze pámietáiac ná cie w modlitwach
moich/ 5
5 slyšac o twoiey miłości y wierze. Ktora maš
tu Pánu Jhesusowi/ y tu všem světým: 6
6 aby spo- B
tecznosť wiary twej byla "iáwna" w poznániu všeh
go "dobrego" ktore jest "w was" w Chrystusie Jhesu-
sie. 7
7 Abowiem wesele wielkie "miałem" y počieche
z miłości twej brácie/ 8
8 z wnetrznosci světych sa
przez cie ochłodzone. 9
9 Przetoz máiac wielka be-
spiecznosť w Chrystusie "Jesúsie" roskážáci co przy-
stoi: 10
10 iednak dla miłości rádšey proše/ "gdyžes takim
jest" iáko to Páwet stáry/ á teraz y więzien Jhesu Chri-
stusow. 11
11 Proše cie zá synem moim Onezymem/ ktore-
gom zrodził w więzieniu moim/ 12
12 y ktory tobie nie-
kiedy byl niepożytecznym/ á teraz y mnie y tobie bárzo
vżytecznym/ 13
13 y ktoregom "ci" odeslá. A ty przyimi go
iáko "wnetrznosci" moie. 14
14 y ktoregom iá chciat przy-
sobie zátrzymáć/ aby mi zá cie sluzyl w więzieniu dla
Ewángeliey: 15
15 y wšákž bez "twey rády" niechciatem

*skuteczna. G.

*czynku. L.

K. G.

4 L. K. G.

*w nas. 7 L. G.

N.

*mamy. G.

G.

*ábo gdyžem

jest takim. G.

takowymbedac.

*3 L. G.

*to jest. 6 L. G.

*tweho zdánia

G.

níc czp

- 15 nic czynić / aby dobrodziejstwo twoje nie było iáko z
 16 przymuszenia / ale z dobrej woley. ? Abowiem śnac
 dla tego wstąpił ná chwilę od ciebie / abyś go przyiał
 17 wiecznym : ? iuż nie iáko sluge / ale 'miásto slugi' *nád sluge. G.*
 18 brátá namilšego / zwiáščá mnie ; iákož dáleko wie-
 19 cej tobie y w ciełe y w Pánu : ? Jesli mie tedy maš
 20 'towárzyšem' : przyimi go iáko mnie. ? A iesli cie *spółczynikiem.*
 w czym wkrzywodzi áboć co winiem : to mnie przyczyn-
 21 tay. ? Jam Páwel nápisat reka moia : ia nágro-
 22 dze : žebymci nie rzekł / iżes mi y sámego siebie wi-
 23 nien. ? tak brácie. Niech cie w tym vžyie w Pánu.
 24 Ochłodzi wnetrznosci moie 'w Pánu'. ? Pisatemci *w Christúe.*
 25 dufáiac poslušeništrou twemu : wiedzac iż teź nád *L. N. G. S.*
 to co mówię / uczyniš. ? A záraz teź zgotuy mi go-
 spode. ábowiem spodzieram sie iż przez modlitwy
 wáše bede wam dárowan. ? Pozdravía cie Epá-
 phrás towárzyš moy w poimáníu w Christúšie Je-
 24 súšie / ? Márk / Aristárchus / Demás y Lukáš po-
 25 mocnicy moi. ? Lášká Páná nášego Jesu Christá
 z duchem wášym. Amen.

Do Philemoná pišány byl z Rzymá przez Oneymá
sluge. G.

- 5 Y ku všem světým.) Obácz / iž Apostol milošć y wiára ku
 Pánu Jefusowi slacza z milošća y z wiára ku všym světým.
 Co dišiejšy Ewángelišowie zá bluznierstwo y báłwochwáštvo
 máta. Aleć dobrze wiedział Páwel S. y wiedza Kátholici / iž in-
 ša test milošć ktorašny winni Pánu Christušowi / á inša ktora-
 šny bližniú powinni : iáko inša test wiára ktora mamy ku
 Pánu Christušowi / á inša ktora mamy ku iným
 ludjom světým.

Argument listu Pawła S. do Żydów/
abo do Hebreów.Hebreowie kto
ry.

Hebreowie byli nie wszyscy Żydowie / ale tylko oni / którzy
rodem byli z Judzkiej ziemi / y tam po wielkiej cześci mie-
szkali. Jako sie z Dziejow Apostolskich pokazuje. Tym tedy Chrze-
ścianom z Żydow Jeruzolimskich y w Judzkiej ziemi nawroco-
nym Paweł S. ten list ze Włoch pisał : ciesząc się / iż dla wiary
Pana Chrystusowey / wielkie przesładowania / wiezienia / wyga-
niania / y straty majątności cierpieli od przełożonych Żydowskich
w Jerozalecie y w okolicy tego. Lecz iż nie mniejsze pokusy cier-
pieli od fałszywych Apostolow / którzy ie abo od wiary Chre-
ścijańskiej odwodzili / abo Morysą nad Chrystusa prześladowali / a
bo go z Chrystusem słacząc kazali : przeto Apostoł w tym liście /
pilnie y szeroko wielkość y zacność Pana Chrystusowego opisuje / y
o kapłanństwie Pana Chrystusowym y o zakonie nowym wiele di-
skutuje : aby Żydy od Morysą / od kapłanstwa Aarownego y
od zakonu starego / ktoremu byli z dzieciństwa przywykli / tym śna-
dziej odwołali / a winocili w Chrystusie : po ktorogo przysciu w
one figury wstąpiły y nie są więcej ważne. A ten list może być ro-
zdzielon na trzy części. Pierwsza część o zacności Pana Chrystu-
sowey nad proroki / nad Morysą / y nad anioły. w Rozdziale 1. 2.
3. y 4. Wtóra / o kapłanństwie Chrystusowym y o przewyższenio-
ści tego nad kapłanstwo zakonu starego / od Rozdziału piatego
aż do połowicy dziesiątego. Trzecia a ostatnia część ma
nauki / pociechy y napominanie / od Rozdziału 10. 7. 19.
aż do końca listu.

Cześci tego listu
do Hebreów.

- 1.
- 2.
- 3.

List Pawła

Dziei: 6. 1.
y 2. 14.
Żyd: 15.
24.

LIST PAWŁA APOSTOLA DO ZYDOW.

Abdo do Hebre-
ow.

ROZDZIAŁ I.

1 Chrystus / przez którego do nich Bog Ojciec mówi / praw-
dziwym być Bogiem y człowiekiem / y daleko zacnieyszym nad
anioły / 5 3 strony synowstwa / 6 Chwały / 7 Pánowania / 10
Możności / 13 Rządztwu poświata.

1 **E**zmańcie y wiela sposobow mawiał przed
A tym Bog oycem przez Proroki: i náośtatek
2 tych dni mówi do nas przez Syna / którego
3 postawił dziedzićm wszytkiego / przez którego też
y wieki uczynił. i Ktory^a będąc iasnością chwały /
y wyrażonym obrazem istności iego / a nosząc wszyt-
ko słowem mocy swej / *sprawivszy oczyszczenie grze-
chor* / *siedzi* na prawicy mąiestatu na wysoko-
4 ściach: i tym zacnieyszym zostawszy nad anioły; im
5 osobliwsze nad nie imie obdziedziczył. i Bo któremuż
B kiedy z aniołow rzekł: Tyś^b jest syn moy / iam cie-
bie dziś vrodził: A zaśie; Ja^c mu bede Oycem: a
6 on mnie będzie synem: i A gdy zaśie wprowadza
pierworodnego na świat / tedy mówi: A^d niech sie
7 mu kłaniaia wszyscy aniołowie Boży. i A ku anio-
łomci mówi: Ktory posłami swemi czyni duchy: a
8 sługami swymi / płomien ognia. i Leczk Synowi:
C f Stolicą twoią Boże na wiek wiekow / łaską pra-
9 wości łaską krolestwa twego. i Omitowales spra-
wiedliwość / a mienawidziałes nieprawości: dla te-
goż pomazał cie Boże / Bog twoy / olejkiem rado-
ści nad uczesnikami twoie.

Zacz: 303.

Leżyc na trze-
ciey Misy Bo-
żego Włodze-
nia.

a w ty dni ośa-
teczne. L. G. S.

rzadząc. słowem

mocnym

swaim. Hebr.

* sam przez sie.

G.

* nasych. G.

vślad. i L. G.

Zacz: 304

zostawś. G.
zwinięć ie. 1L.
G. S.

¶ 2/ 8 Tyś Pánie ná początku vgruntował sie-
mie: á niebiosá dzielem sa rak twoich. ¶ Oneć po-
gina/ á ty zostániesť: á wszytki iáko háta zwiotšea.
¶ 2 iáko odzienie zmieníš ie/ y odmienia sie: ále ty
tenžes iest/ y láta twoie nie vstána.

¶ 2 Ku ktoremuž kiedy z ániotow rzeki: h Sieďz
po práwicy moiey / áž i polože nieprzyiaćioły twoie
podnožkiem nog twoich: ¶ Izali wszyscy / nie sa
duchowíe vsluguiacy: ktorzy ná posługe bywáia
wysyláni dla tych ktorzy dziedšictwá zbáwienia do-
stąpić máia:

NAVKI Y PRZESTROGI.

List do Zydow
jest własny Pás
włá S.

List Páwła Apostolá do Zydow.) Ten tytul falszua Nowángo-
liťowie/opuścziáac imie Páwła S. chocia ie czytáia we wszytkich
kštegách nowego testámentu Greckich y Látinškich iž wola z
tłuśem y: Márcionem wierzyć ze ten list nie iest własny Páwła S.
á nišli z Košicetolem Kátholickim / y z sámyim Piotrem S. ktorzy
świádczy iž Páwel S. list do Zydow písal.

Christus stwo-
ryciel.

Przez ktorego teľ y wieki vczynił.) Christus iáko iest Pánem y
dziedzicem wszytkich rzeczy z strony cšlowieczestwá; ták iest
stworycielem wszytkich z strony swego Bostwá. A poniewáż
przez Christusa wieki sa vczynione: tedy Christus iest przede wsze-
mi wieki. Jáko y niżej to wykłáda/mowiac: Jš flowem Bozym
wieki sa spráwione/ áby z niewidutých stály sie widome.

Christus y społ-
wieczny Oycu.

Jáśnošcia chwały.) To iest/ Jáko jáśnošć od słońcá pochodzi/ y
iust zámše z słońcem: ták Syn Boży od Oycá/ y iest z nim społ-
wiecznym. Chrysoſtom y Cyrillus.

Christus społ-
istny y rowny
Oycu.

Y wyráżonym obrázem.) Jáko figurá ná lišcie wyráżona/ nie
iust áni mniejša áni wlejša/ tedno iáko pieczęć od ktorey iest wy-
ráżoná / ktorey iest we wszytkim rowna y podobna: Ták Syn
Boży máiac w sobie impelnie wyráżona wszytkę iśnošć y Bostwo
Oycowškie/ ná wszytkim iest rowny y podobny Oycu. Přetož y
sam mowi: Jem ja iest w Oycu/ á Ošec we mnie. Ato mie wi-
di/ ten widi y Oycá mego. A Páwel záś o nim: Jš byl w po-
řádi Božey rownym Bogu.

Christus noši
wszyko.

A nošac wszyko.) Nie tylko Syn Boży świát y wieki stwo-
rył: ále y wszytko stworił/ meš/ trzyma/ rzadí y spráwuje: á

to bez

8 Pfal: 101
d 26.b Pfal: 105
a 1.
i 1. Kor:
15. d 25.2. Piot: 9
5.Cyril: A-
lexandr.
Zyd: 11. 2.Madr: 7.
26.

Phil: 2. 6.

Jan 14. 9.
10.
Phil: 2. 6.

to bez żadney prace / sama wola albo rozkazaniem / Chrysoſtom /
Dekumenius y Theophylakt / ná to mieysce.

5 Ktoremuz kiedy z ániolow.) Dowodzi / iż Chriſtus teſt dáleko
zacnięſzy náđ ánioly. Naprzód z tego / iż żadnego z ániolow nie
názwáł Bog Oáiec Synem ſwoím : iáko Chriſtuſá názwáł / nie
Synem iákim przyietym / ále przyrodzonym : Ktorego on dſiſta /
to teſt wiecznie rodzi. Bo w wiecznoſci nie máſz czaſu przeſlego /
ani przyſlego / ále oſtáwiczne dſiſta. Táſ Augustyn S.

6 A niech ſia mu klániá.) Drugi dowód : Iż ániolowie z ro /
kazania Bożego czołem bſia Pánu Chriſtuſowi. Trzeci / iż ánio /
lowie ſa ſludy / á Chriſtus Synem y Bogiem.

9 Pomázał áie Boże, Bog twoy.) Táſ Augustyn á. ná to mieysce / y
Hieronym á. to mieysce czytá y wyſkádá / Pomázał áie Boże
Synu / Bog Oáiec twoy.

10 Y tyś Pánie.) Czwarty dowód : Iż Chriſtus teſt ſtworzył /
á ániolowie ſtworzenie. Kedy obácz / iż ái tu Páwel do Boga /
Opyá rzeczy nie obzáca (iáko Nowoſzczęſnicy ſproſnie wywráca /
ta) ále przywodziac rozmaíte piſmá o Chriſtuſie / przywodzi y to
mieysce o nim. Iáko iáſna rzecz teſt y z ſámego textu / y z tego ſlo /
wá / K do ániolow / práwi / mowi / Ktory poſlámi ſwemi czyni du /
chy. Lec z do Syná mowi / Stolicá twotá Bożá. K ná drugim
mieyscu : (táſ do Syná mowi) Tyś Pánie ná poczárku ſtemie
vgtuntował.

13 A ku ktoremuz kiedy z ániolow.) Piąty dowód : Iż ſam Chri /
ſtus ſiedzi ná práwicy Bożey : á ániolowie y ſámym ludzjom ſluzá.

Chriſtus náđ áni /
oly zacnięſzy.

1.

2.

3.

4.
Chriſtus ſtwo /
ryzył.

5.

ROZDZIAL II.

1 Gdyż przeſtepcy ánielſkiego przykazania wzietli godne ſkar /
nie. 3 Dáleko wiecey karáni beda przeſtepcy przykazania Pána
Chriſtuſowego. 6 Ktory przez przyiete cſlowieczeniſtwo y meſe
kryzowa ſtał ſie nieco mnieyſzym niſli ániolowie : 10 K przeto
ſtał ſie ſprawca zbáwienia tym / Ktory weſi wierzá.

1 **D**la tego trzebá nam tym wiecey piſnowáć
A tego coſmy ſyſteli : iżbyſmy kiedy nie prze /
2 **S**ciekáli. 1 Abowiem ieſli ono ſłowo powie /
dżiane przez ánioly byto trwáte / á káżde przeſtepcſtwo
3 y niepoſluſeńſtwo ſpráwiedliwa zapláte bráto : 1 iá /
koż my ſie uchroniemy ieſli zántedbam y táſ wielkie

Zácz: 305.

to ieſt, nie zgi /
nli. Chryſoſt.

1 L. G. S.

* trapienia. 6

L. G. S.

* ábo dał ná o.
fiare. G.

Zácz: 306.

* G.

go zbawienia: ktore wziąwszy poczetek przepowie-
dania przez Pána/ od tych którzy słyseli/ między ná-
mi potwierdzone było: i gdy Bog spolu poświad-
czał známiony/ y cudami/ y rozlicznymi mocami/ y
wdzielaním Duchá swietego według woleý swóiey.
i Abowiem nie ániotomci poddał Bog swiát przy-
sly/ o którym mowimy. i A świadczył ktos ná nie-
którym miejscu/ mowiac: "Coż iest człowiek iz ná-
pamiętaś: ábo syn człowieczy iz go náwiedzaś:
i Uczyniłeś go máto co mnieyszym niżli ánioty: wko-
ronowales go chwata y czcia/ y postanowiłeś go ná-
dzielem rak twoich. i b Poddales wszytko pod nogi
iego. Abowiem w tym że mu wszytko poddał: nicze-
go nie zostawił coby iemu poddano być nie miało.
A teraz iestcze nie widzimy żeby mu wszytko podda-
no bylo. i Lecz c tego który máto co niżli ániotowie
mnieyszym iest uczyniony/ widzimy Jhesusa dla bole-
ści śmierci/ czcia y chwata wkoronowanego: áby z-
łáski Bożey/ zá wszytki śmierci skosztował. i Abowiem
godziło sie/ áby ten dla ktorego iest wszytko/ y
przez ktorego iest wszytko/ tego który wiele synow do
chwaty był przywiódł/ sprawce zbawienia ich/ przez
wcierpienie doskonałym uczynił".
i Bo y ten który poświęca/ y á którzy bywáia po-
święceni/ z iednego sa wszyscy. Dla ktorey przyczyn-
y nie wstyda sie bráćia ich názywáć/ i mowiac:
d Opowiem imie twoie bráćiey moiey/ w posrzedku
kościola wysławiać cie bede. i Zásie: Já c w nim
dusáć bede. Iestcze: Oto s ia y dzieci moie/ kto-
re mi dał Bog. i Ponieważ tedy dzieci spoleczność
miały ciáta y krwi: tymżec sposobem y on tychże w-
czestnikiem był: áby & przez śmierć zniszczył tego kto-
ry miał władza śmierci/ to iest dyabla: i á izby wy-
zwolíte/ którzy dla bojáźni śmierci przez wszytek

żywot

4

5

6

B

7

8

9

C

10

11

12

13

14

D

15

a Psal: 5.
2 5.b Mat: 28.
d 15.1. Kor: 15.
d 26.Ephc: 1.
d 22.c Phil: 2.
b 9.d Psal: 21.
c 23.e Psal: 17.
2 5.f Iza: 8.
d 15.g Oze: 13.
d 14.1. Kor: 15.
g 54.

- 16 żywot podlegli byli niewoli. ¹ Bo nigdzie aniolow
nie przyjmie: ale plemie Abrahámowe przyjmie.
17 ¹ Skąd powinien był we wszytkim być podobny brá-
ćicy: aby sie sstat miłosiernym y wiernym Arcyká-
18 planem do Boga / aby wbiagał grzechy ludu. ¹ A-
bowiem w czym sam wciérpiał y kuszón był / może y
w pokusách bedacych ráutować.

Boć iście. G.

¹ w tym co ku
Bogu, ál. w sprá-
wách Bożych. G.
¹ kuszóny bedac.
G.

ROZDZIAŁ III.

¹ Dálekó zacnięszy iest Christus bedac Synem / niżli Mózyeś
ktory był sluga wiernym w domu Bozym. ⁷ Przetoż Chrystusa
we wszytkim słucháć mamy: żebyśmy iáko niewierni żydowie
od niebieskiego pokótu nie byli odrzucent.

- 1 **S** Tądże bráćia świeci / uczestnicy wezwánia
A niebieskiego / obáczcie Apóstolá y Arcykápla-
2 ná wyznánia nášego Jესusa*: ¹ Który wier-
nym iest temu ktory go uczynił / iáko y ¹ Mózyeś we
3 wszytkim domu iego. ¹ Abowiem ten iest godnym
uczyniony tym wietšey chwaty niżli Mózyeś; im wiet-
4 ša cześć ma niż dom / ten ktory gi zbudował. ¹ Boć
káždy dom bywa budowan od kogo: lecz ten ktory
wszytko sprawił / Bog iest.

Záčz: 307.

*Chrystusa. 6L.
G. 8.

Mózyeś był cza-
stka domu od
Chrystusa zbu-
dowanego, to
jest ludu żydo-
wskiego.

- 5 ¹ Prawdác że Mózyeś wiernym był we wszytkim
domu iego iáko sluga ná świadectwo tych rzeczy co
6 miáły być mowione: ¹ ale Christus iáko syn w do-
B mu swym: Który dom my iestefmy / iesliže vřność
y chwale nádziecie áž do kónca mocnie zachowamy.
7 ¹ Przetoż iáko mowi Duch święty: ¹ Džis iesliby-
8 ście glos iego wřlyšeli / ¹ nie zátwardzajcieř serc
wařych iáko gdyscie mie obrážili w dñien kùšenia
9 ná puřczy / ¹ gdzie mie kùšili oycowie wařy: dořwiád
10 czyli* / y widželi sprawy mote ¹ przez czterdzieřci lat.
A dla tegož rozgniewatem sie ná ten naród / y rze-
ktem: Dáwře bładza sercem. A oni nie poználi drog

Záčz: 308.

*náđ domem. G.
* ktorego doř-
mem. G.
* miáloř. G.

*mie. G.

iákom G.
iż nie wnida.
Hebr.

Zącz: 309.

Początek istno-
ści ábo gruntu
Christusowego,
wiara zowie, iż
jest początkiem
y fundamentem
wszystkiego bu-
dowania duchu
wnego.

ciółá al: człon-
ki.

* do pokoju ie-
go. N. L.

moich / i Ktorem przysięgi w gniewie moim /
i esliż wnida do odpocznienia moiego.

i Pátrcieś brácia / iżby nie było kiedy w Ktorem
was serceżłosciwe / niedowiarstwa / ku odstąpieniu
od Boga żywego. i ále nápominaýcie ieden drugie-
go ná każdy dzień / póki sie Dzisia nazywa: iżby Kto-
ry z was nie był zátwárdzon osuńánim grzechu. i Ab-
wiem sstálismy sie wczestnikámi Christusowymi: ie-
sli tylko 'początek gruntu iego áż do końca mocny
záchowamy. i Póki bywa mówiono / Dzis iesliby-
ście głos iego wślyśeli / nie zátwárdzaycieś serc wá-
szych iáko w onym obrażeniu. i Abowiem niektorzy
wślyśarwśly obrażili Boga: wśáktże nie wślyscy Ktorzy
byli wślyli z Egiptu przez Moýzesa. i A ná Kto-
reż sie rozgniewał przez czterdzieści lat: Iżali nie ná-
te Ktorzy byli zgrzesyli; Których 'trupy' poległy ná
puszczy: i A Ktoremże przysięgi iż nie mieli wnisc
do odpocznienia iego: iedno tym / Ktorzy niewierni
byli: i y woidzimy / że nie mogli wnisc * dla niedo-
wiarstwa.

ROZDZIAŁ III.

1 Ponieważ żydzi dla niedowiarstwa nie wślyli do pokoju o-
brecanego. 2 Wierni do ntego wnisc máta. 11 Stárać sie ma-
my / ábysiny go nie wtráćili. 12 O żywym y skutečnym słowie
Bozym. 13 Bog wypátruie wślytko. 14 A i Pan Christus
nawyszy náś Biskup / sstał sie nam we wślytkim podobnym
oproc grzechu.

Zącz: 310.

* Ewángelia G.

P Kzetoż sie boymy áby kiedy zániechawśly o-
bietnice wśćia do odpocznienia iego / nie
zdał sie Ktory z was że pozostat. i Abowiem
y nam opowiedziano / iáko y onym. ále nie pomo-
glá onym mówa Kto-
rey słucháli / przeto iż nie była zla-
czona z wiara tych Ktorzy wślyeli. i Abowiem wni-
dziemy do odpocznienia Ktorzysiny wwierzyli: iáko

powie

c 4. Moy:
14. f 37.
d 4. Moy:
14. d 11.
23.

Psal: 94
c. 11.1. Moy:
2. 22.cyfry: 3.
b. 7.Psal: 33.
c. 16.
Dor: 15.
d. 20.

powiedział / Jákóm^a przysięgi w gniewie moim /
 1 ieliż wnida do odpoczynienia moiego: á to choć iuż
 2 od záłożenia swiátá sprawy byty 'dokóńczone'. 2^b
 3 bowiem rzekł ná niektorym miešcu o šíódmym dniu
 4 tym sposobem: 2^b odpoczynał Bog dnia šíódmego
 5 od wšytkich spraw swoich. 1 A tu zaš; Jesliż wni-
 6 da do odpoczynienia moiego. 1 Gdyž tedy to zosta-
 7 wa že niektorzy wychodza do niego / á či ktorym pier-
 8 wey opowiedziano byto / nie weszli dla niedowiár-
 9 stwa: 1 zášie náznáczá dzień niektory: Dzisia / mo-
 10 wiac przez Dawida / po tak długim czášie / iáko sie
 11 wyžšey rzekto / 'Dziš ieslibyscie glos iego wšlyšeli:
 12 nie zátwárdzaycieš serc wášych. 1 Abowiem iesliby
 13 'Jesús spráwił im byt odpoczynienie / nigdyby o in-
 14 šym potym dniu nie mówił. 1 A tak zostawa ieszcze
 15 'odpoczywanie' ludowi Božemu. 1 Abowiem kto-
 16 ry wšedł do odpoczynienia iego / ten tež odpoczynał
 1 od spraw swych / iáko *Bog od swoich. 1 'Spiešmyš
 2 sie' tedy á byšiny weszli do onego odpoczynienia: ižby
 3 kto w tenže przyktád 'niedowiárstvá' nie wpadł.
 4 1 Boč żywe iest słowo Bože y skuteczne / y przeraźli-
 5 we niżeli wšeláti miecz po obu stron ostry: y prze-
 6 niáiacé áž do rozdzielenia duše y ducha / y stáwów /
 7 y špiłow / y rozeznawáiacé myšli y przedšiewzięcia
 8 serdeczne. 1 A^d nie máš żadnego stworzenia nie-
 9 widziálneho przed oblicznošcią iego: lecz wšytkie
 10 rzeczy obnážone sá y odkryte oczom iego / o ktorym
 11 mówimy.
 12 1 Máiac tedy Arcykáplaná wielkiego ktory prze-
 13 šedł niebiosá Jesusa Syná Božego: trzymaymy sie
 14 wyrzánia*. 1 Abowiem nie mamy Arcykáplaná
 15 ktoryby sie nie mogł wlitowác náđ krewkošćiami
 16 nášymi: lecz takiego ktory był kušon we wšytkim
 ná podobienštwó náše oprócz grzechu. 1 Przysťap-

wczynione. 4
L. G. S.

to iest, lożyáš.

wł. Sobotowá-
nie.* y. N. L.
ábo stáraymyš
sie. G.ábo, nieposluš-
šenštwá. G.

Záčz: 311.

* náđzicie ná-
šey. N. L.

myš tedy

*iego. L. S.

*abo potrzebne
go.

myś tedy z wfnoscią ku stolicy iasności: abyśmy otrzy-
mali miłosierdzie / y iasność należeli ku pomocy czasu
pogodnego.

ROZDZIAŁ V.

1 Urząd kápłánski opisane. 5 Pokázuiac iż prawdziwy náš
kápłan był Pan Chrystus. 7 Ktorego modlitwa za nami jest
wysłuchana. 8 Który będąc Synem Bożym / stał się dla nas
kápłanem wedle porządku Melchisedechowego. 11 O którym
wiele nie mówi / dla ich niedoskonałości.

Leżcie na dnie
S. Staniśła-
wa / y S. Tho-
masza Bisku-
pá y męczenni-
ká / y o S. Wy-
znawcach.
G.

* a dla teyże. G
a Nie wszyscy te
dy wierni są ka-
plani.
* y. G.

O Bowiemy każdy Arcykápłan z ludźmi wzięty / dla
ludzi bywa postanowion w tym co ku Bogu
należy: aby ofiarował dary y krowe ofiary za
grzechy. 1 Któryby się mogł wżalić niemniejetnych
y bładzacych: gdyż y on obłożon jest krwawością:
1 a dla tego powiniem jest / iako za lud / także y sam
za się ofiarować za grzechy. 2 A żaden sobie tey czci
nie bierze; iedno który bywa wezwany od Boga / iako
żo * Aaron. 3

1 Tak y Chrystus nie sam sobie tey czci przywła-
dzyt żeby się stał Arcykápłanem: ale ten który k nie-
mu mówi / Tyś b jest Syn mój / iam ciebie dziś wro-
dził. 2 Iako y indziej powiada: Tyś c jest kápłanem
na wieki / wedle porządku Melchisedechowego.

1 Który za dniow ciała swego / modlitwy y pokor-
ne prosby z wielkim wołaniem y łzami ofiarowawszy
onemu który go mogł zachować od śmierci* / był wy-
sluchan dla swej wczciwości. 2 Iednak chociaż był
Synem* / wśakże się nauczył posłuszeństwa z tego co
cierpiat: 3 a doskonałym zostawszy / stał się przy-
czyną zbawienia wiecznego wszystkim ktorzy go slu-
chali. 4 Nazwany od Boga Arcykápłanem wedle
porządku Melchisedechá.

* y. 10 L. G. S.

* Bożym. N. L.
* a ofiarowawszy
się. G. oboiako
się rozumieć mo-
że.

Zacz: 312.

1 O którymby nam wiele mówić y trudno wysło-
wić y

42. Kron.
26. c. 15

b Psal: 2
b 7.
c Ps: 109
a 4.

Ps: 89
Psal: 8
10.

- wtę y wyprawić: gdyżście się sstali nieposobni ku
 12 słuchaniu. I Abowiem gdyście mieli podług daw-
 ności czasu być nauczycielami: zaśie potrzebuiecie
 aby was uczono które są pierwsze początki mowy Bo-
 13 żych: y sstaliście się iako ci którzy mleką potrzebuia/
 a nie stątecznego pokarmu. I Bo każdy co się mle-
 14 kiem karmi/ nie świadom jest mowy sprawiedliwo-
 ści: gdyż jest dziecieniem. I Lecz stąteczny pokarm
 jest doskonałych: tych którzy przez zwyczajenie smysły
 mają wyćwiczone ku rozeznaniu złego y dobrego.

G.

NAVKI Y PRZESTROGI.

- I Aby osiárował.) Wzrad Káplánski własny jest osiárować.
 7 Był wysłuchan według swej rzeczywistości.) To miejsce fałszywe Kál-
 win y z wieczniami swemi/ Brzeżczány y Włowońszczyścianmi/ ták te
 przekłádáac. Był wysłuchan z boiázní/ ábo z stráchní. A dowo-
 dzi z niego stráśnego bluźnierstwa swotego / żeby Pan Christus
 cierpiał ná krzyżu meki piekielne ludzi potępionych. Bo się/prá-
 wi/ modlił aby nie był ná wieli potępiony/ y od tej boiázní wy-
 bawion był przez Oycowskie wysłuchanie. Alei Chrysostom/
 Theophilákt y Oekumenius Grecy Doktorowie/ którzy lepiet á
 mli Kálwin rozumeli/ to co znácza te słowa/ ἀπό τῆς ἐυλαβεί-
 as, ták to wykládáia iáko y tłumácz Látínski / y my wykláda-
 my: Wysłuchan był/ dla swej rzeczywistości: to jest / si zástuszył/ á-
 by był wysłuchan / bedac nagodniejszy wśeláctey czci y chwály.
 Ábo wysłuchan jest dla tej rzeczywistości / Ktora czcił Oycá swego.
 Jáko y ono w Psálmie: ἀπό τῆς φόβου σου. Pra timore tuo. Dla
 boiázní twoiey. A ná drugim miejscu. Oculi mei languerunt,
 ἀπό πτοχίας, pra inopia, dla niedostátku. Ták y tu: Wysłu-
 chan jest ἀπό τῆς ἐυλαβείας, pra sua reuerentia, dla swej wści-
 9 łości. Bo ἐυλαβεία nie boiázní/ ále rzeczywistość znáczy.
 y sykim którzy go słucháia.) Aci mleká y zasługá Páná Chri-
 stusowá dostáteczna jest ná zbáwienie wśytkiego swiátá: wśá-
 ze nie jest pomocá iedno tym / którzy są posłusni Chriśtá Páná/
 y namiáskom iego/ á nie tytko wierza.
 II Y trudno wysłowić.) Ták jest przyczyná iedná/ czemu Páwel s.
 mówiac o Melchisedechu/ nie nie wspomniá o osiárowaniu chle-

Vzrad Kápláns-
 ski, osiárowác.
 Fałšerstwo y
 bluźnierstwo
 Kálwinowo.

Zasługá Páná
 Christusowá ko-
 mu pomocná.
 Przecz Páwel s.
 nie wspomina
 osiáry Melchis-
 sedechowey.

D o d d d

bá y winá

Calu: il: 2.
 Inst. car: 16
 y 11.

Kron
 c 15

Psál: 2.
 b 7.
 Ps: 109
 a 4.

Ps: 89. 11
 Psál: 87.
 10.

bá y winá w świętym Sakramencie: i: Żydowie ná on czas ie-
szcze nieposobni byli do pojęcia tak wysokej tajemnice. A dru-
ga i: to nie nie było przedświadczeń tego: to jest ku okazaniu/
i: Christus y Melchisedech byli zacneyšy/nisi Lewitowie.

ROZDZIAŁ VI.

1 Napomina ich/aby opuściwszy pierwsze początki wiary/cia-
gnęli się do nauki doskonalszej. 4 Gdyż nie mogą być znowu
krzeżeni / ktorzy po krzeżeniu w grzechy wpadają. 7 Równie bać
się mają wiecznego przekleństwa. 9 Potym cieśnac ich napomina/
12 Aby naśladować Abrahámowey cierpliwości / stali się wce-
stnikami błogosławieństwa temu obiecane.

Wzetoż zaniechawszy mowy o początku wiary 1
Christusowey/ mieymy się ku doskonałości: A
nie znowu zakładając gruntu pokuty od v-
czynków martwych/ y wiary w Boga/ i nauki krze- 2
żenia/ y ręk włożenia/ y powstania z martwych/ y sa-
du wiekuiściego. i wczynimy to jeśli Bog dopuści. 3
i Albowiem niepodobna jest aby ci ktorzy raz są o- 4
świeceni/ y skosztowali daru niebieskiego/ y uczestni-
li się stali Duchá świętego/ i y skosztowali dobrego 5
słowa Bożego/ y mocy przyszłego wieku/ i znowu by 6
odpáli: aby zaś być mogli odnowieni ku pokucie /
gdyż znowu krzyżują sami sobie Syná Bożego/ y stro- 7
moga go. i Bo ziemia która deszcz często ná sie pa-
dający piłe / y rodzi ziele użyteczne tym przez które
bywa sprawowana; bierze błogosławieństwo od 8
Boga. I lecz tá która rodzi ciernie y osty/ wzgardzona
jest/ y blizka przekleństwa/ ktorey koniec ku spaleniu. 9
i Aleć namileyšy tufymy sobie o was coś lepszego 10
y zbawienia bliższego/ chociaż tak mowimy. i Albo-
wiemci nie jest Bog niesprawiedliwy/ aby zapamię-
tał roboty waszey * y miłości ktoraście okazali ku
imieniu iego/ gdyście posługowali świętym y poslu- 11
guiecie. i Lecz żądamy aby każdy z was toż staranie C

Zacz: 313.

* y prace mi-
łości, ábo práco-
witey mił. G.

okazał

- 12 okazał tu wypełnieniu nadszecie aż do końca: i abyście nie byli gnusnymi/ ale naśladowcami tych którzy przez wiarę y cierpliwość odziedziczą obietnice.
- 13 i Abowiem Bog obiecałszy Abrahamowi/ gdy nie miał przez tego wietśego przysiądz/ przysiągł przez samego siebie/ i mówiac/ *^c Błogosławić cie bede / y rozmnażać cie. y rozmnoży cie.
- 14 i A tak długo cierpliwie czekawszy/ dostał obietnice.
- 15 i Abowiem ludzie na wietśego niż sami przysięgają: a każdego sporu ich koniec tu potwierdzem/ jest przysięga. i W czym chce Bog dziedzić o
- 16 obietnice obficie okazać nieodmienność rady swej/ przysięga na to uczynił: i abyśmy przez dwie rzeczy nieodmienne/ w których być nie może żeby Bog kłamał/ namocniejszy pocieche mieli/ którzyśmy się tu
- 17 odziedzeniu wystawionej nadszecie wcieli/ i która mamy iako kotfice dusze bezpieczna y mocna/ y wcho
- 18 dząca aż wewnątrz za zasłone/ i gdzie przewodnik za nas/ wszedł Jesus/ zostawszy Arcykapłanem na wieki według porządku Melchisedechowego.

odziedziczą.
G.

Zacz: 314.

* Iście. G. Iesli
nie L. Hebr.

NAVKI Y PRZESTROGI.

- 2 Nauki krzewienia y rak wkładania.) Tu Apostoł dwu Sakramentów wymienia: Krzest y Bierzmowanie albo potwierdzenia/ które po Krzcie ludzie przyjmowali. Które zowią rak wkładaniem: iako Chrysostom/Theodoretus/Theophilaktus/Deumenius y inni wykładają.
- 9 Abowiem niepodobna jest.) Nie tak rozumiey/ żeby ci którzy po Krzcie w grzech śmiertelny wpadają/ nie mogli zś powstać przez pokutę/ y dostąpić grzechów odpuszczenia. Bo to jest błąd y kłótnia Nowariński dawno potępione: gdyż y sam Paweł onego w Koryncie/ rozgrzeszyć rozkazał. Ale i słowie po Krzcie w grzech wpadły/ nie może być tak odnowion przez pokutę/ iako na Krzcie bywa odnowiony: gdyż ieden tylko jest Krzest/ y nie może być na tymże słowiecie powtorzony. Tak to miewa Chrysostom/Theodoret/Deumenius/Theophilakt/Ambrój y inni wykładają/ y Augustyn S. który mówi. I po Krzcie grze

Sakramēt bierz
mowania.

Człowiek raz o
krzczony, nie
może być drugi
raz przez krzest
odnowiony.

Vczynki dobre
zapłate zaslugu
ia.

śacy mogą być przez posute wzdrowieni / Ale nie przez trześć odno-
wieni. Podobne miejsce masz niżej w Rozd: 12. 25.

Nie jest Bog niesprawiedliwy / A stać mamy / iż uczyni dobrze 10
zapłate zaslugu / y za ista przyczyna zbawienia tak dalece / iżby
Pan Bog był niesprawiedliwy / gdyby nie dał za nie żywota wie-
cznego. Bo sąiste / iako Hieronym S. mowi / wielkaby to nie-
sprawiedliwość była / kiedyby Bog tyłko grzechy karał / a dobrych
uczynków nie płacił. lib: 1. cont: Iovinianum cap: 2.

ROZDZIAŁ VII.

1 Gdyż Melchisedechowe Książstwo było znacznie nad ono
załonne. 3 Co yż brania dziesięcin / 6 Aż błogosławieństwo
Abrahámowi danego pokazuje. 11 Tedyż Książstwo Pana
Chrystusowe / potrzebnie wedle porządku Melchisedechowego na
wielki wstawione / 17 A przysięga potwierdzone / 22 Daleko za-
łonne przewyższa: y ono pospolu z załonem wyniszcza.

Zacz: 315.

A Bowiem ten Melchisedech / Krol Sálemski / 1
Książ Panoga najwyższego / Który zasiędi Abrah-
hámowi wracającemu się od porażki Krolow /
y błogosławił go: 2
Ktoremu też dziesięćiny ze wszy-
tkiego wydzielił Abrahám: Który naprzód wyklada
się Krol sprawiedliwości: potym też y Krol Sálema /
to jest / Krol pokoju. 3
Bez oycy / bez matki / bez rodu /
nie mając ani początku dniow ani końca żywota:
ale przypodobany Synowi Bożemu / trwa Książ-
nem na wieki. 4
A przypatrzcie się iako to wielki /
Ktoremu też dziesięćine z korzyści dał Abrahám Pa-
tryarcha. 5
A cię ktorzy są z synow Lewiego / wrzad
Książski przyjmujący / 6
rozkazanie mają aby brali
dziesięćine od ludu wedle załonu / to jest / od bractey
swoiey: chociaż y oni wysłiz biodr Abrahámowych.
7
Lecz ten Ktorego narod nie bywa poczytan mie-
dzy nimi / dziesięćine brat od Abraháma / y onego Kto-
ry miał obietnice / błogosławił.

1 rzeczy prze-
dnicyśch. L.

Zacz: 316.

7 A bez wszelakiego sporu / to co mnieyszym jest / od 7

znaczneyś

- 8 zacierzkiego bierze błogosławieństwo. i A tu ied-
 9 ną / ludzie ktorzy umierają dziesięciny biora: lecz
 10 tam ten / który ma świadectwo iż żywie. i A (iż tak
 11 rzec mam) y Lewi który brał dziesięciny / przez A- ^{bierze. 9 L. G.}
 12 bráhám / sam Melchisedechowi oddał dziesięciny. i Abo-
 13 wiem ieszcze był w biodrach oycowych / gdy mu za-
 14 siedł Melchisedech. i Jesliż tedy doskonałość była
 C przez Kaptanstwo Lewiego (bo pod nim dan jest za-
 15 kon ludowi) coż wiecey było potrzeba aby nastat in-
 16 sy Kaptan wedle porządku Melchisedechowego / a
 17 ktoryby nie był rzeczon wedle porządku Aaronowe-
 18 go: i Bo za przeniesieniem Kaptanstwa / musi też
 19 być zakon przeniesienie. i Bo ten o którym sie to
 20 mówi / z infego jest pokolenia / z ktorego żaden nie ^{nie pilnował.}
 21 stat v' ołtarza. i Abo wiem iawną jest iż z pokolenia ^{G.}
 22 Juda poszedł Pan nasz: w którym pokoleniu nie o ^{o kaptanstwie}
 23 Kaptanach nie mówił Mojżesz. i A ieszcze daleko ^{1 L. K. G. S.}
 24 wiecey iawną rzecz jest: iesliże na podobieństwo
 25 Melchisedecha nastawa insy Kaptan / i Ktory sie nie
 26 sstat wedle zakonu ktorego roszkanie jest cielesne / ^{roskazania tie-}
 27 ale wedle mocy żywota ktory sżon być nie może. ^{lejszego. wł.}
 28 i Abo wiem tak świadczy: Jż^d ty ieses Kaptanem
 29 na wieki / wedle porządku Melchisedechowego.
 30 i Abo wiem ci sstaie sie odrzucenie prześlęgo za- ^{Zacz: 317.}
 31 konu: dla słabości niepożytku iego. i bo zakon nicze-
 32 go nie przywiódł ku doskonałości: ale tylko był wpro-
 33 wadzeniem do lepszey nadszeie / przez ktora przybliża-
 34 my sie ku Bogu. i A im wiecey / jest nie bez przysię-
 35 gi (Boć inni bez przysięgi Kaptany zostali: i a ten z
 36 przysięga przez tego ktory k niemu mówił: Przysięgi
 37 Pan / a nie będzie żatował: i s jest Kaptanem na wie- ^{* według po-}
 38 ki*) i Tym daleko lepszego testamentu zostat Je- ^{rzadku Melchis-}
 39 sus rekoymia. ^{sedechowego. G.}

Lekcyja na
dni Swiet
tych Wyznaw
cow a Bisku
pow.
przystepuiace
przeżen. 8 L. K.
G. S.
za nimi. 7 L.
G. S.

¶ K temu onych wiele sie káplany sstawálo / dla 23
tego iż im śmierć nie dopuściła przetrwać: ¶ Ale ten 24
iż na wieki trwa / ma káplánstwo wiekniſte. ¶ Prze 25
coż y zbawić na wieki może / przystepuiac sam przez
sie do Bogazawſzeżywać aby sie wstawiał za nami.
¶ Albowiem przystało aby taki był nasz Arcykáplan / 26
świety / niewinny / niepokalany / obdaczony od grze
śników / y ktory sie sstał wyżſzy nad niebiosá. ¶ Ktory 27
nie potrzebuie na każdy dzień (iáko inni Arcykápla
ni) s pierwey za grzechy swoje ofiary sprawować /
potym za ludzkie. bo to uczynił raz / samego siebie
ofiárowawſzy. ☩

Záčz: 318.

¶ Albowiem zakon postanawiał Arcykáplany / lu 28
dzie krewkości podległe: lecz mowá przysięgi ktora
jest po zakonie / Syná stánowi na wieki doskonałego.

NAVKI Y PRZESTROGI.

Dwoiáki ro
dzay Chriſtá Pá
ná.

Bez Oycá, bez mátki.) Kterizby Melchisedech Wyćá áni mátki 3
nie miał: ále iſo nich nic w piſmie nie máſ. W czym Melchise
dech był figura P. Chriſtusowa Ktory jest bez Wyćá według ciso
wieczeńſtwa / á bez mátki według Boſtwa: Ktorego rodu nié wy
ſłowić áni ogádnąć nie może: Ktory według Boſtwa áni początku /
áni Końcá nie ma / gdyż jest przede wſemi wieki y będzie na wieki.

Káplánstwo nie
odrzucone, ále
odmienione.

Abowiem gdy sie odmienia káplánstwo.) Obacz / iż káplánstwo 12
nie zgola jest iſſſezone áni odrzucone / ále ono Lewiſkie káplán
stwo jest odmienione / przenieſione / ábo przeſtawione w káplán
stwo według obrzedu Melchisedechowego / Ktore jest wieczne / y
wſtáwicznie ma trwać w Kościele.

Chriſtus kápla
nem na wieki
przez ofiárę
Mſcey. S.

Tyś jest káplanem na wieki.) Chriſtus / przez Sákráment chle 21
bá y winá / sstał sie káplanem na wieki. Arnobius in Pſal: 109.
A jest káplanem na wieki / iż na każdy dzień przez ſługi Boże ká
plany ofiárowána bywa ofiárá / máciaca y Biskupem y ofiárá
Chriſtá Páná: Ktory sam siebie dla nas poſwiaca / łamie y rozda
ie. Theophilactus in cap: 5. ad Hebr.

Káplani nowe
go teſtámentu
pod Chriſtusem

wiele sie káplany sstawálo.) Nie mowić Páwel S. że w ſtá 23
nym teſtámentie wiele káplanow było / á w nowym nie máſ za
dnego oprócz Chriſtá Páná: iáko heretycy pſuia ſłowá tego.
Bo to jest przeciw Káſáſſowi Ktory prorokował namiecy o ká
planiech

fz. Moy:
9. b 7. y
16. b 6.

Iza: 57. 8.

Ian 1. 1.

Eſa: 61.
6.

plamiech nowego testamentu (takto Hieronym S. pokazuje) tymi
słowami: A wy będziecie nazywani Kłapani Bożymi; Bada was
zwać sługami Pańskimi etc. Ale i Pan Christus / przeto że trwał
na wielki / może wystawicznie / y sam przez sie y przez sługi swe urząd
Kłapani sprawować: a i nie potrzeba żeby kto następował na
miejsce tego: takto w Kłapaniństwie zakonu starego / było potrzeba
wystawiczniey successiey tegoż Kłapani po drugim / i żaden z nich
nie mógł wnieść słuzić: przeto i śmiertelnymi byli.

27 Bo to uczynił r. 13.) Aż Pan Christus sam w sobie (onym wi-
domym y krwawym obyczajem / y ona krwawa ofiara) na śmierć
na Krzyżu raz jest ofiarowany. Bo już wstawy od umarłych ni-
gdy nie wstaje. Ale przed sie w Sakramencie / niekrwawym / nie-
widomym / a nieśmiertelnym obyczajem / nie tylko na każdą
Wielkonocną świętą / ale y na każdą dzień / ludziom ofiarowa-
nywa: y nie myli sie ten który zapytany odpowie / że go ofiaruie.
August: epist: 23.

Raz sie Christus
ofiarował krwa-
wym obyczajem:
ale niekrwa-
wym wystawie-
nie sie ofiaruie.

ROZDZIAŁ VIII.

1 Kłapaniństwo Chrystusowe znacznie jest nad zakonne: gdyż on
siedzi w niebie na prawicy Oycowskiej. 6 Jest pośrednikiem
lepszego testamentu / y wiełszych obietnic / niżli Kłapani zakonu sta-
rego. 7 Pokazuje potrzebe nowego testamentu / y niedoskona-
łość starego. 8 A y obietnice Bożej przez Jeremiasza.

1 **S**umma tego co sie mowi / i tak jest, iż takiego
A mamy Arcykłapani / który vsiadł na prawicy
2 stolice wielmożności na niebiesiech: i sługa
3 miysca naswietlego / a prawdziwego przybytku one-
go / który rozbił Pan / a nie człowiek. i Abowiem
4 każdy Arcykłapan bywa postanowion ku ofiarowa-
niu* darów y ofiar zabitych: Za czym potrzeba było a-
by ten też miał coby ofiarował. i Jesliby tedy był
5 na ziemi / nie byłoby Kłapanem: gdyż są ci Kłapani kto-
B rzy według zakonu dary ofiaruie / i którzy słuza wi-
zerunkowi y ciemowi rzeczy niebieskich. Jako powie-
dziano było od Boga Moysesowi / gdy miał dokonczyć
przybytku: a Patrzayże (prawi) abys uczynił wszystko
według wizerunku który jest tobie na gorze okazan.

* Bog L. K. S.

* y. G.

* Bo iesliby. G.

i Ale te

Zącz: 319.

¶ Ale teraz nasz káplan dostal tym zacmieszego vrzedu; im też iest posrzednikiem lepszego testámentu / kto-
ry w lepszych obietnicách iest postanowiony.

¶ Abowiem gdyby on pierwszy byl bez przygány: tedyby wtoremu mieysca nie szukano. ¶ Abowiem przyganiáiac im mowi: ^b Oto dni przyida / mowi Pan / a wykonam nád domem Izráelskim / y nád domem Judskim testáment nowy / i nie wedlug testámentu ktorym uczynil oycóm ich w dzień w ktorym wial rękę ich aby m te wywiodl z ziemie Egypeskiej: abowiem oni nie wytrwali w moim testámentcie: a iám ich też zámiedbat / mowi Pan. ¶ Boć ten iest testáment ktory uczynie z domem Izráelskim po onych dniách / mowi Pan: Podáiac práwá moie w myśli ich / y ná sercu ich nápiše ie: y bede im Bogiem / a oni mnie beda ludem: ¶ A nie będzie uczyl każdy bliźniego swego / y każdy brátá swego / mowiac: Poznay Páná. Abowiem wszyscy mie poznáia od namnieszego z nich aż do nawietšzego: ¶ Abowiem ia bede miłostíw niepráwostíóm ich: y grzechóm ich wiecey nie wspomione. ¶ A w tym gdy mowi Nowy testáment: pierwszy wiotchym uczynil. A to co wiotšeie y stárzeie sie: blizko iest skáżenia.

R O Z D Z I A L IX.

1 Z tego co bylo w stárym testámentcie / 6 A: niedoskonálosci onych ofiar / pokázuie nowego doskonálosć. 11 W ktorym Christus nawpysy káplan / y ofiárá iego raz ofiárována / oczyšćia sumnienie od grzechów. 15 Ktory musial vmrzeć ku potwierdzeniu swego testámentu.

Zącz: 320.

* przybytek. G.

M Jafci y pierwszy / *wsprawiedliwienie naboženstwa y swiatnice świecka. ¶ Abowiem ^a sprawiony byl przybytek pierwszy / w ktorym byly listarze / y stol / y położenie chlebow / ktory

3 zowa 'światnica'. i 21 za wtora załona / był przyby-
 4 tek / ktory zowa 'przybytek' Nasświetszy : i mając złota
 kądzielnice / y skrzynie testamentu zerwad złotem
 powleczone : w ktorey było wiadro złote mające mian-
 ne / y laska Aaronowa ktora zaświtnieła / y b tablice
 5 testamentu / i a nad nią byli Cherubinowie chwa-
 ty zaciimiający wbiągálnice / o czym teraz nie trzeba
 6 z osobną mowić. i 21 gdy to tak było przygotowane /
 B tedy do pierwszego przybytku wstawicznie wchadz-
 7 li kapłani / ktorzy ofiary odprawowali. i 21 Ale do wto-
 rego d raz w rok sam Arcykapłan / y to nie bez krwi
 ktora ofiaruje za swe y za ludzkie niewiadomości.
 8 i Przez co dacie znać Duch święty / iż ieszcze nie
 była objawiona droga świętych / po ki ieszcze stat pir-
 9 wszy przybytek. i Co było podobieństwem na czas
 terażniejszy : wedle ktorego * dary y krwawe ofiary
 ofiaruia / ktore nie mogą na sumnieniu doskonałym
 10 uczynić chwalce Bożego / i ponieważ w pokarmiech tyl-
 ko y w pićiu / y w różnych omywaniach / y w sprawie-
 dliwieniach cielesnych aż do czasu naprawienia sa-
 11 zaśadzone.
 i Aleć Christus przystąpiwszy Arcykapłan dobr-
 12 przystych przez wietszy y doskonałszy przybytek nie
 reka uczyniony / to iest / nie tego stworzenia : i ani
 13 przez krew kozłow 'abo' cielcow / ale przez 'własną
 C krew wśedł raz do Nasświetszego przybytku / nalaższy
 13 wieczne odkupienie. i f Abowiem iesli krew kozłow
 y cielcow y popiół iatowice 'pokropiony / splugawio-
 14 ne / poświęca ku oczyszczeniu ciał : i 8 iakoż daleko
 wiecey krew Chrystusowa ktory przez Ducha 'świe-
 tego' samego siebie b ofiarował niepokalanym Bo-
 15 gu / 'oczyszcila' sumnienie 'nasze' od martwych uczyn-
 15 kow / ku słuzeniu Bogu żywemu : i 21 dla tegoć iest
 D nowego testamentu pośrednikiem : żeby za przysta-

'abo' miejsce
 'świète.
 Sancta sancto-
 rum, było miejsce
 nasświetse, 'abo
 'świète nad 'świe-
 tymi : iako Can-
 ticum cantico-
 rum Pieśń nad
 pieśniami.
 Reliquie cho-
 wano y w sta-
 rym zakonie.
 c Obrzązanie
 łow w kościele.
 Zacz : 321.

* y G.

Leżycy w Nle
 dziele piata
 Postu.
 y. 6 L. G. S.
 pokrapiający
 splugawione G.
 wiecznego. G.
 oczyszc. 7 L. K.
 G. S.
 wiasne. 7 L. N.
 G.

E e e e

pienim

pienim śmierci/ná odkupienie występku tych kto-
re były pod pierwszym testamentem/obietnicy wię-
li i którzy wezwani są wiecznego dziedzictwa.

według zako-
nu opowiedział.
G.

¶ Abowiem gdzieś testament jest/ tamże musi być
śmierć tego który testament czyni. ¶ Bo testament
w umarłych mocny jest: ponieważ iście nie jest
ważny/ gdy żywie ten co go uczynił. ¶ Skąd y on
pierwszy bez krwi nie był poświęcony. ¶ Abowiem
gdy Mojżesz wszystko przykazanie zakonne przecz-
tał wsemu ludowi: rozlałszy krew cielcowykoźlow
z wody y wełna śarlatowa y z Izopem: y same kście-
gi y lud wszystek pokropił/ i mowiac: Tę krew
testamentu/ktory do was Bog nakazał. ¶ A temu
y przybytek y wszystko naczynie służby świętej krwią ta-
kież pokropił. ¶ A niemal wszystko we krwi według
zakonu bywa oczyszczone: a bez rośnięcia krwi nie
bywa grzechom odpuszczenie. ¶ Potrzeba tedy było
aby każdy kstałty onych rzeczy ktore są na niebie/ tymi
były oczyszczone: a ony niebieskie/ lepszymi ofiarami
niżli te.

Zacz: 322.

¶ Abowiem Christus nie wszedł do Świątyni
przybytku reka uczynionego/ktory był wizerunkiem
prawdziwego: ale do samego nieba/ aby się teraz o-
kazował przed oblicznością Boga za nami. ¶ A nie
izby często ofiarował samego siebie/ iako Arcykapłan
wchodzi do przybytku Świątyni co rok ze krwi
cudza: i bochy mu trzeba było często cierpieć od za-
łożenia świąt: lecz teraz przy skłóceniu wieków
raz się okazał ku zgładzeniu grzechu/ przez ofiarowa-
nie samego siebie. ¶ A iako postanowiono ludziom
raz umrzeć/ a potem sąd będzie: ¶ I tak y Christus raz
jest ofiarowan aby grzechy wielu zgładził: drugi raz
z krwi grzechu okaże się tym którzy go oczekawają/
ku zbawieniu.

A nie izby

Gal: 3.
c 15.

kz. Mo
24. c 6
Mat: 26.
c 28.

26
G

27
28
1. Ro
5. 26
1. P
c 11

1. Ro
5. 26
1. P
c 11

25 A nie iżby często ofiarował samego siebie.) Te słowa prozno he. Ofiary Mŕsey S.
 retycy pŕeŕiw wŕŕawicŕney ofierze przywodza. Gdyż tu Páwł powtarzanie.
 mówi o oney iedyney á kŕwáwey ofierze ná kŕyzju / ktora nie mo-
 że być wiecey powtarzana : iŕ Pan Chriŕtus wiecey nie umiera.
 Jáko ŕie ŕam Páwł dekláruje / mówiac : Bóby mu było potrze-
 ba często cierpieć od poczatku ŕwiátá. Ale tymi ŕpóŕobem raz
 ieŕt ofiarowan : y iedna ona meŕt y ŕmierci ŕwey ofiára oczysćcił
 grzechy wŕŕego ŕwiátá / y przyŕtep do niebá wŕŕem ludziom otwo-
 rzył. A ták nie odrzucał Ápoŕtoł wŕŕeláŕkiego ofiáry Páná Chri-
 ŕtusowej powtarzania / táko ieŕt w máłówaniu / w rozmyŕłaniu / w
 czytaniu / ábo w ná pámiéć iá ŕobie przywodzeniu : (gdyż ŕie y te-
 raz w niebie zá nas ofiaruie) ále tyłko to / ktore ieŕt ŕlaczone z me-
 rta y ŕmiercią iego.

ROZDZIAŁ X.

1 Dla niedoŕŕónalóŕci ofiar ŕtárego teŕtámentu. 4 Ktore grze-
 chów oczysćcić nie mogły. 5 Pokázuie potrzeba nowego. 10 W
 ktorym iedna ofiára miały być zgládzone wŕŕytkie grzechy. 19 W
 ktorym ieŕt wiára / nádziewa / miłóŕcia y dobrymi wczynkami nie
 bedziem ozdóbieni. 26 Tedy cieŕzey kárami bedziemy / miłi prze-
 ŕtepce zákónu ŕtárego. 32 Chwáli przytym Żydy / iŕ y wiele cier-
 piełi / y cierpiących wŕŕomagałt.

1 **A** Bówiem zákón máiac cieñ przyŕtych dobr /
 nie ŕam obraz rzeczy : nigdy nie móże tymi
 ofiárami ktore ná káždy rok wŕŕawicŕnie ofi-
 áruia / doŕŕónalými wczynić tych ktoryz k nim przy-
 2 ŕtepuia : y ináczey przeŕtanoby ie ofiárować / dla te-
 go iżby wiecey nie mieli żadnego ŕumnienia o grzech
 ci ktoryzby przez nie Bógu ŕużyli / bedac raz oczysćciony
 3 mi. y Lecz w nich bywa przypominánie grzechów
 4 ná káždy rok. y Abówiem nie ieŕt rzecz podobna áby
 5 kŕew wółow y kóŕzłow miała gládzić grzechy. y Prze-
 toż wchodzac ná ŕwiát mówi : ^b Niechćiałŕ ofiáry
 6 y obiáty : áleŕ mi ciáło ŕpráwił. y Cáłopalenia / y zá-
 7 grzech ofiáry / nie wpodobályć ŕie. y Tedy m rzekł : Oto
 8 ide : ná poczatku kŕŕiag nápiŕano ieŕt o mnie : Abym
 czynił o Bóże wola twoie. y Gdy wyŕŕŕey powiedział /

Záčz: 323.

^a w ŕumnie, ábo
 w krotkim zám-
 knieniu. G.

Jeś niechciał aniś polubił ofiary / y obiarty / y całopa-
 lenia / y ofiary za grzech / ktore wedle zakonu bywają
 ofiarowane: ? tedym rzekł: Otoż ide / abym czynił
 o Bóże wola twoie: Odeymnie pierwoś / aby wtore
 postawił. ? Przez ktora wola testesiny poświęceni
 przez ofiarę ciała Jესusá Chrystusá raz ^{uczyniona.} ? A
 każdy iednak káptan stoi co dzień wrząd swoy odpia-
 rując / y też ofiary ^{zabite} częstokroć ofiarując / ktore
 nigdy nie moga grzechu zgładzić. ? Lecz ten ofia-
 rowawşy iedne ^{zabite} ofiarę za grzechy / na wieki śie-
 dź / na prawicy Bóżey. ? nákoniec czekając / ^{aby}
 nieprzyiaciele iego położeni byli podnożkiem nog
 iego. ? Abowiem iedna ofiara / doskonałymi uczy-
 nił na wieki te ktorzy bywają poświęceni. ? A świad-
 czy nam o tym y sam Duch święty. Abowiem gdy ^{wprzód}
 powiedział: ? ^d Tenci jest testáment ktory postáno-
 wiedz nimi po onych dniách / mówi Pan; ^{Podając}
 práwá moie w sercá ich / y nápişe ie w myślách ich:
 ? y pámietać wiecey nie bede grzechow y nieprawo-
 ści ich. ? A gdzieć jest odpuszczenie tych: inżci ofia-
 ry nie máś za grzech.
 Zacz: 324 ? Máiac tedy bráćia 'wolność' weşćia do przyby-
 tku ^{Náświetşego} przez krew 'Chrystusowá'. ? ta dro-
 ga ktora nam 'poświęcił' nowa y żywa przez zasło-
 ne / to jest przez ciáło swoje; ? y káptaná wielkiego
 przelożonego nád domem Bózym: ? przystápnymy z pra-
 dźiwym sercem w zupełności miáry máiac sercá po-
 kropieniem oczyszćione od sumnienia złego / y ciáło o-
 myte czyşta woda: ? trzymámy wyznánie nádzie-
 ie náşey nie chwiejące sie (boć wierny jest ten ktory
 obiecał) ? y przypatrzámy sie iedni drugim ku po-
 budzaniu miłości y dobrych uczynkow: ? nie opuś-
 czając spolecznego zgromádzienia náşego / iáko má-
 1. ^{abo cieşac.} G. 1. ^o obyczay niektorzy: owşem ^o nápominać / á to

tymi wieś

c Ps: 109:
a 5.1. Kor: 15:
d 25.d Ier: 31:
f 33.VVyz: 8:
b 8.

cyz: 6.	26	tym wiecey im widzićie żeć sie on dzień przybliża.	
a 4.			
ss. Moy:	27	Bo ieslibysmy vynyslnie grzesyli po wścieciu zna-	
17. b. 6. y		tomosci prawdy / iuz nam daley nie zostawa ofiara	
19. d 15.		za grzech: i lecz strasliwe iakies oczekawanie sadu	
Matt: 18.	28	y zapalenie ognia ktory pozrzec ma przeciwniki.	
b 16.		Atoby zakon Moysesow wzgardzil: bez wselekier	
lan 8. c 17	29	go milosierdzia za swiadcetwem dwu abo trzech	
2. Kor: 13.		gardlo traci. i iakoz mniemacie daleko srozsze zaslu-	
a 1.		zy karania / ktoryby Syna Bozego podeptal / y krew	
38. Moy:	30	testamentu / przez ktora byl poswiecony / pokalana	
39. e 35.	F	byc rozumial / y Duchu tasci zelzyl: i Abowiemi zna-	pomsta. i L. G.
Rzym: 12.		my tego ktory powiedzial: i Mnie pomste / ia od-	S.
d 19.		dam*. A zasz: i z Pan sadzic bedzie lud swoy.	* mowi Pan. G.
b Pf: 134.	31	Strasnoć jest wpasc w rece Boga zywego.	5 L. G. S.
c 14.	32	i Wspominaycieś sobie dni pierwsze: w ktorych	Zacz: 325.
		bedac oswiecen / wytrwaliscie wielka potyczke tra-	Lecia wodziei
	33	pienia. i czescia gdy z lekkościami y wciśki byliście	wielu Necten
		ludziom na oczy wystawieni: czescia tez gdyście sie	nitom.
		ostali towarzyszmi tych z ktorymi sie tak obchodz-	
	34	no. i Abowiemescie y z wiezniami spolu wtrapieni	y z wiezenia
	G	byli: y zlupienie maitnosci waszych przyieliscie z	mego zemna. G.
		weselem / wiedzac iz wy macie maitnosć w niebie	
		lepsza y trwajaca.	
	35	i Nie traccieś tedy wfania waszego ktore ma wiel-	Zacz: 326.
	36	ka zaplate. i Abowiem cierpliwosc wam jest potrze-	Czyniacz wola
		ba: abyście czyniac wola Boza / otrzymali obie-	Boza, otrzyna
	37	tnice. i i Boć ieszcze maluczko y krociuchno / a oto	wala obietnice
	38	ktory ma przysc przyidzie / y nie omieśka: i a k spra-	zymota wieczne
		wiedliwy moy z wiary zywie. i	go.
		a iesli sie schroni: nie kocha sie w nim dusza moja.	G.
	39	i Lecz my nie testesmy synowie schraniacy sie ku	zyc bedzie. K.
		zginieniu: ale wierzacy ku otrzymaniu dusze.	G. S.
			6 L. G. S.
		NAVKI Y PRZESTROGI	
	5	Niechialie ofiary. Coz tedy mowi Augustyn S. Isali my Ofiara Mfey S.	
		Leeee 3	
		tego cza	

Ofiara krwawa
y nie krwawa.

tego czasu testesmy bez wszelkiej ofiary zostawieni? Jednym oby-
czeniem y owsem wnet przydal: Alles mi ciało sprawił. Jz mia-
sto onych wszystkich ofiar y obiat starego testamentu / ciało tego
teraz ofiaruia / y poświęcającym rozdawia. Aug: epist: 3. ad Ro-
mian. Et in Psalm: 39.

Ofiara Msey S.
wskazująca.

testesmy poświęceni przez ofiarę ciała Iesusa Chrystusa raz.) Ty też
słowa (iako y one niżej: Jedna ofiara doskonałymi uczyniła na-
wieki te Ktożby bywał poświęceni) rozumiecia sie o krwawey ofie-
rze na Krzyżu Pána Chrystusowey. Jakoby tak mowil: Przez te-
dne śmierć Pána Chrystusowa testesmy poświęceni / y owsem y
doskonalemi uczynieni: iesmy przez nie dostali nie tylko grze-
chow odpuszczenia / ale też ozdoby sprawiedliwości / a nawet y
zbawienia / a k temu na wieki: to jest na wszystkie wieki y rodzie-
ludzi / tak iż już nie potrzebuemy inzego Chrystusa / Ktożby nas
śmiercią swą odkupił / abo żeby tenże Pan Chrystus za nas abo za
inse drugi raz umierał. Wszakże iako bogactwa abo skąrbu od
tego innego zgotowane y zebrane / człowiek bogatym nie wcy-
nia / iesliże ich sobie nie nabędzie: y iako lekarstwa w aptece zgo-
towane chorego nie wzdrowia / iesli ich nie wycwie: y iako rzodo-
wody pragnacemu nie nie pomoze / iesli sie wody z niego nie na-
pije: Tak y te skąrbu y lekarstwa od Pána Chrystusa hoynie zgo-
towane nie nam nie pomoga / iesliże ich przez te ofiary S. y przez
wzywianie S. Sakramentow sobie nie przywlaszczem.

Iako grzeszącym
nie maś ofiary
za grzech.

lufci ofiary nie maś za grzech.) Chryzostom S. tak na to miew-
sce piśe. A my iako? Izali nie ofiarujemy na każddy dzień? Ofia-
rujemy w prawdzie / ale to czynimy na pamiatke śmierci tego.
A teści to jest tedna ofiara / a nie wiele ofiar. Toż i zawnę ofiaru-
jemy; nie dziś innego baranka / a innego jutro: ale zawnę tegoż
jednego. Bo acz na wielu miejscach ofiarowan bywa / wszakże
jeden jest Chrystus. Nie infa tedy ofiary / iako Biskupi starego
zakonu / ale też zawnę czynimy: abo raczej pamiatke oney krow-
wey ofiary sprawujemy. Bo nam tak rozkazal mowiac: To czyn-
cie na pamiatke moie. To Chryzostom S.

luz nam dalej nie zostawa ofiara za grzech.) Wmyślnie grzeszą-
cym y odstępującym od luz poznanej y przyietey prawdy wiary
Chrystusowey / nie zostawa ofiara za grzech. Nie iżby nie miało
być miejsca do pokuty: ale iż nie maś żadney insey prawdziwie
skuteczney ofiary / tedno śmierć Pána Chrystusowá / Ktora oni dep-
ca swoim odstąpieniem. Bo już nie nayda inzego Chrystusa / ani
inzego Krystu / ani insey ofiary / Ktoraby mogli być z Bogiem
przednani.

10

7. 14.

18

Hom: 17.
ad Hebr.Luk: 22.
19.

26

ROZDZIAŁ XI.

1 Wiara znamię męszaleca / przykładem oycow świętych od
początku świata aż do czasow Dawida y Prorokow / wypisując
takto oni wiele czynili y cierpieli przez wiarę. 13 y 39 Wszakże ie-
sze zupełney odpłaty nie wzięli.

- 1 **W**ieści wiara / gruntem rzeczy tych ktorych sie
A nadzieiwamy / wywodem rzeczy niewidzial-
2 nych. y Abowiem przez te świadectwo otrzy-
3 mali starzy. y ^a Wiara dochodźmy iż sa sprawione
4 wielki słowem Bożym: aby z niewidzialnych sstały
5 sie widzialne. y ^b Wiara Abel ofiarsa ofiarsa ofiarsa
6 wat Bogu niżli Kaim: przez ktora świadectwo o-
7 trzymał iż był sprawiedliwy: gdyż Bog świadectwo
8 dal o dárzech iego / y umarłszy przez nie ieszcze mo-
9 wi. y Wiara ^c Henoch był przeniesion / aby śmierci
nie ogladał / y nie był należon: przeto iż go przeniosł
Bog: abowiem przed przeniesieniem * otrzymał
10 świadectwo iż sie Bogu podobał. y ^d bez wiary nie-
11 podobna jest spodobać sie Bogu. Abowiem temu
12 co do Boga przystępuje / potrzeba wierzyć iż jest Bog /
13 a iż zapłacie oddaćie tym ktory go szukają. y Wiara
14 Noe obwieszczonym będąc o tym czego ieszcze nie
15 było widać / bojąc sie / przygotował korabek / w zach-
16 waniu domu swego / przez ktory potepił świat: y sstał
17 sie dziedzicem sprawiedliwości tey ktora jest przez
18 wiarę.
19 y Wiara / ^e miánowany ^f Abrahám vsłuchał aby
20 wyszedł na miejsce ktore w dziedzictwo wziąć miał: ^g jako wezwány.
21 y wyszedł / niewiedząc do kad siedi. y Wiara / przepro-
22 wódził sie ^h do ziemie obiecanej / iako do cudzey mie-
23 stając w namieściach z Izáákkiem y Jakobem spol-
24 nymi dziedzicami teyże obietnice. y Abowiem oczes-
25 kawał miastá onego fundámenty mającego: ktorego
26 rzemieśnik y budowniczy jest Bog.

podłoga, pe-
wności.

* iego. G.

* s L. G.

Zacz: 327.

* ako wezwány.

* wyszedłszy. G.

* Abrahám. G.

y Wiara /

Zącz: 328.

*porodziła. G.

*iawnie. G.

*ich. G.

Zącz: 329.

*w którym. N.
L.aby był figura
Christusa zabi-
tego y zmar-
twychwstałego.
na wierzchu la-
ski iego. G.*zbrańiał się
być zwan. G.

¶ Wiara/ y sama f Sará bedac nieptodna wzięła
moc ku przyteciu nasienia / y mimo czas wieku swe-
go* iż wiernym być rozumiała te^o co obiecał. ¶ Prze-
toż z iednego (a ktemu z obumarłego) narodziło się
potomkom tak wiele iako z gwiazd na niebie / y i-
to piasku niezliczonego ktory jest na brzegu mor-
skim. ¶ Wedle wiary umarli ci wszyscy / nie dosta-
wszy obietnic/ alez daleka ie wpatruiac / y pozdrowia-
iac / y wyznawaiac iż sa gościmi y przychodniami na
ziemi. ¶ Bo ktorzyć to mówią: * okaznia iż oyczy-
zny sukalia. ¶ A ie liby na one pamiatali z ktorey by-
li wysli/ mielić wždy czas wrocić się. ¶ Iecz teraz le-
psey zadaię / to jest / niebieskiey. Przetoż nie wstyda
się * Bog nazywać się Bogiem ich / gdyż im miasto
zgotował.

¶ Wiara/ b Abrahám gdy był doświadczan/ ofia-
rował Izáák: a ofiarował iednorodnego / tenże
ktory był wziął obietnice: ¶ (do ktorego rzeczone /
Iż i w Izáaku tobie będzie nazwano plemie.) ¶ y
ważywszy to iż Bog może y z umarłych wzbudzić.
skąd go też w podobieństwo wziął. ¶ Wiara/ y w
przyszłych rzeczach / błogosławił Izáák Jákobá y Zau-
sá. ¶ Wiara/ Jákob umierał / każdemu z synow
Iosephowych błogosławił: y m potłonił się wierz-
chowi lastki iego. ¶ Wiara/ n Ioseph umierał / o
wysciu synow Izraelskich wspominał / y około ko-
ści swoich rozkazał. ¶ Wiara/ o Moyzesá narodzi-
nego kryli trzy miesiące rodzicy iego: przeto iż go
widzieli pięknym dziećciatkem / y nie bali się w wyro-
ku krolewskiego. ¶ Wiara/ i Moyzesz estawszy się
wielkim / nie znał się być synem corki Pharaono-
wey: ¶ wiecey obierałac być utrapionym wespót z
ludem Bożym; niżli mieć docześna rozkoś z grze-
chu / i za wietrze bogactwo poczytałac vraganie

Christus

11 f. 1. Moy.
17. c. 19.
15. bro.
21. 22.
g Syr. 44.
d 22. d 31.

12
13
14
15
16
D h. 1. Moy.
22. b. 6.
Syr. 44.
d 21.

17
18
19
20
21
22
23
24
25
26
27
28
29
30
31
32
33
34
35
36
37
38
39
40
41
42
43
44
45
46
47
48
49
50
51
52
53
54
55
56
57
58
59
60
61
62
63
64
65
66
67
68
69
70
71
72
73
74
75
76
77
78
79
80
81
82
83
84
85
86
87
88
89
90
91
92
93
94
95
96
97
98
99
100

11. Moy.
21. b. 1.
Rz. 1. 1.
b. 1.
k. 1. 1.
27. d. 1.
f. 1. 1.
E 1. 1.
48. 1.
m. 1. 1.
47. g.
n. 1. 1.
50. d. 1.
25. 1.
02. 1.
2. 2. 1.
Dzie. 1.
c. 1. 1.
p. 2. 1.
1. c. 1.
q. 2. 1.
2. b. 1.

- 27 Chrystusowe / niż stárby Egypckie. bo sie ogladał
 F ná odpláte. ? Wiára / opuścíl Egypt: nie boíac sie
 28 gniewu krolewskiego. abowiem onego niewidziál-
 29 nego iákoby widzac státeczenie oczekawał. ? Wiá-
 ra / spráwił Pásche / y wylanie krwie: áby ten ktory
 30 pierworodne trácił / ich sie nie dotknał. ? Wiára /
 31 przefli morze czerwone iáko po suchey ziemi: czego
 32 kusiwszy sie Egypcyanie / byli zátopieni. ? Wiára /
 mury Jericha upádly / gdy ie obešlo przez siedm
 33 dni. ? Wiára / Ráháb " nierządna nie zginela we-
 34 spot z niewiernymi: * przyslawy z pokóiem do go-
 35 spody spiegi. ? A coż ieszcze mam mowić: Boć mi
 36 czasu nie sstanie gdybym rozpowiedał o Gedeonie /
 o Baráchu / o Samsonie / o Jephcie / o Dawidzie /
 o Samuelu / y o Prorocech:
 37 ? A torzy przez wiáre zwalczyli krolestwa / czyni-
 38 li sprawiedliwość / dostapili obietnic / zawarli lwie
 39 pasczeki / ? zágásili moc ognia / vsli ostrych mie-
 40 czow / zmocnili sie z niemocy / meznymi sie sstáli ná
 woynie / obozy obcych odwracáli: ? niewiásty wzię-
 ty swoje vmárte z martwychwstánia. á drudzy byli
 ciągnieni / nie przyslawy ofiarowanego wybáwienia /
 41 áby lepszego zmartwychwstánia dostapili. ? A dru-
 42 dzy doználi posmiiewist y biczowania / nádro y wie-
 43 zienia y ciemnic: ? byli kámiionowani / przečináni /
 44 doświadczeni / mieczem zabići pomárli / bítáli sie
 45 w oweczich y kozich skórach / opuszczeni / wciśnieni /
 46 wtrapieni: ? ktorych nie był godzien świat / tuláiac
 47 sie po puszczách / po gorách y iámách / y w iástniniách
 48 ziemie. ? A ci wszyscy " świadectwem wiáry do-
 49 świadczeni /
 50 obietnice nie odnieśli. ? Jż Bog o nas coś lep-
 szego przezyrzał / áby bez nas doskonále zapláty nie
 wzięli.

Záčz: 330.

Lekcia w dzieś
wielu Mecz-
nikow.woyská pos-
tronnych.świádecwo
otrzymawszy
przez wiáre. G.

NAVKI Y PRZESTROGI.

Wiara vsprawa
wiedliwiataca,
jest Kátholicka
wiara.

A iestli wiara.) Z tego opisania y zalecania wiary przez ten cás
ly rozdział / każdy obaczyć może ; iż wiara vsprawa wiedliwiataca
nie tá jest ktora sobie sektarze dzisieyszy wymyślają : ktora mocno
wierza że im wszystkie grzechy ius sa odpuszczone : á iż pewnie má
ta być zbawieni / tak Lutrowie iáko y Nowoortzenci y Kálwini
stwierdzą : iedni drugie potępiają y á przełere heteryki mása.
Ale práwa Kátholicka wiara : ktora wierzy wszystkimu słowu
Bożemu / przez Kościół powszechny podanemu y wyswiadczone
mu. Bo żaden z tych ktore tu Páwel S. wypisza / nie to wierzył
żeby mu grzechy były dla Chrystusa pewnie odpuszczone : ale to ier
dno wierzył / co sektarze wiara historyálna zowa / iż to wszystko
prawda co Bog mówi / ábo obiecuje

Wiara iest rzec
czy niewidziá
nych.

w ywodem rzeczy niewidziáných.) Táć iest chwala wiary (Aug
gustyn S. mówi) iż to wierzymy / czego nie widzimy. Bo cóż
wielkiego iest / kiedy to wierzymy co widzimy? iáko Pan do Tho
masza mówił : Ties nie widział / wwierzyłś. Błogosławieni
ktory nie widzieli á wwierzyli. Co prosto iest przeciw dzisieyszym
sektarzom / ktory iż ciała Pániskiego nie widza w Sákrámenie /
przeto wierzyć nie chcą / żeby tam było.

Bez wiary nie
może sie nikt Bo
gu podobac.

Bez wiary niepodobna iest.) A przetoż Żydowi / Pogáninowi /
heterykowi (iż nie miała tego fundámentu prawdy Kátholickiej
wiary) żadne prace y czynki dobre nie sa do zbawienia pomocne
ani platne.

Przekład 70.
tłumaczow Gra
cki.

Y poklonił sie wierzchowi laski iego.) Stad widzimy iż sie A
postol nie przywiesze do tekstu Żydowskiego / w którym sie to miew
sce ináczey náyduie : ale násláduie siedmudziesiąt tłumaczow
Greckich / iáko y inшы Apostolowie y Ewángelistowie y sam Pan
Chrystus nie raz uczynił : iż wiedzieli / że ten Grecki przekład był
; Duchá S. Poklonił sie tedy Jákob Pátryarcha wierzchowi la
ski / ábo sceptru Josphá syná swego : ábo czcąc zwierzchność ter
go / iż on był pierwszym po Phárdonie pánem wszystkiego Egiptu ;
Tak iáko y Krolowa Sester całowała wierzch laski Aššwera Krola
; Abo iż w ducha przegladal / że synowie Josphowi Krolowá
mieli : ná znál tego całował wierzch laski Josphowi. iáko
Phorus Grezcynto miewsce wykłada. A tak nie nie grzesza Ká
tholicy / czyniac takież poklon obrazom Pána Chrystusowym / ábo
całując reliquie świętych.

Nie sáma wiara
vsprawa wiedliwa

Czynili vsprawa wiedliwość.) Tle sáma tedy wiara byli vsprawa wiedli
wieni / ále y czynkami spráwiedliwemi. Jáko y Abáb pisy
muac go

1

I

Trakt: 79
in Ioan.
lan 20.
29.

6

21

I. Moy: 47
31.

Hest: 52

33

miuac goście/ Abrahám ofiaruac syná/ Abel ofiary czyniac/ y in-
ni także ktore tu wspomina.

ROZDZIAŁ XII.

1 Przykładem onych Oycow / y samego Chrysta Páná / pobu-
dza ich aby meźnie znosili przeciwnieństwa: 4 Odwodzac ich od
grzechow. 9 y 18 Aż przewysienności nowego testamentu ná-
stáry/ odstrasza nas od nieposłuszeństwa. 25 Abyśmy nie byli cie-
żcy nási karáni.

1 **A** Rzekoż tedy y my máiac tak wielki okolo
nas leżacy obiół świadków: ^azłożymyśy w
śeláki ciężar y grzech ktory nas zewsiad ob-
stał w ciřpliwosći bieżmy w zawódzie ktory nam
2 iest záłożony / i patrząc ná Jesusa przodká y konieczy-
ciela wiary / ktory máiac przed soba wesele podiat
krzyż / wżgárdziwszy sromotę / y siedzi ná prawicy
3 stolicy Bóżej. i Abowiem wważaycie tego ktory
B takowe przeciwnieństwo od grzeszników podeymo-
wał przeciw sobie: abyście nie wstawáli / osłabiaw-
4 sy ná duszách waszych. i Bóście iestce sie aż do
krwie nie zastáwiali / walczac przeciwko grzechowi:
5 i á zapamiętaliście ^apoćiechy / ktora do was / iáko
do synow mowi / ^brzekac: ^bSynu moy / nie wżgar-
dzay karania Pánńskiego: ani osłabiay gdy cie on stro-
6 fuie. i Abowiem tego Pan miuie / tego karze: á bi-
7 cznie každého syná ktorego przyimuie. i W kárno-
ści trwajcie. Ofiaruieć sie wam Bog iáko synom.
Abowiem ktoryż iest syn / ktorego by Oćiec nie karat:
8 i A iesli iestescie bez karania / ktorego sstáli sie
wsyscy uczestnikami: tedyście bekarzy / á nie syná-
9 mi. i Wádro cielsne oyce náše / mieliśmy wczyciel-
C mi / y baliliśmy sie ich. zaż nie dáleko wiecey posłusni
10 bedziem Oycowi duchow / á żyć bedziemy: i Ab-
wiem oni ná málo dni / według woli swoiey nas ka-
rali: lecz ten ku pożytkowi nášemu ná to abyśmy byli

Záčz : 331.

zawod. 9 L.G.
S.

przednieyszego
modzą.

rsiadł. 2 L.G.
S.

Wważaycież te-
dy. G.

ieszczescie. 1L.
G. S.

ábo nápomnie-
nia ktore G.

G.

Iesli cierpićie
karanie. ofiaru-

ie sie wam. G.
G.

abyśmy żyli z

oddawa. 6 L.
G.

Zacz: 332.

Páná. G.

Nie dosyc ná sá
mcy wierze do
zbáwiená: ále
trzebá y swiáto-
bliwósci.

wicie. G.

goráicego. 4
L. K. G. S.

Zacz: 333.

uczestníci swiatobliwósci tego. ¶ A wsektie ka- 11
ránie ácz teráznieyšego czásu nie zda sie byc wesole/ D
ále ráczey smutne: wšákže potý spókoyny owoc spí-
wiedliwósci 'odda' tym ktorzy przez nie sa wyćwi-
czeni. ¶ Přetož rece opuščzone y kolána oslábióne 12
wyprostnycie: ¶ á czynicie koleie proste nogámi wá- 13
šymi: áby ktory chramiac nie zábladzít / ále rádšey
byl vzdrowion.

¶ ^d Násládnycie pokoju ze wšytkimi / y swiáto- 14
bliwósci: bez ktorey žaden nie oglada 'Bogá'. ¶ Do- 15
gladáiac žeby kto nie odstapít od láski Božey: áby
ktory koržen gorzki wzgore wyrastáiac nie přeža-
žat / á přezen wiele sie nie požaláto. ¶ By nie byl kto 16
wšeteczny ábo spísný iáko 'Ezan: ktory zá potrá-
wé iedne předal pírworodztwo swoje: ¶ Bo wiedz- 17
cie' iž f potym gdy chciát byc dšiedzicem blagoslá-
wienieštwá / byl odrzucon. Bo nie nálažt miešcá po-
kuty / choč iey ze lzámi sužat. ¶ Bošcie s nie přystá- 18
pili do gory ktorey sie dotknač može / y ogníá 'přys-
šepnego' / y wichru / y mgly / y burzy / ¶ y bžmienia 19
traby / y glosu slow / ktory či co slyšeli / zbíráli sie
áby im wiecey nie mowiono. ¶ (ábowiem nie žnosíli 20
tego co im nářazowano / Jesli sie y ^b bydle dotknie
gory / bedžie wšámionowano. ¶ A ták strášliwe bylo 21
ono okázowáné / že též Mořeš powiedział: Přestřá-
šony ieštem y zádržatem.) ¶ Alešcie přystápi 22
gory Syonštiey / y miáštá Bogá žywego / Jeruzálem
niebieštiego / y do wiela tysiecy zgromáždzonych án-
ioštow: ¶ y do kóšciotá pírworodnych / spíšáných w 23
niebie / y do Bogá sedžiego wšytekých / y do duchow
spírawiedliwych doškonálych. ¶ A do Jesuša posřze- 24
dníká nowego testámentu / y do pokřopiená křwie
lepiey mowíacey nižli Ablowá.

¶ Pátržaycieš ábyšcie nie pogárdžili tym ktory 25
mowi.

G mowi. Bo iesliż oni nie vsli/ ktorzy pogárdzili tym
co ná ziemi mowił: dáleko wiecey my/ ktorzy sie od-
26 wracamy od tego ktory z niebá mowi. ? Ktorego glos
zátřzasnal ná on czás ziemia/ á teraz opowiedział/
agg: 2. mowiac: ^{b 7.} ¹ Jescze raz: á ia zátřzasje nie tylko zie-
27 mia/ ale też y niebem. ? A to co mowi/ Jescze raz:
znaczy przeniesienie rzeczy ruchomych iáko uczynio-
28 nych/ áby zostály ty ktore sie niechwieia. ? A przeto
przyimuiac krolestwo niechwieiace sie/ ¹ mamy iá-
ste: przez ktora słuźmy podobaiac sie/ Bogu/ z bo-
29 iáźnia y z uczciwością. ? Abowiem Bog ^k náš iest
ogniem trawiacy.

¹ mieymy. G.
¹ przyiemnie G.

NA VKI Y PRZESTROGI.

6 Kogo Pan miľuie tego karze.) Widziś/ że Pan Bog karze grze-
chy swoich synow / choćia ie miľuie: ále tylko doczesnym kár-
niem/ ábo ná tym ábo ná onym świecie: á iż odpusćiwşy grze-
chy śmiertelne / y potepiente wieczne / nie wnet im odpusćia do-
cześniego káránía.

Czyścić.

17 Bo nie nálażł miejsca pokuty.) Abow oycá swego: iż błogosłá-
wienie raz strácone/ nie mogło mu być przywrócone. Abow
Pána Boga/ iż nie dobrze pokutował: iáko Chrystom S. to
miejsce wykłáda. Chcąc tedy Apostol ludzie od grzechu odstrá-
szyć/ kládzié im przed oczy niepewność pokuty. Bo iáko Eźau nie
mógł znowu nábyć dziedzictwá raz wtráconego: ták grzeszacy nie
możeznowu dostać niewinności/ pámieñstwa/ y podobnych rzeczy.
A iáko Eźau nie dobrze pokutował/ choćia plákal: y przetoż Bo-
gá nie vblagał: ták czesto grzeszni zdádza sie że pokutuią/ á prze-
cie Boga nie vblagáia: iż nie wedlug potrzeby pokutuią.

Nie práwa po-
kutá.

ROZDZIAL XIII.

1 Wzpominá ich Eźau rozmaitym cnotám. 10 Wspomináiac
nowy ołtarz/ y nowa ofiáre nowego testámentu. 17 Baze im słu-
cháć przelożonych. 19 Záleca sie ich modlitwie. 20 A sam sie też
modlać sá nimi. 14 List pozdrowieniem koñczy.

5 L. G.	N iosć braterska niechay trwa między wami. ¹ A nie zapominać przyimowania gości: abowiem przez to podobali się niektorzy/anioty za goście przyimuiac. ² Pamietaćcie na wieźnie/ tak iakobyście byli wespół z nimi wieźniami: y na utrapione / iakobyście y sami bedac w ciele temuż podlegli. ³ Wzżęciwe niech będzie małżeństwo we wsytkim / y loże niepokalane. ⁴ Bo wśeteczni-ki y cudzołożniki Bog będzie sadił. ⁵ Obyczaje niech beda bez laskomstwa: przedstawiać na tym co teraz jest. ⁶ Boć sam powiedział: Ciec zaniecham cie/ani cie opuścze. ⁷ Tak iż śmieie mowimy: ⁸ Pan mi jest pomocnikiem: nie bede się bać coby mi człowiek uczynił.	1 2 A 3 4 5 6 7 B 8 9 10 11 12 13 C 14 15 16	a Rzym: 12. c 13. 1. Piotr: 4. c 9. b 1. Moy: 18. a 3. y 19. a 2. c 5. Moy: 31. b 5. Iozu: 1. a 5. d Psał: 55 c 12. y 117. a 6. e 3. Moy: 4. c 12. y 6. d 30. y 17. f 27. f Michi: 2. c 10.
nie wiedzieli. 2 L. G. abo nie wiedząc przyie- mowali.			
A. G.			
na terażnieys- zych.			
Zacz: 334.	¹ Pamietaćcie na przelożone wasze / ktorzy wam mowili słowo Boże: ktorych przypatrując się do ko- naniu obcowania / naśladować wiary. ² Jesus Chri- stus wczoraj y dziś: tenże y na wieki. ³ Naukami ro- zumiemy y obcy mi nie wnosicie się. Abowiem nalep- sa jest serce utwierdzić iasła / nie potrawami: ktore nie pomogły tym co się imi bawili. ⁴ Mamy ostarz: z ktorego nie godzi się iść tym ktorzy przybytkowi służa. ⁵ Abowiem ktorych bydlat krew bywa w- noszona do Swietych przybytkow przez Arcykapłanów/ tych ciat bywaia palone przed obozem. ⁶ Dla tego y Jesus / aby poświęcił lud przez własną krew / przed miastem wciierpiat. ⁷ Wymidziemyś tedy do niego przed oboz: nosząc uraganie tego. ⁸ Abowiem nie mamy tu miasta trwającego: ale przysztego szukamy. ⁹ Przez niego tedy wstawicznie ofiarujemy Bogu o- fiare chwały / to jest / owoc wst wyznawających imie- niowi tego. ¹⁰ A dobroczynności y udzielenia spo- nego nie przepominajcie. Abowiem takowymi ofia- rami zasługujemy się Bogu.		
Lekeja na dzień Wyzna- wce Biskupa.			
Ostarz nowego Testamentu.			
iałmużny.			
Bog wblagan bywa. G. abo się w nich kocha.			

i Bądźcie

17 ¶ Bądźcie posłusznymi przetożonym waszym / y bądźcie im poddani. Albowiem oni czują iako ci ktorzy są dusze wasze liczbe oddać mają :

Zacz : 335.
r G.

18 Aby to z weselem czynili / a nie wzdychając. boć to
19 wam nie pożyteczno. ¶ Modlcie się za nami. abo
20 wiem vsamym iż mamy dobre sumnienie : we wsem
19 chcąc wczciwie obcować. ¶ A tym wiecey prośe a
20 byście to czynili / iżbym wam rychley był przytroc
21 con. ¶ A Bog pokoju ktory wywiodł od umarłych
21 wielkiego onego pasterza owiec we krwi testamen
22 tu wiecznego / Pána Jესusá Chrystusá : ¶ niechay
22 was doskonałymi uczyni we wsem *dobrym abyście
23 czynili wola ie^o / sprawując w was to coby było przy
23 iemnego przed nim przez Jესusá Chrystusá : ktoremu
22 jest chwala na wieki wieków. Amen. ¶ A prośe was
23 bracia abyście za dobre przyieli 'poćieszenia'. Bom
23 ci do was krotko napisał. ¶ Wiedźcie iż brat náš
24 Tymotheusz wypuszczon : z ktorym (ieśli rychto przyi
24 dzie) ogladam was. ¶ Pozdrowćcie wszytki przeto
żone wasze / y wszytki swiete. Pozdrawiaia was
bracia ze Włoch. ¶ Łaska z wami wszytkimi. Amen.

*uczynku. G.

*znosili.
abo napomis
nania. G.

r S. L. G. S.

NAVKI Y PRZESTROGI.

4 Vczciwie niech będzie małżenstwo.) To jest wszytcy ktorzy są w
małżenstwie / niech się w nim wczciwie sprawują : niech sobie wi
re małżenstwa trzymają. Albo niechay będąc małżenstwo y wszech
w wczciwosci : a niech go nikt nie gani iako złego. Wszakomiec wcz
ciwe jest małżenstwo / między wszytkimi porządnie złączonemi :
Lecz iako nierządne y nie wczciwe jest małżenstwo oycá z córką / sy
ná z matką / bratá z rodzoną siostrą / meżá z wtórą żoną po*ki* pier
wszą żywa : albo żony z drugim meżem po*ki* pierwszy żyw : tak też
nie wczciwe y nierządne jest małżenstwo mnichá z mniszką / albo
katedrą z takąkolwiek białogłową. O czym S. Chryzostom do
Theodora mnichá / ktory chciał żonę po*iać* albo in*sz* był po*iać*.
Vczciwie prawi / jest małżenstwo / ale in*sz* nie tobie. Bo co ty mał
żenstwem nazywasz / to ja mam za goršę ni*sz*li cudzołóstwo.

Małżenstwo kto
re wczciwe, a
które nie.

1.
2.
3.

Namy

Wierność Chri-
stusowa.

Iesus Christus wieczor a y dziś.) To jest : Iesus Christus nie do-
piero być poczał kiedy sie z Panny Marię narodził : ale zároveň
był / zároveň jest / y zároveň będzie. Bo on jest który był / który jest / y
który będzie. Obiaw : 1. 4. 11.

Ołtarz mamy
w nowym testamencie.

Mamy ołtarz.) Ten ołtarz (mowi Iſchias) jest ołtarz ciała
Pana Chrystusowego. Tegoż Chryſostom / Theophilaktus / Se-
dulus / Theodoretus / y Oekumenius podpierają : iż tu Paweł
mowi o niekwawey ofierze ciała y krwi Pańskiej / Proza sie na
ołtarzu odprawuie. Bo y Greckie słowo θυιαστήριον , znaczy
właśnie ołtarz na którym ofiary sprawuie. Nie należa tedy Lu-
trowie / Kálwinistowie y Nowożreżeńcy do społeczności Apo-
stosow y wiernych Kościoła pierwſzego ; gdyż ani ofiary ciała y
krwi Pańskiej / ani ołtarzow do niego żadnych nie mają ; owſem
ie / iako wierni Antychryſtowi ſtudy / z Kościołow Kátholickich
wymiatają.

Zasługą do-
brych czyn-
kow.

Takowymi ofiarami zasługujemy ſie Bogu.) Obacz / iż iálmużny /
y inne dobre czynki mają zasługę u Pana Boga. Bo ſie Bog
w nich Kocha / y wblagan imi bywa. czego wpoornie pza dńſieyſzy
odſcepienicy.

Posłuszeństwo
winien każdy
przełożonym du-
chownym.

Badzcie poſlušni przełożonym wáſzym.) Tu widzimy / iż poſłu-
ſzeńſtwo w rzeczách duchownych powinien ieſt każdy przełożonym
duchownym ; Kto tedno ma duſzę / a ieſt Chreſcijáninem / y ow-
ca Chrystusowa / badz Krol ábo Ceſarz.

Argument listu Jákubá S.

Ten list / iako y drugie za nim idace (iako y Augustyn s. przy-
pomina / y ſamá rzecz iáwnie pokázuie) nawiecy zbſńają
blad o ſamey wierze : Ktorego ſie niektorzy byli teli ze ſie rozumia-
nych ſłow Pawła S. Ale nie tyſko ten blad / ale y innych wiele
z tego ſednego pochodzących Apoſtol w tym liſcie ſtrofuie.

Summá náuki
listu tego.

1. Wszy tedy / Jz nie ſamá wiara / ale y dobre czynki ſa potrze-
 2. bne. Jz nie ſamá wiara wſpráwiedliwia / ale y dobre czynki /
 3. Ktoremi teſ cząmy y chwálimy Pana Boga. Jz nie ieſt rzecz nie-
 4. podobna / ale owſem potrzebna zachować Boſe przykazánie / y
 5. być bez wſzego grzechu ſmiertelnego. Jz P. Bog nie ieſt ſpraw-
- ca ani przyczyna grzechu / ani pokus do grzeſzenia. Jz ieſt rzecz
potrzebna / ábyſmy ſie ſtrzegli grzechow / wſpomínając na ſmierć /

naś sad ostateczny / y na mekci piekielne : y abyśmy sie wybudzali ku
dobrze czynieniu / nadszeta zapłaty ktora bedziem miec w niebie.
Te artykuly Kátholickiey wiary vprzymie nam Apostol zálecac
stroszác ostrze tych / ktorzy błedy im przeciwnie trzymáia y vesa
ich. Acz też nápomina / aby y wiáry nie zántedbywáli; owšem aby
sie do niej náwracáli: pokázác iáko jest wielce potrzebna ku
zbáwieniu. Ták tedy vpomina ku wśelákim vczynkom dobrym/
y odwodzi ode wśego grzechu: ále miánowicie od a przebieránie
w osobách; od pomawiania y posadzania drugich; od waśni y
rosztyrkow; od pozadlwosci y miłosci swiátá; y od przysiąg. A
nápomina ku modlitwom / iákużnom / ku pokorze / ku spowiedzi /
y ku pokucie : ále nawiecey ku cierpliwości w prześádownieniu.

Jákub ktory ten list pisał / nie testá ten ktorego swiáto obcho
dzimy 25. dnia Lipca : ktory byl brát Janá S. Ewángelisty / y
ktorego meczénstwo w Dziełách opisáne mamy: ále on ktorego
swiáto mamy pierwszego dnia Máia / ktory byl zwan brátem
Páńskim / y brátem Judowym / y ktory byl pierwszym Biskupem
Jerozolimskim. O ktorym czytamy w Dziei : 15. y 21. y Galat: 2.
O tego dziwnych pokutách y swiátości ywotá piśew Kościelney
hystoriey Euseb: lib: 2. cap: 22. y Hieron: in Catal. Przetoż / iá
ko natwyżsy káplan w stárym zákonie miał zwierzchność nád wś
sytkimi żydy / nie tylko nád tymi co byli w Jeruzálem y w Jud
skiey ziemi / ále y nád tymi / ktorzy byli po rozmáitých narodách
rosproszeni : czego dochodzimy z Dziei : 9. 4. 1. y 2. Ták też S.
Jákub Biskup Jerozolimski / máiac piecza y stáranie nie tylko o
tych żydzích ktorzy w żydowskiey ziemi mieszkáli / ále y o wśy
tkich innych / piśe ten list do dwunásćiu pokolenia żydow
rosproszonych : á w nich do wśech Chreścijánow po
wśytkim swiácie rozszerzonych.

Jákub S. mnicy
sy.

LIST POWSZE CHNY S. IAKVBA APOSTOLA.

ROZDZIAŁ I.

2 y 12 Pożytki pokus opisane. 5 Mądrości od Boga i vsio-
ściła prośić kaze. 13 Bog nie jest kusicielem / ani przyczyna grze-
chow. 14 Początek wszystkich pokus. 17 Gd Bogą wszystko do-
bre. 19 Cłowiek ma być przedkim ku słuchaniu / a leniwym do
mowy y gniewu. 22 Nie dosyć jest słuchać słow / ale je trzeba
uczynkiem wypełnić.

Zaczá: 51.

Leżcy na
dnie którego
Meczenika.

ktoremu z was
nie dostawa S.
po prostu. G.
S.

Zakub / Boży y Páná nášego Jesu
Christá slugá / dwiemá nasćie pokole-
niom które sa wrosproszeniu / zdrowia.

† Brácia moi / mteyćie to sebie zá wśe-
láka rádość / gdy w rozmaíte pokusy wpádniecie.
† Wiedzac iż doświádeczenie wiáry wáśsey spáwu-
ie ćierpliwość. † A ćierpliwość niechay ma dośko-
náły wczynieć : ábyście byli dośkonáli y zupełni / żeby
wam ni ná czym nie schodziło. † A iesli który z was
potrzebuie' mądrości / niechże prosi y Bogá który
obfície' wśrtekim dawa / a nie wymawia : a będzie
mu daná. † A b niech prosi z wiára nie nie watpiac.
Bo ktoć watpi / ten podobny jest wátu morskiemu /
wiatrem wzruszonemu y miotanemu. † przetoż niech
on cłowiek nie mniema áby co miał wśiać od pá-
ná. † Máz vmysłu dwoistego nieśtáteczny jest we
wśech drogách swoich. † A niech sie brát podty chlubi
bi / w podwyższeniu swoim. † a bogáty / w podłóści
swoiey : boć przeminie iáko kwiát trawny. † Abo-
wiem wśto słońce z wpalenim / y vsuszyło trawę / y

1

A

2

3

4

5

6

7

8

9

10

11

1 Rzym:
5. a 5.

b Mat: 7.

a 7. y 21.

b 22.

Mar: 11.

c 24.

Luk: 11.

b 9.

Ian 14. b

15. y 16. c

23. 24.

c Pi: 102.

c 15.

Kwiát

† To wszystkie Listy, zaraz podzieliach należeli
być potrzane jako włączonych y numery
po Jaradobę, ale a Ustawa Rzym 2a y

14.
c 18.
12a: 40.
b 6.
Piot: 1.
d 24.
11ob 5.
c 17.

kwiat iey opadł y zginęła ona śliczność oblicza iego: tak też bogaty w drogach swoich wwieǳnie.

12 ¶ d Błogosławiony mąż ktory wytrwa pokuſe: bo gdy będzie doświadczony / weźmie koronę żywota / ktora obiecał Bog tym którzy go miłują.

13 ¶ Żaden gdy bywa kuſon / niech nie mówi że od Boga bywa kuſon. Albowiem Bog nie ieſt kuſiciel

14 ſtych ludzi: a ſam niſtego nie kuſi. ¶ Lecz káżdy bywa kuſony od właſney poſadliwoſci poćiągniony y

15 przynęcony. ¶ Za tym poſadliwość poczawſzy / rodzi grzech: a grzech wykończeni / rodzi śmierć. ¶ Nie

16 myſlicieſ ſie tedy bracia moi miłi.

17 ¶ Wſelki datek dobry / y wſelki dar doſkonáły / z wyſocza ieſt / ſſtepujący od Oycá ſwiałtoſci / y kto

18 rego nie maſz odmian / ani zaciemienia ná przemiáne.

19 ¶ Dobrowolnie *porodził nas ſłowem prawdy / żebyſmy byli nieiákim początkiem ſtworzenia iego.

20 ¶ Wiećcie bracia moi miłi / Al niech wſelki czołwieć będzie przedki ku ſłuchaniu: a leniwy ku mowie

21 niu / y leniwy ku gniewowi.

22 ¶ Boć gniew meſzá nie ſpráwnie ſpráwiedliwośći Bożej. ¶ Przetoż odłóżywſy wſelákie plugá

23 ſtwo y obſtoſć złoſci / przyimićcie w ciichoſci ſłowo wſzczepione w was, ktore moſe zbáwić duſe waſze.

24 ¶ Alſ bądźcie czynicielmi ſłowa / a nie ſłucháczmi tylko: oſutawiającymi ſámych ſiebie. ¶ Bo ieſli kto

25 ieſt ſłucháczem ſłowa / a nie czynicielem: ten podobny będzie meſzowi ogladájacemu oblicze národzenia ſwego we zwierciádle. ¶ bo ſie obeſztał y obſedł

26 y wnet zapomniáł iákowy był. ¶ Lecz żebyſ pilnie wyeſztał w zákon doſkonáley wolnoſci / y wytrwał w nim / nie bedac ſłucháczem zápamietliwym / ale czynicielem weczynku: ten błogosławiony będzie w ſpráwie ſwoiey. ¶ Al ieſli kto zda ſie być náboſnym *nie

pięknoſci ábo wdzięcznoſci iego.

Leſcy o ieſt onym błęceniu. áſ do 19. wieſſá.

G.
że mie Bog kuſi. G.

Moſeſ y ták z Grackiego wyłożył: Bo P. Bog

iáko jłoſciámi náſſymi kuſon być nie moſe,

ták y ſam niſtego nie kuſi.

G.
Leſcy w 4. Wiedziele po Wielkieynocy.

*boży. L. G. N.
A ták bracia moi miłi, niech.

G.
Záczá: 52.

Leſcy w piáta Wiedzi: po Wielkieynocy.

ſie ogladał w zákonie. L.

w on doſkonáły zákon, ktory ieſt zákon wolnoſci. G.

ie. G. ták. N. G.
*miedzy wámi. G.

powściągać ięzyk swego / ale zawodzić serce swe:
tego nabożeństwo prozne jest. ¶ Nabożeństwo czy- 27
ste y niepokalane v Bogu y Oycu to jest / Nawi-
dzać sieroty y wdowy w cięściu ich: a siebie samego
zachować niezmażanym od tego świata. ¶

NAVKI Y PRZESTROGI.

Z iaka wiara
trzeba Pana Bo-
ga prosić.

A niech prosi z wiara nie nie wapiąc.) Nie śby każdy który o 6
co Pana Boga prosi / miał pewnie wierzyć / a najmniej nie wapi-
pić / że otrzyma to wszystko o co prosi: ale i nie ma nie wapić o
wszechmocności y o miłosierdziu Bożym / i y może / y chce / y go-
tow jest wysłuchać go / y dać mu to wszystko / cokolwiek mu jest po-
trzebno y pożyteczno: albo o cokolwiek godnie a przystojnie prosi.

Bog nie jest przy-
czyna grzechu.

Bog nie jest kuściiciel złych.) Strad widzi / że Bog nie jest przy- 13
czyna grzechu. Jest pokusa (mowi Augustyn S.) grzech przywo-
dzaca / Etor Pan Bog nikogo nie kuści: y jest pokusa wiary do
świadczenia / Etor Pan Bog cslowieka kuści raczy.

Pożadliwość sa-
mą grzechem
nie jest.

Pożadliwość poczyni / rodzi grzech.) Oto widzi / że pożadli- 15
wość samą z siebie grzechem nie jest: iako falesnie wcz bierety
cy: iedno kiedy na nie cslowiek wymyslnie zezwala. Wo iako Au-
gustyn S. to miejsce wykłada / Insa jest matka rodzaca / a insy
plod wrodzony. Pożadliwość jest iako matka / a grzech jest plod.
Lecz pożadliwość nie rodzi / iesli pierwey nie pocinie: a nie po-
czyni / iesli nie otrzyma wymyslnego na zle zezwolenia. ¶ przetoż
walczy my przeciwko tej / aby nie poczeła y nie porodziła grzechu.

Nie każdy
grzech jest śmier-
telny.

A grzech wykonany.) Obacz / i nie wszelki grzech / y nie każde 15
zezwolenie ku pożadliwości jest śmiertelne / y potępienia godne:
iedno kiedy zupełnie cslowiek wymyslnie zezwala na grzech / na kto-
ry go pożadliwość ciągnie / choć aby go też skutkiem nie wykonał.

Nabożeństwo
na czym zależy.

Nabożeństwo czyste.) Widzi iż prawe nabożeństwo nie na sa- 27
mą wierze / ani na czytaniu pisma / albo na słuchaniu kazania za-
leży / ale na pełnieniu dobrych uczynków.

ROZDZIAŁ II.

1 Napomina aby w osobach nie przebieżeli. 10 Kto iedno
przekazanie sakonu przestępuje / całego sakonu przestepca jest.
14 Zaleca im uczynki dobre: pokasznać iż cslowiek z uczynków
bywa usprawiedliwiony y zbawiony / a nie z samey wiary. 16
Gdyż wiara bez uczynków umiera jest.

Bracia

De verb.
Dom.

Cont: Ju-
lian: lib: 5:
cap: 5.

Matt: 5:
28.

3. Moy: 19. c 15.	1	B Racia moi/ nie a ^z bratowaniem osob mieycie	Zaczá: 53.
4. Moy: 1. 16. c 17.	A	wiäre Pána nášego I ^{esu} Christá chwale	z przebiera
16. d 19	2	bnego. i Abowiem gdyby wšedl do zgromá	nim w osobách.
17. c 24.		dzenia wášego ma ^z máiacy złoty pierścien w šacie	
17. c 23.	3	šwietney/ wšedlby te ^z y vbogi w podilym odzieniu/	
17. c 42.		i y pátrzálibyście ná tego co noší šwietna šáte/ y	
17. a 1.	4	rzeklibyście mu: Ty siédz tu dobze: á vbogiemu	* tu. G.
		byscie rzekli/ Ty stoy tám: ábo siédz * pod podno ^z	* moim. G.
	5	kiem ^o nog moich: i áza ^z esće nie rozsádzili sami	
	6	miedzy soba/ y nie estálisće sie sedziámi mysli zlošci	
	7	wych: i Stuchaycieš bráčia moi mili: Aza ^z Bog	* šwiátá. G.
		nie obrát vbogich ^o ná tym šwiecie/ áby byli bogátemi	* G.
	8	w wierze/ y dziedzicmi kroleštwá ktore ^o Bog ^o obie	
	9	cał tym ktory go miłuiá: i A wysće zelzyli vbo	
	10	giego. Aza ^z bogacze gwałtem was nie včisťáia: y	
	11	ci ^z was do šadow nie počiagáia: i Aza ^z oni nie	G.
	12	blužnia onego zacnego imienia ktorego wzywáo	
	13	nád vámi: i Wšakže iesli zákon kroleštwi pełni	
	14	cie wedlug pismá: Bedzieš miłował bližniego šwe	* Miłuy. Hebr.
	15	go iáko šamego siebie: dobze czynicie: i lecz iesli	
	16	^o osobámi brátuienie/ grzešyćie/ y káránie od zákonu	* mácie wyglád
		iáko przestepcy odnošicie. i A ^b ktobykolwiek ^o zá	ná osoby. w oso
		chowal wšytek zákon/ á w iednymby vpadl/ estal sie	bách przebiera
		winien wšytkiego. i Bo ktory rzekl/ Nie cudzotož;	tie.
		rzekli te ^z / Nie zabíjay. A ieslibyš nie cudzotožyt/	* Abowiem ktov
		álebyš zabíjal: estates sie przestepca zákonu. i Táť	by. G.
		movcie/ y táť czynicie iáko ci ktory mácie być sa	
		dzeni przez zákon wolnošci. i Abowiem šad bez mi	
		łošierdzia będzie temu ktory miłošierdzia nie czynil.	
		A miłošierdzie přewyžša šad.	* chlubi sie prze
		i Což zá pożytek bráčia moi/ gdyby kto mowil iž ma	tiw šadowi. G.
		wiäre: á vczynkowby nie miał: Ižali go može wiára	Zacz: 54.
		zbáwić: i A iesliby brát ábo šioštrá byli ^o nádzy/ y nie	
		dostawátoby im powšedniey żywnošci: i á rzekli by	

śamą przez sie.

G.

z czynkow

twoich. G.

* moich. G.

martwa 5 L.

K. G. S.

* y. G.

im ktory z was: Jdźcie w pokoiu/ zgrzeycie sie a na-
 syćcie sie: a nie dąlibyscie im rzeczy potrzebnych ciału:
 coż tego za pożytek? Takżec y wiara/ iestliby nie mia-
 17
 18
 19
 20
 21
 22
 23
 24
 25
 26
 27
 28
 29
 30
 31
 32
 33
 34
 35
 36
 37
 38
 39
 40
 41
 42
 43
 44
 45
 46
 47
 48
 49
 50
 51
 52
 53
 54
 55
 56
 57
 58
 59
 60
 61
 62
 63
 64
 65
 66
 67
 68
 69
 70
 71
 72
 73
 74
 75
 76
 77
 78
 79
 80
 81
 82
 83
 84
 85
 86
 87
 88
 89
 90
 91
 92
 93
 94
 95
 96
 97
 98
 99
 100
 101
 102
 103
 104
 105
 106
 107
 108
 109
 110
 111
 112
 113
 114
 115
 116
 117
 118
 119
 120
 121
 122
 123
 124
 125
 126
 127
 128
 129
 130
 131
 132
 133
 134
 135
 136
 137
 138
 139
 140
 141
 142
 143
 144
 145
 146
 147
 148
 149
 150
 151
 152
 153
 154
 155
 156
 157
 158
 159
 160
 161
 162
 163
 164
 165
 166
 167
 168
 169
 170
 171
 172
 173
 174
 175
 176
 177
 178
 179
 180
 181
 182
 183
 184
 185
 186
 187
 188
 189
 190
 191
 192
 193
 194
 195
 196
 197
 198
 199
 200
 201
 202
 203
 204
 205
 206
 207
 208
 209
 210
 211
 212
 213
 214
 215
 216
 217
 218
 219
 220
 221
 222
 223
 224
 225
 226
 227
 228
 229
 230
 231
 232
 233
 234
 235
 236
 237
 238
 239
 240
 241
 242
 243
 244
 245
 246
 247
 248
 249
 250
 251
 252
 253
 254
 255
 256
 257
 258
 259
 260
 261
 262
 263
 264
 265
 266
 267
 268
 269
 270
 271
 272
 273
 274
 275
 276
 277
 278
 279
 280
 281
 282
 283
 284
 285
 286
 287
 288
 289
 290
 291
 292
 293
 294
 295
 296
 297
 298
 299
 300
 301
 302
 303
 304
 305
 306
 307
 308
 309
 310
 311
 312
 313
 314
 315
 316
 317
 318
 319
 320
 321
 322
 323
 324
 325
 326
 327
 328
 329
 330
 331
 332
 333
 334
 335
 336
 337
 338
 339
 340
 341
 342
 343
 344
 345
 346
 347
 348
 349
 350
 351
 352
 353
 354
 355
 356
 357
 358
 359
 360
 361
 362
 363
 364
 365
 366
 367
 368
 369
 370
 371
 372
 373
 374
 375
 376
 377
 378
 379
 380
 381
 382
 383
 384
 385
 386
 387
 388
 389
 390
 391
 392
 393
 394
 395
 396
 397
 398
 399
 400
 401
 402
 403
 404
 405
 406
 407
 408
 409
 410
 411
 412
 413
 414
 415
 416
 417
 418
 419
 420
 421
 422
 423
 424
 425
 426
 427
 428
 429
 430
 431
 432
 433
 434
 435
 436
 437
 438
 439
 440
 441
 442
 443
 444
 445
 446
 447
 448
 449
 450
 451
 452
 453
 454
 455
 456
 457
 458
 459
 460
 461
 462
 463
 464
 465
 466
 467
 468
 469
 470
 471
 472
 473
 474
 475
 476
 477
 478
 479
 480
 481
 482
 483
 484
 485
 486
 487
 488
 489
 490
 491
 492
 493
 494
 495
 496
 497
 498
 499
 500
 501
 502
 503
 504
 505
 506
 507
 508
 509
 510
 511
 512
 513
 514
 515
 516
 517
 518
 519
 520
 521
 522
 523
 524
 525
 526
 527
 528
 529
 530
 531
 532
 533
 534
 535
 536
 537
 538
 539
 540
 541
 542
 543
 544
 545
 546
 547
 548
 549
 550
 551
 552
 553
 554
 555
 556
 557
 558
 559
 560
 561
 562
 563
 564
 565
 566
 567
 568
 569
 570
 571
 572
 573
 574
 575
 576
 577
 578
 579
 580
 581
 582
 583
 584
 585
 586
 587
 588
 589
 590
 591
 592
 593
 594
 595
 596
 597
 598
 599
 600
 601
 602
 603
 604
 605
 606
 607
 608
 609
 610
 611
 612
 613
 614
 615
 616
 617
 618
 619
 620
 621
 622
 623
 624
 625
 626
 627
 628
 629
 630
 631
 632
 633
 634
 635
 636
 637
 638
 639
 640
 641
 642
 643
 644
 645
 646
 647
 648
 649
 650
 651
 652
 653
 654
 655
 656
 657
 658
 659
 660
 661
 662
 663
 664
 665
 666
 667
 668
 669
 670
 671
 672
 673
 674
 675
 676
 677
 678
 679
 680
 681
 682
 683
 684
 685
 686
 687
 688
 689
 690
 691
 692
 693
 694
 695
 696
 697
 698
 699
 700
 701
 702
 703
 704
 705
 706
 707
 708
 709
 710
 711
 712
 713
 714
 715
 716
 717
 718
 719
 720
 721
 722
 723
 724
 725
 726
 727
 728
 729
 730
 731
 732
 733
 734
 735
 736
 737
 738
 739
 740
 741
 742
 743
 744
 745
 746
 747
 748
 749
 750
 751
 752
 753
 754
 755
 756
 757
 758
 759
 760
 761
 762
 763
 764
 765
 766
 767
 768
 769
 770
 771
 772
 773
 774
 775
 776
 777
 778
 779
 780
 781
 782
 783
 784
 785
 786
 787
 788
 789
 790
 791
 792
 793
 794
 795
 796
 797
 798
 799
 800
 801
 802
 803
 804
 805
 806
 807
 808
 809
 810
 811
 812
 813
 814
 815
 816
 817
 818
 819
 820
 821
 822
 823
 824
 825
 826
 827
 828
 829
 830
 831
 832
 833
 834
 835
 836
 837
 838
 839
 840
 841
 842
 843
 844
 845
 846
 847
 848
 849
 850
 851
 852
 853
 854
 855
 856
 857
 858
 859
 860
 861
 862
 863
 864
 865
 866
 867
 868
 869
 870
 871
 872
 873
 874
 875
 876
 877
 878
 879
 880
 881
 882
 883
 884
 885
 886
 887
 888
 889
 890
 891
 892
 893
 894
 895
 896
 897
 898
 899
 900
 901
 902
 903
 904
 905
 906
 907
 908
 909
 910
 911
 912
 913
 914
 915
 916
 917
 918
 919
 920
 921
 922
 923
 924
 925
 926
 927
 928
 929
 930
 931
 932
 933
 934
 935
 936
 937
 938
 939
 940
 941
 942
 943
 944
 945
 946
 947
 948
 949
 950
 951
 952
 953
 954
 955
 956
 957
 958
 959
 960
 961
 962
 963
 964
 965
 966
 967
 968
 969
 970
 971
 972
 973
 974
 975
 976
 977
 978
 979
 980
 981
 982
 983
 984
 985
 986
 987
 988
 989
 990
 991
 992
 993
 994
 995
 996
 997
 998
 999
 1000

d 1. Moy:
22. b 9.

e 1. Moy:
15. b 6.

Rzym: 4
a 3.

Galat: 3
a 6.

1. Kor: 2
a 1. a 4.

6. d 25.
Zyd: 11.
f 32.

Rzym: 15.
7.
Gal: 3. 25.
1. Kor: 12.
12.

Jaśko w osobach
brakować nie
mamy.

NAVKI Y PRZESTROGI.
 Nie z brakovaniem osob.) Nie tego chce Apostol / aby w Kse-
 cypopolitey y w zgromadzeniach nie była żadna rozność mie-
 dzy przelożonymi a poddanymi / miedzy ślächta a pospolitym
 człowiekiem / miedzy bogatym a ubogim / miedzy mężczyzną a
 białymigłowami : jaśko Włowożyczeńcy opacnie rozumieją :
 Gdyż napisano jest / Komu cześć / temu cześć. Ale abyśmy w da-
 tch y listach duchownych / y w rzeczach wiary y sakramentow/
 y zbawienia / y w rozdawaniu wrzadow duchownych / nie mieli so-
 bie ważyli ubogiego y sługe / jaśko y bogatego / Estaię y ślächćicę :
 gdyż wszyscy jedno sa w Chrystusie : wszyscy sa członkami ciała
 jednego y bractwa w Chrystusie.

Grześacy w iea

Sstał sie winien wszystkiego.) Nie żeby Etołowiek test słodzie

tem/byt

tem/ był też meşoboyca y cudzołojnikiem: ani żeby wszystkie grzechy były równe: ani żeby człowiek tak ciężko miał być karany za przestępstwo jednego przestępstwa/ tak za przestępstwo wszystkich. Ale i wypełnienie zakonu jest miłość/ a na dwu przykazaniach o miłości zawisł wszystkie zakon y prorocy: słusnie sie stało wzniesienie wszystkiego ten/ który grzesząc śmiertelnie/ czyni co przeciwko tej miłości na krócy wszystko zawisło. August: epist: 29.

dny, iako jest winien wszystkiego.

14 Coż ja pożytek.) Wszystkie ten dyskurs tak iasny/ jest przeciw dsiśtejszym odświepienicom/ przypisującym wspaniałowienie y zbawienie samey wierze: y tak nam pilnie zaleca potrzebe/ zaśluge/ y złączenie z wiara czynkow dobrych/ Luter y z wiecznami swemimi nie mogąc wykreślić tak iasnego pisma/ zgolił ten list odrzucił/ y łomtanym nazywał. Kálwin lepał z swemimi ma gi za pewne pismo y za słowo Boże. Taki sie zgadzają Nowangelikowie w tak poważney rzeczy.

Wspaniałowienie z czynkow, a nie z samey wiary.

Zgodą odświepiencom.

19 Y czuć wierze.) Wiara bez miłości jest wiara dyabelska: wiara z miłością y z czynkami dobrymi jest wiara Chrześcijańska. August: in epist: Ioan: tract: 10.

Wiara dyabelska.

21 Abrahám izali nie z czynkow.) To miejsce objaśnia nam ono co Páwel S. napisał. Iż człowiek wspaniałowiony bywa/ bez czynkow zakonu. Przetoż tegoż Abrahám Jákub S. na przykład przywołu/ którego też Páwel S. przywołł. W tak się ci dwá Apostołowie nadobnie zgadzają. Bo Páwel S. mówi o czynkach wprzędających wiare: kiedy pisze/ iż z takich Abrahám nie był przed Bogiem wspaniałowiony: Gdyż bez wiary nie jest rzecz podobna Bogu się podobać. A Jákub S. mówi o czynkach z wiary pochodzących/ y z wiara złączonych: z takich Abrahám był wspaniałowiony/ a nie z samey wiary. Jedną sie na to obadwá zgadzają/ że nie samey wierze/ ale wierze po spólnu z czynkami wspaniałowienie y zbawienie przypisuje.

Wspaniałowienie z wiary y z czynkow.

23 Y nazwan jest przyjaciółem Bożym.) To przeciw wykreślowi Kálwinistickiemu/ żeby Abrahám z czynkow był wspaniałowiony/ nie przed Bogiem we wnierz/ ale wierzchu w oczach ludzkich pokazał się być wspaniałowionym. Bo tu iasnie świadocy Jákub S. Iż Abrahám przez dobre czyny stał się y był nazwan przyjacielem Bożym. A tak nie przed ludźmi tylko/ ale y przed samym Bogiem był wspaniałowiony.

Wspaniałowienie z czynkow przed Bogiem.

24 A nie z wiary tylko.) To prawie przeciw Lutrom y Kálwinistom: którzy mówią iż człowiek z wiary tylko/ albo z samey wiary/ a nie z czynkow bywa wspaniałowiony.

Sama wiara odzująca.

Jako ciąż

Wiara bez czyn-
kow.

lako ciało bez ducha.) Jako ciało umarłe/ jest przecie prawe ciało 26
to: tak wiara bez czynkow jest prawa y dobra wiara: ale do
zbawienia nieplalna y nie pożyteczna.

ROZDZIAŁ III.

1 Jezyk słości y skody wytęsza. 7 Ktory dobrze radzić jest
bardzo trudno. 15 Klądzie różność między mądrością ziemską y
niebieską.

Zacz: 55.

miszami.

odnieśmy. G.

S.

A iako. N. L.

Oto. G.

y. 3 L. K. G. S.

á wielce siechlu
bi. G.

świat. G.

* Takci. G.

y ryb mor-
skich. G.

rozumem ludz-
kim.

nieubamowia-
ne. G.

M Jechay was nie a wiele będzie nauczycielmi
bracia moi/ wiedzac iż wietrzy sad odniesie-
cie. 1 Abowiem w wielu wpadamy wшысьcy.
Jesli kto w mowie nie wpada: ten jest mąż doskona-
ly. Ktory też może powściągać wшыtko ciało. 1 Nie-
śliż koniom wedzidla w geby wprawniemy przeto
aby nam poslušne byly/ też wшыtko ich ciało obra-
camy. 1 A oto okrety/ tak wielkie bedac/ y gdy ie-
srogie wiatry pedza: iednak obracane bywaja od ma-
lutkiego steru/ gdzie iedno jest wola sternikowa.
1 Takci y iezyk acz jest członek malutki/ ale wiel-
gie rzeczy podnosi. Oto iako nialy ogień/ iako wiel-
ki las spala! 1 Niezykci/ jest ogień/ powsiechność
nieprawości. * Jezyk postanowiony jest między
człontkami naszymi/ Ktory plugawi wшыtko ciało/ y za-
pala kolo narodzenia naszego zapalony od ognia pie-
kielnego. 1 Abowiem wшыtkie przyrodzenie zwie-
rzat y ptakow y gadzin y innych dawa sie vskromić/
y okrocone jest przyrodzeniem ludzkim. 1 lecz iezyk
żaden z ludzi nie może okrocić: zle niespokoyne pe-
ne iadu śmiertelnego. 1 Przezeń błogosławimy
Boga y Oycę: y przezeń przeklinamy ludzi ktorzy na
podobienstwo Boże sprawieni sa. 1 3 tychże vst wy-
chodzi błogosławienstwo y przeklectwo. Nie mać
to tak być bracia moi.

Zacz: 56.

olwki. G.

1 Izali stół z iednegoż źrzedla wypuszcza sódka 11
gorzka wode? 1 Izali może/ bracia moi/ figa win 12

ne iago

1 a Mat: 23.
a 8.

12.
13.
14.
15.
16.
17.
18.
19.
20.

ne iągody' rodzić: ábo winna máćica figi? Ták te-
 13 3e. ¶ Któryż z was' mady y ćwiczony? Niechże
 14 pokaże z dobrego obcowania uczynki swe iągodney
 D madrości. ¶ Lecz iesli zazdrość gorzka macie/ y spo-
 15 ry' sa' w sercach waszych: nie chlubcieś sie ani kła-
 16 maycie przeciwko prawdzie. ¶ ábowiem' nie iesci
 17 tá madrość z gory sstepniaca: ále iest ziemsta/ cieles-
 18 sna/ dyabellsta. ¶ Bo gdzieć zazdrość y spor; tamci
 niestáteczność / y wszelaka zła spráwa. ¶ Lecz ma-
 drość ktora iest z gory/ naprzód iesci czysta: potym
 spokoyna / skromna / powolna / przyzwalaíaca do-
 brym' / pełna miłosierdzia y owocow dobrych / nie
 śáciuiaca/ ani obtudna. ¶ A owoc spráwiedliwosci/
 w pokoiu bywa śiany/ tym ktorzy pokoy czynia.

zaden stok sło-
 ney y słodkiej
 wody. G.
 Iesli który z
 was G.
 7 L. G. S.
 G.

4 L. G. S.

1 Niechay was nie wiele będzie nauczycielmi.) Nie sąkásuteci/ áby
 wiele mistrzow ábo nauczycielow/ byle godnych á zgodnych / w
 2 Kościele być nie miało: gory sie y sam Páwel Doktorem y ná-
 3 uczycielem Poganow nazywa. Ale to náprzeciw fächermistrzom
 4 mowi: Jácy byli oni/ ktorzy skoro sie okrzestili/ vszad náuczánta
 5 inszych sobie przywlaszczáli: y do Antyochiey sedusy náuczáli / i
 6 żaden bez obżezania zbawion być nie moze. Tácy byli y oni kto-
 7 rzy chcieli być miáni za doktory zákonu / nie rozumieiac ani coby
 mówili/ ani coby twirdzili.

Mistrzowie ká-
 cerscy.

ROZDZIAL IIII.

1 Pożadliwosciám służyć nie mamy. 7 Ale sie dyablu sprze-
 2 wiać. 8 A ku Bogu sie przybliżać. 11 A społeczna miłość zácho-
 12 wać między soba. 13 Rzeczy niepewne poruczywszy opátzno-
 14 ści Bożey.

1 **S** Kadze walki y zwády między wámi? Izali
 A nie stad: z požadliwosci' waszych ktore wo-
 2 ſia w członkach waszych. ¶ Požadacie: á
 nie macie. zabićcie/ y zawisni iestescie: á nie moze-
 cie dostać. wádzicie sie y walczyćcie: á nie macie/ dla

z roskoszy G.

3 h h h h

tego iz

* na roskośściach G.
 * y cudzołożnic. 1 L. K. G.
 * nieprzyjania. G.
 * w nas 1 L. G.
 S.
 * Pan. G.
 Zaczá: 57. 1 Przybliżaycie sie ku Bogu: á przybliży sie ku wam. Ochedoźcie rece/ grzesznicy: y oczyszcćcie sercá/ wy umysłu dwoiśtego. 2 Wreczćcie sie/ y żátulycć/ y ptáčćcie: śmiech wasz niech sie obroci w żáłość / á wesele w smutek. 3 Umizćcie sie przed oblicznością Pańską: á podwyżsy was. 4 Nie omawiaycćcie jeden drugiego bráćia moř. Kto omawia brátá/ ábo ktorý sadzi brátá swego: omawia zákon/ y sadzi zákon. 5 Iesli sadziś zákon: nie iesłeś czynicielem zákonu/ ále sedzia. 6 Jeden iesť bowiem zákonodawcá/ y sedzia ktorý może zágubić y zachowác. 7 Al by ktos iesť co sadziś bliźniego? 8 Oco teraz wy co mowićcie; Dżis ábo iutro potedziemy do tego miásta/ y zmieřkamy tam rok* / y bedziemy kupczyć / y zyszczeni. 9 (ktorzy niewiećcie co iutro bedzie. Bo coż iesť żywot wasz? Pará iesť* okázniaca sie ná máty czás/ á potym niřceziaca) 10 miásto tego cobysćcie mieli mowić: Bedzieli Pan chćiał: y / Iesli bedziemy żywi/ uczynimy to ábo owo. 11 Al teraz chlubićcie sie w hárdościách waszych. Wřelkie chlubienie tákie złořliwe iesť. 12 Kto tedy wie co dobrze czynić / á nie czyni; iesť mu to grzechem.

a 1. Moy:
 5. a 5. y
 5. d 21.
 b 1. Ian 2.
 c 15.
 c 1an 15.
 c 19.
 d 1. Piot:
 5. b 5.
 e Przy: 3.
 d 34.
 f Ephe: 4.
 f 27.
 i. Piot: 5.
 c 9.
 g 1. Piot:
 5. b 6.

h Rzym:
 14. a 4.

8 Oczyszczyajcie serca. Oto y człowiek może oczyścić sam siebie y
serce swoje. Co nie nie wymiata łasce Bożej: choć ona jest przed-
nieyszą przyczyną tego oczyszczenia. A tak bładza sektarze / kiedy
mowia / żeby sie tym co vblisáło zaśladze mekci Pánstkey / kiedy tak
tey skutki wczynkom naszym bywáta przypisowane.

Człowiek może
sam siebie oczy-
ścić.

ROZDZIAŁ V.

1 Bogaczom v bogie ústnacyim / ciężka pomsta grozi. 7 A v
bogiemu cierpliwości v pomina. 12 Przysięgi záfázuie. 14 Nie-
mocne oletem S. Káplanom mázáć káze. 16 A grzechow sie spo-
wiádać. Jáko možná jest modlitwa sprawiedliwego. 19 Wble-
dni ku poznaniu prawdy máta być przywodzeni.

1 **W**z teraz bogacze / plączcie / nárzekáiac ná
A nedze wáše ktore przyida ná was. 7 Bogac-
2 two wáše zbotwíáło : á fáty wáše mole po-
3 gryzły. 7 Złoto y srebro wáše pordzewíáło : á rdzá
ich bedzie wam ná świádecstwo / y požrze ciáta wáše
iáko ogień. Stárbiliście sobie gniew w ostatnie
4 dni. 7 Oto zapláta robotníkow ktorzy želi polá
wáše / od was zátrzymána / wola : y wotanie ich we-
5 sto do vsu Pána zastepow. 7 Zylíście w rostosách
B ná ziemi* / y w zbytkách wytuczylíście sercá wáše*
6 w dzień zabiánia. 7 Przywiedlíście y zámordo-
wálíście sprawiedliwego / á nie sprzeciwił sie wam.
7 7 Przetoz cierpliwymi badźcie brácia / áz do przysćia
Pánstkiego. Oto / oracz oczekíwa drogiego owocu
ziemie : cierpliwie czekáiac ázby otrzymá* zaránny
8 y odwieczorny : 7 y wy badźcie cierpliwymi / y wtwir-
dzaycie sercá wáše : ábowiem przyblízy sie przysćie
9 Pánstkie. 7 Nie wzdychaycie iedni przeciw drugim
C brácia : ábyście nie byli sadzeni. Otoć sedzia przede
10 dziwíámi stoi. 7 Brácia * bierzcie sobie ná przykład
* vtrapienia y cierpliwości. Proroki : ktorzy mowi-
11 li imieniem Pánstkim. 7 Oto tych co cierpieli zá bło-
gośláwione mamy. Jobowe cierpliwość slyšelíście /
y koniec Pánstki widzieliście / iz * lutościwy jest Pan

* 7 L. G. S.

* y buiálicie. G.

* iáko. G.

* w swieto, kiedy
bydlo bija ná os-
fiáry.

* skazálicie. 6

L. G. S.

* L. G.

* defcz. G.
* przyblízylo sie.

5 L. G. S.

* moi. G.

* zescia złego, y
dlugiego znosze-
nia, y. N. L.

* wielce. G.

	y miłośierny. ? A naprzod bráčia moi/ nie a przysię- 12 a Mat: 5. gaycie/ ani ná niebo/ ani ná ziemię/ ani żadna inna f 34. przysięga. Ale wáśa mowa niech będzie/ Jest/ iest:	
* Tak, tak: * y to. G. w obłudność G. * iest wesoł. * kto. G.	* Nie/ nie: abyście nie wpadli w sad. ? Utrapi- 13 ny iest kto między wami: niechże sie modli. Ma* po- cieche ná sercu: niechayże śpiewa.	
	? Choruie kto między wami: niechże wzowie ká- 14 planow kościelnych/ a niech sie modla nád nim/ b po- mázuiać go oleiem w imię Páńskie. ? a modlitwa 15 wiary vzdorowi niemocne/ y wólzy mu Pán: a iestliby D w grzechách był/ beda mu odpuszczone.	b Mar: 6. b 13.
Leżęcy ná křy- żowiedni.	? Spowiadaycieś sie tedy iedni drugim grzechow 16 wáśych: y modlcie sie iedni zá drugimi abyście byli zbáwieni. ábowiem wiele może wstáwiczna prośba	
wzdrowieni. G. potężna. G.	sprawiedliwe. ? Eliáš/ był człowiek nam podobny 17 c 3. Krol: cierpietliwy: a modlitwa modlił sie żeby deszcz nie pá- 17. 21. dał ná ziemię / y nie pádał trzy láta y šest miesięcy. Luk: 4. ? Ad zaśie modlił sie: a niebo spuściło deszcz y ziemiá d 25. wypuściła owoc swoy. ? Bráčia moi/ iestliby sie kto- 18 d 3. Krol: ry między wami obładził od prawdy / a náwróciłby 19 16. g 41. go kto: ? niechay wie / iż ten co náwrócił grzeszni- g 45. g 45. go kto: ? niechay wie / iż ten co náwrócił grzeszni- 20	
* swoje. N. L. * żakrycie. 3 L. K. G. S.	ka od błedney drogi iego/ zbáwi dusze iego/ od śmier- ci/ y żakrywa wielkość grzechow. 	
	NAVKI Y PRZESTROGI.	
4. grzechy o pomście wołaia- ce.	Zaplátá robotnikom.) Ctery grzechy do Bogá o pomście wo- 4 1. Moy: 4. láta. Niezoboystwo dobrowolne. Grzech Sodomski. Vciśnienie 10. nie vbogich. Zaplátá robotników zatrzymána.	
laka przysięga zakazana.	Nie przysięgajcie.) Nie káżdey zgoła przysięgi zákazuje: ále 12 nierozmyslny/ niepotrzebney / bez słusney przyczyny / z popedli- wością/ y ze złego wyciąu pochodzący. W czym serzey Mat: 5. 34.	1. Moy: 16 20. 2. Moy: 3. 9.
Sakrament oślá- tniego pomá- nia.	Pomázuiac go oleiem.) Tu mámy Sakrament oślátnego po- 14 mázania/ od Pána Chrystusa wstáwiony/ od s. Jákuaba zálecony/ od kościoła Kátholického przyety/ y aż do czasow nášych wstá- wie zachowány. Ktory ma w sobie to wšytko/ co należy do prá- wego Sakramentu: Káplaná kościelnego / Ktory gi dáie: zná- zwierzchni/ oleiem świętym pomázanie/ y z modlitwa wiary: 	1. Jak: 5. 4.

biernice / poſtrępienie chorego / y odpuszczenie grzechow: Wſtáwe
Pániſta / Etoſa ſie z ták ſtáreſzney obiernice Aſtoſtoſkiej poſázúte.
Boby tego Aſtoſtol ták ámtele nie obiecowal: by byl tego ſam
Pan Chriſtus nie przyſzazal / y nie poſtánowil. Mamy y troiáki
ſtutek y pożytek tego Sákrámentu wyráſzony. Jeden ácz przed
nieyſzy / ák poſpolity y innym Sákrámentom; że odpuszcza grze-
chy / nie tylko powſzednie / ále y ámiertelne niewiádomie y zápas
mierále. Drugi właſny tego Sákrámentu; że cſlowieſká przed á-
mieráta ſtrwożonego / y boleſciámi ſciſnioné^o ochładza / y macnia.
y poſtrępia. Tzeci; że teſz cſásem y zdrowie cieſneſne przywraca.

Skutki iego.

1.

2.

3.

Spowiedz przed
ludzi.

16 Spowiádaycie ſie iedni drugim.) To ieſt nie tylko ſámemu Bo-
gu / ále ludzie ludziom: wy Etoſzy potrzebuiecie rozgrzeſzenia /
tym Etoſzy moc rozgrzeſzenia máta. Bo te ſłowá o Sákrámen-
tálney ſpowiedzi rozumieáa wiele Doktorowie: Origenes Hom. 2.
in Leuit. Chryſoſt: lib: 3. de ſacerd. Auguſt: Hom: 12. ex lib. 50.
Homil. Bernardus Med: cap: 9. Beda in hunc locum. Hugo de S.
Viſt: lib: 2. de Sacram: par: 14. cap: 1.

20 Zbáwi duſze iego.) Tu wiádzimy iſ to chwale Bożey nie nie wy-
muie / kiedy zbáwienie ludſkie bywa przypisáne Etoſemu cſlowie-
ſkowi / ábo ániolowi / ná niebie ábo ná ziemi: táko pierwſzey po-
Bogu przyczyńie zbáwienia: badz przez modlitwy y przyſcyny:
badz przez karánie y nápominiánie / y Etoſeſkolwiek inne ſpoſoby.
A wiády ták ſa ſporni odſtrępienci / iſ ácierpieć nie mogá / kiedy
Pánie náſwietſza ábo inne ſwiete zowiemy ſprawcámi / ábo przy-
czynámi náſzego zbáwienia.

Y ludzie zbáwiá
ia duſe.

Argument pierwſzego y wtorego Liſtu Piotrá S.

Byli ná on cſás / táko y dzis v náſ / tácy zwodzieſcie / Etoſzy
obchodzili náuczátac ſámej wiáry / tákoby dobre wczynſi
nie byly potrzebne / ábo nie nie záſlugiace: Byly nád to wiel-
kiey cieſkie przeſládownáta / Etoſemi przyſiſtano wierne / áby ſie
Chriſtuſa y wiáry iego záprzeli. Przetož tu Piotr S. nápomina
wiernych; žydowſtwá náwroconych / áby ſie áni przeſládowná-
niu zwycięży / áni fałſzertom zwodzić nie dáli: ále áby w wierze
Chriſtuſowej ſtáreſznie ſtoiac / niewinnoſć ná krzye obiecána do
ſoná zácho páli / wſzedom choć y niewiernym poſuſni byli / á po-
bożnie y enotliwie żyli ná tym ſwiete. W pierwſzym liſcie wie-
cey ſie báwi w pominiániem y wtwierdzániem przeciw przeſládo-
wánin: ále w wtorym wiecey przeciw zwodnikom mowi: táko y
Judaſ Aſtoſtol w liſcie ſwoim.

LIST S. PIO- TRA APOSTO- LA * PIERWSZY.

ROZDZIAŁ I.

1 Dziekuję Bogu za powołanie ich do wiary / y do żywota wiecznego. 6 Ktorego jednak przez wiele listów dopisywać mamy. 10 O którym Prorocy prorołowali. 13 Wspomina ich ku czystemu żywotowi. 15 Jako przystoi tym / którzy krew Chrystusowa są odkupieni.

Zaczá: 58.

Leżcia w dzień
stolicy S. Pio-
tra Apostoła.

W poświęceniu
G.

Leżcia o wie-
lu Męczenn-
kach po wiel-
kieynocy.

Raduiećcie się. 6
L. G.

* gínacc. G.

Miotr Apostol Jhesuś Christus /
wybránym przychodniom rosproszonym
po Poncie / Galácii / Kappadociei /
Aziei y Bithyniei / i wedle przeyrze-
nia Bogá Oycá / ku poświęceniu Ducha / ku po-
słuszeństwu y pokropieniu krwi Jhesuś Christusá:
Laska y pokoy niech się wam rozmnoży.

i 2 Błogosławiony Bog y Ociec Pána nášego
Jesu Christá / który wedle wielkiego miłosierdzia
swego odrodził nas ku nadziei żywey / przez zmar-
twychwstanie Jhesuś Christusá / i ku dziedziectwu
nieśkazitelnemu / y niepokalanemu / y nie zwiędtemu /
ná niebiesiach prze was zachowaniem / i których
Bog mocá swojá strzeże przez wiare ku zbawieniu /
zgotowanemu aby się okazało czasú ostatecznego.
i 3 W czym radować się będziecie podejmując teraz
jesliże potrzeba trosk wtrapienia w rozmaitych po-
kusach : i aby doświadczenie wiary waszey daleko ko-
stownieysze nád złoto * (ktorego przez ogień probu-
ia) byto nálezione wam ku chwale y czci y slawie
gdy się obiawi Jhesus Christus : 4

i Ktorego

1
A

2

3

4

5

6

B

7

2. Kor. 1.
a 3.
Eph. 1.
a 5.

- 8 ¶ Ktorego nie widziawszy / miłujecie: w ktorego
 też teraz nie widząc go^o wierzyćcie^o a wierząc raduię^o ¶ IL. G. S.
 9 cie sie weselim niewymownym y chwalebny: ¶ od
 10 nosząc koniec wiary waszej / zbawienie dusz*. ¶ O *wasych. L. S.
 którym zbawieniu wywiadowali sie y badali Pro-
 rocy / ktorzy o przyszley na was łasce prorokowali;
 11 ¶ badając sie na ktory albo na iaki czas wstąpowal/
 ktory w nich był duch Chrystusow: świadcząc pier-
 12 wey o wtrapieniach tych ktore miały przyjść na Chri-
 stusa / y o^o chwałach za tym idących: ¶ Ktorem obja-
 C wiono było / iż nie samym sobie / ale wam tym w slu-
 gowali co sie teraz wam opowiedą przez ty ktorzy
 wam Ewangelia przepowiadali / przez Duchá S. z
 niebá posłanego / na ktorego^o pragną patrzyć anio-
 13 lowie. ¶ Przetoż przepasawszy biodra umysłu wasze-
 go / trzeźwymi^o będąc^o doskonałe^o miejcie nadzieie o
 łasce wam ofiarowanej / przez objawienie Chrystusa
 14 Jhesusa: ¶ iako posłusne dzieci / nie przypodobając sie
 przestym požądliwościom^o ktore były w nieumiejet-
 15 ności waszej: ¶ ale według onego Świętego ktory
 was wezwał; y wy bądźcie świętymi we wszelakim
 16 obcowaniu: ¶ ponieważ napisano jest: b^o Bądźcie
 17 świętymi / iżem ja jest święty. ¶ A jeśli wzywacie
 Oycá tego ktory^c bez względu na osoby sędzi wedle
 18 skutku każdego: w boiaźni^o trawćcie czas przemie-
 stowania waszego. ¶ d^o Wiedząc iż nie rzeczami ska-
 telnymi złotem albo srebrem iestecie wykupieni od
 19 próżnego obcowania waszego od oycow podanego:
 19 ¶ ale droga krewia iako baranka nienagannego y
 D niepokalanego Chrystusa / ¶ acz przeżywanego przed
 20 założeniem świętą; ale tych czasow ofiaterczych o-
 21 znaymionego dla was / ¶ ktorzy przezeń^o wiernymi
 iestecie Bogu^o ktory go wzbudził z martwych / y dał
 mu chwałę / aby wiara y nadzieia wasza^o w Bogu^o by-
 ła. ¶ Oczy-
 21 wierzyliscie
 w Bogá. G.
 ku Bogu. I L.
 G. S.

* albo sławách.

na ktore. 2 L.
G. S.
doskonali. N.
L.wierzyliscie
w Bogá. G.
ku Bogu. I L.
G. S.

prawdy. G.
*przez Duchá.
G.

człowiecza. G.

Słowo Boże v.
stinie podane.

22 **ta. i** Oczyszcivszy dusze wasze w posłuszeństwie mi-
23 **łości** * ku nieobludney braterskiej miłości / z seze-
go serca iedni drugie miluycie vprzezymie : i odrodze-
ni nie z nasienia skazitelnego / ale skazy nieznaiace-
go / przez slowo Boga żywego y trwaiacego na wie-
24 **ki. i** Poniewaz wselkie ciato iako trawa : a wsel-
ka chwata iego iako kwiat trawy. vshla trawa / y
kwiat iey upadl. i Lecz slowo Boze trwa na wieki.
25 **A toć jest slowo / ktore v was jest przepowiadane.**

(A toć jest slowo.) Obacz iako Piotr s. slowo Boze / ktore trwa
na wieki / opisute : Jest / prawi / to ktore jest vstinie podane y prze-
powiadane / a nie to samo ktore jest napisane. Iako y Pawel s.
slowo Boze zowie slowem sluchanym abo slyszanim. Bo wiará
prawi jest z sluchania / a sluchanie przez slowo Boze. Wladza tedy
sektarzy / ktorzy trádicy Apostolskich / to jest slowá Bozego bez
pisina y slownie podanego nie przyimna / y ktorzy samo pismo
slowem Bozym zowa.

ROZDZIAŁ II.

1 Odrzuivszy wselka zlosć y obludność. 4 Odrodzeni do
Chrystusa kámenia żywego niechay przystepnia wierzac. 9 Kto-
rzy sa rodziatem wybranym. 10 Co przedtym byli ludem odrzu-
conym. 11 Upomina / aby iako cudzoziemcy wstrzymáli sie od
wsech świeckich rzeczy. 13 A byli poslusni przelozonym. 19 A
izby cierpieli vtrapienia : 21 Wskáduiac w tym Chrystá Pána.

W sobótce
po Wielkiej nocy

*rostopne bez
zdrády mleka.
4 L. K. G. S.

G.

Gdyżecie. G.

I L. G. S.

dobrotliwy. G.

dom duchow-
ny. 3 L. K. G. S.

1 **3** Lozywshy tedy wselaka zlosć / y wselaka zdra-
2 **de** / y obludności / y zazdrości / y wshytkie obmo-
3 **wista** / i iako dopiero narodzone dziateczki /
4 **rostopni** bez zdrády mleka / pozadaycie : abyście w
5 **nim** wrosli ku zbawieniu. i iestlisć iedno skosto-
wáli iz si. dki iest Pan. i Do ktorego przystapiw-
shy kámenia żywego / acz od ludzi odrzuconego / ale
od Boga wybranego y wczeczonego : i y wy iako ży-
we kámenie buduycie sie / domy duchowne / káplán-
stwo święte / ku ofiarowaniu duchownych ofiar /

przyiemnych

f Iza: 40.

b 6.

Syr: 14.

c 18.

Iakub: 1.

b 10.

i. Thef: 2.

13.

Rzym: 10.

17.

d Rzym:

6. a 4.

Ephe: 4.

c 22.

Kolof: 3.

b 8.

Zyd: 12.

a 1.

12: 25.	6	przyiemnych Bogu przez Jესusá Chrystusá. i Przeko	<i>Wszystko</i>
15.		w piśmie stoi: Oto ^b kláde w Syonie kámién przed	<i>ariz w Syonie</i>
czym: 9.	7	niefy ^w wegielny wybrány / kóstowny / á kto weń w	<i>narozny.</i>
33.	B	wierzy / nie będzie zawstydzon. i Wam tedy wierza	
Psalm: 117		cym wczciwością iest: á niewiernym ^c kámién ktory	
22.		odzućili budujący / ten sie sstał zá głowe węgielna:	
Mat: 21.	8	i y ^d kámiénem obrażenia / y opoka zgorśienía / tym	<i>Rzym oślo</i>
d 42.		ktorzy sie o słowo obrażáia / y nie wierza / ná co też	<i>gyszonia</i>
21.	9	pořtanowieni sá. i ^e Lecz wy iestecie rodziátem wy	
d 42.		bránym / krolowskim káptáństwem / narodem świe	
21.		tym / ludem nábytym: ábyście enoty opowiedáli te	
21.		go ktory was wezwał z ciemności ku swoiey przedzi	
21.	10	wney światłości. i f Ktorzyście niekiedy byli nie lu	
21.		dem: á teraz ludem Bozym. Ktorzyście nie doználi	
21.		miłosierdzia: á terazescie miłosierdzia doználi.	
21.	11	i g Namileyfy / proře was' iáko obcych y przy	<i>Lekeja w trze</i>
21.	C	chodniow / ábyście sie wstrzymawali od požadliwo	<i>cia Nledstele</i>
21.	12	ści cielesnych ktore waleza przeciwno dusy: i h má	<i>po Wielkiej</i>
21.		iac obcowanie wáše pocziwe miedzy Pogány: áby	<i>nocy.</i>
21.		w tym w czym was pomawiaia iáko zloczynice / z do	<i>2 L. G.</i>
21.		brych uczynkow przypátrzywszy sie wam / chwálili	
21.	13	Bogá w dzień náwiedzenia. i ⁱ Badzcieś tedy pod	
21.		dáni wśelkiemu ludzkiemu stworzeniu dla Pána:	
21.	14	choćiaż krolowi / iáko przewyřśháiacemu: i ^j choćiaż	
21.		stárořtam / iáko przenieř pořtánym ku pomście zloczyni	
21.	15	cow / á ku chwale dobrze czyniácych. i ^k Gdyž tak iest	
21.		wola Boża / ábyście dobrze czyniáć wřtá zarkáli nie	
21.	16	umiejetnym á glupim ludziom. i ^l Jáko wolni / á nie	
21.		iáko by máiac wolnořć zařlona zlořci / ále iáko slu	
21.	17	dy Boży. i ^m Wřytki czćicie. k Bráterřwo miłuy	
21.	D	cie. Bogá sie boycie. Krolá czćicie. i ⁿ Studzy /	
21.		badzcie poddáni pánom we wřytkiey boiáźni / nie	
21.	18	tylko debrym y řlonym / ále też y przyřrym. i ^o Bo	<i>rgecz Bogu mi</i>
21.	19	m toć iáka. 	<i>la.</i>

przeto iż Bogą
poznał.
Łaska. N. L.
* y. 3 L. G. S.
cierpiac. 4 L.
G. S.

Zaczá: 59.

Lecz w wto
rat niedziele po
Wielkieynocy.
żawas. L. G. N.
nam. 3 L. G. N.
S.

Lecz podawał
sądzacemu sprá
wiedliwie G. to
jest pomste po
ruczał.
dozorcy ábo o
piekuná.

Káplánstwo
dwoiákie.

wolność Ewán
gelikowska.

Posłuszeństwo.

Jesli kto dla sumnienia Bożego odnosi stráunki/
cierpiac bezwinnie. ? Bo co za chwala: iesli grze
szac / á policzkwani bedac cierpicie: Ale iesli do
bize czyniac / * cierpliwie znosić: toć jest łaska v
Bogá. ? Abowiem ná to wezwani ieslesćie:

Boć y Christus vćierpiat 'zá nas' zostáwuiac
wam przyktad ábysćie násládownáli stop ie°. ? "Kto
ry grzechu nie uczynił / áni náleżóna bylá zdráda w
vściech iego. ? Ktory zláiany bedac / nie odláiat: v
trapienie cierpiac / nie groził: "Lecz sie podawał te
mu ktory go niespráwiedliwie sádził". ? Ktory sam ná
ciele swym grzechy náse nosił ná drzewie: ábysiny v
márwšy grzechom / żyli spráwiedliwosci: Ktorego
śiniálosćia ieslesćie vleczeni. ? Bosćie byli iáko o
wce bładzace: ále teraz ieslesćie námiroceni do pá
sterzá y 'biskupá' duś wáśych. ☩

NAVKI Y PRZESTROGI.

Káplánstwo swięte.) Acz wšyscy wierni sa duchownymi ká
plany / Ktory duchowne ofiáry / chwały / modlitw / y dzieł czynienia
ofiárować máia: wšákże nie wšyscy máia mocy przepowiadá
nia słowá Bożego / y ofiárowánie ofiáry Wšeyś. y sárowánie ś.
Sákrámenty: iedno ái Ktory ná to osobliwie sa powołáni y po
świeceni. Jáko też wšyscy wierni sa názwáni krolimi: ácz nie
wšyscy docześnie kroluá.

Máiac wolność zaslóna złości.) Táki czynia sektarze csásow ná
śych: Ktory pod zaslóná Ewángelickiey wolności / niechca być
przełożonym duchownym y swięćim posłusni: owšem práwá
táć duchowne iáko y swięćie łamia.

Ale też y przykrym.) To przeciw Wšlęwitom y ich násládo
wcom / Ktory vczá iś poddáni nie powinni być posłusni pánu
swemu / gdyby vpadł w iáki grzech śmiertelny.

ROZDZIAŁ III.

1 y 7 Czy son y mešov swoicy powinności. 3 Jáki ma być
vbior białogłowski. 5 Nápomina ku wšelákim cnotám. 14 A

isby przykładem Pána Chrystusowym znosił przeciwnictwa.
21 A iś przez Krześ bywamy zbawieni: ná podobieństwo onych/
ktorych w Korbáiu Noego byli zachowani.

1 **T**akże y a żony niech beda poddane mężom
A swoim: aby też iesli ktorzy nie wierza słowu
Bosemu, przez spolne z żonami mieszkanie bez
2 słowa pozyskani byli / i obaczywszy czyste w boiaźni
3 obcowanie wáše. i b Których ochedośtwo niech be-
4 dzie nie ono zwierchowne w trąsieniu wóśow / ábo
w nośeniach złotych / ábo w ubieraniu w śáty: i ale
stryty on serdeczny człowiek / w nieskázaniu spotoy-
5 nego y skromnego ducha / ktory jest przed obliczno-
ścią Boga kościorny. i Abowiem ták niekiedy y
6 świete niewiasty wśaiace w Bogu / ubierały sie / be-
7 dac poddane mężom swoim. i Jáko^c Sará poslu-
B śna była Abrahámowi / nazywając go panem: i kto-
8 rey iestescie^c córkami / czyniac dobrze / á nie boiac sie
9 żadnego postrachu. i d Także mężowie / mieszkając
z nimi wedle vmieietności / wyrządzając wczciwość
iáko słabsemu naczyniu niewieścitemu / iáko też spol-
nym dziedziczkom / iáki^c żywota^c: aby sie nie przery-
wały modlitwy wáše.

8 i e Al w wierze^c wszyscy badźcie iednakięgo rozu-
mienia / spolem cierpiac doległości / braterstwo mi-
lujac / miłośiernymi / skromnymi y pokornymi bedac:
9 i e nie oddawiać złym zá złe / ábo złaianim zá złaia-
nie: lecz przeciwnym obyczaiem błogosławiac: gdyż
ná to iestescie^c wezwani / abyście błogosławieństwo
odsiedziczyl.

10 i f Abowiem kto chce żywot miłowac / y ogladać
dni dobre: Niechże pohamnie język swoy od złego /
11 y wśia tego niech nie mowia zdrady. i g Niech sie od-
dala od złego / á niech czyni dobrze: niech szuka po-
12 koju / y niechay go ściga: i Gdyż oczy Pańskie ná

wewnętrzny.

ktoreyscie się
stały. G.spodziedzicy.
G.

jmy. G.

Leżycy w pias-
ta / i edziste po
Świątkach.A ná koniec 4
L. G. S.

Zacz: 60.

spRAWIEDLIWymi / a vsy tego ku prośbie ich : Lecz
 twarz Pániska przeciwko działającym złości. ⁹ 2
 Ktoż wam zaszkodzi / jeśli sie dobrego naśladowcami
 staniecie : ⁹ ale ^h choćabyście też co cierpieli dla
 sprawiedliwości : błogosławieni jesteście. A strachu
 ich nie strachajcie sie / ani soba trwożcie. ⁹ Lecz Pa-
 ná Chrystusa świećcie w sercach waszych.

[†] Bogá. G.

[†] ku obronie. G.

* y wiary. N. L.

[†] ábo, y z części
 wościa. G.

* iáko zło czyn-
 com. G.

Zawszy gotowymi bedac ku dosyć wzniesieniu / ka-
 żdemu domagającemu sie od was odpowiedzi / o ko-
 to tey nadzieie * Ktora w was jest : ⁹ ale i z cichosćia
 y z boiaźnią / mając sumnienie dobre : aby w tym w-
 czym was pomawiaia * / zawstydzili sie ci ktorzy po-
 twarzaia obcowanie wasze dobre w Chrystusie. ⁹ A-
 bowiem lepiej cierpieć dobrze czyniac (ieśliby wola
 Boża była) niżli źle czyniac.

Leczy w Pia-
 tek po Wiel-
 kieynocy.
[†] 5 L. G.

[†] umartwiony.

[†] ożywiony 5 L.
 G. S.

[†] duchom. L. G.
 S.

[†] osob.
[†] nas. 3 L. K. G.

⁹ ^h Gdyż y Chrystus raz umart za grzechy "nasze"
 sprawiedliwy za niesprawiedliwe : aby nas osiáro-
 wal Bogu / ácz umartwionych / ciátem / ale ożywio-
 nych / duchem. ⁹ w ktorym też sedłszy "duchem" prze-
 powiedział tym / ktorzy byli w ciemnicy : ⁹ ktorzy nie-
 kiedy niewierni byli / kiedy czekáli cierpliwosći Bo-
 żey za czasu Tóego / gdy Korab budowano : w kto-
 rym máło / to jest / ósm "duś zachowane były przez
 wodę. ⁹ Ktoemu też krzesł podobny bedac "was" też
 zbawia : nie składanie cielesnego plugastwa / ale zo-
 pytanie sumnienia dobrego przed Bogiem / przez
 smartwychwstanie JEsusa Chrystusa. ⁹ Ktory jest
 ná prawicy Bożey.

[†] G.

"polknawšy śmierć / abyśmy sie stáli dziedzicmi
 żywota wiecznego" : sedłszy do nieba / poddawšy so-
 bie ánioty y zwierchnosći y mocy.

Chrystus praw-
 dzinie sstąpił
 do piekła.

NAVKI Y PRZESTROGI.
 Tym ktorzy byli w ciemnicy.) To jest / Chrystus sstąpiwšy do-
 19
 20
 21
 22
 23
 24
 25
 26
 27
 28
 29
 30
 31
 32
 33
 34
 35
 36
 37
 38
 39
 40
 41
 42
 43
 44
 45
 46
 47
 48
 49
 50
 51
 52
 53
 54
 55
 56
 57
 58
 59
 60
 61
 62
 63
 64
 65
 66
 67
 68
 69
 70
 71
 72
 73
 74
 75
 76
 77
 78
 79
 80
 81
 82
 83
 84
 85
 86
 87
 88
 89
 90
 91
 92
 93
 94
 95
 96
 97
 98
 99
 100
 101
 102
 103
 104
 105
 106
 107
 108
 109
 110
 111
 112
 113
 114
 115
 116
 117
 118
 119
 120
 121
 122
 123
 124
 125
 126
 127
 128
 129
 130
 131
 132
 133
 134
 135
 136
 137
 138
 139
 140
 141
 142
 143
 144
 145
 146
 147
 148
 149
 150
 151
 152
 153
 154
 155
 156
 157
 158
 159
 160
 161
 162
 163
 164
 165
 166
 167
 168
 169
 170
 171
 172
 173
 174
 175
 176
 177
 178
 179
 180
 181
 182
 183
 184
 185
 186
 187
 188
 189
 190
 191
 192
 193
 194
 195
 196
 197
 198
 199
 200
 201
 202
 203
 204
 205
 206
 207
 208
 209
 210
 211
 212
 213
 214
 215
 216
 217
 218
 219
 220
 221
 222
 223
 224
 225
 226
 227
 228
 229
 230
 231
 232
 233
 234
 235
 236
 237
 238
 239
 240
 241
 242
 243
 244
 245
 246
 247
 248
 249
 250
 251
 252
 253
 254
 255
 256
 257
 258
 259
 260
 261
 262
 263
 264
 265
 266
 267
 268
 269
 270
 271
 272
 273
 274
 275
 276
 277
 278
 279
 280
 281
 282
 283
 284
 285
 286
 287
 288
 289
 290
 291
 292
 293
 294
 295
 296
 297
 298
 299
 300
 301
 302
 303
 304
 305
 306
 307
 308
 309
 310
 311
 312
 313
 314
 315
 316
 317
 318
 319
 320
 321
 322
 323
 324
 325
 326
 327
 328
 329
 330
 331
 332
 333
 334
 335
 336
 337
 338
 339
 340
 341
 342
 343
 344
 345
 346
 347
 348
 349
 350
 351
 352
 353
 354
 355
 356
 357
 358
 359
 360
 361
 362
 363
 364
 365
 366
 367
 368
 369
 370
 371
 372
 373
 374
 375
 376
 377
 378
 379
 380
 381
 382
 383
 384
 385
 386
 387
 388
 389
 390
 391
 392
 393
 394
 395
 396
 397
 398
 399
 400
 401
 402
 403
 404
 405
 406
 407
 408
 409
 410
 411
 412
 413
 414
 415
 416
 417
 418
 419
 420
 421
 422
 423
 424
 425
 426
 427
 428
 429
 430
 431
 432
 433
 434
 435
 436
 437
 438
 439
 440
 441
 442
 443
 444
 445
 446
 447
 448
 449
 450
 451
 452
 453
 454
 455
 456
 457
 458
 459
 460
 461
 462
 463
 464
 465
 466
 467
 468
 469
 470
 471
 472
 473
 474
 475
 476
 477
 478
 479
 480
 481
 482
 483
 484
 485
 486
 487
 488
 489
 490
 491
 492
 493
 494
 495
 496
 497
 498
 499
 500
 501
 502
 503
 504
 505
 506
 507
 508
 509
 510
 511
 512
 513
 514
 515
 516
 517
 518
 519
 520
 521
 522
 523
 524
 525
 526
 527
 528
 529
 530
 531
 532
 533
 534
 535
 536
 537
 538
 539
 540
 541
 542
 543
 544
 545
 546
 547
 548
 549
 550
 551
 552
 553
 554
 555
 556
 557
 558
 559
 560
 561
 562
 563
 564
 565
 566
 567
 568
 569
 570
 571
 572
 573
 574
 575
 576
 577
 578
 579
 580
 581
 582
 583
 584
 585
 586
 587
 588
 589
 590
 591
 592
 593
 594
 595
 596
 597
 598
 599
 600
 601
 602
 603
 604
 605
 606
 607
 608
 609
 610
 611
 612
 613
 614
 615
 616
 617
 618
 619
 620
 621
 622
 623
 624
 625
 626
 627
 628
 629
 630
 631
 632
 633
 634
 635
 636
 637
 638
 639
 640
 641
 642
 643
 644
 645
 646
 647
 648
 649
 650
 651
 652
 653
 654
 655
 656
 657
 658
 659
 660
 661
 662
 663
 664
 665
 666
 667
 668
 669
 670
 671
 672
 673
 674
 675
 676
 677
 678
 679
 680
 681
 682
 683
 684
 685
 686
 687
 688
 689
 690
 691
 692
 693
 694
 695
 696
 697
 698
 699
 700
 701
 702
 703
 704
 705
 706
 707
 708
 709
 710
 711
 712
 713
 714
 715
 716
 717
 718
 719
 720
 721
 722
 723
 724
 725
 726
 727
 728
 729
 730
 731
 732
 733
 734
 735
 736
 737
 738
 739
 740
 741
 742
 743
 744
 745
 746
 747
 748
 749
 750
 751
 752
 753
 754
 755
 756
 757
 758
 759
 760
 761
 762
 763
 764
 765
 766
 767
 768
 769
 770
 771
 772
 773
 774
 775
 776
 777
 778
 779
 780
 781
 782
 783
 784
 785
 786
 787
 788
 789
 790
 791
 792
 793
 794
 795
 796
 797
 798
 799
 800
 801
 802
 803
 804
 805
 806
 807
 808
 809
 810
 811
 812
 813
 814
 815
 816
 817
 818
 819
 820
 821
 822
 823
 824
 825
 826
 827
 828
 829
 830
 831
 832
 833
 834
 835
 836
 837
 838
 839
 840
 841
 842
 843
 844
 845
 846
 847
 848
 849
 850
 851
 852
 853
 854
 855
 856
 857
 858
 859
 860
 861
 862
 863
 864
 865
 866
 867
 868
 869
 870
 871
 872
 873
 874
 875
 876
 877
 878
 879
 880
 881
 882
 883
 884
 885
 886
 887
 888
 889
 890
 891
 892
 893
 894
 895
 896
 897
 898
 899
 900
 901
 902
 903
 904
 905
 906
 907
 908
 909
 910
 911
 912
 913
 914
 915
 916
 917
 918
 919
 920
 921
 922
 923
 924
 925
 926
 927
 928
 929
 930
 931
 932
 933
 934
 935
 936
 937
 938
 939
 940
 941
 942
 943
 944
 945
 946
 947
 948
 949
 950
 951
 952
 953
 954
 955
 956
 957
 958
 959
 960
 961
 962
 963
 964
 965
 966
 967
 968
 969
 970
 971
 972
 973
 974
 975
 976
 977
 978
 979
 980
 981
 982
 983
 984
 985
 986
 987
 988
 989
 990
 991
 992
 993
 994
 995
 996
 997
 998
 999
 1000

tym / Kto

tym/ktory byli w ciemnicy piekielney/ aż do przysięcia tego sątrzy-
mami. Jako to miejsce trudne stąrzy święci Doktorowie zgodnie
wykładają: a na imie Clemens Alexandrinus, Athanasius, Epipha-
nius, Cyrillus, Hilarius, Ambrosius y Oekumenius. A to przeciw
Kálwinistom/ niewierzającym tego artykułu wiary/ żeby Pan Ch-
rystus prawdziwie do piekła sstać miał. Czym sie niewiernik
mi iásnie pokázua. Bo iáko Augustyn S. mowi. Ktoż inšy o-
procz niewierniká/ miałby záprzeć tego/ że Pan Christus rzeczywi-
ście do piekła sstał?

21 Krześt was zbawia.) Oto iásne miejsce przeciw dńsieszym se-
ktarom. Naprzód iż Krześt zbawia te/ktory gi przyimują/ y test
przycyna y instrumentem zbawienia: a nie sámá wiara. Dru-
gie: iż Krześt tym sposobem ludzkie zbawia: ktorym zá czasú Noe-
go kilká onych osob przez wodę byli zbawieni. Lecz oná wodá
prawdziwie y skutecznie zbawiała y zachováła te ktory w Korabiu
byli: to jest/ Korab ku gorze podnošac. Trzecie: mamy rožność
miedzy křtánmi Żydowskiimi/ a nášymi: iż one omywały plugá-
stwa áleśne: ále náš omywa sumienie. Jáko tedy one křty
Żydowskie prawdziwie zmázy áleśne omywały: nie tylo zná-
monuac/ ále skutecznie spráwuac: ták teŝ y náš Krześt prawdi-
wie omywa sumienie: nie tyłko známonuac / ále istotnie czy-
niać oczyszcienie.

Krześt iáko lu-
dzie zbawia.

1.
2.
3.

ROZDZIAŁ III.

1 Smierćia Christusowa odkupionych nápomina/ áby sie prze-
stych grzechow wystrzegáli. 7 Pilnuac modlitwy/ y spoleczney
miłości. 11 Wšytko záwidy ku chwale Božey obracáac. 12 X-
wiesilać sie/ testu im przyjdzie dla Christusa cierpieć.

I A Dyž tedy Christus vćierpiat * w čiele wy
tež taž mysla sie vzbroyćte: gdyž ten ktory
vćierpiat w čiele / poprzestał od grzechow:
2 aby ostáteť času žyt w čiele / nie inž wiecey ludz-
3 kim požadliwosciám / ále woley Božey. 4 Abo-
wiem dosyć wám, iž eście przeszlego času hynotá pelni-
li wola Poganů / chodzac w niepowsćiagliwo-
ściách / požadliwosciách / opilstwach / biesiádách /
4 piianstwach / y sprošnych bátwodchwałstwach. 5 Já-
czym dźiwua sie iž wy nie schadzacie sie z nimi ku

Záčzá: 61.

* žá n. s. G.
čial. m. G.

ciąłem. G.

duchem. 1 L.

G. S.

przybliżył się.

8 L. G. S.

Lektora w tle.

dziele po Bo-

żym wstapie-

niu.

abo trzejwi. G.

okryje. G.

dar.

Zaczą: 62.

Lektora na

dzień którego

Wczennik.

G.

chwała Boż

Duch nād wā-

mi odpoczywa.

1 L. S.

G.

odpoczał. G.

* który według

nich jest blu-

znion, ale we-

dług was w wiel-

bion. G.

złotyńca. G.

w cudze rzeczy

nagladający. G.

z teymiary. G.

zbawion bywa.

L. G. S.

teyże zbyteczney rozpustności / stworzeczac was. i kto
 rzy dādza liczbę temu / który gotow iest sadzić żywe
 y pomiarie. i Abowiemci y pomartym dla tego opo-
 wiedano Ewangelia: aby iednak sadzeni byli wedle
 ludzi w ciełe / a żyli wedle Boga w duchu. i Lecz
 koniec wszytkiego przybliży się.

Przetoz roztropni badście: y czuycie w modli-
 twach. i A nade wszytko / mieycie wstawieczna mi-
 losć iedni ku drugim: gdyż^b miłosć zakrywa wiel-
 kość grzechow. i Goście radzi przyjmuycie iedni
 drugie bez szemrania. i Każdy iako wziął^a łaskę /
 vsługuiac iā ieden drugiemu: iako dobry sāsārze
 rozliczney łaski Bożey. i Jesli który mowi: niech mo-
 wi iako słowa Boże. iesli który posluguje: niechay po-
 slugue iako z siły ktorey Bog dodawa: aby we wsem
 byl Bog pochwalon przez Jესusā Christusā:
 ktoremu iest chwala y pānowanie na wieki wie-
 kow. Amen.

i Namileyśy / nie dziwuycie się iako nowinie / te-
 mu w paleniu ktore was potyka ku wassemu doświād-
 czeniu / iakoby co nowego na was przychodzito:

i Alle się weselcie iż z Christusem w wciśkach spot-
 kuiecie: abyście się y w obiawienie chwaty iego wese-
 liliz radością. i Jesli was sromoca dla imienia Chri-
 stusowego / bogostawieni bedziecie: gdyż^c cześć /
 chwala y moc Boża y duch iego nād wami^d odpo-
 czynie*. i A żaden z was niechay nie cierpi iako
 meżoboyca / abo złodziey / abo złomowca / abo iako
 cudzego pragnacy. i Lecz iesli iako Chrześcianiin:
 niech się nie sroma / owsem niech chwali Boga dla
 imienia tego. i Gdyż czas iest / aby się sād począt od
 domu Bożego. A iesli naprzod od nas: któryż ko-
 niec tych co nie wierza Ewangeliey Bożey: i A f iez
 si sprawiedliwy ledwo zbawion będzie: niebożny

5

B

6

7

8

9

10

11

12

13

14

15

16

17

18

19

20

21

22

23

24

25

26

27

28

29

30

31

32

33

34

35

36

37

38

39

40

41

42

43

44

45

46

47

48

49

50

51

52

53

54

55

56

57

58

59

60

61

62

63

64

65

66

67

68

69

70

71

72

73

74

75

76

77

78

79

80

81

82

83

84

85

86

87

88

89

90

91

92

93

94

95

96

97

98

99

100

101

102

103

104

105

106

107

108

109

110

111

112

113

114

115

116

117

118

119

120

121

122

123

124

125

126

127

128

129

130

131

132

133

134

135

136

137

138

139

140

141

142

143

144

145

146

147

148

149

150

151

152

153

154

155

156

157

158

159

160

161

162

163

164

165

166

167

168

169

170

171

172

173

174

175

176

177

178

179

180

181

182

183

184

185

186

187

188

189

190

191

192

193

194

195

196

197

198

199

200

201

202

203

204

205

206

207

208

209

210

211

212

213

214

215

216

217

218

219

220

221

222

223

224

225

226

227

228

229

230

231

232

233

234

235

236

237

238

239

240

241

242

243

244

245

246

247

248

249

250

251

252

253

254

255

256

257

258

259

260

261

262

263

264

265

266

267

268

269

270

271

272

273

274

275

276

277

278

279

280

281

282

283

284

285

286

287

288

289

290

291

292

293

294

295

296

297

298

299

30

- 19 y grzeszny/gdzieś sie 'okaże': i A tak y ci ktorzy cier-
pia wedle wolej Bożey: * wiernemu stworzycielowi
niech dusze swe polecaia w 'dobrych uczynkach'.

* okaże. G.
* iako. G.
w dobroczyn-
ności. G.

NAVKI Y PRZESTROGI.

- 8 Miłość zakrywa wielkość grzechow.) Nte sama tedy wiara w
sprawiedliwia; ale y miłość y miłosierne uczynki. Bo iako wo-
dą gąsi ogień / tak iálinuina grzechy. Przyp: 10.12. Syrach: 3.33.
Dan: 4. 24.

Miłość w spra-
wiedliwia.

- 18 Iesli sprawiedliwy ledwie zbawion bedzie.) Jakoż tedy sektarze
dziśtey / nie bedac sprawiedliwi / smieta pewnie wierzy iż beda
zbawieni: gdyż wszystkie sprawiedliwość na samey wierze / a k te-
mu nie na prawdziwey / ale na heretyckey / a dyabelskiej wierze
zasadaia: Ponieważ według świadectwa Jakuba y Jana S.
nie ten ktory tylko wierzy / ale ktory czyni sprawiedliwość / ten jest
sprawiedliwy.

Heretycy nie
beda zbawieni.

ROZDZIAŁ V.

1 Stárszych / to jest biskupow y káplanow prosi / aby słowem
y przykładem pásił trzode Pásfka. 7 A mlodszy aby byli pod-
dani stárszym. A wszyscy aby sie w pokorze zachowali. 7 Pod-
dawiać sie całej Bożkiej opátrznosci. 8 W trzejsosci y w wie-
rze / dyablu sie sprzeciwiać.

- 1 **S** Stárszych tedy ktorzy sa miedzy wami pro-
A sze / iá * także stárszy y świádek wciśkow Chri-
stusowych / y wczesnié chwaly oney ktora sie
2 ma obiać: i Pásćie stádo Boże ktore iesi v was /
dogladaiac go nie poniewolnie / ale dobrowolnie we-
dle Boga: ani dla skarádego zysku / ale z dobrej wo-
3 ley: i ani iako pánuiać nad kśieźa / ale wzorni
4 bedac stáda z chući. i A gdy sie okaże on Arcypá-
B sterz / odnieściecie nie wiednacy wieniec chwaly.
5 i Także mlodszy poddawaycie sie stárszym. 6 A wśy-
scy iedni drugim * pokorę pokazuycie / gdyż Bog py-
6 śnym sie sprzeciwia; a pokornym láskę dawa.

* G.
* iako. G.
* G.
ábo, nádz dzie-
dziejstwem Pán-
skim.
wzorem bedac
stádu. L. S.
* G. S.
* bedac podda-
nymi. G.
Zaczą: 63.
Leżcy w trze-
cia Mledz: po
Światłach.
pogodnego. G.

- C i b Onizaycieś sie tedy pod mocna reka Boża / a
7 by was wywyżsyt czásiu náwiedzenia: i wśytko

trośkanie

ale: 2.24.
lan 3.7.

Rzym: 12. c 10.
Jak: 4. b
6.
blak: 4.
c 10.
fal: 54.
d 23.
Mat: 6.
25. d 28.
luk: 12.
c 22.

trostanie wasze składając nań / gdyż on ma pieczę o
 was. ¶ Trzeźwymi bądźcie / a czuycie: boć przeciwni
 nię wasz dyabeł iako lew ryczący kraży / szukając aby
 tego pożart. ¶ A toremu się sprzeciwiajcie mocni w
 wierze: wiedząc iż też utrapienia potykają brater-
 stwo wasze / ktore jest na świecie. ¶ A Bog wśela-
 kiej łaski / ktory wezwał nas do wieczney swej chwa-
 ty w Chrystusie Jezusie / máluczkó utrapił on *
 * was. G.
 * ymoci. G.
 nąprawi / wewierdzi * y vgruncuie. ¶ Jemu chwala
 y moc na wieki wieków. Amen.
 ¶ Pisałem na krótko przez Sylwaną / iako rozu-
 miem / wam wiernego brata: napominając y świad-
 cząc / iż ta jest prawdziwa łaska Boża / w ktorej sto-
 jicie. ¶ Pozdrowia was Kościół ktory jest w Babilo-
 nie / także wybrani: y Marek syn moy. ¶ Pozdrow-
 cie ieden drugiego w pocatowaniu świętym. Łaska
 wam / wszytkim ktorzyście w Chrystusie Jezusie. Am.

NAVKI Y PRZESTROGI.

Stárszy, sę pász-
sterz.

Stárszych.) Przez stársze tu iako y na innych miejscach nowego testamentu / rozumie Pasterze / Biskupy y Ksiądz. Bo się tak sam deklarując mowiac. Pászcie trzode Boża.

Clerus znaczy
księża.

Ani iako pászciacy nad księża.) Hieronim S. y Oskumentus pisząc na to miejsce / tak je wykładają: iż tu Apostoł / przez to słowo Clerus, nie rozumie Kościół / ale tylko Księża / ktore przeto Klerykami zowią / iż (iako y Lewitowie w zakonie starym) abo do dziedzictwa Pászkiego osobliwie należą / abo i sam Pan jest ich dziedzictwem. Napomina tedy Biskupy y przełożone duchowne / aby wszytkie trzode Pászta pilnie pászli: ale w pászstieniu świętym / skłádając się zysku wiarówali: a w rządzeniu duchownych / aby się strzegli chciwości pászowania.

Rzym Babilo-
nem nąwany.

Kościół ktory jest w Babilonie.) Tu Piotr S. miasto Rzymskie pod figurą Babilonem zowie: iako nie tylko Pászta wczel Apostołski ale y Eusebius y Hieronim S. y Oskumentus y Beda / y iednym słowem wszyscy Doktorowie ktorzy ten list wykładali / świadczą. A Oskentus dając te przyczyny / przez Piotr S. nie nazywał Rzymu własnym imieniem: iż / prawi / z Jeruzalem wólcę

8
9
10
D
11
12
13
14

1

3

13

Hieronim
Epist. 3. ad
Nepoti-
an.

Euseb: Ec-
cle: Hist:
lib: 2. c. 14.
Hier: de
viris illu-
stris: in
Marco.
Oros: lib:
7. cap: 2.

17.

5.

11:

contra

arcion.

z m^ożenia/niechiał aby wszyscy wiedzieli gdzieby mieszkał. Cze-
go sektarze duszley baczyc niechca: aby nie musieli wyznac/iz
Piotra s. był w Rzymie/ czego (przeciw wszystkim Doktorom y pi-
sarzom Kościelnym) niewstydlwie zaprzec wáluta / choiaż gdzie
indzie przez Babilon miasto Rzymskie rádzi wykládáta. A obacz
iz Piotr S. nie sam Kościół Rzymiski/ ále miasto Rzymskie ná on
czas Pogániskie/ Babilonem zowie/mowiąc: Kościół który jest
w Babilonie. Ji iáko Babilon był głowa państwa Assyryjskie^o /
y miał Króla Nabuchodonozora który lud Boży przesládował / y
w niewola przymodził: ták též Rzym/á czasów Apostolskich / był
głowa państwa Rzymskiego / y miał Cesarza Nerona / który lud
Chrześcijański okrutnie mordował.

LIST PIOTRA S. APOSTOLA W T O R Y. ROZDZIAŁ I.

1 Pápomina/ aby pámietać ná wszelkie dary które od Boga
wzięli/ y postępować w rozmaitych cnotách. 10 Przez dobre v-
cynki czyniac pewne powołanie y wybranie swoje. 11 Aby ták
siednáli sobie weście do Królestwa Bożie^o. 12 Opowieda bliska
smierć swoje. 13 X pewność náuki swej pokázanie przez Chrystusa
náuczyciela/ y głosem oycowskiu y od Proroków záleconego.

I
A

Xmon Piotr / slugá y Apostól
Jesusa Chrystusa / tym którzy ro-
wna^o z námi wiare otrzymáli przez
spráwiedliwosc Boga nášego / y zbá-
wiiciela Jesu Chrysta. 1 Páská y pokoy niech sie wam
rozmnóży w uznaniu Boga y Chrystusa. 2 Jesu-
s Pána nášego: i iákož tego moc Boga wšytko nam
dárowála co náleży ku żywotowi y pobožności / przez
poznánie tego / který nas wezwał wlasna slawa y
cnota / y przez ktorego náwierse y nákostownieyse

Záčz: 64.

Symeon. 1 L.

G. N.

tákež kosto-
wná. G.

10 L. G. N.

przez slawa y
cnote. G.

ktore. 8 L.

K E E E

obietnice

śa dārowāne,
G.

obietnice nam dārował: abyście sie przez nie stali
wczesnikami Bożkiego przyrodzenia / odbieżywszy
śażenia pożadliwości ktora jest na świecie. ? Al wy
tez k temu pilności wśhelakiej przyklādaiac / dodaway-
cie w wierze wāśey cnoty / a w cnotie wmiętności:
? a w wmiętności powściągliwość / a w powścią-
gliwości cierpliwość / a w cierpliwości pobożność /
? a w pobożności braterska miłość / a w braterskiej
miłości wmiłowanie. ? Abowiem iesli to przy was
sie nāyduie / y obfituie: wystāwi was nie proznymi
ani niepożytecznymi w poznāniu Pānā nāšego Je-
su Christā. ? Bo kto tego nie ma: ślepy jest / y re-
komā mācāiacy / ktory zapāmietat oczyszcienia od
stārych grzechow swoich.

Zāczā: 65.

G.

? Al przeto tymi wiecey brācia stāraycie sie żeb-
ście przez dobre uczynki pewne czynili wezwā-
nie y wybrānie wāśe. abowiem to czyniac nigdy
nie zgrzeszycie. ? Bo tak hoynie wam sprawione be-
dzie weście do wiecznego krolestwa Pānā nāšego y
zbāwiciela Jesusa Christusa. ? Przetoż nie omie-
śkam was zāwśe vpomināc o tōlo tego / chociaże-
ście wmiętni y utwierdzeni w terāzniejszy praw-
dzie. ? A zda mi sie słusna / abym was (po kim jest
w tym przybytku) pobudzał przez nāpominānie:
? wiedzac iż predkie jest złozenie przybytku moiego /
iāko y Pan nāš Jesus Christus oznaymił mi. ? Al
stārać sie bede / y często miec was po zęściu moim /
abyście nā te rzeczy pāmietali.

zāwśe. G.

Lekeya nā
dsteń przemie-
nienia Pān-
skiego.
przejrzanie. L.

? Abowiem oznaymilismy wam moc y 'przyście'
Pānā nāšego / nie wwiędziemi baśniāmi misternie
wymyslonemi: ale przypātrzywszy sie sām wielmo-
żności tego. ? Bo wziął od Bogā Oycā cześć y chwā-
le / gdy mu był przyniesion głos tākowy od wielmo-
żney chwāły. ^c Ten jest Syn moj nāmileyśy / w kto-

a Ian 2°
d 19.

b 1. Korin.
c 17. y 2.
c 13. y 3.
d 20.

c Mat: 17.
a 5.

rym sie

18 rym siemnie ulubito / iegoż słuchaycie. I Agłos ten
mysin słyseli z niebá przyniesiony / bedac z nim ná
19 gorze swietey. I Mamamy mocniejszye słowo Proro-
ckie: Ktorego sie dzierzac / iáko świece w ciemnym
mieyscu swiecacey / dobrze czynicie / ázby dzień oświ-
cnał / á iutrzenta wesiá w sercách waszych.

20 I d To naprzód wiedzac / iż każde pismo Prorockie
21 nie dzieie sie wykładem własnym. I Abowiem wola
ludzka nigdy prorocstwo nie jest przyniesione: ále
Duchem S. náchczeni mówili ludzie świeci Boży.

NAVKI Y PRZESTROGI.

10 Przez dobre uczynki.) Z tego mieysca mamy / iż wieczne prze-
czenie y wybranie Boże / pospolu z dobrymi uczynkami wybornie
stać moze: á iá pewność przeprzenia / y wybrania nábywa sie przez
wolność ludzka / y przez uczynki dobre: náwet / iż uczynki náše do-
bre / sa przyczyna y máterya dostapienia skutku przeprzenia y wy-
brania nášego / to jest żywota wiecznego. Przetoż śalone sa one
mowy ludzi zátráconych: Jeslim jest przeprzány / tedy / bym na-
gorzey był / bedesbáwion. Nie / nie / mówi Apostoł S. ále tesli sie
spodniewasz być tednym z przeprzanych (bo tego pewnie wiedzieć
nie mozesz) tedy dobrze czyn / ábys był pewien że bedzieszbáwion:
ábo stáray sie ábys przez dobre uczynki czynił pewne przeprzenie
y powołanie twoie. Lecz heretycy te słowa (przez dobre uczynki)
ná tym mieyscu rádzi opuszczá / iá ich wynyskom sa przeciwnie:
choć sie we wszystkich księgách Lácińskich y w Grécich / niekto-
rych / iáko y sam Bzá przysnawa / nábywa. I Kontecznie táł czy-
tać musimy. Bo tákoż ináczey mamy czynić pewne powołanie
náše tedno przez dobre uczynki: I przetoż nie rzekł Apostoł; Pe-
wne wierzcie / ále / Pewne czynicie wezwanie y wybranie wasze.

15 A stáráć sie bede.) To mieysce táł sie rozumieć moze táko ie nie-
ktory Grécowie wykłádá: A stáráć sie bede też y po śmierci
mozey z áwse / ábyscie wy ná to pámtać mogli. To jest / I Piotr
S. miał ná nie często wspominać po swej śmierci w niebie. Prze-
toż w stárych Grécich przypiskách w Ekumeniusá táł czytamy:
Niektory z tego mieysca rozumieć dca / iá świeci po swej śmierci
pámtáá ná te / Ktory tu ná świecie mieszka y z nimi sie przy-
czyná. Jáko o Jeremiašu czytamy y o inšych swietych / w
Obiáw: 5. 8. y 8. 3.

Zácz: 66.
To jest nie ma
być według wła-
snego, osobnego,
ábo prywatnego
duchá y rozus-
mienia człowieka
czę^o wykłádane:
ále według pos-
politego rozus-
mienia kościoła
pomocznego.

Uczynki dobre
do wybrania po-
mocne.

Przyczyny świe-
tych w niebie.

Pismo S. iako
ma być wykła-
dane.

Nie dziecie się wykładem własnym.) Pismo S. nie własnym iako
kim ani osobnym duchem heretyckim ma być rozumiane y wy-
kładane: ale onym duchem / którym jest podane y spisane: który
mieszka w Kościele Rátholickim: Bo nie rozumem ludzkim jest
pisane / ale z náchtienia Duchá S.

ROZDZIAŁ II.

1 Falszywi prorocy wiele ludzi zwiodą. 3 Ale stródze pokarzą
ni beda. 4 Jáko y ániółowie / y złi ludzie potopem / y Sodom-
czycy ogniem byli pokaráni. 10 Heretyckie obyczaje opisuie.

zatrącone, ábo
które wiada ná
zatrącenie. Heb.

Necz byli y falszywi prorocy miedzy ludem / iá-
ko y miedzy wámi beda falszywi náuczyciele /
ktorzy chytrze wprowadzą odsczepieństwa / zá-
trácenia / y záprzą sie tego Pána / który ie kupił: sám
ná sie przywodzac przedkie zginienie. ? A wiele ich
násladować beda rozpusty ich: przez ktore droga pra-
wdy będzie bluźniona. ? á przez takomstwo zmysło-
nymi słowy wámi kupczyc beda. Którym sad zdaw-
ná nie omieškawa / y zatrącenie ich nie dziecie.
? ^a Abowiem iesli Bog ániółom gdy zgrzeszyli nie
przepuścíl / ale lancuchámi piekielnymi sčiągnaw-
šy ie do piekła podał ná meki / ná sad ie schowawšy:
? A stáremu swiátu nie przepuścíl: ale ^b Noego sá-
mo osnego opowiadázá spráwiedliwosci zácho-
wat / przywiódšy potop ná swiát niepobožnych.
? A ^c miásta Sodomczyków y Gomoreyczków w
popiół obročiwšy / wymrocením potepil / dáiac ie ná
przyklad tym ktorzy niepobožnie žyc mieli: ? y sprá-
wiedliwego Loehá wčisnionego z niespráwiedliwo-
ści y plugáwego obcowánia niezbožników wyswo-
bodził. ? ^d abowiem widzením y slyšením on spráwie-
dliwy był: mieszkáiac miedzy tymi ktorzy dzień po
dnie trápili dusze spráwiedliwa niezbožnymi w-
czynkami.

G.

^a Abowiem wi-
dzením y slyše-
ním on spráwie-
dliwy, mieszká-
iac miedzy ni-
mi, dzień po
dnie dusze sprá-
wiedliwa nie-
zbožnymi w-
czynkami trápil. G.

Vmiec

- 9 I Umieć Pan' pobożnych z pokuſenia wyrwać; Zaczá: 67.
 á nieſpráwiedliwych ná dzień ſadny ná ſkaranie cho- Bog. N. L.
 10 wac: I Al' nawiecey tych/ktorzy zá ciátem w plugá-
 wey požadliwoſci chodza / á zwierzchnoſcia gar-
 11 prowadzac ſekt bluźniac. I Gdyż ániotowie/ ſita y
 moca wietſzymi bedac/ nieznofa przeciwko nim*ſa
 12 du bluźnierſkiego. I Al' ci iáko bydto bezrozumne/ z
 C przyrodzenia ná wlowienie y ſkaze*/ bluźniac to cze- *wrodzone, ábo
 13 go niewiedza w zátráceniu ſwym zágina/ I odnoſac ſpráwione. G.
 zápláte nieſpráwiedliwoſci/ roſtoſ máiac zá pow- * máiac zá ro-
 ſednie kochanie/ ſinrodowie y plugawcy: kocháia- ſkoſ powſed-
 cy ſie/ 'w bieſiádách' ſwych roſpuſtuiać z wami. nie kochanie G.
 14 I Oczy máiac pełne cudzołoſtwa y grzechu nieuſta- *w ofukániach
 wáiacego. Przyludzáiać duſe nieſtáteczne/ máiac G.
 ſerce wyćwiczone iákomſtwem/ ſynowie 'przeklec- *ce w grzechu.
 15 twá: I ktorzy opuſciwſy proſta droge obładzili ſie/ G.
 44. Moy: d náſláduiac drogi Balaáma z Boſora/ ktorzy wmi- *przekleci. Heb.
 16 tował zápláte nieſpráwiedliwoſci/ I ále miał ſtrofo- *ſyná Bożoro-
 wanie głuſtwa ſwego. gdy; nieme" bydle" pod iárz- wego. G.
 mem bedace głoſem cztowieczym mowiace/ záhá- *4 L. G.
 17 moráto ſalenſtwo onego proroka. I "Ci ſa ſtoki bez
 D wody / y obloki od wichru pedzone/ ktorym chmurá
 18 ciemnoſci ieſt *záchowana. I Albowiem hárdoci *ná wicki. G.
 prozne mowiace/ przyludzáia przez požadliwoſci ciá-
 19 tá przez niepowſciagliwoſci/ tych co troche odbiegli
 20 byli w bledſie obciuiacych: I wolnoſć im obiecuiac/
 24. Rzym: 6. gdyż ſami ſa niewolnicy ſkazy. I Albowiem kto ieſt
 d 20. o tego zwycięzon: tego teſ niewolnikiem ieſt.
 21 I Bo iſliby odbiezarſy plugaſtwa ſwiátá przez po-
 4. y 10. znánie Pána y zbáwiciela Jeſuſá Chriſtuſá/ á tymiſ
 25. ſie záſ wwiktawſy zwyciężeni byli: ſtáły ſie im oſtá-
 12. teczne rzeczy ich gorſze niſ pierwoſe. I Boby im lepiey
 45. byto nie wznać drogi ſpráwiedliwoſci/ niſli poznawo-

^a Alei su im. G. ^b Pies wrocił sie do zrucenia swiego: y / Swinią vmyta do walania sie w błocie.

^b Prz: 16.
b 11.

ROZDZIAŁ III.

³ Dla niektórych nasmięwcom / Ktorzy sie przy przysięga Pán^askiego. ⁵ Twierdzą przysięgi swiata odnowienie, ⁸ Kiedy przedko
a niespodziewanie Pan przyjdzie. ¹² Wtorego przysięga aby sie
nagotowali vpomina. ¹⁵ Chwalac pisimo Pávla S. ¹⁶ Ktore
nieumietetni y niestateczni ludzie wyfracają.

Záčz: 68.

^a ná słová
przedtym po
wiedziáne od
świetych Pro
rokov. y ná ro
skazanie náse,
ktorzy smysla
postokowie Pán
scy y zbáwicielo
wi. G.

^a G.

^a G.
^a przeimko
nam. G.

Namileysy / już ten wtory list do was piše / w
ktorych liściech śezera myśl wáše przez nápo
minanie wzbudzam: ¹ abyście pámietali ná
to com przedtym powiedział ná słová świetych Pro
rokov y Apóstolow wášych / y ná roskazania Pánay
zbáwiciela. ² i to ^a naprzod wiedzac / iż we dni osta
teczne przyida pod zdiada nasmięwcy / Ktorzy beda
chodzie w swoich własnych požadliwosciach / i mo
wiac: ^b Gdzież iest obietnica abo przysięgi tego: ³ ^a
bowiem od tad iako oycowie zaszeli / wšytko tāt
trwa od poczatku stworzenia. ⁴ i ^a Bo tego chcemy nie
wiedza / iż niebiosā zdawná byly / y ziemiā z wody y
przez wodę stānela słowem Božym: ⁵ i przez ktore
świāt ktory ná on czas byl zátopiony wodą zginat.
⁶ i ^a Lecz niebiosā ktore teraz sa / y ziemiā / tymże slo
wem iego postāwione sa / zachowane ogniovi ná
dzień sadu y zginienia niepobožnych ludzi. ⁷ i ^a Iedno
to namileysy niech wam táyno nie bedzie / iż ieden
dzień v Pánā iako tysiac lat / a tysiac lat iako ieden
dzień. ⁸ i ^a Nie odwołacz Pan obietnice swioley iako
niektorzy mniāia: ⁹ ale cierpliwie czeka ^a dla was
niechcac aby ktory zgineli / ale żeby sie wšyscy do
połuty náwrocili. ¹⁰ i ^a Lecz on dzień Pánstí przyi
dzie iako

1
A

2

3

4

5

6

7

8

9

10

d1. Tim:
4. 21.

2. Tim: 3.
2 1.

Iud: d 16.
b Eze: 12.

g 27.

c1. Tel: 5.
2 2.

Obia: 3.
23. y 16.

c 15.

dzie iako

dzie iako złoźsiej * : w ktory niebiosā z wielkim su-
mem przemina / a żywioły rospalone rospuszczają sie / a
ziemiā y rzeczy ktore na niey są / popalone beda.

11 ? Gdyż tedy to wszystko rozstanie : iakimiż wam po-
trzeba być w świętym obcowaniu y w pobożnos-

12 ciach : ? oczekiwając y śpiesząc się na przysięcie dnia
Pánstiego / przez ktore niebiosā gorājące rospu-

13 cza się / y żywioły palājące stopnieją : ? d Lecz no-
wych niebios y nowej ziemi wedle obietnic tego

14 ślā. ? Przeto namileyśy na to czekać / staraj-
cie się / abyście bez zmagāy y naruśenia od niego nāle-

15 żeni byli w pokoju : ? a c niestwāpliwosć Pānā nā-
śego * / rozumieyćcie być zbāwieniem : iako y namilśy

16 brāt nāś Pāwel wedle dāney iemu mādrosći do was
pisał : ? iako y we wszystkich liściech / o tym w nich

17 D mowiac : w ktorych są niektóre rzeczy trudne ku wy-
rozumieniu / ktore nieumiejetni y niestāteczni wy-

18 trāceniū. ? Wy tedy 'brācia' wiedzac to przedtym /
strzeżcie się / abyście dawśy się * zwiēsć bledem nie-

19 zbożnikow / nie wypadli z własney stātecznosći.

20 ? Owszem rośćcie w iāsce y w wznāniu Pānā nāśe-
go y zbāwiciela Jēsusā Chrystusā. Jemuż chwalā /

21 y teraz / y do dnia wiecznosći. Amen.

* w nocy. G.

Bożego. i L. G.

* Jēsu Chrystā.
N. L.* namileyśy. G.
* społēm z dru-
gimi. G.

16 Trudne ku wyrozumieniu.) Obacz tu naprzyod / iż w liściech
Pāwła S. a pogorowiu w Psālmiech y w innych pismiech Pro-
rockich y Apostolskich / jest nie mało rzeczy ku wyrozumieniu tru-
dnych. Przetoż nie jest pismo tak iācne / iako się odściepiencom
widzi. Drugie obacz / że to jest własna nienczonych a niestāte-
cznych ludzi (iakowi są hereticy wszyscy) psowāć nie tylko pismā
trudne / ale y iūsze iācne / wytlādy fałszywemi / nā swe y nā innych
wiele ludzi zātrācenie.

Pismo S. true-
dne.

Argument trzech listow Jana S.

S. Janie mówiło się dosyć w Argumentie położonym przed Ewangelia tego. Teraz idą trzy listy tego: Jeden powszechny do wszech w obec (acz niektórzy z starych zowa gi listem do Parthow) a drugie dwa bärzo krotkie/ do niektorey päniey / y do niektórych Gärä. We wszystkich trzech listach däne świädectwo prawdzié Kätcholickiey wiäry / y nöpomina wiernych / äby w niey stale trwäli äz do końca / y miłowäli Kościöl Kätcholicäi: äby nie byli heretykami äni odścepienicami: äle owšem äz by sie takich strzegli (ktory sa poslowie y gońcy Antychrystowi) a do školy takich mistrzow nie chodzili: gdyż mäta domä / to test w Kościele Kätcholicim / śczyra nauce Duchä S. Ktorego na początku dal Pan Chrystas widomie Kościolowi / äby gi wprowadził do wselätkiey prawdy / y inteskal z nim na wieki. A przetoż mowi: Wy coście ślyšeli od początku / to niechay w was trwa. A także nizey. A w 2. liście y. 6. A toć test roszkäränie / äkoście ślyšeli od początku / äbyscie w nim chodzili. A w y. 8. y 9.

A nie tylko w obec / äle y z osobnä wyraża niektore nauki / ktore na on czas heretykowie wzbudžali. Jedne o samym Chrystu Pänu / ktorego przeli być prawym Synem Bozym: przeciw ktorym też Ewangelia pisal / äko ämiznać däne. Drugie nauki / o tolo vsprädliwienä näszege przeciw samey wierze / y ä dobrym uczynkami: äko też to obaczyl Augustyn S. A stadze mowi: Jeslibysiny rzekli / iż spolecznöšć mamy z nim / ä w ciemności chodzimy / klämamy / ä prawdy nie czynimy. A äšcie: Kto mowi że zna Bogä / ä przykazänia tego nie chowa / ten klämca test. A äšcie: Äc test miłosć Božia / äbysiny przykazänia tego chowäli: ä przykazänia tego nie sa ciestkie. Näfontec: Synaczkowie / äz den was niech nie zwodzi: Kto czyni sprädliwöšć / sprädliwöšć wy test: äko y on sprädliwöšć test äc. Älšie w Rožd: 2. y. 29. Krotko mowiac / we wszystkich trzech listach napilnietey zälca do bre uczynki / y zächowänie Božego przykazänia / przeciw kacerstwu stäremu y nowemu o samey wierze.

Higin: E-
pist: 1.
Aug: lib:
2. quart:
Euangel:
quar: 39.

1. Jan 2.
24.
y. 27.

1. Jan 2.
22.

2. Jan y.
7.

Jan 20-31.

Aug: de
fide & o-
perib: ca:

14.

1. Jan 1. 6.

1. Jan 2. 4.

1. Jan 5-7.

1. Jan 7-7.

7. 8. 9.

4 Jan
12.

6 Zyd
d 14.

1. Piot
d 19

Obiz:

a 5.

c. 3. Kr

8. c 4

LISTIANA S. APOSTOLA PIER- W SZ Y.

ROZDZIAŁ I.

1 ¹ ² ³ ⁴ ⁵ ⁶ ⁷ ⁸ ⁹ ¹⁰ ¹¹ ¹² ¹³ ¹⁴ ¹⁵ ¹⁶ ¹⁷ ¹⁸ ¹⁹ ²⁰ ²¹ ²² ²³ ²⁴ ²⁵ ²⁶ ²⁷ ²⁸ ²⁹ ³⁰ ³¹ ³² ³³ ³⁴ ³⁵ ³⁶ ³⁷ ³⁸ ³⁹ ⁴⁰ ⁴¹ ⁴² ⁴³ ⁴⁴ ⁴⁵ ⁴⁶ ⁴⁷ ⁴⁸ ⁴⁹ ⁵⁰ ⁵¹ ⁵² ⁵³ ⁵⁴ ⁵⁵ ⁵⁶ ⁵⁷ ⁵⁸ ⁵⁹ ⁶⁰ ⁶¹ ⁶² ⁶³ ⁶⁴ ⁶⁵ ⁶⁶ ⁶⁷ ⁶⁸ ⁶⁹ ⁷⁰ ⁷¹ ⁷² ⁷³ ⁷⁴ ⁷⁵ ⁷⁶ ⁷⁷ ⁷⁸ ⁷⁹ ⁸⁰ ⁸¹ ⁸² ⁸³ ⁸⁴ ⁸⁵ ⁸⁶ ⁸⁷ ⁸⁸ ⁸⁹ ⁹⁰ ⁹¹ ⁹² ⁹³ ⁹⁴ ⁹⁵ ⁹⁶ ⁹⁷ ⁹⁸ ⁹⁹ ¹⁰⁰ ¹⁰¹ ¹⁰² ¹⁰³ ¹⁰⁴ ¹⁰⁵ ¹⁰⁶ ¹⁰⁷ ¹⁰⁸ ¹⁰⁹ ¹¹⁰ ¹¹¹ ¹¹² ¹¹³ ¹¹⁴ ¹¹⁵ ¹¹⁶ ¹¹⁷ ¹¹⁸ ¹¹⁹ ¹²⁰ ¹²¹ ¹²² ¹²³ ¹²⁴ ¹²⁵ ¹²⁶ ¹²⁷ ¹²⁸ ¹²⁹ ¹³⁰ ¹³¹ ¹³² ¹³³ ¹³⁴ ¹³⁵ ¹³⁶ ¹³⁷ ¹³⁸ ¹³⁹ ¹⁴⁰ ¹⁴¹ ¹⁴² ¹⁴³ ¹⁴⁴ ¹⁴⁵ ¹⁴⁶ ¹⁴⁷ ¹⁴⁸ ¹⁴⁹ ¹⁵⁰ ¹⁵¹ ¹⁵² ¹⁵³ ¹⁵⁴ ¹⁵⁵ ¹⁵⁶ ¹⁵⁷ ¹⁵⁸ ¹⁵⁹ ¹⁶⁰ ¹⁶¹ ¹⁶² ¹⁶³ ¹⁶⁴ ¹⁶⁵ ¹⁶⁶ ¹⁶⁷ ¹⁶⁸ ¹⁶⁹ ¹⁷⁰ ¹⁷¹ ¹⁷² ¹⁷³ ¹⁷⁴ ¹⁷⁵ ¹⁷⁶ ¹⁷⁷ ¹⁷⁸ ¹⁷⁹ ¹⁸⁰ ¹⁸¹ ¹⁸² ¹⁸³ ¹⁸⁴ ¹⁸⁵ ¹⁸⁶ ¹⁸⁷ ¹⁸⁸ ¹⁸⁹ ¹⁹⁰ ¹⁹¹ ¹⁹² ¹⁹³ ¹⁹⁴ ¹⁹⁵ ¹⁹⁶ ¹⁹⁷ ¹⁹⁸ ¹⁹⁹ ²⁰⁰ ²⁰¹ ²⁰² ²⁰³ ²⁰⁴ ²⁰⁵ ²⁰⁶ ²⁰⁷ ²⁰⁸ ²⁰⁹ ²¹⁰ ²¹¹ ²¹² ²¹³ ²¹⁴ ²¹⁵ ²¹⁶ ²¹⁷ ²¹⁸ ²¹⁹ ²²⁰ ²²¹ ²²² ²²³ ²²⁴ ²²⁵ ²²⁶ ²²⁷ ²²⁸ ²²⁹ ²³⁰ ²³¹ ²³² ²³³ ²³⁴ ²³⁵ ²³⁶ ²³⁷ ²³⁸ ²³⁹ ²⁴⁰ ²⁴¹ ²⁴² ²⁴³ ²⁴⁴ ²⁴⁵ ²⁴⁶ ²⁴⁷ ²⁴⁸ ²⁴⁹ ²⁵⁰ ²⁵¹ ²⁵² ²⁵³ ²⁵⁴ ²⁵⁵ ²⁵⁶ ²⁵⁷ ²⁵⁸ ²⁵⁹ ²⁶⁰ ²⁶¹ ²⁶² ²⁶³ ²⁶⁴ ²⁶⁵ ²⁶⁶ ²⁶⁷ ²⁶⁸ ²⁶⁹ ²⁷⁰ ²⁷¹ ²⁷² ²⁷³ ²⁷⁴ ²⁷⁵ ²⁷⁶ ²⁷⁷ ²⁷⁸ ²⁷⁹ ²⁸⁰ ²⁸¹ ²⁸² ²⁸³ ²⁸⁴ ²⁸⁵ ²⁸⁶ ²⁸⁷ ²⁸⁸ ²⁸⁹ ²⁹⁰ ²⁹¹ ²⁹² ²⁹³ ²⁹⁴ ²⁹⁵ ²⁹⁶ ²⁹⁷ ²⁹⁸ ²⁹⁹ ³⁰⁰ ³⁰¹ ³⁰² ³⁰³ ³⁰⁴ ³⁰⁵ ³⁰⁶ ³⁰⁷ ³⁰⁸ ³⁰⁹ ³¹⁰ ³¹¹ ³¹² ³¹³ ³¹⁴ ³¹⁵ ³¹⁶ ³¹⁷ ³¹⁸ ³¹⁹ ³²⁰ ³²¹ ³²² ³²³ ³²⁴ ³²⁵ ³²⁶ ³²⁷ ³²⁸ ³²⁹ ³³⁰ ³³¹ ³³² ³³³ ³³⁴ ³³⁵ ³³⁶ ³³⁷ ³³⁸ ³³⁹ ³⁴⁰ ³⁴¹ ³⁴² ³⁴³ ³⁴⁴ ³⁴⁵ ³⁴⁶ ³⁴⁷ ³⁴⁸ ³⁴⁹ ³⁵⁰ ³⁵¹ ³⁵² ³⁵³ ³⁵⁴ ³⁵⁵ ³⁵⁶ ³⁵⁷ ³⁵⁸ ³⁵⁹ ³⁶⁰ ³⁶¹ ³⁶² ³⁶³ ³⁶⁴ ³⁶⁵ ³⁶⁶ ³⁶⁷ ³⁶⁸ ³⁶⁹ ³⁷⁰ ³⁷¹ ³⁷² ³⁷³ ³⁷⁴ ³⁷⁵ ³⁷⁶ ³⁷⁷ ³⁷⁸ ³⁷⁹ ³⁸⁰ ³⁸¹ ³⁸² ³⁸³ ³⁸⁴ ³⁸⁵ ³⁸⁶ ³⁸⁷ ³⁸⁸ ³⁸⁹ ³⁹⁰ ³⁹¹ ³⁹² ³⁹³ ³⁹⁴ ³⁹⁵ ³⁹⁶ ³⁹⁷ ³⁹⁸ ³⁹⁹ ⁴⁰⁰ ⁴⁰¹ ⁴⁰² ⁴⁰³ ⁴⁰⁴ ⁴⁰⁵ ⁴⁰⁶ ⁴⁰⁷ ⁴⁰⁸ ⁴⁰⁹ ⁴¹⁰ ⁴¹¹ ⁴¹² ⁴¹³ ⁴¹⁴ ⁴¹⁵ ⁴¹⁶ ⁴¹⁷ ⁴¹⁸ ⁴¹⁹ ⁴²⁰ ⁴²¹ ⁴²² ⁴²³ ⁴²⁴ ⁴²⁵ ⁴²⁶ ⁴²⁷ ⁴²⁸ ⁴²⁹ ⁴³⁰ ⁴³¹ ⁴³² ⁴³³ ⁴³⁴ ⁴³⁵ ⁴³⁶ ⁴³⁷ ⁴³⁸ ⁴³⁹ ⁴⁴⁰ ⁴⁴¹ ⁴⁴² ⁴⁴³ ⁴⁴⁴ ⁴⁴⁵ ⁴⁴⁶ ⁴⁴⁷ ⁴⁴⁸ ⁴⁴⁹ ⁴⁵⁰ ⁴⁵¹ ⁴⁵² ⁴⁵³ ⁴⁵⁴ ⁴⁵⁵ ⁴⁵⁶ ⁴⁵⁷ ⁴⁵⁸ ⁴⁵⁹ ⁴⁶⁰ ⁴⁶¹ ⁴⁶² ⁴⁶³ ⁴⁶⁴ ⁴⁶⁵ ⁴⁶⁶ ⁴⁶⁷ ⁴⁶⁸ ⁴⁶⁹ ⁴⁷⁰ ⁴⁷¹ ⁴⁷² ⁴⁷³ ⁴⁷⁴ ⁴⁷⁵ ⁴⁷⁶ ⁴⁷⁷ ⁴⁷⁸ ⁴⁷⁹ ⁴⁸⁰ ⁴⁸¹ ⁴⁸² ⁴⁸³ ⁴⁸⁴ ⁴⁸⁵ ⁴⁸⁶ ⁴⁸⁷ ⁴⁸⁸ ⁴⁸⁹ ⁴⁹⁰ ⁴⁹¹ ⁴⁹² ⁴⁹³ ⁴⁹⁴ ⁴⁹⁵ ⁴⁹⁶ ⁴⁹⁷ ⁴⁹⁸ ⁴⁹⁹ ⁵⁰⁰ ⁵⁰¹ ⁵⁰² ⁵⁰³ ⁵⁰⁴ ⁵⁰⁵ ⁵⁰⁶ ⁵⁰⁷ ⁵⁰⁸ ⁵⁰⁹ ⁵¹⁰ ⁵¹¹ ⁵¹² ⁵¹³ ⁵¹⁴ ⁵¹⁵ ⁵¹⁶ ⁵¹⁷ ⁵¹⁸ ⁵¹⁹ ⁵²⁰ ⁵²¹ ⁵²² ⁵²³ ⁵²⁴ ⁵²⁵ ⁵²⁶ ⁵²⁷ ⁵²⁸ ⁵²⁹ ⁵³⁰ ⁵³¹ ⁵³² ⁵³³ ⁵³⁴ ⁵³⁵ ⁵³⁶ ⁵³⁷ ⁵³⁸ ⁵³⁹ ⁵⁴⁰ ⁵⁴¹ ⁵⁴² ⁵⁴³ ⁵⁴⁴ ⁵⁴⁵ ⁵⁴⁶ ⁵⁴⁷ ⁵⁴⁸ ⁵⁴⁹ ⁵⁵⁰ ⁵⁵¹ ⁵⁵² ⁵⁵³ ⁵⁵⁴ ⁵⁵⁵ ⁵⁵⁶ ⁵⁵⁷ ⁵⁵⁸ ⁵⁵⁹ ⁵⁶⁰ ⁵⁶¹ ⁵⁶² ⁵⁶³ ⁵⁶⁴ ⁵⁶⁵ ⁵⁶⁶ ⁵⁶⁷ ⁵⁶⁸ ⁵⁶⁹ ⁵⁷⁰ ⁵⁷¹ ⁵⁷² ⁵⁷³ ⁵⁷⁴ ⁵⁷⁵ ⁵⁷⁶ ⁵⁷⁷ ⁵⁷⁸ ⁵⁷⁹ ⁵⁸⁰ ⁵⁸¹ ⁵⁸² ⁵⁸³ ⁵⁸⁴ ⁵⁸⁵ ⁵⁸⁶ ⁵⁸⁷ ⁵⁸⁸ ⁵⁸⁹ ⁵⁹⁰ ⁵⁹¹ ⁵⁹² ⁵⁹³ ⁵⁹⁴ ⁵⁹⁵ ⁵⁹⁶ ⁵⁹⁷ ⁵⁹⁸ ⁵⁹⁹ ⁶⁰⁰ ⁶⁰¹ ⁶⁰² ⁶⁰³ ⁶⁰⁴ ⁶⁰⁵ ⁶⁰⁶ ⁶⁰⁷ ⁶⁰⁸ ⁶⁰⁹ ⁶¹⁰ ⁶¹¹ ⁶¹² ⁶¹³ ⁶¹⁴ ⁶¹⁵ ⁶¹⁶ ⁶¹⁷ ⁶¹⁸ ⁶¹⁹ ⁶²⁰ ⁶²¹ ⁶²² ⁶²³ ⁶²⁴ ⁶²⁵ ⁶²⁶ ⁶²⁷ ⁶²⁸ ⁶²⁹ ⁶³⁰ ⁶³¹ ⁶³² ⁶³³ ⁶³⁴ ⁶³⁵ ⁶³⁶ ⁶³⁷ ⁶³⁸ ⁶³⁹ ⁶⁴⁰ ⁶⁴¹ ⁶⁴² ⁶⁴³ ⁶⁴⁴ ⁶⁴⁵ ⁶⁴⁶ ⁶⁴⁷ ⁶⁴⁸ ⁶⁴⁹ ⁶⁵⁰ ⁶⁵¹ ⁶⁵² ⁶⁵³ ⁶⁵⁴ ⁶⁵⁵ ⁶⁵⁶ ⁶⁵⁷ ⁶⁵⁸ ⁶⁵⁹ ⁶⁶⁰ ⁶⁶¹ ⁶⁶² ⁶⁶³ ⁶⁶⁴ ⁶⁶⁵ ⁶⁶⁶ ⁶⁶⁷ ⁶⁶⁸ ⁶⁶⁹ ⁶⁷⁰ ⁶⁷¹ ⁶⁷² ⁶⁷³ ⁶⁷⁴ ⁶⁷⁵ ⁶⁷⁶ ⁶⁷⁷ ⁶⁷⁸ ⁶⁷⁹ ⁶⁸⁰ ⁶⁸¹ ⁶⁸² ⁶⁸³ ⁶⁸⁴ ⁶⁸⁵ ⁶⁸⁶ ⁶⁸⁷ ⁶⁸⁸ ⁶⁸⁹ ⁶⁹⁰ ⁶⁹¹ ⁶⁹² ⁶⁹³ ⁶⁹⁴ ⁶⁹⁵ ⁶⁹⁶ ⁶⁹⁷ ⁶⁹⁸ ⁶⁹⁹ ⁷⁰⁰ ⁷⁰¹ ⁷⁰² ⁷⁰³ ⁷⁰⁴ ⁷⁰⁵ ⁷⁰⁶ ⁷⁰⁷ ⁷⁰⁸ ⁷⁰⁹ ⁷¹⁰ ⁷¹¹ ⁷¹² ⁷¹³ ⁷¹⁴ ⁷¹⁵ ⁷¹⁶ ⁷¹⁷ ⁷¹⁸ ⁷¹⁹ ⁷²⁰ ⁷²¹ ⁷²² ⁷²³ ⁷²⁴ ⁷²⁵ ⁷²⁶ ⁷²⁷ ⁷²⁸ ⁷²⁹ ⁷³⁰ ⁷³¹ ⁷³² ⁷³³ ⁷³⁴ ⁷³⁵ ⁷³⁶ ⁷³⁷ ⁷³⁸ ⁷³⁹ ⁷⁴⁰ ⁷⁴¹ ⁷⁴² ⁷⁴³ ⁷⁴⁴ ⁷⁴⁵ ⁷⁴⁶ ⁷⁴⁷ ⁷⁴⁸ ⁷⁴⁹ ⁷⁵⁰ ⁷⁵¹ ⁷⁵² ⁷⁵³ ⁷⁵⁴ ⁷⁵⁵ ⁷⁵⁶ ⁷⁵⁷ ⁷⁵⁸ ⁷⁵⁹ ⁷⁶⁰ ⁷⁶¹ ⁷⁶² ⁷⁶³ ⁷⁶⁴ ⁷⁶⁵ ⁷⁶⁶ ⁷⁶⁷ ⁷⁶⁸ ⁷⁶⁹ ⁷⁷⁰ ⁷⁷¹ ⁷⁷² ⁷⁷³ ⁷⁷⁴ ⁷⁷⁵ ⁷⁷⁶ ⁷⁷⁷ ⁷⁷⁸ ⁷⁷⁹ ⁷⁸⁰ ⁷⁸¹ ⁷⁸² ⁷⁸³ ⁷⁸⁴ ⁷⁸⁵ ⁷⁸⁶ ⁷⁸⁷ ⁷⁸⁸ ⁷⁸⁹ ⁷⁹⁰ ⁷⁹¹ ⁷⁹² ⁷⁹³ ⁷⁹⁴ ⁷⁹⁵ ⁷⁹⁶ ⁷⁹⁷ ⁷⁹⁸ ⁷⁹⁹ ⁸⁰⁰ ⁸⁰¹ ⁸⁰² ⁸⁰³ ⁸⁰⁴ ⁸⁰⁵ ⁸⁰⁶ ⁸⁰⁷ ⁸⁰⁸ ⁸⁰⁹ ⁸¹⁰ ⁸¹¹ ⁸¹² ⁸¹³ ⁸¹⁴ ⁸¹⁵ ⁸¹⁶ ⁸¹⁷ ⁸¹⁸ ⁸¹⁹ ⁸²⁰ ⁸²¹ ⁸²² ⁸²³ ⁸²⁴ ⁸²⁵ ⁸²⁶ ⁸²⁷ ⁸²⁸ ⁸²⁹ ⁸³⁰ ⁸³¹ ⁸³² ⁸³³ ⁸³⁴ ⁸³⁵ ⁸³⁶ ⁸³⁷ ⁸³⁸ ⁸³⁹ ⁸⁴⁰ ⁸⁴¹ ⁸⁴² ⁸⁴³ ⁸⁴⁴ ⁸⁴⁵ ⁸⁴⁶ ⁸⁴⁷ ⁸⁴⁸ ⁸⁴⁹ ⁸⁵⁰ ⁸⁵¹ ⁸⁵² ⁸⁵³ ⁸⁵⁴ ⁸⁵⁵ ⁸⁵⁶ ⁸⁵⁷ ⁸⁵⁸ ⁸⁵⁹ ⁸⁶⁰ ⁸⁶¹ ⁸⁶² ⁸⁶³ ⁸⁶⁴ ⁸⁶⁵ ⁸⁶⁶ ⁸⁶⁷ ⁸⁶⁸ ⁸⁶⁹ ⁸⁷⁰ ⁸⁷¹ ⁸⁷² ⁸⁷³ ⁸⁷⁴ ⁸⁷⁵ ⁸⁷⁶ ⁸⁷⁷ ⁸⁷⁸ ⁸⁷⁹ ⁸⁸⁰ ⁸⁸¹ ⁸⁸² ⁸⁸³ ⁸⁸⁴ ⁸⁸⁵ ⁸⁸⁶ ⁸⁸⁷ ⁸⁸⁸ ⁸⁸⁹ ⁸⁹⁰ ⁸⁹¹ ⁸⁹² ⁸⁹³ ⁸⁹⁴ ⁸⁹⁵ ⁸⁹⁶ ⁸⁹⁷ ⁸⁹⁸ ⁸⁹⁹ ⁹⁰⁰ ⁹⁰¹ ⁹⁰² ⁹⁰³ ⁹⁰⁴ ⁹⁰⁵ ⁹⁰⁶ ⁹⁰⁷ ⁹⁰⁸ ⁹⁰⁹ ⁹¹⁰ ⁹¹¹ ⁹¹² ⁹¹³ ⁹¹⁴ ⁹¹⁵ ⁹¹⁶ ⁹¹⁷ ⁹¹⁸ ⁹¹⁹ ⁹²⁰ ⁹²¹ ⁹²² ⁹²³ ⁹²⁴ ⁹²⁵ ⁹²⁶ ⁹²⁷ ⁹²⁸ ⁹²⁹ ⁹³⁰ ⁹³¹ ⁹³² ⁹³³ ⁹³⁴ ⁹³⁵ ⁹³⁶ ⁹³⁷ ⁹³⁸ ⁹³⁹ ⁹⁴⁰ ⁹⁴¹ ⁹⁴² ⁹⁴³ ⁹⁴⁴ ⁹⁴⁵ ⁹⁴⁶ ⁹⁴⁷ ⁹⁴⁸ ⁹⁴⁹ ⁹⁵⁰ ⁹⁵¹ ⁹⁵² ⁹⁵³ ⁹⁵⁴ ⁹⁵⁵ ⁹⁵⁶ ⁹⁵⁷ ⁹⁵⁸ ⁹⁵⁹ ⁹⁶⁰ ⁹⁶¹ ⁹⁶² ⁹⁶³ ⁹⁶⁴ ⁹⁶⁵ ⁹⁶⁶ ⁹⁶⁷ ⁹⁶⁸ ⁹⁶⁹ ⁹⁷⁰ ⁹⁷¹ ⁹⁷² ⁹⁷³ ⁹⁷⁴ ⁹⁷⁵ ⁹⁷⁶ ⁹⁷⁷ ⁹⁷⁸ ⁹⁷⁹ ⁹⁸⁰ ⁹⁸¹ ⁹⁸² ⁹⁸³ ⁹⁸⁴ ⁹⁸⁵ ⁹⁸⁶ ⁹⁸⁷ ⁹⁸⁸ ⁹⁸⁹ ⁹⁹⁰ ⁹⁹¹ ⁹⁹² ⁹⁹³ ⁹⁹⁴ ⁹⁹⁵ ⁹⁹⁶ ⁹⁹⁷ ⁹⁹⁸ ⁹⁹⁹ ¹⁰⁰⁰ ¹⁰⁰¹ ¹⁰⁰² ¹⁰⁰³ ¹⁰⁰⁴ ¹⁰⁰⁵ ¹⁰⁰⁶ ¹⁰⁰⁷ ¹⁰⁰⁸ ¹⁰⁰⁹ ¹⁰¹⁰ ¹⁰¹¹ ¹⁰¹² ¹⁰¹³ ¹⁰¹⁴ ¹⁰¹⁵ ¹⁰¹⁶ ¹⁰¹⁷ ¹⁰¹⁸ ¹⁰¹⁹ ¹⁰²⁰ ¹⁰²¹ ¹⁰²² ¹⁰²³ ¹⁰²⁴ ¹⁰²⁵ ¹⁰²⁶ ¹⁰²⁷ ¹⁰²⁸ ¹⁰²⁹ ¹⁰³⁰ ¹⁰³¹ ¹⁰³² ¹⁰³³ ¹⁰³⁴ ¹⁰³⁵ ¹⁰³⁶ ¹⁰³⁷ ¹⁰³⁸ ¹⁰³⁹ ¹⁰⁴⁰ ¹⁰⁴¹ ¹⁰⁴² ¹⁰⁴³ ¹⁰⁴⁴ ¹⁰⁴⁵ ¹⁰⁴⁶ ¹⁰⁴⁷ ¹⁰⁴⁸ ¹⁰⁴⁹ ¹⁰⁵⁰ ¹⁰⁵¹ ¹⁰⁵² ¹⁰⁵³ ¹⁰⁵⁴ ¹⁰⁵⁵ ¹⁰⁵⁶ ¹⁰⁵⁷ ¹⁰⁵⁸ ¹⁰⁵⁹ ¹⁰⁶⁰ ¹⁰⁶¹ ¹⁰⁶² ¹⁰⁶³ ¹⁰⁶⁴ ¹⁰⁶⁵ ¹⁰⁶⁶ ¹⁰⁶⁷ ¹⁰⁶⁸ ¹⁰⁶⁹ ¹⁰⁷⁰ ¹⁰⁷¹ ¹⁰⁷² ¹⁰⁷³ ¹⁰⁷⁴ ¹⁰⁷⁵ ¹⁰⁷⁶ ¹⁰⁷⁷ ¹⁰⁷⁸ ¹⁰⁷⁹ ¹⁰⁸⁰ ¹⁰⁸¹ ¹⁰⁸² ¹⁰⁸³ ¹⁰⁸⁴ ¹⁰⁸⁵ ¹⁰⁸⁶ ¹⁰⁸⁷ ¹⁰⁸⁸ ¹⁰⁸⁹ ¹⁰⁹⁰ ¹⁰⁹¹ ¹⁰⁹² ¹⁰⁹³ ¹⁰⁹⁴ ¹⁰⁹⁵ ¹⁰⁹⁶ ¹⁰⁹⁷ ¹⁰⁹⁸ ¹⁰⁹⁹ ¹¹⁰⁰ ¹¹⁰¹ ¹¹⁰² ¹¹⁰³ ¹¹⁰⁴ ¹¹⁰⁵ ¹¹⁰⁶ ¹¹⁰⁷ ¹¹⁰⁸ ¹¹⁰⁹ ¹¹¹⁰ ¹¹¹¹ ¹¹¹² ¹¹¹³ ¹¹¹⁴ ¹¹¹⁵ ¹¹¹⁶ ¹¹¹⁷ ¹¹¹⁸ ¹¹¹⁹ ¹¹²⁰ ¹¹²¹ ¹¹²² ¹¹²³ ¹¹²⁴ ¹¹²⁵ ¹¹²⁶ ¹¹²⁷ ¹¹²⁸ ¹¹²⁹ ¹¹³⁰ ¹¹³¹ ¹¹³² ¹¹³³ ¹¹³⁴ ¹¹³⁵ ¹¹³⁶ ¹¹³⁷ ¹¹³⁸ ¹¹³⁹ ¹¹⁴⁰ ¹¹⁴¹ ¹¹⁴² ¹¹⁴³ ¹¹⁴⁴ ¹¹⁴⁵ ¹¹⁴⁶ ¹¹⁴⁷ ¹¹⁴⁸ ¹¹⁴⁹ ¹¹⁵⁰ ¹¹⁵¹ ¹¹⁵² ¹¹⁵³ ¹¹⁵⁴ ¹¹⁵⁵ ¹¹⁵⁶ ¹¹⁵⁷ ¹¹⁵⁸ ¹¹⁵⁹ ¹¹⁶⁰ ¹¹⁶¹ ¹¹⁶² ¹¹⁶³ ¹¹⁶⁴ ¹¹⁶⁵ ¹¹⁶⁶ ¹¹⁶⁷ ¹¹⁶⁸ ¹¹⁶⁹ ¹¹⁷⁰ ¹¹⁷¹ ¹¹⁷² ¹¹⁷³ ¹¹⁷⁴ ¹¹⁷⁵ ¹¹⁷⁶ ¹¹⁷⁷ ¹¹⁷⁸ ¹¹⁷⁹ ¹¹⁸⁰ ¹¹⁸¹ ¹¹⁸² ¹¹⁸³ ¹¹⁸⁴ ¹¹⁸⁵ ¹¹⁸⁶ ¹¹⁸⁷ ¹¹⁸⁸ ¹¹⁸⁹ ¹¹⁹⁰ ¹¹⁹¹ ¹¹⁹² ¹¹⁹³ ¹¹⁹⁴ ¹¹⁹⁵ ¹¹⁹⁶ ¹¹⁹⁷ ¹¹⁹⁸ ¹¹⁹⁹ ¹²⁰⁰ ¹²⁰¹ ¹²⁰² ¹²⁰³ ¹²⁰⁴ ¹²⁰⁵ ¹²⁰⁶ ¹²⁰⁷ ¹²⁰⁸ ¹²⁰⁹ ¹²¹⁰ ¹²¹¹ ¹²¹² ¹²¹³ ¹²¹⁴ ¹²¹⁵ ¹²¹⁶ ¹²¹⁷ ¹²¹⁸ ¹²¹⁹ ¹²²⁰ ¹²²¹ ¹²²² ¹²²³ ¹²²⁴ ¹²²⁵ ¹²²⁶ ¹²²⁷ ¹²²⁸ ¹²²⁹ ¹²³⁰ ¹²³¹ ¹²³² ¹²³³ ¹²³⁴ ¹²³⁵ ¹²³⁶ ¹²³⁷ ¹²³⁸ ¹²³⁹ ¹²⁴⁰ ¹²⁴¹ ¹²⁴² ¹²⁴³ ¹²⁴⁴ ¹²⁴⁵ ¹²⁴⁶ ¹²⁴⁷ ¹²⁴⁸ ¹²⁴⁹ ¹²⁵⁰ ¹²⁵¹ ¹²⁵² ¹²⁵³ ¹²⁵⁴ ¹²⁵⁵ ¹²⁵⁶ ¹²⁵⁷ ¹²⁵⁸ ¹²⁵⁹ ¹²⁶⁰ ¹²⁶¹ ¹²⁶² ¹²⁶³ ¹²⁶⁴ ¹²⁶⁵ ¹²⁶⁶ ¹²⁶⁷ ¹²⁶⁸ ¹²⁶⁹ ¹²⁷⁰ ¹²⁷¹ ¹²⁷² ¹²⁷³ ¹²⁷⁴ ¹²⁷⁵ ¹²⁷⁶ ¹²⁷⁷ ¹²⁷⁸ ¹²⁷⁹ ¹²⁸⁰ ¹²⁸¹ ¹²⁸² ¹²⁸³ ¹²⁸⁴ ¹²⁸⁵ ¹²⁸⁶ ¹²⁸⁷ ¹²⁸⁸ ¹²⁸⁹ ¹²⁹⁰ ¹²⁹¹ ¹²⁹² ¹²⁹³ ¹²⁹⁴ ¹²⁹⁵ ¹²⁹⁶ ¹²⁹⁷ ¹²⁹⁸ ¹²⁹⁹ ¹³⁰⁰ ¹³⁰¹ ¹³⁰² ¹³⁰³ ¹³⁰⁴ ¹³⁰⁵ ¹³⁰⁶ ¹³⁰⁷ ¹³⁰⁸ ¹³⁰⁹ ¹³¹⁰ ¹³¹¹ ¹³¹² ¹³¹³ ¹³¹⁴ ¹³¹⁵ ¹³¹⁶ ¹³¹⁷ ¹³¹⁸ ¹³¹⁹ ¹³²⁰ ¹³²¹ ¹³²² ¹³²³ ¹³²⁴ ¹³²⁵ ¹³²⁶ ¹³²⁷ ¹³²⁸ ¹³²⁹

bysmy sie spowiedali grzechow naszych ; wierny iest y sprawiedliwy / aby nam odpuscil grzechy nasze / y oczyszcil nas od wszelakiey nieprawosci. ? Jesliby smy rzekli zesmy nie zgrzesyli ; kłamca go czynimy / y nie maśw nas słowa tego.

NAVKI Y PRZESTROGI.

wieczność Chrystusowa.

Co było od początku.) Albo na początku. Tymi słowy Ebona y Cherintia potępia / którzy mówili / żeby Pan Chrystus przed Mária nie był. A gdy mówi / że sie tego wcielonego słowa rece nasze dotykały / Mánicheusze poraża / którzy trzymali / że Pan Chrystus miał nie prawdziwe ale obłudne ciało.

Grzechy rozmaite bywają odpuszczane.

Ale krew Iesusa Chrystusa.) Ale grzechy bywają odpuszczane przez modlitwy / przez posty / przez śluzu / przez wiary / przez miłość / przez ofiary / przez Sakramenty / y przez kaptany (także pismo święte każdemu z tych odpuszczenie grzechow iasnie przypisuje) wśakże przecie nie inaczej bywają odpuszczane / iedno przez moc y zasługę krwi Páná nášego Iesu Chrysta : gdyż te wszystkie rzeczy poimientione są pewne sposoby y naczynia / przez które chce Pan Chrystus / aby krew tego w nas skuteczną była. Przetożeto tymi sposob y gárdz / albo te leżce waży / ten traci pożytek krwi Páná Chrystusowej / y zostaje w grzechu y w plugaństwie : by sie też nawiecey chlubil zasługami tego. Co gdyby sektarze bacyć chcieli / nie potwarzaliby Kátholikow / mówiac / że wymuła krew Páná Chrystusowej / szukając gdzie indziej grzechow odpuszczenia / mili przez nie : Przeto / iż z połora wywają tych sposobow od Páná Chrystusa nánaczoney / ku przywłaszczeniu sobie dobrodziejstwa / y zasługi krwi tego świętey.

Grzechy dwojakie, śmiertelne y powszednie.

Iż grzechu nie mamy.) Stad dochodzimy iż dwojakie są grzechy : iedne śmiertelne / bez których są wszyscy ci / którzy są w łasce Bożej. A drugie powszednie / bez których (wyjawšy najsławięszą Pánnę) by najsławięszy ludzie być nie mogą. August : de nat : grat : cap : 36.

Spowiedz przed kaptanem.

Jeslibysmy sie spowiedali grzechow naszych.) Tu Apostoł zaleca nam sakramentalną spowiedz / z wyliczaniem grzechow. Bo nie mówi / Jesli sie wyznamy być grzesznymi : ale test sie bedziemy spowiedać grzechow naszych. A nie mówi / żebyśmy sie samemu Bogu spowiedali : ale zgola mówi : Jesli sie bedziemy spowiedać grzechow naszych : rozumiey / iedni drugim (także wyraźnie doświada Jakub s.) grzeszacy tym którzy moc grzechow odpuszczają.

nia ma

2. Kron. 6.
g 36.
Przy: 20.
b 5.
Eccle: 7.
c 21.

Matt: 18.
32.
Ion: 3. 7.
Tob 12. 9.
Dzie: 15.
9.
Luk: 7.
47.
Luk: 22.
19.
Iak: 5. 15.
Iak 20.
23.

Iak: 5. 16.

an 20. 23

nia máta. Přetož gdy sie kto grzechow swych spowíáda káplaz
nowi/ tedy Bog wierny y spráwiedliwy / wedlug wstáwy y obie
tnice swey/odpušča grzechy tego.

ROZDZIAL II.

1 Iesus Christus přyczpíá náš v Oycá : 2 X vblagántežá
grzechy wšeho swíatá. 3 Záchowáním Pánstíego přykázání
pokážete sie prawdziwa znátomošć y milošć Boža. 7 Ktore test
stáre y nowe přykázání. 9 Kto test w swíatlošći / á kto w čie
mnošći. 12 Piše rozmáttym stanom / stárym y mlodym. 15 Od
wodjácíh od milošći swíatá / 18 X od heretykow / ktore Anty
christám zowie. 24 X nápomina / áby raz přyteta wíáre stáre
cznie trzymáli. 27 Náskláduiac powodu Duchá swíetého.

1 **S** Anaczkowie moi / toč wam piše / ábyšće nie
A grzešyli. Lecz iesliby kto zgrzešyl / zczemná
mamy v Oycá / Jesusa Christusa spráwiedli
2 wego : ? á on test vblagáním zá grzechy náše : á nie
3 tylko zá náše / ale y zá wšeho swíatá. ? Al přez to
wiemy iżesmy go poználi / iesli přykázání iego zá
4 chowiwamy. ? Kto mowi že go poznal / á přyka
zání iego nie chowa ; kłamca test / á prawdy w nim
5 nie máš. ? Lecz kto záchowywa slovo iego ; prawdzi
wie sie w tym milošć Boža wykonála / přez to wie
6 my iż w nim iestesmy. ? Kto mowi iż w nim mieška ;
powinien iáko on chodzil / y sam táž chodit.
7 ? Namileyšy / nie pišeč wam roskázání nowe
go / ale roskázání stáre ktorešće mieli od počátku.
Stáre roskázání test ono slovo ktorešće slyšeli*.
8 ? Zásie roskázání nowe piše wam / co prawdá test
B y w nim / y w was : iż čiemnošć přeminela / á pra
9 wdžiwa swíatlošć iuž swieči. ? Kto mowi iż test w
swíatlošći / á brátá swíetého nienawidzi ; až dotad
10 test w čiemnošći. ? b Kto miluje brátá swíetého / w
swíatlošći mieška / á zgoršenia w nim nie máš.
11 ? Lecz kto nienawidzi brátá swíetého ; w čiemnošći

Kto mowi, pos
znalem go G.
Bogá. N. L.

spráwomáć sie,
táko iáko sie on
spráwomáľ.

Záčzá: 71.

* Brátá. G.
* od počátku.
G.

K. G. S.

Jan 13.
34. y 15.
b 12.

13.
14.

Pisalem. 1 L.

G. N. S.

tego który jest
od początku. N.

L. N. G. S.

Pisalem. 3 L.

G. S.

abo maietno-
ści. G.

G.

przemienie. N.
L.

Zacz: 72.

* y, G.

1. 1. 1.

Pisalem. 1 L.

5 L.

G.

G.

jest / y w ciemności chodzi / a niewie gdzie idzie / iz
ciemność zaślepia oczy tego. ? Piśe wam synacz¹²
kowie / iz wam bywaia odpuszczone grzechy dla imie-
nia tego. ? Piśe wam oycowie / żeście poznali tego¹³
który jest od początku. Piśe wam młodzieniaśko-
wie / żeście zwyciężyli onego złosnika. ? Piśe wam¹⁴
dziateczki / żeście poznali oycą. ? Piśe wam mło-
dzieńcy / żeście mocni / a słowo Boże mieszka w was /
y zwyciężyliście onego złosnika. ? Nie miłujcieś swi-¹⁵
tą / ani tego co jest na świecie. Jesli kto miłuje świat /
nie maś w nim oycowskiey miłości. ? abowiem w¹⁶
szytko co jest na świecie / jest pożadliwość ciała / y
požadliwość oczu / y pycha żywota / która nie jest z
Oycą / ale jest z światą. ? A świat przemija / y po-¹⁷
žadliwość tego. Lecz kto czyni wola Boża / trwa
na wieki.

? Synaczkowie / ostatecznać jest godzina : a iako¹⁸
ście słyseli iz Antychryst idzie : * teraz wiele Anty-
christow nastało. Skąd wiemy / iz jest ostatnia godzina.
? I nasci wysli : ale nie byli z nas. Bo gdyby z¹⁹
nas byli / wzdychy z nami byli wytrwali : ale nas odbie-
gli / aby sie okazali iz nie wszyscy z nas sa. ? Lecz wy²⁰
pomazanie macie od swietego / y wiecie wszystko.
? Nie pisalemci wam iako nieznaiacym prawdy / ale²¹
iako ia znaiacym : a iz każde kłamstwo nie jest z pra-
wdy. ? Ktoż jest kłameca / iedno ten który przy iz Je-²²
sus nie jest Chrystusem : Ten ci jest Antychryst kto-
ry przy Oycą y Syną. ? Każdy co sie przy Syną / y²³
Oycą nie ma. ? Kto wyznawa Syną ; y Oycą ma.
? Wy tedy coście słyseli od początku / to niechay w²⁴
was trwa. Jesliby w was trwalo coście słyseli od
początku ; wy też w Synie y Oycu trwać będziecie.
? A tać jest obietnica która on nam obiecał / żywot²⁵
on wieczny. ? Tomci wam napisal o tych którzy was²⁶

- 27 zwodza. ? A pomazanie ktoreście wzeli od niego
"niechay" w was trwa. A nie potrzebuiecie aby was
któ wczyl: ale iako toż pomazanie wczay was o wszyt-
kim / y iest prawdziwe / a nie iest kłamstwo. A iako
28 nauczyło was; także też w nim trwajcie. ? A teraz
synaczkowie trwajcie w nim: abyśmy gdy sie okaże/
wśanie mieli / a nie byli zawstydzeni od niego w przy-
29 ścię iego. ? Jesli wiecie iż sprawiedliwy iest: wiedz-
cieś iż y każdy czyniacz sprawiedliwość / z niego sie
narodził.

NAVKI Y PRZESTROGI.

- 1 Rzeczniká mamy.) Na to miejsce Augustyn S. tak piše; Ale
tu kto rzecze? To sie tedy święci nie modlą námi? To sie Bi-
skupi y Pasterze są ludźmi nie przyczynia? A owsem wszytkie
członki / mowi / tedne są drugie sie modla: A głowa są wszytki-
mi sie przyczynia. A ná drugim miejscu: Pan náš Jezus Chri-
stus iestże sie przyczynia są námi: Wszyscy męczennicy ktorzy są
z nim / przyczynia się námi: tak długo będzie trwało ich przy-
czynianie / pókt trwać będzie nasze wzdychanie.

- 4 Kłamca iest.) Tacy są dzisiejszy Ewangelikowie / ktorzy mo-
wia / iż Bogaznáia przez wiare: lecz przykładania tego / ani cho-
wáia / ani chowác moga: powiádając że iest tu zachowanie
niepodobne.

- 18 Iż Antychryst idzie.) Antychryst on przednieyśy á głowny /
przeciwnik Pána Chrystusow (ktory tak iest głowa wszytkich nie-
wiernych ludzi / iako Pan Chrystus iest głowa wszytkich wiernych
y pobożnych) będzie iedną pewną osobą / ktora przydzie tudzież
przed dnem sadnym: o ktorey piše Dániel 8. y 11. Paweł 2. ad
Thessal: 2. y Jan S. y tu / y w Objawieniu 13. Ktorego wszyscy
heretycy á zwłaszcza kacermistrowie / są członkami y goncami.
A przetoż ie też Jan S. Antychrystami zowie / tymi słowy: Teraz
wiele Antychrystow wyszło ná świat. A znáć pewny / po ktorym
ie poznawác mamy / opisać. Iż / prawi / wysłi / nas y niewytrwa-
li z námi. Stąd Cyprian S. tak piše. Wszytkie / ktorzy iedno
wysłi z Kościołá / y ktorzy walczą przeciw Kościołowi / Jan S. ná-
zwáł Antychrystami. A Augustyn S. Wszyscy sąiste (mowi) kto-
rzy wychodzą z Kościołá / y oddinają sie od iedności iego / są Anty-
chrystami / o tym niŹ nie warpi. Bo ie tak opisał Jan S. Ktoś

G.
G.Rzecznik, nie
sam Pan Chri-
stus.Heretycy kłam-
cy.Antychryst iest
den przedniey-
śy, ale dro-
bnych wiele.Epist:
Ioan: tra:
1.
Iak: 5. 16.
In Psalm:
85.
Rzym: 8.
34.Cypri: lib:
Epi: 6.
Epi: Io
trać:
3.

czykolwiek tedy nie trwają z nami w Kościele Rzymskim / ale z nas wychodzą / iśna rzecz jest iż są Antychrystami. Patrzymyż tedy jeśli oni z nas czyli my z nich wysili. Ale nie daj Boże / aby my z nich / y owszem oni z nas. Dotad Augustyn S.

od Graka
Rzymianie
a od Rymian
haluiny
Luterany
etc. etc.
antichrysty
G.

ROZDZIAŁ III.

1 O miłości Bożej przeciwko nam. 3 Któż iako miał być rozsznami którzy z Bogą są / a którzy ze dyabła. 10. O miłości y niewiści bracia. 21 Kto z dobrym sumieniem / y z wiara w Chrystusa / czego od Boga prosi ; ten wszystko otrzyma.

W Atrżcie iako miłość dał nam Ociec / abyśmy nazwani byli synami Bożymi y byli imi. Dla tego świat nie zna nas : iż onego nie zna. I Namileysy / teraz synami Bożymi iestestny : a iestce sie nie okazało czym bedziemy. Lecz Wiemy iż gdy sie okaże / podobni mu bedziemy : iż go wyrzemy iako iest. I Wszelki ktory ma te nadsieie w nim / poświęca sie / iako y on święty iest. I Każdy co grzech czyni / czyni też nieprawość : a grzech iestci nieprawość. I A wiecie iż sie on okazał aby grzechy nasze zgładził : a^b grzechu w nim nie maś. I Wszelki ktory w nim mieszka / nie grzeszy : a ktokolwiek grzeszy ; nie widziat go / ani go poznat. I Synaczkowie / niechay was żaden nie zwodzi. Kto czyni sprawiedliwość / sprawiedliwy iest : iako y on iest sprawiedliwy. I Kto^c czyni grzech ; ze dyabła iest : gdyż od początku dyabel grzeszy. Na toć sie okazał Syn Boży ; aby zepsował dzieła dyabelskie. I Wszelki co sie narodził z Boga / grzechu nie czyni : iż nasienie tego w nim trwa : y nie może grzeszyć / iż z Boga narodził iest.

I Po tym poznać syny Boże / y syny dyabelskie. Wszelki ktory^d nie iest sprawiedliwy / nie iest z Boga / y ktory nie miłuje brata swego. I Abowiem to iest poselsstwo ktoreście slyfeli od początku / abyście iest

Zacz: 73.

nie czyni spr
wiedliwości. K.
G. S.

abyśmy. K. G.

4 Iza: 57.

24.

61. Piot:

2. d22.

7 Iza: 57.

c 9.

8 c Iza 5. f

44.

10 d Iza 17.

11 d 34 y 15.

b 12.

dni dwu

1. Moy:
4. b. S.

Jan 5. d
24.

g Vyz: 2.
b 10.

b 3. Moy:
19. d 17.

Matt: 5.
d 22.

i Jan 15.
b 13.

1. Jak: 2.
c 15. c 16.

Mat: 7.
a 7. 21. b
22.

Jan 14. b
19. p 15. a

7. p 16. c
24.

in Niz: 5.
c 14.

Jan 6. d
29. p 17.

4. 3.

in Jan 13.
d 34. p 15.

b 12.

o Jan 14.
c 23. p 15.

b 10.

12 dni dangich mitowali. ¹ Nie iáko ² Aaim / który był
3 onego złośnika / y zabił brátá swego. á przecze go zá-
4 bił: ³ ⁴ ⁵ ⁶ ⁷ ⁸ ⁹ ¹⁰ ¹¹ ¹² ¹³ ¹⁴ ¹⁵ ¹⁶ ¹⁷ ¹⁸ ¹⁹ ²⁰ ²¹ ²² ²³ ²⁴ ²⁵ ²⁶ ²⁷ ²⁸ ²⁹ ³⁰ ³¹ ³² ³³ ³⁴ ³⁵ ³⁶ ³⁷ ³⁸ ³⁹ ⁴⁰ ⁴¹ ⁴² ⁴³ ⁴⁴ ⁴⁵ ⁴⁶ ⁴⁷ ⁴⁸ ⁴⁹ ⁵⁰ ⁵¹ ⁵² ⁵³ ⁵⁴ ⁵⁵ ⁵⁶ ⁵⁷ ⁵⁸ ⁵⁹ ⁶⁰ ⁶¹ ⁶² ⁶³ ⁶⁴ ⁶⁵ ⁶⁶ ⁶⁷ ⁶⁸ ⁶⁹ ⁷⁰ ⁷¹ ⁷² ⁷³ ⁷⁴ ⁷⁵ ⁷⁶ ⁷⁷ ⁷⁸ ⁷⁹ ⁸⁰ ⁸¹ ⁸² ⁸³ ⁸⁴ ⁸⁵ ⁸⁶ ⁸⁷ ⁸⁸ ⁸⁹ ⁹⁰ ⁹¹ ⁹² ⁹³ ⁹⁴ ⁹⁵ ⁹⁶ ⁹⁷ ⁹⁸ ⁹⁹ ¹⁰⁰ ¹⁰¹ ¹⁰² ¹⁰³ ¹⁰⁴ ¹⁰⁵ ¹⁰⁶ ¹⁰⁷ ¹⁰⁸ ¹⁰⁹ ¹¹⁰ ¹¹¹ ¹¹² ¹¹³ ¹¹⁴ ¹¹⁵ ¹¹⁶ ¹¹⁷ ¹¹⁸ ¹¹⁹ ¹²⁰ ¹²¹ ¹²² ¹²³ ¹²⁴ ¹²⁵ ¹²⁶ ¹²⁷ ¹²⁸ ¹²⁹ ¹³⁰ ¹³¹ ¹³² ¹³³ ¹³⁴ ¹³⁵ ¹³⁶ ¹³⁷ ¹³⁸ ¹³⁹ ¹⁴⁰ ¹⁴¹ ¹⁴² ¹⁴³ ¹⁴⁴ ¹⁴⁵ ¹⁴⁶ ¹⁴⁷ ¹⁴⁸ ¹⁴⁹ ¹⁵⁰ ¹⁵¹ ¹⁵² ¹⁵³ ¹⁵⁴ ¹⁵⁵ ¹⁵⁶ ¹⁵⁷ ¹⁵⁸ ¹⁵⁹ ¹⁶⁰ ¹⁶¹ ¹⁶² ¹⁶³ ¹⁶⁴ ¹⁶⁵ ¹⁶⁶ ¹⁶⁷ ¹⁶⁸ ¹⁶⁹ ¹⁷⁰ ¹⁷¹ ¹⁷² ¹⁷³ ¹⁷⁴ ¹⁷⁵ ¹⁷⁶ ¹⁷⁷ ¹⁷⁸ ¹⁷⁹ ¹⁸⁰ ¹⁸¹ ¹⁸² ¹⁸³ ¹⁸⁴ ¹⁸⁵ ¹⁸⁶ ¹⁸⁷ ¹⁸⁸ ¹⁸⁹ ¹⁹⁰ ¹⁹¹ ¹⁹² ¹⁹³ ¹⁹⁴ ¹⁹⁵ ¹⁹⁶ ¹⁹⁷ ¹⁹⁸ ¹⁹⁹ ²⁰⁰ ²⁰¹ ²⁰² ²⁰³ ²⁰⁴ ²⁰⁵ ²⁰⁶ ²⁰⁷ ²⁰⁸ ²⁰⁹ ²¹⁰ ²¹¹ ²¹² ²¹³ ²¹⁴ ²¹⁵ ²¹⁶ ²¹⁷ ²¹⁸ ²¹⁹ ²²⁰ ²²¹ ²²² ²²³ ²²⁴ ²²⁵ ²²⁶ ²²⁷ ²²⁸ ²²⁹ ²³⁰ ²³¹ ²³² ²³³ ²³⁴ ²³⁵ ²³⁶ ²³⁷ ²³⁸ ²³⁹ ²⁴⁰ ²⁴¹ ²⁴² ²⁴³ ²⁴⁴ ²⁴⁵ ²⁴⁶ ²⁴⁷ ²⁴⁸ ²⁴⁹ ²⁵⁰ ²⁵¹ ²⁵² ²⁵³ ²⁵⁴ ²⁵⁵ ²⁵⁶ ²⁵⁷ ²⁵⁸ ²⁵⁹ ²⁶⁰ ²⁶¹ ²⁶² ²⁶³ ²⁶⁴ ²⁶⁵ ²⁶⁶ ²⁶⁷ ²⁶⁸ ²⁶⁹ ²⁷⁰ ²⁷¹ ²⁷² ²⁷³ ²⁷⁴ ²⁷⁵ ²⁷⁶ ²⁷⁷ ²⁷⁸ ²⁷⁹ ²⁸⁰ ²⁸¹ ²⁸² ²⁸³ ²⁸⁴ ²⁸⁵ ²⁸⁶ ²⁸⁷ ²⁸⁸ ²⁸⁹ ²⁹⁰ ²⁹¹ ²⁹² ²⁹³ ²⁹⁴ ²⁹⁵ ²⁹⁶ ²⁹⁷ ²⁹⁸ ²⁹⁹ ³⁰⁰ ³⁰¹ ³⁰² ³⁰³ ³⁰⁴ ³⁰⁵ ³⁰⁶ ³⁰⁷ ³⁰⁸ ³⁰⁹ ³¹⁰ ³¹¹ ³¹² ³¹³ ³¹⁴ ³¹⁵ ³¹⁶ ³¹⁷ ³¹⁸ ³¹⁹ ³²⁰ ³²¹ ³²² ³²³ ³²⁴ ³²⁵ ³²⁶ ³²⁷ ³²⁸ ³²⁹ ³³⁰ ³³¹ ³³² ³³³ ³³⁴ ³³⁵ ³³⁶ ³³⁷ ³³⁸ ³³⁹ ³⁴⁰ ³⁴¹ ³⁴² ³⁴³ ³⁴⁴ ³⁴⁵ ³⁴⁶ ³⁴⁷ ³⁴⁸ ³⁴⁹ ³⁵⁰ ³⁵¹ ³⁵² ³⁵³ ³⁵⁴ ³⁵⁵ ³⁵⁶ ³⁵⁷ ³⁵⁸ ³⁵⁹ ³⁶⁰ ³⁶¹ ³⁶² ³⁶³ ³⁶⁴ ³⁶⁵ ³⁶⁶ ³⁶⁷ ³⁶⁸ ³⁶⁹ ³⁷⁰ ³⁷¹ ³⁷² ³⁷³ ³⁷⁴ ³⁷⁵ ³⁷⁶ ³⁷⁷ ³⁷⁸ ³⁷⁹ ³⁸⁰ ³⁸¹ ³⁸² ³⁸³ ³⁸⁴ ³⁸⁵ ³⁸⁶ ³⁸⁷ ³⁸⁸ ³⁸⁹ ³⁹⁰ ³⁹¹ ³⁹² ³⁹³ ³⁹⁴ ³⁹⁵ ³⁹⁶ ³⁹⁷ ³⁹⁸ ³⁹⁹ ⁴⁰⁰ ⁴⁰¹ ⁴⁰² ⁴⁰³ ⁴⁰⁴ ⁴⁰⁵ ⁴⁰⁶ ⁴⁰⁷ ⁴⁰⁸ ⁴⁰⁹ ⁴¹⁰ ⁴¹¹ ⁴¹² ⁴¹³ ⁴¹⁴ ⁴¹⁵ ⁴¹⁶ ⁴¹⁷ ⁴¹⁸ ⁴¹⁹ ⁴²⁰ ⁴²¹ ⁴²² ⁴²³ ⁴²⁴ ⁴²⁵ ⁴²⁶ ⁴²⁷ ⁴²⁸ ⁴²⁹ ⁴³⁰ ⁴³¹ ⁴³² ⁴³³ ⁴³⁴ ⁴³⁵ ⁴³⁶ ⁴³⁷ ⁴³⁸ ⁴³⁹ ⁴⁴⁰ ⁴⁴¹ ⁴⁴² ⁴⁴³ ⁴⁴⁴ ⁴⁴⁵ ⁴⁴⁶ ⁴⁴⁷ ⁴⁴⁸ ⁴⁴⁹ ⁴⁵⁰ ⁴⁵¹ ⁴⁵² ⁴⁵³ ⁴⁵⁴ ⁴⁵⁵ ⁴⁵⁶ ⁴⁵⁷ ⁴⁵⁸ ⁴⁵⁹ ⁴⁶⁰ ⁴⁶¹ ⁴⁶² ⁴⁶³ ⁴⁶⁴ ⁴⁶⁵ ⁴⁶⁶ ⁴⁶⁷ ⁴⁶⁸ ⁴⁶⁹ ⁴⁷⁰ ⁴⁷¹ ⁴⁷² ⁴⁷³ ⁴⁷⁴ ⁴⁷⁵ ⁴⁷⁶ ⁴⁷⁷ ⁴⁷⁸ ⁴⁷⁹ ⁴⁸⁰ ⁴⁸¹ ⁴⁸² ⁴⁸³ ⁴⁸⁴ ⁴⁸⁵ ⁴⁸⁶ ⁴⁸⁷ ⁴⁸⁸ ⁴⁸⁹ ⁴⁹⁰ ⁴⁹¹ ⁴⁹² ⁴⁹³ ⁴⁹⁴ ⁴⁹⁵ ⁴⁹⁶ ⁴⁹⁷ ⁴⁹⁸ ⁴⁹⁹ ⁵⁰⁰ ⁵⁰¹ ⁵⁰² ⁵⁰³ ⁵⁰⁴ ⁵⁰⁵ ⁵⁰⁶ ⁵⁰⁷ ⁵⁰⁸ ⁵⁰⁹ ⁵¹⁰ ⁵¹¹ ⁵¹² ⁵¹³ ⁵¹⁴ ⁵¹⁵ ⁵¹⁶ ⁵¹⁷ ⁵¹⁸ ⁵¹⁹ ⁵²⁰ ⁵²¹ ⁵²² ⁵²³ ⁵²⁴ ⁵²⁵ ⁵²⁶ ⁵²⁷ ⁵²⁸ ⁵²⁹ ⁵³⁰ ⁵³¹ ⁵³² ⁵³³ ⁵³⁴ ⁵³⁵ ⁵³⁶ ⁵³⁷ ⁵³⁸ ⁵³⁹ ⁵⁴⁰ ⁵⁴¹ ⁵⁴² ⁵⁴³ ⁵⁴⁴ ⁵⁴⁵ ⁵⁴⁶ ⁵⁴⁷ ⁵⁴⁸ ⁵⁴⁹ ⁵⁵⁰ ⁵⁵¹ ⁵⁵² ⁵⁵³ ⁵⁵⁴ ⁵⁵⁵ ⁵⁵⁶ ⁵⁵⁷ ⁵⁵⁸ ⁵⁵⁹ ⁵⁶⁰ ⁵⁶¹ ⁵⁶² ⁵⁶³ ⁵⁶⁴ ⁵⁶⁵ ⁵⁶⁶ ⁵⁶⁷ ⁵⁶⁸ ⁵⁶⁹ ⁵⁷⁰ ⁵⁷¹ ⁵⁷² ⁵⁷³ ⁵⁷⁴ ⁵⁷⁵ ⁵⁷⁶ ⁵⁷⁷ ⁵⁷⁸ ⁵⁷⁹ ⁵⁸⁰ ⁵⁸¹ ⁵⁸² ⁵⁸³ ⁵⁸⁴ ⁵⁸⁵ ⁵⁸⁶ ⁵⁸⁷ ⁵⁸⁸ ⁵⁸⁹ ⁵⁹⁰ ⁵⁹¹ ⁵⁹² ⁵⁹³ ⁵⁹⁴ ⁵⁹⁵ ⁵⁹⁶ ⁵⁹⁷ ⁵⁹⁸ ⁵⁹⁹ ⁶⁰⁰ ⁶⁰¹ ⁶⁰² ⁶⁰³ ⁶⁰⁴ ⁶⁰⁵ ⁶⁰⁶ ⁶⁰⁷ ⁶⁰⁸ ⁶⁰⁹ ⁶¹⁰ ⁶¹¹ ⁶¹² ⁶¹³ ⁶¹⁴ ⁶¹⁵ ⁶¹⁶ ⁶¹⁷ ⁶¹⁸ ⁶¹⁹ ⁶²⁰ ⁶²¹ ⁶²² ⁶²³ ⁶²⁴ ⁶²⁵ ⁶²⁶ ⁶²⁷ ⁶²⁸ ⁶²⁹ ⁶³⁰ ⁶³¹ ⁶³² ⁶³³ ⁶³⁴ ⁶³⁵ ⁶³⁶ ⁶³⁷ ⁶³⁸ ⁶³⁹ ⁶⁴⁰ ⁶⁴¹ ⁶⁴² ⁶⁴³ ⁶⁴⁴ ⁶⁴⁵ ⁶⁴⁶ ⁶⁴⁷ ⁶⁴⁸ ⁶⁴⁹ ⁶⁵⁰ ⁶⁵¹ ⁶⁵² ⁶⁵³ ⁶⁵⁴ ⁶⁵⁵ ⁶⁵⁶ ⁶⁵⁷ ⁶⁵⁸ ⁶⁵⁹ ⁶⁶⁰ ⁶⁶¹ ⁶⁶² ⁶⁶³ ⁶⁶⁴ ⁶⁶⁵ ⁶⁶⁶ ⁶⁶⁷ ⁶⁶⁸ ⁶⁶⁹ ⁶⁷⁰ ⁶⁷¹ ⁶⁷² ⁶⁷³ ⁶⁷⁴ ⁶⁷⁵ ⁶⁷⁶ ⁶⁷⁷ ⁶⁷⁸ ⁶⁷⁹ ⁶⁸⁰ ⁶⁸¹ ⁶⁸² ⁶⁸³ ⁶⁸⁴ ⁶⁸⁵ ⁶⁸⁶ ⁶⁸⁷ ⁶⁸⁸ ⁶⁸⁹ ⁶⁹⁰ ⁶⁹¹ ⁶⁹² ⁶⁹³ ⁶⁹⁴ ⁶⁹⁵ ⁶⁹⁶ ⁶⁹⁷ ⁶⁹⁸ ⁶⁹⁹ ⁷⁰⁰ ⁷⁰¹ ⁷⁰² ⁷⁰³ ⁷⁰⁴ ⁷⁰⁵ ⁷⁰⁶ ⁷⁰⁷ ⁷⁰⁸ ⁷⁰⁹ ⁷¹⁰ ⁷¹¹ ⁷¹² ⁷¹³ ⁷¹⁴ ⁷¹⁵ ⁷¹⁶ ⁷¹⁷ ⁷¹⁸ ⁷¹⁹ ⁷²⁰ ⁷²¹ ⁷²² ⁷²³ ⁷²⁴ ⁷²⁵ ⁷²⁶ ⁷²⁷ ⁷²⁸ ⁷²⁹ ⁷³⁰ ⁷³¹ ⁷³² ⁷³³ ⁷³⁴ ⁷³⁵ ⁷³⁶ ⁷³⁷ ⁷³⁸ ⁷³⁹ ⁷⁴⁰ ⁷⁴¹ ⁷⁴² ⁷⁴³ ⁷⁴⁴ ⁷⁴⁵ ⁷⁴⁶ ⁷⁴⁷ ⁷⁴⁸ ⁷⁴⁹ ⁷⁵⁰ ⁷⁵¹ ⁷⁵² ⁷⁵³ ⁷⁵⁴ ⁷⁵⁵ ⁷⁵⁶ ⁷⁵⁷ ⁷⁵⁸ ⁷⁵⁹ ⁷⁶⁰ ⁷⁶¹ ⁷⁶² ⁷⁶³ ⁷⁶⁴ ⁷⁶⁵ ⁷⁶⁶ ⁷⁶⁷ ⁷⁶⁸ ⁷⁶⁹ ⁷⁷⁰ ⁷⁷¹ ⁷⁷² ⁷⁷³ ⁷⁷⁴ ⁷⁷⁵ ⁷⁷⁶ ⁷⁷⁷ ⁷⁷⁸ ⁷⁷⁹ ⁷⁸⁰ ⁷⁸¹ ⁷⁸² ⁷⁸³ ⁷⁸⁴ ⁷⁸⁵ ⁷⁸⁶ ⁷⁸⁷ ⁷⁸⁸ ⁷⁸⁹ ⁷⁹⁰ ⁷⁹¹ ⁷⁹² ⁷⁹³ ⁷⁹⁴ ⁷⁹⁵ ⁷⁹⁶ ⁷⁹⁷ ⁷⁹⁸ ⁷⁹⁹ ⁸⁰⁰ ⁸⁰¹ ⁸⁰² ⁸⁰³ ⁸⁰⁴ ⁸⁰⁵ ⁸⁰⁶ ⁸⁰⁷ ⁸⁰⁸ ⁸⁰⁹ ⁸¹⁰ ⁸¹¹ ⁸¹² ⁸¹³ ⁸¹⁴ ⁸¹⁵ ⁸¹⁶ ⁸¹⁷ ⁸¹⁸ ⁸¹⁹ ⁸²⁰ ⁸²¹ ⁸²² ⁸²³ ⁸²⁴ ⁸²⁵ ⁸²⁶ ⁸²⁷ ⁸²⁸ ⁸²⁹ ⁸³⁰ ⁸³¹ ⁸³² ⁸³³ ⁸³⁴ ⁸³⁵ ⁸³⁶ ⁸³⁷ ⁸³⁸ ⁸³⁹ ⁸⁴⁰ ⁸⁴¹ ⁸⁴² ⁸⁴³ ⁸⁴⁴ ⁸⁴⁵ ⁸⁴⁶ ⁸⁴⁷ ⁸⁴⁸ ⁸⁴⁹ ⁸⁵⁰ ⁸⁵¹ ⁸⁵² ⁸⁵³ ⁸⁵⁴ ⁸⁵⁵ ⁸⁵⁶ ⁸⁵⁷ ⁸⁵⁸ ⁸⁵⁹ ⁸⁶⁰ ⁸⁶¹ ⁸⁶² ⁸⁶³ ⁸⁶⁴ ⁸⁶⁵ ⁸⁶⁶ ⁸⁶⁷ ⁸⁶⁸ ⁸⁶⁹ ⁸⁷⁰ ⁸⁷¹ ⁸⁷² ⁸⁷³ ⁸⁷⁴ ⁸⁷⁵ ⁸⁷⁶ ⁸⁷⁷ ⁸⁷⁸ ⁸⁷⁹ ⁸⁸⁰ ⁸⁸¹ ⁸⁸² ⁸⁸³ ⁸⁸⁴ ⁸⁸⁵ ⁸⁸⁶ ⁸⁸⁷ ⁸⁸⁸ ⁸⁸⁹ ⁸⁹⁰ ⁸⁹¹ ⁸⁹² ⁸⁹³ ⁸⁹⁴ ⁸⁹⁵ ⁸⁹⁶ ⁸⁹⁷ ⁸⁹⁸ ⁸⁹⁹ ⁹⁰⁰ ⁹⁰¹ ⁹⁰² ⁹⁰³ ⁹⁰⁴ ⁹⁰⁵ ⁹⁰⁶ ⁹⁰⁷ ⁹⁰⁸ ⁹⁰⁹ ⁹¹⁰ ⁹¹¹ ⁹¹² ⁹¹³ ⁹¹⁴ ⁹¹⁵ ⁹¹⁶ ⁹¹⁷ ⁹¹⁸ ⁹¹⁹ ⁹²⁰ ⁹²¹ ⁹²² ⁹²³ ⁹²⁴ ⁹²⁵ ⁹²⁶ ⁹²⁷ ⁹²⁸ ⁹²⁹ ⁹³⁰ ⁹³¹ ⁹³² ⁹³³ ⁹³⁴ ⁹³⁵ ⁹³⁶ ⁹³⁷ ⁹³⁸ ⁹³⁹ ⁹⁴⁰ ⁹⁴¹ ⁹⁴² ⁹⁴³ ⁹⁴⁴ ⁹⁴⁵ ⁹⁴⁶ ⁹⁴⁷ ⁹⁴⁸ ⁹⁴⁹ ⁹⁵⁰ ⁹⁵¹ ⁹⁵² ⁹⁵³ ⁹⁵⁴ ⁹⁵⁵ ⁹⁵⁶ ⁹⁵⁷ ⁹⁵⁸ ⁹⁵⁹ ⁹⁶⁰ ⁹⁶¹ ⁹⁶² ⁹⁶³ ⁹⁶⁴ ⁹⁶⁵ ⁹⁶⁶ ⁹⁶⁷ ⁹⁶⁸ ⁹⁶⁹ ⁹⁷⁰ ⁹⁷¹ ⁹⁷² ⁹⁷³ ⁹⁷⁴ ⁹⁷⁵ ⁹⁷⁶ ⁹⁷⁷ ⁹⁷⁸ ⁹⁷⁹ ⁹⁸⁰ ⁹⁸¹ ⁹⁸² ⁹⁸³ ⁹⁸⁴ ⁹⁸⁵ ⁹⁸⁶ ⁹⁸⁷ ⁹⁸⁸ ⁹⁸⁹ ⁹⁹⁰ ⁹⁹¹ ⁹⁹² ⁹⁹³ ⁹⁹⁴ ⁹⁹⁵ ⁹⁹⁶ ⁹⁹⁷ ⁹⁹⁸ ⁹⁹⁹ ¹⁰⁰⁰

Lelecy na
wtora Niedzie
le po Świąt
kach.

* moi. G.
* brátá. G.

* tego N. L.

* A. G.
námowimy.
wł.

Záčz: 74.

NAVKI Y PRZESTROGI.

3 Poświaca sie.) Stąd sie uczyni / iż esłowiek może poświecić
sam siebie / dobra wola swoje / społ robiac z łáská Božia. Co An-
gustyn S. serzey dekláruie pišac ná to miejsce.
7 Kto czyni spráwiedliwość.) Ciesło Jan y Jakub S. przypomi-

Człowiek po-
świaca sam sie-
bie.

Spráwiedliwość
uczynkowa.

na i z prawa sprawiedliwość ciałowetą sałę w dobre czynieniu /
y w czynkach sprawiedliwość / a nie w samym wierzeniu : a i z
cłowiek z czynków dobrych bywa vsprawiedliwiony : y pilnie
nápomina abyśmy sie strzegli / żebyśmy w tym artykule nie byli od
heretyków ofszuści.

Nie samowier-
nicy, ale dobrze
czyniaczy, y Pa-
na Bogá wszy-
tko otrzymáia.

W czymiey od niego.) Niech sie tu zawnstydza sektarze / Ktory 22
mowia / iż wszystko otrzymawamy y bierzemy od Bogá przez same
wiare. Gdyż oto Apostoł / wszystko cokolwiek bierzemy od Bo-
gá / przypisuje zachowaniu przykazania tego / Ktore oni powiedáia
być tu zachowaniu niepodobne.

ROZDZIAŁ III.

i Ktory duchowie z Bogá sa / a Ktory nie. 9 Gdyż nas Bog
vpředil swa miłoscia / dawšy zá nas Syná swego. 11 Powin-
nisz y my Bogá y bliźniego miłować. 18 A doskonała miłosc
przez wyrzucá boiašci.

Mamileyszy / nie každemu duchowi wierzićie : 1
ale doświadczaćie duchowiešci z Bogá sa : A
gdyż wiele falszywych proroków wysło ná
świat. i Po tym znáć Duchá Božego. Každý duch 2
Ktory wyznawa iż Jesus Christus przysedl w cieł /
z Bogá iest : i A každý duch Ktory rozwiezníe Jes 3
susá ; z Bogá nie iest / a ten iest Antychryst o Kto-
rymesćie slyšeli iż idzie / y terazá inž iest ná świecie.
i Synaczkowie / wy z Bogá iestesćie / y zwycięzili 4
ście go / gdyż wiešly iest ten co w was iest / niž ten
co ná świecie. i Oniě sa z światá : dla tego wedle 5
światá mowia / a świat ich slucha. i My z Bogá 6
iestesiny. a Kto zna Bogá ; slucha nas. Kto nie iest 7
z Bogá ; nie slucha nas. šlad znamy ducha prawdy /
y ducha bledu. i Mamileyszy / miłuyemy iedni dru-
gie : gdyż miłosc iest z Bogá. A každý co miłnie / z 8
Bogá iest vrodzony / y zna Bogá. i Kto nie miłnie /
nie zna Bogá :

Ležęcy w pier-
wsa Niedzielo
Świątkách.

Gdyż Bog iest miłosc. i W tym sie okazáta mi- 9
lość Boža w nas ; iž Syná swego iednorodnego po-
stát Bog

a Ian 5. f
47. y 10.
c 27.

b Ian 3.
b 16.

10 stat Bog ná swiát / ábysmy żyli prze zeń. ? W tymci
 jest miłość: nie iżbysmy my vmitowali Boga; ále iż
 on* vmitował nas / y poslat Syná swego vbiagánim
 11 zá grzechy náše. ? Namileysy / iesli nas Bog tak
 C vmitował: y mysmysy powinni iedni drugie mitować.
 12 ? e Boga żaden nigdy nie widział. Jesli mituiemy
 iedni drugie; Bog w nas mieszka / á miłość iego do-
 13 skonáta jest w nas. ? Przez to poznawamy iż w nim
 14 mieszkamy / á on w nas: iż z Duchá swego dał nam.
 15 ? A mysmysy widzieli / y świádeczmy iż Ociec poslat
 16 Syná swego / zbáwicielem swiátá. ? Acobykolwiek
 wyznał iż Jesus jest Syn Boży: Bog w nim mie-
 17 ska / á on w Bogu. ? A mysmysy poználi / y wwierzyli
 18 miłości: ktora Bog ma ku nam. Bogci jest miłość:
 á kto mieszka w miłości; w Bogu mieszka / á Bog w
 19 nim*. ? W ty wykonána jest miłość* z námi / ábysmy
 vfnosć mieli w dzień sadny: iż iáki on jest; y my ies-
 18 stesmy ná tym swiećie. ? W miłości nie máś boiaś
 D śni: ále miłość doskonáta przez wyrzucá boiaźni: gdyż
 boiaźni má vtrápienie. á kto sie boi; nie jest dosko-
 19 nály w miłości. ? Ny tedy miluymy Boga; iż Bog
 nas pierwey vmitował.
 20 ? Jesliby kto rzekł / iż miluie Boga: á brátáby
 swego nienawidział; kłamca jest. Abowiem kto nie
 21 miluie brátá swego ktorego widzi: Boga ktorego
 nie widzi iáko może milować: ? A d roskázanie to
 mamy od Boga: áby ten co Boga miluie / milował
 też brátá swego.

NAVKI Y PRZESTROGI.

1 Nie káždemu duchowi wierzyć.) To jest nie káżdey náuki przy-
 mąć od tych / ktory powiáda że máta Duchá Bożego. Albo
 wiem wiele heretyków / falszywych proroków / wynidzie / kóścio-
 22. p w 2. Kron: 18. 5. y Esi: 19. 14. y 19. 10.
 22. p w 2. Kron: 18. 5. y Esi: 19. 14. y 19. 10.

* pierwsy. N.
L. G.

* L. G.

* miłość. G.

* mieszka. G.

* Boga. N. L.
iego. S.* miluie go.
G.

* on. G.

Záczá: 75.

* widział. 4 L.

K. G.

* od niego. 5 L.
G. S.Duchowi nie
káždemu wie-
rzyć.

M m m m m

Ale do

Duchow probowanie komu należy.

Ale doświadczajcie duchow.) Niez to Apostol do wszystkiego Kościoła pisał: wsłuchajcie się niechcąc tego/aby wszyscy duchow probować mieli: ale tylko ci/którzy to czynić mogą/którzy to: w rzędu należy: gdy nie wszyscy mają datę rozeznania duchow. Bo i tak go do Akademii posyłał artykuły takie podymające aby je examino wano: tedy nie wszystkim którzy są w Akademii należy je examino wanie: ale tylko Doktorom na to wysłanym: Tak też/ gdy Apostol każe aby w Kościele probowano duchow/ examino wano prorocztwa i wykłady pisma: tedy niechcąc/aby się to działo od świeców/ od królow/ od pospolitego człowieka: ale od Biskupow/ albo od tych które oni na to wysłali.

Wcielanie Syna Bożego.

Każdy duch który wyznawa.) To naprzeciw Ebionowi i Etyrionowi mówi/którzy przeli wcielania Pana Chrystusowego: które przeto Antychryściami zowie/ iż Jezuśa rozwielowali/ dzieląc słowo od ciała/ i mówiąc: iż Syn Boży nie stał się prawdziwie Synem człowieczym: ale iż tylko Bóg w człowieku Jezuście/ i tak w Kościele mieszkał. Lecz Kościół Apostolski od Ducha S. naucezony wyznawa/ iż Pan Jezuś Chrystus przyszedł w cieło: To jest/ iż słowo Boże przyszło prawdziwie i tak w jedności swej osoby: i tak stawszy się prawdziwym człowiekiem/ do ludzi zstąpiło/ i z ludźmi obcowало.

Duchą prawdy po czym mamy poznać.

Stad znamy Duchą prawdy.) To znając powszechny i napewniwszy/ po którym prawdziwe duchy i proroki od fałszywych rozeznawać mamy: iż ci którzy są z Bogą/ słuchają Apostolow i ich namiestnikow/ i są posłuszni prawdziwym pasterzom/którzy od Apostolow successya mają: i poddają się we wszystkim Katoickiemu Kościołowi. Ci lepak którzy z Bogą nie są/ nie słuchają Apostolow/ ani namiestnikow Apostolskich/ ani Kościoła wszystkiego: ale zdania i widzenia swego/ albo kacerzistrzow swoich naśladowa.

ROZDZIAŁ V.

1 O narodzonych z Boga. 3 O prawdziwym i fałszywym miłosierdziu. 4 Wiara i wyznanie święt. 6 i 8 Trzy na ziemi świadczą być Chrystusa prawdziwym człowiekiem. 7 A trzy na niebie/ prawdziwym Synem Bożym. 10 W którego wierzący mają żywot wieczny. 16 O grzechu na śmierć/ i nie na śmierć.

Wszelki co wierzy iż Jezuś jest Chrystusem; i z Bogą się narodził. A wszelki co miłuje tego który wrodził; miłuje też tego który z

niego jest

1

1. Kor. 12. 10.

2

Jan 1. 14. Baruch 3. 38.

6

1

A

4 Mat: 11.
d 30.61. Kor: 15
g 57.clan 3, d
35.4 Wyz: 3.
d 21.

2 niego jest naródzony. ? W tym znamy iż miłuiemy
syny Boże: gdy Boga miłuiemy / y przykazania iego
3 "czynimy". ? Abowiem tać jest miłość Boża; abyśmy
przykazania iego chowali: a "przykazania iego nie
4 sa cieście.
? Bo wszystko co sie narodziło z Boga; zwycięża
świat. a zwycięstwo to ktore zwycięża świat / jest
5 wiara naszą. ? b "Ktoż jest" co zwycięża świat / iedno
6 ktory wierzy iż Jesus jest Synem Bożym: ? Ten ci
B jest ktory przyszedł przez wodę y krew / Jesus Chri-
stus: nie w wodzie tylko; ale w wodzie y we krwi.
A duch jest ktory świadczy / iż "Christus" jest prawda.
7 ? Abowiem trzy sa ktoryz świadcza "na niebie; O-
8 cieć / Słowo / y Duch święty. a ci trzy "iedno" sa. ? A
trzy sa ktoryz świadcza "na ziemi; Duch / woda / y
9 krew / "a ci trzy "iedno" sa. ? Jesli świadectwo lu-
dzkie przyjmujemy: wietheć jest świadectwo Boże.
ponieważ to jest świadectwo Boże "ktore wietheć jest"
10 "iż" świadczył o Synie swym. ? Kto wierzy w Syna
C Bożego; ma świadectwo "Boże" sam w sobie.
"Kto nie wierzy "Synowi"; kłamca go "czyni": iż
nie wwierył świadectwu ktore Bog świadczył o
11 Synie swoim. ? A toć jest świadectwo / iż żywot
wieczny dał nam Bog. A ten żywot jest w Synie ie-
12 go. ? Kto ma Syna*; ma żywot. kto nie ma Syna
13 Bożego / żywota nie ma. ? To wam piše*: abyście
wiedzieli iż żywot wieczny macie "ktoryz wierzyć"
14 w imie Syna Bożego. ? A toć jest wśanie ktore ma-
my "do niego": Iż d "oczkolwiekbyśmy" prosili wedle
15 wolei iego; slucha nas. ? A "wiemy iż nas slucha/
D czegobysmykolwiek żądali: wiemy też iż mamy pro-
16 sby "ktorych od niego prosimy". ? "Kto wie" że brat
iego grzeszy grzechem nie "do śmierci" / niechay pro-
si / y będzie mu dan żywot / grzeszącemu" mowie nie do

chorowany. G.
Zefcy w Prze-
wodna Nies-
dziele.A ktoż jest. L.
N. G.

Duch. G. S.

5 L. S.

ku iednemuś.
G.

15 L. K. G. N.

ku iednemuś.
N. G.

G.

ktorym G.

G.

Bogu. G.

uczynił. G.

*Boże. L. G. N.

Tom wam pi-

śal. 7 L. G. S.

* ktoryz wies-

rzył w imiesy

a Bożego. G.

a iżbyście wies-

rzyli G.

do Boga. N. L.

ieslibysmy o

co. G.

* iesli. G.

ktorychśmy

od niego prosi-

li. 1 L. G. S.

iesliby kto wia-

dział G.

na śmierć.

bądźcie prosił y

da mu żywot,

grzeszącym G. L.

G. S.

* nie. G. S.

ale który się na
rodził z Bogą,
zachowywał się
mego siebie. G.
abo we złym.
ale jesteśmy w
prawdziwym w
Synie jego i e-
s-
cie Chrystusie.
G.

śmierci. Jestci grzech do śmierci: za tym nie mówie
aby kto prosił. i Wszelka nieprawość jestci grzech: a
jest grzech * do śmierci. i Wiemy / iż wszelki naro-
dzony z Boga / nie grzeszy: ale wrodzenie Boże za-
chowywa go: a on złośliw nie dotyka się go. i Wiemy
iż z Boga jesteśmy: a świat wszytek na złośliwu za-
siadł. i Lecz wiemy iż Syn Boży przyszedł / y dał
nam zmysł / abyśmy poznali prawdziwego Boga: a
iżbyśmy byli w prawdziwym Synie jego. Teni jest
prawdziwy Bog y żywot wieczny. Synaczkowie /
strzeżcie się białanow. Amen.

e Luk: 24-
g 45.

NAVKI Y PRZESTROGI

Przykazanie
Páńskie nie jest
ciężkie.

A przykazania jego nie są ciężkie.) Coż tu rzeka sekrarze d-
stęsy / ktorzy przykazanie Páńskie powiadaia nie tylko być ci-
ężkie / ale ku wypełnieniu zgoła niepodobne? Czyli nas Pan Bog
ciężnie y przymusza do niepodobnych rzeczy? Czyli nie wierza Pá-
nu Chrystusowi mówiacemu: Jstár: i tego słodkie jest y bze-
mie tego lekkie? Bo iakoż ma być ciężkie / gdyż jest przykazanie
miłości? A tożeś się zda ciężkie temu ktorzy nie miłuje: ale temu
kto miłuje / ciężkie być nie może.

3 Matt: 19-
17.
Matt: 11.
30.
August: d-
natur: &
grat: cap:
69.

Troyca S.

Trzey są ktorzy świadcza.) Nowożytniecy ten cały wiersz w
wątpliwosci przywodza / powiadaiać iż go w starych księgach
Greckich nie było: przeto / iż go niektórzy stary pisarze nie wspo-
minają. Ale y nas ważniejsze jest świadectwo kościoła powse-
chnego / który te słowa iawnie przy oltarzu czyta w niedziele Prze-
wodna. Toż miejsce Cyprian S. przywodzi / lib: de unit: Eccl.
Athanasius lib: 1. ad Theophil. y tenże w dysputacyey z Ariuszem
na Koncylium Niceńskim. Higinus epist: 1. Jan 11. Papię in e-
pist: ad Valerium. Hieronym S. in prolog: epist: Canonicarum.
Idacius in lib: aduersus Varimund. Eugenius Carthagenen: apud Vi-
ctorem lib: 2. de persecut: Vandal. Fulgentius cont: obiectiones
Arianorum. Mamy tedy to wyraźne słowo Boże / przeciw Ari-
anom y Samosatenom / o rozdzielności trzech osób abo person
Bozkich / y o iedności Bostw ich y natury: i Ojciec / Syn / y
Duch S. są trzy osoby / a przeite jeden Bog.

Augu: de
correp: &
gra: c. 12.

Grzech na
śmierć który

Jestci grzech do śmierci.) Grzech na śmierć abo do śmierci (we-
dlug Augustyna y Gregorz. S.) nie jestci lada grzech śmiertelny.

Bo inaczej

Greg: lib:
S. Moral:
cap: 31.
Matt: 5.
44.

Bo inaczej / nie godziłoby sie modlić za tymi ktorzy śmiertelnie
grzeszą : co jest prosto przeciw przykazaniu Pańskiemu : Modlić
sie za tymi ktorzy was prześladowia y potwarzają : ale jest grzech
śmiertelny w ktorym człowiek trwa aż do śmierci. A ponieważ
wiedzieć nie możemy / kto grzeszył albo nie grzeszył aż do śmierci /
aż po tego śmierci: tedyć tu Apostoł kaze sie modlić za tymi w sy-
tkimi / ktorzy w prawey Kátholickiey wierze / z pokuta żęśli z tego
świata : ponieważ w grzechách nie trwali aż do śmierci / ale za
nie żalowali y spowiadali sie ich. A za tymi zaś sie modlić sie nie
kaze / ktorzy albo w kácerstwie / albo w grzechu śmiertelnym bez po-
kuty zmarli.

20

Tenći jest prawdziwy Bog, y żywot wieczny.) A to jest bázno-
sne miejsce przeciw Samosáreńskim Nowo krześcicom / o prawym
Bóstwie Syná Bożego. Bo sie te słowa kontczą / nie o O-
cu / ale o Synu rozumieć musza : o ktorym tudzież przedym mo-
wił : Abyliny byli w prawdziwym Synie tego Jezuście Chrystu-
ście / iáko w Greckim tekście wyraźnie dolożono. Ten tedy Syn
Boży Jezuś Chrystus / jest prawdziwy Bog y żywot wieczny. A
przecie Budny z Czechowicem te słowa ciągną ná Oycá á nie ná
Syná. Boby / mówia / byli dwa Bogowie prawdziwi. Czym dá-
ta náć / że Chrystusá máia za fałszywe^o á nie za prawdziwego Bo-
gá. Lecz Kátholicy prawowierci / choćia wierzą y wynawiają
(według tego y innego pisma) iż Chrystus jest Bogiem praw-
dziwym : tednáć przecie nie máia dwu / ani trzech Bogow praw-
dziwych. Bo nie czynia Chrystusá / inšym albo drugim Bogiem /
od Bóstwa Oycowskiego rożnym / ále tymże Bogiem prawd-
wym / ktorym jest y Ociec. Jáko w składzie Athánázjusowym
wynawamy : iż Bog jest Ociec / Bog Syn / y Bog Duch
świety. A przecie nie trzy Bogowie / ále
jeden jest Bog.

Modlić sie za v-
márle Jan S. ka-
że.

Christus prawe-
dzimy Bog, y ży-
wot wieczny.

wykręt Nowo-
krześcianski.

Ian 1. 1.
I. Ian 1. 2.

LISTIANA S. APOSTOLA WTORY.

1 Elekta y syny iey w miłości y w wierze wtwierdza. 7 Aby
od heretykow nie byli zwiedzeni. 10 Których y pozdrawiać nie
kaze. 12 Ostatek zachowuac na swe przyszcie do nich.

Zaczá: 76.

ábo Elekcie.

Dziatkami iey / ktore ia miluie w praw- 1
dzie / á nie ia tylko / ále y wszyscy ktorzy A
poznali prawdę: 9 dla prawdy ktora 2
trwa w nas / y z námi będzie na wieki. 9 Niech be- 3
dzie z wámi laska / miłosierdzie / pokoy od Boga O-
cá / y od Chrystusa Jesusa Syna Oycowego w praw-
dzie y w miłości. 9 Wwieselitem sie bázro / izem ná- 4
lazt z dziatke twych chodzące w prawdzie / iákosmy B
rozkazanie wzięli od Oycá. 9 A teraz prosze cie pá- 5
ni / nie iáko przykazanie nowe pisacci / ále ktoreśmy
mieli od poczatku / á abysmy iedni drugie miłowáli.
9 A táć iest miłość / ábysmy chodzili wedlug przy- 6
kazania iego. Albowiem to iest przykazanie; iáko-
ście słyseli od poczatku / ábyscie w nim chodzili.
9 Gdyż wiele zwodzićielow wysło ná swiát / ktorzy 7
nie wyznawáia iż Jesus Christus przyszedł w ciáło: C
ten kády iest zwodzićielem y Antychristem. 9 Pátrzy 8
cie sámych siebie / żebyscie nie stráćili cóście wyro-
bili: ále żebyscie zupełna odpláte wzięli. 9 Wselti 9
ktory odstepuie / á nie trwa w náuce Chrystusowej;
Bogá nie ma. Kto trwa w náuce / ten y Oycá / y Sy-
ná ma. 9 Jesli kto przychodzi do was / á tey náuki 10
nie przynosi; nie przyjmuycie go do domu / ani go

w cie. G.

żebyśmy. G.
cośmy.

a. Ian 13.
d 34. y 15.
b 12.
1. Ian 3. b
11.

pozdrawiaj

- 11 pozdrawiajcie. i Abowiem kto go pozdrawia ; wcz
12 smkiem jest czynkow iego zlosciwych. * i Maiać
wam wiele pisac ; niechcialem przez papier y inkauz :
abowiem spodzieram sie przybyc do was y mowic
13 wami wstnie : aby wesele wasze bylo zupełne. i Po
zdrawiaia cie dziatki siostry twoiey Wybranej. Amen.

* Otomci wam
przedtym po
wiedzial, aby
ście w dzien Pán
ski nie byli po
hánbieni. N.L.
abo Elekty.
G.

NAVKI Y PRZESTROGI.

- 6 Iak oście slyšeli od poczatku.) Tak jest reguła prawego Chrze
ścianina abo Kátholiká / trzymac pilnie tradicie / nauki y wstawy
Apostolskie : y trwac stalecznie w tey wierze y w tey religiey /
ktorasiny wziei od poczatku / to jest / ktora od Apostolow / przez
successyá Biskupow y Káplanow / aż do nas przyszła. Przetoż y
Zieronym S. y inni Doktorowie / w tym samym Kościele trwac
Kaza / ktory bedac od Apostolow fundowany / trwa aż do tego
czásu. Jaki jest bez żadnego watpienta Kościół S. Rzymſki.
- 10 Ani go pozdrawiajcie.) Heretyki ktorzy nauki Kátholickiey od
Apostolow podane y po wszystkim Chrześcianſtwie przietep y
zachowane nie przynosza / za wyklete miec / y żadney z nimi spole
czności nie mteć / roztázuie. Jako czynil samſe Jan S. ktory sie z
Cheryntem heretykiem w iedney łamie myc niechcial ; boiac sie
aby go z nimi nte przywálila. Toż czynili y inſzy wzniowie Apo
stolscy / strzegac sie y samey rozmowy z heretykami. A iesli tak
pilnie zákazua Apostolowie / nie tylko mowic z heretykami / ale y
pozdrawiac ich : Coż ci ná to rzeka / ktorzy im sprzytáia / ktorzy te
forytua / ktorzy ná ich Kazaniach y ceremoniach bywáia / Księgi
ich czytáia / y małżeńſtwem sie z nimi zlaczáia ?
- 13 Maiać wam wiele pisac.) Z stad mamy / że Jan Apostól S.
wiele rzeczy uczyl / y podal wznitom swoim / á przez nie wszystkimu
Kościołowi / ktore iednak nie sa napisáne.

Znak prawego
Chrześcianina.

Z heretyki nie
mamy spółku
mieć.

Trádicie.

Bier : 2d.
werſi : Lu
cler.
Aug : cõt :
epi : Fund.
cap : 5.
Iren : lib :
J. cap : 3.
Tit : 3.
Matt : 7.

LISTIANA S. APOSTOLA TRZECI.

1 Chwał Gáiusá / że w prawdzie chodzi. 5 A i goście w dzie-
cnie przyjmie. 9 Przydacie nieco o Dyotrepowych potwa-
rzach y nie ludzkości. 12 A Demetriusowi dacie dobre świadec-
two. 13 A obiecacie iż go w rychle nawiedzi.

Zacz: 77.

* żadam. G.

* Abowiem. G.

* wiatrego nąd
to wesela. K. G.

* y. G.

* ktorzy. G.

* prawdzie. G.

* Pisałem kościo-
łowi. G.* a nie mając na
tym dosyć. G.* coby przyjąć
chcieli. G.

Társzy / Gáiovi namilšem /
ktorego ia milnie w prawdzie. ? Na-
milšy / 'proše Pána Boga' abyć sie ná w-
šytkim dobrze powodziło / y abyš zdrow
był / iáko sie dobrze powodzi duszy twoiey. ? * Wiel-
cem sie uradował gdy przyszli brácia / y dali świadec-
two prawdzie twoiey / iáko ty w prawdzie chodiš.
? 'Wietšey náđ te počiechy' nie mam; iedno gdy šy-
še iž dšiatki moie chodza w prawdzie. ? Namilšy /
wiernie czyniš coťkolwiek dšiatáš dla bráciey / 'a ro-
dla gości. ? * Swiádeczyli o miłości twey przed ko-
šciólem: ktore odprowadziwšy przystoynie wedle
Boga / dobrze uczyniš. ? Abowiem dla imienia iego
wyšli / nie biorac od Pogánow. ? My tedy táko
we powinnišmy przyjmować: abyšmy byli pomocni-
kami 'prawdy'. ? 'Pisałbym był śnac košciólowi':
ále Diotrepes / ktory miedzy nimi chce być przedniey-
šym / nie przyjmie nas. ? Przeto iesli przyide / przy-
pomnie uczynki iego ktore czyni: słowy złošciwymy
šezebiećac ná nas: 'a iáko by ná tym dosyć nie miał /
ani sam przyjmie bráciey; y tym 'co przyjmują' / zá-
brania / y z košcióla ie wyrzuca. ? Namilšy / nie
násláduy złego / ále co iesť dobrego. Ktoć dobrze

1 A

2

3

4

5

6

B

7

8

9

C

10

11

czyni:

12 czyni; 3 Boga jest: Kto zle czyni/ nie widział Bo-
 D ga'. I Demetriusowi świadectwo daia wszyscy y
 13 też sama prawda: lecz y my świadectwo dawamy:
 14 a' wieś' iż świadectwo naše prawdziwe jest. I Miałemci wiele pisać: ale mci niechciał pisać inkaustem y piorem. I Lecz sie nadsiewam rychlo cie wyzrzed/ a vstnie mowic bedziemy. Pokoy tobie. Pozdrawia-
 ia cie przyiaciele. Pozdrow mianowicie przyiacioly.

go. N. L.

wiecie. K. G.

Argument listu S. Judy.

En list Judáša Apostola przewizkiem Tháddeusá / bratá Jakubá mniejszego/ktory byl brát Pánstí/ nie jest nic inšego / iedno šeršy wyklad wtorego Rozdziału listu wtorego Piotra S. Abowiem takžie vpomina wiernych/aby sie strzegli wšych herytkow: ale osobliwie/taťo Augustyn S. do kláda/rych ktorzy zle vzywáli listow Pávla S. zálecáiac ludziom same wíste. Ktorych obyčáie wlaśnie opisue; Źowiac ie przeto ludzmi niebožnyimi/y lástke Božia w rozpustnosť obzácáiacymí: Ktory sie sánt wylacáta od Košciola y od wídry tego. Nápomina k tomu Kátholík / aby byli státeczni y neporušeni w Apostolskéy wierze/a ižby sie mežnie potýkáli o tey zachowánie.

IVDY S. APO STOLA LIST DO WSZECH WOBEC.

1 Upomina / aby byli mocni w wierze raz podaney. 4 Naprze-
ciw powstaiacym niezbożnym y nieczystym heretykom. 5 Przy-
pominaiac ich karanie / przykładem Żydow y Sodomyckow.
8 Opisuie ich ile obyczaię. 11 Równaiac ie z pierwszymi niezbo-
żniti. 14 A wiecnyim kládac przed oczy Enochowe y Apostol-
skie o nich proroctwá.

Zacz: 78.

poświęceni. G.
G.

Vdás slugá Jezusow Chrystu-
sow / á brát Jakubow: tym ktorzy sa w
Bogu Oycu umilowani / á w Jezusie
Chrystusie zachowani y wezwáni. ¹ Mi

łosierdzie y pokoy y miłość niech sie wam rozmnoży. ²
Wamileysy / wśeláka pilność czyniac ábym do was
pisał o spolecznym waszym zbawieniu / miałem zá po-
trzebná pisać wam: prošac ábyscie boiowali o wiare
raz swietym podaná. ³ ábowiem wtrácieli sie niekto-
rzy ludzie (dawno przedtym ná to potepienie názná-
čení) niezbożni / ktorzy Bogá nášego tástke obracá-
ia w rozpustność y prza sie sámeho * Pánuiacego / y
Páná nášego Jezusá Chrystusá. ⁴ á chce wam przypo-
mionac / gdyž raz wśytko wiecie / iż Jezus wyba-
wiwszy lud z ziemié Egypcię / á zá sie te potrácił
ktorzy nie wierzyli. ⁵ á anioly ktorzy nie zachowa-
li zacności swey / ále mieszkánie swoje opuścili / ná
sá d niá wielkiego / zwiázkámi wiecznymi pod chmu-
ra zachowáti. ⁶ á Jáko Sodoma y Gomorra / y inne
okoto nich miásta tymže sposobem * zwśeteczniaw-
šy / y wdawšy sie zá cudzym ciátem / wystáwione sa
ná przykład / ognia wiekuištego karanie odnošac. ⁷

* Bogá y. G.
G.

* to. G.

* Pan. G.

* początku swe-
go G.

* iáko y oni. G.

1

A

2

3

4

5

B

6

7

44. Moy.
14. f. 57.

61. Moy.
19. c. 24.

7 Tazęc

czach: 3. a 1.	8 ¶ Takżec też y ci * y ciáto plugáwia / y zwierchność	* sny zwiędzie ni. G.
	9 odrzucáia / y przetożenstwa bluźnia. ¶ Gdy sie Mi- chat Archánioł z dyabtem rospierat / rozmawiaiac o	
	ciele Moyzefowym: nieśmiał przeciw niemu podnieść sadu bluźnierstkiego: ale rzekł: Niechci Pan rosta-	Niech nie Pan sfuka. L. G.
	10 ze. ¶ A ci czegokolwiek niewiedza / to bluźnia: a co- C kółwiek z przyrodzenia / iáko nieme bydló / rozumiecia;	
41. Moy: 4. b 8.	11 ¶ Biedá im / ktorzy sie droga d Kaimowa wdáli:	Zacz: 79.
4. Moy: 22. c 23.	a zwiędzienim Balaámowym zapláta / rospuścili sie / a s w przeciwnieństwie Korego pogineli. ¶ Cić	iz. 3 L. K. G. Balaámowey zapláty. G.
24. 4. Moy: 16. a 1. c	sa smrodowie ná biesiádách swoich / spólnie biesiá- duiaacy * bez boiaźni / sámych siebie pásacy / z obłoki	na kółacyách wáśnych. G.
32. p 27. a 3.	bezwodne od wiatrów tárn y sám obnoszone / dzierwa iesienne / nieużyteczne / dwaćroć pomárle / wykorze-	* z wami. G.
2. Piot: 2. d 17.	13 nione / wáty srogie morskie / przez piány swe zelży- wosci swoje wyrzucáiace / gwiazdy błakáiace sie /	
1. Obia: 1. 3 7.	14 ¶ Lecz o tych prorokował Enoch siódmy od Adá- má / mówiac / Oto przyśiedł Pan z tysiacmi świe-	y tym. G.
	15 tych swoich / aby czynił sad przeciwko wszystkim / y strofował wszyscy niebożniki / ze wszystkich uczyn-	Ezechiel 17
2. Piot: 3. c 10.	16 ków ich niebożnych ktore niebożnie płodzili / y ze wszystkich przykrości ktore mówili przeciw iemu nie-	Bogu. N. L.
2. Piot: 3. c 10.	17 zbożni grzesznicy. ¶ Cić sa szemrące / nárzekájące / chodzący wedle požadliwosci swych / a wsta ich mo-	
1. Tim: 4. a 1.	18 ¶ Lecz wy namileyśy pámietaycie ná słowa ktore sa przedtym powiedáne od Apostolow Pána nášego	iz. 40. G.
2. Tim: 3. a 1.	19 Jesu Christá / ktorzy wam powiedáli / że w osta- teczny czas przyida nasmierycy / chodzący według	w ostáteczne czasy. N. L.
2. Piot: 3. a 3.	20 swych požadliwosci w niebożnościách. ¶ Cić sa ktorzy sie sami oblaczáia / cielesni / Duchá nie máia-	G.
	cy. ¶ Lecz wy namileyśy / buduiac sie sami ná naswiete-	

wásey 8 L. G. N. **Œey wierze náŒey/ w Duchu S. modlac Œe/ i Œami** 21
Œe w miŒoŒci BoŒey záchowaycie/ oczekiwáiac mi D
ŒoŒterdzia Pána náŒego JeŒu ChriŒtá ku Œywotowi
 lituycie. G. **wiecznemu. i A iedne z rozŒadkiem karczcie: i ádu** 22
 záchowaycie. G. **gie záchowaycie/ wyrýwáiac z ognia. A innych** 23
 G. **tuycie w boŒáŒni; máiac w nienawiŒci y one ktora**
 y Œuknia od cía **cieŒna ieŒt/ poŒalána Œuknia. i A temu ktory was** 24
 la poŒalána. G. **moŒe záchowáć bez grzechu/ y poŒtawić przed obli**
 3 L. G. **cznoŒcia chwały Œwojey nienáŒagánione w radoŒci w**
 * madre mu. G. **przýŒciu Pána náŒego JeŒu ChriŒtá. i Samemu** 25
 G. *** Bogu zbáwicielowi náŒemu przez JeŒuŒá ChriŒtu**
Œa Pána náŒego chwałá y wielmoŒnoŒć/ moc y zwie
rzchnoŒć przede wŒemi wieki/ y teraz/ y ná wŒytkie
wieki wieków. Amen.

NAVKI Y PRZESTROGI.

ChriŒtus ieŒt. **Sámego pánuiacego Pána náŒego.) Obácz/ i ChriŒtus názwány** 4
Bog Œam pánu- **ieŒt Bog/ Œam pánuiaacy. Co Œe iáŒnie z Grackiego ártýkulu po**
iacy. **kázute: i Œe tu o iedney oŒobie ChriŒtuŒowej mowi.**
JeŒus wybáwił **JeŒus wybáwiłŒy lud.) Oto Pan JeŒus wybáwił lud Œydow** 5
lud z Egiptu. **Œi z Egiptu. Co y wielebny Bedá przypominá/ piŒac ná to**
mieyŒce.
Trádicie. **O ciele MoýŒeŒowym.) Kedy/ iáko y kiedy byl ten Œpor Michá** 9
lá Anchánolá z Bátánem o ciele MoýŒeŒowym/ o tym w ádnym
piŒmie nie nie czytamy. Tylko to Œlad mamy/ i Œe wiele hiŒtorii y
náuk/ w wŒŒeich y Œercách ludŒkich przez trádicia byly záchowane/
ktore nigdzie nie Œa nápiŒane.
Obyczay here- **Czego kóhwiék nie wiedzá, to bluŒnia.) A to ieŒt ieden obyčay** 10
tycki. **heretycki/ tájemnice BoŒe y náuki Œwiete Kátholické/ ktorych nie**
rozumieia/ háŒbić y Œkálowáć: á czego prawda dowieŒć nie mo
ga/ tego iáŒnieniem/ náŒmiwíŒki/ Œtomoceniem y bluŒnierŒwý prze
ciw koŒciolowi y przełoŒonym tego/ przeŒim Sákrámentom y Ce
remontám Œwietým doŒázowáć.
Heretycy Kai- **Droga Káimowa.) Droga Káimowa Œe heretycy wdáia/ i dla** 11
nowie. **nienawiŒci leŒŒŒych náđ Œie/ imie Œobie náuczýcielow y poŒláncow**
BoŒych/ áby ie waŒono/ przywlaŒczáia: á i Œe iáko Káim Ablá/
táŒ oni bráćia Œwa ktore Œwodza/ ná duŒy y ná ciele zábýŒia Œwie
dzieniem Œe teŒ Bálááimowym roŒpuŒczáia/ i Œe dla wmiŒowánia

doczeŒnych

docześnych pożytkow / sprzeżiwiała sie prawdzię kora znáta. A sprzeżiwienistwem Koręgo (Który żywo do piekła aszapił) gina: i także pycha y chciwośćta wterchności wntesieni / od iedności sie kóścicelny odlaczáta: á wiedząc y widząc iáko wiele z tego bro-
ta / oslep do piekła / przez złości á niezbójności sstepuła. Ták wie-
lebny Bedá to mięysce wykłáda.

13 *(Aly frogie morskie.)* Tacy są heretykowie / iż y sami w sobie
záwse niepokójni / nádeci / ciemni y gorczy sa: y ná pokój kóścio-
lá (Który iáko brzeg morski test mocny á státeczny) bić nie przestá-
wáta. Lecz także iáko piány / wyrzucáta swoie zelywości: iż iá-
ko náderé wáły / im sie wyżšey pyšniac sie podnošá / tym wiecey
zeleni / iáko by sie w lekkie piány rozpuszczáta gina. Jáko y Pá-
wel S. mowi. Iż dálej nie wškuráta. Bo głupstwo ich bedzie
wšsem ludzom wiadome.

Heretycy są iáko
ko wáły y piá-
ny morskie.

13 *(Gwiazdy błákáiace sie.)* Jáko plánety ábo gwiazdy błákáiace /
mięyscá wschodu ná niebie áni zachodu pewnego nie máta: ták
heretykowie / obięciacy śwátłość prawdy / nigdy w iednym stá-
nie prawdy nie trwáta: ále dżis ták á tu tro inák wczá / y confessye
wiáry swey co toż odmiénáta. Bedá.

Heretycy iáko
gwiazdy oblé-
dne.

19 *(Ktorzy sie sami odlaczáia.)* A to test heretykom własná / że nie
trwáta w iednym kóściele Apostolskim / ále wychodzą / y społeczno-
ści wternych: że sie sami wylaczáta y odstápienie czyná / y ták sie
sami sadzą / y ná sie sentencya firmá / Kiedy swa wola: kóściołá
wychodzą. Bo to ich odstápienie y wylaczenie / test iáko własney
ich sentencyey potępienie. Hieron: in 3. ad Titum.

Heretycy oder-
wáney y odstá-
pnicy.

Summá Obiáwienienia S. Janá.

O stáry testáment opowiedał o Chrystusie Pánu / tego
wypełnienie Apostołowie pokázali w historyey nowego te-
stámentu / od poczęcia áż do w niebo wstápienia Páná Chrystu-
sowe. Ale o kóściele także wczynie nie mogli: iż sie kóścioł zá ich
czásow tylkó poczał / áby potym trwał áż do skończenia śwátá.
Przetoż chćiał P. Bog / áby S. Lukáš w Dziejách Apostolskich
opisał historyá kóściołá nástáiacęgo. Lecz postępek kóściołá áż
do kóńcá śwátá (ábyšmy y to dobrodzieystwo od Apostołow
mieli) chćiał áby Jan S. nam opowiedział w tych kšiegách /
Prorockim obyczátem.

I.
Pierwsza część
Rozd: 1. 2. 3.

O tych księgach mówi Hieronim S. Imáta tyle tajemnic / ile słow / y owšem w każdym słowie rozmaite się rozumienia tá-
ia. A przetoż bázno trudne jest tych ksiąg zrozumienie. Wszakże
abyśmy wtórnym ku ich poćsie takákolwiek pomoc dáli : ro-
zdzielemy te księgi ná pięć części. Pierwsza część (po przedmo-
wie) ma w sobie siedm listów Chrystá Pána tuż wcielbionego /
do siedmi Kościołow w Azyei / ábo (co wszystko zá jedno) do sie-
dmi Biskupow onych Kościołow : á w ich osobie do wszystkich Ko-
ściołow y Biskupow po wszystkim świecie. Mówi tedy w każdym
z nich do wszystkich w obec. Ato ma vsy ku słuchaniu / niechaj
słucha / co Duch Kościołom mówi. Jáko y w każdym nas nápo-
mina / abyśmy meźnie boiowali o zwycięstwo / w tym duchow-
nym boju przeciw grzechom / y w każdym zapláte obćiecu w nie-
bie. Ale ná początku każdego listu / częśćia chwali y záleca te do-
ktryny piśe : częśćia też gáni y strofuje / y nápomina do pokuty.
Gdzie to : stráchem y : bóhánia obáczywać mamy / że każdego
z czegołowiek strofuje / dwu tylko wytawšy / to jest wtorego y
sostego.

II.
Rozd: 4. áž do 8.

Rozd: 8. do 12.

Po tym nápomnaniu do pástierzow / y do trzod ich / wtóra
część ksiąg opisuje Kościoł y stan tego áž do końca / w otworzeniu
niektórych ksiąg w rece Bożej / y siedmi ich pieczęci przez Chrystu-
śá. Já co widzi dzieki y chwaly oddáne ná niebie y ná ziemi / nie-
tyło Pánu Bogu / táko przed tym : ále też (nowym obćezaniem)
Chrystusowi według człowieczeństwa. A tu gdy przychodzi do
otworzenia siódmej pieczęci / która znáczy dzień ostateczny / to
máterya o sádsie ostatecznym opuszcza do czasu / áby teścię zupeł-
niey mówił o Kościele y postępku tego : y przywodzi drugie wi-
dzenie o siedmi ánielech z siedmiu trab. Ten tedy jest skutek tych
siedmi pieczęci y trab tyle drugich : iż ná Kościoł poczynáacy y
postępujący y tuż dojrzáły / miáły powstać wielkie przesłádowni-
cia / y stráśne á záráźliwe odścepienstwa : á náwet / po wsyt-
lich odścepienstwach / jeden pewny á bláźnierści ápostátá / tu-
dzież przed przysięciem Antychrystowym. Po czym wszystkim sam
Antychryst w personie swej własney ma się okázáć / czasu sostey
pieczęci / y sostey traby : ktory będzie wiecey y čiešey wodził y
prześládowniał (przez swoy czas krotki) nišli przed nim wszyšcy.
Wszakże przećie Kościoł będzie trwał mocny y státeczny / y będzie
się potykał z nieprzyjacielem : iż Pan Christus obľubieniec tego
mocniejšy jest nišli przesłádownicy wszytey. Atoy też po so-
stym czasie / siódmego wieku przydzie : móca wielka y z máślas-
tem / áby sádził wszytki.

O ktorym sadzie iezsze odládáiac mowić / aby potym serzey
o nim mowil / w trzeciey części opisute iezsze inšie y dalsze spráwy
dyabelskie / přes Antychristá / y towárzysze tego přeciw kościoło-
wi : aby tásmiejša potym byla ná sadzie spráwiedliwość Pá-
ná Chřistusowá.

III.
Rozd: 12. 13. 14.

Uáostátek w czwarthey části přystepuje do štedmí plag :
ktorych štedma má w sobie wieczne á ostáteczne potepienie
wsyřkiego zboru / zğromáďzenia y towárzystwa słošciwych /
od počátku swiátá / áš do skončenía tego. Ktore zğromáďze-
nie w Ewángeliey y w pierwszym lišcie Janowym (táko y po-
spolície w inšých písmách) česřto swiátem zowa : á tu náď to
zowa te časem Nierádnice : iž sła požadliwostíá odwodzi lu-
dzie čielešne y semské od drogi Božey : á časem miáštem Báb-
loňským : iž walezy přeciwtwo Jeruzálem miáštu Božemu / y stá-
ra sie lud Boží zadržmáć poimány w grzechách : táko bylo figu-
rowáno w Uábuchodonorze y w Bábiloňčyřkách tego záwodza-
cých žydy / y w niewoley ie trzymáiacých / y z miáštem ich Jerozo-
linským / áš Cyrus (w figurze Chřistusowey) wybáwil ie. Lec ie-
šli te wsyřkie štedm plag máia býć rozumíáne (táko štedma) o
sámym sadzie ; to trudno test wiedziet : Wšákže podobniejša
test / že pierwsze plagi máia býć před dnem sadným : Uád to / ie-
šli čielešne y wedle litery máia býć te plagi (tákie byly one Mořze-
šowe náď Egypřčyřány) czyli duchowne : to iezsze trudney rozsa-
diti. Acz podobniey test wierzýt iž čielešne : táko též beda plagi /
ktorymi Eliáš y z swym towárzyszem časú Antychřistowego be-
dzie parál słošciwe : Ktore podobno beda te plagi ostáteczne / o
ktorych w tych kšiegách čytamy. K temu nie máiac došyt Jan
S. ná opisáníu tego potepienia wsyřkiego nierádného y křwá-
wego zboru niežbožníkow / wyráźnie též mánute ich trzech přede-
miejšých wodzow / Etořzy sa / Antychřist / tego předmiejšy falszy-
wy prorok / y sám dyabel sprawcá tego wšego zlego. Uákoniec
z drugiey strony opisute one wieczná á niewymowná chwale / do
ktorey košćiol po tych wsyřkich přeciwněšřtwách / přes Chřis-
tusa chwálebného oblubiěńcá swego będzie přeńešiony.
A ták Jan S. kšiegi swe zámyšlá.

III.
Rozd: 15. áž do
20.

Rozd: 11. 6.

V.
Rozd: 21. 22.

OBIAWIENIE S. IANA APO- STOLA.

ROZDZIAŁ I.

1 Janowi w Pánnie wyspie ná wygnániu będącemu / 11 Káza
piść to co widział / siedmi Kościołom w Azey / przez siedmi lch /
tarzow oznáczonym. 13 Opisanie widzenia Syná człowieczego.

Lekcja w dzień
S. Michała.

Obiawienie Iesusa Christusa /

ktore iemu dał Bog aby okazał slugom

swym co sie ma dzieć w rychle: y oznay

mił to / poslawszy przez ániola swiego

sludze swemu Janowi / i ktory świadectwo wydał

slowu Bożemu / y świadectwu Iesu Christusowe-

mu / * cokolwiek widział *. i Błogosławiony ktory

czyta / y słucha słow prorocstwa tego: y zachowy-

wa to co w nim jest napisano: ábowiem czas jest

blisko. i Jan siedmi Kościołom ktore są w Azey.

Lásta wam y pokoy od tego a ktory jest / y ktory był / y

ktory przyjdzie / y od siedmi duchow ktory są przed

oblicznością stolice tego / i y od Iesusa Christusa kto-

ry jest wierny świadek / b pierworodny z umarłych / y

książe nad królmi ziemi / ktory nas vmitował / y o-

mył nas z grzechow naszych we krwi swojej /

i y uczynił nas królestwem y káptany Bogu y Oycu

swemu / iemuż chwala y moc ná wieki wiekow. Am.

i á Oto idzie z obłokami / y wyjrzy go wśelkie oko / y

ci ktory go zbodli / y nárzekać beda nad nim wśyt-

kie pokolenia ziemi: Tak / Amen. i Jam jest Al-

* y temu. G.

* y co jest, y co

ma być potym.

G.

* ktory słucha

ia. G.

* y zachowywa

ia. G.

* przebili.

1

A

2

3

4

5

6

7

8

9

10

11

12

13

14

15

16

17

18

19

20

21

22

d 2. Moy:

3. d 14.

b 1. Kor:

15. c 20.

Kolos: 1.

c 18.

c 2y d: 9.

c 12. d 14.

1. Piot: 1.

d 19.

1. Ian 1. c

7.

d 12: 3.

c 14.

Matt: 24.

c 30.

Iud: c 14.

Iza: - 44.

a 6.

Niz: 21.

o 6. y 22.

c 15.

phá y

- phá y Omega/ poczaték y koniec/ mowi Pan Bog/
 9 ktory iest/ y ktory byl/ y ktory przydzie wſzechmoga-
 cy. ? Ja Jan/ brát wáſ y towarzysy w wciſku/ y w
 10 kroleſtwie/ y w cierpliwóſci w Chriſtusie Jeſusie/ * Chriſtusá. G.
 C bylem ná wyſpie/ ktora zowa Pátrmem/ dla ſłowa * w Niedziela.
 11 Bożego/ y dla ſwiádecstwa Jeſuſá*. ? Bylem w du-
 chu w dzień Pániſki/ y ſłyſiałem głos zá ſoba wielki iá-
 12 ko traby ? mowiacy: Co wiáziſ/ nápiſ w kſięgi: y
 poſli ſiedmi koſciotom ktore ſá w Azyey/ do Ephe-
 13 znu/ y do Smirny/ y do Perſe/ y do Thiatyry/ y do
 12 Sárdu/ y do Philáde/ y do Láodyciey. ? A ob-
 13 rociſem ſie/ ábym obaczył głos ktory mowił ze mna.
 14 A obrociwſy ſie wyſzłem ſiedm ſwiecznikow zło-
 15 tych: ? á w poſrzedku onych ſiedmi ſwiecznikow
 16 * złotych/ podobnego Synowi człowieczemu/ oble-
 17 czoného w długiá ſáre/ y przepáſanego v pierſi pá-
 14 ſem złotym. ? á głowá iego y włoſy były białe iáko
 15 wełná biáta/ y iáko ſnieg/ á ocy iego iáko płomień
 16 ognia. ? á nogi iego podobne móſiadzowi/ iáko by w
 17 piecu * roſpalonemu. á głos iego iáko głos wielu
 18 wod: ? á miał ná ſwey práwey rece ſiedm gwiazd.
 19 á z wſt iego miecz z obu ſtron oſtry wychodził: á obli-
 20 cze iego/ iáko gdy ſłońce ſwieci w ſwey mocy. ? A
 18 gdym go wſztał/ wpadłem do nog iego iáko martwy.
 19 A włożył práwa reke ſwoie ná mie/ mowiác: Nie
 20 boy ſie. ? Jamci iest pierwy y oſtáteczny/ y żywy/
 y bylem umárty/ á oto ieſtem żywiacy ná wielki wie-
 19 kow*/ y mam klucze ſmierci y piekła. ? Nápiſz te
 20 dy cóſ wiáził/ y co ieſt/ y co ſie dzieá ma nápotym. * Amen. G.
 ? Táiemnice ſiedmi gwiazd ktoreſ wiáził ná prá-
 wicy moiey/ y ſiedm ſwiecznikow złotych. Siedm
 gwiazd; ſá ániolowie ſiedmi koſciotow. á ſiedm
 ſwiecznikow*; ſá ſiedm koſciotow. * ktoreſ wi-
 dział. G.

* IL. G.
 Tá bárábylá ká
 plánska. Mad:
 18. 24.

* roſpalono. G.

NAVKI Y PRZESTROGI.

Laska y pokoy
od Boga y od
aniolow.

Y od siedmi duchow.) Siedm duchow / nie znaczać siedmi mi-
nistrow (iako Czechowic biedzi) bo ministrowie iako laski y po-
koju nikomu dać nie mogą; tak nie są przed oblicznością stolice
Bożej: Ale albo samego Duchá S. z siedmiorakim dary tego:
albo raczej siedmi aniołow: iako y mizey 5. 7. 6. y do 3yd: 1. 7.
14. Kedy obacz / i Jan S. żada laski y pokoju nie tylko od Bo-
gá / ale y od aniołow. Iako y Kátholicy kedy mówią: Tak mi
Pan Bog pomoż / y wszyscy święci. Pátrz Dziei: 15. 28.

w ierni iákimi
sa káplany.

Vczynił nas krolestwem káplany.) Nie izby wszyscy wterni by-
li prawnymi káplany: Etorzyby moc mieli przepowiadania słowa
Bożego / y sprawowania świętych Sakramentow (iako sekta-
ry vsa) Ale i wszyscy Chrześcijanie máta ofiáre chwały Bo-
gu co dzień ofiárować: á wedle náuki Páwła świętego iáka swo-
je / á ofiáre żywa / święta y Bogu miła wystawować. Pátrz w 1.
Piotrá 2. 5.

Dzien Pánski
dzien Niedziela
ny z trádiciey
Apostolskiey.

W dzien Pánski.) Dzień Niedzielný dniem Pánskim nazywa
(iako nie tylko Doktorowie Kátholicy wszyscy / ale y páni Lu-
terowie wykládá: O Etorym też jest wzmianka w Dzie: 20. 7.
y w 1. Korint: 16. 2.) i sié w ten dzień Pan Christus národził / y
smartwychwstał / y zesłał Duchá S. Etorzy przeto Apostołowie
miásto sábatu 3pdowskiego / Chrześcijanom święcić rozkazáli:
nie tylko bez pisiná / ale przeciwnyraznemu pisinu stárego zákó-
nu / Etoré sábat święcić rozkazowało. Aby kto nie mniemał / że
byśiny to tylko trzymać mieli / co jest nápisano. A tak jest iedná
z trádiciey y vstáw Apostolskich bez pisiná podánych: Etoray No-
wángelišowie rádzi nie rádzi chować musia bez pisiná zadnego.
Sam Czechowic chce być medrší náde wszystkie / powiedáac / i
dzien Pánski pismo S. zowie nie Niedziela ale dzien sadny. A
w tym sie glupiec nie bzuie / i tu Jan S. nie o dniu sadnym / ale
o Niedzielnym mówi: á i tu nie stol / Dies Domini, κλέρα τού
κρίσθ, iako w Dzie: 2. 20. y ná innych mtersech / góste jest rreč
o dniu sadnym: ále Dies Dominica κ κριπκθ κ κλέρα, co sie tylko
o Niedzieli rozumie. Bo tak y Grékowie dzien Niedzielný zowa.

Christus iest
pierwszy y ostat-
teczny.

Iamé iest pierwszy y ostateczny.) Oto widziš / że Christus ten
ktory vmiel za nas według ciłowitcešstw / według Bostwa iest
práwy Bog / wieczny / pierwszy y ostateczny / tak že iako y Otec.
Isai: 41. 44. y 48. áá cym idzie / i Christus iest iedno z O-
cem y tenie Bog Izráelski.

Biskupi sa gwia-
zdy košcielne.

Siedm gwiaźdz aniołowie.) Biskupi sa gwiazdami košciola: 20

iako same

4

6

10

8

18

Obia: 5.
10.
Zyd: 13.
15.
Rzym: 12.
1.

Magd: cét:
1. lib: 2. 6.
6.

Obia: 2. 6.

Mat: 24.
23.
Matt: 5.
15.

takto same Kościoły są złote listy są świętą. Tym się znaczy / iż Pan Christus w samym Kościele Kátholickim prawdę chowa / á to przez posługę Biskupów porządnie obránych : á iž prawdy Chrystusowej żaden szukać nie ma po káciach y zbórach kácerstkich : ále y porządných Biskupów y pásterzów Kościelnych : y ná kátrzu ktory święci wšytkiemu domowi Bożemu.

ROZDZIAŁ II.

1 Anioła y Biskupa Kościoła Ephezkiego chwali z dobrych uczynków / á iž się bzydył Nikolaitami. 4 Ale go strofuje / że osłabiał w miłości. 8 Chwali też y potwierdza anioła Kościoła Smyrnenńskiego. 12 Także y Biskupa Kościoła Pergamskiego napomina. 18 Strofuje anioła Thyátyrenskiego / że dopuścza Jezábelli nierzad plócić y bálwany chwalić. 22 A grozi im / że sli sie nie vzrátá ze złości swoich. 24 A wšytkim trwátacym w dobroci / y zwyciężcam / zapláty obćecuje.

1 **A** Aniołowi Kościoła Ephezkiego nápiš / Toć
A mowi ten ktory trzyma siedm gwiazd w prá-
wicy swej / ktory chodži miedzy siedmá swie-
2 cznikow zlotych : ? Wiem spráwy twoie / y práca / y
cierpliwosć twoie : á iž nie možesz cierpieć zlych / y
došwiadczales tych ktorzy sie mienia być Apostoly á
3 nie są / y nálaztes ie klamcámi : ? y máš cierpliwosć /
4 y znášales dla imienia mego ; á nie vstales. ? Ale
mam nieco* przećiw tobie ; žes miłosć twoie one pir-
5 wšá opuścili. ? Pámietayže tedy skádes wypádi : y
B poťutuy / á vczynki pierwsze czyni. A iesli nie vczyniš ;
pryideć tobie* / á poruše świecznik twoy z mieyscá
6 swego / iesli nie bedžiesz poťutowal. ? Ale wždy to máš /
7 iž nienawidiš vczynków Nikolaitow / ktorých y ja
nienawidze. ? Kto ma vcho / niech slucha co Duch
mowi Kościołom / Zwycięzcy dam iesć z drzewá žy-
8 wotá / ktore iest w* ráiu Boga meiego. ? A aniołowi
Kościoła Smyrnenńskiego nápiš / Toć mowi pierwszy
9 y ostátni / ktory byl v márt / y žywie : ? Znam* vćist

7 L. G.

Biskupie cnoty.

9 L. G.

* rychło. G.

* poźrodku. G.

* ożył. K. G.

* spráwy two-
ie y.

G.
y bluznierstwo
tych. G.

abokorona.

*uczynki two-
ie, y. G.

*wktore. G.

*rzeczy bálwa-
nom ofiarowa-
ne. G.

dam mu iész
mánný skry-
tey. G.

IL. G.

G.

twoy / y vbostwo twoie / áleś iest bogáty : y bluznia-
cie ci / ktory sie powiedáia byé Żydmi / á nie sa ; ále
sa bożnica sáráńska. ? Nic sie nie boy tego co máś
cierpieć. Oto ma wrzucić dyabel niektóre z was do
ciemnice ábyscie byli kúšeni : y bedziecie mieć vciśť
przez dzie sieć dni. Bądź wierny aż do śmierci : á dam-
ci 'wieniec' żywota. ? Kto ma vcho / niech slucha
co Duch mówi kóściolom : Kto zwyćieży ; nie będzie
obrażon od wtorey śmierci. ? A ániolowi kóścioła
Pergamskiego nápiś : To mówi ten ktory ma miecz
z obudwu stron ostrý : ? Wiem *gdzie mieszkaś / gdzie
iest stolica sáráńska : y trzymáš imie moje / y nie za-
przáes sie wiáry moiey. A w one dni / * Antypás
świádek moy wierny / ktory zabit iest v was / gdzie
sáran mieszka. ? Ale mam przeciwno tobie troche :
iż tám máś trzymájące náuke ^a Báláánowe / ktory
uczyl Báláká aby wrzucal zgorśenie przed syny Izrá-
elskie / żeby iedli * y wśeteczeństwo plodzili : ? tákże
máš y ty trzymájące náuke Níkolaitow. ? Tymże
spósobem pokuty : A iesli nie bedzieś pokutowal ; przy-
deć tobie rychto / y bede walczył z nimi mieczem vst-
moich. ? Kto ma vcho / niech slucha co Duch mówi
kóściolom : Zwyćieży 'dam mánné skryta' : y dam
mu kámyk biały ; y ná kámyku / imie nowe nápisáne
ktorego nikt nie zna / iedno ten ktory ie bierze. ? A
ániolowi Tyátýrskiego kóścioła nápiś : Toć mówi
Syn Boży / ktory ma oczy iáko plomien ogniony / á
nogi iego podobne mósiadzowi. ? Znam uczynki
twoie / y wiáre y miłóść twoie / y posługowanie y
cierpliwość twoie / y uczynki twoie óstátne obśieśe
mż pierwsze. ? Ale mam przeciwno tobie troche :
iż niewieście Jezábelli / ktora sie miéni byé proroki-
nia / dopuśzczaś uczyc y zwodzić slugi moie / żeby w-
śeteczeństwo plodzili / y rzeczy bálwanom ofiarowa-

ne iedli.

10
C

11

12

13

D

14

15

16

17

E

18

19

20

F

14. Moy:
24. c 14.
y 25. a 2.
y 31. c 16.

- 21 ne iedli. ¹ ² ³ ⁴ ⁵ ⁶ ⁷ ⁸ ⁹ ¹⁰ ¹¹ ¹² ¹³ ¹⁴ ¹⁵ ¹⁶ ¹⁷ ¹⁸ ¹⁹ ²⁰ ²¹ ²² ²³ ²⁴ ²⁵ ²⁶ ²⁷ ²⁸ ²⁹ ³⁰ ³¹ ³² ³³ ³⁴ ³⁵ ³⁶ ³⁷ ³⁸ ³⁹ ⁴⁰ ⁴¹ ⁴² ⁴³ ⁴⁴ ⁴⁵ ⁴⁶ ⁴⁷ ⁴⁸ ⁴⁹ ⁵⁰ ⁵¹ ⁵² ⁵³ ⁵⁴ ⁵⁵ ⁵⁶ ⁵⁷ ⁵⁸ ⁵⁹ ⁶⁰ ⁶¹ ⁶² ⁶³ ⁶⁴ ⁶⁵ ⁶⁶ ⁶⁷ ⁶⁸ ⁶⁹ ⁷⁰ ⁷¹ ⁷² ⁷³ ⁷⁴ ⁷⁵ ⁷⁶ ⁷⁷ ⁷⁸ ⁷⁹ ⁸⁰ ⁸¹ ⁸² ⁸³ ⁸⁴ ⁸⁵ ⁸⁶ ⁸⁷ ⁸⁸ ⁸⁹ ⁹⁰ ⁹¹ ⁹² ⁹³ ⁹⁴ ⁹⁵ ⁹⁶ ⁹⁷ ⁹⁸ ⁹⁹ ¹⁰⁰ ¹⁰¹ ¹⁰² ¹⁰³ ¹⁰⁴ ¹⁰⁵ ¹⁰⁶ ¹⁰⁷ ¹⁰⁸ ¹⁰⁹ ¹¹⁰ ¹¹¹ ¹¹² ¹¹³ ¹¹⁴ ¹¹⁵ ¹¹⁶ ¹¹⁷ ¹¹⁸ ¹¹⁹ ¹²⁰ ¹²¹ ¹²² ¹²³ ¹²⁴ ¹²⁵ ¹²⁶ ¹²⁷ ¹²⁸ ¹²⁹ ¹³⁰ ¹³¹ ¹³² ¹³³ ¹³⁴ ¹³⁵ ¹³⁶ ¹³⁷ ¹³⁸ ¹³⁹ ¹⁴⁰ ¹⁴¹ ¹⁴² ¹⁴³ ¹⁴⁴ ¹⁴⁵ ¹⁴⁶ ¹⁴⁷ ¹⁴⁸ ¹⁴⁹ ¹⁵⁰ ¹⁵¹ ¹⁵² ¹⁵³ ¹⁵⁴ ¹⁵⁵ ¹⁵⁶ ¹⁵⁷ ¹⁵⁸ ¹⁵⁹ ¹⁶⁰ ¹⁶¹ ¹⁶² ¹⁶³ ¹⁶⁴ ¹⁶⁵ ¹⁶⁶ ¹⁶⁷ ¹⁶⁸ ¹⁶⁹ ¹⁷⁰ ¹⁷¹ ¹⁷² ¹⁷³ ¹⁷⁴ ¹⁷⁵ ¹⁷⁶ ¹⁷⁷ ¹⁷⁸ ¹⁷⁹ ¹⁸⁰ ¹⁸¹ ¹⁸² ¹⁸³ ¹⁸⁴ ¹⁸⁵ ¹⁸⁶ ¹⁸⁷ ¹⁸⁸ ¹⁸⁹ ¹⁹⁰ ¹⁹¹ ¹⁹² ¹⁹³ ¹⁹⁴ ¹⁹⁵ ¹⁹⁶ ¹⁹⁷ ¹⁹⁸ ¹⁹⁹ ²⁰⁰ ²⁰¹ ²⁰² ²⁰³ ²⁰⁴ ²⁰⁵ ²⁰⁶ ²⁰⁷ ²⁰⁸ ²⁰⁹ ²¹⁰ ²¹¹ ²¹² ²¹³ ²¹⁴ ²¹⁵ ²¹⁶ ²¹⁷ ²¹⁸ ²¹⁹ ²²⁰ ²²¹ ²²² ²²³ ²²⁴ ²²⁵ ²²⁶ ²²⁷ ²²⁸ ²²⁹ ²³⁰ ²³¹ ²³² ²³³ ²³⁴ ²³⁵ ²³⁶ ²³⁷ ²³⁸ ²³⁹ ²⁴⁰ ²⁴¹ ²⁴² ²⁴³ ²⁴⁴ ²⁴⁵ ²⁴⁶ ²⁴⁷ ²⁴⁸ ²⁴⁹ ²⁵⁰ ²⁵¹ ²⁵² ²⁵³ ²⁵⁴ ²⁵⁵ ²⁵⁶ ²⁵⁷ ²⁵⁸ ²⁵⁹ ²⁶⁰ ²⁶¹ ²⁶² ²⁶³ ²⁶⁴ ²⁶⁵ ²⁶⁶ ²⁶⁷ ²⁶⁸ ²⁶⁹ ²⁷⁰ ²⁷¹ ²⁷² ²⁷³ ²⁷⁴ ²⁷⁵ ²⁷⁶ ²⁷⁷ ²⁷⁸ ²⁷⁹ ²⁸⁰ ²⁸¹ ²⁸² ²⁸³ ²⁸⁴ ²⁸⁵ ²⁸⁶ ²⁸⁷ ²⁸⁸ ²⁸⁹ ²⁹⁰ ²⁹¹ ²⁹² ²⁹³ ²⁹⁴ ²⁹⁵ ²⁹⁶ ²⁹⁷ ²⁹⁸ ²⁹⁹ ³⁰⁰ ³⁰¹ ³⁰² ³⁰³ ³⁰⁴ ³⁰⁵ ³⁰⁶ ³⁰⁷ ³⁰⁸ ³⁰⁹ ³¹⁰ ³¹¹ ³¹² ³¹³ ³¹⁴ ³¹⁵ ³¹⁶ ³¹⁷ ³¹⁸ ³¹⁹ ³²⁰ ³²¹ ³²² ³²³ ³²⁴ ³²⁵ ³²⁶ ³²⁷ ³²⁸ ³²⁹ ³³⁰ ³³¹ ³³² ³³³ ³³⁴ ³³⁵ ³³⁶ ³³⁷ ³³⁸ ³³⁹ ³⁴⁰ ³⁴¹ ³⁴² ³⁴³ ³⁴⁴ ³⁴⁵ ³⁴⁶ ³⁴⁷ ³⁴⁸ ³⁴⁹ ³⁵⁰ ³⁵¹ ³⁵² ³⁵³ ³⁵⁴ ³⁵⁵ ³⁵⁶ ³⁵⁷ ³⁵⁸ ³⁵⁹ ³⁶⁰ ³⁶¹ ³⁶² ³⁶³ ³⁶⁴ ³⁶⁵ ³⁶⁶ ³⁶⁷ ³⁶⁸ ³⁶⁹ ³⁷⁰ ³⁷¹ ³⁷² ³⁷³ ³⁷⁴ ³⁷⁵ ³⁷⁶ ³⁷⁷ ³⁷⁸ ³⁷⁹ ³⁸⁰ ³⁸¹ ³⁸² ³⁸³ ³⁸⁴ ³⁸⁵ ³⁸⁶ ³⁸⁷ ³⁸⁸ ³⁸⁹ ³⁹⁰ ³⁹¹ ³⁹² ³⁹³ ³⁹⁴ ³⁹⁵ ³⁹⁶ ³⁹⁷ ³⁹⁸ ³⁹⁹ ⁴⁰⁰ ⁴⁰¹ ⁴⁰² ⁴⁰³ ⁴⁰⁴ ⁴⁰⁵ ⁴⁰⁶ ⁴⁰⁷ ⁴⁰⁸ ⁴⁰⁹ ⁴¹⁰ ⁴¹¹ ⁴¹² ⁴¹³ ⁴¹⁴ ⁴¹⁵ ⁴¹⁶ ⁴¹⁷ ⁴¹⁸ ⁴¹⁹ ⁴²⁰ ⁴²¹ ⁴²² ⁴²³ ⁴²⁴ ⁴²⁵ ⁴²⁶ ⁴²⁷ ⁴²⁸ ⁴²⁹ ⁴³⁰ ⁴³¹ ⁴³² ⁴³³ ⁴³⁴ ⁴³⁵ ⁴³⁶ ⁴³⁷ ⁴³⁸ ⁴³⁹ ⁴⁴⁰ ⁴⁴¹ ⁴⁴² ⁴⁴³ ⁴⁴⁴ ⁴⁴⁵ ⁴⁴⁶ ⁴⁴⁷ ⁴⁴⁸ ⁴⁴⁹ ⁴⁵⁰ ⁴⁵¹ ⁴⁵² ⁴⁵³ ⁴⁵⁴ ⁴⁵⁵ ⁴⁵⁶ ⁴⁵⁷ ⁴⁵⁸ ⁴⁵⁹ ⁴⁶⁰ ⁴⁶¹ ⁴⁶² ⁴⁶³ ⁴⁶⁴ ⁴⁶⁵ ⁴⁶⁶ ⁴⁶⁷ ⁴⁶⁸ ⁴⁶⁹ ⁴⁷⁰ ⁴⁷¹ ⁴⁷² ⁴⁷³ ⁴⁷⁴ ⁴⁷⁵ ⁴⁷⁶ ⁴⁷⁷ ⁴⁷⁸ ⁴⁷⁹ ⁴⁸⁰ ⁴⁸¹ ⁴⁸² ⁴⁸³ ⁴⁸⁴ ⁴⁸⁵ ⁴⁸⁶ ⁴⁸⁷ ⁴⁸⁸ ⁴⁸⁹ ⁴⁹⁰ ⁴⁹¹ ⁴⁹² ⁴⁹³ ⁴⁹⁴ ⁴⁹⁵ ⁴⁹⁶ ⁴⁹⁷ ⁴⁹⁸ ⁴⁹⁹ ⁵⁰⁰ ⁵⁰¹ ⁵⁰² ⁵⁰³ ⁵⁰⁴ ⁵⁰⁵ ⁵⁰⁶ ⁵⁰⁷ ⁵⁰⁸ ⁵⁰⁹ ⁵¹⁰ ⁵¹¹ ⁵¹² ⁵¹³ ⁵¹⁴ ⁵¹⁵ ⁵¹⁶ ⁵¹⁷ ⁵¹⁸ ⁵¹⁹ ⁵²⁰ ⁵²¹ ⁵²² ⁵²³ ⁵²⁴ ⁵²⁵ ⁵²⁶ ⁵²⁷ ⁵²⁸ ⁵²⁹ ⁵³⁰ ⁵³¹ ⁵³² ⁵³³ ⁵³⁴ ⁵³⁵ ⁵³⁶ ⁵³⁷ ⁵³⁸ ⁵³⁹ ⁵⁴⁰ ⁵⁴¹ ⁵⁴² ⁵⁴³ ⁵⁴⁴ ⁵⁴⁵ ⁵⁴⁶ ⁵⁴⁷ ⁵⁴⁸ ⁵⁴⁹ ⁵⁵⁰ ⁵⁵¹ ⁵⁵² ⁵⁵³ ⁵⁵⁴ ⁵⁵⁵ ⁵⁵⁶ ⁵⁵⁷ ⁵⁵⁸ ⁵⁵⁹ ⁵⁶⁰ ⁵⁶¹ ⁵⁶² ⁵⁶³ ⁵⁶⁴ ⁵⁶⁵ ⁵⁶⁶ ⁵⁶⁷ ⁵⁶⁸ ⁵⁶⁹ ⁵⁷⁰ ⁵⁷¹ ⁵⁷² ⁵⁷³ ⁵⁷⁴ ⁵⁷⁵ ⁵⁷⁶ ⁵⁷⁷ ⁵⁷⁸ ⁵⁷⁹ ⁵⁸⁰ ⁵⁸¹ ⁵⁸² ⁵⁸³ ⁵⁸⁴ ⁵⁸⁵ ⁵⁸⁶ ⁵⁸⁷ ⁵⁸⁸ ⁵⁸⁹ ⁵⁹⁰ ⁵⁹¹ ⁵⁹² ⁵⁹³ ⁵⁹⁴ ⁵⁹⁵ ⁵⁹⁶ ⁵⁹⁷ ⁵⁹⁸ ⁵⁹⁹ ⁶⁰⁰ ⁶⁰¹ ⁶⁰² ⁶⁰³ ⁶⁰⁴ ⁶⁰⁵ ⁶⁰⁶ ⁶⁰⁷ ⁶⁰⁸ ⁶⁰⁹ ⁶¹⁰ ⁶¹¹ ⁶¹² ⁶¹³ ⁶¹⁴ ⁶¹⁵ ⁶¹⁶ ⁶¹⁷ ⁶¹⁸ ⁶¹⁹ ⁶²⁰ ⁶²¹ ⁶²² ⁶²³ ⁶²⁴ ⁶²⁵ ⁶²⁶ ⁶²⁷ ⁶²⁸ ⁶²⁹ ⁶³⁰ ⁶³¹ ⁶³² ⁶³³ ⁶³⁴ ⁶³⁵ ⁶³⁶ ⁶³⁷ ⁶³⁸ ⁶³⁹ ⁶⁴⁰ ⁶⁴¹ ⁶⁴² ⁶⁴³ ⁶⁴⁴ ⁶⁴⁵ ⁶⁴⁶ ⁶⁴⁷ ⁶⁴⁸ ⁶⁴⁹ ⁶⁵⁰ ⁶⁵¹ ⁶⁵² ⁶⁵³ ⁶⁵⁴ ⁶⁵⁵ ⁶⁵⁶ ⁶⁵⁷ ⁶⁵⁸ ⁶⁵⁹ ⁶⁶⁰ ⁶⁶¹ ⁶⁶² ⁶⁶³ ⁶⁶⁴ ⁶⁶⁵ ⁶⁶⁶ ⁶⁶⁷ ⁶⁶⁸ ⁶⁶⁹ ⁶⁷⁰ ⁶⁷¹ ⁶⁷² ⁶⁷³ ⁶⁷⁴ ⁶⁷⁵ ⁶⁷⁶ ⁶⁷⁷ ⁶⁷⁸ ⁶⁷⁹ ⁶⁸⁰ ⁶⁸¹ ⁶⁸² ⁶⁸³ ⁶⁸⁴ ⁶⁸⁵ ⁶⁸⁶ ⁶⁸⁷ ⁶⁸⁸ ⁶⁸⁹ ⁶⁹⁰ ⁶⁹¹ ⁶⁹² ⁶⁹³ ⁶⁹⁴ ⁶⁹⁵ ⁶⁹⁶ ⁶⁹⁷ ⁶⁹⁸ ⁶⁹⁹ ⁷⁰⁰ ⁷⁰¹ ⁷⁰² ⁷⁰³ ⁷⁰⁴ ⁷⁰⁵ ⁷⁰⁶ ⁷⁰⁷ ⁷⁰⁸ ⁷⁰⁹ ⁷¹⁰ ⁷¹¹ ⁷¹² ⁷¹³ ⁷¹⁴ ⁷¹⁵ ⁷¹⁶ ⁷¹⁷ ⁷¹⁸ ⁷¹⁹ ⁷²⁰ ⁷²¹ ⁷²² ⁷²³ ⁷²⁴ ⁷²⁵ ⁷²⁶ ⁷²⁷ ⁷²⁸ ⁷²⁹ ⁷³⁰ ⁷³¹ ⁷³² ⁷³³ ⁷³⁴ ⁷³⁵ ⁷³⁶ ⁷³⁷ ⁷³⁸ ⁷³⁹ ⁷⁴⁰ ⁷⁴¹ ⁷⁴² ⁷⁴³ ⁷⁴⁴ ⁷⁴⁵ ⁷⁴⁶ ⁷⁴⁷ ⁷⁴⁸ ⁷⁴⁹ ⁷⁵⁰ ⁷⁵¹ ⁷⁵² ⁷⁵³ ⁷⁵⁴ ⁷⁵⁵ ⁷⁵⁶ ⁷⁵⁷ ⁷⁵⁸ ⁷⁵⁹ ⁷⁶⁰ ⁷⁶¹ ⁷⁶² ⁷⁶³ ⁷⁶⁴ ⁷⁶⁵ ⁷⁶⁶ ⁷⁶⁷ ⁷⁶⁸ ⁷⁶⁹ ⁷⁷⁰ ⁷⁷¹ ⁷⁷² ⁷⁷³ ⁷⁷⁴ ⁷⁷⁵ ⁷⁷⁶ ⁷⁷⁷ ⁷⁷⁸ ⁷⁷⁹ ⁷⁸⁰ ⁷⁸¹ ⁷⁸² ⁷⁸³ ⁷⁸⁴ ⁷⁸⁵ ⁷⁸⁶ ⁷⁸⁷ ⁷⁸⁸ ⁷⁸⁹ ⁷⁹⁰ ⁷⁹¹ ⁷⁹² ⁷⁹³ ⁷⁹⁴ ⁷⁹⁵ ⁷⁹⁶ ⁷⁹⁷ ⁷⁹⁸ ⁷⁹⁹ ⁸⁰⁰ ⁸⁰¹ ⁸⁰² ⁸⁰³ ⁸⁰⁴ ⁸⁰⁵ ⁸⁰⁶ ⁸⁰⁷ ⁸⁰⁸ ⁸⁰⁹ ⁸¹⁰ ⁸¹¹ ⁸¹² ⁸¹³ ⁸¹⁴ ⁸¹⁵ ⁸¹⁶ ⁸¹⁷ ⁸¹⁸ ⁸¹⁹ ⁸²⁰ ⁸²¹ ⁸²² ⁸²³ ⁸²⁴ ⁸²⁵ ⁸²⁶ ⁸²⁷ ⁸²⁸ ⁸²⁹ ⁸³⁰ ⁸³¹ ⁸³² ⁸³³ ⁸³⁴ ⁸³⁵ ⁸³⁶ ⁸³⁷ ⁸³⁸ ⁸³⁹ ⁸⁴⁰ ⁸⁴¹ ⁸⁴² ⁸⁴³ ⁸⁴⁴ ⁸⁴⁵ ⁸⁴⁶ ⁸⁴⁷ ⁸⁴⁸ ⁸⁴⁹ ⁸⁵⁰ ⁸⁵¹ ⁸⁵² ⁸⁵³ ⁸⁵⁴ ⁸⁵⁵ ⁸⁵⁶ ⁸⁵⁷ ⁸⁵⁸ ⁸⁵⁹ ⁸⁶⁰ ⁸⁶¹ ⁸⁶² ⁸⁶³ ⁸⁶⁴ ⁸⁶⁵ ⁸⁶⁶ ⁸⁶⁷ ⁸⁶⁸ ⁸⁶⁹ ⁸⁷⁰ ⁸⁷¹ ⁸⁷² ⁸⁷³ ⁸⁷⁴ ⁸⁷⁵ ⁸⁷⁶ ⁸⁷⁷ ⁸⁷⁸ ⁸⁷⁹ ⁸⁸⁰ ⁸⁸¹ ⁸⁸² ⁸⁸³ ⁸⁸⁴ ⁸⁸⁵ ⁸⁸⁶ ⁸⁸⁷ ⁸⁸⁸ ⁸⁸⁹ ⁸⁹⁰ ⁸⁹¹ ⁸⁹² ⁸⁹³ ⁸⁹⁴ ⁸⁹⁵ ⁸⁹⁶ ⁸⁹⁷ ⁸⁹⁸ ⁸⁹⁹ ⁹⁰⁰ ⁹⁰¹ ⁹⁰² ⁹⁰³ ⁹⁰⁴ ⁹⁰⁵ ⁹⁰⁶ ⁹⁰⁷ ⁹⁰⁸ ⁹⁰⁹ ⁹¹⁰ ⁹¹¹ ⁹¹² ⁹¹³ ⁹¹⁴ ⁹¹⁵ ⁹¹⁶ ⁹¹⁷ ⁹¹⁸ ⁹¹⁹ ⁹²⁰ ⁹²¹ ⁹²² ⁹²³ ⁹²⁴ ⁹²⁵ ⁹²⁶ ⁹²⁷ ⁹²⁸ ⁹²⁹ ⁹³⁰ ⁹³¹ ⁹³² ⁹³³ ⁹³⁴ ⁹³⁵ ⁹³⁶ ⁹³⁷ ⁹³⁸ ⁹³⁹ ⁹⁴⁰ ⁹⁴¹ ⁹⁴² ⁹⁴³ ⁹⁴⁴ ⁹⁴⁵ ⁹⁴⁶ ⁹⁴⁷ ⁹⁴⁸ ⁹⁴⁹ ⁹⁵⁰ ⁹⁵¹ ⁹⁵² ⁹⁵³ ⁹⁵⁴ ⁹⁵⁵ ⁹⁵⁶ ⁹⁵⁷ ⁹⁵⁸ ⁹⁵⁹ ⁹⁶⁰ ⁹⁶¹ ⁹⁶² ⁹⁶³ ⁹⁶⁴ ⁹⁶⁵ ⁹⁶⁶ ⁹⁶⁷ ⁹⁶⁸ ⁹⁶⁹ ⁹⁷⁰ ⁹⁷¹ ⁹⁷² ⁹⁷³ ⁹⁷⁴ ⁹⁷⁵ ⁹⁷⁶ ⁹⁷⁷ ⁹⁷⁸ ⁹⁷⁹ ⁹⁸⁰ ⁹⁸¹ ⁹⁸² ⁹⁸³ ⁹⁸⁴ ⁹⁸⁵ ⁹⁸⁶ ⁹⁸⁷ ⁹⁸⁸ ⁹⁸⁹ ⁹⁹⁰ ⁹⁹¹ ⁹⁹² ⁹⁹³ ⁹⁹⁴ ⁹⁹⁵ ⁹⁹⁶ ⁹⁹⁷ ⁹⁹⁸ ⁹⁹⁹ ¹⁰⁰⁰

NAVKI Y PRZESTROGI.

- I Ktory trzyma siedm gwiazd.) Obácz táka piecza ma Pan Chri-
 stus o swym Kościele y o przelożonych tego: ták iz Biskupy namiá-
 sli Apostolskie trzyma wpráwey rece swoiey y chodit w pośro-
 dku ich: záchovátiac je / y przywodiac do wśelákiey prawdy: ták
 táko im przyobécá mowiac: Oto ja testem z wámi / áz do skoń-
 czenia swiátá.
 5 A poruśe świecznik twoy.) Pátrz táko grzechy przelożonych y
 poddáných sa przyczyna / czemu Pan Bog odepimie prawde Ká-
 tholickiey wiáry od niektórych miast y krolestw: y poruśa ich
 Biskupy y Kościoły / ábo ie w niewola podawátiac / ábo dopuścá-
 iac áby spustosáły.
 6 Iz nienawidziś czynków Nikolaitow.) Widziś táko sie Bogu
 podoba nienawisć y żarliwość ludzi Chreścijáńskich (á zwlá-
 szej Biskupow y przelożonych) przeciw heretykom y niezbożnym
 náukám y spráwóm ich / ktore y sam Bog ma w nienawisć.
 Gdyż oto dla tego cierpi niektore Kościoły y przelożone ich / y zba-
 wia ie od zátrácenia wiecznego. Bo Nikolaitowie byli herety-

Heretykowie / cy / také nazwani od Mikolaja / iednego z siedmi Diakonow For
nie od Chrystu: sioła Jerolimskiego / pospolu z Stephánem obránych: Eto
sa, ale od swych / try wzyli: takó S. Ignátius świadczy / że Chrystus nie byl Wo
kacermistrzow, gtem / ale Bog w nim mieszkał / y przesił Boswą Páná Chrystusa
przez swiska mie wago / takó y dziś Nowożreńscy ich potomkowie. O czym Jee
wáia. nusz. Ktore przeto Jan S. takó y Cherynthiany / Ewángelia

nápisawszy / zgomil / y Jadas w liście swoim ostze ie strofule. Ci
też porubstwá y cudzološtwa takó dobrego wszytkim poswalali /
wszystko szczęście ludzkie w rosfosy cielesney pokládali: takó ten
że Ignátius świadczy / y potraw bálwanom ofiarowánych poży
wáiac: takó Irenaeus piše. Kedy obács / i heretykowie máia
swe przezwiska nie od Chrystá Páná / ale od swych kácermistrzow /
Arcyheretykow: Mikolaitowie od Mikolaja / Arianiowie od A
riusa / Nestorianowie od Nestoriusá / Lutrowie od Lutrá / Bál
winitowie od Bálwina / Samosátenowie od Samosátená. A i
ta sam Pan Chrystus takie im przezwisko dáie. O czym Serzey
Dziei: 11. 26.

Zgorzenie Bá
laámowe.

Aby wrzucal zgorzenie.) Josephus historyk Żydowski piše:
iż goy Báláám ludowi Izraelstwu szkodzący nie mogli / ani za
dnym innym obyczajem sfkodzić: tedy náuczył Báláá / takó ich
miał pożyć: postawíł im co nagládse białegłowy / aby ie do
grzechu przywiodły: y potrawy co nasínacniejszye bálwanom o
fiarowane / aby ich pożywali: y tak polektu aby sie w pogánstwo
obrócili / y Bogu sie sprzykrzyli. Toć była zgorzenie y fortel Bál
laáamow: Etego y dziś tey heretykowie pilnie wymáia: do
puszczáiac takież wszytkim iesté potrawy w posty záfázane / á káie
iey y mnichom porymować wrzomożony: sluby Bogu czynio
new utwec obracáiac / y imiona kóścielne postadáiac.

Dopuszczáiac
heretykom zwo
dząc.

Dopuszczáś wzyć y zwozić.) Pátrz takó sie Pan Bog gniewa
ná Biskupy y ná przelożone / Etoż w mteściech swych heretykom
wzyć y zwozić slugi Boże dopuszczáiac / takó ie zá to kárác bedzie.

Odpłata we
dlugoczynkow

Dám kádemu wedlugoczynkow iego.) Tu iásnie widzimy / i
wczynkom / ábo zá wczynki / y wedlugoczynkow / Pan Bog odda
wa zapláte ábo káranie.

Świeci po śmier
ci rzadza y kro
lwa z Pánem.

Dám mu zwierzchność.) Obács iż nte tylko ántiołowie: ále y
świeci po śmierci rzadza y spráwnia wierne ná tym świecie. Bo
ci / Etoż áż do kóści / to iest áż do śmierci / záchowali wola y ro
stázanie Pánstie / máia zwierzchność nád narodami / y pása y rza
dza ludzie lasta zelána: tak takó y Pan Chrystus rzadzi wszystko
swe dziedzictwo / to iest wszyte kóściol: y sa filarami w kóściele

Dzie: 6. 5.

Ignat: E-
pist: 9.
Iren: lib:
3. cap: 11.
Iud. 7. 4.

14 Iosef: lib:
4. Antiq.
cap: 6.

20

23

26

Psal: 2. 9.
Obi: 3. 12.

Bożym /

obi: 3. 21.

Bojym/ podptieráac gt: iáko mizej stot. Nákonec iž sáedsa ná
stolicej Pána Christusowey: to iest máia: nim zwierschność náde
wsytkim swiátem/ y kóšciol rzadza y spráwuiá. Žá cym idzie/ iž
swieci wiedza co sie z námi dzieje/ y slyša prosby náše.

R O Z D Z I A L III.

1 Piše Bistupom kóšciolow/ Sárdyjského/ Philádelphského
y Láodyckého. 3 Wladzace grozbámi przywodzac do pokuty.
4 A inne pochwaláac. 5 Zwycięzcy zapláte obietnic. 15 Lec
ostydele odzucáac. 17 A do wznáenia sámých siebie przywodzac.
20 Bog y dziwi stóiac kóláce/ áby wszedl do tego ktory mu
otworzy.

- 1 **A** Amiotowi kóšciolá Sárdyjského/ nápiš: Toč
mowi ten ktory ma siedm Duchow Božych/ y
siedm gwiazd: Znam wezynki twoie; iž mas
2 imie/ že żywieš/ áles iest umárty. I Bądź czynny/ á
wtwierdzay inne/ co umrzeć miáto. Abowiem/ nie
náyduie wezynkow twoich zupełnych przed Bogiem
3 moim. I Pámietay tedy iákoš wžíat y slyšat: á cho
way/ y pokuty. Jesliž tedy czneć nie bedžies; á przy
4 deč do ciebie iáko złodziey/ á nie poznáš ktorey go
džiny przyde do ciebie. I Ale mas/ máto imion/ w
Sárdžech/ ktory nie pokáláli šat swoich: y chodžic
5 beda ze mna w biatych šátách; iž godni ša. I Kto
zwycięzy/ ták bedžie obleczon w šaty biale/ y nie wy
6 máže imienia tego z kšiağ žywotá/ y wyznam imie
7 tego przed Oycem moim/ y przed ámioly tego. I Kto
ma vcho/ niech slucha co Duch kóšciolom mowi. I A
ámiotowi kóšciolá Philádelphského nápiš: To mo
8 wi Swiety y Prawdziwy/ on b ktory ma klucz Dawi
dow: ktory otwiera/ á žaden/ nie záwiera: záwiera/
9 á žaden nie otwiera. I Wiem wezynki twoie. Ocom
pat przed toba džwi otworzone ktorych žaden nie
može zámknáć: iž mas máta moc/ y záchowales šlo
wo moie/ y nie záprzales sie imienia moiego. I Oto

coš odrzuć
miał. G.
nie náležem.
3 L. G.

kilká osob.

go nie záwrze:
ktory nie otwie
ra, á žaden nie
záwrze. G.

dam

obj: 16.
c 15.
L. The: 5.
a 2.
P. Por: 3.
c 10.

mat: 27.
c 22.
obj 12. f
14.

znica
damu
nie

dala. G.

Satan / ka
nie powiada

Sa

A tak. G.

wyrzuci. G.

*mi. N. L.

"Dam z bożnice ścianańskiej niektóre / co sie powiedaia
być Żydami / a nie są ; ale kłamia. Oto uczynie im
izby przyšli / y pokłonili sie przed nogami twymi : y
poznaią iżem ja ciebie wmitował. I iżes zachował
słowo cierpliwości moiej ; ia też ciebie zachowam
od godziny pokuszenia / ktora przysć ma na wszytek
świat kusić mieszkańce na ziemi. I Oto idę rychto :
trzymaj co masz ; aby żaden nie wziął korony two-
iej. I Kto zwycięży ; uczynie go słupem w kościele
Boga mego : a wiecy z niego nie wynidzie ; y napisze
na nim imię Boga mego / y imię miasta Boga mego
nowego Jeruzalem / ktore stepuje z nieba od Boga
mego / y imię moje nowe. I Kto ma vcho / niechay
słucha co Duch mówi kościołom. I A aniotowi ko-
ścioła Łódyckiego napisz : To mówi Amen / swia-
dek on wierny y prawdziwy / ktory jest początkiem
stworzenia Bożego. I Znam sprawy twoie / iżes nie
jest ani zimny / ani gorący. bodaybys był zimny / albo
gorący. I ale iżes ostrydy / a ani zimny ani gorący ;
poczne cie wyrzucać z vst moich. I iż mówisz ; Zem
jest bogaty y z bogactwem / a niczego nie potrzebuie.
a niewiesz iżes ty niedziny / y mizerny / y vbogi / y ślepy /
y nagi. I Radzeć abys sobie kupił w mnie złota w
ogniu doświadczonego / żebyś sie z bogactwem : y ściany
białe / żebyś oblokł / aby sie nie okazywała sromota na
gości twoiej : a namasz masć lekańską oczy twoie /
abyś widział. I d Ja ktorekolwiek miluie ; strofuję y
karze. Radzże tedy żarliwym / a pokutuy. I Oto
stois w drzwi y kolące. iesliby kto vstyszał głos mój / y
otworzył* drzwi ; wniđe do niego / y bede z nim wie-
czermal ; a on ze mna. I Kto zwycięży ; dam mu sie-
dzieć z soba na stolicy moiej : iakom ia też zwyciężył
y vsiadłem z Oycem moim na stolicy jego. I Kto ma
vcho / niechay słucha co Duch kościołom mówi.

10

C

11

12

13

14

D

15

16

17

18

19

20

21

22

c Syr: 24.
a 9. b 14.
Kolof: 1.
c 15.

d Przy: 3.
b 11.
Zyd: 12.
b 6.

Wlauki

NAVKI Y PRZESTROGI.

- 5 Kto zwycięży.) Tymi słowy często pobudza Biskupy y Kościoły ich / Tu stałości w wierze y w dobrych uczynkach: Kládac im przed oczy zapłatę żywota wiecznego. A widy dsietychy sektarzy spierają się / iż ciowiek nie ma nic dobrego czynić dla zapłaty wieczney: przeciw temu pisanu y onemu Psal: 118. y 112. y Zyd: 11. 26.
- 9 Y poklonili się przed nogami twemi.) Tu widzi się poklon y w padanie y nog / może być czynione nie tylko Pánu Bogu / ale y aniolom y ludzkom świętym / bez bálwochwálstwa: byle nie było z tého ctiá y chwála / która jest Pánu Bogu włásna. O czym niżej Rozd: 19. 10. y 22. 9. y w Dzieci: 10. 26.
- 16 Ale iżeś ofsydły.) Goracy jest Kátholik / Który się wprzećmie o chwale Chrystusowa y o Kościoła tego státa y zstáwuje. Żużny jest heretyk / Który strácił wíarę y miłość. Osydły / Który nie jest ani heretykiem ani Kátholikiem: ábo osieblý y niedbáły Kátholik. Ten bzydok jest Chrystusowi y Kościołowi tego: táko letnia woda żoładkowi / która go do womitu pnywodzi: y przeto obiecuje / że tákie ofsydły / táko pokarm niestrawny / chce przez wyrzucenie od siebie.

Dla zapłaty do
brze czynić mo-
żem.

Poklon anio-
łom y świętym
uczyniony.

Kto goracy, żi-
wny y ofsydły.

ROZDZIAŁ IIII.

1 Opisane ná stolicy siedzącego. 4 Około niego dwádziestá y czterech starszych siedzących. 6 X sworo zwierząt. 8 Które pospólnie ze dwádziestá y cztermi stárcy wstáwicznie Pána Boga chwala.

- 1 A W Orymem widział: á oto bzywi otworzone w niebie; á głos pierwszy którym slysat iá / Koby traby gadáacey zemna mówił: Wstap sám; á pokazać to co się ma dziać rychto potym.
- 2 * Nátychniał byłem w duchu: á oto stolicá postáwiona była ná niebie / á ná stolicy siedzący. 1 A ten siedzący / był poyżrzenim podobny kámieniowi Jáspisowi y Sárdynowi: á teczá była około stolice / poyżrzenim podobna Smárágdowi. 1 A około oney stolice stolic dwádziestá y cztery: á ná stolicách /
- 4 B dwádziestá y czterech starszych siedzących / obleczo-nych w státy białe; á ná głowiech ich korony złote.

* 7 L. K. G. N.
potym nátých-
niał. N. L.
* A. 5 L. K. G.
G.

* widziałem. G.

*ognistych. G. 1 Al z stolice wychodziły tyskawice / y głosy / y gromy : 5
 *ktore sa. 1 L. 6
 K. G. 7
 8
 9
 10
 11
 *y. G.
 *świety. G.
 *sa. G.

1 Al siedm lamp *gorących przed stolica / Ktorzy sa
 siedm Duchow Bożych. 1 Al przed stolica iako mo-
 rze sklانة podobne kryształowi : a w posrzedku sto-
 lice y okolo stolice czworo zwierzat pelne oczu y przo-
 dku y z tyłu. 1 Al zwierze pierwsze / podobne bylo lwo-
 wi : a wtore zwierze / podobne cielcowi : a trzecie
 zwierze / miało oblicze iako człowieka : a czwarte zwie-
 rze podobne orłowi latającemu. 1 Al to czworo zwie-
 rzat / każde z nich z osobną miały po sześci skrzydeł o-
 koło : a we wnatrz pelne sa oczu. a odpoczynku nie
 miały we dnie y w nocy / mowiac : a Świety / Swie-
 ty / Swiety * Pan Bog wszechmogacy / Który był / y
 Który jest / y Który ma przysć. 1 Al gdy one zwierzęta
 dawały chwate y cześć y dziękowanie siedzącemu
 na stolicy / żywiącemu na wieki wieków : 1 y padli
 czterzey a dwadzieścia starszych przed onym Który
 siedzi na stolicy / y klániali sie żywiącemu na wieki
 wieków / y porzucali korony swe przed stolica / mo-
 wiac ; 1 Godzienes jest Pánie * Boże nasz * wziąć
 chwate y cześć y moc : gdyżes ty stworzył wszystkie
 rzeczy / y dla woli twoiey 'były' y stworzone sa.

NAVKI Y PRZESTROGI

Bog Ociec opisany.

A ten siedzący.) Tu opisuje Boga Oycę / nie w człowieczych członkach (iako w pierwszym rozdziale opisał Syn) ale w drogich kamieniach : Ktore figurata istność y naturę tego.

Stolic dwadzieścia y cztery.) Przez stolice rozumie sie sadowna moc Apostołow / Prorokow y innych świętych z Chrystusem Kroluacych / przeznaczonych przez tych 24. starszych.

Czterzey Ewangelistow w stworzonym zwierzacie figurowani.

Czworo zwierząt.) Przez to czworo zwierząt rozumie sie / nie Audy Boży na cztery części światła rozdzielni / iako Czechowie bledzi : ale iako wszyscy Doktorowie zgodnie wykładają / czterey Ewangelistowie : z Których Lew znaczy Mądrą ; i z żaden z nich nie opisał smartwychwstania y w niebo wstąpienia Pana Chrystusowego. Cielec Łukasza ; i z opisał kápláństwo Pana Chrystu-

some /

12a: 6.
27.

7. 13.

sowe / poczynając Ewangelia od zakonnego kápiánstvá w ktorým ofiarowanie cielec było pospolite. Cílowek Mártýřská; i z od rodzátu Christusowego według cłowiceństvá Ewangelia poczyňa : A Orzel Janá; i zaden wyżšy nie wlećiał tak oń / opisuć Bostwo Pána Christusowe.

8

Świty, Świty.) Třzyroć mowia Świty / wyrażając tedność Bostwa / á trojákosć person w tednym Bostwie. Jáko y v Ešářšá w 6. Czego násláduć Košćol tu ná ziemi lešce boiutacy / á zlaćzając modly y chwaly swe ze wšyřka rzeša ánielská / tymiř słowy Pána Boga chwali przy ofierze Mšey S. przy ktorey też ániolo wie są obecni / y spólnemu Pánu cześć y chwale oddájąc nákło Chřystom S. świadczý lib : 6. de sacerd : & homil : 1. de verb : Iřaia.

Troycá S.

ROZDZIAŁ V.

1 Opisúie Księgi / z wierzchu y wewnátrž popisáne / y zápteczetowáne. 3 Ktorech zaden otworzyć nie był godzien / 5 Jedno lew z pokolenia Judowego. 6 To iest Báránek / zábitý dla odkupienia swiátá. 8 Ktorego one ctery žwierzetá / y dwádzesiátá y ctery stárcy / 11 y wšyřcy ániolowie / 13 y wšelkie stworenie nteprzeřtáynie chwala.

1

A

2

3

4

5

6

B

Widziałem ná práwicy siedzacego ná stolicy / Księgi nápisáne wewnátrž y zewnátrž / zápieczetowáne siedmá pieczęci. 1 A widziałem ániolá mocnego / głořem wielkim obwoływaćcego : Ktož iest godzien otworzyć Księgi / y rozwiązać pieczęci ich? 2 A zaden niemogł áni wniebie / áni ná ziemi / áni pod ziemiá otworzyć Księg / áni ná nie pátrzyć. 3 A iam wielce plákał ; i z zaden nie był náležion godny otworzyć * Księgi / áni ná nie pátrzyć. 4 Lecz ieden z stářszych rzekł mi : Nie plácz ; oto zwmieřzył lew on z pokolenia Judowego / ktorzeń Dawidow ; aby otworzył Księgi / y rozwiązał siedm ich pieczęci.

* y czył. G.

5 A widziałem ; á ono w pořzod stolice y czworógá žwierzat / y w pořzodku onych stářszych / Báránek stáł iáko zábitý / máiac siedm rogow y oczy siedm :

Lecy w wle
gila wšech
Świtych.

które są siedm Duchow Bożych / posłanych na wszytke ziemię. I Przyszedł / y wziął księgi z prawice 7
 * gdy wiał. G. siedzącego na stolicy. I A * gdy otworzył księgi; 8
 ono czworo zwierząt y oni czterzey a dwadzieścia
 starszy wpadli przed Barankiem; mający każdy z
 nich arfy / y cząste złote pełne wonności / które są mo-
 dlitwy świętych: I A śpiewali nowa pieśń / mo- 9
 * 3 L. G. wiac: Godzienes iest Panie wziąć księgi / y otwo- C
 rzyć pieczęci ich / iżś był zabity / y odkupiles nas Bo-
 gu przez krew twoię / ze wszelkiego pokolenia / y ie- 10
 * ie. G. zykła / y ludu / y narodu; I y uczyniles nas Bogu
 * krolmi. G. naszemu Krolestwem y Kaptanmi / y bedziemy Kro-
 * beda. 12 L. G. lować na ziemi. I A widziałem y słyszałem głos wie- 11
 * liczba niezliczona. 12
 * bogactwo. G. starych / a była liczba ich a tysiące tysięcy / I mo- D
 wiących głosem wielkim: Godzien iest Baranek
 który iest zabity / wziąć moc y bostwo y mądrość / y
 siłę / y cześć / y chwale / y błogosławieństwo. 13
 I A wszelkie stworzenie które iest na niebie / y na
 * w nich. G. ziemi / y pod ziemią; y co w morzu iest / y co w nim:
 wszytkie słyszałem mówiące: Siedzącemu na stoli-
 cy / y Barankowi / błogosławieństwo / y cześć / y chwa-
 * Amen. G. ta / y moc na wieki wieków*. I A czworo zwierząt 14
 * G. mówiło; Amen. A oni czterzey a dwadzieścia star-
 * 7 L. G. sy wpadli na oblicze swoje / y klániali się żywiace-
 mu na wieki wieków.

NA VKI Y PRZESTROGI

Czyściec. Ani pod ziemią.) Przez te co w niebie / rozumiecia się aniołowie / 3
 y święci; przez te co na ziemi / ludzie sprawiedliwi; przez te co pod
 ziemią nie mogą się rozumieć iedno ci co w czyśćcu. Bo potępio-
 nym tych ksiąg otwierać nie przystało. A oycowie święci / któ-
 * 8
 rzy w Limbusie byli / iuz z onego miejsca byli wybawieni.
 Które są modlitwy świętych.) Stad iasnie widzimy / iż święci
 * 3. y 4.
 słyśza modlitwy nasze.
 w niebie / oświadcza Panu Chrystusowi modlitwy ludzi wiernych

miejskaias

A Dani: 7.
c 10.Obia: 8.
3. y 4.

miejszacych na ziemi (które y tu y gdzie indziej pisano świętymi
sowie iż Ewria Páná Chrystusowa sa poświęceni) Za czym pew-
nie idzie iż święci w niebie wiedza sprawy/potrzeby/ y modlitwy
nasze y modla sie za nami.

ROZDZIAŁ VI.

1 Otworzywszy cztery pieczęci/wychodzą cztery konie. 8 A na
ostatnim śmierć / y piekło za nim. 9 A piata pieczęć otworzy-
szy/ dusze męczenników proszą przedkrego sadu. 12 Lecz po otwo-
rzeniu szóstej pieczęci/wychodzą znaki przyszłego sadu.

1 **W**idziałem iż otworzył baránek iedne z sie-
A dmi pieczęci: y słyszałem iedno ze czterech
2 zwierząt mowiace / iakoby głos gromu:
Chodź / a patrząy. 9 A widziałem; a oto koń bia-
ly/ a ten co na nim siedział/ miał suk; y dano mu ko-
3 rone/ y wyszedł zwyciężać aby zwyciężył. 9 A gdy
4 otworzył wtora pieczęć; słyszałem wtore zwierze
mowiace; Chodź / a patrząy. 9 A wyszedł drugi koń
rydzy: a temu co na nim siedział / dano mu aby od-
iał pokoy z ziemi / a iżby iedni drugie zabił / y da-
5 no mu miecz wielki. 9 A gdy otworzył trzecia pie-
B czeć/ słyszałem trzecie zwierze/ mowiace; Chodź / a
patrząy. A oto koń wrzyny: a ten co na nim siedział/
6 miał siałe w rece swoje. 9 A słyszałem iakoby głos
w posrzedku czworga zwierząt mowiacych: Miár-
7 ká psenice za grosz/ a trzy miárki ieczmiemia za grosz/
a nie skodź oliwy y winá. 9 A gdy otworzył czwar-
ta pieczęć; słyszałem głos czwartego zwierzęcia mo-
8 wiacego: Chodź / a patrząy. 9 * A oto koń błady: a
tego który siedział na nim/ imie było Śmierć/ a pie-
kło sto za nim/ y daná mu iest moc nad cztermi cze-
9 ściami ziemi/ zabić mieczem/ głodem/ y śmiercią/
C y przez zwierzęta ziemskie. 9 A gdy otworzył piata
pieczęć; widziałem pod oltarzem dusze * pobitych
10 dla słowá Bożego/ y dla świadectwa które miały. 9 y

* G.

* G.

* G.

* G.

* mowiacy 6 L.
K. G.

* G.

* Y widziałem.
G.
* nad czwartą
częścią. G.

* ludzi. G.

11
 12
 D
 13
 14
 15
 16
 17

G. wolały głosem wielkim / mówiac : Dokładźcie Pánie
 (świety / y prawdziwy) nie sadziś y nie mściś sie
 krwie nášey nád tymi co mieszkáia ná ziemi : ?
 dano każdemu z nich po śacie białey : y powiedziano
 im / aby ieszcze odpoczely ná máty czas / ażby sie też wy-
 pełnili towárzyse ich / y bráćia ich ktorzy máia być
 pobici iáko y oni. ? Widziałem / gdy otworzył so-
 sta pieczęć ; alisci sie sstało wielkie trzęsienie zie-
 mie / y słońce sie sstało czarne iáko wor wlosiány : y
 niebieskie 2L. G. księżyc wšytek sstał sie iáko krew : ? á gwiazdy z
 nieba wpadły ná ziemię / iáko dzewo zrzuca nie do-
 żrzące figi gdy od wiatru wielkiego bywa zátřesio-
 ne : ? á niebo odstąpiło iáko księgi zwinione : á w-
 wyspa K. G. sęka gorá / y wyspy z swoich mieysc poruśione sa :
 y wielmożni. ? á królowie ziemie y ksiáżerá / y Kotmistrze / y bo-
 gáci / y mocarze / y każdy niewolnik / y wolny pokryli
 sie w iámy y w skały gor. ? y rzekli goram y skałam :
 Upádmiecie ná nas / y zátřyćiecie nas od oblicza sie-
 dzacego ná stolicy / y od gniewu báráńkowego : ? iz
 iego. G. przyszedł dzień on wielki gniewu ich / á ktoż sie ostać
 będzie mogli :

NAVKI Y PRZESTROGI.

Dusze swietych
 sa w niebie.

w idziałem pod ołtarzem.) Przez ten ołtarz pod którym odpo-
 czywáta dusze / nie móże sie rozumieć żadne inšie mieysce oprócz
 nieba. Bo niżej czytamy / iz te dusze obleczone w sáry białe / sa
 przed stolicá Bożá / y przed oblicznością báráńká / y staja Bogu
 w kóściele tego / to jest w niebie / we dnie y w nocy. Lecz sam oł-
 tarz jest Pan Chrystus / pod którym sa dusze swietych ludzi / iz
 sa niżej mieyscem y godnością : á iz pod tego obrona y pomocá
 zwyciężyli / y temu zwycięstwu przypisali sę przenie-
 sieni ofiáry modlitwy chwaly Bogu ofiáruiá. Dla czego też ciáślá y
 kóści swietych pod ołtarzem w kóściele chowáta / y żadnego ołtar-
 zá przez reliquiy swietych / ani budnia ani poświęcáia. W czym
 sa y dekrety stárych Koncyliow / y świadectwa Hieronymá / Au-
 gustyná y Gregorzá S.

12a : 2
 d 19.
 Oze : 10.
 b 3.
 Luk : 23.
 d 30.
 Niz : 9. b
 6.

Obia : 7.
 9.
 Tamże 7.
 15.

Wola

10 Y molá'y.) Jestliže duše světych voláá do Boga o pom-
ste náó nepřystáioy : dáleko ísíte wiecey prosa milostírdia
bráćiey swoiey. Hieron: cont: Vigilant.

Swięci modla się
żánami.

11 Y dano káždemu z nich po štácie bíaley.) Te štáty bíale známio-
nujá z bábwienie y wíselbanie sámey duše. Wo dínge štáte/to íest
zbábwienie y wíselbienie íiálá/beda mfełi dopiero po smartwyd-
wstáníu. Jáko tednostáynie wszyšcy Doktorowie wykládáá.

Swítych pier-
wey duše á po-
tym y íiálá ba-
da wíselbione.

ROZDZIAL VII.

1 Opísání czterech ániolow/ktory máá pokáráć zemie. 2 W-
piatego ániolá/ktory nie káže nic škodzić ná czele náznáczonym.
4 táł z žydow/ 9 táł y z Pogánow : 10 Atorzy Pána Boga
chwala. 11 Táł z ániolowie. 13 X o tych /ktory byli wbráni
w štáty bíale.

1 * **W** Otymem widział czterech ániolow stoia-
cych ná czterech weglách zemie / trzymá-
jácych cztery wíátry zemie 'áby nie wíáły'
ná zemie/áni ná morze/áni ná žádné dzewo.

* A. G.

2 ? X widziałem drugiego ániolá wstępuia cego od
wšchodu slonca/ máiacego pieczęć Boga žywego : y
zawolal glosem wielkim ku czterem ániolom/ktorym

'áby nie wíáł'
wíátr. 4 L. G.

3 dano íest škodzić zemi y morzu/ i mowiac: Nie šk-
dźcie zemi/ y morzu/áni dzewam/áz popieczetui-
my slugi Boga nášego ná czolách ich. ? X slyšátem

Lešáw dzeš
wšech Swíe-
tych.

4 liczbę pieczetowáných/ sto y czterdžiesć y cztery ty-
siáce pieczetowáných ze wšech pokolenia synow

'áni. 4 L. G.

5 Izráelských. ? 3 pokolenia Judowego/ dwánásćie

'G.
Tego słowá, pie-
czetowáných,
Græckie kšiegi
nie máá tylko
ná przodku á
ná ošlátku: iáko
sle tu náznáczy-
to.
'G.

6 tysiecy pieczetowáných. 3 pokolenia Rubenowego/
dwánásćie tysiecy "pieczetowáných". 3 pokolenia

7 Gádowego/ dwánásćie tysiecy "pieczetowáných".

8 ? 3 pokolenia Ašserowego/ dwánásćie tysiecy "pie-
czetowáných". 3 pokolenia Nephtálimowego/ dwá-
násćie tysiecy "pieczetowáných". 3 pokolenia Má-
nášseffowego/ dwánásćie tysiecy "pieczetowáných".

9 ? 3 pokolenia Symeonowego/ dwánásćie tysiecy
"pieczetowáných". 3 pokolenia Lewiowego/ dwá-

násćie

á otorzeša
wielka. G.

naście tysięcy" pieczętowanych". Z pokolenia Izá-
chárového / dwánaście tysięcy" pieczętowanych".
? Z pokolenia Zabulonowego / dwánaście tysięcy 8
"pieczętowanych". Z pokolenia Josephowego / dwa-
naście tysięcy" pieczętowanych". Z pokolenia Be-
niáminowego / dwánaście tysięcy pieczętowanych.
? Potymem widziat" rzeša wielka" ktorey nie mogli 9
nikt przeliczyć / z každého narodu y pokolenia / y lu-
dzi / y ięzyków : stojáca przed stolicá / y przed obliczno-
ścią bárántá / przyoblečení w šáty białe / á pálmý w
reku ich / ? y wołáły głosem wielkým mowiac : Zbá- 10
wienie Bogu nášemu siedzacemu ná stolicy / y bá-
rántowi. ? A všyscy ániotowie stáli okolo stolicy y 11
stáršých y czworgá žwierzat : y pádli przed stolicá
ná obliczá své / y poklon učynili Bogu / ? mowiac ; 12
Amen. Błogosłáwienie / y chwálá / y mądrość / y
dziękowanie / česť y moc / y síla Bogu nášemu ná
wieki věków. Amen. ☩

Zetcyá o S.
Wesémkách.

? Odpowiedziat ieden z stáršých / y rzekł mi : Ci 13
ktorzy sa oblečení w šáty białe / ktorzyž sa : y šád 14
przyšli : ? A rzektem mu : Pánie moy / ty wieš. A
powiedział mi : Čiť sa ktorzy przyšli z věstku wiel-
kého / y omyli šáty svoje / y wybielili ie we krwi bá-
rántowej. ? Dla tegoč sa przed stolicá Božá / y stu- 15
žá mu we dnie y w noci w kóšciele iego : á sedzacy
ná stolicy / mieštác bedžie nád nimi. ? nie á beda wie- 16
cey láknať áni přágnáť / áni ná nie slonice přypá-
die / áni žadne goráco. ? A bowiem bárántek ktory 17
iešť w pošrzedku stolicy / bedžie ie rzadžil / y poprowá-
dzi ie "do žrzedet wod žywotá" : y b"otrže Bog w šelka
lze z oczu ich. ☩

do žywých y zo-
del' wod. G.

a Iza: 49.
c 10.

b Iza: 25.
c 8.

Niz : 21.
b 4.

Znáč Chřišči.

NAVKI Y PRZESTROGI.

Až popieczętuemy slugi Bože.) Ten znáč ábo pieczęť ktora sie 3

ludžie

ludzie Boży pteczetnia / iestet znał krzyż s. Jako Dekumentus /
Beda / Anselmus y Rupertus ná to miysce pišac wykládáta.

9 Stoiace przed stolica.) Stad test tášny dowod / že duše swie-
tych sa z Christusem w niebie / przed stolica Boža / przed obliczno-
šcia Bátorňkova : á nie w orchlánách zadnych / ani w šieni przed
niebem / Ktora Bálwin wymysla / Kládac tákies trzećie miysce
procs niebá y piekła : á przecie cysca y limbusá nie wierzac.

ániná známie
krzyżá s.
Duše swietych
sa w niebie.

ROZDZIAL VIII.

1 Siódma pieczęć otworzywszy / siedm ániolow z trabámi wy-
stapilo. 3 A drugi ániol / osárowawšy Bogu modlitwy swie-
tych. 5 Wysul ná šemie z ogułem / gromy / blyštáňa / y trzešenia
šemie. 7 Táke gdy czeršey ániolowie zátrabili / roznáite plagi
ná ludie przypády.

1 **A** Gdy otworzył siódma pieczęć / sšáto sie mil-
2 czenie ná niebie / iákoby pul godziny. 1 A wi-
3 działem onych siedm ániolow ktorzy stoia przed
Bogiem : á dano im siedm trab. 1 A drugi ániol
przyszedł / y stánał przed oltarzem / mátać kádžilnice
šlota : y dano mu wiele kádzenia. áby oddat z modli-
terw wšech swietych ná oltarz šlota / Ktory iest przed
stolica Boža. 1 A wštapil dym kádzenia z modli-
terw swietych z reki ánielškiey przed Boga. 1 A wšiat
ániol kádžilnice* / y nápełnit ia ogniem z oltarzá / y
wrzucił ná šemie : y sšáły sie gromy y glosy / y lystá-
wice / y trzešenie šemie wielkie. 1 A siedm áni-
low máiacych siedm trab / nágotowáli sie áby trá-
bili. 1 A zátrabit ániol piernyšy / y sšat sie grad y
ogieň / zmiešány ze krwia / y zrucone iest ná šemie :
y trzećia czešć šemie zgoržáta / y trzećia czešć dzew
zgoržáta / y wšelka trawá šielona zgoržáta. 1 A zá-
C trabil wtory ániol : á iákoby wielka gorá ogniem
paláta / wrzucona iest w morze / y sšáta sie krwia
9 trzećia czešć morzá : 1 y pozdycháta trzećia czešć
štworzenia žywiacego w morzu / y trzećia czešć

modlitwám. 2
L. G.

7 L. G.

* šlota. N. L.

G.

zrucone ša. G.
G.

okretow zginetá. i Zatrabil ániol trzeci / y spádla z
niebá gwiazdá wielká / goráca iáko pochodnia / y w
pádla ná trzecia część rzek / y ná źródla wod: i á imie
gwiazdy / nazywaia piotyn: y obrociła sie trzecia
część wod w piotyn: a wiele ludzi pomárto od wod /
i z zgorzkniały. i Zatrabil ániol czwarty / y zará-
żona iest trzecia część słońcá / y trzecia część księży-
cá / y trzecia część gwiazd / ták i z sie ich trzecia część
zaciemila / y trzecia część dnia nie świeciła / y "noce"
tákże. i Widziałem / y slyszalem głos jednego orla
lecacego w posrzed niebá / mowiacego głosem wiel-
kim*: Biada / biada / biada mieszkańcym ná ziemi:
od innych głosow * trzech ániolow ktorzy zatra-
bić maia.

* noc. 3 L.

* G.

* po trzykroć.
G.

* traby. 2 L. G.

Siedmtrab prze-
śladowania he-
retyckiego.

A dano im siedm trab.) W tym osmynt y w dziewiatym roz-
dziale Jan S. opisuje przez traby sześci ániolow / sześciu prześlá-
dowanie heretykow / ktore miało być od czasow Apostolskich / aż
do skonczenia świata: iáko y sam Chytrus Luteran zeznawa.
Przez pierwszą trabe rozumie sie Kácerstwo Ebonitow / ktore sie
wyszelo zá czasow Apostolskich. Przez wtórą; Kácerstwo Gno-
stykow. Przez trzecią / odstępienstwo iestże poslednieysze Sa-
mosłatená y Ariuszá. Przez czwartą / Kácerstwo Pelagiuszowe: ktor-
e po nim nastáło. Przez piątą; rozumie sie Kácerstwo bárzo sfo-
dlite / ktore vpředzi prześladowánie Antychristowe; Jákie iest
Kácerstwo od Lutrá zaczeło / według wielu ludzi wczonych domy-
sła y wykładu. Przez szósta lepał trabe wszyscy Kátholikowie
rozumieia prześladowanie Antychristowe: ktore prawdziwie o-
statnie y nácięższe bedzie. Vide Bellarm: Cont: 3. lib: 3. cap: 23.

ROZDZIAL IX.

i W piatego ániolá zátrobieniu / opisánie heretykow / przez
gwiazde spádla z niebá / y przez śláráncze z dymu przepásić wypu-
ścić. i z gdy szósty ániol zátrobil / czterey ániolowie byli
rozwiązani / ktorzy wielkim woyskiem iednych / trzecia część ludzi
pobić mieli.

Zátra

- 1 **M**žátrabit piaty ániot / y widziałem gwiazde
 A áno spádlá z niebá ná zemie / á dano iey klucz
 2 studnie przepásći. ¹ A otworzyła studnia
 przepásći: y wstąpił dym 'studnie' iáko dym piecá ² studnie. G.
 wielkiego: y začmítlo sie słońce y powietrze od dymu
 3 studniey. ¹ A wysły z dymu 'studniey' sáráncze ná
 zemie. y dano im moc / iáko máia moc niedźwiad- ¹ G.
 4 kowie ziemscy: ¹ A 'rozkazano' im žeby nie psowały
 traw y zemie / áni wśelkiey zieloności / áni wśelkiego ¹ powiedziano
 dziewa: opócz sámych ludží ktorzy nie máia piecze- G.
 5 ści Bóžey ná czołách swoich. ¹ A dano im áby ich
 nie zabiłi: ále áby 'byli męczeni' pieć mieściecy: á ¹ ic męczyli. K.
 męczenie ich / iáko męczenie niedźwiadkowe gdy cżo G.
 6 wielká wśaśi. ¹ A w one dni sukáć beda ludzie śmier
 B ci / á nie nayda iey: y beda žadać vmrzeć / á vćiecie
 7 śmierć od nich. ¹ A podobienstwa sáránczey / byly
 podobne koniom 'zgotowaným' ná wojne: á ná gło- ¹ zgotowane. G.
 wách ich iáko by korony 'podobne zlotu': á twarzy ¹ złote. G.
 8 ich iáko twarzy cżowiecze. ¹ A miály wlosy iáko
 9 wlosy niewieście: á žeby ich / byly iáko *lwie. ¹ A miá- ¹ žeby. N L.
 ty páncerze iáko páncerze želázne: á glos skrzydel
 ich iáko glos wozow wielu koni bieżacych ná woj-
 10 ne. ¹ y miály ogony podobne niedźwiadkom / á w ich
 ogonich žadlá byly: á ich moc iest škodzić ludziom
 11 przez pieć mieściecy. ¹ A miály nád soba krolá ániotá
 przepásći / ktoremu imie po žydowsku Abáddon /
 á po Gracku Apollion / ¹ á po Látinie Extermi- ¹ G.
 12 nans', to iest zátacíacy. ¹ Biáda iedná přezšla / á oto
 C ida iestce dwie biedy potym. ¹ A záttrabit ániot sfo-
 13 sty: y slyšatem glos ieden ze cżterech rogow oścáržá
 14 zlotego / ktory iest 'przed oczymá Bóžymi' / ¹ i mowia- ¹ przed oblicžno
 cy šoštemu ániotowi ktory miál trabe: Rozwiaz ¹ ścia Bóža. G.
 onych cżterech ániotow / wwiązánych y wielkiey rzeki
 15 Euphrácy. ¹ A rozwiązáni sá oni cżterey ániotowie /

ábo dwieście
kroć tyśiac ty-
sicy.

Ktorzy byli zgotowani ná godzine / ná dzien / y ná mie-
siac / y ná rok: áby pobili trzecia część ludzi. 16
czbá konnego woyská bylá / po dwakroć sto tysiecy
milionow. 17
A szpatemci liczbę ich. 18
A takżem wi-
dział konie w widzeniu: á siedzący ná nich / mieli
páncerze ogniste / y żyacyntowe / y siárczane. á glo-
wy onych koni były iáko głowy lwie: á z gęby ich wy-
chodził ogień / y dym / y siárká. 19
A od tych trzech plag
pobita jest trzecia część ludzi / od ognia / y od dymu / y
od siárki / ktore wychodziły z gęb ich. 20
A bowiem wla-
dza koni jest w gębách ich / y w ogonách ich. Wo-
gony ich / weżom / sa podobne / máiac głowy: á tymiś
śkrodza. 21
A inni ludzie ktorzy nie sa pobićci tymi
plagami / ani pokutowáli za wczynki rak swych / áby
sie nie ktániáli czártom / y bátwanom / zlotym / y srebr-
nym / y miedziánym / y kámiennym / y dzewiánym / ko-
rzy ani widzieć moga / ani szpec / ani chodzić / 22
y nie
pokutowáli za mezooboystwa swoie / ani za czary swo-
ie / ani za wśeteczeństwo siwe / ani za zlodzieystwo
swoie.

Gwiazdá spádła
z niebá / sátan.

NAVKI Y PRZESTROGI.

Y widziałem gwiazde áno spádła z niebá.) Przez te gwiazde kro-
ta spádła z niebá / ácz sie może rozumieć / ktory spádłszy z
niebá / za dopuszczeniem Bożym / dymy błedow / z studnie / y roie
báránicy / to jest nowe árety / heretyki ábo kácermistrze / z hordami
swemi / káżdego niemal wielu / ná grunty kóścielne wypuszcza-
wá / áz to miejsce o heretykách / wprzedsicielách Antychrysta /
sowych / ktory / tudzież przed nim / powstać mieli / rozumieć stárzy
Doktorowie / wedle Kozd: 1. 7. 20. nie od rzeczy diady / przez te
gwiazde / ktora spádła z niebá / rozumieć / Lutrá kácermistrzá. Kro-
ty pierwey ná niebie / to jest w kóściele Bożym / iáko osósta stanu
zakonnicego / y náukci święci. Lecz z niebá / wpadł ná ziemię / kiedy sie
od iedności kóścielney oderwawszy / ziemski / y świecki żywot / zasia-
sobie obiał. Temu dano kluc / studnie przepásić / kiedy ná doświád-
czenie wybráných / dopuszczeno mu / wśeláć błedy / y kácerstwa
wznáwiáć / y z studnie przepásić / to jest / kásiąg / Zussytow / Wile-
witow /

Abo ráczey
Luter.

iza: 14.

witow / Piśkartow / y sobie podobnych heretykow wyczerpác / y
wydávác ná swiát. A ná ten čas otworzył studia przepásić /
kiedy wszytkim vszal droge / y dal dozwolenie stáre kácerstwá
wznáwiac y rosiéwác. N á táž kásegi kácerstie otworzywszy / y
wszytkim ie czytác pozwoliwszy / powstał dym ciemney náukí ká-
cerstiey / iáko z wielkiego piecá wielki dym wychodzi : ktorým y
Rólice Pan Christus / y powiertze / to iest piśmo swiété (przez ktore
w tym żywocie iáko by oddych mamy) iest sámitone : kiedy Arias-
nowie y Samosátenowie poczełi bluźnić Bóstwo / á Nowożeńscy
y Ubiquistowie cłowięczeństwo Páná Chrystusowe : á gdy
wszytcy heretycy / y ná iásnieszpie piśná zátрудnili y opák obroćili.
Z tego tedy dymu powstały sáráncze / to iest / heretykowie / ktorzy
iáko sáráncza przez pyche wykáfáwia wzgóre / á przez pozabliwóść
ná ziemié wpadáá / á z iemskimi sie rosfózámi wdávát. Bel-
larm : Cont. 3. lib 13. cap. 23. y Gagneius in Apoc.

7 A podobienstwa są ranczey. Tu masz własne opisanie heretyków. Twarz człowieka / a k temu niewieścia / znaczy łagodny pozatek ich kazań / Etery są wse bora od Ewangeliey: Bo nie innego nie obiecują / Jedno sęcyre słowo Boże: y tak ludzie wiodzą. Lecz ogon niedziadków / znaczy koniec ich nauki żartliwy / y śmiertelny. Bo słowo Boże opacznyim wykładem wywołał wsey / iakoby ogonem iadowitym żądło wpuszczał / y śmiertelna trucizna wlewiał. Ciąło są rancze / Etere jest brzuch / znaczy heretyki brzuchowi poddane / nieprzyjaciele postów: przeto ani chodzą w drodze Pańskiego przykazania / ani ladać mogą ku rozmyślaniu rzeczy niebieskich. Korony na głowich ich / znaczy pychę heretyków własną / Etera sie wynoszą nade wszystkie ludzkie. Żeby zaś ię łwie / znaczy przekosowania / Eteryimi wstawiciele sęcyria / są rancze y targania sławie Papiężow / Biskupow / Księżow / mnichow / y samych świętych: Chrystusem w niebie Eroluacych. Pierśi pancerzmi żelaznymi uzbroione / znaczy vpor od szczepieńskich ludzi: że choć iawnie zwyciężeni / przecie nigdy nie chcą wysnać błędu swego / y czasem wola umrzeć / a niżli odstąpić vporu swotego. Podobienstwo koni na wojne zgotowanych / znaczy heretyka śmiślość / Etera wszystkich na wojne wyzywają: chociaż potym miasto do wodom sęcyre kłamiwta przynoszą. Podobienstwo zaś wozow lecacych / znaczy pretłość Etery wywają na ośtegnięcie wielu królów y Erolstw Chrześciańskich. Na koniec ani ol przepaści iestci sątan / Etery jest Erolem nade wsemi pyśnemi / Etery mają imię sątracający: Bo przez żadne od szczepieństwo ani przesła

Opisanie here-
tykow y wla-
sności ich.

2. Piot: 3.
16.
Philip: 3.
12.

Job 41.25.

Dowanie/tak wielu ludzi nie potrafił/y nie nawatlił Kościoła Bo-
żego; iako przez to Lurrowe Kacerstwo. Wszakże w tym jest nie-
mala poćiecha/iż ta śaćrańca nie szkodzi trawie/ani zielonym drze-
wom: to jest/ludziom dobrym y pobożnym/w których się sercach
zeleni y kwitnie religia y bojaźń Pana Boga: ale tylko ludziom
potępionym/ktory nie mają znaku Boga żywego na czelech swo-
ich. Bellarm: y Gagn: tamże.

VVyz. 4.
4.

ROZDZIAŁ X.

1 Gdy drugi anioł mocny zawolał/ 5 siedm gromow przemo-
wilo. 5 A anioł przysięga/ że już więcej czasu nie będzie/ 7 Ale
nā glos siódmego anioła ma się skończyć tajemnica Boża. 9 A
dare Janowi księgi tu siedzeniu.

¶ G.

Widziałem drugiego anioła mocnego zstepu 1

¶ G.

z niebā/w obłok obleczonego/ a nā glo- A

slupy ognio-
we. 1 L. K. G.

wie iego teczā/ a oblicze iego było iako słońce/ 2

¶ G.

a nogi iego iako ślup ogniowy. i a miał w ręce swe 3

¶ G.

księżeczki otworzone: y postawił noge swoje prawa 4

nā morzu/ a lewa nā ziemi. i y zawolał głosem wiel- 5

kim/ iako "gdy" lew ryczy. A gdy zawolał/ wymowi- 6

ły siedm gromow głosy swoje. i A gdy siedm gro- 7

mow wymowiły" głosy swoje/ i am był pisać miał: a 8

lem wysłyszał głos z niebā mowiacymi: Zapieczetuy co 9

powiły siedm gromow: "a nie pisz tego". i 4 A an- 10

ioł ktoregom widział stojącego nā morzu/ y nā zie- 11

mi/ podniósł rękę swoje do niebā. i A przysięgi 12

przez żywającego nā wieki wieków/ ktory stworzył 13

niebo y co w nim jest: y ziemię/ y to co nā niej jest: 14

y morze/ y to co w nim jest: że czasu już nie będzie: 15

i ale we dni głosu anioła siódmego/ kiedy pocznie 16

trabić/ dołona się tajemnica Boża/ iako oznaymił 17

przez sługi swe Proroki. i A słyszałem głos z niebā za- 18

świe mowiaci ze mna/ y rzekący: Idź/ a weźmi księ- 19

żeczki otworzone z ręki anioła stojącego nā morzu y 20

nā ziemi. i A pośledtem do anioła/ mowiac mu aby 21

mi dał

1 Dan: 12.
c 7.

¶ która G.

A głos którym
słyszał z niebā,
żasie gadał ze
mna. G.

¶ daj mi te. G.

Eze: 3.
21.

D mi dať kšiazeczki. Rzekł mi: ^b Weźmi kšiazecz-
 ki á zjedz ie: y gorzkim vezynia žoladek twoy / ále w
 10 všciech twoich sladkie beda iáko miod. ⁱ R wziętem
 kšiazki z reki ániolá / y zjadtem ie: y byly w všciech
 moich sladkie iáko miod. ále gdym ie zjadł / brzuch
 11 moy zgorzkniał. ⁱ Rzekł mi: Musiř zászé proro-
 kować pogánom / y narodom / y iezykom / y wielom
 krolow.

4 / A nie piř tego.) Wiele tátemnic/náuk / y vřtaw ieř zápłeczto-
 wáných / ktore kóřciol záchováť powinien; choća dla pewnych
 przyczyn / sámemu Bogu wiadomych / nie sa nápisáne.

Trádicie.

ROZDZIAL XI.

1 Jan mierzac kóřciol / 3 Vřyřal / iř máta dwa řwiádkowie
 przepowiedáć ná pořteche wierných. 7 Których beřtya zábije.
 8 Řital ich pochováť nte dopuřciť. 11 Ale oni smartwyřwřřta-
 na / y wřřapia do niebá. 13 A trzeřentim žiemie ginte řiedm ty-
 řtecy ludy. 15 Ná zátřabienie řiódneho ániolá / dwádřieřciá y
 ceterzy řřářřy dyleřta Pánu Bogu.

1 **M** Dano mi trčine podobna lasce: y rzeczone
 A mi: Wřřan á zmierz kóřciol Boży y oltarz /
 2 y modlace řie w nim. ⁱ á řien ktora ieřř przed
 kóřciolem / wyrzuć precz / á nie mierz ieř: ábowiem
 daná ieřř Pogánom / á miářto řwiete deřtáć beda
 3 czerdřieřci y dwa mieřřace: ⁱ R dam dwiemá
 řwiádkom moim / y prorořkováć beda tyřřiac dwie
 4 řcie y řeřćódřieřřat dni / obleczeni w wory. ⁱ Cić řa
 one dwie oliwie y dwa řwieczniki řtoiace przed obli-
 5 cznóřciá Páná žiemie. ⁱ A ieřřiby im kto řciáť řřo-
 džić: ogień wynydžić z vřř ich / y pořřze nieprzyia-
 řcioly ich. á ieřřiby im kto řciáť řřodžić / ten táť ma
 6 być zabit. ⁱ Ci máta moc zámýřkáć niebo / áby deřřcz
 B nie ředi w dni prorořcowa ich: y máta moc nád wo-
 dámi obroćcić ie w krew / y zarářić žiemie w řřeláťa

á ániol řřanáť
mowiac. G.Heliař
je no řhuřwychodži. G.
pořřra. G.

plaga

trupy G.
ná rlicy. G.

slyšalem. G.

osob.

6 L. G.

plaga ileby kroc chcieli. ¶ A gdy dokonieca świade- 7
ctwa swoięgo: bestya ktora wychodzi z przepaści/
stoczy z nimi bitwe / y zwycięży ie / y pobite ie. ¶ A 8
ciata ich lezeć beda ná vlicách miásta wielkiego/
ktore duchownie nazywáia Sodomá y Egypcem/
gdzie teź Pan ich byl vkrzyżowan. ¶ A vyřza niektor 9
ry z pokolenia / y z ludzi / y z iezykow / y z Pogánow
ciata ich przez pulezwártá dnia: á ciat ich nie do-
puszeza kłásc w groby. ¶ á mieszkáacy ná zemi rá- 10
dowác sie nád nimi beda / y beda dobrej myśli: y v
pominku posla jedni drugim / iž ci dwá Prorocy tra-
pili mieszkáace ná zemi. ¶ A po pulezwártá dnia/
duch žywota od Boga wšedl w nie. A stáneli ná no- 11
gách swoich / á boiažň wielka przypádlá ná ty co ná
nie pátrzáli. ¶ A vřlyřeli glos wielki z nieba / mo- 12
wiacy im: Wřapcie řám. A wřapili ná niebo w
obłoku: y pátrzyli ná nie nieprzyiaciele ich. ¶ A w 13
oney godźinie sřláto sie wielkie trzeřenie zemie: y
vpádlá dzieřáta czeřć miásta: y pobite řa w onym
trzeřeniu zemie řiedm tisícę imion ludži: á dwu-
dzy sie polekli / y dali chwale Bogu niebieřtiemu.
¶ Biádá wtora přeřlá: á oto biádá trzeřia przyřdzie 14
rychto. ¶ A zátřabil ániot řiodny: y sřláty řie glosy
wielkie ná niebie mowiace: Kroleřtvo tego řwiátá 15
řláto řie kroleřtwem Pána nářego y Chřiřtusa ięgo / y
bedzie řrolowát ná wielki wřekow. Amen. ¶ A oni 16
czerzey á dwáďřieřcia řárřy ktory przyed obliczno-
řcia Boža řiedza ná řtolicách swoich / vpádl ná o-
blicza řwe / y poktonili řie Bogu / y mowiác: Dřie- 17
kuiemy tobie Pánie Bože wřeřhmogacy / ktory řie řieř-
y ktory řie byl / y ktory mař przyřć: iž řie wřiał moc twa
wielka / y otrzymał řroleřtvo. ¶ A rozgniewáli 18
řie Pogáni / y przyředl gniew twoy / čas vmářtych /
aby byli řadžoni / y aby ř oddat zapláte řlugam twoim

Proro

19 Prorokom y świętym / y bojącym sie imienia twego
małym y wielkim / y abyś wyrącił te co popsowali
ziemie. ¶ Wotworzony był Kościół Boży na niebie:
y okazała sie skrzynia testamentu iego w Kościele
iego / y stały sie kystawice / y głosy / y trzęsienia zie-
mie / y grad wielki.

Páńskiego. G.
grzmienia. G.

NAVKI Y PRZESTROGI.

3 Y dam dwiema świadkom moim.) Ci dwa świadkowie są E-
noch y Eliasz / którzy jeszcze są żywi: y ná to są żywi / aby sie Anty-
chrystowi / kiedy przyjdzie / zastawili y oparli / á wybrane w wierze
Christusowey wzmocnili / y ná koniec żydy náwrócili. O Eliasz
tásne jest pismo w Máláchiaszá y Ecclesi: 48. 10. y Matth: 17. 11.
A o Enochu Ecclesi: 44. 16. iz nie wspomnie Augustyná / Orze-
gorzá wielkiego / Hippolitá y innych starych Doktorow którzy
toś trzymáta. A ponieważ Enoch y Eliasz jeszcze sie nie pokázali:
tedy y to pewna / że jeszcze Antychryst nie przyszedł: á iz Papież
nie jest Antychristem: choć to heretycy zá ścyra Ewángelictá
prawde wdawáta.

Enoch y Eliasz
sem sprzeciwia
sie Antychristo-
wi.

3 Y prorokować beda 1260. dni.) Antychryst nie będzie dłużej
pánował / tedno przez pulezwártá lata: to jest przez czterdzieści y
dwá miesiáca: Obiáw: 11. 4. 2. y w 13. 4. 5. Abo przez czas y
czas y pulezsa. Daniel: 7. 12. Obiáw: 12. 14. Abo przez pule-
godniá lat. Daniel: 9. 27. Co káże z osobná wezmi pulezwártá
lata. A przez ten wszytek czas Enoch y Eliaszem sprzeciwia sie
Antychrystowi: tylko iz od niego beda zabici miesiáca przed tym
nišli sam Antychryst zginie. Przetoż Papież Antychristem nie jest /
ktory od pulezsa tysiąc lat w Kościele przodknie.

Papież nie jest
Antychristem.

8 Miasła wielkiego.) Stad dowodza S. Doktorowie / iz Anty-
chryst będzie miał swa stolice / y będzie królował nie w Rzymie /
ale iáko król Żydowski w mieście Jeruzálem: gdzie Pan Chri-
stus jest wkrzyżowan: á cokolwiek moc swoje będzie rościł / á po
wszytkiemu światu. Bo tu Jan S. táśnie mówi / iz Enoch y Eli-
asz beda walczyć z Antychristem w mieście Jeruzálem / y tam za-
bici beda od tego Antychrystá.

Antychrystowe
pánowanie przez
pulezwártá la-
ta.

Antychrystowá
stolicá w Hieru-
zálem.

ROZDZIAL XII.

1 Gdy niewiásta przyodziana słońcem / przed oczymá smoko-
wymy syná porodila / s Porwany jest syn ten do Boga. 7 A gdy

Krrrr

była

była wojná w niebie / spadłszy smół / poczał przesładować na-
sienie niewieście.

M Pokazał się znáć wielki ná niebie: Niewiasta
obleczona w słońce / á kšieżyc pod iej nogá-
mi / á ná głowie iej Koroná z gwiazd dwuna-
ście. ? á bedac brzemienna "y" "wołátá" boleiac / y
meczy się rodząc. ? A pokazał się drugi znáć ná nie-
bie: á oto smół wielki rydzy / máiacy siedm głow-
y rogów dziesięć: á ná głowách "iego" siedm Koron:
? á ogon iego ciągnął trzecią część gwiazd niebie-
skich / y zrzucił je ná ziemię: A smół on stánuł przed
niewiastą ktora miała porodzić: áby ziadł dziećcie iej
gdyby porodziła. ? A porodziła syná meżczyzne /
ktory miał rzadzić wszytkie Pogány lasta żelá-
zna: y porwane jest dziećcie iej do Boga y do sło-
lice iego: ? á niewiasta vciekła ná pustynia gdzie
"miała" mieysce zgotowane od Boga / áby ia tam ży-
wiono tysiąc dwieście šestódziesiąt dni. ? A sstała
się "wielka" bitwá ná niebie. Michai y ániotowie ie-
go walczyli przeciw smółkowi / smół też walczył y
ániotowie iego: ? Lecz nie przemogli ani mieysce ich
daley znaleziono jest ná niebie. ? A zrzucen jest on
smół wielki wąż stárodawny / ktorego zowa dra-
blem y sátánem / ktory zwodzi wszytek świat: "y"
zrzuceny jest ná ziemię / y ániotowie iego z nim są
zruceni. ? A słyszałem głos wielki ná niebie mo-
wiacy: Terazci się sstało zbáwienie y moc / y króle-
stwo Boga nášego / y zwierzchność Chrystusa iego:
iz zrzucen jest oskarżyciel bráctey nášey / ktory je o-
skarżał przed oblicznością Boga nášego we dnie y
w nocy. ? A oni zwyciężyli go dla krwie báránko-
wey / y dla słowa świadectwa swego / á nie vmitowa-
li "duś swoich" áż do śmierci. ? á przetoż weselcie się
niebiosá / y wy ktorzy mieszkaćcie ná nich. Biáda ziemi
y morzu:

"5 L. K. G.
"wola. 9 L. N.
G.

"ich. 2 L. K.

"ma. G.

"5 L. G.

"2 L. K. G.

"duś swojey.
G.

1

A

2

3

4

5

B

6

7

8

9

10

C

11

12

- y morzu: iz sstapit dyabet do was máiac wielki
 13 gniew / wiedzac iz máty czas ma. ? A gdy widziat
 D smok iz byt zrzucen ná ziemie / przesládowat nie-
 14 wiáste ktora byla porodziła mezczyzne: ? A dano
 niewiéstie dwie skrzydle ortá wielkiego / aby leciáta
 ná pustynia ná miesce swoje / gdsie ia żywia przez
 15 czas y czasy / y przez polowice czasu 'od obliczności
 15 weżowey. ? y wypuścił wáż z geby swoiey zá niewiá-
 16 sta / wode iáko rzekę: aby uczynił zeby ia rzeká por-
 16 wátá. ? A rátowátá ziemiá niewiáste / y otworzytá
 17 ziemiá wstá swe / y wypitá rzekę ktora byt wypuścił
 17 smok z geby swoiey. ? A rozgniewat sie smok ná
 niewiáste / y sedt aby walczył z drugimi z plemienia
 18 icy / ktorzy zachowowátá przykazania Boże / y máia
 świadectwo Jesusa Chrystusa. ? A stánat ná pia-
 sku morskim.

*Dwie skrzydla
 ortá wielkiego
 aby była be-
 spieczna od smo-
 ká.*

* G.

NAVKI Y PRZESTROGI.

- 1 Niewiásta obleczona w słońce.) Przez te niewiáste / ácz sie do-
 bze rozumieć moze y naswietla Pánná Mária: iáko Bernát
 S. Rupertus y Grekowie wykládáta: w sákie sie wlasnie rozu-
 mie Kościol Chrystusow: w Chrystá Páná iáko w słońce obleczo-
 ny / ná głowie máiac dwánaście gwiazd / ktore znáczą dwánaście
 Apostolow. A pod nogami wszystkie heretyki / ktorzy sa odmieni-
 ni iáko kásejyc.

Niewiásta w
 słońcu.

- 3 Smok wielki.) Smok ten jest sátan / rydzy ábo czerwony o-
 de krwi swietych męczenników: ktora w pierwszym Kościele
 przez Rzymskie tyranny przelewał / máiac siedm głow / to jest /
 siedm grzechow głównych ktore sa siedm duchow złych / siedm
 ótóm Duchá S. przeciwnych. A siedm koron / znáczą siedm ó-
 rákie zwycięstwo: ludzi zwycięzonych przez siedm grzechow gło-
 wnych. Rogow dziesięć známionuá rozmaite á niesliczone spo-
 soby ktorými wierne bodzie y przesládá. A ogon tego ściágnął
 trzeciea część gwiazd / to jest áńtółow niebieskich / ábo y ludzi wier-
 nych. Bo ktorých przesláwne ofruciensstwo pozyc nie moze: tych
 przez tájemne zdrády heretyckie (ktore znáczy iádowity ogon) y
 chytre pokusy zábija.

Smok znáczy
 sátaná.

Szatan nienawidzi Chrystusa
y członki tego.
w oyna y stawa-
czna Michalás.
z czártem.

Aby zjadł dziecię iey.) Nienawidzi dyabla pseciw synom ko-
ścielnym / á osoblwie pseciwko jednemu synowi naswietsey
Panny / który jest głowa y kśiażetiem innych.
Stála sie wielka bitwa.) W kościele jest wstawnicza walka mie-
dy S. Michálem (obronica kościoła Chrystusowego : iáko pier-
wey był obrońca Bożnice Żydowskiej) y między ántoły tego : á
między dyablem y pomocnikmi tego. Lecz doffonále zwycięstwo
pokaze sie dnia ostatcznego.

ROZDZIAŁ XIII.

1 Bestya wychodzaca z morza / o siedmi głowách y dziesięci
rogách. 3 Ktorey rána była vleczona. 5 Bluzni Boga. 7 W
świere wolule. 11 K druga bestya o dwu rogách / z ziemi wy-
chodzaca / one forytule / przymuszátac obraz iey chwalić / y mieć
piatno imienia iey.

Widziałem bestya wychodzaca z morza / má-
iaca siedm głow / y rogow dziesięć / á ná ro-
gách iey dziesięć koron / á ná głowách iey
imioná bluznierstwa. 1 A bestya tá ktoram widział /
podobna była rysiowi / á nogi iey iáko * niedźwiedze /
á gebá iey iáko gebá lwowá. 2 A dat iey smok moc
swoie * y władza wielka. 3 A widziałem jedne z głow
iey iáko by ná śmierć zabita : á rána śmierci iey vle-
czona jest. 4 A dziwo wála sie wsytká ziemiá idac za be-
stya. 5 A klániali sie smokowi który dat władza be-
styei : y klániali sie bestyei / mówiac : Ktoż podobny
bestyei : á kto z nią walczyć może ? 6 A dano iey v-
stá mówiace wielkie rzeczy y bluznierstwa : y dano iey
moc czynić * czterdzieści y dwa miesiącá. 7 A wotwo-
rzyła vsta swoie na bluznierstwa przeciwko Bogu /
á bluzniła imie iego / y przybytek iego / y te ktorzy mie-
skáia ná niebie. 8 A dano iey walkę czynić z Swie-
tymi / y zwyciężać ie. 9 A dano iey władza nád wsel-
kim pokoleniem / y ludem / y ięzykiem / y narodem.
10 A klániali sie iey wsiyscy mieszkáiaci ná ziemi /
ktorych imioná nie sa nápisáne w księgách żywota

* nogi. N. L.

* y stolice swo-
ie. G.

* walka. G.

* G.

* beda sie iey klá-
niac. G.

Dan: 10.
12.

Baranka /

41. Moy:
9. a 6.
Mat: 26.
c 52.

9 Bāránka/zabitego od zátoženia swiátá. ? Jesli kto
10 ma vcho/niech slucha. ? Kto wpoimanie wiedzy/
C wpoimanie idzie. Kto^a mieczem zabita/ma byc
mieczem zabít. Tuć iest cierpliwosć y wiára swie-
11 tych. ? A widzialem druga bestya wystepniaca z
ziemie: a miata dwa rogi/podobne Bāránkowym:
12 y mowila iako smok. ? A uzywala wszytkiey wlas-
dzy pierwszey bestyey przed nia: y uczynila zeby zie-
mia y mieszkanci na niey klániali sie bestyey oney
pierwszey / ktorey smiertelna rana byla vleczona.
13 ? A uczynila cudá wielkie/ze tež y ogień uczynila a-
14 by sstapil przed ludzi na ziemie. ? A zwodzi^{*} mieska-
iace na ziemi dla znákow ktore iey dano czynic przed
bestya: mowiac obywatelom ziemie / aby czynili o-
15 braz bestyey/ktora ma rane mieczowa/y ozyta. ? A
D dano iey aby dawala ducha obrazowi bestyey: a zeby
mowil obraz bestyey: y czynil to aby pobici byli kto-
16 rzybykolwiek nie klániali sie obrazowi bestyey. ? A
uczyni to zeby wszyscy mali y wielcy / bogaci y wbo-
dzy / y wolni y niewolnicy mieli ceche na prawey
17 rece swoiey/abo na czelech swoich. ? A izby żaden
nie mogl kupic ani przedac/iedno mairacy ceche/abo
18 imie bestyey / abo liczbe imienia iey. ? Tuć iest ma-
drość. Kto ma rozum; niech obliczy liczbe bestyey.
Albowiem liczba iest czlowieká: a liczba iego szesć
set szesćdziesiąt y szesć.

Iesli kto ma po-
imanie, idzie.
Iesli kto. G.
poydzic: L.

* moie. G.

miata. G.

czyni. L.

zeby im dali ce-
chy. G.

NA VKI Y PRZESTROGI.

1 Y widzialem bestija.) W tym Kozdziale Jan S. dwie bestje
opisuje. z ktorych pierwsza znaczy abo panstwo Rzymskie / abo
wszytko nieboznych ludzi zgromadzenie. A iedną przedniesz-
glowa bestyey/ktora umarłszy umartwychwstanie/iestá sam An-
tychryst/ktory sie bedzie zdal vmrzeć/a zá sprawa sátańska sam sie
zástie wzbudzi:aby násladowal prawdziwey smierci y umartwych-
wstania Pána Chrystusowego: ktorym sálzowym cudem wiele
ludzi zwiedzie. Tak to wykládá/Gregorz S. Primasius, Beda,

Dwie bestje.

do prawdy y mi-
tychryst me pomoga

Papież Anty- christem nie jest	Haimo, Anselmus, Richardus y Rupertus. Czego ponieważ Papież żaden nigdy nie uczynił : przetoż Papież nie jest Antychristem.	
Opisanie Anty- christa.	Y dano iey rślā.) To wszystko / aż do wiersza 9. nie może się ro- zumieć o kim innym / iedno o Antychryście onym iawnym / Który ma przyść przed samym dniem sadnym / y pánować będzie 42. mie- siacā / to jest przez pulezwartā lātā.	5
Druga bestya.	Y widziałem druga bestya.) Przez te zaś druga bestya Richā- dus / Anselmus y inni / Dobrze rozumieła przedmiesyego fałszywego prorokā / Abo kżynodziele Antychrystusowego : Który uczyni że o- głen sstapi z niebā / y obraz będzie mówił. A dwa rogi podobne bātāńcowym / znācza zmysłona światobliwość / Która będzie poślā- zował / y fałszywe cudā ktore będzie czynił.	11
Obrázow częś- ściaga się na te- go, ktorego znā- mionuia.	Obráz bestyey.) Który teraz ntechca częś przystoyney czynić o- brázowi Pánā Chrystusowemu ; i si nie nā on czas klāniāc beda o- brázowi Antychrystowemu. A obācz / iż iāko czynienie y czczenie obrázu Antychrystowego / nie było przeciwo częś y chwale Anty- chrystowej / ale owšem zā nia (iāko y on obāz Nābuchodonozo- row / y częś tego / ściagāłā się ku częś Nābuchodonozorā) Tāż też częś obrázu Pánā Chrystusowego jest częś P. Chrystusowā / a nie nie wymuie częś y chwaly iegonāko glupie dumāia odścepieniey.	14
Obraz Anty- christow.	Zeby mowil obraz bestyey.) Jāko pierwey dyabli przez bāłwa- ny mowili / aby iezā Bogi miano : tāż Antychryst Kedy przysidzie / fāż się klāniāc nie tylko sobie iāko Bogu / ale y obrázowi swemu / przez który też fałszywe cudā czynić będzie.	15
Cechā Chrześci- ānska, y Anty- christowā.	Cechena prāwey rece.) Jāko Chrześciānie ceche Chrystusowā / to jest Krzyż nā czelech y nā prāwych rełāch swoich noszą / segnāc się znāmieniem Krzyżā S. Tāż też Antychryst przymuāi wszystkie swe poddāne pewna ceche iāfās ābo piatno nosić / po którymby ie wszyscy poznāć mogli : Syppolit s. meczennik y niektorzy in- ni powiādāli / iż cechā Antychrystowā będzie / zāprzeć się Boga y krztu S. ā nie segnāć się znākiem Krzyżā świętego / ale gi rāczey blużnić y wyglādszāc. W czym dsiściyśy Ewāngelikowie Anty- chrystā prāwie nāślādūia. Bo iedni z nich Chrystusā się zāprzeli : ā wszyscy moc odpuszczenia grzechow krztowi odeymuia / y brzy- dzą się znāmieniem Krzyżā S.	16
1. Abowiem liczba cżłowiekā jest.) Stad mamy naprzod / iż Anty- 2. christ będzie nie dyabel / ani duch / ale cżłowiek. Drugie / iż iāko P. Christus / tāż też y Antychryst będzie ieden pewny cżłowiek / mātā- cy wlasne imię : ā nie cāły porzadek ābo successia Papieżow przez tysiąc lat : iāko sekratze zmysłāta / dycac wszystkie Papieże poczwā- by od		18

Hippo: de
cōsumat :
mundi.

2. The: 2.
3.

by od Grzegorza wielkie Antychristami poczynić. Trzeci i tak będzie liczba imienia Antychristowe: i tak nie liczba czasu ktore sie Antychrist zjawie / abo wiec vmrzeć miał: i tak Lutrowie wykrecaja. Czwarte i tak bladsza / ktoryz mowia / zeby imie Antychristowe miało być *Λατίνος* Grackie / abo *Romith* Żydowskie. Bo te imiona są pospolite wshytkim Lacińnikom y Rzymianom: a nie tednemu własne: i takie ma być Antychristowe. A temu *Λατίνος* nie przez 11, ale przez samo i ma być pisane: a tedy tej liczby nie wczyni: A *Romith* Żydowskie nie moze sie Kosciyc w litere Chau / gdyz jest masculinum a nie faemininum: A odiawszy te listere / tedy 400. do liczby 666. nie dostanie. Nád to wiele jest imion Grackich / Żydowskich / y Lacińskich / ktore te liczbe czynia. Treneus kládzie imie Grackie *ταταύ* co znaczy Słońce / y mowi / ze podobniey jest *minimá* / i Antychrist to imie będzie miał / *ánist* *Λατίνος*: acz y tego zápewne nie twierdzi. Metás przywodzi imie *Λάμπη* *της*, to jest Oświecony y *δ* *νικητής*, to jest Zwycięzca. Dru dzy *ἀντεμος*, to jest Przeciwnik: Dru dzy *γενομένος*, y wiele in nych ktore te liczbe czynia. Lindanus pokázate / i Martin Lan ter (ktore bylo po Niemiecku własne imie Lutrowe) osobliwy goniec Antychristow / czyni także liczbe 666. i tak y *σαββατος*, to jest Sábín / ktorey kráiny byl Luter. Ale to napewniey są / i żaden iestże miewie / ktore będzie własne imie Antychristowe. Skąd i tak sna rzecz / i iestże Antychrist nie przyšel: gdyz iestże imie tego nie jest nikomu známe: Żá cym idzie / i żaden Papież nie jest Antychristem. Bellarm; de Rom: Pont: lib: 3. cap: 10.

3.
4.
To jest Laciń nik, abo Rzy mianin.

5.

ROZDZIAŁ XIII.

1 Panny: Baránkem śpiewáiac chodza. 6 Aniol tedén Ewán gelia / 8 Drugi wpađ Bábiloniey opowiada. 9 A trzeci staránte rych / ktoryz bestya chwaliłi. 15 y 18 A dru dzy dwa máiacy śter py / czynia czełecyja sadu Bożego.

1 A **W**idziałem / a oto Baránek stał ná gorze Sy onie / a z nim sto czterdzieści y cztery tysiące máiacych imie tego / y imie Oycá tego nápi sáne ná czelech swoich. 7 A slyśatem głos z niebá / i takó głos wiela wod / y i takó głos gromu wielkiego: a głos ktorym slyśat / i takó gedźcow gedacych ná ár

Lekeja ná dzien mlo dżankow.

fách swo

† G.	fách swoich. † A śpiewali iakoby nowa pieśń przed	3
† nauczyć się. G.	stolica y przed czworgiem zwierząt / y starszymi: a	
K.	żaden nie mógł oney pieśni śpiewać / oprocz onych	
	sta czterdzieści czterech tysięcy / z ziemie kupionych.	4
* od Iesusa. G.	† Cię są ktorzy się z niewiastami nie pokalali. Bo	
† 4 L. G.	dziewicami są. Ci chodzą za Barankiem gdziekolwiek idzie. Ci * kupieni są z ludzi pirwiasnkami Bo-	5
	gu y Barankowi: † a w ich wściech nie nalezto się	
	klamstwo. abowiem bez zmaży są przed stolicą	
	Bożą. ☸	
	† A widzialem drugiego aniota lecacego przez po-	6
	śr zadek nieba / mającego Ewangelia wieczna / aby	B
	ia opowiedał siedzącym na ziemi / y wszelkiemu na-	
† Bogá. G.	rodowi / y pokoleniu / y ięzykowi / y ludowi: † mówiac	7
	wielkim głosem; † Boycie się Pána / y chwatać mu	
* y. L. K. G.	daycie / iż przysła godziną sadu iego: a klaniajcie się	
† G.	temu † który uczynił niebo y ziemię / * morze / y wszy-	8
	tko co w nich iest / y rzodzi wod. † A za nim siedi	
	drugi aniot mówiac: † Upadła / upadła Babilonia	
	ona wielka: ktora winem popebliwości wśeteczeń-	
	stwa swojego nápoila wszystkie narody. † A trzeci	9
	aniot siedi za nimi / mówiac głosem wielkim: Jestli-	
	by się kto klaniał bestyey y obrazowi iey / y wziąłby ce-	
	che na swe czoło / ábo na rękę swoię: † A on pić be-	10
	dzie z winá gniewu Bożego / ktore zmieszane iest z	
	szczerym winem / w kubku gniewu iego: y będzie me-	
† w ogniu y w	czon ogniem y siarką przed anioły świętymi / y	11
siarce. G.	przed Barankiem. † A dym męki ich wstepować	C
† wstepuic. G.	będzie ná wieki wieków: a nie mają odpoczynku we	
† klaniaia. G.	dnie y w nocy / ktorzy się klaniáli bestyey y obrazo-	12
	wi iey / y iesli kto bierze ceche imienia iey. † Tęć iest	
* tuć są ci. G.	cierpliwość świętych / * ktorzy chowają przykazania	
	Boże y wiare Iesusowe.	

14 Ezdr:
15. a 68.
Ekkle: 12.
d 13.
b Psa: 145
a 6.
Dzie: 14.
c 14.
c 12a: 21.
c 9.
Ier: 51. a 6
Nizey 18.
a 2.

- 13 *I* *A* vslyšatem glos z niebá / mowiacy mi: *Nápisz*; *W*łogostáwieni *u*márli ktorzy w *Pánu* *u*mieraia. *O*d tad *u*z' mowi *Duch* / áby odpoczyneli od prac swoich *á*bowiem' *u*czynki ich zá nimi ida. *E*
- 14 *I* *A* widziatem / á oto obtok biały: á ná obtoke sie-
dzał podobny *Synowi* *człowieczemu* / máiacy ná
głowie swey *koronę* *złotą* / á w rece swey *sierp* *ostry*.
- 15 *I* *A* drugi ániot wyszedł z *kościółá* / *woláiac* *głosem*
D wielkim *ku* *siedzacemu* ná *obtoke*: *á* *zápusć* *sierp*
tway á *žni* / *gdyž* *przyšla* *godzina* *žecia* / *ponieważ*
16 *u*schłó *žniwo* *ziemie*. *I* *A* *zápuscił* on *siedzacy* ná *o*-
btoke / *sierp* *swoy* ná *ziemie* / y *požeta* *iešć* *ziemiá*.
- 17 *I* *A* drugi ániot wyszedł z *kościółá* *ktory* *iešć* w *niebie* /
18 máiacy *ten* *sierp* *ostry*. *I* *A* drugi ániot wyszedł z *ol*-
tarzá / *ktory* *miat* *moc* *nád* *ogniem*: y *zawolał* wiel-
kim *głosem* *ku* *temu* *ktory* *miat* *sierp* *ostry* / *mowiac*:
19 *zápusć* *ten* *tway* *sierp* *ostry* / á *zbieray* *groná* *win*-
nice *ziemie*: *boć* *doyrzáły* *iągody* *iey*. *I* *zápuscił* *te*-
dy ániot *sierp* *swoy* "ostry" ná *ziemie* / y *zbrał* *win*-
nice *ziemie* / y *wrzucił* w *kádž* *gniewu* *Božego* *wiel*-
20 *ka*. *I* *A* *deptano* *kádž* *przed* *miástem* / y *wyšla* *krew*
z *kádži* *áž* *do* *wedziól* *koniskich* *przez* *tysiac* *šesć* *set*
šćáian.

N A V K I Y P R Z E S T R O G I.

- 4 *B*o *dziwiciámi* *sa*.) *Tu* *widzimy* / *ž* *stan* *pániešć* *ma* *osobliwé*
zapláty w *niebie*. *B*o *u* *ktory* *ciála* *swé* w *czystošći* *záchowáli* /
máia *napřod* *inše* *Báránkowe* y *inše* *Oycá* *iego* *nápisane* ná
czelých *swoich*. *A* *temu* *špiewáia* *nowá* *piěšń* / *ktorey* *žaden* *inšy*
špiewáć *nie* *može*. *Ná* *koniec* / *diodia* *žá* *Báránkem* *keďy* *kolwiek*
idzie. *S*łá *to* *maný* / *prečiw* *Jowinášćom* / *Lutrom* y *Kál*-
winšćom / *ž* *stan* *pániešć* *iešć* *nie* *tylko* *ku* *záchowániu* *podobny* /
ále y *dáleko* *zácniešćy* *nád* *małiešć* / y *ma* *wiešća* *zastuge* y *z*
pláte w *niebie*.
- 8 *Bábilonia*.) *Bábilonia* *iešć* *miásto* *dyabelské* / *to* *iešć* *wšytek*
zbor *niemierných* á *niebožnych* *ludzi* / *ktore* w *dzieli* *šadny* *u* *pá*-
onie / y *ž* *šćá* *žeciem* *swym* *šátánem* y *Antychřtem*.

Lekeja ná
*u*šey *žá* *u*
márie.
ž *u*šle. *G*.
Leč. *G*.

* G.

Przywileie *šlá*
nu *pániešć*
go.

Bábilonia *co*
iešć.

Drogá do zbá-
wienia.

Vmieráacy w
Pánie.

Ktorzy chowáta przykazania Boże.) Świeci przez cierpliwosć y 12
záchowanie Páńskiego przykazania zasluguia mebo/á nie przez swo-
me wíáste.

Ktorzy w Pánu vmieráá.) Nie vmieráá w Pánu/iedno ktorzy 13
w práwey Kátholickiey wierze vmieráá. A ci po śmierci praw-
dziwie odpoczywáá od prac swoich/ktoretu ná świecie dla Chri-
stusa podeymowáli / y bióra zapláte zá czynki swoje: gdy iedni
z nich do nieba prosto ida/á drudzy zbáwieni bywáá przez ogień
czyscowy.

1. Kor: 5.
15.

ROZDZIAŁ XV.

1 Ktorzy bestya y obraz tey zwycięzyl / chwala Pána Boga.
6 A siedmi ániolom/ máiacym siedm plag ostátecznych / dáá
siedm czasó pełnych gniewu Bożego.

Widzialem drugi znák ná niebie wielki y dzi- 1
wny: siedm ániolow/ máiacych siedm plag 2
ostátecznych. Jż w nich wykonány iest 3
gniew Boży. I widzialem iákoby morze skłáne 4
zmieszáne z ogniem / á te co zwycięstwo otrzymáli 5
nád bestya y nád obrazem tey / y nád liczbá imienia 6
tey stoáce nád morzem skłánym/ mááce ársy Boże. 7
I á śpiewáli pieśń Moysesá slugi Bożego / y pieśń 8
Bárántowe / mówiac: Wielkie y dziwne sa spráwy 9
twoie/ Pánie Boże wszechmogácy: spráwiedliwe y 10
prawdziwe sa drogi twoie Królu wieków. I 11
sie ciebie báć nie będzie Pánie / á nie wwielsi imie- 12
ná twego: gdyżes sam doby iest/ gdyż wszytkie ná- 13
rody przyda / y przed toba sie klámáć beda / że sie o- 14
kazály sady twoie. I A potymem widzia / á 15
tworzon iest kościot przybytku świadectwa w nie- 16
bie: I wysło siedm ániolow / máiacych siedm 17
plag / z kościotá obleczonych kámieniem czystym y 18
świetnym / y przepásánych okolo pierśi złotymi pá- 19
sy. I A iedno ze czworgá zwierzat dálo siedmiu á- 20
niolom siedm czasó złotych / nápełnionych gniewu 21
Boga żywiacego ná wielki wiek ow. I Nápełnit sie 22
kościot

świateł. 2 L.
N. G. N.
pogánow. G.
świateł. G.

G.

niebá. G.
płomem. 2 L.
K. G.

1 Jer: 10
a 7.

D pościol dymu od maieſtatu Bożego, y od mocy iego:
 a nie mogli niſt wnieſć do kościoła / aż ſie ſkończyły
 ſiedm plag⁷ ſiedm⁷ aniołom.

75.

R O Z D Z I A L XVI.

1 Na wylanie siedmi czaß / 2 na ziemie / 3 na morze / 4 na
rzeki / 5 na słońce / 10 na stołec bestyey / 12 na Eufacie rzeki /
17 y na powietrze / 18 Wielkie plagi na ziemi powstają.

I

A 2 **N**onym siedmi aniołom: Idźcie / a wylećcie
siedm' czas gniewu Bożego na ziemię. i N

wyszedł pierwszy* y wylał część swą na ziemię: y stał
sie zły y szkodliwy wrzód w ludziach mających ceche

T. G.

* ániol. N. L.

3 bestwey / y w tych ktorzy sie klaniáli obrazowi iey. ¶ W
wylat wtory aniot czaſe ſwa na morze / y ſſtalo ſie

5L.

4 iakoby krewo umarlego: a kazda dusza zywa/zdechla
w morzu. I Wylat trzeci aniot czase swa na rzeki

5 y żrządla wod: y sstały nie krmia. I I slyszalem an-
ioła wod mówiącego: Sprawiedliwys iest Panie,

T. G.

ktoryś. N. L.

6 i z krew Swietych y Prorokow wylali/ y dales im

¹/₂ oltarzá. G.

7 Erew pic: do godni ja. i zlysałem drugiego mo-
wiacego: Tak Panie Boże wszechmogacy praw-

К.

8 Dziwe y sprawiedliwe / do ytwole. I z bylal czwa-
B ty "aniot" czaſe ſwo na ſłońce / y dano mu ieſt gora-
ca / y mu i ludſia / y ognia / y mowci / y ludſi

9 cem trapię mozie y ogniem: y znoui sie mozie
znouiem wielkim y bluznili imię Boże ktory ma zwię-
czysty świątyni płazami: ó nie wstrząsali sie

N. L.

przez ogień. G.

10 aby mu chwałę dali. ? A wyłat piety "anioł" czasu
swoje na ślicze bestrey: naskłó się królestwo ien zóć.

N. L.

11 mione/yżwáli ięzyki swoje od boleści. ¶ I bluznili
Bogó nichieśkiego od boleści* y od mrazom swoich

* Friedrich, G.

12 á nie požíali sie od uczynków swoich. I Wyłat so-
C Grómiol' czasie swa na one wielka rzeka Kunbráte:

6666 2 p^o wysia

N. L.

66666 2

yr. 1874

wyschła woda. y 'wysuszył wodę' iey / aby zgotowana była droga krolom od wschodu słońca. i X widziałem 3 vst smokowych / y 3 vst bestyey / y 3 vst fałszywego Proroka
 G. N. L. trzy nieczyste duchy podobne żabom. i Abowiem są
 *wychodzące. G. duchy czartow czyniace znamię / y wychodzą do
 *który wychodzą. G. krolow wszytkiey ziemi zgromadzać ie na walkę na
 *onego wielkiego dnia. G. dzień wielki Boga wszechmogącego. i a Oto ide
 iako złoźsiej: b Błogosławiony który czuie / y strzeże
 sio swoich / aby nie chodził nago / aby nie ogladano
 zgotowy iego. i X zgromadzi ie na miejsce ktore
 zowa po Żydowsku Armagedon. i X wylat siódmy
 *N. L. anioł cząsfe swa na powietrze / y wyszedł głos wielki
 niebieskiego. G. z kościoła od stolice / mowiacy: Stało sie. i X sta
 ty sie tysiawice / y głosy / y gromy / y stało sie wielkie
 trzęsienie ziemi / iakie nigdy nie było odkad ludzie
 byli na ziemi / takowe trzęsienie / tak wielkie. i X sta
 ło sie miasto ono wielkie na trzy części rozzerwane: X
 miasta Poganow upadły. X Babilonia wielka iest
 wspomieniona przed Bogiem / aby iey dał kubek wi
 na zapalczywości gniewu iego. i X wielka wyspa
 zniknęła / y gory sie nie nalczyły. i X wielki grad iako
 *plagą iego. G. czteremow spadł z nieba na ludzi: y bluznili ludzie
 Boga dla plagi grądu: i3* bärzo wielka była.

N A V K I Y P R Z E S T R O G I

Smok, bestya, y fałszywy prorok Y widziałem 3 vst smokowych.) Przez smoka rozumiey sárana: 13
 przez bestya Antychrysta: a przez fałszywego proroka / kásmodziela
 y ministry Antychrystowe / iako y wyissey 12. 7. 3. y 13. 7. 1. y 11. X
 przez trzy duchy nieczyste / iako sam wykláda / trzy duchy sárani
 e / ktory beda czynić wielkie cuda / tak żeby y wybráni / by ro
 mogło być / zawiędzeni byli: ktory żabam szczerbieliwym y bło
 tnym są przypodobáni: i3 ich náuki y poduszéńia przykre a mi
 cenne / y do błota nieczystości y cielesney wolności zawié
 gnać beda.

Babilonia.

Miasto ono wielkie.) Miasto wielkie Babilonia znaczy zbor
 ábo zgromádszenie ludzi potępionych: ktore sie dzieli na trzy czę

ści: 3go

AVYz: 7.
 a 3.
 bMat: 24.
 d 42. d 44
 Luk: 12.
 e 39. 40.
 2. Kor: 5.
 a 3.

Matt: 24.
 24.

ści: Zgola niewiernych / iako sa Żydzi y Poganí; heretykow; y
słych Kátholikow/ábo fałszywych Chryścijanow.

ROZDZIAŁ XVII.

1 Niewiásta wsieteczna Bábilonia. 4 Kóstownie ubrána.
6 y Krwia meczennikow wpořona. 7 Siedzi ná bestyey o siedmi
lbách/y dziesiąt rogách. 8 Co wszytko tu ániot wyřkáda. 14 O
snáymiac wpađ ich/ á zwycięstwo Báránkowe.

1 A **M** Przyředł ieden z siedmi ániotow ktory mie-
li siedm czas/y gadal zemna mowiac: Chodź
sám/ okáżeć potępienie oney wielkney wsiete-
2 cznice/ ktora siedzi ná wodámi wielkimi/ i z ktora
wsieteczénstwo pldźili krolowie ziemi/ y opili sie z
3 winá wsieteczénstwa iey obywatéle ziemi. i A zá-
niořł mie w duchu ná puřcza. A widziałem niewiá-
ste siedząca ná czerwoney bestyey/ pełney imion blu-
źnierstwa/ ktora miała siedm głow/ y rogow dzie-
4 sieć. i A niewiásta ona przyobleczonea była w pur-
pure y w kármázyń/ y vzloconeá zlotem/ y drogim ká-
mieniem/ y perlámi/ máiac kubek zloty w rece swoey
pełny bzydliwosći y plugářstwa wsieteczénstwa
5 swoiego. i A ná czele swoim imie nápisáne; Táies-
mnica: Bábilonia wielka/ mátká wsieteczénstw y
6 bzydliwosći ziemi. i A widziałem niewiáste one
piána krwia swietych/ y krwia meczennikow Jesu-
sowych. A widzac iá dziwowátem sie podźiwieniem
7 wielkim. i A rzekł mi ániot: Czemu sie dziwuieř?
Ja tobie powiem táiemnice niewiásty/ y bestyey ktora
iá noří/ ktora ma siedm głow y rogow dziesieć.
8 i Bestya ktorař widziat była/ á nie iest/ á ma wřta-
9 pić z przepářci/ á poydźie ná zginienie: y zádźiwuia
sie mieřtáiacy ná ziemi (ktorych imioná nie sa ná-
pisáne w křiegách žywota od záloženia řwiáta) wi-
dzac bestya ktora była/ á nie iest*. i A tuć iest ro-

*duchowno
y sećci
zbořona hardoscia
kubek bořielny
wřtykney zic
N. L. G.
Bogic*

*lecz będzie. G.

gdzie niewiasta
siedzi na nich.

G.

7 L. G.

y ten jest osmy.

G.

biora. 5 L. G.

3 bestya. G.

* y rzęse. G.

y bestya. G.

* czynia ia. G.

* a wespolek sie
spikneli. G.

w setecznicá
Bábilonia
ktora.

zum / ktory ma mądrość. *tá* siedm głow: sa siedm
gor 'ná ktorych niewiasta siedzi' / y krolow siedm
jest. y Piec ich wpadło / ieden jest / 'a drugi ieszcze
nie przybedł: a gdy przydzie / ná máty czas ma trwać.
y A bestya ktora była a nie jest: 'a tá jest osna' / a jest
z siedmi / a idzie ná strácenie. y A dziesięć rogow
ktoreś widział: iesćci dziesięć krolow / ktorzy krole-
stwa ieszcze nie wzięli / ale 'wezmą' moc iáko krole-
wie ná iedne godzinie 'zá bestya'. y Ci iedne myśl
máia y moc: y władza swoie bestyey podádza. y Ci
z Barántiem walczyć beda / a Baránek ie zwycięży:
iz a jest Pánem nád pány / y Krolém nád krolmi / y
ktorzy z nim sa / wezwáni / y wybráni / y wierni. y A
rzekł mi: Wody ktoreś widział gdzie w setecznicá
siedzi: ludzie / sa / y narody y iezyki. y A dziesięć ro-
gow ktoreś widział 'ná bestyey': cić w nienawiści
mieć beda w setecznicie / y uczynia ia spustoszoná y
nága* / y ciáto ie y beda iesć / a same ogniem spala.
y Albowiem Bog dat w sercá ich / aby czynili co sie
mu podoba* / aby dali krolestwo swe bestyey / ázby sie
wypełnily słowa Boże. y A niewiasta ktoraś wi-
dział / jest miásto ono wielkie / ktore ma krolestwo
nád krolmi ziemie. *Lajste Papiera Reymisy,*

Y widziałem niewiastę.) Przez te niewiastę w seteczna / Bábilo-
nia / ktora siedzi ná siedmi gorách / y ma krolestwo nád krolmi
ziemie / Augustyn S. Arctas / Záymo / Bedá y Rupertus pisac
ná to mteysce / nie rozumieiać Rzymu: ále miásto dyabelskie / to jest
wszystko zgromádenie niewiernych y niebożnych ludzi: ktore pi-
sino s. czešto Bábilonem zowie / iz jest przeciwné s. Kościołowi /
miástu Bożanu / ktore Jerysálem jest nazywane. y przez siedm
gor / rozumieia wszystkie pyśne ludzkie / a osobliwie krole tego świata
tá / iáko sam ániol wykláda y. 9. Druudy záse / iáko Tertullian y
Hieronym S. ács przez te w setecznicie Rzym rozumieia: Wpáke
nie Kościoł Rzymski / ani Rzym Chryścijáński / ále on Rzym stáry
pogáński / máło nte wszystkiemu światu rosfázuiacy y Chryścijány

morduas

11. Tim.
6. c. 15.
Niz: 19.
c. 16.

6 y. 5. 9. 15.

Augu: in
Psal: 26.

Tert: lib.
3. contra
Marclon.

Tert: de
prescrip.

Niera lib:

contra

louin.

Obia: 17.

5.

y. 15. y

Kozd: 18.

6.

y. 12. y

16.

Dan: 7.

24.

y. 13.

mordowacy y przesładowacy: pocawszy od Nerona aż do Kon-
stantyna wielkiego / pierwszego Cesarza Chrześcijańskiego. Bo
sie tak iż sami Doktorowie wykładają. Tertullian tak o Rzymie
Chrześcijańskim pisać: Szczęśliwy to Kościół / do którego Apo-
stolowie wysyłali naukę ze Ewangelii swą wysłali. A Hieronim s. mo-
wiał: iż Rzym Chrześcijański / ono stare bluznierstwo białow-
chwałskie na czele tego napisane / omyl y zmazał wiara y wyzna-
niem Chrysta Pána. Następnie sam sie Jan S. deklaruje / iż to
mowa o onym Rzymie / który królom świata rozkazywał / y który
był pąkany Ewangelii świętych / y Ewangelii meczenników Pána Chrystu-
sowych. Co sie iście rozumieć nie może jedno o starym Rzymie /
który za Nerona y Domicyana Cesarzów / mordował święte me-
czenniki. Następnie choćbyśmy przez te wsieteczności rozumieć
Rzym iż Chrześcijański / iako chca sektarze / wsłakże przecie tego
nie dowioda / żeby Rzym miał być stolica Antychrystowa. Bo
Antychryst nie tylko nie będzie w Rzymie siedział / ale owszem be-
dzie go miał w nienawiści / y będzie z nim walczył / y spustoszy go y
spali: iako y Jan S. trochę niżej / y Dániel dosyć iasnie pokazu-
je. Bo obadwa wspominają dziesięć królów / którzy beda na zie-
mi / w ten czas kiedy Antychryst przyjdzie: y beda mu poddani / y
pospolu z nim wsieteczności to jest miasto Rzymskie spali y spu-
stosza. Vide Bellarm.

Rzymski ko-
ściół nie jest Báb-
ilonia.

[Handwritten signature]
[Handwritten signature]

Antychryst
Rzym miał w
nienawiści.

ROZDZIAŁ XVIII.

2 Upad Babilontey / osadzenie y skarcenie. 9 Przez które kro-
lowie y kupcy ziemie / którzy z nią pierwey handlowali / beda
razemno pląkac. 20 Ale niebo / Apostołowie y Prorocy beda sie
weselić.

- 1 **A** Potymem widział drugiego anioła sstepnia-
A cego z nieba / mającego moc wielką: y oświe-
2 ciła sie ziemia od iasności tego. 1 2 Zatrzy-
knął w mocy mówiac: 4 Upadła / upadła Babilo-
nia ona wielka / y sstała sie miesztaniem czartów / y
straża wsęgo ducha nieczystego / y straża wsękiego
3 pćstwa nieczystego y przemierzłego: 1 y z winą po-
pedliwość wsieteczństwa iey pily wsękie naro-
dy: 4 królowie ziemie wsieteczństwo z nią plodzili:
4 y kupcy ziemscy z mocy rokoszy iey z bogacieli. 1 2

mocnym gło-
sem. 18 L. G.

stysalem

prawyślały. G.
Pan. N. L.

G.

* Pan. K. G.
osadził. 4 L.
K. G.

* płacza y nárze
káia. G.

* kupie. G.
Co jest białor y
purpurá, pátrá
Luk: 16. 19.
z drzewá. G.

* znaydzieś. G.

słyszałem drugi głos z nieba mówiący: Wymidźcie z
 niey ludu moy: abyście nie byli wcześnikami grze-
 chow iey / á żebyście nie odnieśli plagi iey. ? Ab-
 wiem grzechy iey weśly aż do nieba / y wspomniat
 Bog ná niesprawiedliwość iey. ? Oddaycież iey / á
 to y ona wam oddawala: á w dwoy nasob dwoiako
 oddaycie iey wedle uczynkow iey: W kubku ktorym ná-
 lewala / nalewajcie iey w dwoy nasob. ? Jako sie
 wiele wynosiła / y rostkossy żążywała; tyle iey daycie
 meki y żalosci: iz w sercu swym mowi: b Siedze
 krolowa: á nie iestem wdowa / y żalosci nie wyrze.
 ? Dla tego w ieden dzien przyda plagi iey / śmierci /
 y smietek / y głod / y ogniem bedzie spalona: iz mocny
 iest * Bog ktorzy ja osadzi. ? A beda plakać / y ná-
 nia nárzekac krolowie ziemscy / ktorzy z nia wsete-
 czenstwo plodzili / y rostkossy żążywali / gdy wyrza dym
 spalenia iey: ? z daleka stojac prze boiazni mak iey /
 mowiac: Biada / biada / miasto ono wielkie Babi-
 lonia / miasto ono mocne: iz w iedne godzinie przy-
 sedi sad twoy. ? A kupcy ziemscy plakać beda y ná-
 rzekac nad nia: iz towarow ich żaden wiecey nie
 kupi / ? towaru zlotá y srebrá y kamienia drogiego /
 y peret / y białoru / y purpury / y iedwabiu / y karmá-
 zynu / y wszelkiego drzewá Thyinowego / y wszelkiego
 naczynia Stoniowego / y wszelkiego naczynia z ka-
 mienia kostownego / y z miedzi / y z zelaza / y z mar-
 moru / ? y Cynamonu / y kadzenia / y masci / y kadzi-
 bta / y winá / y oliwy / y maki czystey / y psenice / y by-
 dla / y owiec / y koni / y kolebek / y niewolnikow / y dusz
 ludzkich. ? Owocze pozadliwosci dusze twej ode-
 stly od ciebie: y wszystkie rzeczy tlusté y swietne zgine-
 ly od ciebie / ani ich inz daley znayda. ? Kupcy tych
 rzeczy ktorzy sie zbogacili / od niey z daleka stać beda
 bla boiazni mak iey / placzac y zaluiac / ? á mowiac:

b 122: 47-
b 8.

Biada /

- Biáda/biáda/miásto ono wielkie/ktore byto oblego-
 ne w bišior y w purpure/ y w kármázyň/ y byto vzo-
 17 cone zlotem y kámiénim drogim/ y pertámi: ? iž ie-
 dney godziny spustošone iešť ták wielkie bogáctwo:
 y wšelki sterník/ y wšelki po morzu iezdžacy/ y zegla-
 rze/ y ktorzykolwiek ná morzu robia/ z dáleká stáneli/
 18 ? y zázotáli widžac "mieysce" zápalenia iego/ mo-
 F wiac: Ktorež podobne miástu temu wielkiemu:
 19 ? Wypáli proch ná głowy swe/ á pláčžac y nářeká-
 iac wotáli/mowiac: Biáda/biáda/miásto ono wiel-
 kie/ w ktorým z bogáčieli wšyšcy máiaci okřety ná
 morzu/ z placey iego: iž iedney godziny spustošáto.
 20 ? Rozráduy sie nád nim niebo/ y šwieci * Apostolo-
 21 wie y Prorocy: iž Bog osadžiť šad wáši z niego. ? W
 G podniost ieden ániot mocny kámién iakoby mlynški
 wielki/ y wrzuciť w morze/ mowiac: Tákim pedem
 wrzucona bedžie Bábilonia miásto ono wielkie: y
 22 iuž dáley nie bedžie náležiona. ? W glos gedžcom/ y
 špiwákom/ y piščžkow y trebáčžow/ dáley w tobie
 šyšan nie bedžie/ y wšelki rzemiešník wšelkiego
 rzemiešlá nieznárdžie sie wiecey w tobie/ y glos mly-
 23 ná nie bedžie dáley šyšan w tobie/ ? W šwiátlošć
 lámpy nie bedžie sie dáley šwiečiť w tobie/ y glos o-
 blubienícá y oblubienice nie bedžie dáley šyšan w to-
 bie: iž kupcy twoi byli kšiažetá žiemšcy/ iž czárámi
 24 twými pománnione byly wšyťkie narody. ? W w nim
 sie ználážťá křew Prorokow y šwietych; y wšyťkich
 pobitych ná žiemi.

* dym. G.

* Rozráduyťie
 sie nád nia nieš-
 biošá. 7 L.
 * y. G.

R O Z D Z I A L XIX.

1 Šwietyň/zá wywrocenie Bábilonŧey Bogá chwálacym.
 7 Gotuša wešle Bártáňkowe. 10. Ániot od Janá poklonu nie
 pzyimúie. 11. W kšazawšy sie ieden ná koniu šiedžacy z wojškiem.
 12. Ktorež iešť slovo Božie/ y Árol krolow/ y Pan pánow. 13. Wal-

czy napręciw bestyey / y Krolom ziemie / y ; woyskich / zwolawszy
praki / aby ich trupy żarli.

Zefcya o wśe-
lu Mieczenn-
kach po Wiel-
kieynocy.

* Zbawienie y
moc y chwala
Bogá nášego.

K. G.

* iż osadził. G.

* rzeki. G.

* rzekł. K. G.

B O tymem słyszał iakoby głos rzeszy wielkich
ná niebie mówiących; Allelu-Ja. Chwała
y część y moc Bogu nášemu jest: i iż praw-
dziwe sa y sprawiedliwe sady iego / który osadził
wśetecznicę one wielką / która psowała ziemię wśe-
teczniſtwem swym / y pomścił sie krwie slug swoich
z rak iey. i A powtore rzekł Allelu-Ja. A dym iey
wstąpił ná wieki wieków. i A upadli czterzey y
dwadzieścia starszych / y czworo zwierząt / y poklo-
nili sie Bogu siedzącemu ná stolicy / mówiac; Amen
Allelu-Ja. i A wyszedł głos z stolice / mówiacy;
Chwalcie Bogá nášego wśyscy slugy iego: y boja-
cy sie go máli y wieley. i A słyszałem iako głos rzeszy
wielkiej / y głos wiela wod / y iako głos wielkich gro-
mow / mówiących; Allelu-Ja; iż Krolował Pan Bog
náš wśechmogacy. i Weselmy sie y raduymy sie / y
daymy mu chwałę: iż przyszło wesele Baránkowe / a
małżonka iego zgotowała sie. i A dano iey / aby sie
obleka w biśior czysty y świetny. Abowiem biśior;
sać wśprawiedliwienia świętych. i A rzekł mi; Ná-
piś: a Błogosławieni ktorzy ná wieczera wesela
Baránkowego wezwáni sa.

A rzekł mi: Te słowa Boże / sa prawdziwe. i A
b upadłem przed nogi iego / abym sie mu kłaniał. A
rzekł mi; Patrzą nie czyni tego: iestemci społugá twoy /
y bráciey twoiey ktorzy máia świadectwo Jესusowe.
Bogu sie kłaniay. Abowiem świadectwo Jესusowe
jest duch proroctwa. i A widziałem niebo otworzo-
ne / a oto koni białe: a siedzące ná nim zwano Wier-
nym y Prawdziwym / a sadzi z sprawiedliwością y
walczy. i A oczy iego iako płomień ogniowy / a ná
głowie iego wiele koron / máiac imię nápisane kto

* wśprawiedli-
wości. z L. G.

* G.

rego mft

A Mat: 22.
a 2.

Luk: 14.
d 16.

b Niz: 16.
b 9.

Iza: 43.
11. 2. 3.

13 rego niťt niewie iedno sam. ¶ A c oblezony byt w
 14 sřate krwia zmoczona: a 'zowa' imie iego Słowo Bo
 15 ze. ¶ A wojská ktore sa ná niebie sly zá nim ná ko
 16 niách biatych/oblezzone w bišior biaty y czysřy. ¶ A z
 17 vřt iego wychodzi miecz * ostry: aby im biťt narody.
 18 ¶ A on ie rzadzić będzie lasřa želázna: on teź depce
 19 'praře' winá zápalczywořci gniewu Bogá wřech
 20 mogacego. ¶ A ma ná řácie y ná biedrze swoiey ná
 21 pisano *: c Krol náđ krolmi / y Pan náđ pány. ¶ A
 22 widziaťem ániolá iednego stojacego w słońcu: y zá
 23 wołať głořem wielkim mowiac wřem pracom lata
 24 iacym w pořřod niebá: Chodźcie y zgromadźcie
 25 sie ná wieczerja wielka Boža: (abyřcie iedli ciáťa
 26 krolow / y ciáťa rotmistrzow / y ciáťa mđcarzow / y
 27 ciáťa koni / y siedzacych ná nich / y ciáťa wřęetkie wol
 28 nych y niewolnikow / y mátych y wielkich) ¶ A wi
 29 dziaťem bestya one y krole ziemskie / y wojská ich ze
 30 biane aby řtoczyly bitwe z siedzacym ná koniu y z
 31 wojskiem iego. ¶ A poimána iest bestya á z nia řat
 32 řywy on prorok: křory czyniť cudá przed nia / křory
 33 mi pomamit te křorzy przyieli ceche bestyey / y křorzy
 34 sie klániali obrázowi iey. Ci dwá wrzuceni řa żywi
 35 w ieźoro 'ognia goráiacego y řiárki'. ¶ A duďdy
 36 pobići řa mieczem siedzacego ná koniu / křory po
 37 chodzi z vřt iego: á wřęscy pracy nářyceni řa mie
 38 sem ich.

názýwano. N.
L.* z oboiey řro
ny. L. K. G.

kadź G.

* imie. G.

Lowieds mie
 niku Co to ieř
 a b o c y t a y . S
 rozu mie me

ogniřte, gorá
iace řiárka. G.

10 Páťř, nie czyn.) To mteysce nietyľko nte řeřt přećtá Řátho
 likom / křorzy ániolom y ludnom řwietym přystořna cřeř y po
 řlon wyrzadźia: ále owřem zá Řátholikámi přećtá hřřet
 řom. Bo ábo Jan mntental ie ten přeđ křorým vpadł / byl Bo
 giem / ábo ře byl ániolom. Jeřli go mial zá Boga / ředyi řluřnie
 byl zábronion y řřofowan. Leć jeřli go mial zá ániolá / á přećtá
 mu ře klánial; cemuž nam řektarře zá řle máia ře to czynimy co
 Jan S. czyniť: Cyli řepřey oni niřli Jan S. wiedz a / jeřli ře ma
 my řláníć ániolom / ábo nie? Apřeć ře / mowia / ániol tego Ja

Pokřon ániol
řom y řwietym
řczyniony.

nowi czynić nie dopuścił i Jś podobno aniol mu sie takim stawił
y pokazał że go mogli mieć za Páná Chrystusa. Abowiem tak był
o sobie powiedział: Jamie jest pierwszy y ostatczny / y byłem w
márty / á otom jest żywy. A przetoż słusnie był nápomniony / á by
go za Chrystusa nie miał ani chwalił. Tak Augustyn S. ná to odo
powieda. Powtore mojem odpowiedzieć: iż jeśli Jan wiedział/
że to był nie Chrystus ále aniol: tedy przecie słusnie chciał aniol
łowi częśc y poklon przystoyny uczynić / náko wiedział iż Abrahám
y Loth y inni Pátryarchowie przed nim czynili. Wszakże mu áni
ol przed soba pádąc nie dopuścił / dla wieczności wśelenia Pá
ná Chrystusowego. Bo przed przysięciem Páná Chrystusowym
aniolowie przed soba ludzom pádąc dopuszczali. Ale skoro
sie Bog aśtał człowiekiem / y wszyscy aniolowie człowieku w
Chrystusie klámáić sie poceli / tedy niechcieli wiecy / áby sie im lu
dzie klámáił / á zwłaszcza Apostołowie y przednieyszy święci. Te
przyczyny dáta Doktorowie / Bedá / Anselmus / Rychárdus y Ku
pertus ná to miejsce / y Gracjie przypiski ná rozdział dwudziesty
y wtóry tegoż Obiawienia. y Grzegorz 3. libro 27. Moral: cap: 11.
O Homil: 8. in Euang: A wszákże ślad nie idzie / żebyśmy my Ká
tholicy zle czynili / gdy sie aniolom ábo świętym klámamy. Bo y
my słusnie one czcimy / y oni słusnie sie czci od nas zbraniáta.
Przetoż y samże Jan / choć tu tuż był wysysał od aniola: Pátrysz /
nie czyni tego: wszákże trochę niżej / chce sie powtore klámáić re
muz aniolowi. Bo wiedział / iż y sam dobrze czynił temu sie klá
máić: y aniol dobrze czynił tej sie czci zbraniáta. Gdyż rze
nie możemy / żeby Jan ábo tak przedko zápomnił / ábo nie rozu
miał przestrogi ánielskiej.

ROZDZIAŁ XX.

1 Smok ábo czártá zwiázanego / 3 Wrzucá aniol do przepá
ści ná tysiąc lat. 4 Przez ktore / dusze męczenników / w pierwszym
zmartwychwstaniu beda z Chrystusem kłolować. 7 Po ktorych
śátan rozwiázany / wzbudzi Gogá y Magogá / wojsko niezliczo
ne przeciw miástu wmlówanemu / 9 Ktore ogniem niebieskim
pożarte bedzie. 12 Potym otworzywszy księgi / od siedzącego ná
stolicy beda osadzeni wszyscy vmáti / według ich uczynków.

Widziałem aniola sstepniacego z niebá / má
iacego klucz przepáści / y táncuch wielki w A
rece swoiey. I Wchwycił smoká wezá onego 2

starego /

Obiz: 1.
15.
August:
quast: 61.
in Genes.
1. Moy: 15.
2.
1. Moy: 19
1.
Iozu: 5.
14.

Roz: 22.
9.

3 stárego / ktory jest dyabet y sátan / y zwiázat go ná
 4 tysíac lat. ? A wrzucił go w przepásć / y zámknal / y
 B zápieczetował nád nim / áby nie zwodził dáley naro-
 dom / ázby sie wypelnily tysíac lat : á potym ma być
 5 rozwiázan ná mály czas. ? A widziatem stolice : y
 wśiedli ná nich / á dano im sad / y dúše poścínánych
 dla świádecstwa Jესusowego / y dla słowá Bożego :
 y ktoryzy sie nie klániali bestyey / áni obrázowi iey / y
 6 nie bráli cechy iey ná czolá ábo ná rece swoie : y ży-
 7 li / y królowáli z Chrystusem *ono* tysíac lat. ? A inšy
 z umártych nie żyli / *á* sie skończyly tysíac lat. Toć
 8 jest zmartwychwstanie pierwsze. ? Błogosławiony
 y święty ktory ma cześć w pierwszym zmartwych-
 9 wstaniu : nád tymi wtora śmierć mocy nie ma : ále
 10 beda káptany Bożymi y Chrystusowymi : y beda kro-
 11 lować z nim tysíac lat. ? A gdy sie skończa tysíac
 C lat / będzie rozwiázan sátan z ciemnice sweley / y
 12 wynidzie / y będzie zwodził narody ktore są ná czte-
 13 rech węglách ziemi / Gogá / y Magogá / y zbierze ie
 ná walke / ktorych liczba jest iáko piasek morški. ? A
 14 wstapili ná szerokość ziemi / y obtoczyli oboz świę-
 15 tych / y miásto vmitowane. ? A stápit ogień od Bo-
 16 gá z niebá / y požárł ie : ? á dyabet ktory ie zwodził /
 17 wrzucon jest w iezioro ognia y siárki / gdzie y *oná* bes-
 18 stya y *on* falszywy Prorok * beda męčení *wednie* y
 19 w nocy ná wieki wieków. ? A widziatem stolice wiel-
 D ka / biata / y siedzacego ná niej / przed ktorego obli-
 20 czem vćiekłá ziemiá y niebo / á mieysce im nie jest zná-
 21 leżione. ? A widziatem umárte wielkie y mále sto-
 22 iace przed oblicznością stolice / á kśiegi otworzone :
 23 y druga kśiege otworzono / ktora jest żywotá : y osa-
 24 dzono umárte z tego co nápisano było w onych kśie-
 25 gách wedle vczynków ich. ? y oddáto morze umárte
 26 ktoryzy w nim byli / y śmierć y piekło oddáli umárte

* 5 L. G.

* y wynidzie
zwodzić. G.

+ * y. G.

też Boży z ludźmi y będzie mieścić z nimi. A oni be-
da ludźmi tego: a sam Bóg z nimi będzie Bogiem
ich. i y b'orrze Bog wśelka tze z oczu ich: a śmier-
ci daley nie będzie/ ani smetku/ ani krzyku/ ani bole-
ści wiecey nie będzie/ ktore pierwsze rzeczy przemi-
nely. i Rzekł ten który siedział na stolicy: Oto
nowe czynię wszystkie rzeczy.

Rzekł mi: Napiś/ i z te słowa wierne są y praw-
dziwe. i Rzekł mi: Stało się. d Jam jest Alpha
y Omega: początek y koniec. Ja pragnacemu dam
darmo że żrzedia wody żywey. i Kto zwycięży/ o-
dziedziaczy to/ y beda temu Bogiem; a on mi będzie
synem. i Lecz boiaźliwym/ y niewiernym/ y obnie-
rzłym/ y meżoboycom/ y wśetecznikom/ y czarowni-
kom/ y bałwochwálcom/ y wszystkim kłamcom/ cześć
ich będzie w ieżierze goraiacym ogniem y siarka/
ktora jest śmierć wtora. i A przyszedł ieden z sied-
mi aniołow ktorzy mieli siedm czas napelnionych
siedmią plag ośtatecznych/ y gadat zemna/ mowiac:
Chodź/ a okazać oblubienice małzonke Baran-
kowe. i A zaniośł mi w duchu na gore wielka y
wysoka: y okazał mi miasto swiete Jeruzalem osie-
pniaće z nieba od Boga/ i maiace iasność Boża. a
światość jego podobna kamieniowi nakostrow-
nieyssemu iako Jaspisowi/ iako kryształ. i A mia-
ło mur wielki y wysoki/ maiacy brany dwanaście/ a
na branach dwanaście aniołow/ y imiona napisane/
ktore są imiona dwunastie pokolenia synow Izra-
elskich. i Od wschodu/ brany trzy: y od pólnocy/
brany trzy: y od południa/ brany trzy: y od zachodu/
brany trzy. i A mur miasta miał fundamentow
dwanaście: a na nich dwanaście imion dwunastie
Apostolow Barankowych. i A ten co gadat zemna/
miał miarę trzciniana złota/ aby mierzył miasto y

► G.
► G.

Abowiem. IL.
K. G.

stałem się. G.

► G.
► G.

kryształowate-
mu. G.

► G.

trzcina. K. L. G.

brany

* G. brany iego / y mur. I A miasto na cztery węgły po-
 16 tożone iest / a długość iego tak wielka iest / iako y sze-
 E rokosc. I mierzył miasto trzcina* na dwanaście
 * Jota. N. L. tysięcy stąian: a długość y wysokość y szerokość iego
 na dwanaście tysięcy stąian dwanaście
 stąian dwanaście
 17 iście tysięcy. G. iednakie są. I I mierzył mur iego sto czterdzieści
 18 cztery łokcie / miary człowieka y ktora iest amiotowa.
 I I było budowanie muru iego z kamienia Jaspisu:
 19 a samo miasto złoto czyste / podobne skłuystemu.
 F I I fundamenty muru miasta / ozdobione wszelakim
 20 kamieniem drogim. Pierwszy fundament / Jaspis:
 drugi / Szafir: trzeci / Balcodon: czwarty / Smaragd:
 21 I piaty / Sardonj: szósty / Szardjusz: siódmy /
 Chrysolit: ósmy / Berillus: dziewiąty / Topazy-
 22 us: dziesiąty / Chrysoprás: iedenasty / Jacynt:
 dwunasty / Amethyst. I A dwanaście bran / sa dwa-
 23 naście peret / każda z osobną: a każda brana była z ie-
 dney perły: a wlicá mieysca złoto czyste / iako skło
 24 przyzroczyste. I A kościół nie widziałem w nim.
 25 abowiem P. Bog wszechmogacy iest kościołem iego
 26 y Baránek. I A to miasto nie potrzebuie słońca ani
 27 księżycá / aby świeciły w nim: abowiem iasność Bo-
 28 ża oświeciła ie / a świeca iego iest Baránek. I A Po-
 29 ganie chodzić beda w światłości iego: a królowie
 ziemscy chwale swoje y część do niego przyniosą.
 30 I I A brany iego nie beda zamknięte we dnie. abo-
 31 wiem tam nocy nie będzie. I I przyniosą do niego
 32 chwałę y część Poganów. I * Nie wnidzie do niego
 33 nic nieczystego abo czyniacego obrzydłość y ktam-
 34 stwo / oprócz napisanych w księgach żywota Bą-
 35 rąnkowych.

Fundament ko-
 ścielny P. Chri-
 stus y Aposto-
 wie.

NAVKI Y PRZESTROGI.
 Fundamentow dwanaście.) Nie testai Jan S. Pawłowi prze-
 winy / se dwanaście Apostolow czyni dwanaście fundamentow ko-
 ściółá Bożego / a Pawel powiada iż nie máj inzego fundamentu

oproc

e Iza: 60.
 d 19.

f Iza: 60.
 c 11.

1. Kor: 3.
 11.

Eph: 2.
20.
Lib: 15.
Moral:
cap: 2.

oproc Chrystá Páná. Bo tám Páwel o przednieyszym fundá-
mentie mówi: lecz ná drugim mieysen tenże Páwel iáko y tu Jan
s. o wtorych fundámentach ná Chrystusie záłożonych rozumieja:
18 Złoto czyste.) Stan swietych w niebie iáko S. Gregorz pi-
se/przyrownány jest złotu/perłom y drogim kámiennom/ Krysta-
lowi/skłu/ y rzeczom podobnym: dla czystości/szejności/iáśności
y przeroczystości ciał wwiebionych. Kedy iednego cświeká ciał
lo/mysli y sumnienie ták otworzyse będzie drugiemu/iáko ná tym
świećcie przez kryształ ábo skło rzeczy widzimy.

ROZDZIAŁ XXII.

1 Drzewo żywotá nád rzeki wody żywey/ná káždy miesiąc o-
woc swoy wydaie. 3 Ani przeklectwo / ani żadna noc nie jest w
onym miesiącie. 8 Aniol ktory to Janowi wkáżował/ niechce po-
tkonu przyiać od niego. 14 Obiecanie iś sprawiedliwi wńda do
místá onego. 15 A niebożni beda przez wyrzuceni. 18 Záká-
zanie / áby żaden nie nieprzydawał ani wymował z kśiąg tego
proroctwá.

1 **O** Wkázał mi rzekę * wody 'żywey' / iáśna iáko
A kryształ / wychodząca z stolicy Bóżej y Bá-
2 ránkowej. ? W posród ulice iego / y z obu
stron oney rzeki drzewo żywotá / rodzące owocow
dwánaście / ná káždy miesiąc podawáiac owoc
3 swoy/á liście drzewá tego ku leczeniu Poganow. ? A
nie będzie * wiecey żadne przeklectwo : ále stolicá
Bóża y Báránkowá w nim będzie/á sładzy iego słu-
4 żyć mu beda. ? A ogladáia oblicze iego : á imie iego
5 ná ich czolách będzie. ? A * nocy wiecey * nie będzie :
á nie trzeba im będzie swiáćkości świece/ ani swiá-
tłości słoneczney : bo ie Pan Bóg 'oświeca' y kroló-
6 wáć beda ná wieki wiekow. ? A rzekł mi : Te sło-
B wá wierne są y prawdziwe. A Pan Bóg duchow
Prorockich postat aniola swego áby okázal slugam
7 swym co sie ma stać w rychle. ? A oto przychodzi
rychto. Błogosławiony ktory zachowyma słowa
8 proroctwá kśiąg tych. ? A iam iest Jan ktorym to

* czysta. G.
żywotá. L. K.
G.

* tám. G.

* tám. G.

* oświecać be-
dzie. L. K. G.

Vvvvv

ryśfat/

Lib: 60.
d 20.

* prorocтва.
N. L.

* czyni sprawie-
dliwość. 9 L. G.

* zachowywáia
przykazanie ie-
go. G.

* siedmi plag o-
pisanych. G.

* Zaisze. G.

slysat / y widziat. A ^b gdym slysat y widziat / vpadlem
aby m sie poklonit przed nogami ániolá ktory mi po-
kázowat. ⁹ **Rzekł mi: Pátrz nie czyn tego / bomci jest**
spolslugá twoy / y bráciey twey Prorokow / y tych co
chowaia sowa * ksiag tych. Bogu sie klaniay. **R**
rzekł mi: ¹⁰ Nie pieczetuy sowa prorocтва ksiag
tych. gdyż czas blízko jest. ^C **Who škodzi / niech ieszcze**
škodzi: á kto jest w plugástwie / niech ieszcze plugá-
wieie: á kto sprawiedliwy jest / niech ieszcze bedzie
vsprawiedliwion: á swiety / niech ieszcze bedzie po-
swiecon. ¹¹ Oto przychodze rychlo / á zaplátá moia
zemna jest / abym oddat káždemu wedlug vczynkow
iego. ¹² Jam jest Alpha y Omega / pierwszy y osta-
tni / poczaték y koniec. ¹³ Błogosławieni ktorzy omý-
wáia siáty swoje: aby wladza ich bytá nád dzewem
żywotá / á żeby weszli przez brany do miásta. ¹⁴ A ná
dworze psi y czárownicy / y wfetecznicy / y mezoboy-
ce / y bátwochwálce / y káždy ktory miluje y ktory czy-
ni klamstwo. ¹⁵ Ja Jesus poslatem ániolá mego / aby
to wam świádeczył w kóścielech. Jam jest korzeń y
narod Dawidow / gwiazdá iásna y zaránna. ¹⁶ A duch
y oblubienicá mowia: Przydź. A kto slysy / niech mo-
wi: Przydź. A kto prágnie / niech przydzie: á ¹⁷ kto
chce / niech bierze wodę żywotá darmo. ¹⁸ A bowiem
oswiádeczam sie káždemu slucháiacemu sowa proro-
ctwa ksiag tych: ¹⁹ Jesliby kto przytózyl do tego: przy-
toży tez Bog náń plagi opisáne w tych ksiégách. ²⁰ A
iesliby kto vial z sowa ksiag prorocтва tego / odev-
mie tez Bog czesć iego z ksiag żywotá / y z miásta
swietego / y z tych ktore sa nápisáne w tych ksiégách.
²¹ Mowi ten co o tym świádeczy: Zaisze przyide ry-
chto: Amen*. Przydź Pánie Jesu. ²² Láska Pána
nászego Jesusa Christusa z wámi wfytými. Amen.

bVyz: 19

b 10.

Iza: 41.

b 4. y 44.

a 6.

Vyz: 1.

b 8. y 21.

b 6.

Iza: 55.

a 1.

NAVKI Y PRZESTROGI.

- 9 Bogu sie klániaj.) Nie rzeczo no ; Pánu Bogu twe mu sámemu
mu bedzieš sie klániał : iáko rzeczo no : A temu sámemu bedzieš
służył : co po Grecku jest λατρεύεις. Bo iákowa słužba nikomu
innemu tedno sámemu Bogu jest powinna. Prze co potepiamy
báśwo chwałce to jest / te ktorzy iáka słužbe báśwanom wyrządza
iá / Etorz jest Bogu własná. A tym sie nié niechay nie poruša /
i tu ániol zázánuie cślowiekwówi klániać sie przed soba / y rostkázu
ie áby sie iáczey Bogu klániał. Bo sie iákim byl ániol pokazał /
že mo gl być iá Bogá chwálon. A przetož trzeba było nápomnieć
tego ktorzy sie mu klániał. Aug : super Gene : quæst : 61.
- 11 A kto jest w plugáśtwie, niech ieśże plugáwiecie.) Poprośtu wy
znawam to iáśkam wáśyin (Augustyn S. mowi) odkádem Bo
gu służyć počał / iákom trudno doznał ludzi lepszich nád te ktorzy
w klastorách stáli sie dobrymi : iákem nie doznał goršych nád
te / ktorzy w klastorách wpádli. Ták iž mniemam že ktemu ono
w Obiáwieniu nápisano : Spráwiedliwy niech sie spráwiedli
wšym stánie / á śmierdzacy niech tym wiecey śmierdzi. August :
epist : 137. ad plebem Hipponensem.
- 18 Iesliby kto przyložyl do tego.) Nie zázánuieć Jan S. tymi slo
wy / žeby nié żadnych innych kśiag świtych oprocz tych nie pi
sał / ábo niczego inšego oprocz tego co w nich jest nie vzeyl : (iá
ko sektarze nieumieitnie te słowa przeci w trádiciám ábo vstá
wam kóścielnym przywodza) ále žeby tych kśiag tego nié nie pso
wał przydawániem ábo vymowániem czego : ále ie iák w
cále iáchowal / iáko sa od niego nápisáne. Bo iná
czy / bylby Jan świty sam sobie przeciwny /
ktorzy po tych kśiegách Ewángo
lia piśal.

Nie sámemu
Bogu klániać
siemamy.

Żakonnicy na
lepsz y nagor
by.

Przydawać do
piśmá iáko sie
nie godzi.

Koniec Obiáwienia Jana S. y wšy
tkich kśiag Nowego Testámentu.

Regeſtr ábo Tablica Epiſtoł y Ewánge-
li y / ktore z Nowego Teſtamentu wyiete / w Nie-
dziele y w Świetá / y w Poſty w Koſciele według zwy-
czáiu Rzymſkiego czytáia.

P ierwſza Niedziele Nowentu Epiſ- tołá ná liſcie 567 Ewángeliſt 280.	Niedziele 2. po Trzech Królách Epiſto- lá 565. Ewángelia 307.
W 2. Niedziele Nowentu Epiſtołá 571. Ewángelia 45.	Niedziele 3. po Trzech Królách Epiſto- lá 565. Ewángelia 32.
W 3. Niedziele Nowentu Epiſtołá 691. Ewángelia 302.	Niedziele 4. po Trzech Królách Epiſto- lá 567. Ewángelia 33.
W e Środze w Suchedni Ewáng : 190.	Niedziele 5. po Trzech Królách Epiſto- lá 701. Ewángelia 54.
W Piątek w Suchedni Ewángelia 190.	Niedziele 6. po Trzech Królách Epiſto- lá 704. Ewángelia 54.
W Sobote w Suchedni Epiſtołá 714. Ewángelia 201.	Niedziele ſtárego Zápuſtu Epiſtołá 599. Ewángelia 82.
W 4. Niedziele Nowentu Epiſtołá 585. Ewángelia 201.	Niedziele przed Zápuſtney Epiſtołá 644. Ewángelia 223.
W wigilia Bożego Narodzenia Epiſto- lá 522. Ewángelia 2.	Niedziele Zápuſtney Epi : 610. Ew : 269.
W 1. Miſey Epiſto- lá 745. Ewáng : 196.	W e Środze wſtepná Ewángelia 24.
W 2. Miſey Epiſto- lá 746. Ewáng : 197.	W e Czwartek wſtepný Ewángelia 32.
W 3. Miſey Epiſto- lá 752. Ewáng : 301.	W Piątek wſtepný Ewángelia 20.
N á dzień S. Szeſepaná Epi : 418. Ew : 96	W Sobote wſtepná Ewángelia 147.
N á dzień S. Janá Ewáng. Ewán : 389.	W 1. Niedziele poſtu Epi : 634. Ew : 14.
N á dzień Miłodniánkow Epiſtołá 870. Ewángelia 6.	W Poniedziałek po 1. Niedzieli w poſt Ewángelia 106.
W 1. Niedziele po Bożym Narodzeniu Epiſtołá 659. Ewángelia 198.	W e Wtorek po 1. Niedz : poſtu Ew : 86.
N á dzień N OWEGO L AŦA Epiſto- lá 745. Ewángelia 198.	W e Środze Ewángelia 49.
N á dzień T RZECZ K RÓŁO W Ew : 5.	W e Czwartek Ewángelia 319.
Niedziele 1. po Trzech Królách Epiſto- lá 564. Ewángelia 199.	W Piątek Ewángelia 7.
W oktaſe Trzech Królow Ewán : 303.	W Sobote Epiſtołá 711. Ewáng : 70.
	Niedziele 2. w poſt Epi : 708. Ew : 339.
	W Poniedziałek po 2. Niedz. Ew : 94.
	W e Wtorek Ewángelia 53.
	W e Środze Ewángelia 261.
	W e Czwartek Ewángelia

y Ewangelij.

W Piatek Ewangelia	87.
W Sobote Ewangelia	257.
Niedziele 3. w post Epist: 676. Ew: 239.	
W Poniedzialek po 3. Niedz. Ew: 206.	
We Wtorek Ewangelia	74.
We Strzode Ewangelia	61
We Czwartek Ewangelia	207
W Piatek Ewangelia	315
W Sobote Ewangelia	338
Niedziele Szrodopostney Epistola	660
Ewangelia	325
W Poniedzialek Ewangelia	308
We Wtorek Ewangelia	335
We Strzode Ewangelia	343
We Czwartek Ewangelia	219
W Piatek Ewangelia	350
W Sobote Ewangelia	358
Niedziele 5. w post Epist: 268. Ew: 341	
W Poniedzialek Ewangelia	336
We Wtorek Ewangelia	334
We Strzode Ewangelia	347
We Czwartek Ewangelia	220
W Piatek Ewangelia	353
W Sobote Ewangelia	355
Niedziele Kwietney Epist: 685. Ew: 85.	
y Passya	109
W Poniedzialek Ewangelia	354
We Wtorek Passya	175
We Strzode Passya	282
We Czwartek Epist: 605. Ewan: 359	
W Piatek Passya	376
W Sobote Epist: 700. Ewang: 122	
Niedziele WIELKONOCNEY Episto-	
la 587. Ewangelia	184
W Poniedzialek Wielkonocny Episto-	
la 438. Ewangelia	294
We Wtorek Wielkonocny Epistola	450
Ewangelia	296
We Strzode Wielkonocna Epistola	406
Ewangelia	388

We Czwartek Wielkon: Epistola	427.
Ewangelia	384
W Piatek Wielkonocny Epistola	803
Ewangelia	123
W Sobote Wielkonocna Epistola	799
Ewangelia	383
Niedziele 1. po Wielkieynocy Epist: 826	
Ewangelia	384
Niedziele 2. po Wielkieynocy Episto: 801	
Ewangelia	347
Niedziele 3. po Wielkieynocy Epist: 800	
Ewangelia	370
Niedziele 4. po Wielkieynocy Epist: 786	
Ewangelia	370
Niedziele 5. po Wielkieynocy Epist: 786	
Ewangelia	371
17a dni Krzyzowe Epistola	795
Ewangelia	238
W wigilia W niebo wstapienia Episto-	
la 674. Ewangelia	372
17a dzien W NIEBO W STAPIENIA	
Pasńskiego Episto: 394. Ewan. 185	
Niedziele 6. po Wielkieynocy Epist: 805	
Ewangelia	368
W wigilia Swiateczna Epistola	474
Ewangelia	363
Niedziele SWIATECZNEY Epist: 399	
Ewangelia	363
W Poniedzialek Swiateczny Epist: 438	
Ewangelia	312
We Wtorek Swiateczny Epistola	426
Ewangelia	346
We Strzode Suchychdni Epistola	400
Ewangelia	327
We Czwartek Epist: 426. Ewan: 228	
W Piatek Suchychdni Ewangelia	209
W Sobote Suchychdni Epistola	538.
Ewangelia	207
W dzien S. TROYCE Epistola	562
Ewangelia	123

Regeſtr Epiſtol

Niedziele 1. po Świątkach Epiſtola	823
Ewangelia	215
W dzień BOZEGO CIAŁA Epiſtola	605
Ewangelia	328
Niedziele 2. po Świątkach Epiſtola	822
Ewangelia	254
Niedziele 3. po Świątkach Epiſtola	806
Ewangelia	257
Niedziele 4. po Świątkach Epiſtola	549
Ewangelia	208
Niedziele 5. po Świątkach Epiſtola	502
Ewangelia	18
Niedziele 6. po Świątkach Epiſtola	866
Ewangelia	152 257
Niedziele 7. po Świątkach Epiſtola	542
Ewangelia	29
Niedziele 8. po Świątkach Epiſtola	548
Ewangelia	260
Niedziele 9. po Świątkach Epiſtola	601
Ewangelia	273
Niedziele 10. po Świątkach Epiſtola	608
Ewangelia	268
Niedziele 11. po Świątkach Epiſtola	616
Ewangelia	150
Niedziele 12. po Świątkach Epiſtola	628
Ewangelia	235
Niedziele 13. po Świątkach Epiſtola	657
Ewangelia	265
Niedziele 14. po Świątkach Epiſt:	663
Ewangelia	25
Niedziele 15. po Świątkach Epiſtola	663
Ewangelia	219
Niedziele 16. po Świątkach Epiſt:	673
Ewangelia	253
Niedziele 17. po Świątkach Epiſt:	674
Ewangelia	92
We Śriede w Suchedni Ewangelia	157
W Piątek w Suchedni Ewangelia	220
W Sobotę w Suchedni Epiſtola	767
Ewangelia	250

Niedziele 18. po Świątkach Epiſt:	577
Ewangelia	36
Niedziele 19. po Świątkach Epiſt:	675
Ewangelia	90
Niedziele 20. po Świątkach Epiſt:	677
Ewangelia	317
Niedziele 21. po Świątkach Epiſt:	680
Ewangelia	75
Niedziele 22. po Świątkach Epiſt:	682
Ewangelia	91
Niedziele 23. po Świątkach Epiſt:	690
Ewangelia	37
Niedziele 24. po Świątkach Epiſt:	695
Ewangelia	100

NA SVVIETA PRZE- DNIEYSZE.

W wigilia S. Andrzeja Ewangelia	305
W dzień S. Andrzeja Epiſtola	558
Ewangelia	15
S. Mikołaja Epiſtola	781
Ewangelia	105
POCZĘCIA P. MARIEY Ew:	1
S. Tomuſza Apostoła Epiſt:	671
Ewangelia	385
Nawrocenia Pawła S. Epi:	431
Ewangelia	79
S. Ignacego Biſt: y Męczn.	
Epiſt: 550. Ewangelia	356
W dzień OCZYSCZENIA P. Ma-	
riej Ewangelia	198
S. Agathy Panny y Męczn.	
Epiſt: 579. Ewangelia	77
S. Macieja Apostoła Epiſt:	395
Ewangelia	46
Josephu oblubienicę P. Mariey	
Ewangelia	190
S. Woyciecha Epiſtola	797
Ewangelia	347

W dzień

W dzień Wszystkich Świętych 199

y Ewangeliy.

Ná dzień S. Márka Ewangelia	235
SS. Philippá y Jáhubá Ewangelia	362
S. Athanázego Bisk: y Wyzn. Epistola 630. Ewáng.	41
S. Arzyjá náleženia Epist: 685 Ewangelia	311
S. Stánisláwa Epistola Ewangelia	759 347
W wigilia S. Janá Krzcitelá Ewángelia	188
S. Janá Krzcitelá Ewán.	191
W wigilia SS. Piotrá y Páwla Epistola 405 Ewangelia	359
SS. Piotrá y Páwla Epist: 445 Ewangelia	65
W oktawe SS. Piotrá y Páwla Ewangelia	59
Ná dzień S. Páwla Epist: 65 Ewán: 41	
NAVVEDZENIA P. Mártrey Ewangelia	190
S. Mártrey Mágdálény Ew:	220
S. Jáhubá Apostola Epist: 585 Ewangelia	83
Stolice Piottrowey Epistola 797 Ewangelia	65
p. Mártrey Sntezney Ewán: 240	
Przemienienia Pánst. Epist: 809 Ewangelia	70
Cyrilá / Lára / y Smárágdá Epist: 706 Ewangelia	185
S. Máwryšák Epistola 640 Ewangelia	356
W wigilia w niebowstiecia P. Mártrey Ewangelia	240
VV NIEBO VV ZIECIA P. Mártrey Ewangelia	236
Ná dzień S. Bátilomieá Epistola 609 Ewangelia	213
Sisteria Janá S. Ewangelia	145

Ná dzień NARODZENIA P. Mártrey Ewangelia	1.
Podniešení Arzyjá S. Epi: 685 Ewangelia	356
W wigilia S. Mártcheuša Ewáng: 210	
S. Mártcheuša Ewangelia	36
S. Michála Epistola Ewangelia	539 73
S. Fráncišká Epistola Ewangelia	665 46
S. Lukášá Epistola Ewangelia	638 233
SS. Symoná y Judy Epist: 674 Ewangelia	367
W wigilia Wšech Swietych Ewangelia	214
VVSZECH SVVIETYCH Epist: 854. Ewangelia	17
Ná dzień Jadušny Epistola Ewangelia	619 321
S. Marciná Ewangelia	241
Ošárowánia Panny Mártrey Ewangelia	1 21
S. Átháryzny Ewangelia	105 25
NA SVVIETA VVOBEC.	
W wigilia Apostolow Ewangelia	367
Ná swieto tednego Mieczenniká Epistola 623. 785. 786. 805. Ewangelia 42. 66. 255. 356. Po Wielkieynocy	366
Ná swieto wiela Mieczennikow Epistola 538. 549. 772. 776. 855 Po Wielkieynocy 797. 881. Ewangelia 17. 99. 214. 234. 242. 244. 275. Po Wielkieynocy	367.

Ná swie

Regeſtre Epiſt: y Ewáng.

Wá ſwieto tednego Wyznawce Biſk.

Epistoła 759. 765. 751

Ewángelia 102. 105. 173

Wá Swieto Wyznawce nie Biſkupa

Epistoła 689

Ewángelia 246. 246. 272

Wá Swietá Doktorow.

Epistoła 740

Ewángelia 18

Wá Swietá Opátow.

79

Wá ſwieto Pánny y Wczennicek.

Epistoła 593 642

Ewángelia 105 79 55

Wá Swietá wdow y białychgłow S.

Epistoła 729

Ewángelia 55

Wá Poſwiacanie Koſciół.

Epistoła 885

Ewángelia 271

Wá Wſey zá vmátle.

Epistoła 619 709 872.

Ewángelia 321 327 328 351.

Regeſtr

**Regeſtr ábo ſpiſek ſłow y rzeczy przedniey-
ſzych/ ktore ſie w tym Nowym Teſtamencie y w Anno-
tacyách iego zamykáia. Pierwſza liczba / Rozdział; á wtora
(y trzecia gdzie ſie tráfi) wierſz y ánnotácyá przy nim po-
kázanie. Liczbá záſie wierſſá kedy ieſt przy Rozdziale opu-
ſzczona/znaczy/ że kiltá wierſów w onym Rozdzia-
le o tey rzeczy naydzieſz.**

A.

AARON ná kápláſniſtwo od Boga
wezwany. Żyd: 5. 4. Ktorego laſte
zakáwila w ſkryni chowano. Żyd: 9. 4.

ABBA, Oátec. Már: 14. 36. Rzym:
5. 15. Gál: 4. 6.

ABEL ſpráwiedliwy. Már: 23. 35.
Od brátá zabity. 1. Jan 3. 12. O nim cy-
tay. Luć: 11. 51. Żyd: 11. 4. y 12. 24.

ABRAHAM oátec wiela narodów
Rzym: 4. 17. 18. R wſzytlich wierzących.
Rzym: 4. 11. Gál: 3. 8. Már: 5. 11. Ja-
dał widzieć y widział dzień Chriſtuſów.

Jan 8. 56. Chriſtuſ był pierwey náſi ſie
on národził. Jan 8. 58. Synowie Abrah-
ámowi według itáá. Jan 8. 33. 37. We-

oſug wiary y weſynków. Jan 8. 39. Rzym:
4. 12. y 9. 7. Gál: 3. 7. Abrahám nie Lu-

ceſka / ále Kátholická wiára był wſprá-
wiedliwiony. Rzym: 4. 24. Z weſynków

był wſpráwiedliwiony. Jáć: 2. 21. Z id-
lich weſynków nie był wſpráwiedliwiony.

Rzym: 4. 1. 2. Czemu on ſam pierwey był
wſpráwiedliwiony/ náſi obzerány. Rzym:

4. 11. Abrahámowe ſono. Luć: 16. 22. 26.
ADAM pierwſzy. Luć: 3. 38. Rzym: 5.

4. 1. Tim: 2. 15. W którym wſzytcy w-
niecá. 1. Kor: 15. 22. Pogrzebion był

ná lſey gorſe. Jan 10. 17. Wrozy y oſtá-

teczny. Rzym: 5. 14. 1. Kor: 15. 45.

AGABVS prótok przyſły głód opo-
wieda. Dzie: 11. 28. R poimánie Páwło-
wo. Dzie: 21. 10.

AGARA Sarzyná ſłużeńnicá. Gál: 4. 24

AGRIPPA Krol. Dzie: 25. 13. Słu-
cha Páwła. Dzie: 26. 2. R máſło nie zo-
ſtał Chreſzczáninem. Dzie: 26. 28.

ALEXANDER móſteżnik Páwłowi
ſprzeciwnik. 2. Tim: 4. 14.

ALEXANDRYISKI Koſciół cze-
mu pierwſze mieyſce po Rzymſkim otrzy-
mał. liſt 125.

ALPHA y Omega / pierwſzy y oſtá-
tni teſt Pan Jeſus. Obiáw: 1. 8. y 2. 8.
y 21. 6. y 22. 13.

ALPHEVSZ oátec Jákuhá Aposto-
lá. Már: 10. 3. Már: 5. 18. Luć: 6. 15.
Dzie: 1. 13.

ANANIASZ y; Sáphtira nagła
śmierćia ſtatáni. Dzie: 5. 5. 10. Przeſta-
nié ſlubu y ſwietoſtádiſtwo. Dzie: 5. 2.

ANANIA SZ wietny weſen. Dzie: 9. 10

ANANIA SZ Arcykapłan. Dzie: 24.
1. y 22. 10.

ANDRZEY brát Piótrów. Jan 1.
10. Powołan od Chriſtuſá. Már: 4. 18.
Már: 1. 16.

xxx

ANIOL,

ANIOŁ, Aniołowie dobzy sa duchowie/ słudy y posłowie Boży. Żyd: 1. 7. Sámże widza oblicze Boże. Mát: 18. 10. Alánia sie Pánu Chrystusowi. Żyd: 1. 6. Który te stworzył. Kol: 1. 16. A słuza mu. Mát: 4. 11. y 26. 53. y 28. 2. Mát: 11. 13. Łuk: 22. 43. Jan 1. 51. A sa mu poddani. 1. Piotr: 3. 22. S nimi przydzie ná sad. Mát: 16. 27. y 25. 31. Mát: 8. 33. Łuk: 9. 26. 2. Thest: 1. 7. A zgromáda ludzie ná sad. Mát: 13. 49. Mát: 13. 27. A odlacza sie od dobrych. Mát: 13. 49. Aniołowie słuza y ludzjom. Żyd: 1. 14. Bo kády cslowiek ma anioła strojá. Mát: 18. 10. Dite: 12. 15.

Aniol sie vřazal Józefowi. Mát: 1. 20. y 2. 13. 19. Sáharyasowi. Łuk: 1. 11. Mátrey Pánnie. Łuk: 1. 26. Pásterzom. Łuk: 2. 9. Niewiástorm v' grobu. Mát: 28. 5. Mágdalenie. Jan 20. 12. Wymíodl Apostoly i' ciemnice. Dite: 5. 19. Mówil do Philippá. Dite: 8. 26. A do Korneliusa. Dite: 10. 3. Wymíodl Piotráz ciemnice. Dite: 12. 7. Mówil do Páwla. Dite: 27. 23. A Janowi od Bogá przyniost Obiáwienie. Obiá: 1. 1.

Aniolowie s Moysesem mawiali. Dite: 7. 30. Přezrece ich zákon podány. Dite: 7. 38. 53. Gál: 3. 19. Żyd: 2. 2. Ráduta sie z pokuty ludzi. Łuk: 15. 10. Modlitwy ludzie Bogu osiáruta. Obiá: 8. 3. 4. Duře dobrych sánořa do niebá. Łuk: 16. 22. A sie po sádie osiátecznym wrzuca do piekła. Mát: 13. 50.

Niewiedza o czasie dnia sadne. Mát: 24. 36. Mát: 13. 32. Přez y iáko od ludzi niechca być chwaleni. Obiá: 19. 10. Nabozensstwo Aniolow iákie sáezáne. Kol: 2. 18. Aniolow vpad. Łuk 10. 18. Jan 8. 44. 2. Piot: 2. 4. Jud: 6. Dite:

wieć chorow Amelřich. Eph: 1. 21. Sádouccusowie nie wteryli żeby byl ktory Aniol ábo duch. Dite: 23. 8.

Aniolmi zowia teř Břiskup y náucyiele se ábo káznodzieie. Mát: 11. 10. Mát: 1. 2. Łuk: 7. 27. Gál: 4. 14. Obiá: 2. y 3.

Aniolowie sli sa cástowme. 2. Kor: 12. 7. Mát: 25. 41. Ktorry sie teř w Aniol ty dobre přemienitáia. 2. Kor: 11. 14. Chrystusá kusil. Mát: 4. 3. A Páwla 6. 2. Kor: 7. A inne wierne kusa. 1. Kor: 7. 5. 1. Thest: 3. 5. Obiá: 3. 10. S Máchálem walcza. Obiá: 12. 7. Ogři piřielny im zgorowány. Mát: 25. 41. 2. Piotr: 2. 4. Jud: 6. Pátrř Dyabel.

ANNA prorokini potepia Ewángeli. ki dřiřteřře. Łuk: 2. 35.

ANNA SZ Arcykapłan. Łuk: 3. 2. Jan 18. 13. Dite: 4. 6.

ANTYCHRIST, bedzie tedná osoba/ ábo ieden cslowiek. 2. Thest: 2. 3. Obiá: 13. 1. 5. Wymieřie sie náw wřelákie go Bogá y bedzie siedniál w łóřciele Jeruzolimřkim / iáko Bog. 2. Thest: 2. 4. Jeden teř předmieřř / ále mnieryřřch wiele. 1. Jan 2. 18. 22. y 4. 3. 2. Jan 7. 7. Nie bedzie pánowál tedno pulczwártá lárá. Mát: 24. 22. Mát: 13. 20. Obiá: 11. 2. 3. y 13. 5. y 12. 6. Přez sánym dnem sadnym. Mát: 24. 29. Přyidie w imie swore á nie w Chrystusowe / y Žyot go přyima sáhiessiasá. Jan 5. 43. Imie ie°. Obiá: 13. 18. Piatno ábo cehá tego. Obiá: 13. 16. Stolica tego bedzie w Jeruzálem. Obiá: 11. 8. Cudá tego iákie beda. Mát: 24. 24. 2. Thest: 2. 9. Obiá: 13. 15. Teř brydlivostiá spustořenia. Mát: 24. 15. Kym bedzie mial w nienáwiřci y spustořř gi. Obiá: 17. 6. Antychristem řaden Papieř nie byl. pátrř Papieř.

Antiochia/

Regeſtr.

ANTIOCHIA, miáſto gdzie na-
płód wierne nazywano Chreſcijány.
Dzie: 11. 26.

APOLLO wymowny y wczony Chre-
ſcijanin. Dzie: 18. 24. 1. Kor: 1. 12. y 3.
4. y 16. 12.

APOSTOL wielki teſt Chriſtus. Żyd:
3. 1. Apoſtol co znaczy. Mát: 8. 2. Łuk:
6. 13. Apoſtoliowie y wczynow obráti.
Łuk: 6. 13. Imioná ich. Mát: 10. 2.
Dzie: 1. 13. Poſłáni ná opowiedanie E-
wángeliey Żydom. Mát: 10. 1. Wzác-
ta ſie. Łuk: 9. 10. Wádzili ſie pierwcy o
pzełojeniſtwo. Mát: 18. 1. y 20. 24. Mát:
9. 33. Łuk: 9. 46. y 22. 24. Odmianá ich
po przyteciu Duchá Ś. Dzie: 4. 11. Mle-
li Duchá Bożego. Mát: 10. 20. Mát: 13.
11. Jan 14. 16. Miewáli y kſiegi. 2. Tim:
4. 43. Poſłáni ná wſzytek ſwiát ná kázá-
nie. Mát: 28. 19. Mát: 16. 15. Łuk: 24.
46. Jan 15. 16. 27. y 20. 21. Dzie: 1. 8.
y 10. 42. Opuſćili wſzytko áby náſládo-
wali Páná. Mát: 19. 27. Mát: 10. 28.
Łuk: 18. 28. Wedaſzcie Żydy. Mát: 19.
26. Łuk: 22. 30. Jedni ſon nigdy nie mier-
li á drudzy te miewſzy opuſćili. Mát: 5.
14. 1. Kor: 9. 5. Wboſtwo ſlubili. Mát:
19. 27. Miezgody iákie były miedzy nimi.
Dzie: 15. 39. Poſci miedoſtkonáli byli.
Mát: 20. 24. Wczyli nie ſámey wiáry/
ále y pokuty y dobrych wczynkow. Dzie:
20. 21. y 24. 25. y 26. 20. Przeciſámych
12. Apoſtolow miał Pan ná wieczery.
Mát: 26. 20. Tám te káplany wczyni/
dáſac im moc poſwiáćania y oſiárowá-
nia iáka y kwié ſwoiey. Támie. Apo-
ſtoliowie ſwiećili y ſtánowali káplany po
koſciólech. Dzie: 14. 22. Wſtáwy Apo-
ſtołſkie. 1. Kor: 7. 12. Apoſtoliowie ſa
fundámentámi koſciółá. Ephe: 2. 20.

Obiá: 21. 14. Ewángelia piſáli rácey ná
ſercách / niżeli ná kſiegách. 2. Kor: 3. 3.
Nie wſzytcy rowni. 2. Kor: 12. 11.

ARCHELAUS Eroluie miáſto Ze-
rodá oycá ſwego. Mát: 2. 22.

ARCIKAPLANI ktorzy. Mát: 2.
4. W wiele ich było. Jan 12. 51.

ARISTARCHVS wiezień y Páwle.
Kol: 4. 10.

ATHENY miáſto Greckie / gdzie teſ
náuczał Páwel. Dzie: 17. 16.

AZY A do ktorey Pan pierwcy nie dal
iſci Páwlowi. Dzie: 16. 6. Wſákie tam
potym wczyl. Dzie: 19. 20.

B.

B A A L, báłwan. Rzym: 11. 4.

BABILONIA Rzymſkie miáſto. 1.
Piotr: 5. 13. Bábilonia miáſto wielkie/
Eroleſtwo Antychriſtowe. Obiá: 14. 8.
y 16. 19. y 17. 6. y 18. 19. Mátka wſeter
czeſniſtwá. Obiá: 17. 6. Wpadeł ie y zgi-
nienie przedkie. Obiá: 14. 8. y 15. 2. 21.

BALAA M fałſzywy prorok y náuka
tego. 2. Piotr: 2. 15. Jud: 1. 11. Obiá:
2. 14. Zgorſzenie iákie wpuſzczał miedzy
Żydy. Obiá: 2. 14.

BALAK. Obiá: 2. 14.

BALVVAN ieſt obraz Boga fałſzy-
wego y przetoż nie ieſt. 1. Kor: 8. 4.
y 10. 19.

BALVVOCHVVALSTVVO záfáſzne.
Dzie: 21. 25. 1. Kor: 10. 7. 1. Jan 5. 21.
W wywáne pokármow báłwanom oſiá-
rowánych. Dzie: 15. 29. y 21. 25. Przeciw
ſumnteniu y zgorſzeniem innych. 1. Kor:
5. 7. 9. Obiá: 2. 20.

BARNABASZ zapláte roley kładzie
przed nogi Apoſtołſkie. Dzie: 4. 37. Przy-
wiodł Páwla do Apoſtolow. Dzie: 19. 27.
Poſlan do Antychiey. Dzie: 11. 22. Wtáca

ſie do Jeruſalem. Dzie: 11. 30. Powtore
wraca ſie do Antyochey z Páwlem.
Dzie: 12. 25.

BARABBAS z ſboycá wypuſzczon.
Mát: 27. 26. Már: 15. 15. Łuť: 23. 25.
Jan 18. 40. Dzie: 3. 14.

BARTIMAEVS ślepy oświecony.
Mát: 10. 46. 52.

BASNI do ktorych ſie niewierni obra-
cáta. 2. Tim: 4. 4. A wierni ſie ich wy-
ſtrzegáć máia. 1. Tim: 4. 7. z Piotr: 1. 16.
1. Tim: 1. 4. A zwlaſzczá Żydowſkich.
Tit: 1. 14.

BESTIE dwie coznámtonuła. Ob: 13. 1.

BIADA Komu y zá cym przychoſi.
Mát: 18. 7. y 23. 13. y 26. 24. Már: 14.
21. Łuť: 6. 24. y 11. 42. y 22. 22. 1. Kor:
9. 16. Jud: 7. 11. Obiá: 8. 13. y 18. 10.
16. 19.

BIALLE Głowy Rużyły Pánu Chri-
ſtusowi y ſługam ie°. Łuť: 8. 3. 1. Kor: 9. 5.

BEZZENSTVV O Káplánſkie. Łuť:
1. 23. pátrz Káplán.

BISKVP. Orząd Biſkupa ieſt rzadzić
kościół Boży. Dzie: 20. 28. A dobre ro-
zbierać ſłowo prawdy. 2. Tim: 2. 15.
Niedoſtátek nápráwować y ſtánowiąć ká-
plany po inteſciech. Tit: 1. 5. A páſć
trzode Boża im polecona. 1. Piotr: 3. 2.
Biſkupi náſtapili ná mteyſce Apoſtołow.
Łuť: 10. 1. Se od Káplánow rozm. Dzie:
14. 22. Wiſitácie ich. Dzie: 15. 36. A blo-
goſławieństwo. Mát: 19. 15. Se po-
srzednikámi. 2. Kor: 5. 20. Sagwia-
ſzdy Kościelne. Obiá: 1. 20. Trzymać P.
Chriſtus w rece ſwoiey. Obiá: 2. 1. Cho-
ćia ſli/máia áſſyſtencia Duchá ś. Jan 11. 51
Dopuszczáacy haretykom ſwodzić beda
karáni. Obiá: 2. 20. Biſkup nie ma być
dwoiſożenia. 1. Tim: 3. 2.

BIERZMOVVANIE, ieſt iednym
Śákrámentem. Jan 7. 30. Dzie: 8. 17.
Żyd: 6. 2. Duch ś. ná nim dawan bywa
ná vmocnienie wiernych. Dzie: 8. 17. Pá-
wel dawał ten Śákráment. Dzie: 19. 6.

BLIZNI náſz kto ieſt: Łuť: 10. 29. 36.
Bog nam bliźnie miłować káże. pátrz
Miłość. Kto bliźniego miłuje / z ákon
wypełnia. Rzym: 13. 8. Miłość bliźnie-
go nie czyni mu nic złego. Rzym: 13. 10.
Káždy ſie ma bliźniemu ſwemu podobáć
ku tego dobremu. Rzym 15. 2. Káždy ma
prawda mówić z bliźnim ſwoim. Ephe:
4. 25. A nie ſadzić go. Ják: 4. 11.

BLOGOŚLAVVIENSTVV O Chri-
ſtusowe ſkuteczne/náturey odmienia. Már:
3. 7. Blogoſławieństwo Biſkupa. pátrz
Biſkup. Ośmioro blogoſławieństwo.
Mát: 5. 3.

B O G ieſt Duch. Jan 4. 24. Ieſt ieden
w iſtnoſci. Már: 12. 29. Jan 17. 3. 1. Kor:
8. 6. y 12. 6. Gál: 3. 20. Ephe: 4. 6.
1. Tim: 2. 5. Ale troiáſci w perſonách.
pátrz Troycá. Ieſt wſzechmogący / á nie
mu nie ieſt niepodobno. Mát: 19. 26.
Már: 9. 23. y 10. 27. y 14. 36. Łuť: 1. 37.
y 18. 27. Ephe: 3. 20. Obiá: 16. 7. 14.
y 19. 6.

Bog wſzytko rzadzi y ſpíráwuje wedlug
woley ſwoiey. Már: 6. 33. y 11. 26. y 20.
14. Łuť: 12. 31. Jan 5. 17. Rzym: 9. 15.
2. Kor: 2. 5. Phil: 13. 21. Żyd: 13. 21. Obiá: 14.
11. Ieſt Oycę wſzytkich wiernych temu po-
Ruſnych. Mát: 6. 9. y 18. 14. Jan 20. 17.
Rzym: 8. 15. Ephe: 4. 6. 2. Theſ: 2. 16.
Ieſt wierny y prawdziwy. Jan 3. 33. y 8.
26. Rzym: 3. 4. 1. Kor: 10. 13. 1. Theſ:
5. 24. 2. Theſ: 3. 3. 2. Tim: 2. 13. Tit: 2.
1. Jan 1. 9. y 5. 20. Żyd: 10. 27. Obiá: 3.
7. 14. Ieſt wieczny / początka áni Końcá

nie máiaacy:

nie mający: Ale on ſam teſt poſtawieniem
poſtawieniem. Rzym: 16. 26. Żyd: 1. 8. Ob: 1.
17. y 21. 6. y 22. 13. Wie/ſyſy/ y wi
wſytko. Mát: 6. 4. y 21. 2. Mát: 2. 8.
14. 13. Luť: 22. 10. Jan 1. 47. y 2. 24. 25.
13. 21. y 16. 30. y 21. 17. Dzie: 5. 8. Rzym:
27. Eph: 4. 13. 1. Theſ: 2. 4. 1. Jan
20. Żyd: 4. 13. Obiá: 2. 23.

Żaden go w tym śmiertelnym żywocie
wznieść nie może. Jan 1. 18. y 6. 46. 1.
Tim: 6. 16. 1. Jan 4. 12.

Bog y Boſkie rzeczy wſytkie nie mo-
że być rozumem ludzkim ogarnione.
Mát: 11. 25. y 13. 11. Luť: 24. 45. Jan 1.
10. y 3. 3. y 6. 44. 65. Dzie: 16. 14. Rzym:
11. 33. 1. Kor: 8. 9. 11. Gál: 1. 12. Ob: 3. 7.

Teſt niezmierzony y nieogarniony.
Mát: 5. 35. Dzie: 7. 49. y 17. 24. Teſt
Panem y ſtworzyćciem niebá y ziemi.
Mát: 11. 25. Teſt ſeſzím wſytkie° ſwiátá/
oddający każdemu zapłatę według zaſług
tego. Mát: 16. 27. y 25. 31. Dzie: 17. 31.
Rzym: 2. 6. 2. Tim: 4. 8. Żyd: 12. 23.

Miłość Boże / cierpliwość / mi-
łość / mądrość / ſłowo. pátrz każdego ná
ſwym mieyſcu.

Boga ſámego właſności teſz
y ſtworzeniu przez wyżenie dawane by-
wá. Jáko ná przykłađ.

Bog ſam ieſt dobry. Mát: 19. 17. Mát:
10. 18. Luť: 18. 19. Obiá: 15. 4. Wſákie
y drugie rzeczy ſa teſz dobre. Mát: 7. 17.
Mát: 9. 50. Luť: 6. 45. 1. Piotr: 2. 9.

Bog ſam ſpráwiedliwy. 2. Mácháb:
1. 25. Lecy y ludzie ſa teſz ſpráwiedliwi.
Mát: 1. 19. y 10. 41. y 25. 46. Luť: 1. 6.
Rzym: 1. 17.

Bog ſam błogoſłáwiony. 1. Tim: 6.
15. Tuni teſz błogoſłáwieni. Mát: 5. y 16.
17. y 24. 46. Luť: 1. 45. y 14. 14. Já: 1. 12.

Bog ſam możny. 1. Tim: 6. 15. R dnu
oſy teſz możni. Luť: 1. 52. Dzie: 8. 27.
y 18. 24.

Bog ſam prawdziwy. Rzym: 3. 4. Ale
y ludzie czyni prawdziwemi. 2. Kor: 6. 6

Bog ſam odpuſzcza grzechy. Luť: 5. 21.
Odpuſzczáta y káplani. Mátth: 18. 18.
Jan 20. 23.

Bogu ſámemu cześć y chwálá. 1. Tim: 1.
17. Innym teſz bywa wyczána. Luť: 14
10. Jan 5. 44. Rzym: 2. 10.

Bogu ſámemu klámáć ſie mamy.
Mátth: 4. 10. Innym teſz poſkon bywa
czyniony. pátrz Poſkon.

Áſtá y poſoy od Boga / y od Aniołow/
Obiáw: 1. 4.

Bog iákiegoſtego nie ieſt przyczyna.
pátrz Ále. Bog iáko niewiſtány. Jan 1
18. Bog iáko może być ſlaczony z ſtwo-
rzeniem. Dzie: 15. 28. Jáko może być má-
lowány. Dzie: 17. 29. Bogiem Chriſtu-
ſowym iáko ieſt Oátec. Jan 20. 17. Sam
Bog nie ſam Oátec. Rzym: 16. 27. Ale
wſytká Troycá S. 1. Tim: 1. 17. Bog
Oátec opiſány. Obiá: 4. 5.

Bog każdego wieku ludzi ná ſlúžbe wy-
wa. Mát: 20. 1. Bog má wſeđy ſwoie.
Jan 7. 49.

Bogowie fałſzywi. Dzie: 14. 11. 12. 13.
y 19. 26. 27. Rzym: 1. 23. 1. Kor: 8. 5.
y 10. 20. Gál: 4. 8.

Bog ſwiátá tego ſátan. 2. Kor: 4. 4.
pátrz Dyá: 1. Bog bruch. Phil: 13. 19.

B O S T Y V O żadnym obrazem nie mo-
że być wyrażono. Dzie: 17. 29.

Boſtwo Chriſtuſowo. Jan 1. 3. Dzie:
2. 30. pátrz Chriſtus.

B O G A C I iáko ſie máta przeciw wbo-
gim zachowáć. Mát: 6. 19. y 19. 21. Luť:
14. 13. y 16. y 18. 22. Dzie: 2. 45. y 4. 34.

1. Tim : 6. 18. pátrz Jálmujná. Prze-
ciw bogactom niepobożnym. Luť: 6. 24.
y 16. 19. 24. Jáľ: 5. 1. pátrz Lákomſtvo.
Bogátym bedac Chriſtus ſſial ſie dla
nas v bogim. 2 Kor : 8. 9.

BOGACTVV cieľſtuych márnosť y
wzgárdá/áľáko w nich nie vſáć. Mát: 7.
22. y 19. 21. Luť: 8. 14. y 12. 15. 1 Tim :
6. 9. Jáľ: 1. 11.

Bogáctvá duchowne láſti Božey. Eph:
1. 7. y 2. 7. y 3. 8. Rdoſtedictvá ſwíetym
zgotováneho. Ephes : 1. 18. y 3. 16.

BOIAZN. Bogá ſie bać / y przed o-
czymá go mieć mamy. Mát: 10. 28. Luť:
12. 5. 1 Piotr: 2. 17. y 3. 15. Obiá: 14. 7.
Boiaźni Božey przykľády. Luť: 2. 25.
Dzie : 8. 2. y 9. 31. y 10. 2. 35.

Boiaźnia meľi y náďſteia zapľáty má-
ta byť ľudſte odvodzeni od ſlego / á przy-
wodzeni do dobrego. Mát: 13. 10. Boiaźni
y ſtáranie nie teſt przeivne wterze y ná-
ďſteia. Rzym: 11. 20. 1 Kor: 9. 27. y 10. 12.
Phil: 2. 12. y 3. 11. 13. Syd : 13. 14. y 4. 1.
2 Piotr: 3. 17. Boia ſie dobrych yľi / y
máia te w veľiwoſci. Mát: 6. 20. Dzie:
5. 13. y 16. 29.

BRANA ſeroka y ciaľſna. Mát: 7. 13.
14. Luť: 13. 24.

BRACIA Chriſtusowi wedlug ciaľá.
Mát: 12. 46. y 13. 55. Mát: 13. 31. y 6. 3.
Luť: 8. 20. Jan 2. 12. y 7. 3. 5. 10.

Wedlug ducha. Mát: 12. 49. y 25. 40.
y 28. 10. Mát: 13. 34. Luť: 8. 21. Jan 20.
17. Syd: 2. 12.

Bráťa ſobie ſa wſyrcy Chreſciánte.
Mát: 23. 8. Jan 21. 23. Dzie: 1. 16. Cie-
go peľno w ľiſciach Apoſtoliſkich. Brá-
tem teľ piſmo zowie cſlowieľá tego; naz-
rodu. Dne: 7. 23. Bráťa grzeſſacgo ľá-
ko poſyľſtáwáć. Mát: 18. 15. Luť: 17. 3.

Káracemu ſie odpuſzczáć. Mát: 18. 21. 35.
Luť: 17. 3.

BRAKOVANIE poľármow inſe
heretyckie / á inſe Kátholickie. 1 Tim: 4.
4. Tit: 1. 15. Thymotheuſ go vſywal.
1 Tim: 5. 23.

Bráťowáć w oſobách niemamy. Jáľ: 2. 1
BrZEMIE Chriſtusowe ľekkie. Mát:

BRZEMIE Chriſtusowe ľekkie. Mát:
11. 30. Cieľſkie Pháryzeuſowie ľáďli ná-
ľudſie. Mát: 23. 4. Káďdy brzemie ſwe
ponieſie. Gal: 6. 5. Jedni drugich brze-
mſoná noſieć mamy. Gal: 6. 2. Rzym: 15. 1

BVDOVANIE. Wierni ſa budov-
wániem Božym. 1 Kor: 3. 9. R domem
duchownym. 1 Piotr: 2. 5. Wybudová-
ni ná fundámenie Proroctim y Apoſtol-
ſkim / ktorego naroźniťiem teſt Chriſtus.
Eph: 2. 21. R ná opoce Pierze. Mát:
16. 18. Gruntowne budovánie ktore.
Luť: 6. 48. Budovánie Koſciolow / ſkol-
ſpitalow Bogu mile. Luť: 7. 5.

BVDNY. Smiaľoſć tego y ſwíeto-
kráďſtvo w piſmá ľáľſowániu. W przye-
nowie / y Mát: 1. 23. Rzym: 9. 5. Nie
ľuſhnie gáni tłumáczá Láćinſkiego. Jan
12. 35. Piſmo mieſſa. Dzie: 1. 1. Swie-
toťkráďſtvo tego. 1 Kor: 10. 9.

C.

CALVIAC Judaſ Chriſtuſá wydá-
te. Mát: 26. 49. Mát: 14. 44. 45. Luť:
22. 47. 48. Cáluienie w ľáľſťá nogi Chri-
ſtusowe. Luť: 7. 38. Cálówánie ſwíete
byľo v wiernych znáćiem pokoľu y miľo-
ſci. Luť: 15. 10. Dzie: 20. 37. Rzym: 16.
16. 1 Kor: 16. 20. 2 Kor: 13. 12. 1 Theſ:
5. 26. 1 Piotr: 5. 14. Cálówánie nog
Chriſtusowych y Papietſkich. Dzie: 4. 37.

CELNICY ktorzy. Mát: 9. 10. Ká-
dzili ſie Janá. Luť: 3. 12. Do Jeſuſá ſie
zgomadzáli. Mát: 9. 10. Mát: 2. 15.

Luť: 5.

Łuk: 5. 29. y 15. 1. Dni: Matthaeus we-
szan na Apostolstwo. Mat: 9. 9. y 10. 3.
Mat: 2. 14. Łuk: 5. 27. X Zachęsz na
wiarę. Łuk: 19. 2. Ci Pharyzeuże wprze-
bili do królestwa Bożego. Mat: 21. 31.
X ożciwsiy sie Bogą wychwalali. Łuk:
7. 29. X nado Pharyzeuże wsprawiedli-
wieni. Łuk: 18. 14. Kościołowi niepo-
ruszni máia być iáko mieszkoini Celnicy.
Mat: 18. 17.

CEPHAS, pátez Piotr.

CEREMONIE krzu á. pátez Krzest.
Ceremonie sakonne mogly być do czasu
od wiernych zátrzymáne. Dnie: 21. 24.

Ceremonie Żydowskie á nie Chrześciań-
skie odzucione. Rzym: 14. 2.

CHOROBY niektóre od sárán. Łuk:
13. 16. Chorob przyczyny ktore. Jan 9. 3.

CHRISTVS Iesus iest Bogiem zgo-
lá. Jan 20. 29. Dnie: 20. 28. 1 Jan 3. 16.
Jan 14. 1. Bogiem najwyższym ktory iest
náde wszytkim. Rzym: 9. 5. Łuk: 1. 76
Jan 3. 31. Bogiem prawdziwym y ży-
wotem wiecznym. Jan 14. 6. 1 Jan 5. 20
Bogiem wielkim. Tit: 2. 13. Bogiem
wszechmogącym/ ktory był/ ktory iest/ y
ktory ma przysć. Obiá: 4. 8. Bogiem z
natury ábo z przyrozenia. Philip: 2. 6.
Bogiem á nie szczerym człowiekiem. Gá-
lá: 1. 1. 12. Bogiem Izráelskim. Mat: 13.
3. Mat: 1. 3. Łuk: 1. 76. Jan 1. 23. y 14. 1.
y 20. 28. 1 Kor: 10. 4. 9.

Bogiem y Pánem iáko go Bog wcy-
nił. Dnie: 2. 36. Czyni sie Bogu row-
nym. Jan 5. 18. y 14. 13. X był Bogu
Oycu rownym. Phil: 2. 6. Jan 16. 15.
X iest mniejszym z strony człowieczeń-
stwa. Jan 14. 28. Mat: 27. 46. X ták
Oycu będzie poddánym. 1 Kor: 15. 28.
Jest Bog sam pánuiający. Jud: 4. Jest

napierwsiy y ostatni/ początek y koniec.
Obiá: 1. 8. 18. y 22. 13. y 2. 8. Był przed
Abrahámem. Jan 8. 58. X przed wsami
wieki. Jan 1. 1. y 17. 5. Łuk: 10. 18. Żyd: 1.
2. 3. y 7. 3. y 13. 8. 1 Jan 1. 1. Gdyż iest ży-
wotem wiecznym. 1 Jan 1. 2. y 5. 20.

Jest spolwicznym Oycu/ Żyd: 1. 3. Oro-
dzony przede wsam stworzeniem. Kol: 1.
15. X ieden Bog z Oycem. Jan 10. 30.
y 14. 7. 9. X iedno z Oycem istność á ná-
tury. Jan 10. 30. y 14. 9. 10. Bo ma spols-
na istność y naturę z Oycem. Jan 16. 15.

Stworzył niebo y ziemię/ y wszytko
stworzenie. Jan 1. 3. 10. y 5. 19. Żyd: 1. 2. 10.
Kol: 1. 16. 17. 18. Trzymá y zachowuje
wszytko. Żyd: 1. 3. Kol: 1. 17. Stworzył
y náprawił wszytko. Kol: 1. 16. 20. W nim
mieszká wszytká zupełność Bostwa cieles-
nie. Kol: 2. 9. W nim sa wszytkie skarb-
y mądrości/ y vmietności zakryte. Kol: 2.
3. Jest obrazem Bożym. 2 Kor: 4. 4.
Kol: 1. 15. Żyd: 1. 3. Bostwo swoje iá-
śnie pokázował. list 299. Był pierwszy w
niebie niż sie stał człowiekiem. Jan 6 62
Miał chwale v Oycá przed wieki. Jan 17
5. Ruśli go Żydzi ná puszczy. 1 Kor: 10. 9

Jest Synem Bogá żywego. Mat: 16
17. Synem Bożym iednorodzonym.
Jan 3. 16. 1 Jan 4. 9. X własnym Sy-
nem Bożym. Rzym: 8. 32. X prawdzi-
wym Synem. 1 Jan 5. 20. X Synem ná-
turalnym ábo przyrodnym. Żyd: 1. 3.
Synem náde ánioly szacniejszym. Żyd: 1. 5
X czyni sie własnym Synem Bożym.
Jan 19. 17.

Christus Bog y człowiek prawdziwy.
Jan 3. 13. y 9. 35. Dnie: 20. 28. Chwala
go ániolowie. Żyd: 1. 6. Jan 12. 41. Ob-
iáw: 4. 8. Klámia mu sie wśelkie Poláno.
Rzym: 14. 11. Phil: 2. 10.

Christus

Christus ażywać mamy. Jan 14. 14.
Dzie: 9. 14. X Szezeban go wzywał.
Dzie: 7. 59. X Paweł. 2. Kor: 12. 8. X
Jan 8. Obiá: 22. 20.

Christus Pan nád pány y Arol nád
Krolm. Kol: 2. 10. 1. Tim: 6. 15. Obiá:
1. 5. y 17. 14. y 19. 16. Był y Pánem y Au-
ga. Máth: 20. 28. Wiedzial wšytko.
Mátr: 2. 23. Jáko nteowiedzial o dnu sa-
dnym. Mátr: 13. 31. Jáko nie test zámše
z námi. Jan 12. 8. Jáko Pánem test v-
cyniony. Dzie: 2. 36.

Christus poczyty Duchá S. Mátr: 1.
20. Luk: 1. 35. Národził sie z Mártiey
dyłewice. Mátr: 1. 25. Luk: 1. 31. y 2. 6. 7. 11.
Gál: 4. 4. W mieście Berlehemie. Mátr:
2. 1. Luk: 2. 6. 11. Jan 7. 42. Rok náro-
dzenia tego. Luk: 2. 1. Jáko sie pomina-
zał w madości. Luk: 2. 52.

Christus bez grzechu. Jan 8. 46. 2 Kor:
5. 21. 1. Piotr: 2. 22. 1. Jan 3. 5. 3yd: 4. 15
y 7. 26. Był obrzezany. Luk: 2. 21. X o-
kręson w Jordanie. Mátr: 3. 16. Mátr: 11
9. Luk: 3. 21.

Christus był okazan y oznaymion pe-
wnymi świádecctwy. Prorocctm. Mátr: 11
23. Jan 5. 19. y 15. 25. Apostolskimi /
Mátr: 16. 16. 1. Jan 5. 20. Oycowskimi z
niebá. Mátr: 3. 17. y 17. 5. Janowemi /
Jan 1. 14. 29. 32. Csártowskimi / Mátr: 8.
29. Amielskimi / Luk: 2. 10. X własnymi
cudámi. Jan 5. 36.

Christus test Bártánek Boży. Jan 1. 29
Dzie: 8. 32. 1 Kor: 5. 7. Obiá: 5. 6. 12.
y 7. 9. 17. y 14. 1. y 13. 18. y 17. 14

Jest świátłoscia Pogánom y wšytkie-
go świátá. Luk: 2. 32. Jan 1. 4. 9. y 3. 19.
y 8. 12. y 9. 5. y 12. 35. 46. Dzie: 13. 47.
1 Jan 1. 5. y 2. 8. Obiá: 21. 23.

Christus práwy Pásterz. Mátr: 26. 31
Mátr: 14. 27. Jan 10. 11. 3yd: 13. 20. 1. Pio:
2. 25. y 5. 4. Náuczał y kazał. Mátr: 4. 17
y 5. y 6. y 7. Mátr: 1. 14. Luk: 4. 15. y 6.
20. Wydrowiał wšelka chorobe. Mátr: 4
13. y 8. y 9. 2. 20. 28. Mátr: 8. 23. Luk: 7. 12.
Przemienil sie ná gorze. Máth: 17. 2.
Mátr: 9. 2. Luk: 9. 29.

Wydan od Judasá. páterz Judasá.
Meke swa przepowiedzial. Mátr: 16. 21.
17. 22. y 20. 18. 22. Mátr: 8. 31. y 9. 31. Luk:
17. 25. y 18. 31. Jan 3. 14. 16. y 8. 28. y 12. 32.

Cierpiał zámás. Rzym: 8. 32. 1. Piotr:
21. Ukrzyżowan. Mátr: 27. 35. Dzie: 2. 23.
y 4. 10. 1. Kor: 2. 2. 2. Kor: 13. 4. Vmáel
y pogrzebion. Mátr: 27. 50. Dzie: 13. 29.
Rzym: 5. 6. y 6. 10. y 8. 34. y 14. 9. 1. Kor:
15. 3. 2. Kor: 5. 15. 1. Thess: 5. 10. Przes-
stąpił do piekła. Luk: 16. 22. Dzie: 2. 27. 31
Trzeciengo dnu zmartwychwstał. Mátr:
28. 6. Dzie: 2. 24. 31. y 10. 40. y 13. 30. y 17. 31
Rzym: 4. 25. y 8. 34 y 14. 19. 1. Kor: 15. 4.
12. 2. Tim: 2. 8. Według písma. 1. Kor:
15. 4. Jáko przepowiedziano było. Mátr:
12. 40. Mátr: 8. 31. y 9. 31. Luk: 11. 30.
Jan 2. 19.

Wstąpił ná niebiosá / y siedzi ná prá-
wicy Bogá Oycá. Mátr: 16. 19. Luk: 22.
69. y 24. 51. Dzie: 1. 9. y 7. 56. Rzym: 8. 34
Kol: 3. 1. Przyjdzie sednić żywe y vmáele.
Mátr: 16. 27. y 24. 30. y 25. 31. Luk: 21. 27.
Jan 5. 22. Dzie: 1. 11. y 10. 42. y 17. 31.
2. Kor: 5. 10. 2. Tim: 4. 1. 1. Piotr: 4. 5.
Obiáw: 1. 7.

Christus náš poórzędniś / jednacy y prz-
cyniś. Jan 10. 7. y 14. 6. Dzie: 4. 12.
Rzym: 3. 25. y 5. 2. y 8. 34. Gál: 3. 20.
Eph: 2. 14. 17. Kol: 1. 20. 1. Tim: 2. 5.
3yd: 7. 24. y 8. 6. y 9. 15. y 12. 24. 1. Jan 2.
1. y 4. 10.

Christus

Chriſtus węgietny ábo narożny ká-
mień. Márt: 10. Eph: 2. 20. 1 Piot: 2. 6.
Bez Chriſtuſá ſáden zbáwion býć nie
może. Dſie: 4. 12. liſt 517. Ktozy ſie pſza
Chriſtuſá. Márt: 10. 32. Jan 15. 17. W kto-
rych poſrzedku Chriſtus teſt. Márt: 29. 20
Chriſtus nie pátrzy ná krew / ále ná zá-
Aug: 1. Márt: 20. 23. Luť: 8. 21. W inſzym
teſtáte teſt w S. Sákrámencie. Márt: 16. 12
Moc tego w powołániu ludzi. Luť: 5. 28
Mocy ſwey wſyca ludzom. Luť: 9. 1.
Przez wmywał nogi wczom ſwoim.
Jan 13. 5. Chriſtus miał pientadze.
Jan 10. 29.

Chriſtus teſt y w niebie / y w S. Sá-
krámencie. Dſie: 3. 21. Teſt ná niebie
ſáraz y ná ziemi. Dſie: 9. 4. Chriſtus co
ſobie záſuyl. Phil: 2. 9. Sobie przycy-
ta / co ſie ſwoim dſie. Márt: 10. 41 y 25. 35
Luť: 10. 16. 1 Theſſ: 4. 8.

Chriſtuſá tám ábo ſám wſánuacy
wlezc y nie mamy. Márt: 24. 23. Márt: 13.
21. Luť: 17. 13.

CHRZESCIANIN, od Chriſtuſá /
od Krzyżá / y od Krzyżá názwány.
Dſie: 11. 26. Chreſcéńánie ſwietym
názwány. Dſie: 9. 32. Rzym: 1. 7. y 12. 13.
Y ták czeſto w liſciech Apoſtołſkich.
Chreſcéńánin kády winien wyznáwáć
Chriſtuſá. Luť: 12. 8. Y ták yć táko ył
P. Chriſtus. 1 Jan 1. 7. y 2. 6. Znák prá-
wego Chreſcéńániá. 2 Jan 6. Sáſzywi
Chreſcéńánie. Tit: 1. 16. Jáł: 2. 19.
1 Jan 2. 3. ſáden heretyk nie teſt Chre-
ſćáni. Dſie: 11. 26. Ute ſámá wíará
ále y wczynki Chreſćániinem czynia.
1 Kor: 7. 19. Chreſćániin mowić ma-
my / á nie Chriſtiáni. Dſie: 11. 26. Chre-
ſćánie beda z Chriſtuſem. Jan 12. 26.
y 14. 3. y 17. 24.

CHLVBA. ſáden ſie nie má ſam w
ſobie chłubić. 1 Kor: 10. 29. 2 Kor: 12. 1.
Y nie nie czynić dla prozney chwaly.
Phil: 2. 3. Ale kto ſie chce chłubić / w
Pánu ſie chłubić má. 1 Kor: 1. 31. 2 Kor:
10. 17. Phil: 3. 3. Y w Krzyżu Pána Chri-
ſtuſowym. Gál: 6. 14. Y w kády m
tku. Rzym: 5. 3. Y ſe mdoſci ábo nie
doſtátkow ſwoich. 2 Kor: 12. 9. A to w
nádziecie chwaly ſynow Bożych. Rzym: 5. 2.

CHVALA. Chwaly Bożey we w
ſem ſukáć mamy. Márt: 6. 9. 1 Kor: 6. 20
y 10. 31. Kol: 3. 17. Chwála dwoiáka / ie-
dná Bożka lauria; á druga ſwozeniu przy-
ſwoita / dulia. Márt: 4. 11. Márt: 7. 6.
Ktozy Bogá tylko wſty chwala. Márt: 15. 8

CIAŁO CHRISTVSOVVE prá-
wde teſt w S. Sákrámencie. Márt: 26.
26. Márt: 14. 22. Jan 6. 51. 53. 62. 1 Kor:
10. 16. Pod oſoba chlebá. Luť: 22. 19.
Teſt w S. Sákrámencie ſáraz y w niebie.
Dſie: 1. 11. y 3. 21. Može być kedy y táko
raz. Márt: 19. 26. Jáko náđ przyrode
nie po wodzie chodiło / ták wchodiło y
ſámſionym i dziwámi / y teſt zupełne
pod oſoba málutkiego chlebá. Márt: 14.
26. Jáko mogło być ná tednym mieyſcu
ſáraz z drugim ciálem / ták može być ſáraz
nie ná tednym mieyſcu. Jan 20. 19. Ciáło
Páńſkie w Sákrámencie tákie. 1 Kor: 15. 44

Chriſtus ciáło ſwe ná wieczery ofia-
rował. Luť: 22. 19. Y krew ſwa w kiel-
chu trzymał y wylewał. Márt: 26. 28.
Przemienienie chlebá w ciáło Páńſkie.
Márt: 26. 26. Márt: 14. 22. Jan 2. 9.
Ciáło Páńſkie má być Bożka czíta chwa-
lone. Márt: 2. 11. Márt: 15. 46. Wiýwá-
nie tego pod tedna oſoba dobre. Márt: 14.
23. Jan 6. 53. 58. y 13. 14. Dſie: 2. 42. y 20.
7. 1 Kor: 10. 16. y 11. 25.

Ciało Pańskie teſt pokarmem / korego
prawdziwoſcie pożywamy w S. Sakramen-
encie. Jan 6. 27. 55. Obżywia ciała
naſze. Jan 6. 54. Jednoczy nas Chri-
ſtusem. 1 Kor: 10. 16. 17. Ciało Pańskie y
zli przyimują. 1 Kor: 11. 27. W czyſte pło-
tno ma być wzięane. Mát: 27. 59. Wlu-
zna te odſzczepieńczy / mówiac że nic nie
pomaga. Jan 6. 63.

CIAŁO poſiada y walczy przeciw
duchowi. Gál: 5. 17. Ciała wiernych ſa
członkami Chriſtufowemi. 1 Kor: 6. 15.
W Koſciołem Duchá S. 1 Kor: 6. 19.
Wſzyſcy wierni ſa jednym ciałem. Rzym: 12
5. 1 Kor: 10. 17. y 12. 12. Ciało y krew
miáſto cſłowieka. Mát: 16. 17. Luf: 3. 6
Dzie: 2. 17. Rzym: 3. 20. 1 Kor: 1. 29.
Gál: 1. 16. Eph: 6. 12. Ciało miáſto
rozumu y roſſadku cieſnego. Jan 6. 23.
Cieſnych żady nie mamy naſładować.
1 Piotr 2. 11. Rzym: 6. 12. y 13. 14. Gál:
5. 16. Ale iemartwić. Rzym: 8. 13. 2 Kor:
4. 10. W ciało z nim krzyżować. Gál: 5. 24
Rzym: 6. 6. 1 Kor: 9. 27. Wczyńki cieſ-
ne. Gál: 5. 19. Ciało winaſzych omývá
nie. Dzie: 9. 38.

CIEMNOSCI. Świat mieſzka w
ciemnoſciach / y miſłuje ie. Jan 1. 5. y 3. 19
y 8. 12. y 12. 35. Dzie: 26. 18. 1 Theſ: 5. 7.
1 Jan 2. 11.

CIERPLIWOSC. Bog teſt cier-
pliwy y długo czekałacy. Mát: 18. 27.
Rzym: 2. 4. 1 Tim: 1. 16. 2 Piotr 3. 9.
Cierpliwoſć y wytrwanie wiernych we
wſzelkich waſtkach. Mát: 5. 39. Rzym: 5.
3. y 12. 12. y 15. 4. Eph: 4. 2. 1 Theſ: 5. 14.
2 Theſ: 1. 4. 1 Tim: 6. 11. 2 Tim: 2. 3. 12.
1 Piotr 1. 6. y 2. 19. y 3. 14. 17. y 4. 1. 2 Pior:
1. 6. 3yd: 10. 35. y 12. 1. Jak: 5. 7. Teſt o-
wocem Duchá. Gál: 5. 22. Bogá vbla-

ga. Obiá: 3. 10. Zapláte gorące. Luf: 8. 15
Rzym: 15. 4. Cſłowieka záleca. Luf: 21.
19. 1 Kor: 13. 4. 3yd: 10. 36. Wielkie teſt
ſzeſcie cierpieć dla Chriſtuſa. Luf: 6. 23.
Cierpieć z Chriſtusem potrzebá / kro dyc-
z nim krolować. Rzym: 8. 17.

CLERVS znácy kſieſza. 1 Piotr 5. 3.
CONCILIUM. pátrz Koncilium.
CORVS co zá miárá v 3ydow była.
Luf: 16. 7.

CUDA. Cudami wtwierdzona wiara.
Mát: 4. 23. Jan 5. 36. W pocatku były
potrzebne. Mát: 10. 1. Odſzczepieńczy wy-
mówki nie máta / że bez żadnych cudow
wrodniſom wtwierzyli. Jan 15. 24. Jakie
cudá heretycy czynić mogą. Mát: 9. 38.
Cudá przez rzeczy ſwiecone. Mát: 7. 33.
Nie wſzyſcy ich czynia. Mát: 16. 17. W
nie wſtedy bywáia. Luf: 4. 23. Duchowi
ne cudá. Mát: 16. 17. Cudá przez wodę
y inne rzeczy ſwiete: nie ná káżdym mie-
ſcu bywáia: y nie káżdego cásu: Pan
Bog ie ma w mocy. Jan 5. 2.

Cudá Świtych przez reliquite y obra-
sy ich. Jan 14. 12. Cudá v grobu Pań-
ſkiego / y przy grobiech S. Meczenników
Jan 20. 11. Cudá czynia Świeci móca
im od Bogá dána. Dzie: 3. 6. 12. Cudá
przez reliquite Szczepaná S. Dzie: 8. 2.
Reliquie Świtych cudá czynia bez vbli-
żenia czi y chwaly Bożey. Dzie: 19. 12.
Ale wſzyſcy Świeci rowne cudá czynia.
1 Kor: 12. 30.

CVDZOŁSTVO, poruſtwo /
y wſzelka nieczyſtoſć ſakazána. Mát: 5.
29. Dzie: 15. 20. Rzym: 1. 26. 1 Kor: 15. 1.
Kol: 3. 5. 1 Theſ: 4. 3. W pieſlem be-
dzie karána. 1 Kor: 6. 9. y 10. 8. Eph: 5.
5. 3yd: 13. 4.

CZART. pátrz Dyabel y Szatan.
- CZŁOVVIEK

CZŁOWIEK stworzony teſt na po-
dobieństwo Boże. Ják: 3. 9. Teſt iáko
trawa. Ják: 1. 11. 1 Piotr: 1. 24. W Chri-
ſcie vbłogoſławion bywa. Gál: 3. 8.
Cłowiek odozrodzenie. Mát: 18. 3. Jan
1. 13. y 3. 6. y 4. 14. y 7. 38. 1 Kor: 15. 47.
2 Kor: 4. 16. Gál: 6. 15. Ephes: 4. 20.
2. Kol: 3. 8. Tit: 3. 5. 1 Piotr: 1. 23.
Ják: 1. 18. Cłowiek teſt przyczyna ſwe-
go potępienia. Luć: 13. 34. Stáry y no-
wy cłowiek co teſt. Rzym: 6. 6.

CZECHOVIC. Sałſterſtwa tego.

Jan 1. 1. 3. Dzie: 17. 9. y 20. 28. Rzym: 9. 5
CZYSZCIEC to teſt mieyſce gdzie ſie
czyſzcza duſze / ktore modlitwami / oſiárá-
mi y iálmuznánmi żywych mogá być wſpo-
możone. Mát: 3. 11. y 5. 26. y 12. 32. 36.

Jan 13. 10. 1 Kor: 3. 15. Trzećie mieyſce
ná onym ſwiećie oprócz piekła y niebá.
Luć: 8. 55. Chriſtus oſtąpiwſzy do pie-
kła niektore z czyſcá wybáwil. Luć: 16.
26. Dzie: 2. 24.

Dwoiák ogień ná onym ſwiećie / wie-
sny y docześny. 1 Kor: 3. 15. Kogo Bog
miłuje tego w czyſcu káże. Żyd: 12. 6.
W nim ſa iá co ſa pod ſtemia. Phil: 2. 10
Obiá: 5. 3. 13.

CZYSTOSC Pánieńſka y bezieńſka
ſacnteyſa niſi maieńſka: Mát: 19. 12.
y 22. 30. 1 Kor: 7. 25. 32. 34. 38. Obiá:
14. 4. K te rádzá ludſtom / iáko doſkoná-
łość Ewángelićka. Mát: 19. 12. 1 Kor: 7. 25
Dáru czyſtoſci Bog nikomu nie bzoñi.
Mát: 19. 11. Chwały czyſtoſci. Mát:
19. 12. y 22. 30. y 25. 1. Luć: 1. 27. y 20. 34.
Dzie: 21. 9. 1 Kor: 7. 25. 2 Kor: 6. 5.
y 11. 2. Obiá: 14. 4.

D.

DAR. Dáry ſwe Pan Bog hoynieró-
wáte. Rzym: 11. 36. 1 Kor: 4. 7. Eph: 4. 7

Ják: 1. 16. Lecy nie tednáko wſytkim.
Mát: 25. 14. 1 Kor: 7. 7. y 12. 7. Ephes:
4. 11. Ktorych dobrze wypáć potrzebá.
Mát: 25. 16. Luć: 12. 48. y 19. 12. 1 Piotr:
4. 10. Dáry koſcielne ktore nieſuſzne.
Mát: 7. 11. Dáry duchowne koſciół
pierwſzego. 1 Kor: 14. 2.

DAVVACEK Chriſtus kádemu pro-
ſacemu. Luć: 6. 30. 38. Lepſey teſt dá-
wáć niſi brać. Dzie: 20. 35.

DAVIDOVYM Synem názwán
Pan Chriſtus. Mát: 15. 22. y 22. 45. Mát:
12. 35. Dzie: 2. 25. 2 Tim: 2. 8. Obiá: 5. 5.

DENARIVS co wázy. Mát: 18. 28.

DIAKONOVVIE ſtudzy ſtolu Bo-
żego / y ludſkiego: ſtudzy Sákrámentow
y ſłowá Bożego / obzáñi. Dzie: 6. 3.
Jácy máia być ná ten vřzad obieráni.
1 Tim: 3. 8.

DIANA Bogini Epheska. Dzie: 19. 24
Koſciół tey koſtowny. táñſe.

DIONISIVS Areopágitá ná Chre-
ſciáñſka wiáre náwrocony. Dzie: 17. 34
Piſmá tego dáia ſwiádecztwo Kátholi-
ckey wierze. táñſe. DYSPVTOVVAC
ſ heretyki Páwel záfázuje. Tit: 3. 10.

DOKTOROVVIE Żydowſcy kto-
rzy. Mát: 2. 4. y 23. 2.

DOSYCV CZYNIE NIE ábo go-
dne owoce pokuty. Mát: 3. 8. Luć: 3. 8.
10. y 10. 13.

DOSVVIADCZAC ábo probowáć
kto má ábo czego. 2 Theſ: 5. 20. Czego
inſ probowáć nie potrzebá. táñſe. Do-
ſwiádeczáñie ſámego ſiebie / iákie má być
przedwyzwáñie ſ. Sákrámentu. 1 Kor: 11. 28

DOTYKANIE nábożne rzeczy ſwie-
tych. Mát: 5. 23.

DRACHMA wiele wáżyſá. Mát: 17
24. Luć: 15. 8.

DRZEVO dobre y szezowocu po-
znaci. Mat: 7. 17. y 12. 33. Luk: 6. 43.
Sze dobrego / a dobrego owocu dac nie
moze. Mat: 7. 18. Luk: 6. 43. Niepozy-
teczne bedzie wyriete y w ogien wzucio-
ne. Mat: 3. 10. y 7. 19. Luk: 13. 9. Jan 15. 2

DVCH SVVIETY wiernym obie-
cany. Mat: 3. 11. Jan: 7. 39. y 14. 16.
26. y 15. 26. y 16. 7. Zeslany. Dzie: 2. 1.
Dan jest namiastkom Apostolskim. Jan
14. 16. Duch prawdy dany przelozonym
Koscielnym. Jan 16. 13. Duch s. rozmia-
cie dany. Dzie: 2. 4. Jest Panem. 2 Kor:
3. 17. X Bogiem. Dzie: 5. 4. 1 Kor: 2. 12
X od Syna pochodzi. Jan 15. 26. X jest
duchem Chrystusowym. Rzym: 8. 9. Gal:
4. 6. 1 Piotr 1. 11. Jako sie przyczyna
za nami. Rzym: 8. 26. Jako nauczca o
wiatare poimanych. Luk: 12. 12. Dowcu
puludzkiego niebroni. Luk: 1. 3. Duch
prawdy po czym poznac mamy. 1 Jan 4.
6. Mieska w Kosciela na wieki. Jan 14.
16. X czy wiernych wszystkiego. Jan 14
26. X wszelkiey prawdy. Jan 16. 13.

Duchowi niekaidemu wierzye mamy.
1. Jan 4. 1. Ale doswiadczac duchow.
1 Thes: 5. 21. 1 Jan 4. 1. Duchow pro-
bowanie komu nalezy. 1 Jan 4. 1.

Duchownych zywot wiele buduje y gor-
sy. Mat: 5. 16. Duchowni od pobo-
row wolni. Mat: 17. 26. Mialali sie ba-
wie swieckimi sprawami. Luk: 12. 14. Du-
chowny iako rozsada wszystko. 1 Kor: 2. 15.

DVSZA z ydowskiego znaczy niekie-
dy calsego cslowieka. Mat: 3. 4. Dzie: 2.
43. y 3. 23. Rzym: 13. 1. 1 Piotr: 3. 20.
A niekiedy zywot abo zdrowie cslowieka.
Mat: 2. 20. y 6. 25. y 10. 39. y 16. 25.
y 20. 28. Jan: 10. 11. 15.

Dusza niesmiertelna. Mat: 10. 28.

Luk: 16. 22. Dusze nie spia ale zyja po
smierci. 1 Thes: 4. 13. Dusze niektorzych
swietych zaraz po smierci sa z Chrystusem:
a nie spia ani odpoczywaja az do dnia
sadnego. 2 Kor: 5. 8. Phil: 1. 24. Obia:
14. 13. Duszeslych y dobrych gosci sa przed
dniem sadnym. Obia: 20. 4.

DVOIOZENIA Biskupom ani
Kaplaniem byc nie moze. 1 Tim: 3. 2

DYABEL zawse szuka ludzi zarcace-
nia. Mat: 4. 3. 9. Luk: 5. 12. y 22. 31.
Dzie: 5. 3. 1 Piotr 5. 8. Dzie: 2. 10. y 20. 7.
X przemienia sie w aniola swiatlosci.
2 Kor: 11. 14.

Dyabel nie moze wiecey nad to co mu
Bog dopusci. Mat: 8. 31. Obia: 20. 7.
Jest oycem y kszazeciem swiata y wyszy-
kich niezbosnych. Mat: 4. 9. Jan 12. 31.
y 14. 30. Jest zlosnik. Mat: 13. 19. 39.
Jest mejoboyca / Flamic / y ociec Flami-
swa. Jan 8. 44. Jego panowanie przes
Chrystusa znisztone. Luk: 10. 18. Jan 12. 31
Kol: 1. 13. y 2. 15. Zyd: 12. 14. Obia: 12. 9.

Synowie Dyabelfey. Jan 8. 44. Dzie:
13. 10. 1 Jan 3. 10.

Chrystus Dyabli wyrzucal. Mat: 8. 16
31. y 9. 33. y 12. 22. y 17. 18. X Apostolo-
wie. Dzie: 5. 16. y 8. 7. y 16. 18. X zli
niektorzy dyabli wyrzucali. Mat: 7. 22.
Mat: 9. 38. Luk: 9. 49. Dzie: 19. 13.
Dyabli znali y wierzyli Chrystusa. Mat: 8
29. Mat: 3. 11. y 5. 7. Luk: 4. 41. Dzie: 19
15. Jak: 2. 19.

Czartow wyrzucanie nie zawse sie da-
ry. Mat: 17. 19. Czarci w ktorych radosi
przebywaja. Mat: 5. 12. Przec dyabel
czasem prawde mowi. Dzie: 16. 17.

DZIEN Panski dzien Niedzieln y trci
dyciey Apostolskiey. Obia: 1. 10.
Dzien Panski dzien sadny. 1 Thes: 5. 2.

2 Piot:

2 Piotr: 3. 10. Dzień gniewu. Rzym: 2. 5.
Dzień Jezu Chrystow. Phil: 1. 6. y 2. 16.
Ktorego staniemy przed stolica Chrystu-
sowa. Rzym: 14. 10. 2 Kor: 5. 10. Kiedy
dobrym odda Korone sprawiedliwości.
2 Tim: 4. 8. Dzień on y godziną nikomu
nie jest wiadoma. Mat: 24. 36. Luk: 17.
24. Dzie: 1. 7. 2. Piotr: 3. 10. Obiá: 3. 3.

E.

ELIASZ Prorok wkazał się na gorze
przy Jezuście. Mat: 17. 3. Modlitwa ier-
go skuteczna. Jak: 5. 17. Eliasz dworacz-
ki. Mat: 17. 11.

ELIMAS Czarnoksiężnik. Dzie: 13. 8.
ENOCH wierny. Jyd: 11. 5. Enoch
Eliaszem sprzeciwia się Antychrystowi.
Obiá: 11. 3.

EXORCISM y z modlitwy y z po-
sty. Mat: 17. 21.

EZAVSZ niezbożny. Rzym: 9. 13.
Jyd: 12. 16.

EVVANGELIA Chrystusowa co jest.
Mat: 1. przy tytule. Mat: 4. 23. Mat: 8.
75. Jest moc Boża ku zbawieniu każdego
mu wierzącemu. Rzym: 1. 16. Przepo-
wiedanie iey. Mat: 18. 19. Mat: 16. 15.
Jan 3. 16. y 8. 20. 1 Kor: 15. 1. 1 Tim: 1. 15.
2 Tim: 1. 8. y 2. 8.

Ewangelia przynosić wśność y bojaźń/
poście y przestrach. Mat: 5. 20. y 7. 13.
19. 23. y 8. 12. y 10. 33. y 13. 40. y 16. 27. y
18. 7. y 25. 30. Mat: 10. 25. Luk: 6. 24. y 13. 5
Jan 15. 16. Rzym: 18. y 2. 5. y 6. 23. y 11. 22.
Gal: 5. 24. Phil: 2. 12. Jyd: 10. 26. Jak: 4.
9. 1 Piotr 4. 18. Jud: 1. 5. Która E-
wangelia jest przepowiedziana po wśsem
wściecie. Mat: 24. 14. Ewangelia wzy-
wa wierzyc y czynić. Dzie: 8. 38. Ewange-
lia Która jest prawdziwa. Gal: 1. 8. E-
wangelia opowiadacemu winni słuchać

czy potrzeb dodawać. Mat: 10. 9. Gal: 6.
6. 1 Tim: 5. 17. 2 Tim: 2. 6.

EVVANGELIKOVVIE nowi są
fałszerze Ewangelij S. Mat: 3. 1. Sa-
klamcy. 1 Jan 2. 4. Są przekleci. Gal: 1.
8. Przynosi Ewangelia nowa / przeciw-
na Apostolskiej. Gal: 1. 8. Rzym: 16. 17.
Pawła S. opak naskładuje. Gal: 2. 2.
Dusza w trup / a piekło w grob przemie-
nia. Dzie: 2. 27. Ewangelik a Heretyk
jedno. Dzie: 11. 26. pátz Heretyk.

EVVANGELISTOVVIE dwá z A-
postolow / a dwá z uczniow przedni-
szych Apostolow. list 124. Rozność ich.
list 300. Ewangelistá pod czas znaczy
kázmodziete. Dzie: 21. 9. Csterzy Ewán-
gelistowie w czworgu zwierząt figuro-
wani. list 300. Obiá: 4. 6.

EXEKVTOROVVIE praw nie spra-
wiedliwych nie mają wymowki. Mat: 27.
24.

F.

FALSZERSTVVA heretykow.
pátz heretycy / Ewangelikowie / Kálwi-
nitowie / Budny / Czechowic. y w Przed-
mowie.

FALSZYVVI Chrystusowie. Mat: 24.
24. Mat: 13. 6.

Fałszywi Prorocy. Mat: 24. 11. 24.
Mat: 14. 22. 2 Kor: 2. 17. Których się
Christus strzedz kaze. Mat: 7. 15. X Pá-
wel S. Rzym: 16. 18.

Fałszywi bracia. 2 Kor: 11. 26. Gal: 2. 4.
Fałszywi świadkowie y świadectwa
przeciwko Chrystusowi. Mat: 26. 59. 60.
Mat: 14. 56. 57. X Pawłowi. Dzie: 6. 13.

FELIX Stárosta. Dzie: 24. 22.

FESTVS Stárosta. Dzie: 25. 1.

FIGA niepożyteczna. Luk: 13. 6. Prze-
kleta od Chrystusa. Mat: 21. 19.

FORTKA iſtaſna iſta. Luſ: 13. 24.

G.

GABRIEL Anioł wkaſał ſie ſácháſ
ciaſzowi. Luſ: 1. 11. X Mártiey Pánnte.
Luſ: 1. 26.

GAIVS oſtrzyſzony od Páwła. 1 Kor: 14.
Goſpodarz Páwlow. Rzym: 16. 23.

GALILEA przyimie Chriſtuſá. Jan
4. 45. W niej poczyna Chriſtuſ káſáć.
Mát: 4. 12. Dſie: 10. 37.

GAMALIEL máſbiegły w ſákonie.
Dſie: 15. 24. y 22. 3.

GADKI ábo dyſputácye niepożyte-
czne/ſtórych ſie ſtrzedz mamy. Mát: 24.
3. Jan 6. 52. y 21. 21. Dſie: 1. 6. 1 Tim:
1. 4. y 6. 3. 2 Tim: 2. 16. Tit: 3. 9.

GARDZACY Koſciółem y przelo-
nymi tego/ſámyim Bogiem gárdzi. Luſ:
10. 16. 2 Theſ: 4. 8.

GLOVVA Koſciółá teſt Pan Chri-
ſtuſ. Eph: 1. 22. y 4. 15. y 5. 23. Kol: 1.
18. y 2. 19. Wſáſáſie y Piotr y porómkowie
tego/ſa teſ głoſſa Koſciółá Chriſtuſowe-
go. Támſe. pátrſz Piotr. Głóſſá Chri-
ſtuſowá Bog. 1 Kor: 11. 3. Chriſtuſ gło-
wá wſelkiey zwiérſhnoſci. Kol: 2. 10.
X Káſádego meſá. 1 Kor: 11. 3. X máſz gło-
wá ſeintina. támſe. Eph: 5. 23. Przetoſ
máſz głoſſy náſkrywáć nie má. 1 Kor: 11.
7. Ale niewiáſtá głoſſe náſkrywáć má.
1 Kor: 11. 6. Chriſtuſ nie miał góſte gło-
ſſy ſkłonić. Mát: 8. 20. Luſ: 9. 58.

GNIEVV teſt wcynek áleſſny. Gál:
5. 20. Teſt báſzo ſſodliwy. Mát: 5. 22.
1 Jan 2. 11. y 3. 15. Przetoſ ſie go ſtrzedz
potrzebá: Rzym: 12. 19. Eph: 4. 26. 31.
Kol: 3. 8. Tit: 1. 7. Jáſ: 1. 19.

GODNY. Pan Bog náſ godnymi
czynt. Kol: 1. 12. Ludſie ſſáſia ſie nie-
bá godni. 2 Theſ: 1. 5.

GODZINY v ſydw iſte były.
Mát: 27. 45. Goſziny modlitwy. Dſie:
3. 1. y 10. 9. GORACY, zimny y oſty
ſtóry. Obiá: 5. 16.

GOG y MAGOG co známionuie.
Obiá: 20. 7.

GORSZYC niſzego nie mamy.
Mát: 17. 27. Rzym: 14. 1. 1 Kor: 8. y 10.
32. 2 Kor: 6. 3. 1 Theſ: 5. 22. Goſſacych
ſſaránie. Mát: 18. 6. Mát: 9. 42. Luſ: 17. 1
Goſſacych náſ oddálenie. Mát: 18. 8.

GOSCINNOſC, to teſt przyimo-
wánie podroſznych y vbogich do domu
ſwego/toſkáſána y ſálecona. Luſ: 14. 13.
Rzym: 12. 13. 1 Tim: 3. 2. ſydw: 13. 2. 1 Pío:
4. 9. Záplátá iey. Mát: 25. 25. Przykádny
iey. Luſ: 10. 38. y 19. 5. Dſie: 16. 15. y 28. 6.

GRZECH. Porzatek grzechu. Rzym:
5. 12. Grzech pierworodny. Rzym: 3. 9. 23.
y 5. 12. 17. Skutki tego. Rzym: 5. 12. 17.
y 6. 23. y 7. 13. 17. y 8. 11. 13. 17. Gál: 5. 17.
Eph: 2. 3. Bywa iſláſſon przez Chri-
ſtuſá. Jan 1. 29. Rzym: 3. 23. 24. y 5. 9. 15.
17. 18. 19. y 6. 3. y 7. 24. y 8. 1. 2. Gál: 3. 22.
Eph: 2. 5.

Grzechy teſdne ſmiertelne/á drugie po-
wſednie. Mát: 5. 23. Rzym: 1. 32. 1 Jan
1. 8. Nie káſády grzech teſt ſmiertelny.
Jáſ: 1. 15.

Grzechy ceterzy o pomſte woláſiace do
niebá. Jáſ: 5. 4. Grzech przeciw przy-
rodzeniu. Rzym: 1. 27. 1 Kor: 6. 10.
1 Tim: 1. 10. Grzech ná ſmierć ábo
do ſmierci ſtóry. 1 Jan 5. 16.

Grzech przeciw Duchowi S. Mát: 12.
31. ſydw: 10. 26. 1 Jan 5. 16.

Grzech nie przyimácych práwyh ká-
ſſodnieciow. Mát: 10. 14. Luſ: 10. 16.

Grzechow Bog nie teſt przyſcyna. Rzy:
1. 24. Jáſ: 1. 15. Ale ſátan. Mát: 13. 39.

X wola

A wola cſłowieſza. *Mát: 4. 12.*

Grzechy ſam Bog odpuſzcza właſnia
moca ſwoia. *Mát: 9. 2. Már: 2. 5. Łuť:
5. 20. y 7. 48. Ale y káplan odpuſzcza
grzechy moca Boſza. Már: 9. 5. 8. y 18. 18.
Mát: 2. 10. Jan 11. 44.*

Chriſtus przez Duchá ſwego dáie moc
kápłanom grzechow odpuſzczania. Jan
20. 22. Chriſtus y teraz grzechy odpus-
zcza ná ziemi. *Már: 2. 10. Przez ſługi ſwe.
Łuť: 5. 24.*

Grzechy nieſktore ná onym ſwiece by-
wáia odpuſzczane. *Mát: 12. 32. Már: 3. 29.*

Grzechow odpuſzczenie nie ieſt zámie-
żone. *Mát: 18. 22. Grzechy rozmaície
bywáia odpuſzczane we krwi Chriſtuſo-
wey. 1 Jan 1. 7. Grzech ktory kto czy-
ni przeciw woley ſwoiey / grzechem nie
ieſt. Rzym: 7. 19.*

Grzech zá grzechem idzie. *Łuť: 3. 20.
Grzeſzacy w tednym iáko ieſt winien w
ſzytkiego. Jáť: 2. 10. Grzechy iáko Bog
kátrywa y nie poczyta ich. Rzym: 4. 7.
Grzech ieſt przyczyna chorob y wſzytkie-
go złego. Jan 5. 14. Grzechow mniej-
ſzych czáſem dopuſzczáia dla wyprawnienia
wielſzych. Már: 10. 4.*

Grzech; niewiádomoſci. *Łuť: 23. 34.
Jan 9. 41. y 15. 24. Dſie: 3. 17. 1 Tim: 1.
17. Grzech vmyſlny y ze złoſci. Már: 28.
3. Jan 11. 49 Dſie: 4. 18. Żyd: 6. 5. y 10. 26.*

Grzech nie tylko nie bywa poczytány
ale prawdziwie bywa odpuſzczány / y du-
ſzá omyta y oczyszczona. *Dſie: 2. 38. 1 Kor:
6. 11. 2 Piotr 1. 9. 1 Jan 1. 9.*

GVVIAZDA ktora ſpáda z niebá
ſátan ábo rácey Luter. *Obiá: 9. 1.*

GVVIAZDARSKA náuka ktora w
piſmie potępiona. *Mát: 2. 2. Dſie: 19. 19.*

H.

H A E R E T Y K. Heretyki Bog dopu-
ſzcza dla doſwiádeczenia wiernych. 1 Kor:
11. 19. Heretycy powſtawáli ſtoro od
czáſow Apoſtołſkich. 1 Tim: 1. 20. 2 Tim:
2. 18. 1 Jan 2. 8. 2 Jan 7. Dſie: 2. 15.
Heretycy je teſz mieli być czáſow náſzych
ieſt opowiedziano. *Mát: 24. 5. 24. Jan 5.
43. 1 Tim: 4. 1. 2. Tim: 3. 1. 2. Piotr 2. 1. y 3. 3.
Jud: 18. Ato ieſt Heretykiem. Tit: 3. 10.
Znáti y właſnoſci ich. Már: 7. 15. Dſie:
15. 24. y 20. 29. Rzym: 16. 17. 1 Tim: 1.
3. y 4. 1. Obiá: 9. 7. Przedſtawienie ich.
Rzym: 16. 18.*

Heretyckie obyczáie.

ſaſzna text piſmá *S. Már: 10. 2.
Dſie: 1. 14. y 2. 27. y 8. 33. 2 Kor: 4. 2.
Przydawáia do ſłowá Boſzego. Jan: 18.
14. A Doſktory nád piſmo ſ. przekládáia.
Jan 1. 18. 14. 1 Kor: 10. 9. Sódzady ich
w piſmá náciągániu. Łuť: 6. 13.*

Bluznierſtwá ich Pháryzayſkim podo-
bne. *Mát: 9. 34. y 10. 25. y 12. 24. y 13. 55.
Bluznierſtwá ich Pan do czáſu cierpi.
Mát: 27. 40. Már: 15. 32. Bluznia ciá-
lo Páńſkie mowiac je nie nie pomaga.
Jan 6. 67. Czego niewiedza to bluznia.
Jud: 10.*

Piſmá wzywáia przeciw Koſciółowi / iá-
ko ſátan przeciw Chriſtuſowi. *Mát: 4.
6. Łuť: 4. 10. Pſuta piſmo Boſie. Jan 1. 1.
Jan 3. 5. Czemu piſmá nie rozumieſia.
Mát: 4. 11. Łuť: 6. 5. Nie náia piſmá
ani mocy Boſzey. Már: 12. 24.*

Chriſtuſá po kaćtech wſkázáia. *Mát: 1.
13. 21. Łuť: 17. 23. Heretyckie puſzcze y
ſbory tájemne. Már: 24. 27.*

Równáſia ſie Pánu Chriſtuſowi. *Mát:
21. 23. y 24. 25. Sárdoſć ich. 2 Tim: 3. 2.
Stolica Rzymſka zwáli ſtolica zaráżenia /*

y Biſkupy

y Biſkupy Kátholickie równali; Pháry-
zeuſámi. Mát: 23. 3.

Nieſtátek ich: Mát: 3. 24. Nieſtátek
ich. 2 Kor: 1. 18. V heretykow tyle Mi-
ſtrów iſte Miniſtrów. Mát: 23. 8. Eph:
4. 5. Heretycy iákie woznie czynia. Mát:
23. 15.

Heretycy ſa bráćia Judaſzowi. Mát:
26. 8. Sa Kálmowie. Jud: 11. Sa iá-
ko wáły/ y piány morſkie. Jud: 13. Sa
iáko gwiaſzdy obſedne. Jud: 13. Sa o-
derwáſnicy y odſtepnicy. Jud: 19. Stro-
ſy nád káty/ ſuſienke Páńſka nieſyta ro-
zywáia. Jan 19. 23. Sa duſzoboycy.
Jan 8. 44. Sa Sádouceuſámi. Dnie:
23. 4. Pháryzeuſom podobni. Luk: 7.
49. Nád Symoná czárnokáſieſniká gor-
ſy. Dnie: 8. 24. Biádá Heretykom.
Luk: 6. 26. Droge áciela Antychriſtowi.
Mát: 13. 14. Nie wierza cudom Swie-
tych/iáko Uriani y Pogáni. Jan 14. 12.
Nie od Chriſtuſá ále od miſtrów ſwych
názwíſká niewáia. 1 Kor: 1. 12. Ob: 2. 6.

Káſa nie bedac poſámi. Rzym: 10. 15.
Zápálczywoſć ich przećiw Kátholikom.
Dnie: 17. 5. Slepotá ich wietſza niſzy-
dowſka. 2 Kor: 3. 15. Szaleſiſtwo ich w
odmieniániu ſtárożytney wiáry. Gál: 3. 1.

Gorſza ſie; Chriſtuſá. Mát: 6. 3. Do-
my Boſe w iáſtſinie zboyce obracáia.
Mát: 11. 12. Nie oddáia Bogu co teſt
Bożego. Mát: 12. 17.

Sámi ſie w przyſimowániu káſag á. nie
zgadzáia. Jáſ: 2. 14. Grecki text goſcie
teſt przećiwko nim/odzucáia. 1 Tim: 3. 16.

Nienawidzi ich Bog y wierni iego.
Obiá: 2. 6. Ich nábożeńſtwa iáko y wy-
máſta czártowſkiego Chriſtus nie przy-
mule. Mát: 3. 11.

Heretykom choć cudá czyniacym wie-

ryć nie mamy. Mát: 13. 22. Gál: 1. 8
Jákie cudá Heretycy czynić mogą.
Mát: 9. 38.

Kátholikom báſwóchwałſtwo nie ſu-
ſnie przypíſuia. Dnie: 14. 12. Dekretow
S. Konciliow nie przyſimua. Dnie: 15. 31.
Wolnoſć máia ſáſtne ſloſć. 1 Piotr 2.
16. Anná S. ie potepia. Luk: 2. 36.
Czáſem ſa wymownieyſzy niſli Kátholi-
cy. 2 Kor: 11. 6. Nie beda zbáwient.
1 Piotr 4. 18. Káplany w nienawie-
ſci przywodza. Luk: 1. 46. Poſoy Chriſtuſ
ſow tárkáia. Jan 14. 27. Wymáſáli; Ká-
lendarzow ſwieto w niebo wzietia Pá-
ny Máriej. Dnie: 5. 14.

Máia być do koſciola przypadáni.
Luk: 14. 23. Ná wáſce przyſimua.
Dnie: 9. 4. X káſáni. Gál: 5. 11.

Stzedz ſie ich potrzeba. Mát: 7. 15. y
18. 17. Rzym: 16. 17. 2 Tim: 2. 17. y 3. 5.
Tit: 3. 10. 2 Theſ: 3. 14. 2 Jan 10.
Z nimi ſie obcowáć nie godzi w iádných
ſpráwách religiey. 2 Kor: 1. 18. 2 Jan 6.

Dopuszczáiaci im zwodzić/beda káſá-
ni. Obiá: 2. 20. Obróná przećiwko im.
Rzym: 16. 19. Heretyctwá przez dlugo-
trwáć nie mogą. Mát: 12. 25. Herety-
kámi ſa y poſtrzednicy ábo neutrales.
Mátth: 12. 30.

HEBREOVVIE ktozy byli. liſt 751.

HEROD Aſcalonita pobit dſiatki.

Mátth: 2. 16.

Herod Antipás ſyn Herodow Tetrár-
chá Gálileiej. Luk: 3. 1. Sábil Janá Kri-
ſciela. Mát: 14. 9. Herod; Pilatem po-
ſednáli ſie ſintercia Chriſtuſowa. Luk: 23.
12. Dnie: 4. 27. Herod Jáſubá áciac
daſ. Dnie: 2. 2. Kobacy goſtedli. Dnie: 12. 23.

HOSANNA co mńacy y czemu ſe we
Mſy powtarzáia. Mát: 21. 9. Mát: 21. 9.

H Y M E N A E.

HYMENA EVS fałszywy Apostoł.
2 Tim : 2. 17. I.

IAKOB Pátryarchá od Boga vmi-
łowány. Rzym : 9. 13. 3 ktorego poſło-
wańaſcie Pátryarchow. Dzie : 7. 8. Ato-
ry ſynom ſwoym vmieteráac blogoſławil.
Dyd : 11. 21.

IAKVB Żebedenſzow/brát Janow.
Mát : 4. 21. y 10. 2. Ściety od Herodá.
Dzie : 12. 2.

IAKVB Alphenſzow. Máth : 10. 3.
Brát Páński. Gál : 1. 19. Biſkup Kie-
toſolimſki. Dzie : 12. 17. Vſazał mu ſie
Chriſt^{us} po ſmartwychwſtániu. 1 Kor : 15. 7

I A L M V Z N A iáko ma być czyniona.
Mát : 6. 3. y 19. 21. 2 Kor : 9. Eph : 4. 28.
Komu ma być czyniona. Luť : 14. 13. Gál :
6. 10. 1 Kor : 16. 1.

Jálmuzny ſkutki y pożytki. Mát : 10.
42. y 19. 21. y 25. 35. Luť : 11. 41. y 12. 21. y 16. 9.
Dzie : 10. 1. Dyd : 13. 16.

Jálmuzny ktore ſa Bogu wdzięczney
ſe. Luť : 21. 4. Wietſze jálmuzny/ wiet-
ſza ſaſtuge y zapláte máia. 2 Kor : 9. 1.

Jálmuzny ſa Pánu Bogu wdzięczne.
Phil : 4. 18. Ludziom y po ſmierci ſa po-
mocne. Luť : 16. 9. Dzie : 9. 36. 39. Já-
lmuzny hojne przykłádem Zacheuſá má-
ia być czynione. Luť : 19. 8. 2 Kor : 9. 6.
Inſza ieſt jálmuzná á inſze wrocenie cu-
dzego. Luť : 19. 8.

I A N K R Z C I C I E L ſyn Zácháryá-
ſow. Poceíte y národzenie tego. Luť : 1.
13. 57. Ná puſzczy mieſzkanie. Luť : 1. 80.
Opowiada przyſcie Meſſiaſzow y kſz-
ná puſzczy. Mát : 3. 1. Mát : 1. 4. 5. Jan
1. 23. y 3. 23. 26. Wdziecie tego z ſięſci
wielbádowney / á portáwy ſáráſnica y
miod leſny. Mát : 1. 6. Wnieſiał áby
go miano zá wietſzego miſi był. Jan 1.

19. 20. 26. y 3. 25. Poſtał vczmie do Chri-
ſuſá. Mát : 11. 2. Ściety był. Mát : 4. 8.
Názwán Eliáſzem. Málách : 4. 5. Mát :
11. 14. y 17. 10. Luť : 1. 17. Był przodkiem
mnichow y puſtelnikow. Mát : 3. 1.

I A N E V V A N G E L I S T A ſyn Żebe-
denſzow od Chriſtuſá wezwány. Mát : 4.
22. 2 oſobliwie vmiłowány. Jan 13. 23.
y 19. 26. y 20. 2. y 21. 7. 20. Dla pántei-
ſtwá ie^o. Jan 19. 27. liſt 299. Piſał co wi-
dział. Jan 19. 35. y 21. 24. 1 Jan 1. 1. Pi-
ſał Ewángelia przećw Ebionit^o liſt 299.

Jan Máreł pomocnik y towarzysze Pá-
włow : Dzie : 13. 5. 13. y 15. 37.

I A R Z M O Chriſtuſowó wdzięczney
lekkie. Mát : 11. 30. Przetoż ie wierni no-
ſić máia. Mát : 11. 29. 23 niewiernymi
w drugim táżymie nieciágnáć. 2 Kor : 6. 14.

I E R V Z A L E M ſie miſkie. Gál : 4. 21.
Chriſtuſ ie ſtrofáte y vpadeł tego opo-
wiedá. Mát : 23. 37. Luť : 19. 43. 44.

I E R V Z A L E M niebieſkie wzgórze.
Gál : 4. 26. Dyd : 12. 22. Nowe. Obiá : 3.
12. Świete. 21. 2. 10.

I E S V S Zbáwiciel. Mát : 1. 21. Luť :
2. 11. Táſ názwány od Aniołá. Luť : 2. 21.
Od Joſephá. Mát : 1. 21. 2 od Mári-
ey Páunny. Luť : 1. 31. Jáko go teraz z ſo-
ba mamy á iáko nie. Mát : 26. 11. Mát :
14. 7. Ceſárze ſobie ſzholdowál. Dzie : 25.
19. Wybáwił lud z Egiptu. Iud : 5.
pátry Chriſtuſ.

I E Z Y K ma być hánowan od ſlego.
Eph : 4. 25. y 5. 3. Kol : 3. 8. 1 Piotr 3.
10. 2 od ſłow ſbytnich. Mát : 5. 37. 2
od proznych. Mát : 12. 36. Jezyf ácz má-
ly czonek / ále wtela ſlego y dobrego mo-
że być przyczyyna. Táſ : 3. 5. 6. 8.

I M I E. Imioná iákie dzieciom máia
być dawáne. Luť : 1. 63.

31^{ty} lip
30^{ty} lip

IOHANNA ióná Chufeſgo Chriſtu.
ſa náſláduie. Luť : 8. 3.

IOSEPH maſz Mártcy. Luť : 1. 27.
Przez Márttheuſz narod tego opiſute.
Mát : 1. 16. Nie był właſnym oycem Pá
ná Jeſufowym. Mát : 2. 20. 21.

Joſeph z Artimáhtey. Mát : 27. 57.
Jan 19. 38.

Joſeph ſyn Jákobow od brátcy do
Egiptu przedány. Dzie : 7. 9. Umiera
tac Koſciſwe do ſtemie obiecaney prze
nieſie Kaſa. Żyd : 11. 32.

IVDA SZ Iſkariot Apoſtol. Mát :
10. 4. Jákuie máſci wplaney ná Chriſtuſá.
Jan 12. 4. Iſzłodzieiem był. Jan 12. 6.
Jeſuſá záprzedal y wydal. Mát : 26. 14.
15. 48. Jan 18. 3. Wedlug proroctwá.
Pſalm 40. 10. y 10. 8. Jan 6. 70. y 12. 4.
y 13. 21. Obieſil ſie. Mát : 27. 5. Dzie : 1. 18.

Judaſz Gálileyczyſz roſpedzony z ſwe
mi. Dzie : 5. 37.

Judaſz y Syláſ z Páwlem y Bárnáſ
baſſepoſláni do Antyochyey. Dzie : 15. 22. 27.

IZAIASZ widział Chriſtá Páná w
máieſtacie ná wyſokiey ſtolicy ſiedzącey
go. Jan 12. 41.

IZRAEL. pátrz Żyd.

K.

KACERSTVVA czemu Bog dopu
ſzcza. Obiá : 2. 1. Przyczyny ich. 1 Kor :
11. 19. Droga do Kácerſtwá yzworniepo
bożny. 1 Tim : 1. 17. Kácerſtwá poſled
powſtawáia. Mát : 13. 25. Aſa niemożá
le. 2 Tim : 3. 9. Kácerſcy maczenicy nie
błogoſławieni. Mát : 5. 10.

KACERZ. pátrz Heretyk.

KAI PHASZ Arcybáplan dáie ráde
przećiw Chriſtuſowi. Jan 11. 49. y 18. 14.
Chriſtuſá probuje. Mát : 26. 62. Apo
ſtolom zákázuie aby nie Kaſáli. Dzie : 4. 18.

KAIN pierwſzy ſyn Adámow zábil
brátrá Áblá. 1 Jan 3. 12. Jud : 11.

KALVVIN. Błumieſtwo tego / żeby
meká Chriſtuſowá nie byłá doſtáteczná
á iſ Chriſtuſ ná kryzu cierpiał meſi ludſi
porepionych. Mát : 27. 46. Błumie
ſtwo tego przećiw ſwietym. Luť : 16. 28.
Błum Bogá / czyniac go przyczyna grze
chow. Rzym : 1. 26. Błumieſtwo ie / ſe
by Chriſtuſ nie ſobie nie záſłużył. Phiz. 9.

KALVVINISTOVVIE fałſzerſe piſmá ſ.
Luť : 3. 36. Działkó nieoſkrzeſzonych i bawie
nie z Pelágiány obiecuta. Jan 3. 5. Rzym :
5. 12. Lecz ſynowie ſwietych nie rodza ſie
ſwietymi. Rzym : 9. 13. 1 Kor : 7. 14.
Wyſkry ich / ſe Chriſtuſ nie wſzedł zámi
entonymi drzewiámi. Jan 20. 19. Bł
umieſtwo iſchpřećiw Chriſtuſowi. Żyd : 5. 7

KANANEYSKA niewiaſta. Mát : 15. 22.

KAPHARNAVM miáſto Gáliley
ſkie w ktorym Jeſuſ poczał Kaſá. Mát :
4. 17. Luť : 4. 31. Wzdróvil tám ſuge
ſtnikowego. Mát : 8. 13. Názwáne
miáſtem tego. Mát : 9. 1. Vpadek tego
opowiedziány. Mát : 11. 23. Luť : 10. 15.

KAPLANI wyſłádáczé zákonu y pi
ſmá ſ. Mát : 2. 11. Záſáſtze ſ. Sá
krámentow. Mát : 8. 6. Náſtapili ná
mieſce 70. wczniow Pániſtych. Luť : 10. 1.
Świeca ie z modlitwa. Luť : 6. 12. Kto
imi gárdzi / ten Chriſtuſem gárdzi. Luť :
10. 16. Prawdziwie grzechy odpuſzczáia.
Mát : 8. 4. Bog przez nie grzechy odpu
ſzcza. Luť : 17. 14. Sákráment Káplán
ſtwá ná oſtátniey wieczery wſtáwiony.
Luť : 22. 19. A przez to wſłádánie po
dawány. Dzie : 13. 3. Káplanow ſwie
cente ieſt Sákráment. Dzie : 14. 22. 1 Tim :
4. 14. Pán Káplánom Kaſal oſtárowáć.
Luť : 22. 19. Káplani nowego teſtámentu

pod Chri

Pod Chryſtusem. Żyd: 7. 23. Chryſtus káplanem ná wieki przez ofiárę Miſey S. Żyd: 7. 21.

Káplánſtwo zaſonu ſtárego nie odzucone ále odmiénione. Żyd: 7. 12. Káplánſtwo nowego zaſonu wietſze ma przywileje niſiſi ono ſtáre. Mát: 15. 11. Dáćnoſć ſtánu Káplánſkiego. Jan 20. 21. 1 Kor: 3. 9. Móc Káplánſka wietſza teſt niſiſi Krolewſka y niſiſi ánielſka. Jan 20. 23. Káplánſkiego ſtánu Chryſtus nie ſtrofuje. Mát: 23. 13. Oweſem gi cziſcie wſzy. Mát: 1. 44.

Káplani od Biſkupow róſni. Dzie: 14. 22. Stánowią te Biſkupi á nie ludzie ſwiſcecy. Tit: 1. 5. Ciemu pierwey zwáſni Preſbyteri. Dzie: 14. 22. Sa poſtrze dnikámi. 2 Kor: 5. 20. Káplani ſon mieć nie máia. 1 Kor: 7. 5. 2 Tim: 2. 4. Káplani duchowni wſzyſcy Chreſciánie. 1 Piotr 2. 5. Obiá: 11. 6. y 5. 10.

KARANIE y Kárnoſć. Bog Krolewſkie / te teſz Karze. Żyd: 12. 6. Żeby ſ wiáſzem ſadzeni nie byli. 1 Kor: 11. 32. Bog niektorých Karze ná przeſtroge innych. Luk: 13. 2.

Karánte bráterskie przeciw vpádłym. Mát: 18. 15.

Kárnoſć Koſcielna. 2 Kor: 13. 10. pátrz Klatwá.

KATHOLICY weſa wſzytkie narody. Mát: 28. 19. Kſa prawdziwi chwalcy Boży. Mát: 4. 23. Przyimnia defreſná S. Koncyljow. Dzie: 15. 31. Nic nie przeſza ſlącáſiac Bogá ſ stworzeniem. Dzie: 15. 28. Kátholiké ſlad názwány. Dzie: 11. 26.

KAZNODZIEIA. pátrz Biſkup / Káplan / Páſters.

KAZANIE y rozmowy máia być ieſ

zyſciem poſpolitym w Koſcióle. 1 Korn: 14. 9. KIELICH Káwie ſwoiey Pan trzy mal y wylewał ná wieczery. Mát: 26. 28. pátrz Ciáło Páńſkie.

KLAMSTVO. Jan 8. 44. Dzie: 5. 4. 8. Ephe: 4. 25. Kol: 3. 9.

KLATVVA od Chryſtuſa poſtánowiona y przykázana. Mát: 16. 19. y 18. 5. 18. Mát: 9. 42. Jan 20. 23. Klatwá ná wietſze ſkaránie. Mát: 18. 17. Przykád klatwy y Kárnoſci Koſcielney Chryſtus dáł wyrzucáſiac biczem ſ Koſciólá przedáſcace. Jan 2. 15. Klatwá bylá we wyczáu v Apoſtolow. 2 Theſ: 3. 6. 14. Tit: 3. 10. Piotr zálkl Anániáſá. Dzie: 5. 5. Páwel ſ. zálkl wſeteczniá. 1 Kor: 5. 3. Ży menauſá y Alexándrá. 1 Tim: 1. 20.

Móc zálklináſia teſt przy Biſkupiech y Páſterzách / á nie przy wſzytkim Koſcióle. 1 Kor: 5. 10. Moca Páńſka Páſterz zezálklináſia. 1 Kor: 5. 4. Zálleci bywáli od czártá operáni. 1 Kor: 5. 5. Zálletych duſze czárt oſtáda. 1 Kor: 5. 5. Zállety bywa podan Bátánowi. 1 Tim: 1. 20.

Klatwá ma być ku zbudowáníu Koſciólá y ku popráwie zálletego. 2 Theſ: 3. 14. 1 Tim: 1. 20. Aby duch tego był zbáwion. 1 Kor: 5. 4.

Klatwá Pháryzeuſow. Jan 9. 22. 34. y 12. 42. y 16. 2.

Zálklináni być máia Ktorzy w náuce álbo w życiu bárztey blaſza / á nápomnieni ntehcá ſie vpámietać. Mát: 18. 17. Rzy: 16. 17. 1 Kor: 5. 3. 2 Kor: 2. 8. 2 Theſ: 3. 14. 1 Tim: 1. 20. y 6. 5. 2 Tim: 2. 17. 21. y 3. 5. Tit: 3. 10.

ſ zálletymi obcowáć ſie nie godzi. Mát: 18. 17. 1 Kor: 5. 11. Tit: 3. 10.

KLVCZE Kroleſtwá niebieſkiego dáſne Piotrowi. Mát: 16. 19. Przez nie co

obiecany
apostolus
in 24to
apostolus

2470W 20 dane

ſie rozumie. Tamże.

KOKOSZ kuczetá pod ſkrzydłá
zgromadziáca. Mát : 23. 37.

KONCILIVM. Koncilia máta ſpo-
ry o wierze ſadzić y decydowác. Dzie: 15. 2.
Ná nich ktorzy bywáć máia. Dzie: 15. 6.
Koncilium teſt oſtátni ſedzia w watpli-
woſciách wiary. Dzie: 15. 2. Noſi ná ſo-
bie oſobe Koſciółá wſytkiego. Dzie: 15. 6.
Pierwſze powszechny Koncilium bylo w
Jeruſálem. Dzie: 15. 6. Ná nim Piotr
przodował. Dzie: 15. 7. Dekret pierwſze-
go Synodu Apoſtołſkiego. Dzie: 15. 13.
Dekrety Koncilium nie wſytkie ſednákie
Dzie: 15. 20. Ná Konciliách porządnych
Duch S. preſiduje : y wſy ich wſelákíey
prawdy. Dzie: 15. 28. Dekrety ich nie má-
ia być w watpliwóſć przywodzone. Dzie:
16. 4. Ani probowane/ábo exáminowa-
ne/chybá wmyſlen dobrym. Dzie: 17. 11.
Dekrety ich táko ſa waſne. Dzie: 21. 24.

KORNELIVS Z Rotmiſtr; náwro-
cony. Dzie: 10. 3. 44.

KORONA ywotá. Jáł: 1. 12. Obi: 2. 10.
Koroná ſpráwiedliwóſci. 2 Tim: 4. 8.
Koroná ábo wieniec niewiednacy. 1.
Piotr 5. 4.

KOSCIOL máteriálny. 1 Korm. 18.
y 14. 34.

Koſciół Hierozolimſki zburzony á Ch-
rzeſciánſki roſſerzony. Máth: 24. 2.

Koſciółow zgwałcenie Pan Bog káráć
będzie. Mát: 11. 16.

Koſciół to teſt zgromádszenie wtencnych
Mát: 16. 18. Dzie: 5. 11. Rzym: 16. 16. 23.
Koſciół má w ſobie ſie y dobrze. Mát: 3.
12. y 22. 10. y 25. 1.

Koſciół teſt ſeden/ y widomy/ wyzná-
czony przeſteden á widomy Korab Noe-
go. 1 Piotr 3. 20. Przez miáſto S. Hieru-

ſálem. Obiá: 21. 2. Przez winnice. Mát:
20. 1. Mát: 12. 1. Luć: 20. 9. Przez łód-
Luć: 5. 3. Przez niewód zámierácy do-
bre y ſie ryby. Mát: 13. 47. Przez rola.
Mát: 13. 24. Przez Koſtołſtwo Niebieſkie.
Mátth: 13. y 25.

Koſciół bładzić nie moſze. Mát: 16. 18.
y 28. 20. Luć: 22. 32. Jan 14. 16. y 16. 13.
y 17. 17. Eph: 5. 24. 1 Tim: 3. 15. 1 Jan 2. 27

Koſciół teſt oblubienicá P. Chriſtuſo-
wá. 2 Kor: 11. 2. Eph: 5. 26. Obiá: 19. 8.
Kráłó Chriſtuſowe. 1 Kor: 12. 27. Eph:
1. 22. y 4. 15. y 5. 23. Kol: 1. 5. y 2. 10.

Koſciół teſt powszechny. Mát: 13. 32.
y 24. 23. Luć: 24. 46. Nie teſt mále ſtá-
to. Luć: 12. 32. Teſt wſytkim widomy y
znátomy/ yſzáć ſie nie moſze. Mát: 5. 14.
Mát: 4. 21. Dzie: 1. 14. y 2. 47. y 9. 31. Tę-
gdy nie był áni będzie tátemny/ ábo nie-
znátomy. Rzym: 11. 14. Nie teſt ſeroki y
znátomy po wſytkim ſwóćcie. Kol: 1. 6.
Dzie: 11. 24. Jáſnoſć tego. Mát: 24. 27.
Jáko teſt vmocnieniem prawdy. 1 Tim: 3.
15. Koſciół potwierdza y wyſwiadcza
piſſino. Gál: 2. 2.

Koſciół teſt niewycieſzony. Mát: 16. 18.
Dzie: 5. 39. Wycieſza wſytkie przeſt-
noſci. Mát: 8. 26. Nigdy nie wſtánie.
Mát: 28. 20. Jan 17. 20. Nie zámſze ko-
ſcie. Mát: 4. 27. 31. 32. Kol: 1. 6. Ko-
ſnoſć Koſciółá Boſzego od Boſnie kácer-
ſkich. Máth: 7. 24.

Oprocz Kátholickiego Koſciółá nie
máſz zbáwienia. Eph: 5. 23. Odiety od
Koſciółá nie Bogu pnytemnego czynić
nie moſze. Jan 14. 4. Sam Koſciół Ká-
tholicki prawdę má/ ták w mleku/ táko y
w chlebie ſwym/ ták w náucedoſſonálych
iáko y niedoſſonálych. 1 Kor: 3. 1. Kády
ſie má poddáwać roſſádkowi Koſciółá

Boſzego.

Bożego. 1 Kor: 2. 15. Kościół Chryſtuſow prawdziwy w Dziejach poſazany / iſt 393. Kościół wypłynął z boku Pániſkiego. Jan 19. 34. W koſciółkach iako Bog mieſzka albo nie. Dzie: 7. 48. Kościół Kátholickie nie máta być heretykom poſwaláne. Máth: 22. 21.

Kościół moze Świerać / y poſty nowe wſtawować. Jan 10. 22. Kościół moze ſadać pomocy Krolow Chreſciánſkich przeciw heretykom. Dzie: 25. 11. Kościół ma moc kánonizować Świete y ſwierać ich wſtawować. Máth: 2. 16. Kościół ſa potrzebne. Dzie: 7. 48.

Kościół miáſto przełożonych Koſciółnych. Máth: 18. 17.

Kościół wiernych rodzi ſie y mnoży przy zdrowa náufe. Gál: 4. 19. 1 Kor: 4. 15. 1 Piotr 1. 23. 1 Jan 3. 9. Jáł: 1. 18. Kościół to ieſt zebranie wiernych / po winne ieſt Páſterzom ſwym / potrzeby dá wáć. Máth: 10. 10. Rzym: 15. 17. 1 Kor: 9. 7. 11. 1 Theſ: 5. 12. Aż nie ſie modlić. Dzie: 12. 5. Rzym: 15. 20. Kol: 4. 2. 2 Theſ: 3. 1. Żyd: 13. 18. Kościół á cłonki ſa prázowierci iedney głowie Chryſtuſowi y tego namiáſtkowi poddani / ták; Żydow iako y; Pogánow. Jan 10. 16. 1 Kor: 12. 12. Eph: 3. 6.

Kościół ſobie Chryſtus ſwota Krwia Kupał. Dzie: 20. 28. 1 Kor: 6. 20. y 7. 23. Eph: 2. 13. 1 Piotr: 1. 18. 1 Jan 1. 7. Dzie: 1. 5. y 5. 9.

KORBONA Skárbnica Koſciółna. Máth: 27. 6.

KROL. Krolowie w cym ſiúza Koſciółowi. Máth: 10. 18. Wſyſcy wierni ſa Krolimi y Káplannimi duchownemi. 1 Piotr: 2. 9. Obiáw: 1. 6. y 5. 10.

KROLESTVO Niebieſkie gwałt

cierpi. Máth: 11. 12. Luť: 16. 16. Gál: 5. 16. Obiáw: 2. y 3. y 21. 7.

Krolestwo Chryſtuſowe nie z tego ſwiáta. Jan 18. 36. Luť: 1. 33. 2 Piotr 1. 11. Uczniom ie ſwym dácie. Luť: 22. 29. Krolestwo Boże duchowne / wewnietrzne y wieczne / w bogim náleży. Máth: 5. 10. Luť: 6. 20. Jáł: 2. 5. Miłóſtiernym ludzicom ſgotowane. Máth: 25. 34. Szukáć go napierwey potrzebá. Máth: 6. 33. Luť: 12. 31. A proſić o nie. Máth: 6. 10. A gwałtem ſie iſnać do niego. Máth: 7. 13. y 11. 12. Luť: 13. 24.

Krolestwo Boże w nas ieſt. Luť: 17. 21. Nie ieſt w mowie ále w mocy. 1 Kor: 4. 20. Przez wiele kłopotow do niego wchodzić potrzebá. Dzie: 14. 21.

Krolestwo niebieſkie ieſt podobne ſię iacemu / ziárnu gorczycznemu / kwiáſowi / ſkárbowi / Eupcowi / niewodowi / Krolow. Máth: 13. 24. 31. 33. 44. 45. 47. y 18. 23. y 20. 1. y 22. 2. y 23. 13. y 25. 1. Máth: 4. 26. 30. Kto w nim wielki. Máth: 5. 19. y 18. 4. Kto nie wchodzi do niego. Máth: 7. 21. y 18. 3. y 19. 23. 24. Jan 3. 3. 5. 1 Kor: 6. 10. y 15. 50. Gál: 5. 21. Eph: 5. 5. Obiá: 22. 15.

Krolestwo niebieſkie Którym ſgotowane. Máth: 20. 23. ſgotowane dobrze czyniacym á nie wierzacym tylko. Máth: 7. 21. y 25. 35.

Krolestwo rozdwojone ſtać nie moze. Máth: 12. 24. Már: 3. 24. Luť: 11. 17.

KRISPVS Arcychoſniſcy wierzyl. Dzie: 18. 8. Ktorego Páwel okrzył. 1 Kor: 1. 14.

KRZEST od Chryſtuſa roſkazany. Máth: 28. 19. Már: 16. 16. Jan 3. 5. Upoſtoliowie go wcyli / y dawáli gi. Dzie: 2. 38. 42. y 8. 12. 38. y 9. 15. y 10. 47. y 16. 15. Rzym: 6. 3. 1 Kor: 1. 14.

Arzeſt zbawia. i Piotr 3. 21. Tit: 3. 5.
X ompywa grzechy. Dzie: 22. 16. Tit: 3. 5.
Odradza y odnawia cłowiek. Tit: 3. 5.
Dzielaſte. Jan 3. 5.

Arzeſt głodzi wſzystkie grzechy. Már: 16.
17. Dzie: 2. 38. Rzym: 6. 3. i Kor: 6. 11.
Eph: 6. 26. Kol: 2. 13. Tit: 3. 5.

Arztu powtórzyć abo ſie krzyć znowu
niegodzi ſie. Eph: 4. 6. 3yd: 6. 6. y 10. 26.
Toż pokazuje figurą tego / obreżanie / y
przeſcie raz tylko przez czerwone morze.
i Kor: 10. 2.

Arzeſt Janow od Chryſtuſowego ro-
żny. Már: 3. 11. Már: 1. 4. Jan 1. 25. 33.
Dzie: 1. 5. y 19. 4. Arzeſt Janow nie był
doſiadczny. Dzie: 19. 5.

Arzeſt y działom potrzebny do zbá-
wienia. Jan 3. 5. Działki krzyć potrze-
bá. Már: 11. 28. y 18. 14. 19. 13. Luć: 18. 15.
Jan 3. 5. Dzie: 2. 39. y 18. 8. i Kor: 1. 18.
y 15. 22.

Słowo krztu y krzczenia Nowokrzcze-
cy takſo przetwarzają. Már: 3. 6. Bledy
Nowowiernikow o kręcie. Máth: 3. 11.
Woda do krztu potrzebna. Már: 1. 8.
Jan 3. 5. Ceremonie krztu S. przykła-
dem Pańſkim potwierdzone. Már: 7. 34.
Jan 9. 6. Dzie: 8. 38. Chárakter abo
pieczęć krztu S. 2 Kor: 1. 22. Sam Pan
Chryſtus ieſli kogo okrzył. Jan 4. 2. Fi-
gurá krztu S. Owczaradzawká Jan 5. 2.

Arzeſt w Duchu S. y w ogniu. Máth: 3.
11. Már: 1. 8. Luć: 3. 17. Jan 1. 33. Dzie:
1. 5. y 2. 4. y 11. 15.

Arzeſt niekiedy mekzńaczy. Már: 10.
38. Luć: 12. 50. i Kor: 15. 29.

Chryſtus był okrzyzon. Már: 3. 16.
Már: 1. 9. Luć: 3. 21. X ná okrzyzone-
go ſſapil Duch S. Tamiſe. Chryſtus
krzył przez wieczie. Jan 3. 22. y 4. 2.

Cáły dom okrzyzony. i Kor: 1. 14. Dzie:
16. 15. 33. y 8. 8. y 16. 33.

Okrzycent biora D V C H A S. Dzie: 2.
38. y 19. 5. Oblóca ſie w Chryſtuſa. Gál:
3. 27. Krzycza ſie w ſińterci tego. Rzym: 6.
3. Krzycza ſie w iedno ciało. i Kor: 12. 27.

K R Z Y Z. Znák krzyża S. w dzieiſa-
dny stráſny bedzie 3ydom y Heretykom.
Már: 24. 30. Drzewo krzyża S. w wiel-
kiey wadze záwſe v Kátholikow było.
Jan 19. 11. Zegnánie krzyzem 6. Luć: 24.
50. Známie krzyża S. znák Chryſcián-
ná. Obia: 7. 3. Ná krzyżu Pańſkim trzy
przedmiejſe ieſty poſwiecone / Ktozymi y
piſmo S. teſt podáne / y ofiárá Mſhey S.
bywa ſpráwována. Jan 19. 20.

Krzyż y wáſki przychodzi ná wſzystkie
pobożnie żyjące. Már: 10. 16. y 16. 24. y
24. 9. Már: 13. 9. Luć: 14. 26. Jan 15.
20. y 16. 1. 2 Tim: 3. 12. i Piotr 4. 1. 12.

Krzyż Bog kładzie ná nas dla náſzego
pożytku. i Kor: 11. 31. 3yd: 12. 6. Obi: 19.
Przez krzyż y vtrapienie przychodzimy do
poznánia Bożego y do chwaly wieczney.
Jan 12. 25. Dzie: 14. 21. Rzym: 8. 17. 2.
Kor: 4. 17. 2 Theſ: 1. 5.

Krzyż cierpliwie y weſołym ſercem má
być noſzony. Már: 5. 10. y 10. 38. Jan
17. 33. Dzie: 5. 41. 2 Kor: 6. 2. Kol: 1.
24. Jáń: 1. 2. i Piotr 4. 12. W krzyżu y w
vtrapieniu teſt poćiehá. Már: 15. 5. 10.
Jan 16. 20. 33. Rzym: 8. 18. i Kor: 10.
13. 2 Kor: 1. 4. Przez krzyż Pan Bog nas
probuje. 2 Theſ: 1. 4. i Piotr 1. 7.

Chłubić ſie mamy w krzyżu Chryſtuſo-
wym. i Kor: 1. 23. Gál: 6. 14. 3yd: 13. 13.
Ktozy ſie krzyżem bzydzą. i Kor: 1. 18.
Phil: 3. 15. 3yd: 6. 6.

K R Z Y Z M A S. w Poſciéle od pocza-
tku wywano. Dzie: 8. 17.

K R Z Y V V D A przelożonych duchow-
nych iest Krzywdą Bożą. Dzie: 5. 4.
Krzywdę swą komu poruczać. Rzym: 2.
19. Krzywdzie wierni żadnego nie mają.
1 Kor: 6. 8. 1 Thes: 4. 6. Ale rączy sami
Krzywdę cierpieć. 1 Kor: 6. 7.
K S I E G I żywota. Phil: 4. 3. Obiaw:
3. 5. y 13. 8. y 20. 12. y 21. 27.
Księgi Żeretyckie / Czarnośkieście / y
Praktykarskie mają być palone. Dzi: 19. 19.
K S I E Z A. pątrz Biskupi y Kąplani.
K V B E K zimney wody dany w imię
Christusowe ma swą zapłatę. Mat: 10.
42. Már: 9. 41.
K V C Z K I iakie święto Żydowskie.
Jan 7. 2.

L.

L A K O M S T V V O zgánione y zaka-
żane. Mat: 6. 19. Már: 6. 36. Luś: 12. 15.
1 Kor: 6. 10. Eph: 5. 3. Kol: 3. 5. 1 Tim:
6. 9. Tit: 1. 7. Żyd: 13. 5.
Lakomstwo Judaśa oślepilo. Mat: 26.
15. W rozpacz y o śmierć przyprawilo.
Mat: 26. 3. Ananiassa y Saphire nagla
śmiercią zabiło. Dzie: 5. 1. X Symon
Czarnośkiezmą światokupstwem ospe-
cilo. Dzie: 8. 20.
Lakomstwo iest Korzeń wšego złego.
1 Tim: 6. 10. Jest y bálwochwálstwem.
Kol: 3. 5. Paweł z lakomstwa nie nie
czynił. 1 Thes: 2. 5. Żeretycy wšyrko z
lakomstwa czynia. Rzym: 16. 18. Phil: 3.
19. 2 Piotr 3. 14.
L A Z A R Z przede wroty Bogaczá le-
żący. Luś: 16. 20.
L A Z A R Z brát Marty y Márcy z
martwych wskrzeszony. Jan 11. 43. Chcie-
łgo Żydy zabić. Jan 12. 10.
L A S K A miásto przytámi. Dzie: 2. 47.
y 24. 27. y 25. 9.

Láská miásto zapłaty od Boga. Luś:
6. 33. 1 Piotr 2. 19.

Láská miásto dárú iákiego dármo dá-
nego. Eph: 4. 7. 1 Piotr: 4. 10.

Láská miásto wdzięczności y przyś-
mności. Luś: 4. 22. Ephe: 4. 29.

Láská dar Bóży nádpřyzodzony /
ktory nas Bogu wdzięcznymi czyni. Luś:
1. 28. y 2. 40. Jan 1. 15. Rzym: 1. 7. 1.

Kor: 16. 23. Gál: 5. 4. Żyd: 13. 9. Jáś: 4. 6.

Dar láski iest tátemny ktorego żaden so-
bie przypisować nie ma. 1 Kor: 4. 4. 2.

Kor: 10. 14. y 13. 15. Gál: 6. 3. Phil: 2.
12. 1 Piotr: 1. 18. 2 Piotr: 1. 10. 1 Jan 4. 1.

L I S T. Listy powszechne Apostolskie.
list 5 i 6. Przyczyny pisánts listow Apo-
stolskich. list 5 i 7. List do Rzymian cze-
mu ma pierwsze miejsce. list 19. List do

Żydow iest własny Pawła Ś. list 7 y 3.

Wierni są listem Pána Christusowym.
2 Kor: 3. 3.

L I T E R A iakó zábija. 2 Kor: 3. 6.

L O S S Y. Kiedy y iakó się ich wšywać
godni. Dzie: 1. 26.

L O T R. przykład lotrá z Pánem wi-
ścacego / do czego nam sluży / ábo nie.
Luś: 23. 43.

L V K A S Z S. Żywot tego. list 18 y 7.

Nigdyżony nie miał. Tánie. Jego re-
lique prezentsione. Tánie.

L V N A T I K co iest. Mat: 4. 24. y 17. 15.

M.

M A C H A B E Y S K I C H kštag powa-
żności. Luś: 1. 3.

M A D R O S C I Bóżej poczetek / wla-
sność / chwálá y pożytek. Luś: 21. 15.

Rzym: 11. 33. 1 Kor: 1. 17. y 2. 6. 10. y 4.
9. Kol: 2. 3. Jáś: 1. 5. y 3. 15.

Madrość prawnuwa od Boga iest.
Mat: 11. 25. Jáś: 1. 5. Mamy być ma-

dyymi w dobrym & proſtymi weſłym.
Rzym: 16. 19. A nie wlecey medrować
niż pottzebą. Rzym: 12. 3. 16. A nie być
mądrymi v ſámych ſiebie. Rzym: 11. 25.
y 12. 16. Kto ieſt mądrym ná tym ſwie-
cie / ma być głupim. 1 Kor: 3. 18. Ma-
droſć tego ſwiátá głupſtwem ieſt v Bo-
gá. 2 Kor: 3. 19.

Chriſtus ſie nam eſtał mądroſćia y ſprá-
wiedliwoſćia / á táko. 1 Kor: 1. 30.

Mądroſć ziemſka / cieſka y Dyabel-
ſka. Jáł: 3. 15. Mądroſć tego ſwiátá.
1 Kor: 1. 23. y 3. 19. y 2 Kor: 1. 12. Ma-
droſć z wyſocza táka. Jáł: 3. 17.

MAZ tedney żony y żoná tednego me-
żá / táko ſie rozumie. 1 Tim: 3. 2. y 5. 9.

MALTA wyſpá ná ktora Páwel po-
rozbiciu ofretu wyſedł. Dzie 28. 1. Gá-
dziny w niej bez tádu. Dzie: 28. 5.

MALVTCY nie ſáć proſtacy / ále po-
korni. Máł: 11. 25. Luł: 10. 21.

MALZENSTVO od Boga vſtá-
wione. Máł: 19. 4. Od Chriſtuſá po-
twierdzone. Máł: 19. 6. 9. R wczsone.
Jan 2. 2. Ieſt wielkim Sákrámentem.
Eph: 5. 32. Dáć tákſe y poſwiecenie.
1 Theſ: 4. 4. Nierozdzielne y dla cudzo-
loſtwa. Máł: 5. 32. y 19. 9. Máł: 10. 11.
Luł: 16. 10. Czemu nierozdzielne. Máł.
19. 6. Porozwodzie przećie trwa zwiá-
ſká małżeńſka. 1 Kor: 7. 11.

Małżeńſtwá ktoryzákáznia. 1 Tim: 4. 3
Nieradne małżeńſtwá Karáł Jan S. Ka-
rze y Koſciół Kátholicki. Luł: 3. 20.
Ktore małżeńſtwo wczsne & ktore nie.
dyd: 13. 4. Małżeńſtwo ma być tylko te-
dnego ziedna. Máł: 19. 5. 6.

Małżeńſtwo dla trzech przyczyn vſtá-
wione. Dla płodu. 1 Tim: 2. 15. Dla
wziárowánia ſie grzechu nieczyſtego.

1 Kor: 7. 1. 2. 5. A dla ſpolney pomocy y
poćiechy. Eph: 5. 22. 24. 25. 28. 33.
1 Piótr 3. 1. 7.

Małżeńſtwo duchowne między Bo-
giem y duſzą. Máł: 9. 15. y 22. 2. y 25. 5.
Máł: 2. 19. 2 Kor: 11. 2. Obiáł: 19. 7. y 21. 2.

MAMMONA znáczy bogáctwo.
Máth: 6. 24.

MAREK S. y żywot tego. liſt 124.
y 125. W Egipcie mnichy y mniſzki fun-
dował. Támże.

MARIA PANNA ieſt Bogárodzicá
ábo Máłká Páńſka. Luł: 1. 43.

Máłká Jeſufowá. Máł: 2. 13. Była z
domu Dawidowego z pokolenia Judos-
wego. Máł: 1. 16. Luł: 1. 36. Wáćiecy
był Joáchim. Luł: 3. 23. Nigdy meſá nie
vznáła. Máł: 1. 18. Luł: 1. 34. A miá-
lá ſlub czyſtoſci. Luł: 1. 34. Była páń-
na w porodzeniu. Máł: 1. 25. A po po-
rodzeniu. Máł: 1. 25. Luł: 25. 53. Przecia-
p. Chriſtus názywa niewiáſta. Jan 2. 4.

Mária była wſelákimi cnotá-
mi ozdobiona. Láſki pełna. Luł: 1. 28.
W wierze bogáta. Luł: 1. 38. 45. Jan 2. 5.
W nádziei obſita. Jan 2. 5. W miłóſci
doſkonála. Luł: 1. 56. y 2. 7. Jan 2. 3.
y 19. 25. Czyſta. Luł: 1. 35. Pokorna.
Luł: 1. 38. 45. Miłóſierna. Jan 2. 3.
Roſtropna. Luł: 2. 19. Skromna. Luł:
2. 48. Nábożna. Luł: 1. 46. 47. Dobro-
tliwa. Luł: 1. 40. Meżna. Jan 19. 25.
Mádra. Jan 2. 5. Vboga. Máth: 2. 11.
Luł: 2. 7. 24. Cierpliwa. Máth: 2. 13.
Luł: 2. 35. Cnotámi wſyſkie przecho-
dzáca. Luł: 1. 28. 45.

Mária pozdrowiona od Aniołá. Luł:
1. 28. Wáwiedza Helibiete. Luł: 1. 39. 46.
Jonie z Joſephem do Bethleemá. Luł: 2. 4
Viećka do Egipcu. Máł: 2. 14. Wracá

ſie do ziemi Izraelskiej. Máth : 2. 15.
 Náyduie Chriſtuſa w Koſciele. Luť : 2. 46.
 Stoí pod Krzyſem / y Janowi teſt pole-
 cona. Jan 19. 25. Mieſzka z Apoſtoły.
 Dſie : 1. 14. W niebo wſciecie ſey. Dſie : 1. 14.
 Pordziawić iá mamy. Luť : 1. 28. N
 błogoſławić. Luť : 1. 48. Zeliſbiera iá
 chwali. Luť : 1. 42. Błogoſławi iá Koſ-
 ciół Kátholicki. Luť : 11. 57. Święci
 Doktorowie chwala iá / y wyznáia ſey.
 Dſie : 1. 14. Heretycy ſey nieprzyiáciele.
 Dſie : 1. 14.

Mária nádziera náſá / weſley y Koroná.
 2. Theſ : 2. 19. Przyczynia ſie zá ludzini
 do Syná. Jan 2. 3. Mária przeź błogo-
 ſławioná. Luť : 11. 28.

MARIA Mágdáléná grzechy ſwe o-
 płaćuie. Luť : 7. 38. N odnoſi grzechow
 odpuſzczenie. Luť : 7. 48. Wybáwiona
 od ſredni Gártow / Chriſtuſa náſládu-
 ie. Luť : 8. 2. Páná pomázuie. Márt : 26.
 6. Márt : 14. 3. Jan 11. 2. y 12. 3. Stoí
 przy Chriſtuſie ná Krzyżu wimeráſacym.
 Jan 19. 24. Chriſtuſ ſie ſey napierwey
 po ſmartwychwſtániu wſzáz. Márt : 7. 9.
 Jan 20. 8. Apoſtolom ſmartwychwſtá-
 nie Pánſkie opowiada. Jan 20. 8.

MARTA Goſpodyni Páná Jeſuſo-
 wá. Luť : 10. 38. Jan 11. 27.

MATKA y bráćia Chriſtuſowi we-
 ſług iáćá. Márt : 12. 47. Máćká y bráćia
 Chriſtuſowi wedlug ducha. Máth : 12.
 49. 50.

MEDRCY trzey Krolowie. Márt : 2. 1.

MELCHISEDECH. Żyd : 6. 20.

7. 1. Ofiáry tego cemu Páwel nie wſpo-
 miná. Żyd : 5. 11.

MEZOBOYCA od początku Dya-
 bła. Jan 8. 44. N ten co má w nienawi-
 ſci bráćá ſwego. 1 Jan 3. 15.

Mezoboyſtwo ieſt wſzynek cieſny.
 Gál : 5. 21. Zakon y Chriſtuſ go zákáſu-
 ie. Márt : 5. 22. y 19. 18. Przeciwniemu le-
 kárſtwo ieſt miłość bliſniego. Rzym : 13.
 9. Mezoboycy nie mogá być dziećiami
 Kroleſtwá niebieſkiego. Gál : 5. 21. Ale
 czeſćká ich będzie w ſiárczyſzym ogniu.
 Obiá : 21. 8.

MICHAŁ Archáńioł / walczy z Dya-
 blem. Jud : 9. Obiá : 12. 7.

MIEYSCA ſwięte. Dſie : 7. 33.

MIŁOSC Boża przeciwn ludzom.
 Jan 3. 16. y 10. 15. y 13. 1. y 15. 9. y 16. 27.
 Rzym : 5. 8. Ephe : 5. 2.

Milowáć mamy Boga náde wſytko.
 Márt : 10. 37. y 22. 37. Márt : 12. 30. Luť :
 10. 27. Rzym : 8. 35. N bliſniego iáćo ſá-
 mych ſiebie. Márt : 19. 14. 22. Márt : 12. 31.
 33. Rzym : 13. 9. Jáń : 2. 8. Kto miłue
 bliſniego ten zakon wypełnił. Rzym : 13.
 8. Gál : 5. 14. 1 Tim : 1. 5.

Miłość pokrywa wielkość grzechow.
 Luť : 7. 47. 1 Piot : 4. 8. Teſt wiéſzſza
 niſi wiárá y nádziera. 1 Kor : 13. 13. Kol :
 3. 14. 1 Piot : 4. 8.

Kto miéſzka w miłości w Bogu mie-
 ſzka z Bog w nim. 1 Jan 4. 16.

Miłość ieſt bárá ſwádziebna. Márt : 22.
 11. Teſt ſpráwiedliwoſć náſá. 1 Tim : 1. 5.
 Teſt przyczyna wſpráwiedliwſenta. Luť :
 7. 47. Przez nie bywamy wſpráwiedliwie-
 ni / y ieſt w náſ iſtotnie. Rzym : 5. 5.
 1 Piot : 4. 8. Miłość iáćá być má. 1 Kor :
 13. 4. Ephe : 5. 2. 2 Jan 6. 1 Jan 3. 16.

Milowáć mamy y nieprzyiáćioły. Márt :
 5. 44. Luť : 6. 27. 35. Rzym : 12. 20.

Po miłości poznáć wſznie Chriſtuſowe.
 Jan 13. 35.

Miłość rodzicow má wſtepowáć mi-
 łości Bożej. Márt : 8. 22. y 10. 37. Márt :

3. 33. Łuk: 14. 26. Jaka miłość rodzicom
zakazana. Mát: 12. 48.

MISTRZ nasz tedyny Christus. Mát:
28. 8. Ják: 3. 1. Mistrzami takó sie Pan
nazywając zakazuje. Mát: 23. 10.

Mistrz ieden w Kościele Rátholickim.
Mát: 23. 8. Lecy v Heretykow tyle Mi-
strzow ile Ministrów. Ják: 3. 1.

MNICH y Mniszka. Mniszy y Mni-
ski ślubu nie trzymające / máia potępie-
nie. Dzie: 5. 4. 1 Tim: 5. 12. Jan Krze-
ciel był przodkiem Mníchow y pastelnis-
kow. Mát: 3. 1. Mátek S. w Egypcie
Mnichy y Mniszki fundował. list 125.
pátrz Zakonnik.

MODLITWA Kánda ma być w imie
Christusowe. Jan 14. 13. y 15. 16. y 16. 24.
Christus sie modlił za nas. Jan 17. 20. X-
teraz sie w niebie przyczynia za námi.
3yd: 7. 25. y 9. 24. 1 Jan 2. 1.

Modlac sie Pan Christus upadał ná
oblicze / ocsy ku niebu wznosił / y kłekał ná
koláná. Mát: 26. 39. Jan 17. 1. Łuk: 22.
41. Páwel także modlił sie z bráćia kłękna-
wszy ná koláná. Dzie: 20. 36. Eph: 3. 14.

Christus dla modlitwy chodził ná pu-
szcza / ábo ná góra. Łuk: 5. 16. y 9. 28.
Mát: 14. 23. Mát: 1. 35. X nocował ná
modlitwie. Łuk: 6. 12. y 21. 37. Piótr sie
także modlił ná gorze domu. Dzie: 10. 9.
Páwel zá sie ná brzegu morskim. Dzie: 21.
5. X w Kościele. Dzie: 3. 1. y 24. 11.

Christus trzykroć iednej modlitwy po-
wtarza. Mát: 26. 44.

Do modlitwy nápomina nas P. Chri-
stus / nádziera wproszenia / slowy y przykład-
dy. Mát: 7. 7. y 18. 19. y 21. 22. Mát: 11.
24. Łuk: 18. 1. y 22. 40. Jan 14. 13. y 15. 7.
y 16 23. X modlitwy sposobu nas náu-
cja. Mát: 6. 9.

Także y Páwel modlił sie rozkázuie.
Rzym: 12. 12. Eph: 6. 18. Kol: 4. 2.
1 Thes: 5. 7. 1 Tim: 2. 1. X Jákub. Ják:
1. 5. X wlaścía goy kto jest smutny / te-
dy sie modlić ma. Ják: 5. 13.

Modlić sie takó potrzeba często nie w-
miemy. Mát: 20. 20. Rzym: 8. 26. Ják:
4. 3. Modlić sie záwsze mamy / á nigdy
nie wstawać. Łuk: 18. 1. Mát: 7. 7. Łuk:
11. 9. Dzie: 10. 1. 1 Thes: 5. 17. Rzym: 1.
9. W duchu á w prawdy. Jan 4. 24.
1 Kor: 14. 15. Eph: 6. 18. Modlić sie
mamy áby przepowiedanie wiáry miało
postępek dobry. Eph: 6. 19. Kol: 4. 3.
1 Thes: 3. 1. Modlić sie mamy zá krole-
y przelożone y zá wszystkie ludzkie. 1 Tim: 2.
1. 2. X ieden zá drugiego. Eph: 6. 18.
Kol: 4. 2. 1 Tim: 2. 1. Ják: 5. 16. X
Páwel sie modlitwom wietnych zálecał:
Kol: 4. 2. 1 Thes: 5. 25. 2 Thes: 3. 1.

Modlić sie mamy y zá nieprzyjacióły.
Mát: 5. 44. Łuk: 6. 28. y 23. 34. Dzie: 7. 60.
Modlić sie do swietych. pátrz Wzywá-
nie Swietych. Modlić sie zá wniátie ká-
że. Jan 5. 1 Jan 5. 16. W Modlitwie ká-
ża wiáre mieć mamy. Mát: 21. 22. Ják:
4. 3. wiára trzeba Páná Boga prosić. Ják:
1. 6. Modlitwa kóra ważna. Mát: 7. 8.
Modlitwy prośaciekow Pánu Bogu w-
dzięczne. Mát: 21. 16. Nie wielomod-
liwá ále proznomodliwá ná modlitwie
Pan zakazuje. Mát: 6. 7. Modlitwá o-
sobnego mieysca potrzebuie. Mát: 6. 6.
Mát: 1. 35. Modlitwy kóre sie dzia-
takó potrzeba / Bog wysluchywa. Jan 9.
31. Dzie: 14.

Modlitew niektórych czemu Bog nie
wyslucha. Jan 9. 31. 3yd: 12. 17. Ják: 4. 3.

Do modlitwy potrzebna jest
wiára. Ják: 1. 5. X nádziera. Mát: 7. 7.

Mát:

Mát: 11. 24. Łuk: 11. 10. Jan 16. 23. Z mi-
łoſci. 1 Jan 3. 21. Már: 11. 25. Ják: 5. 16.
Mát: 5. 7. Xpoſoró. Łuk: 18. 13. Eph: 3.
14. Xſtátecnoſci. Łuk: 18. 1. 1 Theſ: 3.
17. Kol: 4. 2.

M S Z A. Oſiárá Mſey S. ná oſtátniey
wieczeryy od Pána Chriſtuſá wſtáwiona.
Mát: 26. 26. Łuk: 22. 19. Apoſtolowie ta
miewáli. Dzie: 13. 2. Wſpomina ta Pá-
wel S. 1 Kor: 10. 16. y 11. 23. Porzadek
Mſey S. Páwel podał. 1 Kor: 11. 34.
Má nſey ſia dſięcie wſytko co Páwel ro-
kował. 1 Tim: 2. 1. Má káżdym mieyſcu
máá być czyniona. Má mieyſce ſtárych
oſiár (ktorych ieſt wypełnienie) wſtáwio-
na. Jan 4. 23. Oſiárá Mſey S. wſtáwi-
ona. Żyd: 10. 18. Oſiáry Mſey S. po-
wtażánie. Żyd: 9. 15. y 19. 5. Aniołowie
býwáia przy Mſey S. Obiá: 4. 8.

N.

NABÓZENSTVO w czym nale-
ży. Ják: 1. 27. Świátu ſie zda ſálenſtwo.
Már: 3. 21. Zwierzchnie nabożeſtwa Zá-
chwybowym przykładem zálecone. Łuk:
19. 4.

NACZYNIIE wybráne Páwel S.
Dzie: 9. 15. Naczymia glintáine ciáá ná-
ſe. 2 Kor: 4. 7.

NADZIEIA od Boga. 2 Theſ: 2. 16
Nádzieia nie ieſt o tym co widzimy. Rzy:
8. 24. Nádzieia zbáwieni býwamy á nie
ſama wiára. Rzym: 8. 24. Nádzieia mo-
cni ſie dobrymi wcyntkami. Rzym: 5. 4.
Nádzieia nie pohámbia. Rzym: 5. 5. Ná-
dzieie mnoża piſiná. Rzym: 15. 4. Nádzie-
ia przyſbica náſá. 1 Theſ: 5. 8. Nádko
torwick. Żyd: 6. 18. 19. Nádzieia w Chri-
ſtusie. 1 Piotr 1. 21. Már: 12. 21. Nádzieia
náſá ktora ſie ſpodziewamy żywotá wie-

cznego. Żyd: 6. 18. Eph: 4. 4. W nádziei
weſelić ſie mamy. Rzym: 12. 12.

NALIE MNIK. Jan 10. 12. Nalemnicy
máia być znoſzeni. Łuk: 9. 50.

NARODZENIE Chriſtuſowe ták przed-
wieczne iáko y docześne niewypłownione.
Dzie: 8. 33. Národzenia ſwego wieczerna
Herod ſpráwute. Már: 6. 21.

NATANAEL. Jan 1. 45. y 21. 2.

NAV CZY CIEL wiernych Duch ś.
Jan 14. 26. Náuczenci od Boga Chre-
ſzczánie. Jan 6. 45. Náuczyciele ábo
Doktorowie w Koſciele od Chriſtuſá po-
ſtánowieni. Eph: 4. 11. 1 Kor: 12. 28. Ná-
uczyciele máia ſie ſtrzedz iákomſtwá y ga-
dek. 1 Tim: 6. 5. 20. Náuczáiacy lubie-
nych rzeczy y báſni. 2 Tim: 3. 6. y 4. 3. Tit:
1. 10. 11. Náuczáć má ieden drugiego.
1 Theſ: 5. 14.

NAVKADAR Boży. Rzym: 12. 7. Żoro-
wa náuka ktora. Tit: 3. 1. Náuka Dya-
belſka ktora. 1 Tim: 4. 1.

Náuka Apoſtołſka ták piſána iáko y
nie piſána ſtáecznie má być trzymána.
Rzym: 16. 7. Gál: 1. 8. 11. 2 Theſ: 2. 15.
1 Kor: 11. 3. 34. Náuka Apoſtołſka ieſt
náuka Pána Chriſtuſowa. Łuk: 10. 16.
1 Kor: 14. 36. 2 Kor: 12. 14. 17. 1 Theſ: 2. 13.
Gál: 1. 11. Náuka iedne Páwel wſytkim
Koſciółom dawał. 1 Kor: 14. 33. Náuka
inſza przynóſzacy niſli Apoſtołſka nie má-
ia być przytynowánt. 2 Jan 10. Gál: 1. 8. 9.
Pierwſzy ſpoſob náuki má być záchowá-
ny. Rzym: 6. 17. Náuka ktora pożyteczna.
1 Kor: 8. 1.

NIEBO ieſt ſtolicá Boża. Már: 15. 44.
Dzie: 7. 49. Niebo y ziemiá przemina.
Mát: 24. 35. Żyd: 11. 2. Piotr 3. 10. Xpo-
tym będzie niebo nowe y ziemiá nowa.
2 Piotr 3. 3. Obiá: 21. 1.

NIEDOVVIARSTVVO prześlaz
dza sprawom Bożym. Mát: 5. Niedo-
wierci nie wuida do królestwa niebieskie
go. Żyd: 3. 19.

Niedowiarstwo Apostolskie Christus
strofuje. Mát: 16. 14. Dla niedowiarstwa
Żydzi odrzuca. Rzym: 11. 20.

NIEMOC. pátrz Choroby.

NIEPRZYIACIELE mówią-
mamy. Mát: 5. 44. Nieprzyjaciela mieć
w nieawieści nie za kon roszkował / ale
Pharyzeusowie. Mát: 5. 44. Ża nieprzy-
jacioly modli sie Pan Christus. Łuk: 23.
34. Nieprzyjacioly swe Bog sobie prze-
cednal. Rzym: 5. 10. Kol: 1. 10.

NIEVVIASTA z meżem ná począt-
ku od Boga stworzona. Mát: 19. 4. Mát:
10. 6. Jest: meż y dla meża wczyniona.
1 Kor: 11. 8. 9. 12. Przetoż meż jest głowa
tey. 1 Kor: 11. 3. Eph: 5. 23. A ona chwa-
la tego. 1 Kor: 11. 7.

Niewiasta ma być meżowi poddana.
Eph: 5. 24. Kol: 3. 18. 1 Piotr 3. 1. Dla
czego też y głowa ma nakrywać. 1 Kor: 11.
5. 6. 10. 13.

Niewiasta w Kościele nie ma nauczać /
ale sie w milczeniu wczyc. 1 Kor: 14. 34. 35.
1 Tim: 2. 12. Że meża zwiodła y przyczyni-
ła na przestępstwa była. 2 Kor: 11. 3. 1 Tim:
2. 14. Niewiasty czart narychley wodzi.
1 Tim: 3. 6.

Niewieście wbiory y obyesacie iakie
być máta. Eph: 5. 22. 1 Tim: 2. 9. 1 Pio:
3. 3. 1 Kor: 7. 10. 11. 13.

Niewiasty pobożne z Gáliletey z Chris-
tussem chodily / y swem mu miłośnoś-
ciąmi usługowały. Łuk: 8. 2. 3.

Niewiasta w sioleu co znaczy. Obi: 12. 1.

NIEVVIERNY. Wymowki niewier-
nych przed Bogiem nieważne. Mát: 22. 2.

Mysli niewiernych od hātáná oslepione.
2 Kor: 4. 4. Kády heretyk niewierny
jest. Tit: 3. 10. 3 niewiernymi żadnego
spółku y towarzysztwa mieć nie mamy.
2 Kor: 6. 14. 17.

NOE. Wiara tego. Żyd: 11. 7. Korab
tego. 1 Piotr 3. 20. Sámó osin od potopu
zachowany. 2 Piotr 25.

NOVVOKRZCZENY dwoiakó
grzeża / y krzycac iuz okrzczone / y nie krz-
czac nieokrzczonych. Jan 13. 10. Sádus-
ceusowski blad trzymá. Dite: 25. 8.
Wyktery ich. Jan 8. 58. Phil: 2. 6. 1 Jan
5. 20. pátrz Budny y Czechowie.

NOVVO SCI słow okolo wiary strzedz
sie potrzebá. 1 Tim: 6. 20. 2 Tim: 1. 13.

O.

OBCOVVANIE Chrześcānow jest
w niebie. Phil: 3. 20. Przypatrujac sie ob-
cowaniu Swietych / mamy wiary ich ná-
śladować. Żyd: 13. 7. Obcowanie Po-
gānow przed wznáieniem Chrystusa. Eph:
2. 2. 1 Piotr 4. 3.

OBMOVVSKA. Wylaczanie ábo
śacowanie innych / jest ciężki grzech / kro-
tego sie wierni wystrzegac máta. 2 Kor:
12. 20. 1 Piotr 2. 1. Jak: 4. 11.

OBRAZY byly y w starym Testá-
mencie. Żyd: 9. 5. Jan 3. 14. Waz mie-
dziany byl figura Chrystusa wskazywá-
nego. Támże.

Obrazow wywānie y pożytek. Támże.
Obrazy Pogānskie á nie Chrześcāńskie
zakazane. Rzym: 1. 23. Obraz Chrystu-
sow niewiasta od krwotoku wzdrowiona
postawiła / ktory cudá czynil. Mát: 9. 21.
Obrazy y cudá przez nie cieniem Piotro-
wym potwierdzone. Dite: 5. 15. Obrazy
Troycy S. dla czego máluia. Dite: 17.
29. Sfigury w ktorych sie Bog okāzowác
raczył.

raczył. Tąmże. Obrazom iako częś wy-
radzamy. Phil: 2. 10. Częś obrazom
ściaga ſie ná tego ktorego obrazý ſa. Ob:
13. 14. Alánianie przed obrazý ſ. Żyd: 11. 33.

OBRZEZANIE cieſkie od Moyſe-
ſa podane. Jan 7. 22. Od Chriſtuſa po-
dane. Luť: 2. 21. Wiernym tuż nie ieſt
potrzebne. Dſie: 15. 29. X owſem ſkodzi
we. Gál: 5. 2. W Chriſtuſie nie nie wa-
ży / iako y nieobrzeſka nie nie ſkodzi. 1.
Kor: 7. 19. Gál: 5. 6. y 6. 15.

Obrzezanie duchowne ſercá potrzebne.
Rzym: 2. 29. Phil: 3. 3. Kol: 2. 11.

OCZYSZCZENIE Cłowiek może ſa-
mego ſiebie oczyścić. Jáť: 4. 8.

ODSZCZEPNIENSTVO o. pátrz
Kácerſtwo y Heretycy.

ODRODZENIE teſt odmiáná ciá-
lá w Duchá. Jan 3. 5. X ádz: cieſknych
w duchowne. Rzym: 8. 5. 13. X niedo-
wiárſtwá w wiárę. Jan 1. 12. Gál: 3. 26.
1 Jan 5. 1.

ODNOWIENIE ſercá przez Du-
chá S. Tit: 3. 5. Gál: 4. 6. X náturey

cieſkiej w Boſka. 2 Piotr: 1. 4. Kol: 2.
11. Aby ci ktorzy byliſli / poſwieceni byli.

1 Kor: 6. 11. Odrodzeni we wnatrz / má-
ia teſz ſewnatrz w nowoſci żywota poſte-

powác. Rzym: 6. 6. y 7. 6. y 12. 11. 2 Kor:

7. 15. Eph: 4. 22. Kol: 3. 6. 2 Piotr: 4. 1.

ODPVSTY y pielgrzymowania ná
miejſcá ſwiete. Mát: 2. 2. Jan 5. 2. y 12.

20. Dſie: 8. 27. Odpuſty przykłádem ſ.
Páwła vtwierdzone. 2 Kor: 2. 10.

OFIARA teſt właſna ſłużba Boſa.

Dſie: 14. 12. Ciáło ſwe kto dawa ná o-
fiárę żywa. Rzym: 12. 1. Ofiárá zwierz-

chnia modlitwa náſwána. Mát: 21. 13.
Ofiárá zwierzchnia w nowym teſtámen-

cie. Mát: 9. 13. Jan 4. 23.

Oſiárá Ciáła Chriſtuſowego. Mát: 8.
4. Luť: 15. 23. 1 Kor: 5. 7. y 10. 18. Pan
ná oſtátniey wieczery oſiárował właſne
ciáło y krew ſwoie. Luť: 22. 15. X ſie
Chriſtuſ oſiárował krwáwym obczyń-
tem / ále nie krwáwym wſtáwicznie ſie o-
ſiáruię. Żyd: 7. 27. Ofiárá krwáwa y nie
krwáwa. Żyd: 10. 10. pátrz Mſa ſ. O-
ſiárý ſá grzechy iako grzeſzacy miecey
nie máſz. Żyd: 10. 26.

Oſiárý y modlitwy ſá vmárle. 2 Kor:
5. 10. pátrz Czyſciec.

OKO ſczyre y proſte. Mát: 6. 22. Luť:
11. 34. Oko ſle. Tąmże. Mát: 20. 15.

Mát: 7. 22. 1 Jan 2. 11. Oczy ſerdeczne.
Eph: 1. 18. Bog ma oczy iako płomień

ogniſty. Obiá: 1. 14. y 2. 18. y 19. 12. O-
czom Boſym wſytkie rzeczy otworzone.

Żyd: 4. 13. Oczy pilnie ſtrzedz potrzebá.
Mát: 5. 28. 2 Piotr 2. 8. 14. Oko nas go-

ſace ma być wyrwane. Mát: 5. 29.

OLTARZ mamy w nowym teſtá-
menie. Żyd: 13. 10. Náklády ná ich o-

chedoſtwo Bogu miłe. Mát: 26. 10.
ONEZYM. Kol: 4. 9. Philem: 10.

OSLICA y oſle co znácyły. Mát: 21. 7.
OSOBAMI Bog nie brákuie y nie

przebiera w nich. Mát: 22. 16. Dſie: 10.
34. Rzym: 2. 11. Eph: 6. 9. Gál: 2. 16.

Kol: 3. 25. 1 Piotr: 1. 17. W czym teſz wier-
ni Bogá náſładowác máia. Jáť: 2. 3. 9.

1 Tim: 5. 21.

OVVCA. Żydy owce bładzace. Mát:
15. 24. Owce bez páſterzá. Mát: 9. 36.

Owce bładzace byliſmy przed náwroce-
niem. 1 Piotr 2. 25. Owce Chriſtuſowe

ſłucháia głoſu tego. Jan 10. 27. Owce
błogoſłáwieni Boſy. Mát: 25. 34.

Owczárnia Koſciół Chriſtuſow y Ży-
dow y Pogánow. Jan 10. 16.

P.

PAN. Dwá Pánowie przeciwni. Mátt: 6. 24. Pan náđ Pány y Krol náđ Krolmi Chriſtus. pátr: Chriſtus. Pánowác wierzé co teſt. 2 Kor: 1. 23.

PANNY y Pánieſtſwo. Zálecentie Pánieſtſwá. Mátt: 19. 12. 1 Kor: 7. 25. Pánieſtſwo lepſze niſz małżeſtſwo. 1 Kor: 7. 31. 38. 40. Przywileie ſtánu Pánieſtſkiego. Dnie: 14. 4. Stan Pánieſtſki teſt ſtan Aniełſki. Mátt: 22. 30. Jan 8. 14. wáńgeliftá dla Pánieſtſwá namiełſzy Pánu Chriſtuſowi. pátr: Jan Ewáńgeliftá. Coſki Philippowe byly Pánu Bogu oddáne / y przeto dáł proroctwá miáły. Dnie: 21. 9.

PAPIEŻ teſt ſprawca Koſciółá wſzytkiego. 1 Tim: 3. 15. Papieżki wżád teſt Koſciół w iednoſci záchowác. Dnie: 6. 1. Kto: Papieżem nieſbiera / ten roſpraſá. Mátt: 12. 30. Papież á Konecylium teſt oſtátni ſedzia w wątpliwoſciách wiáry. Dnie: 15. 2. Wá Konecyliách Papież przoduje. Dnie: 15. 2.

Papież Antychryſtem nie teſt. 2 Theſ: 2. 3. Obiá: 11. 3.

Papieżnié á Kátholik iedno. Dnie: 11. 26. PASCHA tákie ſwieto. Mátt: 26. 2.

PASTER Z wielki Chriſtus. 3yd: 13. 20. X Páſterz dobry. Jan 10. 11. 14. X Zſtáje Páſterzow. 1 Piótr 5. 4. Páſterz dobry / náſemniſ / á wiéł Ktory. Jan 6. 11. Páſterze w Koſciele Chriſtus poſtánowiſ. Eph: 4. 11. 1 Kor: 12. 28. Páſterzow w Koſciele ſuccéſſya. Mátt: 1. 6. Jan 10. 1. Práwi páſterze táko dziwiámi wchodzá. Jan 10. 1. Práwi Páſterze ſá pomocnicy Boży. 1 Kor: 3. 9.

Páſterze máta zwierzchnoſć náđ owcámi ſwoimi. 2 Kor: 2. 9. Kiedy Pá-

ſterz wcieká moze. Jan 10. 13. Owce winne żywié ſwe Páſterze. 1 Kor: 9. 7.

Záká wiernoſcia y pilnoſcia máta Páſterze rzadzié owce ſwoie. Przyſládem Páná Chriſtuſowym. Jan 10. y 13. 1. y 17. 9. 11. y 18. 8. Mátt: 20. 25. X przyſládem Apoſtołſkim. Dnie: 20. 28. 31. Rzym: 9. 3. y 12. 8. 1 Kor: 4. 14. 2 Kor: 11. 29. Gál: 4. 19.

Zaplátá Páſterzow dobrych. Mátt: 24. 25. 1 Piótr: 5. 2. 4.

PAWEL ZYD: pokolenia Benjáminowego. Rzym: 11. 1. Phil: 3. 5. Dnie: 22. 3. Przeſláduie Chreſciáń. Dnie: 9. 1. Gál: 1. 13. 1 Tim: 1. 13. Dziwnie náwrocony. Dnie: 9. Poſlan do Antiochiá ná náukę. Dnie: 9. 17. Stád Páwlem názwány. Dnie: 13. 13. Pierwey był zwan Száwlem. Dnie: 7. 60. y 9. 1. y 13. 1. Dóktor ábo náuczytel Poganow. Rzym: 11. 13. y 15. 16. Gál: 2. 2. 1 Tim: 2. 7. 2 Tim: 1. 11.

Nie od ſámego Chriſtuſá powołány / y ná Apoſtołſki wżád náſnácony: iednáł y przez ludzie był odſlaczony / y przez wſłádnierz káł poſwiecony. Dnie: 13. 2. Gál: 1. 1. Káze w Antiochey. Dnie: 13. 14. W Ikoniey. Dnie: 14. 1. W Liſtrze. Dnie: 14. 6. W Theſſálonice. Dnie: 17. 1. W Bereiey. Dnie: 17. 10. W Acheniech. Dnie: 17. 22. W Koryńcie. Dnie: 18. 1. Wezwan do Mácedoniey. Dnie: 18. 9. Teſli Páwel czyli Akwila był w Kenchre ogolony. Dnie: 18. 18. Páwel dáwał ſákrament Bierzmowánta. Dnie: 19. 6. Wá imie tego Dyabli wciekáia. Dnie: 19. 15. Był poimány. Dnie: 21. 17. Nie tále Biſkupowi. Dnie: 23. 3. Ale go cici / chočia niepráwego. Dnie: 23. 5. Wádná obroná tego. Dnie: 23. 6. Záwiedziony był do Ceſáryey. Dnie: 23. 23. Ofowey te-

Regeſtr.

go drogie. Dzie: 25. 20. Zawteſtony do Rzymu. Dzie: 28. 14. Staſnal przed Heronem. 2 Tim: 4. 16. 17.

Summa nauki liſtow Páwła s. liſt 517. Páwel iáko záleca Koſciól Rzymſki. liſt 520. Jego ſłowá ſliſle rozumiełi y rozumieła. Rzym: 3. 8. Jáko zádał być od Chriſtuſá odrzuconym. Rzym: 9. 5. Nie miał ſony. 1 Kor: 7. 7. Phil: 4. 3. Poſdał porządę Mſey S. 1 Kor: 11. 14. Chciał ogladać Piotrá iáko przednieyſzego między Apoſtoly. Gál: 1. 18. Nie záſłał ſwiat y poſtow Chreſciáńſkich / ále żydowſkich. Gál: 4. 10. Kol: 2. 16. Páwel nikogo nie obciązał. Dzie: 20. 33. 1 Kor: 11. 9. y 12. 13. 1 The: 2. 9. 2 The: 3. 8.

PEVV NOSC láſki y zbawienia. Czo wieſł nie może być pewien láſki y zbawienia. Jan 15. 4. Rzym: 8. 16. 38. 1 Kor: 4. 4. y 9. 27. y 10. 12. Phil: 3. 12. Pewnoſć Heretycka o grzechow odpuszczeniu nie pewna. Dzie: 8. 22. Rzym: 5. 1. Nikt nie eſt pewien ſwego wybrania. Rzym: 8. 30. Żaden nie eſt pewien o ſwym wſprawieniu. 1 Kor: 4. 4. Nikt nie wie teſli eſt w láſce Boſey. 2 Kor: 13. 5. Uſnoſć Heretycka zgámona. Phil: 2. 12.

PHARIZEVSZ wywa Chriſtuſá ná obiad. Luť: 7. 36.

Pháryzeuſi y Celniſi modła ſie poſpolu w Koſcióle. Luť: 18. 10.

Pháryzeuſie Chriſtus ſrodze ſtroſule. Már: 3. 7. y 7. 1. y 16. 4. y 23. Jan 8. 44. X Scſepan. Dzie: 7. 51. X Páwel. 23. 3. Phil: 3. 2.

PHIGELVS y Hermogenes oſtaſili Páwła. 2 Tim: 1. 15.

PHILIP wezwány od Chriſtuſá. Jan 1. 43. Policzon między Apoſtoly. Már: 10. 3. Chce widzieć Wyć. Jan 14. 8

PHILIP Diákon obran. Dzie: 6. 5. Náucza w Samáriei. Dzie: 8. 5. Arzi Neryopiánná Kſzanićá. Dzie: 8. 37. Przyimie Páwła y towarzysze tego do domu ſwego. Dzie: 2. 1. 8.

PIIANSTVV Oy obierſtwo zákazá ne. Luť: 21. 34. Rzym: 13. 13. Eph: 5. 18. Póhánice nie wniđa do niebá. 1 Kor: 10. Gál: 5. 21.

PILAT Stároſtá. Luť: 3. 1. Márt: 27. Nieſprawiedliwoſć tego. Márt: 15. 15. Gálileczyſi przy oſiárach pobili. Luť: 1. 1.

PIEKŁO zgorowáne Dyablu y Aniołom tego. Márt: 25. 41. Meſi piekielne rozliczne y ſtráſne. Márt: 8. 12. Luť: 15. 27. y 16. 23. Obiá: 14. 9. y 18. 7. y 20. 14. Etemu wieczne y nigdy nieſkończone. Márt: 25. 41. 46. Márt: 9. 47. 2 Theſ: 1. 9.

PIOTR od Chriſtuſá powolan. Márt: 4. 19. Wyznal Chriſtuſá. Márt: 16. 16. Názwan ieſt Symonem. Márt: 4. 18. y 10. 2. X Cephásem. Jan 1. 42. 1 Kor: 11. 12. X Symonem Bártiona / y Symonem Janowym. Márt: 16. 17. Jan 21. 25. Zápraſi ſie Chriſtuſá y pokutował. Márt: 69. 75

Piotr pierwſzy między Apoſtoly / ſtro ny przełożeńſtwá. Márt: 10. 2. y 16. 24. y 18. 1. Márt: 3. 16. y 16. 17. Luť: 6. 14. y 8. 45. Dzie: 5. 29.

Petrus po Połſku znáczy opoka á nie opoczyſtego / áni ſkálneſgo. Márt: 16. 18. Jan 1. 42. Piotr głowá Apoſtołom. Márt: 16. 14. y 18. 27. Poznał dwie náwyſze tájemnice wiáry Chreſciáńſkiey. Márt: 16. 16. Ná nim Chriſtus Koſciól ſwoy zbudował. Márt: 16. 16. 17. 18. Stolicá tego nie wyćieiona. Márt: 16. 18. Bluzę temu dáne co známionuła. Márt: 16. 19. Moc wieżowania y rozwieżowania temu naprzod dána. Márt: 18. 18. Piotr ſi,

gucá mocnych y krewkich. Mář: 14. 71. Náuka y wpaďku tego. Mář: 14. 71. Choř dzil po morzu táko namiásteł Chrystus sów. Mář: 14. 29. Opuścił żonę. Łuk: 4. 38. W tego łodzi P. Chrystus wczę. Łuk: 5. 3. Szczęście tego w łowieniu łodzi. Łuk: 5. 6. 10. Pomocnicy tego. Łuk: 5. 7. Wiárá tego y namiástełkow tego nigdy nie w stánie. Łuk: 22. 32. Orząd tego y namiástełkow tego / test potwierdzáć inſze Apostoły y Biskupy. Łuk: 22. 32.

Jemu sámemu; Apostołow imię Chrystus odmiemil / y dał mu swe nazwiſko. Jan 1. 42.

Piotr Kátholik práwy. Jan 6. 68. R odziwterny. Jan 10. 3. Jest páſterzem wſytkich owiec Páńskich. Jan 20. 17. Jemu sámemu Pan śmierć tego opowieda. Jan 21. 18.

Po w niebo wſtąpieniu Páńskim rządzini między Apostoły. Dzie: 1. 15. Napiertwſzy z Apostołow Ewángelia opowiaá / y Kościół záczyná. Dzie: 2. 14. Napiertwſze cudo wczynił ná potwierdzenie Chreścijańſkiej wiáry. Dzie: 3. 7. Jáko nawyſzy ſedzia zákláł y ſkarał Anániáſá. Dzie: 5. 3. Sámym cieniem choroby wzdrowiał. Dzie: 5. 15. Namiáſtkowite tego ſa táko cień tego. Dzie: 5. 15. Nic to nie wymuile przodkowánu tego / że był poſlán z Janem do Samárytanow / áby te w wierze wtwierdził. Dzie: 8. 14.

Piotr pierwſzego heretyká potępił. Dzie: 8. 22. Jáko zwierzchni Páſterz obchodzi wſytkie. Dzie: 9. 32. Napiertwſzy Pogánom Ewángelia opowiaá. Dzie: 10. 34. Widziemtem obiawił mu Bóg Pogánom náwrocenie. Dzie: 10. 11. Wierſza ſtrażá w wleſzeniu czemu opátrzonę. Dzie: 12. 3.

Żań ſie wſytek Kościół bez przeſtánku

modli. Dzie: 12. 5. Okowy tego cudami ſławne. Dzie: 12. 6.

Piotr ná pierwſzym Koncilium przoduje. Dzie: 15. 7. Napiertwſzy náwracał żydy y Pogány. Dzie: 15. 7. Żydy był wygnány z Rzymu. Dzie: 17. 3. Wáwrocił Rzymiány. Rzym: 1. 12. Był w Rzymie. Rzym: 16. 16. Napisał liſt Rzymu. 1 Piotr 5. 13. Páwel go chciał wſcieć táko przednieyſzego między Apostoły. Gál: 1. 18. Orząd Piotrow roſządzać práwa náuke od ſuſzywey. Gál: 2. 2. Był pierwſzym Apostołem żydow y Pogánów. Gál: 2. 9. Dopuścił ſie mniey ſemu ſtrofować. Gál: 2. 11. Jest w cym był nágámentá godny. Gál: 2. 11. Jest głowa po Chryſtusie Kościółá Bożego. Eph: 1. 22.

PIERWORODNY może być y iedyń / ábo iednorodny. Mář: 1. 25. Chrystus pierworodny przede wſsem ſtworzeniem. Kol: 1. 15. Pierworodny z wmiáſlych. Kol: 1. 18. Pierworodny między wiela bráćcię. Rzym: 8. 29. 1 Kor: 15. 20. 23. W pierworodnym grzechu wſyćcy ſe rodzą. Rzym: 5. 12. pátrz Grzech.

PISMO S. Pożytek tego. 2 Tim: 3. 16. Rzym: 4. 23. 24. y 15. 4. Piſmá Chrystus wywa przeciw ſátánowi. Mář: 4. 4. 7. 10. Ale y ſátán / y miniſtrowie tego / wywaia go przeciw Chryſtusowi y Kościółowi. Mář: 4. 6. Łuk: 4. 10.

Piſmu nie wierzą żydowie. Jan: 5. 39. Ani Heretykowie. pátrz Heretycy.

Piſmem dowodzi Chrystus że ieſt od Boga poſlány. Jan 5. 39. Chrystus przyſeł áby piſmo wypełnił. Łuk: 24. 44.

Piſmá Proroctie piſnie cytáć mamy. 2 Piotr 1. 19.

Piſmá ſtárego zákonn táko wyſłádać /

y do czego sie ścigała. **Mát: 2. 14.** Tás
temnie pisma s. nie wszyscy rozumieć mo-
ga. **Mát: 13. 11.** Komu y takó te rozbie-
rzyć należą. **Jan 5. 39.** Dowody z pisma
nie wszytkim znaiome. **Mát: 12. 24.**

Pisma Apostolskie były przeciw **Here-**
tykom na obrone **Katholickiej** wiary.
list 516. Pisma duchowne wykłady Apo-
stol potwierdza. **Gal: 4. 24.** Nieśamo
pismo jest słowo **Boże. 2. Tim: 3. 16.**
2 The: 2. 15.

Pismo S. takó ma być wykładowane. **2**
Piotr 1. 20. Pismo S. ku wyrozumieniu
trudne. **2 Piotr 3. 16.** Przydawać do pi-
smá takó sie nie godzi. **Obia: 22. 18.**

Nie wszytkiego Apostołowie pisali.
Jan 20. 30. y **21. 35.** i **Kor: 11. 34.** **2 The:**
2. 15. **Jan 2. 12.** y **3. 18.**

POCIESZYCIEL vtraponych
jest **Bog. 2 Kor: 1. 3.** y **7. 6.** Cieśy **Chri-**
stus vcznie swe przeciw przesławianiu.
Jan 14. 1. y **15. 15.**

Pocieszyciel **Duch s. Jan 15. 26.** y **16. 7.**
13. **Christus** pociecha **Israelska. Luf: 12. 25.**
Cieśy mamy iedni drugich. **2 Kor: 1.**
4. 1 The: 4. 18. **Azwlaścá** lekliwych.
1 The: 5. 14.

POGANIN. **Pogánow** ná wiáre po-
wołanie. **Mát: 2. 2. 7.** y **8. 11.** y **21. 43.** y
21. 9. **Jan 10. 16.** **Dzie: 8. 26.** y **10.**
Kor: 12. 13. **Páwel** doktor y náuczyciel
Pogánow. **pátrz Páwel.**

Pogán: s. ścisrego miłosterdzistá **chwá-**
la Bogá / á **żydowie** z obietnic. **Rym: 15. 9.**

POKARMOVV mienie wypáda ma-
my. **Luf: 21. 34.** y **16. 19.** **Rym: 13. 13.**
Gal: 5. 21. i **Piot: 4. 3.** **2 Piot: 2. 13.** **N**
dytę czynientem. **Mát: 14. 19.** y **26. 6.**
Dzie: 27. 35. **Rym: 14. 6.** i **Kor: 10. 30.**
Pokármow brákwanie ábo przebie-

ranie / **ták** w stárym iáko y w nowym za-
konie. **Mát: 12. 4.** **Mát: 7. 15.** **Dzie: 15.**
29. i **Kor: 9. 25.** Jest rzecz **Bogu** wdzie-
czna. **Luf: 1. 15.** Wszytkie pokármny iáko
sa czyste. **Rym: 14. 14.**

POKLAD dobrych vczynkow w nie-
bie. **2 Tim: 1. 12.**

POKLON. **Klániác** sie mamy **Bo-**
gu. Mat: 4. 10. **Obia: 22. 9.** W **duchu** y
w **prawdzie.** **Jan 4. 23.** **N Pánu** **Christu-**
sowi w s. **Sákrámenie.** **Mát: 2. 11.** **Kro-**
lowie ziemscy mieli sie klániác y dáry o-
fiárować **P. Christusowi.** **Mát: 2. 11.**

Poklon **Bożi** y **ludzi.** **Dzie: 10. 26.**

Poklon **Aniolom** y **ludziom s.** może
być czyniony. **Obia: 3. 9.** y **19. 10.** y **22. 9.**

POKORA. **Pokorne** **Pan** **Bog** po-
wysza. **Luf: 1. 52.** **Ato** sie vniża **bedzie**
powyższon. **Mát: 23. 12.** **Pokornym** **Bog**
láste dáte. i **Piotr 5. 5.** **Pokornych** y v-
traponych **Bog** jest pocieszyciel. **2 Kor: 13.**
4. **Ku** **pokorze** **serdeczney** **nápomina** **Chri-**
stus. Mat: 11. 29. **Luf: 14. 8. 10.** **Ták** **ie** y
Páwel. Eph: 4. 2.

Korzymy sie **pod** **mocna** **reka** **Boża. 1.**
Piotr 5. 6.

3 **pokornymi** y **3** **podleyšymi** **sgádzác**
sie mamy. **Rym: 12. 16.** **Ktorzy** sa **má-**
lucy y **pokorni.** **Mát: 11. 25.**

POKOY. **Bog** jest **Bogiem** y **spira-**
wca **poкою.** **Rym: 15. 33.** y **16. 20.** i **Kor:**
14. 33. **2 Kor: 13. 11.** **Phil: 4. 9.** i **The: 5. 23.**
3yd: 13. 20.

Christus jest **poкоюm** **nášym.** **Eph: 2.**
14. **Kol: 1. 20.** **N Páne** **poкою.** **2 The: 3. 16.**

Pokoy **Boży** jest **nieogármiony.** **Phil:**
4. 7. **Christus** **vcinom** **swym** **pokoy** **dá-**
rowal y **zostáwil.** **Jan 14. 27.** y **20. 19. 21.**
26. **Luf: 24. 36.** **Ják** **pokey** **przyśedi** **czy-**
nié **Pan** **Christus / á** **ták** **nie.** **Mát: 10. 35.**

Łuſt: 12. 51. Połoy ſły y dobry. Łuſt: 12. 51.
Połoy wewnętrzny / taki eſt między Bo-
gtem y przyſtałoſy tego. Łuſt: 2. 14. Jan
16. 33. Dnie: 10. 36. Rzym: 5. 1. Phil: 4. 7.

Połoy czyniaczy ſa ſynimi Bożymi. Mát:
5. 9. Mát połoy teſteſny wzwáni. Kol: 3. 15
Połoy mamy mieć ze wſytkimi. Rzym:
12. 18. i Piotr: 3. 11. Żyd: 11. 14.

ſaſhywi Prorocy połoy obietnia. 1.
Theſ: 5. 3.

POKUSA y kuſenie. Boga ſie kuſić
nie godzi. Mát: 4. 7. i Kor: 10. 9.

Bog nikogo nie wwozi w połuſy.
Mát: 6. 13. Ani kuſi ná ſie. Jáſ: 1. 13.
X owſzem z połuſy wyrwa. i Piotr: 2. 9.
X nie dopuſzcza náſ kuſić ná ſie náſe:
ále dáte z połuſenim láſka ábryſny zno-
ſić mogli. i Kor: 10. 13. Przetoż ſá wſe-
le weſele to mieć mamy / gdy w rozmaite
połuſy wpádniemy. Jáſ: 1. 2. Bopo
połuſeniu náđchodzi weſele. i Piotr 1. 6.
Kády bywa kuſon od właſney ſwey po-
žadliwoſci. Jáſ: 1. 14.

POKUTA y doſyć wczynienie ſá grze-
chy. Mát: 3. 8. Łuſt: 3. 5. Dnie: 2. 38. y 8.
22. i Kor: 7. 10. Sákráment połuty.
Mát: 18. 18. Jan 20. 21. Mát: 8. 4. Dnie:
19. 18. Jáſ: 5. 16. i Jan 1. 8. Połute ro-
ſtano. Mát: 3. 2. y 4. 17. Łuſt: 3. 3.
y 13. 3. y 24. 47. Dnie: 2. 38. y 3. 19. y 8.
22. y 26. 20.

Połućie prawdziwey á nie zmyſłoney
obietni grzechow odpuſzczenie. Łuſt: 15.
18. Dnie: 3. 19. y 26. 18. Przykłády połu-
ty prawdziwey. Mát: 26. 75. Łuſt: 7. 37.
y 15. 15. y 18. 13. y 19. 8. y 23. 41. Dnie: 2. 41.
Przykłády połuty ſaſhywey. Mát: 27. 4.
Dnie: 8. 13. Żyd: 12. 17. Słowo połuty
Nowoſtarnicy czemu przemienia. Mát:
3. 2. Łuſt: 11. 32. Połutá y przed krztem

połzebna. Mát: 4. 17. Dnie: 2. 38. Po-
łutá w czym zależy. Mát: 11. 21. Ołt: 30.
nym po cieſkich grzechách połzebna.
Dnie: 8. 22.

POMSTA ſámanu Bogu y ſługom
tego / to eſt wrzedomi eſt porużona / á
innym ſáſazána. Mát: 5. 39. Łuſt: 9. 54.
Gál: 5. 10. Rzym: 12. 19. Żyd: 10. 30.
i Theſ: 5. 15. i Piotr: 3. 9. Pomſtá wner
ſá grzechem idzie. Mát: 27. 3. Pomſty
á nie kárnoſci Chriſtus ſáſazuje. Łuſt: 9.
55. Moc pomſty y káránia / má wrzad
duchowny. i Kor: 10. 6.

POPEDLIVOSC. Pierwſze pope-
dliwoſci nie ſa w mocy ludzkiej. Rym: 7. 15

PORVBSTVVO cieſki grzech. i Kor:
6. 18. Bog gi káráć będzie. Żyd: 13. 4.
Dnie: 18. 3. Kol: 3. 5. Poruſtwo niety-
ko w czynu / áley w poządaniu ſáſazá-
ne. Mát: 5. 28. Poruſtwo płodzący
niebada zbáwieni. i Kor: 6. 9. Gál: 5.
21. Ephe: 5. 5. Poruſtwo ſáſazáne
Dnie: 15. 29. i Kor: 10. 8. i The: 4. 3. E-
phe: 5. 5.

POSADZANIE innych ſáſazáne.
Mát: 7. 1. y 12. 7. Łuſt: 6. 37. y 7. 33. Jan
7. 24. y 9. 16. Dnie: 28. 4. Rzym: 2. 1. y
14. 4. i Kor: 4. 5. Jáſ: 4. 11. Poſadzáć
ſerc y myſl ludzkich nie mamy. Mát: 23. 25.

POSLANIE porządne od koſciółá
eſt z Duchá S. Dnie: 13. 4. Gál: 1. 1.
Heretycy idá nie będąc poſláni. Rym: 10.
15. Jan 20. 21. pátrz Heretyk.

POSLVSZENSTVVO winniſiny
Bogu y przykázaniu tego. Mát: 7. 24.
y 17. 5. Łuſt: 10. 16. Phil: 2. 12. i Piotr
1. 21. Jáſ: 1. 22. X przelożonym du-
chownym. Łuſt: 10. 16. Żyd: 13. 17.
X przelożonym ſwiećcim. i Piotr 2. 13.
Tit: 3. 1. Rzym: 13. 1. 7. X pánom

ſwiećcim.

świeckim. Eph: 6. 5. Nie tylko dobrymi
ale y przykrymi. 1 Piot: 2. 15. Doſkonali
przykład poſuſzeńſtw. Mát: 26. 39.
Łuk: 2. 51. Phil: 2. 8. Poſuſzeńſtwo
wiary i takie być ma. Łuk: 18. 17. Rzym:
1. 5. Poſuſzeńſtwo wiernych i takie być
ma. Dzie: 11. 18.

POSRZEDNIK odkupienia teſt ſam
Pan Chriſtus. 1 Tim: 2. 5. Żyd: 9. 15.
Według czołowieczeńſtw. Tamiſe.

Nieſt poſrzednikiem iedynym dla trzech
przyſy. Tamiſe.

POSRZEDNIK przyſyntańta teſt też Pan
Chriſtus. Rzym: 8. 34. 1 Jan 2. 1. X
Duch S. Rzym: 8. 26. X czołowiek. Rzy:
15. 30. X Mozyſz. Gál: 3. 19.

POST. Chreſciſćjanie poſcić powin
ni. Mát: 6. 16. y 9. 15. Mát: 20. 2 Kor:
6. 5. 1 Kor: 7. 5. ſaſługą poſtu. Wát: 6.
15. y 17. 21.

Przykłady poſtu. Mát: 4. 2. Łuk: 2. 37.
Dzie: 13. 3. y 14. 22. Poſcić mieli wſzytcy
Chreſciſćjanie. Mát: 9. 15. Mát: 2. 20.
Łuk: 5. 34. 35. Jawnie poſty nie ſaſkaż
ne. Mát: 6. 16. Poſt Pharyſyſki. Mát:
6. 16. Poſt Żydowski w Grudniu. Dzie:
27. 9. Poſtow Chreſciſćjańſkich Páwel
nie ſaſkażnie. Gál: 4. 10. Kol: 2. 16. 21.

Przez ſie Chreſciſćjanie od niektórych
potrąw w poſty wſtrzymawáta. Mát: 15.

Nie potrąwá/ ále grzech pokála czoł
wiek. Mát: 15. 18. Poſty y áłoby zá w
máſle Páwel potwierdza. 1 Kor: 15. 18.

Poſt w Suchedni czemu wſtáwiony.
Mát: 9. 33. Dzie: 13. 3.

Poſt 40. dni z przykłądu Páńſkiego X
poſtolowie wſtáwili. Mát: 4. 2. Łuk: 4. 2.

ſpotrzeby ma być áchowany. Tamiſe.
POSVIACANIE rzeczy rozma
rych. Mát: 23. 19. 1 Tim: 4. 5. Żyd: 9. 2.

Choć oſá poſwiacanie Chriſtus ſwiecić
raczył. Jan 10. 22. Czołowiek poſwiaca
ſam ſiebie. 1 Jan 3. 7.

POTEPIENIE. Nie Bog ále czoł
wiek teſt przyſyca ſwego potepienia.
Mát: 13. 15. Łuk: 2. 34. pátrz Piętko.

POVVOLANIE. Jan 6. czekał Bo
żkiego powołánta: ktorego heretycy nie
czekáta. Łuk: 3. 2. pátrz Wezwánie.

POZADLIVVOSC ducha przećiw
ciáłu dobra. Gál: 5. 17. Ale ciáła przećiw
duchowi nie dobra. Gál: 5. 17. 1 Piot: 2. 11.

Pożadliwość cielesná nie teſt właſnie
grzechem. Rzym: 8. 1. Jáki. 15. Kiedy ná
nie nie ſezwalamy. Rzym: 6. 12. y 13. 14.

A pożadliwość cielesnych nie wykony
wamy. Gál: 5. 16. X oſtem ie w ſobie
vmartwiamy. Gál: 5. 24. Kol: 3. 5. X
od nich ſie wſtrzymawamy. 1 Piot: 2. 11.
Czemu ta grzechem zowa. Rzym: 6. 12.
Nie plugáwi wſynkow ludzi ſpráwiedli
wych. Rzym: 7. 25.

Pożadliwość ktora ſaſkazána. Rzym: 7.
7. Ktora kiedy pocznie rodzi grzech. Jáki:
1. 13. Kiedy grzech krolute w ciełe náſzym.

Rzym: 6. 12. Kiedy pożadliwość zádu
ſa ſłowo Boże w náſ. Mát: 4. 18. Kiedy
miłuiemy ſwátá y to co teſt ná ſwiećcie/

pożadliwość ciáła y pożadliwość oczu.
1 Jan 2. 15. Kiedy pátrzymy ná niewiá
ſte ábyſyny iey požadáli w ſercu náſzym.

Mát: 5. 28. Kiedy walki y wády między
námi powſtáta / 3 pożadliwość náſzych.
Ják: 4. 1. Przeróci ktory ſa Chriſtus/

wi/ ciáło ſwoje wſczyjowáli y z požadli
woſciámi tego. Gál: 5. 24.

PRACA y prácowanie. pátrz Robotá.
PRAWDA. Chriſtus teſt prawdá.
Jan 14. 6. Peſen iáſti y prawdy. Jan 1.
14. Przeróci przyſlá ná náſ iáſtá y praw,

dá. Jan 1. 17. Nt to przyſzedł / żeby dał świadectwo prawdzie. Jan 18. 37. Tenże nam zeznał Duchá prawdy / który nas wciſy wſełkicy prawdy. Jan 14. 17. y 15. 26. y 15. 13. Slovo tego ieſt prawda. Jan 17. 17. y ſlovo prawdy. Eph: 1. 13. 2 Tim: 2. 15. Przez ktore ſlovo prawdy Bog nas ſobie ſrodziſ. Já: 1. 18. Chcąc żeby wſyſcy byli zbawieni / y ku znáomości prawdy przyſli. 1 Tim: 2. 4. 2 Tim: 2. 25. A tey prawdy ſilatem y wtwierdzenim ieſt Koſciół. 1 Tim: 3. 15.

Jedni drugim máta prawda mowić. Eph: 4. 25. A prawdę czynić. Eph: 4. 15. A chwalić Boga w duchu y w prawdzie. Jan 4. 24.

PRAWO. Bronić ſie právem nie ieſt ſakażano. Má: 5. 39. Práwować ſie nie ieſt beſpieczno. 1 Kor: 6. 7.

PROCESSIE Niedziele Kwietney / y ciála Bożego. Má: 21. 8. Má: 11. 8.

PROROK nawiſzy Chriſtus. Dziel: 3. 22. Który w Koſciele ſwym poſtáno, wiſł niektóre Proroki y Apoſtoly. 1 Kor: 12. 28. Eph: 4. 1. Teſteſiny ſbudowani ná fundámencie Prorokow y Apoſtolow / ktorego narożnikiem ieſt Chriſtus. Eph: 12. 20.

Prorocy ſa ci którzy przyſle rzeczy opowiadá. Dziel: 12. 27. y 21. 20. A ci co wozá á piſino wykládá. Dziel: 13. 1. y 15. 32.

Proroctwo ieſt jednym dárem Bożym. Rzym: 12. 6. 1 Kor: 12. 10. A poſło 3 Duchá S. 2 Piot: 1. 21. Jáko prorokować wedlug ſinuru wiary. Rzym: 12. 6.

PROZNOVVANIE zgañione / á robótá zálecona. 2 Theſ: 3. 11. 12. Teſt wſełgo ſlego przyczyña. Má: 13. 25. Proznuiący Pan wzywa ná robote do winnicy. Má: 20. 3. 6. Proznowanie w domach oſobliwie ſłodzi. 1 Tim: 5. 13.

3 káſdego ſlowá proznego licze dáć mamy. Má: 12. 36.

PRZEŁOZENSTVO y przełożeni. Chciwoſć przełożeniſtwa ieſt rzecz ſkódliva. Lu: 9. 46. Przełożeniſtwa Pan nie ſakażnie. Má: 20. 26. Lu: 22. 25. Złoſć przełożonych nie ſłodzi Koſciółowi. Má: 1. 6. y 23. 2. Przełożeni choć nie doſkonáli / ſłodzi Chriſtusowi. Má: 14. 31.

Przełożeni duchowni máta duchá prawdy. Jan 15. 27. y 16. 13. Od nich ſie wyciſc mamy tátemnic wiary. Dziel: 10. 41. Máta moc karania. 1 Kor: 4. 21. Wzad ich ktory. Eph: 4. 14.

Przełożonym ſwym káſdy ma być poddány. Rzym: 13. 1. Nie ryſko dobzym / á ley ſlym. 1 Piot: 2. 15.

PRZEMIENIENIE chleba w ciało Pańſkie. pátrz Ciało Pańſkie. y Chráment ciála Pańſkiego.

PRZEŚLADOVVANIE cierpiacy rożni. 2 Tim: 3. 12. 1 Piot: 4. 15. Prześladowanie cierpiacy dla ſpiáwiedliwoſci ſa błogoſławieni. Má: 5. 10. 11. 12. Wſyſcy ktorzy chcą żyć pobożnie / muſzá prześladowanie cierpieć. 2 Tim: 3. 12. Chriſtus wczniom ſwym opowiedział / że ich prześladować miáno. Má: 10. 17. y 24. 8. Má: 13. 9. Lu: 21. 12. Przeſładowcow bać ſie nie mamy. Má: 10. 28. Já przeſładowcemamy ſie modlić. Má: 5. 44. Rzym: 12. 17.

Páwel pierwey Chriſtusá w wiernych tego prześladował. Dziel: 9. 2. y 22. 4. 7. 8. y 26. 11. 14. 15. 1 Kor: 15. 9. Gál: 1. 13. 23. Phil: 3. 6. 1 Tim: 1. 13. Ale potym ſam dla Chriſtusá wiele prześladowania cierpiál. 1 Kor: 4. 12. 2 Kor: 4. 9. y 12. 10. Aiedy nas prześladowa wietkák możemy. Má: 10. 23. Prześladowania gorſza

mdle.

mdle. **Mát.** 4. 17. Żadne prześladowa-
nie nas od miłości Chrystusowej odla-
cać nie ma. **Rzym:** 8. 35.

PRZEYRZENIE. Ktore Bog
przejrzał te też powołał. **Rzym:** 8. 29.
Przejrzenie Boże nie wadzi wolności y
wskładowaniu ludzkiemu. **Dzie:** 27. 31. Przej-
rzenie przynosić nie ma. **Dzie:** 23. 11.
y 27. 31. W tajemnicach Bożych o prze-
jrzeniu iednych a wgardzeniu drugich za-
den spierać nie ma. **Rzym:** 11. 33.

PRZYCZYNOVY do Boga w
żywać mamy. **Łuk:** 5. 10. patrz Postrze-
żenie.

PRZYKAZANIE Pánſkie nie jest
cieſkie / nierznać ku wykonaniu niepod-
dne. **Mát:** 11. 30. 1 **Jan** 5. 3. **Łuk:** 1. 6.
y 10. 28. **Gál:** 5. 14. A może być zácho-
wáne y wypelnione. **Rzym:** 8. 4. y 14. 8.
Przykazania Pánſkiego zachowanie do
zbátotenia potrzebne. **Mát:** 19. 17. **Jan**
17. 10. Przykazanie Pánſkie jest żywot
wieczny. **Jan** 12. 50. Nowe przykazanie.
Jan 13. 34.

Przykazanie Apostolskie ma być zácho-
wáne. **Dzie:** 15. 41. y 16. 4.

Przykazania doczesne Apostolskie o
wstrzymawaniu się ode kwie y od da-
wionych rzecy. **Dzie:** 15. 29.

PRZYMIERZE. patrz Testament.

PRZYSCIA Pánſkiego z gotowo-
ścią czekać mamy. **Mát:** 24. 4. y 25. 13.
Mát: 13. 33. **Łuk:** 18. 40. y 21. 34. **Ob:**
3. 3. Pan przydzie na sad w obłokach z
chwala wielka y z anioły y z traba. **Mát:**
24. 30. y 25. 31. 1 **Thesi:** 4. 16. A przydzie
z przedka. **Mát:** 24. 27. 44. 2 **Piot:** 3. 10.
Obia: 3. 3.

PRZYSIEGA nie zgola zákazana.
Mát: 5. 34. Jáka nie ważna. **Mát:** 14. 7.

Dzie: 23. 12. Jáka zákazana. **Ják:** 5. 12.
Przysięgi ná Ewángelia y ná krzyż / ścia-
gáta się ná samego Chrystusa. **Mát:** 23. 21.

Bog sam przysięgał. **Żyd:** 6. 17. y 7. 21.
Obia: 10. 6. A **Páwel.** **Rzym:** 1. 9. 2.
Kor: 1. 23. **Phil:** 1. 8. 1 **Tim:** 5. 21.
Wſelkiego sporu koniec jest przysięga.
Żyd: 6. 16.

PVSTELNIK. Żywot pustelnicy
świety. **Mát:** 3. 1. A przykładem Pán-
ſkim sąlecony. **Mát:** 4. 1. **Mát:** 1. 12.
Łuk: 21. 37.

PYCHA zákazana y ſkarána. **Łuk:**
10. 15. **Łuk:** 1. 47. y 14. 11. y 18. 11. y 22. 26.
Dzie: 12. 23. **Rzym:** 1. 30. y 11. 20. 2 **Tim:** 3. 2.
Ják: 6. 4. 1 **Piot:** 5. 5. **Obia:** 18. 7. **Pycha**
pochodzi z serca człowieka. **Mát:** 7. 22.

Q.

QVADRANT co wáſyl. **Mát:** 12. 42.

R.

R A A B wſetecznicá żoná Sálmono-
wá. **Mát:** 1. 5. Si piegi przytęł w dom
ſwoy z wikry. **Żyd:** 11. 31. A z wſynkow
ſwoych jest wſprawiedliwiona. **Ják:** 2. 25.

R A D A Boża nteogárentona. **Rzym:** 11.
34. 2 **Kor:** 12. 11. 16. A niezwyctezona. **Diet:**
5. 39. A nteodmienna z strony wybá-
nych tego. **Żyd:** 16. 17. Bog wedlug rády
woley ſwey wſytko czyni. **Eph:** 1. 11.

Rády Ewángeliſkie. O dobrowol-
nym wboſtwie. **Mát:** 19. 21. **Łuk:** 18. 22.
O poſuſzeſtwie. **Mát:** 16. 24. O czyſto-
ści. 1 **Kor:** 7. 25. **Mát:** 19. 12.

Juſta jest ráda / a inſze przykazanie.
Mát: 19. 12. 17. **Mát:** 10. 21. 1 **Kor:** 7. 25.

R A K A ſlowo Żydowſkie co znaczy.
Mát: 5. 23.

RELIQVIAE co są moc máta / y co
przez nie Bog ſprawuje. Dotlenienie krá-

tu ſąty Páná Chriſtuſowey. *Mát:* 9. 21.
y 14. 36. *A* chyeſteł Páwlowych. *Dzie:* 19.
12. *A* cienią Piotrowego. *Dzie:* 5. 15.

*N*abożne ich doryłanie/ przykłady *E*.
wángeliy s. wtwierdzone. *Mát:* 9. 21.
Mát: 3. 10. y 5. 28. 30. *O*d wiernych
wczesone/ a od niewiernych wżárdzone.
Mát: 14. 12.

*R*eliquie ſwietych cudá czynią bez w
bliżenia czy y chwaly *B*ożey. *Dzie:* 19. 12.
y 28. 20.

*R*OBOTA y praca. *R*obotá reczna
zálecona. *Eph:* 4. 18. 2 *Thes:* 3. 10. 11. 12.
*A*to niechce robić / ten też niechay nie ie.
2 *Thes:* 3. 10. *P*áwiel S. robił rełomá/
aby nikogo nie obciążyl. *Dzie:* 20. 34.
1 *Kor:* 4. 12. 1 *Thes:* 2. 9. 2 *Thes:* 3. 8.
*W*śákie robić rełomá nie wśyſcy po
winni. 2 *Thes:* 3. 10. *R*obotá náſzá bez
błogoſławieſtwa *B*ożego nieſpora/ byś
też y cáła noc robił. *Luk:* 5. 5. *R*obiace
muſzaplátá powinna. *Mát:* 10. 10. 1 *Kor:*
9. 9. 1 *Tim:* 5. 18. *Ják:* 5. 4. *P*rácuiaey
o kóło ſłowá *B*ożego dwoiákiey czy go
dni. 1 *Tim:* 5. 17.

*R*ODZAY dwoiáki *C*hriſtá. *P*áná.
*3*yd: 7. 3.

*R*OSKAZANIE. pátrzy *P*rzykazánie.
*R*OSPACZ *J*udaſzowá. *Mát:* 27. 5.
*R*OZVOD. pátrzy *M*áſzeiſtwo.
*R*ZECZNIK náſz nie ſam *P*. *C*hriſt
uſus. 1 *Jan:* 2. 1.

*R*ZEZANIE *C*ábo *T*rzebieńiec *N*ety
opłánni. *Dzie:* 8. 27. *R*zeźáncy ſa troiá
cy. *Mát:* 19. 12.

*R*ZYM nowe *J*eruzálem *C*hryſciáńſ
kie. liſt 397. *R*zym *B*ábilonem názwá
ny/ ále nie koſciół *R*zymſki. 1 *Piotr:* 5. 13.
*O*biáw: 17. 6.

*R*zymſka wiárá wielce pochwalona.

*R*zym: 1. 8.

*R*zymſka wiárá teſt *K*átholická wiárá.
*R*zym: 1. 8. *K*oſciół *R*zymſki iáko záleca
*P*áwiel S. liſt 520. *K*oſciół *R*zymſki o
ſobliwie od *B*ogá opátrzony. *Dzie:* 27. 23.
*S*tára ſie o ſwiátá náwrocenie. liſt 397.
*L*iſt do *R*zymian pſiecz ma pierwsze mie
ſce. liſt 519.

S.

*S*AD *B*oży według prawdy. *R*zym: 2. 2.
*T*eſt niewybádány. *R*zym: 11. 33. *N*i teſt
prawdziwy y ſpráwiedliwy. *O*biá: 19. 2.

*S*ad oſobny przy śmierci káżdego.
Luk: 16. 22. *3*yd: 9. 27.

*S*ad oſtáteczny będzie według wczyn
ków káżdego. *Mát:* 25. 27 y 25. 34. *R*zym:
2. 6. 2 *Kor:* 5. 10. 3 *E*stórych káżdy muſi
dáć liczbę *B*ogu. *R*zym: 14. 12. *A* káżdy
wezmie zaplátę według prace ſwoiey.
1 *Kor:* 3. 8. *A*to w *C*hriſtuſie nie wierz/
liſz teſt oſadzony. *Jan:* 3. 18.

*C*hriſtuſ teſt ſedzia żywych y umár
łych. *Dzie:* 10. 42. *K*toſtemu *O*átec powo
zdał wſytek ſad. *Jan:* 5. 22. 27. *S*wieci
z *C*hriſtuſem ludzie ſadzić będą. pátrzy
*S*wieci.

*O*dnii ſadnym niewie niſt/ ánt ánto
lowie. *Mát:* 24. 36. *J*áko y ſam *S*yn o
nim niewie. *Mát:* 13. 32. pátrzy *C*hriſtuſ.
pátrzy *D*ieſń ſadny y *P*rzyſcie páńſkie.

*S*adzić iáko y komu zákazano. *Mát:* 7. 1.

*S*adzacy drugiego ſam ſiebie potepia.
*R*zym: 2. 1.

*S*AKRAMENTY z boku páńſkiego
ná krzyżu wypłynely. *Jan:* 19. 34. *W*ſy
ſcy ich wywáć powinni. *Dzie:* 10. 47.
*N*ie ſa tyłko znáki/ ále y pſzczepny láſki y
ſpráwiedliwoſci. *R*zym: 4. 11.
*S*ákrament *B*ierzmowania. pátrzy *B*ie
rzmowánie.

Sátrás

Sakrament pokuty. pątrz Pokutą.
 Sakrament kápláńſtwa przez rak wſſk
 danie. Dzie: 13. 3. Sakrament y láſká
 poſwiecenia kápláńſkiego. Dzie: 14. 22.
 1 Tim: 4. 14. pątrz Káplan.
 Sakrament małżeńſtwa. pątrz Mał
 żeńſtwo.
 Sakrament oſtátńego pomázánta.
 Jáł: 5. 14. Skutk tego. Tąmże.
 Chriſtus y bez Sakramentow zbawie
 moje. Jan 5. 2. Sakramenty niewier
 nym y niegodnym nie máia być dawá
 ne. Máth: 7. 6.
 SAKRAMENT náſwietſzy Ciáłá
 Páńſkiego. Nie máś w nim wſcecy chle
 bá ani winá. Máł: 26. 29. Ale ſie w nim
 chleb w ciáło / á wino w krew przemienia.
 Jan 2. 9. Nie teſt w nim figurá / ále pra
 wdá. Jan 6. 51. Wiáry do niego potrze
 bá / nie pyráńia / Jáł: 6. 52. Żydi
 nie tegoż Sakramentu co my / pożywáli.
 1 Kor: 10. 3. Porównánie máńny ſtym
 Sakramentem. Jan 6. 49.
 Sakrament ciáłá Páńſkiego / iáka po
 kora má być przyimowány. Máł: 8. 8.
 Nie godzi ſie go przyimowáć bez poſed
 nánta z brátem obiráżonym. Máth: 23.
 Wieczersza Páńſka tuſza teſt / á tuſze wy
 wáńie S. Sakramentu. 1 Kor: 11. 20.
 Pan dawał Sakrament w Emaus pod
 łedna oſoba. Luł: 24. 30. pątrz Ciá
 ło Páńſkie.
 SAMARITANOVVIE odſzepieſi
 cy przez Chriſtuſá nie przyimowáli. Luł:
 9. 55.
 SZCZEPAN. pątrz Stephan.
 SEKTY diáſieyſze dármo ſie tym cie
 ſá / iż wiáre Chreſciáńſka żydzi ſekta
 názywáli. Dzie: 28. 22.
 SETNIK ábo Kormiſtſzeden wier

ny. Máth: 8. 5. Luł: 7. 2. Drugi táż
 wyznawa Chriſtuſá. Máł: 27. 54. Koro
 neluſſ Setnik ná wiáre Chriſtuſowa
 przez Piotrá náwrocony. Dzie: 10. 1.

SICLVS ábo Státer wiele wáżył.
 Máth: 17. 27.

SILAS z Páwlem poſlan do Antyo
 chiey. Dzie: 15. 27. Jáchal z Páwlem.
 Dzie: 15. 40. Joſtal w Berecey. Dzie: 17. 14.

SIMON Czárnoſkieżnik y kácerſtwo
 tego. Dzie: 8. 18.

SIMONIA ábo ſwietoſkupſtwo ſká
 rády grzech. Dzie: 8. 18. 22.

SIMON tredowáły w Bethániey
 czeſtute Páná. Máł: 26. 6. Máł: 14. 3.
 Jan 12. 1.

SIMON Piotr. pątrzay Piotr.

SIMON Kánáńeyczył delotes / Apo
 ſtol Chriſtuſow. Máł: 10. 4. Máł: 3. 18.
 Luł: 6. 15. Dzie: 1. 15.

SIMON bráť Jeſuſow. Máł: 13. 55.
 Máł: 6. 3.

SIMON Pháryzeuſ / y ktorego iadı
 Jeſus. Luł: 7. 36.

SIMON Tyreneyczył / ktory noſił
 krzyż z Jeſuſem. Máł: 27. 32. Máł: 15.
 21. Luł: 23. 26.

SIMON gárbarz Jopeńſti / goſpo
 darz Piotrow. Dzie. 10. 6.

SKARB. Serce z ſkárbeni máńny
 przenoſić do niebá. Luł: 12. 22.

Skárbu náukł Kátholickiey pilnie
 ſtrzedz Páwel táż. 1 Tim: 5. 20. 2 ſtrzedz
 ſie nowoſci heretyckich. Tąmże.

SKŁADY dla wbożich wiernych w
 pierwſzym koſcielu wyznaczne. Dzie: 11. 29.
 Rzym: 15. 26. 1 Kor: 16. 1. 2. 2 Kor: 8. y 9.

SKRYCHA. Do ſkruchy ſpowiedzi
 teſt potrzebna. Luł: 17. 15. pątrz Pokutá.

SŁOVVO Boże. Pan Chriſtus cemu

teſt Słowem nazywany. Jan 1. 1. Sło-
wo ſkrocone. Rzym: 9. 28. Słowo 3 dy-
dowſkiego czeſto rzecz znamięnute.
Mát: 19. 12.

Słowo Boże teſt nie ſámo piſmo. 1
Theſ: 2. 13. Ale to krole teſt wſtnie prze-
powiedáne. Piotr: 1. 25. A potym cze-
ſcia ná piſmie / á czeſcia wſtnie podáne.
2 Theſ: 2. 15.

Słowo Boże nie wſzytko teſt ná piſmie
podáne. Jan 14. 26. y 21. 25. 1 Kor: 11. 14.
2 Theſ: 2. 15. 2 Jan 12. 3 Jan 13.

Słowa Bożego nie tylko ſucháć / y w
wſciech ie mieć mamy / ále y ſercem wie-
rzyć / y wſynkami pełnić. Mát: 7. 24.
y 15. 8. y 28. 20. Luć: 6. 47. y 11. 28. y 12.
47. Jan 13. 17. Jáć: 1. 22. Wgárdá ſło-
wá Bożego y kátanie zá nie. Mát: 10. 14.
y 11. 20. Dnie: 13. 45. y 18. 6. Jan 15. 22.
Rzym: 1. 21. 2 Theſ: 2. 10. 3yd: 2. 3.
Słowo Boże trwa ná wieki. Mát: 24. 35.
Luć: 16. 17. 1 Piotr 1. 25.

Jáká teſt moc ſłowá Bożego. Mát: 8.
13. Mát: 1. 27. Luć: 5. 13. 24. y 8. 24.

Słowo Boże teſt duſzny pokatm. Mát: 4. 4.

SLVBY czyſtoſci dla doſtapienia kro-
leſtwá niebieſkiego. Mát: 19. 12. pátry
Rády Ewángeliſkie. Perſony Bogu po-
ſubione w małżeńſtvo wſtąpić nie mo-
ga. 1 Kor: 7. 9. Běda potępięnt ktorzy
ſluby czyſtoſci łamia. 1 Tim: 5. 12.

SLVGA żaden dwiemá pánom ſłużyć
nie może. Mát: 6. 24. Sługá nie teſt
wietſzy náđ Páná ſwego. Jan 13. 16. y 15.
20. Káidy tego teſt ſługa / ktoremu ſie od-
dał zá ſługę. Rzym: 6. 16. Ato czyni
grzech / ten teſt ſługa grzechowym. Jan 8.
34. Ato bywa wyćieſon od Bogo / tego
też ſługa zoſtawá. 2 Piotr 2. 19. Ato
grzechowi ſłuży / ten nie niema do ſprá-

wiedliwości. Rzym: 6. 17. 20.

Śludzy máia być poſlušni pánom
ſwoim. Eph: 6. 5. Kol: 3. 22. 1 Tim: 6. 1.
Tit: 2. 9. 1 Piotr 2. 18. Nie ſłużąc ná oko.
Eph: 6. 6. Kol: 3. 22. Ale 3 ſczyroſci
ſercá / boiac ſie Páná / y ſłużąc jáko Pánu
Chriſtuſowi. Támże. Atoży wietnie
ſłuża ſwym Pánom / Pánu Chriſtuſowi
ſłuża / y od niego zapláte weźma. Kol: 3.
23. 24. A tym wiecey ſłużyć máia pánom
wietnym. 1 Tim: 6. 2.

Sámemu Bogu jáko ſłużyć mamy.
Mát: 4. 10. Obiá: 22. 9. W duchu. Phil:
3. 3. Abo w nowoſci Duchá. Rzym: 7.
6. pátry Poſkon. Pánu Chriſtuſowi ſłu-
żyć mamy. Dnie: 20. 19. Rzym: 1. 1. y 12.
11. Phil: 1. 1. Kol: 4. 12. Atoży nas od
wſzech nieprzyjaciół oſwobodził / ábyſmy
mu ſłużyli. Luć: 1. 74. 1 Kor: 7. 23. Ato-
ry ſługi ſwe ma zá przyjaciół. Jan 15. 15.
Wierni ſludzy ſa blogoſławieni. Mát: 24.
46. Mát: 25. 21. 23. Luć: 12. 37. 38. y 19. 17.
A ſludzy niepożyteczni będążucem do
zewnetrznych ciemnoſci. Mát: 25. 30.
Luć: 12. 46.

SMIERC teſt ſkaránie zá grzech. Rzy:
5. 12. Jáć: 1. 15. Zapláta grzechu. Rzy:
6. 23. A bodicem grzechu. 1 Kor: 15. 56.
A przyſlá ná wſzytkie zá grzechem pier-
wſzego cziowieká Adámá. Rzym: 5. 14. 17.
1 Kor: 15. 21. Śmierć napewnieyſza.
3yd: 9. 27. Ale iey godzińá niepewná.
Luć: 12. 40. 1 Theſ: 5. 2. Śmierć wtora
teſt wieczná. Obiá: 20. 14. Śmierć iey
leſná dobrym teſt záśnienie. Mát: 9. 24.
Jan 11. 11. Dnie: 7. 60. 1 Theſ: 4. 13.
Śmierć náſza Chriſtuſ śmierćia ſwa
wyćieyſi. 1 Kor: 15. 54. 2 Kor: 5. 14.
Eph: 2. 4. 2 Tim: 1. 10. 3yd: 2. 14. 1.
Piotr 3. 18. Obiá: 21. 4.

Śmierć

Śmierć łaski / grzechy wyforzenia.
Rzym: 6. 2. 11. 1 Kor: 4. 10. Gál: 2. 20.
Kol: 3. 5. Azymot sprawuje. Rzym: 6.
5. 8. Kol: 3. 3. 2 Tim: 2. 11.

SMUTEK jest dwoiaki. Jeden świad-
tą tego który śmierć sprawuje. A drugi
według Boga / który pokute zbawienna
sprawuje. 2 Kor: 7. 10. 11.

W smutku bedacy ma sie modlić. Ják:
5. 13. Smutek pobożnych obroci sie w
wesele. Mát: 5. 5. Jan 16. 20. 22.

SPOVVIEDZ przed Janem 3 wylicza-
nim grzechow. Mát: 3. 6. Mát: 1. 5. Spo-
wiedź potrzebna do otrzymania grzechow
odpuszczenia. Mát: 8. 4. y 18. 18. Jan 20. 23.

Spowiedz przed Apostoly 3 wylicza-
nim grzechow. Dzie: 19. 18. Spowiedz
przed Káplany. Ják: 5. 16. 1 Jan 1. 9. Spo-
wiedzia gárdzacy / beda cieško karani.
Luk: 7. 30. pátrz Pokutá.

SPRAVVIEDLIVOSC Bozka y
Sydowska. Rzym: 10. 3. Spráwiedli-
wość nąssa iáko jest Pan Christus. 1
Kor: 1. 30. Jáko żaden nie jest spráwie-
dliwy. Rzym: 3. 10. Moze być cłowiek
spráwiedliwy nie tylko przed ludzmi / ále
y przed Bogiem. Luk: 11. 6. 75. Rzym: 4. 2.
Cłowiek zámże moze być spráwiedliwy.
1 Jan 15. 2.

Spráwiedliwość nąssa nie jest przycz-
tána / ále istotnie w nas bedaca. Mát: 5.
20. Rzym: 2. 13. y 3. 2. y 7. 6. Eph: 3. 17.
y 6. 14. Kol: 3. 10. Jest 3 vczynkow / á
nie 3 samey wiary. Mát: 6. 1. Spráwie-
dliwość rák w żydzie iáko y w Pogan-
nie jest pelniente zákonu. Rzym: 2. 26.
Ato czyni spráwiedliwość / nie kto tylko
wierzy / ten jest spráwiedliwy. 1 Jan 3. 7.

STANY rożne miedzy Chryścijány.
Mát: 19. 21. Luk: 10. 42. S an bezien

sti test Jan Amelst. Mát: 22. 30. Lepsy
niż małżeńst. 1 Kor: 7. 31.

STAR SZY sa Pásterze. 1 Piotr 5. 1.
pátrz Káplan.

STATECZNOSC iáka ma być w
Kátholickiej wierze. Gál: 1. 5.

STEPHAN ábo Szepean Dásko-
nem obrány. Dzie: 6. 5. Ośtárony.
Dzie: 6. 11. Odpowieda za sie. Dzie: 7.
Ośámionowan. 7. 57. Pogrzeb tego
Dzie: 8. 2. Kámiest tego cudowny. Dnie:
7. 58. Modlitwa tego Páwlowi do ná-
wrocenia pomogła. Dzie: 7. 60. Cudá
przez reliquie tego. Dzie: 8. 2.

SUCCESSIA Oycow y pásterzow
pokazuje Chrystá Páná y Kościół tego.
Mát: 1. 6. A nie targa sie słóscia przelo-
żonych. Tánże. Mát: 23. 2. Jest máktem
Kościółá práw°. Eph: 4. 13. pátrz Pásterz.

SVMNIENIE. Pokoy dobrego su-
mnienta. 1 Jan 3. 21. Rzym: 5. 1. 2 Kor:
1. 12. Czynić co przeciw summientu swe-
mu / test grzeszyć. Rzym: 14. 23.

SVVIADECTVVO prawdziwe y
fałszywe. Mát: 18. 16. y 19. 18. y 26. 59.
Jan 8. 17. 1 Tim: 5. 19. Syd: 10. 28.

Świádectwo Duchá iáké. Rzym: 8. 16.

SVVIAT przez Christusa vczyniony.
Jan 1. 10. Świát weszłym záśiadł. 1 Jan
5. 19. Świát przechodzi y poządliwość
tego. 1 Jan 2. 17. Przechodzi křtast tego
świátá. 1 Kor: 7. Świátá miłowác nie
mamy. 1 Jan 2. 15. Ná świéctie nie nie
jest tedno poządliwość ciáká / poządli-
wość oczu á pychá żywótá. 1 Jan 2. 16.
Przytázi tego swiátá test nieprzytázi Bo-
ża. Ják: 4. 4. Świát Boga nie zna.
Jan 17. 25. Ani Jesusa Christusa być
prawdziwa swiátłóscia. Jan 1. 10. Wzgár-
dá swiátá. Rzym: 12. 12. Gál: 6. 14.

Phil: 3. 7. Jak: 4. 15. Obiá: 18. 4. Mi-
łosńcy śwátá wiecey niźli Boga. Már:
8. 36. Świát beda wiertni sady. 1 Kor:
6. 2. Świeckie sprawy nie zgólá duchó-
wnym zázazáue. 2 Tim: 2. 4.

SVVIA TKI y Wielkánoc Żydowska
y Chreściáńskie. Dzie: 2. 1. Świátki
Chreściáńskie. Dzie: 2. 1. 20. 16. 1 Kor: 16. 8

SVVIECENIE wody/soli/potrav/
y innych rzeczy. 1 Tim: 4. 5.

SVVIECI. Dusze swietych są z Chri-
stusem w niebie. Luk: 23. 43. Jan 12. 26.
y 17. 24. Dzie: 7. 59. 2 Kor: 5. 1. 6. y 12.
2. 4. Phil: 1. 21. 23. Eph: 4. 8. Obiá: 3.
21. y 6. 9. y 7. 9. 15. Záraz po śmierci ida
do niebá. 2 Kor: 5. 1. Świeci w niebie
modla się za námi. Dzie: 27. 24. 2 Piotr:
1. 5. Obiá: 5. 8. y 6. 10. y 8. 3. Xmo-
olitwy náše Bogu ofiáruiá. Obiá: 5. 8.
y 8. 3. Stáráta się o nas. Luk: 16. 28.
2 Piotr: 1. 5. Świeci po śmierci rzadza
ludzie y kroluiá z Pánem. Obiá: 2. 26.
y 3. 12. Már: 24. 47.

Świeci wiedza w niebie co się tu z ná-
mi dzieje. Luk: 15. 10. y 16. 29. 1 Kor: 13.
9. Xlyssa modlitwy náše. Obiá: 5. 8.
Świeci táko wiedza myśli ludzkie. 1 Kor:
2. 11. Sa ániolom: rowni. Luk: 20. 36.
Már: 22. 30.

Świete mamy chwalić. Rzym: 2. 10.
Jan 12. 26. W swietych Bog wielbion
bywa. 1 Thef: 2. 10. Pan Bog bywa
chwalon z mocy Swietych wyczoney.
Már: 9. 8. Swietych Christus nie zárzy
swych wrzadow. Már: 19. 28.

Swietych pámiatki przez Kościół ob-
chodzi. Dzie: 14. 12. Swietych pámiatki
máta być w Kościele. Már: 26. 13.

Swietych náśládownáe mamy. 1 Kor:
4. 16. y 11. 1. Phil: 3. 17. 1 Thef: 1. 6.

Świeci nie vmáti. Már: 22. 32. Po-
śmierci się ludzom vřázuiá. Már: 17. 3.
Már: 9. 4. Sa náó pewnymi mieyscá-
mi przelożeni. Jan 5. 2. Mieyscá swiete/
ziemiá swieta. Már: 17. 9. Ciał ich prze-
niesienie. Dzie: 7. 16. Má umieich dyá-
bli vřiekáto. Dzie: 19. 15. Świeci cudá
czynia. pátrz Cudá.

Záslugi swietych moga y drugim być
wyczone. 2 Kor: 8. 14.

Beda swiát z Christusem sady. pátrz
Sad. Swietych niekiedy przypisátem/co
Bogu sámemu włásnie náleży. pátrz Bo-
gá sámego włásności.

Swietych wzywáć się godzi. pátrz Wzy-
wánie Swietych.

SYN Boży. Inšy test Syn / á inšy
Oćiec. Jan 1. 1. Ale Syn jest tymże Bo-
giem co y Oćiec. Jan 1. 1. Syn Boży
stworzyciel wřech rzeczy. Jan 1. 3. Syná
Bożego wćelanie. Jan 1. 14. Dáť mu
Oćiec żywot przez poródszenie wieczne.
Jan 5. 16. Syn Boży táko zápieczeto-
wan. Jan 6. 27. Bořtwo Oycowřkie
test Synowe. Jan 17. 10. Ináczey Syn
Boży test tedno z Oycem/á ináczey ludzic
sa tedno. Jan 17. 11.

Syn Boży táko Oycu test poddány.
1 Kor: 15. 28. pátrz Christus.

Synowie oblubienci Ktorzy. Már: 9. 15.
Synow powinność przeciwm rodzicom
swym. Már: 15. 4. y 19. 19. Eph 2. 2.
Kol 3. 20. 1 Tim: 5. 1. 1 Piotr 5. 5.

SYNOD. pátrz Koncylium.
SZABAT Żydowski wřáť áni wiecey
od wiernych má być záchowány. Kol: 2. 16
Szábát duchowny Chreściáńskie wřáť
wiczný. Żyd: 4. 9.

SZATAN. sprzećiwník znáczy. Már:
16. 23. Már: 8. 33. Písíná wřywa przeciwm

Chryſtuſowi. Mát: 4. 6. Luć: 4. 10.
Do czaſu kuſić przeſtá. Luć: 4. 13. Pzez
ſmóká wyznáczony. Obiá: 12. 13. Smo-
kiem y wezem názwány. Obiá: 12. 3. Nie
nawidzi Chryſtuſa y cionkow tego. Ob:
12. 4. Woyna wſtáwiczna Michála z
nim. Obiá: 17. pátrz Dyabel.

T.

TABITA pobożna niewláſtá / Etorá
Piotr wſtrzeſiſ. Dſie: 9. 36. 40.

TAIEMNICA niepráwoſci co ieſt.
2 Theſ: 2. 7.

TAK, TAK, ábo Teſt/teſt. Nie/nie/
ma być mowá Chreſciáńſka. Mát: 5. 37.

TALENT co wáży. Mát: 18. 24.

TANIEC. Przeſeń Jan S. ſgnał.
Mát: 14. 6. Mát: 6. 22.

TERTVLLVS Prokurator ſkárzy
ná Páwlá. Dſie: 24. 2.

TESTAMENT Nowy. Żyd: 8. 8.
y 9. 15. y 10. 16. Teſtáment wieczny. Żyd:
13. 20. Krewnowemu teſtámentu. Mát:
26. 28. Mát: 14. 24. Luć: 22. 20.

TETRARCHA co ieſt. Mát: 14. 1.

THADDEVSZ Etorý y Lebbeuſz A-
poſtol. Mát: 10. 3. Názwány Judáſz ſyn
Jakobow. Luć: 6. 16.

THEODASz boycá zábit. Dſie: 5. 37.

THOMASZ Dydimus oſiárnie ſie z
Chryſtuſem ná ſmierć. Jan 11. 16. Był
niedowiaćkiem. Jan 20. 25. 27.

TIMOTHEVSZ obzezán / y poń-
chal z Páwlem. Dſie: 16. 3. Poſlan z Pá-
wlem do Mácedoniey. Dſie: 19. 22. Wſtał
láſſe pzez rák wſládná. 1 Tim: 4. 14.

2 Tim: 1. 6.

TITVSA Pogániná Páwel obzezác
nie dopuſcił. Gál: 2. 3. Titus od Páwlá
poſtánowion był Biſkupem Kreteńſkim.
Tit: 1. 5.

TOVVARZYSTVADobrych trzy-
máć ſie / á ſlych ſiaredz ſie mamy. Mát:
7. 15. Dſie: 19. 9. 2 Kor: 6. 14. Eph: 5. 11.
2 Tim: 4. 14. Obiáw: 18. 4.

TRADICIE, ábo wſtáwy od Apoſto-
low pzez piſmá podáne / máta być cho-
wáne. Dſie: 16. 4. 1 Kor: 11. 2. 23. 34.
Gál: 1. 4. 2 Jan 13. Jud: 9. Obiá: 10. 4.
X Páwel tettrymáć roſtáznie. 2 Theſ: 2.
15. y 3. 6. Wiele Pan Chryſtuſus czynił y
mowił / czego nie piſano. Jan 21. 25. Dſie:
20. 35. Duch S. dokládał tego / czego
Chryſtuſus nie vcył. Jan 16. 12. X Apo-
ſtolowie niektóre rzeczy podáli ſámy
tylko głoſem / bez piſmá żadnego. 2 Theſ:
2. 15. 1 Kor: 11. 34. 2 Jan 13. y 3. 13. Siłá
rzeczy wſemy z ſámey trádiciey. 2 Tim: 3. 8
Trádicia o pomázaniu oleám. Mát: 6.
13. Trádicie ábo wſtáwy Etoré Chryſtuſus
gáni. Mát: 15. 9. Mát: 7. 7.

TRAB ſiedm Amielſkich ſiedmoro
pzeſládnánie heretykow znántonuia.
Obiáw: 8. 2.

TREDOVVATY od Pána Jeſuſá o-
czyſciony. Mát: 8. 2. Mát: 11. 40. Luć: 5. 12.
X dſieſcieć inſzych. Luć: 17. 12.

TRZEBIENIE C. pátrz Kzeſántec.
TROYCA S. figurowána y okázána /
przy Ercie Chryſtuſowym. Mát: 3. 16.
Mát: 1. 10. 16. X ná pzeſmientieniu tego.
Mát: 17. 5. Arzić ſie mamy w imie Troy-
ce S. Máth: 28. 19.

Troycá S. ſlomy nie raz wyrażóna od
Chryſtá Pána. Mát: 10. 20. Jan 14. 10. 16.
y 15. 26. X od Páwlá S. Rzym: 8. 11 y 11.
36. 2 Kor: 13. 13. Eph: 2. 18. Gál: 4. 6.
Trzey ſa w niebie / Oátec / Syn / y Duch S.
1 Jan 5. 7.

Sam Oátec z Synem y z Duchem S.
ieſt Bog prawdziwy. Jan 17. 3. Sam

Bog jest wszytká Troycá S. 1 Tim: 1. 17.
Jedność person w Bosctwie. 1 Kor: 2. 12.
Świety/świety/świety. Obiá: 4. 8.

V.

VBOGI. Christus bedac bogáctym /
stał sie vbogim dla nas / áby nas vbo-
gácił. Luk: 2. 7. 2 Kor: 8. 9. Przyszedł
vbogim Ewángelia opowiedáć. Luk: 4.
18. y 7. 22. Mát: 11. 5. Vbodzy w duchu
błogosłáwieni. Mátth: 5. 3. Luk: 6. 20.
Vbogie zámwše miéć bedziemy. Mát: 26. 11
Vbogim co sie dzieie / to sie Christusowi
dzieie. Mát: 25. 40. 45. Vbogim hoynie
dáwać mamy. Luk: 16. 9. Z ná obiadu
ich wywáć. Luk: 14. 15. Páwel o vbo-
gich miał stárání. Gál: 2. 10. 1 Kor: 16. 1.
pátrz Skłády. Bog vbogie obiał ná
tym świecie / áby ie bogáctymi w wierze
czynił. Jáś: 2. 5.

Vboga wdowa więcej wsojylá do stár-
bu Kościelnego / niżli bogaze kłóli.
Mát: 12. 42. Luk: 21. 3.

VCIECZKA w przesłádownianiu wier-
nym pozwolona. Mát: 10. 23. Páwel vcie-
kał áby nie był wśámonowány. Dite: 14. 6

VCISK. Błogosłáwieni ktorzy prze-
słádownianie cierpia. Mátth: 5. 10. pátrz
Przesłádownianie. Przez wiele wástkow
trzebá nam wstáć do królestwá niebies-
kiego. Dite: 14. 22. Wáski nas nie máta
oddáláć od miłosci Bożej. Rzym: 8. 35.
W ktorych sie owšem chlubie mamy.
Rzym: 5. 3. Z miéć to zá nawierse we-
sele/ kiedy w rozmaite wáski wpádniemy.
Jáś: 1. 2. W wásku mamy być cierplíwi.
Rzym: 12. 12. Krotkie y mále wáski docze-
sne/ wielka nam chwale iednáta w niebie.
2 Kor: 4. 17. Wáski cierpieć jest dar Bo-
ży. Phil: 1. 29. Poiechá w wáskách. Jan
14. 1. Syd: 12. 1. pátrz Krzyż.

VCZEN nie jest wierszy nád mistjá
swego. Mát: 10. 20. Po czym poznáć v-
cnie Christusowe. Jan 13. 35.

VCZYNKI dobrze trojákie. Mát: 6.
2. 5. 16. Vczynki dobrze sa nam zálecone.
Mát: 5. 17. y 7. 21. y 11. 7. y 19. 17. Rzym:
12. 1. Gál: 6. 10. Kol: 1. 10. 2 Piotr 1. 10.
Jáś: 2. 14. Obiáw: 14. 13.

Vczynki dobrze sa Bogu wdzięczney za
pláte záslugita. Mát: 5. 11. y 10. 42. y 16.
27. y 25. 34. Vczynki dobrze táko Bogu
míle. Rzym: 12. 1. Sa płatne y zbáwieni-
ne. Rzym: 2. 6. Do zbáwienia potrze-
bne. Mát: 19. 17. Eph: 2. 10. Sa przy-
czyną zbáwienia. Gál: 6. 9. Zápláte zá-
slugita. Syd: 6. 10. Máta zápláte v Bo-
gá. Mát: 9. 41. Záslugita niebo. 2 Tim:
4. 8. 2 Kor: 5. 10. Skład máta zásluge v
Bogá. Jan 3. 21. Składby dobrych v-
czynkow w niebie. Mátth: 6. 20.

Vczynki dobrze choć nie rośkázane. Mát:
25. 1. Mát: 16. 1. Dobrze vczynki sa na-
skłády ná Kościoly. Mát: 14. 6. Vczynki
dobrze nie powinne tym sa Bogu wdzie-
czniéjse. Luk: 10. 35.

Vczynki dobrze przede krztem ácz nie sa
doskonále/ ále przeie dobrze. Dite: 10. 2. 4.

Vczynki dobrze Apostołowie zálećáta
przeciw samey wierze. list 519. Nie samos-
wierney/ ále dobrze czyniac y p. Bogá
wszytko otrzymáia. 1 Jan 3. 22.

Vczynki bez wiary y láski nie wájne.
Rzym: 3. 20. Jákie vczynki Páwel wy-
laca od wśpráwiedliwienia. Rzym: 3. 25
Vczynki Abrahánowe vprzedańce wiá-
te. Rzym: 4. 1. Vczynki tákie nie wśprá-
wiedliwáia. Gál: 2. 16. y 3. 2. 12. Vczyn-
ki dobrze do wybránia pomoene. 2 Piotr
1. 10. Vczynki dobrze móga y máta
być iáwnie czynione. Mát: 6. 5. Nie v-

czynki

Gynki dobre/ale prozja chwale Pan ſtro-
ſue. Mát: 23. 14. Vczynek Ełdy dobry
Pan Bog w nas ſczyyna y dołonywa
Phil: 1. 6. Vczynkow dobrych nie czy-
niacy/bedzie wytyety y w ognie ſzucony
Mátth: 3. 10. y 7. 19. Jan 15. 6.

Vczynki miłoſierne Mát: 23. 35. pátrz
Vſpráwiedliwienie/ſaplátá y ſaſługá.
V K R Z Y Z O V V A N I E. 3 Chriſtuſem

ſtáry náſz cłowiek ma być vkrzyſowan.
Rzym: 6. 6. Ktorzy ſa Chriſtuſowi/ ci
krzyſia ciała ſwe z ich namietnoſciámi
y poſaolnoſciámi. Gál: 5. 24. Páwło-
wi ſwiát vkrzyſowan / y Páwel ſwiátu.
Gál: 6. 14. Ktorzy znou Chriſtuſa krzy-
ſia. 3yd: 6. 6. pátrz Krzyſ.

V M A R L Y. Trzey vmárlí od Páná
vſkreſzeni/co známionua. Mát: 5. 41.
Vmíerácy w Pánu. Obiá: 14. 13.

Vmárlých plákká ile ſie godzi. Mát: 9.
23. Dnie: 8. 2. y 9. 39. 1 Theſ: 4. 13.

Vmárlých cíal omywánie. Dnie: 9: 37.
Vmárlých pogrzeby: Mát: 14. 12. y 27.

58. Dnie: 8. 2. Modlić ſie ſá vmárlé káſe
Jan 8. 1 Jan 5. 16.

V N I A Chriſtuſá z Koſciółem. 1 Kor: 12. 12.

V R Z A D. Koſnoſć vřzdu ſwieckie-
go od duchownego. Mát: 22. 21. Vřzad
ſwiecki nie ma ſie wdáwáć w duchowne
ſpráwy. Támſe. Vřzad duchowny ma
moc pomieſty y kárání. 2 Kor: 10. 6.
Vřzadowi chocia ſtemu poſłuſeńſtwo ma
być oddawano. 1 Píor: 2. 18. pátrz
Přeloſeńſtwo.

V S P R A V V I E D L I V V I E N I E co
teſt. Rzym: 4. 5. 6. 1 Kor: 6. 11. Pier-
wſze vſpráwiedliwienie ſczyra táſká ſprá-
wite bez vczynkow. Rzym: 3. 24. y 4. 4.
Gál: 2. 16. Pierwſze vſpráwiedliwienie

o ktorym Páwel / nawiecy z wiáry; á
wtore o ktorym Jákuſ / z vczynkow po-
chodzi. Rzym: 2. 13. y 4. 2. Eph: 2. 8. Dá-
mo iákoſiny vſpráwiedliwíem. Rzym: 3. 24.

Máuká Kátholicka o vſpráwiedliwie-
niu z wiáry y z vczynkow. liſt 518. Vſprá-
wiedliwienie z vczynkow / á nie z ſámey
wiáry. Luť: 1. 6. Jáť: 2. 14. 21. 24. Pocho-
dzi z wiáry z nádzieie y miłoſci. Luť: 7. 50

Ktorym vczynkom Páwel ſ. odepnu-
te moc vſpráwiedliwienia y zbáwienia.
liſt 518. Vczynki iákie nie vſpráwiedli-
wiáta. Gál: 2. 16. y 3. 2. 12. Ktora ſprá-
wiedliwoſcia bywamy vſpráwiedliwie-
ni. Rzym: 1. 17. Vſpráwiedliwienie cze-
mu wierze bywa przypíſáne. Rzym: 4. 2.

Nie ſamá wiára ále y kreſt vſpráwiedli-
wia. Rzym: 6. 3. X miłoſć. Luť: 7. 47.
1 Kor: 13. 3. Gál: 5. 6. 1 Píor: 4. 8. X
nádzieia. Rzym: 8. 24. X poſutá: iáko
mamy przykłád w Mágdálenie. Luť: 7.
W márnottátnym ſynie. Luť: 15. y w
Jáwnogřeſzniku. Luť: 18.

Vſpráwiedliwiony ſláte ſie ſpráwiedli-
wym. Rzym: 4. 5. Ludzie mogą być pra-
wdziwie ſwíetymi / y niepoſalánemi.
Eph: 1. 4. 1 Kor: 6. 11.

Wtore vſpráwiedliwienie/ktorým ſprá-
wiedliwy ſláte ſie ſpráwiedliwyſy/náby-
wa ſie dobrymi vczynkámi. Jáť: 2. 21. 24.
Obiá: 22. 11.

V T R A P I E N I E. Pożytek vřapie-
nia. Mát: 9. 49. pátrz Krzyſ y Váſť.

W.

V V C I E L E N I E Syná Bożego. Jan
1. 14. 1 Jan 4. 6.

V V D O V V A. Wdowy pobożne máta
w piſmie ſwoie zálecenie. Jáko Anná
Prorokini. Luť: 2. 36. X máta być czeſo-
ne. 1 Tim: 5. 3.

Wdow pobożnych y niepobożnych opł
śanie. 1 Tim: 5. 6. 8. 13. Ktore po ſlubie
czyſtoſci chca iſć zą maż / maia potepie
nie. 1 Tim: 5. 11. 12.

Wdow nawiędzanie w wiſtku ich / teſt
częſć prawnego nabożeñſtwá. Jáſ: 1. 27.

Wdow y bogiey dwá pieniaſki nád
wielkie pieniadze bogaczow przełożone.
Már: 12. 41. Luć: 21. 1.

Wdow y młode ktore ſie nie wſtrzymá
wáia / á ſlubu czyſtoſci nie máia / zą maż
iſć mogá. 1 Kor: 7. 9. 39. Wſákże lepiey
wczymia / teſti ſie w czyſtoſci zachowáia.
1 Kor: 7. 8. 40.

VVEZVANIE. Wiele teſt wezwá
nych / ále máło wybránych. Már: 20. 16.
y 22. 14. Ktorych Bog przyrzal / rych
też y wezwal. Rzym: 8. 30. Uwezwal ich
z ciemnoſci do przedſwney ſwiátłoſci.
1 Piotr 2. 9. Do iáſki Chriſtuſowey. Gál:
1. 6. Ná wolnoſć. Gál: 5. 13. Do krole
ſtwá ſwego y chwaly. 1 Theſ: 2. 12. Do
ſwey wieczney chwaly. 1 Piotr 5. 10.

Kády ma trwáć w ſwym wezwaniu
ábo powołaniu. 1 Kor: 7. 20. A ſpra
wować ſie godnie y przyſtoynie powola
niu ſwemu. Eph: 4. 1. Nikt ſie nie ma
wdawać w rzad páſterſki ábo kážno
ſtweyſki / áby byl wezwány / ábo poſłány.
3yd: 5. 4. Rzym: 10. 15. pátrz Powołanie
y Páwel.

VFNOSC y beſpieczeńſtwo Herety
kie, pátrz Pewnoſć zbawienia.

VVIARA co teſt. 3yd: 11. 1. Teſt dar
Boży. Phil: 1. 29. Pochodzi z ſłuchania
ſłowá Bożego. Rzym: 10. 17. Wiára teſt
rzeczy niewidziánych. 3yd: 11. 1. Bez
wiáry nie może ſie nikt Bogu podobáć.
3yd: 11. 6. Rzym: 14. 23.

Wiára żywa teſt z miłoſcia ſłaczone.

Gál: 5. 6.

Wiára vmárla bez miłoſci. Már: 7.
21. 1 Kor: 13. 2. Jáſ: 2. 26.

Wiára żywa teſt wielkiey mocy. Már:
21. 22. Már: 16. 16. Jan 1. 12. y 3. 15. y 14.
12. Dzie: 3. 16. y 16. 31. Wiára ſamá bez
wczynkow nie platna. Már: 5. 19. y 7. 21.
y 15. 28. y 22. 40. y 25. 42. Már: 12. 33. y 16.
16. Luć: 10. 28. Jan 3. 5. y 8. 31. 40. Eph:
6. 23. Jáſ: 2. 24.

Wiára ktora platna. Jan 3. 18. Dzie:
16. 31. Wiára bez miłoſci być może /
ále nie pomoże. 1 Kor: 13. 2. 3.

Wiára dyabelſka bez miłoſci y wczym
kow dobrych. Jáſ: 2. 19.

Wiára wſprawiedliwiáca / teſt nie Lu
terſka / ále Kátholicka wiára. Gál: 5. 6.
y 6. 16. 3yd: 11. 1. Ktora y Abrahám byl
wſprawiedliwiony. Rzym: 4. 24. Ktora
y my bywamy wſprawiedliwieni. Tamiſe.

Wiára Kátholicka teſt nie omylna. 1.
Kor: 15. 15. A ſamá cudá czyni. Már: 17.
20. Dzie: 3. 16. A teſt powszednia / mie
dy wſytkimi narody. Rzym: 1. 8. Wiá
rá oproc Koſciół Kátholickiego nie nie
wazy. Luć: 13. 26. Jednoſć wiáry teſt v
ſámych Kátholikow. Eph: 4. 5. Wiá
ry Chreſcijañſkiey dziwne rozmnożenie.
Már: 4. 32. Wiára Chreſcijañſka nie teſt
ſekta ani hereſia. Dzie: 24. 14.

Wiára w Koſcióle nigdy nie wſtála.
Luć: 18. 8. Wiára może być wtráco
na. Luć: 8. 13. Rzym: 11. 20. Wiára
jednega pomaga drugiemu. Mátt: 9. 2.
Már: 2. 5.

Co teſt / mieć wiáre Bożá. Már: 11. 22.
3 wiáry takó żyte ſprawiedliwy. Rzym: 17.

Wiára ku wſem ſwietym. Phil: 5.

Wierzą czyiey pánowáć / co teſt. 2.
Kor: 1. 23.

Wiára

Wiara bez czynkow nie vſprawiedli-
wia. 1 Kor: 13. 2. Gal: 5. 6. Jak: 2. 24.

Wiara teſt iednã. Eph: 4. 5.

Wlaska wiary / ma byc pod rozſadek
pzeſoſonych koſcielnych poddawana.
Gal: 2. 2.

VVIDZENIA Anioſow y innych
ſwietych. Dzie: 10. 30.

VVIECZERZA PANSKA. pãtrz
Ciało Pãñſkie y Sãkrament ciała y krwi
Pãñſkiej.

VVIECZNOSC Chriſtuſowã. pãtrz
Chriſtuſ.

VVIERNY teſt Pan Bog. 1 Kor: 1.
9. y 10. 13. 2 Kor: 1. 18. 2 Theſ: 3. 3.

Wierny ſługã. Mát: 24. 45. Luť: 12. 42.

Jaſlãtã tego. Mát: 25. 21. 23. 25. Luť:
19. 17. Wierny w mãle/wierny teſt y w
wielu. Luť: 16. 10. A nie wierny w cu-
dzym y ſwe trãci. Luť: 16. 12.

Maż niewierny takõ poſwiecon by-
wa pzez jone wierna. 1 Kor: 7. 14.

Wierni ſã wſzyty Chreſciãñcie. 2.
Kor: 6. 15. Eph: 1. 1. Kol: 1. 2. 1 Tim:

5. 16. pãtrz Chreſciãñcie.

VVIEZNIOVV nãwiedzãnie ma za-
plãte v Pãnã Bogã. Mát: 25. 37. 2.

Tim: 1. 16. 3yd: 13. 3. Modlitwã za wie-
mie. Dzie: 12. 5. Wiesniow Bog nte o-

puſzczã. Dzie: 5. 19. y 12. 17. Pãwel y w
wiesieniu chwali Pãnã Bogã. 16. 25.

VVIGILIE, ãbo czuãã nocne nã
modlitwie. Mát: 26. 41.

VVINA. 3aden nie teſt bez winy nã
ſwiecie. pãtrz Grzech.

VVODA 3ywa Duch S. Jan 4. 10.

VVOLA Bo3a / ma byc czynonã.

Mát: 7. 21. Mát: 12. 50. Rzym: 12. 2.

Wola Bo3a teſt / ãbyſiny byli ſwietymi.
1 Theſ: 4. 3. A 3eby niſt nie zginãł.

Jan 6. 39. 1 Tim: 2. 4. 1 Jan 2. 17.
2 Piotr 3. 9. Kto czyni wola Bo3a ten
trwa nã wieki. 1 Jan 2. 17.

Wola Bo3a wiedzacy ã nie czyniacy
tey/bedzie bãrzo karan. Luť: 12. 47.

Wola nãſã woley Bo3ey ma byc pod-
dawana. Mát: 6. 10. y 26. 39. Luť: 22.

42. 1. Kor: 4. 19. Dzie: 21. 14. 3yd: 6. 3.
Jak: 4. 15.

VVOLNOSC ãbo ſwoboda ludſka
y po3greſzeniu zoſtãłã. Mát: 12. 33. 16.

24. y 19. 17. y 23. 37. Luť: 10. 30. Jan 1.
12. Rzym: 7. 18. y 12. 21. Obi: 2. 21. y 3. 20.

Wolnoſci ludſka nã dobre / potrzebite
laſtki y pomocy Bo3ey. Rzym: 9. 16.

Wolnoſci ludſka poſpolu z laſtkã Bo3ã
robi. Mát: 3. 2. 3. Jan 7. 37. Dzie: 3.

19. y 8. 22. Rzym: 10. 13. 1 Kor: 15. 10.
Eph: 5. 14. Phil: 2. 13. y 4. 13. Kol: 1. 29.

2 Tim: 2. 21. 3yd: 12. 12. Jak: 4. 8. A
poſpolu z laſtkã Bo3ã zaſluguie. Mát: 25. 20

Wolnoſci ludſtom Pan Bog zoſtãwue.
Rzym: 9. 21. Wolnoſci cſwowiec3a teſt y

w grzeſzeniu. Rzym: 7. 15. 19. Wolnoſci
ludſka nã ſie y nã dobre. 2 Tim: 3. 21.

Bog y Phãraonã pzez wolnoſci zoſtã-
wił. Rzym: 9. 17. Wolnoſci takiey Pã-

wel dopuſzcza. Rzym: 14. 5. Wolnoſci
Chreſciãñſka w czym nale3y. Gal: 4. 31.

Wolnoſci duchã. 2 Kor: 3. 17. Wolnoſci
cieleſna. Gal: 5. 13. Wolnoſci 3wãn-

gelitowſka. 1 Piotr: 2. 16.

VVRACANIE. Ktey ſie nãbyte ko-
mu mãã byc wrãcãne. Luť: 19. 8.

VVSTRZYMAVVALOSC teſt o-
ſobliwym dãtem Bo3ym. Mát: 19. 12.

1 Kor: 7. 7. 17. Kto ſienie wſtrzymawa
ã nie ma ſlubu czuſtoſci / ma w mał3en-

ſtwo wſtãpiã. 1 Kor: 7. 9. Kãptan y Bi-

ſkup ma byc wſtrzymieſliwy. Tit: 1. 8.

VVSZETECZENSTVO. pátrz
Porubstwo.

VYBRANIE y powolańie teſt 3
ſczyrey láſti Bożey. Rzym : 9. 12 y 11. 32.
Wybráni ſa Chreſcijanie przed ſtworze-
niem ſwiátá. Eph : 1. 4. Wybráni kto-
ry. Máť : 20. 16. Jáko zbawienia do-
ſteputá. 2 Tim : 2. 10. Nie ſámi wybráni
ſa w Koſciele. Máť : 22. 11.

VVYZNANIE wiáry ma býć vſtne.
Rzym : 10. 10. V czynkow. Tit : 1. 16.
Kto wyzna Chriſtuſá przed ludzmi / tego
ſie teſ Pan Chriſtus nie zápry. Máť : 10.
32. Luť : 12. 5.

VVZYYVANIE imienia Bożego.
Dzie : 2. 21. Rzym : 10. 13. Bog teſt bogáry
ku wſytkim ktozy go wywáá. Rzym : 10. 12

Wzywánie ſwietych. Luť : 16. 28. y 20.
36. Rzym : 10. 14. Páwel wywa inſyich
poſrednikow opioe Chriſtuſá / proſſac
ludzi áby ſie zá nim modlili. Rzym : 15. 30.
2 Kor : 1. 11. Kol : 4. 3. 1 Theſ : 5. 25.
2 Theſ : 3. 1. 3yd : 13. 18.

Wzywáac ſwietych Chriſtuſá wywa-
my. Phil : 3. 17. Jákie nabożeńſtvo
Aniolow gáni Páwel S. Kol : 2. 18.

Z.

ZABOBONY co ſa. Dzie : 17. 22.

ZACHEVSZ przyimie Chriſtuſá
do ſwego domu. Luť : 19. 6.

ZACHARIASZ ſyn Bárachiaſhow
v kámonowány. Máť : 23. 35.

Zácháryaſ Oáec Janá Kzácicelá.
Luť : 1. 5.

ZACHVVYCENIA niektorých. 2.
Kor : 12. 1.

ZAKONV ſtárego vřad y ſpráwá.
Rzym : 3. 20. y 4. 15. y 5. 20. y 7. 7. Gál :
3. 19. 1 Tim : 1. 8. 3yd : 7. 18. 27. Zákon
vklánie grzechy / ále ich odtáe nie može.

Rzym : 3. 21.

Zákonu Bożego bez Duchá tego wype-
nie nie možený. Rzym : 8. 2.

Chriſtus przyſedl áby zákon wype-
nil. Máť : 5. 18.

Zákonne ceremonie zmieſtione przy
Chriſtuſá. Dzie : 13. 38. y 15. 10. Rzym : 6.
14. y 7. 4. 2 Kor : 3. 14. Gál : 3. 13. y 5. 2.

Zákon dzieciow odz do Chriſtuſá. Gál :
3. 24. Zákon nie ożywia. Gál : 3. 21.

Zákon y Prorocy we dwu przykázá-
niach ſámleni. Máť : 22. 40. Gál : 5. 14.

Zákonu wypełnienie teſt miłość bliźnie-
go. Rzym : 13. 10.

Zákon iáko nie teſt dla ſpráwiedliwych.
1 Tim : 1. 9. Zákonu końcem iáko teſt

Pan Chriſtus. Rzym : 10. 4. Zákon iáko
był pochopein do grzechow. Rzym : 5. 20.

Zákonna ſpráwiedliwość. Rzym : 10. 5.
Zákon niezego ku doſtkónáſci nie przy-

wiodl. 3yd : 7. 19.

ZAKON nowy Chreſcijáſti záleży
nawiecey w miłości. Máť : 5. 44. y 7. 12.

Jan 13. 34. Gál : 6. 2. 1 Tim : 1. 5.
Zákon Chriſtuſow. 1 Kor : 9. 21.

Zákonu wypełnienie teſt miłość. Rzym :
13. 10. pátrz Teſtáment nowy.

ZAKONNIK. 3ywot zákonnicy byl
zá czáſow Apoſtołſkich. Dzie : 4. 31. Zákon-

gá y záplátá dobrych zákonnikow. Máť :
10. 29. 1 Kor : 9. 25. Náſláduacy ſwie-

tych Chriſtuſá náſláduie. 1 Theſ : 1. 6.
Zákonnicy ſekt nie cynia / choť ieden teſt

ſrániſtkow / drugi Dominikow. 1 Kor : 1.
12. Zákonnikow bywáá nákpſy y ná-

gorſy. Obiá : 22. 11. pátrz Múdy.

ZAPLATAY vceſtnictwo vczynkow
dobrych. Máť : 10. 41. Záplátá zá dobre

vczynki. Máť : 5. 12. Máť : 9. 41. Luť : 6.
35. Záplátá według vczynkow. 1 Kor : 13. 8.

Obiáw :

Obiaw : 2. 23. y 22. 12. Zaplata ſtoſto-
tna. Mat : 10. 30. Dla zaplatory mozem
dobrze czynić. Mat : 19. 27. 1 Kor : 9. 23.
Obiaw : 3. 5. Zaplatory y zaſlugi ſa ro-
żne. Mat : 13. 8. Luk : 19. 9. Jan 14. 2.
1 Kor : 15. 41. Rożne zaplatory w iednym
żywoicie wiecznym. Mat : 20. 9. Jan 14. 2.
ZASLVGA y zaplata wcyńkow do-
brych. Mat : 5. 12. y 6. 4. y 25. 35. Luk :
14. 14. y 17. 10. Rzym : 8. 18. 1 Kor : 3. 8.
2 Kor : 4. 17. 2 Kor : 9. 10.
Krotkie y lekkie wtrapienia zaſlugia
wieczna chwale. Rzym : 8. 18. Ludzie
za laſka Boża ſtawiaia ſie godni żywo-
ci wiecznego. Luk : 20. 35.
Zaſluga Chriſtuſowa komu pomocna.
Jyd : 5. 9. Zaſluga y zaplata dobrych
zaſkonſkow. Mat : 10. 29. Jyd : 13. 16.
Chriſtus w wiernych ſwych żyje / cierpi /
zaſluguje / y doſyć czyni. 2 Kor : 1. 5. Kol :
1. 24. Fundament zaſlug naſzych. Gal :
2. 20. Zaſlugi ſwietych moga innym
być wyſzone. 2 Kor : 8. 14.
ZATVWARDZENIE ſercá pocho-
dzi z oddalenia laſki Bożej. Rzym : 9. 18.
Jyd : 3. 7. Bog takó zatwardza ſłowiem
ſw. Rzym : 9. 18. Zatwardzenia Bog nie
teſt przyczyna. Rzym : 11. 8.
ZAZDROSC zaſkazana. Rzym : 13. 13.
Gal : 5. 15. 20. 1 Piotr 2. 1. Miłość niſko-
mu nie ſażyty. 1 Kor : 13. 4.
ZBAVVIENIA y potepienia przy-
czyńa. Mat : 25. 34. X ludzie zbawiaia
duſze. Jak : 5. 20. Droga do zbawienia.
Obiaw : 14. 12.
Z BROIA Chreſciſciańſta wſytká teſt
duchowna. Eph : 6. 11. 2 Kor : 6. 7. y 10. 4.
1 Theſ : 5. 8. 1 Piotr 4. 1.
ZDRADA ſłym y niewiernym należy.
Rzym : 1. 29. Wiernym Chreſciſcianom

zaſkazana. 1 Theſ : 4. 6. 1 Piotr 2. 1.
Z DROVVIE duſſie wprzod opáttyſz
mamy. Mat : 2. 5.
ZEGNANIE Krzyżem ſ. Luk : 24. 50.
ZGODA teſt nam w piſmie ſálecona.
Rzym : 12. 4. 16. y 15. 6. 1 Kor : 11. 10.
Eph : 4. 3. Phil : 2. 2. 1 Piotr 3. 8.
ZGORSZENIE y obrażenie bliźnie-
mu / ani w nauce ani w żywoicie / nie ma
być dawane. Mat : 17. 27. y 18. 6. Mat : 9.
42. Luk : 17. 1. Rzym : 14. 1. 15. 1 Kor : 10.
32. 2 Kor : 6. 3. 1 Theſ : 5. 22. Cokol-
wiek nas gorſzy / tego ſie ſtrzedz mamy.
Mat : 5. 29. Mat : 9. 43. Rzym : 16. 17.
Zgorſzenia czemu być muſia. Luk : 17. 1.
Wiele ſie ich gorſzy / ſtrony Sakramen-
tu. Jan 6. 66.
ZIE MIA ſwieta. Dſie : 7. 33.
ZLODZIEYSTVO zaſkazane.
Mat : 19. 18. Rzym : 2. 21. y 13. 9. 1 Piotr 4. 15.
Złodzieie nie beda zbawieni. 1 Kor : 6. 10.
Ktorzy nie poſutowali za złodzieiſtwá
ſwoie. Obiaw : 9. 21. Lekárſtwo ná kra-
dziez / robotá á tálmużná. Eph : 4. 28.
Złodzieie ſa y Miniſtrowie hereſtycy.
Jan 10. 8.
ZLORZECZENSTVO zaſkaza-
ne. Rzym : 12. 14. 1 Piotr 3. 9. y 4. 15.
Zlorzeczaczy nie beda zbawieni. 1 Kor : 6.
10. Zlorzeczaczy oyci ábo matce byl ná
gárdle Karan. Mat : 15. 4. Mat : 7. 10.
Zlorzeczacym nam / błogoſławić mamy
Luk : 6. 28. Rzym : 12. 14. 1 Kor : 4. 12.
X zlorzeczeńſtwá ludſkie mieć za błogoſłá-
wieńſtwá. Mat : 5. 11.
ZLE. Bog nie teſt przyczyna złego.
Rzym : 9. 14. 2 Kor : 6. 15. Jak : 1. 13. Já-
kie złego Bog nie teſt przyczyna. Luk : 12. 34
Zewaláciacy ná ſie / dzieſko grzeſza.
Dſie : 22. 20.

Regeſtr.

Œli y dobry ſa w Koſciële. Mát: 13. 30.
Jan 15. 2.

Œli máia być znoſeni. Jan 12. 6. Œli
poſi máia być znoſeni. Mát: 13. 29.

Œlym zá ſle niſkomu oddáwáć nie ma-
my. Rzym: 12. 17. 20. 1 Theſ: 5. 15.
1 Piot: 3. 9.

Z M A R T V V Y C H V V S T A N I E du-
chowne / z ſmierci grzechu ku nowoſci ży-
wota. Rzym: 6. 2. 4. 5. Eph: 2. 1. 5.
Kol: 2. 12. 13.

Œmartwychwſtánie oſobne niektórych.
Coſci Zátrowey. Mát: 9. 25. Syná ier-
dnej wdowy. Luť: 7. 15. Lázareá. Jan
11. 44. R tych ktorzy powſtáli przy ſmierci
i Pána Chriſtuſowey. Mát: 27. 53.

Œmartwychwſtánie powszechne w dzieſi
ſadny. Jan 5. 28. Obiá: 20. 12. Ktorego
Sáduceuſowie nie wierzyli. Mát: 22.
23. Ale go dowodzi P. Chriſtuſ. Tánie.
R Páweł. 1 Kor: 15.

Z N A K I zburzenia Jeroſolimſkiego /
y ſkoſzenia ſwiátá. Mát: 13. 4. 5. Iná-
ki ktore wprzedsa dzieſi ſadny. Mát: 24.
29. Mát: 13. 24. Luť: 21. 25.

Z O N A ma być meżowi poſlušna y
poddána. Eph: 5. 22. Kol: 3. 18. 1 Tim:
2. 11. y 3. 11. y 5. 2. 10. Tit: 2. 4. 1 Piot: 3. 1.
Ożeni ſie żaden nie powinien. 1 Kor: 7. 2.
Żaden Káplanem zoſtawſzy żony nie
poymował / oproc heterykw. 1 Tim: 3. 2

Z V V I E R Z C H N O S C Káſda teſt
od Boga. Rzym: 13. 1. Œwierchnoſć pá-
ſterſka. 2 Kor: 2. 9. pátrz Piſeloſniſtwo.

Z V V Y C Z A I E Koſcielne ſa wielkiey
wagi. 1 Kor: 11. 16.

Z Y C I E ſpoleczne rádza nie roſkáz-
ia. Dſie: 2. 24.

Z Y D Z I te dni ſa według Káſá / á dru-
dy według duchá: te dni zwierzchu / á dru-
dy wewnátr. Rzym: 2. 28. 29. y 9. 6. 8.
Ci ſa práwi ſynowie Abrahánowi / Kto-
rzy czynia wſynki Abrahánowe. Jan 8.
39. R chodza ſtopámi wiáry tego Rzym:
4. 12. Gál: 3. 7. Żydowie niewierni ſa ſy-
ny czártowſkich. Jan: 8. 44. Żydowie
wſáli w wſynkach ſákonnych. liſt 517.
Żydzí czemu odzruceni. liſt 520. Żydow
te dni práwowierni / drudy Kácerze / á tſze-
ci niewierni. liſt 517. Żydow wiele zgi-
nelo w zburzeniu miáſta Jeroſálem.
Luť: 19. 43.

Z Y V V N O S C. Troſkanie o żywnoſci
ſáſazáne. Mát: 6. 25. Luť: 12. 22.

Z Y V V O T wieczny w czym ſalej-
Jan 17. 3. Chriſtuſ teſt żywot wieczny.
1 Jan 1. 2. y 5. 20. Kto chce wnieſć do ży-
wota wiecznego / ten ma w Chriſtuſa
wierzyć. Jan 3. 36. y 6. 40. R záchowáć
Páſkie przykáſanie. Mát: 19. 17. Mát: 25. 34
Żywot wieczny teſt y dar / y záplátá.
Rzym: 6. 23. Dáta gi zá záplátá. Luť:
18. 30. Oddan bywa zá wſynki dobre.
Rzym: 2. 6. 7.

Żywota wiecznego Foroná dwóſka.
Phil: 4. 1. Kożne záplátá w te dny ży-
woće wiecznym. pátrz Záplátá.

K O N I E C R E G E S T R V .

Chwałá niech będzie Bogu w Troycy iedynemu /
Oycu / y Synowi / y Duchowi ſwíetemu.

O myśli szkodliwsze niż poprawisz.

W Przedmowie/ list 22. § 30. Arcybo-
żnice/ czytaj Arcybożnicze.
26. §. 18. na brzegu. Nie wielomowstwa/
czytaj Nie wielomodlstwa.
54. §. 23. ptacy niebiescy/ czytaj ptacy
powietrzni.
59. §. 28. na brzegu. Według wczynkow
tego/ czytaj Według wczynkow.
79. §. 12. na brzegu καμινος, czytaj κα-
μιλος.
89. §. 19. na brzegu. Ofiara zwierchnia/
czytaj Ofiara zwierchnia.
92. §. 31. Przez odnienie wesela/ czytaj
Odnienie wesela.
94. §. 19. na brzegu. Rabbi G. Rabbi/to
jest. czytaj Rabbi/Rabbi/G.to jest.
98. §. 21. przytosić czytaj pokrytosić.
102. §. 7. na brzegu. z ftozey. czytaj / z
ftrorych.
105. §. 16. Pąganie. czytaj/ lampy.
§. 22. yzáménione sa dzwi. czytaj/ yzám-
éniono dzwi.
125. §. 3. Ośolo dziesiątego albo dwunast-
tego. czytaj/ dwunastego.
187. §. 16. od 4. Rozdz: 16. czytaj / od
Rozdz: 16.
295. §. 25. Ku zachodu. miało być mniey-
sza litera.
310. §. 29. O czym wyż: w Rozdz: 8.
czytaj/ O czym wyż. Luf: 8.

315. §. 11. do miasta Samariey. czytaj/
do miasta Samaryjskiego.
329. §. 26. na brzegu. iako zapieczetował.
czytaj/ iako zapieczetowan.
358. §. 25. Mát: 18. czytaj/ Mát: 13.
400. §. 14. na brzegu. przez sny. czytaj /
przez sny.
404. §. 12. ψυχή. czytaj / ψυχή.
§. 18. ἀδης. czytaj/ ἀδης.
§. 32. ψυχών μου. czytaj/ ψυχών μου.
§. 33. ἀδου. czytaj/ ἀδου.
407. §. 3. na brzegu. co. S L. czytaj/
co. S L.
448. §. 28. λει του γόντων. czytaj / λει
του γούντων.
457. §. 11. nauczał bracia. czytaj/ nau-
czali bracia.
478. §. 32. ένα γγέλλω. czyt: ένα γγέλλω.
645. §. 14. vshed: i tak tego. czytaj/ vshed
tak tego.
699. §. 8. młaiac. czytaj/ młaiac.
717. §. 6. i byli. czytaj/ i byli.
718. §. 28. tak piše. czytaj/ tak piše.
729. §. 14. młaiac świadectwo. czytaj /
młaiaca świadectwo.
878. §. 17. na brzegu. Antychryst Nym
miał. czytaj / Antychryst Nym be-
dzie miał.

W KRAKOWIE,

Cum Gratia & Priuilegio S. R. M.

W Drukarni Andrzeia Piotrkowczyka.

Roku Pańskiego/ 1593.

